GAUDEO
John Carter Brown
Library
Brown University

Liber rarus V Biblioth:
Menck. p: 365.

8° O. k

Geschiedenis

Surius

STL 844
Aanw: S 2099
538.514

COMMENTARIVS BREVIS RERVM IN ORBE GESTARVM,

ab anno ſalutis 1500. *vſque in annum* 1568. *ex optimis quibuſq; ſcriptoribus congeſtus, & nunc recens multis locis non parum auctus & locupletatus per F. Laurentium Surium Carthuſianum.*

Cum INDICE copioſiſſimo.

COLONIAE,
Apud Geruuinum Calenium, & hæredes Iohannis Quentel, Anno M. D. LXVIII.

Cum Priuilegio Imperiali in decennium.

Joannis walteri de Castro
Canonicj visẽten.
1617
Non sit mortale quod optes.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI AC DOMINO, D. ALBERTO, COMITI PALATINO RHENI, AC vtriuſq; Bauariæ Duci, &c. Domino ſuo clementiſſimo,

S. P. D.

VM ante annos nõ multos D. Naucleri chronica in Officina Quentelīana denuò eſſet excudenda, illuſtriſſ. Princeps, clemẽtiſſ. Domine, rogauit me D. Geruuinus Calenius, Iuris Licẽtiatus, mihi ob animi candorem & morũ integritatẽ charus, vt ad Nauclerum adijcerem eius temporis hiſtoriã, quod ab illius Chro-

nicis interim effluxiſſet. Maluiſſē ego alterius ea in re opera illum vti potiùs voluiſſe, quòd illi argumēto parùm eſſē idoneus: ſed cùm non occurreret alius, coactus eſt à me petere, quod permulti alij longè & feliciùs & abſolutiùs atq; etiàm accuratiùs præſtare potuiſſent. Feci ergò quod rogatus erā, & vt non prorsùs lectu indigna ſcriberē, multorū doctiſſimorū hominum libros hiſtoricos curſim perlegi, atque ex ijs non ſinè labore collegi, quæ poſſent Lectori aliquam adferre vtilitatem. Et nè planè ſterilis eſſet narratio, ſi nihil præter nudam hiſtoriam cōtineret, admiſcui interìm pias quaſdam admonitiones, nōnunquàm etiàm ſanctiſſ. Patrum inſignes ſententias, vt vberior ad Lectorē fructus rediret. Deindè autē etiàm ſeparatìm excudi placuit eam hiſtoriā, iam multis locis auctam & recognitā: quæ quidē breui tempore facilè diſtra-

cta

ſta eſt. Sed interim tamen ad me perfertur, nō deeſſe, qui dicant parùm decuiſſe Carthuſianū ſcribere hiſtoriam, alios etiàm, qui me putent pluſculùm indulſiſſe affectibus, nonnullos verò, qui me etiàm maledicum vocent. Quibus omnibus vt breuiſsimè ſatisfaciam, nôrint primi me nō facilè hanc ſcribendi prouinciam ſuſcepturum fuiſſe, ſi vel ipſi eam ſuſcipere, vel alios doctiores vt ſuſciperēt, adhortari voluiſſent. Porrò alij id certū habeant, me nihil aut odio cuiuſquam aut amore ſcripſiſſe ſecùs, quàm haberet rei veritas, quantū equidem ſcire potui: nec debet mihi vitio verti, ſi laudaui præclarè de Rep. Chriſtiana meritos, & acriùs interim perſtrinxi proditores & perditores inclytæ Germaniæ noſtræ: quales ſunt ij, qui ſub prætextu Euangelij & puræ doctrinæ teterrimos errores & iam olim damnatas hæreſes in orbē inuexerunt.

 Poſtre-

Poſtremi autem, qui me maledicentiæ inſimulant, deſinãt (oro) eſſe ſchiſmatici: deſinãt populum Chriſtianum, Chriſti Ieſu precioſo ſanguine redemptũ, in errores inducere: deſinãt atrociſsimè et impijſsimè lacerare ac ꝑſcindere Chriſti Catholicã Eccleſiam, Romanos Põtifices, ſacramenta & inſtituta Eccleſiæ, & id genus alia: deſinãt dicere bonum malum, & malum bonũ, redeantq́; ad pacem & vnitatem filiorum DEI: & tum ſentient me, etſi nonnunquàm aſperiùs ſcripſiſſe videar, tamen longè fuiſſe modeſtiorẽ, quàm res ipſæ poſcere viderẽtur. Atque his ego in præſens reſponſum eſſe velim ijs, quos ſuprà dixi. Nam prolixè contendere mihi ſanè integrum non eſt. Quanquàm quòd ad poſtremos attinet, qui me maledicum vocant, poſſem facilè oſtendere, ſi mea ſcripta cum eorum ſcriptis cõferantur, illos ſe potiùs q̃ me perſtringere voluiſſe.

ſe. In ijs enim eſt Caſparus Peucerus Melãchthonis gener, qui in ſuo illo 5. Carionis libro, dũ eum illuſtr. Saxoniæ Electori Auguſto dedicat, adeò furioſus & rabidus in me incurrit, vt nõ modò ſcurrã, ſed etiã blaſphemũ filij Dei hoſtem me vocet, nec dicere vereatur, quod tamen docere nunquã poterit, me impudenter res manifeſtè veras calumniari ac deprauare. Tum verò in ipſa hiſtoria tã impotẽter incurrit in Sũmos põtifices, quorũ odio iſti infelices et miſeri deflagrãt, vt ſanè belliß. et germaniſsimũ Luteri diſcipulũ ſe ꝓbet. Dolet ſ. viro euãgelico, quòd fraudes, mendacia, antilogiæ, mutuæ eædẽq; acerbiſsimæ diſſenſiões, cõtentiones, odia plùs q̃ Vatiniana noui huius Euangelij buccinatorũ in mea hiſtoria annotantur, & identidèm veriſsimè commemorantur: nec pudet eum iactare doctrinæ Lutericæ irrefragabilem authoritatem &

 perſpi-

perſpicuitatem, cùm certiſsimè conſtet & Luterum ipſum ſæpè pugnantia docuiſſe, & Luteranos inter ſe odioſiſsimè & pertinaciſsimè diſsidere: tum quoquè Philippum Melanchthonē Cōfeſsionem Auguſtanam non ſemèl mutâſſe, atq; ab Illyrico diſcipulo ſuo falſi inſimulatum eſſe, & in ipſos quoquè ſymmyſtas ſuos Luteranos acerbè ſanè ſcripſiſſe, potiusq́; in doctrina Euchariſtiæ ad Zuinglij, quàm Luteri, partes acceſsiſſe. Hæc & eius generis alia cùm nos citra vllū mendacium ex ipſorum editis libris proferimus, maledicos nos vocant, & blaſphemos hoſtes filij DEI. Cùm autem illi immaniter cōſpuunt & calumniantur etiàm optimos & ſanctiſsimos Pontifices, ſacramēta & inſtituta Eccleſiæ Catholicæ, aliaq́; ſimilia, non ſolùm non maledici, ſed etiàm egregiè Euāgelici videri volunt. Sed tamen vtcunquè ſæuiant &

tumul-

tumultuentur viri optimi, veniet quandoquè ille dies, vt intelligant homines, quàm luculenter ſub Euangelij emētita ſpecie ipſis impoſitum & illuſum adhuc ſit ab ipſis. Atq; vt id faciliùs poſſint, operam dedi, vt in meo hoc qualicunque Commentario doctrinæ inconſtantiam, fœdiſſimas antilogias, atrociſſimas altercationes, & his conſimilia multa, quæ in noſtris Euangelicis dogmatiſtis & præconibus viſuntur, diligenter Lectori ob oculos ponerem, & quædam etiàm identidèm inculcarem, vt magìs moueant, & tenaciùs animis affigantur. Nec ego vel tantilli facio, hoc nomine à Peucero me maledicū appellari. Ille enim nō didicit aliud à ſuo Lutero & Melanchthone, q̃ monachis maledicere, & monachos calumniari, quemadmodùm etiàm præclarè facit, dum in eadem ſua Epiſtola dedicatoria monachos vocat deploratū

& profligatum genus hominum: quaſi verò neſciat monachorum inſtitutum ſemper omnibus ſeculis præcipuæ apud Chriſtianos, atque etiàm potentiſsimos reges & principes, fuiſſe venerationi, adeò vt etiàm magnus ille Conſtantinus, teſte Athanaſio, & eius liberi Cō-ſtans atque Conſtantius, crebrò ad S. Antonium quaſi ad patrem ſcripſerint, & tum illorum fauor, vt idem ait, tum omnis aula regalis illū celebrârit. Theodoſius quoquè maior bellum aduersùs Eugenium tyrannū ſuſcepturus, Iohannem monachū Aegyptium, miſſo ad illū fidiſsimo eunucho Eutropio, de belli euentu conſuluerit. Porrò Carolus Magnus in literis quibuſdam, quarū exemplum legi, affirmare non dubitârit, ſe ſanctorū monaſteriorū loca ſuſtentando & ditando, nō ſolùm Deum hoc ipſo ſibi placare, ſed etiàm totius regni ſui ſtatum corroborare. Eat ſanè Peucerus

In vita S. Antonij.

Nicephor. Hiſt. Eccleſ. li. 12, ca. 39.

& maledicat monachis: nos interim eius maledictis nihil prorsùs abſterriti, pergemus DEO propitio hominibus oſtendere malas artes, portentoſam vanitatem, impias hæreſes, turpiſsimas antilogias, immania aliorum in alios conuicia, & id genus alia pulcherrima emblemata fratrũ euãgelicorum. Quòd ſi id Peucerus ferre non poteſt, ſeparet ſe ab illorũ hominum ſodalitio, redeatq́; ad Eccleſiam, et eiuſmodi noſtro labore etiàm gratulabitur: porrò etiàm in pertexendo illo ſuo Carione deſinat criminari Pontifices, & res geſtas ſcribat bona fide: nõ imitetur Sebaſtiani Frũci maledicentiam, non Sleidani vanitatem, cuius poſterioris Commentarij ſanè eiuſmodi ſunt, vt grauiſsimi viri eos non immeritò ſint deteſtati & execrati. Atq; ipſe etiàm Romanorum inuictiſsimus & pientiſsimus Imperator Carolus V. cùm eos interdùm legi audi-

audiuiſſet, idētidèm exclamauit, Mentitur nebulo, mentitur nebulo. Quod idem non ſemèl auditum eſt ex ore doctiſsimi Numburgenſis Epiſcopi Iulij Pflugij, cùm illi ad mēſam prælegerentur. Et illi certè, quod res Imperij probè cognitas haberent, & plerũquè præſentes interfuiſſent ijs, quæ à Sleidano narrantur, facilè de hominis fide pronunciare potuerunt: vt haud immeritò dolendum ſit, apud pleroſq;, immò plurimos, tanti fieri illos putidos & nugaces Commentarios, quoſdam etiàm vix æquo ferre animo, ſi Catholici res ab illo mala fide relatas, bona fide commemorent, eiusq; mēdacia incauto Lectori prodant. Id quod non indiligenter à quibuſdam præſtitum eſt, ſed accuratiùs & elaboratiùs etiàm præſtitum fuiſſet, ſi clariſsimis & doctiſsmis viris Iohanni Groppero, & Euerhardo Billico, tum etiàm Sleidano longior

vita

vita contigiſſet. Quin etiàm is, quem dixi, potentiſſimus Imperator Carolus V. cuidam egregio viro Acta publica, literas & alia inſtrumenta, ſua manu tradidit, vt ex ijs Sleidani mendacia detegerentur. Quæ quidem eò faciunt, vt nemo mirari debeat, identidèm à me perſtringi Sleidanum, & eius vanitatem non vno loco indicari. Expedit enim Lectori parùm perito, hominis malam fidem aperiri, vt caueat ſibi ab infido hiſtorico, qui in ſuis illis belliſſimis Commentarijs ſic hiſtoriam texit, vt non niſi execrabilium errorum, damnatarum hæreſum, ſeditioſorum dogmatum & turbulentorum hominum, quales fuêre Luterus, Zuinglius, Caluinus, & cæt. patronum agere velle videatur, idq; non ſinè imperiti Lectoris multiplici pernicie, quandò homo verſutus religionis negocium cum hiſtoria ità permiſcet, vt dum animum Lectoris

& rerum infida plerũquè narratione, & multa ſermonis blandiloquentia & ſuauitate demulcet, vnà inſtillet impios errores & execranda dogmata. Erunt autem fortaſsìs, qui quandoquè totam eius hiſtoriam exactè ſibi confutandã ſumant: quod difficile nõ erit, ſi poſſint habere copiam eorum, quæ in Comitijs acta ſunt & quorundam aliorum. Mihi id integrum non fuit, nec libet ſanè cum iſtis portentoſis hominibus contendere. Prodeſſe autem certè hoc meo qualicunque labore volui Lectoribus præſertim parùm doctis & imperitæ multitudini, quã iſti ſuis mendacijs & præſtigijs miſerè euertunt. Atq; tametſi nõ deſunt forſan, qui meã operam carpendam putent, tamen me plurimùm conſolatur, quòd cùm alijs multis bonis & doctis viris, tũ inprimìs tuæ Illuſtriß. Celſitudini, Princeps celeberrime, eam ꝓbari intelligã: quẽad-

modùm

modùm etiàm nupèr ad me datis huma
iiſsimè literis haud obſcurè indicauit.
Quæ etiàm res, tum I.C.T. apud omnes
eruulgata virtus, & in fide Catholica
nuicta animi conſtantia, me permoue-
runt, vt posteaq̃ diem ſuum obijt Re-
uerẽdiſs. Treuericus Elector, cui ſupe-
riores editiones inſcripſeram, hanc po-
stremam permultis locis non parùm lo-
cupletatã, eidem I. C. T. ſumma animi
ſummiſsione & promptitudine nuncu-
parem, vt habeat contra obtrectatores
tam inſignem & eximium patronum,
quem iam longè latéque celeberrimum
reddidit, magiſque etiàm in poſterum
redditura eſt Principe Germano di-
gniſsima in auita religiõe fortis & im-
mota conſtantia, præter alias multas
easque egregias corporis & animi do-
tes, quibus eam cumulauit rerũ omniũ
præpotens DEVS. Oro autẽ, & qui-
dem enixiſsimè, vt T. I.C. hanc meam
exi-

exiguam opellam boni conſulat, & quo ſolet, fauore proſequatur. Chriſt Opt. Max. ſeruet nobis diù incolume I. C. T. cum omnibus ſuis. Ex Ca thuſia Colonienſi, 6. Calend. Septen bres, Anno 1567.

T. I. C. obſequentiſsimus
clientulus

F. Laurentius Suriu
Carthuſianus.

COM

COMMENTA- RIVS BREVIS

RERVM IN ORBE GESTARVM ab anno Salutis milleſimo quingenteſimo, vſque in annum LXVIII. ex optimis quibuſq; ſcriptoribus congeſtus per F. Laurentium Surium Carthuſianum.

SCripturus hiſtoriā breuem noſtri ſeculi, non incommodè neque incongruè ab illo mihi initiũ facturꝰ videor, qui fuit eius ſeculi ſingulare quoddam & eximium decus ac ornamentũ, nempe CAROLO V. Romanorum Imper. qui à multis (vt eſt à quodā viro graui & nobili annotatum) amor & deliciæ generis Chriſtiani dicebatur. Atque eius optimi & potentiſſ. Imperatoris crebra, eaq; honorifica, in hoc Commentario fiet mentio: qua in re nolim me quiſquam putet aut confingere aliquid, aut dare affectibus: ſed ſcribere bona fide, q̃ apud grauiſſimos ſcriptores inuenerim: & poterā ego his adferre multo plura atq; maiora, ſed breuitati aliquid donandum erat, & declinanda hominũ ſiniſtra iudicia, qui ferè ex ſeipſis de alijs æſtimant, quæq; ſe aut nolle, aut non poſſe præſtare nôrunt, ea nec ab alijs fieri potuiſſe arbitrãtur. Quòd ſi verò in illius prædicandis virtutibus copioſiores erimus, quàm aliorum, etiàm laudatiſſimorum Regum & Principum, nemo id putet cuiuſquam contem-

ptu fieri: neque enim operis breuitas permiſit omĩa omnium præclarè geſta commemorare, & certè tanta huius principis in rempublicam Chriſtianam merita extitêre, vt cùm omnium non poſſimus, vel eius vnius encomia paulò vberiùs celebrare iure meritoque debeamus. Sed nunc rem ipſam aggrediamur.

Carolus V. *naſcitur Gandaui.*

Anno à virginis partu milleſimo quingenteſimo natus eſt Gandaui ipſis ferijs D. Matthiæ Apoſtoli CAROLVS Auſtriacus, qui poſteà fuit eius nominis quintus Romanorum potentiſſimus, idemq́; religioſiſſimus Imperator. Natus eſt autem anno Iubileo, qui eſt annus gratiæ, & tertia poſt mediam noctem hora, & quidem (vt dixi) Gandaui, quod eſt maximũ ferè totius Europæ oppidum. Aiunt enim incolę, eã vrbem cum ſuis foſſis ſeptẽ milliaria Belgica vel leucas in circuitu continere. Sunt ibì ſeptem parœciæ, quarum ea, quæ eſt diui Michaëlis, fertur ad viginti octo hominum millia habere, quotannis ſacram Eucharistiam ſumentium. Flumen Scaldis rapidiſſimũ ſeptem in ipſa vrbe pontibus marmoreis magnificentiſſimè conſtratum eſt. Olìm ſeptem principes toto ſeptennio eam oppugnârunt quidem, ſed expugnare non potuerunt: hodieque ſeptem templa in totidem caſtris à ſeptem regibus ædificata viſuntur. Is ergò Caroli natalis locus, viſus eſt quaſi præſignificare illius futuram amplitudinem & excellentiam. Obſeruatum eſt etiàm à nonnullis, quòd ab Auguſto Cæſare (qui fuit CHRISTI temporibus, quibus lux Chriſtianæ fidei ſedentibus in regione vmbræ mortis illata eſt) totidèm ferè fluxêre anni ad Carolum Magnum, primum Germanorum Imperatorem, (qui fuit longè potentiſſimus, & præter alios, etiàm Saxones, multis bellis annis triginta ægrè tandèm domitos, coëgit recipere fidem CHRISTI) quot ab ipſo Carolo Magno vſque

Vide hinc libros Guilielmi Zenocari equitis aurati de vita Caroli V. Gandaui excuſos, & in Hiſpania, Italia & Belgio approbatos.

vſque ad hunc Carolum Quintum,qui fidem Chriſti in ampliſſimas ab ipſo reperti & occupati noui orbis prouincias, piorum hominum opera mirabilitèr inuexit ac propagauit. Vt autem in Germaniam & alios quoſdam huius orbis populos CHRISTI fides tum illata eſt,cùm Græci tumultuarentur, & in res nouas auidi viderentur, nec à prauis complectendis dogmatis abhorrerent,quod fuit ferè ætate Caroli Magni:ità quoquè noſtro æuo,dum Germani & vicinæ nationes, Luteri & aliorum ſimilium hominum peregrinas amplectuntur doctrinas,& à catholica fide,quam ipſis Papiſticam libuit appellare,atque à veterum Germanorum toto orbe celebrata conſtantia deficiunt, apud Antipodes & in nouo Carolino orbe, (Sic enim vocant quidam)atque etiàm illis in locis & regionibus ampliſſimis, quæ Luſitani partìm adiêrunt, partìm vel vi expugnatas,vel ditione acceptas,ſuis regibus ſubdiderunt, Catholica Chriſti fides & religio, quam Luterus cum ſuis impugnat,ab innumeris populis cupidiſſimè recepta eſt,hodieque recipitur. Sed hęc poſſent quidem fuſiùs nō abſque ſumma horum tēporum deploratione dici,at ſuum habebunt,DEO fauente,locum.

Sub id tempus, quo Gandaui natus eſt Carolus, porticus inſignis è palatio in ædem Dîui Iohannis producta fuit opere mirabili, & magno ſumptu, longa pedes tèr mille quingentos, ſeptem lata, ſeptem etiàm pedes in altum ſubleuata, vt infrà commodè pateret tranſitus, triplici colore, flauo, rubro, candido, conſpicua. Multa in ea porticu erant viſu ſtupenda, ſed quæ breuitatis ſtudio præterimus. Ardebant in ea porticu ambulatoria bìs mille & centum faces: viſebantur quadraginta arcus triumphales, portarum magnarum inſtàr, è quibus tres cæteris auguſtiores *Porticus inſignis Gandaui extructa.*

erant, & vna quidem Sapientiæ, altera Iuſtitiæ, tertia Pacis & Concordiæ dicebatur. Fuit & alia mirabilis porticus aërea, ex funibus compacta è faſtigio ædis D. Nicolai ad apicem turris Capitolinæ, plena ardentibus facibus. Per priorem illam porticum die tertiodecimo, poſtquàm in hāc lucem editus eſt, infans Carolus ductus eſt in templū D. Ioannis. Multi hoc ſanè admiratione dignū duxêre, ꝙ puerulus ſalutari tingendus lauacro, ità ad baptiſterium allatus eſt, vt terram non attingerent ij, à quibus adducebatur. Et certè quàm ille princeps poſteà terrena omnia facilè animo exceſſerit atque tranſcenderit, opportunis locis infrà videre licebit: & quidē tum vel maximè patuit, cùm filio sereniſſimo Philippo Hiſpaniarum principi regna & ditiones ſuas omēs, porrò Ferdinando Romanorum pientiſſimo Regi Imperij faſces ſua ſpontè ac vltrò tradidit, vt infrà dicetur. Ad ſacrum fontē duo aurei velleris equites & dynaſtæ clariſſimi, Carolus à Croia, & Bergenſis Satrapa, itemq; duæ regij ſtemmatis heroinæ, Margareta Britannica, Eduardi V. Anglorū regis ſoror, & Margareta Auſtriaca, Maximiliani Cæſatis filia, ſponſores Caroli infantis fuêre. Multa quoquè hac die ipſi eidem infanti præclariſſima tum à ſponſoribus, tum ab alijs quibuſdam ſunt dona oblata: & ea quidem eiuſmodi erant, vt haud obſcurè magnifica & rara quædam de illo infante portendere viderentur. Porrò verò ſi ad genus eius reſpicias, fuit illud perquàm vetuſtum, illuſtre & nobile: quippe ex Archiducibus Auſtriæ primò, deindè ex comitibus Habsburgenſibus, deniquè ex antiquiſſimis Francorū regibus, (fuerunt autem, nè quem id lateat, Franci origine Germani, non Galli, ijque Galliam occupârunt, vndè hodieque à Francis Germanis, Franciæ regnum nomē habet) è quibus primus Pharamundus longè potētiſſimus Romanos Gallia

Genus Caroli V.

expulit,

xpulit, Clodius rex Duringos compulit vectigal endere, Meroueus rex Saracenos ab Aurelia profligauit. Clodoueus primus Chriſtianam eſt religionem complexus. Et Pharamundus quidem rex legem Salicam tulit, qua cautum eſt, nè fœminæ ſint regni hæredes. Quidam grauiſſimus ſcriptor ait Clodium regem, huius, quem diximus, Clodouei patrem, anno regni ſui 15. victoriā ex Germanis reportâſſe, atque eo nomine Baptiſmum percepiſſe à Remigio ſanctiſſimo præſule Rhemenſi, vnctumq; fuiſſe oleo cælitùs allato, eiq; lilia tradita eſſe, templumque eum D. Genouefæ virgini in colle Pariſijs vouiſſe, deniq; vita functum anno Domini 514. Verùm quandò hæc plerique omnes Clodoueo tribuunt, nec vllam faciunt Clodij mentionem, incertum eſt quem in hac opiniōe ſecutus ſit authorem. Cùm autem deindè regum liberi multiplicarentur, regna fuêre diſtracta, & tum Auſtraſiæ regnum ſuccreuit, quod quidem duas habuit curias regias, alterā apud Metenſium vrbem, alteram Coloniæ Agrippinæ: limites eius non ijdem ab omnibus aſſignantur. Sunt enim qui putent ab Alpibus per Burgundiam inter Rhenum & Scaldim ſuos eam habuiſſe fines, quo ſpatio comprehendebantur, vt ipſi volunt, Vltraiectum, Colonia, Treuiris, Moguntia, Geldria, Cliuia, Iulia, Hollandia, Zelandia, Hannonia, Hasbania, Leodium, Limburgum, Alſatia, Palatinatus Rhenenſis, Sylua Arduenna, Barrium cum ea parte Campaniæ Gallicæ, vbì Moſa ſumit initium. ſed alij longè contractiores ponunt limites. Verùm de his magnoperè contendere nihil attinet. Satìs eſt oſtendiſſe, Carolum noſtrum, de quo agimus, ampliſſimo & antiquiſſimo ſtemmate prognatum, ſed ità tamen, vt ille ſuum genus eximiè illuſtrârit. Patrem autem habuit Philippum Auſtriacum, Maximiliani ſapientiſſimi & moderatiſſimi Cęſaris filiū, regē Caſtellæ

& Legionis, Brugis in Flandria natũ, cuius vxor fuit Iohanna filia Ferdinandi & Elizabethæ Catholicorum regum Caſtellæ & Aragoniæ. Sed hoc loco tantùm de Carolo principe dixiſſe ſufficiat. locis opportunis plura dicentur. Poteſt quidem noſtra ætas, tot agitata infandarum hęreſum & immaniſſimorum bellorum tempeſtatibus, non immeritò ſibi gratulari, quòd eiuſmodi Imperatorem habere meruit, cuius eſſet inſignis & valdè rara pietas in DEum: & tot acceſſione regnorum atque affinitatum, ampliſſima ditio & potentia. Nec quiſquam certè dubitare poteſt, quin Carolus Cæſar vel cum potentiſſimis ſuperiorum ætatum Imperatoribus conferri poſſit, cuius vires vel fortunam potiùs (ſic eñ dicere ſolebat) etiàm potentiſſimus Turcarum rex Solimannus reformidârit. Quantùm autem ille pro Catholicæ Ecclęſiæ defenſione egerit, dicetur infrà, nec dubium, quin Turcarum vires valdè eneruari ab illo potuerint, immò etiàm eneruatæ fuiſſent, niſi quidam Chriſtiani principes eius ſanctiſſimos conatus multis modis retardâſſent. Vndè etiàm factũ eſt, vt perpetuis ferè diſtentus bellis, non potuerit ſeuerè animaduertere in hæreticos, ſub prætextu Euangelij & verbi Dei fœdos & iam olìm à tota ECcleſia damnatos errores excitantes, & pronis in mala hominum animis carnis libertatem, quæ diriſſima ſeruitus eſt, offerentes, qui ſub eius imperio mirum in modum excreuêre, ſed ità tamen, vt etſi Martinus Luterus Auguſtinianus monachus, horum omnium primus parens non immeritò dici poſſit, adeò tamẽ in multas ſint diſtracti ſectas, vt earum certum numerum inire penè impoſſibile ſit, & Luterus ipſe ꝓpemodùm hodiè cõtemptus iaceat, pauciſſimis eius dogmata omnia ſequentibus, ſicut alibì videbimus.

Solimanus Turca Caroli V. fortunam extimuit.

Porrò verò cùm præuideret Deus, fore vt in Europa breuì exiſterẽt prodigioſæ hęreſes & horrẽda ſchi-

ſchiſmata, cùm non poſſit ille niſì in pace & animorum & religionis ſuaui concordia degere, animum Luſitani regis potentiſſimi excitauit ad inquirendas regiones ad Auſtrum ſitas. Iam anteà Caſtellani nouum repererant orbem & terras hactenùs incognitas. Nè qua autem inter Caſtellanos & Luſitanos diſſenſio pernicioſa oriretur, Romanus Pontifex Alexander VI. ſua interpoſita authoritate id effecit, vt Caſtellani ad Occidentem, Luſitani ad Auſtralē polum nauigarent. Ità factum eſt, vt Caſtellani continentem ampliſſimam, inſulas maximas & innumeras, auri & vnionum feraciſſimas inuenerint: Luſitani verò per Arabicum & Perſicum ſinus ac Indiæ littora, regnum Calecuthicum, deniquè ad auream Cherſoneſum & ipſa Sinarum regna longiſſimis & propè immenſis itineribus perlati ſint. Neq; tamen hi reges contenti fuêre ampliſſimas opes & ingentes ditiones ſuis regnis adieciſſe, verùm etiàm laudatiſſimo ſtudio conati ſunt eas barbaras gentes ad veram & vnicam Chriſti religionē traducere. Quæ res eos paulàtìm habuit proceſſus, Deo Opt. Max. ſuam gratiam tam ſanctis conatibus adſpirante, vt innumerabiles idololatræ ad Chriſtum conuerſi, eā fidem auidè receperint, quam in Europa pleræque nationes ceu Papiſticam, immò etiàm Antichriſtianam, repudiârunt, vt iam partìm antè dictum eſt.

Alexander VI. inter Caſtellanos & Luſitanos pacem conciliat.

Fuit in aula regis Hiſpaniarum quidam Chriſtophorus Columbus, patria Genuenſis. Multo is tenebatur deſiderio nouas orbis regiones inueſtigādi: & cùm à rege peteret eam in rem ſubſidium, non ſemèl tum à rege tum à regina irriſus eſt, tanquàm qui res ludicras meditaretur. Cùm autem iam octo exactis annis non faceret precandi finem, rex attentior eſſe cœpit, tádemque iuſſit liburnicam vnam & celoces duas egregiè commeatu & armis inſtructas illi tradi. Itaque anno ſalutis 1492, ſoluens à Gadi-

Chriſtophorus Columbus.

Inſulæ Fortunatæ, hodiè Canariæ

bus, primò ad inſulas Fortunatas appulit, quas nunc ob canum copiam vocant Canarias: olìm dictę ſunt Fortunatæ, ob aëris miram temperiem & cæli clementiam. Numerantur, vt quidã aiunt, decem Inſulæ Fortunatæ, è quibus tres incultæ, reliquæ cultæ ſint Ex ijs ea, q̃ Teneriffa vocatur, cælo ſereno longiſſimè conſpicitur, idq́; ob mirę altitudinis petram adamantinam, inſtàr pyramidis acuminatam, quę pindè vt Aetna mons in Sicilia, ppetuos vomit ignes. Qui eam petram metíti ſunt, non dubitant affirmare, à terra ad ſummum vſquę verticem ad octo vel nouem obtinere milliaria Germanica. Incolę fruges metunt in Martio & Aprili. Multa alia de his feruntur inſulis: ſed quia necdùm ſatìs certò cõperta habeo, mâlui ijs annotandis ſuperſedere. Olìm cùm Columbus ad eas primùm deferretur, incolę nudi incedebant, à veri Dei notitia alieni: ſed paulatìm pleræque ex his inſulæ ad fidem Chriſti acceſſêre. Teneriffa & Grancanaria, id eſt, grandis Canaria, cęteras vincunt magnitudine. Eas incolebant hac tempeſtate homines barbari, prorsùs nudi degentes. Indè ad Occidentem curſum tenens, aliquot reperit inſulas: è quibus duabus vaſtiſſimis nomina indidit, alteram Hiſpanam, alteram Iohannam vocans.

Inſula Iohanna.

In Iohanna inſula denſiſſimæ viſebantur ſyluæ, & in ijs auium, præſertìm philomenarum, etiàm menſe Nouembri cantus audiebantur innumeri: flumina quoquè lympidiſſima & ad potandum ſuauia, itemq́ue portus commodiſſimi cernebantur. Diù ad eius inſulæ littora nauigans, cùm nullũ cõperiret finem, putaretq́ue terram continentem eſſe, ad Hiſpanam iter inflexit. Cumq́ue eum & ſocios eius incolæ vidiſſent, mox fugerunt. Putabant enim eos eſſe Canibalos, qui ſunt homines feri, carnibus humanis auidiſſimè veſcentes, quorum regionem Columbus erat pręteruectus. Incedũt autem etiàm hui-

Hiſpana.

Canibali anthropophagi.

uius Hiſpanæ inſulæ homines nudi. Canibali è vicinis locis hominum prædas agunt: impuberes exectis teſtibus ſaginant perindè, vt nos gallos gallinaceos: puberes mox perimunt, inteſtina & extremas corporis partes etiamnùm recentes vorant: reliqua ſale adſperſa cōſeruant in vſus diuturniores, vt apud nos ſolent farcimina omnis generis. Mulieres non comedunt, ſed haud ſecùs atquè gallinas ſeruant ad prolē. Indè Columbus in Hiſpanias rurſùs nauigat, relictis tñ in ea inſula triginta & octo viris. Rex & regina redeuntem eum honorificè admodùm accipiunt, eique nouam paranti nauigationem attribuunt liburnicas 17. & celoces 12. in quibus præter commeatum & arma omnigena, homines erant mille ducenti. Multas in hoc itinere reperit inſulas, quibus pleriſq; nomina impoſuit. Quodam in loco, quem Archipelagum nominârunt, ſupra 47. inſulas inuenerunt. Vbi autem ad Hiſpanam inſulam venerunt, viros 38. quos illic reliquerant, regis eius perfidia enectos compererunt. In ea inſula condidit Columbus vrbem, & in ipſis viſceribus eius arcem Diui Thomæ. Fuerunt hæc initia Chriſtianæ amplificandæ religioni fauſtiſſima.

Noua claſſis Columbo attribuitur.

Archipelagus.

Hoc anno 1500. Luſitani, duce Petro Aluaro, tēpeſtate delati ſunt ad regionem illam longè lateq; patentem, quam vulgò Braſeliam vocant, quòd indè eius nominis lignum aduehatur, tingendis pannis aptum. In ea prouincia iuſſit idem Aluarus crucem affigi in faſtigio arboris admodùm proceræ: atque ad eius arboris imam partem Miſſæ ſacrificium, præſenti exercitu, peractum eſt, totaque ea regio ſanctæ Crucis appellata eſt. Hodiè Chriſtiana religio mirabilitèr illic propagata eſt: Videbat Chriſtus futuros breuì, qui ipſius ſignum Turcica barbarie & Antichriſtiana impietate ſub Euangelij & pietatis prætextu demolirentur. Itaque tranſtulit

Braſelia prouincia ſanctæ Crucis.

illud ſignum ad idolorum cultores, & apud eos id fecit haberi in precio: adeoque certũ eſt multis Indiæ locis Cruces eſſe collocatas, & indè aufugiſſe dæmones, nec ſolita Indis reſponſa dediſſe. Pudeat tandèm ſimiles eſſe dæmonũm, qui illo ſigno ineffabiliter cruciantur, atque eo nomine illud odio perſequuntur inexpiabili.

Aliæ quoquè deincèps nauigationes inſtitutæ ſunt in has incognitas orbis regiones, & multa illic comperta rara ac inaudita.

Albericus Veſpucius. Albericus Veſpucius, vir egregiè doctus, priùs ſub Caſtiliæ, deindè ſub Luſitano rege longiſſima maris emenſus ſpatia, mira ſe reperiſſe ſcribit, multaſque inueniſſe inſulas: ſed nimis longum eſt, ea omnia hîc commemorare. Nos & poſſumus & debemus DEO gratias agere, quòd noſtro ſeculo innumeras gentes dæmonum cultui addictas, ad CHRISTI fidem traduxit opera pijſſimorum Hiſpaniæ & Luſitaniæ regum, in quorum ditionibus hodieque inuiolata perſeuerat Catholica religio.

Luſitanorũ nauigationes. De Luſitanis ità ſcriptum reliquit Paulus Iouius, noſtræ ætatis doctiſſimus Hiſtoriographus, libro duodecimo Hiſtoriarum: Iubente Emanuële rege Luſitaniæ, Luſitani inſana nauigatione Atlanticum Fortunataſque inſulas pręteruecti, promontorijs Praxio & Bonæ Spei ſuperatis, Aethiopicum littus adiêrunt, gentes ſubegerunt, Rubri maris ac Perſici ſinûs anguſtias ſuperârunt, in Carmania atque India bello victis regibus Cannoræ, Cucini & Calecuthæ, celeberrimis emporijs exercendæ mercaturæ ſedes arceſque poſuêre. Deindè cùm nouorum ducum aduentu aucta eſſet claſſis, vltimos Indiæ orbiſque terminos ſibi propoſuerunt: atque ità felici auſu, eadem ducti peritia nauigandi, ab Calecutha præter Indum ac Gangem fluuios, ad

au-

auream Cherſoneſum peruenerunt, vbì regem Malachæ armis defenſionem parantem, tormentorum nouitate abſterritum ac prælio victum, tributarium fecerunt. Ab alia quoquè parte, Indorum claſſibus ſæpè deletis, cuſtoditiſque Erythræi faucibus, ac ſinûs Arabici nauigatione Aegyptijs mercatoribus intercluſa, Indici maris imperium tenuerunt. Hæc Iouius. *Aurea Cherſoneſus expugnata à Luſitanis.*

Vbì ſanè prædicanda venit diuina clementia, quæ tot tamque potentes barbaras nationes Chriſtianorum armis voluit edomari, & per eos venire ad cognitionem nominis ſui. In illis certè regionibus iam feruet religio Chriſtiana, dum interìm nobis aufertur regnum Dei, & datur genti facienti fructus illius. Vtinàm reſipiſcant tandèm à Lutero & eius infauſtis nũcijs malè faſcinati homines, nè breuì CHRISTVS totus à nobis demigret in nouum orbem. Sed de his plura congruis dicentur locis. *Matth. 8.*

Hac ferè tempeſtate Baiazetes Turcarum rex, cum centum quinquaginta armatorum millibus Metonem Peloponneſi vrbem validiſſimè obſedit, noſtriſque hominibus, poſt varia certamina, vtrinquè ſumma virium & animorum contentione edita, ad quinque Venetarum triremium aduentum è ſtationibus ad mare, vt illas exciperent, inconſultò deſcendentibus, Turcæ vrbem ingreſſi, magna cæde perpetrata, Venetos paritèr & Græcos milites trucidant, & ipſum Metonenſium Epiſcopum, ità vt erat mitratus & ſacra veſte indutus, obtruncant, nec vlli omninò vel armato vel inermi parcunt infeſtiſſimi barbari, nisì quem fortè aut ætas, aut forma vel ſeruituti, vel libidini ſeruauit. Erant eius loci ſupra mille captiui. Ij longis adſtricti funibus, ad Baiazetis prætorium perducti, ſæuiſſimi Tyranni iuſſu ſub eius oculis *Baiazetes Turca expugnat Metonem.* *Baiazetis crudelitas.*

oculis immaniter perempti ſunt. Is Baiazetes poſtmodùm à filio Zelimo regno exutus, & paulopóſt veneno ſublatus eſt. Eius pater Mahometes Hydrũtinam Italiæ vrbem cepit, atq; tum de rebus Chriſtianis propemodùm actũ fuiſſet, præſertim in Italia, vbì eſt Romani Imperij auguſta ſedes & antiquũ domicilium, nisì illam truculentam beluam prępotens Deus ſubitaria morte abſtuliſſet, qui quidem id temporis non tam iræ ſuæ laxare habenas, quàm vt maturè reſipiſcerent Chriſtiani, maximo allato terrore admonere voluit. Alijs deindè locis aliquot Chriſtianorum expugnatis, Baiazetes Byzantium redijt.

Id temporis ferè ad Orientem tres potentiſſimi reges rerum potiebantur: Baiazetes Turca, Caitbeius Aegypti & Syriæ Sulthanus, & Iacuppus Perſarum rex. Baiazetis erat inprimìs formidanda potentia ob copias militares longè firmiſſimas, quas perpetuis more Maiorum pace belloque alebat ſtipendijs: ſed mitiori ingenio præditus, ac philoſophiæ ſtudijs addictior, poſt fugatum Gemen fratrem ſuum, qui poſteà in Europa ad Caietam perijt, pacem cum vicinis omnibus colere màluit. Sunt qui hunc Gemen Baiazetis fratrem, Zizimum vocent, ſed id imperitè, cùm Gemes de nomine Parthorum inclyti regis appellaretur. Conatus ille fuit, licèt ætate minor, fratrem Baiazetẽ imperio excludere: ſed victus, fugæ ſe mandauit, & Rhodum veniens, à Buſſonio Rhodiorum equitum magiſtro, præter ſpem in carcerem coniectus eſt, ac poſteà Romam perductus, vbì Baiazetes quotãnìs eius alendi cauſa quadraginta aureorum nummùm millia numerauit.

Soph⁹ Iſmael Perſarũ Imperator fit.

Sub hoc fermè tempus Sophus Iſmael Perſarum imperium occupauit, & noua quędam in Mahometis Pſeudoprophetæ turpiſſima ſuperſtitione opinio in cũctis Sophi huius ditiõibus diſſeminata eſt.

Perdo-

Perdomuit ille breuì Perſas,Medos,Armenos,pluresq́ue alias gentes,& crebris victorijs celeberrimũ toto orbe nomen obtinuit, adeò vt Iudæi, calamitoſum hominum genus ob repudiatum filium Dei vnicùm & verũ Meſſiam,ſtultiſſima opinione hunc ſuum putarent Meſſiam,atque per omnem ferè Europam mirum in modum ſibi gratularentur, feſta celebrarent conuiuia,mutuis tum nuncijs tum muneribus ſeſe hortarentur ad benè ſperandum,quòd iam tandèm veniſſet à Deo promiſſus ſeruator.Sed illorum inanis ſpes breuì in irritum recidit, quãdò Sophus ille nullam gentem perindè,atquè Iudaicã, exoſam habere compertus eſt.Vt autem Lector Sophi huius aliquantò certiorem habeat notitiam, paulò fuſiùs hinc agẽdum eſt.Patrem habuit Aidarem Harduellem,qui inter Perſas regulus fuit non ignobilis,ingenio verò ac moribus cumprimìs ſuſpiciendus.Is ſpretis omnibus mũdi huius oblectamentis,diuitijs & honoribus, tanquàm veris ærumnis & fortunæ ludibrijs, quę cęci mortales ceu vera bona & munera felicitatis humanæ impenſiùs appetunt,colunt,ſectãtur:vitam egit auſteram, quam pleriq; omnes admirarentur potiùs,quàm ſe imitari poſſe confiderent.Itaque hac viuendi ratione eã excellentis virtutis opinionem adeptus eſt, vt cum Aſſimbeius Vſuncaſſenes (qui quondàm Armeniæ procurator, Moloanchre legitimo Perſarum rege interfecto,regnum eius occupauerat)ſibi generum adſciuerit,collocata ei in matrimonium Martha filia,quæ ex Deſpina Caloioannis Trapezũtini & Pònti regis filia nata,Chriſti fidem coluit. Quòd verò Trapazũtinus Chriſtianus rex Vſuncaſſeni Mahometano filiam ſuam deſpondit, licèt ea conditione, vt eam permitteret Chriſtum colere, ideò factũ eſt, quòd & Trapezuntinus rex & Perſa Vſuncaſſenes, ſibi ab Ottomanno Mahomete meritò timerent,cu pe-

Harduellis pater Sophi Iſmaelis.

Mahometes Turca pſtigat Perſas, & occupat Trapezuntinum Imperium.

perentque ex hac affinitate mutua ſibi comparare pręſidia:quę tamen neutri quicquã cõtulêre,quandoquidẽ Mahometes tormẽtis æneis fretus, quorũ vſum Perſæ tum ignorabant,Vſuncaſſenem in campis Anſerinis profligauit,ac deindè Trapezuntinũ regem Cõſtantinopolim perductum in carcere necauit,tota eius ditione occupata. Harduellis autem Tauriſij,quod eſt pręclariſſimum Armeniæ maioris oppidum,multo habitatore frequentiſſimum, nouam cœpit vulgare religionem,vel potiùs ſuperſtitiõem,Mahometanam quidem illam, ſed longè diuerſam ab ea,quam cæteri Mahometani in Aſia & Aphrica ſequerẽtur. Volebat enim ab omnibus eos legis Mahometanę ritus ſuſcipi, quos HalyMahometis interpres & ſocius tradidiſſet: neq; eñ aliter eos ſaluos poſſe fieri,cùm alij potiùs Homarim, alterũ Mahometis diſcipulũ & interpretẽ, præferendũ cenſerent. Atq; hoc ſolo ferè diuerſæ ſuperſtitionis prætextu Mahometani alij alios odioſiſſimè pſequuntur:quod iam pridèm magno poterat adiumẽto eſſe Chriſtianis principibus ad Turcarũ profligandas vires,eorumq; immaniſſimam tyrannidẽ à ſuis finibus procùl arcendam,nisì quibuſdam magìs libéret mutuis conflagrare odijs & bellis inteſtinis,in ſummam Chriſtianæ Reip. perniciẽ: quod certè dolendum eſt,tametſi peccata hominum è religione Chriſtianorum, longè etiàm deteriora merentur.Intereà verò dum Harduellis nouam Tauriſij religionẽ diſſeminat,fit ingẽs ex omni Perſide & Armenia ad eum viſendum hominum cõcurſus, non admodùm gratus Iacuppo Vſuncaſſenis filio, qui patri à Mahomete Ottomanno cæſo, in regno ſucceſſerat.Iam eñ eius potẽtiam & exiſtimationẽ vereri cœpit,atq; ad eius religionem confluentium cœtus habere ſuſpectos. Eam ſuſpicionem auxit, quòd ſciret patrẽ ſuum vi occupâſſe Perſarum regnum,

Mahometani in duas diſtracti ſectas & ſuperſtitiões.

Mahometani cur ſe mutuò perſequantur.

num,metueretque nè Perſæ ipſum regno nōdùm
itìs firmato exturbarent.Itaq; neq; ſanguinis cō-
ın&ione,neq; hominis innocentia permotus, re-
nandi libidine tranſuersìm actus, miſit qui Har-
iuellem nihil minùs ſuſpicantem percuterent. Eo
xtincto,ſectatores eius aut tulit è medio,aut diſpu
it. Porrò Iſmaël filius Harduellis, qui poſteà So-
hus cognominatus eſt, eo tempore puer adhuc,
b illa cæde ſeruatus eſt:fugiensque Iacuppum regē
uunculum ſuum,in Hyrcaniam ad Pyrchalem pa-
entis amicum,ſupra Caſpium mare paucis oppidis
mperantem,ſe contulit.

Fuit prætereà quidam Harduellis diſcipulus Te-
chellis,qui deindè Cuſelbas,hoc eſt,rubrū caput ap
ellatus eſt,magiſtro nō inferior,Perſa origine, re-
giæ ſtirpis cognatiōe clarus, doctrina ac religione
valdè celebris.Is quóquè Iacuppū fugiēs, in mino-
rem Armeniā puenit,atq; illic in Antitauro mōte,
loco ob frequentiam, varietatemq; pomiferarū ar-
borū & perennes aquarū fontes admodū ſalubri &
amœno,ab hominum cōmercio ſeparatus, aliquot
annis aſperrimā vitā egit,cōtentus ijs,q̄ ſpontè hu-
mus protuliſſet: tandemq; eam famæ claritudinem
adeptus eſt,vt diuinus vates appellaretur. Agnitus
primò eſt à paſtoribus:deindè agricolæ miſerati ei9
vitæ auſteritatem, victū & res neceſſarias ſuppedi-
tabant.Porrò cùm etiàm futura prædiceret, ſumma
omnium admiratione in pagos & vrbes pertractus,
& tantùm nō ceu deus quiſpiam adoratus eſt. Iam
prouinciam om̄em ſuî fama compleuerat, publica-
tisq; nouæ legis interpretationibus, facilè credulis
turbis perſuaſit,niſì illas complecterentur, nullam
ipſis ſalutis ſpem reliquam fore. Multis ergò vanam
ſuperſtitionem amplectētibus,ſectatores ſuos oēs,
pro inſigni nouæ religionis,iuſſit turbinatum capi-
tis tegumentum ſiue pileos lintea faſcia, eaque ru-
bri-

Techillis Perſæ mores & diſci- plina.

bri coloris, circundare: vndè factum eſt, vt ij omnes qui nouum hoc doctrinæ genus ſequuntur, Cuſelbaſæ à rubro pileorum colore, toto Oriente vocẽtur. Interìm Iſmael quoquè paternos nouæ ſuperſtitionis complexus ritus, cùm iam adoleſceret, & ſermone, vultûs elegantia, egregiaq; tum ſapientia tum animi magnitudine om̃ibus admirabilis videretur, maximum nomen & ingentes vires ſibi conciliauit, non ex vulgo duntaxàt, ſed permultis etiã nobilibus ac opulentis: cumq; etiamnùm impubes eſſet, diuitias, honores & imperium, licèt ea contemnere videretur, aſſecutus eſt: tanta in eo cernebatur morum integritas. Additum quoquè illi eſt cognomentum Sophus, quod à vetere Magorũ memoria ſumptum videtur, qui olìm apud Perſas ipſis etiàm regibus imperâſſe feruntur. Deindè verò Iacuppo Perſarum rege veneficæ vxoris fraude ſublato, cogitauit repetere paternos agros & ditionẽ, q̃ ex matris dote ipſi obtigerat. Itaq; aliquot ſuæ ſectæ hominibus, cum Pyrchalis reguli coniunctis auxilijs, Armeniam ingreſſus, non tam viribus q̃ præclara exiſtimatione & beneuolentia breuì pàternam ditionẽ recuperauit. Mox auctis copijs eorum, qui nouũ dogma ſequebantur, Sumachiam vrbem in finibus Mediæ ſitã, vi cepit & hoſtilitèr diripuit. Illud audax facinus ad priorẽ nominis eius exiſtimationẽ permultùm adiecit, factusq; ex eius vrbis præda locupletior, exercitum magna ex parte inermem egregiè inſtruxit. Iam verò Perſici regni captus deſiderio, Tauriſium ſibi petendum ſtatuit.

Cuſelbaſæ qui dicti.

Iacuppu: Perſarũ rex perit veneno.

Sumachia vrbs.

Tauriſium Perſarum regia.

Ea vrbs Perſarum regia eſt, non ſolùm Armeniæ ſuperioris, in qua ſita eſt, verùm etiàm totius Orientis numero hominum atque opibus celeberrima, olìm Terua dicta, diſtans à Caſpij maris littore expediti equitis itinere dierum quatuor, haud procùl ab emporio Derbento, vbì portæ ferreæ Scy-

Scythas ab anguſtijs,q̃ ſunt inter montes & mare, excludunt. Ità ergò Sophus Iſmaël ampliſſimum Perſarum Imperium inuaſit, & ſimul noua Mahometanæ ſtultitiæ ſuperſtitio longè lateque diuulgata eſt anno ſalutis 1499. quo Italia Gallorum aduẽtu maximas adijt clades, & Veneti ad Protum inſulam cum Turcis infelicitèr dimicârunt. Vbì autem Iſmaël ad Tauriſium properauit, erat illic Aluantes Iacuppi filius, qui fratrem ſuum Moratchamũ prælio victum, ex Perſarũ finibus expulerat, & primores aliquot Moratchami ſtudioſos trucidârat. Ea res & illi magnã inuidiam conflauit, & Iſmaëli eius ampliſſimæ vrbis potiundę facilimam viam patefecit. Nam ſimul vt ad vrbem cum exercitu appulit, portas illi ciues vltrò aperuerunt, Aluãte in fugam ſeſe conijciente, quòd longè imparem ſe ſentiret Iſmaëlis copijs, nullo pręſertìm ciuium fultus præſidio, de quorum fide non immeritò nihilj ſibi admodùm polliceretur. Eos autem Iſmaël, propoſita omnibus incolumitate, in ſuam religionem & fidẽ facilè adegit. Vrbem autem ingreſſus, Iacuppi regis auunculi ſui ſepulcrum eximij operis euertit: oſſibusque diſiectis, omnem eius memoriam prorsùs aboleuit, vt paternam cædem vlciſceretur. Interìm certus ad eum perfertur rumor, Aluantem conciliato ſibi fratre Moratchamo, cum maximo equitum & peditum exercitu aduentare. Eo nũcio nihil territus Iſmaël, ſuos incredibili celeritate ducit hoſtibus obuiàm, imparatumq; Aluãtem mira felicitate oppreſſit, ipſo Aluãte, cùm acriùs pugnaret, obtrũcato. Eo cæſo, equites cataphracti & ſagittarij cęterique poſtremi agminis milites, fuga dilapſi ſunt. *Aluantes ab Iſmaelè cæditur.*

Aliquot autẽ diebus eo in loco à labore recreatis militibus, deindè Scyras vrbem cum exercitu profectus eſt. Iam enim finitimi populi in illius ſe poteſtate fore dictitabãt. Ab ea ciuitate maximis hono-

ribus affectus, ſæpè ad populum concionabatur de noua religione ſuſcipienda, additis etiàm minis, ſi quis intra diem tricesimũ priſtinos ritus neutiquàm repudiâſſet. Quamobrèm omnes ferè in illius ſententiam breuì conceſſare. Eſt aurem Scyras vrbs opulentiſſima atq; clariſſima, ex cuius diuitijs militi perſoluit ſtipendium, omnesq; copias ſuas militaritèr inſtruxit & egregiè ornauit. Erant tum illic officinæ frequentes, omnis generis armorum pleniſſimæ: quę ſanè mirabili ingenio artifices ex ferro chalybeq; recoctis, & ex herbarum ſuccis addita inſigni temperatura, longè elegantiùs, quàm apud nos id fiat, fabricare conſueuerunt: nec galeas tantùm, thoraces & ocreas, ſed equorum etiàm perpetua ex tenuiſſimis laminis tegumenta. Poſt Scyras vrbem facilè quoq; Sapha, quę Suſa olìm fuiſſe putatur, & Sulthania, vbì admirabiles cernuntur ingẽtium ędificiorum reliquiæ, in eius fidem conceſſit. Indè Meſopotamiam magno populorum ſtudio in deditionem accepit, Moratchamo Iacuppi filio & Aluantis fratre, in Arabiam cum vxoribus ac liberis omniq́ue ſupellectile aufugiente. Indè ab Aſſyria in Mediam tranſcendit: regreſſusq́ue in Armeniam, Albanis, Iberis & Scythis, qui vlteriorem Caſpij maris oram tenent, bellũ fecit, quòd ſolita tributa iam quadriennio minimè perſoluiſſent.

Scyras inſignis vrbs deſcribitur.

Sapha, olim Suſa.

Dum hæc Iſmael Sophus proſperrimis rerum ſucceſſibus in Perſidis Imperio gerit, Techellis Cuſelbas, cuius paulò ſuprà meminimus, Armeniam & minoris Aſię partem non minimam noua religione compleuit, multisq́ue eius ſectæ hominibus arma capeſſere iuſſis, Turcarum ditiones audactèr inuaſit. Iam enim paſsìm cernebantur homines nouę ſuperſtitionis cupidi, (vt eſt mortalium genus nõ ſua natura, quæ à Deo benè condita eſt, ſed deprauato animi iudicio in res nouas, quanlibèt alioquì pni-

Techellis proſperi ſucceſſus.

ci-

ioſas,auidũ)qui pro ſymbolo rubris pileis vterentur. Cùm autem non omninò ſuppeterent ſumptus bello gerendo neceſſarij, eorum facultates ſuis diripiendas permiſit,qui nollent nouum dogma complecti. Indè è Cappadociȩ finibus in Lycaoniæ vberem regionem profecti ſunt, vbì diù ſeſe aluerunt, freti eius loci copijs. Multi autem eius regionis accolæ cum rebus ſuis Iconium perfugerunt. Proponebat Techellis præmia omnibus, qui ad ipſius religionem accederent,& dira minabatur refractarijs:quo factum eſt,vt plurimi illi ſe adiungerẽt. Iam autem Turcæ rei indignitate permoti,ad arma ſe parabant, & eccè opportunè ab Iſmaële equites miſſi ſuperuenère, qui etiàm Techellim iam anteà per legatos hortatus erat,vt nouæ propagandæ doctrinæ omnem nauaret operam, vi etiàm adhibita, ſuamq; illi opem & auxilia pollicitus fuerat. Faciebat hæc Iſmaël odio in Turcam Baiazetem, cuius oppugnandi iam animo cõſilium volutabat.Miſit etiàm legatos Venetias,petens ab illis inter alia artifices, qui ænea tormenta conflarent. Veneti eos legatos humanitèr exceperunt,ſed omnibus eius votis, ꝙ cum Baiazete quinquennij inducias pacti eſſent,ſatisfacere non potuerunt: quanquàm præter hoc etiàm bellis grauibus impliciti tenerentur. Legatos autem muneribus affectos,honorificè à ſe dimiſerunt:ſed vbì Baiazetes comperit, eos per Syriã in Perſidem reuertiſſe, grauitèr apud Aegypti Sulthanum ea de re queſtus eſt:vndè accidit,vt mercatores Veneti,qui Tripoli, Alepi, Beryti atque Alexandriȩ agebant,à Campſone in catenas cõiecti,vix poſt annũ,multas à ſęuiſſimis Mamaluchis perpeſſi contumelias,vitã & libertatẽ impetrârint.Techellis verò auxilijs Iſmaëlis fretus,Orcanam & Mahometem Baiazetis nepotes cum exercitu ipſi occurrentes,egregiè profligauit: nec ab Iconij nobiliſſimæ vrbis

Iſmael Sophus mittit legatos Venetias.

Veneti ab Aegypti Sulthano malè accipiũtur.

Iconium.

vrbis oppugnatione abſtinuiſſet, ſi tormenta bellica fuiſſent ad manũ. Multos verò ijs in locis in ſuã traduxit ſectam. Indè per Galatiam in Bithyniam infeſto agmine contendens, Bellerbechum, id eſt, totius Aſiatici equitatûs magiſtrũ, opportuna circunuentum celeritate fortiſſimè debellauit, multis ex eius exercitu fuſis, reliquis in fugam coniectis. Mox Cutheiam vrbẽ ſumma vi & incredibili ſuorum ardore ac impetu expugnauit, magna Turcarũ ſtrage edita, & ipſo quoquẽ cum vxoribus capto Bellerbecho, qui ex fuga eò ſe contulerat, & diù fortiſſimè propugnando vrbẽ defenderat. Ea vrbs in Aſia minori medium ferè locum obtinet, Anatoliæque magiſtri equitum, quem Bellerbechum vocant, ſedes eſt, ſicut in Europa alterius Bellerbechi Sophia Mœſiæ vrbs. Eius oppidi ſpolijs ornato & inſtructo exercitu, iam Pruſiã Bithyniæ caput oppugnare inſtituerat. verùm Baiazetes ingẽtes ex Europa copias, duce Halybaſſa Macedone, in Aſiam miſit, quorum aduentum Techellis ſibi minimè expectãdum ratus, è Ponto exceſſit, collecta precioſiore præda. Eũ Halybaſſa magnis itineribus inſequitur, & poſt dies aliquot in planis Galatiæ locis è nouiſſimo agmine feſſos aliquot cepit & interfecit. Tum verò Techellis Bellerbechum, quem vinctum trahebat, media in via palo infixit. Eius clariſſimi apud Turcas viri horrendo interitu licèt Halybaſſa permoueretur, non tamen deſtitit celerrimè abeuntes perſequi. Cùm aũt nulla cõtentiõe eos poſſet aſſequi, relictis peditibus, octo miilia equitũ intentiſſimo curſu vnà ſecùm iubet fugiẽtium veſtigijs inſiſtere. Tandèm ad Olygam montẽ vbì ventũ eſt, nouiſſimum agmen acri prælio perturbare cœpit. At Techellis non ſe deſerit, licèt ſuos multo itineris labore penè exanimatos nõ ignoraret: acieq; egregiè inſtructa, Turcarum impetus fortitèr ſuſtinet.

Cutheia capitur à Techelle.

net. Verùm à ſclopetarijs equitibus permulti è Techellis copijs fuſi ſunt, ac nihilo minùs Techellis redintegrata acie ex optimè armatis, eaq; à nouiſſimo agmine in frontem ducta, ſuos in tutiora loca fortitèr pugnando ſeſe iuſſit recipere. Id conſpicatus Halybaſſa, cùm ſemèl atquè iterùm per medios hoſtes cùm globo equitum perrumpere non dubitaret, interceptus à Techellinis interficit. Eius cæde pterriti Turcæ, primò remiſſiùs agere, mox fuga ſibi conſulere. Techellis cum ſuis primò ad Taſciam ſe recipit, quò Iunusbaſſa quoquè cum quadraginta Turcarum equitum & peditum millibus peruenit, multisq; illic leuibus prælijs certatum eſt, donèc Techellis ſe tantis copijs imparem cernens, ſuperatis clàm montibus, in minorem Armeniam deſcendit. Poſt eius inopinatum diſceſſum Iunuſbaſſa per omnē Aſiam minorē diligentiſſimè perſcrutatur Perſicæ religionis cultores, inuentosque omnibus tormētis excruciatos interficit: qui verò bello non interfuiſſent, ijs frontē inuſſit, omnesq; in Europam ſecùm traduxit. Techellis porrò ad Iſmaelem in finibus Scytharum bellum gerentem confugit. Ità in illa quoquè impuriſſima & dementiſſima Mahometis ſuperſtitiōe, maximo Chriſtianæ Reip. cōmodo, hac tempeſtate exitiales extitêre diſſenſiones, & odia ac ſimultates inexpiabiles, dum alij Homarim, alij Halyn Mahometis interpretes & diſcipulos ſequi mâlūt. Et niſì ea rerum perturbatio apud Mahometanos incidiſſet, Baiazetes Turcarum rex Venetis & Hungaris admodùm ſæuus & atrox hoſtis incubuiſſet. Verùm præpotens Deus etſi hominum flagitijs iurè iraſcitur, non tamen iuſtas ſempèr repoſcit pœnas, ſed iudicij auſteritatem ineffabilis miſericordiæ clementia temperat, vt ſit locus veniæ omnibus volētibus redire ad ſanitatem. Dum ergò ſic Mahometani nouæ religionis

Halybaſſa interſicitur.

Turcæ ſæuiunt in Perſicæ religionis cultores.

onis prætextu atrociſſimè inter ſe digladiãtur, Baiazetes propẽſiori animo cum Venetis pacem fecit, atque ab Europa ſæui pectoris immanitatem reuocans, in Aſiam totus incubuit, vt à Perſis illatas iniurias egregiè vlciſceretur.

Alberici Veſpucij nauigatio.

ANno 1501. die 10. Maij, Albericus Veſpucius à potẽtiſſimo Luſitaniæ rege miſſus eſt exploratũ nouas regiones. Itaq; tribus Luſitani vecti liburnicis, ad Aethiopiæ promontorium, quod iam Caput viridè vocant, appulerunt: indè ſoluẽtes, & verſùs polum antarcticum longiſſima nauigatiõe curſum tenentes, venerunt ad inſulam quandam, multis horrendis in itinere iactati tẽpeſtatibus, vbì mẽſe Iunio hyems eſt, & paria diei noctisq; ſpatia. Tandem 17. Auguſti ad terram quandam peruenerunt, cuius incolæ beluas immanitate vincerent. Regio ipſa amœnitatis & elegantiæ permultùm habere videbatur, ſitaque eſt extra lineam æquinoctialẽ verſùs Auſtrum quinq; gradibus. Cernebantur autem in montis cuiuſdã vertice homines nudi, ſed qui ad Luſitanos, licèt multùm amantèr inuitati, deſcendere non auderent. Attamen pauló pòſt altera luce, ſumpta fiducia, fumos & ignes paſsìm excitârũt, vt Luſitanos è nauibus ad ſe elicerẽt Egreſſis verò Luſitanis non ſe volebãt propiùs adiungere, ſed vt lõgiùs in terrã progrederentur, eos inuitârũt. Quod cùm periculoſum videretur, duo audaciores multis precibus à nauium prefecto tandèm copiã impetrârunt in inſulã penitiùs intrandi, ſed ea cõditione, vt poſt quintũ diem ad naues redirẽt. Interìm octiduũ Luſitanis expectantibus, illi nuſquàm cõſpiciebantur, ſed in dies alij atq; alij ex ea inſula ad littus frequentes accedebant, non tamen cũ Luſitanis colloquia miſcere voluerũt. Septima die Luſitani in terram egreſſi, vident viros ſecum vxores ſuas adduxiſſe,

Hyems mẽſe Iunio.

iſſe,quas etiàm Luſitanos colloquendi cauſa pro-
iùs adire iuſſerunt. Verùm fœminis trepidãtibus,
uuenẽ validum Luſitani ad eas mittunt, & vt nihil
nali ſuſpicarentur,ipſi in naues ſe recipiunt. Vbì ad
as iuuenis venit,circunſtant illũ admirabundę oẽs,
ontrectantq́; curioſiùs:atq; eccè interìm de mõte
ęuiſſima deſcendit mulier, vallum pręlongũ manu
geſtans. Quę cùm ad locum,vbì iuuenis erat,perue
niſſet, valido ictu incautum proſternit & occídit,
eumq́; mox reliquę fœminæ per pedes in montem
pertrahunt. At viri barbari è monte decurrũt impe-
tu ad littus, & iacula ex arcubus certatìm in naues
vibrant. Luſitani verò diſploſis quatuor tormentis,
repentè eos in fugam nimio terrore correptos cõ-
pellunt. Porrò crudeliſſimæ mulieres, inſpectanti-
bus Luſitanis, iuuenem cæſum in fruſta ſecant, ad
ignem torrent,& aſſum immanitèr deuorant. Viri
autem ſignis quibuſdam oſtendebant, eum in mo-
dum alios duos Luſitanos ſe quoq; deuorâſſe. Acri-
tèr ea res ſtimulabat Luſitanorum animos,& liben-
tèr eam fuiſſent vlti iniuriam,ſed pręfectus nõ per-
miſit,hauddubiè peiora veritus,ſi pauci cum multis
congrederentur. Indè ergò abeuntes,longiùs naui-
gârunt,& multa admiratione digna longiſſimis il-
lis itineribus conſpexerunt: iamq́; ſtellarũ,quę cir-
ca polum antarcticũ ſunt,conſpectu fruebantur, q̃
multò & plures & illuſtriores ſunt,quàm poli arcti-
ci. Deniquè tam diù nauigârunt,quòd polus antar-
cticus iam ipſis ſupra horizontem illum quinqua-
ginta duobus gradibus fuerit eleuatus, & neq; mi-
noris neq; maioris vrſæ ſtellæ ſub adſpectum cade-
rent. Et noctes quidem Aprilis ſeptima die,ſole cir-
ca arietis extrema verſante,quindecim horarũ fuiſ-
ſe compertæ ſunt,hyemsq́; ea loca obtinuit. Lon-
gũ eſſet omnia narrando proſequi,q̃ multiplici na-
uigatione tum Veſpucij, tum aliorum in illis inco-
gnitis

Barbari Luſitanum iuuenem torrent ad ignẽ & comedũt

In Aprili noctes ſeptẽdecim horarum.

gnitis noſtro orbi regionibus explorata ſunt: ſed hoc nomine præcipuè laudes & grates agendę ſunt præpotenti DEO, vt iam antè dixi, ꝙ innumerę gentes dæmonum cultrices, opera Hiſpaniæ & Luſitaniæ regum, intra non multos annos ad Chriſti religionem traductæ, iam viuum & verum colunt DEũ, relictis tèr execrandis dæmonum ſimulacris, quibus miſeri ab omni vera luce prorsùs alieni, hactenùs diuinos impenderant cultus & honores.

Medera inſula. Inter Hiſpaniam & Canarias inſulas inuenta eſt à Luſitanis Medera inſula, ſylueſtris illa quidem & prorsùs inculta, ſed ſoli fertiliſſimi. Quod vbì Luſitani aduerterunt, vt apta eſſet ſementi & habitatîoni, ſyluas denſiſſimas multo igni concremârunt, qui interdùm adeò graſſatus eſt, vt pleriq; vix flammas euadere potuerint. Habitatur iam frequens à Luſitanis, qui extructis ædibus cultiſſimã eam reddiderunt. Eſt fontibus irrigua, & amnibus multis conſpicua. Gignit & alit ꝑdices, colũbas ſylueſtres, pauones, apros feros, & multa alia diuerſorum generum animantia, quæ etiàm priùs quàm homines eam occuparent, ibì ſua collocârunt domicilia. Sũt ibì arbores inſignes, cedro vel cupreſſis nõ abſimiles, quas ſcindũt molis ſerratilibus ad flumina collocatis, vndè multa præclara fiunt opera in varios vſus. Arborum color ruber eſt & boni odoris. Iuſſu regis Luſitaniæ plantatæ ſunt ibì cannæ ſaccarũ ferentes, non ſolùm copia inſigni, ſed etiàm mira ꝓſtantia. Eſt enim eius regionis ea ferè habitudo vel qualitas, q̃ Cypri & Siciliæ. Sunt etiàm eò importatæ vites ex Creta inſula, quæ botros & magnos & multos, atque etiàm vina præclara vbertìm proferunt. Viſuntur illic botri atro colore.

Hoc anno cruces ſanguinolentę virorum ac mulierum veſtibus paſsìm in Germania inciderunt. Videntur præſignificâſſe peſtem ſæuiſſimam, quæ pro-

ximo

imo anno ſecuta eſt. Solet plerunq; Deus pro ſua onitate eiuſmodi terroribus admonere homines, t ſe corrigant, & impendentem eius iram à ſe auer- int.

Eodem anno facultas Theologica Academię Mo ;untinæ, imitata ſynodi Baſileēſis decretum, itemq; ʾariſienſes & Colonienſes Theologos, omninò de- :reuit & ſtatuit ſentiendum, beatiſſimam Dei geni- ricem ſemperq; virginem Mariam, quam ex omni eternitate ſibi matrem delegit filius Dei, ſinè labe originalis peccati conceptam, idq; ſingulari quodā priuilegio. Non hîc neceſsè eſt anxiè perquirere, qd hinc ſcriptum reliquerint priſci illi Eccleſię DOcto- res, qui certè de hac virgine ſingulari reuerentèr & honorificè ſcripſêre. Auguſtinus ipſe, cuius ſumma eſt authoritas, capite xxxvj. libri de natura & gratia, ob vnigenitū Dei filium ex ea natum, nullā prorsùs de ipſa vult haberi quæſtionē, cùm de peccatis agi- tur. An non ille ſenſit ſingulare priuilegium illi vir- gini cōceſſum, quā non eſt auſus vlli peccato fateri obnoxiā? Contendāt hîc alij quantùm volent: cer- tè qui DEū timent, non facilè auſi erunt in diuerſum pertinacem ferre ſententiam. Alioquì ſi cōmunibus illa cæterorum mortalium legibus ſubiecta fuit, cur non etiàm cū dolore & virginitatis iniuria peperit? Dictum eſt Euæ, & in ea fœminis omnibus, In dolo- re paries filios. At virgo MARIA incredibili & prorsùs inaudito miraculo virgo concepit, non ab homine, ſed de Spirituſancto, & virgo peperit, in conceptu expers concupiſcentiæ, in partu, doloris. Qui ergò eam ſic ſibi voluit eſſe matrē, vt non ab homine, ſed de Spirituſancto conciperet: is proculdubiò talem quoquè eam eſſe voluit, quæ ab omni peccato pu- riſſima, digna eſſet & concipere & parere ipſum fi- lium Dei. Non enim habitabit ſapiētia, vt in Sapien- tię libro ſcriptū legimus, in corpore ſubdito pecca- tis.

Geneſ.3.

Sapient.1.

tis. Et tamen ipſa Dei æterna ſapientia nouem menſibus habitauit in huius ſacratiſſimæ virginis caſtiſſimis viſceribus. His ergò atque alijs rationibus pmota facultas Theologica Moguntinæ Vniuerſitatis, grauitèr ſanciuit deincèps neminem in ea Academia promoueri debere in ſacra Theologia, nisì iuramento interpoſito priùs fidem dederit, ſe diuerſam opinionem neque animo retenturum, neque quouis modo approbaturum. Scio non deeſſe hodieque, qui difficilè adduci poſſint, vt huic pijſſimæ ſententiæ ſubſcribãt, licèt multi doctiſſimi viri grauiſſimis argumentis eam adſtruxerint & confirmârint: verùm Concilium Tridentinum ſub Paulo 3. Pontifice inchoatum, & tandèm ſub Pio 4. abſolutum, (multis enim modis ſatanas eius Concilij tum inchoationem, tum proſecutionem ſæpè impedire conatus eſt) ſtatuit obſeruandas eſſe de matris Dei conceptione cõſtitutiones Sixti 4. qui Pontifex admodùm fauit opinioni de immaculata eiuſdem ſacratiſſimæ virginis conceptione. In eo autem Tridentino Concilio fuêre ſupra 280. Epiſcopi, & multi excellenti & incomparabili doctrina viri, adeò vt etiàm ſectarij, quantunuìs laxa propoſita fide publica, non tamen auſi fuerint eò accedere, eo præſertìm tempore, quo ſub Pio 4. excellentiſſime doctrinæ viros catholicos ibì fuiſſe conſtat. Qui ergò extra Chriſtianæ modeſtiæ cancellos non vult temerè efferri, & tum ſibi, tum alijs malè conſulere, acquieſcat in Eccleſiæ ſententia, & matris DEI ſingulari priuilegio nihil deroget, nè, dum matri iniurius eſt, præpotentis filij eius iram intolerabilem in ſuas accerſat ceruices.

Mercurius noſtræ ætatis commentitius.

Eo ipſo anno Italus quidam in Gallias venit, qui immodica captus animi arrogantia, Mercurium ſe diceret, cùm alioquì proprio nomine Iohannes vocaretur: Tyanei quoquè Apollonij, quem alij Philoſo-

ſophum, alij magum vocant, ſe ſectatorem iacti-
ret, rerum omnium, prçſertìm arcanarum, ſe vnũ
allentiſſimum gloriabundus aſſereret, adeoq; præ
veteres philoſophos atq; theologos penè omnes
ontemneret. Vxorem & liberos, vnaque ſeruos &
ncillas circunduxit. Nudis pedibus cum tota fami-
a ingrediebatur, tum ipſe, tum ſui omnes non niſi
ineis induti, etiàm catenam ferream ad collum ge-
abant, inſtàr Tyanei Apollonij, cuius vitam ſcribit
Philoſtratus, & ante hunc Damis, Apollonij ipſius
peregrinationis comes. Lugduni aliquandiù mora-
us, & in precio habitus, Ludouico Galliarum regi *Eſt in precio*
e natũ ad res ſummas prædicabat. Porrò rex homi- *apud Gal-*
em miratus, doctos viros præſertìm medicæ facul- *liæ regem.*
atis, de hominis quam iactabat, prodigioſa ſcientia
& inuſitata rerum cognitione periculum facere iu-
bet. Multas ergò illi quæſtiones de rebus varijs mo-
uent, & vſque ad ſtuporem prompta ab eo reſponſa
referunt, præcipuè in rebus medicis, quanquàm ſci-
re non poſſent, vndè hæc illi ſuppeterent, cùm eſſet
alioquì ſinè literis. Reuerſi igitur ad regem, rem
omnem ordine exponunt cum multa admiratione.
Idem verò Mercurius regi enſem donauit, mira arte
fabrefactum, & 180. gladiolis ſtipatum: itemque cly-
peum, in quo ſpeculum inerat affabrè elaboratum,
cui neſcio quid latentis energiæ ineſſe dictitabat.
Quò verò tandèm euaſerit, aut quem habuerit vitæ
exitum, non ſatìs compertum habetur. Eiuſmodi
ſanè iactantia & oſtentatio non admodùm decent
Chriſtianum philoſophum, quandò ipſe quoquè
ethnicus philoſophus Cicero ſapientiſſimè admo-
net, vt quãto maiores ſumus, tanto ſummiſſiùs nos
geramus, quod diuinæ literæ paulò alijs verbis, ſed
eadem omninò ſententia, exprimunt in Eccleſiaſti-
co: Quantò magnus es, humilia te in omnibus. *Eccl 3.*

Per idem tempus quidam Ioannes ab Eltz, ali-
quot

quot equitum & peditum turma ſtipatus, clara lu
ce nullo repugnante, Budobrigam (vulgò Boppar
diam vocant) regale oppidum, Eccleſiæ Treuiren
iampridèm oppignoratum inuaſit, excluſisq; omn
bus, qui Epiſcopi Treuerici partes ſequerentur, ca
ſtellum, telonium & æs omne occupauit, turribu
præſidio è ſuis impoſito. Hēricus 7. Imperator, ce
ta accepta pecunia ab Archiepiſcopo Treuirenſi, i
oppidum pignoris loco illi tradiderat. Ab annis tr
centis non rarò leguntur Imperatores quidam v
bes ab Imperio alienâſſe, difficultèr verò redemiſſ
vndè accidit, vt multa Imperij loca à principibus c
uilibus & Eccleſiaſticis occupentur, vt quidam ſcr
ptum reliquêre.

Boppardia occupatur.

Boppardia quandò oppignorata Epiſcopo Treuirenſi.

Hoc anno dira fames ob frumenti inopiam tot
Sueuiam peruaſit, ſed eam Argentoratenſes frumē
to, quod in magna copia reconditum habebant, n
auarè quidem, vt apud pleroſq; hodiè in more po
ſitum videmus, ſed commodo precio diſtracto leu
runt. Ea hominum charitas, licèt maximè ſit ſecun
dùm naturam, iuuare naturę conſortem, iam rara e
in terris. Nec mirum eſt, Argentorati magnam fui
ſe frumenti copiam, quandoquidem ea Alſatiæ re
gio præcellentis vini & multi frumēti perquàm fe
tilis eſt, vt non indigenis duntaxàt, ſed multis etiā
vicinis & exteris vinum & frumentum affatìm ſup
peditet: nec facilè in Rheni tractu vlla alia regio,
ad fertilitatem attinet, ei comparari poſſit, tamet
in latum à Rheno vſque ad montana, non niſì tr
plùs minùs Germanica milliaria obtinet.

**Voſego*

Multi illic fluuij è mōte * Voſago in Rhenu
prouoluuntur. Sanè non deſunt qui ſcribant, nec
quidem cōtemnendi authores, tota Germania nu
lam extare regionem, quæ omnibus prouentibu
Alſatiæ comparari queat. Sunt in ea 46. ciuitates
oppidula, omnia muris cincta, arces quinquagint

villæ propè innumeræ. Verùm hæc fortaſsìs non
ìs ad inſtitutum.

Hac tempeſtate Baſilea à Maximiliani Cæſaris & *Baſilea deficit ab imperio.*
perij obedientia ſe ſubduxit, percuſſo fœdere cũ
eluetijs, qui nullius pàrent Imperio. Baſileenſium
fectiõem imitati Schaffhuſiani, Heluetijs itidèm
ederati ſunt. Literæ huius fœderis apud Lucernẽ-
s feruntur confectæ, & vtrinquè datæ & acceptæ.
t Baſilea vrbs inclyta Germanię, quam Ammianus
arcellinus Gratiani & Valẽtiniani Imperatorum *Baſilea vrbs deſcribitur.*
mporibus iam fuiſſe ſcribit. Alluitur Rheno am-
iſſimo flumine, qui mediam fermè interfluit, ſed
onte conſtratus vtrinquè habet iter peruium. Eſt
ger vini frumentiq́ue ferax & intra & extra vrbis
œnia. Pius Pontifex eius nominis ſecundus, Gy-
naſium ampliſſimis ornatum & auctum priuile-
ijs illic condidit. Habet autem citra & vltra Rhe-
um geminam ciuitatem, alteram maiorem, alteram
inorem Baſileam: eſtq́; ea vrbs inprimìs inſignis &
gregia, nisì quòd hac ætate colunt eius loci incolæ
logma Zuinglianum, quod Catholica Chriſti Ec-
leſia iam olìm in Berengario damnauit. Dolendum
ſt, in fortiſſima gente tantum potuiſſe noua do-
gmata, quæ Germaniam magna ex parte perdide-
runt, vt ſuis dicemus locis. Scaffhuſia quoquè ad *Scafhuſia vrbs.*
Rhenum ſita, locum occupat & amœnum & cõmo-
dum atque fœcũdum. Non longè ab hac vrbe Rhe-
nus fluuius altitudine quadraginta aut quinquagin-
ta cubitorũ ruit pręceps in imum, ità vt aqua omnis
in ſpumam & nebulam reſoluatur. Eſt id ſanè adſpe-
ctu horrendum. Scaffhuſiani quidem initiò ad cer-
tum tempus cum Heluetijs fœdus percuſſerunt, at
poſteà id abijt in fœdus ſempiternum. In eo oppido
Eberhardus comes è Sueuia opulentum conſtruxit *Schiffhuſen monaſteriũ.*
monaſterium, quod Germanicè à nauium traiectu
dictum eſt Schiffhuſen, tanquàm nauium domus,

vt quidã vetuſtus codex probat. Maximis illud cœ
nobium impendijs exædificatum fuit, multis eò a
latis ingẽtibus columnis lapideis, è quibus etiamn
12.in templo viſuntur,ſingulæ altæ pedes ſeptende
cim,in complexu obtinentes pedes nouem. Conſe
crauit autem hoc monaſterium Leo Pontifex Ro
manus,eius nominis IX.cognatus antedicti comiti
Eberhardi,anno ſalutis 1052.cuius quidem Pontifi
cis fuit ſancta & inculpata vita, & eruditio hau
vulgaris,vt eius ſcripta teſtantur.

Huius anni menſe Nouembri Philippus archidu
Auſtriæ,Maximiliani Cæſaris filius, cum Iohann
coniuge ſua,Ferdinãdi regis Hiſpaniarum filia,ami
citia cum Gallis conciliata,per Franciam in Hiſpa
niam proficiſcitur, & vbiquè, præſertìm verò Pari
ſijs,honorificentiſſimè accipitur.

Alexander VI.ſcribit Ruthenis.

Hoc etiàm anno Alexander Bontifex,eius nomi
nis ſextus,cùm percepiſſet Ruthenos & alios quoſ
dam in Lituania Græcorum ritum complexos, cu
pere ad Romanæ Eccleſiæ conſuetudinem & reli
gionem ſe adiungere,ſed interìm non deeſſe qui di
cerent eos neceſſariò rebaptizari oportere,propter
eà quòd more Gręcorum in tertia perſona baptiza
ti eſſent,ſcripſit ad illos ex decreto concilij Floren
tini,ſub Eugenio 4.celebrati, in quo Græci atque
Armeni cum Romana Eccleſia in concordiam rediê
re,reuerà baptiſmum conferri, etiàm cùm in perſo
na tertia ſic dicitur,Baptizetur talis ſeruꝰ Ieſu Chri
ſti in nomine Patris & Filij & Spirituſſancti: quan
quàm in Latina Eccleſia non debet mutari vetus ver
borum forma,quæ eſt,Ego te baptizo in nomine pa
tris & Filij & Spirituſſancti,Amen.

Rutheni vel Meſcouitæ.

Et quia hoc loco in Ruthenorum mentionẽ inci
dimus,operæpreciũ fuerit de ea gente paulò copio
ſiùs agere,vt Lector eius aliquam habeat notionẽ.
Obtinet ea gens ampliſſimas regiones, & plerũquè
hodiè

diè vel Moſcouitæ vel Rutheni aut Ruſſi appel-
ıtur. Vtuntur autem lingua Sclauonica, qua ho- *Sclauonica*
: nulla eſt ferè latior & diffuſior, quippe qua Dal- *lingua la-*
ıtæ, Boſnenſes, Croatæ, Iſtrij, Carni, Carniolani, *tiſsima.*
ırinthij, Stirij, Mœſij, Seruij, Bulgari, alijq; Con-
ntinopolim vſque, Boëmi, Luſatij, Sileſij, Mora-
, Poloni, Rutheni, Circaſi, Quinquemontani ad
ɔntum, & Vandalorum reliquiæ vltra Albim, per
ermaniam in Septentrionem ſparsìm habitantes
untur. Incertum eſt, quis initiò apud illos rerum
ɔtítus ſit, quòd characteres non habuerint, qui-
ıs res ſuas ſcripto conſignatas ad poſterorum no-
ːiam tranſmitterent. Cœperunt autem Annales
ɔnſcribere tum primùm, cùm Michaël rex Con-
antinopolitanus literas Sclauonicas in Bulgariam
iſit. Inter alios Igor quidam apud illos Imperio
otítus, Olham ex Pleſcouia duxit vxorem. Is cum *Igor Moſco-*
xercitu ſuo Heracleam & Nicomediam vſque pro- *uitarũ prin-*
reſſus, ſed iu fugam actus, à Malditto Dreuulliano- *ceps.*
ım principe cæſus eſt, relicto infante filio Suua-
ɔſlao, cuius mater Olha viri ſui necem grauiſſimè
lta, multis Dreuulianorum millibus interemptis,
tque omnibus eorum caſtris occupatis, in Greciã
rofecta eſt, & illic ſacrũ baptiſma percepit ſub re-
e Ioanne Conſtãtinopolitano, anno mundi 6463.
Sic enim Annales eorum habent: ſolẽt autem Ruſ-
i non à Chriſto nato, ſed ab orbe condito numera-
e) Porrò nomen Olhæ, in Helenæ mutatum eſt.
Atque hæc in ea gente Ruthenica fidem CHRISTI *Apud Moſco-*
complexa eſt iuxta Annales iam dictos. Eam, poſt- *uitas quãdo*
quàm inter viuos eſſe deſtitit, nepos ei9 ex filio Vuo *cœperit reli-*
odimerus iam baptizatus, in diuorũ numerum re- *gio Chriſti-*
ulit, & Iulij dies vndecimus ei ſacer dicitur. Atquì *ana.*
ea filium ſuum Suuatoſlaum ad baptiſmum induce-
re non potuit, qui poſt matrem Imperio potítus,
deuicit Bulgaros, ad Danubium vſq; progreſſus. In-
tulit

tulit etiàm bellum Baſilio & Conſtantino regib
Conſtantinopolitanis,eosq; profligauit.Cùm au
Græcia .n vaſtanti, reliqui Græciæ principes auru
obtuliſſent,contempſit,& veſtes atque arma poti
accepit. Eum anno mundi 6480. Cures Prince
Pieczenigorum ex inſidijs interfecit, atq; ex cran
eius poculum fecit, cui auro circundato inſcripſi
*Dum aliena ſectatur,perdit ſua.*Habebat autem tres f
lios,inter quos ditionem ſuam diuiſerat adhuc v
uens:nempe,Ieropolchum,Olegam,& Vuolodim
rum.Ex ijs Ieropolchus Olegam fratrem ſuum o
cídit,ſed nõ diù pòſt ipſe quoquè fraude cuiuſda
intimi conſiliarij ſui in manus fratris ſui Vuolod
meri traditus,interfectus eſt:atque ità totius Ruſſi
Vuolodimerus princeps Moſcouitarum. imperium ad Vuolodimerũ peruenit, qui tum mu
ta colebat idola, multas quoquè habuit vxores,
octingentas concubinas. Cùm autem ex omnib
ſectis Chriſtiana religio illi præcipuè arrideret, m
ſit ad Baſilium & Conſtantinum reges Conſtant
nopolitanos, petens Annam ſororem eorum co
iugem ſibi dari:quod ſi facerent, pollicetur ſe cu
tota gente ſua Chriſtianum futurum, & ablata i
Græcia reſtituturum. Contrahitur matrimoniun
Vuolodimerus in Corſon baptizatur,& dicitur B
ſilius,nuptiæque celebrantur. Acta ſunt hæc ann
Ruſsia fit Chriſtiana. mundi 6469.à quo tempore Ruſſia permanſit in f
de Chriſti.Hunc Vuolodimerum, à quo Vuolod
meria inter Vuollam & Occam fluuios vrbs cond
ta eſt,inter diuos tanquàm Apoſtolum 15. Iunij di
Ruſſi colunt. Eius ſucceſſores vſque ad Georgiu
Bati rex Tartarorũ. & Baſilium nihil ferè memorabile geſſerunt. Porr
Georgium & Baſilium Bati rex Tartarorum, q
Chriſtianorum ditiones horrẽdum in modum po
pulatus eſt,bello ſuperatos neci dedit,& bonã Ru
ſiæ partem,abacta præda,ferro & igni vaſtauit. E
eo tempore,anno ſcilicet mundi 6745.vſque ad B
ſi

ſilium,qui ante paucos annos Ruthenis imperauit, omnes ferè Ruſſi principes tributum Tartaris perſoluerunt. Cùm autem Bati rex Tartarorum, euaſtatis Chriſtianorum ditionibus,magno tota Europa terrore relicto,cum ſuis in Scythiam reuertiſſet, Innocentius eius nominis 4.Romanus pontifex, ex concilio Lugdunenſi aliquammultos religioſos viros anno ſalutis 1246.lõgiſſimo itinere miſit ad Tartarorum Imperatorem, qui eum hortarentur vnum viuum & verum Deum,& eius vnicum filium mundi ſeruatorem Ieſum Chriſtũ colere, & à Chriſtianorum fundendo ſanguine animum reuocare.Vbì Tartarus Põtificis preces audiuit, pollicitus eſt ſe quinquennij ſpatio Chriſtianorum ditiones minimè vexaturum. Verùm vbì pontificis legati diſceſſerant, Saracenorum legati adſunt:hortantur Tartaros, vt Mahometis ſectam,tanquàm plauſibiliorem & voluptariam,potiùs complectantur,quàm Chriſtianorũ religionem ocioſam. Placuit verò eorũ oratio Tartaris,& inprimìs ipſi Bati Imperatori, & ità illi tunc impuriſſimam Mahometis ſuperſtitionem receperunt,quam hodieq; retinent. Sed vt ad Ruthenos reuertamur,poſtquàm Bati Tartarus Ruſſiã ſibi fecit tributariam,multis annis magna apud Ruthenos Tartarorum fuit authoritas,qua etiàm freti Rutheni principes plerunq; obtinebant principatus, aut alios etiàm cõſanguineos profligabãt, & multa fuit rerum apud Ruthenos confuſio, dum alij alios ſuperare contendunt,donèc ventum eſt ad Iohannem Baſilium,qui fuit Baſilij cæci (orbatus enim luminibus fuit iuſſu Demetrij cuiuſdã principis Moſcouitarum) filius.Is autem Iohannes Baſilius fortunatiſſimus fuit.Nam & magnum ducatum Tuuereñ occupauit,& Nouogardiam magnam (quæ eſt vrbs ampliſſima,in circuitu obtinens,vt quidam ſcribũt, ſeptẽ milliaria Germanica) cepit,vndè ſupra trecẽtos

Innocentius Pontifex 4. mittit legatos ad Tartaros.

Tartari fiũt Mahometani.

Ruſsia tributa pendit Tartaris.

Nouogardia

currus auro,argento & vnionibus onuſtos,Moſco uiam abſportauit anno Domini plùs minùs 1475 Feruntur in ea vrbe eſſe ſeptem monaſteria ordini D.Baſilij Magni,in quibus ingens eſt copia mona chorum:innumera quoquè ſacrarum ædium mult tudo illic eſſe legitur.In ſolſtitio æſtiuali habet vrb eadem longiſſimum diem pluſquàm octodecim h rarum. Dictus Iohannes Baſilius,ſeptem perpetuc annos graui eam obſidione preſſit,ac tandèm in pc teſtatem ac miſerrimam ſeruitutem redacta, Archi epiſcopum & ditiores ac potentiores quoſq; Mo ſcouiam tranſtulit,atq; è ſuis ſubditis in illorũ poſ ſeſſiones ceu nouas colonias remiſit. Exijs aũt poſ ſeſſionibus præter cõmunes reditus,maximũ quot annis vectigal in eius fiſcum infertur. Porrò in Ar chiepiſcopi locum quendã inſtituit epiſcopum, ei exiguam eius Archiepiſcopatûs prouentuum porti onem attribuit.Poſtquàm autẽ Moſcouitę eò tran lati ſunt,vnà etiàm ſuos errores eò inuexerũt. Ha buit verò iſte Iohannes Baſilius ex Sophia Emanue lis regis Conſtantinopolitani filia Helenam filiam q̃ nupſit Alexandro Lituaniæ magno Duci,eidemq poſteà regi Poloniæ declarato.Sperabantur hæ nu ptiæ vtriuſq; partis diſſenſiones & acerbitates omne è medio ſublaturę: ſed cùm Polonus negligentiù prę̃ſtaret quiddam,quod ſe facturum receperat, Io hannes Baſilius bellum ei facit, & prelio commiſſo victor euadit,capto Conſtantino regis Poloni duc egregio cum pleriſque nobilibus, multiſq; occupa tis arcibus & prouincijs ditionis Lituanicæ. Porrò Conſtantinus oblata occaſione è Moſcouia ad Ale xandrum profugit, licèt à Moſcouita libertate do natus eſſet ea conditione,vt relicto Alexandro, ipſ ſeruiret. Idem aũt Conſtãtinus poſteà magnã dedi Moſcouitarũ ſtragẽ,vt ſuo loco diceẽ. Quanuìs aũ hui9 Ioãnis Baſilij magna fuerit potentia, magnęq ope

pes,tñ Tartaris parére cogebatur, adeò vt legatis
'artarorũ extra vrbem obuiàm procederet,eoſque
:dentes ipſe ſtans audiret. Tandèm illo mortuo,
ıcceſſoré habuit Baſilium Iohannis,qui intra pau-
ɔs adhuc annos Moſcouitico fruitus eſt imperio.
; apud ſe captiuum tenuit Demetriũ,fratris ſui Io-
annis filium,quem auus Ioannes Baſilius, mortuo
ɩſius Demetrij patre Iohāne,totius Ruſſiæ monar-
hiam deſignârat. Mortuo deìndè hoc quoquè De-
ıetrio, Baſilius imperat, & non modò quæ à patre
li relicta erant,cõſeruauit, verùm etiàm multas ꝓ-
incias nõ tam bello quàm induſtria quadã ſuo im-
erio adiecit. Nanq; & Pleſcouiam & inſignẽ prin-
ipatum Smoleczko,qui centum ampliùs annis Li-
ıanis paruerat, ſibi ſubdidit, ſicut infrà dicetur. At
ımẽ in bello plerunq; infelix fuit, ac nihilo ıminùs
ſuis feliciſſim⁹ prędicabatur. Imperio in ſuos vte-
atur duro & vix tolerabili, adeò vt ne fratribus q-
em ſuis germanis,nec vlli principi caſtra vel muni-
iones permitteret: Omnes illi ſuis ſumptibus,ſiue
ı aula,ſiue in bello,ſiue in legationibus eorũ vellet
pera vti,ſeruire cogebantur: Quibuſdam tamen
rauiora munia obeuntibus prǫfecturas aut villas,
ut prędia attribuit plerunq; in ſeſquiannum,de q-
us tamen certos cenſus ipſi Principi perſoluerent:
o ſpatio elapſo,totum ſexénium gratìs ſeruire cõ-
ellebantur. Voluit quandoquè ad Maximilianum
Cęſarem legatum mittere quendam ex intimis ſe-
retarijs ſuis:ſed cùm is viaticum ſibi deeſſe diceret,
ı perpetuos carceres coniectus, tandèm perijt mi-
errimè,omniaque eius bona Princeps ſibi vendica-
ıit, fratribus ac hæredibus eius ne teruncio quidem
elicto. Quicquid legati ipſis donatum reportarẽt,
quod alicuius eſſet precij, id ferè ſibi dari volebat.
Miſerat quandoquè legatos ad Carolum V. Imper.
qui illis graues torques aureos,& Hiſpanicam aure-

Moſcouitæ parent Tartaris.

Baſilius Iohannis dux quàm duro preſſerit iugo Moſcouitas.

am monetam dono dedit:quin & Ferdinandus Caroli frater, argenteis poculis,aureis & argēteis pannis,itemq; Germanica aurea moneta eos donauit At vbi domū rediêre,mox princeps Baſilius & torques & pocula & maiorem Hiſpanicorum aureorū partem ad ſe rapuit. Authoritate in clericos & laicos tam immodica abutebatur,vt liberrimè de omnium vita & facultatibus ſtatuerit,nec quiſquam ei auſus fuerit reſiſtere:immò perſuaſum habebant, ciu voluntatem non aliam eſſe,quàm ipſius Dei: vocabantque eum Clauigerum & Cubicularium Dei.E immanitate gens ipſa effera & crudelis efficiebatur quanquā incertū eſt, vtrùm ipſius gentis immanita & duritia eiuſmodi tyrānidem mereatur,an hac tyrannide tam immanis & crudelis fiat. Regium titulum iſte Baſilius primus vſurpauit, cùm alij ante eū magni duces dicti ſint,tametſi pater eius Dominum totius Ruſſiæ ſe ſcripſit. Quin etiàm ab omnibus Imperator appellatus eſt, quod errore factū, dubiū non eſt.Cùm autem ſcriberet regi Poloniæ, omiſſo regis titulo,magnum Ducem ſe vocauit. Nam neuter horum,alterius literas nouo titulo auctas recipere dignabatur. Duxit idem Baſilius primò vxorem Salomeam,cuiuſdam nobilis ſui filiam:ſed cùm viginti & eo ampliùs annis ex ea proles non ſuſcepiſſet,eam anno Chriſti 1526. valdè quidem repugnantem,in monaſterium intruſit, & cuiuſdam ducis filiam Helenam ſibi copulauit, ex qua ſuſcepit filium Iohannem anno 1528.qui rerū apud Moſcouitas potítus eſt, patre mortuo, & matre veneno ſublata neſcio cuius vel iuſſu vel opera.Quòd ad religionem attinet, colunt Moſcouitæ ſiue Rutheni Chriſtum,ſed more Græcorum. Græci verò ſæpè à Romanæ eccleſiæ obedientia receſſerunt, & identidèm ad pacem & concordiā ſe receperunt.Epiſcopi Conſtantinopolitani, quòd in ampliſſima vrbe & qua

Duriſſima ſeruitus Moſcouitarum.

Rex apud Moſcouitas quis primus dictus.

Moſcouitæ ritus Græcorum ſequuntur.

Epiſcoporū Conſtanti-

uæ noua Roma diceretur, ſedem obtinerent, ma-*nopolis ar-* noperè in eam curam incubuerunt, vt proximam *rogantia.* Romanis pontificibus vel etiã parem obtinerent uthoritatem. In prima illa Conſtantinopolitana ynodo, quæ eſt vna ex quatuor primarijs, videmus Canonem, quo tribuitur proximus à Romano pon ifice locus Conſtantinopolitano epiſcopo: Sed ꝙ lle Canon non ſit receptus, vel vnius Leonis primi Pontificis Romani, quem longè ante mille centum nnos præcellenti doctrina & eximia vitæ ſanctimo nia præditum fuiſſe negare nemo poteſt, ſcripta ſa- tis declarant. Nam cùm in Chalcedonenſi ampliſſi- na ſynodo Anatolius Conſtantinopolis Antiſtes à Patribus callidè impetrâſſet, vt proximam à Roma- no pręſule Conſtantinopolitanus dignitatem obti- neret, vbì id Leo Pontifex reſciuit, modis omnibus ſe oppoſuit, effecitq; vt Anatolij callida conſilia pr- sùs irrita fierent, neq; ratũ haberetur, quod ille non rectè atq; ordine impetrâſſet. Et certè Leo Pontifex affirmare videtur, primæ ſynodi Conſtantinopoli- tanę Canonem antè dictum, nunquã ad Romanę ſe- dis notitiam veniſſe. Sic enim ſcribit ad Anatolium Epiſtola 53. Perſuaſioni tuæ in nullo penitùs ſuffra- gatur quorundam Epiſcoporum ante ſexaginta, vt iactas, annos (nam non multo plus temporis inter Conſtantinopolitanam & Chalcedonenſem Syno- dos fluxit) facta ſubſcriptio, nunquamq; à pdeceſſo- ribus tuis ad Apoſtolicæ ſedis tranſmiſſa notitiam, cui ab initio ſuî caducę dudumq; collapſę, ſera nunc & inutilia ſubijcere fomenta voluiſti, eliciendo à fra tribus ſpeciem conſenſionis, quam tibi in ſuam iniu riam verecundia fatigata præberet. Cur autem ſan- ctiſſimus pontifex vſqueadeò ſe oppoſuerit Anato- lio illicita appetenti, ipſe eadem Epiſtola indicat his verbis: Potes euidentèr agnoſcere me dilectioni tuę beneuolo animo contraire, vt ſaniore conſilio ab

vniuerſalis te Eccleſię perturbatione cōtineas. Nolebat enim optimus pontifex quicquā derogari priuilegijs Alexandrinæ & Antiochenę Eccleſiæ, in Nicena ſynodo illi attributis. Fuit deindè temporibus illius longè ſanctiſſimi pontificis Gregorij primi, Iohannes quidam Conſtātinopolitanus Epiſcopus, qui ſe nō dubitauit œcumenicum ſiue vniuerſalem patriarcham vocare, quem titulum eius vrbis Epiſcopi magno Eccleſiæ ſcandalo poſt eum ſibi vendicârunt. Sed eorum ſuperbia & contumacia tandem Turcico iugo egregiè compreſſa eſt. Eius Iohannis epiſcopi intolerandam arrogantiam acritèr ſcriptis caſtigauit Gregorius I. Romanus pontif. integerrimus: at parùm ea res profuit, Græcis in ſua ſententia permanentibus. Itaq; Græci in quibuſdam à Romana Eccleſia diſſenſerunt, ſed non impunè. Eorum ritum Moſcouitæ ſecuti, cum Romana Eccleſia non vbiq; cōſentiunt: quanquàm fertur patriarcha Cōſtantinopolitanus ab huius principis, qui iam Moſcouitis imperat, (ſi tamen nō fallor) patre rogatus miſiſſe monachum quendam, qui omnes libros, Canones & ſingula ſtatuta ad fidem pertinentia, in ordinem recto iudicio redigeret. Cumque multos ille aduertiſſet errores, aiunt dixiſſe principi, eum planè ſchiſmaticum eſſe, qui Romanum aut Græcum non ſequatur ritum: ſed paulopòſt, licèt alioquì principi charus eſſet, ſublatum è medio. Idem quoquè alteri cuidam Græco mercatori, ſimilitèr dicēti, accidiſſe.

Moſcouitae ſibi tribuūt veram religionom. Sanè iactant illi ſe ſolos probè Chriſtianos eſſe, nos verò damnant tanquàm deſertores primitiuæ Eccleſiæ & veterum ſanctarum cōſtitutionum: Luteranos autē & reliquos hotum temporum ſectarios, prorsùs execrantur. In annalibus eorum ſcriptum habetur,

De Andrea Apoſtolo quid habe- D. Andream apoſtolum ex Græcia ad Boryſthenem fluuium perlatum, ad montes vbì nunc Chionia eſt, nauigâſſe, & terræ Ruſſiæ benè precatū eſſe, homi-

›mineſq; baptizâſſe: Indè rursùs ad mare vſq; Ger- *ant Anna-*
anicum proceſſiſſe, atq; per illud Romã nauigâſſe: *les Ruſſorũ.*
extremum in Poloponneſo ab Ago Antipatro
ucifixum fuiſſe. Sed hæc quàm ſint vera, ipſi vide-
nt. Certè Andreas apoſtolus non eos docuit erra-
. Archiepiſcopi & Epiſcopi omnes totius Ruſſiæ,
rnibus perpetuò abſtinẽt. Præfecti monaſteriorũ,
uos Priores vocant, in Moſcouia plurimi ſunt, ſed
mnes arbitrio principis eliguntur: Sacerdotes ſe-
ulares habent vxores: ijs mortuis, nõ licet eis ſacra
bire vel ſacrificare, niſì fortè monaſterium ingreſ-
, iuxta regulam viuant. Si quis etiàm laicus vxore
ıortua velit aliam ducere, permittunt id quidem,
ed vix legitimum matrimonium eſſe putant: tertias
uptias ſinè graui cauſa nõ permittũt: quartas omi-
ıò damnant. Admittunt diuortium, & dant libellũ
epudij: verùm id maximè celãt, cùm id religioni &
tatutis aduerſum eſſe ſciant. Si ſacerdos ad ſecundas *Sacerdos bi-*
eſe nuptias transferat, nihil habet cum clero com- *gamus à cle*
nercij. Obſeruandum hoc loco eſt, apud Moſcoui- *ro excludi-*
tas, ſacerdotes nõ accedere ad ſecũdas nuptias. Hoc *tur apud*
idem vſq; in præſens etiàm Greci ſeruant. Vndè ap- *Moſcouitas.*
páret improbitas & impudentia hęreticorum noſtri
temporis, qui aſſerere non verẽtur, apud Gręcos li-
cere ſacerdotibus vel deciès aliã poſt aliã vxorẽ du-
cere. Sic enim ſcribit Philippus Melanchthon in li-
bello quodam, in quo inter cætera etiàm ſacerdotũ
cõiugium defendit: Sed manet, inquit, adhuc hodiè
mos ille in Gręcanica eccleſia, vt ſacerdotes nubãt:
& non ſolùm mariti eligantur ad ſacerdotiũ, nec vt
nubant ſemèl tantùm, ſed quotiès voluẽrint, etiàm
deciès, ſi ità tulerit res. Hoc quidẽ, ſicut & alia mul-
ta, impudentiſſimè ille Melanchthon mentitur, ſicut
poteſt grauiſſimis teſtimonijs doceri. Et certè quos
talium facinorum non pudet, eos nemo abſq; ſum-
mo periculo vlla in re duces ſequi poſſit. Verùm ad

 rem,

rem. Sacerdotum ſunt tenues prouentus & oblationes. Veſtitum propè eundem cum laicis habēt, dempto capitis tegmine. Et cur differant habitu, qui nō differunt matrimonio? Vt populus, ſic ſacerdos. Monaſteria habent leges ſeueriſſimas, ſed quę paulatìm eneruatæ, multûm refrixerint. Carne perpetuò abſtinent. Veſtes quotidianæ epiſcoporum eædem ferè ſunt, quæ aliorum monachorum. Perſuaſum habent, poſt ſeptimam ſynodum generalem, nulli vnquàm neque licuiſſe, neque licere Concilium œcumenicum indicere aut accedere ſub pœna anathematis, quod etiàm ſeueriſſimè obſeruant. Tempore Florentini Concilij ſub Eugenio 4. Romano Pontifice, quidam Ruſſiæ metropolita idem Concilium adijt, vbì etiàm Græci & Armeni Latinis coniuncti & cōciliati fuêre: at vbì domum redijt, rebus omnibus ſpoliatus, in carcerem coniectus eſt, vndè tamen poſteà euaſit.

Baptiſmus Moſcouitarum qualis.

Pueri cùm baptiſma percipiunt, tèr in aquam, quam ad ſingulos nouam conſecrant, toti immerguntur: nam alioquì putant non ritè baptizatos: mox etiàm chriſmate in ſacra hebdomada conſecrato inunguntur.

Confeſsio apud Moſcouitas vt fiat

Circa Paſchatis feſtum confitentur peccata ſua cum magna cordis contritione. Confeſſarius & confitens in medio tēplo ſtant erecti, ſeruantque facta confeſſione cæremonias ſingulares.

Euchariſtia apud Moſcouitas.

Communicant ſub vtraque ſpecie, ſed ità, vt corpus ſanguini miſceant in calice, vndè ſacerdos cum cochleari portiunculam accipit, & porrigit communicanti. Communicant etiàm pueros ſeptēnes tanquàm iam rationis compotes: qui ſi prę ęgritudine corpus DOMINI ſumere nequeant, guttam ex calice eis inſtillant, vna ſpecie contenti.

Euchariſtiā toto anno aſſeruant Moſcouitæ.

Non conficiunt Sacramentum, niſì dum ſacrificant. Pro ægrotis conſecrant Euchariſtiam in die Cœnæ Domini, ſeruantque toto anno. Vndè conſtat, ægrotis illos non niſì vnam ſpeciem præbere. In hoc

autem

tem plurimùm repræhendendi videntur, quòd
nē nondùm conſecratū,per Eccleſiam circunfe-
nt,& conceptis verbis adorāt. Feſtos dies ſolen-
ores colunt:alijs minùs ſolennibus ciues & me-
ianici diuinis interſunt: quibus peractis, redeunt
l laborem:ſed qui præſtantiores ſunt, compotati-
ribus & cultu corporis feſta venerantur. Feſtum
rinitatis die ſecunda Pentecoſtes,feſtum omnium
anctorū die octaua Pentecoſtes celebrant. Purga-
oriū non credunt,ſed putant bonos & malos vſq;
d diem iudicij vltimam expectare ſententiam, nec
nte illud tempus malos torqueri. At nihilominùs
ro defunctis funebre ſacrum faciunt, quòd arbi-
rentur tolerabiliorem poſſe locum ijs impetrari,
bì iudicium extremum expectent. Adſperguntur
qua benedicta, ſed non niſi à ſacerdote. Colunt
anctos,& inprimìs D.Nicolaum,cuius etiàm recē-
ia apud illos miracula referuntur.In Quadrageſi-
na totas ſeptem ieiunant hebdomadas:in prima ta-
nen vtuntur lactarijs,reliquis ſex etiàm à piſcibus
bſtinent.Sunt qui Dominicis & ſabbati diebus tā-
ùm edant,alijs nullum penitùs cibum capiant.Ser-
uant etiàm ieiuniū Petri ab octaua Pētecoſtes vſq;
ad ferias Petri & Pauli.Item ieiuniū beatiſſimę Ma-
riæ virginis à prima Auguſti vſque ad eius Aſſum-
ptionem.Ieiunāt prætereà ſex ſeptimanis in Aduē-
tu Domini,idque vocant ieiunium Philippi. quòd
iuxta illorum Calēdarium, initium eius contingat
feſtum Philippi.Nullius ſancti vigiliam ieiunio ve-
nerantur,præter decollationem S.Iohannis Bapti-
ſtæ,q̄ eſt 29. Auguſti. Monachi potu acido & aqua
fermento mixta in ieiunijs contenti eſſe coguntur.
Sacerdotes aqua mulſa & cereuiſia tum vti nō poſ-
ſunt:quāquàm nunc leges omnes & ſtatuta difflu-
ant ac vitientur.Extra tempus ieiunij Sabbato car-
nes edunt,die Mercurij carnibus abſtinēt. Eſt apud

De Purgatorio quid Moſcouitæ ſentiant.

Quadrageſima apud Moſcouitas

Ieiuniū S. Petri.

Ieiunium diuæ Virginis.

Ieiunium Aduentûs.

Monaſteriū S. Trinitatis. illos præcipuum S. Trinitatis monaſterium, vbì S
Sergius conditus, multis fertur clarere miraculi
coq́ue admirabilis ſit gentium & populorum con
curſus, qui monaſterij liberalitate aluntur. Haben
Moſcouitæ mulieres iam effœtas, quas proſcurni
cas vocant, quæ panem ad ſacrificandum coquunt
Mulieres Moſcouitarum miſerrimæ. Miſſam quoq; celebrant, ſed lingua vernacula. Mu
lieres apud illos miſerrimæ ſunt, quippe perpetu
ferè domi concluſæ, vbì nent duntaxàt & fila tra
hunt, ſed nihil ferè præterea iuris aut negocij ha
bent, demptis tamen pauperioribus, quæ domeſti
cos labores obeunt & coquunt. Rariſſimus in tem
pla, rarior etiàm ad amicorum colloquia, niſi ſene
admodùm ſint, illis permittitur acceſſus. Quidan
Alemanus illic vxorem Ruthenam duxerat. Ea que
rebatur marito ſe ab illo non amari, propterea q
eam nunquàm verberaret. Vbì hoc ille audiuit, te
ſtatus eſt ſe illam impensè amare, nec putâſſe verbe
ra eſſe amoris argumenta. Itaq; duriſſimè eam ver
berauit, ſenſitq́ue eius erga ſe amorem ex ipſis ver
beribus longè auctiorem euaſiſſe. Sæpiùs ergò eam
verberauit, ſed tandèm etiàm ceruicem & crura ill
homo crudelis præcídit. Omēs Moſcouitę ſe Prin
cipis ſeruos fatentur, & eſt genus hominum ſerui
tuti magìs deditum, quàm libertati. Cuncti tunici
oblongis ſinè plicis, manicis ſtrictioribus vtuntur
Miris vtuntur cæremonijs, cùm alterius domū in
grediuntur, ſæpiùs ſeſe inclinando, & alia quædam
faciendo. Habet Princeps diuerſis in locis vereda
rios, & certum equorum numerum, quibus equis
intra triduum nonnunquàm 120. milliaria Germa
nica conficiunt, licèt ijdem equi parui admodùm
ſint, & negligentèr curentur.

Sunt in Moſcouia diuerſorum generum pelles
nobiliſſimę, zebellinę, madauricę, hermelinę, aſpre
olorum, & aliæ nō paucæ. Ditio tota principis Mo

ſcouitæ

ouitę ampliſſima eſt,ità vt quidā affirment tam in *Moſcouiæ amplitudo.*
tum quàm in longū obtinere eam quingēta mil-
iria Germanica. Vrbs Moſcouia, Ruſſiæ caput &
etropolis eſt. Eiuſdem nominis Prouincia, in qna
bs hęc ſita eſt,hyemes & frigora habet aſperrima,
à vt aqua in aêrē effuſa,priùs cōgeletur,quàm ter-
m contingat,& interdùm arborum rami, pecora
homines frigore pereant. Nonnunquàm verò
iàm nimio æſtatis ardore non mediocritèr affli-
untur. Quanuìs autem omnes Moſcouitæ vocen-
ir,attamen Moſcouia prouincia neq; lata eſt, neq;
ola páret Moſcouitæ principi,ſed multæ præterea
liæ:ipſa verò in extremis circa Aſiam Europę fini- *Vrbs Moſcouiæ ampliſſima.*
us ſita eſt. Vrbs Moſcouia ampliſſima eſt,& in ipſa
rincipis caſtrum Italicę ſtructurę munitiſſimū, &
uod vrbis cuiuſdā amplitudinē præ ſe ferat: quip-
e in quo pręter alia,multę ſint ædes ſacræ. Domus *Caſtrū longè maximū.*
rbis pleręq; omnes ligneæ ſunt, ſed caſtri propu-
nacula & principis palatiū ex lateribus conſtructa
unt. Regio ſalubris eſt, adeò vt vix vnq̄ peſtis ibì
raſſetur:quanq̄ interdùm aliud genus morbi,peſti
ion diſſimile,patiuntur. Longiſſimus illic dies eſt
iorarum 17. & quartalis vnius Reliquas Moſcouitę
rincipis ditiones & Prouincias enarrare longum
oret. ſufficiat Lectori pro comperto haberi, eum
rincipem eſſe potentiſſimū, & qui Germaniæ iam
mmineat,cuius non contemnendam partem in Li-
ionia ſibi vendicauit:qua de re infrà ſuo loco di-
etur. Nō dubiū eſt,quin ille oblata occaſione ma-
iora ſit attentaturus,nec id difficile admodùm, qū
ipud nos,id eſt,in Germania, tam fœda religionis
varietas animos quoq; diſcordes facit. His ferè ti-
tulis in literis ſuis vti ſolebat pater eius,qui nūc re-
rū apud Moſcos potítur:Magnus Dñs Baſilius, Dei
gratia rex & Dñs totius Ruſſiæ,& magnꝰ Dux Vuo-
lodimerię,Moſcouiæ,Nouogardię,Pleſcouię,Smo
lenchiæ,

lenchiæ,Tuueriæ,Iugariæ,Permiæ, Viacкiæ,Bulg
riæ,&c.Dominus & magnus dux Nouogardiæ te
ræ inferioris,& Czernigouiæ,Rezaniæ, Vuolotki
Riſchouiæ,Beloiæ,Roſtouiæ, Iaroſlauiæ, Bieloz
riæ,Vdoriæ,Obdoriæ,Condiniæ,&c.Poſtquàm v
rò hodiè multa quoquè in Liuonia, nō ſinè magr
Romani imperij ignominia,occupant,non dubiu
quin indè quoq; titulos ſibi auxerint. In tota Ru
ſia multi ſunt fluuij,multæq; paludes. Veteres ſcri
ptores opinati ſunt,Tanaim fluuium celeberrim
qui Aſiam ab Europa diſterminat,ex Riphæis mo
tibus oriri,ſed ij mōtes nuſquàm extant:porrò Ta
nais octo ferè milliaribus Germanicis à Tulla, qu
vrbs à Moſcouię oppido trigintaſex milliaribu
Germanicis diſtat,ex lacu ingenti, qui in longu
& latum circiter 1500.Werſt (Werſt,Italicum fe
rè milliare eſt)patet,in ſylua quadam ortum habe
atque ex eodem lacu aliud grande flumen Scha
emergit,quod in Occidentem tendit,ſicut Tanai
primò rectè pergit in Orientem ad aliquot millia
ria:deindè reflexo in meridiē curſu, paludes Mæo
tidis efficit.Et Tanaim quidem,quem Don vocāt
ab optimorū piſciū copia ſingulari,& quòd vtran
que ripam diuerſæ herbæ,radices ſuauiſſimæ, mul
tijugę arbores ad multam amœnitatem occupent
tantaq; ijs locis ferarum ſit copia,quę facilè ſagit
tis conficiantur,vt qui illàc proficiſcuntur, nō nis
ſale & igni opùs habeant,mirificè prędicant. Mo
ſcouię proxima eſt Lituania,quę hodiè Polonię re
gi pàret.Vtitur proprio idiomate, & ritu Romano
tametſi eius incolę bona ex parte Rutheni ſunt.
Vilna eſt eius regionis caput.Ea verò ciuitas ampl
eſt,ſita intra colles.Sunt ibì tēpla multa, & aliquo
monaſteria,in quibus excellit eximium Franciſca
norum de Obſeruantia cœnobium, maximis ſum-
ptibus extructū. Hodiè in ea gente Arriana & Ne-
ſto-

Tanais vbì oriatur.

Tanais præconia.

Lituania regis.

Vilna ciuitas.

ꝛriana hæreſis pernicioſiſſimè graſſatur,& multas
:cleſias occupat. Sunt ibì hęretici,qui ſacroſanctā
omnibus modis colendam & honorandá Trini-
tem,incredibili impietate vocent Cerberum tri-
pitem. Atque hæc & id genus alia nefanda do-
nata, quæ ſub prætextu & ſpecioſo titulo verbi
ei,quod ſolum voluit Luterus, omnium horum
alorum fons & origo,valere oportere,paſsìm im-
eritæ multitudini obtruduntur, eò certiſſimè in-
ndunt,vt religio Chriſtiana in impuriſſimam Ma-
ometanæ ſuperſtitionis abominationem tandèm
ansformetur.Nec dubium quin Turcę & barbarę
ationes mirum in modum his rerum Chriſtianarũ
erturbationibus & exagitationibus lętentur quip
e quæ illis quandoquè optatiſſimam ſint Germa-
iæ & vicinorum regnorum nullo negocio in du-
ſſimam ſeruitutem redigẽdorum præbiturę occa-
onẽ.Porrò licèt Vilnę,vtì diximus,multę ſint ędes
acrę,& ipſe quoquè Vilnenſis Epiſcopatus Roma-
um agnoſcat Pontificem, tamen multò plura in
adem vrbe ſunt Ruthenorũ, quàm Romanæ obe-
lientiæ,templa. Sunt autem in Lituaniæ principa-
u tres Romanę obedienrię Epiſcopatus, Vilnenſis,
Samogithię & Chiouienſis. Lituani mel,ceram,ci-
nerem,picem,aſſeres fabricandis nauibus aptos,eti-
am ad exteros tranſmittunt. Sale aliundè importa-
to vtuntur. Eſt Lituania ſyluis frequens,paludibus
& fluuijs abundans. Cęli inclementia fit,vt frumẽ- *Supplicij*
tum rarò matureſcat. Gens miſera eſt,& duram ſer- *crudele ge-*
uit ſeruitutem. Sunt qui ſcribant, etiàm viri gra- *nus.*
ues,à Vuitoldi principis tempore,apud eos hũc ſer-
uari morem, vt qui capite damnatus eſt,iubẽte do-
mino,ſeipſum ſuſpendere cogatur. Quod eſt ſanè
perquàm horrendum: & tamen ni ſaciat, dirè ver-
beratur & excarnificatur, ac tandèm ſuſpenditur:
quæ res pleroſque miſeros metu verberum cogit
ſi-

ſibijpſis laqueum inijcere. Habet Lituania biſon
tes,vros & alces. Errant quidam, dum vros vocar
Vri & Biſontes vt differant. biſontes,cùm tamen biſontet multùm ab vris bo
uinam formam habentibus differant: quandò bi
ſontes iubati ſunt, & villoſi circa collum & armo
barba à mento propendente,pilis moſchum redo
lētibus,capite breui, oculis grandioribus & toruis
quaſi ardentibus,fronte lata: cornibus plerunqu
adeò diductis & porrectis,vt in ijs tres benè corpu
lenti homines inſidere queant In tergo extat gib
bus elatior,priore & poſteriore corporis parte hu
miliore. Vros ſola Mazouia Lituaniæ contermin
habet, qui ſunt boues ſylueſtres, nec à domeſtici
differunt,nisì quòd omnes nigri ſunt, albicāte cō
Alces animal quale. mixtìm linea dorſum obtinente. Alces verò anima
eſt ceruo procerius,auribus & naribus prominulis,
cornibus à ceruo nonnihil diuerſis, colore item
magìs ad albedinem tendente, currit mira pernici-
tate, non tamen vt cætera animantia, ſed gradarij
inſtàr. Verùm hactenùs de rebus Moſcouiticis vel
Ruthenicis egiſſe ſatìs ſit. Nobis quidem rogan-
dus eſt Deus,vt nos ab hæreſibus & improbis mo-
ribus repurgatos non patiatur vel Tartaris,vel Tur
cis, vel etiàm Moſcouitis dirè caſtigandos obijci:
quanquàm verendum eſt,nè qui hodiè in Germa-
nia & vicinis prouincijs tantoperè Romani ponti-
ficis obedientiam deteſtamur, iuſto DEI iudicio
ſub eorum quandoquè iugum mittamur, qui nos
vſqueàdeò intoleranda premant ſeruitute, vt nos
ipſius quoquè vitę noſtræ pertædeat. Certè Philip-
pus Melanchthon non longè ante obitum ſuum,
cùm à quibuſdam nedùm ſymmyſtis, ſed etiàm di-
ſcipulis Luteranæ ſectæ addictiſſimis, parùm com-
modè tractaretur, his verbis ſcripſit de illis: Co-
Melāchthonis de Lute- gunt, inquit, concilia, quandò & vbì ipſis placet,
atque vendicant ſibi maiorem, magìs intolerabi-
lem,

m, & minùs excuſabilem authoritatem ac pote- ranis ſentem
item, quàm Papa Romanus vnquàm. Quæ quò tia.
ndèm euaſura videantur, cogitetur, inqt ille Lu-
ranorum Coryphæus Melanchthon. Verùm de
s alibì.

ANNO 1502. ſæuiſſima peſtis omnem Peſtis ſæua
Germaniam longè lateque populata in Germa-
eſt. Multorum opinione ij tum extin- nia.
cti ſunt, quorum veſtibus ſuprà diximus cruces ſanguineas incidiſſe: &
uod dictu mirum eſt, etiàm illis in veſtibus lineis
ruces inuentæ ſunt, quæ ciſtis incluſæ tenebantur,
tque etiàm in ipſis hominum corporibus. Iſthuc
erò in tertium vſque durauit annum.

Hoc anno in diœceſi Spirenſi à duobus ruſticis Ruſticorũ
rimùm orta eſt conſpiratio & rebellio aduersùs Spirẽſ. con-
piſcopum & Canonicos contra iuſiurandum & fi- ſpiratio.
em illis datam tanquàm dominis ſuis. Creuit pau-
atìm ſeditioſorum hominum numerus, quos ij ru-
tici callidis perſuaſionibus in ſuas partes pertraxe-
unt: & niſì Numinis prouidentia id malum breuì
letectum fuiſſet, illa hominum fęx poſteà prę mul-
itudine opprimi vix potuiſſet. Submittebantur
làm ex his fœderatis homines verſuti in pagos &
ppide, qui quoſcunque poſſent, in clerum, in
Principes & omnem magiſtratum cõcitarent ipſo-
umque factioni adiungerent. Iam duos ſibi duces
delegerant, penès quos rerũ eſſet ſumma poteſtas,
quibusq; vniuerſi ſinè vlla contradictione parerẽt.

Cùm diem certam deſignâſſent, ad quam in locũ
vnum omnes conuenirẽt, ecce capti ſunt duo huius
perfidię authores, qui quæſtionibus & tormentis
ſubiecti, omnia ſua nefanda conſilia enunciârunt,
quæ

quę eò ferè ſpectabant,vt omni iugo excuſſo, per
cioſa gauderent libertate,liceretque cuique ſuo v
uere arbitratu:magiſtratum omnem & principatu
profligarent, & ſi qui ipſorum conatus retarda
aut ipſis obſiſtere inſtituiſſent, eos immanitèr tr
cidarent,tanquàm iuſtitiæ diuinę hoſtes & adue
ſarios. Inprimìs quidem ſtatuerant inuadere Ma
chionem Badenſem, indè Spirenſem Epiſcopun
poſteà Monachos & clericos &c.deniquè in omni
modam ſe vendicare libertatem. Qui conatus tam
etſi erant ſeditioſi, impij, & omni ſupplicio digni
tamen videbantur ſibi homines deploratæ cęcita
tis & ſtultitię ęquam & bonam fouere cauſam:atq
vt res tam nefaria proſperos haberet ſucceſſus, cer
tas eo nomine preces quotidiè à ſingulis dici vole
bant, ſcilicet vt DEVS tantę nequitię ſe patrò
num & fautorem prębere̊t. Preces erant quinque
orationes Dominicę & totidem Angelicę Saluta-
tiones,flexis genibus dicendę. Nec hoc contenti
etiàm ſymbolum ſibi ſtatuêre virginem Matrem &
Iohannem Euangeliſtam, quaſi Sancti hominū ſce-
leribus faueant.Verùm Maximiliano Cęſare graui-
tèr in eos animaduertente, publicè ſuę temeritati
iuſtàs dedêre pœnas,plurimis eorum captis, & vlti
mo ſupplicio affectis. Eos exitus plerunquè ha-
bere ſolent turbulenta & ſeditioſa, pręſertìm ad-
uersùs Magiſtratus,quibus diuinę literę nos iubent
eſſe morigeros,conſilia & machinamenta, ſuiſque
authoribus vt plurimùm exitio eſſe conſueuerunt,
rerum humanarum peruigilem curam gerente Di-
uina prouidentia,quę etſi interdùm occulta ſua iu-
ſtitia permittit homines peſſima quęque molíri,nō
tamen patitur ſempèr eos voto potíri ſuo. Habe-
bant coniurati iſti teſſeram quandam mutuę cogni-
tionis, nè ab alijs depręhenderentur, eaque erat
eiuſmodi,vt ſi quis eius fœderis eſſet, percontatus
ab

Preces ſiunt in fauorem ſcelerum.

b alio, **Was iſt nun für ein weſen?** id eſt, Quis mo
ò rerum ſtatus eſt? interrogatus reſponderet,
Wir mögen fur den pfaffen nit geneſen/ hoc eſt,
Nos præ clero ſalui eſſe non poſſumus. Atque hũc
n modum videbantur illi quidem cum ſolo clero
egocium habituri, ſed ſub hoc prætextu iugum
mne cuiuſcunque Magiſtratûs, à ſuis ceruicibus
eijcere moliebantur. Non erant illi agricolæ ſor-
e ſua contenti, cùm tamen rectè à Poëta dictũ ſit,
) fortunatos nimiùm, ſua ſi bona nôrint, Agrico-
is. Et certè priſci illi Ethnici quem ampliſſimè &
nſigniter prædicare voluiſſent, eum bonum agri-
olam, bonumque colonum dicebant. Et Cicero
pſe, Nihil eſt, inquit, agricultura melius, nihil vbe-
ius, nihil dulcius, nihil homine libero dignius.

Huius anni menſe Septembri Vualtherus à Plet- *Vualtherus à Plettenberg.*
enberg Magiſter Liuonienſis, ab Alexandro rege
Poloniæ, eodemque magno Lituaniæ Duce per-
uaſus, bellum mouit Moſcouiæ principi. Promi-
erat Alexãder, ſe cum magnis copijs ipſi ſubſidio
enturum. At vbì Moſci Plettenbergij aduentum
enſêre, cum ingenti multitudine ei occurrũt, porò
ò Alexander non venit. Cernens ergò Plettenber
gius ſe ſinè ſumma turpitudine & periculo nõ poſ-
e retrocedere, ſuos hortatur ad pugnam, & diſplo
is tormẽtis, acriq; facta impreſſione, hoſtes in fu-
gam vertit. Sed cùm fugientes præ ſuorum pauci-
ate & graui armatura perſequi non poſſet, Moſco-
itę re, vt erat, animaduerſa, quòd pauci eſſent cũ
Plettenbergio, rurſùs ſeſe colligunt, coguntque in
ordines: aggreſſique peditatum Plettẽbergij, mul-
os ex ijs cædunt, & in ijs aliquot viros fortes &
rimarios. Fuit tum inter Liuonienſes quidam Lu-
cas Hamerſteter, q ad Ruthenos defecit, cuius de-
ectione factum eſt, vt quadringenti ferè pedites,
Moſcouitis crudeliter perimerentur, reliqua tur

D ba

ba cum equitatu ad ſuos ſeruatis ordinibus, incolumi euadente. Pauci erant cum Magiſtro Liuonienſi, alioquì non tam facilè ſemèl in fugam compulſi Moſcouitæ, rursùs prælium inſtauràſſent. Eſt Liuonia non ità pridèm, nempè Anno ſalutis 1190. aut circiter, per Meinardum quendam virum religioſum, qui ex Lubeco cum mercatoribus eò nauigauit, ad fidem conuerſa, quam tamen Teutonicorum militum ordo multùm illic & auxit, & tutatus eſt in noſtram vſque ętatem, qua ille inſignis Ordo illis in locis, dum ab auita diſcedit Religione Moſcouitis diripiendum ſe prębuit, vt dicemus ſuo loco. Olìm cùm eſſent prępotentes, etiã primarij eius ordinis viri, fratres ſe ſcribebãt & vocabãt hodiè in Liuonia etiã habitum ordinis candidũ abiecerũt. Legi ego priuilegiũ quoddam ab illo ordine in Liuonia datum Lubecẽſibus, quorum erga ſe fidem & beneuolentiam re ipſa erant experti. Eius priuilegij tale eſt initium: Frater Gotfridus Magiſter, cõmendatores, & vniuerſi fratres domûs Teutonicę in Liuonia, &c. Datæ erant hę literæ anno Chriſti 1299 Oportet autem Liuoniæ gentem certè barbarã & ab omni ferè humanitate olìm fuiſſe alienam, quippe apud quam hodieq; tanta eſt idiomatum varietas: aliter enim loquũtur Liuones, aliter Eſtones, Letti quoquè ſecùs atquè Curoni. Hę enim idiomata quatuor Liuonię pagos occupant cùm alioquì arces & oppida ſint Saxonica. Sunt in Liuonia tres pręcipuæ vrbes, Riga, Torpatum, Reualia, è quibus Reualia, quod mirum videri poſſit Epiſcopum habet, qui ſubſit Archiepiſcopo Lundenſi in Dania. Sed huius ratio eſt, quòd olìm Vualdemarus rex Daniæ eius nominis ſecundus, Reualiam extruxit, & repertum illic populum iuſſit baptizari, tranſlatis eò ex ſua prouincia ſacerdotibus qui populũ docerẽt, & Sacramenta adminiſtrarent.

Liuonia quandò ad fidem conuerſa.

Idiomata varia in Liuonia.

Reualiæ epiſcopus cui ſubſit.

Ho

Hoc etiàm anno Gallorum rex claſſem in Græ- *Galli infeliciter oppugnant Turcas.*
ciam miſit contra Turcas, duce Philippo Rauefte-
no:qui cùm ad Lesbum inſulam perueniſſet,& Mi-
tylenas tormẽtis oppugnaret,ea ſe ſtrenuitate Tur-
cę defenderunt, vt re infecta abſcedere compulſus
ſit,cuius deindè claſſem ſæua tempeſtas adeò diſie-
cit,vt poſt multa pericula dirasque maris iactatio-
nes & naufragia,Tarentum vix ipſe attigerit.Galli
eam improſperam oppugnationem Venetis impu-
tant,qui ſanè circa id tempus, iuncto ſibi Conſal-
uo,cui ob ſingularem fortitudinem & multa præ-
clara facinora, Magni cognomen attributum eſt,
Cephaleniam maris Ionij inſulam multo tandèm
labore expugnârunt,Turcis ferè omnibus interfe-
ctis:itemque ſanctæ Maurę oppidum ad Leucadem
in Nerito inſula.

Per id ferè tempus Gallię atque Hiſpanię reges
ex compoſito Fredericum Aragonium toto regno
Neapolitano, quod iam quinquennium obtinue-
rat,exuunt,ipſique eius ditionem inter ſe partiun-
tur. Fredericus cum cõiuge ad Ludouicum Gallię
regem nauigauit,& ab illo liberaliter atque hono-
rificè ſuſceptus eſt,neque id tum ſolùm, cùm Nea-
polim Gallus obtineret,ſed etiàm cùm ab Hiſpanis
indè rursùs exturbatus eſſet. Ità tum ſinè vulnere
Conſaluus Brutios & Apulos in ditionem Ferdi-
nendi Hiſpani regis redegit, & Alphonſum Frede-
rici filium Tarẽti obſedit,ac deindè captum in Hi-
ſpaniam miſit. Huius Neapolitani regni cauſa
quàm multus,idemque Chriſtianus, fuſus ſit ſan-
guis, ſinè horrore neque dici, neque ſcribi poſſit.
Sed dum Chriſtiani inter ſe eiuſmodi atrocia bella *Turca creſcit inteſtinis bellis Chriſtianorum.*
gerunt, mutuisque ſe vulneribus conficiunt, in-
tereà Turcę paſsìm ampliſſima Chriſtianę Rei-
publicę regna & imperia inuadunt: & quod ma-
gìs dolendum eſt, tanto interdùm odio inter ſe

Chriſtiani deflagrant,vt in certiſſimam Reipublicæ perniciem,Turcarum opem & auxilia implorent, ijsq́ue Chriſtianos oppugnent & prodant. Eiuſmodi inteſtinis & mutuis Chriſtianorũ odijs ſuperiori ſeculo Conſtantinopolitanum & Trapezuntinum Imperia,miſerandum in modũ Chriſtianis erepta,in Turcicam ſunt redacta ſeruitutẽ. Quid pleriſque Europæ regnis ex hac incredibili animorum in religionis negocijs diſſenſione,quæ iam longè lateq; graſſatur, quandoquè certo certiùs expectandum ſit,nisì pijſſimus Deus pro ſua bonitate exulceratos animos in vnius Catholicæ fidei & Chriſtianę charitatis concordiam redigat, nihil attinet ſcribere,cùm id facilè apud ſe perſpicere queat,quiſquis non omninò mentis & iudicij expers eſt.

ANno 1503,aſperrima eaque diuturna fuit hyems, quam inſecuta eſt æſtas immodicè æſtuans & arida, ità vt ob pluuię inopiam & nimium ſolis ardorem cuncta penè humi naſcentia exaruerint,fœnum inprimìs: parùm quoquè auenæ creuerit,& frumenti magna extiterit caritas. Fuit prætereà hic annus porcis admodùm funeſtus & exitioſus.

Philippus Auſtriacus nõ ſinè periculo it in Gallias.

Hoc anno Philippus Auſtriacus, Maximiliani Cæſaris filius, ex Hiſpania reuerſus eſt in Gallias: cumq́ue Lugduni eſſet, pax ibì confecta eſt inter Cęſarem,Gallos,& Hiſpanos, ſed non diù duratura,ſicut ipſe rei euẽtus paulò pòſt declarauit. Sunt qui ſcribant,Philippum non ſinè periculo hac tẽpeſtate fuiſſe in Gallia,quòd Gallorũ regi vbiquè omnia exploranti ex Germania ſignificatum eſſet, conſcribi Germanos milites,qui regi Ferdinando in Neapolitano regno ſuam nauarent operam.

Verùm

'erùm Philippus apud regem teſtatus eſt, ſe quidē
ıſſum eſſe pacem conficere: ſi quid verò interìm
erdinādus rex clàm moliatur paci aduerſum, id ſe
ıtére. Atque eam excuſationem Ludouicus rex ac-
epiſſe non malo animo videtur. O quàm felices
ınt, qui nihil huius mundi appetunt, cùm videa-
ıus potētiſſimos reges, quantūuìs amplas & opu-
entas ditiones occupent, tamen ſemper ferè pluri-
us inhiare: quod quidem Chriſtus Deus à primo
ortu vſque ad extremum vitæ huius diem, in ſum-
na paupertate apud nos degens, ſuo exemplo neu-
iquàm nos docuit. Philippus deindè ad Margaretā
ororem, quam Philibertus Allobrogum princeps
n matrimonio habuit, inuiſendam profectus eſt.
Huius anni menſe Auguſto obijt Alexander eius
ıominis VI. Romanus Pontifex, incautè à mini-
ſtris illi oblato veneno, quod in quodam conuiuio
ılijs paratum erat. Sumpſerat idem venenum eti-
àm alius quidam vir magni nominis, ſed ille mulæ
recèns occiſæ vtero incluſus, alijsque pharmacis
adhibitis, ſeruatus eſt. Alexādro ſucceſſit Pius ter-
tius Cardinalis Senēſis, nepos Pij ſecundi: ſed dies
tantùm ſexdecim aut ſeptendecim ea potítus di-
gnitate, exceſſit è viuis, humanarum rerum vanita-
tem & inconſtantiam ſuo præpropero deceſſu mor
talibus ob oculos reuocans, vt nè quis huius mun-
di fluxis, incertis ac momentaneis rebus ſeſe addí-
cat. Eo quoquè defuncto, in eius locum ſuffectus
eſt Iulius ſecundus, cuius pontificatûs anno primo
Hiſpanis & Gallis de finium diuiſione in regno
Neapolitano inter ſe contendentibus, Galli tādèm
regno Neapolitano cum multa ſuorum cæde de-
pulſi ſunt, Conſaluo Hiſpano Duce fortiſſimo, pro
Ferdinando rege ſuo mirificè depugnante. Obſe-
derunt illum aliquandiù Galli apud Barolum, ſed
nouis tum Hiſpanorum tum Germanorum auxi-

Alexander VI. moritur veneno alteri parato.

Pius 3. Pontifex fit.

Iulius 2. fit Pontifex.

Galli ab Hiſpanis è regno Neapolitano profligantur.

lijs fretus, Gallos, cæſo illorum Duce Namurſio, profligauit. Cumque rursùm nouus Gallorum exercitus, Tramulio & Franciſco Gonzaga Mantuano principe ducibus, in regnum bipartitò eſſet ingreſſus, Conſaluus eorum caſtra aggreſſus, in fœdã fugam per Formianum littus, non paucis eorũ cæſis, illos cõiecit. Ea re fracti Duces Galli, etiàm Gaietam dediderunt ea conditione, vt ſua claſſe vecti, inermes in Galliam redirent. Ità breui interuallo crebrò ſuos mutauit Dominos ditio Neapolitana, & egregiè Chriſtianorum arma exercuit, quæ ſi in Turcas & Chriſtiani nominis hoſtes conuerſa potiùs fuiſſent, non dubium quin facilè illi iampridèm cõiunctis Chriſtianorum viribus opprimi potuiſſent, ſed noſtris caſtigandis peccatis Turcicę immanitatis immitia flagella parantur: neque quenquam mouet tot gentium Chriſtiana religione initiatarum pluſquàm Babylonica captiuitas, qua ſub Turcis immaniſſimè premuntur, donèc tandèm etiàm nos inuoluat. Circa hoc tempus ad Gallię & Hiſpaniæ confinia itidèm ingenti prelio Galli ab Hiſpanis victi ſunt.

Neapolis crebrò mutat dominos.

Eodem anno obijt Iohannes è Marchionum Badenſium familia Archiepiſcopus Treuirenſis. Fuit huius perquàm diuturnus epiſcopatus, quippe cui annis ſeptem & quinquaginta pręfuit. Vixit annis 79. Succeſſorem habuit Iacobũ ex eadem Marchionum ſtirpe, virum ingenio, facundia, prudentia & eruditione ità conſpicuum, vt vix ea ętas parem habuiſſe feratur. Sunt eius tum naturę tum gratię dotes etiàm Itali admirati. Scripſit de antiquitatibus, quarum fuit diligens inueſtigator, libros duos. Fuit in Epiſcopatu annis plùs minùs octo.

Impium facinus Picardi cuiuſdã.

Hoc anno Picardus quidam Pariſijs in ſacello, quod ſanctum dicitur, ex manibus ſacrifici ad aram ſtantis & rem diuinam peragẽtis, vi abſtulit ſacram hoſtiam,

37

ioſtiam, & multis adſpectantibus viris nobilibus, am comminuit & iactauit in terram. Coniectus taque in carcerem, cùm nollet, licet à iudice admo- nitus, tāti ſceleris veniam petere, mox, vtì par erāt, igni cōcrematus eſt. Picardi, vel Pighardi inter alios damnatos errores etiàm illum tuentur, ꝙ Christus non ſit perſonaliter, corporaliter & ſubſtantialiter, ſed tantùm ſacramentaliter in Euchariſtia: atque propterea in ea adorari non debeat, &c. Hūc errorem hodieq; Zuingliani & Caluiniani ſequuntur tanquàm veram Euangelij lucem. Verùm cōtra hunc abominandum errorem & iam olìm, cùm Berēgarius inſaniret, & hoc noſtro ſeculo tam multa ſcripta ſunt à grauiſſimis atque doctiſſimis viris, vt nemini obſcurum eſſe queat, eos qui ab illo diſcedere nolunt, non iam imprudētes, ſed de induſtria & malitiosè errare: quod quidem de doctis accipi velim: nam imperita concio ab iſtis infauſtis Antichriſti nuncijs miſerandum in modum ſeducitur & faſcinatur, vt iam multis locis prorsùs ignorent, quidnam credere debeant. Luterani enim acerrimè defendunt Chriſti veram & corporalem in Euchariſtia prę́ſentiam, non tamen ſinè admixtis quibuſdam craſſis erroribus: porrò Zuingliani non minori cōtentione negant Chriſtum in Euchariſtia corporaliter haberi & accipi. Interìm verò miſerum vulgus miſerabiliter diſtrahitur in diuerſas factiones, nec videt tamen ſe ſub Euangelij & verbi Dei prętextu, in certiſſimum idemque ſummum & ſempiternum ſalutis ſuæ diſcrimen adduci. Verùm de his aliâs.

Picardorum error de Euchariſtia.

Antichriſti nuncij.

Fuit hoc anno poſt ſęuiſſimam peſtem, quę alibì tertiam, alibì dimidiam hominum partem conſumpſit, diuerſorum morborum horrenda lues, quæ multa hominum millia extinxit. Erāt in hominib⁹

febres peſtiferę, inteſtini calores, capitis dolore vix tolerabiles,catarrhus,fœtor anhelitûs formidabilis,deniquè nihil hic annus pręter clades & calamitates attuliſſe viſus eſt. Id gen⁹ flagella Dei,admonent malos vt reſipiſcant,bonos exercent ad patientiam. Verùm plerique omnes caſu putant eueniſſe talia:ità fit vt maneāt ſuî ſimiles, & parùm aut nihil corrigantur.

Iohannes Dalburgius Epiſcopus moritur.

Eiuſdem anni menſe Iulio diem clauſit extremū Heidelbergę Iohānes Dalburgius Vangionum antiſtes,pōtificatûs ſui anno duodecimo. Fuit is Græcè, Latinè,& Hebraicè doctiſſim⁹,& quotiès à functionibus publicis dabatur ocium, libenter lectiō operam dabat. Eius inſignis eruditio nō Germanis tantùm,ſed etiàm Gallis & Italis admirationi fuit. Pręceptorē habuit,in Gręcis pręſertìm literis,Rudolphum Agricolam Friſium,cuius viri & rara eruditio,& inſignis in Deum pietas fuit. Ea verò præclara & rara laus eſt,doctrina pariter & pietate excelluiſſe. Multos doctos viros noſtra ætas habuit, doctos ſimul & pios non perindè multos.

Conuentus Electorum Francophordiæ.

Fuit hoc anno Conuentus principum Electorū Francophordię. cauſa Conuentùs paucis comperta fuit. Aderant etiàm Maximiliani Cęſaris legati, & Raimundus Cardinalis Gurcenſis,ſedis Apoſtolicę legatus à latere,qui è Colonia per Rhenum & Moganum eò nauigio profectus eſt. Is deindè per Vangiones & Nemetes Baſileam vſque progreſſus,certior factus eſt de miraculis minimè contemnendis, quę creberrima fierēt ad ſacras reliquias triū ſanctarum virginū,Kunegundis,Viberadis,& Mechtildis. Itaq; miſit ad pagū Eichſel/ in cuius parochiali Eccleſia eæ virgines conditæ ſeruabantur, (Eſt aūt is pagus Conſtantienſis diœceſis) Iacobum Merbolt Bambergenſis diœceſis clericum,vt rei veritatem inquireret. Vbì is eò peruenit,tria inſignia miracula

ιcula, ipſo inſpectāte, diuinitùs edita ſunt. Nã &
œmina vno orbata lumine, ſanitati reſtituta eſt, &
aralytica quędã curata eſt, & mutus linguæ vſum
ecuperauit. Hæc vbì Cardinalis reſciuit, iuſſit ſa-
ras virgines, licèt necdùm ſoléni cæremonia & ri-
u in diuorum numerum relatas, haberi in hono-
e: quippe quarum ſanctitatem tot miracula teſta-
entur. Erant tum meliora adhuc tempora, quàm
nt hodiè, quibus noui Euangelici mundum ſuis
rroribus inficiunt, cùm tamen tot annis ne vnum
uidem edere miraculum potuerint, quo ſua do-
gmata confirmarent.

Obijt hoc anno Georgius Bauariæ dux, hęredẽ omnium inſtituens Rupertum filium comitis Pa-latini, cui iam antè filiam ſuã collocauerat. Verùm vbì id perſenſit Albertus propinquior hæres, teſta-mento Georgij tãquàm inualido & nullius robo-ris contradixit. Cùm autem hac ratiõe nihil profi-ceret, ad Maximilianum regem, cuius ſororem ha-bebat in matrimonio, prouocauit. Et Maximilia-nus quidem ſummoperè in eam curam incubuit, vt lis omnis ſopiretur, & in concordiam principes redigerentur: at Rupertus, qui alienis etiamnùm conſilijs regeretur, Maximiliani decretum & con-ditiones non iniquas, admittere noluit. Ea res ma-ximam cladem & immaturam mortem Ruperto principi conciuit. Nam

Georgius Bauariæ dux moritur.

ANno 1504. Maximilianus Romanorũ electus imperator, vbì ſe multa clemẽ-tia ſingulariq; humanitate nihil pro-ficere vidit apud Rupertum, quorun-dam conſilio tranſuersìm actum, tum illi, tum oĩbus, qui eius partes ſequerentur, aqua & igni interdixit, patriq; eius Philippo Comiti Pala-tino mãdauit, nè filio proſcripto ferret ſuppetias. Tũ verò Philipp⁹ animo fluctuare cœpit, ſanguine

Bellum in Rupertum Palatinum ſuſcipitur.

ho tante nè filio deeſſet:porrò Imperatoris man
dato deterrente,nè quid attentaret. Vicit tamē pa
ternus affectus,& Imperatoris iuſſione poſthabit
quāta maximè potuit armata manu filio opē tuli
Quamobrem Maximilianus illi æquè àc filio bell
denunciauit,eorumq; res & ditiones omnibus va
ſtandas & diripiendas permiſit. Multi igitur prin
cipes Maximiliani regis iuſſa capeſſunt, (Erat tun
temporis maior quàm nunc ſit, in imperio obedi
entia) & multis locis tam patrem quàm filium op
pugnant, grauiſſimaque vtrique damna inferunt
igni & ferro pleraque loca vaſtant. Multa quoqu
Maximilianus Cæſar ſinè ſanguinis effuſione recu
perauit,quę Palatinatui erāt ex Imperio oppigno
rata. Non pauca neque parua hoc bello damna ir
rogata ſunt pagis,monaſterijs,eccleſijs & rebus ec
cleſiaſticis, quæ ſub proſcriptorum principum di

Maximilianus Cæſar placatur.

tione erāt. Porrò verò nè Maximiliani Cæſaris ir
in Philippū ampliùs inflammaretur, Chriſtophor
Badnnſis Marchio multis precibus eum flexit adeò
vt & Principi vehementer afflicto veniam dederit
& etiàm alios principes ab vlteriori eius infeſtati
one reuocârit. Nolebat prudentiſſimus imperator
principem penitùs conteri, præſertim cùm videret
eum iam nō mediocriter humiliatum:nec conſultū
putauit,ius electiōis à Palatinatu auferri. Fuit verò
hoc laude dignum in Principibus, quòd promptè
morem geſſère Imperatori, cùm eos iuſſiſſet rece-
ptui canere. Eiuſmodi obedientia ſi in Imperio p-
manſiſſet, vel ſolis Germanorum hactenùs ſem-
per inuictis viribus Turcica tyrānis opprimi & p-
cùl à cunctis Romani Imperij finibus arceri potuiſ-
ſet.Sed çum noua noui Euangelij doctrina, multa
in Imperio mutata videmus, in ipſius quidem Im-
perij certiſſimā perniciē. Interìm dum ſic bella fer-
uent in Bauaria & Palatinatu, Rupertus princeps
graui

ui confectus animi ægritudine,in ipſo adoleſcē
ætatis flore anno ætatis ſuæ 23. vitam cum mor-
commutauit. Quem eius quoquè coniunx non
ngo interuallo ſecuta eſt.

Per idem ferè tempus moritur etiàm Ludouicus *Ludouicus*
Helmſtat Epiſcopus Spirenſis, anno pontifica- *Epiſcopus*
ſui vigeſimoſeptimo. Succeſſit illi Philippus *Spirenſis.*
ſenbergius, qui non vno morbo nouem illis an-
, quibus geſſit epiſcopum, conflictatus eſt.

Hoc anno à Baſilio Moſcouitarum principe de- *Cazan re-*
cerunt Cazanenſes Tartari. Eſt Cazan regnum *gnum.*
ſtuaginta ferè milliaribus Germanicis diſtans à
ouogardia inferiori. Sunt in eo ſagittarij peritiſ-
mi. Sunt hi Tartari cæteris cultiores. nanque &
ros colunt, & habitant in ædibus, & multiplices
ercent mercaturas. Subiecerat illos ſibi Baſilius
loſcouiæ princeps, adeò vt ex eius ſententia reges
ciperent. Verùm hoc anno, vt dixi, iugum illud
loſcouiticũ à ſuis ceruicibus excuſſerũt. Eam de-
ctionem multa ſecuta ſunt bella, de quibus hoc
co iam pauca dicemus, nè ſit opùs res peregri-
as particulatìm ſubindè repetere & commemo-
re. Baſilius Moſcouita vbì de Cazanenſium de-
ctiõe certior eſt factus, ingentem exercitum vnà
um tormentis contra illos miſit. Cazanẽ cùm ſe
iribus impares cernerent, ad aſtuta conſilia cõuer- *Aſtutia Ca*
ntur. Opponunt caſtra caſtris tanq̃ iuſta acie di- *zanenſium.*
icaturi, ſed fortiſſimis quibuſque è ſuis in inſidijs
ollocatis, ipſi fugã ceu territi capeſſunt. Mox ad-
olãt ſolutis ordinibus Moſcouitæ, & dum caſtro- *Cazanẽſes*
um diripiendis ſpolijs ſecuri inhiant & incũbunt, *fugant Mo-*
ccè tibi derepètè Tartari ſagittarij tãto in eos im- *ſcouitas.*
etu ferũtur ex inſidiarũ locis, vt nõ ſolùm fugam
rripe, ſed etiã tormẽta & machinas bellicas relin-
uere cogerent. Mortuo deindè rege illo, ſub q̃ Ca-
aneñ à Moſcis defecerãt, alius q̃dam, Scheale dict9,

vxo-

vxorem eius viduã duxit,& auxilio principis M
ſcouiæ & fratris coniugis ſuæ, Cazanum regnu
obtinuit,Verùm is inuiſus admodùm fuit Cazan
ſibus,tum ob alias cauſas, tũ quòd Moſcorũ pri
cipi addictior eſſe videretur. Itaq; illi vni ex Ta
ricæ regibus regnũ deferunt.Illi aduentanti nece
ſariò ceſſit Scheale,ſeque cum vxoribus,concub
nis & omni ſupellectile contulit in Moſcouiã v
dè venerat.Accidit hoc anno Dñi 1521.Rex Taur
cæ fratrem ſuũ in Cazanenſe regnum cum magn
exercitu poſtquàm introduxit,traiecto Tanai,M
ſcouiam rectà contendit. Baſilius Moſcouiæ pri
ceps nihil tale ſuſpicatus,miſit repentè coactũ mi
litem contra Tartaros: ſed illi iam Volgam fluui
tranſiêrant,& Tauricę atque Cazanenſis reges,q
fratres erant,iunctis copijs, Moſco grauiter incu
bunt.Cernens autem Baſilius ſe illis imparem, re
lictis quibuſdam in Moſcouię caſtro viris prim
rijs,adiuncto illis pręſidio,indè aufugit,adeò qui
dem immodico correptus timore, vt fama ſit, eu
aliquandiù ſub fœni aceruo delituiſſe. Tartari v
trà progreſſi,ſummum terrorem Moſcouitis attu
lêre, ità vt certatìm omnes in ampliſſimum Mo
ſcouiæ caſtrum cum rebus ſuis confugerent: vnd
neceſsè erat certiſſimam oriri peſtem ex tanta ho
minũ colluuie & intolerabili fœtore, ſi hoſtes v
paucos dies ad caſtrum ſubſtitiſſent. Erant tum i
caſtro aliquot Germani tormentorũ fuſores & m
giſtri:eorũ opera Moſcouitæ ſeruati ſunt. Iam en
Pręfectus arcis & qui cum eo erant in pſidio, Tar-
taros muneribus placandos ſtatuerãt,& id gratu
habuêre Tartari,ſed ea conditione,vt Baſilius ſcri
ptis literis teſtaretur, ſe perpetuũ regi Tartaro tri-
butum perſoluturum,quemadmodùm eius Maio-
res feciſſent.Scripſit eas literas Baſilius,&Tartaru
à Moſcouia receſſit. Erat autẽ in eius exercitu Po-
lo-

Princeps Moſcus turpiter latitat.

Germani ſeruant Moſcouitas.

us quidam, qui mira aſtutia conabatur caſtrum
ſcouiticum occupare: nec res à periculo aberat,
prętextu quodam reuertentibus ſubindè Tar-
orum aliquot turmis. Moſcouitę quidem iam
nè animum deſponderant, ſed machinarum ſiue
nbardarum magiſter Iohannes Iordanus, ex val
Oeni oriũdus in Germania, ex ſuo arbitrio tor-
tis ordine collocatis, & in Tartaros ac Lituanos
ploſis, eos omnes ingenti terrore correptos in
gá coniecit. Tartarus rex de iniuria apud præfe-
ım arcis conqueritur, ſed ille ſuo iniuſſu tormẽ-
exonerata reſpondet. Itaque ille ſibi tormento-
m artificem dari poſtulat, & certè parùm abfuit,
in pro tanto beneficio Tartaris deditus fuiſſet
ombardarius, niſì vnius pręfecti authoritate &
manitate ſeruatus eſſet. Porrò Tartarus confe-
m abſceſſit, adeò vt literas pendendi tributi an- *Captiui Moſcouitæ.*
i in arce reliquerit. Fertur autem octingenta ho-
inum millia, quanquàm id incredibile videatur,
: Moſcouia in captiuitatem abduxiſſe: quos par-
m Turcis in Capha vendiderit, partìm interfece- *Tartarorũ crudelitas.*
t. Nam Tartari infirmos & ſenes ità ſolent iuue-
bus, quouis genere mortis perimendos obijce-
, quô primę militiæ tyrocinia indè addiſcant, vt
ud nos lepores canibus. Qui autem venduntur,
erpetuos ſex annos ſeruiunt, hauddubiè duram
ruitutem: indè quidem liberi fiunt, ſed è prouin-
a diſcedere non audent. Poſtq̃ Tartari in Tauricã
biêre, Baſilius Moſcouiam redijt, atque ſequenti
nno cum maximis copijs, atque etiàm multis tor-
nentis, quibus anteà nunquàm Moſcouitæ in bel-
s vſi fuerant, Tartaros debellatum abijt. Sed cùm
a vice parùm profeciſſet, alio anno maiorẽ etiàm
xercitũ in Tartaros duce Michaele Georgij, vno
x pręcipuis conſiliarijs ſuis miſit, qui regem Ca-
anenſem oppugnarẽt. Verùm ea oppugnatio hũc
finem

finem habuit, vt Moſcouitæ multa preſſi comm
tûs inopia, Tartaris eum miris modis nō ſemèl
tercipientibus, tandèm ſoluta Cazanēſis caſtri c
ſidione, non ſinè dedecore in Moſcouiam reu
ſint, ea conditiōe, ꝙ Tartari miſſa legatiōe, à pri
cipe Baſilio, pacem peterent. Ferunt in eo exerc
Moſcouitarum fuiſſe ad centum & octoginta m
lia. Præfectum auro Tartarico corruptum, quid
putant ab occupāda arce Cazanēſi abſtinuiſſe, c
non deeſſet opportunitas. Non lōgè ab his Ca
nenſibus Tartaris in quadā inſula à grauiſſimis
ris narratur ſemen quoddam inueniri, non abſi
le melonum ſemini, paulò tamen maius & rotu
dius, ex eoque in terram condito quiddam agno
milimū enaſci, quinque palmarum altitudine. Na
& caput, oculos, aures, cæteraque omnia in form
agni recèns editi, pellem etiàm ſubtiliſſimā habe
qua permulti ijs in locis ad ſubducenda capitum t
gmina vtantur. Tum quoq; plantam illam, ſi tam
ſic dicenda ſit, carnem quidem nullam, attamē ſa
guinem habere, ſed carnis loco materiam quanda
cancrorum carni perſimilem: vngulas verò non
agni corneas, ſed pilis quibuſdam ad cornu ſimil
tudinem veſtitas: radicem illi ad vmbilicum c
ventris medium eſſe: viuere autem tantiſper, don
depaſtis circum ſe herbis, radix ipſa pabuli inop
areſcat. Deniquè miram eius eſſe ſuauitatem, q̄ l
pos & cætera rapacia animantia ad eam deuoran
inuitet. Hoc quidem propemodùm cōmentitiu
eſſe videtur, nisì à multis minimè cōtemnendis h
minibus confirmaretur. Sed quid præpotenti De
difficile eſt? quem admirari & laudare debemus i
operibus eius.

Semē quoddum admirabile ī Inſula quadā.

Agnus è terra naſcitur.

Bertoldus Epiſcopus Magūtinus.

ANno 1505. exceſſit è viuis Bertoldus, ex co
mitibus Hennenbergenſibus Archiepiſco
pus Moguntinus, anno pontificatûs ſui 2

Mult

ultæ huius Pontificis commemorantur egregiæ
ites, ſingularis prudentia & authoritas, ingenij
umen, præclara facundia, in rebus agendis multa
cunſpectio, conſilij maturitas, inſignis experien-
, laborum inuicta tolerantia Fertur etiàm Eccle-
m Moguntinã, tũ tẽporis nõ mediocri ære alie-
p̃grauatã, magna ex parte reſtituiſſe Succeſſit ei *Iacobus de*
cobus de Liebenſtain Sueuus, ſummæ ædis Mo- *Liebẽſtain*
intinæ decanus, vita & moribus inculpatis, ſed
lculi morbo vehemẽter afflictus. Solẽt plerunq;
omines illos miſeros iudicare, qui duris confli-
entur morbis, & aduerſis fortunæ flatibus iacten-
r: contrà beatos, qui proſpera ſemper fruantur
rtuna & valetudine. Sed ſcriptura diuina pijs
m̃ibus non ferè niſi aduerſa & aſpera in hac vita
iẽtura p̃dicit, impijs verò iucũda & p̃ſpera. Dio-
yſius Areopagita vetuſtiſſimus, idemq; ſanctiſſi-
ius ſcriptor, libro de Diuinis Nominibus cap. 8.
Hoc verè, inquit, dici poteſt, potiùs eſſe diuinæ iu-
itię proprium, nõ demulcere & diſſoluere virilem
ptimi cuiuſq; animũ terrenorũ bonorũ largitio-
ibus. Immò & Dñs ipſe in Apocalypſi, Ego quos *Apoc. 3.*
mo, ait, arguo & caſtigo Porrò de impijs alio lo-
o, Dimiſi eos, inquit, ſecundũ deſideria cordis eo- *Pſalm. 80.*
um: ibunt in adinuentionibus ſuis. Hoc obitèr di-
tum ſit propter multorum cæca iudicia, qui rebus
d voluntatem fluentibus, putant propicium ſe ha-
ere Deũ, licèt malè viuant: contrà verò iratum, ſi
ecùs accidat, etiamſi ſtudeant benè viuere.

Eodem anno ſub menſis Iulij initium Maximili-
nus Cæſar Comitia habuit Coloniæ Agrippinæ, *Comitia Co*
nultis eò principibus, comitibus ac nobilibus con- *loniæ Agrip*
luentibus. Ibì pax cõciliata eſt inter Albertum Ba- *pinæ.*
iarum & Philippum Palatinum principes Condi-
iones pacis in medium propoſitas, Cæſar ſub gra-
iſſima læſę Maieſtatis pœna ſeruari iuſſit. Interìm
verò

verò dum Conuentus hîc Coloniæ agitur, Max-
Maximilianus domat Geldros. milianus de Geldrienſium rebellione fit certio
Itaque conuocatis principibus, comitibus & n
bilibus omnibus, qui tum Coloniæ aderant, nau
gio in Geldriam proficiſcitur, opem laturus Br
bantis, qui Arnhemium Geldriæ oppidum obſid
bant. Dux vbì ſenſit non contemnendas Cęſar
vires, ſaniori vſus conſilio, ſub certis condition
bus vrbem dedidit, quam illæſis ciuibus Cęſar a
cepit, & Ducem quoquè quibuſdam interpoſit
pactis in gratiam recepit. Indè Coloniam mul
principum ac nobilium frequentia ſtipatus redij
magna eius ampliſſimæ vrbis ciuium gratulation
exceptus, cunctis tota vrbe campanis alacriter cō
crepantibus.

Viſus eſt hoc anno ſęuus cometes in Palatini d
tione inter Occidentem & Septētrionem, qui ſu
formidabili adſpectu non paucos terruit.

Mulhuſium deficit ad Heluetios. ANno 1506. Mulhuſenſes ab Auſtriac
domûs dominatione deficiūt ad He
uetios, pactumque cum eis fœdus, lit
ris ſigillo munitis confirmant. Per i
tēpus rebellabant Hungari. qua re co
gnita, Maximilianus Cęſar multo conſcripto mil
te Preſpurgum oppidum obſidere inſtituit. Verù
Hungari cùm animaduertiſſent Cęſaris magnu
animum, copioſumque exercitum, pacem poſtulā
runt, eamq; interuentu quorundam antiſtitum &
prócerum regni, ſub certis quibuſdam condition
bus impetrârunt. Poſt obitum Matthię Huniadi
clariſſimi Hungarię regis, Maximilanus eius reli
ctam viduam Beatricem, filiā Ferdinādi regis Sicu
li, ſibi matrimonio iungere voluit: ſed cùm id cun
ctantiùs ageret, pręuentus eſt ab Vladiſlao Caſim
ri Poloniæ regis filio, qui tum Boëmię regnū obt
nebat

bat. Percepto igitur regni Hungarici diademate, adiſlaus rex appellatus eſt. Verùm cum Maximi- no pactus eſt, vt ſi abſq; legitima prole decede- t, Hūgariæ Bohemiæq; regna ad eum eiusq; ſuc- ſſores deuoluerentur. Vladiſlao autem ſucceſſit ius eius Ludouicus, cuius ſoror Anna nupſit Fer- nando optimo & Chriſtianiſſimo principi, qui on ſolùm Hungariæ, ſed etiàm Romanorum rex, tandèm Imperator factus eſt. *Vladiſlaus fit Hungaria rex.*

Fuit hoc anno per Sueuiam & Rheni orā ſæuiſ- na porcorum lues, ità vt nemo ferè pleriſq; locis orcinas carnes vel vendere, vel emere auderet.

Hac tempeſtate Ludouicus Gallorum rex cùm lediolani Principatū à Maximiliano Cæſare tanq̃ nperij beneficiarius accepiſſet, pacē & fœdus cum lo ictum rupit. Ità nunquàm diù licuit orbi Chri- iano pace & ocio frui, nouis ſubindè bellis & bel- orum cauſis, quibus paulatìm Chriſtiana Reſpub. iſerabiliter attrita eſt, emergentibus.

Hoc anno Ioachimus Brandeburgicus Elector, ultis egregijs corporis atque animi dotibus inſi- nis princeps, Academiam pulcherrimam inſtituit rancophordiæ ad Oderam, approbante Iulio II. ontifice, & certis priuilegijs eam cohoneſtāte. Eſt tus oppidi amœniſſimus: præterlabitur Viadrus uuius piſcoſus, quem alij Oderam vocāt. multiq; olles vinearij præcipuam adferūt ſpectātibus vo- ıptatē, & quod ſtudioſos facilè allicere ſolet, par- o illic viuitur, & commodiſſima habentur ſtudi- ſorum habitacula. Sequūtur autem Luteri doctri- am, à qua toto vitæ ſuæ ſpatio Ioachimus Prin- eps vehementer abhorruit, nec in ſua eam ditione iſſeminari paſſus eſt. Fuit autē idem Princeps etiā atinè doctus, & ſtudiorum atq; ſtudioſorū præci- uus fautor & Mecœnas. *Ioachimus elector Brādeburgicus inſtituit Academiam Francofordienſem.*

Eiuſdem anni menſe Aprili Vlysbonæ in Luſita- *Tumultus*

in Vlysbona nia ingens ciuium in Iudęos recèns baptizatos t
multus concitatus eſt, quòd ij ſimulatè tantùm ſ
lutaribus vndis tingi ſe permiſiſſent, cùm interi
nihilo minùs Iudaico ritu clàm Paſcha celebrarer
Tulit id moleſtiſſimè populus Chriſtianus,& apu
regem de ijs queſtus eſt. Rex ſedecim ex illis ca
quidem iuſſit,ſed poſteà impunè dimitti. Cerne
hoc populus,muſſitat contra regem & pręfectu
tanquàm muneribus corruptos:factaque conſpir
tione,vno animo omnes viri & fœminæ tumult
antur contra Iudęos pſeudochriſtianos. Adera
illis adhortatores tres monaſticæ vitæ cultores,
per vrbem vociferabâtur, Miſericordia Miſerico
dia:ſequantur nos quotquot Chriſti fidem & cr
cem diligunt:cędantur omnes ſacrilegi Iudęi, q
baptiſmum prophanârunt &c.

Fit igitur magnus armatorum hominum,fœm
narum quoquè & iuuenum concurſus, vt ſolet
eiuſmodi tumultibus, perque vrbis plateas volit
Trucidātur Iudæi. tes,Iudęos omnes recenter baptizatos, quotqu
inuenire poterant,ad ſexcentos vſque trucidant,
in ſancti Dominici planitie ignibus iniectos cor
burunt.Deniquè intra paucos dies,quibus hic fe
uebat tumultus, Vlysbonæ & in propinquis vil
mille nongenti triginta Iudæi perempti feruntu
Rex eā necē vindicat. Aberat per id tempus rex Luſitanus ab Vlysbo
aliquot milliaribus. Vbì autem de hac cæde certi
eſt factus,indignè tulit,iuſſitque in Iudęos excita
perſecutionis authores compręhendi. Capti ſu
igitur & in vincula coniecti ampliùs ducenti,è qu
bus aliquot ſunt flāmis cōſumpti,alij capite ple
nonnulli in crucem acti:pleriq; facultatibus omn
bus nudati,è patria in exilium pulſi ſunt. Fuit qu
dem zelus ille non repræhendendus, quo deteſt
bantur Iudęorum perfidiam: ſed non videtur la
dāda temeritas,qua priuata authoritate de illis ſu

plic

cium ſumere voluerunt. Vetus lex in omni ſacri- *Leuit. 2.*
io iubet ſal offerri, hoc eſt, vt etiàm rectè facta
ſtra, ex rectę rationis pręſcripto prudenter &
oderatè, nihil temerè & inconſulto, geramus.
am alioquì ſinè hac prudentia & moderatione,
e(vt habet vulgaris loquēdi vſus)ſinè hac diſcre
ne, etiàm virtutes abeunt in vitia: quò pertinet
àm illud, Summum ius, ſumma iniuria.

Apparuit hoc anno cometes menſe Auguſto *Cometes prænuncius mortis Philipp. Auſtriaci.*
ucis admodùm diebus inter Septentrionem &
rientem ſub vrſa minore, & vtrunque tam leonis
àm virginis ſignum occupans. Viſus eſt pręnun-
are mortem illuſtriſſimi Principis Philippi, regis
iſpanię, Archiducis Auſtrię &c. Mortua eſt Eli-
beth regina Caſtellę, Ferdinandi regis Hiſpaniæ
ore, ſinè virilis ſexûs liberis, regni Caſtellæ hæ-
ditas ad Iohannam eius filiam natù maiorē per-
enit, quæ Philippo nupſerat. Is igitur dotis nomi-
e id regnum conſecutus, magna parata claſſe, ex
ādria ſoluit, Hiſpaniam petiturus, multis ſtipatus
obilibus ac illuſtribus viris. Sed inter nauigandū *Tempeſtas diſſipat claſſem.*
ua tempeſtas deimprouisò orta eſt, & claſſis ali-
uandiù iactata fluctibus, tandèm diſſipatur, ac na-
es aliæ aliò circa Anglię littus propellūtur. Nauis
rętoria cum duabus alijs in * Vynmuthū portum ** Vuinmuthum.*
lata eſt, vbì rex Philippus & animo & corpore ob
aris inſolentiam defatigatus, ſcapha conſcenſa, in
rrā ſe eiecit. Vbì rumor increbuit, peregrinas ap-
uliſſe naues, fit repentè concurſus accolarū, præ-
ertim nobilium ad eam oram degentiū, vt vi depel
nt, ſi hoſtiles ſint. At poſtq̄ didicêre amicas eſſe,
Thomas Trencherdius eques Philippū adit, & ob-
ixè precatur, vt ad ipſius vicinū domicilium velit
iuertere. Superuenit & alius eques Iohannes Ca-
ous magna armatorū manu ſtipatꝰ. is vnà cū Tho-
na orat Philippū, nè inſalutato Anglię rege diſce-

dat, præſertim intra biduum, aut ad ſummum t
duum adfuturo. Philippus quidem primò negat
temporis anguſtiam, deindè aſſentitur. Henri
rex eius nominis VII. cognito Philippi aduen
ob veterem amicitiam incredibili gaudio afficit
mittitq; heroum cateruas obuiàm, qui Philipp
ad ipſum deducāt. Verùm Philippus nihil iam m
ratus, ad regem in caſtrum Vuideſorium profici
tur, nec multò pòſt etiàm Iohanna cōiunx eius
cuta eſt. Rex autē poſt multa amica colloquia P
lippum duxit Londinum regni caput. Ad extre
renouato cum Henrico rege fœdere, Philippus
Hiſpaniam proficiſcitur. Iam enim reddita dud
tranquillitate, claſſis diſiecta, ad Angliæ littus co
uenerat. Vbì in Hiſpaniam ventum eſt, recep
eſt Philippus tanto Hiſpaniæ procerum ſtudio,
Ferdinandum regem ſocerum desererent, cui t
quàm ætate iam affecta, nec admodùm liberali,
fertur, facilè omnes nouum regem, annos nat
28. & vitę ſplendore florentem, anteferebāt. Fer
nandus verò eam ſuorum leuitatem deteſtatus, N
apolim nauigauit. At Philippus paulò pòſt ab c
noua intēperie febre correptus, in Burgeń opp
caſtro vita functus eſt, magno ſuî pleriſq; omnib
deſiderio relicto. Genuit ex Iohanna liberos ſ
mares duos, Carolum & Ferdinandum, ambos R
manorum Imperatores: fœminas quatuor, Ele
noram, *Elizabeth, Mariam & Catharinā. Fuit a
ſtatura iuſta, facie venuſta, corpore craſſo, inger
bono, animo forti & liberali. Eſt hoc quoq; exe
plum memorabile humanæ fragilitatis & miſer
quandò tantus princeps in eo vitæ ac fortunæ m
rificè arridentis ſplendore, in eo ætatis flore & r
bore, præter om̄em expectationem rebus huma
eximitur, alijſq; ſuo exemplo luculenter oſtēdit
nihil ſit ſub ſole diuturnū, quàm meritò contēn

Philippus ab Angliæ rege honorificè accipitur.

Philippus ab Hiſpanis propenſiſsimis animis ſuſcipitur.

Philippus moritur.

**Iſabelam,*

nt omnia, quæ poſſit offerre hic mundus. Filij
ninum, vſquequò graui corde? vt quid diligitis *Pſal.* 4.
tatem, & quæritis mendacium?

Eodem anno Iulius Pontifex Iohannem Benti-
um virum prępotentem, Gallorum viribus ad-
is Bononia eiecit. Iam Galli portis exercitum
ouerant, cùm Bentiuolus ſenex ſeptuagena-
, malè ſibi à Pontifice metuens, ad Gallos con-
t, & tandèm Mediolani exul interijt. Domus
magnificentiſſimæ ſtructuræ, medium vrbis
um occupans, vt abominandi dominatûs me-
ria penitùs aboleretur, cōcurrentis populi im-
ũ à fundamentis euerſa eſt. Eſt Bononia inſignis
mpla & vel maximè populoſa Italiæ vrbs, olìm
dem ſubiecta Exarchatui, ſed à Pipino & Caro-
Magno tradita Romanis pōtificibus, quibus ho-
que páret. Abundat mirificè rebus omnibus
e degendæ neceſſarijs & accommodis, atque er-
exteros ſingulari quadam vtitur ciuilitate & hu-
itate. Fuit in ea Bentiuolorum familia cum-
mìs potens, & quæ ſibi non ſemèl dominiũ ven-
ârit: ſed Pontificum ope vrbs liberata, eis, vt di-
ius, páret. Habet Academiam celeberrimam,
non immeritò ſtudiorum parens dici poſſe vi-
atur.

Iulius Pontifex occupat Bononiam.

ANNO 1507. Genuenſes, pulſa nobilitate, ſtatum popularē induxerunt, Paulo Nouio viro plebeio ad ſummũ honorem immodico populi fauore euecto. Sed eos Gallorum rex Ludouicus
mis ſubegit, & Gallico coëgit parére imperio.
orrò Paulum Nouium è fuga retractum, capite
ecti iuſſit. Hæc vrbs ſæpè mutauit dominos.
ter Liguriæ oppida longè clariſſima eſt, potens
uondàm in mari, ità vt vſque ad Peram Con-

Genuenſes pellunt ex vrbe nobilitatem.

ſtantinopoli vicinam imperiũ protulerit ſuũ, mu
tisq; inſulis dominata ſit. Pulcherrimis abũdat ç
ficijs, multisq; opibus, portuq; fruitur commod

Bellũ inter Maximilianum & Venetos.

Ortum eſt etiam bellum inter Maximilianũ C
ſarem & Venetos, partim à Carnicis alpibus, part
ad Tridentinas fauces: & primò quidem Liuian
Veneti exercitûs dux, multam Germanorũ ſtrag
edidit, aliquot etiam Germanicę ditionis oppi
vi expugnatis, & Veneto imperio adiectis: at ve
Cęſar ea affectus iniuria, cum Pontifice & Gall
rege Ludouico aduersûs Venetos Cameraci côi
rauit, idq; tanto ſilentio, vt cùm fœdus illud, qu
Italię ſupremam propemodùm cladem attulit, o
ſcuris indicijs in publicum emanaret, Veneti vix
dèm ictum credere potuerint. Maximilianus qu
què apud Conſtantiam habuerat Comitia, vbi m
ta de Venetis queſtus fuit, quòd cum Gallo adue
sùs ipſum conſpiraſſent. Itaque tum eius belli ſ
ſcepta ſunt conſilia & initia, quòd in annum vſq
1517. perdurauit, maximo Venetę Reipublicę detr
mento. Veneti enim immoderata affecti cupiditat
ex maximorum Principum cladibus ditiones ſu
multis occupatis vrbibus, ſumma cum inuidia pr
tulerant. Gallus ante omnes cum ampliſſimo e

Gallus vincit Venetos.

ercitu in Italiam tranſgreditur, & valida quoq; m
nu Venetorum duce Liuiano ipſi occurrẽte, ad p
gnam ventum eſt, in qua permulti ex Venetis cec
derunt, capto Liuiano. Secundùm eam victoria
intra pauciſſimos dies ſinè vulnere Bergomũ, Cre
monam, Cremã & Brixiam Gallię rex recepit. Ve
ronam, Vincentiam atq; Patauium Cęſar cepit, Iu
lius Pontifex Ariminum, Fauentiam, Ceruiam
Rauennam recuperauit. Porrò Hiſpano regi Sen
tus Venetus Apulię vrbes, Sipontum, Traniũ, M
nopolim, Brunduſium & Hydruntum ſpontè reſt
tuit. In hac Venetę Reipublicę penè ſuprema cal

mitat

ate Turcicus Imperator non modò fidem ſer-
it,ſed etiàm copias auxiliares Venetis ſtudioſè
ulit. At illi,quod certè præclaram in eis mere- *Veneti no-*
laudem.gratias quidem egerunt Turcę, quòd *lunt vti au-*
em egregiè coleret, ſed tamen eius auxilijs ſibi *xilio Tur-*
imè vtendum putârunt,puto, deteſtati barbari *cico.*
is in Chriſtianam religionem odium inexpia-
,licèt Chriſtianos quoſdam ſubindè non pudu-
t cum illis impijs Chriſti DEI hoſtibus, contra
riſtianos fœdus percutere,& ad Chriſtianorum
adendas ditiones eos prouocare atque extimu-
e:quaſi verò neſcirent, eiuſmodi ferè occaſione
ręcorum imperium ab illis ſpurciſſimis porcis ſu
riori ſeculo occupatum.

Hoc anno magna damna vinetis & frugibus in- *Grando ſæ-*
lit ſeuiſſima grandinis tempeſtas,pręſertim in di- *uiſsima.*
one Vuirtembergica. Rotenburgi ad Neccarum
uium tanta fuit grandinis rabies, vt & feneſtras
tecta ędium comminuerit. Tertio quoquè Ca-
nd. Iulij, intempeſtæ noctis ſilentio, turbo vehe-
ens tantam excitauit tempeſtatem, vt & arbores
dicitùs euulſæ atque procùl diſiectę,& ędificiorũ
cta ac tegulę abreptę, domus & horrea concuſſa,
lurimaq; arboribus damna data ſint. Eodẽ anno
arolus Geldriæ Dux rupto fœdere,quod illi erat *Geldrus ve-*
um Maximiliano, Gallico auro & milite fretus, *xat Brabã-*
rabantos vehemẽter afflixit,& prędas ex illis egit *tos.*
gregiè. Anno ſequente idem à populatoribus illis
ctitatũ eſt,ſed non pari rerum ſucceſſu. Nam dum
nuſti prędа ad ſuos ſe recipere volũt,à Namurceñ
ęſi atque proſtrati ſunt.

ANno 1508. æſtas perpetuis fuit pluuijs
madida,quę res locis non paucis por-
cos & boues tabida quadà lue & peſte
intercutanea afflixit & perdidit.

Hoc anno,3. Calendar. Martij obijt

Philippus Palatinus moritur. Philippus Palatin⁹ princeps poſt diuturnos pod
grę,chiragræ & calculi toleratos acerbos cruciat
Hi morbi inter acutos numerant̄ à medicis,q mir
biliter affligũt & excruciant corpus humanum,i
vt nonnunq̃ furore & amentia corripiantur, q
ijs immodicè laborant.Reliquit is Princeps ſepte
filios & tres filias, quarum poſtremò genita, Di
Benedicti complexa inſtitutum,ſanctè & piè vixi
multò felicior,contempto mũdo, quàm aliæ ſoro
res,quæ principibus viris matrimonio iunctæ fuê
re. *Albertus Bauarus decedit.* Obijt non longè pòſt etiàm Albertus Bauari
dux,relictis tribus filijs,Guilhelmo,qui ei in prin
cipatu ſucceſſit,Ludouico & Erneſto,itemque fili
abus quatuor.Cõiugem habuit ſororem Maximi
liani Cęſaris,quę ab eius obitu facultatibus omni
bus nuncium remittens,vt Chriſto immortali ſpõ
ſo totam ſe liberiùs tradere poſſet, Monaci, quò
eſt pulcherrimum Bauariæ oppidum, monaſticu
eſt viuendi complexa genus,egregiũ de ſe pręben
eximij in Deum amoris & virilis conſtantię exem
plum,rarum in principibus fœminis,vt poſthabiti
pompis & vanitatib⁹ ſeculi,cupiãt vni vacare Deo
ſed quanto rarius,eo pręſtantius.Omnia enim prę
clara rara, laudabilia & pulchra, vt rectè in Ethici
ait Ariſtoteles. Fecit olìm idem Conſtantia Con-
ſtantini Magni filia,quãdò,vt teſtis eſt D.Ambro-
ſius,ad ſepulcrum beatiſſimæ Agnetis orãs, à lepr
mirabiliter curata eſt:quam etiàm multæ aliæ illu-
ſtres virgines imitatæ ſunt. Fecerunt idem multa
alię regum & principũ filię,alięq; nobiliſſimæ ma-
tronę,deditiſſimo erga Deum animo cantãtes,Re-
gnum mundi & omnem ornatum ſeculi contempſ
propter amorem Domini mei IESV CHRISTI.A
longè ſecùs affecti ſunt, qui habent ſpiritum huiu
mũdi,quibus huiuſmodi vitæ inſtituta aut horror
1. Cor. 2. ſunt, aut contemptui, de quibus dicit Apoſtolus

ıimalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritûs
ei.
Fuerunt hoc anno magni per Germaniam & Ita-
m terræmotus: aërisque intemperies arbores &
ouſculas,nè frondere poſſent,diù retardauit,do-
c quaſi abinſperatò Dei benignitate commodus
r eam tarditatem compenſauit. Propter id genus
rni tẽporis clades & pericula auertẽda, iam olìm
ſtitutæ ſunt,hodieque apud Catholicos fiunt Li-
ıiæ & publicæ ſupplicationes ad Deũ & ſanctos
ıs,ſed eæ hodiè apud Euangelicos prorsùs iacẽt,
ud Catholicos pleroſq; admodùm incuriosè &
gidè ſeruantur, & ideò tam propicio nunc vti-
ur Deo,tantaque eſt rerum vitæ degendæ neceſ-
riarum atque annonæ copia & vilitas.

Obijt huius anni menſe Septembri Iacobus de *Iacobus de*
iebenſtain Archiepiſcopus Moguntinus,non to- *Liebẽſtain.*
s quatuor annos eo functus pontificatu. In eius
cum ſuffectus eſt Vriel de Gemingen, ſummæ
dis Moguntinæ Decanus. *Hermãnus*

Non diù pòſt ſecutus eſt eum menſe Octobri *Heſſius ar-*
ermannus Haſſiæ Lantgrauius & Archipiſcopus *chiepiſcop⁹*
olonienſis,cùm illi Sedi præfuiſſet annis 28. Eius *Colonienſis*
rĩcipis præter alias virtutes, inſignis fuit benigni- *moritur.*
s & liberalitas in pauperes, adeò vt nullum men-
icum à ſe vacuum diſcedere pateretur. Ea virtus
ıaximè decet principes, præſertim Eccleſiaſticos,
ui ſuis, immò Eccleſiæ facultatibus, quarum ſunt
iſpenſatores,non ad luxum, ſed ad benignitatem
ti debent,quemadmodùm multi olìm ſancti Pon-
ifices fecerunt, & noſtra quoquè ætate nonnulli
aciunt. Hermanno Pontifici ſucceſſit Philippus
omes Oberſtenius, qui ſua prudentia & induſtria
lurimùm contulit Eccleſiæ Colonienſi.

Hoc etiàm anno ſub menſis Augusti initiũ im- *Tempeſtas*
ıaniſſima extitit apud Stutgardiam imbrium tem- *imbrium*

horrenda. peſtas,quæ muros,domos,horrea funditùs abripe ret, homines & iumenta demergeret, vinctis, eraſ & abſportata humo, maxima detrimenta adferrei Eſt autem Stutgardia haud procùl à Neccaro ſita i ditione Vuirtembergenſi, vbì duces Vuirtember gici habent elegans & regium caſtrum. Ager eiu vrbis, innumeris conſitus vineis, vini egregij tan eſt ferax,vt dici vix poſſit,quantam in ſingulos an nos vini copiam proferat.

Tumultus Erphordienſis. ANno 1509. magnus fuit tumultus Er phordiæ ob exactiones inſolitas, qua populus nimiùm graues querebatur præſertim quòd quotannìs fierent. Re tandèm eò perducta, vt populus no dubitârit Senatum omnem mouere loco, & aliun ſubrogare,qui excuſſis libris accepti & expenſi,co dicibusque rationarijs ſiue regeſtis,inuenerunt op pidum grauiſſimo preſſum ære alieno, ad ſumman vſque ſexcentorum millium aureorum,vndè quot annìs reditum triginta millium aureorum pende re cogebantur. Porrò compertum eſt, aliquot mil libus excedere eam ſummam, quam in annos ſin gulos reciperent,hunc quem diximus reditum. E res ingentes conciuit turbas, adeò vt populus oẽ è Senatu motos in carcerem coniecturus fuerit, n illi fuga ſibi maturè conſuluiſſent. Quoſdam ta men carceri mancipârunt, & ex ijs vnum iam ætat grauem,in crucem agere non dubitârunt. Tumul tûs huius occaſione inter MOGUNTINUM Pontificem & Fridericum Saxoniæ principem lis orta eſt, & propemodùm ad arma ventum eſſet, nì ſe ſeque ſtrum interpoſuiſſet Herbipolenſis Epiſcopus Lau rentius Biberanus,vir magnæ dexteritatis,cuius in duſtria effectum eſt,vt partes,armis poſitis,Cæſari ſententiam expectarent. Erphordienſes interìn

ciue

ıes conſilium capiunt in annos ſingulos noui
ɛandi Senatûs,à quo dati & accepti rationem re-
ɔſcant.

Hoc anno in Britannijs à vita diſceſſit Henricus *Henricus*
ıs nominis ſeptimus Angliæ rex, vndecimo Ca- *VII. Angliæ*
ndas Maij in ſua Richemundia villa, vbì Franci- *rex mori-*
ınorum Obſeruantum cœnobium condiderat. *tur.*
ɛgnauit annos tres & viginti,vixit 52. Suſcepit ex
izabeth vxore liberos octo,mares quatuor,& to-
dèm fœminas:reliquit ſuperſtites tres, Henricum
incipem Vualliæ,qui illi in regno ſucceſſit, Mar-
ıritam & Mariam. Corpore fuit gracili,ſed benè
ɛmo ac valido, ſtatura quæ parùm iuſtam excede-
ɛt,forma eximia,ingenio perſpicaci,animo excel-
nti & forti in ſummis quoq; periculis. Placidum
humanum ſe præſtabat, ſuperbiam verò & arro-
ıntiam adeò deteſtabatur,vt quos illis vitijs labo-
ıre comperiſſet,ijs aſperum ſe præberet. Regnum
ıultis opibus auctum poſt ſe reliquit:qua in re ſo-
ɛbat quadam vti induſtria ſingulari,mercatoribus
on rarò pecunia ad tempus data gratuitò, vt mer-
ıtura in ipſius regno eſſet frequentior & copio-
or. Atque hac ratione effectum eſt,vt quotannìs
mercatoribus vltrò citroq; commeantibus maxi-
ıa auri & argenti vis in regnum importaretur.Re- *Mores opti-*
igionem alacriter obſeruauit & coluit, libenterq; *mi princi-*
ebus diuinis interfuit, nec facilè vllo vel negocio *pis.*
el tempore ab eis excludi ſe paſſus eſt.Attentè au-
liebat quotidiè bina ternáve Miſſæ ſacra, & ſæpè
conciones ſacras:pauperibus aſſiduè eleemoſynam
oræſtabat per ſuum eleemoſynarium. Sacerdotio
ıonorem habebat, illudque piè colebat,libens iu-
ıabat,largè augebat.Orabat multùm,& feſtis præ-
ſertim diebus preces dicebat horarias, quas vulgò
ıoras Canonicas vocant Nè tamen ſolis ſuis preci-
bùs cõtentus eſſe videretur,ſolebat clàm pijs & re-

ligio-

ligioſis ſacerdotibus largitiones facere,vt pro ipſi orarent, atq; etiàm poſt obitum toto regno certi in templis pro ſe preces & ſacrificia fieri voluit. Fecit teſtamentum, & primùm om̃ium iuſſit reſtitui ſi qua in fiſcũ regiũ iniuſtè illata eſſent, domumq; hoſpitalem, qua inopes reciperentur, in ſuburbijs Londinẽſibus ab ſe inchoatam perfici. Sub eiuſmodi principibus ſolẽt florere regna. Nam certum eſt quo principes in Deum religioſiores ſunt, eo quoquè illis omnia feliciùs ſuccedere, Deo Opt. Max. illos mirabiliter protegente & amplificante.

Literæ politiores veniunt in Germaniam, &c.

Hiſce temporibus cùm in Italia bellicis tumultibus omnia arderent, politiores literæ tum Grçcæ, tum Latinę, in Germaniam, Galliam, Angliam, Scotiam ſeſe diffuderunt, ità vt illæ nationes, quas Itali barbaras dicere conſuêſſent, iam multos tales viros certatìm proferrent, qui Italis non modò non cedere, ſed etiàm illos aut æquare, aut etiàm ſuperare viderentur. Olìm ſcriptores exteri, Iulius Cæſar, Cornelius Tacitus, Seneca, Liuius & alij de Germania ſic ſcripſerunt, vt eam planè contempſiſſe videantur. Fuit Germaniæ terra, ait Cornelius Tacitus, ab initio in vniuerſum aut ſyluis horrida, aut paludibus infœcunda, aſpera cęlo, triſtis cultu conſpectuq;, humidior qua Gallias, ventoſior qua Noricum ac Pannoniam adſpicit, frugiferarum arborum & omnis culturę impatiens, pecorum fœcunda, ſed plerunquè improcera. Ne armentis quidem ſuus honos aut gloria frontis: Numero gaudent, eæque ſolæ & gratiſſimæ ſunt opes. Argentum & aurum propitij an irati dij negauerint, dubito. Nec tamen affirmauerim, nullam Germaniæ venam argentum aurúmve gignere. quis enim ſcrutatus eſt? Seneca quoq; libro de gubernatione mundi, Germani, inquit, errant incertis ſedibus: ſunt apud eos perpetuę hyemes, ſolum infœcundũ, nullę ędes: venationi-

Corn. Tacitus de Germania.

Seneca de Germanis.

ationibus viuunt, vbicunquè nox feſſos laboribus
epræhēdit, cubant ſub frondibus, aut in ſpeluncis
oueísve. Non habēt domos, ſed caſas folijs & cul-
iis conteĉtas. Incolæ circumaguntur chorizantiū
iore in congelato mari, victitātes carne ferina, gēs
uda & pellibus ſolùm ferarum veſtita, & propter-
à vilis deſpectaq; ab om̄ibus. Sic nimirùm de Ger-
iania noſtra ſensêre priſci illi ſcriptores: quę tamē
cum pręſenti rerum Germaniæ ſtatu cōferantur,
ongè falſiſſima cōperientur. Itidèm ergò etiàm in
iterarum cognitiōe accidit, quæ hac tēpeſtate pau-
atìm in Germania, Anglia &c. ità florere cœperūt,
t iam Itali citraruborē tranſalpinas nationes bar-
aras appellare non poſſint. His enim temporibus
ręcellentes viri & fœminæ illuſtres vbiquè gentiū
cœperūt promouere bonarū artium ſtudia, & apud
Anglos quidem (vt de reliquis interìm taceā) Mar-
garita Henrici regis mater ſanctiſſima, hortatu IO-
HANNIS FISCHERII Roffenſis epiſ. viri ſumma
doctrina, ſumma gratia, ſumma integritate, (q poſt-
eà ſub Hērico VIII. cùm illius ſecūdas nuptias, prî-
ori viuente cōiuge, approbare nollet, capite plexus
eſt) Cantabrigię bina extruxit ſtudioſorū collegia,
quibꝰ etiàm ad victū nęceſſaria liberaliter imparti-
ta eſt. Itemque aliquot Anglię inſignes epiſcopi di-
uerſis locis collegia exædificârunt, vbì bonis literis
ſtudioſi imbuerentur. Et certè gratulandū eſt hiſce
regionibus, quas Barbaras Itali vocant, quòd ad ſo-
las terras relegata barbarie, in literis humanioribus
mirificè profecerint: verùm id tñ moderatè, quan-
doquidem videmus cum literarū excultiori peritia
tot paulò pòſt errores inuectos, vt nemo id pro di-
gnitate deplorare queat. Solent horum temporum
noui Euangelici, qui plerunquè ſola linguarum pe-
ritia imperitæ multitudini ſeſe venditant, acerbiſſi-
mè in Catholicę Eccleſiæ abuſus inuehi, ità vt pro-
pter

Iohannis Roffenſis Epiſcopi encomium

Hæretici res bonas.

propter abuſus tolli volunt. pter abuſus etiàm res ipſas è medio tolli velin
immò & è medio locis non paucis ſuſtulerint. S
cur illi non eodem zelo è tota Europa literas pol
tiores & linguarum cognitionem proſcribunt? A
verò obſcurum eſt, permultos hodiè literarum p
ritia petulantiſſimè abuti? Cùm ergo propter lit
rarum & artium abuſum eas damnari nolint, qu
ità impotenter Eccleſiæ abuſus vnà cum rebus ip
tollendos vociferantur? Multi hodiè inſignit
eruditi, turpiſſimè errant, nec erroris alia ferè ca
ſa eſſe videtur, quàm ipſa eruditio: quanquàm no
eſt in cauſa eruditio, ſed eruditiõis abuſus. Cùm e
qui verè eruditi ſunt, tanto debeant eſſe ſummiſſ
ores & modeſtiores, quanto ſunt inſigniori crud
tione præditi, iſti cõtrà ſua eruditione efferuntu
& cùm linguas vtcunquè calleant, putãt ſe iam eti
àm in rebus Theologicis plus videre, quàm vel to
ta videat ſchola Pariſiẽſis, immò Eccleſia vniuerſ
1. Cor. 8. & fit in illis verũ quod Apoſtolus ait, Scientia in
flat: eam verò inflationẽ ſequitur iuſto DEI iudi
cio illa terribilis pœna, quam alibì his verbis cõm
Rom. 1. morat idem Apoſtolus, Dicentes ſe eſſe ſapientes
ſtulti facti ſunt, & obſcuratũ eſt inſipiens cor eorũ
An nõ verò hoc in permultis hodiè videmus, no
vulgari alioquì doctrina præditis? Quos non il
prorsùs abſurdos & abominandos errores pro illu
ſtri veritate & ipſiſſima Euangelij luce miſerrim
plebeculæ obtrudunt? Num hoc eruditioni & lite
ris imputandum eſt? Non eſt id quidem, ſed illor
deprauatis & elatis ingenijs, qui reb9 bonis peſſim
abutuntur. Sicut ergo propter eiuſmodi corrupto
rum hominum abuſum non ſunt tollendæ nequ
damnandæ bonæ literæ, ità etiàm propter abuſu
quoſdam nulla ratiõe reijcienda & damnanda ſun
Catholicæ Eccleſiæ inſtituta, ritus & cæremoniæ
quod tamẽ nemo ferè hodiè ꝓpenſiùs facit, quàm
ill

i ipſi,qui bonis literis in ſuam & aliorum perni-
em ſceleratiſſimè abutuntur. Verùm hoc fortaſsis
tra cancellos,non tamē ſinè ratione commemo-
um volui.

Hoc tempore Henricus eius nominis VIII. An-
lię rex,poſtquàm patri defuncto iuſta perſoluit,
matrimoniū duxit Catharinam Arthuri iam an-
defuncti fratris ſui coniugem,qui admodùm te-
era ętate eam duxerat, ſed per ętatis imbecillita-
m nullas ex ea proles ſuſceperat,immò & virginē
m reliquerat, quemadmodùm non ſolùm ipſa
nctè affirmabat,ſed etiàm cum ea teſtabantur ma-
onę probatiſſimę. Vt autem nullus relinquere-
r conſcientię ſcrupulus,voluit Henricus rex au-
oritate ſummi pontificis eas ſibi nuptias permit-
Agebat Henricus annum ætatis xviij.Porrò Mar-
rita auia eius,mulier prudentiſſima, cùm videret
i per ætatem necdùm licere ſuum pręſtare offici-
n,conſultiſſimè id effecit, vt optimorum & ſapi-
tiſſimorum procerū cōſilijs dirigeretur, in qui-
us erant Guilhelmus Varanus Cantuariæ Archie-
ſcopus regni Cancellarius, & plerique alij egre-
j viri: qui cùm non ignorarent tantam illi in nu-
erato & rebus mobilibus hæreditatē veniſſe,quā-
m nulli ante ipſum Anglię regi,nè ea rerum opu-
ntia animū eius corrumperet,cœperunt eū nego-
js gerēdis ſtudioſè aſſuefacere, à quibus tū adhùc
horrere videbatur. Deindè 8. Calēdas Iulias cum
atharina vxore,quæ fuit Caroli V. Cęſaris mater-
ra,à Cantuarienſi Archiepiſcopo coronatur, pu-
lico totius regni plauſu & gaudio, quod tamē nō
ediocriter perturbauit mors Margaritę auię Hen-
ici,non parùm illi regno detrimentoſa.

Henricus VIII. Angliæ rex ducit vxorē.

Hoc ipſo anno deſijt eſſe in humanis Guilhelmus
antgrauius Haſſiæ,ſacro igni alijſque medicinam
mnem reſpuentibus morbis cōſumptus. Reliquit
Philippum

Guilhelmus Lātgrauius

Haſsiæ moritur. Philippum filium, natũ anno ſalutis 1504. qui po
eà rerum potitus eſt.

Eodem anno apud Bernates in Heluetijs quid
inſtituti Dominicani, inconſultò admodùm ac
merè oppugnantes immaculatam Virginis mat
conceptionem, cœperunt etiàm commentitijs q
buſdam miraculis & viſionibus ſuam apud vulg
opinionem tueri. Abuſi ad hoc erant quodam ſi
plici fratre laico, qui tamen rem omnem produ
Bernates olìm Virgini Matri deuotiſsimi. in lucem, nonnullaque alia egerant, quæ viros gr
ues & religioſos minimè deceret. Sed quia prep
tens Deus matris ſuæ iniurias haud facilè ſinit in
tas abire, Bernates zelo permoti, (quippe qui id l
dis eximię iurè tum referebant, quòd eſſent vltor
egregij iniuriarum matris Dei) Lauſanẽſem epiſc
pum, vt in eos inquireret, hortati ſunt. Facta eſt i
quiſitio, & rei veritate comperta, quatuor prima
fratres Dominicani degradati ſunt, & indè flamm
exuſti. Iſthuc verò inprimìs cauendum eſt homir
bus è religione Chriſtianis, vtì nè in defendẽda ſ
tentia ſua & aliena oppugnanda, nimiùm ſint pe
tinaces, ijs prȩſertim in rebus, quas certum eſt nih
officere veræ pietati: qualis eſt opinio de immac
lata ſanctiſſimæ Virginis conceptione, quam vid
mus ab Eccleſia receptam, & à multis grauiſſim
atque doctiſſimis viris fortiſſimè propugnatã, at
etiàm aliquot Conciliorum generalium approb
tione firmatam. Videant refractarij, nè, dum matr
honori & priuilegio cum multorum graui ſcand
lo & offenſione derogãt, filij eius ſeuerum in ſe iu
dicium prouocent.

Vuormatię inter clerũ & ciues orta diſſenſio, ia
decẽnio extra vrbem clerũ detinuerat. Verùm ho
demùm anno opera Frederici Saxõis, Vdalrici Vu
tembergici & aliorũ Imperij principum, qui apu
Vuormatiã conuenerãt, ea lis cõpoſita eſt, & cler
i

oppidum ſe recepit: quanquàm in eam cōcordi-
ı Epiſcopus Vuormatieñ conſentire noluit, niſì
integrum reſtitueretur, quod ciues renuebant.

Fuit hoc anno ſæuiſſima grandinis procella, quę *Grandinis*
ɔn vno loco Sueuiæ fruges deuaſtauit. Ferunt ea *tempeſtas.*
mpeſtate cecidiſſe ex aëre lapides oui gallinacei
ıgnitudine.

Hoc anno menſis Septembris die 14. ac deincèps *Terramot⁹*
ebus 18. continenter vrbem Conſtantinopolita- *Conſtātino-*
m, qua parte ſpectat mare, horrendum in modū *polim con-*
ɔcuſſit terribilis terręmotus, domosq; ſubruit, & *cutit.*
deribus foſſam cōplens ſolo æquauit. Arcem, vbì
gis Turcici immenſi theſauri in quinq; turribus
unitiſſimis aſſeruabātur, domumq; egregiam, in
ıa leones alebantur, euertit. Cuniculos, per quos
ngis itineribus etiàm per montes è Danubio in
bem aquæ adducuntur, ſummis & impenſis & ſu-
ɔribus effectos, adeò quaſſauit, vt maximis opib⁹
ſtaurari nequiuerint: ipſum quoquè mare inter
onſtantinopolim & Peram vſqueadeò intumuit,
vtriuſq; vrbis muros ſuis fluctibus excederet, &
ıdas in vtranq; inferret. Multa quoq; alia damna
ɔipſo die Turcis illata ſunt. Feruntur tum Con-
ıntinopoli ad 13. hominum millia interijſſe. Nimi-
m iuſto Dei iudicio illi crucis Chriſti atrociſſimi
ɔſtes eam cladem illo die paſſi ſunt, quo S. Crucis *Crucis Exal*
ʞaltationem religiosè colit Eccleſia Chriſti: neq; *tatio iam*
heri aut nudiuſtertiùs demùm cœpit, ſed ante *olìm cele-*
ille ducentos & eo ampliùs annos legimus apud *brata in Ec-*
ɾobatos authores Crucis Exaltationē quotannìs *cleſia.*
ɔlenniter celebratam eſſe. Videat, qui volet, Nice-
ıori hiſtoriam Eccleſiaſticam lib. 8. cap. 29. & 50.
: meritò pudefieri debeant noſtrorum temporum
ctarij, qui vt pleraſque alias, ità etiàm hāc Catho-
cæ Eccleſiæ antiquiſſimam ſolennitatem abrogâ-
ınt: quanquàm ſcio in Nicephoro eundem diem

& Inuētioni & Exaltationi ſanctę Crucis attribui
ſed hoc parùm refert, cùm ſectarij neq; Inuentio
nem,neque Exaltationem celebrari velint.

ANno 1510. Comitia habita ſunt Auguſtę,fr
quētiſſimo Principum cōuentu: quò mul
etiàm exterorū regū legati aduolârūt.De
creta eſt ibì belli continuatio in Venetos, quorur
tum quędā funeſtę machinatiōes ferūtur in lucer
perductę,q̄ belli proferēdi cauſa nō minima fuēr
Veneti ſibi conciliant Pontificem. Proditū em̄ eſt,ſubmiſſos fuiſſe à Venetis nō minù
50. nefarios homines,qui vrbes & pagos Cęſarean
ditionis inflammarēt.Porrò Veneti cùm ſé tot pc
tentiſſimis hoſtibus impares cernerent, Iuliū Por
tificem,ſuppliciter venia petita,ſibi conciliandu
ſtatuūt:miſſaq; legatione magnanimum Pontific
qui afflictis Italiæ rebus non mediocriter dolere
facilè placârunt:ſed ea pax noua bella peperit.

Pauli cuiuſdā nefariū facinus. Huius anni menſe Februario quidam vir ſacril
gus Paulus Form, in Marchię Brandeburgēſis vil
Knobloch,intempeſta nocte è templo furatus eſt
culam inauratam,qua ſacroſancta Eucharistia vet
ſtiſſimo Catholicę Eccleſiæ more aſſeruabat.Erat
aūt in ea hoſtię duę,altera maior,minor altera.Mu
ta iam luce adijt ſceleſtus ille Iudęū arculam vend
turus.Iudęus facilè animaduertēs,cuiuſmodi vſu
ea habuiſſet,ait maius preciū ſe fuiſſe daturū,ſi re
contentam attuliſſet. Tum ille furcifer,qui iam a
terā inſtàr Iudæ ſatanica impietate deglutiêrat, r
liquam è ſinu depromptam obtulit Iudæo æſtima
dam,à quo tamen non niſì pauculos exigui prec
nummos accipit. At miſer ille tanto iam obſtricti
ſcelere,ſæuę conſcientiæ furijs quibuſdam exagit
tus,fugit indè ad Vandalos: (Extant enim hodie
Vandalorum reliquiæ, & ipſe quoquè Brandebu
gicus Princeps ſe Vandalorum dominū ſcribit)ſ
cùm res minimè lateret,domum redijt, captuſq;
torti

ortus, quid egiſſet, confeſſus eſt. Interim vero ſce-*Iudæus quidam ſacram hoſtiam impiè tractat.*
eratiſſimus Iudæus hoſtiam ſacram crebris pugio-
is ictibus identidem confodere nititur: at nihil ſe
roficere cernens, hoſtia integra permanente, quo-
ā furoris œſtro percitus, Si tu es, inqr, Deus Chri-
ianorum, redde te manifeſtum in mille dęmonio-
um nomine. Atq; ecce ſubitò hoſtia in tres didu-
a partes, ſanguineo per oras humore madet. Ter-
itus Iudæus, particulas panno inuolutas menſem *Inſigne miraculum.*
num apud ſe retinet, ac deindè duobus alijs Bran-
lebúrgi & Stendelij morantibus ſingulas particu-
as mittit, tertia ſibi reſeruata, quam rurſùm menſæ
mpoſitam pugione cōficit, vndè ſanguinis guttu-*Alia ſtupēda miracula*
æ dimanârunt. Conſternatus ille, & veritus ſe p-
litum iri, particulam abſumere nititur, ſed non va-
et: deìn mittit in aquam, at illa enatat: tertiò in
gnem proijcit, ſed nihil id hoſtiæ nocet. Ad extre-
num ſub Paſchatis ſolennitatem azymos coxit pa-
es, particulamq; maſſulæ azymi panis immixtam
n furnum iactauit, moxq; furnus alioquì obſcurus
eſplenduit, & maſſula illa in Iudęi faciem inſiliuit.
Nouo ille terrore correptus, maſſulam illam cum
particula, alteri cuidā Iudæo trāſmiſit. Iam res erat
prolata in publicū, & Marchio Iudæos oēs in ipſius
litione morātes Berlinū acciri, & in vinculis tene-*Iudæi Chriſtianorū infantes vt perimant.*
i iuſſit. Habita autem ex illis quæſtione, pręter alia
lagitia non parùm multa, faſſi ſunt ſe intra paucos
dmodùm annos ſeptē Chriſtianorū infantes acu-
bus & punctionibus peremiſſe. Igitur lata in illos
ſententia, 40. flammis traditi ſunt. Tres alij Iudæi
baptiſma perceperūt quidē, ſed poſtera die duo ca-
pite plexi ſunt: tertius, pluribus pro eo rogantibus,
vita donatus, D. Frāciſci inſtitutū Berlini cōplexus
eſt. Porrò ter execrandus ille ſacrę hoſtię proditor
Paulus **Form**, cādentibus diſcerptus ferris, in cine-
rem tandèm voracibus flammis redactus eſt. Deni-

què Iudęi omnes è tota Marchionis ditione ità ꝓ-
ſcripti ſunt & extruſi, vt ſub pœna capitis omni e
reditu pariter interdictum ſit.

Saxa ingẽtia pluit. Eodem anno in Inſubribus pluit ſaxa grandia, quibus vnum, pondus habuit librarum 120. Erar autem ſilicibus duriora, odore ſulfureo.

Selymus fit Turcarũ Imperator. ANNO 1511. Selymus Turcarum fit Im-perator ſtudio quorundam Baſſaru (ſic enim illi vocãt pręcipuos quoſd principes) & militum prętorianorun qui ab illis Ianizari dicuntur. Is patre ſuum Baiazetem exuit Imperio, moxque Byzanti excedentem, & Dimotheeam Thraciæ vrbem pe tentem cum familiaribus ſuis, cùm iam annos hab ret 76. Hamonis Iudæi medici opera veneno ſuſtu lit: quanquàm alij dicant, ſenio & curis confectur interijſſe. Sed Antonius Vtrius Ligur, qui fuit Bai zetis cubicularius, teſtatus eſt ſe in expirantis cor pore non dubia veneni indicia depręhendiſſe. V hoc immane parricidium perpetraret homo crude lis, multa eum mouere poterant. Immenſos enin theſauros & gemmas precioſiſſimas ſecum abſpor târat Baiazetes, quos ille theſauros poſteà donati ui nomine largiſſimè profudit in milites, quorun erat ſtudio euectus ad imperium. Nec tamen pater

Crudelitas Selymi Turcæ. na ille cædè contentus, etiàm ambos fratres ſuos & 5. egregiæ indolis adoleſcentes, fratrum filios, & ipſum Muſtapham Baſſam, qui vel maximè eum ad imperium promouerat, per ſummam crudelitaten necari poſteà iuſſit. Ea immanitas & ſęuitia in pro-pinquos, etiàm complures milites eius adcò con-ſternauit, vt per aliquot dies conſpectum eius ex-horruerint. Verùm de hoc tyranno paulò infrà plu ra dicemus.

Vir prodigioſæ vaſti- Hoc anno Maximilianus Cęſar comitia indixit apud Auguſtam, vbì illi oblatus eſt vir quidam pro-

digioſæ

gioſę vaſtitatis & craſſitudinis,atque incredibilis *tatis & in-*
gluuiei,ità vt integrum vitulum crudũ,vel ouem *gluuiei.*
coctam vna vice deuoraret,& tamen needùm fa-
em expletam diceret. Feruntkominẽ Borealibus
gionibus ortum fuiſſe,vbì ob locorũ frigora ſo-
nt eſſe homines edaciores: quanquàm huius eda-
tas propemodùm incredibilis videri poſſit.
Eoipſo anno Senatus Conſtantieñ,adiunctis ſibi *Cõſtantieñſes*
iquot popularibus,cum Heluetijs ſeſe cõiungere *meditantur*
fœd⁹ inire,vrbemq; illis dédere volebat.Sed eo- *fruſtrà defe-*
um conatibus obuiàm itũ eſt ab illis,quibus turpe *ctionem ab*
idebaẽ ab Imperio deſciſcere. In ijs facilè primas *Imperio.*
bi vendicauit piſcatorum ſocietas. Itaq; literis ad
Cęſarem Maximilianum datis,cum de Senatûs ma-
inationibus certiorem reddiderunt. Nec ille ſibi
imperio defuit,ſed properè eò aduolãs, piſcato-
um ſtudio & viribus vrbem ingreſſus, quos com-
ręhẽdere potuit è cõſpirationis eius authoribus,
apite damnauit:nam plerique fuga dilapſi erant.
Hocanno Bernardinus Hiſpanus, Cardinalis S. *Conciliũ Pi-*
Crucis,Sedis Apoſtolicę in Germaniã legatus,cum *ſanum pro-*
liquot paucis in ſuã ſententiã pertractis Cardina- *phanum.*
ibus mirabili audacia conciliũ generale apud Piſas
ndixit,eoq; ipſum,p̃ter alios,Iuliũ Pontificẽ maxi-
nũ citare nõ dubitauit Conuenerunt aliquot Epi-
copi ex Gallijs & Inſubribus:Primò Piſis,vbì cùm
arùm tuti ſibi viderent,indè abiêre Mediolanũ:ve
ùm nec ibì ſatìs ſuis rebus fidentes, Lugdunũ ſeſe
rãſtulerũt, vbì etiàm aliquot ſeſſiões habitę ſunt,
ege Gallorũ haud obſcurè illis fauẽte,quippe q̃ in
ontificẽ alieno eſſet animo.Porrò cùm ea temeri-
as ad horrendũ ſchiſma ſpectare videret, Iulius põ-
ifex datis ad eos literis, monuit perbenignè, vt ad
acẽ & vnitatẽ Eccleſię ſe reciperẽt:alioquì fore,vt
el inuitus in ipſos animaduerteret. Ea admonitio
res Cardinales permouit,vt cum Põtifice in gratiã

 redire

redire maturarent, quos Pontifex liberaliter & clementer accepit: in alios, cùm nollent ad ſanitaté redire, grauem ſanè tulit ſententiam, qua illorũ audacia nõnihil cõtuſa eſt. Sed tamen cùm regis Gallorum fruerentur patrocinio, in ſententia permanſerunt. Monitus Gallus à Põtifice, vtì nè eos fouere diutiùs, non magnoperè curauit. Itaq; à Pontifice excommunicatus eſt. Non longè aberat ab hac factione Maximilianus Cęſar, grauiter commotus in pontificẽ, quòd nõ bona fide à ſe receſſiſſet, & cum Venetis fœdus percuſſiſſet: ſed vir grauis & prudẽs admonitus à bonis viris, ſeſe collegit, & celeriter ab hac temeritate diſceſſit. Non erat quidem Pontifex ab omni culpa alienus, ſed tamen minimè decébat Cardinales paucos talem excitare turbam, & Eccleſiæ pacem cum maximo omnium ſcandalo perturbare Et tamen non deſunt fortaſsìs, apud quos etiàm hoc conciliabulum habeat non vulgarẽ authoritatem, maximè quòd ad Pontificis contumeliam pertineat, qua pleriq; admodùm delectãtur, perindè vt Cham olìm nuditate Noë patris ſui. *Gen. 9.* Sed qualiſcunq; demùm ſit Põtifex, modò nè ſit hęreticus, propter eum, cuius gerit vices, reuerenter inprimis ac multo in honore habẽdus eſt. Atquì verò Iulius Pontifex, vt Piſanum cõciliabulum deſtrueret, Romæ Concilium indixit generale, quod ſub Leone X. demùm abſolutum eſt.

Iacobus Epiſcopus Trevericus. Eodẽ anno mortuus eſt Iacobus Epiſcopus Treuirenſis, ex marchionibus Badeñ: cuius cathedram obtinuit Richardus Grīffenklou, vir prudens & rerum admodùm peritus.

Seditio Spirenſis. Anno 1512. ſeditio fuit Spirę propter exactiones, q̃, cùm importunę & immoderatę ſunt, vulgus exaſperare ſolent. Multa egit inſolẽter aduersùm ſenatũ plebs cõcitata: ſed tãdèm Maximiliani Cęſaris fracta minis, modeſtiùs agere cœpit,

t,reſtituto Senatu in priſtinam dignitatem,quem
ιulò antè loco mouerat. Eos verò qui fugerant,
rdinis ſenatorij viros proſcripſit.

Hoc anno Maximilianus Cęſar,cui fide nihil ſan-
ius, intelligens Gallorum regem non bona fide
cum agere,pręterea q; Geldrię principem aduer-
ìs Brabantos concitâſſe,compulſus diſceſſit à Gal
co fœdere,& ad Pontificem ſe adiunxit,nouo fœ
ere percuſſo. Porrò omnibus, qui Imperij eſſent,
euerißimè interdixit,capitali in tranſgreſſores cō-
ituto ſupplicio,nè Gallo militarent,vel ſuppetias
errent. Eam legem floccipendens Emicho comes
ynningenſis,in Gallias abijt,&Gallo ſe militaturū
btulit. Quod cùm Maximilianus reſciuiſſet,eum
naieſtatis reū cum omnibus ſuis proſcripſit. Itaq;
mnia quæ comitis erant,principes Imperij diripu-
rūt. Comes reuerſus vt animum Cęſaris placaret,
& per ſeipſum & per amicos re tentata,diù nihil p-
icere potuit.O ſi ea in imperio obedientia princi-
um,& in refractarios ſeueritas permanſiſſet, aliud
odiè Imperiū haberemus.Sed dum principes con-
emnunt ſummum Magiſtratum, ipſi quoquè ple-
unquè à ſuis ſubditis contemnuntur: & ſic omnia
peſsùm ire neceſsè eſt.

Maximilianus diſcedit à Galli amicitia.

Hac ferè tempeſtate monſtrum Rauennæ viſum
ferebatur vtrunq; habens ſexum, cornu vno extan
te in capite, alatum, & ſinè brachijs, vno duntaxàt
crure & pede inſtàr auis rapacis, & in genu oculo
vno,in pectore figura apparēte literæ Y,vel V. cum
ſigno crucis. Interpretationem quidam eiuſmodi
eſſe voluerūt,Superbiam,Leuitatem, Virtutum in-
opiam,Sodomiticam labem,Amorem rerum habē-
tium,Dei obliuionem,inexplebilem auaritiā, Gal-
lico flagello caſtigatum iri.Quod & factum eſt.EO-
dem enim anno Gallorum rex Ludouicus rupto cū
Pontifice & Maximiliano fœdere,Rauennam obſe-

Monſtrū Rauēnæ viſum

Monſtri ſignificatio.

Gallus vaſtat Rauennam.

dit, & tandèm deditione receptam vrbem, cont fidem datam diripuit,& magna claſſe affecit.Poſt verò Pontifex, Cęſareanis & Heluetiorum adiut copijs,Rauennam recuperauit,& Gallos tota Ital expulit. Antè autem quàm Gallus Rauennam obt neret,ſuperueniente pontificis exercitu,cruentiſſ mum commiſſum eſt prelium, in quo ad 16. mill ceciderunt.

Seditio Colonię.

ANNO 1513. apud Coloniam Agripp nam, Germaniæ clariſſimam & in Ca tholica religione conſtantiſſimam vr bem,perniciofa admodùm ſeditio or ta eſt,vulgo contra Senatum tumultu ciente. querebatur plebs ſe nimijs exhauriri exacti onibus .Fit concurſus ſeditioſi populi ad pretori vel domum ſenatoriam, vbì erat Senatus congre gatus.Magna contentione poſtulant ſibi tradi eos qui inſolitis exactionibus ipſos emungere non du bitarent. Territus Senatus repentino periculo,po pulum ſæuientem blandis ſermonibus delinire cœ pit,atque vix tandèm impetrata dilatione,de omi bus exactam ſe rationem redditurum ſpopondit. Et quia populares erant & grati populo,qui hęc ſe natûs nomine dicebant, plebs commota eo die ni hil vltrà attentauit. Porrò die altera,qui erat Epi phaniæ Domini, populo nouos excitante concur ſus,quidam è ſenatu rapiuntur in carceres,èquibus vnus poſtridiè capite truncatur. Idem ſupplicij ge nus pertulère duo conſules xj. Ianuarij. Indè xij. eiuſdem menſis tres ſenatores eodem modo plexi ſunt.Ex alijs plerique proſcripti ſunt. Ità demùm vrbi reſtituta eſt tranquillitas, ſed certè exemplo prorsùs fero ac barbaro. Non enim debet contra Dei pręceptum hoc ſibi in magiſtratus ſuos plebs temeraria vſurpare.

Eodem

Eodem anno etiàm Vuormatieñ ciues in ſenatũ
litionem mouerunt,& reiectis ordinis Senatorij *Tumultus*
ris,ex ſeipſis nouos creârunt. Erat ea res peſſimi *Vuormati-*
empli,quæ pleraſq; alias Germaniæ vrbes ad idẽ *emſis.*
entandum,non abſq; ingenti dedecore,incita-
.Primùm prouocatum eſt à Senatu exauthorato
iudicium Cameræ, ſed ciues Vormatieñ Impa-
rem appellârunt,qui cùm minas intentaret ſedi-
ſis hominibus,pax ſimulata interim cõfecta eſt,
diuturnas habitura vires.Iam antè Vuormatieñ
m Clero acerbas aluêrant diſſenſiones,quæ tan-
m iuſto Dei iudicio in ipſos verſæ ſunt. *Nouariam*
Hoc anno Maximilianus Sforcia dux Mediola- *fruſtrà op-*
ñ,Heluetiorum inſigni virtute Mediolanũ,pul- *pugnant*
Gallis,recuperauit.Obſidebat Gallorum fortiſ- *Galli.*
nus exercitus Nouariam, vbi tum Maximilianus
orcia non abſqne ingenti periculo & formidine
m aliquot Heluetiorum copijs erat. Iam muros
oſtrauerant Galli, & cùm ſumma eſſet ciuium in
be trepidatio, Heluetij incredibili audacia mirè
ſultabant Gallis, prouocabantque vt per paten- *Heluetij mi*
m murum irrumperent: interìm in Gallorũ cõ- *rè cõtemnũt*
mptum,contra hiatus diſiecti muri lectorum tã- *Gallos.*
m lintea tranſuerſis ſuſpenſa perticis prætenden-
s.Et certè Galli,licèt aditus pateret,nõ fuêre au-
ſubire murum,ſed motis caſtris à Nouaria diſceſ-
runt,& ad Riottam vicum,ab ea vrbe viginti ſta-
js diſtantem,caſtrametati ſunt. Interìm alquot
eluetiorum millia auxilio venêre illis,qui Noua-
æ erant. Accidit tum quiddam ſanè memorabile.
anes Gallorũ,relictis caſtris,magno agmine No-
ariam ingreſſi, Heluetiorum excubias agentium
ura lambere,caudis blãditer adulari, ſubmiſſiſq;
ribus ſingulis applaudere cœperunt, tanquàm
eluetij iam ipſorum eſſent domini.Ea res Helue-
js certam videbatur de Gallis victoriam pollice-

ri.Non multò pòſt Heluetij (erant autem peditu
ad nouem milla) vrbe egreſſi, ad Gallorum forti
ſima caſtra profecti ſunt,vnà cum illis proficiſcē
Maximiliano,quem tamen ad vrbem redire vel i
uitum compulerunt,nè ab hoſtibus interimeretu
Vbì ad Gallos diuerſis itineribus ventum eſt, tā
impetu Heluetij vndiq; eos oppugnârũt,vt (qu
dictu propè incredibile videatur) cæſis fugatiſq
omnibus,ſeſquihoræ ſpatio & memorabile præli
& grauiſſimum bellum cõfecerint. Ceciderunt
prælio ad octo millia Gallorum omnis generis,
Heluetijs mille trecenti.Ità tum Maximilianus M
diolanum obtinuit.Sanè quandiù apud Heluetio
Catholica fides inconcuſſa & inuiolata permanſi
& erga Sedem Apoſtolicam,cuius ea gens obſeru
tiſſima fuit,ſtudium & amor ſingularis,apud om̃
virtutis opiniõem obtinuêre,q̃ cum mutata poſt
religione,nõ parùm apud illos pagos,qui Zuingl
dogma ſequuntur, eſt labefactata. Turpis eni
omninò eſt & propemodùm inexpiabilis macu
deſertæ religionis:quod vtinàm plerique hoc ęu
attenderent,qui leuitate plusquàm puerili ab aui
fide in res nouas ſe abduci ſinunt. At tamen etiā
hodiè maxima Heluetiorum pars Catholicam fi
conſtantiſſimè retinet, & priſtinæ quoquè virtut
bellicæ laudem.

Bellum inter Gallos & Anglos

Eodem anno bellum atrox extitit inter Gallu
& Anglum.Henricus enim VIII.Anglię rex Rom
num pontificem,cuius tum erat obſeruantiſſimu
atq; etiàm religionis cauſam tueri æquum atq; m
gnificum arbitratus, grandem conſcripſit è ſuis
Germanis exercitum.Neque interìm ſe Gallię re
deſerebat,magno vndiquè coacto exercitu. Britā
ni verò è Caleſia(quæ portus Iccius olìm fuit)Ta
roannam munitiſſimam Morinorum vrbem oppu
gnatum profecti ſunt, quibus paulò pòſt cum no
u

copijs ſe cõiunxit Henricus rex. Atque tum de-
m vrbs ea totis virib⁹ oppugnata eſt. Paulò pòſt
ximilianus Cæſar cũ ſuis illi copijs acceſſit. Vbì
ò fama increbuit, Gallorum regem obſeſſis cõ-
atum aduehere inſtituiſſe, Maximilianus Cæſar
1 4000. equitum, ſubſequente Anglo cum pe-
ibus, ad Gallos contendit, eosque omnes in fu-
n coniecit. Atque tum Taroanna deditione ca-
eſt, vrbsq́;, templis ſeruatis, incenſa 9. Calẽdas
ptembris. Ludouicus Gallorum rex hac accepta *Taroanna capitur.*
de grauiter commotus, Scotorum regem Iaco-
m, vt Angliæ bellũ inferret, Gallica arte permo-
. Multa Scotum retrahebant, nè id faceret, præ-
tim nihil tale verente Anglo, cuius quoquè ſo-
rem habebat in matrimonio, & cum quo fœdus
uiſſimum percuſſerat. Tandèm tamen infauſto *Scotiæ rex temerè facit bellum Anglo.*
ſilio trãſuersìm actus, infeſta arma Britãnis p̃ter
inionẽ intulit, licèt admonitus eſſet ab Hẽrico,
ſi eius facti eũ nõ puderet, ſaltẽ vereret̃ iudicium
æpotentis Dei, qui turbatæ pacis & ruptorũ fœ-
rum vltor eſſe ſoleret. Illud verò bellum contra
lem & fœdus ſuſceptum, eum habuit euẽtum, vt
imus Scoti exercitus in Angliã miſſus, cùm poſt
gẽtia data damna, præda onuſtus intra ſuos fines
recipere maturaret, penè ad interneciõem à Bri-
nnis cæſus ſit: ac deindè cùm Scotus bellũ redin-
grâſſet, & totis viribus Britãnos oppugnaret, atq;
loco arte & natura munitiſſimo caſtra poſuiſſet,
men ab Anglis victus, pfligatus, & inſigni ac me- *Scotiæ rex cadit in bello.*
orabili clade affectus ſit. Ipſe rex Iacobus in prę-
o cecidit, & cum eo Archiepiſcopus vnus, epiſco-
i duo, abbates quatuor, proceres & equeſtri di-
nitate honoribusq́; militiæ illuſtres 34. prệter hos
erò ad octo millia Scotorum cæſa, totidèm fermè
pta ſunt: omnia ſigna militaria, & tormenta ma-
ora vigintiduo Anglo victori ceſsêre. Commiſſa
eſt

eſt hæcpugna ad Tylum quarto Idus Septembr.:
internecionem ferè Scoticæ nobilitatis.porrò H
ricus rex ea victoria ſuorum celerrimis nuncijs c
gnita,mox ad Tornacum exercitum mouit,vrbe
Neruiorum celeberrimam, quam non longè an
Galli in fidem ditionemq; acceperant.Primò ciu
fortiter ſe defendere,ſed tormentorum vim nim
non ferentes,Anglo deditionem fecerunt. Sunt
ſcribant, hunc Iacobum Scotorum regem,viru
alioquì optimum fuiſſe, & licèt à Gallis eſſet a
bellum Anglis inferendum incitatus, tamen rec
ſaſſe diù,donèc malis euerſus conſilijs,in ſuum e
itium Angliam debellandam ſtatuerit.Sed debeb
rex tum neceſſitudinis, vtpotè Angliæ regis ſoro
rius,tum percuſſi fœderis rationem habuiſſe:quo
quia non fecit,omnibus regibus & principibus ſu
caſu longè acerbiſſimo hoc teſtatum reliquit, v
ſint memores datæ fidei,& certũ habeant eſſe De
p̃potentem in cælis,qui vlciſci & poſſit & velit fo
derũ & iuſtitiæ violatores. Huius rei multa paſsi
exempla extant apud ſcriptores, atq; etiàm in lite
ris diuinis.

Hoc ipſo anno quidam Cardinales, qui Conci
liabulum Piſanum ſecuti fuerant, veniam à Leon
Pontifice & petiêrunt,& impetrârunt. Rex quoq
Galliæ rex damnat cõcíliũ Piſanũ Galliæ veritus tot grauiſſima incommoda eô ſe p
tuliſſe, quòd idem ipſum adulterinum Concilium
in ſua ditione fouiſſet,illud abrogauit atque dãna
uit,& cum ſuis Concilio Lateranenſi adhæſit.

Eodem anno Venetorum exercitus à Cæſarea
Venetorum clades. nis adeò attritus eſt,vt ex illo vna die,quę fuit No
nis Octobris,ſupra 5000.ceciderint,& in ijs,quod
nullo antè prælio acciderat,400.equites cataphra
cti: tormenta currulia vigintiquatuor cum omni
bus ſignis militaribus capta,cùm tamen è victorib⁹
pauci deſiderarentur.

Hoc

Hoc anno arx Mediolanenſis tandèm deditione it Maximiliano Sporciæ duci Mediolanenſi, eam Gallus iam quatuordecim annos occu-et:& paulopòſt etiã Cremonẽ arx dedita eſt. lto ſanguine, neque id vno tempore, Medio-enſe imperium cõſtitit, & eius nomine Chriſti- Reſpublica ſępè grauiter affecta & exhauſta eſt. rcæ & barbari gaudent Chriſtianorum eiuſmo-utuis diffidijs,& ex ijs augent rem ſuam. Veriſ-è autem dixit Saluſtius: Concordia res paruæ ſcunt, diſcordia maximæ dilabuntur.

Arx Mediolanenſis cedit Maximil. Sphorciæ.

Anno eodẽ mortuus eſt Philippus à Roſenberg renſis antiſtes, ſuccedente Georgio Comite Pa-no, præpoſito Moguntino.

Obijt etiã Romæ Iulius 2. Pontifex, iam ſeptua-arius, cui à quibuſdam tribuitur titulus libera-Gallis Italæ, propterea quòd opera Heluetio-n Gallos è tota Italia expulit. Videri poſſit nõ-lis plùs æquo bellicis rebus intentus fuiſſe, im-& hoc nomine à quibuſdã perſtringitur, ac in-ulatur. Nos id Deo iudici relinquere mâlumꝰ, im mordaciter inſectari. Succeſſorẽ habuit Io-em Medicem Florentinum, qui Leonis X. nomẽ epit, quem Galli pauloantè captiuum detinue-t, è quorum tamen manibus magno quodã ca-lapſus, ad tantum honoris faſtigium euaſit.

Iulius 2. moritur.

Hoc anno comites Palatini Ludouicus & Fride-us fratres, fœdus percuſſère perpetuum & hęre-arium cum Vdalrico Vuirtembergenſi principe, edente eò conſenſu Cæſaris Maximiliani. Non bium quin iuſta fœdera magnam habeãt oppor-itatem, ſi tamẽ in ijs ea lex amicitię ſeruetur, vt œderatis amicis honeſta petantur, quemadmo-m in ſuo Lælio ait Cicero, amicorũ cauſa hone-ſuſcipiantur & fiant, neque quicqaum vnquàm, i honeſtum & rectum, alteri ab alteris poſtulẽt.

Fœdus Palatinorum cum Vuirtembergico.

Eo-

Eodem anno Cæſar Maximilianus multa pe
nia Helueticos conduxit alioquì ſua ſponte Ga
infenſos, qui Burgundiam è Gallorũ manibus
perēt. Aderat illis Vdalricus Vuirtembergenſis
gulus, Cæſaris partes ſecutus, qui exercitui co
meatum liberaliter ſuppeditabat. Obſederunt H
uetij vrbem Diuionem, & iam muri pars non c
gua diſiecta, aditum præbebat hoſtibus, vt facil
adhibita poſſent irrūpere: cùm eccè Galli obſe
Gallica vſi arte, Heluetios magnis promiſſis mu
ribus corruperunt, eóq; adduxerunt, vt in ſum
gentis ſuæ ignominiam, ab vrbe diſcederent, ij
conditionibus præſcriptis Gallo, quas etſi Tran
lius Gallici exercitûs dux neceſſitate adactus ac
perit, Ludouicus tamē Gallorum rex poſteà or
nò reſpuerit: quę res vt meritò accidit Heluetij
inconſtanter & leuiter egiſſent, ità eos vehemen
commouit in Gallorum regem. In ea apud Diu
nem defectione primi fuēre Bernēſes, magnę ap
Heluetios authoritatis. Multùm ea Heluetiorũ
conſtantia offendit Maximilianum Cæſarem, H
ricum Anglum, & quoſdā alios, & res ipſa doc
non eſſe ſpem reponendam in hominibus, qui o
lata occaſione facilè ſua mutant conſilia, maxi
cùm pleriq; priuatis ſuis potiùs quàm publicis
leant commodis & vtilitatibus inſeruire.

Obſidio Diuionis auro Gallico corrumpitur.

Fuit hoc anno frigus hyemis acerrimum, ad
vt apud Coloniam Agrippinam aliquandiù tot
Rhenum glacies duriſſima obtinuerit, quæ nō h
mines tantùm, ſed currus etiàm egregiè onuſt
tranſmitteret. Ea glacies ſoluta eſt anno ſeque
ipſis ferijs D. Antonij.

Frig⁹ acerrimum.

ANno 1514. circa ipſa eius anni initia, cũ ali
quì Veneti multis modis eſſent vehemē
afflicti, & multis acerbis rerum caſibus e

gi

ati, repentè atrociſſimum media Venetiarũ vr- *Incendium vaſtat Venetias.*
ncendium erupit,quod ędes innumeras & quę-
n etiàm templa abſumpſit, hauſtis etiàm numu-
orum officinis.Manſit autem intactum D. Iaco-
acellum,quo nihil Venetijs antiquius habetur,
pſo naſcentis vrbis primordio conſtructũ,licèt
latera eſſent circũambuſta.Interim etiàm mare
tibus ventis mirè exagitabatur,vt certè nõ par-
in diſcrimine verſari tum res Veneta videretur.
datum tamen altero die eſt incendium,& multi-
x per id tempus fuit Venetiarũ clariſſimæ vrbis
amitas. Ità nihil eſt rebus in humanis omni ex
te beatum,nihil diuturnum. Fuêre quidam Ve-
tijs, qui hoc incendium Germanis imputarent,
aſi illi ſuas vlturi iniurias id excitâſſent,ꝑptereà
fama eſſet, Venetorũ fraude duas Germanię vr-
anno ſuperiori arſiſſe. Sed reuerà potiùs videt
ſſe flagellum Dei, vel Venetorum peccata caſti-
ntis, vel eos fortaſsìs à faſtu & alijs vitijs reuo-
ntis.De Venetiarum vrbe eximia multa dici poſ-
nt,ſi locus pateretur.Ampliſſima certè eſt & mu- *Venetiæ deſcribuntur.*
tiſſima. Fertur in circuitu habere milliaria octo
lica. Sita eſt in æſtuario maritimo: at vbì mare
uit, ibì vel ab ipſa natura habet littus illi obie-
m,quod quinque locis nauibus peruiũ eſt.Sunt
ea parœciæ 62.monaſteria 41.Pontes publici, vt
priuatis nihil dicamus,400., Nauigia in varios
us plùs minùs 8000.Habet magiſtratum ſingula-
grauitate & prudentia inſignem.Dux eligit ſor-
,vt aiunt,& nihil poteſt ea in re ambitio, peſſima
umani generis peſtis. Dux quoàd viuit, præeſt
eipub. nec tamen vel ille quicquam abſq; ſenatu,
l ſinè illo Senatus agit. Certos habet ſibi præfi-
os limites in rebus gerẽdis,intra quos ſe cõtineat
portet. Habitus illi nõ multũ regio diſſimilis eſt.
tiť purpurea aut auro cõtexta veſte, In capite ge-
ſtat

ſtat mitram regiam ex lino, quam pileus ambit pu
pureus cinctus corolla aurea. Cùm ſe confert
ſenatum, vtitur ſolio regio, & tum ſenatores, tu
ciues omnes aperto capite illi loquuntur, ſtantq
coram illo tanquàm principe. Eius nomine Sen
tùs diplomata ſcribuntur, & eius obſignantur
gillo. Eius item nomine leges publicantur. Et qu
uis non admodùm à rege diſtare videatur, non t
men nimiùm illi habenæ laxantur. Nam nihil ag
ſinè conſilio ſex procerum, qui ex ſex tribunit
collegijs illi immediati conſiliarij adhibentur. S
hæc alibì fortaſsìs copioſiùs.

Occidens habet pacem.

Hic annus 1514. Italiam & Occidentem ferè p
catiſſimũ habuit, cùm iam aliquot annis bellis atr
ciſſimis arſiſſet: quorum flamma deindè in Orie
tem & Septentrionem peruagata, ampliſſimas ge
tes & imperia horrendum in modum vaſtauit. I
Occidente cùm iam attritæ omnium vires, hau
facilè inſtaurari poſſent, velutì conſenſu quoda
ab armis interìm diſceſſum eſt, vt poſteà infeſtior
bus animis repeterentur. Et quod ſinè magno an
mi dolore dici vix poteſt, tanto odio & content
one in mutuam perniciem Chriſtiani principes
populi ferebantur, vt nullum cædibus, rapinis & i
cendijs finem daturi viderentur, donèc vel alter
tris nihil manſiſſet reliquum, vel vtriq; per mutu
clades ad internecionem bellando conciderent.
inſaniam & feritatem plusquàm belluinam. Int
rìm creuêre barbaris nationibus vires & animi,
non ſemèl eò res redacta fuit, vt parùm abfueri
quin totus Occidẽs Turcicis ſubactus armis, ame
tiæ ſuę pœnas egregias lueret, nisì prępotens De
pro ſua bonitate eam calamitatem auertiſſet.

Hoc verò anno bellum ortum eſt in Pannoni
quòd Vladiſlaus Sigiſmũdi Poloni frater, qui Ma
thiæ Coruino ſucceſſerat, non eam adferret cura
& d

diligentiam rebus gerēdis quam oporteret. Ple-
ıue enim proceres regni,cùm eum viderent non
modùm rebus inuigilātem,quòd iam eſſet ſenio
corporis graui pondere oppreſſus, regnum am-
ſſimū prędę habere cœperūt, & ſinguli ſuis ſtu-
re commodis ac vtilitatibus,premere intoleran-
: exactióibus ſubditos, atq; id genus alijs ſtudijs
bonis operam nauare:vndè factum eſt, vt regni
ibus diſſipatis, nerui bellorum pecuniæ regi de-
erent. Per id tempus factus eſt ingens concur-
hoīm,pręſertim agreſtium,propterea quòd mi-
aturis aduersùs Turcas in Illyrica Croatia à le-
to Apoſtolico largiſſimæ eſſent condonationes
latę.Verùm iſta hoīm fęx,licèt pleriq; eſſent iuſ-
diſcedere ab armis ob nimiā multitudinem, iam
nſiliū ceperunt de excutiendo à ceruicibus ſuis
biliū iugo.Itaq; ducem ſibi cōſtituunt Georgiū
chelum,hoīem audaciſſimum:cuius auſpicijs nō
ucas edūt nobiliū cædes, matronis & virginibus
genuis vim adferūt,Cinadiū vrbē ex cratib9 ma-
iaq; conſtructā inflāmant,cōcrematis oibus eius
bis incolis, ijs dēptis quos fum9 vel tela cōſum-
erūt:Epiſcopū vrbis Georgiū crudeliſſimè inter-
erūt,& alios quoſq; genere & opib9 clariſſimos,
t ſacerdotio inſignes, exqſitiſſimis tormētis di-
niauerūt.Ità demū cōpulſi nobiles,ſuî defenſio-
m quanta maxima poſſunt vi & celeritate parāt,
ıceq; Bornemiſſa, multos ſeditioſæ multitudinis
ndunt,nec multò pòſt pluribus locis penè ad in-
rnecionem eos delent.Nec tamē Georgius ſe de-
rit,ſed nouis auctus copijs bellū inſtaurat.Verùm
us nefarij hominis hic fuit exitus, quòd paulò
òſt à Iohanne Vaiuoda captus,cæſo ferè omī eius
ercitu,nudus & catenis vinctus,in equuleo con-
itutus,& corona candenti ex vomere conflata, vt
gum mos eſt,coronatus, multisq; alijs immaniſ-
G ſimis

Concurſus hominum agreſtiū in Hungaria.

Georgius Sichelus.

Cæduntur ſeditioſi.

Horrendum ſupplicium.

ſimis & horribilibus eſt ſupplicijs excruciatus, it
vt non deſint,qui putent,nimia & inaudita crude
litate in eum & eius exercitum deſæuitum. Atqu
hoc pacto illud ſæuum & nefarium perditæ multi
tudinis bellum extinctũ eſt, quod niſi citò repreſ
ſum fuiſſet, extremam Hungariæ calamitatẽ haud
dubiè allaturum videbatur.

Bellum Polonorum cum Moſcouitis.

Moſcouitarum ampliſſima ditio.

Eodem tempore bellum cum Moſcouitis geſſi
Sigiſmundus Poloniæ rex,vir in Catholica fide,p
ter alias virtutes, conſtantiſſimus. Moſcouitarun
eſt ditio ampliſſima, in longum ac latum obtinen
ad 500.milliaria Germanica,vt quidã ait,poſſuntq
ad centum & quinquaginta equitum millia confi
cere. Erat tum in finibus Moſcouitarum Smolen
chum oppidum, quod non Ruboni amni, vt ppe
ràm collocatũ eſt ab illis, qui Ptolemæi libris no
uas incogniti orbis tabulas inſeruêre,ſed vlterio
Boryſthenis ripæ adiacet.Eſt in hoc oppido caſtrũ
in vlteriore fluminis ripa ſitum,ex roboribus con
ſtructum,in quo cernere licet permultas domos,v
ciuitatis præ ſe ſpeciem ferat.Ab altera parte Bory
ſthene alluitur,ab altera foſſis & acutis palis aduer
ſùs hoſtiles incurſus munitur. Vrbs ipſa in valle ſi
ta,omni ex parte colles habet fertiles,& ſyluas dẽ
ſiſſimas, vndè pellium diuerſarum ingens prouen
tus.Aedificia pleraque omnia ſunt lignea. Eſt ib
quoquè ſuburbium,vbì monaſteriorũ è lapide ex

Smolenchũ oppugnatur

ædificatorum complures ruinæ viſuntur. Id oppi
dum vel potiùs oppidi caſtrum, ſumma vi à Baſili
magno duce Moſcouitarum oppugnatũ anno ſu
periori, ſed fortiſſimè à præſidio Polonico defen
ſum eſt,adeò vt Moſcouita,re infecta,multis relict
tormentis,& impedimẽtorum multò maxima par
te amiſſa,abſcedere coact9 fuerit At vêre proxim

Capitur proditione.

coactis quadraginta equitum millibus, quorund
præſidiariorum fraude oppidum per proditionen
cepit

ępit. Indè tum in Lituaniam factis excurſionibus
rupia. Contrà verò Polonus rex conflato exerci-
ı trigintaquinque millium, Conſtantinum ducem
ɡregium miſit contra Moſcouitas, quorum licèt
ultò maiores eſſent copiæ, ità tamen à Polonis
ɔrmenta in Moſcos præter eorum expectationem
iſplodentibus, fuſi fugatique ſunt, vt Baſilius ipſe
ıga ſibi ſalutem quærere coactus ſit, & in flu-
ij cuiuſdam dubijs & altis ripis tot in fuga Moſci
ıbmerſione perierint, vt ipſe quoq; fluminis cur-
ıs retardatus ſit. Habebat Polonus in exercitu ſuo
iquot millia peditum, quorũ in hoc prælio præ-
ipua virtus enituit. Capti ſunt in hoc conflictu
ės Moſcouiticæ militiæ p̄fecti & conſiliarij, è qui-
us aliquot p̄cipui poſteà Vilnæ ferreis ſunt cōpe-
ibus cōſtricti, reliqui p caſtra Lituaniæ diſtributi.

Hocanno Selymus Turcarum Imperator cum
alido exercitu ingreſſus fines Armeniæ maioris, *Selymus oppugnat Sophũ Perſarũ regem.*
liquandiù ob itinerum imperitiam ad ſummã re-
um omnium penuriam adactus, tandèm non lon-
ġè à Tauriſio clariſſima Perſarum regia, Iſmaëlem
ophũ obuiàm habuit cum exercitu triginta milli-
ım equitum. Erat is exercitus numero longè im-
ɔar Turcarum copijs, quæ ſupra centum & q̄nqua-
ġinta millibus equitum & peditum conſtabant, &
ormentis non paucis munitæ erant, quibus Per-
ſæ carebant: at tamen tanta vi Perſarum exercitus
Turcas adortus eſt, vt pluribus proſtratis, iam vi-
ctoria omninò à Perſis ſtare videretur, quæ tamen
ex eorum manibus elapſa eſt, ſimul atquè Sophus
Perſarum rex leuiter tormento vulneratus, è præ-
lio exceſſit. Atquì verò tametſi Selymus victor eua-
ſiſſet, vbì tamen audiuit Iſmaëlem Sophum nouis *Selymus ex Armenia decedit.*
contractis copijs ſnperuenire, ex Armenia, vbì hye-
mare decreuerat, exceſſit, multá in itinere ab Ala-
dolo Tauri montis principe, & demùm à Perſis

ſumma cõtentiõe cum pſequentibus, ppeſſus,atq; Perſarum regis ditionibus prorsùs eiectus. Potuiſſet tunc facilè ad internecionem deleri Turcarum exercitus, ſi Perſarũ rex victoria iam ferè parta vt nouiſſet. Sed fortaſsìs voluit præpotẽs Deus Chriſtianis nõ deeſſe flagellum, quo eorum peccata caſtigarentur. Ceciderunt in hoc prælio Turcarũ ſupra triginta millia,& in ijs quidam egregij & principes viri.

Pauca hìc dicemus in gratiam lectoris de potentiſſimis duobꝰ regibus, Selymo & Iſmaële, vt cordatus quiſque videat,non niſì omnipotentis DEI prouidẽtia & diſpenſatione actum eſſe, vt tam potentes principes mutuis exarſerint odijs,nè illis vires & copias ſuas coniungentibus, omne Chriſtianorum genus penitùs extirparetur. Erat horũ Imperatorum par gloria & regnorum ac ditionũ amplitudo,ſed mores & diſciplina militaris longè diuerſa. Vterque Mahometanus,ſed tamen in eaipſa ſecta non eiuſdem ſententiæ fuit. Alius Homarim, alius Halyn ſequebatur,quorum ſuprà meminimꝰ, In Iſmaële ſingularis quædam pietas,in Selymo inhumana crudelitas cernebatur. Iſmaël ex prima nobilitate & liberis hominibus militiæ robora conſcripſit: Selymus pro Ottomanicæ familiæ inſtituto ſeruorũ genus mâluit. Fuit Iſmaël decora facie, roſeo vultu,radiãtibus oculis, flaua barba,& quod antiquum apud Perſas regiæ ſtirpis inſigne eſt, adunco naſo,illuſtriq; facundia. At Selymus triſti ſupercilio,pgrandibus & toruis oculis,Scythico pallore ſuffuſa facie, rigentibus ſetis à ſuperiori labro ad ceruicem retortis,barba nigricante, quæ adſpectantibus terrorem incutiãt. Iſmaël & aditu pariter & alloquio benignus & facilis,ſuo cõuiuio magnã procerum adhibet frequẽtiam: vxores,ſi fœcundæ ſint, Perſarum more tenerè diligit: Selymus contrà

Conferũtur inter ſe Selymus & Iſmaël Sophus.

Perſæ vxores amant.

trà

à in arcano gerit omnia:puerorum imberbium &
ınuchorum miniſterio contentus, ſinè conuiua
ſcũbit. vxòres à regiæ limine procùl arcet,in ma-
s propenſiori libidine quàm fœminas:contentus
ıo filio hærede Solimanno,quem ex Tartari cui-
ſdam regis filia ſuſcepit. Quòd ad militiã attinet, *Militia ra-*
erſas equites (gaudent enim mirificè equitatu) *tio diſpar.*
ıuamoſi thoraces,loricæ ferreæ, bucculatæ caſſi-
es,cono inſignes galeæ, clypeiquc auratis vmbo-
ibus rotundı vndiquè protegunt, cùm Turcæ fe-
è inermes pugnare non dubitent. Vtuntur Perſæ
ıncea fraxinea ancipiti: Turcæ haſta è fragili abie-
,gladio incuruo,& claua ferrea. Perſarum equi *Equi Perſa-*
ontalibus ferreis, & tegumentis recocto è corio *rum vt mu-*
eſtiuntur,quæ cõſertis laminis,aut infarcto bom- *niantur.*
ycis & goſſipij tomento ità muniunt, vt quanli-
et telorum contumeliam perferant. Iſmaël Per-
ārum imperio potitus, tributa remiſit, vectigalia
uſtulit, minusque ærario ſtuduit, eoq; pecunia ſi-
nata ſemper caruit, interìm tamen tot regnis ne-
eſſaria omnia largiſſimè ſuppeditantibus: ſed hac
ı parte longè impar fuit Selymò, cui ingentes pe-
litum ac equitum copię perpetuò militantes,certa *Turcarum*
ipendia à quæſtoribus accipiebant. Nec vnquàm *opes.*
eerãt ſumptus, ex tot tributis & vectigalibus im-
nenſa conflata pecunia aureę & argenteę monetę,
quæ Byzantij ſeptem in turribus aſſeruata,impẽſas
omnes quarta parte ſuperabant. Apud Perſas tria *Perſæ trin*
ſunt genera militum, prætorianorum, euocatorũ, *habent mi-*
& auxiliarium. Prætoriani certa ſtipendia merent, *litum gene-*
& eorum ornatiſſimo comitatu, firmiſſimoque p̃- *ra.*
ſidio rex ipſe in ſua aula vtitur. Vbì verò bellũ im-
minet,ex omnibus regis ditionibus antiquæ nobi-
litatis beneficiarij,quorum ingẽs eſt numerus,euo-
cantur:in ijs illi reliquos antecellunt, qui ex Perſi-
de & vrbe regia,nomine Scyras,accerſuntur. Eſt ea

Scyras vrbs clariſsima. vrbs elegantium armorum officinis toto Orient clariſſima, incomparabili chalybis temperatura in acinaces & lancearum mucrones celebrata, quę ve immenſo precio à Turcis cupidiſſimè coëmuntur quòd eius ferri ea vis ſit, vt vno ictu noſtrorum ga leæ diſcindantur, nihil retuſa omninò acie, & lan *Ferri mira vis.* cearum mucrones ſolidum pectorale transfodiant Auxiliares deniquè copiæ ab Hiberis & Albani mittuntur.

Porrò Selymus Ottomannicæ domûs inſtituto cùm tam multas occupat alienas ditiones, non alij ferè quàm ſeruorum viribus & conſilijs tam augu- ſtum continuit ac tuebatur Imperium, magnis pro- *Turcę inuiſi Selymo Ottomanno.* poſitis præmijs, ijs quorum egregiam erga ſe volũ- tatem ac ſtudium perſpexiſſet. Turcas autẽ ob an- tiquam nobilitatem non æquo tulit animo, pſer- tim eius gentis familias quatuor, vetuſtate origi- nis Ottomannorum domui pares, putà Michalo- glos, Ebrenes, Turacanos, atq; Malcocios, quos li- cèt inſigni virtute prędítos non ſinunt Ottomanni vel ad purpuratorum Baſſarum, vel magiſtrorum equitum ordinem vnquàm euadere, nè ad imperiũ *Equites voluntarij 100000.* adſpirent: habent tamẽ interìm hæ familiæ ampliſ- ſimas functiones. Michalogli voluntarijs equitib⁹ prȩſunt, qui centum millium numerum plerunquè implent, dicunturque ab illis Acãzes, hoc eſt, ante- curſores. Porrò ex prȩfecturis, quȩ ſunt valdè mul- tæ, nobiliores commẽdantur reliquis tribus fami- lijs, Peloponneſiaca Turacanis, Boſnenſis Malco- *Præfecturę ſupra 48.* cijs, Ebrenibus Samandrica in Triballis. Ex omni- bus pfecturis, quȩ ſunt ſupra quadraginta & octo, nulla ȩſt tam tenuis, quȩ non habeat ad duo millie equitum, cùm ampliores ſena vel ſeptena contíne- ant: & hi omnes ſingulis mẽſibus certa habent ſti- pendia. Atque in hoc equitatu præcipuum Otto- mannorum robur conſiſtit, cùm ad repentinũ edi-

ctum

um intra paucos admodùm dies ſeptuaginta am- *Robur*
iùs egregiorum equitum millia in vnum locum à *Ottoman-*
-ęfectis facile poſſint adduci. Vniuerſis autē duo *norum.*
lagiſtri equitum præſunt, quos Bellerbechos, id
t, dominos dominorum vocant, quorum alter in *Bellerbechi*
ſia ad Cutheiam Galatię vrbem, alter in Europa *duo.*
l Sophiam Mœſię inferioris reſidet. Cęterùm ne-
ue Turcę vlli, neque Chriſtiani illorum preſſi iu-
o, vel oppida, vel arces, vel pagos more Perſarum
oſſident, aut domos paulò munitiores ædificant,
ùm id apud illos lege cautum ſit. Itaq; miſerrima
ſt Chriſtianorum Turcis ſeruientium conditio,
ùm neque opibus polleāt, nec vllam ſeruitutis ex-
utiendę rationem inueniāt, etiamſi Chriſtiani ali-
ndè auxilium laturi videantur, quòd Turcæ vbi-
uè paratum habeant equitatum, & grauiſſimū im-
endeat ſupplicium depręhenſis. Porrò lectiſſimus
pud Turcas equitatus conſtat ex alis pretorianis.
Hæ nobilitate & cultu eximio cæteris pſtant. Qui *Alæ prate-*
uius generis ſunt, ex om̄ibus prouincijs deligun- *rianæ.*
ur, & à pueritia abiurata Chriſtiana religione, per
Eunuchos literis & armis liberaliter inſtituti, ad
ſummos honores prouehūtur. In ijs ſunt, qui vo-
centur Mutpharacæ, qui toto orbe conquiſiti, vir-
tute admirabili pręſtantes, ea conditione militant, *Mutpha-*
vt quam velint religionem impunè colant: quô fit, *racæ.*
vt non modò ex alijs natiōibus etiàm planè ethni-
cis, ſed etiàm nobilitate illuſtres Chriſtiani, ad
Turcam perfugiant, ſcilicèt momentaneos hono-
res veræ virtuti & vitę ęternę anteponentes. Hi aūt
ſinguli habēt ſubſeruos non paucos, quorū eſt cul-
tus lautiſſimus & ſplendidiſſimus, vt non multùm
à dn̄is differre videantur: Differunt tamen interſi-
gnijs. Atquì apud Selymum nihil neq; pręſtantius,
neq; validius cēſebat duab9 legiōibus ex Ianizaris *Ianizarorū*
delectis, quarū fuit ſemp inuicta virtus etiàm apud *duæ legiões.*

 ſupe-

ſuperiores Ottomannos. Sunt verò apud Turca quatuor purpurati Baſſę,qui rerum grauiſſimarun conſilijs prȩſunt,& per ſingulas hebdomadas qua tuor continuis diebus in regia coëunt,ſupplicibu libellis reſpondent,lites dirimunt, Imperatore interim per feneſtellam velo protectam cuncta attentiſſimè auſcultante. Huius ordinis antiquior, Imperatoris ſcrinio gemmaq́; potitur, appellaturq́u Veſir,& ſcribis atq; notarijs decreta dictat. His rebus confectis, Baſſæ prandent,vniuerſoque populo, qui in curiam coiërit, publicè epulum datur ex oriza,veruecina carne, paneq́; & aqua limpida paratum. Sunt apud Turcas Ianizari milites prætoriani,qui peculiari prærogatiua Exarcolam,id eſt,pileum album, aurea anteriore faſcia & criſtis inſignem,acinaci impenetrabilem,pro galea geſtât,lunatosq́; calceos alijs vetitos induunt. Arma eorum ſunt,ſclopettus & arcus,quibus multò maxima eorum pars vtitur, tum quoq; haſtȩ Germanicis breuiores,itemq́; gladius incuruus & parua ſecuris.Hi terra marique omnium audaciſſimè & conſtantiſſimè pugnant. Sed de his hactenùs dixiſſe ſufficiat, vt videant Chriſtiani,cuius hoſtis vires & arma inteſtinis ſuis diſſenſionibus & diſcordijs in ſe côcitent & exacuant. Nôrunt Turcæ exactiſſimè,quæ apud nos gerantur, & vbì arriſerit occaſio, noſtro ſanguine ſuas haſtas & acinaces egregiè cruētabūt: & ſola demùm vexatio dabit intellectum auditui.

Baſſa.

Arma Ianizarorum.

Eſa.28.

Hoc eodem anno 1514.obijt Anna Franciȩ regina, Claudiȩ & Renatȩ parens, quarum natù maiorem Claudiam in matrimonio poſteà habuit Franciſcus Valeſius dux Engoliſmēſis,iuuenis egregi9. Tum verò Ludouicus rex rebus Gallicis conſulturus,Henrici Angli hoſtis infeſtiſſimi ſororem Mariam,miſſa ad Britannos inſigni legatiōe, coniugē ſibi petijt,& accepit ſumma totius Galliæ gratulatione.

ne. Multa mouerunt Henricum, vt cum eo hoſte em faceret, & in eas nuptias conſentiret, alioquì n admodùm addictus Gallico nomini. Porrò Lu uicus iam ętate grauis, cùm nuptias celebrâſſet iſijs regio apparatu VII. Idus Octobr. ad proxi- s Ianuarij Calend. mortuus eſt, nulla relicta pro- naſcula. Is Ludouicus ducē Mediolani Ludouicū rciam in Gallijs captiuū detinuit in cauea ferra- erepto omni ſcribendi & quę cuperet legēdi ſo- o, vbì etiàm ille princeps diem ſuum obit. Idem florentem regni ſui ſtatū maximis obiecit peri- is, dum profugis ad ipſum Cardinalibus, Piſani nciliabuli authoribus, fauere non dubitauit. *Ludouicus Franciæ rex moritur.*

o anno grauis orta fuit lis inter Bauariæ princi- s Vuilhelmum & Ludouicum, Vuilhelmo ex pa- s ſuprema volūtate totum ſibi Bauarię ducatum ndicante, cùm ad populum lōgè gratioſior eſſet douicus, nec ſe iuſta portione principatûs frau- ri pateretur. Eam litem ſapientiſſimus Cęſar Ma- nilianus mira dexteritate compoſuit, vnicuique a attributa parte, vndè pax inter illos egregios incipes reformata eſt. *Lis inter Bauariæ duces.* *Ea componitur.*

Circa hęc ferè tempora, vel non longè antè, Em- anuel potentiſſimus Luſitaniæ rex, Alphonſum ęcipuum ducem ſuum cum inſigni claſſe miſit ad alacham, quæ eſt aurea Cherſoneſus, ſic dicta ab ri, gemmarum & variorū aromatum inſigni co- a. Eſt autem Malacha vrbs miræ magnitudinis, & temporis Mauro regi Mahometanæ ſuperſtitio- s parebat. Vrbs à Luſitano obſidetur, fit atrox p̄- am, victor Luſitanus vrbem militi prędę datā in- reditur, magna hoſtiū cæde edita, exiguo Luſita- orum damno. Rex ipſe cum ſuperſtitibus Mauris git, Chriſtiani opima reportāt ſpolia: in ijs ſeptē ephantes, & tormentorum æneorum ad duo mil- a. Mox illic arx munitiſſima conſtructa, & fœdere *Aurea Cherſoneſus expugnatur à Luſitanis.*

percuſſo cum diuerſarum nationum mercatorib
celebrius quàm anteà emporium eſt inſtitutum,
dè hodiè in noſtrum orbem magna vis aromatu
inuehitur. Multa deindè alia prçclarè geſta ſun
Luſitanis in ijs regionibus, admiratione digna, n
tam humanis viribus, quàm ſuperni Numinis fau
re: de quibus partìm extat epiſtola lectu digna r
gis huius Emmanuelis ad Leonem X. Romanu
Pontificem.

Tres ſoles. Eodem 1514. anno viſi ſunt Vuittembergæ tr
ſoles, quibus ſingulis cruentus ineſſet gladius.
Rottweil etiàm ſol adſpectu ſanè quàm horren
apparuit, varijs diuerſorum colorum ſeptus orb
Tres lunæ. bus: bìs quoquè tres lunæ conſpiciendas ſe prçbu
runt.

ANno 1515. Ludouico regi Galliarũ vi
functo ſucceſſit Frãciſcus Valeſius, pr
Franciſcus Valeſius fit Galliæ rex. cerũ & regni totius ſuffragijs rex cre
tus, quòd licèt iuuenis eſſet, tamen ia
antè bellicç virtutis & magnç liberal
tatis haud obſcura indicia dediſſet. Is, vt erat m
gno & elato animo, mox cogitationem omnem a
Mediolanenſe bellum adiecit, nouo etiàm & ant
inuſitato per inacceſſas priùs alpes itinere vſus, e
ercitu maximas difficultates fortiter ſuperante. P
tuiſſent facilè eius conatus omes retardari, nisì tu
pleriq; Heluetij non ſemèl admodùm importun
& refractarios ſe prçbuiſſent. Qui tamen arte qu
dam ad pugnam prouocati, incredibili & effera p
mùm in Gallos audacia irrumpentes, magnam no
abſque ſuorum clade ſtragem ediderunt, ſed alter
Mediolani arx deditur Gallo. luce victi à Gallis, Mediolanum ſe receperunt: vnd
tamen paulopòſt excedentes, Maximilianum Sfo
ciam ducem magno eius dolore hoſtibus obiec
runt, qui penè mẽtis inops, arcem inexpugnabile
ſeque ſub certis conditionibus Gallo dédidit, c

victoria multo ſanguine ſtetit.

Hoc anno Luſitaniæ rex Emmanuel Vlysbonæ *Pugna Elephanti & Rhinocerotis.* dit inſigne ſpectaculum Elephanti cum Rhinocerote certantis. Eſt vtrunq; animal immani corpovaſtitate, ſed lõgiora crura ſunt Elephanto. Naale autem illis ineſt odium alterius in alterum, ue propter meliora paſcua, vt quidam ſcribunt, e ſibi inuicèm prçripere nituntur. Rhinoceros, e Pauſania, duo habet cornua, alterum inſigni guitudine de naribus extans, alterum quod ſunè erumpit, exiguũ quidẽ, ſed validiſſimũ. Fuit ſmodi beſtia viua allata regi Portugalliç Emmaeli anno 1513. ex India, colore buxeo ſiue vermiato, teſtis clypeatis tecta, omniq; ex parte armaato. *Rhinoceros*

Cùm autem certamen initurus eſt Rhinoceros m Elephanto, cuì genitus eſt hoſtis, vt inquit Plis, cornu ad ſaxa limato, aluũ maximè petit, quã t ſuis ictibus peruiam eſſe. Porrò Elephãtus denus maximis & fortiſſimis cutem Rhinocerotis, antunlibèt duram & vix iaculo peruiam, validiſio ictu lacerat, dentibusq; dilaniat. In eo certaine, quod hoc anno, vt diximus, Vlysbonæ fuit, *Elephas proximè accedit ad ſenſum hoïs.* ephas ſuccubuit. Eſt hoc in Elephante admiratie dignum, quòd eſt illi patrij ſermonis intelleus, officiorumque memoria, nec vllum aliud anial humanis ſenſibus propiùs accedit. Et quanuìs immani corporis mole, & inter terreſtres beſtias cilè maximus, tamen vſqueadeò ab homine doari ſe patitur, vt in India, vbì frequentes admoàm ſunt, aratrum trahere, & neceſſaria quæque ex ure domum vehere non recuſet. Laudetur Deus in eaturis ſuis, & eius erga homines immẽſus amor, uem nobis tam varia diuerſiſſimarum creaturarũ hominum vſum conditarum miniſteria apertiſmè loquuntur, prouocet nos ad illũ redamandũ.

Eodem anno mortẽ oppetit Philippus ab Ober-

ſtain

Philippus Oberſtenius moritur. ſtain Archiepiſcopus Coloniẽſis, vir ſanè longi vita dignus, in cuius locũ ſuffectus eſt Hermanr à Vueda, qui tandèm verſutiſſimorum quorund hæreticorum aſtu & fraude, à Catholica fide in rores traductus, loco motus eſt, vt alibì dicemus

Inundatiões aquarum. Fuerunt hoc anno tota ferè Europa magnę aqu rum inundationes, q̃ etiàm arbores & domos eu terint. In Heluetijs quoddam flumen, quod an 1513. ex monte quodã eruperat, hoc anno cùm ia inſtàr maris excreuiſſet, tantum errorẽ attulit ei loci incolis, vt ad montium cacumina confugerit & paulò pòſt ſumma vi & maximo impetu illa v darum cõgeries fractis rupibus, & obuijs quibuſ obrutis, in vaſtum mare ſeſe euoluit.

Hac tempeſtate Selymus Turcarum Imperatc cùm iam mira celeritate & diligentia copias in A menia ſuperiori æſtate nõ parùm attritas & acciſa reparâſſet, ad Iſmaëlẽ Perſarũ regẽ cõtendit. Pri tamen, q̃ in Armeniam interiorẽ ſe reciperet, exp gnandũ ſibi ſumpſit Aladolum, Tauri & Antitau *Mõtes Tauri & Antitauri.* regem, à quo ſe meminerat è Perſide diſcedenter paulò antè per ſummã fraudẽ inſignes clades acc piſſe. Gẽtes, quibus imperat Aladolus, bellicoſę in primìs & numero ampliſſimę feruntur, ſed agreſt ſunt atq; efferę, & magna parte venationibus ac la trocinijs deditę. Ortę dicunt̃ ex Galatis, Cappado cibus, Armenijs, veteribusq; minoris Aſię coloni q propter aſſiduas bellorũ iniurias ſuperioribus ſ culis, & maximè cùm Tamerlanes Scytha horrend in modum Orientem populabundus peruaſit, a hæc montoſa tanquàm pacata ſeſe loca contulêr aliquot primò ligneis pagis, mox quibuſdam illu ſtribus oppidulis conſtructis. Itaque Selymus tot *Selymus profligat Aladolum.* viribus adortus Aladolum, non abſque magna ſu rum ſtrage eum in fugam compulit, ſed nequedù parta hac ratione victoria, eius pręfectum Saxoua

rogle

em nomine, magnis pollicitationibus corru-
qui, cùm alioquì infeſto in Aladolum eſſet ani-
cum magna equitatûs parte ad Selymum per-
t,& non multò pòſt captum Aladolum ad Se-
um perduxit,qui eum necari iuſſit, omnemque
ditionem in prouinciæ formam redactam, ſibi
ugauit. Indè perlata ad eum fama, quòd Pan-
ij in eius ditionem quandam irrupiſſent,Byzã-
cum paucis redijt, & magno cõflato exercitu
nonios duplici incurſione citò repreſſit.Ità ille
anisTyrannus tam facilè & in Aſia & in Euro-
iuerſiſſimis locis pręſentem ſe exhibuit, vtro-
uè ex hoſtibus victor.Habēt Chriſtiani in Tur-
Nabuchodonoſor ſuum,qui illorum ceruicibus
ſquàm ferreum iugum imponat.
r id tempus conuentus aliquot inſignium regũ
itus eſt Viennæ,putà Maximiliani Cęſaris,Vla-
ai Hungarię ac Boëmię,& Sigiſmundi Poloniæ *Conuentus regũ Viennæ.*
um,qui terruit quidem nonnihil Selymũ,quòd
or eſſet contra ipſum illos reges arma ſumptu-
ſed vbì cõperit alia illic tractata eſſe, eo metu
tus,ad Orientem animum adiecit,relictis nihi-
inùs in Europa firmiſſimis pręſidijs cum Soli-
nno filio ſuo.Cauſa huius conuentûs hęc fuit:
ximilianus Cęſar vnicam Vladiſlai Pãnonię re-
filiam Annam volebat alteri ex nepotibus ſuis,
s Philippi Hiſpaniarum regis deſponderi:porrò
eiuſdem Annæ nuptias nõ minùs adſpirabat Io-
nes Zapolitanus,filius Stephani Scepuſiẽſis co-
is, cui ea in re maximas ferebat ſuppetias mater
s vidua,cõciliato ſibi procerũ fauore.Vladiſlaus
propẽſus videbatur in Maximilianum: ſed cùm
il effici poſſet ob ſtudia eorum,qui Iohanni fa-
bãt,Maximilianus Hungariam armis tentandam
tauit. Sub ipſo armorum ſtrepitu naſcitur Vla-
lao Ludouicus: itaque venitur ad inducias, atq;
indè

indè ad certiorem pacem, quæ mirè firmata e
aucta, dum Maximiliani rogatu Vladiſlaus cum
lio iam coronato, & filia, atque Sigiſmundo Po
niæ rege Viennam ſe contulerunt, vbì cum A
facta ſunt ſponſalia, & ſimultates ac ſuſpiciones
extinctę, & principes iſti perpetuo fœdere ſunt
iuncti, atque arctiſſima inter Maximilianum &
giſmundum amicitia conflata. Annam poſteà du
Ferdinandus Maximiliani ex Philippo nepos, Ch
ſtianiſſimus Imperasor.

Selymus op pugnat Aegypti Sulthanum.

ANNO 1516. cum ingenti exercitu S
lymus Perſarum regem inuaſurus,
ipſo belli apparatu intellexit Camp
nem Aegypti Sulthanum magnis co
tractis copijs ſtare ab Iſmaële Perſa
rege, & nulla ratione paſſurum, vt Perſas bello a
petat. Id quidem conſternauit nonnihil Selymu
& conatus eſt Sulthanum muneribus in ſuas pa
tes trahere, ſed fruſtrà. Itaque hunc ſibi mo
omnibus oppugnandum ſtatuit. Atque hac in
mirificè illi fortuna arriſit, ità vt admodùm bre
ſpatio Syriam, Aegyptum, Iudęam ſuo imperio a
iecerit. Habebat Campſon Mamaluchorum fo
tiſſimum exercitum, ſed eorum ſuperbum ac imp
tentem dominatum iampridèm pertęſi erāt Aeg

Mamaluchi qui ſint.

ptij. Mamaluchi, Chriſtianæ religionis deſerto
ſunt omnes, à captiuitate Mahometana ſuperſtiti
ne, eiurato Chriſti cultu & religione, imbuti. Su
etiàm qui pueros ab vberibus matris raptos, v
alio caſu exceptos, vendant mercatoribus: ijq; ru
sùs corporis & viriū indole, vel animi vigore pr
ſtantes, Alexandriam, atq; indè ad Sulthanum A
gyptium, perducuntur. Is emptos curat mox acc
ratè à laniſtis & pręceptoribus inſtitui. Vbì iam p
ætatem nôrunt egregiè tractare arma, & militia
exerce

rcere, tunc ſtipendia facere incipiunt, & in præ-
ianos equites allegũtur: indociles verò & igna-
ortibus perpetuò ſeruiunt. Atq; ij omnes Chri
ıa ſunt religione initiati, quam abiurare cogun
Nemo enim Mahometano vel Iudæo patre ge-
ıs, poteſt in equitum numerum adſcribi, idque
ò, vt nec ad Mamaluchorum filios dignitatis
ıeſtris iura tranſeant, immò nec Sulthanus ipſe
ilios imperium tranſmittat. Multi perditę vitæ
udicijs damnati, è Chriſtianorum prouincijs eò
ıfugiunt, qui mox deciſis pręputijs & CHRI-
O abiurato, ſi bello idonei ſunt, ad ampliſſi-
ıs honores prouehuntur. Sed eorum in Syros &
gyptios intoleranda fuit crudelitas, & iniuriæ
otidianæ eos omnibus ſummè inuiſos reddide-
ıt: quod Selymo commodiſſimè cecidit. Aegy-
j trecentis ferè annis eam viliſſimorum manci-
ɔrum tyrannidem pertulerant. Itaque Selymus
credibili celeritate pręter expectationem om͂em
Campſonem delatus, Caierbeium Campſonis
æfectum iam proditoris animos induiſſe, & à
ımpſane ad ſe cum magna exercitûs parte defice-
paratum inuenit. Vbì ad pugnam ventum eſt,
rabili & præferoci audacia Mamaluchi Turcas
uaſerunt, ità vt ſummo in diſcrimine verſarētur,
ɔnèc diſploſis in Mamaluchos tormentis, & re-
nti equitum multitudine ſuperueniente, victo-
ı illis erepta eſt, ad quod plurimùm contulit Ca-
rbeij perfidia & defectio. Campſon ipſe à ſuis è
ælio fugientibus in arenā protritus occubuit, vir
ptem & ſeptuaginta ætatis habens annos. Hac vi-
oria potítus eſt Selymus, quod mirum videri poſ-
t, eodem ipſo die, quo biennio antè Perſas ſuperâ-
ıt. Mamaluchi in Campſonis locũ Tomumbeium
renuum virum delegerunt. Interìm Selymus oc-
upata Syria, totus Aegypti opibus imminebat, ma-
xima

Chriſtiani qui ad Mahometanos confugiant.

Aegyptus quot ſeculis preſſa à Mamaluchis.

Campſon Sulthanus occumbit.

xima in eo itinere ab Arabibus damna perpeſſ
qui eius exercitum miris modis exagitabant.

Selymus venit Hieroſolymam. Porrò Selymus antequàm Aegyptũ peteret,H
roſolymam adijt,veterumq́; prophetarum ſepul
ſuppliciter veneratus,Chriſtianis ſacerdotibus D
mini ſepulcrum obtinentibus,pecuniam in alime
Capit Gazã ta ſex menſium largitus eſt. Indè expugnata Ga
Aegyptũ petijt, neciam longè aberat à ſummo p
riculo, ipſi ab Aegypti rege ſtructo, cùm eccè qu
tuor equites ex Tomũbeij exercitu profugi,omn
Pugna atrox. Tomumbeij conſilia ei expoſuerunt,quæ res illi
eius copijs ſalutem attulit. Mox rursùm manus cõ
ſertæ tanto vtrinquè odio,vt magnam ſuorum p
riter atq; hoſtium ſtragem per mutuum errorẽ ce
derint. Tandèm Tomumbeius receptui canere i
bens,quòd ſe Turcis imparem cerneret,Memphi
profugit.Hęc pugna incidit in 9.Calend. Februa
anno 1517. Poſtera luce in ipſa vrbe rursùs toto b
duo continenter pugnatum eſt,tanta Mamaluch
rum ꝑtinacia & virtute,vt Selymus victoria deſpe
rata iuſſerit vrbem maximã & longè populoſiſſim
inflammari,quod tamen incẽdium paulò pòſt,cùm
Memphis capitur. ſuos euaſiſſe ſuperiores didiciſſet, reſtingui iuſſi
Ità capta eſt ea vrbs longè ampliſſima, & Tomum
beius fuga ſibi conſuluit.Ad extremum cùm totiẽ
victus,etiàm oblata à Selymo pace,bellum redinte
grâſſet,captus & gula fracta in ipſa Memphitica vr
be extinctus eſt, ſumma priùs ignominia à Turci
affectus. Accidit hoc Idib.April. anno 1517. Ità ni
mirùm ſe habet rerũ humanarum cõditio,vt nemo
ſit quantunuìs potens & rebus omnibus affluens,q
nõ facilè poſſit è ſummo infimus, & ex fortunatiſ
ſimo calamitoſiſſimus effici.quod propterea ſic eſ
diuinę ꝓuidentię cõſilio ordinatũ,vt faciliùs hoĩe
fortunę ludibria poſſint deſpicere,& ſummo bono
ꝑpotenti Deo conſtãtiùs inhęrere. Pauloantè Sul
thano.

anorum Aegypti fuerat ſanè formidanda pote-
s,quę necopinatò ità repentè omnis protrita eſt,
vſque ad regis Aethiopum longè potentiſſimi
ıes omnia ceſſerint victoris Selymi imperio: cui-
certe hominis fuit effera crudelitas, indigna tot
rum proſperrimis ſucceſſibus, niſi quòd tergis
hriſtianorum hac Turcicarum victoriarum per-
tuitate aſperrima flagella parabantur. Aegypto
lymus præfecit Caierbeium proditorem Cam-
onis,& Syriç Gazellem,multiſque è Memphi ab-
is tum publicis tum priuatis non ſinè magna in-
dia ornamentis, Byzantium redijt, priùs tamen
yeme ſubſequente in Syria exacta. Intereà dum
ec in Syria & Aegypto geruntur, Chriſtiani prin-
pes non ſolùm nihil mouent contra Turcas, ſed
ore ſuo inteſtinis bellis, prçſertim in Italia, ſeſe
nficiunt.

Caierbeius proditor, fit Aegypti præfectus et Syriæ Gazelles.

ANNO 1517. Selymus Turca, vt iam diximus, cepit Memphim, ſiue Alcairũ, & mox Aegyptum omnem in ſuam redegit poteſtatem. Tomumbeius Sulthanus fugam arripiens, cùm ſe in pa-
de quadam inter iuncos & arundines occultâſ-
t,immerſus aquis vſque ad ſummum pectus, ca-
us & ad Selymum perductus eſt. Qui iuſſit pri-
ùm tradi eum tortoribus, vt de Campſonis the-
uris quæreret:ſed ille nihil prçter ſuſpiria & hor-
biles gemitus in ſummis cruciatibus protulit. Po-
ero die vili camelo impoſitum, ac detrita indu-
m veſte, reuinctis à tergo manibus, per omnia vr-
s Memphiticæ fora & celeberrimas regiones cir-
nductum, laqueo ei gulam frangi, atque vt tranſ-
ntibus ludibrio foret, vnco ferreo ſuſpenſum
pra fornicem relinqui iuſſit. Multis ea res lachry-
as excuſſit, atque vtinàm moueret etiàm Chri-
ianos dynaſtas, quibus poſſint facilè etiàm peio-

Tomũbeius capitur.

Laqueo gula frãgitur.

ra à tam feris & barbaris tyrannis accidere. Quan
tùm autem creuerit Turcarum potentia tot ampli
ſimarum ditionum & inprimìs Aegypti acceſſion
dici vix queat. Sulthanis enim Aegyptijs non mo
dò Aegyptus, ſed etiàm Syria, Palęſtina, Phœnici
Iudæa & plures aliæ prouinciæ parebant, quæ ill
extinctis, in ius victoris Turcę conceſſère. Quis ve
rò vel ſolius Aegypti opulentiam pro dignitate ex
plicet? Pomponius Mela lib. 1. cap. 9. dicit eſſe terr
expertem quidem imbrium, ſed tamen mirè fertil
20000. vrbes in Aegypto. & hominum aliorumq; animalium perfœcunda
generatricem: idque Nilum efficere, amnium in n
ſtrum mare permeantium maximum. Viginti mill
vrbium ait, Amaſi regnante, in ea fuiſſe. Recentior
quidam ob ſoli pręcipuam fœcunditatem & hom
num frequentiam adeò eam excultā fuiſſe ſcribun
vt decem & octo millia inſigniorum vrbium in e
extructa numetentur. Ipſa vrbs Memphitica incre
dibili fertur hominum multitudine abundare, a
nihilo minùs res neceſſarias omnes affatìm ibì ſup
petere, dęptis lignis, q̃ ad pondus vendantur. Mem
Memphis ampliſſima vrbs. phis em̃ & Alcayrum (olìm Babylon Aegypti) pr
vno oppido cenſentur, tametſi Nilus interfluit, ne
aliquo ponte coniunguntur. Auget oppidi ampli
tudinē ſuburbanus ager, qui vicos propè innume
ros obtinet. Pomponius Mela loco ſuprà memora
to inter alia etiàm Aegypti Labyrinthum deſcribi
Labyrinth⁹ Aegypti. his verbis: Pſammetichi opus Labyrinthus domo
mille & regias 12. perpetuo parietis ambitu cōple
xus, marmore extructus ac tectus, vnū in ſe deſcen
ſum habet, intùs penè innumerabiles vias, multi
ambagibus hùc & illùc remeantibus: ſed continuo
anfractu, & ſæpè reuocatis porticibus ancipites: q
bus ſubindè aliū ſuper alios orbē agentibus, & ſub
indè tantùm redeunte flexu, quantum proceſſerat
magno & inexplicabili tamē errore perplex⁹ eſt. E
paulo

ulò infrà, Thebæ vtiquè, inquit, (vt Homero di- *Thebarum*
ım eſt) centū portas, ſiue (vt alij aiunt) centū au- *vrbs.*
habent, totidèm olìm principū domos, ſolitasq;
gulas, vbì negocium exegerat, dena armatorum
llia effundere. Sic ille. Sunt qui Thebas putēt eſſe
eliopolim, quæ ſecundùm Straboně olìm fuit ſa-
rdotū habitatio, hominū Philoſophię & Aſtro-
mīæ deditorum, quos pręclaris affectos olìm fu-
e priuilegijs, etiàm diuinæ literę teſtātur. De Py- *Pyramides*
nidum admiranda ſtructura multa quoquè com- *Aegypti.*
emorari poſſent, nisì ea res intolerādam haberet
iunctam ſtultitiam & vanitatem. De ijs ità ſcribit
linus: Quæ in Aegypto fuère erectæ turres, fuē-
nt faſtigiatæ vltra excelſitatem omnem, quæ ma-
fieri poſſit. Pyramides in Aegypto, inquit Plini-
, regum pecuniæ ocioſa ac ſtulta oſtentatio &c.
ecenta ſexaginta hominum millia annis viginti
pliſſimam Pyramidem conſtruxiſſe produntur.
dicula quidem & ſtulta eſt hęc ſtructura, ſed ta-
en colligi indè poſſunt regum Aegyptiorum im-
enſæ opes. Habet præterea ſola Aegyptus balſa-
nobiliſſimum & odoratiſſimum liquorem, qui
nos ferè non nisì vitiatus adfertur. Hęc omnia
n poſſident Turcæ, & quod maximè dolendum
, etiàm Iudęa, quam Chriſtus Deus ſua pręſentià
rabiliter illuſtrē reddidit, ab illis occupatur, nec
hriſtiani quicquā curant minùs, quàm vt eam ex
orū manibus extrahant. Immò quidā hoc potiùs
ectare videntur, vt quod ſupereſt Chriſtianarum
tionum, Turcis prodant. Certè ſi Chriſtiani inter
animis eſſent coniuncti, facilè recuperarent quæ
nt ablata à barbaris: ſed ô tēpora, ô mores. Iuuat
licèt eſſe miſeros. Enimuerò nè quid ad ſummam
lamitatē reliq ſit, quotidiè noui fingunt errores,
religio Chriſtiana ſub prętextu verbi Dei & puri
ăgelij, ab infauſtis hoībus indiès magìs ac magìs

 obſcu-

obſcuratur. Apud Catholicos quoq; parua aut nu
la eſt morum correctio: atq; ità mali Catholicoru
mores produnt Chriſtianam Remp. hęreticis, Hæ
retici porrò eam produnt Turcis & barbaris.

Martinus Luterus noua ſpargit dogmata.

Hoc anno Martinus Luterus, Auguſtiniani inſti
tuti monachus, cœpit in Germania noua ſparge
dogmata, & res nouas moliri, quę tandèm toti or
Chriſtiano exitiũ adferrent. De hoc homine acc
ratiùs aliquãtò agendũ eſt, vt poſteritas oĩs de il
& eiꝰ audaciſſimis facinoribꝰ certiùs ęſtimare qu
at: pręſertìm cùm pter alios eius hominis fautor

Cõmentarij Sleidani pernicioſiſſimi.

Iohãnes Sleidanus Commentarios cõſcripſerit
Statu religiõis & Reip. Carolo V. Cęſare, in quib
ità tuetur Luteri & diſcipulorum eius cauſam,
blanda & mellita oratione, religionis negociũ cu
alijs pleriſq; rebus geſtis cõmiſceat, ità vt miro a
tificio dum lectorem detinet hiſtoriarũ varietat
ſimul incautis & imperitis animis, identidèm etià
inſigniter mentiẽdo, damnatorũ iam olìm dogm
tum virus exitiale inſtillet. Atque vt dictis ſuis, qu
ipſe non fuit neſcius, quàm in multis à verò abho
reant, fidem maiorem conciliet, Paulum Iouium
Iohannẽ Cochlęũ, tacito vtriuſq; nomine, in ep
ſtola nuncupatoria per calumniã impudenter pe
ſtringit, cùm illis viris longè certè charior fuerit
des, quàm Sleidano & pleriſq; alijs ſectarijs, qui
Catholica fide omnem etiàm pudorẽ & dictorũ f
ctorumq; conſtantiã & fidem abieciſſe cernuntu

Mendacia in negocio religiõis quàm deteſtanda.

Mentiri aũt, pſertìm in fidei ac religionis negoci
tam eſt pernicioſum & execrabile, vt quiſquis v
ſemèl de induſtria quod falſum ſciret, p vero affi
mâſſe depręhenſus fuerit, illi omnis deincèps fid
iure optimo detrahenda videatur. Mirum certè e
pleroſq; etiàm Catholicos vſqueadeò Sleidani l
ctione delectari: ſed quia volumus paſsìm oĩa et
àm ſuſpectę fidei hominũ ſcripta legere, & videmu
nob

bis ea eſſe iudicij acrimonia & maturitate, vt fa-
è de quibuſlibet ſtatuere poſſimus, falſaq; à veris
ernoſcere, ideò tam multi adeò leuiter & pueri-
er in fœdos errores prolabimur, quorum meritò
dere poſſit nō modò graues viros, ſed etiàm de-
epitas anus & deliros ſenes: & tamē interim vide-
ur nobis in luce Euangelij verſari, plus videre q̄
derint Maiores noſtri, à quorū nos grauitate, in-
gritate, prudētia, cōſtantia lōgiſſimè diſtamus: &
erunq; temulentę mulierculę & ex infima plebis
ce ſtolidiſſimi ac ſtupidiſſimi blaterones ſcriptu-
s diuinas egregiè crepitāt, eas ſe quouis Theolo-
recti̇ùs intelligere procaciter iactitāt: & eſt certè
niquè eò iam redacta res, vt dū vel maximè Euan-
lium & purā doctrinam pleriq; om̄es Catholicæ
cleſię deſertores ſibi vendicant, & magna vocis
imorumq; cōtentione buccinare & crepare non
ſinunr, in quēdam horrendū atheiſmum, & cer-
ſſimum ethnicifmum prolapſi cōſpiciantur, adeò
nōnullis locis vulgus miſerabile iam in varias pu
nanteſq; diſtractum ſectas, non videat quid ſequi
amplecti debeat, & non multùm à ſuprema ſalu-
s omnis deſperatione abeſſe videatur. Sed hęc in
ſo proceſſu opportunis locis fortaſsè commodi-
s demonſtrabimus. Iam ad Luterum veniamus. Is *Luter⁹ quā-*
atus eſt Iſlebij, in celebri Comitatū Mansfeldēſi, *dò & vbì*
nno ſalutis 1483. pridiè D. Martini, cuius nomen *natus.*
ccepit in baptiſmo. Puerulus ſcholas adijt Iſlebij,
ndè Magdeburgum, pòſt anno abſoluto Iſennacū
Duringiæ oppidum profectus, exactis illic annis
uatuor, Erphordiam inſignem Duringiæ vrbem,
Academia celebrem, ſe contulit, vbì anno ętatis 20.
rtium magiſter creatus eſt. Indè cùm Iuriſpruden-
tiæ animum appuliſſet, ambulās cum ſocio in agro,
repentè fulminis ictu ſocium perdidit: qua re terri-
us & conſternatus, multis ſtupentibus, relicto mū-

Fit monachus Auguſtinianus. do & ſpretis omnibus, D. Auguſtini inſtitutũ Eremitanum complexus eſt. Quod quidem ſi ſolo, v appáret, ſeruili adactus timore fecit, debili ſanè fundamento nixus eſt, quippe cùm eiuſmodi timor etiàm à Cicerone ethnico, rectè vocetur nõ diuturni magiſter officij. Qoanquàm non eſt culpandus, qui vel metu ſolo ad vitam corrigendam adducitur: ſed tamen oportet niti ad magìs magiſq; obtinendam charitatem, quę foràs mittit timorẽ illum. Verùm quocunquè demùm animo Luterus cœnobium petiërit, certè in eo integrum annũ ante ſolennẽ profeſſionem, vt moris eſt, nouitius cõſtanter perſeuerauit, & deindè palàm profeſſus eſt monachũ, atque *Facit profeſsionem.* annis quatuor non inſtrenuum ſe prębuit in exercitijs ſpiritalibus, licèt quędam in eo apparérent, quæ de mali dæmonis commercio ſuſpectum eum redderent, illud inprimìs, quòd cùm aliquandò in miſſa diceretur Euangelium de expulſo ſurdo & muto dæmonio, ſubitò corruens exclamaret, Non ſum, *Marc. 9.* Non ſum. Immò verò ipſe nõ ſemèl in ſuis ſcriptis teſtatus eſt, ſe probè cognitum habere diabolum, & plus quàm fruſtũ vnum ſalis cum eo comediſſe: quæ quidem dictu ſunt horrenda. *Habet commerciũ cum dæmone.* Cùm autem Saxoniæ princeps Fridericus Vuittenbergę nouam cõſtituiſſet Academiã, ad eam quoquè Luterus anno 1508. miſſus, publicè prælegit Logicen & Phyſicen Ariſtotelis. *Academia noua Vuittenbergæ.* Triẽniò pòſt Romam ire cõpulſus cuiuſdã litis componendæ cauſa, ea tranſacta, redijt Vuittẽbergam, & Doctor Theologię factus, cùm eſſet diſputator vehemens, primùm quidem Vuittenbergę, mox etiàm Heidelbergę ingenij & eruditionis famã diſputãdo captare cœpit, nouis ꝓpoſitis thematìs. *Fit Doctor Theologiæ.*

Sleidanus à Leone x. pręclarã ſuã orditur hiſtoriam, & in ipſo eius limine egregiè mentiť: ſed ità tñ, vt hęc mendacia ei cũ toto grege cõmunia ſint: nec ideò tñ minùs turpia, cùm etiã religionẽ attingant,

de

cuius receptis approbatisq; ſententijs nemo niſi
rniciosè mentitur. Verba Sleidani ſunt hęc: Leo
Pontifex Romanus, ex familia Medicea, Floren-
ıus,pro ſua,quam in omnes Chriſtiani nominis
cleſias habere ſe putabat, quadam vſurpatione
aiorum,poteſtate,&c.Primò quidem,nõ putabat *Sleidanus*
eo pontifex (quem Sleidanus Romanum vocat, *arguitur.*
aximum pro ſuo candore non vult dicere) ad ſe
ertinere curam omnium eccleſiarum,ſed ex Euan- *Ioan.21.*
elio certus erat,dictũ eſſe Petro ab ipſo Chriſto,
ſce oues meas:nec ignorabat Romanum pontifi-
m eſſe Petri ſucceſſorem.[Fortè non legerat Slei-
nus illud Ambroſij in prioris Epiſtolę ad Timo-
ıeum caput 3. Cùm totus mundus Dei ſit Eccleſia,
mẽ domus eius dicitur,cuiꝰ hodiè rector eſt Da-
aſus.Deindè non ſibi eam vſurpârunt Pontifices
ıthoritatem,vt Sleidanus aculeatè ſcribit nõ ſinè
ıſigni tot ſanctiſſimorum Pontificum iniuria, ſed
Chriſto ſibi demandatam in totum orbem Chri-
ianum,vbicunquè res poſtulauit,exercuerũt.Mox
ddit ille Sleidanus, pontificem miſſis per omnia
egna literis atq; diplomatîs, omnium delictorum *Sleidani ca-*
xpiationem ac ſalutẽ æternam eſſe pollicitum in- *lumnia.*
eruentu pecuniæ,quam quiſque daret. Multa hîc
raudulenter ſilet ille hoſtis Pontificum. Ità enim
ıon ſolent promulgari indulgentię vel cõdonati-
ınes.Petijt autem põtifex,ſubſidium pecuniarium
ro ſtructura templi S. Petri apoſtolorum princi-
is,& eam pia animi deuotione largientibus dedit
ndulgentias,quæ tamen non dantur niſì verè pœ-
ıitentibus & contritis,atque ſua peccata confiten-
ibus,ſic enim ſolent habere diplomata condona-
ionum. Nec putandus eſt pontifex liberaliter eru-
litus aliter ſcripſiſſe in ſuis diplomatîs,licèt fortaſ-
ſìs quidã importuni earũ indulgentiarũ prędicato-
res,turpis quęſtûs cauſa,pro cõcione temerè multa

dixerint:quę culpa non debuit àSleidano confer in pontificem. Ità ille bonus vir ſuam lepidam h ſtoriam orditur ab iniurijs & calumnijs in Roman pontificé,& in rebus grauiſſimis impudenter mei titur:qui ſi volebat repręhendere abuſum, qui nõ nunquàm etiàm in prędicandis indulgentijs inc debat,debebat abſtinere ab inſectatione Pontifici de quo paulò pòſt idem ipſe ſcribit, quòd Luteri illius arbitrio atque poteſtati omnia ſua ſcripta, vi tam quoquè & ſalutem permiſerit, ſcripſeritq́; qc quid à Pótifice profectum fuerit, eo loco futurur apud ſe,àc ſi dimanâſſet à Chriſto. Quę Luteri ver ba tum Luterũ ipſum,tum Sleidanũ quoquè egre giè pudefaciunt. Sed ad narrationem reuertamur.

Intereà Romę Leo Pontifex largiſſimas promu gat condonationes ſiue indulgentias,eiq́; negocio in Germania pręficit Moguntinũ Archiepiſcopun Albertum,principem celeberrimum. Is ad prędicã das eas Iudulgentias delegit Iohannem Tetzellium Dominicanum. Ea res peſſimè habuit quoſdam Ordinis Auguſtiniani,inprimìs Iohannem Staupi- tium,eius Ordinis Generalem per Germaniam Vi- carium,virum nobilé,facundum,& Friderico prin- cipi charum, itemq́ue Martinum Luterum Lecto- rem Ordinarium Vuittenbergę. Et quia interdùm non parui abuſus eiuſmodi euulgandis Indulgen- tijs ſeſe immiſcuerant, indè ſumpta occaſione, Lu- terus primùm in indulgétiarum immodicos quoſ- dam & ſordidos, ſuo duntaxàt quæſtui ſeruientes buccinatores acriter inuectus eſt, datis ad Mogun- tinum antiſtitem literis,in quibus longè aliter ſcri- pſit de ſalutis certitudine, q̃ paulopòſt in ſua Capti- uitate Babylonica & ſcriptis alijs. Ait enim inter cętera,vbiquè Dominum difficultatem ſalutis de- nunciare,&Apoſtolum iubere ſempèr in timore & tremore nos operari ſalutem noſtram, & id genus multa

Origo turbarum in religiõe & Germania.

Oppugnat Lut. indulgentiarum praecones.

ulta alia, quæ Sleidanus fraudulenter tacet, quia
det ea è diametro cum poſteriori Luteri doctri-
pugnare. Mox verò Luterus etiã 95 ꝓpoſitiões
lã edidit, quibus indulgentias oppugnauit: Con-
ì verò Tetzellius 106. propoſitiones euulgauit,
ıteranis planè cõtrarias. Ex hac lite ortum eſt il-
d immane & horrendum Luteranæ hęreſcos in-
ndium, quo tota penè Europa poſtmodùm con-
ıgrauit. In ipſis huius Tragœdiæ initijs viſus eſt
ıterus etiàm pleriſque viris grauibus & eruditis
on peſſimo zelo moueri, planeque nihil ſpectare
iud, quàm Eccleſiæ reformationem, cuius quidã
ſformes abuſus non parùm malè habebãt bonos
nnes. Sed vbì Luterus totum ſuum pectus nõ diù
ɔſt aperire cœpit, facilè patuit, quàm ille nihil ſpe-
aret minùs, quàm Eccleſiæ pacem & repurgatio-
em. Verùm multis impoſuit eius ſimulata humi-
tas & erga Pontificem reuerentia, qua illi neceſ-
riò vtendum erat, donèc ſibi paràſſet vires, quibꝰ
etus omnem iam vndecunquè occurrentium ad-
erſariorum impetum ſuſtinere poſſet. Scripſit Le-
ni Pontifici literas, in quibus etiàm hęc eius verba
gebantur: Quarè beatiſſime Pater, proſtratum me
edibus T.B. offero, cùm omnibus quę ſum & ha-
eo. Viuifica, occide: voca, reuoca: approba, repro-
a, vt placuerit. Vocem tuam, vocem Chriſti in te
ręſidentis & loquentis agnoſcam. Habebant hæc
eciem quandam pietatis, ſed longè alium re ipſa
aulopòſt ſe declarauit. Multi fuère olìm inſignes
ęretici, & ingenio quidẽ ac eruditiõe Lutero lõ-
è ſuperiores: ſed qui tam impotẽti & efferа animi
udacia ac importunitate fuerint, haud facilè vllos
ıuenias. Fruebatur ampliſſimi principis Saxoniæ
riderici patrocinio, cuius tunc erat inter cæteros
Germanię ꝓceres p̃cipua ferè authoritas, potentia,
beralitas: & ideò facilè contemnebat minas & pi-

Luterus omniũ importuniſs.

H 5 cu-

cula omnia, atq; indiſcriminatìm in quoſlibet tu
Eccleſiaſticos tum ciuiles magiſtrat⁹ petulãtiſſir
Venditat ſe vulgo. incurrebat, probraque & conuicia procaciſſimè i
ctabat, vbiquè ferè in id vnum p̃cipuè intentus, p
pulo vt placerẽt quas feciſſet fabulas, pōpuliq; gr
tiam & applauſum captaret. Et quia multa erant
Clero vitia, quem ille apud laicos in odium & i
uidiam adducere modis om̃ibus conabat̃, ea ſum
ma animi acerbitate omnibus propalare, mirè e
aggerare, & impudenter multa fingendo in vulg
ſpargere ſtuduit. Et certè breuì ille multis id effe
locis, vt Clerus om̃is non alio q̃ luporũ loco apu
laicos paſsìm habitus ſit: adeò vt paſsìm in ſuis d
mibus pontifices, ſacerdotes, monachos luporu
forma & ſpecie depingi curârint, & incredib
odio atque contemptu proſecuti ſint. Et fuit id c
dem veriſſimum, Clerum multis abominandis ſc
☞ tere vitijs, q̃ cùm nulla Prælatorum ſeueritate caſ
garẽtur, permiſit prępotens Deus huius importu
ni & improbi apoſtatæ conatus non inanes habe
ſucceſſus, Clerumque in ſummum venîre conten
ptum, vt vel ſic tandèm reſipiſcerent. Atq; vtinà
Eſai. 28. vel ſola vexatio dediſſet intellectũ auditui. Dolẽd
certè res, pleroſque adeò in Clero occęcatos, vt ſ
pemodùm ſtupidi & ab omni ſenſu alieni, ipſas ſu
as ſupremas calamitates nec animaduertere quid
videantur, & in ſummis animæ & corporis pericu
lis haud aliter atquè in certiſſima ſecuritate verſe
tur. Atq; hęc vna ferè & præcipua ratio eſt, cur Lu
teri & eius diſcipulorum nefanda dogmata & im
pij conatus vſqueadeò felices habuerint ꝓgreſſu
multis annis, quòd nulla apud Catholicos, etiàn
in ipſo Clero, ſecuta eſt vitæ in melius commuta
tio, vt iam meritò pudere nos debeat ſocordiæ &
impudentię noſtræ, qui videmus nos vndiquè De
iuſto iudicio propter peccata noſtra tot malis ob
rui

i, nec tamen operam damus, vt moribus rectiùs
ponendis & corrigendis iram præpotentis Dei à
oſtris ceruicibus auertamus. Nihil prorsùs viriū
in iſtis impijs & blaſphemis hæreſum fabricato-
ous, niſi quantùm vitæ noſtræ corruptione illis
bminiſtratur atq; fouetur. Sed de his ſatis.

Eodem hoc aano, qui fuit 1517. inſignis quidam rata Petrus Lōgus natione Friſius, cum 500. per-tis nebulonibus mare infeſtum habuit, & vrbes aritimas aquilonares egregiè diuexauit. Voluit is ſtator Danorū, vindex Bremenſium, interceptor amburgenſium, crux Batauorum prædicari. Inſi-nia eius & veſtium ornamēta, patibula & rotæ pi-æ, dignū tali patella operculū. In Italia hoc ipſo nno armatæ acies in aêre viſæ ſunt infeſtis inter ſe ſignis concurrere & prȩliari. *Friſius pirata.*

Eodem anno Chriſtiernus rex Daniæ & Norue-ię Suediam occupare cupiēs, cùm viribus nō poſ-t, ad callidas artes conuerſus, cœpit ad defectionē uoſdā è primoribus regni ſolicitare. Fertur Epi-copus Vpſalenſis Goſtauus in eius partes cum nō-ullis alijs conceſſiſſe. Sed illo à Stenone Suediæ ubernatore repreſſo, Chriſtiernus rē ad arma cō-ulit, & Stocholmiam regni metropolim obſedit, ed fruſtrà. Itaque per dolum inducijs poſtulatis & cceptis, vbì à Stenone exercitus eius, qui ſumma erum omnium inopia iam diù premebatur, recre-tus eſt, datis obſidibus, Stenonem in caſtra ad col-oquium euocauit: ſed Senatus Stocholmień ſenti-ns dolum, non permiſit Stenonem eò ſe cōferre. ursùs ad alias ſe transferens machinas, vrbem ſe ngreſſurum ait, modò priùs dentur obſides ſalutis ūę. Mittunt ad eum aliquot nobiliſſimi iuuenes, in js Goſtauus Erichſon, poſteà Suediæ rex, quos il-mox vbì ad naues perueniſſent, coniecit in vin-ula, & in Daniā abijt. Interim annis quatuor quie- *Chriſtiernus Danus Suediā fallacia occupare nititur*

uit.

uit. Poſteà cóſcripto milite obſidet rurſ9 Stocho
Deditur Sto cholmia Dano. miam: Senatus iam occiſo in pugna Stenone, ſ
certis côditionibus Dano vrbem dedidit. Is don
militem & arcem confirmaret, fidem datam min
mè fefellit. Sed iam ſatìs munitus, conuocat ſuo
aperit conſilium perdendi ciues: modum quo id
eri poſſit, tanquàm ipſo inſciente & inuito, pe
quirit. Illi dant conſilium, quod rex amplectitu
Fit apparatus magni conuiuij, ad quod Suediæ
ceres & quidam alij inuitantur. Danus ſe iucun
præbet, idem Suedi faciũt, ignari periculi ſui. Poſt
Crudelitas Chriſtierni. triduo epulatum eſt, côuiuæ rapiuntur in carcere
Altera luce portæ vrbis clauduntur, milites arma
ingenti terrore edito, per regiones diſponuntur,
regia duo Epiſcopi Scarcenſis & Strengenenſis a
aream, quæ eſt ante prætorium, producuntur à ca
nificibus, & mox proſtrati capitibus truncantu
Idem patiuntur alij proceres, & poſt illos Senat
vrbis: indè in plebem ſęuitum eſt: multisq; ſe occu
tantibus, impúnitas edicto propoſita fuit omnib
Prodeunt miſeri ciues, & ad vnum omnes trucidã
O ſæuitiam plùs quàm barbaricã. tur à barbaro milite. Durauit ea cædes aliquot di
continuos, & immani quadam planeq; barbara ty
rannide id temporis vſus eſt rex ille Chriſtiernu
qui nô multo poſt, Deo iuſtã ab illo repetente vin
dictam, ditionibus ſuis omnibus eiectus, vagus
inops in ſolo alieno exulauit. Tandèm cùm regnũ
comparatis copijs rursùs obtinere vellet, captus
cuſtodiæ mancipatus eſt, & captiuus ad ſupremun
vſq; ſpiritum permanſit. Fertur præſentiſſimo ve
neno quorundam opera extinctus, diem ſuum mi
ſerè obijſſe. Sub hoc etiàm rege multa perpeſſus e
vir inſignis Georgi9 à Schotborch Lundeñ Archi
epiſcopus, ꝙ ei nollet tradere inſulã Bornholmẽ
ſem. Is epiſcopus tandèm propter iuſtitiæ defenſi
onem exul à ſede & patria ſua, Colonię Agrippin
mor

ortuus eſt poſt multas huius vitæ ęrumnas & ca-
nitates, quas conſtanti animo non paucis annis
rferre mâluit, quàm diœceſim ſuam, non vt pa-
r, ſed vt vilis mercenarius, prodere tyrannis.
bitaui ego aliquandiù in ædibus eius, cùm Co-
niæ literis operam darem, multaque vidi in illo
rtutum exempla. Vtebatur ſæpiſſimè aſpero ci-
io ad nudum corpus, atque in precibus erat aſ-
luus. Rara quædam in illo prudentia cerneba-
r, & morum grauitas. Quandò exul venit Co-
niam, hoſpitio receptus eſt à D. Iohanne Rinc-
o, patritio Colonieñ, viro celeberrimo atque in-
gerrimo, ab eodemque & eius honeſtiſſima con-
ge tractatus eſt humanitate incredibili. Solebat
Rinckius poſteà de illo dicere: Fuit exemplo
ihi & meis. Plura de eo epiſcopo dici poſſent
ude digna, quæ tamen breuitatis ſtudio prӕteri-
us.

ANno 1518. Maximilianus Cæſar, con- *Comitia Auguſtanæ.*
uentus egit Auguſtæ Vindelicorũ, vbì
principes electores omnes adfuerunt.
Miſſus quoq; eò fuit Cardinalis Tho-
mas Caietanus vir excellenti doctri-
a, qui theſauros eccleſię Pontificis nomine in bel-
um Turcicum polliceretur. Eodem anno Maxi-
ilianus ſcripſit Pontifici de turbis per Luterum
xcitatis, oratque vt maturè rebus affectis opem fe-
at: quicquid decreuerit, ſe curaturum vt executi-
ni mandetur.

Per id tempus ſcripſit Luterus Latinè librũ hoc *Luterus ſe ſubmittit Rom. Pontifici.*
itulo, Reſolutiones diſputationum de indulgen-
iarum virtute, &c. in cuius Præfatione mirabiliter
e ſubmittit Romano Pontifici: ſed vt ſibi gratiam
pud omnes, aduerſarijs odium cõflaret. Itaq; hac
imulatione nõ paucis etiàm grauibus viris ille pri-
mùm

mùm impoſuit. Porrò aliquot ex eis,qui carmi & proſa valebāt, ſibi Luterum defendendū ſuſc perunt,multis coniẹctis in Prælatos & Theolog conuicijs. Ità ſensìm Luterus creuit apud vulgu & aduerſarij in contemptum venêre. Intereà L terus citatur Romã,ſed excuſat ſe. Negociū mād tur Cardinali Caietano, ad quē licèt inuitus, ven Luterus Auguſtã. Erat negociū illud Romæ cert iudicibus demandatū,qui Luterū audirent, ſed il cauſabatur inſidias, tum iudices ſuſpectos, tum r pecuniariæ inopiam,tum malam valetudinem:im petrauit autē per Saxoniȩ principem,vt intra Ger maniam iudicesdarent. Erat tùm,vt dictum eſt,Au guſtæ Cardinalis Caietanus. Is ſanè multùm egi vt hominem ad ſanitatem reduceret, ſed id fruſtr fuit. Id temporis nō erat illi à Maximiliano Cȩſar data fides publica, ſed habebat literas commenda titias Friderici Saxoniæ principis. Nec erat hom mulè ſibi conſcius, ſinè trepidatione. Tria illi Cardinale Pontificis nomine proponebantur: V reſipiſceret, & caneret errorum ſuorum palinodi am: Vt in poſterum fidem daret,ſe ad illos minim rediturū: Vt miſſa faceret ea oīa,q̄ ad Eccleſiȩ per turbationē ſpectare viderent. Ille verò ſe erráſſe fa teri noluit, ad extremū tñ petijt & obtinuit ſpati um deliberãdi. Poſtero die reuerſus ad Cardinalē, inuenit apud eum quatuor proceres, q eſſent Cæ ſari à conſilijs. Ibì verſutus homo vt omnem à ſe hæreſeos ſuſpicionem apud illos amoliretur, corā Cardinale hanc ex ſcheda proteſtationem recita uit: Ego frater Martin9 Luter Auguſtinian9,prote ſtor me colere & ſequi ſanctā Romanam Eccleſiam in oībus meis dictis & factis, p̄ſentibus, p̄teritis & futuris. Quòd ſi quid cōtrà vel aliter dictū fuit vel fuerit,p nō dicto haberi & habere volo. Hoc vti nàm ab illo ſyncerè dictū fuiſſet. Nō poſſum,quin hoc

Luterus venit ad Caietanum.

Luteri proteſtatio.

c loco impudentiſſimũ Sleidani mendaciũ pau-
commemorē,vt ex illo de eius tota hiſtoria le-
r capiat coniecturam. Scribit Cardinalē virum *Calumnia*
ctiſſimũ hoc tempore ità p̄dicâſſe pontificis di- *Sleidani.*
tatem, vt eum omnibus ſcripturis atq; concilijs
eponeret. Quis verò vnquàm credat illum virũ,
catholica religione tam inſigniter eruditum,au-
n affirmare, Pontificem etiàm ſcripturis diuinis
anteponendum,cùm certum ſit, eà quę diuini-
in ſacris literis vel iuſſa vel vetita ſunt,etiã Pon-
cem tum facere,tum cauere debere? Nimìs mo-
um eſſet,id genus mendacia ſemper annotare,q-
s ille hiſtoricus libenter ſuam adſpergit hiſtoriã,
catholicis inuidiã & odium,Lutero & ſectis gra-
m & authoritatem conciliet. Porrò Cardinalis
Luteri proteſtatione accepta,quòd ſciret illum
lta & dixiſſe & ſcripſiſſe, quę cum Romana Ec-
ſia non bellè concordarent, vrgere perrexit, vt
eſtaret tria illa,quæ ſuprà dicta ſunt. At ille rur- *Luteri ter-*
proteſtatur non ſe meminiſſe quicquam à ſe di- *giuerſatio.*
um eſſe, quod cum diuinis literis, cum Patribus,
n Pontificum epiſtolis decretalibus,aut cum re-
ratione pugnet. Scilicèt ignorabat ille bonus
ſe non modò in ſuis Reſolutionibus, ſed etiàm
proximo colloquio dixiſſe multa de Indulgẽtijs
Pontificis authoritate ſecùs quàm habeat fides
manæ Eccleſiæ. Perſpicua igitur hìc illius fraus
páret. Nam aut fictè & ſimulatè proteſtatus eſt ſe
omnibus ſequi ſanctam Romanam Eccleſiam,aut
rpiter mentitur ſe nihil dixiſſe cõtra Pontificum
cretales epiſtolas. Pulchrè ergò quadrat in il-
m,quod veriſſimè dictum eſt ab Iacobo Apoſto- *Iac.1.*
: Vir duplex animo, inconſtans eſt in omnibus
js ſuis. Addebat autem coram Cardinale,quãdo-
idem homo ſit qui errare poſſit,libenter ſe velle
bmittere iudicio Eccleſiæ, itemq; vniuerſitatum
Ba-

Baſileeñ,Friburgenſis,Louanienſis,Pariſienſis,q
poſtremam ſtudiorum parentem & iam antiqui
ſemper Chriſtianiſſimam vocabat. Non fuit de
hilo, ꝙ tantum ille tribuebat Theologis Pariſi
de quibus tamen paulò pòſt longè aliter ſuo m
ſcripſit.Nam ab illis multi eius articuli damnati
êre, quod nullo pacto cōcoquere potuit vir ſu
modum arrogans & ſuperbus.Ergo etiã iſtud fr
dulenter dixit.Cardinaleautem ſuum porrò vrg
te propoſitum,de quo ſemèl atq; iterùm dictũ e
ille rogauit copiam ſibi fieri in ſcripto reſpondé
Facta illi copia, ſatìs animi ſui duplicitatẽ declar
uit,Nam multa congeſſit cōtra Extrauagantẽ C
mentis VI de indulgentijs, contra authoritaté d
cretalium Rom.Pont.cōtra merita ſanctorum,c
tra Indulgentias,contra merita oprrum bonoru
Et hoc erat ſequi in omnibus Romanã Eccleſia
Minabatur illi Cardinalis, nì reſipiſceret, excor
municationis ſententiam. Timebat verò Luteru
nè à Cardinali in cuſtodiam traderetur.Itaq; mu
tùm anxius,à Cæſareanis per amicos impetrauit
dem publicam. Non diù pòſt clàm Auguſta diſce
ſit:ſed priùs veteratoriè à Cardinali Legato ad P
tificem ꝓuocauit,& eam appellationẽ palàm iuſ
affigi. Scilicètid ſtudio erat Lutero,vt Pōtificis a
diret ſententiam,qui neminem magìs cum toto c
militonum ſuorũ grege, quàm Pontificem inſect
tus eſt per omnem deincèps vitam ſuam.Sed tame
his artibus efficiebat,vt cauſam non malam fouer
videretur,ac plurimos in ſuas partes pertraher
Et Cardinali quidem deindè ſcripſit aliquoriès l
teras blandiſſimas, quibus eius clementiam & h
manitatem mirè ꝑdicauit:alijs verò de eodem Ca
dinali lōgè aliter & dixit & ſcripſit etiàm public
accuſans eum tyrannidis,&c.Eiuſmodi ergò,vt d
xi,artibus ille non parua accepit incrementa, De

Luterus prouocat ad Pontificem.

permittente in caſtigationem Eccleſiæ ſuæ. Pau-
id tum aduertebant, nec quiſquã erat, qui ex ea
intilla tantum incendium breui emerſurũ ſuſpi-
retur. Scripſerunt id temporis contra Luterum
iquot præclari Theologi, ſed quos ille duceret
o nihilo, multorum iam ſciolorũ fretus fauore,
ui Theologis orationis elegantiam neglectui ha-
entibus, eo ipſo nomine eruditionem quoquè
trahere non dubitarent, quaſi rerum cognitio in
ctionis phaleris poſita ſit.

Eodem anno Carolus Hiſpaniarum rex magnas *Carolus debellat Marrhanos.*
uxit copias aduersùs Marrhanos, & expugnato
munitiſſimis eorum oppidis vno, plùs minùs
uadraginta barbarorum millia proſtrauit, ex præ-
huius victoriȩ duo precioſiſſima vexilla Cæſari
aximiliano, auo ſuo paterno tranſmittens.

ANno 1519. Maximilianus Cæſar 12. Ia- *Maximilianus moritur.*
nuarij anno ȩtatis ſuæ 63. mortuus eſt,
cùm intempeſtiuè pharmacum incertȩ
efficaciæ contra morbum, quem ſibi
imminere putârat, hauſiſſet: vir ſanè
tantiſſimus, corporis atque animi dotibus incly-
s. Annum 63. dicunt climactericũ. Apud Gellium
o. 15. cap. 7. legimus, obſeruatũ in multa hominũ
emoria eſſe, in ſenioribus plerisq; omnibus ſexa-
eſimumtertium vitæ annum cum periculo & cla-
e aliqua venire aut corporis, morbiq; grauioris,
ut vitȩ interitùs, aut animi ægritudinis. Sit hoc
à obſeruatum à cæca gentilitate: nobis Chriſtia-
is omnis annus, immò omne tempus ſuſpectũ eſſe
ebet, cùm Chriſtus dicat: Vigilate, quia neſcitis di *Mat. 25.*
m, neq; horam. Maximiliano mortuo, Luterus fa-
tus eſt inſolentior.

Per id tempus D. Iohannes Eckius Theologus *Iohannes Eckius taxat Luterũ.*
eleberrim⁹ quibuſdã annotationib⁹, quas Obeli-
cos inſcripſit, Luteri primas de Indulgentijs ꝓpo-
I ſitio-

ſitiones taxauit. Id malè habuit tum Luterum, tu
Andreã Carlſtadium Archidiaconum Vuittenbe
gen. Sleidanus ſcribit Luterum reſpondiſſe Ecki
quòd nihil ſacræ ſcripturæ, nihil è ſcriptis Patrun
ſed ſua quædam modò adferret ſomnia, iam olì
praua conſuetudine nimiùm in ſcholis recepta. S
hoc aut de Lutero fingit Sleidan9, aut Luterus b
linguis fuit, cùm conſtet cum Lectori ſcripſiſſe, E
kium ſcripturæ Patrumq; verbis vti, ſed imperit
Certè autem tanta fuit Eckij eruditio, vt Luter
planè indignus ſit, qui vlla ex parte cum eo con
ponatur. Non eſt tamen mirum, à Lutero illum e
contemptum, cùm ille & Patres omnes & concil
omnia poſteà reiecerit, ſicut infrà audiem9. Nou
rat Luterus, ex crebra diſputatione celebre ſibi n
men in pleriſq; Academijs Eckium comparâſſe. H
ei laudem præripere voluit. Itaq; res in diſputati
nem deducta eſt, & diſputationi locus deſignat
Lipſiæ. Venit eò intrepidus Eckius, venerunt e
Diſputatio Lipſica. àm Luterus & Carlſtadius. Cum Carlſtadio prim
diſputatum eſt: eo delaſſato, Luterus ſucceſſit: po
rò monitus à conſiliarijs optimi Principis Geo
gij, vt comiter & ſedatè ſe gereret, (viderant eni
hominis vultum iracundum) ille reſpondit, Neq
Barbara Luteri vox. propter Deum hæc res cœpta eſt, neq; propter D
um finietur. Quæ erat certè vox inprimìs barba
& immanis. Attamen in ipſa diſputatione de qu
buſdam rebus longè aliter, magiſq; Catholicè d
cere viſus eſt, q̃ paulopòſt ſcripſerit. Nihil derog
tum voluit neq; Romanæ Eccleſiæ primatui & a
thoritati, neq; Põtifici. Aiebat non Latinè mod
ſed etiàm Germanicè, ſe non impugnare, nec Chi
ſtianè à quoquã impugnari poſſe primatum & o
edientiam Romanę Eccleſiæ. Sleidanus de tota h
diſputatione ſcribit fraudulenter p'eraq;, aitq; L
terum negâſſe Eccleſiæ Romanæ primatum. Vid
Sle

cidanus in Luteri ignominiam cedere, ſi diuerſa
nſiſſe ſcriberetur, quod tamẽ ille fecit ſæpiſſimè.
æterea damnauit Boëmos tanquàm ſchiſmati-
s:non ſolùm credere,ſed etiàm ſcire ſe dixit eſſe
rgatorium.Verùm longè ſecùs poſteà ſcripſit,&
kium paſsim apud omnes,atq; apud ipſum adeò
omanum Pontificem acerbè traduxit. Scripſit
àm in Hieronymum Emſerum petulantiſſimè:
que hoc ſanè ille pro more habuit, vt quos ve-
ate non poſſet,eos conuicijs,lœdorijs,calumni-
mendacijs obrueret: qua in re ſtrenuè eum imi-
ntur, quotquot ex eius ſchola prodiêrunt, noui
angelij buccinatores.

Hoc anno Francophurti conuenerunt Electo- *Caroli V. electio.*
s Principes,& in Maximiliani Cæſaris locum ele-
runt Carolum Auſtriacum principem potentiſ-
mum. Multùm laborauit Gallorum rex Franci-
is,vt is honos ipſi deferretur:nec deerant, qui il-
fauere viderentur: ſed Carolus ei antelatus eſt.
rtur ea res exitiali illi bello cauſam dediſſe,quod
euì poſteà inter illos exarſit. Miſſus eſt ad Caro-
m tunc in Hiſpanijs degentem Fridericus Pala-
ius, qui eum & oblatum honorem ſuſcipere, &
Germaniam iter maturare hortaretur. Accepit
m Carolus liberaliter, & honorificè donatum à
dimiſit.Habebat id temporis Carolus annos vn-
euiginti, de cuius progenie pauca hoc loco non *Genealogia Caroli V.*
commodè dicturi videmur. Galliæ regi Carolo
cui Prudentis cognomen fuit, Burgundiæ prin-
patus cùm delatus eſſet, is eum fratri ſuo Philip-
o dedit. Philippus in matrimonium accepit Lu-
ouici Flãdriæ comitis filiam vnicam Margaritam,
qua illi natus eſt Iohannes filius, qui pater fuit
hilippi eius,qui ducem illum longè potentiſſimũ
arolum,apud Nanceiũ tandèm cęſum,generauit.
ius verò Caroli filiam Mariam, ampliſſimarũ di-

tionum hęredem duxit Maximilianus, Friderici e
nominis 3. Romanorũ Imperatoris filius, qui Ph
lippum procreauit huius Caroli V. parentẽ. Hab
it enim Philippus iſte in matrimonio Iohannã, Fe
dinandi Hiſpaniæ regis filiã, vt iam ſuprà quoq
dictũ eſt, ex qua ſuſcepit Carolũ & Ferdinandu
ambos poſteà Romanorũ Imperatores lõgè opt
mos atq; integerrimos, quorũ inſigni virtute & p
etate ſic hactenùs defenſum eſt Romanum Imp
rium, vt Turcarũ licèt potentiſſimus rex ab illis
pè repreſſus ſit, & non ſemèl in fugã cõpulſus. Pe
rò Ferdinandus Caroli Imper. auus maternus, fu
Aragonię atq; Sicilię rex, coniugemq; habuit E
zabetham, Iohannis ſecundi regis Hiſpaniarum
liam hęredem. Pòſt etiàm obtinuit regnũ Neapo
tanum, genuitq; ex Elizabetha Iohãnem, Iſabela
Iohãnam, Mariam, Catharinã. Iohanne mortuo
Iſabela ſinè liberis, totius regni ſucceſſio, more
gentis, deuoluta eſt ad Iohannã natù proximã ſ
rorem. Hac igitur ratione ditiones omnes tam Fe
dinandi regis Hiſpaniarũ, q̃ ducis Burgundiæ C
Caroli V. *potentia.* roli, ad Iohannæ filiũ Carolũ, eius nominis V. R
manorum Imperatorẽ, peruenêre, ità vt multis
culis eo potentiorẽ non habuerit Germania C
ſarem, licèt in tanta amplitudine ſingularis q̃da
Modeſtia. & incredibilis in eo principe ſemp̄ extiterit mod
ſtia & humilitas, vt nihil iã dicam⁹ de alijs ei⁹ virt
tib⁹, q̃ ſanè multę ĩ eo & haud vulgares apparuêr
Luteri ſpes vana. Luterus autẽ & eius ſtudioſi pleriq; om̃inò pe
ſuaſum habebant, fore vt is iuuenis Imperator pl
nè Luteranus fieret, nec dubitauit Luterus datis
eum literis ſuam teſtari innocentiam, & aduerſ
rios criminari. Verùm ab ineunte ætate ſingula
in Carolo prudẽtia enituit, nec potuit vnquàm v
Luterus, vel quilibet alius ſectarius, eius candidiſ
mum pectus deprauare. Augebatur intereà in di

inuidia Cleri ac Theologorum & monachorũ,
fauor multorum,præſertim poëtarum & rheto-
m,erga Luterum. Scripſit autem Luterus Leoni
ntifici literas,quarum ipſe quoq; Sleidanus me-
init,in Luteri & ſuam ſempiternam ignominiam
mmemorans,quid illæ continuerint. Ait enim *Luteri*
ter cætera ſcripſiſſe Luterũ, ſe quidem erga Ro- *literæ ad*
nam Eccleſiam & ipſum quoq; Pontificẽ ſic eſſe *Pontificem.*
ectum,vt nihil in eam moliri cogitet:tantã enim
is Eccleſiæ poteſtatem eſſe, vt præter vnũ Chri-
im in rebus humanis nihil ea ſit excellentius. &
ſt pauca:ſe quodammodò coactum ab aduerſa-
s,parùm reuerẽter illam atq; dignè tractâſſe:vel-
autem commonefacere populum, nè ſuum imi-
ntur exemplum.Hoc quidem hac in epiſtola ſcri-
t Sleidanus Luterum ſignificâſſe pontifici.Tene-
us ergò vel ipſius Luteri confeſſione,non impro-
nte Sleidano,Romana Eccleſià nihil præter vnũ
hriſtum eſſe excellẽtius. Sed iam paulò antè,ipſo
eidano teſte & referente,Luterus cùm appellâſſet
Caietano legato ad pontificem, atq; ex Caietani
teris accepiſſet, fore vt contra ſe Romæ iudicare-
ır,à pontifice prouocauit ad futurum concilium.
oſt hãc autem prouocationem, paucis admodùm
teriectis,recitat Sleidanus Luteri epiſtolã ad Leo-
em,in qua habẽtur ea quæ paulò ſuprà retulimus
e Romanæ Eccleſiæ excellentia. Quis verò hic
on rideat tum Luteri prodigoſam inconſtantiã,
um Sleidani ſtultitiam,qui dum Luterum celebra-
e vult,omibus cõſpuẽdũ ꝓpinat? Sed hoc vſu ve-
ire neceſsè eſt mentiri volẽtibus.Quin etiã in diſ-
utatiõe Lipſica cũ Eckio habita palàm ſcribit Slei- *Luteri*
an9,Luterũ negâſſe primatũ Rom.Eccleſię.Quàm *antilogiæ.*
erò hæc inter ſe cõueniũt, nihil pter vnũ Chriſtũ
eſſe Romana Eccleſia excellentius,& tamen eã pri-
nam & pcipuam nõ eſſe?Credat mihi Lector,ſi ve-

 limus

limus id genus abſurditates in Sleidano omnes ſequi, citiùs tempus & chartam, q̃ ſcribēdi mate am nobis defuturam. Vult Sleidanus Luteri ca ſam modis omnibus tueri, ſed interim vel fingi nusq̃ ſunt in rerum natura, vel oblitus ſui ea ſc bit, quæ Luteri inſignem ſtultitiam, leuitatem, i pudentiam, inconſtantiam produnt. Dum refe ea quæ Caietanus, q̃ Eckius & plerique alij egeri cum Lutero, admodùm malignè ea refert, vt ill in cōtemptum adducat, Lutero gloriam & inſig exiſtimationem conciliet: & multis quidem hac r tione imponit, ſed eius fraudes non latent eos q alicuius ſunt lectionis. Porrò multa Luteri tacet, illius malum animum facilè declararent, in quib etiàm illud eſt, quod Hieronymus Emſerus ex ipſ us Luteri ore audiuit, & poſteà illi grauiſſimè ob iecit, nec à Lutero negari potuit, quod Lipſię cu Eckio diſputaturus dixit, Hæc res neç propter De cœpta eſt, nec proptet Deum finietur. Et reuerà Luteri fuiſſet rectus erga Deũ & religionē anim lōgè aliũ ille ſe p̃buiſſet. Tanta autē eius fuit in ſcr bendo incōſtantia, vt de cæteris eius vitijs tacean vt qui cũ eiusq́; doctrinā vult tuēdam ſuſcipere, nō poſſit nō ſeipſum egregiè pudefacere, nisì vel identidē fortiter mentiri. Eſt verò etiàm hoc ob ſeruandũ in Sleidano, ꝙ Conciliũ Conſtantieñ & Baſileeñ, itemq́; Gerſonem & Theologos Pariſieñ vbì pro Lutero nonnihil facere poſſe vident, libē ter allegat, vt ad Pōtificis minuendā authoritatem aliq̃d attuliſſe videat: facilè aũt eadē oīa contēnit, vbì Luterũ oppugnāt. Ità etiā Luter⁹ ipſe principiò ſubmiſit ſe iudicio Theologorũ Pariſieñ, quia ſpe- rabat eos iniquo in Pontificē fore animo, & à ſe ſta turos: cùm autē illi eũ dānâſſent, ſuo more tracta- uit illos. Quid verò attinet in negocio fidei ità frau dulenter verſari? Duplicitas hæc longè debet abeſ-

Sleidani mali fides.

Sleidanus vt citet cō- cilia & Theologos.

ſi

ab omni homine Chriſtiano. Corradit Sleidan⁹
ultra, quę poſſint Pontificis authoritati & rece-
is Eccleſiæ catholicę cęremonijs & inſtitutis de-
ahere, & in hanc partem libenter commemorat
iàm Concilium Piſanum contra Iulium II. teme-
coactũ: adfert Guilelmum Ockam Franciſcanũ,
ui ſcripſit in Iohãnem 22. deniq; nihil eſt tam pu-
dum, quod non arrideat Sleidano, modò ſit con-
a pontificem. Cuius verò animus ſic ardet odio
ontificum, quis illum credat res Põtificum & quę
ligionis ſunt, bona fide narrare? Sed habeant ſi-
tales ſcriptores, ijsq; quoàd libitum erit, fruanť,
uos perîre delectat.

Hoc anno apud Heluetios Tigurinos Vlricus *Zuinglius contra Indulgentias.*
uinglius cœpit indulgẽtiarum prędicatorem, eò
iſſum à pontifice, oppugnare. Is Zuinglius dãna-
um olìm Berengarij dogma de Euchariſtia inſtau-
uit vnà cum Carlſtadio & Oecolampadio, Brigi-
ani inſtituti deſertore.

ANno 1520. apud Ciurlium Thracię pagum *Selymus Turca moritur.*
non abſque manifeſta Dei vindicta, peſtilẽ-
ti circa renes enato vlcere extinct⁹ eſt Sely-
us Turcarum imperator, magno Occidentis cõ-
odo, cui propediè̀m arma illaturus videbatur. In
odem loco paucis antè annis cum patre ſuo con-
ixerat, dignus qui ibidèm quoquè pœnas lueret.
Vnicum ex Boſphorani regis filia reliquit Solimã-
um, tot regnorum hæredem, de quo ſuis locis re-
eremus. Audita Selymi morte, Gazelles Syrię prę-
fectns rebellauit, Syroſque & Arabes habuit ſuæ
defectionis approbatores. Sed cùm Caierbeius
Aegypti præfectus eius conſilium vſqueadeò non
probaret, vt etiàm legatum illius ſupplicio affice-
ret, Solimannus è Cilicia miſit contra illum Fra-
hatem Baſſam, qui eum cum omnibus ipſi adhæ-
rentibus & fortiſſimè prçliantib⁹ interfecit. Ea vi-

ctoria confirmatus Solimannus, paulò pòſt Hũg
riam cum magnis copijs ſibi oppugnandã ſumpſi

Carolus V. venit in Belgium.

Hoc anno Carolus Cęſar electus, ex Hiſpanijs v nit in Belgiũ, indè petiturus Aquiſgranũ, & vete inſtituto coronã accepturus. Sęuiebat id tempor peſtis Aquiſgrani, eoq; hortabãtur Electores Car lum, vt aliũ locũ inaugurationi deſignaret. Sed il

Coronatur Aquiſgrani.

in ſententia permãſit, dicẽs ſe nõ temerè poſſe mu tare Caroli 4. legẽ. Itaq; Eccleſiaſtici electores cu multis alijs principibus viris & tum aliorũ, tum Sa xonis & Brandeburgici legatis, eò venerũt, & om bus ex more pactis, primò Electores, poſt illos Cæ ſar indè Coloniam abiêrunt, vbì Imperij conuen tus indictus eſt, & iuſſi principes omnes Vuormati præſtò eſſe VI. Ianuarij. Multa hìc Sleidani prudẽ pręterco, quæ ille homo ſcribit de Imperatoris pe Electores electi confirmatione, & pleraque alia, n lectori moleſtus ſim. Certè optimi quique & potẽ tiſſimi Imperatores, reges & principes, Pontifici Rom. dignitatem & authoritatem non ſolùm nihi imminutam, ſed modis omĩbus auctam potiùs ſem per voluerunt, Chriſtum Deum in illius vicario ve nerantes, quicquid blateret liuidus ille Sleidanus

Seditioſum Luteri ſcriptum.

Per hoc tempus Luterus ſcriptũ edidit ad Caro lum Cęſarem & nobilitatẽ Germaniæ, in quo inte alia, ſeditioni concitandæ opportuna, auſus eſt ſcri-bere, Pontificis poteſtati nõ modò non obtempe-randum, ſed reſiſtendũ etiàm corpore, ſubſtantia & viribus omnibus: Papam & epiſcopos eſſe ſubiectos gladio Cęſaris, & alia multa, q̃ facilè coarguũt, quo ſpiritu ille homo impelleretur, cùm ſint manifeſtè cõtraria ſcripturæ diuinę, q̃ nos multis locis iubet obedire ꝑpoſitis noſtris. Non diù antè, vt ſuprà di-ctum eſt, ſcripſerat Leoni Pontifici, nihil eſſe Rom. eccleſia excellentius, eiusq; poteſtatẽ egregiè ꝓdi-càrat, iã vult Põtificis poteſtati nõ eſſe obtẽperan-dum

ım.Præclarum certè Euangeliſtam,qui ex vno eo- :mq; ore modò calidũ,modò frigidum ſpirat: eã- :m rem modò probat,mox improbat.Nec hoc cõ- ntus homo improbus & impotenti arrogãtia,to- m Ius Pontificium cum diplomatis Pontificum ıittenbergæ palàm incendit & exuſſit. Fuit hoc uerà facinus audax,& non verbis,ſed verberibus ndicandum,hominem priuatum tantam ſibi ſu- ere authoritatem:& tamen non defuerunt,qui id on modò non repræhenderent, ſed etiàm multis udibus cumularẽt.Et ipſe Luterus iam planè per- tus & deploratus,ſcripſit librum in hui⁹ facti ſui fenſionem,refertum atrociſſimis calumnijs. Ap- llauit etiàm non ſemèl à Pontifice tanquàm An- chriſto ad Concilium,quaſi verò ille Cõcilio vlli quàm obtemperaturus eſſet,qui præ inſania De- etorum codicem concremâſſet,qui innumeris an quiſſimorum Conciliorum ſententijs ſcatet.Hor- tus eſt etiàm Principes,vt armis omnibus Ponti- cem & Cardinales oppugnarent,& in eorum ſan- uine manus lauarent ſuas.Hec non erant hominis uãgelici,ſed ſanguinarij:nec ſic prophetæ & apo- oli,immò nec Chriſtus ipſe ſuum Euãgelium au- icatus eſt:tantoq; minùs poſſunt excuſationis p̃- exere,qui ab illo ſe ſeduci permiſerunt.

Luterus Iüs Pontificium comburit.

Cùm autem didiciſſet Louanieñ primùm,deindè Colonienſes Theologos ipſius ſcripta damnâſſe,li- èt Louanienſes quandoquè Auguſtæ reuerenter bi poſtulâſſet Iudices,in vtroſque more ſuo egre- iè inuectus eſt,plùs ſibi vni arrogãs iudicij & eru- itiõis,quàm tot egregijs viris.Scripſit etiàm acer- è in alios quoſdam,ità vt Leo Põtifex,vir alioquì nitiſſimi ingenij,cernens hominem apud Germa- os furſùm deorsùm miſcere omnia, nec vllis ad- nonitiõibus poſſe à cœptis reuocari,tãquàm mor- bidum membrum ab Eccleſię corpore anathematis

Luterus ſcribit in Colonienſes & Louaniẽſes.

ferro prçciderit. Tum verò ille tãta animi impot
tia ſcripſit in Pontificem, vt Catholicę aures fer
nõ ſuſtineant. Sub hoc quoquè tempus edidit C
ptiuitatem Babylonicã, in qua prçter alia Boëm
& Grçcos tuetur, & nõ hos, ſed Romanos dicit h
reticorum loco haberi oportere. Iam non diù an
in Lipſica diſputatione magnę contumeliç loco a
ceperat, ꝙ Eckius eũ Boëmis fauere diceret, eos
ſibi ſemper inuiſos fuiſſe affirmârat: nũc eos lauda
Romanos etiàm hereticos dicit. Quid hoc homir
temulentius? O nimiùm cçcos, qui id non viden
Porrò Carolus Cęſar vbì percepit Pontificis ſen
tentia dãnatos Luteri libros, ſeueris propoſitis ed
ctis iuſſit eos flãmis abſumi: id quod etiàm factũ e
per Brabantiã, & in aliquot Imperij ciuitatib⁹ &

Edit Captiuitatem Babylonicam.

Conuentus principum Vuormatię.

ANno 1521 frequentiſſimus fuit principũ Im
perij cõuentus, ad quẽ à Carolo Cęſare ſu
publica fide etiàm Luter⁹ vocatus eſt. Ant
hũc cõuentũ aliquàmultos ille libros ediderat, mi
rabili vafricie celãs in pleriſq; animi ſui malignita
tem, captãſq; doctrinę & pietatis apud lectores ex
iſtimationẽ. Et erãt in ijs libris nõ pauca, q̃ quand
prę ſe ferrẽt pietatẽ, quibus & ſcripturas interpre
tarẽt, & tum adhortationibus, tum obiurgatiõibu
ad hoĩes vteretur: ſed hac fraude tegebat improba
animi ſui machinatiões. Erãt ſanè nõnulli etiàm m
gnę authoritatis viri, qui id genus ſcriptis lectis, pu
tarẽt eum zelo repurgãdę domûs Dei & inſtaurãd
diſciplinæ eccleſiaſticæ, hominesq; in Dei cultũ &
amorẽ inflãmandi promoueri. In ijs libris erãt, Ex
poſitio decẽ prçceptorũ, item ſeptẽ pſalmorũ, quo
pœnitentiales vocamus, item precatiõis Dñicę, D
libertate Chriſtiana, Cõmentarius in Epiſtolam a
Galatas, & plures alij: verùm ſimulata non poſſun
eſſe diuturna, nec Aethiops pellem mutat: quid ill
moliret, diù celari nõ potuit. Vbì Comitia inchoat
fu

uêre, aderat nũcius ſummi põtificis Hieronymus
lcander, p̃ter cętera etiàm Hebraicę linguæ peri-
ſſimus, qui poſteà factus eſt archiepiſcopus Brun-
uſinus & cardinalis. Is multis verbis, vt erat elo- *Luterus accuſatur.*
uẽtiſſimus, grauiſſimè accuſauit Luterũ in frequẽ-
ſſimo ordinũ Imperij cõſeſſu, ſeditiõis, rebelliõis,
npietatis, blaſphemię & hęreſeos. Et licèt ille vera
iceret, ꝙ tamen Luteri ſcripta nondùm omnibus
ſſent explorata, putarentq́; nõnulli ex affectu quo-
ã maleuolẽtię & liuoris ei⁹ oratiões proficiſci po-
iùs, q̃ zelo iuſtitię, aliquãdiù conatus ei⁹ omĩs, quo
uterũ accuſabat, fruſtrà fuit. Poſtq̃ aũt ex eius Ca-
tiuitate Babylonica, quam ille turris Babylonicæ
gregius inſtaurator recèns ediderat, ad quadragin
a circiter capita, in q̄bus pleraq; cõcitandę ſeditiõi
rãt accõmodatiſſima, corã principib⁹ ex charta re-
itauit, Principes q̄ eum librũ necdùm legerãt, nec
iuſmodi quippiã à Lutero expectãrãt, ſeſe mutuò
eſpectabãt, animiſq́; cõmoti in Luterũ & eius ſtu-
ioſos, muſſitabãt. Ibì tum Luteri patronus Fride- *Saxo tuetur*
icus Saxoniæ elector, ait ea capita falsò Lutero af- *Luterum.*
ingi ab aduerſarijs. Altero igitur affirmãte, altero
egãte, Luteri ea eſſe, principũ deliberatione decre
ũ eſt, vt Luterus accerſeret. Offerebat illi fides pu-
lica Cęſaris noĩe, eaq́; munitiſſima, ſed hęc nõ ſa-
is fuit Luteri patronis: verebantur eñ nè vbì adue
iſſet, à Cęſare Pontifici traderetur, aut certè nulla
ei tanq̃ hęretico fides ſeruaret. Itaq; longa cõſulta-
io, & difficilis inter principes orta diſceptatio eſt,
quibus illũ cautiõibus adduci oporteret. Tãti erat
vni proſpicere monacho, eiq́; iam hęreſeos dãnato.
Erãt quibus nõ immeritò diſpliceret, non ſufficere
Cęſaris fidẽ publicam: ſed Luterus ſuis ſcriptis iam
multos ineſcãrat, & erant per Germaniam homi-
num animi incitati in clerum, ità vt res ad ſeditionẽ
ſpectare videretur. Itaque permiſit humaniſſimus
Cæſar,

Cęſar, vt etiàm aliquot principes cum ipſo ſuam f
dem interponerent. Nè quos tamē maiores ille act
leatis ſcriptis & concionibus ſuis tumultus ciere
omnem illi toto itinere ſcribēdi & concionādi fa
cultatem Cæſar interdixit. Miſſus eſt igitur Cęſar
caduceator, qui hominem adduceret, nec tamen ſ
lus venit, ſed adiunctis ſibi Iona præpoſito, Scurff
iureconſulto, Amſdorffio theologo &c. Toto ill
itinere viſendi monachi illius ſtudio multus era
hominum concurſus: in hoſpitijs accipiebatur ge
nialiter, licebatq; cernere monachum necdùm ex
cuſſo cucullo arreptā pulſare teſtudinē, cūctis tan
quàm Orpheum quendā illud portentū expectan
tibus. Plauſibile enim euangeliū non à pœnitētia
quemadmodùm Chriſti, prędicatione, ſed ab id ge
nus mundi huius vanitatibus & oblectamentis or
diendum erat. Vbì Erphordiam ventum eſt, contr
Cęſaris mandatum Dominico die palàm cōciona
tus eſt, eamq; cōcionem voluit typis excudi, ſcilice
vt ad multos pręclara illa cōtra bonorum operun
merita, contra Pontificem Romanum, contra clerū
contra leges humanas doctrina perueniret. Latebā
hęc Cęſarem, caduceatore nō ſinè fauoris erga Lu
terum ſuſpicione nihil horum illi indicāte, tameti
eſſent cōtra fidem illi à Cęſare datam. Cùm iam nō
longè abeſſent à Vuormatia, fertur admonitus à q
buſdam periculi, quod ipſi immineret, ſed illum pe
riculū omne contempſiſſe. Hoc quidem Sleidanus
ſcribit, vt illi conſtantiæ & virtutis exiſtimationem
conciliet, cùm tamē nulla hìc eſſet formidandi cau
ſa homini publica fide tam munito, & non diù antè
animi ſui malè ſibi conſcij trepidationem ſatìs de-
claràſſet Auguſtę apud cardinalem Caietanū, à quo
cùm timeret ſe captum iri, à Cęſareanis per amicos
clàm fidem publicā impetrauit, & indè ſe ſubduxit.
Tandèm ventum Vuormatiam 16. Aprilis. Poſtridiè
perductu

Luterus cōcionatur cōtra Cæſaris edictum.

Luterus ve-

rductus eſt in conſpectũ Cęſaris, principũ & or- *nit Vuormatiam.*
num Imperij. Ibì dictum eſt illi, nè quid extra ea,
ıæ eſſet interrogatus, loqueretur: deindè iuſſus
palàm fateri num libros, quorum tituli quoquè
primebantur, pro ſuis agnoſceret: tum verò an
ıicquam ex ijs, quæ illi continerent, reuocare ſta-
iſſet. Primò libens agnouit libros omnes: ſed de
uocatione quid ſtatuendũ eſſet, petijt deliberan-
ſpatium, vt citra verbi Dei iniuriam & animę ſuę
riculum poſſet reſpondere. Habebant ea verba
eciem quandam religionis: ſed ſi errores ſuos ex
ıimo agnouiſſet, abſq; dilatione deteſtatus eos fu
ſet, & in Eccleſiæ catholicæ ſententia actutùm ac-
uieuiſſet. Principes deliberabãt de hoc permitten
o illi ſpatio, quòd diù antè compertum habuerat,
ua cauſa eò accitùs eſſet: at Cęſaris humanitate di-
vnus datus eſt illi. Hìc Luterus de ſeipſo gloria-
undus ſcribit, quoſdam ipſum adhortatũ eſſe, atq;
ıter cętera dictum eſſe, Beatus venter qui te por-
ıuit. quod quàm verè dictum ſit, tota ferè Europa
illo vno homine perturbata, ſuo magno malo in
ies experitur. Non eſt autem dubium, quin id ge-
ıus acclamationibus ille factus ſit obſtinatior. Al-
ero die ad horam ſextam pomeridianam admiſſus
ſt iterùm in Cęſaris & principum conſpectum: iuſ-
uſq; dicere, nũ libros agnoſceret pro ſuis, & num
ellet canere palinodiam, lõga primùm verborum
mbage vſus, libros ſuos in tria genera diſtinxit.
Tandèm dictum illi eſt, vt diſertis verbis, non intri
atis, animi ſui ſentẽtiam exprometet. Tum his ver *Luteri proteſtatio.*
ıis reſpondit: Niſì conuictus fuero teſtimonijs ſcri
pturarum, aut ratione euidenti (nam neque Papæ,
ıeque Concilijs ſatìs credo, cùm conſtet eós & er-
râſſe ſæpiùs, & ſibijpſis cõtradixiſſe) victus ſim ſcri
pturis à me adductis, & capta conſcientia in verbis
Dei, reuocare neq; poſſum, neque volo qnicquam,
cùm

cùm contra conſcientiam agere neque tutum,ne
integrum ſit: Gott helff mir/Amen, id eſt,Deus ad
iuuet me.Hæc nimirum pulchrè quadrant cum il
proteſtatione eius corã Legato Caietano,qua pro
teſtatur ſe ſequi in omnibus dictis & factis ſuis Ro
manam Eccleſiam.Principes his auditis,poſt aliqu
deliberationem per Cęſaris oratorẽ ità illi reſpon
derunt:Non te decebat Martine tam parùm mode
ſta reſponſio.Quid enim attinet ſemèl benè tracta
ta retractare,& iterũ in diſceptationem vocare, a
Eccleſia & Concilio Conſtantiẽſi damnata,quę tu
rursùs excitas? Vis conuinci ſcripturis, ſed in hoc
ipſo vehementer deliras,cùm de his iampridèm Ec
cleſia pronũciârit.Ille captã ſuam cõſcientiam repe
tens,ait ſe reuocare non poſſe. Ità diſceſſum eſt e
eo cõſeſſu,ꝗ iam noctis ſeſe tenebræ intenderent

Epiſtola Cæſaris ad Ordines Imperij.

Poſtera luce Cæſar ſua manu ſcripſit ad ſenatum
Imperij ſermone Burgundico, quæ poſſunt ità La-
tinè cõuerti: Non clam vos eſt,me genus ducere à
Chriſtianiſſimis Imperatoribus, ab illuſtri natione
Germanorũ,à Catholicis Hiſpanię regibus,ab Au-
ſtriacis archiducibus,à Burgundorũ ducibus:q oẽs
ad ſupremum vſq; vitę diem ſe fideles Romanę Ec-
cleſiæ declarârunt,ſemperq; Catholicę fidei,ſacra-
rum cęremoniarũ,decretorũ,conſtitutionum,ſan-
ctorum morũ,pro Dei honore, pro fidei incremen
to,pro animarũ ſalute propugnatores fuêre. qui vi-
ta functi,nobis ex naturę inſtinctu,& iure quodam
hęreditario ſacra, quę diximus, catholica inſtituta
quaſi per manus tradita reliquêre:vt eorũ veſtigijs
inſiſtamus, & in ijs etiàm mortem oppetamus. Et
nos quidem,vtpotè Maiorum noſtrorum nõ falla-
ces imitatores,Deo nos benè iuuante,in hunc vſq;
diẽ eo pacto viximus.Itaq; ſtat ſentẽtia, tueri & ꝓ-
pugnare quęcunq; tum anteceſſores mei,tum ego
ipſe hucuſquè obſeruaui:id aũt vel maximè,ꝗd per

ante-

nteceſſores meos tam in Conſtãtienſi,q̃ alijs ſyno
s ſancitũ eſt. Cùm verò in aperto ſit,vnũ ſolũ fra-
em hallucinari,priuata opiniõe deceptũ,q̃ quidẽ
m toti⁹ Chriſtianiſmi ſentẽtia pugnet, tam eorũ
ui ante mille annos nos prçceſſerũt,q̃ qui in præ-
ns viuũt:eaq; prę ſe fert,Chriſtianos omnes hac-
nùs ſemper in errore fuiſſe:eam ob rem planè de-
eratum mihi eſt,regna mea om̃ia,imperiũ,ditio-
es,amicos,corpus,ſanguinẽ, vitam deniquè ipſam
animã impendere,nè improbus hic conatus lon-
ùs progrediatur: quandoquidẽ in meã haud exi-
iam,itemq; veſtrã id ceſſurũ eſt ignominiam, quĩ
ęclara & cũprimìs celebris eſtis Germanię natio;
uibus id in honoris,authoritatis,prerogatiuę cu-
ulum acceſſit ex priuilegio,vt iuſtitię obſeruãtiſ-
ni catholicęq; fidei defenſores & propugnatores
beamur. quòd ſi qua igitur nõ modò hęreſis,ſed
l ſuſpicio hæreſeos,vel aliqua Chriſtianę religi-
nis imminutio in hominum animis noſtra tempe-
te relicta erit, id poſteris noſtris ꝑpetuę vitupe-
tioni fuerit. Quandoquidẽ ergò pertinax heſter-
o die Luteri reſponſum coràm om̃es audiuimus,
entẽ ego vobis meam aperio, pœnitere me quòd
m diù diſtulerim cõtra hominẽ illũ eiuſq; falſam
octrinã procedere,nec me poſthàc audire illũ vel-
,quicquid etiàm allaturus ſit:iubeo aũt vt quam-
imùm ex mandati prçſcripto reducatur,caueatq;
ſe ex publicę fidei ipſi datę formula,nè palàm cõ-
onetur,néve populo praua ſua dogmata inſtillare
rgat,nè deniquè ipſius opera,noui quippiam aut
otus aliq̃s excitẽt. Equidẽ,ſicut iam dixi, cõtra eũ
aud ſecùs atq; cõtra notoriũ hęreticũ planè deli-
eraui ꝓcedere:ſimulq; à vobis repoſco, vt ĩ iſthac
auſa id ſtatuatis,quòd decet probè Chr̃ianos,& vt
os facturos recepiſtis. Scripta mea manu 19. April.
21. Hęc pijſſima optimi & religioſiſſimi Cęſaris
epiſtola

epiſtola tum quidem Vuormatiæ coram cunctis I
perij ordinibus, porrò Maij die 10. Romæ in pub
co Conſiſtorio coram Cardinalibus iubente Po
tifice Leóe lecta eſt, & ab vtriſq; eſt ea Cęſaris co
ſtátia, zelus & integritas egregiè cómendata. At l
terani aiebant Cęſarem eſſe puerum, qui à Ponti
cijs ad ipſorum voluntatem impelleretur: non
dicturi, ſi Luteri cómenta approbâſſet: nec ſinè t
ti principis inſigni iniuria, noctib9 paſsìm ad for
ſcribebatur, Væ terrę, cuius rex puer eſt. Sed cer
tam pio & religioſo principe Germania ob tanta
ingratitudinem digna non fuit. Atque vtinàm pi
ſimus princeps ab hac ſententia non fuiſſet ded
ctus etiàm Catholicorum dynaſtarum precibus,
putabant mitiùs agédum cum Lutero, nè res in t
multus & turbas horrendas euaderet. Hoc quide
tum conſultum videbatur: ſed rei euentus doc
veriſſimum eſſe, quod ait ille:

Principijs obſta: ſerò medicina paratur,
Cùm mala per longas inualuère moras.

Luterus fingitur capt9. Non eſt crudelitas ſęuire in membrum morbidur
nè ſerpat còntagio, & corpus omne inficiatur. Lu
terus autem Vuormatia diſcedens, in ipſo itine
per quoſdá amicos & fautores mirabili callidita
interceptus eſt, & mox longè lateq́; ſparſa fama, c
tra datam fidem publicam eum atrociſſimè vinct
abductum eſſe. Etiam paſsìm, pręſertim Vuorma
tię, omnia ad ſeditionem ſpectabant, donèc rei ve
Luteri Patmos. ritas comperta eſt. Ductus eſt autem Luterus iuſ
Friderici principis ſui Alſtadium, vt ferunt, quo
oppidum ex eo euentu Luteri Patmos ab amicul
eius vocatum eſt: Ibì ille importunus monachus ſ
curè in arce deliteſcens, multa ſcripſit digna tali v
Dehortatur à ſtudio Philoſophiæ. ro. Inter alia hortatus eſt, vt adoleſcétes vitent Ph
loſophiam & Theologiam ſcholaſticam, ceu anim
mortem, Thomamq; Aquinaté aſſerit multa hęr
ti

ca ſcripſiſſe: Quid ad me, inquit, quòd bullarum
piſcopus eum canonizauit? Sic vocans Romanum
ontificem, qui Thomam diuorũ catalogo adſcri-
ſerat, lõgè vtiquè ſaniori iudicio, quàm eum Lu-
erus hæreticus hæreſeos damnârit. Queàdmodùm
utem Mahumetes impuriſſimus in ſuo Alcorano
etat, nè ſuæ ſectæ homines cum Chriſtianis diſpu-
ent, veritus nè craſſiſſimi errores apertis rationib9
onfutati, ab illis agnoſcantur & reſpuantur: ità &
uterus à Philoſophia & ſcholaſtica Theologia ar-
et ſuos, nõ ignorãs, q in ijs benè verſatus ſit, facilè
ſius abſurdiſſima cõmenta tũ cogniturũ, tum cõ-
itaturũ. Quòd aũt Thomã Aquinatẽ dicit multa
ęretica ſcripſiſſe, id de viro ſanctiſſimo atque do-
iſſimo ſceleratè mentitur, cuius ſcripta docti ho-
ines ſummoperè commendant, nihil morati di-
ionis ſimplicitatẽ, quę illi ſeculo vſitata fuit. Scri-
ſit præterea Luterus in ſua illa arce librum de ab-
oganda Miſſa priuata ad fratres ſuos Auguſtinia- *Lib. de ab-*
os Vuittenbergẽſes, qui primi omniũ Miſſas ab- *roganda*
ogauerãt, quos hortatur, vt in eo incepto contra *Miſſa.*
onſcientiæ accuſationẽ perſiſtãt, ſicut & ſe in qui-
uſdam feciſſe ait. An non verò mirum eſt, dum ta-
a legũt homines, poſſe vel ad momentũ in eius vi-
doctrina permanere? An nõ perſpicuũ eſt, omni-
ò perire velle eos, qui tali homini, qui contra con
ientiam ſuam ſe in pleriſq; feciſſe affirmat, auſcul-
nt? Pugnare enim contra cõſcientiam à malis de-
rrentẽ, quid eſt aliud, quàm rebellem eſſe lumini,
ec velle obtẽperare veritati, ſed ea contempta, eò
onniti, vt liceat quicquid libet? Porrò in abrogan
a Miſſa & tollendo ab Eccleſia iugi hoc ſacrificio,
ultus profectò Luterus fuit, vt ea res pleriſq; non
ubiam faciat fidem è propinquo imminẽtis Anti-
hriſti, qui iuge ſacrificium prorsùs abolebit.

Eodem anno etiàm Pariſienſes Theologi in ſo- *Pariſienſes*

 lenni

dānant Luterum. lenni conuentu Luteri ſcripta damnârunt, licèt lō-
gè ſecùs Luterus & eius amiculi ſperâſſent. Contr
hos ſcripſit Philippus Melanchthon iuuenis Apo-
logiam pro Lutero, hac inſcriptione: *Aduersùs furio*
ſum Pariſienſium Theologaſtrorum decretū &c. Eiuſmo
dì modeſtia tum Luterus, tum eius ſectatores omne
ferè ſemper vſi ſunt: quam vtiquè nō à Chriſto, ſe
Iob 41. illo qui rex eſt ſuper omnes filios ſuperbiæ, didice
Luterus cōtra Pariſiēſes. runt. Scripſit etiàm in eos Luterus atrociſſimè ſer
mone vulgari, vt vulgus indoctū in eos concitaret
Amici quoquè eius ſcurrilem edidêre libellum ſu
nomine facultatis Theologicę Pariſieñ. Iſtud enin
hominum genus non ferè niſì mendacijs, probris
contumelijs, conuicijs, ſcommatîs, lœdorijs ager
nouit cùm aduerſarijs, & interìm vocant ſe homi
nes pios & Euangelicos, & qui puram doctrinam i
lucem reuocârint.

Caroli V. de Lutero ſententia. Hoc anno Carolus Imperator Vuormatiæ gra
uiſſimum edictum contra nouatores orthodoxę &
Catholicę religionis promulgauit, in quo intèr cę
tera dicit Luterum nō hominem, ſed diabolum ſu
humana eſſe ſpecie, qui in perniciem humani gene
ris permultas olìm damnatas hęreſes in vnam ſen
tinam congeſſerit. Quod quidem tam fuit verum
vt talem virum aliquid potuiſſe apud Germanorū
hactenùs ſummę cōſtantię & integritatis nationē
illijpſi nationi ad ſempiternam hauddubiè ceſſurū
ſit ignominiam & confuſionem. Hic verò Sleidanu
Cęſarem quidem fatetur dixiſſe, Decretū hoc fui
communi principum & ordinum cōſilio factū: ſe
mox ſubiūgit, Aiunt edictum hoc à paucis aliquo
fuiſſe conflatum: ſcilicet vult Imperatorem optimū
& religioſiſſimum arguere mendacij, nè tanti prin-
cipis & ordinum Imperij cōmuni decreto damna-
ta Luteri impietas, Luteri cauſam premat. Quis ve-
rò eam hominis impudentiam ferat, qui vt per mē-

dacia

acia Luteri partes defendat, potentiſſimum Impe-
atorem haud obſcurè vocat in ſuſpicionem men-
acij? nec his contentus, quędam addit, quibus etiã
Moguntinũ archiepiſcopum obliquè perſtringere
idetur: atq; haud ſcio, an in illum falſi crimẽ deri-
are velit. nam obſcurè ſcribit. Sed abſit, vt plus cre
amus Sleidani nugis, quàm tantis principibus.
Eſt profectò mirum, tam facilè Luterũ in ſuã ſen
ntiã pertrahere potuiſſe inprimis Saxonię fortiſ-
mã gentẽ, quã olim Carolus Magnus triginta an-
is vix eò adigere potuit, vt relicto dęmonũ cultu,
hriſto nomẽ darẽt, à quo etiàm poſteà nunq̃ defe
rũt, ſed in ſemèl ſuſcepta religione cõſtantiſſimè
erſeuerârũt, & ſingulari quodam ſtudio Romanę
cclesię ſemper dediti fuêre. Sed homo verſutus,
iẽs ea in gente permultos his extremis tẽporibus
miùm addictos vẽtri & potationibus, vt eos ſibi
opẽſiùs alliceret, laxauit miſeris habenas, ieiunia,
eces, vigilias, confeſſionẽ ſacramentalẽ, & alia pi-
atis exercitia, ceu papiſtica & monachorũ inuẽta,
ocuit reijciẽda: q̃ cùm eſſent incautis & imperitis,
c perditi hominis fraudem prima fronte aduer-
ntibus plauſibilia, ſub prętextu verbi Dei ab illo
ducti, & miſerandũ in modum euerſi ſunt, longè
m diſſimiles ſanctiſſimis Maioribus ſuis, q in Ca-
olica fide, ità vt decebat virilẽ Saxonicorum pe-
orum conſtantiã, ſemper fortiſſimè perſtiterunt.
Ipſo hoc anno Solimannus Turca in Pannonia *Belgradum*
elgradum, ad cõfluentes Sauum atq; Danubium *expugnatur*
um, inſigne atque fortiſſimum totius Hungariæ *à Turca.*
unimentũ, Chriſtianis principibus inteſtina bella
editantibus, expugnauit, cùm iam anteà Amura-
es eius abauus, & proauus Mahometes, magnis
ceptis detrimentis, re infecta, indè diſcedere com
lſi fuiſſent. Facile id fuit Tyrãno, quòd inter Lu-
uicum regem iuuenem & proceres Pãnonię pa-
K 2 rùm

rùm conueniret, ideoq; nulla firma præſidia hoſ
barbaro oppoſuiſſent.

Eodem anno Ferdinãdus archidux Auſtrię vxo
rem duxit Annam regis Hungariæ filiam, itemqu
Ludouicus Hungarię rex, Ferdinandi ſororem Ma
riam.

Per id ferè tempus ortum eſt eheu bellum inte
Bellum funeſtũ chriſtianorum. Carolum Imperatorem & Gallię regem Franciſcu
quod quàm funeſtũ fuerit Reipubl. Chriſtianę, v
eo ſolo nomine, quòd interìm dabatur magna op
portunitas Lutero & eius aſſeclis noua dogma
magìs magisq; in vulgus ſpargendi, nemo vllis ve
quàm verbis conſequi poſſit. Quòd ſi duo illi po
tentiſſimi principes aut vires ſuas coniungere, au
ſaltem rex Franciſcus à bello abſtinere voluiſſet, fa
cilè hęreſes omnes in ipſis ſuis initijs oppreſſę fuiſ
ſent. Sed peccata noſtra diuinam in dies prouoca
bant iuſtitiam, quæ tandèm malo dæmoni fecit po
teſtatem Eccleſiam perturbandi & diuexandi: atq
vtinàm vel ſerò ſapiant Phryges.

Hoc etiàm anno Mediolanum ereptum eſt Ga
Leo X. moritur. lis, & paulopòſt anno 1522. Leo Pontifex atrocis t
xici abreptus violentia, exceſſit è corpore, cuius lo
cum obtinuit Hadrianus Florẽtius Batauus, vir in
ſigni tum doctrina, tum morum integritate, præc
ptor quõdàm Caroli Imperatoris: cuius etiàm ia
tum Cardinalis ſingulari prudẽtia, abſente Carol
perturbatę Hiſpaniæ reſtituta iam antè fuerat tra
quillitas. Carolus enim in Germaniam abiturus
Hiſpanijs, cum regia authoritate in procuratio
vtriuſque Hiſpaniæ eum reliquerat.

Chriſtiern⁹ rex regno pellitur. ANno 1522. Rex Danorum Chriſtiern
ſuæ crudelitatis luens pœnas, è regn
ſuis profugus, cum Iſabela Caroli C
ſaris ſorore Mechliniam venit: nec di
pòſt ſuperuixit Iſabela, ſepulta Gand

apud D.Petrũ. Cùm rex ille è Dania aufugit,iam
um præceſſerat Archiepiſcopus Lundenſis Geor-
us Schotborch,cuius nõ multò antè meminim⁹,
giens eius regis tyrannidem. Et eccè dum mora-
r Aemſterdami,quod eſt Batauorum inſigne em-
oriũ,rex quoquè Chriſtiernus eò peruenit, ibiq;
chiepiſcopum exulem inuenit,& quem paulò an-
crudeliter perſecutus erat, iam familiariter allo-
tus eſt in ſolo peregrino, obſtupeſcẽte epiſcopo
tam ſubitam regis calamitatem.Poſſunt eo exem
o admoneri,qui præſenti fortunæ nimiùm fiden-
s,inſoleſcunt,& ad crudelitatem & tyrannidem
a potentia abutuntur,perindè àc ſi Deo non ſint
ræ res humanæ.

Circa hęc ferè tẽpora Henricus Angliæ rex VIII.
ripſit in Luterum,eoq; nomine à Pontifice & am
iſſimo Cardinalium Senatu, Catholicæ fidei de-
nſor appellatus eſt.

Per id quoq; tempus Luterus è Patmo ſua,ſi ſu-
rís placet,redijt Vuittenbergam. Porrò interìm
um ille abeſſet,quiddã mirè ridiculũ accidit Vuit-
nbergæ.Carolſtadius enim & Melanchthon præ- *Carolſtadi⁹ & Melanchthon delirant planè.*
ipui Luteri diſcipuli & ſymmyſtæ,hauſta occaſiõe
x ſcriptis Luteri,ſtudioſis adoleſcentibus perſua-
ère non eſſe dandam operam Philoſophiæ: Plato-
em,Ariſtotelem,Ciceronem,& id genus alios,nõ
iſì mera ſcripſiſſe commenta & impoſturas,eoque
bros eorum Vulcano conſecrandos:vni ſacrorum
ibliorum lectioni vacandum:neq; fas eſſe,hominẽ
Chriſtianum literis deditam actitare vitam: facien-
um omnibus,quod in Geneſi dictum eſt,In ſudo- *Gen. 3.*
e vultûs tui veſcéris pane tuo. Nemini dubium eſſe
oteſt,quin ob ſtultiſſimam animi arrogantiam illi
randes Sophi ad tam abſurdã & plùs quàm anilẽ
elirationẽ deuoluti ſint, cùm certũ ſit, magnã eſſe
iberaliũ artium & Philoſophiæ ad multa opportu-

 nitatem,

nitatem, modò quis rectè & moderatè illis vtatu

Luterus oppugnat Ariſtotelem. Scripſerat Luterus in libello ad Germanicam nob litatem, Ariſtotelis Phyſica, Metaphyſica, Ethic: prorsùs aboleri debere. Ex hoc fonte hauſerat hanc ſuam prçclaram doctrinam Carolſtadius : Melanchthon. Et vt magìs inſaniam proderent ſu am, Carlſtadius ex Archidiacono factus eſt agrico la in rure Vuittenbergenſi, Melanchthon in piſtr: no artem piſtoriam meditabatur: plerique adole ſcentes, artium liberalium combuſtis libris, mech: nica opificia complexi ſunt. Deniquè hac prodig oſa illorum homuncionum temeritate eò res pe: *Clauduntur Scholæ.* ducta eſt, vt multis locis Scholæ clauſæ tenerentu annis aliquot. At Luterus Vuittenbergam è ſua P: tmo reuerſus, Philippum hoc nomine caſtigauit Carolſtadium ex ditione Vuittenbergẽ exegit, li broq; edito aſſeruit Philoſophiam in ſe bonã eſſe Nam mirè ille homo in dictis & ſcriptis ſuis variu & inconſtans, ſibiquc identidèm planè contrariu fuit, quod neque amici eius vnq̃ negare auſi erunt niſì planè frontem perfricuerint. Et vel hoc vn argumento ſatìs ſuperque licet intelligi, quo ſpiri tu fuerit agitatus.

Damnat quod antè probauerat. Per id tempus etiàm publicè pro concione da mnauit fratrum ſuorum Auguſtinenſium Miſſę ab rogationem, cùm id factum antè probâſſet: ſed do luit homini arrogantiſſimo, quòd ipſius iniuſſu fa ctum fuiſſet. Scripſit etiàm valdè ſcurriliter & ſedi *Scribit in Angliæ regẽ* tiosè in Bullam Leonis X. Porrò omnis oblítus pu doris & modeſtię, petulantiſſimè & maledicentiſſi mè inuectus eſt in Anglię regẽ, cuius liber Germa nicè conuerſus per Hieronymum Emſerum, mul tùm ipſius infauſto Euangelio derogabat. In eo li bro, incredibili ſtultitia & arrogãtia tumidus inter cætera ità ait: Ego verò aduersùs dicta patrum, ho minum, angelorum, dęmonum, pono, non antiquũ

vſum,

ſum,non multitudinem hominum, ſed vnius maeſtatis ætern verbum, Euangelion, quod ipſimet coguntur probare. Hîc ſto, hîc ſedeo,hîc maneo, hîc glorior,hîc triumpho,hîc inſulto Papiſtis,Thomiſtis,Henriciſtis,Sophiſtis,& omnibus portis inferi,nedùm dictis hominum quantumlibèt ſanctorũ, aut conſuetudini fallaci. Dei verbũ eſt ſuper om͂ia. Diuina maieſtas mecum facit,vt nihil curem,ſi mille Auguſtini,mille Cypriani,mille Eccleſiæ Henricianæ contra me ſtarent. Obſecro,quæ hæc verborum monſtra & portenta ſunt? Et tamẽ habuit permultos homo miſer, qui quicquid vel dixiſſet, vel ſcripſiſſet,putarent planè eſſe Euangelicum. In eodem libro iactitat ſe de Miſſa triumphâſſe, atq; ità ex conſequenti de toto Papatu.Sed hoc proculdubiò nõ alio,quàm ipſius Antichriſti, ſpiritu homo nefarius dicere potuit. Nam de Miſſa ad breue tempus triumphabit Antichriſtus, cùm tollet iuge ſacrificium,quo nihil ſanctius, nihil hominum ſaluti conducibilius habet Eccleſia. Væ deploratiſſimo iſti ſeculo,quod tantũ ſcelus ferre potuit. Et tamẽ cùm hæc ſcriberet, nondùm abiecerat habitũ monaſticum.Addidit eodem libro: Dogmata mea ſtabunt,& Papa cadet. Sed mentita eſt iniquitas ſibi. Nam paucos hodiè etiàm inter ſectarios reperias, qui Luteri dogmata per omnia ſequantur:& tamen Papæ manet ſua dignitas, iampridèm extincto Lutero cum pleriſq; dogmatibus ſuis permultis in locis.Scripſit prętereà ibidèm, quæ ad ipſius Imperatoris & principum Germaniæ iniuriam non mediocrem pertineant: Apparui ego,inquit,iam tertiò coram eis. Deniquè Vuormatiam ingreſſus ſum, etiàm cùm ſcirem mihi violatam eſſe à Cęſare fidem publicam. Nam didicerunt principes Germaniæ, olìm de fide laudatiſſimæ gentis,nunc in obſequium idoli Romani,nihil magis, quàm fidem

Nota intolerandam arrogantiam.

contemnere, in perpetuam nationis ignominiam. An non hoc eſt Imperatorem & principes periuro & perfidos dicere? O portẽtum. Multa alia pijs au ribus intoleranda ſcribit eo libro deterrimus pſeu domonachus ille, quæ hîc commemorare nõ libet. Nec eſt mirum, quòd ille talia ſcripſit: ſed mirũ eſt talia ſcribenti quenquam fidem commodare po tuiſſe. Sleidanus libenter recitat, ſi quid Pontifice etiàm ſuperiorum ſeculorum egerint cõtra Impe ratores, vt conflet pontificibus inuidiam, & princi pum animos in eos acuat. Quòd autẽ Luterus vili ſcurra tam atrociter Imperatorem, Principes, & ve maximè Angliæ regẽ lacerat & proſcindit, hoc ille bonus vir non ſolùm non repræhendit, ſed acerri mè eum Anglo reſpondiſſe dicens, etiã laudare vi detur. Vbì iam eſt illud ſcripturæ diuinæ, Principi populi tui nè maledixeris? Sed eat Sleidanus cũ Lu tero ſuo, quò dignus eſt.

Exod. 22.

Eodẽ anno librum edi dit hoc titulo, *Aduersùs falsò nominatũ Eccleſiaſticorũ ſtatum, Papæ & Epiſcoporum.* In hoc libro ſe Euange liſtam & Eccleſiaſten Dei vocat. In prologo ſic ha bet: Doctrinam meam ego nolo iudicari à quocun que, nec ab angelis omnibus. Cùm enim certus de ea ſim, volo per eam & veſter (ſcilicet Papæ & Epi ſcoporum) & angelorũ quoquè iudex eſſe &c. Ve rùm quis ſatìs explicare poſſit, quotiès ille doctri nam ſuã, de qua hîc certum ſe iactat, paulo momẽ to non ſemèl mutauerit, modò aſſerens quod antè negauerat, modò negãs, quód aſſeruërat? Si certus fuit, vt ait, de doctrina ſua, cur totiès eam mutauit? Sed aſtutè facit, ꝙ nullum vult pati iudicem, vt ſub hoc prætextu liceat ei ſcribere qcquid libet. An nõ pudet Chriſtianos homines tam prodigioſæ temu lentię nugatorem eſſe ſequutos? In eodem libro ſe ditioſiſſimè ſcribit in epiſcopos, nec opùs eſt omia hùc adſcribere, quę ſinè piaculo vix commemorari queant:

Luterus ſe Euangeliſtã vocat.

ıcant: vſqueadeò homo ille ꝑ ira & furore nuſq̃ bijpſi temperare potuit. Iam traditus erat ſatanæ, quo miſerè exagitabatur. Quàm barbara vox eſt, illic ſcribere non dubitat, Melius foret, vt om̃es piſcopi occiderentur, omnia collegia & monaſte- a funditùs eradicarentur, q̃ vt vna periret anima, è dicam, vt om̃es animæ perderentur propter in- iles laruas & puppas. Sed vnus Luterus plures iu- ılauit animas, quàm vel numerari queant. Porrò genus ſeditioſis vocibus non paruam dedit oc- ſionem ruſticorum tumultui, qui non diù pòſt cutus eſt, in quo vltra centum ruſticorum millia ſa ſunt. Per id quoq; tempus vertit nouum Te- mentum Germanicè, ſed fide peſſima, multis im- utatis, demptis, additis: q̃ verſio, dici non poteſt, pernicioſa fuerit, ꝓſertim imperitæ multitudini. am etiàm fœminæ quædam hinc tãtos ſibi ſum- ère ſpiritus, vt contemptis Theologis quibuſ- ınque, non dubitârint contra Pauli prohibitionẽ ıblicè cõcionari. Iactabat quoq; Luterus cũ ſuis, unquàm anteà Germanis ſyncerè prædicatum fu e Euangelium, ſe autem verum proferre Euange on. Sed abſit, vt pijſſimos Maiores noſtros cre- ımus Euangelij veritate caruiſſe, qui certè Euan- lij ſynceritatem ab ijs docti ſunt, quibus Luterus matulam quidem porrigere dignus ſit. Porrò q̃ llum Germanis Euangelium Luterus attulerit, o nunquàm præſtando damno Germania iam- idèm experta eſt. Habuiſſent hîc Germani, præ- rtim princîpes, iuſtiſſimã excandeſcendi cauſam, non dubitaret ille ſuperiorum temporum opti- os & integerrimos principes tam intoleranda ꝓ- indere contumelia, ꝙ Euãgelij fuerint expertes. am ſi id verum eſt, omnes Maiores illorũ idolo- træ permanſerunt: quo quid poſſit dici cõtume- oſius? Certè Luteri Euangelium eiuſmodi eſt, vt

Vertit nouum Teſtamentũ mala fide.

1. Cor. 14.
1. Tim 2.
Fœminæ cõcionantur.

K 5 ma-

maiores noſtri, ſi illud apud ſe prædicari perſenſ
ſent, faciliùs paſſuri fuerint vitam quoquè ipſam
bi eripi, quàm talis Euangelij ſuis in regionib
fieri mentionem. Totum enim ad tumultus & ſ
ditiones ſpectat, & vbicunquè recipitur, mirabil
animorum diſſenſiones parit, & ſubditos in mag
ſtratus inflammat odio incredibili: & quo quiſq
magìs vult haberi Euangelicus, eo fit ſeditioſio
Ait enim Luterus, tanto verius euangelium eſſ
quanto plus tumultuũ parit: nec veritus eſt Vuo
matiæ coram Cæſare & cunctis Imperij ordinib
dicere, ſibi planè iucundiſſimam faciem iſtam in r
bus eſſe, videre, ob verbum Dei ſtudia & diſſenſi
nes fieri. Certum eſt autem, verbum DEI non di
ſenſiones, ſed animorum ſummam conſenſione
efficere: non eſt enim diſſenſiõis Deus, vt ait Apo
1. Cor. 14. ſtolus, ſed pacis: & in Actibus Apoſtolorum leg
Act. 4. mus, credentium cor vnum & animam vnam fuiſ
in Domino. Porrò diabolus homicida eſt ab in
Ioan. 8. tio, & qui tumultus ac ſeditiones mouent, ad ei
gregem pertinent. Eſt verò proh dolor tumultu
plus ſatìs excitatum in Europa, dum ſanguinariu
iſtud graſſatur Euangelium. Sed ad id, vndè digre
ſi ſumus, reuertamur. Erãt tum temporis nõ pauc
q vt Luteri dogmata latiùs diſſeminarẽt, ſuã cõcic
nandi operam paſsìm gratìs offerrent. Typograpl
quoq; Luteranorũ lucubratiões ſuis impenſis po
litè & emẽdatè admodùm, porrò Catholicorũ ma
lignè & deprauatiſſimè, alieniſq; ſumptibus excu
debant. Ità breuì magnos habuit progreſſus Lute
doctrina: qua factum eſt, vt mortales paſsìm inſani
re iuuaret. Hoc anno, vt paulò ſuperiùs diximus
Põtificatũ inijt Adrianus natiõe Batauus, Caroli i
Adrianus Papa VI. Hiſpanijs vices tum gerens, virtute ac fama Cardi
nalibus Romæ, non facie, notus. Is è tenuibus parẽ
tibus Vltraiecti natus, Louanij ſtudendo tantũ pro
fece

ecerat, vt inter Theologos Louanień facilè dein-
èps primus haberetur: eaq; de cauſa & ꝙ ſingulari
norum grauitate eſſet, in præceptorem Caroli V.
ſſumptus, ac in Hiſpaniā ꝓfectus, ibiq; Epiſcopus
Cardinalis creatus, Caroliq; abſentis poſteà ibi-
èm vices ꝓclarè admodùm gerens, in ſummū pō-
ificem magna Cardinaliū conſenſiōe eſt ſublima-
us, retento priſtino nomine. Nam & anteà Adria-
us Florentius dicebatur.

Eodē anno à Cæſareanis capta & direpta eſt Ge-
ua, Ligurię vrbs inſignis & opulēta. Indè accidit, *Genua diripitur.*
t Adrianus Pon. cùm ex Hiſpanijs eò appuliſſet,
ulla afflictorū ciuium lętitia ſit exceptus. Adrian⁹
ū magnis precibus populi Romani & cohortati-
ne ſenatûs, Romam eo anno felici nauigatiōe de-
ectus eſt. Cùm autē cognouiſſet Rhodū à Turca-
um ducentis millibus acerrimè oppugnari, vole-
at quidem ferre opem, ſed pecuniæ inopia retar-
abatur. Itaq; Rhodień om̄i deſtituti auxilio, cùm *Rhodus à Turcis occupatur.*
liquot menſes vrbem fortiſſimè defendiſſent, &
ulta Turcarū millia ſtrauiſſent, tādem certa pacti-
ne vrbē atq; inſulā barbaro hoſti dediderūt, qui
am cōſilij ingētis & ꝑdifficilis belli occaſionē au-
acter ſuſceperat, ꝙ Chriſtianos reges inteſtinis
ccupatos bellis didiciſſet. Magnā eius inſulę amiſ-
ione Reſpub. Chriſtiana & ignominiā & cladē ac-
epit, atq; vno eodemq; tēpore, irato DEO, foris di-
iones Chriſtianorū à barbaris, intùs religio ab hę-
eticis oppugnabatur. Certè oportuit altū ſtertere,
uos tot calamitates & incōmoda non excitârunt.

Sub hoc ferè tempus principes aliquot Catholi-
i cùm viderent vulgus Luterana noui Teſtamenti *Teſtamentum Luteri interdicitur.*
erſiōe facilè in hęreſes illici, ꝓpoſitis edictis, om̄i-
us ſubditis ſuis eius lectiōe interdixerunt. Auſus
uerat Luterus ex Canone ſcripturarnm noui Te-
tamenti reijcere Epiſtolam ad Hebræos, Epiſtolā

D.

D.Iacobi,quã ſtramineam ille impurus nebulo ap
pellauit:Epiſtolam Iudæ,& Diui Iohannis Apoca
lypſin,q̃,teſte D.Hieronymo,tot habet ſacramēt
quot verba.Atquì verò poſt annos quinq; prima
verſionem ſuam Luterus ipſe pleriſq; locis muta
uit,idq; adeò,vt ex ſolo Matthęi Euangelio quid
annotauerint loca trigintaſex. Quàm verò mult
locis ille ſcripturam ſacrã malè vertendo deprau
rit,annotatum eſt à doctis quibuſdam.Hieronym
Emſerus, vir doctus & pius, vt extarent Luteran
deprauationis certa indicia, nouum Teſtamentu
poſt Luterum Germanicè tranſtulit,& ad margin
plurima loca, ab Lutero malè conuerſa,adſcripſi
Videre tum erat paſsìm in manibus imperitę mul
titudinis Luteri verſionem, quę ab illis auidè lege
batur, ſed non niſì in ſuam ipſorum perniciem, v
rei euentus mox probauit. Cùm enim Luterus ni
hil vellet extra ſcripturas recipi, ſcripturæ autē a
illo eſſent deprauatæ,ruebant miſeri in errores ali
os ex alijs,vnoquolibet ſcripturas pro ſuo cerebr
interpretante. Indè poſteà orta eſt tanta ſectarum
turba, vt difficile ſit in certum eas numerum redi
gere. Quod etſi eſt longè calamitoſiſſimum, ho
mines Chriſtianos ità circunferri omni vento do
ctrinæ, & cuiuſlibet ſomnia non alio q̃ Euangeli
loco haberi, tñ eam calamitatē vulgꝰ euerſum du
cit pro nihilo: ſed id patiuntur horrendo Dei iu
dicio, ꝙ tam leuiter aures fidemq; accōmodârun
Luteri commentis, quaſi ille demùm, vt falsò ia
ctabat,Euangelium in lucem protuliſſet,cùm reue
rà ipſam Euangelij lucem in immanes quaſdam te
nebras mutârit,in certiſſimum innumerabiliũ ani
marum exitium.

Per id quoquè tempus ſcripſit Luterus librun
de vita coniugali,ſanè turpiſſimum. Vbì inter cæ
tera ait impudentiſſimè, omninò neceſſarium eſſ
omni-

mnibus rei Venereæ vſum, magis etiàm quàm ci-
um,potum,ſomnum,&c.Atq; idcircò teneri mo-
achos & moniales, poſthabitis votis ſuis, nuptijs
peram dare &c. Atque cùm hęc ſcriberet,nõdùm
xcuſſerat cucullũ: itàq; huiuſmodi paradoxis iter
bi muniebat ad illas præclaras ſuas nuptias, quas
m animo meditabatur.Sed ô Deus,vbì fuêre ho-
ninum mentes & oculi, cùm talia, tam execranda,
eius hominis libris lectitarent? O horrendam
Dei vindictam,vſqueadeò occæcari.

Luteri os impurum.

ANno 1523.cùm pcepiſſet Luterus principes Catholicos ipſius nouum Teſtamentum damnâſſe & proſcripſiſſe,tanta acerbitate in illos ſcripſit librum de ſeculari poteſtate, vt in Eccleſiaſticos videri potuerit modeſtia quadam vſus fuiſſe. Erat n tuto loco apud principem Saxoniæ opulentum & potentem,quæ res eius effreni audacię calcar addebat. Auſus eſt in illo libello ſcribere, principes vtplurimùm eſſe vel præcipuos moriones, vel deterrimos nebulones. Quis verò Catholicus tale aliquid ſinè ſumma omnium offenſione ſcriberet? Atque hæc Luteri contumelia ad ipſum quoq; Carolum Imperatorem & principes omnes pertinebat.Incredibile dictu eſt,quanta in hoc monſtroſo homine fuerit conuiciandi & mentiendi libido. Doctor Iohannes Dietenbergius,vt alios taceam, in duabus duntaxàt Confutationibus, conuicit eũ 874.mendaciorum, quod poſſet incredibile videri illis,qui eius hominis ſcripta non legerunt.Sed qd non auſit, qui nihil non auſus fuit? In libello iam dicto de ſeculari poteſtate inter cætera cõtumelioſè aliquot principes perſtringit his verbis: In Miſnia,in Bauaria,in Marchia alijſque in locis pmulgauerũt tyranni edictum, (tyrannos vocat catholicæ religionis obſeruantiſſimos principes) vt noua re-

Luterus in principes Catholicos.

Cõtumelia ſumma in principes.

ua teſtamenta in præfecturas tradantur. Hic ſubdi ti ſic agant: Nō foliolū, nō literam vnā tradant ſub periculo ſalutis ſuæ. Quiſquis eñ id fecerit, is tradit Chriſtū Herodi in manus. Illi enim agunt vel ut Chriſticidæ, ſicut Herodes. His & id genus alijs Emblematis ornat ille ſcurra illuſtriſſimos principes, qui vulgo ea cauſa nolebant permitti verſionem Luteri, quòd viderent non niſi deteriores ex eius lectione euadere. Faciebant principes quemadmodùm illos facere decebat. & cùm ea res eximiam laudem mereretur, ab illo inſolentiſſimo tenebrione atrociſſimis verborū flagris flagellati ſunt. Admiſcuit interìm multa ad ſeditionem concitandam vehementer opportuna, ità vt appareat hominem furijs quibuſdam agitatum, nihil niſi cædes & latrocinia anhelâſſe. Apud Sleidanū altum de his, quantùm equidem aduerterim, ſilentium eſt: fortaſsis & ipſum puduit, referre tam atrocia in principes conuicia, nè Luteri cauſam efficeret deteriorem: ſed nos Sleidani fraudes non ignoramus.

Franciſcus Sickingius perit. Hoc anno tormenti ictu in arce ſua **Lantſtal** perijt Frāciſcus Sickingius vir nobilis, & Luteri inprimìs ſtudioſus. Is bellū indixerat epiſcopo Treuirenſi, obſeditq; Treuiros, ſed induſtria Epiſcopi qui tum in ea vrbe erat, conatus eius irriti fuêre. Nec diù pòſt ab Epiſcopo Treuirenſi & fœderatis aliquot principibus obſeſſus, temeritatis ſuæ pœnas dedit. Celebre nomen ſibi ille comparârat aliquot proſperis rerum ſucceſſibus. Nam Lantgrauio Haſſiæ adhuc puero grauiſſima intulerat damna, & vrbem Metenſem longè florentiſſimam ad detrimentoſas pacis cōditiones adegerat. Multum in eo fidutię & ſpei collocârat Luterus, adeoque plus quàm in vllo principe, quemadmodùm ipſe Luterus clàm ſcripſit Vldrico Hutteno.

Hoc anno Bruxellis, quæ eſt Brabantiæ præclara vrbs,

s,duo profeſſionis Auguſtinianæ ob Luteri do- *Luterani duo martyres, ſcilicèt.*
a flammis exuſti ſunt. Illos verò Luterani non
quàm martyrum loco habent, queadmodùm
ìm Iohannem Huſſium & eius farinæ alios hæ-
icos, Habet enim & diabolus martyres ſuos. Por-
martyres Chriſti pœna non facit, ſed cauſa, vt
clarè inquit Auguſtinus. Quam ſibi pacem pro-
ttunt inimici fratrum? inquit ſanctiſſimus ille
rtyr Cyprianus libro de vnitate Eccleſiæ, quæ
rificia celebrare ſe credunt æmuli ſacerdotum?
ſecum eſſe Chriſtum, cùm collecti fuerint, opi-
ıtur, qui extra Chriſti Eccleſiam colliguntur?
les etiamſi occiſi fuerint in confeſſione nomi-
, macula iſta nec ſanguine abluitur. Inexpiabilis
grauis culpa diſcordiæ nec paſſione purgatur.
e martyr non poteſt, qui in Eccleſia non eſt. Et
ſt pauca: Cum Deo manere non poſſunt, qui eſſe
Eccleſia Dei vnanimes noluerunt. Ardeant licèt
nmis, & ignibus traditi vel obiecti beſtijs ani-
s ſuas ponant: non erit illa fidei corona, ſed pœ-
perfidię: nec religioſæ virtutis exitus glorioſus,
deſperationis interitus. Occidi talis poteſt, co-
ıari non poteſt. Hæc ille.
Eodem anno Carolus Borboniæ dux, à Gallorũ *Borbonius à Gallo deficit*
ge Franciſco ad Carolum Imperatorem cum ali-
ot Galliæ nobilibus defecit, magno Franciſci re-
incommodo. Idem tamen Borbonius infeli-
er attentauit Maſſiliæ occupationem, atque in-
non ſinè ignominia diſcedere compulſus eſt.
Hoc anno quidam ciuis Torgauienſis, ex mona- *Nota facinus inſigne.*
rio Nymicenſi nouem virgines ſacras clàm Vuit-
ıbergam adduxit, omnes genere nobiles, quarũ
am non longè pòſt Luterus inceſtis nuptijs ſibi
pulauit. In huius ciuis & nefarij facinoris defen-
nem libellum edidit Luterus. Alios quoquè
os libros conſcripſit, alterum ad Pighardos, ad
Huſſi-

Huſſitas alterum,videlicet vt ęgerrimè faceret R
manę Eccleſiæ,cùm tamen ante paucos annos eo
ipſos ceu hæreticos & ſchiſmaticos publicis ſc
ptis egregiè eſſet inſectatus.

Inter alia multa q̃ hoc anno ſcripſit idem Lut
rus,etiàm libellũ edidit de Communi fiſco. In h
bona ferè oĩa totius Cleri addicit huiç fiſco con
muni. Hoc em̃ pacto facilè animaduertit ſe mag
apud principes & magiſtratns ciuiles gratiam in
turum, ſi Eccleſiaſticorum bona ipſis adiudicar
Sed reuerà ex eiuſmodi rerum Eccleſiaſticarũ o
cupatione non ſolùm nihil locupletati, ſed mag
etiàm ſuis opibus pleriq; exuti videntur. Quæ e
Deo ſemèl dicata ſunt, in prophanos vſus nunq
ſinè periculo transferuntur. Legimus in hiſtori
M. Craſſum Romanorum ducem, cùm ad bellu
Parthicum proficiſceretur,templum Hieroſolym
tanum ſacris theſauris,inſtigãte nefaria cupiditat
ſpoliâſſe. Verùm perſecuta eſt ſacrilegum vindic
diuina.Nam in pręlio à Parthis non multò pòſt ſ
peratus, vnà cum filio cæſus eſt: porrò hoſtes in
eius repertum, non ſinè auaritię & ſceleris expr
bratione,aurum liquefactum infuderunt.

Comitia Norimbergæ.

Eodem anno habita ſunt Comitia Norinberg
quibus etiàm legatus Pontificis Adriani Franciſ
Cheregatus interfuit.Et licèt pontifex operã ſua
liberaliter offerret Germaniæ, vtpotè dulciſſim
patrię ſuę,tamen magìs exulcerati ſunt eius huma
nitate animi Luteranorum. Prodijt tum liber cen
tum grauaminũ Germanię, authoribus Luterani
vt nihil intentatum relinquerent, quod faceret a
conflandam inuidiã Pontifici & Eccleſiaſticis.Por
rò in his Comitijs decretum fuit, vt contra Lute
ri nouationes Catholici eccleſiaſtę vterentur rece
ptis Eccleſię doctoribus, & probatis Euangelior
expoſitionibus,quod Luterus mira vafricie ità in

te

erpretatus eſt, vt popul⁹ putârit principes ab ipſo
tare, cùm tamen id eſſet falſiſſimum.

Suprà diximus Luterum ſcripſiſſe contumelio-
ſſimè in Angliȩ regem, qui eius captiuitatẽ Baby-
onicam oppugnauerat. Illud regis ſcriptũ poſteà
efenſum eſt à viris doctis, Eckio & Murnero in
Germania, Roffenſi Epiſcopo & Thoma Moro in
nglia. Quãuis aũt noſtrarũ partiũ catholici ſcri-
tores Luterũ multorũ mendaciorũ ſȩpè cõuice-
nt, tamen auſus fuit ille in libello contra regem
ngliȩ affirmare, ſe à mẽdacijs abſtinuiſſe. Ait em̃,
virulentia & mendacijs abſtinui, quibus liber re-
is refertiſſimus eſt. Hoc cùm eſſet mendaciũ im-
udentiſſimum, à noſtris corona ad marginem ex-
reſſa inſignitum eſt. Murnerus certè ex ſolo illo
Angliȩ regem libello collegit mendacia 50. Por-
ò quod addidit Luterus, regis librum virulẽtia &
endacijs eſſe refertiſſimum, non vacat iniuria in-
olerabili, cùm etiàm iure gentium regiȩ dignitati
eferendum ſit. Fuit autem regis ſcriptũ planè Ca-
olicum, & vt dixi, à doctiſſimis viris fortiter de-
nſum. Erat tum temporis in Anglia Ioannes Fi-
herus Roffenſis epiſcopus, tum pietatis, tum do-
rinæ nomine celeberrimus, quippe trium lingua-
um peritiſſimus. Is à Luteri calumnijs regem Hen- *Epiſcopus*
cum vindicaturus, ſcripſit librum pro defenſiõe *Roffenſis*
egiȩ aſſertionis, ſed ſumma modeſtia in hominem *ſcribit co n-*
mnis frontis & pudoris expertem vſus, adhibitis *tra Luterũ.*
uoq; tum ſcripturȩ diuinȩ, tum patrum ſentẽtijs:
uanq̃ in eius libri præfatiõe præter morem ſuum,
ſto dolore ſtimulatus, aliquãto acrior fuerit. Sed
uteri incredibilis inſolentia & improbitas longè
criora merebatur. Ità enim citra omnem modeſtiã
etulantiſſimè debacchari in Pontificẽ, Epiſcopos,
mperarorem, reges & principes, nec vllum facere
onuiciandi & maledicẽndi modum, hominis erat

L per-

perditiſſimi & deploratiſſimi, non modò aſper
verbis, ſed etiàm aſperrimis flagellis & verberibu
reprimendi. Et hæc quidem in illo priuato homin
Sleidanus ne verbo quidem, quod equidem ſciam
vnquàm reprǽhendit, cùm tam multa blateret, m
reque exaggeret, ſi quid à Pontificibus, ad quos e
officio publico pertinet totius cura Eccleſiæ, ſ
dictum aut factū, quod Imperatores, reges & prin
cipes vel immeritò exaſperare queat, præſerti
odiosè, & non bona fide commemoratum. Se
quanto Luteri fuit inſignior impudentia, tāto m
nùs excuſationis habent, qui illius praua dogma
ta amplecti voluērunt. Præter Roffenſem aute
Epiſcopum, de quo iam diximus, ſcripſit pro An
gliæ rege contra Luterum etiàm Thomas Moru
ſumma doctrina & integritate vir, ſed ſub nom
ne Guilelmi Roſſei. Is verò pro admirabili ingen
dexteritate ità omnem Luteri arrogantiam & e
maledicum compreſſit, vt nihil contrà mutire au
ſus fuerit. Pauca eius verba in gratiam lectoris an
notabimus: Dicit ex perſona Luteri: Quoniamqu
dem igitur contradicunt meis dogmatibus Pon
tifex, Imperator, Reges, Epiſcopi, ſacerdotes, laic
& omnes in ſumma boni: mihi licebit pro Dei m
maieſtate Pontificem, Cæſarem Reges, Epiſcopo
ſacerdotes, laicos, omnes deniquè bonos anath
matizare, maledictis & conuicijs inceſſere, atqu
in omnium coronas & capita licebit ex ore me
lutum, cœnum, ſtercora, merdas expuere &c. Po
rò ſuperiùs etiàm hæc habet de Lutero: Verù
quis nebulonem ferre poteſt talem, qui mille vit
js oſtendat, ſe poſſeſſum atque agitatum à legion
dæmonum, & tamen ità ſe iactat ſtolidè: Sanc
patres omnes errauerunt: Eccleſia tota ſæpiùs e
rauit: Doctrina mea non poteſt errare, quia ce
tiſſ

Thomas Morus ſcribit in Luterum.

Veriſſima Thomæ Mori de Lutero ſententia.

iſſimus ſum doctrinam meam non eſſe meam, ſed
Chriſti. Quòd ſi quis reſpondeat, Teſtimonium *Ioan. 8.*
uum non eſt verum, quia teſtimonium perhibes
le teipſo, recurret ilicò ad nouam ſcripturam, Ego
ertus ſum, dogmata mea habere me de cælo. Atq;
bì ſiſtet in hoc ſuo principio, velut firmiſſimo
undamento, quod non omnes Papæ, reges, docto-
es, homines, angeli poterunt euertere. Certus igi-
ur, immò certiſſimus, dogmata ſua habere ſe de
ælo: ſicut certi ſunt & certiſſimi, qui dormiunt,
mnia vera eſſe quæ ſomniant: immò verò certus
certiſſimus, mentiri ſe vigilantem, dogmata ſua
ſſe de cælo, quæ ſua ſibi murmurat cõſcientia dæ-
nonum illi præſtigijs immiſſa: hominibus maledi-
it & angelis, quicunque dogmatîs ipſius contra-
icunt, & eos clamat os in cælum ponere, conſpur-
are ſacra, blaſphemare Deum, quicunque non ve-
entur arguere ſpurciſſimas ipſius blaſphemias. Itẽ
n fine libri ſecundi, addit etiàm hæc Thomas Mo-
us: Verùm à mendacijs & virulentia prorsùs ab- *Nota Le-*
inuiſſe ſe teſtatur ipſe, cui nihil eſt aliud in cala- *ctor.*
no, quàm calumniæ, mendacia, ſycophantiæ: cui
ihil eſt aliud in animo, quàm virus, tumor, inui-
ia: qui nihil in capite concipit, preter ſtultitias, fu-
ores, amẽtias: qui nihil habet in ore pter latrinas,
nerdas, ſtercora, quibus fœdiùs & ſpurciùs, quàm
llus vnquàm ſcurra, ſcurratur. Hæc quidem de il-
o & longè plura ſcribit ille vir tantus, cuius iudi-
ium nemo facilè contemnere auſus erit. Quæ au-
em ſcribit, tam ſunt vera, vt etiàm illo tacente, Lu-
eri dicta & ſcripta ſatìs ſuperquẽ ea confirment.
t quarè tandèm non volunt ſibi cauere homi-
es ab illo miſero, quem viri graues tãtoperè exe-
rantur? Nam & Roffenſis epiſcopus in pfatione,
uius paulò antè meminim9, vocat eũ canẽ rabidũ,
L 2 lupum

lupum rapaciſſimum, vrſam ſæuiſſimam. Et put
certè non paulo plus apud nos pōderis habere d
bere tantorum virorum grauiſſimam ſententian
q̃ Sleidani aut ſimiliū ineptias, qui eū hominē ta
tùm non ceu deum quendam in cælum ferunt, q
ſummæ eruditionis & virtutis viri tanq̃ orbis ho
rendam peſtem toto pectore deteſtantur. Sed Ro
fenſis & Mori ſcriptorū hoc loco Sleidan⁹ vir op
mus non meminit, ſentiens hauddubiò, quantù
eſſent p̄claro Luteri euangelio, totiq; eius cauſę
ctura præiudicium, ſi ea bona fide retuliſſet.

Adrianus pontifex moritur. Non diù pòſt mortuus eſt Adrianus Pontife
vir certè longiori vita dignus: in eius locum ſucc
ſit Clemens VII. è familia Medicea.

ANno 1524. Franciſcus Gallorū rex ingent
coëgit copias, quib⁹ Prouinciam à Cęſar
nis fruſtrà tentatā tuereť. At vbì cognou
re infecta diſceſſiſſe Cæſaris militem, ipſe animu
Mediolanū capit Gallus. ad Mediolanū repetendū adiecit, nec voto fruſt
tus ſuo, Mediolano potítus eſt. Indè verò infeli
ter Ticineń oppugnationi aliq̃t mēſes dedit, nu
re memorabili cōfecta. Erat Ticini p̄ſidiū Germ
norum, duce clariſſimo Antonio Lęua Hiſpano.

Conuentus Heluetiorū. Hoc anno 26. Ianuarij Lucernæ fuit Heluet
rum conuentus, in quo vetus religio & Eccleſię
tús, cęremoniæ & inſtituta, iuſſa ſunt inuiolata
tineri. Iam enim Zuinglius eam gentem ad res n
uas concitare cœperat, cuius impia dogmata id
poris ſoli ferè Tigurini ſequebantur. Inter alia d
cebat Zuinglius, abolendas è templis imagines,
Miſſam tanq̃ impiā abrogandam. Quod vtiq; ni
erat aliud, q̃ Antichriſti agere antecurſorē, q iu
ſacrificium, q̃d in Miſſa fit, auferet ad breue temp
Multū ſudatū eſt à Lutero & ei⁹ tota poſteritate,
lo dęmone id agente, vt Miſſa in ſummū apud o
horrorem, abominationem, contemptum addu

retu

tur,& magnos ea res ſucceſſus habuit in Europa,
ım interìm barbarę nationes apud Antipodes &
ıctenùs incognitas regiones veterem religionem
Miſſæ ſanctiſſimum ſacrificiū ſumma alacritate
deuotiōe cōplectuntur. Porrò quid lucri fecerit
c noſter orbis ſacroſancta Miſſa abroganda, par-
m iam res ipſa abundè declarauit, & maiori ſuo
alo ſentiet poſteritas, niſì reſipuerit, & egerit pœ
tentiam. Hac ferè tempeſtate Bennonis olìm
iſneñ Epiſcopi, quē paulò antę Adrianus Pōtifex *D. Bennonis*
uorum catalogo adſcripſerat, oſſa & reliquię ve- *reliquiæ*
ɛrabiliter è vetuſto terræ tumulo eleuatæ ſunt, *eleuantur.*
annuæ feriæ in eius honorem inſtitutę. Id ſupra
odum malè habuit Luterū, ꝙ cerneret multùm
is conatibus detractum iri ea antiquę pietatis ſa-
a & obſeruantia. Mox ergò libellū edidit hac in-
riptione: *Aduersùs nouum idolum & antiquū diabo-*
m, qui Miſnæ exaltandus eſt. Ità ille inſanus nec di- *Nota Lute-*
s quidem iam beata apud Chriſtum immortali- *ri deplora-*
te fruentibus parcendū putauit, Nō ſunt eō tami- *tā inſaniā.*
ndæ pię aures atrociſſimis maledictis & contu-
elijs, quibꝰ in hoc libello tū in Bennonē ìpſum,
ım in alios quoſdam diuos homo nefarius incur-
t. O pudendā huius ęui ſocordiā, q̄ hoc mōſtrum
ɛrre potuerit. Olìm cùm Chriſtiani ad ſacrifican-
um falſis dijs cōpellerentur, illiq; recuſarent, di-
ɛrentq; non deos eos eſſe, ſed homines fuiſſe im-
uriſſimos & ſceleratiſſimos, ethnici magiſtratus
on ferentes iniuriam, vt ipſis videbatur, deorum
ıorum, omni ſuppliciorū genere in martyres ſæ-
iebant: at Luterus & eius ſimiles dogmatiſtæ, ęuo
oſtro in ipſum Euchariſtię ſacramētum, & in ſan-
tos cū Chriſto iam regnantes, impunè, immò per-
ıultis applaudentibus, immanes euomūt blaſphe-
nias, At tamen quandoquè Deus & ſuas & ſancto-
rum ſuorum iniurias egregiè vlciſcetur.

Per hoc tempus Zuinglius non contentus à Lutero dici Luteranus, ſed ipſe potiùs de ſuo nomin ſectam auſpicari cupiens, non ſolùm Catholico tranſſubſtantiationis aſſertores, ſed etiàm Luterum ipſum, vnà cum pane & vino verum Chriſti corpu & ſanguinem in Euchariſtia haberi dicentem, oppugnare cœpit. Hoc quidem peſſimè habuit Luterum, & hæc res occaſióem præbuit atrociſſimæ ill inter Luteranos & Zuinglianos digladiationi, qu in hunc vſque diem componi non poteſt. Rect hoc permiſit ſapiens & bonus Deus, vt Luteri arrogantia à proprio diſcipulo comprimeretur, & mortales omnes intelligerent rectiſſimè dixiſſe D Hieronymũ, ſcripturas non in legendo, ſed in intelligendo conſiſtere. Ab vtraq; enim parte iſti ſectarij verbum Dei crepant, ſcripturas certatìm ꝓferunt: & tñ cùm certiſſimum ſit, non poſſe vtroſq verum docere dum contraria dicunt, at nihilo minùs alij alijs cedere nolunt, & vtriq; praua ſcripturæ diuinæ interpretatione & ſe & ſuos omnes miſerabiliter ꝑdunt, cũ vtroſq; rectè iã olìm dãnâri hodieq; dãnet Catholica fides, qua certiſſimè credimus, in Euchariſtia ſub ſpeciebꝰ panis & vini poſt Chriſti verba in ſacrificio ꝓlata, ipſiſſimũ Chriſt corpꝰ & ſanguinẽ ſubſtãtialiter cõtineri, etiã extra ſumptionẽ, cùm hoc ſacramentũ nõ niſi oĩpotent Chriſti Ieſu ſermõe cõficiať. A Lutero hac in re iam antè diſſenſit Andreas Carolſtadius, & cùm à Lutero acriter reꝑhenderettur Ienę, q̃ Eccleſias ſ. Luteranas turbaret, ille ſe cõtra ipſum ſcripturũ, ſuamq ſententiã defenſurũ reſpõdit. Tum verò Luterus vt erat contendendi auidus, aureum illi nummum dedit, vt faceret quod minabať. Poſteà libellos aliquot Carolſtadius Baſileę edidit, quorum ſumma erat, non eſſe Chriſti corpus naturaliter in Euchariſtia, nec tñ Zuinglij ſententiã ſequebať, ſed noua

Zuinglius diſcedit à Lutero.

In Dialo. aduersùs Luciferianos.

Carolſtadius contra Luterum.

inter-

terpretatiõe ait, pronomine demõſtratiuo, Hoc
r, demõſtrâſſe Chriſtũ corpꝰ ſuũ menſę aſſidens,
õ aũt ſub panis ſpecie cõtentũ. Hanc ſtultiſſimam
pinionẽ Anabaptiſtę quidã amplectebant, & Zuin-
lij atq; Luteri interpretationẽ reijciebant. Porrò
uingliꝰ Caroſtadiũ dicebat veritatẽ quidẽ agno-
ere, ſed qa troporũ vim ignoraret, verba non re-
o ordine collocare. At ridicula fuit ea Zuinglij
ratio, q iã ſibi de Collega licèt inepto, nonnihil
plaudebat: Alij Carolſtadij expoſitionẽ ceu ni-
is durã & violentã reſpuebãt. Indè accidit, vt Se-
atus Tigurinꝰ cauerit, nè libelli Carolſtadij in vr-
e ſua venderentur.

Nota mirabilem Euãgelicorum cõfuſionem.

Luterus verò Zuinglij expoſitionem libello
uodam confutauit. Ità nimirùm ſpiritus vertigi-
is, in Luterum & eius pręclaram ſobolẽ immiſſus,
epentè multas ab illis extorſit abſurdiſſimas ver-
orum cœnę Domini interpretationes, alias ab ali-
s, & ſimul omẽs à Catholicę Eccleſię ſententia diſ-
repantes: ortumq; eſt implacabile bellũ inter iſtos
actioſos ſpiritus, qui cùm omẽs iactitẽt ſe veritatẽ
emùm in lucẽ protuliſſe, non poſſunt tñ in vnam
liquã de re tanta cõſpirare ſententiã, & à veritate
unt ꝑrsùs alieni, & interìm miſerrimã & rudẽ ple-
eculam in diuerſas factiones & opiniones diſtra-
unt, efficiuntque vt iam permulti non videant,
uem potiſſimùm in hac dogmatum mirabili va-
ietate ſequi debeant. Quis verò ſatìs deplorare
oſſit, tã innumeras Chriſti Ieſu ſanguine rédem-
tas animas, aliquot importunorum & turbulen-
orum ingeniorum arrogantia & philautia in cer-
tiſſimum exitium, horrendámque æterni ignis da-
mnationem præcipites agi? Verùm hoc iſti perditi
tenebriones pro ludo habent, modò ipſi ſibi ali-
quod poſſint parare nomen, licèt cum ſumma hæ-
reſeos ignominia coniunctum.

Præcones Euangelici inter ſe tumultuãtur.

Luterus ſeditioſè ſcribit.

Scripſit hac tẽpeſtate Luterus libellũ Germanic de mercaturis & fœnore. quid eo libello ſpectâri res ipſa ſatìs declarat. Multus ibì eſt in exaggeran dis oneribus, q̃ accidât Germaniæ auaritia merca torum. Videbatur rem cum ſolis habiturus merca torib⁹, & animo verè pio illorũ mala ſtudia repr hẽſurus. Sed multitudinis animos & ſibi cõciliare & in principes iritare moliebatur. quod nè temer ſcripſiſſe videamur, ipſe ſe ꝓdit, eodẽ in libello ita inquiẽs: Reges & principes hîc attẽtos eſſe oporte bat, & ex iuris ſeueritate hęc interdicere. Sed, vt au dio, habent illi caput iſthic & partes: fitq; quod eſ ab Eſaia dictum: Principes tui ſocij furum. Intereà ſi quis aureum vnum aut dimidium furto tollat eum ſuſpendio necant: porrò ſua habent commer cia cum illis, qui totum orbem expilant, plusque furantur, quàm cęteri omnes, vt verum permanea quod dici ſolet, Grandes fures, paruos tollunt in crucem, &c. Puto equidem ſatìs hinc apparére, q̃ ille multam p̃buerit materiam multis editis libris tumultui Ruſticorum, tametſi Sleidanus culpam omnem à Lutero in Munzerum transferre conatur, cùm tamen, ſi vir bonus fuiſſet, in Luterum ipſum, tanquàm eius mali fontem, potiùs referre debuerit. Ex Luteri enim ſcriptis Munzerus occaſionem hauſiſſe videtur, nõ facilè fortaſsìs talia auſurus vnquàm, niſì illi Luterus ad quiduis audendum viam egregiè muniuiſſet.

Eſa. 1.

Monialis fugit è monaſterio, Lutero approbante.

Scripſit prętereà libellũ alium Germanicum de flagitioſo cuiuſdam monachę è ſuo cœnobio receſſu, quem nõ dubitat inter diuina numerare miracula, homo totus à malo dæmone obſeſſus & occæcatus. Fuit Iſlebij inſigne monaſteriũ virginum, in quo Florentina quędam, cum cæteris monaſticen profeſſa, corpore degebat, non animo. Erat illa iam Luteri ineſcata blandiſſimis vocibus, ad

carnis

rnis ſectandas voluptates etiàm Deo ſacratas virnes egregiè incitantibus, quaſi nulla ſit votorum s, liceatque ſpretis votis, ſpreto omni pudore & recundia, omni calcata honeſtate & religione, ſt datam Deo perpetuæ cõtinentiæ fidem, tranſe ad nuptias, & Chriſto immortali ſponſo repuato, homini mortali breuiſſimæ cuiuſdam captãe cauſa voluptatis ſe ſceleratiſſimè proſtituere. q; conqueſta fuit illa cuidam è ſuæ ſtirpis hominbus, vitam monaſticam nullo pacto ſibi conueni, velle proindè ſe ait ex monaſterio diſcedere. Res lata eſt ad Abbatiſſam. Ea multis modis ſtuduit eã hac amẽtia reuocare: ſed cùm nihil efficeret, iuſeam ex monaſtici canonis pręſcripto aſſeruari in ſtodia. Accidit intereà, vt quæ illi aſſeruandæ denata erat, oſtium carceris caſu quodam apertum linqueret. Quod cernẽs Florentina, clanculò inſe ſubduxit, & ad Luterum, patronũ ſcilicèt pucitiæ & integritatis, profugit. Ille contra omnes bbatiſſæ querelas graues, quibus illam profugam riurij & voti violati ream accuſabat, libellũ euuluit, quo docere voluit nouus euangeliſta, alũnus on Chriſti, ſed Iouiniani, aut alicuius eo deterios, nõ ſinè pręcipuo pręppotentis Dei miraculo ilm fuiſſe ex inferno ereptam. Monaſteriũ enim ille, r optimus non alio quàm tartari loco habuit, vt dè etiàm, tãquàm ex vnguibus leonem, liceat hoinem penitùs habere perſpectum. Scilicèt grande rodigium fuit, aperto oſtio fugere. In illo autem bello ridet miracula, quę circa obſeſſos à dęmone unt, quos ait aqua luſtrali non cruciari, ſed id tanùm eos fingere: quẽadmodùm olìm, teſte D. Hieonymo, impius Porphyrius & Eunomius, quod maryrum cineribus mali dæmones torquerentur, aiebant præſtigias eſſe dęmonum, & non verè clamare æmones, ſed ſua ſimulare tormẽta. Sic nimirũ Lu- *Aduersùs Vigilantiũ.*

L 5 terus,

terus non immeritò à Zuingliano quodam craſſu
ruſticus appellatus, immanis cuiuſdā miraculi loc
habet, quòd petulās fœmina patente carceris ianū
aufugit: quòd autem dæmones aqua ſacra torquer
tur, id vult fingi ab illis. Eundem in modū Matthi
as Illyricus & eius ſocij, architecti hiſtoriæ Magde
burgenſis longè vaniſſimæ, derident ſolennem ill
apud Catholicos aquā cōſecrandi ritum, noluntq
cum ab Alexandro antiquiſſimo pontifice & mar
tyre, ſed ethnico neſcio quo pontifice vſurpatum
Non eſt dubium, à malo dęmone incitari id genu
homines, vt ea omnia in contemptum adducāt, qui
bus catholica Eccleſia ceu prędidijs quibuſdam vti
tur aduersùs inſultus & machinationes dęmonum

Aquæ luſtralis antiquus vſus. Sed ſacræ aquę tam eſt antiquus in Eccleſia vſus, &
totiès etiàm ad maxima edenda miracula comperta
vis, vt iſtos meritò ſuî pudere debeat, dum eam op
pugnant. Non ità pridèm in lucem editi ſunt octo
libri Conſtitutionum Apoſtolicarum, à Clemente
Lib. 8. cap. 35. Romano conſcripti. In ijs hęc habetur oratio: Do
mine Sabaoth, Deus virtutum, creator aquarum &
dator olei, miſericors & benigne, qui dediſti aquā
ad potū & munditiem, oleum ad exhilarandum fa
ciem in exultatione lætitiæ: ipſe quoquè nunc per
Chriſtū ſanctifica hanc aquam & hoc oleum, in no
mine eorum qui attulerunt, & da virtutem ſanita
tis effectricem, ægritudinum expultricem, dæmonū
fugatricem, omnibus inſidijs aduerſariā per Chri-
ſtū, qui eſt ſpes noſtra, quo cum tibi gloria, honor
& cultus cum ſancto ſpiritu in ſecula, Amē. Poſſent
in huius aquę cōfirmationem plurima adduci, ſed
nō eſt huius loci. Hîc ſatìs ſit indicâſſe, Luteri ſpiri-
tum eam aquam ferre non poſſe, porrò verò liben-
ter hominibus perſuadere velle, laſciuientem mu-
lierculam, blandiſſimę Dominę Veneri litare cupi-
entem, non ſinè ingenti miraculo apertis oſtijs è
cœnobio

œnobio ſceleratè aufugiſſe. Sed hoc profectò ſtu-
endo non vacat miraculo, vllum potuiſſe reperiri
ominem, qui tam inſulſo & portentoſo nugatori
dem commodaret, quem non pudet fœdis ſceleri-
is patrocinari.

Hoc anno rursùs Comitia habita ſunt Norinber *Comitia alia Norinbergæ.*
æ. Miſit eò Pontifex legatum Cardinalem Laurē-
um Campegium, virum ſanè eximia eruditione &
ulta prudentia ac rerum peritia inſignem: cui ad-
entanti omnes ferè principes extra portam pro-
eſſere obuiàm honoris cauſa: ſed tamen comiter
um precabantur, nè more ſoléni & cum ſolitis cæ-
emonijs vrbē ingrederetur, quòd multi iam è vul-
o Luteri doctrina imbuti, alienis eſſent animis in
ontificem: idque factum eſt. Venit eò quoquè Re-
is Hūgarorum Ludouici legatio, triſtiſſimum de
urcarum impreſſionibus nūcium adferens, & ne-
eſſaria poſcens ſubſidia. Verùm perquàm commo-
è accidit Turcæ, quòd iam Germani de religione
ter ſe parùm conſentirent.

Circa hęc tempora ſcripſit Luterus contra duo *Luterus cōtra 2. Cæſaris mādata.*
Cęſaris mandata, tanto furore & animi impotētia,
t morſus exitiales intentare videretur, idque tum
Cęſari ipſi, tum reliquis principibus viris, quibꝰ ait
Turcam deciès eſſe & meliorem, & prudentiorem:
uosque incunctanter per ſummam contumeliam
ocat ſtolidos, fatuos, inſanos, furioſos & amentes *Nota Luteri ſpiritum.*
noriones. Sed niſi ipſe planè amēs & inſanus eſſet,
am impotenter in principes non inueheretur. Cui
honorem, inquit Apoſtolus, honorem. Verùm id *Rom. 13.*
emporis Carolus Imperator grauiſſimis rebus im-
plicatus fuit, ità vt nefarium hominem comprime-
e non potuerit.

Sleidanus ſuo more has Luteri atroces & into-
lerandas calumnias in principes diſſimulat, ſcilicet
nè Lector furioſi hominis barbaris vocibus per-
mo-

motus,ab eius doctrina deſciſcat, aut certè eam v
hementer ſuſpectam habeat. Hęc autem omnia n
parùm faciebant ad ciẽdas turbas & ſeditiones cõ
citandas:nec poſſunt Luteri ſtudioſi ab illo amoli
culpam tumultûs ruſticorum, qui paulò pòſt ſecu
tus eſt. Suis enim importuniſſimis ſcriptis non ni
bellicum cecinit:nec tamen aduertit miſera plebs
quem hominẽ ſequeretur. Miſcebat enim ſeditio
ſis vocibus verba quædam,pietatis quandam ſpeci
præ ſe ferentia,& hac arte tegebat animum ſangui
narium.

Caroli V. *literæ ad principes.*

Sub hoc fermè tempus ex Hiſpanijs Carolus Cę
ſar literas dedit ad principes,quibus decretum No
rinbergẽ Conuentûs acriter reprehẽdit,& Comi
tia Spiræ indicta fieri vetuit, vbì Principes & ordi
nes Imperij rationem inituri erant cõſtituendę re
ligionis vſq; ad tempus Concilij. Id enim ad ipſo

Fœdus principum Catholicorum.

minimè ait pertinere.Antequàm hę literę veniſſen
in Germaniam,Legatus Pontificis Campegius,Fer
dinandus Auſtriacus,epiſcopus Salsburgẽ, Duce
Bauariæ Vuilhelmus & Ludouicus, & aliquot Epi
ſcoporum legati Ratisbonę cõuentus habuêre,atq
inter ſe fœdus percuſſêre,quô Luteranę hęreſi poſ
ſent fortiùs ire obuiàm:multa quoquè ibì ſaluber
rimè decreta ſunt pro Catholica tuenda religione,
& Luteri dogmatibus profligandis & extirpandis.
Legatus quoquè Pontificis Campegius,quòd intel
lexiſſet Cleri malam vitam multis è vulgo ruẽdi in
hæreſes magnam prębere occaſionem,quędam de
creta promulgauit,quibus Cleri mores reformarẽ
tur,& abuſus rembuerentur,quæ alij quoquè Prin
cipes grata & rata habuêre. Erat enim frequens in
ore Luteranorum dogmatiſtarum mala vita Cleri,
& hac identidèm commemoranda,mireq; exagge
randa multorum animos in Clerum concitabant:
nec eos mouebãt exempla bonorũ,qui erant multi
in

clero,ſed ſatis habebāt inueniſſe quod apud vul-
ıs traducerēt,quod optabāt ardere magis ac ma-
s odio Cleri.

Fuit apud Antuerpienſes quidam Henricus Zut-
ıanius Prior Auguſtinianorum. Is cùm in hære-
n Luteranam,quam ſemèl abiurârat, relapſus eſ-
t,vltimo afficiēdus ſupplicio,perfregit carcerem, *Apoſtata*
è Brabantia Bremam profugit. Tandèm Meldor- *cōburitur.*
ij apud Thietmarſos hoc anno perfidiæ ſuæ pœ-
ıs dedit,flammis exuſtus. De eius ſupplicio lamē-
bilem ſcripſit Luterus epiſtolam ad Bremenſes,
uos ille Henricus apoſtata ex Catholicis fecerat
uteranos, qui tamē poſteà ex Luteranis facti ſunt
uingliani vel Caluiniani. Sleidanus ſcribit eum ꝓ-
ter euāgelij doctrinam fuiſſe interfectum: ſcilicet
t hęreticum Luteranum in martyres referat. Eat
le quò dignus eſt cum talibus Pſeudomartyribus.
'olebat ille apoſtata Thietmarſos bellicoſam gen-
em ab Euangelio Chriſti ad Pſeudoeuangeliū Lu-
eri traducere: ea cauſa, non vt martyr, ſed vt hære-
icus peremptus eſt. Multū ille conabatur inter cle-
um & populum excitare diſcordiam, primò Ant-
ıerpiæ, deindè Bremę, poſtremò Meldorpij. Lute-
us eius ſcripſit hiſtoriam, aitque eum Antuerpiæ à
yrannis expulſum, veniſſe Bremam. Atquì non ille
xpulſus fuit, ſed fracto carcere aufugit, alioquì vt
elapſus in hęreſim, pœnas luitur⁹. Sic iſti inuicèm
ſe ornant mendacijs, vt intelligas om̄i vera virtute
deſtitutos, nihil in ſe habere, quod vllam verā lau-
dem mereatur.

ANno 1525. Franciſcus rex Galliarū, cùm
iam in quartum menſem fruſtrà oppu-
gnâſſet Papiam, nouis Cęſaris copijs ſu
peruenientibus, prælio decertare coa-
ctus eſt. Cuius is fuit euentus, vt nobi-
liſſimis quibuſq; Gallorum ducibus & proceribus
inter-

interfectis, Rex ipſe gnauiter pugnans, viuus in h
ſtium poteſtatem conceſſerit. Ea victoria Hiſpan
& Germanis effuſiùs tum lætandi materiam pręb
it, quòd in natalem Caroli Cęſaris diem, qui eſt I
Matthiæ ſacer, incidiſſet. Rex ineunte æſtate à G
nua in Hiſpaniã perducitur à Carolo Lanoio, q
ea calamitate conſternatũ eius animum, inijcien
meliori ſpe erigere nitebatur. Vbì in Hiſpaniã ve
tum eſt, Cęſar eum ſuũ in conſpectũ venire nolui
Id verò vſqueadeò malè habuit regẽ ſua ſpe iã d
iectũ, vt in morbum inciderit, qui ei ſupremũ vit
diẽ allaturus videretur, nisì eũ humaniſſimus Cęſ
liberali colloquio blandè & amicè cõſolatus, pr
pediẽm dimiſſurũ ſe recepiſſet. Erat em̃ Franciſcu
magno & excelſo animo, atq; vtinàm inter Carol
Cęſarẽ & ipſum ſyncera & conſtans pax & amiciti
cõflari potuiſſet, meliori certè loco hodiè eſſet Re
pub. Chriſtiana. Vterq; enim princeps & lõgè era
potẽtiſſimus, & Catholicę religionis obſeruãtiſſi
mus. Sed hauddubiò peccatis noſtris id effectũ eſt
quòd perpetua ferè inter illos bella extitère.

Carolſtadius primus vxorius ſacerdos.

Suprà mentionem fecimus Andreę Carolſtadi
archidiaconi Vuittenbergẽſis. Is primus omniũ e
ſacerdotum ordine vxorẽ duxit, ſcortum dixiſſem
veriùs. In illis nuptijs Miſſa celebrata eſt, cuius tot
officium à Luteranis compoſitum fuit, tale reuerà
quod vel ſolùm ſufficeret ad concitandam Dei in
nos indignationẽ. Meritò de illis dici poterat, qu
eam Miſſam celebrârunt, Fiat oratio eorum in pec
catum. Cùm autem miſer ille Carolſtadius Vuittẽ
bergæ, reuerſo è ſua Patmo Lutero, non poſſet ſua
ſomnia liberè in vulgus ſpargere, obſiſtẽte ei Lute
ro, qui ſolus volebat pręcipuus videri, abijt indè
Orlamũdam ducis Saxonię oppidũ, vbì fretus po-
puli fauore, publicè Luterũ reprehendit. Id mini-
mè ferens Luterus, tãdẽm effecit vt è tota Saxoniæ
ducum

Pſal. 108.

Luterus proſcribi facit Carolſtadium.

cum ditione profligaretur, licèt paulò antè ſum-
us fuiſſet Luteri amicus. Et quanuìs ipſe non mi-
s quàm Luterus creparet verbum Dei & purum
iangelium, tamen cedere compulſus eſt, & vitam
terìm agere miſerrimam cum ſua non vxore, ſed
ceſta cõcubina, quæ quidem genere nobilis erat.
ndèm miſer ille hoſtis ſui Luteri opem implora-
coactus, & eius precibus adiutus, in Saxoniã re-
t ea lege, nè quid contra Luterum vel verbo vel
ipto palàm aſſereret. Scripſit in eum valdè acer-
Luterus, & cõcitatę ruſticę ſeditionis, in qua vl-
centum ruſticorum millia periêrunt, admodùm
m ſuſpectum reddidit. Scripſerat antè in Luterũ
rolſtadius, nec omninò ſinè precio, quia aureum
mmum ab ipſo acceperat. Itaq; huius anni initio
terus ei reſpondit libro, cuius titulum eſſe vo-
it, *Contra cæleſtes prophetas*. Scripſerunt verò in Ca
lſtadiũ etiàm alij Luterani, & in ijs Vrbanus Re-
us, de quorum omnium ſcriptis apoſtata Oeco-
mpadius in ſuo Antiſyngrammate hoc reddit te-
monium, quòd cauſam Carolſtadij non tam ſub-
rterint, quàm confirmârint. Et hoc Oecolampa-
j teſtimonium, quanuìs hominis infamis, non pa-
m habet ponderis apud Sacramentarios, licèt Lu
rum oppugnet.

Nota teſtimonium ſatanæ contra ſaſanam.

Huius anni menſe Martio Zuinglius libellũ edi-
t *de vera & falſa religione*, quem etiàm nõ dubita-
t in Catholica religione conſtantiſſimo Galliarũ
gi Franciſco dedicare. In pfatione eius libelli hęc
guntur: Diabolus nos tentat per homines obſti-
atos, qui cùm videat veritatem de cœna Domini
on per ſe, ſed per alios in lucem proferri, more fu
oſorum criminari alios, & in eos bacchari incipi-
nt: quibus verbis non obſcurè Luterum ipſum &
ius propugnatores perſtringit, quos ſanè diſertis
erbis ait à diabolo inſtigari, & inſtàr furioſorum
de-

Zuinglius dedicat librũ regi Chriſtianìſſimo.

Luterũ perſtringit.

debacchari &c. Videāt iam miſeri & cęci homin
quàm meritò Luterum damnârit Catholica Chr
Eccleſia, quandò tam malè etiàm proprij diſcip
de illo ſentiunt. Et tamen Zuinglius nihilo fuit L
tero melior, immò in quibuſdam etiàm deterio

Per hoc tempus idem Zuinglius cum ſuis Eccle
Tigurinæ miniſtris & ſymmyſtis multùm egit
frequentiſſimo Tiguri Senatu, vt Miſſa & Eucha
ſtiæ adoratio prorsùs aboleretur. Reſtitit illis a
quādiù vir quidā egregiè catholicus: ſed quia pla
Miſſam Tigurini abrogant. ſibilis valdè erat Zuinglij doctrina, quæ confeſſi
nem peccatorum, ieiunia, labores pœnitentiæ, &
genus alia reijceret, decretum eſt in Senatu, vt M
ſa deincèps in perpetuū exularet, &, vt quidam
eptus ait, mox ſecuta eſt publica totius Eccleſię T
Prou. 2. gurinæ gratulatio & lætitia: Scilicet lætantur hęr
tici, cùm malefecerint, & exultāt in rebus peſſim
Catholici hauddubiò cùm hæc & id genus alia l
gunt, non poſſunt aliud quàm gemere & plange
iſtorum prodigioſam cæcitatem. Lætantur Chriſ
ani, immò pſeudochriſtiani, ablatā eſſe Miſſam, n
vidēt miſeri hoc propriè pertinere ad Antichriſt
Zuinglius ſomnio incitatur ad abrogādam Miſſam. cuius organa ſunt Turcę & Tartari, atq; antecurſ
res hęretici temporum horum. Vt autem Zuingli
in ſua hac impietate eſſet ptinacior, ſcribit ſe qu
dam ſomnio admonitū eſſe. Ità apud illū hac in
grauiſſima permultum habuit momēti inſanient
cerebri ſomnium, cùm alioquì nihil apud ſe valer
velint niſì ſcripta diuina. Eſt autem in hoc ſomni
id magnoperè obſeruandum, quòd Zuinglius ipſ
palàm affirmat, neſcire ſe an ille admonitor, qui i
ſomnis illi apparuit, ater fuerit an cādidus. Quæ re
argumento eſt, in rebus grauiſſimis quàm impiè iſ
ludant, nec alicuius penſi habeāt. vtrùm à bono v
malo ſpiritu hauriant dogmata. Sed ità illudi pa
eſt illos, qui ſuum iudiciū totius orbis iudicio an

tepo

eponunt. O cæcos duces cæcorum.

Libet hoc loco aliquot cœnæ Dominicæ ritus dſcribere,quos iſti homũciones è ſuo cerebro cõnxerũt,vt videãt Catholici,quàm nihil iſti à ſumna barbarie diſcrepẽt.Tiguri,quod eſt pręcipuum Ieluectiorum oppidum, hic ſeruatur ritus, omnius pijs valdè abominandus:Finita concione,men- infertur,& munda mappa inſternitur:huic impo itur caniſtrum pane azymo plenum, catini quouè & pocula lignea,(Nihil em̃ hîc periculi eſt,vbì ullus eſt ſanguis Domini, ſed vinum ſolùm) quæ ino implentur.Accedit ad menſam Eccleſiæ minier cum diaconis,& totum cœtum ad attẽtionem xcitat:mox alter ex diaconis ſubijcit inſtitutioné œnæ Domini ex Epiſtola ad Corinthios, (de qua mẽ inſtitutiõe & eius ritibus ipſe dicit Apoſtolus odem loco: Cętera,cùm venero,diſponã,tãquàm opioſiùs Corinthijs traditurus cœnæ peragendæ tum,quod iſti nolunt aduertere,quia dati ſunt in probum ſenſum)alter verò recitat partem capitis xti Ioãnis.Mox recitato ſymbolo fidei,paſtor vel iniſter admonet,vt quiſque ſeipſum examinet & ploret,nè indignè accedẽdo, corporis & ſanguis Domini reus fiat.(Sed quomodò poteſt eſſe re orporis & ſanguinis Domini, qui illud reuerà nõ cipit? O miſeros homunciones.)Poſteà omnes ſe genua demittunt, & paſtore pręeunte, orationẽ ominicã dicunt.Ea abſoluta,paſtor accipit panẽ, & certè nihil aliud quàm panem,quia iſti paſtores on ſunt ſacerdotio initiati, aut certè nõ intendũt uod Eccleſia intendit)& rurſùs ipſe quoquè alta oce recitat inſtitutionem Cœnę Dominicæ: deinè panem miniſtris diſtribuit,& poculum porrigit, ui panem in catinis,& vinum in cyathis circunfeunt,& populo exhibent. Quiſque in manus ſumit uod traditur à miniſtris:edit,& proximè aſſidenti

Tigurini vt ſuam ſeruẽt cœnam.

I.Cor.I.

offert partem eius quod accepit,ſimiliter etiàm po
culum porrigit. (Mirum,cùm iſti vſqueadeò time
ant,ſi vna ſpecie vtantur, non timere illos, nè fort
à vicino morbum Gallicum,aut Peſtem, aut al u
aliquid eiuſmodi contrahant. Certè nunquàm il
ſic acciperent Corpus & ſanguinem Domini,ſi Ca
tholica Eccleſia hunc modũ pręſcriberet.) Interim
verò dum de hoc nõ Domini, ſed factitio (nè qui
iam dicam grauius)pane edunt & de poculo bibũt
vnus ex Eccleſię miniſtris,prælegit ex euãgelio Io
hannis verba Chriſti ad paſſionem euntis, incipiẽ
à pedum ablutione, quæ quidem cùm ibì expreſ
ſum habere videatur Domini mandatum,tamen a
iſtis prorsùs negligitur: porrò calix vrgetur, cuiu
nullum vſquàm extat expreſſum mandatum. Porr
verò ſi catini & pocula ad menſam redeunt,(quo
fortè rarò accidit, largiter ſuauia vina potantibu
fratribus & ſororibus Euangelicis) Eccleſia iterùm
in genua procumbit,& Deo gratias agit pro bene
ficio redemptionis Chriſti.Piget hac de re quicqu
ampliùs ſcribere,cùm ſit & ridicula & impia, à ma
leſanis & fanaticis cerebris commẽta in Catholica
Ritus cœnæ in agro Tigurino. Eccleſiæ contemptum. Et hic quidem ritus Tigur
ſeruat.Porrò in ipſo agro Tigurino miniſter omni
ſolus recitat,& ad menſam ſinguli accedũt.Pulchr
nimirùm,quia ſic viſum eſt Zuinglio. Baſileæ verò
Oecolampadius ſummus Zuinglij amicus hũc ſer-
uauit morem: (vt ſinguli eant in adinuentionibus
Ritus Baſileenſis. ſuis)Pro ſuggeſtu legebat omnia vſq; ad verba cœ-
næ,quæ ante mẽſam recitabat. mox finita oratione
& conuocatione,ſequebatur communio. Interìm
dum communio fieret,plebs pſalmos vernacula lin
gua cantabat.Finita communione,cœtum cum ex-
hortatione dimittebat. Immenſi operis fuerit,ſin-
gulorum diuerſos ritus commemorare,quibus po-
pulus miſerandũ in modum in pugnantiſſimas opi-
niones

ones diuulſus eſt, ridentibus interim iſtis planè
ſſonis noui Euangelij buccinatoribus, quòd ſin-
ıli habeant ſuos ſectatores, quibus de ſuo ferè co
ıomine poſſint ipſi nomen imponere.
Hac tempeſtate Sueuici aliquot Luterani docto- *Luterani*
s, nempe quatuordecim, Halæ Sueuorum conue- *dānant Oe-*
runt, & ſcripto quodam, quod Syngramma dici *colampadiū*
luerunt, (author putatur fuiſſe Ioānes Brentius
ſignis Luteranus) Oecolampadij ſententiam da-
nārūt, Luterani ſ. Zuinglianū. Nec ſe deſerit Oe- *Oecolāpadi-*
lampadius, mox Antiſyngrammate reſpondet *us ſe tuetur.*
euis illis. Quin & Bucerus deſertor inſtituti Do-
nicani) Nam plerique omnes noui Euangelij au-
ores & ſigniferi, apoſtatæ monachi, & eoipſo in-
nes ac deteſtabiles fuere) ſcripſit ad quoſdam ex
euis illis, vt perpēderent quàm parùm deceat eos
i eundem Chriſtum docent, diſſidere &c. Sentie-
nt facilè apoſtatæ & deſertores illi, ex mutuis his
orum diſſenſionibus peſſimum ad omnes mana-
fœtorem, & cupiebāt quidem rem compoſitam,
præ animi tumore, cùm ſuam, non Chriſti, glo-
m quærerent, alij alijs nihil concedere voluerūt.
nedictus Deus, qui eum in modum confudit idi-
ata conſtructorum nouę turris Babylonicæ. Et
ėt hoc vno ſaltem argumento ſatis ſuperque in-
igi licebat, homines iſtos non Chriſti, qui pacis
uthor & amator eſt, ſed ſatanæ, qui rex eſt ſuper
nes filios ſuperbiæ, & ſuos ſectatores ſuî efficit
iles, hoc eſt, pacis & cōcordię Catholicę inimi-
, ſpiritu duci, tamen miſera plebs lucem euange-
m inueniſſe ſe putans, à Catholica quidem Ec-
ia libenter diſceſſit: ſed interim tamē nunquàm
uit certam vnam aliquam, quam omnes ſeque-
tur, doctrinam inuenire, ſed vt quęq; regio Ger-
niæ & vicinarum prouinciarum his vel illis fa-
nibus deditos accepit concionatores, ità in hāc

vel illam cōceſſit factionem:adeò vt eò tandèm re
redièrit,vt multis locis etiàm ſub eodem tecto to
ſunt ſectæ,quot ſunt capita:quod quidem eſt om
um flagellorum Dei longè acerbiſſimū.Verùm ho
neceſsè eſt illis accidere, qui à Catholicæ Eccleſi
vnitate diſcedunt.

Libellum Sueuorum,cuius iam meminimus, Io
hannes Agricola,tum tēporis Luteri ſtudioſus,ve
Luterus ex-ecratur Sa-cramētarios tit Germanicè: Luterus eam verſionem prȩfation
probat,ſimulq́ue teſtatur, ſe Sacramentarios plan
execrari. Illi prȩfationi reſpondit Oecolampadi
Germanicè.Si verò Luteri doctrina à Chriſto m
nauit,vt & ipſe videri voluit, & eius ſtudioſi iact
tant,cur non habet apud eos pondus hȩc eius ſe
tentia,qua Sacramētarios execratur? Cur tam mu
ti à Lutero ad Zuinglij caſtra perfugiunt? Aut ſi
re tanta errat Luterus,cur nō intelligunt,nō Chr
ſti,ſed mendacij ſpiritu eum ad ſua ſcribenda com
menta incitatum fuiſſe?

Scripſit hoc tempore contra Zuinglianos etià
Ioannes Pomeranus excucullatus monachus Ep
ſtolam quandam Latinè & Germanicè, Luteri ta
tus amicus,vt eum Vuittenbergēſis Eccleſiȩ paſt
rem fecerit. Sed tales paſtores à ſuo grege arce
Chriſtus.

Miſerunt hac tempeſtàte Argentoratenſis E
Nota, pacē volūt ſecta-rij, vt poſ-ſint oppu-gnare Ec-cleſiam. cleſiæ miniſtri Euangelici legatum ſuum ad Lut
rum, qui eum & ſuos hortaretur ad concordian
vt regnum Pontificis Romani coniunctiſſimis v
ribus oppugnare poſſent. (Ità certè ipſi de ſe ſcr
bunt,nec pudet eos tantam ſui pectoris vecordia
poſteris prodere,qui vel ex hoc ſolo Romani po
tificis odio & inſectatione facilè intelligent,eos
tanæ ſatellites fuiſſe.)Prȩclarè enim inter alia mu
ta à Diuo Cypriano vetuſtiſſimo atque eloque
tiſſimo martyre ſcriptum eſt libro primo Epiſtol.

Qual

Quales putas eſſe eos, qui ſacerdotũ hoſtes, & con-
ra Eccleſiam Catholicam rebelles, nec pręmonen-
s Domini comminatione, nec futuri iudicij vltio-
e terrentur? Neque enim aliundè hæreſes obortæ
int, aut nata ſunt ſchiſmata, quàm indè quòd ſa-
erdoti Dei non obtemperatur, nec vnus in Eccle-
a ad tẽpus ſacerdos, & ad tempus iudex vice Chri-
i cogitatur: cui ſi ſecundùm magiſteria diuina ob-
emperaret fraternitas vniuerſa, nemo aduersùm
cerdotum collegium quicquam moueret: nemo
oſt diuinum iudicium, poſt populi ſuffragiũ, poſt
oëpiſcoporum conſenſum, iudicẽ ſe non iam Epi-
opi, ſed Dei faceret: Nemo diſſidio vnitatis Chri-
i Eccleſiam ſcinderet: nemo ſibi placens ac tumẽs,
orsùm foris hęreſin nouam conderet. Hęc quidẽ
e ſanctiſſimus Epiſcopus: ſed hęreticis fruſtrà cõ-
emorantur, quippe ſubuerſis, & proprio iudicio
ondemnatis. Luterus verò nihil Argentinenſium
iniſtrorum motus admonitione, è diuerſo potiùs
ortatur Zuinglium & Oecolampadium, vt deſi- *Nota.*
ant animas ſeducere, planeque affirmat, aut ſe, aut
los ſatanę miniſtros eſſe.

Indignum putabat Luterus, qui illis cederet, ſed
xpectabat, vt in ipſius ſententiam oẽs concederẽt.
Quid interìm mẽtis habebant, qui Luteri doctrinã
cuti, nouã de Euchariſtia opinionem proferri vi-
ebant, idque non ſinè Luteri tanquàm errantis re-
ræhenſione? An non puduit eos tam leuiter à Ca
olica Eccleſia ad Luterum defeciſſe, cùm viderẽt
in ſummum ſalutis ſuę diſcrimen hac dogmatum
iuerſitate coniectos, & quidẽ intra paucos admo-
ùm annos? Felices ergò illos, qui ſe intra Catholi-
æ Eccleſiæ vnitatem continuerunt.

Thomas Mũzerus ruſticorum tumultus ciet.

Per hoc tempus extitit quidam Thomas Mun-
erus presbyter, homo importuniſſimus & audaciſ-
mus. Is ex ſcriptis Luteri hauſta occaſione, multis

Germaniȩ locis credulā nimìs & imperitam Ruſt corum turbam ad ſeditiones cōcitauit, & primò i Clerum, mox in principes inflammauit. Itaque ma gnus hoc anno diuerſis in locis factus eſt agreſtiu hominum concurſus, ad inauſpicatam quandam li bertatem adſpirantium, & multa ab eis nefariè ſceleratè ſunt admiſſa, per ſummam crudelitate occiſo, prȩter alios nobiles viros, Ludouico comit Helueſteno, qui in matrimonio habebat Maximili ani Cȩſaris filiam notham: incenſiſq; in vna Fran conia ducētis & eo ampliùs arcibus & monaſterijs Non dubium quin ſupremam is tumultus Germa niæ & vicinis prouincijs calamitatem fuerit allatu rus, nî maturè tam improbi conatus Principum ar mis prorsùs impediti & eliſi fuiſſent. Feruntur ho in tumultu, vt antè dixi, vltra centum millia Ruſti corum in Germania & Lotharingia cecidiſſe. Ani mauerat pleroſque Munzerus, dicens inter alia, ſ omnes bombardarum ictus ſua manica excepturū Sed ille non diù pòſt captus eſt Francuſij, & tradit Erneſto comiti à Mā́sfelt inprimìs catholico, in cu ſtodia ſeruandus. Captus eſt etiàm ſocius eius no mine Phiferus, monachus apoſtata: ſed hic obſtina to animo permāſit in errore, & ſic gladio cȩſus oc cubuit. Munzerus verò fertur ex animo doluiſſe, errores reuocâſſe, præmiſſa Confeſſione ſub altera ſpecie Euchariſtiam accepiſſe, & ità demùm gladio percuſſus, ex hac luce migrauiſſe.

200. arces & monaſteria inflammata.

Centū millia ruſticorum cæſa.

Munzerus reſipiſcit.

Luterus vbì vidit miſeram turbam armis principum, quibus iam extrema quȩque ceu quidam Pythius Apollo minatus erat, horrendum in modum conciſam & profligatā, mox verſo ſtylo, ſcripſit librum in Ruſticos, vt ſe principibus vēditaret nequā & verſutus homo, qui ſuis peſtilentiſſimis ſcriptis magnā illi ſeditioni & cȩdi anſam prȩbuerat, vt facilè poteſt re ipſa doceri. Sanè intra vnum menſem

Scribit in ruſticos Luter.

Maium

Maium maiores tum clades cędesque & vaſtitates
erpeſſa eſt ſuperior Germania,quàm bello decen-
ali ab Hiſpanis & Gallis per id tempus Italia.
'nus Lotharingię dux Antonius,in vna Alſatia ſu•
ra 26. millia Ruſticorum cecídit. Miſera erat tum
Germaniæ, præſertim ſuperioris, habitudo, cùm
ıbditi plerique aut apertam vim in principes in-
enderent,aut animis clàm rebellionem meditaré-
ır.Hunc fructum peperit prę̨clarum Luteri Euan•
elion. Soluti enim religione animi, & ad carnis
uandam libertatem à Lutero vocati, imperia pati
on poterant.

Nec vrbibus deerant factioſi homines, qui ſedi-
ones excitarent in Clerum & ſenatum. Tumultu-
tum eſt atrociter Francophordiæ ad Mœnũ, mox
Mogũtię,paulò pòſt etiàm nõnihil Colonię Agrip
inę:ſed non impunè tulerunt eorum tumultuũm
uthores. Colonię certè nullis machinationibus ef
cere potuerũt Luterani, vt illic eis liceret publicè
oncionari. Quędam alię Imperij vrbes, nè ſimilia
vulgo paterentur, magnis impẽſis coacti ſunt cõ-
ſcribere militem, quo ſe aduersùs vim ſeditioſę ple
is tuerentur.

Seditiones oppidanorũ.

Colonienſiũ conſtantia.

Francophordiæ ipſis Paſchatis ferijs duo ex in-
ma plebe, alter ſartor, alter ſutor, ſeditionis fuêre
apita. Primo impetu plebs armata irruit in cœ-
obium Dominicanorum, ſed ea tamen vſa mode-
atione, vt contenta vino imperioſè poſtulato, ab
mni maleficio, quòd ad direptionem aut vaſtatio•
em rerum attinet, abſtineret. Vrbis portæ interìm
lauſæ ſeruabantur. ſeditioſus populus Senatum
oco mouebat, atque totius vrbis imperium &
dminiſtrationem in XXIIII. ex plebe delectos
ransferebat. Multa ſanè fiebant ab illis inſolen-
er, & quaſi Dictatores quidam leges promulga-
ant, minas quoquè & Clero & Senatui petulanter

Tumultus Francophordiæ.

intentabant. Habebant earum rerum authorem Lu-
terum, qui ſcriptis & verbis ſuis miſeros Germani
homines dementabant. Scripſerant Francophor-
dienſes illi ex plebe delecti, capita 47. ex Luteri pro-
digioſis paradoxis ſumpta, eaque pro legibus ha-
beri volebant, quę nimis longum eſt hîc recenſere.
Et vt alios quoquè haberēt ſuæ improbitatis com-
plices, ea capita 47. ad Moguntinos & Colonienſe
transmiſerunt. Moguntiæ ergò populus tranſuer-
sìm actus æquè vt Francofordienſes, multa proca-
citer egit in clerum, toto triduo, clauſis portis, ma-
nens in armis. Cogebatur Clerus etiàm ad iniqua
pacis conditiones deſcendere, maximè quòd Ru-
ſtici tumultuātes, ſeditioſorum iſtorum hominum
audaciam augerent: ſed non diù pòſt extincta illa
agreſtium hominum colluuie, & Francophordien-
ſium & Moguntinenſium temerarij auſus repreſſi
ſunt, & in irritum redacta, quęcunque à Clero per
vim & ſeditionem extorſerant. Multus ſupra mo-
dum eſt Sleidanus in recitandis ijs, quę Luterus ha-
tempeſtate de Ruſticorum tumultu ſcripſerit: ſed
imprudens multa ſcribit, quæ & Luterum & ipſum
pudefaciant. Ait Luterum ſcripſiſſe principibus, eo-
rum dominatum homines nec poſſe, nec velle, ne-
que ſanè debere ferre diutiùs: negocium hoc plebis
in ipſos inſurgentis, Deum agere, & bellum eis fa-
cere, & impietatis ipſorum pœnam expoſcere. An
non hoc erat homines in principes armare? an non
hoc erat tumultuantium & ſeditioſorum hominū
factum probare, cuius ait Deum ipſum eſſe autho-
rem? Et tamen paulò pòſt ſubiungit Sleidanus ſcri-
pſiſſe Luterum, ſe ſemper ab initio docuiſſe mode-
ſtè, & à ſeditionibus vehemēter abhorruiſſe, & hor-
tatum eſſe populum, vt tyrānidem & impiam prin-
cipum dominationem tolerarent. Quæ hæc, obſe-
cro, amentia eſt, quòd intra vnā eandémq; periodū
tam

Item Moguntiæ.

Sleidanus & ſe & Luterum pudefacit.

ım pugnantia Luterum ſcripſiſſe teſtatur ille Slei-
anus,vt & modeſtè ſemper docuerit,& nihilo mi.
ùs Principum imperium vocet tyrannidem & im-
iam dominationem? Iam rursùs poſt pauca pro-
ɛrt Luteri ſcriptum ad Principes contra Ruſticos,
tq; eum claſſicum ceciniſſe & monuiſſe,vt in eos
on ſecùs àc in efferatas beluas impetus promiſcuè
at ab omnibus. Et hîc fatetur Luterus,teſte Slei-
ano,ſe neceſſariò ſtylum vertere debuiſſe. Verùm
beat Sleidanus cum ſuo Lutero ad ſolas terras.
'ult miſer faſcinare lectorem, vt fœdiſſimas Lute-
antilogias, craſſaque mendacia & legat quidem,
tamen non animaduertat. Iam ſuprà dictum eſt,
uterum appellâſſe principes noſtros, ſtolidos,fu-
oſos & amẽtes moriones: & Turcam eis decuplo
ſſe meliorem, multaq; alia petulanter ſcripſiſſe in
rincipes. An non hoc erat ſubditos concitare in
rincipes? An non hoc erat miſeris perſuadere,vt
'urcarum tyrannidem,q̃ Cæſaris & principũ ſuo-
um legitimum imperium,pati mâllẽt? Et interìm,
dijs placet, referente Sleidano, non dubitat ille
ınguinarius euangeliſta dicere,ſe ſemper docuiſſe
ıodeſtè, & à ſeditionibus vehementer abhorruiſ-
e.Sed quicquid vel Luterus de ſeipſo, vel in Lute-
i defenſionem ſcribat mendax Sleidanus,hoc vnũ
ertiſſimum eſt, Luterum hominem fuiſſe ſeditio-
ſſimum,& ſuis nefarijs ſcriptis & concionibus ar-
ıa inſanæ multitudini ſuppeditâſſe in legitimos
uos magiſtratus. Sed nouerat ille accommodare ſe tempori, & tum quidem, cùm tumultus & ſe-
litiones ſuos habituri ſucceſſus viderentur, mina-
iter calamum ſtrinxit in principes: cùm autem è
liuerſo temeritatẽ agreſtium hominũ vidiſſet pru-
lentia & viribus principum oppreſſam,mirabiliter
rincipum factum probauit,& ad perdendos miſe-
os, quibus ipſe tantæ nequitiæ author fuerat, in-

Accõmodat ſe tempori Luterus.

flammauit. Scripſerat anno 1523. librum de ſecula
poteſtate. Ibì Principes vtplurimùm ait aut max
mos eſſe fatuos, aut deterrimos nebulones, & a
ijs peſſima quęq; expectanda eſſe, parùm aũt bon
iactitat vulgum iam fieri intelligentem, & pauc
eſſe principes, qui non habeantur pro fatuis & ne
bulonibus. Id verò cui niſì Lutero acceptum fer
oportuit? Hanc eius inſaniam paulò poſt in opu
conferre conatus eſt Thomas Munzerus, & ex ei
ſcriptis arrepta anſa, non inſtrenuum Luteri ſe ad
miniſtrum præbuit in concitandis plebibus: & e
multis quidem oppidis principiò repellebatur,
Praga Boëmiæ, ex Gutterbacho Marchiæ, ex Zuic
cania oppido electoris Saxoniæ, ex Hallis comita
tûs Tyrolenſis, ex Alſteto, vndè eum Luterus ipſ
fecit expelli, licèt ei harum molitionum ingen
tem materiam exhibuiſſet: immò apud Saxonię ele
ctorem eum initiò excuſâſſet ac defendiſſet, ſperan
rem ei ex ſententia ceſſuram. Verba Munzeri a
Ruſticos ſcripta, facilè declarant, quem ſecutus fu
erit: Nolite, ait, diutiùs adulari peruerſis fatuis, im
pijs nebulonibus: Incipite, & bellate bellum Domi
ni: tempus eſt valdè &c. An non etiàm Luterus vo
cauit principes fatuos & nebulones? Vaſtabat Mũ-
zerus cum Ruſticis templa & monaſteria, profliga-
bat monachos, conculcabat ſacramenta, pluraq; id
genus flagitia deſignabat. Sed num eadem aut non
docuit Luterus, aut non faciunt Luterani & ſecta-
rij dogmatiſtæ? A Lutero igitur in vrbes, in pagos
dimanârunt ſeditiones & tumult⁹: ille ſuis ſcriptis
claſſicum cecinit, atque innumerabilium malorum
præcipuus author fuit.

Luterus nuptias celebrat in ſummo Germaniæ luctu.

Hoc ipſo verò anno in tãto Germanię luctu, tan-
ta rerũ oĩum pturbatione, inaudita calamitate, idẽ
ipſe Luterus quadã Erynni percitus, iucundiſſimas
celebrauit nuptias, iuncta ſibi virgine ſanctimõiali,
vt tan-

t tandèm toto orbi terrarum hoc teterrimo faci-
ore teſtatum efficeret,quid iampridèm animo cō-
ıpiuiſſet ac deſtinauiſſet.Proh pudor,ſacrę Theo-
ogię Doctorem,publicè profeſſum ꝑpetuā conti-
entiam,pauptatem,obedientiā,& iampridē ſacer-
otio initiatū,auſum eſſe in tantā ꝓruere impudē-
am & turpitudinē,vt quod nullę ſanę mētes & in
ıtholica religione benè inſtitutæ,vel ſolo auditu
rre queāt,id ille miſer ac deplorat⁹ apoſtata mo-
achus,facto & opere ꝑpetrare nō dubitārit. Eant
m cū ſuo Euāgeliſta Luterani,& quotquot ab Ec-
eſia Catholica deſciuerūt: certè vel hoc ſolo no-
ine apud oēm poſteritatē ſempiternę ignominiæ
otam ſibi ſentient inuſtam, ꝙ tam nefariū homi-
em ſequi non piguerit. Certè oportuit omnem
mninò mentem & ſenſum perdidiſſe,qui tantum
elus videre non potuerunt. Superiorum tempo-
ım hęretici plerique omnes ſolebant tamen quā-
am prę ſe ferre morum honeſtatem & vitę ſancti-
ioniam: at Luterus tum ſibijpſi, tum alijs omnib⁹
l omnem turpitudinem laxauit habenas, nec qc-
uam voluit non licere, quod animis collibuiſſet.
xtant plurima eius ſcripta, extant teterrima eius
cinora, quibus hæc poſſunt liquidò demonſtra-
. Et interim tamen, licèt reclamante conſcientia,
ılem ducem innumeri ſequuntur, quidlibet illo
cilè permittente, modò adſit fides, quam ſolam
le prędicauit ad ſalutem ſufficere. Eccleſiæ & Pō-
ficum decreta,ieiunia,preces,vigilias, & deniquè
ona omnia floccipendit: immò auſus eſt ſcribere,
pus bonum optimè factum, veniale peccatum eſ- *In aßertiõ.*
ſecundùm miſericordiam Dei, ſed mortale pec- *Artic.* 32.
ıtum ſecūdùm iudicium Dei: & multa alia his ab-
ırdiora,quę prorsùs damnat Catholica fides. Eſt
rofectò multa admiratione digniſſimum, quòd
ùm Luterus iactaret ſe nunc demùm Germaniæ
ipſiſſi-

ipſiſſimam Euágelij lucem intuliſſe, qua illa tot ſ
culis caruiſſet,& interim excuſſo cucullo, procu
cato continentiæ voto, ſpreta omni diuino & hu
mano iure, publicè ſibi iungeret virginem æqu
Deo dicatam, non ſolùm non eſſe homines eo t
terrimo facinore offenſos, ſed etiàm præclarè cu
uſdam virtutis & inſignis Euangelici exempli loc
habuiſſe, quod innumeri poſteà tum ſacris initiat
tum monaſticen profeſſi vtriuſque ſexûs homine
cum multa mortalium laude & applauſu imitaren
tur. Quis tantam hominum cæcitatem vel admira
ri pro dignitate ſufficiat? Olìm quidē ætate D. Hi
eronymi Romæ quidam extitit Iouinianus, quen
monachum fuiſſe Auguſtinus ſcribit: Is auſus fui
docere, eodem Auguſtino teſte, virginitatē ſancti
monialium, & continentiam ſexûs virilis in ſancti
eligentibus cælibem vitam, coniugiorū caſtorun
atque fidelium meritis parem eſſe, non maiorem
Adhibebat huic paradoxo adſtruendo ſcripturas
ſed, vt ſolent hæretici, perperàm intellectas. Verùn
eius inſania vel hæreſis, vt eam vocat Auguſtinus
citò oppreſſa eſt & extincta, nec vſq; ad deceptio
nem aliquorum ſacerdotū potuit peruenire. Eran
tamen laſciuiētes quędam virgines ſacræ, & quidē
prouectę iam ætatis, quæ iſtis carni plauſibilibꝰ vo
cibus illectæ, viris nupſerunt: ipſe verò nec habuit,
nec habere voluit vxorem. Hoc inſanum & temu-
lenti cerebri dogma tum temporis nullos è cle-
ro permouere potuit, vt illud amplecterentur: fa-
cilè enim erat videre eius abſurditatem. At noſtro
infeliciſſimo ſeculo Luterus lōgè in ſtudiū cōtinen
tię iniqor, palamq; oēs etiàm Deo ſacratos hoīes ad
coniugiū inuitans, & ſpurciſſimę libidini laxās ha-
benas, tam multos nullo negocio inuenit ſuæ im-
pietatis approbatores, vt ſinè horrore dici aut co-
gitari vix queat. Scripſit in Iouinianū Hieronymus
li-

De hæreſibus, ad Quoduultdeum, 82.

bros duos, quibus illum grauiſſimè confutauit:
ed Luterus iam totus datus in reprobum ſenſum,
lius ſcriptis nihil moueri potuit, quibus tamē tūc
emporis permultos dubium non eſt in ſana fide
ançtoq; cōtinentię propoſito fuiſſe confirmatos.
ed veriſſimè dicit ſcriptura: Conſidera opera DEI, *Eccēs 7.*
uòd nemo poſſit corrigere, quem ille deſpexerit.
Non eſt mirum valdè, ꝙ Luterus hucuſquè impu-
entiæ & impietatis progreſſus eſt: ſed quòd ha-
uit tam multos tantæ nequitiæ approbatores, &
ui tam immaniter prolapſum, nihilo minùs tanꝗ
Chsiſti apoſtolum quendam ſuſpicerent & venera-
entur, id omnem vincit admirationem. Habebant
uondàm ethnici ſuas virgines Veſtales, è quibus
qua rem cum viro habuiſſet, viua mergebatur in
oucam, humoque obruta extinguebatur. Luterus
antæ turpitudinis etiàm ſummam reportat laudē.
O tempora, ô mores. Quis iam dubitet in hæc tem-
pora vel maximè quadrare illud Eſaiæ: Dilatauit *Eſa.5.*
nfernus animā ſuam, & aperuit os ſuum abſq; vllo
ermino? Quid iam difficile erit perſuadere homi-
ibus ętatis huius, ſi nefandum apoſtatæ monachi
nceſtum, & ſacrilegum concubitum nō alio quàm
caſtiſſimi & ſanctiſſimi matrimonij loco habendū
cenſuēre, perſuaſi ab illo ipſo, qui tam immani ſe
ſcelere obſtrinxerat? Quid ſupereſt, niſi vt in Ma-
hometis tranſeamus diſciplinam egregiè Epicure-
am, & abſurdiſſimas Alcorani eius nænias & puti-
diſſima deliramenta complectamur? Et certè huc
tendit ipſiſſimus totius Luterani euangelij ſcopus.
Quòd tam multos habuit Luterus ſectatores, non
alia ratio eſt, ꝗ ꝙ ea docuit, quę carni & ſanguini, ꝗ
naturæ vitijs deprauatæ cumprimìs arriderent. Idē
fecit & Mahometh ſceleratiſſimus, atq; ea cauſa tā
longè & latè eius licèt dementiſſima ſuperſtitio ꝓ-
pagata eſt, Chriſti Euangelium ad arctam viam, ad *Matt.7.*
agendam

agendam pœnitentiam nos reuocat. Scripſit Lu
terus Epiſtolam quandam, quam voluit dici, Fi
delem admonitionem ad omnes Chriſtianos &c
In ea ſic ait: Vide vt exerceas ſanctum Euangeliũ
doce, loquere, ſcribe & prædica, quomodò lege
humanæ nihil ſunt:prohibe & diſſuade, nè quis fi
at ſacerdos, monachus aut monialis,& quiſquis i
eo ſtatu ſit, vt exeat &c. Tollit leges humanas oẽs
quid furibus, latronibus, adulteris poſſit dici iu-
cundius? Tollit ſacerdotium, tollit omne conti-
nentis vitæ ſtudium:quid hoc aliud eſt,quàm Ede,
bibe,lude,poſt mortem nulla voluptas?His ille pa-
radoxis creuit,& perdidit turbam nimìs credulam,
Vult,vt qui in monaſtica vita ſunt, indè diſcedant.
Sed quid fiet de votis Deo nuncupatis? Ea nullius
vult eſſe ponderis. Sed reclamat ſcriptura diuina,
reclamant Patres omẽs, reclamat totius orbis per-
petuus conſenſus,deniquè ratio ipſa reclamat.Sed
Luterus vni ſibi plus vult tribui,quàm his omnibꝰ.
De adulterinis cõiugis li. 1. cap. 24. Atquì nos vel vnum Auguſtinum libentiùs audie-
mus, quàm mille Luteros. Is ergò ſic ait: Quod
cuiquam, antequàm vouiſſet, licebat, cùm id ſe
nunquàm facturum vouerit, non licebit: ſi tamen
id vouerit,quod vouendum fuit,ſicut eſt perpetua
virginitas, vel continentia poſt experta connubia
&c. Hæc, inquit, & ſi qua alia ſunt, quę rectiſſimè
vouentur,cùm homines vouerint, nulla conditio-
ne rũpenda ſunt,quę ſinè vlla conditione vouerũt:
Pſal.75. quia & hoc Dominum præcepiſſe intelligendum
eſt vbì legitur,Vouete & reddite Domino Deo ve-
ſtro. Vndè Apoſtolus de quibuſdam quæ continẽ-
tiam vouent, & poſteà nubere volunt, quod eis,
1.Tim.5. anteq̃ vouiſſent,vtiq; licebat,Habentes,inquit,da-
mnationẽ,quoniam primam fidẽ irritam fecerunt.
Hæc Auguſtinus, cui Patres omnes & tota Chriſti
Eccleſia ſubſcribit.Eat ſanè Luterus,& tum ſibi,tũ
alijs

ijs,quantùm vult, imponat:nos vilem apoſtatam
on audimus.

Eodem anno ſcripſit ter execrandum libellum
oc titulo, *De abominatione Canonis Miſſæ*. Mirũ pro-
ctò eſt,illum hominem diù admodùm in Catho-
a religione benè inſtitutum, ad tantam impieta-
m deuolui potuiſſe. Ergò q̃ ſtat,videat nè cadat,
e omni ſuperbo, quia proximus ruinæ eſt. Quid
rò tremendis illis Miſſæ myſterijs & ſacro Ca-
one habet Eccleſia ſacratius? Sed ille inſanus am-
iſſima Antichriſticæ vaſtitati itinera præparabat.
lidit etiàm Sapidus quidam Argentoratenſis pę-
otriba Carmina ſanè quàm horrenda in Miſſam,
n verbis, ſed verberibus & flammis vindicanda:
æ doctiſſimus vir Arnoldus Veſalieñ,poſteà Ca-
onicus Maioris ædis Colonienſis, in Miſſæ laudẽ
ra dexteritate conuertit.Acceſſit his blaſphemi-
Dialogus quidam Teutonicus de ægritudine &
itu Miſſę,vt totum ſuum virus malus dæmõ per
miniſtros ſuos in tremenda Miſſæ myſteria euo-
eret.Sed certum habeat Germania & reliquę na-
ones,quæ id genus blaſphemijs delectantur,pre-
tentem Deum tantas ſuæ maieſtatis iniurias ſe-
riſſimè hauddubiè vindicaturum,vtì etiàm egre-
è non ſemèl hactenùs vltus eſt.

Luterus in Canonem Miſſæ.

Carmina Sapidi in Miſſam.

Per id tempus ſcripſit Luterus etiàm Liuonibus,
mque Duci Sabaudiæ,qui hominis nefarij fucos
ilè contempſit.Scripſit etiàm ad Antuerpienſes,
m ad Chriſtianos qui ſunt in Hollandia, Bra-
ntia & Flãdria. Iohãnes Pomeranus ſcripſit epi-
lam ad ſanctos in Anglia. Faciebant hoc illi, vt
a dogmata latiſſimè propagarent,& de ſectæ ſuę
crementis gloriari poſſent apud Germanos. Eo
ello, quo Principes hortabatur Luterus,vt Ru-
cos ſeuerè punirent,multos offendit, q̀ nimiùm
ox & ſanguinariꝰ eſſe videret.Id vbì ille p̃cepit,

ter-

tertium de ruſticis libellum edidit, in quo ait,ill
quoquè pro ſeditioſis habendos eſſe, qui priore
libellum ſuum ſæuitię inſimulent,aut qui vlla er
cæſos ruſticos commiſeratione moueātur:& etiā
vetuit nè quiſquā muſſitaret contrà, alioquì cap
te plectendus:rectum enim ait permanere oport
re,quicquid ipſe & doceret,& ſcriberet,etiamſi t
tus mundus ea cauſa dirumperetur. Quid verò p
ſit vel ab ipſo Lucifero dici arrogantius? Et v
ſunt tam crebræ antilogiæ, tam repentinæ & fr
quentes dogmatum mutationes? Certè ſi Ruſtic
rum conatus ſuos habuiſſent ſucceſſus,nemo ab i
lis ſtetiſſet magìs q̄ Luterus:mutata fortuna,Lut
rus ſtylum quoquè mutauit. Anteà ſcripſerat in ſ
illa falſa exhortatione ad pacem, qua potiùs ruſt
corum furorem acuebat: Non ſunt Ruſtici,ait,b
ni Domini,(loquens Principibus)qui ſe vobis o
ponunt: Deus ipſe eſt, qui ſe opponit vobis, ad v
ſitandam veſtram tyrannidem &c. At ruſticis ſu
☞ cumbentibus, Tam mira, ait mox in alio libell
ſunt nunc tempora, vt princeps aliquis magìs ia
fundendò ſanguine cælum promereri queat,quā
alij precando &c.O monſtrum,in tot repentè fo
mas mutatum.

Caroli V. *nuptiæ.*

Huius ipſius anni menſe Aprili Carolus Cæſ
vxorem duxit Iſabelam regis Luſitaniæ filiam.

Albertus Brandeburgicus ducit vxorem.

Eodem anno Albertus Brandeburgicus 34.Ma
giſter ordinis Teutonicorum,Luteri dogma com
plexus,duxit vxorem Dorotheam regis Danorun
filiam,& Magiſtri nomē in Ducis mutauit.Illis re
bus totum in ſe cōcitauit Ordinem, qui ei Vualte
rum Cronbergium ſuffecit. Regis Poloniæ hodi
beneficiarij ſunt Pruſſię duces,cum ſuperiorū tem
porum Magiſtri Ordinis Teutonici,cū regibus Po
loniæ multa ſæpè bella geſſerint, & Pruſſiam ipſam
è manibus infidelium ſuis armis vindicârint, cùm

ca

a regio etiamnùm dæmonũ cultui eſſet addicta.

ANno 1526. cùm iam Luter⁹ pernicioſis ſcriptis ſuis non ſolùm vulgus, ſed etiàm pleroſque optimates & nobiles in antiquę regionis & cleri odium commouiſſet, animis iam i diuerſa diſtractis, nemo Germaniæ principum pem tulit Ludouico Pannonię regi, cui Turca infeſtiſſimus imminebat. Interìm quoq; in Italia non eerant, quibus Caroli Cæſaris potentia iam formidoloſa eſſet ob Galliæ regem captum, & mox ertis conditionibus fœderatum. Ità vbiq; Chriiana Reſpub. tum bellis inteſtinis, tum exitioſis ogmatibus laborabat. Neque id fugiebat Turcā, omnem rei benè gerendæ, & Chriſtianis quàm aximè nocendi occaſionem ſemper intentū. Atq; tum bellum indixit Ludouico Pannoniæ iuueni gi, & bellicis artibus propter ætatem non ſatìs ſtructo. Nobilitas Hungarica plùs æquo viſa eſt urcarum exercitum paruipendere, quippe quæ ttomannorū regum caſtra necdùm viderat vnq̃. *Turca indicit bellum Pannoniæ regi.*

Tandèm ægrè 25. millibus peditum & equitum actis, magna temeritate itum eſt obuiàm Turcis, iorum octuplo maiores erant copiæ. Vbì ad pu-iam ventum eſt, nullo negocio Turcæ Chriſtia-os protriuerunt, ità vt & rex ipſe, cùm ſibi fuga luté quærere vellet, lapſus in paludem, ſuffocatus , vndè tamen eius cadauer poſteà integrū extraum, apud Albā regalē regio funere tumulatū eſt. olimānus hac victoria potítus, & incredibili torentorum æneorum copia auctus ac locupletatus, rtur riſiſſe Hungarorum temeritatem, quòd non aluiſſent retrocedere, quàm cum tanto exercitu anus conſerere. Maria Ludouici coniunx, Caroli nperatoris ſoror, ægrè ex hoſtium manibus dila-a, Viennam profugit. Solimannus Buda occupa-, arcem inuiſit, eamq; mirificè laudauit, nec quic- *Ludouicus rex occūbit.*

N quam

quam indè abſtulit, niſi ſtatuas æneas tres ingẽtes,
Ferdinandus fit Hungariæ rex. quæ Matthiæ regis fuerant. In locum regis Ludo-
uici primùm à Bohemis, indè ab Hungaris electus
eſt Ferdinandus, optimus & Chriſtianiſſimus prin-
ceps, Caroli Cæſaris germanus frater. Sed nè quid
deeſſet ad ſupremam regni Hũgarici cladem & ex-
cidium, à quibuſdam Pannoniæ rex electus eſt Ci-
liæ comes Iohannes Vaiuoda, qui non ceſſauit le-
gitimum regem Ferdinãdum multis exagitare mo-
dis, donèc tandèm Hungaria tota ferè conceſſit in
ditionem Turcarum, ità vt meritò dici poſſit, illiu
barbari hoſtis vires non niſi inteſtinis Chriſtiano-
rum bellis, odijs & ſimultatibus creuiſſe: quod eſ
quidẽ certè miſerabile, & lachrymis potiùs quàn
verbis proſequendum. Vt verò etiàm in Germani
paratior eſſet Turcis via, Luterus ſtrenuã nauaba
operam, vt ſeditioſis euulgandis ſcriptis ſubdito
in magiſtratum, & principes ciuiles in Clerum cõ-
Luterus vertitur ad adulatiões citaret. Sentiens verò ſe apud quoſdam principe
nihil promouiſſe neque minis, neque cõuicijs, neq
tumultibus excitandis, ad blãditias ſe cõtulit. Du
Saxoniæ Georgius, immortali digniſſimus memo-
ria, ditionem ſuã à Luteri dogmatibus egregiè tu-
tatus eſt. Hunc Luterus calumnijs & conuicijs ian
antè proſciderat, ſed fruſtrà. Itaq; hoc anno ſcripſi
ei literas blandiſſimas, & quæ reuerà etiàm conſtã
tem animum nonnihil emollituræ viderẽtur: adeo
ille importunus & turbulentus homo, blãdè & ſi-
mulata religiõe egit apud illum principem. Verùn
tale ab eo tulit reſponſum, quali apoſtata dignu
fuit. Vtinàm pleriq; Germaniæ proceres, eadẽ fu
iſſent vſi conſtantia: meliùs profectò rebus tum pr
uatis, tum publicis conſuluiſſent. Inter alia, hæ
quoq; ſcripſit princeps ille longè optimus Lutero
Affirmare poſſumus, euangelium tuum nobis ma
gnoperè curę non eſſe, quod orbis Chriſtiani capi

ta illud reprobârint. Id vnum dedimus operam,vt
pro virili caueremus, nè à noſtris reciperetur. In
cauſa ſunt mali fructus indè profecti. Nam neque
tu,neque quiſquam alius verè dicere poteſt, ex tua
doctrina quicquam aliud enatum eſſe,niſi blaſphe-
mias in ſacroſanctam Euchariſtiam,in ſanctiſſimam
Dei genitricem, in ſanctos omnes. Ex tua ſectato-
rumq; tuorum doctrina omnes iam olìm damnatę
hæreſes renaſcuntur,omñis Dei cultus honeſtus ab-
oletur. Quandò vnq̃ tot facta ſunt ſacrilegia Deo
dicatorum hominum, quot ſub tuo Euangelio?
Quandò crebriores in magiſtratus extitêre rebel-
liones, quàm ex tuo Euangelio? Quandò tot ſa-
crarum ædium expilationes, tot furta ac rapinæ
viſæ ſunt?Quo vnquàm tempore tot habuit Vuit-
tenberga excucullatos monachos & moniales,atq;
hodiè? Quandò maritis ablatæ ſunt vxores, alijsq;
traditæ, quemadmodùm tuum habet euangelium?
Quandò tam numeroſa perpetrata ſunt adulteria,
quàm poſteaq̃ tu ſcribere non dubitâſti: Si mulier
ex viro ſuo concipere nequeat,vt ad alium ſe tranſ-
ferat,à quo poſſit fœcundari,& maritus prolē indè
natam alere teneatur:itidemq; vir faciat? Hæc &
multa alia princeps ille celeberrimus ſcripſit Lu-
tero, eius nefandas turpitudines illi ſtatuens ob
oculos,ſi fortè poſſet reduci in viam.Sleidanus hęc
ex odio illum ſcripſiſſe mentitur impudenter.

Luterus eam paſſus repulſam apud ducem Ge-
orgium,literas ſcripſit ad Archiepiſcopum Mogũ-
tinum,Marchionis Brãdeburgeñ fratrem. Horta-
batur eum, vt epiſcopatus ſuos in ciuiles principa-
tus mutaret, & ducta vxore cæteris epiſcopis tam
claro exẽplo cõtinentiæ p̃luceret. Quid eñ aliud
ſuaderet Epicureus apoſtata, q̃ quod ipſe maximè
appetijſſet? Volebat oñes Veneri ſe deuouere, cui
ipſe erat deuotiſſimus, cùm Chriſtus ipſe ſuũ Euã-

Luterus ſcribit Epiſcopo Mogunt.

Mat.3.& 4.

gelium ab agenda pœnitētia auſpicatus ſit. Sed ha
literas licèt typis excuſas, nō eſt dignatus princeps
ille vllo reſpōſo. Sciebat enim etiàm apud Grȩco
ne ſacerdotib⁹ quidē, multò verò minùs epiſcopis,
licere vxores ducere, poſtq̃ ſacerdotio initiati ſunt

Hîc quoq; Luterus ſpe fruſtratus ſua, regē An-
gliæ ſibi tentandū ſuſcepit, quem anteà contume-
lioſiſſimè tractârat. Duo Angli Apoſtatæ ſummo-
perè in eam curam incumbebant, vt totum regnū
Angliæ vel inuito rege ad Luteri dogmata tradu-
ceretur. Hi iam curabant Coloniæ verſionem nou
Teſtamēti à Lutero editā, in Anglorū idioma trāſ-
latam, typis excudi, ſed quorundā bonorū virorū
opa res ad ampliſſimū Senatū Colonień delata eſt
qui mox ꝓhibuit typographis, nè in eo excudēd
opere ꝑgerent. Regi quoq; Anglorū & regni pro
ceribus idē ſignificatū eſt, quod multū retardaui
illorū conatus apoſtatarū. Porrò ipſe rex Anglia
reſpōdit Lutero egregiè, ſpretis eius fictitijs blādi
tijs: quibus in literis inter cætera improperat ei in
ceſtas nuptias cum virgine Deo dicata contractas
Olìm apud ethnicos virgines Veſtales, ſi de ſtupr
fuiſſent conuictȩ, viuȩ humo obruebantur, & con
ſtuprator verberibus ad mortē vſq; mulctabatur
At nunc apud Chriſtianos Luterus & multi alij de
ſertores mōachi & moniales, impunè totos ſe mā-
cipant turpiſſimȩ libidini, mundo illis applaudēte
& inexpiabile ſcelus, nisì reſipiſcāt, etiàm rectè fa
ctis p̄cipuo ferè loco numerante. Sed de his ſupr
dictū eſt, quanquàm nunquàm ſatìs dici poteſt.

Anglia inſidiantur heretici.

Virgines veſtales olìm vt punite.

Hoc anno habita ſunt Comitia Spirȩ: vbì quidā
principes Luterizātes, petiêrūt ſibi tēplum aliquo
permitti, vbì ſuo more ſacris & concionibus inter
eſſent. Sed fortiſſimè ſe oppoſuit Epiſcopus Spire
Georgius, Bauariȩ princeps & Comes Palatin⁹ ge-
nere. Itaq; in atrijs hoſpitiorū ſuorū iuſſerunt ſu

Comitia Spira.

o

s concionatores q̃tidiè verbũ facere ad populum,
atholicis principib⁹ ob tẽporũ iniquitatẽ ad mul
cõniuentibus. Olìm tẽporib⁹ Archadij Impera-
oris, Gainas dux Romanę militię petijt ab eodem
incipe, intra Cõſtantinopolim ſibi ſuęq; ſectæ ſa
rdotibus(erat aũt Arrianus) templũ vnũ cõcedi.
rchadius rẽ ad Ioannẽ Chryſoſtomũ ei⁹ vrbis epi
opũ retulit. Is modis oĩbus ſe oppoſuit, dicẽs in-
r cętera: Nõ oportet principẽ q̃cquam cõtra deũ
idere, ſi quidẽ vera pietas illi curę eſt, ſed potiùs
ĩ conſtitutas leges ſeruare, eã p̃ſertim, q̃ cõtra hę- *Luterus in*
ſes lata eſt. Circa huius anni initiũ Luter⁹ quadã *Zuingliũ et*
l Reutlingeñ data Epiſtola, in Zuingliũ & Oeco- *Oecolam-*
mpadiũ degeneres filios ſuos inuehit. Scripſit & *padium.*
rbanus Regius quandã Epiſtolã contra Zuinglij
ntentiã. Ediuersò Zuinglius quoq; Luteranis nõ *Zuinglius*
it mutus: q̃n etiã Martinus Bucer⁹ apoſtata Dñi- *reſpondet.*
nus ſcripto quodã edito, aduersùs Brentiũ Lute-
nũ ſe tuet̃. De hoc Bucero graues viri narrare ſo-
nt, q̃ initio ferè huius noui Euangelij ad Luterũ
contulerit, atq; ab eo petièrit alicubì collocari,
bì poſſet nouo Euãgelio ſtrenuã nauare operam.
orrò Luterus ab eo ſciſcitatus ſit, num hac in re
anquilla frueretur conſciẽtia: Ille verò reſpõde-
t, ſe quidẽ nondũ poſſe pectoris pace frui, teſtãte
õſcientia ſaniorẽ eſſe Catholicorũ q̃ nouam hanc
octrinã: tum autẽ Luterus dixerit, Si ſic res habẽt
iæ, nondũ mihi es idoneus. Abi igitur & pugna
õntra hanc conſcientiam, donèc ea prorsùs conſi-
eſcat, & tunc mihi eris commodus adminiſter. Id
erò Bucerus fecerit, & ad Luterum reuerſus, dixe-
it ſe iam omnem conſcientiæ aculeum prorsùs re-
reſſiſſe, paratumq; eſſe deincèps & viuere & mori
n nouo Euangelio: ſicque Luterus eum, tanquàm
nprimìs aptum ſuæ doctrinę propagandæ homi-
em, alicubì eccleſiaſten effecerit. Fuit enim Bucer⁹

Bucerus non parùm doctus,& prætereà ingenio ad ſimulã-
zuīglianus. dum & diſſimulandũ egregiè cõpoſito: q tñ Zuin-
glij potiùs q̃ Luteri dogma de Euchariſtia cõplexꝰ
eſt aliquãdiù,ſed poſteà in Luteri gratiã ferẽ à Zuin-
glio ad Luterũ defeciſſe.Multis annis Argentorat.
egit concionatorem,tandèm mortuus in Anglia,&
morte ſanè horrenda,vt ſparſit rumor,licèt hîc ni-
hil auſim pro certo affirmare, quo mortis genere
obiërit. Non eſt autem incredibile, ꝙ cõtra ſuã ſit
luctatus cõſcientiã,cùm idẽ de ſe quoq; Luterꝰ fa-
teatur: nec tam ſtupidus fuit Bucerꝰ, qn facilè ani-
maduerteret non poſſe gratã eſſe Deo eam doctri-
nam, q̃ cũ Catholicæ Eccleſiæ doctrina è diametro
pugnaret.Nec tñ veriſimile eſt,cõſcientiȩ aculeum
eius pectus deincèps minimè pupugiſſe:ſed id genꝰ
Pro.18. deplorati homines conténunt nõ modò conſcien-
tiam,ſed & Deũ ipſum, dicente ſcriptura: Impius,
cùm in ꝓfundũ venerit peccatorũ, cõtemnit. Edi-
derat anno 1524.Ioãnes Pomeranus commentarios
in Pſalmos.His ſuas cõmendatitias Præfationes ꝑ-
fixerant Luterus & Meláchthon.Itaq; rapiebantur
illi commentarij à ſtudioſis. Cernens hoc Bucerus,
audax facinus aggreſſus eſt.Vt enim hominibus ꝑ-
ſuaderet,ſcholam Vuittenbergeñ cum Sacramẽta-
rijs cõſentire, illos Cõmentarios vertit,& mox in
Pſal.3. contra apertiſſimã authoris ſentẽtiam, quã
ꝓcedente Pſalmo benè cõuerterat, verba corrupit,
vt Zuinglianiſmũ ſapere viderentur. Eam hominis
ꝑfidiam Pomeranus ipſe hoc anno 26.datis ad Brẽ-
tiũ & Ioannẽ Agricolã literis accuſauit. Vt autẽ la-
tiùs ſpargeretur rumor,Vuittenbergeñ ſubſcribere
Zuinglianis,ſacramẽtarij Buceri verſionẽ mox La-
tinè reddiderunt,atq; lõgè lateq; diſperſerunt. Et
certè illa fraude & dolo effecit Bucerꝰ, vt Zuingliꝰ
& Oecolãpadius palã editis ſcriptis iactarẽt,Luterũ
cũ ſuis Vuittẽbergicis ſtare à Sacramentarijs. Eodẽ
ar-

rtificio Bucerus vſus eſt in vertendis Luteri com-
ıentarijs in epiſtolā ad Hebræos,quēadmodū Lu-
ɛrus ipſe apud typographū ꝑ epiſtolā conqueſtus
ſt. Volebat em̄ vir euangelic⁹ pro ſuo candore ea
uoq; verſiōe efficere,vt Luter⁹ ad Zuinglij caſtra
rāsfugiſſe videret. Quòd ſi verò tales tamq; nefa-
ias fraudes illi exercēt in eorū vertēdis libris, qui
tiānùm viuunt,cogitet pius Lector,quid in Patrū
ertēdis ſcriptis,vel etiā citandis & edendis faciāt.

Hoc tempore Córadus Pellicanus,qui ex Fran-
iſcano factus erat Zuinglan⁹, & qn̄q; Eraſmi Ro-
erodami confeſſionē audîerat,cùm adhuc Baſileę
ıonachus eſſet,Tiguri cœpit de Eraſmo eiuſmodi
pud amiculos ſuos ſpargere ſermones,qui Eraſmū
le Zuinglianiſmo ſuſpectum redderent.Eam calu-
nniā multis modis Eraſmus à ſe conatus eſt depel-
ere. Sed & alius quidā Zuinglianus,Leo Iudę di-
tus, Germanicū libellū edidit tacito ſuo nomine,
uo docere voluit Eraſmū & Luterū quādoq; idē
um Zuinglio ſenſiſſe.Hoc Eraſmus tulit moleſtiſ-
imè, licèt ſuis incautis ſcriptis non paruā fortaſsìs
ccaſionē dederit talia de ipſo exiſtimandi. Nō tn̄
otuerunt eum Zuingliani vnq̄ in ſuā ꝑtrahere ſen
entiam,licèt Baſileę diù vixerit,vbì cumprimìs vi-
et Zuinglianiſmus.Scripſit autē hoc anno epiſto-
am ad Heluetios, qui in Badeñ diſputatione con-
ıenerant,qua ſe ab hac ſuſpicione purgat. At tamē
epħendendus eſt,ꝙ non ſcripſerit in Zuinglianos
o zelo & ardore, quem res tanta flagitabat.

Conradus Pellicanus Eraſmum traducit.

Eraſmus ſe purgat.

Per hoc ferè tēpus Zuinglius ſcribit Norinber-
geñ Luteranis, docēs Luteranorum de Euchariſtia
opinionem nouam eſſe,& cum ſacris literis pugna-
re,ſuā verò à Chriſto ipſo &c.traditam. Ediuersò
ſcribunt de Zuinglio Luterani:& tn̄ non vidēt ho-
mines ab iſtis nebulonib⁹ euerſi,q̄ iſthęc pugna ar-
guat noui huius Euangelij vanitatē. Iurè ergò per-

Zuinglius damnat Luteranos.

Nota Zuinglij de Lutero censurã. eunt, qui apertis oculis nihil videre volũt. Scripſi etiàm Zuinglius Germanicè Epiſtolã ad Eſlingeſ qua acerrimis verborũ flagellis cędit Luterũ & Luteranos, q̊s Suermeros, furioſos & famaticos vocat

Diſputatio Badenſ. Hoc ipſo anno diſputatum eſt Badenæ in Heluetijs à Catholicis & Sacramentarijs. Venerunt e Catholici primi nominis Theologi, Iohannes Faber, Eckius, & Thomas Murnerus. Zuinglius null fide publica adduci potuit vt veniret. Oecolampadius adfuit. Ea diſputatio hunc habuit euentum, q Heluetiorum Pagi omnes, demptis Tigurinis, in Catholica religione ſibi permanẽdum ſtatuerunt neq; nouum vllum dogma intra fines ſuos admittendum. Fuit hoc ſub finem Iunij. Iohannes Faber

Antilogia Zuinglij. pmultas collegerat ex Zuinglij ſcriptis antilogias, quibus ille fœdiſſimè & ſecum ipſe pugnauit, & ſuã Luteriq; doctrinam deſtruxit. Eas obiecturus fuerat Zuinglio, ſed ille mãſit domi. Hac verò ratiõe, qua tum Luterus, tum Zuinglius & pleriq; omnes hæretici horum temporum, euidentiſſimè docent ſcripſiſſe multa inter ſe pugnantia, efficaciſſimè & ineluctabiliter euinci & probari poteſt, ipſorũ dogmata non Spiritumſanctum, ſed mendacij parentem diabolum habere authorem. Et hîc neceſsè eſt, vt pudefiant & obmuteſcant quicunque eorũ dogmata ſequi & tueri volunt, cùm nulla res certiùs indicet doctrinę falſitatem, quàm ſi ea varia ſit & inconſtans, nec ſemper ſuî ſimilis. Quis enim vel in prophanis & parui momenti rebus fidem commodare velit ei, qui de vna eademq́; re modò aiat, modò neget? iam probet, paulò pòſt improbet? Atque vel hoc ſolo nomine iuſtiſſimè damnabuntur, q̃tquot ab Eccleſia Catholica, q̃ toto orbe vnũ atque idem docet, ad hæreticos ętiàm à ſeipſis turpiſſimè diſcrepantes, deficere non dubitârunt.

Hoc anno rex Franciæ Franciſcus ex Hiſpanijs di-

imiſſus,domum redijt. Et quia Italis aliquot pro- ribus ſuſpecta fuit concordia inter Carolum Cę- rem & ipſum inita, vndiquè legatos gratulatum iſerunt ad regem libertati reſtitutum,& Clemens ontifex atque Veneti, adiuncto Britanniæ rege enrico,ad mutuam ſecuritatem noua cum Fran- ſco rege fœdera percuſſerunt, quibus paratis vn- què copijs, Cęſari totius (vt ferebatur) Italię im- riũ affectanti obuiàm iretur. Sed quàm falſus hic affectato Italię impio fuerit rumor,res ipſa poſt- odùm declarauit, quandò Cęſar Franciſco Sfor- e incredibili liberalitate Mediolanẽ ducatũ re- tuit. Franciſcus rex, licèt duos pro ſe filiolos Frã- ſcum & Henricum dediſſet obſides, & niſì pacta ruaret, quòd captiuum ſe denuò ſiſteret, eſſet pol itus, tamen in eo fœdere cum Carolo icto non rmanſit. Indè mox nouis bellis arſit Italia, Tur- interìm ociosè ſatìs in Hungaria omnia vaſtan- ous,& Chriſtianorũ temeritatem ridẽtibus: por- in Germanĩa hæreſibus magna ex hac occaſione pientibus incrementa, cùm Catholici principes, teſtinis bellis impediti, non tam poſſent quàm llent eas opprimere.

Franciſcus rex redit ex Hiſpania.

ANno 1527. Pontifex Clemens flexus huma- niſſimis Caroli Cęſaris literis, aduenĩẽte in vrbem Carolo Lanoio Cęſaris duce, in quo mma tũ erat belli & pacis authoritas, Cęſari con- liat,& inter eos nouũ fœdus pcutitur, ea cõditio- ,vt Lanoius Borboniũ principẽ ab Vrbis Romæ reptiõe auerteret. Iam ibat Lanoius ad Borboniũ multis Germanorũ & Hiſpanorũ copijs ad vrbẽ ficiſcentem, ſed nihil efficere apud Borboniũ po- it, militib9 pacẽ abnuẽtibus, & Romanę pdę inhi- ntibus. Erant eñ inter Germanos nõ pauci Lute- næ factionis, quibus Pontificis nomẽ maximè in- ſum eſſet. Ventum eſt ad vrbem cõmeatu & tor-

vrbis Romæ direptio.

 mentis

mētis vacuam,pridie Nonas Maij. Dux Borboni
dum mœnibus ſcalam admouet,in ipſo vrbis lim
ne per inguen dextri femoris glãde traiectus oc
buit. At milites eius morte nihil abſterriti, ſtati
ſcalis appoſitis, Clemēte pōtifice exterrito,& ęg
ſe in molem Adriani,vulgò Caſtellum S.Angeli,
cipiēte cum ſuis,Leoninę primùm vrbis, quā Bu
gum vocant,loca humilia ſuperant, & obuiam m
titudinem facilè reijciunt. Ibi tum horrenda cæd
miſerorū,abiectis armis fruſtrà mortē deprecanti
Sæuitia militum. à Germanis & Hiſpanis edita eſt, ità vt barbari
quadā immanitate etiàm in ipſa D.Petri ſanctiſſin
æde,adeoq; ad aras eius templi & monumēta ven
randa S.Apoſtolorum aliorumq; diuorū,permul
ſanguinis fuſum ſit,direptis tēpli ornamentis,om
busq; ſacratis vaſis.Ea Vrbis parte vaſtata,magna
(vt vocant)Romam, tranſcenſis inter Aureliam
Septimianā portam vetuſtate collapſis mœnibu
irrūpunt,in eaq; cūcta auaritię & crudelitatis ex
Obſidetur pontifex. pla paſsim edunt,arcem circunſident,& nè quà d
tur vllum Pontifici effugiū,perductis foſſis circu
uallant. Nulla apud ferocē & partim Luterana p
ſte infectū militem, ſacri prophaniq; fuit diſtanti
omnibus in prędā vſurpatis:nemini omīnò eius v
bis incolæ,ſiue is Italus,ſiue Germanus, ſiue etiā
Hiſpanus eſſet,parcitum eſt:plerique ſummis aff
cti cruciatibus, in tormētis expirârunt: nec pauc
contigit bìs ab hoſtibus captos,& tortos atrocite
modò à Germanis,modò ab Hiſpanis,rebus omn
bus exui,& vix vitam ſolā ære alieno redimere.Sa
uitum eſt horrendū in modum in ſacros calices, i
vaſa & arculas ſanctiſſimas,quas abiecta ſacroſan
Euchariſtia inſanus miles rapiebat: in ſacras veſte
quibus mira exercebant ludibria:in diuorum rel
quias, deniquè in virgines Deo dicatas, quibus a
ſuam libidinem turpiſſimè abutebātur. Atque ha
quide

uidem omnia inſciente & inuito Cęſare acta fuiſ- *Fiũt oĩa in-*
,vel indè facilè perſpici poteſt, quòd nec appro- *uito Caſare*
auit,nec rata habere voluit,quę prophanus miles
pôtifice & Cardinalibus vi ac metu extorſerat: &
mul atquè in Hiſpaniam captę vrbis nuncius alla-
ıs eſt, ilicò ceſſare iuſſit ludos & ſpectacula, quæ
opter recèns natum ei filium Philippum edeban-
ır,deditque operam,vt pontifex in priſtinã liber-
tem reſtitueretur. In hac verò Vrbis vaſtatione id
erquàm incommodè accidit, quòd Bibliothecam *Bibliotheca*
aticanam incôparabili optimorum codicum the- *Vaticana*
uro inſtructam,magna ex parte furor barbaricus *vaſtatur.*
ediſſimè populatus eſt,maximo ſtudioſorũ omi-
n luctu & detrimento.

Sub id tẽpus Romę quidã fuit Italus ſacco indu-
s,iram Dei grauẽ,nî reſipiſcerẽt,Romanis immi-
ere p̃dicans. Cumq; magnis clamoribus eadẽ cre-
iùs palàm dictitaret,coniectus eſt in carcerẽ, do-
èc capta vrbe res ipſa declarauit, vera ipſum dixiſ-
. Erat eius auſtera vita,& nomẽ Iohãnis Baptiſtæ.
oſt ſeptimũ deniq; carceris menſem pontifex Cle *Clemens 7.*
ens euaſit. Ea Vrbis & pontificis calamitas magnã *liberatur.*
tulit voluptatem Lutero & eius factionis homi-
bus:ſed Dei benignitate factũ eſt, vt ea voluptas
s non contigerit diuturna, Pontifice nõ diù pòſt
ım Carolo Cęſare amiciſſimè coniũcto.

Hoc ferè tempore viguit noua hęreſis Anabapti *Anabapti-*
arum,Lutero ſuis ſcriptis illi egregiam materiam *ſtarum ha-*
ıppeditante. Interìm nihilo mịnùs & Luterani & *reſis.*
uingliani acriter eos perſequuntur, cùm tamen
què illi iactitent verbum Dei & puram doctrinam,
què Luterani & Zuingliani, immò etiàm pleriq;
ongè maiorem prę ſe ferãt vitę probitatem, quàm
el Luterus vel Zuinglius cum toto grege ſuo.
Quàm verò ridiculum eſt,Luterum eo nomine vel
axımè ſe venditare populo,quòd ſyncerum ſe di
cit

cit adferre Euágelion & verbum Dei,& nihilo m
nùs damnare Anabaptiſtas, æquè Euangelium cr
pantes? Verùm Catholica Chriſti Eccleſia nihil h
rum vana iactatione permota, omnes ex æquo d
mnat & reijcit,Luteranos,Zuinglianos, Anabapt
ſtas,vtpotè qui non Euangelium adferant, ſed ſu
prauas & priuatas opiniones,& detortas ſcriptur
interpretationes,à Catholico totius orbis Chriſt
ani ſenſu & conſenſu prorsùs alienas. Habent au
tem Anabaptiſtæ multa pernicioſa dogmata, neg
baptiſmum paruulorum,& iam adultos rebaptizá
volunt omnia eſſe communia,etiàm vxores, peri
dè vt Plato olìm in ſua Repub.& Nicolaitæ. Ex h
ſunt qui dicant, Spiritus meus concupiſcit carne
tuam: Veni itaque,& faciamus mirabilia.Anabapt
ſtæ ęquè àc Luterani & Sacramentarij, in multipli
ces,easq́ue pugnantes,ſectas diſſecti ſunt: vt nemi
dubium ſit,quo ſpiritu regantur. Eſt genus homi
num propè arreptitium, & in ſuo errore mirabili
ter obſtinatũ,ità vt plerunquè hilariter ad morte
accedant: quæ res infirmis magno ſæpè offendicul
& periculoſæ tentationi eſt,neſcientibus hanc no
eſſe ſobriæ mentis conſtantiam, ſed inſani pectori
ſatanicam pertinaciam. De Donatianis hęretici
ſcribit Auguſtinus multa horrenda Epiſtola 5
quàm illi, prodigioſa quadam mortis cupiditat
inſani, ſeipſos etiàm ethnicis atque alijs necando
obiecerint.Per abrupta verò,inquit ibidèm, præci
pitia,per aquas & flammas occídere ſeipſos,quoti
dianus illis ludus fuit.moxq́ue addit: Hęc enim eo
tria mortis genera diabolus docuit,vt mori volen
tes,quandò non inueniebant quē terrerent,vt eiu
gladio ferirentur,per ſaxa ſe mitterent,aut ignibu
gurgitibusq́ue donarent.

Dogmata Anabaptiſtarum.

Hoc vnum notatu dignum eſt,Luterum ipſum
licèt eſſet profeſſione monachus & Theologus, &
ſe

ſtarios om̃es, è Lutero ceu quodam equo Troia-
 cõfertìm enatos atq; profectos, hoc vel maximè
diſſe & dare operam, vt habeāt lepidam aliquam
is in cõplexibus puellam, vt præcipuus Euange-
 eorũ ſcopus is haud obſcurè poſſit animaduer-
vt quàm maximè ſe totos Veneri deuoueant, tan
àm deſperata om̃i ſalute, nihil in futurũ niſì cer-
ſima gehennæ ſupplicia expectēt, recteq; in illos
ctum videri poſſit illud Apoſtoli, Quorum deus
nter eſt, & gloria in confuſione ipſorum. Certè
uterus ipſe quodam loco etiàm matrimonio iun-
is auſus eſt pmittere, vt ſi nolit vxor, liceat accer-
e ancillam. Ità em̃ ait: Si non vult vxor, veniat an-
lla. Proh pudor, eò amentiæ recidiſſe homines, vt
on videant in cuius Sardanapali diſciplinã ſe tra-
derint. Interìm Luterus & hæreticorum dogma-
ſtarũ tota cohors, mirè debacchantur in vitia Cle-
, & nihil ferè concionātur aliud ad populum, niſì
uorundam impuram vitam, eaque commemoran-
 & vehementer exaggeranda, plauſtris interìm
nuiciorum inuehuntur in pontificem & Catho-
cos omnes, cùm ſint ipſi ter execrandi hæretici, &
m̃i flagitiorum genere cooperti, & propter eà in-
igni, qui alios reprehendant.

Philip. 3.

Sermone de coniugio.

Heretici acres in vitia Cleri.

Hac tempeſtate alijs atq; alijs emergētibus in re-
gione diſſidijs, hæreſibus & ſectis, non ſolùm Ca-
holici, ſed etiàm pleriq; Luterani principes & ſcri-
tores ijs opprimēdis operã nauârunt. Ipſe dux Sa-
oniæ Elector, qui Luterũ tuebat, in Sacramētarios
ue Zuinglianos & Anabaptiſtas ſeuerè conſtitutis
upplicijs animaduertit. Luterus quoquè benè lon
um ſcripſit librum in Zuingliũ & Oecolãpadium,
ui ex ipſius ſchola prodièrant. In eo libro gloriat
e ſuoſq; humanis abiectis præceptis, in libertatē ſe
fſeruiſſe ingēti ac difficili labore. Porrò Zuinglia-
a hæreſi nullam ſe legiſſe fœdiorē, quæ in ipſo ini-
tio

Luterani Zuinglianos puniūt.

Luter. in Zuing. & Oecolamp.

tio in tot ſectas diuiſa ſit. Ait Germanos cupidè no-
ua queq; complecti, eisq; ceu fatuos adherere: Di-
abolum nihil tam poſſe ineptū proferre, quin diſci-
pulos inueniat: Germanos eſſe ſpurcas ſues vel por-
cos: Ciuiles magiſtrat9 ait debere Suermeros, id eſt
Vult Zuinglianos puniendos. Zuinglianos tanquàm blaſphemos punire: Ipſos
Zuinglianos vocat porcos & aſinos. Multaq; alia in
eo libro habet, quibus non magìs Zuinglianos,
ſeipſum damnat. Ipſe enim turbarum omnium au-
thor fuit in Germania ſuis peſtilētiſſimis & pugna-
tiſſimis ſcriptis. Verùm dolebat ei, quòd multos vi-
dit, ſe contempto, ad nouū Sacramentariorum do-
gma tranſire. Porrò Zuinglius & Oecolampadius
ſcriptis contrarijs ei reſponderunt.

Anabaptiſtarū 300. inſania. Hoc anno vel circiter, 300. Anabaptiſtæ in Hel-
uetijs in editum quēdam conſcenderunt montem
tanquàm illinc cum anima & corpore in cælum aſ-
ſumendi. Hos intantùm dementârat malus dęmon,
vt citra vllum pudorem inſtàr pecudum cōmiſce-
rentur, ne virginibus quidem à fœdo cōgreſſu ſibi
temperantibus. Scripſerat enim Luterus, magìs ne-
ceſſarium eſſe congreſſum viris ac fœminis, quàm
cibum & potum.

In Sueuia quidam auſus eſt docere, finem iam
adeſſe Chriſtianæ legis, atque aliam ſubrogatum
iri. Multaq; alia per id tempus valdè abſurda & im-
pia ſpargebantur in vulgus, quibus omnibus anſam
dedit prę̨clarum Luteri Euangelion, quo paſsìm
omnes ad carnis libertatem vocabantur, & ſuo exē-
plo Luterus prouocabat plurimos, vt & ipſi aliqd
auderent.

Anabaptiſtę necātur. Sub idem tempus Rotenburgi ad Neccarum flu-
uium Anabaptiſtæ quidam vtriuſque ſexûs vltimo
ſunt affecti ſupplicio: flammis exuſti viri nouē, fœ-
minæ decem in aquas demerſæ. Horum dux & do-
ctor Michaēl Sellarius apoſtata monachus, pro mē-
ritis

is horrendas luit pœnas, primùm exciſa illi lin- *Michaëlis*
a impia,deindè ignitis laceratus forcipibus,& ad *Sellarij*
:remum corpore eius igni abolito.Nanq; homo *ſupplicium.*
ſarius multa valdè abſurda & impia in populum
rſerat dogmata.Alijs quoquè multis Germanię
:is ſeueriter in Anabaptiſtas animaduerſum eſt
àm à ſectarijs. Præter alios ſcripſit in Anabapti-
; etiàm Melanchthon,& cùm ille contra Catho- *Melãchthon*
os diſputans non niſi meras exigeret ſcripturas, *cõtra Ana-*
nen Anabaptiſtas de baptiſmo paruulorum nul- *baptiſtas.*
e alia efficaciùs, quàm Eccleſiaſtica Traditione,
ntemptor ipſe traditionum,cõfutare potuit. Eſt
tem certè Anabaptiſtarũ factio multùm execra-
is,& plerique ex eo hominum genere, vt paulò
tè dixi,nõ multùm differunt ab arreptitijs & fa-
icis. Quidam Sangalli, quod eſt Heluetiorum *Immane fa-*
pidum, inſpectante vtroque parente, fratri ſuo *cinus.*
mano caput pręcidit,dicens id ſibi diuinitùs im
ratum.Verùm ſententia magiſtratûs eandem pœ
n ipſe quoquè luit. Sunt multi in eis vita & mo-
us ſic ſatìs compoſitis, quę res permultis impo-
,ſed habent abſurdos doctrinæ errores. Tam eſt
ſutus diabolus,vt etiàm libenter ſinat ſibi addi-
os quandam extrinſecùs præ ſe ferre vitæ probi-
em,modò fidem in illis corruperit.Scit enim,ſi-
fide impoſſibile eſſe placere Deo. Erat id tem- *Hebr. 11.*
ris quidam Pręmonſtratẽſis apoſtata, qui palàm
gabat eſſe infernum,Chriſtum cùm dixiſſet, Eli,
,lamma ſabacthani,deſperâſſe, & ideò damnatũ *Matt.27.*
e affirmabat.Porrò alij quidam non verebantur
cere,Chriſtum nòn Deum fuiſſe,ſed prophetam,
ter Chriſtianos quoquè nullum eſſe magiſtratũ,
multa alia impia & nefanda.Ità certatìm ab infe-
erumpebant dæmones, & per apta perditionis
gana, Luterum & id genus apoſtatas monachos
ſacerdotes,ſub verbi Dei ſplẽdido titulo ter exe-

crandas

crandas vomebant blaſphemias, quibus in dies in
númeri perdebantur.

Diſputatio Bernenſ. Hoc ipſo anno decreta fuit apud Bernates Helu
tios diſputatio Catholicorum cum Zuinglianis,
agentibus Zuinglio & aliquot apoſtatis monachi
Sed hæc diſputatio plurimùm offenſionis habui
itaq; nullus Catholicus doctor pter vnum Conr
dum Trigariũ prouincialẽ Auguſtinianũ eò pfect
eſt. Senatus em̃ Berneñ leges ei diſputatiõi pręſcr
pſerat, catholicis iniquas, ſectarijs plauſibiles. qu
& Imperator ipſe interdixit p ſuos, nè Bernatenſ
eam pmitterent apud ſe diſputationẽ fieri. quatu
itẽ Epiſcopi, ad quorũ diœceſin pertinẽt Heluet
multùm dehortati ſunt ab ea diſputatiõe: copioſi
ſimè aũt Cantones octo Heluetiorũ Catholici ea
literis impedire conati ſunt, qui inter cętera ſcr
pſêre Bernatibus, memores eſſent diſputatiõis B
denſis intra bienniũ habitę, quã ipſi approbâſſen
& iuramento ac literis ſigillo munitis cõfirmâſſen
Sed Bernates in ſua ſententia permanſerunt: eum
hęc diſputatio finẽ habuit, ꝙ mox apud illos & al
quot vicinos, Miſſæ, aræ & ſtatuæ abolitæ fuêre,
multa alia inſolenter & barbarè inſtituta, quę tam
illi malè perſuaſi putant eſſe prorsùs Euãgelica, d
lentq; ſe hactenùs in tenebris verſatos: nec viden
ſe interìm damnare omnes Maiores ſuos, qui cert
non tam ſtupidì fuêre, vt neſcirent ſe veram ampl
xos religionem, quam iſti reijciunt. Finem auten
hæc diſputatio habuit 26. Ianuarij, anno 1528. E
memorabilis apud Tertullianum libro de præſcri
ptionibus aduersùs hæreticos ſententia, quam hi
apponere non grauabor. Non proficit, inquit, con
greſſio ſcripturarum cum hæreticis, niſi planè au
ſtomachi ineat quis euerſionẽ, aut cerebri. Quid p
mouebis exercitatiſſime ſcripturarũ, cùm ſi qd de
fenderis, negẽt: ex diuerſo ſi qd negaueris, defẽdañ

E

[E]t tu quidem nihil perdes,niſì vocem in contenti-
[ti]one:nihil conſequéris,niſì bilem de blaſphematio-
[n]e. Ille verò ſi qs eſt,cuius cauſa in congreſſum de-
ſcendis ſcripturarum,vt eum dubitantē confirmes,
[a]d veritatē an magìs ad hæreſes deuerget? certè de
[p]ari altercatione incertior diſcedet, neſciens quam
[h]æreſim iudicet.Hæc ille.

ANno 1528,Luterꝰ cùm malè audiret ob ſectas varias paſsìm emergentes, tanq̃ ab eo ceu fonte manarēt, ſcripſit Germanicè in Anabaptiſtas. Inter alia in ipſo libello rep̄hendit principes eo no[m]ine,ꝙ ſupplicium ſumerēt de Anabaptiſtis, quaſi [v]erò etiã iam olìm ſupplicia conſtituta non fuerint [i]n rebaptizantes. Immò & Luterus ipſe paulò antè [ſc]ripſerat, Zuinglianos à ciuili magiſtratu puniri [o]portere: Si Zuinglianos, cur nō etiàm Anabapti[ſt]as? Sed & ipſe dux Saxoniȩ in Anabaptiſtas ſeuerè [an]imaduerterat. In hoc quoquè libello fatetur,in [P]apatu multa eſſe bona,immò om̃ia Chriſtiana bo[n]a,atq; indè ad ipſos profluxiſſe. Ait in Papatu eſſe [v]eram ſcripturã ſacram, verum baptiſmum, verum [ſa]cramentũ altaris,veras claues ad peccata remittē[du]m,verũ verbi miniſterium,verũ Catechiſmum &c. [E]t tamen ſolebat iactare, apud Papiſtas Euãgelium [ſu]b ſcamno delituiſſe,ſe illud indè ꝑduxiſſe in lu[ce]m.Tanta erat illius hominis dictorũ factorumq; [in]conſtantia & varietas. Verùm cùm Dux Saxoniæ [pe]rciperet multa contra religionem effreni licētia [et]iàm in ſuis ditionibus geri, Viſitationē inſtituit. [Quæ] poſtmodùm tã imperioſè & ſumptuoſè acta eſt, [vt] nullȩ retrò Epiſcoporũ ſynodi vel Archidiaco[no]rum cōmunitates tam oneroſȩ fuiſſe viderētur. [Eam] viſitationem Melanchthon ſcripſit Latinè,nō [pl]anè Lutericè in nonnullis, quia plùs ibì pœniten[ti]æ & doctrinæ legis & timoris DEI tribuere viſus

Luterus laudat Papatũ.

Viſitatio Saxonica ſumptuoſiſſima.

O eſt,

eſt,quàm Luteri Euangelion patiebatur:Atq; ade
libertaté arbitrj,quam in Locis communibus cur
Luterò pernegauerat,aſſeruit.His verò & id genus
licèt cum ipſorum ſuperiori doctrina pugnarent
etiàm Luterus ſubſcripſit in editione Germanic
eius ipſius Viſitationis. Ità illi præclari Theolog
de ſummis rebus & affirmare & negare non dubi
tabant,prout ipſis fortè in buccam veniſſet. Quo
quidem turpiſſimum fuit in viris Germanis,niſi c
Germani iam ſuæ cõſtantię oblíti,à Maioribus ſu
non abſque ingenti dedecore degenerabant.

Carolus Geldriæ Dux.

Hoc anno Dux Geldriæ Carolus multis ſuis op
pidis amiſſis, tandèm vt ſe Carolo Cęſari déderet
adactus eſt,interìm nihilo minùs Tila munitiſſim
ad Vaalim oppido fortiter defēſo.Fuit ille princep
in amicitia & fœdere Gallorum regis, & quia diti
onibus Cæſaris vicinus erat, multa eis ſæpè damn
intulit,quemadmodùm anno ſuperiori derepent
ſignis mutatis inuaſit in Hagam Comitis, Hollan
diæ inſignem & opulentum vicum,vaſtatisq; omi
bus,opimam egit prędam.Alioquì certè in fide Ca
tholica fuit longè conſtantiſſimus, & alijs quibuſ
dam principe dignis animi dotib9 egregiè ornatus
Hæreticos omnes grauiter perſecutus eſt.

Traiectēſes fiunt Burgundici

Eodem anno Traiectenſis epiſcopus omnem di
tionem ſuam tranſtulit in ius Ducis Brabantiæ &
Comitis Hollandiæ,qui tum fuit Carolus Impera
tor,accedente eò nõ ſolùm regionis totius, verùm
etiàm Romani pontificis conſenſu.Multis ẽm mo
dis eam diœceſim vexabat Geldriæ dux,& iam Tr
iecti ciues in Epiſcopum concitârat: nec his mali
aliud inueniebatur remedium,quàm vt Burgundi
ducibus ſeſe permitterẽt,quorũ potentia tum Gel
drus ipſe,tum ſubditi Traiectenſes frenari poſſent
Eſt verò opulenta ea regio, ſed populus pronus i
ſeditiones & tumultus fuit, priuſquàm Burgundi
ſeſe

ſe dedidiſſent. Iam verò in multa pace degũt, nec
lis iugum graue impoſitum eſt, vti nec Geldrien-
bus, poſtquàm ij Carolo imperatori ſeſe ſubmi-
runt. Porrò Iuriſdictio ſpiritalis vel Eccleſiaſtica
anſit Traiectẽſi Epiſcopo, & pręcereà annui qui-
am reditus non contemnendi.

Hoc anno fames ingẽs preſſit Italiam, prȩſertim
ſubres & Venetos, ità vt multi ea peſte interierint. *Fames in Italia.*
iguri quoquè viſi tres ſoles, famem prȩnunciare
ſtimati ſunt, quæ paulò pòſt tanta illic extitit, vt
iàm ex Hungaria boues eò adduci oportuerit.

Accidit eo anno quiddam planè tragicũ Baſileę.
iuis quidã honeſtus & diues Chriſtophorus Bõ- *Hortẽdum facinus.*
rtnerus vxorem ſuam de adulterio ſuſpectã ha-
uit. Eam ſuſpicionem auxit, ꝙ in famuli ſui ſuſpe-
i induſio ligulas ſericas inuenit, quas ſuas eſſe no
rat. Extorquet vi ab vxore, vt fateatur ſe cum fa-
ulo rem habuiſſe: id ſi faciat, promittit impunita-
m: ſin neget, prȩſentem minatur mortem. Illa fa-
tur quod nõ fecerat, ſed mox fugit ad ſororẽ in
gum. At tamen amicorum interceſſione mulier
ciliata marito, rediit ad ædes illius. Ea nocte fer-
r ad commune admiſſa cubile. Atquì verò altera
e, q̃ erat Dominica, ablegata famula & liberis ex
iore coniuge ſuſceptis, primùm grauidam vxorẽ
nfodit, inde filiam vix quadrimam. Mox Epiſto-
n ſcripſit ad ſenatũ, & ter inuocato nomine Ieſu,
umma ædium ſuarum parte ſe prȩcipitem dedit,
ctis ceruicibus. Epiſtola illa continebat, quid &
o animo feciſſet. Porrò de eo, licèt mortuo, gra-
eſt ſumptum ſupplicium, & corpus eius fractis
ſibus ſublimi rotȩ impoſitum. Poterat hoc exem-
ũ deterrere ab adulterio, quod iam inter Euange-
os, vt quidam vir magni nominis ſcribit, cœperat
e iocus, ſicut & multa alia infanda facinora.

Eodem anno quidam ex iuratis Chriſtianiſſimi

Georgij Pac Principis Georgij Saxoniæ Ducis conſiliarijs, Ge
cij fraus. orgius Paccius vir nobilis, facin⁹ audax & temera
rium deſignauit. Erat is Luteri ſtudioſus, ſed occul
tè. nam alioquì princeps ille hominē in ſua aula n
tuliſſet. Agebat tum apud principem optimum vice
Cancellarij. Ea occaſione ſecretum Principis ſigil
lum nactus, formulā effinxit fœderis cuiuſdam ic
à certis Catholicis Principibus contra Electorem
Saxoniæ & Haſſiæ Lantgrauium, vt eos in Catho
licos principes ad arma cōcitaret, vtì etiàm factum
Formula ef- eſt. Formulę illi cōmentitię appreſſit ſigillū Geor
ficti fœderis gij ducis. Porrò legendam obtulit Lantgrauio, qu
viſo ſigillo, putauit rem prorsùs verā eſſe, cōmuni
catoq; cum Saxone conſilio, grandē vterq; cōſcri
pſit exercitū, cęteris interìm principib⁹ mirātibus
quid ea militū cōſcriptio ſibi vellet. Interìm Lant
grauius per literas hortatur Georgiū principem, v
illi fœderi nunciū remittat. Princeps Georgius le
ctis literis & viſa formula, cuius exemplum ad eum
Lātgrauius miſerat, obſtupuit: moxq; datis ad Lāt
grauiū literis, generosè & luculēter illi ſeſe purga
inter alia grauiter poſtulans ſibi oſtendi virum, qu
eam rem ad ipſum detuliſſet, deploratum, infamem
& periurū nebulonem eum appellans. Excuſârunt
ſeſe etiàm alij Principes, qui hoc fœdere compræ
henſi ferebantur: ſed tamen belli cladē à ſe auerte
Epiſcopi nu re non potuerūt tres viciniores Epiſcopi, Mogun
merant tinus, Herbipolenſis & Bambergēſis, niſì numera
100000Ↄ. tis centum millibus aureorum. Imparatis enim ma
aureorum. gnus imminebat exercitus, cui ditiones ſuas popu
landas & diuexandas obijcere noluerunt. Porrò
Lantgrauius nè hanc fabulam ipſe confinxiſſe vide
retur, indicauit authorem, certumq; pręſtituit diē
ad quē adeſſent Regis Ferdinandi, Electoris Bran
deburgenſis, & Ducis Georgij oratores, hoīem ac
cuſaturi, ſi qd haberent aduersùs eum. Venerunt le

gat

gati Principũ,& multorum criminũ atq; etiàm falſi
eũ cum peregerũt. Cùm eñ ſua decoxiſſet,multis
rijs homine ingenuo planè indignis,pecuniam vn-
decunq; cõflare ſolitꝰ erat,atq; hoc nomine diuer-
ſas effinxerat epiſtolas, quas Georgij principis an-
nulo obſignârat. Lantgrauius nomine fœderis ad
pſum falsò delati quatuor millia aureorũ illi dono
dedit,vt ijs æs alienum diſſolueret,quanq̃ id maius
eſſet,q̃ quibus vel tot millia ſufficerẽt. Tādèm cùm
non poſſet obiecta ipſi à Principum legatis crimina
diluere,turpiſſima illi ignominię nota inuſta eſt. Et
itā quidẽ clementia Lantgrauij Principis retinuit,
ſed nuſquàm ferè tutò cõſiſtere valens, inſtàr Cain
vixit vagus & profugus in terra,latitans in vrbibus
maritimis. Adextremùm, cùm plerunquè maleficia
meritas non euadant pœnas,Antuerpiæ cõprĕhen-
ſus eſt anno 1536. & ſequentis anni mẽſe Februario
poſt longos carceris ſqualores & grauiſſima quæ-
ſtionũ tormẽta, capite plexus, & in quatuor partes
diſſectus eſt. Indè pax reddita Germaniæ, nequaq̃
diuturna fuiſſet,Sueuici fœderis ſocijs Lantgrauiũ
incuſantibus, quòd cõfœderatis ipſorum iniuriam
feciſſet,nisì ea res Vormatiæ opera Palatini Princi-
pis compoſitione tranſacta eſſet.

Pactius Antuerpiæ dat pœnas.

Per idem ferè tempus Galliæ rex Neapolim in-
genti exercitu ità obſedit, vt iam propemodùm ea
vrbe potiturus videretur,licèt Germani & Hiſpani
milites,qui in prĕſidio erant, incredibili alacritate
Gallos,vt ſe dèderent, identidèm nõ iniquis cõdi-
tionibus hortantes,cõtemnerent.Eccè autem men
ſe Iulio ſęuiſſima lues totum corripit exercitũ,ipſo
Lotrechio primario duce,& multis alijs egregijs vi
ris extinctis,ità vt ex ſexaginta millibus hominum,
vt quidam literis annotârunt, ęgrè quadringẽti ad
ſua redièrint incolumes. Ità prępotens Deus pro
Carolo Cęſare mirabiliter pugnare videbatur,ſicut

Galliæ rex obſidet Neapolim.

Peſtis vaſtat exercitum.

& ſæpè aliàs,cùm potẽtiſſimòrum hoſtium validiſ ſimis copijs non vno loco premeretur.

In hac Neapolis obſidione mortuus etiàm e Vaudemontius,Antonij Lotharingiæ Ducis frate germanus,q regi militabat ſpe obtinendi regni Ne apolitani. Erat enim ex Andegauenſium regum fa milia,qui ſibi in eo regno ius vendicant. Pater eiu Renatus Lotharingię Princeps Carolũ Burgundi Ducẽ, cõmiſſo prelio ad Nanſim, interfecerat. Ca dauer Vaudemontij in D. Clarę cœnobio honeſtiſ ſimo templi loco humatum eſt Neapoli. Id eñ tem plum Andegauenſes reges Vaudemontij progeni tores,pia liberaliq́ue magnificentia condiderant.

Andegauẽſ. regum familia.

Hoc ferè tempore à rege Gallorum Franciſc diſceſſit Andreas Auria, vir ſummæ authoritatis Caroli Cęſaris amicitiã cõplexus, magno quiden Cęſaris commodo,ſed non minori Regis Franciſc detrimento. Habebat Auria captiuos apud ſe duo p̃cipuos Cęſaris duces, Alphonſum Vaſtiũ & Aſca nium Columnam, quos nauali prelio ceperat Phi lippus Auria. Hos rex Frãciſcus ad ſe mitti voluit ſed Andreas Auria recuſauit. Tulit hoc ægerrim Rex,& contumelioſè Auriam proſcidit. Is igitu dimiſſo à ſe Vaſtio & Columna ad Antonium Læ uam, facilè obtinuit, vt in Cæſaris amicitiã recipe retur. Itaq; breui tempore Genuam Gallis eripuit, eamq́ue priſtinæ libertati reſtituit. Atque hoc po tiſſimùm nomine fertur à rege ſe abalienâſſe,quòd doleret ei patrię(ea fuit Genua)erepta libertas. Vi debat enim Gallos quędam moliri in eius vrbis nõ leue detrimentum. Tum quoquè non obſcurè ſen tiebat Gallos ſecum hoſtiliter agere,Barbeſſio Gal licarum triremium præfecto ipſi inſidias tendente. Ità ergò remiſſo ad regem torque cõchyliato, qua cæremonia à militari ſacramento ſe abſoluit,& au ratis lilijs,quæ erant Galliæ regis inſignia,in extre

Andreas Auria deficit à rege Francia.

Genua Gallis eripitur.

ma

na puppe pfractis atq; decuſſis, Cæſaris gratiam &
ilitiá táquàm vberioré certioremq; amplex⁹ eſt.
Clemens Pontifex, & eius hortatu rex Franciſcus
multùm in eam curam incubuêre, vt eius animum
elinirent, hominemq; poſſeſſione maris potétem
n officio & amicitia retinerent. ſed id fruſtrà fuit.
Oblatus eſt deindè ipſi Auriæ à ciuibus oíbus Ge- *Auria recu-*
uæ principatus, ſed ille eum inſigni continentiæ *ſat Genuæ*
xéplo recuſauit. Multa is vir pclara edidit facino- *principatú.*
a, pſertim in mari aduersùs Turcicos & Barbaros
iratas, quos mirabiliter perſequut⁹ eſt. Decreta eſt
li apud Genuenſes reſtitutę libertatis ergô ſtatua
Coloſſeæ magnitudinis è Lunenſi marmore, cuius
aſi hæc inſcripta erant: Andreæ Aurię ciui opt. fe-
ciq; vindici atque authori publicę libertatis, Se-
atus populusque Genuenſis poſuit.

Per hoc ferè tempus aliquot ſuperioris Germa- *Zuingliani-*
ię locis, prę ſertim in Heluetijs & Argentinæ, mul- *ſmus incre-*
ùm increuit dogma Sacramétarium & ſecta Zuin- *ſcit.*
liana: & Miſſa, qua nihil eſt ſancti⁹, ceu idololatria
brogata eſt, imagines è templis deturbatę & flam-
nis exuſtæ, Baſileę quidem ipſo die Cinerum, quo
olent Chriſtiani ſe ad meliorem frugem recipere.
Non tamen ſimul vno anno, ſed per temporum in-
erualla hęc ſensìm irrepſère diuerſis in locis, ità vt
es omninò ad Mahometicam, vel potiùs Antichri-
tianam vaſtitatem ſpectare videretur, cùm iſti Sa-
ramentarij interìm Romanum pontificem nó alio
uàm Antichriſti loco haberent: porrò apoſtatas
nonachos, publicè inceſtis nuptijs infames, haud
ecùs atquè Chriſti apoſtolos ſuſciperent ac vene-
arentur. Erat ea irati numinis horréda vindicta &
euera animaduerſio in hominum peccata. Con- *Cófeſſio Lu-*
ra hos ſacramentarios rursùs nouum Luterus ſcri- *teri contra*
tum edidit, benè prolixum, de cœna Chriſti con- *Zuinglianos*
eſſionem ſuam. Ibì rursùs affirmat quædam quæ

anteà negârat,negat quæ affirmauerat.Negat enim in cœna Domini manere vinum,quod in captiuitate Babylonica aſſerit.Non poſſunt hîc omnia particulatìm cõmemorari,nè nimìs prolixi ſimus. Miſſam ſanè hîc quoquè vel maximè ſe abominari dicit,licèt nõ eſſet neſcius,toto terrarũ orbe om̃ibus retrò ſeculis apud Chriſtianos Miſſam celebratam eſſe. Extat Grçcè & Latinè D. Iacobi Apoſtoli fratris Domini,itemque Baſilij & Chryſoſtomi Miſſa vt nihil de Latina Eccleſia dicamus.

Luterus Proteus.

Scripſit eodem anno Luterus alium librum contra concomitãtiam, planè ſcurrilem atq; dicacem, ex quo quidam catholicus Doctor collegit 134. calumnias. Sed quantumcunquè ille abſurdus eſſet & petulans in ſcriptis ſuis, tamen mirè placuit cæcis mortalibus.

134. Calumniæ Luteri

Cùm autem eius de Cœna Domini confeſſio in manus Zuinglij & Oecolampadij veniſſet, prolixè illi reſponderunt. Abſit enim, vt vel tantillum diſcipuli magiſtro concedant,quandò non id agitur, vt veritas vincat,quç tamen neque à Lutero,neque à Zuinglianis ſtetit,ſed vt miſeri homunciones alij prç alijs viciſſe videantur.Neq; Bucerus hîc ſe mutum prçbuit,ſed edito Sebaldi & Arbogaſti dialogo,Lutero non planè edentulum ſe oſtendit. Fuit certè & eſt hçc res inprimìs ridicula & ſcurrilis, ꝙ illi ſublimes gigantes,qui ſe iactabant in Germaniam,qua tot ſeculis caruiſſet,lucem Euangelij inuexiſſe, tam inter ſe pertinaciter & odiosè digladiabantur. Faceſſat hîc omnis friuola excuſatio. Non eſt diſſenſionis Deus, inquit Apoſtolus, ſed pacis. Quomodò poſſunt me iſti docere quid verum ſit, cùm ſe ipſi viciſsìm in rebus grauiſſimis mẽdacij inſimulent? Et hçc quidem non paucos permouerũt, vt in hac mutua Luteranorum & Zuinglianorũ diſſenſione rem accuratiùs expenderẽt,aduerterentq;

Zuingliani contra Luterum.

1. Cor. 14.

Pugnantia dogmata Euangelicorum

non

non poſſe eos veritatis eſſe pręcones, qui pugnan- *rum faciũt*
tia docerent, atq; eam ob rem ad Catholicã Chri- *vt multi*
ſti Eccleſiam ſe reciperent, contemptis ſtultiſſimis *reſipiſcant.*
fanaticorũ hominum (ſic enim ipſi ſe inuicèm vo-
cant) opinionibus, quæ idẽtidèm in alias atq; alias
formas transformantur, ſicut neceſsè eſt euenire il-
lis, quæ cum mendacio coniuncta ſunt. Varium eſt
enim & inconſtans mendacium.

ANNO 1529. deimprouiſò peſtifer morbus *Sudor Anglicus.*
(ſudorem Anglicùm vocabãt. eadem enim
lues Britanniam vaſtauerat Hẽrici VII. An-
gliæ regis anno 1. qui fuit à nato Seruatore 1486.)
totã Germaniam peruaſit, multis hominum milli-
bus intra 24. horas extinctis antè, quàm certum
medici remediũ inueniſſent. Permulti verò, vbì vi-
rus illud exudâſſent, ſeruati ſunt. Ità prępotẽs De-
us nouis in dies emergentibus hæreſum & ſcele-
rum portentis, noua adhibebat flagella. Simul autẽ
& annonæ caritas, & tumultus bellici Germaniam
per id tempus premebant. Turcarum enim Impe-
rator Solimannus cum ingentibus copijs Viennam
fortiſſimè obſedit, ſicut paulò pòſt dicetur. Luterꝰ
epiſtolam ſcripſerat ad Vuenceſlaum Lincum apo-
ſtatam Auguſtinianum, concionatorem Nurenber-
genſem, qua Georgium Saxoniæ principem pijſſi-
mum, vehementer ſuſpectum reddidit, de fœdere
illo, quod Paccius quoq; ei falsò affinxerat. Eius
epiſtolę exemplar tandèm venit ad manus eiuſdem
principis. Ille verò nouis editis literis multò etiàm
fortiùs, quàm anteà, ſeſe hac ſuſpicione purgauit.
Tanta iam erat Luteri potentia, vt etiàm Principi-
bus confidenter inſultaret, & quidem impunè. At
nunc rursùs furore percitus, Germanicum confe-
cit libellum de priuatis & furto ſurreptis literis, in
quoque tam petulanter & ſcurriliter illum laudatiſ-
ſimum Principem exagitauit, vt rei indignitate eti-

àm non pauci Luterani permouerentur. Sed interìm tamen manſit apud cæcos mortales ſua Lutero authoritas, & laudabatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ. Certè ſi quiſquam Catholicus ità ſcriberet in principes Luteranos, quemadmodùm ille importunus homo ſcripſit in Impatorē quoq; & reges & principes, quas non turbas cierent dogmatiſtæ Euangelici? Atq; vtinā Principes rem hāc paulò attentiùs conſideràſſent.

Pſal.9.

Comitia Spiræ.

Hoc anno conuentus Imperij fuit Spiræ multis de cauſis, ꝙ & Turca auctus viribus, perdomita & ſub iugum miſſa Hungaria, captaq; Buda, terribilior Germaniæ immineret, & ſectæ vſqueadeò capeſſerent augmenta, vt iam non catholicis modò, ſed ipſæ ſibi inuicèm eſſent formidabiles. Nam in Heluetijs & primarijs aliquot Germaniæ vrbibus iam Zuingliana factio Luteranam anteibat, & Anabaptiſtę occultis machinatiōibus tū ſectarijs iſtis, tum Catholicæ Eccleſiæ non parùm terrori erant. Porrò in hoc conuentu ità diſceſſum eſt, vt Ferdinandus rex non minimo dolore ex amiſſa Hungaria affectus, & anxiè metuens reliquis ditiōibus ſuis, nulla potuerit à Proteſtantibus auxilia impetrare, niſì eos ſineret ſua retinere dogmata. Itaq; publico decreto permiſſum eſt, vt in fidei & religiōis negocio ità ſe gererent, vtì & Deo & Cæſari facti ſui rationem poſſent reddere, nihil tamē deincèps innouarent vſque ad concilium, &c. Enimuerò illi in hoc ipſo conuentu proteſtati ſunt, ſe ſummi Magiſtratûs decretis quibuſdam non poſſe ſubſcribere: itaq; ad Cæſarem prouocàrunt. Indè primùm ortum eſt Proteſtantium nomen. quod etiàm quędam liberæ Ciuitates amplexæ ſunt.

Proteſtātes vndè dicti.

Tumultus Baſileæ.

Huius anni menſe Februario Baſileæ ciues tumultuantur, & duodecim Senatores loco mouent: quin & ſacras imagines, vt ſuprà attigimus, in templis

plis omnibus demoliuntur, ceu idola quædam, ità pſuaſi à ſuis doctoribus, quaſi eadē ſit apud Chriſtianos ratio imaginum, quæ fuit olìm apud Ethnicos idolorum. Miſſam quoquè prorsùs abolēt, nihil deincèps habituri commercij cum incruento illo Eccleſiæ ſacrificio. Ipſo die Cinerum ſtatuas vel imagines ligneas diſtribuerunt in homines tenuioris fortunę, vt illis barbaro inprimìs exemplo ad focum abuterentur. Sed illi tanta contentione eas ſibi ſingulatìm vēdicare conabantur, vt ad pugnas quoq; ventum ſit. Ea re factum eſt, vt in nouem cōgeſtæ ſtrues, ante ſummam ędem flammis omnes omitterentur. His rebus geſtis, lætum illi diem egérunt, tam egregio patrato facinore. Alijs quoquè locis ſęuitum eſt in imagines vel ſtatuas, Miſſæq́ue ſacroſanctum ſacrificium: & erat hoc p̄clarum Euāgelij recèns orti ſtudium, vt nihil intentatum relinqueretur à ſuî ſtudioſis, quod ampliſſima Antichriſto itinera præpararet.

Imagines cōburūtur.

Anno ſuperiori multùm tum Cęſar ipſe per Epiſcopum Hildesheimenſem, tum epiſcopus Argentoratēn & pleriq; alij egerant apud Argentinenſes, vt nihil in religione mutarent, aut certè expectarēt Concilij ſententiam: at illi quoquè improborum hominum peſtiferis perſuaſionibus circunuenti, ad res nouandas animum adiecerunt. Atq; ità alij poſt alios paſsìm in Germania, nobiliſſima quōdàm ꝓuincia, in olìm damnatos nimiumq; craſſos errores prolapſi, cęteris nationibus ſe affatìm irridēdos ppinārunt. Certè ipſe quoq; Turcarū Princeps Solimannus Luteranos deteſtatus fertur, propterea ꝙ eſſent proni in ſeditiones concitandas. Interìm verò qui à Catholica Eccleſia deficiebant, valdè ſibi gratulabantur, quòd tyrannicum Romani Pontificis iugum excuſſiſſent, & iam tandèm verā Euangelij lucèm inueniſſent. Romanos enim Pontifices

Solimānus deteſtatur Luteranos.

non

non alio quàm Tyrannorum loco habent, & do-
ctrinam Catholicæ Eccleſiæ vocant Papiſticam ac
meras tenebras. Porrò interìm illos duces ſequun-
tur, qui odioſiſſimè à ſe inuicèm in rebus grauiſ-
ſimis diſſentiunt, & miſeros plusquàm Cimmerijs
tenebris inuoluunt, quod tum demùm ipſi nimiùm
malè experientur, cùm erit migrandum è corpore.

Apud Heluetios tanta cõtentione exarſit de re-
ligione controuerſia, vt iam ad arma deſcenderẽt.
Tigurini & Bernates ſuis ſiſi viribus, catholicis qui-
buſdam cantonibus vel pagis iam vim inferre nite-
bantur, ſed per ſequeſtros res cópoſita eſt ad tem-
pus non diuturnum. Eius pacis conditiones catho-
licis parùm æquæ viſæ ſunt: diſceſſum eſt tamen ad
tempus ab armis.

Conuentus Euangelicorum Murpurgi.

Princeps Haſſiæ Philippus dolens inter Luterũ
& Zuinglium tam atrox extare diſſidium, volens
eos in concordiam redigere, Marpurgum vtriuſq;
factionis homines euocauit. Venerant illi quidem,
& nè nihil egiſſe viderentur, certa quædam capita
vel articulos, in quibus contra Catholicam Eccle-
ſiam inter ſe conſpirârant, ediderunt. Porrò in pri-
mario Euchariſtiæ articulo vetus diſſenſio manſit.
ità illi re infecta diſceſſerunt. Princeps Lantgrauius
& quidam docti viri modis omnibus efficere co-
nabantur, vt quanuìs in negocio cœnæ conuenire
non poſſent, tamen alij alios fratrum loco haberẽt.
Sed id Luterus facere noluit. Porrò verò ſunt, qui
ſcribant & putent in hoc vno articulo diſſidere
Zuinglianos à Luteranis: ſed hoc falſiſſimum eſt,
cùm etiàm in alijs non paucis inter ſe hoſtiliter diſ-
ſentiant: immò verò paulatìm eò res redijt, vt nec
Zuingliani cum Zuinglianis, nec Luterani cum Lu-
teranis conſentiant, ſed alij alios palàm euulgatis
libris odioſiſſimè & impotentiſſimè proſcindant.

Editus hac tempeſtate eſt liber quidam de Actis
Con-

Concilij Conſtantienſis erga Iohannem Huſſum, *Liber de*
ncerto quidem authore, ſed opera Iohannis Iſle- *Actis Syno-*
bij,ſocij & amici Luteri.In prefatiõe Iſlebius Huſ- *di Conſtan-*
ſum vocat probum Dei amicũ,Concilium Conſtã- *tienſis.*
ienſe ſynagogam Antichriſti.Sed nos Huſſum da-
nnatum hæreticum multò rectiùs dicimus cum ea
ynodo,quàm cum Iſlebio virum bonum. Interìm
amen liber ille nihil facit admodùm pro Lutera-
nis, q̃ diſertis verbis affirmet Huſſum Conſtantiæ
etiàm circa ipſum ſupplicij ſui locum publicè ne-
gâſſe articulos illos,quos Luterani vel maximè aſ-
erunt ac tuentur.

Sub hoc quoq; tempus cùm Turca in Germaniã *Liber de*
ducẽtare diceretur,Luterus ſcriptum edidit,*De bel- bello Tur-*
lo contra Turcas. Sed eo ipſo multò plùs deterret *cico.*
principes à bello Turcico, quàm ad id extimulet.
Veriſimile eſt,optâſſe hominẽ odio Papæ deflagrã-
tem,vt Turca occupata Germania, mox etiàm Ita-
liam pulſo Pontifice occuparet.Verùm id Deus ad-
huc pro ſua bonitate auertit.In eodem ſcripto val-
dè acerbè & contumelioſè inuehitur in Pontificẽ,
Epiſcopos,Imperatorẽ,Reges,Principes, precipuè
verò curiam Romanam.Inter alia multa,Cæſar,in-
quit,nõ eſt caput Chriſtianæ reipub,neq; defenſor
Euãgelij aut fidei.Oportet ſanè Eccleſiã & fidẽ ali-
um habere defenſorem, q̃ ſint Imperator & reges.
Hi nanq; ferè peſſimi ſunt hoſtes Chriſtianiſmi &
fidei, ſicut Pſalmus 2.ait, & Eccleſia omni ex parte
cõqueritur.Sic ille bonus vir tractabat ſanctiſſ.Im-
peratorẽ & ſummos magiſtratus.Nihil eñ metue-
bat ſibi,in tuto loco herens ſub Saxoniæ principe.
Iã verò maledicendi licentiam nõ ex Euãgelio,ſed
ſpiritu Antichriſti hauſerat quàm autẽ hoc quoq; *Inconſtãtia*
prodigioſæ fuit inconſtãtiæ,quòd hoc quidem libro *Luteri.*
dehortatur à bello Turcico,dicẽs id eſſe cõtra do-
ctrinam Chriſti, quæ dicit Chriſtianos non debe-

re

re malo reſiſtere,&c. cùm non longè antè in Viſitatione Saxonica ſcripſiſſet, eiuſmodi orationem ſeditioſam eſſe atq; intolerabilẽ,ex Pauloq; probâſſet,Magiſtratus noſtros gladio & bello Turcas arcere debere,nec Chriſtum vetâſſe vſquàm,immanitatem Tyrannidemque Turcicam repellere? Omi certè lachrymarum fonte plangendi ſunt, qui tam varium & ipſo quoquè Proteo mutabiliorem hominem, in grauiſſimo religionis negocio ſequi nõ dubitârunt.Hac de re dici multa poſſunt,ſed nunquàm ſatìs multa.

Turca obſidet Viennã. Huius anni menſe Septembri cum infinitis copijs Turcarum tyrannus venit in Germaniam,& Auſtriæ primarium oppidum Viẽnam grauiſſima preſſit obſidiõe.Id bellum eiuſmodi habuit originem: Rex Ferdinandus Caroli Cæſaris frater,Iohannem Vaiuodam regno Hungarię exuêrat.Is verò in eam redact⁹ calamitatẽ,in Sarmatiã ad Hieronymũ Laſchũ virũ ab illuſtri nobilitate & eximia eruditiõe clariſſimũ cõfugit.Laſchus tãto lęt⁹ hoſpite,omnẽ illi humanitatẽ impẽdit,diſſimulãte Sigiſmũdo rege,quòd Vaiuodæ germanã ſororẽ in matrimonio habuiſſet.Intereà Laſch⁹,vt erat ſolerti & excellẽti ingenio,miraq; ad res gerẽdas dexteritate, Vaiuodę id tãdèm cõſilij dedit,vt Solimãno ſe cliẽtẽ fore profiteret̃,ſi ei⁹ beneficio in regnũ eſſet reſtitut⁹.Id vero cõſiliũ licèt inprimìs ſpecioſũ videret̃,& Vaiuodæ reb⁹ accõmodũ,ſi hui⁹ vitę proſperitatẽ ſpectes:erat tamẽ Chriſtianæ Reip.admodùm pnicioſum,vt rei euentus poſteà luculẽter edocuit. Cęterùm Laſchus hortatu Vaiuodę legationem ſuſcepit

Laſch⁹ adit Solimannũ. ad Turcarum Imperatorem Solimannum: atq; vbi venit Byzantium, oblatis muneribus facilè in purpuratorum gratiam & familiaritatem ſe inſinuauit. Eorum verò opera id cõſecutus eſt apud Solimannum, vt is prolixè polliceretur, ſibi eam rem curæ

fore

ore,breuique ſe in Hungariam aduolaturum. Mi-
ſit deindè ſuum quoq; legatum Byzantium Ferdi-
nandus rex,ſed is demùm licèt à Solimanno huma-
niter eſſet receptus, & à purpuratis,quos Baſſas vo-
cant, patientiſſimè auditus, non niſì ſuperbum &
inſolens tulit reſponſum,& pro inducijs atq; ami-
citia omnem belli cladem iuſſus eſt Ferdinando de-
nunciare,& quamprimùm Byzantio excedere.

Per id tempus Ferdinandus Spiræ erat, hocque
accepto nuncio, non immeritò perculſus eſt,quòd
ſciret Tyrannum à ſentẽtia haud facilè diſceſſurũ,
& Carolus frater eius bellis Italicis diſtinerẽt. Itaq;
Solimannus copias om̃es ad ſigna vocari imperat,
quibus coactis, Hadrianopoli profectus, Belgradũ
quintiſdecimis caſtris peruenit: indè rectà Budam
petijt. Ei obuiàm ꝓceſſit Vaiuoda, Hungarorũ ꝓ-
cerum ſeptus comitatu,q̃bus & Laſchus aderat. ac-
ceptus eſt comiter à Solimanno, qui illi ſe recepit
liberaliter conceſſurum, quæcunque eo bello vi &
armis paraſſet. Vbì Budam venit,propè vacuam in-
uenit,ciuibus metu in proximas vrbes dilapſis. Arx
Germanico tenebatur præſidio, ſed eam cuniculis
euertere nitebatur: quæ res terruit Germanos, vt
etiàm inuito arcis cuſtode, cum hoſte ſaluis rebus
paciſcerentur. Aſſenſit Solimannus: verùm iam ab-
euntes cum ſarcinis ſuis,contra fidem datam ſæuus
Tyrannus Ianizaris ad vnum trucidandos obiecit,
arcis autem cuſtodem humaniter dimiſit. Capta Bu
da,Viennam iter habuit,dimiſſis quibuſdam è ſuis,
qui prædas agerent ex Chriſtianis, qui omnis ge-
neris hominum ingenti intercepta multitudine,ad
Lincium vſque luctuoſas fecêre excurſiões, paſsìm
ſumma crudelitate flammis omnia vaſtantes. Erant
iam Viennę equitum & peditum̃ plùs minùs vigin-
ti millia, & cum ijs aliquot præclari duces,inter q̃s
præcipuam obtinebat authoritatem Philippus comes
Pala-

Solimãnus venit Budã.

Barbara feroCitas.

Excurſiones Turcarum.

Palatinus. Vbì ad vrbem ventum eſt, Turcæ ampliſ-
ſima ſuis caſtris occupauêre loca, quæ vel ſolo ad-
ſpectu eſſent horrori. Et ſedulò illi cuniculis ſibi i
vrbem aditum facere inſtituerunt. Porrò aliquo
iam locis patefactis, audaciſſimè identidèm in vrb
irruentes, tanta vi Germanorum repulſi ſunt, vt i
toto hoc bello è Turcis ad octoginta millia perijſ-
ſe ferantur, tandemq; cum dedecore & ignomini
coactus ſit Solimannus obſidionem ſoluere, & i
Thraciam re infecta abire. Nó dubiũ eſt, quin omi
potens Deus ſingulari benignitate eam victoriam
contulerit Germanis, quorum certè vires tãto ho-
ſti longè alioquì impares erant. Sub Turcarum ad-
uentum iuſſi erant vrbe excedere fœminæ, pueri
ſacerdotes, monachi, & omnis imbellis turba. At
quod ſummè dolẽdum eſt, ij magna ex parte in im-
manes barbaros inciderunt, qui infantes ſecuerun
medios, fœminas & ſenes, quos in ſeruitutem nol-
lẽt abducere, partìm palis infixerunt, verubus trãſ-
foderunt, gladijs diſciderunt. Feruntur in ea Tur-
cicæ vaſtitatis procella ſupra 60000. Germanorum
in ſeruitutem rapta. Porrò totus Viennenſiũ ager,
ſuccifis vitibus & frugiferis arboribus, triſte intuẽ-
tibus ſpectaculum præbebat. Solimannus vbì Budã
redijt, Iohannem Vaiuodam regem conſtituit, ami-
cumque & beneficiarium appellauit. Sed ſic recu-
perâſſe regnum, miſerum profectò eſt, & à Chriſti-
ana pietate alienum. Quanquàm (ô cæca mortaliũ
pectora) quid non faciunt plerique homines, vt vel
ad breue tempus poſſint eſſe beati in hac vita, ijdem
ipſi omnis laboris impatientes, ſi quid agendum ſit
pro æterna vita?

Turca turpiter abſcedit.

Crudelitas Turcarum.

Hoc anno Carolus Cæſar ex Hiſpanijs venit in
Italiam. Sunt qui ſcribant illi iter molienti, Hiſpa-
nos proceres lõgè plures & pecunias & milites ob-
tuliſſe, quòd illum impensè charum haberent, quàm
quis

Hiſpanorũ erga Carolum V. beneuolentia.

quis alius minis extorquere potuiſſet. Viri em̄ mille quingēti ſpōte ſua Maieſtati eius liberaliter obtulerunt, ſinguli millenos ducatos aureos in annos quatuor, abſq; vllo ſuo cōmodo vel lucro. Pleriq; Principes equitum & peditum copias non ſpernendas pollicebantur, quas integro anno ſuis ipſorum ſumptibus alerent.

Antè verò, quàm Cæſar ex Hiſpanijs ſolueret, Franciſcus Gallorum rex amiſſo copioſiſſimo apud Neapolim exercitu, amiſſo Andrea Auria viro incōparabili, animum ad pacis conſilia adiecit. Filij eius adhuc obſides hęrebant in Hiſpania: eorum liberādorum ſummo tenebatur deſiderio. Itaq; pax Cameraci confecta eſt, quò conuenerant præter cæteros Margarita Cæſaris amita, & Aloyſia Frāciſci regis mater. Conditiones initæ pacis huc adſcribere nihil attinet. Rex quidem pro filijs numerauit Cæſari viciès centena millia aureorum. Hæc eſt fortaſsis illa ingens præda, quam ſe Cęſar amiſſurū cernebat, vt illi Sleidanus affingit, ſi Franciſco regi in Hiſpanijs captiuo aliquid humani accidiſſet: atq; propter eam Cæſarem ait magìs ac magìs in dies animum ad pacem adieciſſe. Quod Cæſar clementiſſimus pro innata ipſi humanitate erga regem Franciſcū, tunc ex animi dolore morbo correptū, fecit, hoc Sleidanus videtur tribuere auaritiæ, ſcilicèt optimus & candidiſſimus hiſtoricus. Quid verò de eius hiſtoria princeps ille ſenſerit, alibì dicetur. Vbì autem Cæſar in Italiam venit, magna oīm gratulatione exceptus eſt, ſuoque aduentu ruenti Italiæ pacem attulit, pręterquàm Florentinis, qui immodicis animis pro libertate, vt aiebant, tuenda & Pontficis & Cærſaris in ſe arma concitàrunt.

Pax inter Carolū V. & Franciſcum regē.

Annus hic Germanię fuit multas ob cauſas admodùm grauis & calamitoſus. Irruebant ſæuiſſimi Turcæ, graſſabantur hæreſum & nouorum do-

Annus Germaniæ calamitoſus.

P gmatum

gmatum portẽta, morbus Anglicus innumeros tollebat è medio, & inſupèr tanta erat annonæ caritas, quantam nemo mortalium meminiſſet. In inferiori autem Germania Flandris, Hollandis, Selandis repentina Oceani inſaniẽtis inundatio damna paſsìm dedit longè grauiſſima, aliquot locis planè ſubmerſis.

Conuentus Suabachi. Fuit hoc anno Suabachi conuentus eorum, qui ſe Euangelicos dicebant: ſed cùm inter ſe conuenire non poſſent de cœna Domini, (ſic enim vocabant ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramẽtum) alius conuentus Smalcaldiæ indictus eſt. Ità hoc præclarum Euangelium in re præcipui momenti, neq; tũc neq; poſteà vnquàm idem ſtatuere potuit: eáq; diſcordia magìs ac magìs ſemper aucta eſt, quẽadmodùm illis euenire neceſsè eſt, qui à veritatis cõſtãtiſſima luce ad incertas, varias & lubricas humani ingenij opiniones ſeſe transferunt. Et tamẽ non deſunt qui ſcribant, amicè eos diſceſſiſſe Mapurgo, quò eos Lantgrauius euocauerat, cùm tamẽ (vt ſuprà diximus) Luterus Zuinglianos fratrũ loco, licèt plurimùm hortante Lantgrauio, habere noluerit, hodieq; non ceſſent ſcriptis atrociſſimis ſeſe inuicèm lacerare, & Marpurgi à Zuinglio 300. argumenta Lutero fuiſſe obiecta, ipſi Zuingliani affirmârint.

Hoc etiàm anno Clemens Pontifex aduentanti è Genua Ceſari, & Placentiam contendenti, tres legatos obuiàm miſit, qui à Pontificiæ ditionis fines intrante ſolitum iuſiurandum acciperẽt, nunq̃ *Iurat Cęſar* ipſum pontificis libertatem violaturum. Iurauit Cæſar verbis ritè conceptis, ſed ità tamen, vt ſe de ſuo iure nihil diſceſſurum teſtaretur: quod putant quidam ea ratione eum feciſſe, quòd Placentiam & Parmam Mediolanẽſi imperio antiquitùs attributas repeteret, quandoquidem Mediolanenſe domini-

minium Imperatorũ ſemper beneficiarium fuiſſet.

Porrò Cæſar vbi Solimanum turpiter in fugam coniectum comperit, ingenti perfuſus lætitia, cùm iam circiter duos menſes Placentiæ Parmæq; exegiſſet, rectà Bononiam contendit, quò iam paulò ante Calendas Nouembres Clemens Pontifex peruenerat. Ibi quid tum geſtũ ſit, ex Paulo Iouio ſcriptore Italico bona fide commemorabimus. Excipitur, inquit, Cæſar Bononiæ triumphali pompa, ſummis honoribus, incredibili omium lętitia, ipſe paludatus & militaribus armis, vna dempta galea, vndiq; protectus, albo inſigni equo, regio ſumptu phalerato, à Mutineñ porta in forum prouehitur. Præceſſerant quaterna vexilla cùm leuis tum grauis armaturæ Belgarum equitum, ſagulis, criſtis, & colorum varietate ità inter ſe diſtinctis turmis, vt quorum ducum eſſent, ab ipſo inſignium & veſtitûs argumento facilè noſcerentur. Succeſſit indè peditatus totiès victor, non tam opimis hoſtium ſpolijs exornatus, quàm armorum fulgore ac adſpectûs feritate terribilis, ad trucem tympanorum ſonitum & graues tibiarum modulos gradu ſuperbè compoſito ſub ſignis introductus. Quadratam vmbellam auro purpuraq; diſtinctam gymnaſiarchę & celeberrimi bonarum artium profeſſores in togis Sericis præferebant. Latus Cęſaris à decora Bononienſi iuuentute non cuſtodię, ſed honoris cauſa, cingebatur. Prętor Vrbanus & decuriones cum vexillifero, & è Quadragintauirali magiſtratu primoribusq; patritijs ſplendidiſſimè ſuccedebãt. Cõſtitit in medio foro Antonius Lęua æger pedibus, ſed viuacib⁹ oculis pugnaciſſimi ducis habitũ orę ſe ferens, ac vt magìs ob recentem bellicę conſtantiæ & rerũ geſtarũ gloriã oĩm oculis offerret, in ſublimi ſella geſtatus, hinc veterana Germanorum legione, illinc Hiſpanorum cohortibus ità p̃-

Carolus V. venit Bononiam.

Pompa excepti Cæſaris.

Exercitus pedeſtres.

denſa acie directis aut obuerſis, & torm̃etis in frõte collocatis, vt exercitus concurſurus eſſe videretur. Erant iuxta Cæſarem illuſtres reguli, auro in lacinijs vel ſolido bracteato, vel acu pingẽte inducto, vel ad luxuriem conciſo, itemq; exquiſitis armorum & equorũ ornamentis maximè ſuperbi. Secũdùm eos plata eſt Romana Aquila, aureo in vexillo picta, ac item candidum aliud vexillum purpurea cruce diſtinctum, ſub quibus totius aulę familia ex flore gentium oĩm delecta, & nobiliſſimi Hiſpaniæ ſacrati religione equites Cæſaris veſtigia ſequebantur. Prætorianus miles cuſtodię corporis aſſuetus, diuerſis ſub ſignis Hiſpanus, Belga, Germanus in croceis ſagis agmen extremum clauſit, & quicquid in foro ſpatij reliquũ fuerat, occupauit. Erat erectus in Petroniani templi veſtibulo peramplus ligneus ſuggeſtus, periſtromatis & aulæis ad loci dignitatem vndique ꝓtectus, in quo Cardinales & epiſcopi cæterique minores ſacerdotes purpurati ſuo quiſque ordine conſederant. In medio aũt palta in ſede mitratus Pontifex Cæſarẽ expectabat. Ille itaq; nobilioribus tantũ regulis principumq; legatis ſibi adſcitis, equo deſcendit: ſubeuntem per gradus Cardinales duo deduxère. Tũ verò vt prodijt, oĩm oculi in duos longè maximos terrarũ orbis dños ſunt cõiecti. Explorabat enim quiſq; valdè ſuſpenſus & tacitus, propter memoriam veteris diſſenſionis & recentis amicitiæ, an ora ipſa interiores ſenſus nunq̃ ex toto fallentia, ſubitis illis affectionum & nutantis animæ momẽtis obedirent. Erat vultus Cæſaris in geſtu militari & graui, blanda quadam lenitate verecũdiaq; perfuſus. Clementis verò facies ità ſubito ad eius occurſum exhilarata eſt, vt vel ob id maximè lætari crederes, ꝙ illũ multò humaniorẽ & auguſtiorem, q̃ putârat, eſſe cõſpiceret. Varia ſiquidẽ ab Hiſpanijs &c

Vexillum Aquilæ. Crucis.

Cæſaris vultus.

Clementis.

s & falſa quidē de Cæſare pleriq; malignè retule-
ant,& multi etiā vltrò trepidis animis,propter ac-
ceptas tot inuſitatas clades,ſibi illū fingebāt vti al-
terum Ariouiſtum,aut Rotomalcem, aliquo ſcili-
cet vultu Cimbrico & feritate Gothica metuen-
dum,ac ipſius deniq; militib⁹ ferocia & ſpiritûs im
manitate pſimilem,qui deuictis & ſtratis tot hoſti-
um exercitibus,tot vrbibus direptis,euaſtatisq; p-
uincijs diuina ac humana omīa dira confuſiōe mi-
ſcuiſſent. Sed iam fuerat exceptus Genuę,Placētiæ
cognitus, Parmæ demùm, Rhegij, & Mutinę cum
ſumma om̄is generis hoīm gratulatione ſalutatus,
vtpotè qui paſsìm humanitatis, abſtinentię, pieta-
tis atq; iuſtitię monumēta abſq; vllo vel ſuperbię,
vel crudelitatis, vel libidinis veſtigio reliquiſſet.
Em̄uerò, quo nihil eſt in rege popularius & grati- *Caroli* V.
us,aditū cūctis atq; aures ſumma benignitate & ſin *affabilitas.*
gulari patiētia pbuerat, dederatq; obiter reſponſa
ſpei ęquitatiſq; pleniſſima,q̄ ppoſitis poſtulatorū
capitibus ſingulatìm rectiſſimè reſponderēt. Illam
verò militum licentiam diuturna impunitate con-
firmatam,ijs,qui vel ablata rapuerant, vel ante diē
arroganter ſtipendia flagitârāt,ſupplicio protinùs
affectis, ità repreſſerat, vt illo quod teneret, longè
maximo oīm imperio digniſſimus haberetur. Sed
nec eum,quanq̄ ętate & fortuna florētem,vllę vnq̄
vel licitę voluptates à perpetuis rerum maximarū
conſultationibus auocabant, ità vt in eo ſimul iu-
uentæ decôr eximius ad Martiam laudem emine-
ret, & conſilia ſenili maturitate pprijs,nō alienis,
cogitationibus exquiſita, elaborata directaq; ma-
nerent. Nunq̄ enim pclarum,nobile & firmū eius E*ximia*
ingeniū vel irarū impetus pturbârat, vel cęca vin- *laus Caro-*
dictæ libido pupugerat,vel vlla humana mollities, *li* V.
quin recta ſentiret,expugnârat.Erat eius vultus,vt V*ultus Ca-*
hoc quoquè curioſi minimè deſiderent, & argen- *roli* V.

Oculi. teo & grato quodã pallore dilucidus, oculi cerulei, ſuaues, nulla acri ſeueritate formidabiles, & ij quidem ad ingenuum pudorẽ virilemq́; modeſtiã *Naſus.* inſtituti. Naſus à medio clemẽter aſſurgebat, quod magnitudinis animi ſignum in Perſarum etiàm re- *Mentum.* gibus ab antiquis fuit obſeruatum. Mentũ erat ad exiguam venuſtioris iniuriã paulò ꝓminentius, & q̊d grauitatis ſpeciẽ addebat, ſubcriſpa & flauenti *Capillus.* barba conueſtitum. Capillum verò fulgore pallentis auri more Romanorum Cęſarum circuntõſum *Statura.* oſtendebat. Porrò ſtatura corporis, vt in ipſo ętatis integrę flore proſperrima valetudine, non ab incerti ſucco, ſed à valido neruorum nexu longè fir- *Manus* miſſima, peramplę item robuſtæq́; manus ad ſtrin- *Crura.* gendum ferrum idoneę: crura autem venuſtiſſimè extantibus toris trunci proportione directa, quod tum maximè apparebat, cùm equo veheretur. Tan- *Equitandi peritia.* ta enim ei inerat cum dignitate equitandi peritia, vt nullus eo armato atq; equum incitante & in gyrum reflectẽte vel pulchrior, vel viuidior, vel in ferendo armorũ pondere patientior eques reperiri poſſe videretur. Cæterùm ad Pontificis pedes flexo genu prouolutus, ac mox dextra lęti arridẽtisq́; Pontificis erectus ad oſculum, Hiſpanica ora- *Alloquitur Pontificem.* tione, Véni, inquit, ſanctiſſime Pater ad pedes tuos, quod ſummo voto ſemper expetiui, vt feſſis Chriſtianę Reipublicę rebus communi conſilio ſuccurramus. Oro DEVM Opt. Max. qui me huius voti compotem fecit, vt noſtris conſilijs adſit, atque hic aduentus meus Chriſtianis omnibus ſit ſalutaris. *Pontifex reſpondet.* Tum Pontifex, Certè hoc ipſo congreſſu, inquit, ſicut Deus immortalis & ſancti cęlites certiſſimi ſunt teſtes, mihi nihil vnquàm fuit antiquius, & iã ſuperis gratias ago, quòd te videam proſperè atq; feliciter mari terraque perductum, reſque eò deductas intuear, vt te authore de concordia omnium

um

um & ſolenni pace minimè deſperemus. Obtulit ſubindè Cæſar auri ſignati circiter libras decem, deductusq; eſt ſumma comitate à Pontifice ad templi limen: atq; ità digreſſi, Cęſar ad aram maximã ſupplicaturus ſuperis contendit, Pontifex verò in Prętorium, cum vniuerſo ſacerdotum ordine, continuò eſt reuerſus. Nec multò pòſt Cęſar & ipſe Prętorium intrauit, cui paratę erant ſummę ędium partes, ità coniunctę Pontificijs, vt inter vtriuſque cubilia ſolus intereſſet paries, aditum prębente portula, vt cùm vellent, ignaris omnibus, remotisque arbitris, interdiù noctuque de ſummis rerũ negocijs familiariſſimè diſputarent. Eo modo ſępè arcana ſenſuum mutua & ſyncera animi liberalitate detegendo, àc odiorum origines ad fatalem vim & conſiliariorum & ducum inſaniam referendo, facilè Dijs benè iuuantibus viam inuenêre, qua pax egregiè componi, & tot malis & funeſtis incõmodis optatus finis imponi poſſe videretur. Deindè paucis interiectis de Veneti legati apud Pontificem & Cęſarem oratione, ipſiusque Pontificis pro Frãciſco Sforcia apud Cęſarem deprecatione, ità ſubiungit Iouius: Sed tanta erat altitudo iudicij Cæſaris, tanta moderatiſſimi eius animi religio, & tantum deniquè pacis & concordię ſtudium, vt nihil regali faſtigio dignius atque pręſtantius exiſtimaret, quàm omnia conſilio ad verum decus, ad ſolidam pietatem, & animi magnitudinem reuocare, vt arma in Turcas, adeò inter nos impiè fœdeq; tractata, verterentur: quippe qui nõ adumbratam, ſed veram & viuidam, non fortunę adminiculis q̃ſitam, ſed à fonte ipſo proprię virtutis profluentẽ gloriam ſectaretur. Itaque Solimanno Turcarum Imperatore iam à Viennę Noricę mœnibus cum ſtrage ignominiaque depulſo, atque eo Byzantium p̃cipiti fuga properante, cùm nihil iam hoſtile indè

Colloquia ſecreta Clementis & Caroli V

ampliùs eſſet timendum, pacare cuncta conſtituit, Euocatur extemplò Bononiam Franciſcus Sforcia. Procumbit ad eius pedes, redditoq; diplomate, quo illum data fide vbiq; terrarum Cæſar ſaluum & tutum eſſe iubebat, ſalutem, imperium & ſpes deniq; omnes vni Cæſaris probitati fideiq; cõmittit: quoniam innocentia fretus, omnia ſe ex illius æquitate humanitateq; ſperare prædicabat. Tum verò ſtupentibus cunctis videre licuit, quantò Cæſar eſſet omni ſua fortuna maior & excelſior. Certârat pro Imperio Mediolanenſi deſertus à ſocijs, ab omnibus oppugnatus, in qua cõtentione omnes omniũ vires ingentibus partis victorijs præclarè contuderat, & cùm aliquandò nutante partium fortuna, in dubia ſpe victoriæ verſaretur, honeſtas pacis cõditiones ſemper elato conſtantiq; iudicio repudiârat, nè quod virtute atque vna animi magnitudine erat facturus, velutì ignobili metu ſubactus & p̃ſenti impulſus neceſſitate feciſſe videretur. Habet eñ hoc in ſe regius eius animus, velut excellẽti & perfecta virtute præditus, vt nunquàm vel acriter vrgente fortuna abiectè ſe demittat, vel ea penitùs arridẽte intemperãter extollat. Ergò vbiquè victor & triumphator ſupplicem in gratiam recipit, Mediolanenſium ducem appellat, & tabulis Auguſtalibus ritè confectis, totum ei paternum regnum adiudicat, neque amplioris pecuniæ tributum imponit, quàm ab initio & ante diſſenſionem imponendum eſſe cenſuiſſet. Nec multò pòſt Calendis Ianuarijs, ſolenni adiecta precatione, ſacra peragũtur, ab incredibili hominum frequentia exoptatum afflictis Italiæ populis inſperatæ pacis nomẽ excipitur. Præſentes Clemens Pontifex & Carolus Cæſar, orantis Romuli Amaſęi viri eloquentiſſimi voce, Chriſtiani nominis conſeruatores, ac optimi maximi Italiæ parentes appellantur. Obortas præ gaudio

Franciſco Sforciæ reſtituitur principatus Mediolanenſis.

Eximium Caroli. V. præconium.

lio lachrymas vix continent viri togati, optimi ci-
ies,ſanctiſſimi ſacerdotes, legati regum omnium,
Galliæ ſcilicet,Britanniæ,Luſitanię,Scotię,Panno-
iæ,Sarmatiæ,Daciæ,Veneti Senatûs,ac item Allo-
rogis,Ferrarienſis,Mantuani,Vrbinatisque regu-
orum,ac liberarum etiàm ciuitatum, genuenſium,
enenſium & Lucenſium, cunctiq; demùm proce-
es & principes,ipſeque ante alios Franciſcus Sfor-
ia,honoris cauſa ſeſſum inter poſtremos Cardina-
es receptus. Ea enim dies tranquillitati initium &
rumnis finem allatura videbatur. Intereà Cæſaris
xor Iſabela puerum peperit, cui propter aui ma- *Naſcitur*
erni memoriam Ferdinandi nomē impoſitum eſt. *Cæſari filius*
Hęc quidem Iouius,quæ vtì & alia pleraq; libē- *Ferdinādus.*
er adſcripſimus ob memoriā ſempiternam optimi
potentiſſimi Ceſaris Caroli V.q de Eccleſia Ca-
olica optimè meritus eſt, licèt ille ab ingratis nō
m ſemper retulerit gratiam,quam ęquum fuiſſet.
onga verò maiora ille proculdubiò prętitiſſet,p̄-
rtim erga immanes Turcas, Chriſtiani nominis
rociſſimos hoſtes,& pſeudochriſtiāos hęreticos,
iſì eius ſtudia & conſilia cum ſummo Chriſtianæ
eipub.detrimento alij repreſſiſſent.

Porrò verò cùm huncin modum per Italiam ſin-
ulari quodam Numinis fauore cōpoſitę res eſſent,
cèt Florētini plùs ęquo etiamnùm inſoleſcerent,
Germania indiès res in deterius abijt. Iam enim
ui ſe Euāgelicos Proteſtātes vocabāt,rursùs aliū
ouentum indixerant Smalcaldiam,eoq; cùm ven-
im eſſet,trmetſi omnes cuperēt vires ſuas icto fœ- *Conuentus*
ere coniungere, & ſe aduersùs Pontificiorum, id *Proteſtanti-*
t,Catholicorum potentiam communire,nihil ta- *um Smal-*
en confici potuit, quòd & Luterani nollent eos *caldiæ.*
cipere, qui dogmata Luteri omnia complecti nō
ellent,& Zuingliani vt id facerent, adduci nulla
tione poſſent.Putabāt enim pro ſua parte potiùs

ſtare verbum DEI & puram Euangelij doctrinam,
quàm pro Luteranis. Lantgrauius verò medium ſe
inter vtroſque gerens, volebat eos redigere in con-
cordiam, ſed eius conatus omnes irriti fuêre. Cùm
enim iam vtraque pars ab Catholica Chriſti Eccle-
ſia ſe ſeparâſſet, non poterat habere ſpiritum illum
concordiæ & pacis, qui non eſt extra Eccleſiam DE
toto orbe diffuſam. Interìm Zuingliani nolebant à
ſua diſcedere ſententia, nec minùs ipſi reijciebant
Luteri iudicium & authoritatem, quæ erat maxima
apud Luteranos, quàm Luterus Romani pontificis.
Quid ergò mirum, ſi Luterus ab Eccleſia Romana
ſub verbi DEI & Euangelij prętextu procaciter
diſceſſit, quandò ab ipſo Lutero, quem iam pleriq
ceu deum ſuſpiciebant, ſub eodem prætextu intra
pauciſſimos annos ipſius diſcipuli pertinaciſſimè
deſciuerunt? Non enim minùs nititur verbo Dei
licèt perperàm intellecto, Zuinglius cum ſua co-
horte, quàm Luterus cum ſuis. Et tamen neceſsè eſ
vel Luterum errare, vel Zuinglium. Non ergò ſati
eſt ſcripturas allegare, quibus plerique omnes hæ-
retici ſua ſemper, quantunuìs abſurda, paradoxa fi-
mare conati ſunt, ſed oportet legitimam ſcriptura-
rum vim & intelligentiam adhibere, quæ non eſ
apud hęreticos, ſed in ſola Eccleſia Catholica, cui-
us & doctor & rector eſt Spirituſſanctus: id quod
non ſinè cauſa idẽtidèm inculcamus. Sleidanus ho
anno mentionem facit libelli ab Eraſmo Rotero-
damo editi contra quoſdam, qui ſeſe falsò iactant
Euangelicos. Mordet ea res Sleidanum, & vult ipſ
quidem morſum intentare Eraſmo, ſed tamen con-
tinet ſe, non ſinè cauſa. Ait verò Eraſmum Baſilea
relicta propter mutatam religionem, & vitandę ſu-
ſpicionis cauſa, Friburgum ſeſe recepiſſe, porrò in
libello iam dicto totum ordinem, putà Euangeli-
corum, perſtrinxiſſe. Habet enim in eo libello Era-
ſmu

Luterus deſeritur à ſuis.

ſmus inter alia multa,vt refert Sleidanus,nullum ſe
nouiſſe ex illis, nempè euangelicis, qui non ſeipſo
videatur eſſe factus deterior. Tantillum ex eo toto
ibello Sleidanus cõmemoràſſe ſat habuit, cùm ibì
multo plura ſcribat Eraſmus cõtra nouatores iſtos.
Sed belliſſimus hiſtoricus,qui tam multa Luteri ali
orumque, quæ Catholicam Eccleſiam lædere poſ-
ſint, tam liberaliter & profusè lectori obtrudit, de
Eraſmi libello vix tria verba ſuæ prẹclaræ hiſtoriæ
inſerere voluit, videlicet ſentiens ſe ſuosque premi
authoritate Eraſmi,quæ tum multa fuit apud mul-
tos.Et nihil quidem veriùs dixit Eraſmus,quàm ex
iſtis nouatoribus nullum meliorem,omnes deteri-
ores eſſe factos. Quod ſi Eraſmus in catholicos ità
ſcripſiſſet, integra folia Seidanus ex eius libro ſuis
commentarijs intexuiſſet.

ANNO 1530. Argentinenſes Zuingliano dogmate imbuti, cùm nollent Luteri de Cœna Domini ſententiam amplecti,& propterea in fœdus à Luteranis recepti non eſſent,vt ſuis rebus cõſulerent, cum Tigurinis, Bernatibus & Baſileenſibus Sacramentarijs fœdus pepigère. Vbì hoc percepit Senatus Imperij, cui tum præerat Fredericus Palatinus,conatus eſt eos indè reuocare, prẹſertim quòd Cæſari & imperio deuincti,ſinè illorum conſenſu non debuerint cum alijs fœdus percutere:ſed parùm efficere potuit.

Argentinẽſ. fœdus cum Heluetijs.

Hoc anno Luterus motus diſcordia concionatorum ſectẹ ſuẹ,edidit Catechiſmum,in quo Decalogum,Precationem Dominicam & Symbolum Apoſtolicum in pleriſque longè aliter expoſuit, quàm fecerat ante annos decem. Docet ibì vſum Baptiſmi & Euchariſtiẹ,prẹter quæ nulla alia vult eſſe Sacramenta, cùm in catholica Eccleſia ſeptem habeãtur,

Catechiſm⁹ Luteri.

quæ

quæ pleraque omnia etiàm à Dionyſio Areopagitā
Catechiſmi innumeri ſectariorū. Pauli Apoſtoli diſcipulo numerantur. Inde verò innumeri à ſectarijs editi ſunt Catechiſmi, ſed è q. bus vix duos inuenias, qui inter ſe per omnia concordent. Fuit hoc ſcriptionis genus iuuentuti longè pernicioſiſſimum, cui ſua venena homines verſuti inſtillârunt, mira plerunquè vſi blandiloquentia & verborũ lenocinijs. Porrò apud vulgus ea re effectũ eſt, vt cerdones & laniones & edentulę anu delirię; ſenes tanquàm quodam numine afflati, de rebus theologicis etiàm in tabernis aut apud foci mira garrulitate deblaterent, putentque ſe plus aliquid in ſcripturis interpretandis valere, quàm ve
Miniſtri Euangelici quales. pręcipuos Catholicæ Eccleſię Theologos. Itaque non rarum eſt apud Euangelicos, vt homines ex infima plebe, plerunq; etiàm homicidę, lictores, carnifices, concionandi & ſacramenta miniſtrâdi munère fungantur, & tanta ſit apud pleroſque omnes confuſiò, vt nemo id ſatìs explicare queat. Scripſi enim Luterus oñes homines eſſe ſacerdotes, vt ſacerdotium cogeret in ordinem, & populi ſtudium ac fauorem ſibi eiuſmodi docēdi genere arctiſſim conciliaret. Et effecit ille quidem apud vulgus miſerabile, vt ſacerdotio catholico ritu initiati, & monachi omnes in ſummum contemptum venerint: & in hoc ſanè gloriari videtur in fœdiſſima illa Epiſtola, qua Cardinalem & Archiepiſcopum Moguntinum Albertum, electoris Brandeburgici fratrem auſus fuit hortari ad ineundum matrimonium. In ea enim hæc quoquè eius verba leguntur: Vulgu nunc didicit & intelligit Eccleſiaſticum ſtatum nihil eſſe, id quod ſatìs ſuperque declarant tam variæ cantilenę, dicteriaque & lœdorię, cùm in omnibu parietibus, in om̃igenis ſchedulis, deniquè in chartis luſorijs ſacerdotes & monachi pingâtur, & pro ludibrio & portento habeātur, ſi quē vel videre ve

au-

udire contingat è clero. Verùm Luterus horum
auſa eſt,& ipſe docuit miſeram multitudinem con
emnere ſacerdotium & clerum. Satius autē fuerat
icere imperitis,quàm grauiter olìm Deus etiàm in
eteri lege puniuerit eos,qui ſibi volebant arroga-
e ſacerdotij functiones,& vt Chriſtus dixerit apo-
olis ſuis,eorumque ſucceſſoribus: Qui vos audit,
ne audit:& qui vos ſpernit, me ſpernit. Denique *Luc.10.*
tiàm in noua lege Chriſtum inſtituiſſe apoſtolos
72.diſcipulos,& ab apoſtolis rursùs alios eſſe or
inatos epiſcopos & presbyteros,& diaconos. Sed
uterus volebat loqui placentia, & hoc pacto in-
umeros perdidit.

Huius anni menſe Februario ipſis ferijs D. Mat- *Coronatio*
hiæ,quo die natus erat Cęſar,& Gallię rex captus, *Caroli* V.
Bononię à Clemēte Pontifice coronatus eſt,cuius *Bononiæ.*
ei hiſtoriam omnem viſum eſt hoc loco ex Paulo
ouio Epiſcopo Nucerienſi adſcribere,qui pręſens
nterfuiſſe videtur. Cęſar,inquit, multis de cauſis
Bononiæ coronari ſtatuerat, quanquàm id anteà
Romę faciendū eſſe decreuiſſet,vbì ſuperiores Cę-
ares,tāquàm in ſanctiſſima ſacrorum ſede & felici
ationum omnium domicilio, vrbeque ipſa vete-
is imperij honore, antiquorum triumphis, & ſtu-
ēdis ſupremę fortunę monumentis longè clariſſi-
na,coronas legitimo iure ſuſcepiſſent.Sed euaſtatę
Vrbis & nōdùm nouis cōmodis ſubleuatę calami-
oſa tenuitas, & opulentæ ſupellectilis ornamen-
orumq; penuria Cęſarem auertebant,quanuìs Ro-
nani eius ſpe aduentùs ab om̄i triſtitia & ſordibus
d lętitiam veteremque ſplendorem reuocati vide-
entur.Itaque euocatis omnibus regulis, deligitur
Iouis dies 6. Calendas Martias, Matthiæ Apoſtolo
dicatꝰ,qui erat natalis Cęſaris, ſemper ei fauſtus, &
Ticinenſi etiàm victoria lætiſſimus. A medijs Præ- *Pons ligne-*
torij feneſtris,patefacto aditu, pons ligneus penſi- *us penſilis.*
lis,

lis, ſublicis impoſitus, incuruo tractu per forum & Petronianum templum ad aram vſq; maximã protrahitur, & feſta fronde pictisq; tapetibus exornatur, vt ſinè tumultu confundentis & prementis turbæ Pontifex & Cęſar in pompa pręteruecti ſpectarentur. Erat de more veterum Cęſarum, vt Modoetiæ prope Mediolanum coronam ferream ſuſciperent, quæ indicaret Romano imperio firmitatẽ ferro & militaribus copijs cõparari. Tres enim coronę Cęſaribus debentur. Prima eſt argentea, Germanici ſcilicet regni, quam ſuffragio procerum Aquiſgrani decẽnio antè ſuſceperat. Secunda ferrea regni Lõgobardici. Tertia verò aurea Romani Imperij. Pręſtò igitur adfuêre Medoëtienſium legati, qui ad retinendam veteris pręrogatiuę dignitatem vetuſtiſſimi operis coronam & annalium codices antiquitate pernobiles detulêre. Ea erat ſinè florentibus pinnis in ſimplicem & latum orbem circũducta, ferro introrsùs tempora pręcingente, ſed exteriùs auro & gemmis exornata. Biduo itaq; antè, quàm tertiam coronam acciperet, in ſacello domeſtico, adſtante Pontifice, ſacris peractis, Cęſar vngitur, ferreaq; corona & cęteris regijs inſignibus decoratur, ijſdem ferè cæremonijs quas paulò infrà memorabimus. Prętulêre ante Cęſarẽ ſummi honoris cauſa, Aluarus Oſorius Marchio Aſtoricenſis aureum ſceptrum, Didacus Pacecus dux Aſcalonius enſem gemmata vagina conditum, Alexãder Medices dux Pinnẽſis, Cęſaris gener, orbẽ aureũ cum pręfixa cruce gẽmis diſtinctũ, Bonifacius aũt Marchio Mõtisferrati Modoëtieñ coronã. His rebus ritè cõfectis, aduenit demùm dies, maioris coronę aureę pompę deſtinatus, & is quidẽ, cùm noctù pluiſſet, Superis mirè fauentibus, incredibili ſerenitate perſpicuus. Ante alia Pontifex, vniuerſo Cardinaliũ & Epiſcoporum ordine in mitris & pluuialibus ſacris pallijs,

Corona ferrea Modoëtia.

Tres Cæſarum coronę.

Sceptrum.

Enſis.

Orbis aurea

Corona.

cæteris

ęteris verò ſacerdotibus in coccinea veſte per pō-
ꝫm ſolenni pompa traductis,in prealta ſede geſta-
ır,& comitantibus prętorianis ſub vmbella tem-
lum ingreditur. Iam in forū Antonius Leua pede-
res copias adduxerat,& obuerſis in omnes aditus
aioribus tormentis, & ſignis in medio conſtitu-
s,cuncta loca perpetua militum ſtatione firmaue-
t. Interim è lacubus,qui in ſummo p̄torianę por-
cūs fornice fuerant fabrefacti,per ſiphones rubra
alba vina fundebātur,panes ab alto in ſubiectos
ilites ſpargebantur, torrebaturque in machina
erſatili bos integer ingens, hœdis, veruecibus, ac
mni ferè volucrum genere farctiſſimus, vt in tāta
ſta hilaritate milites ſub armis in acie ſtantes, ad
anum paratis obſonijs cum iucunditate veſceren
ır. Nunquàm ab vlla memoria vel ad celeberrimi
iumphi,vel ad inauditi ſpectaculi famā maior atq;
obilior mortaliū inſignium numerus in vnam vr-
em confluxit. Erant adeò plena loca omnia,quæ
ro imminebant,vt multi in alto ſuſpenſis & pen-
entibus ſpeculis,alij in ędiū proiecturis & pericu-
oſiſſimis locis cum aliorū admiratione proſpice-
nt. Iam pōtifex ſacratas tunicas & chlamydes in-
uerat,& ſacra ſolennia excultis altaribus paraban
ır,cùm Cęſar ſub vmbella ornatiſſimo procerum
omitatu ad templi veſtibulū peruenit,ità vt vix eo
aucis paſſibus prēteruecto,tabulata pontis p̄gra-
ante prætorianorum turba, frangerentur: ibique
eriq; militibus immixti, fœdo caſu procidentes,
ſe pilis atq; ſecuribus induerunt, inter quos fuit
lbertus Pighius Belga Theologus Luteromaſtix:
inima tamen pro tumultu clades incidit. Sed faci-
fuit æſtimare ex atrocitate periculi, quis in Ger-
ano milite ſupra ferociam militarem natura im-
acabili,animorum habitus eſſet futurus,ſi ad cer-
m omniū perniciem Cęſar ipſe, ſe paululùm ver-
tente

Milites Cæſareani.

Vina fundūt ſiphones.

Bos integer toſtus.

Frequentia nobilium.

tente fortuna, cecidiſſet. Sed intrepidè reſpectan
Cęſar, leniter arriſit, ità vt fortunam ſuam certiù
agnoſcere videretur, quæ cœptis & votis omnibu
benigniſſimè ſemper adſpirâſſet. Erant omnia a
imaginem Vaticani templi cōſtituta, & noue ſacel
lis appellatiōes impoſitę, vt ea ſigillatìm ad veter
conſuetudinem ex Pontificijs libris reſponderent
Adfuêre igitur Romani ſacerdotes, quibus ſacra V
ticani templi ſunt commēdata. Ij ad aram Cęſaren
ſuſceperunt, linteaq; ſacerdotali tunica ſuperinie
cta, in collegium eius ſacerdotij cooptârunt. Eun
Saluiatus Cardinalis in verba ex libris Pontificij
cōcepto ſacramento adegit, ità vt in ſumma liben
iuraret, ſe Pontificiæ dignitatis perpetuò futurun
eſſe defenſorem. Ab hac ara duarum turrium nun
cupata, duo Diaconi Cardinales, Saluiatus ſcilice
ipſe & Radulphus, ambo ex patruelibus Pontificij
nepotes, ad templi limen deducūt. Flexo genu ſup
plicâtem, Picolomineus Presbyter Cardinalis, cer
tis precationibus expiatum, in ſacellum S. Georgi
perducit. Ibì lintea tunica deponitur, ſandalia mar
garitis & gemmis picta ſtatìm induūtur, & Dalma
tica veſte in morem Diaconi priùs aſſumpta, palu
damento demùm conueſtitur. In eo habitu præce
denti Puccius Cardinalis ad porphyreticam rotam
quæ eſt ad Vaticani templi medium, mitratus occu
rit. Ingeniculatus Cęſar, ad aram maximam obuer
titur, ſolenniq; altera precatione, vt eius imperiun
ſtabile, perpetuū, victoriarum, pietatis & laudis ple
num faxit, Deo maximo, in cuius manu ſunt regna
cōmendatur. Sunt eñ multa antiquitùs à pijs prę
ſtantibusque ingenijs cum ſumma verborū elegan
tia & Chriſtiana grauitate compoſita, quę ex ſacra
to libro ad ſtatas rerum & locorum cæremonias a
alijs atque alijs ſacerdotibus in frontē Cęſaris per
leguntur, Quæ omnia in illis Pontificum iam editi
libri

Cooptatur Cęſar in collegium Vaticanum. Præſtat iuramentum.

Induitur Dalmotica veſte.

libris quiſque curioſus facilè poterit inuenire. Aſ-
ſcēditur demùm verſùs aram maximam, vbì Inno-
centio Cibo Cardinale Litanias pręeunte, alternis
precibus piè pronunciatis, diui diuęq; omnes pro-
picientur. In lectiſternio ſupplicanti Cęſari Cam-
pegius Cardinalis adſtitit, & de ſcripto oratiuncu-
lam, vt auſpicatò coronaretur, religiosè recitauit.
Indè mox Cęſar à Farneſio (quoniam is erat Sena-
tûs princeps & Cardinaliū vetuſtiſſimus) intra ſan-
cti Mauricij ſacellum eſt deductus: vbì diffibulata *Humeri &*
Dalmatica, humeros & brachiū dextrū ſacro oleo, *brachium*
adiectis puris & pijs orationibus, inūgitur. His re- *dextrum*
bus ritè confectis, ſolēnia ſacra erudito Phonaſco- *vnguntur.*
rum concentu, alternantibus choris, operante Pon-
tifice, ipſo Cęſare in ſacra veſte miniſtrāte, ꝑtinùs
inchoantur: quę miro ordine cæremoniarum, ſum-
ma grauitate ſacerdotum, inſigni omnium religio-
ne adeò in ſerum diem ſunt protracta, vt vel piè cu-
rioſos fatigare potuerint, ſi is lōgè omniū clariſſi-
morum Principum admirabilis cōſeſſus, ſpectantiū
oculos vlla in parte ſatiare potuiſſet. cęterùm ſum-
ma ſacrorum fuit, vt Cęſari de manu Pontificis Ro-
mani Imperij inſignia traderentur. Itaque ſolenni *Datur ei*
precatione ſemper adhibita, Pōtifex ei ſupplici ſce- *ſceptrum*
ptrum aureum dedit, florenti cacumine conſpicuū, *aureum.*
quô piè gentibus imperaret: itemque nudatum en- *Enſis nuda-*
ſem, quo Chriſtiani nominis hoſtes perſequeretur: *tus.*
& pomum aureum, quem vtì terrarum Orbem in- *Pomum au-*
ſigni pietate, conſtantia, virtuteque regeret: & po- *reum.*
ſtremò tiaram illam potiùs quàm coronam bicipiti *Corona au-*
faſtigio, multiſq; Adamantibus inſignem, capiti im- *rea inſignis*
poſuit. Ille piè inflexo genu, pronus exoſculato pe-
de Pontificem adorauit. Tùm demùm Cæſar in illa
tot gemmis ac vnionibus exornata triumphali tra- *Trabea tri-*
bea, ad læuam non procùl à Pontifice, in ſede auro *umphalis.*
protecta, ſed paulò humiliore, ſeſſum eſt ꝑductus,

Salutatur Romanus Imperator. & Romanus Imperator appellatus. Quod vbi in foro militibus eſt renũciatum, Antonius Læua ad declarandã lętitiã maiora minoraq; tormenta diſplodi iuſſit, ità vt terribili ſonitu cælum crepitare, terra quati, & tecta nutare viderentur. Nec multò pôſt Pontifex ſacratiſſimæ Euchariſtiæ hoſtiam humilimo quodam oris geſtu, puriſſimoque animi habitu deſumpſit, atq; eam obitèr Cęſari omni labe criminum expiato religiosè communicauit. Peractis ſacris, templo exceſſum: ad pręparatos equos Sacerdotes, Legati, Proceres diſcurrunt: omnis repentè multitudo in equis cõſpicitur: acclamatiõ es, tubãrum cantus, tympanorũ ſtrepitus audiuntur. Conſcendenti equũ Pontifici Cęſar ad lęuã pedes adſtitit, vtì benignè auratam ſtaffam ſacrato pedi protinùs inducturus. Sed pium Cęſaris obſequium Pontificis humanitas religioſaque modeſtia ſuperauit. Ergò iunctìm equo vterq; albo, ſed Põtifex Thraicio, Cęſar Hiſpanico cõfidentes, vmbellã ſubeunt, ſummæ dignitatis hominibus ad eam geſtandã honori ſimul & labori ſuccedentibus. Pręcedebat miro pompę ordine tum Cardinalium, tum procerum vtriuſq; aulæ familia: in tergo ſigna erant viatorũ, qui curſores appellantur: Ad hęc ſubſecuti ſunt ſeptem viri inſignes, armis, trabeis, militaribus equis & pedeſtri comitatu valdè conſpicui, qui totidem ingentia vexilla deferebant. Traducti prætereà aliquot albi aſturcones ſinè ſeſſoribus, auratis ephippijs inſtrati. Prætulêre etiàm adoleſcentes eximiæ nobilitatis in ſcipionibus prefixos galeros Pontificis purpureos quatuor. Nec multùm indè ſuccedebat Euchariſtia, ſub aurea vmbella loculo cryſtallino incluſa, & ſellæ generoſi & tamen pacati equi ſuperimpoſita: laterna ingẽs antè, & circùm dena funalia ferebantur. Tum demùm promiſcuè gentium omnium honeſtiſſimi quiq; ſucceſſêre, vt decuit in tanta

Diſploduntur bombardæ.

Pontifex et Cæſar ſimul equitant.

Septem vexilla.

Euchariſtia ſub vmbella.

tanta hilaritate,regio ſumptu,ſuprà quàm credibi-
le videatur,exornati.Nemo enim ex tota Italia pau-
lò vir illuſtris non venerat, nisì vehementi valetu-
dine præpeditus.Hiſpani,Itali,Belgæ, prout libido
genijque tulerunt,auro textili & ſerico omnis co-
loris elegãter variegato, itemq; Phrygijs operibus
& acupictis ſagulis ſpectantium oculos perſtringe-
bant. Germani in veſte obſcuriore, ſumptuoſa ta-
men,torquibus aureis relucebant. Viſebantur paſ-
ſim equi ex omni regionum ſobole maximè gene-
roſi,& inſano ſumptu toto terrarum orbe conqui-
ſiti Aderant permulti illuſtres,nobiles,opulẽti,cla-
rorum principum progenie editi,quos dinumerare
vix queas. Inde ſequutę ſunt variæ legationes, &
mox ipſi purpurati Cardinales.Indè nõ procùl ſuc-
ceſſit vmbella,ſub qua duo longè auguſtiſſimi ter-
rarum Domini in mitris illis ſtupenda & inæſtima-
bili gemmarum & vnionum varietate precioſis, ità
ſolutìm & temperato paſſu incedentibus equis, vt
ſi certa ingenij grauitate, quales ſeſſores veherent,
ſentire viderentur. Antecedebant vmbellam, ipſe
Montisferrati Marchio, ſolẽni in chlamyde & co-
rona gemmis ornata, qui Cęſaris ſceptrum defere-
bat:Franciſcus indè Maria,Feltrius dux Vrbini,Ve-
netorum Imperator,& quoniam erat pręfectus vr-
bis,in veſte purpurea Dalmatica, cum inuſitato in
metæ formam capitis tegumento, aurea cruce di-
ſtincto,& tenijs vtrinquè pendentibus, nudatum
enſem prætendebat. Philippus verò Palatinus,quẽ
decora proceritas & obſidio Viennæ aduersùs Tur
cas fortiſſimè tolerata, clariſſimum reddebant, au-
reum Orbẽ detulit in talari toga purpurea, adſtri-
cta manicis, & plano pileo cãdidis pellibus redimi-
to.Poſtremus erat Carolus Sabaudius Allobrogũ
dux,pileolum ferens vnionibus, ſmaragdis & car-
bunculis collucẽtem,qui,cùm oporteret, nobilio-

Pontifex & Cæſar ſub vmbella.

Spargitur in populum moneta aurea & argentea.

ris officij cauſa demptã capiti Cęſaris coronã prætentis manibus deferret. Inter hos ſummi ordinis principes & vmbellam ipſam, Cęſaris quęſtor obequitabat, qui per ſingulas regiones certis paſſuum interuallis ad dimouendam turbã excitandamq; lętitiam, effusè in populũ argenteã atq; auream ſtipẽ ſignatã imagine coronati Cęſaris diſpergebat. Secundùm vmbellam binis cubicularijs & medicis locus fuit. Tum verò Antiſtites opibus & authoritate pręſtãtes, qui vel legati regũ erant, vel Cęſaris conſiliarij, vel ij, quos ab inſigni gratia Pontificis aſſiſtentes vocant, & cęteri demùm Epiſcopi in violaceis pallis, & poſt hos minores ſacrati viri ſucceſſerunt. Nouiſſimũ agmen clauſère cataphracti equites Belgæ, per alas turmasq; diſtincti, eo ordine indutis galeis & prętentis haſtis ſubſequentes, vt nõ modò tantę pompæ præſidio, ſed ornamento eſſe viderẽtur. A tẽplo, vt diximus, profecti, modico ad lęuam flexu ad vrbis vmbilicũ, vbì eſt turris Aſinellorum, altitudine Italicarũ nulli ſecunda: Indè per regionem albis & cyaneis pannis coopertã, quę ad Flamineę vię portam perducit, inter acclamationes longo tractu proceſſum eſt, porticibus hinc & indè ſpectãtium fœminarum multitudine refertis, ſic vt pompa omnis ſinè tumultu omnium oculis ad incredibilem voluptatem oſtentata, quietiſſimè ſpectaretur. Tum demùm ad regiõis biuium, quod dicitur, Ad clauaturas, Cęſar à Pontifice digreſſus, ad diui Dominici templum contendit. Ibì venientem Romani Lateranẽſis templi ſacerdotes cum ſumma veneratione ſuſceperunt, & vtì Vaticani dudùm fecerant, in collegiũ cooptârunt. Indę Cęſar ad aram D. Iohannis ſupplicauit, & multos omnis generis oblatos nobiles equeſtri dignitate, gladio leuiter percuſſis humeris, ornauit. Nec multò pòſt alio itinere, quàm iſſet Pontifex, ad prætorium eſt reuerſus,

Belgæ equites cataphracti.

Cooptatur Cæſar in collegium Lateranenſ.

Creat equites auratos,

ſus. Erat maximo triclinio, ad epulum prębendum ıulęis vndiquè ſtrato, coniunctum cubiculum Hippolyti Medicis Cardinalis. In id familiariter Cęſar coronatus, excluſo fermè omī famulatu, ſe recepit, rabeam depoſuit, exuit ſandalia, & auream talarē togam ſumpſit, atq; hilaris aliquandiù ab illo tanto prętextæ chlamydis & prægrauis tiarę pondere conquieuit. Intereà pręcinentibus tibijs & tubis, epulę miro ordine miniſtrorumq; ſilētio introferri ſunt cœptæ. Itaq; adfuêre Cęſari præſtò quatuor lli principes, in ſua quiſq; ſolenni chlamyde, vt inſignia pręferrent, atq; item alij illuſtres reguli, vt eū ıd menſam deducerent. Cœnauit ſolus Ceſar, ſingulis Imperij inſignibus in menſa collocatis, q̄ erat aliquot gradibus excelſa. At in alia infra gradus, in cōſpectu tamen Cęſaris, diſcubuêre Sabaudius, Paatinus, Vrbinâs & Montisferrati reguli. In exteriore verò triclinio epulum cęteris proceribus præbitum. Remotis menſis, iterùm Cęſar gladium cepit, & pleroſque nobiles equeſtri dignitate decorauit. Hęc ex Paulo Iouio aliquātò fuſiùs, omiſſis tamen hincindè nonnullis breuitatis ſtudio, quæ non magnoperè huc pertinere videbantur. *Cœnat ſolus Cæſar.* *Creat iterū equites.*

Intereà cùm eſſet in Italia Cęſar, conuentū Principum & Ordinum omnium Imperij indixit apud Auguſtam Vindelicorum in diem 8. Aprilis. Duæ omninò res, vt id faceret, vel maximè hortari videbantur: Diſſidium religionis longè pernicioſiſſimum, quod niſi breuì componeretur, exitiū Germanię minari certum erat. Deindè bellū Turcicū, cui ſuſtinēdo certę rationes & viæ & opportuna remedia atq; conſilia paranda erant. Vſus eſt in ijs indicendis comitijs ſingulari quadā comitate & manſuetudine, ità vt propoſita fide publica, nulli nō liberum faceret ad ea comitia ſecurè accedēdi, & ſuę fidei formulam exponendi. Ità eñi iam erāt exulce- *Indicit Comitia.* *Cæſaris clementia.*

ratæ Germanorum res,vt auſteritate parùm profici poſſet,maximè ꝙ Turcarũ immenſæ vires & inexpiabile in Chriſtianos odiũ, facilè Imperatorẽ abſterrerent,nè qd ageret duriùs aduersùs quoſdã refractarios,quos alioquì facilè domare potuiſſet,ſi à Turcis & quibuſdã alijs ſecuro ipſi eſſe licuiſſet.Fuit aũt is conuentus lõgè celeberrimus, & Cęſaris aduentus atq; apud om̃es peruulgata clemẽtia, facilè quoſlibet eò vt accederẽt,inuitabat.In eo cõuentu obtulerunt Luterani confeſſionẽ ſuam Cęſari,cuius architectus fuit Philippus Melanchthon præcipuus Luteri diſcipulus,& quidẽ excellẽti doctrina, ſed adeò varius & inconſtans, (id quod neceſsè eſt illis euenire,q à veritate deflexerunt)vt ipſam quoquè confeſſionẽ Auguſtanam crebrò poſtmodùm mutauerit,quod vtiquè abſterrere debuit oẽs cordatos homines,nè tam incertę & ad humani ingenij mutabilitatẽ ſubindè in alias formas transformatę doctrinæ ſeſe accõmodarent ac traderẽt.Nam de ipſis quoquè ſacramẽtis,per q̃ in nos diuina gratia ceu ꝑ canales quoſdã deriuatur, tam eſt ille Melanchthon in ſua cõfeſſione lubricus & ambiguus, vt primò quidẽ velit eſſe duo tantùm,deindè in alia editione tria ponat,porrò in extrema quatuor numeret.Eſt autem notatu dignum, ꝙ de hac præclara Confeſſione ſcribunt quidam,eam tanto in precio fuiſſe apud quoſdam non infimos Luteranos, vt dixerint ſe mâlle de Pauli Apoſtoli, quàm vel de Luteri vel Confeſſionis Auguſtanę doctrina dubitare.O iuſta Dei iudicia:qui decreta Conciliorũ & Pontificũ ducunt pro nihilo,eò amẽtię deuoluunt, vt plus apud eos valeat Luteri & Melanchthonis, quàm Pauli,id eſt,Chriſti in Paulo loquẽtis authoritas. Habent autem Vuittenbergę in Academia ſanctiones quaſdã, quibus grauiter inprimìs cauẽt, nè qua dogmata aut ſpargantur, aut propugnẽtur, quæ

Comitia Auguſtana celeberrima

Melãchthon Proteus.

Sacramẽtorũ numerus varius in cõfeſſ. Auguſtana.

quæ cum hac Confeſſione pugnent. Deniq; in eius
iurare verba oportuit eccleſiarum Luteranarũ mi-
niſtros & profeſſores. Et hęc quidem de illa Con-
feſſione ſcribunt fratres quidam euangelici, qui ta-
men etiàm hoc habent, eam poſteà ſępè repetitam,
auctam & emendatam fuiſſe. Si ergò emẽdata fuit,
ſubindè in pugnantia dogmata iurare oportuit. Et
certè, vt dixi, nõ ſemèl mutata eſt ab vno eodemq;
Melanchthone. Nõ ergò à Chriſti ſpiritu, ſed à ce-
rebro parùm ſano profecta fuit, nec aliud quàm hu
manæ doctrinæ fermentum eſſe cenſenda eſt.

Et tamen ad hanc confeſſionem permultæ ſectæ
ſeſe referunt, atque etiàm Caluiniani, quibus vt id
poſſent, occaſionem dedit Melãchthon, dum illam
Confeſſionem ſubindè recoquit, adeò vt Luterani
quoquè nonnulli Melanchthonem grauiſſimè in-
cuſent, nec pati velint, vt Caluiniani, Zuingliani &
quidam alij ad Confeſſionem Auguſtanam admit-
tantur, quippe à qua non parùm diſſentiant.

Interìm ſolent iſti iactare, vt aliâs diximus, ſe de-
mùm veram & puram doctrinam in orbem reuo-
câſſe. Sed abſit vt hoc illis perſuadeant, quibus ſa-
lus ſua curæ eſt, qui non inſtàr paruulorum fluctu-
antium omni volunt doctrinæ vento circunferri.
Hanc igitur confeſſionem Auguſtę Cęſari exhibi-
tam, tanquàm illam Babylonicam Apocalypſis Di-
ui Iohannis meretricem, pleræque horum tempo-
rum Sectę adorant: & tamẽ nihil ferè in ea eſt, quod
non ipſi Confeſſioniſtæ in mutua lite ponant, & in
alios atque alios ſenſus, prout viſum eſt, trahant.
Nec quidem leuibus de rebus inter ſe atrociter
digladiantur, ſed de ipſis ſuæ Confeſſionis capi-
tibus. Et tamen ea eſt illorum hominum (de do-
gmatiſtis & concionatoribus loquor) propemo-
dùm incredibilis impudentia, vt ſi fortè quæras
ex illis inter CATHOLICOS, cur adeò inter ſe

Confeſſio Auguſt. meretrix Babylon. Apo. 13. 14. 16, 17. 18.

Sectarij quàm inter ſe pugnent.

pugnent,actutùm reſpondeãt,nullã de fundamento inter ipſos eſſe diſſenſionem:& hoc quidem perſuadent illi miſerę ac imperitę plebeculę,quam miris quibuſdam dolis ac fraudibus tenent miſerabiliter implicatam. Quin & ſcriptis palàm editis conatus eſt quidam importunus & prodigioſus Luteranæ factionis concionator Iacobus Andreæ Smidelinus hominibus perſuadere,ſectarios inter ſe pbellè conſentire. Sed eius tam improba & portentoſa vanitas,etiàm ab ipſis ſectarijs egregiè cõfutata eſt:immò verò ipſa rei euidentia tam fœdũ mendaciũ palàm coarguit,cùm permultis libris editis, inuicèm ſe mirabiliter oppugnent & criminentur.

Impudentia Smidelini.

Et vt aliquid nôrit poſteritas de impudentia iſtorum hominum,qui ſub prætextu Euãgelij Germaniam & totum orbem Chriſtianum perturbârunt, libet hîc inſigne facinus eiuſdem Iacobi Andreæ Smidelini(quoniam ſe offert occaſio) ad perpetuã rei memoriã ſubijcere. In colloquio quodã Vuormatienſi conuenerant multi docti viri, de religionis negocio tractaturi. Quodam die Andreas iſte concionem habiturus in frequẽtiſſimo auditorio, ſuggeſtum aſſcendit. Sed quo tandèm habitu? Pudet referre,ſed dicendum eſt tamen. Cum ſago aulico paulùm infra genua,manica altera picturata circa ſiniſtrum humerum,exertis vtrinquè brachijs,& cum cultro venatorio ad latus.Ità ille pacis & Euãgelij præco,vt videri volunt,repentè quendã Thraſonem repræſentauit in æde ſacra, ſub adſpectu tot hominum,& in ſacra concione.

Nota cõcionatoris euãgelici habitum.

Sed ad confeſſionem Auguſtanam reuertamur, de qua tamen priuſquàm plura dicere pergamus, quod propemodùm oblíti eramus, paucis explicabimus aduentum Cęſaris ad Auguſtam,& quę tum illic obitèr geſta ſunt.Venit Cæſar Auguſtam in pfeſto corporis Chriſti,& quidem ſua ſpe tardiùs venit,

Aduentus Cæſaris ad Auguſtam.

nit, propterea quòd in itinere paſsim etiam à Venetis per eorũ ditiones honorificentiſſimè eſſet acceptꝰ. In comitatu Tirolẽſi, vbi ſunt celeberrimæ argentifodinæ, oblatus eſt ei nũmus argẽteus, q́ precio æquaret aureos 1700, omnia Cęſaris ſtemmata miro quodam opere & elegãtia repræſentãs. Monaci verò Principes Bauariæ quatriduo eũ retinuerũt cum fratre Ferdinando & Cardinale Cãpegio, ità vt nullum officij & honoris genus prętermiſiſſe viderẽtur. Indè vbi iam Auguſtam aduẽtare cœpit, Principes om̃es & Ordines Imperij ei perquàm reuerẽter proceſſerũt obuiàm, & vbi ad quinquaginta vel ſexaginta paſſus appropinquârunt, ex equis deſcẽderũt Eo viſo, Cęſar pro ſua ſingulari & ipſi propemodùm innata modeſtia ac humilitate, vnà cum fratre Ferdinando itidem ſe demiſit in pedes honoris cauſa. Excepit eum decentiſſima oratione, Principum & Statuum omnium nomine, Cardinalis Moguntinus Albertus Brandeburgicus, cuius inter Electores prima fuit dignitas. Indè itũ eſt ad vrbem, apud quam à Senatu & populo miro ſtudio acceptus eſt. Intra vrbem excepit eum Epiſcopus Auguſtanus cum Clero, & ſub vmbella ad ſummam ædem perduxit. Iam dies cœpit mutari in noctem, & ità Cęſar ad Epiſcopi ædes, quas Palatinas vocant, alij ad alia hoſpitia digreſſi ſunt. Eiuſdẽ verò diei veſpera & manè ſequẽti multùm egit per ſuos cum Saxone & alijs Luteranis principibus, vt intereſſent Proceſſioni publicæ, qua geſtanda erat ſacroſancta Euchariſtia. Sed hoc ab ijs impetrare non potuit, cùm ferè ad meridiem cum illis egiſſet. Perſuaſerant enim illis ipſorum cõcionatores, idololatriæ crimen admitti ab ijs, qui Euchariſtiam adorarent. Negant enim CHRISTVM eſſe in Euchariſtia extra tempus ſumptionis. Fuit ea horrenda blaſphemia, ſed illi in ſua ſententia tan-

Nummus argenteus inſignis.

Excipitur à Principibꝰ. A Senatu. Ab Epiſcopo

Cæſar in-tereſt pro-ceſſioni. quàm in magna luce permanſerunt. At verò Cæſar religioſiſſimus, licèt iam meridies appeteret, cum reliquis principibus, quorum illic magnus erat nu-merùs, cum Hiſpanis quoquè & Belgicæ proceribꝰ illi proceſſioni cum quadam eximia in Deum pie-tate & haud vulgari ſplẽdore interfuit. Euchariſti-am geſtabat Cardinalis Mogũtinus, à dextris rege Ferdinãdo, à ſiniſtris Ioachimo Brãdeburgico Prin-cipe eum deducẽtibus. Ante Euchariſtiam prçcede-bant Principes ſeculares, itemque Clerus cum alijs permultis. Poſt eam ſequebatur Carolus Imperator nudo ſemper capit, tametſi ſol eſſet ardentiſſimus, in manu ferens quadrifidam facem ardẽtem, quod idem voluit fieri à cũctis Proceribus & Principibꝰ. Imperatorem ſequebantur omnes Archiepiſcopi & Epiſcopi. Vmbellã ipſam, ſub qua portabat̃ ſacro-ſancta Euchariſtia, viciſsìm geſtabãt ſeni Principes ſeculares. Porrò longiſſima proceſſione diuerſi ge-neris Muſici concinebãt in laudem DEI. Omnibus ritè peractis, Cçſar valdè acerbè tulit Luteranorum Principum detrectationem, iuſſitque vt quampri-mùm altera die cum publica fide Auguſta excede-rent, ſed Principum Catholicorum precibus ab ea ſe ſentẽtia deduci paſſus eſt. Fuit certè hic Princeps longè optimus ſemper egregia in Deum animi pie-tate, ità vt omnibus perſpicuum eſſet, eum non tam ſuis viribus aut opibus, quæ quidẽ erãt ampliſſimç, quàm ꝑpotentis Dei auxilio & fauore niti. Et quia ipſe diuini honoris & cultûs admodùm ſtudioſus fuit, ꝓptereà quoquè vbiquè ferè euidentiſſimis ꝑ-potentis Dei auxilijs mirificè fruebat̃, adeò vt ipſi etiàm Turcarũ potentiſſimo Tyranno eius proſpe-ritas formidoloſa fuiſſe dicat̃. Non eñ debẽt Chri-ſtiani piorũ principum proſperos ſucceſſus fato vel fortunæ adſcribere, quod quidam faciũt ethnico quodam ſpiritu parùm Chriſtianè, cùm ex diuina proui-

It nudo ca-pite, ſole ar-dentiſſimo.

Vmbellam geſtant ſe-ni prĩcipes.

Pietas Ca-roli V.

prouidentia omnia pendeant, & DEVS ampliſſimis verbis ſæpè polliceatur in ſcriptis diuinis, ſe glorificaturum eos qui ipſum glorificent. *1.Reg.2.* Nec ijs obſtat, quòd ſæpè diuerſum eueniſſe legimus. Expedit enim interdùm, etiàm aduerſis iactari flatibus pios, nè rebus nimiùm ad voluntatem fluentibus ſuperbia intumeſcant. *2.Mac.6.* Cæſar igitur auditis rationibus Catholicorum Principum, iram remiſit, *Cæſar placatur.* & ad diem vigeſimũ Iunij inchoaturus actionem, iuſſit Principes & Ordines Imperij adeſſe in primario templo, vbì tum Miſſam celebrauit Cardinalis & Elector Moguntinus. Saxoniæ Elector conſuluit ſuos theologos, num liceret Miſſæ intereſſe: & reſponſum eſt nihil eſſe periculi, quòd non ad Miſſam, ſed ad ſuum officium euocaretur. Eſt enĩ hoc Saxonici Electoris munus, vt gladium Cæſari præferat. Ità nouerant illi Theologi Principibus quidlibet perſuadere, vt dolendum ſit, clariſſimos Principes in tam infidos conſultores incidiſſe. Itaque Saxo quoquè Miſſæ, licèt eam ſummè & extremè execratus eſſet Luterus in libro de abominatione Canonis Miſſæ, interfuit, *Principes Luterani interſunt Miſſæ.* & cum eo Georgius Brandeburgicus itidèm Luteranus. Sacrificio peracto, itum eſt in Curiam. Auguſtani octingentos pedites conſcripſerant vrbis tuendæ cauſa. Illos Cęſar dimitti iuſſit, & mille ipſe conſcripſit, qui vrbi à ſeditione & tumultu ſeruandæ inuigilarent.

Omnibus quoquè tum Catholicis tum Sectarijs Concionatoribus interdictum eſt, nè publicè ad populum ſermonem haberent, donèc religionis negocium abſolueretur. Quoſdam tamen Cæſar ipſe conſtituit, qui ſinè cuiuſquam contumelia in ſumma æde concionarentur. Id quidẽ grauibus de cauſis ità fuit conſtitutum. Erant enim diuerſarum ſectarum concionatores, & ſinguli ad ſe populum traducere nitebantur, quę res ſeditionibus materiã

præ-

præbitura videbatur. Ante omnia verò in ipſa actione Cæſar negocium religionis tractādum ſuſcipi voluit, non dubitans quin eo tranſacto, reliqua omnia faciliorem eſſent expeditionem habitura. Itaq; Luteranis permiſſum eſt ſuam publicè recitare Confeſſionem, quam & Teutonicam & Latinam Cęſari obtulerunt. In ea alij ſunt Articuli, quibus ſuam fidem declarāt: alij, quibus indicāt abuſus ab ipſis mutatos. In prioribus multa diſſimulant, quæ anteà ſecùs docuerāt: In poſterioribus egregiè mētiuntur ſe non aboleuiſſe Miſſam, ſed eam retinere & ſumma reuerentia celebrare, vſitatasq; Cæremonias ferè omnes ſeruare, itemq; ſe confeſſionē non abrogâſſe. Sed ea Melanchthonis mendacia, ipſa meridiana lux coarguit. Et hæc quidē ille Melanchthon ſcribere non dubitauit in illa præclara Confeſſione, quam totiès poſteà retexuit. An non verò Luterus longè antè librum conſcripſerat de abroganda Miſſa? an non ſacrum Canonem Miſſæ impiè lacerârat? an non Miſſæ ſacrificium exploſerat? Ità quòd ad Confeſſionem attinet, æquè impudens eſt Melanchthonis mendacium. Nam multis annis confeſſio integra, & qualis fit apud Catholicos, apud illos exulabat. Et quidem vt in inuidiam Catholici adducantur, Sleidanus more ſuo ait eos velle, vt delicta omnia diligenter enumerētur: nec addit homo verſutꝰ, hoc de lœtalibus peccatis accipi oportere. Nam peccata leuiora quę venialia dicimus, omnia nec debent, nec poſſunt enumerari.

Negocium religionis primò tractatur.

Hoc ferè tempore ex Hiſpanijs in Gallias profecta eſt Eleonora Cęſaris ſoror, & cū ea duo regis Franciſci liberi, Franciſcus & Henricus, qui iam ad quadriennium apud Hiſpanos obſidum loco permanſerant. Excepti ſunt omnes incredibili totius populi gaudio.

Eleonora in Gallias it.

In

In Italia iam ad vndecimum menſem Florentia validiſſimo Pontificis & Cęſaris exercitu obſeſſa, hoc demùm anno ſub certis conditionibus ſeſe dédidit. Eiecerant Florentini optimates quoſque & Mediceorum familiam, cuius tamen certè prçclara in eam vrbem extabant merita:iamque Reſpublica ab obſcuris & nouis hominibus, omnia ad priuata commoda referentibus,adminiſtrabatur. Ea verò libertas,quam inſanis ac peruicacibus animis ad interitum vſque patrię tuendam ſuſceperant, quauis acerba tyrannide moleſtior erat: nec tamen poterant adduci, vt honeſtis conditionibus ſeſe déderent. Sed diuturna obſidione ad eam vſque rerum omnium penuriam adacti ſunt, vt iam pleriq; non feles modò,ſed etiàm mures auidiſſimè deuorarēt. Ità tandèm eorum fracta eſt pertinacia, ſummoperè gaudente Pontifice, ꝙ patriam ſibi incolumem reſtitutam cerneret.Porrò à Cęſare illorum eſt Reſpublica conſtituta,iuſſiq; ſunt Mediceam familiam in priſtinam récipere dignitatem.Et quoniam in liberis ciuitatibus ob diuerſa ciuium facilè diſſidentium ſtudia, niſì certo aliquo capite dirigantur,nō ferè poſſit ſeruari concordia, declarauit Alexandrum Médicem, cui filiam ſuam notham deſpōderat,Reipub. caput,cuius ſinguli magiſtratus authoritatem ſequerentur. Atq; is fuit exitus perinaciſſimæ rebellionis,quæ non tam iudicio,quàm quorundam temeritate ſuſcepta,Florentinis multas attulit cladés & calamitates, donèc vel ſerò ad ſanitatem redirent.In eius autē vrbis expugnatiōe Cęſar egregium erga Pōtificem ſtudium ſuum re ipſa declarauit,non quidem certè abſq; ſuo incommodo,amiſſis non paucis ſtrenuis viris,atq; in ijs Philiberto Auraſieñ,ſupremo eius exercitûs Impatore,qui necdùm 30.natus annos, duabꝰ traiectꝰ glādibus miſerè pijt,cùm iā iamq; vrbs dedenda eſſet.

Florentia deditur.

Summa rerū penuria.

Alexander Mediceus caput Reip. Florent.

Cæſar

Confeſſio Auguſtana datur Theo*logis examinanda.*

Cæſar, cùm ipſi oblata eſſet Luteranorum confeſſio, Theologis Catholicis examinandam & cõfutandam demandauit. Illi primò ſatìs acriter eam & ſcripturis & rationibus oppugnârunt. Sed Catholici principes, pacis vel maximè ſtudioſi, putauerunt omittenda eſſe ea, quæ Catholici oſtendebant aliter Luteranos & docuiſſe & ſcripſiſſe anteà, eaque tantùm confutanda, quæ eſſent in Confeſſione exhibita. Faciebant hoc principes pacis ſtudio, licèt nulla ferè res magìs deſtruat Euangelicorum dogmatiſtarum nouum Euangelium, quàm quòd in ſua doctrina tam varij ſunt & incõſtantes, quod illis non poſſet accidere, ſi vera eſſent quæ miſeris perſuadent. Dum autem Principibus Catholici Doctores morem gerere volunt, ea re factum eſt vt aliquot dies elaberentur. Sed confecta iam breuiori reſponſione, rursùs alia à Principibus iniecta eſt difficultas, cuius nomine ea confutatio recitanda foret. Interìm aliquot hebdomadę paucæ tranſigebantur.

Itaque Luterani tum Auguſtæ coràm, tum per literas apud abſentes iactitabant, Papiſtas ad ipſorum confeſſionem non habere quod reſponderent. Vbì autem confutatio lecta eſt in conſeſſu Principum, Cæſar & Catholici omnes eam approbârunt. & vt idem facerent Luterani, Cæſar rogauit quidem, ſed non obtinuit. Interìm verebantur Catholici Principes, nè quid durius ſtatueret Cæſar in Luteranos ob eorum contumaciam: itaque impetrârunt à Cæſare, vt permitteret cum illis de ineunda concordia accuratiùs agi. Aſſenſit Cæſar pro ſua clementia, quæ erat in illo valdè ſingularis, & permiſit multis modis agi cum illis. Principiò, vt poſſet res faciliorem habere expeditionem, delecti ſunt ex cunctis ordinibus Imperij ſeptendecim, qui de ineunda cum illis, mo-

Multis modis agitur cum Euan*gelicis.*

modò id fieri poſſet, quod nō planè deſperabatur, concordia priuatìm tractarent. Hi igitur illos ad colloquium in maioris ędis Auguſtanæ domo, vt vocant, Capitulari habendum inuitârunt: nec illi ſe difficiles præbuerunt. Vbì omnes pariter conſederunt, Ioachimus elector Brandeburgicus, cuius erat excellens facundia, prolixa oratione nomine delectorum illos peramantèr hortabatur, vt cum Cæſare & reliquis Imperij ordinibus idem ſentire vellent in religionis negocio: alioquì metum eſſe, nè plurima indè mala exiſtant, bella, ſeditiones & clades. Illi, re deliberata, poſt biduum reſpondent: Primò quidem dolere ſibi aiunt ipſos ſic admoneri, vt interìm quoquè minę intententur. Deindè in quatuor capita ſua reſponſione diſtributa, Primò dicunt ſe à Cęſare non ſatìs auditos: Secundò, non eſſe ipſis Catholicorum Confutationem liberè traditam. (Cæſar enim ob certas cauſas exemplum confutationis eis dare petentibus nolebat, nisì ſub conditionibus quibuſdam, vt apud ſe ſeruarent, nec eius iniuſſu alijs darent: quas illi conditiones accipere nolebant) Tertiò, religioni ipſis eſſe, in eam conſentire confutationem, quam necdùm ſatìs perſpectam haberent. Quartò, in proximis Comitijs Spirenſibus promiſſum quidem eſſe Concilium, ſed nihil pręſtitum. Vbì obitèr aduertendum eſt, vt etiàm infrà dicetur, verſutiſſimos Principum Proteeſtantium vel Luteranorum concionatores & dogmatiſtas mira vafricie perſuaſiſſe Principibus, vt Concilium peterent, cùm tamen Luterus iam pridèm Concilia omnia reieciſſet, nec quicquam minùs vellent vel Luterus vel eius ſymmyſtę noui euangelij buccinatores, quàm vt legitimū conciliū haberetur: ſciebant enim à multis ſuperioribus ſanctiſſimis œcumenicis Concilijs ipſorum

Proponunt catholici.

Reſpondēt Proteſtātes.

Fraus cōcionatorum ſectariorū.

rum pleraq; dogmata damnata eſſe. Sed hac fraude id efficere conati ſunt, vt viderentur niti æquitate, & plures in ſuam ſententiam pertraherent. Nã poſteà multis modis Concilium iam Tridenti indictũ reiecerunt, & abſolutum quoq; multis contumelijs & conuicijs proſciderunt. Quis verò non rideat Sleidani ineptias, qui cùm palàm affirmet, Proteſtantium Principes in hoc Conuentu Auguſtano dixiſſe Cæſari, ſi fortè iam definiri cauſa non poſſit, non ſe recuſare totiès & promiſſum & decretũ cõcilium: quod vtiq; nõ aliter ꝓmiſſum erat, quàm qualia fuiſſent ſemper concilia œcumenica: nõ diù pòſt addit, rursùs Proteſtantes in hoc ipſo conuẽtu dixiſſe Cęſari, ſe petere vt primo quoq; tempore pium atq; liberum in Germania cogatur Concilium. Quod enim addit, pium & liberum, id tale eſt, vt his duabus dictiõibus facilè excludere & eludere poſſit quęuis Concilia catholico ritu celebrãda. Quod enim vel Sleidano, vel cæteris ſectarum buccinatoribus Cõcilium vnquàm pium & liberũ erit, nisì in quo ꝑcipua, immò ſola authoritas ſtatuendi, probãdi, reprobãdi ſit penès ſectarios? Sed quomodò illi vnquàm certi aliquid ſtatuent, qui inter ſe de rebus maximi momenti hoſtiliter digladiantur? Addit iterùm non poſt multa Sleidanus, Luteranos principes id quoq; hoc tempore Auguſtæ dixiſſe Cæſari, nihil ſibi commune eſſe cum ſectis, ſe neminem ad ſuam doctrinam velle adigere, ſe Anabaptiſtas & eos qui ſacramentum altaris cõtemnunt, (Zuinglianos intelligũt) ſuos intra fines nunq̃ toleràſſe. Hoc quidẽ illi faciebãt authore Lutero qui Sacramẽtarios atrociter ꝓſcindebat, licèt nihilo illis melior. Dicat nũc igit͂ Sleidanꝰ, qui nobis tãtoperè cõmendat Luterũ: Quòd Luterus Secramẽtarios hoſtiliter perſequebat͂, ex verbo DEI id fecit, an verò minimè? Si ex verbo Dei, cur non in-

Sleidani ineptiæ.

Luterani principes nõ tolerant Zuĩglianos.

intelligit ſe fœdiſſimo in errore verſari, recteque hæreticum dici etiàm ab ipſo Lutero? Sin minùs, cur non videt quàm nihil fidendum illi ſit, qui in re tāti pōderis tam turpiter ſit allucinatus, p̄ſertim cùm ille teſtet̄ ſe certū eſſe, doctrinā ſuā nō ſuā eſſe, ſed Christi? ſed valeat homo inept9, nos ad historię ordinē reuertamur. Poſtquàm dixerāt Proteſtātes, quæ ſuprà retulimus, delecti illis per Ioachimum Brandeburgicum ad ſingula accuratè reſponderūt, inter cætera hoc etiàm cum veniæ prefatione addentes, quòd vbì minimè oporteret, magnam ſibi religiōem iniici paterentur: vbì autem vel maximè religione opùs eſſet, ibì nihil animis angerentur. Grauari ipſorum conſcientiam, quòd moneantur ſentire cum Eccleſia: nihil autē grauari, quòd apoſtatarum iudicium totius Eccleſiæ iudicio antepo- nant, cùm interìm illi tā inter ſe miſerè diſſecti ſint, & fructus peſſimos eorum doctrina adhuc attulerit. Tum quoquè Concilia à Lutero floccipendi, & multa eum ſcripſiſſe, quibus conciliorum authoritatem apud vulgus eleuârit. Ad hæc Proteſtātes ſua rursùs reſponſa dedêre, multiſque verbis omnem à ſe culpam ſeparationis ab Eccleſia, aut contempti Cæſaris vel edicti eius, aut debiti honoris non impenſi Concilijs, amoliri conati ſunt. Placuit autem vtrique parti, vt ſepteni & ſepteni ex vtriſque deligerentur, qui de concordia inter ſe amicè conferrent. Ibì tum in aliquot Auguſtanæ Confeſſionis articulis quædam facta fuit cōciliatio, & cùm ſperaretur in reliquis quoquè concordari poſſe, placuit Imperij ordinibus ab vtraq; parte ternos eligi, qui inter ſe tractarent: ſed nihil potuit effici inter illos. Tandèm poſt multos labores nullus fructus conſecutus eſt. Cæſar quidem nihil reliquit intentatum, ſed omia fruſtrà, quòd iam planè decreuiſſent Proteſtantes in eo permanere Euangelio, quod à Lu-

Catholici reſpondent Proteſtantibus.

Proteſtātes ſe purgare moliuntur.

R tero

tero apoſtata monacho didiciſſent. Et licèt id ad certiſſimam Germaniæ perniciem ſpectare videretur, illi tamen ſic erant animati, vt patriæ & imperij extremam calamitatẽ perpeti mâllent, quàm cum Cęſare & Catholicis Principibus, qui certè longè illos & numero & dignitate ſuperabãt, redire in religionis antiquæ concordiam. Fuit hoc quidem longè acerbiſſimum omnibus, quibus Germaniæ, immò totius Eccleſię iam iamque, nî Deus auerteret, perituræ ſuprema clades & interitus dolebat: ſed oportebat tamen omnia ęquo ferre animo, & tacitè cõſiderare atque admirari & timere occulta quidem, ſed vera & iuſta iudicia DEI, cuius admodùm extimeſcenda, licèt iuſta, ira & ſeuera animaduerſione fiebat, vt plus tribueretur viliſſimi apoſtatę maleſanæ doctrinæ, quàm totius Eccleſiæ Catholicæ ſentẽtiæ & authoritati. Cùm igitur, vt dixi, iam diù multumque ab vtriuſq; partis delectis Principibus & Theologis ac Iuriſconſultis tractatũ eſſet, Elector Saxonię longioris morę impatiẽs, petijt à Cęſare miſſionem, & abijt cum ſuis. Ità ſinè cõcordia diſceſſum eſt, multùm quidẽ dolente Cęſare & Catholicis. Luterus interìm non paucos edidit libros, quibus ipſum quoquè Cæſarem perſtringere non verebatur, atque ij nonnunquàm etiàm publicè ꝓſtabant Auguſtæ apud Saxoniæ principis hoſpitium. In his erat Epiſtola ad Archiepiſcopum Mogũtinum, in qua exponit Pſalmum, Quarè fremuerũt gentes, tanquàm principes Auguſtam conueniſſent animo oppugnandi Chriſtũ & Euangelion. Itemq; liber quidã hac inſcriptione, *Admonitio ad Eccleſiaſticos Auguſtæ in Diæta imperiali cõgregatos.* quo in libro & ſuam doctrinam vſqueadeò cõmendat, & Epiſcopos atque Eccleſiæ cæremonias & inſtituta intantùm carpit ac repręhẽdit, vt ad cõmouendos in clerum vulgi animos nihil poſſit ſcribi vehementiùs. Et

Elector Saxoniæ diſcedit.

Et vt Epiſcopos ad ſe alliceret, iactabat ſe illos à Papæ Tyrannide & monachorum importunitatibus liberâſſe. Sanè apud multos ille iam pontificem Romanum & Eccleſię inſtituta, ritus ac cęremonias in ſummum odium, inuidiam & contemptum adduxerat: ſed in tali ſcelere gloriari, & non modò nullo pudore ac metu affici, verùm etiàm eo nomine virtutis & pręclari cuiuſdam facinoris exiſtimationem venari: id quidem eiuſmodi eſt, vt non tam verbis, quàm flagris & flammis vindicandum ſit. *Luterus adulatur Epiſcopis.*

Mirè quoquè in eo libro inuehitur in Satisfactionem, quæ tertia pars eſt Pœnitentiæ, quam ait ſentinam eſſe tartari ipſius, nec eam abominabilem doctrinam Epiſcopis vnquàm poſſe remitti. Piæ mentes ſinè horrore legere vel audire non poſſint, quæ ille infelix ſcribit contra Satisfactionem, de qua tamen eſt Eccleſię non alia doctrina, quàm ipſe ſacræ literæ locis innumeris expromant. *Proſcindit Satisfactionem.*

Porrò perquàm commodùm accidit, vt cùm Catholici & Luterani, vt iam diximus, intèr ſe ſepteni & ſepteni de concordia tractarent, & in XII articulo Confeſſionis Auguſtanæ, qui erat de Satisfactione, non poſſent conuenire, primo veſpere id negocij daretur Cochlęo & Melanchthoni, vt altero manè quippiam, quod ad rei compoſitionem faceret, adferrent. Protulit ergò Cochlæus ex Septicipitis cap. 31. quem Luterus contra indulgentias in Aſſertione 41. articulorum ſcripſerat, ipſius verba Luteri, quibus ſic ait: Eccleſia mater pio affectu præuentura manum DEI, caſtigat filios ſuos ſatiſfactionibus quibuſdam, nè incurrant flagella DEI, ſicut Niniuitæ operibus ſuis ſpontaneis præuenerunt iudicium DEI. Hæc pœna arbitraria eſt, inquit, non in totum, vt illi volunt, ſed tamen neceſſaria. Nam aut nos, aut homines, aut DEVS punit peccata, quod illi per indulgentias tol- *Luterus ſuo enſe iugulatur.*

lunt omninò: cùm ſi eſſent pij paſtores, potiùs imponerẽt pœnas,& Eccleſiȩ exemplo p̃uenirent Deum,ſicut Moſes eum p̃uenit,occidendo filios Iſrael propter peccatum vituli aurei. Optimum autem fuerit,ſi noſipſos puniremus.

Pudefiunt Luterani.

Hȩc Luteri verba cum Eckius è ſchedula recitâſſet,Luterani inuicèm ſe reſpiciebant:Porrò Melanchthon rubore vultũ ſuffuſo ait,Scio hæc ſcripſiſſe Luterũ:cumq; prȩtereà nihil adderet, Dux Iohannes Fridericus,Forſitan,inquit, hæc ſcripſit Luterꝰ ante annos decem.Cui à Catholicis reſponſum eſt, Quid tum poſteà?Nobis ſatìs eſt,hãc illius eſſe ſententiam.Mox ira commoti Brẽtius & Sneppius,dixêre,ſe non adeſſe vt Luteri ſcripta defenderẽt,ſed vt ſuam aſſererent cõfeſſionem. Prȩclarũ videlicet diſcipulorum de magiſtro ſuo Lutero teſtimoniũ, cuius ipſi quoquè iam ſcripta ſuſpecta haberent. Sed quanto fuiſſet ſatiùs, ab eiꝰ hominis diſciplina penitùs diſcedere,cuius pugnãtes ſentẽtias,& modò in has,modò in illas formas mutata animi ſenſa animaduerterent, idq; in rebus maximi ponderis, & quȩ iam ſatìs ſuperq; Eccleſiȩ Catholicȩ ſententia eſſent declaratȩ ac definitȩ? quid,obſecro, in illo extremo mundi die ad Chriſti tribunal dicturi ſunt,qui tale portentum tanto in precio habuerũt?

Eodem hoc anno quidam amicus ex Lutero percontatus eſt, cur in epiſtola ad Roma.cap.3. vertiſſet Germanicè, Hominem ſola fide iuſtificari,cùm tamen verba Pauli id non haberẽt,& eoipſo anſam præberet Põtificijs ipſius verſionem calumniandi?

Arrogãtiſs. Luteri dictum.

Tum ille intolerabili quadam arrogãtia reſpondit, ſi ſciuiſſet Pontificios oẽs in vnũ cõflatos, vel vnũ caput ſcripturȩ diuinȩ rectè poſſe vertere Germanicè,libenter eorũ opem ſe imploraturum fuiſſe ad transferẽdum nouum teſtamentum. Et poſt pauca:

O portentũ.

Si papiſta tuus, inquit, multa vult garrire de hac voce,

voce, Sola, ei confeſtim reſpondeto: Doctor Marti-
nus Luterus vult ſic habere, aitq; Papiſtam & aſinũ
eſſe vnum. Sic volo, ſic iubeo, ſit pro ratione volũ-
tas. Nolumus enim Pontificiorum eſſe diſcipuli, ſed
magiſtri ac iudices. Hęc quidé ille, neſcio qua phre-
neſi correptus & inſania temulentus, quæ ſanos &
ſobrios homines facilè auertunt, ne tali portento
vlla in re fidem adhibere velint. Si catholici ſic ſcri-
berent, immò ſi Romani Pontifices tantum ſibi ſu-
merét, quot conuiciorũ plauſtris in illos inueheré-
tur fratres Euangelici? porrò cùm Luter9 apoſtata
infamis ità loquitur, non aliud eſt, q̃ Chriſti Euan-
gelion. O cæcas hominũ mentes, ô pectora cæca.
Poſt Confeſſionem Luteranorum, oblata eſt Cę-
ſari & coram omnibus Imperij ordinibus recitata
Auguſtæ etiàm quatuor ciuitatũ, Argentorati, Cõ-
ſtantiæ, Memmingę & Lindauiæ, quæ Zuinglij do-
gma ſequebantur, confeſſio. Eius confutandæ curã 4. *Ciuitatũ*
cõmiſit Cęſar Theologis eiſdem, à quibus erat Lu- *Confeſſio.*
teranorum confutata, ipſaq; cõfutatio lecta eſt pa-
làm. Itaq; Cęſar orabat ſeriò, vt cum reliquis Prin-
cipibus & ordinibus Imperij idem ſentirét: ſed illi
in ſua ſententia perſtitêre, neque catholicis, neque
Luteranis per omnia ſubſcribere volentes, quia vi-
debantur ſibi rectiùs ſapere, & plus aliquid vidiſſe
in ſcripturis, quàm vel catholici, vel Luterus ipſe
cum ſua cohorte vidiſſet. Et id quidẽ temporis Ar-
gentinenſes Zuinglij partes ſequebantur, quas Lu-
terus prorsùs execrabatur. At Bucero poſtmodùm
à Zuinglianis ad Luterum inclinante, eò tãdèm res
redijt, vt qui hodiè Argentinę concionantur, Lute-
ri de Euchariſtia doctrinam propugnẽt, & quidem
acri contentione contra Caluinianos & Zuinglia-
nos. Itaque aut illi omes periêrunt, qui in illa vrbe
priùs Zuingliũ ſecuti ſunt, aut certè eos perire ne-
ceſsè eſt, qui illic hodiè cum Lutero ſentiunt En in

huiuſmodi labyrinthos incidimus,cùm nos ab Eccleſia catholica ſeparamus.

Tiberis inundatio. Fuit hoc anno Romæ ex multa pluuię copia tãta Tiberis inundatio,vt in campo Florę ad longiſſimę haſtæ altitudinem excreuiſſe viſus ſit,multaq; ædificia ſubruerit, & per vicinas regiões ad duodecim ferè hominum millia extinxerit. Incidit ea clades in diem 8.Octobris,& horas 24.durauit. Sunt qui ſcribant aliquot dies duràſſe hanc inundationem.

Diluuiũ inferioris Germaniæ. Non multò pòſt etiàm inferioris Germanię homines, præſertim Flandros, Sclandos,Hollandos, atque etiàm Franciæ aliquot ſubiectos populos, Oceano finitimos,mare ab imis viſceribꝰ exagitatũ vehementer afflixit, partìm aggeribus perruptis, partìm ipſos aggeres vnda ad tres vel quatuor pedes excedentè. Feruntur ea repẽtina inundatione permulti mortales & bruta animantia grãdi numero perijſſe, dẽptis alijs incõmodis & damnis vrbium & ædificiorum,quę fuêre grauiſſima.

Margarita Maximiliani filia moritur. Paulò pòſt calendis Decẽbris diem ſuum Mechliniæ obijt Margarita Cęſaris Maximiliani filia,Belgarum moderatrix laudatiſſima.

Cęſar Carolus,dum adhuc Auguſtę comitia haberentur, Luteranis domum abituris certos quoſdam articulos publicè propoſuit,ſed quos illi recipere nollent. Itaq; ſinè concordia ad ſua rediẽrũt. Porrò verò Cęſar cũ Catholicis Principibus omnibus ſub Comitiorum finem omninò ſtatuit, in ea fide & religione,quam à ſanctis Maioribus ſuis velut per manus traditam accepiſſent, conſtantiſſimè permanere. Ei ſententię omẽs & ſinguli ſubſcripſere die 19.Nouembris.Deindè ſoluto conuentu oẽs diſcedunt,Cęſar cum fratre Ferdinando & nõ paucis Principibus Coloniam Agrippinã,alij domum.

Lantgrauij fœdus. Lantgrauius vt ſibi rebuſq; ſuis cõſuleret,(videbat enim Cęſarem non ęquo animo ferre iam olìm

damna-

damnatas in religiõe nouationes,quas Luterani & Zuingliani ceu Euangelicas amplectebantur, malè perſuaſi à quibuſdam turbulentis hominibus)cum Tigurinis,Argentinẽſibus & Baſileẽſibus,qui Zuinglium à Lutero ipſo damnatum ſequebãtur, in ſex annos fœdus percuſſit, vt ſi qua vis ab Imperatore aut Catholicis religionis nomine inferretur, mutuis ſe auxilijs tuerent.Factũ eſt hoc mẽſe Septẽbri. Conſtantiẽſes & cæteri in Heluetijs,nouis dogmatibus addicti, iam anteà erant fœderati eandem ob cauſam. Hoc autem fœdus Chriſtiana ab illis ciuitas dicebatur. Sed huius ciuitatis nemo cupiet eſſe ciuis,qui nolit excludi à ciuitate Dei.Eiuſmodi pigmentis nôrant dogmatiſtæ ſectarij fucare molitiones ſuas.

Iam ſuprà diximus,Marpurgi fuiſſe conuentum Luteranorum & Zuinglianorum concionatorum. Ibì cùm non poſſet certa pax conſtitui, tamen decretum erat,vt à ſcriptis aliorum in alios abſtineretur, nè ſcilicèt Catholici magìs ac magìs carpere pergerent eorum mutua odia & atrociſſimas digladiationes.Sed eccè hoc ipſo anno Philippus Melãchthon, vt Luteranorum contra Zuinglianos ſententiam tueretur,veterum aliquot ſcriptorum ſententias de Cœna Domini collegit & euulgauit. Non tulit hoc æquo animo Oecolampadius Sacramentarius,ediditque Dialogum, quo oſtendit ſuo more, quid de Euchariſtia veteres tum Græci tum Latini ſenſerint: aitque Philippum patrum mẽtem non ſatìs perſpexiſſe, ſed filios contra matrem armare voluiſſe.Adeò non potuerunt ſibi temperare, quin contrà quàm Marpurgi conuentum erat,mutuò ſe infeſtarent. At reuerà neq; Philippus, neque Oecolampadius Patrum ſententias bona fide citauit,ſed ad ſuas prauas opiniones pro ſe quiſque detorſit, cùm ſit longe certiſſimum, patres omnes de

Melanchthõ ſcribit contra pactũ.

Melanchthõ ab Oecolãpadio perſtringitur.

Euchariſtia id ſenſiſſe & docuiſſe, quod hodieq; & ſentit & docet Catholica Chriſti Eccleſia. Facilè autem potuerunt iſti verſuti homines indoctę plebeculæ perſuadere, Patres veteres ab ipſis ſtare, quòd non eſſent neſcij, vulgum Patrum libros neq; legiſſe, neque vel legere vel intelligere poſſe. Eſt autem mirũ, ab iſtis citari Patres, qui Patres in vniuerſum omnes facilè cõtemnant, vbicunquè eis collibitum ſit. Sed habet ea res fucum quendam ad incautum lectorem, vt & multa legiſſe videantur, & ſuæ doctrinæ habere approbatores veteres. Sed faceſſant cum ſuis calumnijs in illos ſanctiſſimos Patres, qui ſi hodiè viuerent, omnibus ingenij, doctrinæ, eloquentię viribus iſtos calumniatores oppugnarent.

Carolſtadiꝰ fit diaconus Tigurinus.

Circa hoc tempus Carolſtadius, qui è Saxonia ad Heluetios migrârat, Tigurinæ Eccleſiæ diaconꝰ factus eſt ex archidiacono quondàm Vuittembergenſi, ab equis, vt dici ſolet, ad aſinos. Ea res non mediocriter animum Luteri exacerbauit. Poſtquàm autem Zuinglius in prȩlio occubuit, vt pòſt dicemus, Baſileam ſe contulit, & illic in Zuinglianæ Eccleſiæ miniſterio vitã miſeram miſerè finiuit. De eo Luterani ſcribunt, cum Baſileæ turbas concitâſſe, & miſerabilem vitæ exitum habuiſſe. Zuingliani id diſſimulare videntur, qui etſi non planè probabant Carolſtadij opinionẽ de Euchariſtia, tamen Luteri hoſtem & aduerſarium complectebantur.

Elector Saxoniæ accerſitur Coloniam.

Poſt Comitia Auguſtana Cæſar Saxonem Electorem euocat Coloniam, idemq; facit elector Mogũtinus, cuius hoc officium eſt, vt vbì creãdus eſt Romanorum rex vel Imperator, ipſe reliquos Electores conuocet. Saxo hoc indignè tulit, & per filium ſuum Ioannem Fredericum & quoſdam alios docere conatur apud Cæſarem, Moguntinum citãdis electoribus perperàm egiſſe. Intereà verò Lantgrauiũ & alios Principes ac ciuitates Proteſtãtes orat,

ad 22.

ad 22. Decembris Smalcaldiam vt veniant. Vbì eò vẽtum eſt, fœdus ictum eſt, cui aliquot principes & ciuitates ſubſcripſerũt, quibuſdam vero id in aliud tempus reijcientibus. Ab eò ergò loco dictum eſt hoc fœdus Smalcaldicum, cui tẽporis ſucceſſu multi principes & ciuitates ſeſe coniunxère, non optimo certè exemplo, quòd contra Cæſarẽ & Catholicos ſe armare viderẽtur, id quòd poſteà quòquè re ipſa declarârunt, vt ſuo loco dicetur. Verùm dictitabant illi ſe non cuiuſquam inuadendi, ſed ſuî tantùm defendẽdi cauſa hoc fœdus percuſſiſſe: Hic verò Luterus, qui aliâs docuerat nõ eſſe Turcis reſiſtendum atrociſſimis Chriſtiani nominis hoſtibꝰ, facilè conſenſit, immò & ſcripſit, in Cęſarem & Catholicos arma corripi iure poſſe. *Fœdus Smalcaldicum.*

Smalcaldiæ congregati Proteſtantes, literis ad Cęſarem datis ſummoperè eum abſterrere conantur, nè Ferdinandũ fratrẽ in Romanorũ regẽ eligi patiatur. Multas allegãt cauſas, ſed quibꝰ id demùm effecerunt, vt Ferdinãdus optimus princeps, Romanorum rex renunciatus ſit, ſicut mox dicemus.

ANno 1531. pridiè Epiphaniæ Domini, Ferdinandus Colonię in primario tẽplo, vbì trium beatiſſimorum Magorũ corpora cõdita aſſeruãtur, Electorum principum ſuffragijs creatus eſt Romanorũ rex, & die 11. menſis Ianuarij Aquiſgrani coronatus. Saxo eam electionem per filium ſuum irritam proteſtatur, habuitq; principes alios, præſertim Luteranos, qui ei conſentirent. Verùm Cęſar, quòd ampliſſimas haberet ditiones, nec poſſet ſemper eſſe in Germania, cõſultum omninò putauit, vt in Imperio haberent aliquem loco ſuo, qui ipſo abſente rebus præeſſet. *Ferdinãdus fit Romanorum rex.* *Coronatur.*

Hoc menſe Ianuario Luſitaniam inuſitatus concuſſit terræmotus, ità vt multi mortales terrę quaſſatione & ruinis oppreſſi ſint, pręſertim Vlysbonę, *Terræmotus in Luſitania.*

R 5 quæ

quæ vrbs damnum ſenſit incomparabile. Quædam etiàm nauigia turbulento inflati maris hiatu abſorpta ſunt, nec quiſquam ferè tota Luſitania ſuis iam ædibus committere ſe audebat, ſubſultante ſcilicet ſolo. Rex & regina extra vrbem aperto in loco tabernaculum erexerunt. quorũ exemplũ ſecuti vniuerſi ferè incolę, caſtrenſi more etiàm ipſi in tabernaculis ſibi degendum ſtatuerunt: quanquàm nec ibì ſinè metu eſſent, veriti nè repentino aliquo terræ hiatu abſorberentur. Durauit is terręmotus dies octo, ſed tamen interpolatìm. Fama ſparſit Vlyſbonę 1500. magnas ędes & templa omnia funditùs corruiſſe. Eam cladem ſecuta eſt peſtis ingens.

Proteſtãtes ſcribũt Gallo & Anglo

Huius anni menſe Februario Proteſtãtes literas ſcripſerunt Galliæ & Angliæ regibus, quibus ſuam cauſam egregiè tueri conati ſunt. Loquũtur ibì de vitijs Cleri, & de Indulgentijs: citant Gerſoné, qui iam olìm vitia Eccleſiaſtica grauiter notârit. Sed Gerſon itàn otauit vitia Cleri, vt tamen propterea non ſe ipſe ſepararet ab Eccleſia, nec turbas cieret. Et hoc quidem illis viſum eſt de Gerſone commemorare. Quòd auté idem ipſe fortiter ſcripſit contra eos, qui dicerent laicis neceſſariò vtranque Euchariſtiæ ſpeciem porrigi oportere, quod noſtræ ætatis nouatores pertinaciter contendunt, eosque diſertis verbis hæreticos vocat, id ſilentio prętereunt. Facilè autem animaduerti poteſt, nõ Principes earum literarum fuiſſe authores, ſed Luteranos dogmatiſtas, quorum vtinàm fraudem Principes aduertere potuiſſent.

Alius Smalcaldiæ conuentus.

Menſis Martij die 29. rurſùs Smalcaldiam ijdem Proteſtantes conuenêre, acturi de defenſione ſuî, ſi qua vis ab hoſtibus, nẽpe Catholicis, inferatur. Solicitauerãt per literas Fredericum Daniæ regem & Saxonicas maritimasque ciuitates de fœdere, ſed Danus recuſauit, quatenùs rex eſſet. Magnopolẽſis Hen-

Héricus,itemq; Pomeraniȩ dux Berninus,Lubecéſes quoquè & Lunȩburgéſes,& quȩdã aliȩ ciuitates fœderi minimè ſubſcripſerunt. Luterus hoc fœdus approbauit,aitq; iniri poſſe,ſiue Cȩſar ipſe, ſiue qs alius fortè eius nomine bellũ faciat. Iam antè Proteus ille lõgè ſecùs ſcripſerat,quod Sleidanus quoquè non negat:ſed hîc iam admonitum à Iuriſperitis dicit licere reſiſtere nonnunquàm, & eiuſmodi caſum nunc obtigiſſe,quo leges id permittant,ſicq; Luterum ingenuè profeſſum ſe neſciuiſſe hoc licere,atq; fœdus ipſum probâſſe. Multus in eo eſt Sleidanus ille Sacramentarius hȩreticus, vt Luteri doctrinã modis omibus ꝓpugnet,prȩterq̃ vbi à Zuingliano de Euchariſtia dogmate diſcrepat,& id facit lõgè maiori fraude & pnicie, q̃ ſimplex lector poſſit aduertere:ſedità tamẽ facit,vt dum vult Luterũ etiàm turpiter à ſeipſo diſſentientem tueri,ſuã ipſe prodat turpitudinem:ſicut etiàm hoc loco,dum fatetur Luterum priùs docuiſſe,non eſſe reſiſtendum magiſtratui,deindè tamen à Iurecõſultis ſecùs edoctum,aliter docuiſſe & ſenſiſſe, & id quidem ex legibus politicis. Quid dicis Sleidane? Itáneiã apud Luterum & te ac tuî ſimiles aliquid valét in re tanta leges politicȩ,cùm Luterꝰ vos docuerit nihil recipiendũ,quod diuinis literis nõ ſit expreſsè comprȩhenſum? Sciebat Luterum pugnantia ſcripſiſſe & docuiſſe, & hoc fuco quodam oblinere cupiens, à legibus politicis, quid liceret, eum didiciſſe fateris. Et nõ te pudet tuî & Luteri tui? Hîc iam aliquid valent leges politicȩ, cùm Luterus omnia reijciat, quȩ in ſcripturis expreſſa nõ ſint? Quàm verò turpe eſt,eũ vos ſequi Doctorem, qui à Iureconſultis demùm diſcere debuit, num Magiſtratui reſiſtere fas ſit,nécne,cùm ille longè anteà ſcripſerit, certũ ſe eſſe,doctrinam ſuam non ſuam, ſed Chriſti, eſſe? Cũ ergò anteà docuerit,ſicut tu teſtis es,Magiſtratui

Sleidanus arguitur.

Inconſtãtia Luteri.

tui non eſſe reſiſtendum,& ea doctrina non ipſius, ſed Chriſti fuerit:qua vel fronte,vel mente deindè aut ille aliter docere potuit, aut vos aliter docenti obtemperare?Hem,quò ruit cæca arrogātia,& vęſana temeritas? Satiùs fuerat,clariſſimis Principibus veritatem ſimpliciter aperire,quòd nullam haberent iuſtā cauſam eius fœderis percutiēdi, quandò Cæſar nihil iniquum ab eis petebat,ſed vt in religione idem ſecum & cum tota Eccleſia ſentirent, vndè ſalus pendebat totius Germaniæ, quam iſtud religionis diſſidium perdidit.Iam antè ruſtici ſeditioſi etiàm fœdus pepigerant contra Principes, & rectè ſe facere putabant,ſed eorum audaciam principes meritò repreſſerunt.

Luterus vbì reſciuit Cęſarem & ordines Catholicos Imperij in extremis Comitijs Auguſtanis decreuiſſe firmiter, in antiqua religione perſeuerandum,nec nouandum quicquam ante Concilij definitionem,fretus viribus eorum qui in Smalcaldicū fœdus tranſiērant,duos hoc anno libellos Teutonicè edidit,nempe, Gloſſam in putatitium decretū Imperiale,& præmonitionē ad Germanos ſibi chariſſimos.In quorum vtroque cùm planè ſuo more bellicū canat,& ſeditiones concitet,tamē nequiſſima ſimulatiōe proteſtatur ſe nihil velle minùs.Nec ſatìs habet petulanter incurriſſe in pontificē & Eccleſiaſticos proceres oñes,ſed & Cæſarem & Principes Catholicos oñes non dubitat appellare proditores,ac ſceleſtos vanosq; nebulōes &c. In gloſſa vult perſuadere omnibus, Decretum Auguſtanum eſſe commentitium,ac falsò præferre nomen Cęſaris:ſed eā importuni hominis calumniā multa, eaq; certiſſima,argumēta facilè refellebant.Nam præter alia,tot ſigillis Principum & procerum vtriuſq; ordinis Decretum illud obſignatum fuit,vt ſi Lutero ea in os congeſta fuiſſent,hauddubiò teterrimū ille animum

Luterus proſcindit Principes.

animum aſtutùm exhalâſſet. Sed quid ille prodigioſus homo non auſus eſt ſcribere? Subſcripſerant illi Decreto ſiue per ſeipſos, ſiue per legatos, Cæſar ipſe & quinq; Electores, Principes Eccleſiaſtici 30. Seculares 23. Abbates 22. comites & Barones 32. Ciuitates liberæ 39. Hoc ergò Decretũ miris ille modis exagitat, intèr alia Catholicam Eccleſiam vocãs meretricem, & multa blaterans de cõmunione ſub vtraq; ſpecie, cùm tamen in Aſſertionibus dicat articulo 16. neutram ſpeciem eſſe neceſſariam, ſed fidem ſolem hîc ſufficere. Porrò furore & amentia ebrius, ſcribit Eccleſiȩ neque fidem habendã, neq; morem gerẽdum, ſi quippiam præter vel extra verbum Chriſti loquatur aut inſtituat: nec aduertit à Chriſto dictum eſſe, Si Eccleſiam non audiêrit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanꝰ: & ab Apoſtolo vocari Eccleſiam columnam & firmamentum veritatis. Non igitur errat Eccleſia. Rectè enim dictum eſt ab Irenæo antiquiſſimo epiſcopo & martyre, lib. 3. cap. 40. Vbì Eccleſia, ibì & Spiritus: & vbì Spiritus Dei, illic Eccleſia, & omnis gratia: Spiritus autem veritas. Quapropter qui non participant eum, neq; à mammillis matris nutriuntur in vitam, neq; percipiunt de corpore Chriſti procedẽtem nitidiſſimũ fontẽ: ſed effodiunt ſibi lacus detritos de foſſis terrenis, & de cœno putridam bibunt aquam, effugientes fidem Eccleſiæ, nè traducãtur. Hæc ille. Quid verò vnquàm poſſit Eccleſia Chriſti ſtatuere extra verbum Chriſti, cùm ipſa certiſſimè habeat ſpiritũ Chriſti, manentem cum illa in æternum, & inducẽtem illam in omnem veritatem? Sed Luterus vidẽs Catholicam Eccleſiam ſuis paradoxis planè cõtraria & docere & ſtatuere, oẽm illi authoritatem abrogare voluit, vt ſolus inſanus Luterus audiretur.

Decretum Principum Catholicorum exagitat Luterus

Matth. 18.

1. Tim. 3.

Ioã. 14 et 15.

Multa quoquè deindè contumelioſè euomit in Miſſam & cæremonias. Nec veretur Principes porcis

cis cõparare. Et hîc iã perſpicuè videre licet, quàm verum ſit, quod in ſua illa Auguſtana Confeſſione fatentur Luterani, ſe Miſſam retinere & vſitatas cæremonias ferè omnes, cùm Luterus in hoc quoquè libello irrideat vtrunque Miſſæ canonem & cæremonias, & quidem valdè acerbè. Poſteà vbì ad eum locum Decreti venit, vbì cauetur, nè deincèps quiſquam doceat ſolam fidem abſque charitate & bonis operibus iuſtificare, mirè cõuiciatur, ac deindè in hæc prorumpit verba, quibus haud ſcio an vel Lucifer ipſe poſſit quicquam dicere arrogantius & inſolentius: *Dico ego Doctor Martinus Luterus, Domini noſtri Ieſu Chriſti indignus Euangeliſta, quòd hunc articulum (Fides ſola abſque omni opere iuſtificat coram Deo) firmum atque inconcuſſum permittere debet Romanus Imperator, Turcicus Imperator, Tartaricus Imperator, Perſarum Imperator, Papa, omnes cardinales, Epiſcopi, Sacerdotes, Monachi, Moniales, Reges, Principes, Domini, totus mundus ſimùl cum ſuis dæmonibus, atque inſupèr habebũt ignem tartareũ in capita ſua, neque grates vllas. Hic eſto meus Doctoris Luteri inſtinctus à Spirituſancto, verumq; ac ſanctum Euãgelium.* Sed idem iſte Luterus in libro Viſitationis ſcribit, abſque pœnitentia nullam eſſe peccatorum remiſſionem, neque abſque pœnitentia remiſſionem peccatorũ poſſe intelligi. Vbì autẽ nõ eſt remiſſio peccatorum, ibì certè nõ poteſt eſſe iuſtificatio. Vtrum ergò eſt ex inſtinctu Spirituſſancti? iſthúcne, an illud ſuperius? O Deus bone, qs tãdèm miſerorũ mortaliũ faſcinauit pectora, vt tã importuno ac impotenti monſtro, haud ſecùs atquè Chriſti Apoſtolo & Euãgeliſtę, ſuas animas credere nõ dubitârint? Quis, obſecro, vnq̃ vel propheta vel Apoſtolus eiuſmodi verborũ portẽtis vſus eſt? Poſteà adfert quoddã Ioannis Huſſi damnati hæretici vaticinium, quod ad ſe ait pertinere. Sed Huſſus & Luterus iam pariter ſuę temeritatis luunt pœnas, &

Nota intolerabilem Luteri arrogãtiam.

licèt

licèt vterq; Eccleſiã Rom. oppugnârit, tamẽ ea Eccleſia illis iampridèm extinctis manet, manſura etiã vſq; ad ſupremũ mundi diem. In altero libello, quẽ Prçmonitionẽ inſcripſit, multò etiã eſt inſolẽtior, impotẽtior & cõtumelioſior. Sed nõ eſt pius lector eius blaſphemijs onerandus. Reſponſum illi abũdè fuit à Catholicis: verùm ille iam multo & Principũ, & populi ſtudio fruebatur, proindeq; nullius penſi habuit ſcripta omnia, adeoq; & Eccleſiaſticos & ſeculares principes ac magiſtratus omnes incredibili mentis elatiõne contempſit. Cęſar eius improbitatem neutiquàm tuliſſet, niſì eum grauiſſima, eaque ferè perpetua bella retardâſſent. Edidit cõtra hunc Luteri libellum, ſcriptũ quoddã lingua Germanica Ioãnes Cochlęus, vir doctus & pius, & de catholica fide optimè meritus, in quo inter cętera magna ſanè cõſtantia, vtì & aliâs nõ ſemèl fecerat, obtulit ſe etiàm ſub periculo capitis, ad experiendum corã iudice cum quouis Luterão ſuper doctrina & actis Luteri. Sed neq; tunc, neq; vnquàm aliâs quiſquam eorum auſus fuit eius rei periculum facere, & cum illo in hanc iudicij diſceptationem venire. Cùm enĩ cùm Luterus ipſe, tum eius ſymmyſtę ex ipſorũ editis libris planè conuincantur & hęretici & ſeditioſi eſſe, palamq; veniſſe contra omnia tum diuina tum humana iura, verbis quidem miram prę ſe ferũt iactantiam & confidentiã, ſed legibus experiri nõ audent, & neq; ius, neq; iudicem ferre vel volunt, vel poſſunt. Cùm ſit autẽ inuicta veritas, defendi facilè poteſt, nec Chriſtꝰ deeſt ꝓ veritate certãtibus: indè fit, vt Catholici pleriq; etiàm ſub vitę periculo ſæpè ſe obtulerint ad diſceptandũ cũ noſtrę ętatis nouatoribus corã Magiſtratu: ſed timida nequitia, malę cõſciẽtię ſtimulis agitata, nõ audet in tã pſens ſe diſcrimẽ cõijcere: ſcriptis interìm & apud miſeram plebeculã proijciũt ampullas & ſeſqpedalia verba.

Luterani nõ ſunt auſi experiri certamen cum Cochlæo.

Fuit

Luteri impudens mēdacium. Fuit verò hoc Luteri peſtilentiſſimum atque impudentiſſimum mendacium, quôd in eadem Præmonitione ſæpè iactitat Papiſtas probè ſcire ac vltrò confiteri, Luteri doctrinam verum ac merum eſſe Euãgelium, Quod quidem ille faciebat, vt principes & populus tanquàm vera aſſerenti propenſioribus animis fidem cõmodarent. Contra hoc eius inſolens ſcriptum ſcripſit quidã laicus Dreſdæ grauiter & validè, cui Luterus ſuo more non Euangelico, ſed ſcurrili & ſatanico reſpondit conuicioſiſſimè. Titulus libelli eſt, *Contra ſiccarium Dreſdæ*. Ibì inter cætera ſic habet: Nihil curo, ꝙ queritur (ſcilicet laicus, quem ſicarium vocat) in libro meo non ferè niſì maledicta & diabolos nominari. Hoc debet eſſe mea gloriatio, meuſque honor. Sic & habere volo, vt deincèps dicatur de me, quòd plenus ſim maledicentię, criminationiſque & execrationis in Papiſtas. Volo & decęterò me aduersùs nebulões iſtos exercitare execratiõibus ac maledictis vſque ad ſepulturam meam, nec vllum verbum bonum ex me ampliùs audient. Ego meis tonitruis ac fulminationibus ſic eis ad ſepulturam compulſabo. Sic ille miſer, hauddubiò obſeſſus à dæmone. Ecquid verò in his verbis eſt non planè barbarum, immane, & plus quàm ſatanicum? Quis vnquàm vir bonus ità ſcripſit? Et certè ad ſepulcrum vſque in Catholicos fuit maledicentiſſimus, cùm dicat Apoſtolus: Benedicite, & nolite maledicere. Quis autẽ vir fuit Luterus, vt tantum ſibi ſumeret? Dignus ille quidẽ, qui iuſto Dei iudicio ad tantam inſaniam & impietatem deuolueretur.

Quid gloriaris in malitia?

Vide hominem inſania ebrium.

Rom. 12.

Maria regina venit in Belgium. Hoc ferè tẽpore Maria germana ſoror Cęſaris, cõiunx quodã Ludouici Hungarię regis, q quorundã infauſtis deceptus cõſilijs, temerè cũ paucis proceſſit obuiàm Turcarum ampliſſimis copijs, miſereq; perijt, in Belgiũ venit, ſucceſſura Margaritę Cęſaris

amitæ

amitæ nupèr defunctæ in adminiſtratione ditionũ omnium Germaniæ inferioris, ad Cæſarem pertinentium.

Proteſtantes iterùm conuentum habent Francofurti, vt erat conſtitutum. Iu eo ciuitatum legati renunciant, ſe nolle Ferdinãdi regis electioni obſtrepere: quòd ſi ille contra Euangelium vi quippiam moliturus ſit, velle ſe ex fœderis Smalcaldici pſcripto omnia ſua ad defenſionem conferre. Principes verò Cęſari & Ferdinando ſcribunt, eam electionẽ ſe non poſſe approbare, quòd eſſet contra morem & libertatem Imperij. Itaque hac in re alia Principum, alia ciuitatum Proteſtantium ſententia fuit. *Conuentus Francofurti*

Ciuitates eædem magnoperè id laborabant, vt Heluetij in fœdus adſcriberentur: ſed Saxo recuſauit, propterea quòd de Cœna Domini nõ idem cũ Luteranis ſentirent: Non enim volebat cum ijs hominibus quicquam habere cõmercij, quos ſciebat Lutero eſſe vel maximè inuiſos.

Ad penultimum menſis Auguſti diem Moguntinus Archiepiſcopus & Ludouicus Palatinus princeps diem conſtituerunt, quo agerent cum Proteſtantibus de pace cõponenda. Ventum eſt Smalcaldiam, miſſis vtriuſque partis legatis, ſed nihil confici potuit, excuſantibus ſeſe Proteſtantium legatis. Hęc animorũ, pręſertim in religione, diſſenſio non latebat Turcarũ principẽ, qui totis viribus in Germaniam ſeſe armabat. Egit quoquè Cæſar priuatìm per Guilhelmum Naſſouium & Nuenarium comites cum Saxoniæ Principe, ſi qua poſſet concordiæ ratio iniri, ſed ille aiebat in ea ſe doctrina ad ſupremum vſque ſpiritum permanſurum, quam Auguſtæ ſit profeſſus. Ea fuit Luteri doctrina. Sed vtinàm ille princeps eam conſtantiam in Catholicę Eccleſiæ doctrina retinenda declaràſſet. *Cæſar agit cũ Saxone per legatos.*

Hoc anno Tigurini & Bernates Zuingliani, quo-

rum eſt apud Heluetios magna authoritas & potentia, Quinquepagicis, nempè Lucernatibus, Vranis, Suicijs, Vnterualdijs & Tugianis, qui Catholicam religionem fortiſſimè tuebantur, omnes conuehendæ annonæ aditus prçcluſerunt. Ea res vehementer Quinquepagicos afflixit, compulitque bellum Tigurinis & Bernatibus indicere, vt factū eſt. Cauſas eius belli graues & vehementes in literis ſuis exprimunt: vt meritò pudere debeat Sleidanum, dum ait ſilentiò ab illis fuiſſe conductas copias, culpamq; omnem eius belli in eos cōferre nititur. Sed non eſt hoc valdè turpe apud Sleidanum, mala fide in rebus narrandis verſari. Indictum eſt hoc bellum Tigurinis & ſocijs eorū die 4. Octobris. Itaq; vtrinquè ſeſe ad arma parant. Tigurini longè prçſtant humanis copijs & viribus: quinquepagici cauſç ſuç æquitate freti, omnē ſpem ſuam in Dei auxilio collocant. Die XI. Octobris Tigurini apud Capellam monaſterium Suicios, Tugianos & Vnterualdios inuadunt: Catholici fugam ſimulant, vt in paratas inſidias hoſtem pelliciant. Mox ex inſidijs valido agmine prorumpentes, Tigurinos in fugam compellunt. Cçſi ſunt ex Tigurinis 1500. & in ijs omnium malorū incentor & caput Zuinglius, qui inuentus à duobus Catholicis adhùc ſpirans, interrogatusq; num confeſſione expiare ſe vellet, mortuū ſe ſimulans, nihil reſpondit. Et illi quidē hominē nō nouerant. Alius verò ſuperueniens, vt vidit miſerū, lœtale vulnus inflixit, detulitq; ad belli duces, qui cum iudicio publico condemnatum proditionis & hereſeos, flammis tradi iuſſerunt. Cçſi ſunt cum illo etiàm alij quidā apoſtatç inſignes. Ferunt, Tigurinos quoſdam Zuinglij cineres domum abſportâſſe. Quid nî enim? qui diuorum omnium cineres & reliquias nullo dignantur honore, digni erāt qui damnati hçretici apud ſe cineres aſſeruarēt. Eius verò mors

Quinquepagici Heluetij indicunt bellū Zuinglianis.

Zuinglius occumbit in prælio.

☞

Nota.

mors vſqueadeò doluit Oecolampadio deſertori monacho, vt paulò pòſt à fœmina, quā inceſtis polluit nuptijs, in lecto extinctꝰ repertus fuerit. Vſqueadeò enim frigidum eſt hoc genus apoſtatarum, vt periculum ſit, nè prę frigore moriantur, niſì quamprimùm lepidam aliquam puellā ſibi per ſummum ſcelus adiungant, cuius ſulfureis amplexibus incaleſcant illo igne, quem non Dominus IESVS amator integritatis & virginitatis filius, ſed tartareus ſatan miſit in terras. Tigurini autem hac accepta clade, intra paucos dies rursùs maiores inſtruunt copias, accitisque Bernatibus, ad triginta hominum millia producunt in aciem. Occurrūt illis Catholici, quorum tota cohors octodecim millibus conſtitit. Iterùm concurſum eſt infeſtis ſignis: Zuingliani cędūtur à Catholicis, fit fuga turpis Zuinglianorum, flumen quingentos abſorbet, in conflictu ſeptingenti proſternuntur. Id prelium commiſſum eſt Octobris die 17. Peſſimè habuit ea res Tigurinos & Bernates, quòd plurimi à paucis in fugam turpiter acti & ſuperati eſſent. Eamobrèm in auxilium adſciſcūt ſibi Baſileenſes & Schaffhuſianos & Sangallios, & Mulluſianos, eo cōſilio, vt noctù Catholicos imparatos inuadant. Non latuit Quinquepagicos quid illi machinarentur, iubentque ſuos interulas lineas armis ſuperinducere, vt eo ſymbolo noctù poſſint alij ab alijs internoſci. Vbì ad pugnam ventum eſt, atrox fit prelium, iamq; Catholici non paucis amiſſis debilitari cœperant: ſed DEVS, qui pijs nunquàm deeſſe ſolet, laborātibus opem tulit, adeò vt hoſtes fugam arripere cogerentur, aliquot millibus è ſuis deſideratis. Fuit hoc die Octobris 24. Sunt qui ſcribant, vltima Octobris iterùm cōmiſſum eſſe prelīū, multis Tigurinis occidiōe deletis. Eſt apud Heluetios templū q̄ddā inprimìs venerabile & miraculis celebre, Deiparæ virgini ſacrū: Eremū appellāt. Ad

Oecolāpadius moritur.

Aliud prælium.

Tertium prælium.

Eremus apud Heluetios.

id templũ Quinquepagici proceſſionẽ decreuerãt, à ſenibus, pueris, fœminis, virginibus, omniq; imbelli turba peragendã. Tulerũt hoc ęgerrimè Zuingliani, iamq; conſtituerant illam ædem euertere, & imaginẽ beatiſſimæ Virginis in fruſta cõciſam, igni abſumere. Sed ille tam barbarus & à Chriſtiana pietate alienus conatus, multo illis ſanguine conſtitit, nec tñ voto ſunt potiti ſuo. In his pręlijs cùm Zuingliani longè eſſent armis & milite ſuperiores, ſatìs euidẽter ſeſe declarauit ſupni Numinis fauor, quo freti Catholici, pręclaras ex eis victorias retulerũt. ☞ Habebãt enim Catholici in exercitu ſuo ſacrificos ſuos, quibus ſua errata cõfiterentur, & quorũ ſacrificijs quotidiè intereſſent, in quibus ſanè religiosè admodùm diuinũ implorabãt auxilium, vt oſtéderent ſe non in armis, ſed in potentia Dei ſpem ſuam repoſuiſſe. Conſtituerant etiàm 18. viduas, quæ per vices nocte ac die ſenę ſemper in tẽplo D. Virginis eremitico pro exercitu deprecarentur. Ad extremũ certis quibuſdã cõditionibus pax redintegrata eſt. Non dubiũ quin hac ſua conſtantia ſempiternam apud omnem poſteritatem ſibi laudem pepererint inuicti illi Catholicę fidei aſſertores, cuius nomine ſeipſos & ſua omnia in extremum non dubitârint diſcrimen adducere, nihil prorsùs abſterriti neque multitudine neque potentia hoſtium, quòd ſcirent ſe cauſam fouere bonam, cui libenter fauere ſoleat rerum omnium præpotens Deus.

Pietas & deuotio Quinquepagicorum.

Henricus Bullingerus ſucceſſor Zuinglij.

Zuinglio apud Tigurinos ſucceſſit Hẽricus Bullingerus, qui longo tempore ſolus ferè, vt ſuam declararet animi pertinaciã, Zuinglianũ dogma libris editis ꝓpugnare nõ dubitauit, alijs interìm & metu ſe intra ſilentium tenẽtibus, & ſensìm in Luteri placita diſcedẽtibus. Multos em̃ ea, quã diximus, Zuinglianorum in Heluetijs ſtrages, à Zuinglij ſentẽtia abſterruit, & erãt res Tigurinorũ vehemẽter afflictæ

ctæ. Zuinglianus quidā duos illos miſeros homun-
ciones, Zuinglium & Oecolampadium, qui paruo,
vt diximus, interuallo ex hac luce repentè ſubtracti
fuêre, vocat duo pręclara Eccleſię lumina, quos ta- *Vę qui di-*
men nō ſolùm Catholica Eccleſia, ſed etiàm Lute- *cis malum,*
rus ipſe non alio quàm hęreticorum loco habuit. *bonum.*
Quòd autē de malis hominibus tam præclarè ſen-
tiunt ab illis miſerè euerſi, id in augmentum cedit
damnationis illorum apud inferos: pręſtaretq; nul-
lam vnquàm haberi eorum mentionem, quàm illos
vel tenuiter laudari. Eſt autem certè prodigioſum
valdè, illos homines dici ECCLESIĘ lumina, qui vaſtiſ-
ſimas Chriſtiano orbi tenebras offuderunt. Oeco-
lampadius Baſileę ſepultus eſt in ſummi templi cir-
cuitu, eique etiàm inſigne poſitum eſt epitaphium
his verbis: *D. Iohannes Oecolampadius, profeſſione Theo-
logus, trium linguarū peritiſſimus, author* EUĀGELICÆ *Do-* *Epitaphium*
ctrinæ in hac vrbe primus, & tēpli huius verus EPISCOPUS, *Oecolāpadij.*
*vt doctrina, ſic vitæ ſanctimonia colendiſſimus, ſub breue
ſaxum hoc recōditus iacet.* Ità apoſtata monachus, qui
diù in inceſto vixit cōiugio, & aliquot proles reli-
quit, orbemque horrendis blaſphemijs infecit, vo-
catur vitæ & doctrinæ ſanctimonia colendiſſimus,
& verus Epiſcopus Baſileenſis, quaſi tum primùm
Baſilea conuerſa ſit ad fidem Chriſti, quòd certè il-
li vrbi vel maximè probroſum eſt. O quanta igno-
minia & dedecore afficientur iſti in ſupremo mun
di die, qui etiàm poſt tantam iniquitatem eiuſmodi
ſunt encomijs celebrati. Scripſêre quidā de eoipſo
Oecolampadio, quòd ferro primùm, deindè vene-
no ſibi mortem inferre conatus ſit, ſed à ſuis impe-
ditus, ſubita morte periêrit. Zuingliani hoc negāt,
atquì eorum ſuſpectum eſt teſtimonium, pręſertim
cùm iſti noui Euangelici non admodùm à pudēdis
etiàm mendacijs abhorreant: verùm vtcūquè ſit, ſi
ſic mortuus eſt, vt Zuingliani ſcribunt, nempè in

Pſalm. 33. ſuo errore obſtinatus, infelicisſimè mortuus eſt. Rectè enim ait ſcriptura: Mors peccatorum peſſima. Cùm Zuinglij & Oecolampadij mortem ex cuiuſdam catholici viri literis Thomas Morus Angliæ Cancellarius cognouiſſet, ità illi reſcripſit: Zuinglij & Oecolampadij mors nunciata, lætitiam mihi attulit. Quãquàm eñ dolendi cauſas reliquêre nobis heu nimiùm graues, propter multa, quæ neque ſinè horrore eloq poſſum, & nemini ſunt ignota, neq; audire homines pij ſinè profundo gemitu debent: ſublatos tamẽ è medio eſſe tam immanes fidei Chriſtianę hoſtes, tam accinctos ad Eccleſiæ excidium, tam intentos vbiquè in omnem perimendę pietatis occaſionẽ, iurè gaudere poſſumus. Hęc ille vir tantus, cuius ſententia habet ſemperque habitura eſt pondus precipuum apud bonos omnes.

Zuinglij ſtudioſus quidam ſcribit, hoc tempore in Gallijs Euangelij quędam iam ſparſa fuiſſe ſemina, ſed diuturnam ibì & horribilem, in Zuinglianos pręſertim, perſecutionem eſſe motam. Hoc nomine rex Gallorum Franciſcus multa laude dignus eſt, ꝙ has orbis peſtes eorumq; dogmata in ſuis ditionibus ferre noluit. Porrò verò in hac Zuinglianorum calamitate Luterani quoquè quotidianis concionibus, libris, epiſtolis & carminibus, victis inſultabãt, aiebãtq; iurè illos dediſſe pœnas ob iniurias Sacramẽto illatas. Et hoc quidẽ verũ erat, ſed nõ decebat Luteranos iſthuc Sacramẽtarijs improperare, cum qbus iam Marpurgi pacti erãt, vt deincèps à ſcriptis odioſis vtrinquè abſtinerẽt, & ipſi Luterani nõ minùs, atquè Sacramẽtarij, hęreſeos dãnati erant. Sed qd iſti ſeruarẽt pacta cõuenta cũ hoĩbus, q fidẽ Deo datã fallere nõ dubitârũt, cùm pleriq; poſt votũ ꝑpetuę cõtinentię palàm Deo nuncupatũ, palàm ad nuptias trãſiêrint? qs quidẽ nuptias Auguſtinus lib. de Bono viduitatis, adulterijs dicit eſſe peiores.

Luterani inſultant Zuinglianis

Multi

Multi tum ad Luterũ à Zuinglianiſmo paulatìm deficiebant, & vſqueadeò Zuinglij & Oecolãpadij nomen, tãquàm peſtilentiſſimorum hęreticorum, quales reuerà fuerãt, execrationi habuere etiàm ſectarij, vt ſcripta eorum prorsùs cõdemnârint. quin & Bucerus verſutiſſimus apoſtata ſcripſit Tigurinis cõcionatoribus, Luteri ſententiam de ſacramento ſibi tolerabilem videri, quẽ illi contrà hortati ſunt, nè à tã manifeſta Sacramẽtarię doctrinę veritate ad Luteri dogma deficeret. Multis enim modis Zuinglij ſententiã Bucerus hactenùs probârat, ſedità tamen, vt videatur ſusq; deq; tuliſſe, vtcunquè de Sacramento ſentiretur, modò ipſi liceret ſuauiter & molliter cum ſua Dalila viuere, & huius mundi voluptatibus frui. Quid enim aliud ſentiendum eſt de excucullato monacho, in inceſto cõcubitu tot annis putreſcente? Et, nisì fallor, huius viri calliditate effectũ eſt, vt etiàm Argentinenſes, cùm ſuã cõfeſſionem Auguſtę exhibitã copioſiùs expoſuiſſent, nõ diù pòſt in fœdus Smalcaldicũ tandèm recepti ſint. Videtur enim Bucerus ità vafrè illã Confeſſionem eſſe interpretatus, vt à Luterana aut nihil aut parùm abhorrere demũ viſa ſit. Et certè id ille ſępiùs etiã Heluetijs perſuadere conatus fuit mira verborũ ꝑplexitate, ſed illi hominẽ verſutũ audire noluerũt. *Zuingliani fiunt Luterani.*

Menſis Decẽbris die 19. Proteſtantes Frãcofurti rursùs conuenerunt, acturi de vlteriori ſui fœderis defenſione. Valdè illi ſoliciti fuêre rerũ ſuarum, vt ꝓpemodùm ſuſpectos ſeſe reddiderint de mala fide, quaſi Euangeliũ ſuũ nõ nisì armis defendi poſſe putârint, cùm tamẽ à Lutero didiciſſent, ne Turcis quidẽ reſiſtendum. Sed quis tandèm huius inauſpicati fœderis exitus fuerit, quàm nihil cõtulerit fœderatis, quot clades illis attulerit, infrà Deo volẽte dicemus. Rectè dixit Sapiens: Non eſt ſapientia, nõ eſt prudentia, non eſt conſilium contra Dominum. *Conuentus Francofurti.* *Prou. 21.*

Cetus eijci-tur. Hoc anno haud procùl ab Harlemio, inſigni Hollandię oppido, eiectus eſt piſcis ingens ex Oceano, longus 68. pedes, craſſus 30. oris tanta vaſtitate, vt pateret pedes duodecim.

ANNO 1532. Cęſar Carolus Comitia indixerat Spirę, ſed ob Turcarũ irruptiones, tranſtulit ea Ratiſponam, vt eſſet propinquior Auſtriæ, cui imminebat Turcarum tyrannus. Interìm rursùm Cęſaris permiſſu quidam Catholici principes egerunt de pace cum Proteſtantibus, qui tum Suinfurti ſuos conuentus habebant. Multa ſibi permitti volebant Proteſtantes, & cùm nõ poſſet certa concordiæ via inueniri, Norinbergæ alter indictus eſt conuentus. Iam Turca cum incredibili exercitu imminebat Germaniæ, nec poterat negocium vltrà protrahi. Itaq; Cæſare conſentiente in tãta rerum difficultate, pax publica totius Germaniæ ſancita eſt, & vt ad Concilium vſque nulli fiat moleſtia vlla religionis ergô. Sperabat enim Cęſar intra paucos menſes celebratum iri concilium. Multa coactus eſt pijſſimus Princeps ob temporum calamitatem diſſimulare, hauddubiè non facturus, ſi tanta Turcarũ vis in certiſſimum totius Europæ exitium Germaniæ non incubuiſſet. Vbì verò Proteſtantes Cęſaris hoc decretum acceperunt, obſequentiam & officiũ illi deferunt, & auxilia contra Turcas pollicentur. Interìm Luterus & noui dogmatiſtę animis erigebantur, quòd viderent magno ſe metu liberatos, Cęſare Turcico bello diſtento.

Chriſtiern⁹ Danus capitur à ſuis. Hoc anno Chriſtiernus Danorum rex ob tyrãnidem pulſus è ſuo regno, cõſcripto milite, decimo exilij ſui anno conatus eſt amiſſas recuperare ditiones: ſed vbì in Noruegiam & Daniã venit, captus eſt parùm integra fide, cùm literis & ſigillis cautum ipſi fuiſſet. Miſſus indè in carcerem, ad ſupremum vſque diem vitæ ſuæ manſit captiuus. Tandèm cùm

populus

populus videretur propenſis in illum eſſe animis, fertur præſentiſſimo veneno ſublatus. Fuerat illius certè immanis & barbara planè crudelitas, cui etiã hoc acceſſit, ꝙ in Luteri hæreſin lapſus, in ea quoquè diem ſuũ obijt. Poteſt ille regibus & Principibus eſſe exemplo, vt ſi rectè & ordinè ſubditis ſuis imperare ac dominari velint, priùs ſuis affectibus ſuoq; animo dominari diſcãt. Sed de hoc rege iam antè quoquè diximus.

Cùm Cæſar & Principes eſſent Ratiſponæ, certis affertur nuncijs, Solimannum innumeris inſtructum copijs, in Mœſiam penetrâſſe. Dolebat Barbaro & arrogantiſſimo Tyráno, quòd non lõgè antè cum ignominia à Viennæ mœnibus depulſus & ꝓfligatus eſſet: famaq; erat, ea cauſa auctis còpijs venire in Germaniam, vt Viennam maioribus viribus oppugnaret. Putabat enim vni ſibi ſummo iure deberi Romanum Imperium, qui Conſtantini potentiſſimi Grecorũ Imperatoris ſedẽ occupâſſet. Præterea cùm de Carolo Cæſare mẽtio haberetur, vel literę ſcriberentur, eum non Cæſarem, ſed Hiſpanię regem barbaro quodã faſtu appellare ſolebat. Porrò in certã ſpem victoriæ ſe vocari minimè dubitabat, quòd certò comperiſſet Germanorum inter ſe de religione diſſenſiones, quæ illi animos vehementer augebant. Et reuerà actũ fuiſſet de tota Europa, niſi communi omium ſententia & voluntate auxilia Imperatori decreta fuiſſent. quod quidem illi Tyranno præter expectationẽ euénit, qui Imperij ſui fines Ottomannorum principum more magìs magisque prolaturus, Germaniam ſpe iam deuorârat. Solent enim Ottomanni exercẽdo militi bella ex bellis ſerere, è veteri diſciplina inerti ocio neutiquàm eos corrumpi ſinere, finitimos quoſq; tãquàm veros hoſtes armis in poteſtatẽ redigere. Eo inſtituto alternis annis ingentes copias

Solimannus imminet Germanię.

Ottomãnorũ erga milites inſtitutum.

educendo, multis gẽtibus bello ſuperatis, ſupra viginti Aſię atq; Europæ regna ſuo Impio adiecêre.

Legati ad Solimannum miſſi.

Ferdinandus rex certior factus de Solimãni expeditione, tres legatos cum muneribꝰ ad eum mittit, quos ille quidem humaniter ſuſcepit, ſed nihil impetrârunt aliud, niſi vt caſtra ſequerentur. Cęſar interìm proponit in comitijs Ratiſponẽſibus, quãto in diſcrimine res ſint, niſi animis ad concordiam reuocatis, cõiunctis viribus immani hoſti eant obuiàm. Tum verò principes legatiq́ue om̃es propenſiſſimis animis pollicentur, ſe more Maiorum ſalutem publicam & cõmunem omniũ, maximeq; Imperij exiſtimationem defenſuros. Itaq; diſceditur, & vno om̃es animo ad arma ſe parant. Cęſar ex Italia inſtructiſſimas Italorum & Hiſpanorum copias accerſit. Andreæ quoquè Auriæ maris prȩfecto dat negocium, vt comparatis triremibus & onerarijs nauibus aduersùs Turcarum claſſem in Gręciã traijciat. Clemens Pontifex ad id bellũ immenſam auri vim contulit, & eo officio ſuum in Remp. animũ verè paternum egregiè teſtatus eſt, quanquàm exactiones ſacerdotijs & clero impoſitæ, nimiùm graues pleriſq; viderẽtur. Gallię & Angliæ reges, itẽq; Heluetij, eius belli ſpectatores ocioſos ſeſe prębuerunt: ſed ſi quid Germanię præter ſpem accidiſſet, nihilo meliori loco eorum quoq; res futurę erant. Legatum Pontifex miſit Hippolytũ Medicẽ Cardinalem, iuuenem naturę & fortunę donis longè ornatiſſimum, qui bello intereſſet. Fuit eius aduẽtus nõ modò Cęſari & Ferdinando, ſed etiàm Germanis vel maximè gratus. Nam ꝑter ingentem pecuniam, etiã multos viros fortes ac militares equos adduxit, nullũ interìm Cardinei cultûs faſtũ ꝑ ſe ferens. Eius pecunię parte quadã conducta ſunt octo millia equitum Hũgarorũ, quos ſe habiturũ Ferdinãdus promiſerat. Erãt apud Ferdinandũ duo, pręter

Clemens Pontifex confert pecuniam.

8000. millia equitũ Hungarorum.

:er alios, duces admirandæ virtutis, quibus ſingu-
is ſingula vexilla honoris cauſa de manu tradidit
Cardinalis, in quibus pictæ erant imagines crucifi-
xi Seruatoris noſtri, quę vel ferrea poſſent mouere
pectora ad pietatem. Sub hoc tēpus Vaiuoda Aloy-
ſio Gritto, quem Turca illi ſocium reliquerat, ne-
gocium dat expugnādæ Strigonij arcis, quę Ferdi-
nandi pręſidio tenebatur. Milites Germani eā op-
pugnationem aliquandiù fortiſſimè ſuſtinuerunt,
licèt rerum propè omnium inopia laborarent, pa-
rumq; feliciter cū Turcis nauali prælio manus cō-
ſeruiſſent, qui eis ſubſidio miſſi fuerāt. Interìm in
Auſtriam ex Italia venit Hiſpanorum ac Italorum
non cōtemnenda manus, ità vt Alphonſus Vaſtius
Cæſaris dux egregius, pleroſque Italos, ſuperante
militum multitudine, dimittere cogeretur, quod
quidē inuitus fecit, ſed ſic Cæſar iuſſerat. Indè Cæ-
ſar cum copijs Belgicis, quę erant mirificę, per Da- *Copiæ Cæ-*
nubiū à Ratiſpona Linciū deuehitur. Nūquàm tot *ſaris.*
naues, totq; milites à Romanis vſq; tēporibus Da-
nubius tulit. Vndiquè audire erat cōſalutantiū ac-
clamationes, tympanorumq; & cornuū ac tubarū
cōcentus. Ripę quoquè fluminis equeſtribus & pe-
deſtribus copijs cōplebantur. Solimannus intereà
vbì Belgradū pueni t, Sauo amne multis ſimul pon-
tibus conſtrato, innumerabilem equitū multitudi-
nem in Pannoniam intulit, & in Valeriam prouin-
ciam, quæ Stiria hodiè dicitur, rectà contendit.

Ex legatis Ferdinandi & captiuis quibuſdā po-
ſteà cognitum eſt, in exercitu eius fuiſſe ad quingē-
ta hominum millia, & in ijs trecenta ferè equitum 500000.
millia. In ipſo itinere occurrit illi Guintiū oppidū, *Turcarum*
quod Nicolaus Lurixi9 paruā ſuorū manu cōtra tā- *Guintiū nō*
tam hoſtiū vim defendere nō dubitauit. Circunda- *poſſūt expu-*
ta eſt vrbs immenſo exercitu, agūtur cuniculi, cer- *gnare.*
tatur vtrinquè acerrimè: ſed cùm tandèm eò iam

res

res rediji ſſet,vt immaniſſimi hoſtes ꝓpemodùm intra murum irrumperent, ingens clamor à fœminis & pueris ſublatus, ferociſſimũ militem prorsùs attonitum reddit,ità vt impetum Turcæ reprimerẽt. Vrgebãt pręfecti Turcarum milites verbis & verberibus,vt fortiter pedẽ ꝓferrent,ſed ijs planè detrectãtibus,pugna finem habuit. Referebãt Turcę, ſe equitem diſtricto gladio ipſis vrbẽ inuadẽtibus minas intentantẽ in aëre cõſpexiſſe,quẽ pleriq; piè crediderũt D Martinum fuiſſe,qui Sabarienſibus,à quibus Guintiũ parùm aberat,om̃ibus dubijs temporibus ſemper opitulari cõſueuerit,licèt id rideãt hęretici, quorum impietas nos ad imploranda Diuorum ſuffragia multò etiàm magìs cõmouere debet. Scimus em̃ certa fide,illos iam Deo cõiunctiſſimos quidlibet facilè ab eo impetrare poſſe. Dolẽdũ eſt,ante tot ſecula in Vigilantio & alijs perditis hęreſum architectis dãnatos errores,hoc æuo rurſùm ab inferis in orbẽ reuocari, nec pudere Chriſtianos eorum probare dogmata, quorum eſt apud Catholicam Eccleſiam memoria execrabilis.

In hac exigui eius oppiduli oppugnatione dieb9 23.hęſit Solimannus, & cùm vi expugnare nõ poſſet,quod mirũ ꝓfectò fuit,certis tñ conditionibus trãſegit cum Nicolao p̃fecto,atq; ità nõ ſinè dedecore indè abſcedens,in Carinthię fines iter habuit.

Cùm adhuc apud Guintium eſſet,Ferdinandi legatos ſerica talari veſte & ſingulis argenteis pateris donatos cũ literis ad Cæſarẽ & Ferdinandũ remiſit.Erant illę in oblõgo & perãguſto dentatę chartę volumine aureis atq; ceruleis literis Arabicè cõſcriptę,obſignatęq; aureo ſigillo,& ſacculo purpureo incluſæ, tantis inuolucris barbari vaniſſimique regis ſuperbiam præferentes.

Literę Solimanni ad Cæſarem.

Summa literarum erat,ſe Iohannis Vaiuodę amici ſui ac beneficiarij vlciſcendi cauſa in Pannoniam ve-

veniſſe, ipſorumq; ditiones infeſto exercitu vaſta-
turū,& de totius orbis imperio cum eis prælio de-
certaturum. Hęc quidem ille & alia multa ſuperbiſ-
ſimè,quæ tamē poſteà,præſertim quòd ad pugnam
conſerendam attinet,non præſtitit,Habebat in ex-
ercitu ſuo tormenta ænea currulia circiter trecen-
ta: caſtra plena erant omnis opulentiæ,ſecuritatis,
ſilentij, diſciplinæ: vniuerſus exercitus veruecinis
carnibus atque oriza affatìm reficiebatur. Verùm
enimuerò non fuit auſus rectà proficiſci ad Cæſa-
rem, cuius exercitus magna alacritate eius aduen-
tum ad Viennam ſuſtinebat. Nè tamen abſq; Ger-
manię clade diſcederet,miſſus eſt Caſonus dux ſtre
nuus & impiger cum quindecim millibus equitum,
qui omnia longè lateq; depopularentur,& ſummā
Germanis calamitatē ſua crudelitate adferrent.Nō
defuit Caſonus Solimanni votis: fit magna paſsìm
in agris & pagis cædes hominum:cūcta fumo,flam
mis & ignibus per multa milliaria collucent, rapi-
untur in captiuitatem paſsìm miſeri,ſenes inualidi,
fœminęque catenis & laqueis tracti,equorum cur-
ſum adæquare coguntur, infantes pueri ſimul cum
ædificijs exuruntur.Ad Lincium vſq; oppidum,vbi
tum erat Ferdinādus rex, ea barbarorum rabies ꝓ-
greſſa eſt. At vbì multa onuſtus ꝑda eodē ferè,quo
venerat, itinere ad Solimannum redire cōtendit,in
noſtros pedites & equites incidit,qui diuerſis in lo
cis eius rrditū opperiebātur. In ipſo aūt itinere ca-
ptiuos ad quatuor millia, nè oneri eſſent, immanis
barbarus crudeliter occídit.Progreſſus indè,in Pa-
latinum incidit, à quo magna equorum & hominū
strage edita, ipſe quoquè Caſonus fortiſſimè pu-
gnans cęſus eſt.Qui ſuperfuêre,paulò pòſt in Lon-
dronij & Ioachimi Brandeburgici copias delati,pe
cudum modo mactati ſunt,captis tamen nonnullis,
qui in ſeruos venderentur. Poſtremi,qui effugerāt
Germa-

Bombardæ currules.

Cædes, rapinæ, incendia.

Turcæ à noſtris trucidantur.

Germanos,Hungaros ſenſêre longè infeſtiſſimos, qui etiàm fugientes per ſexaginta ampliùs ſtadia, terga cædentes, perſecuti ſunt.Ità in diuerſis locis ad octo ferè millia periêrunt. Quidam multò plures perijſſe ſcribunt. Iam Solimannus ad Gratiam cõtenderat. Cęſar verò ad Viennam caſtra poſuit, nõ detrectaturus pręlium cum hoſte ſuperbiſſimo: ſed fruſtrà illius aduentũ præſtolabatur. Ferũt eum à quibuſdam Chriſtianis proceribus admonitum, nè pugnæ aleam ſubiret, quòd Germania omnis in armis eſſet. Nec tum ſolùm, ſed etiàm aliâs conſtat, Turcas, cùm iam in magno diſcrimine verſarentur, à Chriſtianis, vt ſibi cauerent, admonitos. Sed tales nomine fortaſsìs ſint, re autem vera minimè ſunt Chriſtiani, qui plùs Chriſtiani nominis atrociſſimis hoſtibus, quàm rebus Chriſtianis, fauere videãtur. Solimãnus itaque, licèt equitatu noſtros multis modis ſuperaret, eſſetq; alioquì bellicæ gloriæ auidiſſimus, non tamen eſt auſus vires periclitari ſuas, ſed (quod maximè dolendum eſt) plus quàm triginta millibus Chriſtianorũ in fœdiſſimam ſeruitutẽ (vt ferebãt) abductis, pręter eos quos Caſonus & quidam alij Turcæ diuerſis in locis trucidârãt, Cõſtãtinopolim ex turpi fuga ſempiternã ſecũ ignominiam reportans, ità diſceſſit, vt identidèm reſpectaret, an Cæſar à tergo ſequeretur. Sic immanis ille Tyrãnus intra pauciſſimos annos bìs Germanorũ è finibus cum dedecore profugit, pugnãte hauddubiò ꝓ pijſſimis principibꝰ Carolo Cæſare & Ferdinãdo rege, quos oĩnò extĩctos voluit, Deo Opt. Max. quẽ illi ſemper religiosè coluêre, maximo ad omnem poſteritatem verę pietatis exemplo, quod Principes viri imitari ſummoperè debeant. Nam tametſi in hoc bello habuĩt Cæſar deſcriptorum peditum nouaginta, & equitũ triginta millia, præter alios multos vltrò in id ſacrum bellum profectos

Turca detrectat prælium.

30000. *Chriſtianorũ capta.*

Turca fugit.

Exercitus Cæſaris.

fectos, præter equitum quoquè & peditum miniſtros, quorũ erant non contemnendæ vires, & bellandi peritia haud vulgaris, nos tamen totam hanc victoriam, quæ certè fuit memorabilis, non tam humanis viribus, quàm prępotētis Numinis fauori acceptam referre debemus. Sicut enim in Cęſare fuit ſingularis erga Deum pietas & animi deuotio, ità quoquè ſingulari ſemper ferè Dei Opt. Max. benignitate & fauore perfruitus eſt. Vbì verò Cęſar de Solimanni diſceſſu cognouit, in Italiã cum aliquot Germanorum & Hiſpanorum millibus proficiſci inſtituit, plurimùm deprecante Ferdinãdo, vt tanto exercitu vterentur ad opprimēdum Vaiuodam, quem Solimannus Hungariæ regem conſtituiſſet. Verũ Cæſar multis de cauſis, tum quòd hyems ſubeſſet, tum quòd peſtis atrox in caſtris atque adeò in ipſa aula multos quotidiè raperet, in propoſito diſcedendi permanſit: ſic tamen, vt Italicas copias oēs relinqueret, quæ Auſtriacis iunctæ, bellum Pannonicum gererent. At verò Itali excitata ſeditione, ſublatiſque vexillis, ſummo Ferdinandi regis dolore, in Italiam contenderunt.

Cæſar abijt in Italiam.

Interìm dum Cæſar in Italiã parat iter, Andreas Auria cum ingenti claſſe aduersùm Turcos proficiſcitur, quibus hauddubiò eius inopinatus aduentus certiſſimam videbatur cladem allaturus, nisi à Venetis quibuſdã de Aurię aduentu certiores facti, matura omnìnò fuga ſibi conſuluiſſent. At nihilominùs oppida aliquot Græciæ, egregiè profligatis Turcis, Auria expugnauit, lōgè maiora damna daturus Solimãno, procùl à Conſtantinopoli in Germania bella tum gerenti, ſi Veneti, quorum erat instructa admodùm claſſis, ſuas vires cum Cęſaris copijs coniungere voluiſſent. At illi fœdere cum Solimanno icto, quô minùs id facerent, ſe prohiberi ferebant, Non defuiſſet tum occaſio rei apud Cōſtan-

Andreas Auria aliquot Græciæ vrbes expugnat.

ſtantinopolim quoquè & alibì benè gerendę, Gręcis præſertim Chriſtianorum aduentum, ſuiq́; è duriſſima ſeruitute liberationem auidiſſimè pſtolantibus, Solimanno verò longiſſimè à Conſtantinopoli poſito, ſi Chriſtiani Principes coniunctis viribus ſæuiſſimum hoſtem opprimere voluiſſent. Nulla ergo re magìs auctæ ſunt Ottomãnorum vires & potentia, quàm Chriſtianorum inteſtinis odijs, bellis & ſimultatibus, quæ plerunquè ex rebus friuolis trahũt originem, dum alij alios excellere volunt, nec cõtenti ditionibus ſuis, alienas inuadunt. aliaq́; bella ex alijs ſerunt propter Meum & Tuum.

Michaëlis Serueti impiũ ſcriptum. Cùm Ratiſponæ Comitia adhuc haberentur, publicè proſtabat ſcriptum quoddam valdè impium, hac inſcriptione, *De Trinitatis erroribus libri* VII. *Michaëlis Serueti Hiſpani.* Nefarios cumprimìs & inauditos hoc opus complectebatur errores, dataque opera eſt à Cæſaris confeſſario vt ſupprimeretur. *Ioannes Campanus.* Verùm eodem tẽpore homo Germanus è terra Iuliacenſi, Ioannes Campanus, q biennio Luteri diſcipulus fuerat Vuittenbergæ, eoſdem ferè de ſumma Trinitate errores aſſerere non dubitauit. Atquì Luterus, tametſi in eum calamũ ſtrinxit, tamen ad tantam impietatem feneſtram illi aperuit, cùm non eſt veritus ſcribere libro aduerſùs Iacobũ Latomum, ſe odiſſe vocem Homouſion, quam etiàm dicit nõ receptam à multis, ijsq́ue prȩclariſſimis: quin & Hieronymum ait queri, neſcire ſe, quid veneni lateat in ſyllabis & literis. Verùm ibì ſceleratiſſimè de D. Hieronymo mentitur. Is enim, in quadam ad Damaſum Epiſtola de Hypoſtaſi dubitat, non de Homouſio: *Luterus mentitur.* immò verò etiàm per Homouſion Trinitatem orat Damaſum, vt reſpondeat. Porrò Luter hoc ipſum in Arrianis probat, quòd noluerũt Homouſion, quam dicit prophanam vocem, recipere. Quòd autem D. Hieronymus de hypoſtaſis vocabulo

bulo hæſitat:indè accidit,opinor,quòd Hypoſtaſis Græcis ſubſtantiam ſignificat, ſed à Theologis in rebus diuinis pro pſona accipitur. Et vna quidem eſt diuinitatis ſubſtantia,perſonæ verò tres.Habuit itaq; ea dictio Hypoſtaſis quandam amphibologiã, vt à maleuolis & de ſubſtãtia diuinitatis, & de perſona poſſet accipi. Quãobrèm etiàm reprehendũtur à D.Baſilio Epiſtola 64.ad pręcipuos in Neocęſarea,qui D.Gregorij Neocęſareẽ Epiſcopi verbis, quibus contra ethnicum diſputans,hypoſtaſin pro ſubſtantia præter aliorum Patrum morem vſurpârat, ad ſtabiliendum impijſſimum Sabellij dogma abutebantur.Porrò auſus eſt quidã Poëticus Theologus tres ſummè adorandas perſonas,tres Chimęras dicere,prouocatus audacia Luteri. *O ſcelus.*

Hoc anno ſcripſit Germanicè librum Iohannes Bugenhagius Pomeranus excucullatus monachus contra Catholicos,quem voluit appellari, *Aduersùs* [c]*alicis fures.* Illum apoſtatam Vuittẽbergenſes ſuum [p]aſtorem & ſuperintendentem vocant. Is liber ſca[t]et maledictis, mendacijs & calumnijs, vt agnoſcas [ſ]piritum Luteri quinti Euangeliſtę.Impotenter in[c]urrit in Epiſcopos, quòd populo calicem ſubtra[x]erint: damnat quoquè Miſſæ ſacrificium, perindè [a]c ſi Eccleſia ab impuris apoſtatis diſcere debeat, [q]uo ſint ritu & ordine Sacramenta adminiſtranda. [I]dem Apoſtata pfectus quandoq; ad amplas quaſ[d]am ciuitates,prẹſertim maritimas,non abſque tu[m]ultu & ſeditione, qua nouum gaudet Euangeli[u]m, Luteri dogmata ſparſit in vulgus rerum noua[r]um auidum, Eccleſiasq; Lutericas ſpiritu illo quo [p]lenus erat,conſtituit & confirmauit. Cùm autem [e]x Dania rediret,& ſinu Balthici maris emenſo,nõ [q]uidem abſq; tempeſtatis periculo, littus Cimbri[c]æ Cherſoneſi attigiſſet, non eſt veritus palàm his [i]ti verbis:Tu meum habeas Dania Euãgelion,ego *Scriptũ Bugenhagij.* *Vox digna deplorato apoſtata.*

T num-

nummos tuos. Vale. Et reuerà non parùm multis onuſtus opibus redijt Vuittenbergam, ſuauiter & molliter illic perfruens rebus tam prçclarè partis. Confecto bello Smalcaldico, de quo infrà dicetur, librum edidit, quo auaritiæ ſuæ dolos haud obſcurè prodidit delirus ſenex. Contra eius libellum, aduersùs fures calicis inſcriptum, grauiter & eruditè catholicos defendit Michael Vehꝰ Doctor Theologus, profeſſione Dominicanus, qui fuit Cardinali & archiepiſcopo Mogũtino à conſilijs. Principiò obijcit illi apoſtatæ maledicendi & conuiciandi libidinem: deindè oſtendit, quæ illum probare oporteat. Ait ergò: In quolibet negocio optimum fundamentum eſt veritas: qua ille prçtermiſſa, librũ orditur à mendacijs. Itaq; nos eius calumnias domùm remittemus, donèc ſua probet mẽdacia. quòd ſi verò neſcius eſt, quid illi probandum incumbat, nos haud grauatìm id eum docebimus. Primò quidem planum faciet, Calicem ex Chriſti mandato ab om̃ibus neceſſariò ſumi oportere, id quod ille adhuc cum ſuis neque fecit, neque facere vnquàm valebit. Sed eſtò: Sint hæc ad omnes dicta à Chriſto, Bibite ex eo om̃es: at tum quoquè docere debebit, ea verba neceſſariũ habere præceptũ. At ſi hic ſuos cõſulat, inueniet ſuæ ſectç primarios id negare, dicereq; Chriſtũ neq; alterã, neq; vtranque ſpeciem ſumendam præcepiſſe. Deindè ſi hoc quoquè ponamus, ea verba habere neceſſariam prçceptionem, iam illud nihilo minùs teſtatũ faciet, quòd ad ſingulos ſpeciatìm, nõ ad om̃es generatìm, dicta ſint, ſicut illud, Creſcite & multiplicamini. Atquì hoc etiàm conceſſo, dicta ea eſſe ſpeciatìm ad ſingulos, porrò illi probandum venit etiàm omnia huius p̃cepti verba ad ſingulos pertinere. Sunt eñ hic multa, Conſecrare, Offerre, Edere, Bibere, In memoriã eius facere, At id certè nunquàm ille planum efficiet,

Quæ probãda ſint illis, qui calicem volũt porrigi oportere.

et, niſì conſecrandi munus velit etiàm ad ſingulos ruſticos pertinere. Quòd ſi verò hoc quoq; illi p̃mittatur, tamen reſtat adhuc probãdum, Chriſtum accedente neceſſitate & periculo, nõ reliquiſſe prę ceptum hoc nobis liberum, neq; Eccleſiam tali occurrente caſu hac eſſe authoritate præditam, vt eiuſmodi poſſit edere cõſtitutionem, qua id periculi euitetur. Hæc quidem ille in principio hui⁹ prolixi operis contra Pomeranũ apoſtatã acutè & perſpicuè, ad quæ nõ facilè reſpondebit vnquã tota colluuies horum nouatorum.

Luterus cõtra pactum ſcribit in Zuĩglianos.

Eodem anno ſcripſit Luterus ad Albertum Marchionem Brandeburgenſem, neq; id clàm, ſed publicè, licèt ſecùs Marpurgi conuentum eſſet, hortatur q; illũ principẽ, vt ſibi caueat à doctrina Zuinglij, & Zuinglianos è ſua ditiõe profliget. Moleſtè hoc tulerũt Tigurinę eccleſię miniſtri, ſcripſerũt q; etiàm ipſi eidẽ Principi, p̃ ſuis ſymmyſtis illũ deprecãtes. Miſerunt quoq; illi libellũ Bertrami presbyteri de corpore & ſanguine Chriſti, quem quidam Zuinglianus Germanicè conuerterat, vt ſciret tota germania, quàm antiquum ipſi dogma ſequerẽtur. Bertramus ille monachus fuit anno ſalutis 830. aut paulò poſteriùs. Et quanuìs nõ admodùm ſit vetuſtus, nec magni momenti author, tamen hunc idoneum iudicârunt Zuingliani, quem nobis tanquàm prodigioſę antiquitatis & irrefragabilis authoritatis obijcerẽt, cùm ipſi interìm innumeros ſanctiſſimos Patres habeant contemptui, licèt hincindè ex illorum ſcriptis quædam in ſpeciem proferãt, vt indoctis hac fallacia imponãt, quæ tamẽ vix vnquàm ſyncerè & integrè, ſed potiùs malè detorta proferunt: immò etiàm ſępè contra ſuam conſcientiam aiunt eos ſenſiſſe & ſcripſiſſe, quę tamen neque ſenſêre, neque ſcripſêre vnquàm. Caueat ſibi, cui ſalus ſua cordi eſt.

Zuingliani ſe tuentur.

[I]ohānes Sa-[x]oniæ dux [m]oritur. Per id tempus, quo in Turcas arma expediuntur, in venationis loco haud procùl Vuittenberga exceſſit è viuis Saxoniæ Dux Iohānes, Luteri patron9. In eius funere duas ad populū cōciones habuit Luterus, quas etiàm voluit exire in publicū. Eas quidā catholic9 ſcriptor ità cōfutauit, vt oſtēderit pudēdā Luteri incōſtantiā, quæ in illo hoīe prodigioſa fuit, meritò cordatos oēs abſterrere debere, nè ei9 doctrinā cōplecti velint. Piget referre ineptias, qb9 Saxonē ipſi Chriſto videt̄ velle cōparare, tanq̄ inſtàr Chriſti ꝑ oīb9, putà Luteranis, biēnio anteà Auguſtę mortu9 fuerit, cùm tamē ibì corpore mortu9 nō fuerit. Quòd ſi ſentit Principem illū aīæ mortē illic oppetijſſe, ea quidē horrēda mors eſt, nec obſcurū eſt Auguſtę eū palàm ſubſcripſiſſe cōfeſſioni Luteranę, q̄ reuerà nō poteſt nō mortē adferre ipſam approbātibus. Succeſſorē habuit Iohannē Fridericū filiū, Lutero impēsè fauētē. *Eum Luterus cōparat Chriſto.* Ante annos aliq̄t, cū Luter9 primū ſcribere cœpiſſet, inter alia edidit etiàm librū de decē pręceptis. In eo vehemēs eſt cōtra Vualdēſes ſiue Pighardos, quòd illi Germanis affingerēt idololatriā ꝓpter cultū & venerationē ſanctorū. Et q̄a loca ſcripturę, quibus vnus Deus adorari iubetur, inſulsè pro ſe allegabāt, vocat eos impios ſcripturæ peruerſores, & ſubdolos calūniatores pietatis noſtræ: q̄ nos verba & in illum, & in ſectarios om̄es rectiſſimè retorquere poſſumus. Eodem libro hæc addit: Omnes ſancti omnia poſſunt, & tantum tibi per eos à Deo datur, quātum credis te accepturum. Scripſit etiàm cōcionem de Pręparatione ad mortē, in qua hortatur ægrum, vt inuocet om̄es angelos, p̄cipuè propriū, item Chriſti matrē, apoſtolos & ſanctos oēs, eos p̄ſertim, erga quos ſpecialē ſentiat animi deuotionem. At nō diù pòſt de ſanctis admodùm contemptìm ſcripſit, inter alia dicens, Sanctos, dum viuerent, fuiſſe ceu gemmas quaſdam,

quaſdam, mortuos verò, eſſe veluti ligna quædam, immò mera idola, & quicunque eos venerarentur. At nunc rursùs homo inconſtantiſſimus in altera concione funebri, multa dicens in laudem defuncti Saxonis, docere nititur, quàm precioſa ſit in conſpectu Domini mors ſanctorum eius, quàm in maiori precio habeat ſanctos defunctos, quàm in carne degentes, &c. Spectatum admiſſi, riſum teneatis amici: Quis enim non rideat tale portentum?

Eodẽ anno noua Oceani rabies Phriſones, Hollandos, Selandos, Flandros incredibili damno affecit. Pauloantè Franciæ & Angliæ reges Boloniȩ & Caleti fœdus pcutiunt, quod meritò ſuſpectũ eſſe potuit Carolo Cȩſari multas ob cauſas, quas commemorare nihil opùs eſt. Vnũ certũ eſt, vt alibì dicemus, non diù pôſt nouum bellum inter Cȩſarem & Gallum exarſiſſe, ridentibus Turcis & hæreticis, quibus ea ſummorum principum diſcordia, ad agẽdas res ſuas inprimìs opportuna fuit. *Inundatio aquarum.*

Cȩſar poſtq̃ in Italiã venit, cũ Clemẽte Pontifice Bononiȩ ſȩpè familiariter collocut⁹, de Cõcilio indicendo inter alia, vt erat Proteſtãtibus pollicitus, egit. Verùm Proteſtantiũ concionatores etſi verbis Conciliũ petere viderent̃, reipſa tñ nihil petebant minùs. Nã eiuſmodi illi habere volebant Conciliũ, quale nulla vnq̃ ætas apud catholicos vidiſſet. Atq; poſteà res certa declarauit, q̃ illi Cõcilia nihili penderẽt, ſpreta authoritate & ſẽtẽtia cõcilij Tridẽtini, q̃d tñ certè fuit eiuſmodi, vt cũ q̃uis vel ante M. annos celebrato conferri poſſit. Sed de hoc ſuo loco. *Cæſar Bononiæ cum Põtifice loquitur.*

ANno 1533. Henricus eius nominis 8. Anglorũ rex, à quibuſdã improbis adulatorib⁹ malè perſuaſus, repudiauit Catharinã Ferdinãdi Hiſpaniarũ regis filiã, & Caroli Cȩſaris matertерã, quã annos ampliùs viginti in matrimõio habuerat, p̃ſtãti ſanè pudicitia & ſingulari humanitate mode- *Hẽricus Anglus repudiat Catharinam rẽginam.*

ſtiaque reginam, duxitq; Annam Bolanam ſiue Boleniā, in aula reginæ liberiùs educatā. Ferunt quendam eximium Angliæ procerem, Gallicis captum muneribus & auro, perſuaſiſſe Henrico regi, iurè ac meritò repudiari poſſe, immò & debere Catharinā. Hoc enim eò pertinebat, vt ea iniuria Carolo Cæſari irrogata, ab eius amicitia Angliæ rex prorsùs abalienatus, cum Franciſco Gallorum rege arctiſſimo fœdere copularetur. Aliquandiù cauſa diuortij huius Romæ ventilata, eò tandèm adduxit Clemētem Pontificem, vt contra regem Henricum ferret ſententiam, minareturque ei Excommunicationis fulmen, nisì intra certum tempus reiecta Anna, Catharinam reciperet. Verùm Henricus à ſuo propoſito nulla ſe paſſus eſt ratione deduci. Quæ res tandèm Angliæ regnum florentiſſimum in multas cōiecit calamitates & clades, ità vt vſq; in præſens ei9 regni ſtatus ſit admodùm infauſtus ac turbulētus. Ex Catharina ſuſceperat rex filiam vnicam Mariā, quæ licèt compulſa fuerit renunciare regni titulo, poſtquàm Bolenia aliam regi filiam peperit, at poſteà tamen mira DEI prouidentia in Reginam procerum ſtudio electa, religionem Catholicā iam ꝑpemodùm extinctam reſtituit, & animo pluſquàm virili multa egregia eo in regno facinora deſignauit, vtì infrà dicetur.

Pōtifex cōtra Anglum profert ſententiam.

Georgius Saxo perſequitur Luteranos.

Hoc anno Georgius Saxoniæ princeps optimè meritus, ægerrimè ferens Lipſiæ quoſdam è plebe Dominicis diebus ad vicinū pagum, qui erat ditionis electoris Saxoniæ, confluere ad Cœnam, vt ipſi vocant, vtriuſq; ſpeciei, peſtem illam à ſuis ſubditis, nè ſerperet eius mali contagio, prorsùs arcere deliberauit. Fuit hoc moleſtum ciuibus eo morbo correptis, & quia Lipſia à Vuittenberga non nisì ſeptē germanicorum milliariorum interuallo ſeparatur, Luteri, ea in re quid agendum ſit, conſilium implorant.

rant. ille incunctanter reſpondet, vt nihil hac in re agant contra conſcientiam, quam tamen ille ſatìs nouerat eſſe erroneã, & ad Eccleſię Catholicæ ſententiam meritò corrigendam ac deponendam. In ijs literis importunus ille ſcurra pijſſimum & verè Catholicum Principem Georgium vocat hoſtem Euangelij, ſatanæ apoſtolum, homicidam & raptorem. Iam ſeditionem Lipſienſis Senatus metuebat ipſis ſacratiſſimis Paſchatis diebus, quibus hęc Luteri Epiſtola venit Lipſiam, & à multis certatìm deſcribebatur: at tamen Senatûs Catholici ſtudio ſedata res eſt. Georgius Princeps vbì iſthuc cõperit, conqueſtus eſt apud Saxoniæ Electorem, & is quidẽ viſus eſt minari Lutero, niſì ſe purgaret. verùm hoc ipſo magìs inflammauit Luterum ad iactãda in optimum principem atrociora conuicia. Et id fecit homo audax admodùm impunè, cùm iam plerique etiàm Principes perſuaſum haberẽt, nihil à Lutero dici vel fieri, quod non eſſet planè Euãgelicum. Sic ille prodigioſus Euangeliſta multos Catholicos vtriuſque ordinis principes audaciſſimè proſcidit, ſecurè latitans in nidulo Vuittenbergenſi, ob bella perpetua, quæ Cæſarem cogebãt ab eius repreſſione aliò animum cogitationesq; ſuas omnes tranſferre. Dici ſatìs non poteſt, quàm ſeſe impudenter iactitat, quòd ipſe vnus omnium iam indè ab Apoſtolis ciuilium Magiſtratuum & ordinum conſcientias cumprimìs luculenter confirmârit, inſtruxerit, & conſolatus ſit per ſingularem Dei gratiam, ità vt neque Ambroſius, neque Auguſtinus hac in parte ipſi comparandi ſint. Et certè multùm ille egit, vt pſuaderet Principibus & Magiſtratibus politicis, res & facultates Cleri atq; monaſteriorũ iurè ab ipſis vſurpari poſſe, vt etiàm multis locis factum eſt: ſed quãtùm indè creuerint opes Principum, res ipſa teſtatur. Quòd ſi verò hoc eſt confirmare & conſola-

Luteri inſolens iactantia.

ri conſcientias Magiſtratuum,quod quidem nemo ſanus dixerit,non erit planè mendax Luterus,quippe qui hac in re vix parē habuerit vnq̃. Sic idē alibì ſcribit,Euangeliū ſuum luculentius & clari⁹ eſſe, quàm fuerit temporibus Apoſtolorū,& germanos ante ipſius doctrinam nūquàm verū habuiſſe Euāgelium.Sed ea portēta verborū, hominis inſaniam produnt.Immò verò nunquàm Germania denſioribus fuit inuoluta tenebris,q̃ vbì Luteri Euangeliū accepit. Teſtantur hoc tam variæ & monſtroſæ ſectæ,quę in dies magìs ac magìs increſcunt. Porrò Princeps Saxoniæ Georgius, diligenti adhibita inquiſitione,cóperit homines circiter 70.Lipſię nolle vna ſpecie eſſe contentos.Illos igitur intra certū tempus iuſſit vel animum mutare,vel locum.Laboratum eſt ab Epiſcopo Mersburgēſi & aliquot Prę latis & Doctoribus hortatu Principis Georgij, vt poſſent in viam reduci,ſed ęgrè duo admiſère in pectus ſana conſilia:alij Lipſia exceſſerunt,quos Luterus ſuo more conſolatus eſt,egregiè interìm & fortiter mentiens,vt talem decebat Euangeliſtam. Inter alia enim auſus eſt ſcribere,Lipſiæ Euangelium, ſanctum Paulum, totamq; ſcripturam diuinam ꝓhiberi & condemnari, hominesq; ad eam abnegādam & infeſtandam iuramento adigi.Multa ab illo improbiſſimo homine ꝑtulit ille inſignis princeps Georgius: & eſt certè dolenda res, licuiſſe homini importuno nō ſolùm impunè,ſed etiàm multis applaudentibus tam impotenter & inſolenter incurrere in virum tantæ & dignitatis & integritatis. Et tamen nō deſunt qui moleſtè ferāt,ſi catholici tam improbum hominem eiusque ſimiles ſycophantas, interdùm duriùs tractent. Scilicèt licere iſti debet quicquid libet: catholicis verò nec id quidē licere debet,vt ꝓ tuēda veritate paulo liberi⁹ iſtorū effrenem cōuiciandi,mentiēdi & maledicēdi libidinem per-

In ſermon. de deſtructione Ieruſalem.

Calumnia Luteri.

perſtringant. Quòd ſi verò tam ſunt quidam addi-
cti Lutero & eius ſatellitibus, vt ferre nequeant ſi
quid in eum aſperiùs dicatur, certè nõ paulò ęqui-
ores eos nobis fore nõ dubitamus, ſi legiſſent qui-
bus illi ſe inuicèm emblematîs ornant.

Hac ferè tempeſtate fuit nõ minima diſſenſio in-
ter Electorem Saxonem, & Georgium Principem,
neque id tamen ſolo religionis nomine, verùm eti-
àm quaſdam alias ob cauſas politicas. At verò quã-
doquidẽ Electoris auus Erneſtus, & Georgij Prin-
cipis parens Albertus, eum in modum commixtìm
ditiones ſuas partiti erant, vt alter alteri bellum fa-
cere non poſſet abſq; propriæ ditionis detrimẽto,
lis ad arbitros delata eſt, quorũ induſtria ſatìs pru-
denter compoſita controuerſia omnis, eum habuit
euentum, vt tum Cochlæo, tum Lutero & alijs in-
terdictum ſit, nè ſuis altercationibus, quę religiõis
ergô ſuſciperẽtur, nomina & cauſas principum ho-
rum atq; vrbiũ ad ipſos pertinentium admiſcerent.

Cõtrouerſia inter Saxoniæ principes.

Hoc anno ſenſìm in Vueſtphaliam irrepſère Do-
natiſtarum reliquiæ, impij Anabaptiſtę, quorum ſe-
cta in multas partes, vt olìm Donatiſtarum, mirabi-
liter diſtracta eſt, quemadmodùm & Luteranorum
& Zuinglianorum, tametſi & ij & hæretici omnes
noſtræ ætatis, ſua dogmata pleraq; ex Luteri fonti-
bus hauſerũt. Eſt in Vueſtphalia oppidũ inſigne
quod Monaſterium vocant. Eò tanquàm ad tutiſſi-
mum aſylum (eſt enim vrbs egregiè munita) conflu
xit ea perditorum hominum fæx, eo conſilio, vt ibì
quaſi Capitolium aut Sion ſibi conſtituerẽt. Quem
autem ſucceſſum habuerint, dicemus paulò infrà.

Anabaptiſtæ nidificãt in Vueſtphalia.

Eodem anno deflagrauit Antuerpiæ, quod eſt ce-
leberrimum Brabantiæ emporium, inſigne templũ
Virginis Matris, incendij origine incomperta.

Cùm Cęſar veniſſet in Italiã, egiſſetq; cum Pon-
tifice de Concilio cogendo, iamq; ex Italia menſe

Legatus Põtificis ad Proteſtãtes.

Martio nauigâſſet in Hiſpaniam, Pontifex legatum ſuum miſit vnà cum Cęſaris oratore ad Proteſtantes, qui illos certiores redderet de habẽda Synodo Oecumenica. Vbì ad Saxonẽ venit legatus, ille cum reliquis Proteſtantibus deliberandi ſpatium petijt, & facilè impetrauit. Verùm ſatìs poſteà ex reſponſo Proteſtantiũ apparuit, quale illi cõcilium, quàm alienum ab omni ſuperiorum ætatum conſuetudine peterent. Nolebant enim authoritatem Pontificis, leges Pontificias & ſcholarum opiniones, vt ipſi vocant, quicquam hîc valere, immô & cõtra ipſum Pontificem Romanum tanquàm reum agi volebãt, quòd ille Luterum iniquè damnâſſet, & multa alia, quibus id apertè declarabant, ſe nullum omninò velle in Concilio admittere iudicem, pręter ſacram ſcripturam, ſed ità tamen, vt liceret ipſis eam pro ſuo arbitratu interpretari. Ità quidem Euangelici dogmatiſtæ mirum in modum crepabant ſacrã ſcripturam, cùm nihil minùs vellẽt, quàm gniſiam ſcripturæ ſacræ mentem & intelligentiam, quam non ex priuatis & deprauatis prauorum hominum iudicijs, ſed ex Catholico totius Chriſtiani orbis cõſenſu petere oportet. Et quidem veriſſimè dixit Apoſtolus, Litera occídit, ſpiritus viuificat. At iſti inhærent literæ, ad ſuas prauas opiniones plerunquè violenter detortæ: mentẽ & ſenſum literæ floccipendunt: vndè igitur confutabũt hæreſes ab ipſis diſſentientes, quæ non minùs atquè ipſi ſcripturas crepant? Dicit Luterus ſe puram doctrinam, purum Euangelium adferre. Idem dicunt Zuingliani, Anabaptiſtæ, Zuencfeldiani, Seruetiani, qui omnes in quibuſdam planè diſcrepant à Lutero. Quis hîc iudex erit legitimus, qui has dirimat controuerſias? Certè non nudus ſcripturæ textus, quem omñes iſti ad ſe rapiunt, & ſibi ſinguli potiſſimùm vendicant: ſed ſcripturæ genuinus ſenſus, quem ex Catholico or-

Scripturæ ſenſus vndè petendus.

1. Corint. 8.

orbis Chriſtiani conſenſu longè ſecuriùs & certi-
ùs accipimus, quàm ex inſanis hæreticorum cere-
bris.

Quòd ſi illi vſqueadeò abominantur Pontificis Romani ſententiã & authoritatẽ, quam vniuerſus orbis Chriſtianus ſemper agnouit, ſuſpexit, & reueritus eſt, quãtò nos iuſtiùs Luterum & eius generis peſtes execramur, qui iam olìm damnatas hæreſes reuocant in orbem, eaſq; in ſummi Dei ſingularem contumeliam non dubitant vocare purum Dei verbum, & puram Euangelij doctrinam? Fuit ea profectò mira Luteri & aliorum dogmatiſtarũ verſutia, *Luteranorũ verſutia.* quòd ſuis principibus & magiſtratibus perſuadere potuerunt, ſe nihil magìs petere quàm Concilium: & tamen cùm iam eſſet habendum conciliũ, iiſdem perſuadere, eiuſmodi nõ eſſe legitimum Conciliũ. His illi atq; alijs quibuſdam artibus mirè illuſerũt Germaniæ, & horrẽdum in modum permultos faſcinàrunt, prodigioſa quadam incogitantia paſsìm ruentibus miſeris mortalibus in præcipitia mortis æternæ, ad quæ vocabantur ab iſtis animarum parricidis, licèt interìm viderentur ſibi iam tandèm verum agnouiſſe vitam & lucem, & euaſiſſe laqueos & impoſturas Pontificias.

Cuius generis multa leguntur in Sleidani commentarijs, cuius hoc pręcipuum ſtudium eſt, vt Luteri *Sleidani ſtudium.* & hęreticorum noſtratium pernicioſa dogmata, dum lectorem incautum, hiſtoriæ voluptate captum detinet, in totum orbem diſpergat, & plurimos inficiat, interìm ſubindè impudenter mentiẽs, *Vanitas.* neque tam id ſpectans, quàm bona fide narret res geſtas, quàm vt ſuæ cauſæ patrocinetur. Qua quidẽ re apud cordatos & intelligentes homines id conſecutus eſt, vt hiſtoriæ eius tãtum apud ipſos habeant ponderis, quantum debent eius hominis, quem nec pudet, nec piget identidèm egregiè mentiri. Et

hoc

hoc ille facit libertate Euangelica, quę iſtis permit-
tit quidlibet, modò poſſint credere, ſola fide ſe iu-
ſtificari apud Deum. Eſtque hoc certiſſimum, iſtos
homines nullius pudere mendacij, modò ſua do-
gmata apud imperitos rerũ tueri, & catholicos vel
maximè inuiſos reddere queant.

Concilium quale Proteſtantes petierint.

Hęc paulo fuſiùs eò dicta ſint, vt nôrit Lector,
Conciliũ quidẽ ſæpè petijſſe Proteſtantes ordines,
ſed fraude ſuorum concionatorũ eò adductos eſſe,
vt Cõcilium verum & legitimum prorsùs repudiâ-
rint, atq; eiuſmodi duntaxàt voluerint, quod ipſo-
rum concionatores ſuæ cauſæ iudicâſſent cũprimis
opportunum & accõmodatum. Nam cùm in omni-
bus œcumenicis ſynodis ſemper prima fuerit au-
thoritas Romani Pontificis, iſti cõcionatores Pon-
tificem prorsùs cogunt in ordinem, eumq; rei per-
ſonam ſuſtinere volunt, quod eſt impudentiſſimæ
inſolentiæ, cùm non ſint neſcij, ſecùs in omnibus
Concilijs legitimis actitatum eſſe, licèt ſuis Princi-
pibus & ciuitatum Magiſtratibus diuerſum perſua-
ſerint. Immò vſqueadeò Romanum Pontificem in
odium & contemptum adduxerunt, vt apud om̃es,
qui Luteri & diſcipulorum eius dogmata complexi
ſunt, non alio quàm ipſiſſimi Antichriſti loco ha-
beatur. Sic enim expedit iſtis Euangeliſtis, vt nulla
ſit Romanę ſedis authoritas, cuius pondere ſciunt
ſuperiorum temporum hęreſes omnes mirabiliter
oppreſſas & eliſas.

Elizabeth filia regis Angliæ.

Huius anni menſe Septembri Elizabetha, Annæ
Boleniæ filia, naſcitur Henrico Anglorum regi, Ma-
ria Catharinæ Cęſaris materteræ filia, regni titulo
ſe abdicare coacta, quæ tamen poſteà mirabili rerũ
permutatione in regnum euecta, hãc Elizabetham,
quòd malè ſentiret de religiõe, captiuam detinuit,
nec capitis diſcrimen, vt ferebatur, Elizabetha eua-
ſiſſet, niſì Philippi Hiſpaniarũ Catholici principis,
qui

]ui tum Mariam in matrimonio habebat, precibus
eruata fuiſſet. Atqui cùm paucis annis rerum potí-
a eſſet Maria, & heroica quadam animi virtute Ca-
holicam religionem apud Anglos egregiè inſtau-
âſſet, mortua eſt non ſine multa, vt quidam aiebãt,
 èneni ſuſpicione: porrò Elizabeth illi ſubſtituta,
urſùs religionem mutat, aliquot Catholicos Epi-
copos in carceres conijcit, & execrabilem Iohãnis
Caluini hęretici Sacramentarij doctrinam toto re-
no propagat. Nec tamen ea ſola ibì graſſatur, ſed
ıultiplex portentoſarum hęreſum confuſio illud
pulentum regnum miſerè deuaſtat.

Hoc anno Clemẽs Pontifex rogatu Franciſci re- *Nuptiæ Hẽ-*
is Maſſiliam profectus, nuptias Catharinę ex iuni- *rici Galliæ*
re Laurentio Medicę neptis ſuę, quẽ iam antè Hẽ- *regis.*
co Valeſio Franciſci regis filio deſponderat, incre
ibili totius Galliæ ſtudio & alacritate celebrat, fa-
iliariter admodùm, idque crebrò, cum rege Fran-
ſco colloquia miſcens. Ea verò res Caroli Cęſaris
ıimum non parùm offendit, quòd nouos motus
turbas pręſagire videretur. At Pontifex, qui Cæ-
ris filiam notham domi ſuæ tanquàm nurum ha-
turus erat, regiæ quoquè & nobiliſſimę ſtirpi ſan
ıinem ſuum inſerere maximè decorum arbitraba-
r, communemq; vtriuſq; & Cęſaris & Regis ami-
tiam ſibi colendam exiſtimabat, quemadmodùm
eceret Chriſti in terris Vicarium, cuius eſt com-
unem omnibus ſe parentem exhibere, cunctiſque
ex rectæ rationis pręſcripto prębere æquabilem.
ęter materna oppida in Aruernis, centũ millia au
orũ cum vniõibus multiſq; gẽmis & precioſa to- *Dos neptis*
ſupellectile dotis nomine Hẽrico acceſſerunt. Po *Pontificis.*
rant pleriſq;, vtì etiàm accidit, eę nuptię impares
deri: ſed Frãciſcus rex non fruſtrà putãdus eſt Põ-
icis amicitiam varijs hominũ ſuſpicionibus ante-
ſuiſſe. Habebat apud ſe pontifex vnicornis bicu-
bitale

bitale cornu, aureæ cælatæ baſi incluſum. id re
Franciſco ad depellēda epulis venena dono dedi
Ferūt eñ ſudare cornu, ſi venenū menſis inferatu
Rex inſigne aulęum rependit, Belgica arte affab
elaboratum. Dedit item Hippolyto Medici Card
nali manſuefactum leonem eximiæ proceritati
quem è Mauritania Hariadenus Barbaruſſa cum l
gatis tranſmiſerat. Vbì demùm Romam Pontif
redijt, alij atque alij eas nuptias aliter atque alit
interpretabantur, vt ſolent in libera ciuitate liber
ùs interìm iactari ſermones in quoslibet. Cęſar in
terìm admonebatur ab amicis & ſocijs, vt à Franc
ſco rege ſibi caueret, qui conquieſcere minimè po
ſe videretur. Erat enim rex ille præcelſo animo, n
facilè concoquere potuit eam ignominiam, qua
in Ticinenſi pugna captus & in Hiſpanias abduct
acceperat: & certè, vt infrà dicetur, nō diuturna p
ce afflicto orbi Chriſtiano frui licuit. Hoc obit
annotare libet, quanto illi in errore verſentur, q
opibus cumulandis perpetuò inhiant, cùm videa
potentiſſimos reges in ſumma rerum omnium a
fluentia quietos eſſe non poſſe. Eſſent autem quie
ti, ſi ſuis affectibus & cupiditati potiùs, quàm v
toti orbi terrarum, dominari ex animo ſtuderent.

Luterus cōtra Zuinglianos.

Hac tempeſtate Luterus, contra Marpurgenſe
pactionem, ſcribit Francofurdienſibus, nè cōmmu
nicent cum Zuinglianis. Bucerus profectus Tig
rum, purgat ſe à defectionis ſuſpicione, atque int
rìm nihilominùs verſipellis homo Tigurinis mini
ſtris perſuadere nititur, Luterū verbis potiùs quà
re ipſa à Zuinglio diſſentire, quod tñ illi non cre
diderunt. Erat hoc in illo homine prodigioſæ cu
uſdam audaciæ, quòd cùm ſciret Luterum penitù
execrari Zuinglianos, tamen perſuadere Zuinglia
nis voluit, non diffidere Luterum ab illis, niſi ve
bis. Quid autem iſti auſi non erunt, qui in re ta
p

)erſpicua præſtigijs quibuſdam id volunt efficere, ʼt apertis oculis non putent homines ſe id videre, juod vel maximè videant? Hi nimirùm ſunt, qui ncredibili temeritate palàm aſſerere non dubitâ-unt, hactenùs Germanos non habuiſſe verũ Euan-gelium, ipſos demùm hoc in lucẽ protuliſſe. Et cer-è cùm tam impudens mẽdacium, cum intolerabili ultitia & amentia coniunctum, nullam prorsùs fi-em mereretur, tamen innumeri illud haud ſecùs tquè ipſam Euangelij veritatem amplexi ſunt. Sed ac de re poſteritas iudicabit, nec ſatis mirari pote-t, tantum potuiſſe verſuta ingenia apud homines hriſtianos.

Zuinglianus quidã hęreticus Sebaſtianus Fran-ıs grande ſcripſit volumen Germanico idiomate, uod Chronica inſcripſit. Tres eius operis partes nt: Prima, ab Adam vſque ad Chriſtum geſta com emorat: Secunda, à Chriſto vſque ad coronatio-em Caroli Cæſaris: Tertia cęteris prolixior & exi alior, omni ingenij cõtentione oppugnat Eccle-ım Catholicam. Sed tanta fuit eius ſcripti impie-, vanitas, impotentia, vt Magiſtratus Argentinẽ authorem quidem iuſſerit ex vrbe emigrare: ty-graph o verò eius vendendi facultate prorsùs in-rdixerit. At tamen per fraudem multa clàm ſunt ſtracta exemplaria, quæ leguntur à miſeris non inori pernicie quàm voluptate. *Chronica Sebaſtiani Franci.*

Hoc quoquè anno Luterani, vt propheticæ gra-: opinionem ſibi conciliarent, multa ſpargebant vulgus non ſolùm de iam iamq; impendente iu-cio extremo, ſed etiàm de certa eius die, cùm ta-en Chriſtus ipſe dicat, De die autem illa & hora mo ſcit, neque Angeli cælorum, niſi pater ſolus: neque plerique ciues ædificare, neque agricolæ s colere vellent: nobiles verò aliquammulti, tan-àm certo eodemque ſupremo mundi die mori-*Luterani prophetizãt* *Matth. 24. Marc. 13.*

turi,

turi, Euchariſtiam acciperent. At ea pſeudoprophetarum vana perſuaſio in riſum & ludibrium abijt, reſque ipſa docuit, quàm ſint iſti pręclari prophetæ. Accidit hoc Vuittēbergę & in alijs nonnullis oppidis. Eiuſmodi terriculamentis etiàm Anabaptiſtæ libenter imponere ſoliti ſunt rerum imperitis. Cautior longè fuit Manes vetuſtus hęreſiarcha, qui nè in ſuis vaticinijs coargueretur mendacij, ſi de futuris prædiceret, de præteritis prodigioſa figmenta contexuit.

Anabaptiſtæ occupāt Monaſteriū

ANno 1534. menſe Ianuario Anabaptiſtę audax facinus aggreſſi, Monaſterium Vueſtphaliæ metropolim occupârunt. In eam vrbem, ꝙ multo ſit Clero inſignis, tardiùs irrepſit Luterana lues. At vbì ea ſemèl irrepſit, ſensìm Anabaptiſtarum quoquè perdita fæx ſeſe, quadam vſa modeſtia, in id oppidū inſinuauit. Cumq; paulatìm ſuum gregem increuiſſe cernerent, ſeditionem mouēt, forum occupant, cęteris nō magnoperè reſiſtentibus, ſiue quòd abhorrerent à fundendo ciuium ſanguine, ſiue ꝙ Epiſcopum, nō longè ab vrbe peditatu & equitatu inſtructū, vererentur per eam occaſionem in oppidum irruiturum. Porrò Anabaptiſtæ Magiſtratū loco mouent, & primò quidē eos, qui ipſis conſentire nollent, patiuntur abire cum rebus ſuis, non tā eſculentis & poculentis, quas exportari nolebant. Deindè verò rebus omnibus ſpoliatos, ex vrbe exigunt, quotquot ab ipſorum ſecta abhorrent, adeò vt etiàm infantibus corallia detraxerint, nec à conuicijs in abeuntes iactandis ſibi temperandū putârint, impios & ethnicos eos vocitantes. Hoc enim ea hominum peſtis ſibi perſuaſum habet, qui idem cum ipſis ſentire nolint, eos ethnicorū loco haberi oportere. Itaq; non modò Catholicis, ſed etiàm Luteranis fugam arripere coactis, Anabaptiſtæ vr-

Mouent loco Magiſtratum.

ben

bem ſibi vendicant, ædes pulcherrimas Canonicorum, Patriciorum & Senatorum aliorumq; homines profligati & perditi ſibi vſurpant, funeſtum aliquid hauddubiò in totius orbis perniciem meditaturi, niſì Deus illorum cruenta conſilia anteuertiſſet. Mouit ea res non immeritò Epiſcopum Monaſterienſem, vt de reprimenda ſceleratorum hominum audacia maturè deliberaret.

Fuit in vrbe ſartor quidam natione Batauus, quẽ illi miſeri, miſerè ab illo tanquàm diuinitùs admonito deluſi, ſibi regem creârunt. Nam ille mirabili vafricie perſuaſit inſanis, Deũ ipſi per ſpiritũ mandâſſe, vt rex fieret Iſrael & iuſtitię inſtàr Dauidis, & in totum orbem ſuæ dominationis iura proferret, perderetq; omnes, qui ipſius fidem amplecti & iuſtitiæ ſubditi eſſe detrectarent. Non eſt dubiũ, quin ex Luteri ſcriptis multam hauſerint peſtilentiſſimi erroris occaſionẽ Anabaptiſtæ, vtcũquè eum diſcipuli eius excuſare nituntur. Quid enim aliud ille docet, quàm turpiſſimam quandam carnis libertatem, omnes ferè humanas leges reſpuentem? Igitur ille ſartor promotus in regem, non defuit ſibi ꝙ ad corporis voluptates affatìm explẽdas attinet. Duxit vxores multas, (nam plerunquè Euangelici oẽs valdè ſunt eam in rem intenti, nè, ſi ſolis cubãdum ſit, rigore enecti, miſerè pereãt: & hoc habẽt ex ſchola Euangeliſtę Luteri) aulam regiam & proceres inſtituit, quorum eſſent diuerſæ functiones & officia, eosq; & ſe quoquè holoſericis, aureis & argenteis veſtibus, quas è templis abſtulerat, ſplendidè exornat: in capite gerit diadema triplici corona inſigne, ex auro lectiſſimo, catenamq; auream gemmis coruſcantibus conſpicuam: pomum item aureum, cui exigua crux aurea eſſet infixa, cum hac inſcriptiõe, *Rex iuſtitiæ ſuper terram* Deniquè enſem aureũ cum capulo argenteo. Reginam quoquè, inter vxores

Anabaptiſtæ multa hauriunt ex fontibus Luteri.

Sartor fit rex.

Eius vxores.

Aula.

Proceres.

Veſtes.

Diadema.

Pomum aureum.

Enſis aure⁹.

Regina.

quas complures habuit, primariam, eiusq́ue puellas mirifico ſplẽdore afficit. Certos quoquè p hebdomadam dies conſtituit, quibus audiret ciuiũ actiones & querimonias. Cùm in publicum prodiret, ſti-
Proceſſus in publicum. patus erat aulæ ſuæ proceribus & officiaris: proximè eum ſequebantur in equis bini adoleſcentuli. q à dextris erat, Biblia & coronam geſtabat: alter eua ginatum enſem. Certè enim Anabaptiſtæ nõ minù quàm Luterani Euangelium & ſcripturas crepant nec alia ratione Melãchthon, cùm in eos ſcriberet vincere eos potuit, quàm Traditione Eccleſiaſtica cùm tamen alioquì nihil extra ſcripta diuina recipi endum blaterent Luterani. In foro ſublimis ei col
Thronus in foro. locatus erat thronus, aureo tapeto veſtitus. Ibì qu cauſam dicturi eſſent, priùs bìs curuato poplite, de indè ſemèl proni in terram proſtrati, regẽ venera bantur. Longum eſſet, prodigioſæ inſaniæ delira menta omnia enarrare, quę in ea vrbe tum viſebar tur. Vt verò dogmata ſua longè lateq; propagarẽ quoſdã in vicinas vrbes emitti voluit: quod ità ge ſtum eſt: Propheta quidã tubæ cantu conuocat o ad primariæ ædis atrium. Venerunt armati ad qua tuor hominum millia, cœnam inueniũt & elixis
Cœna regis. aſſis carnibus inſtructam: diſcumbunt omnes, Re & Regina miniſtrant. Iam propemodùm perac cœna, rex ipſe panem ſingulis porrigit, his verbi Accipite, comedite, nunciate mortẽ DOMINI. regir
Nota inſaniam. poculum porrigit, dicẽs: Bibite, & annunciate mo tem Domini. Quid nì enim ſacerdotum ſibi mun vendicarent, cùm Luterus docuerit omnes hom nes eſſe ſacerdotes? Sed eiuſmodi Euchariſtiæ int gro, vt ipſi vocant, ſacramẽto digni ſunt, qui in E cleſiæ Catholicæ ſententia nolunt acquieſcere, ſ calicem quoquè putant neceſſariò ſumendũ eſſe omnibus. Cùm autem comediſſent ij, quos iam d ximus, etiàm illi cœnârunt, qui interìm in excubi

fu

fuerant circiter mille. Cœna abſoluta, Propheta ſu-
pradictus ex editiori loco percontatur, num om̃es
Dei verbo morem gerere velint. Illis aſſeuerãtibus,
ait eam Patris eſſe voluntatem, vt in quatuor orbis
plagas dimittantur ex vrbe, qui doctrinam, quã ipſi
eſſent amplexi, diſſeminarent. Deindè è ſcheda no-
minatìm recenſentur ad vigintiocto, è quibus ſex
Oſnaburgum, totidem Cosfeldiam, octo Suſatum,
& totidèm Vuarendorpium iuſſi ſunt petere. Dein-
dè rex & regina cum reliquis miniſtris & Apoſtolis
ad profectionem deſignatis, cœnatum abeunt. Ibì
nter cœnãdum rex ſurgit è menſa, ait ſibi quippiã
patre demandatum: militem proditionis accuſat
pſe, & ſuis manibus caput illi amputat: redit ad cœ
am, & cruento commemorãdo facinore funeſtas
pulas homo prophanus magìs etiàm polluit. Pòſt
imittuntur illi portentoſi Apoſtoli, quibus ſingu
s ſinguli nummi aurei à rege erant attributi, præ-
r ea quæ eſſent victui parando neceſſaria, vt eos
s locis, vbì illorum non eſſet recepta doctrina, in
erditionis teſtimonium relinquerent. Mira hæc
nt om̃ia, & plena inſaniæ, & quę vix creditura ſit
oſteritas. Sed quid non faciunt homines veritatis
mine deſtituti, & malorum dæmonum potioni-
is dementati? Eunt illi inſani homines, vt iuſſi
ant, & ſuis quiſque locis horrẽdos edunt clamo-
s, homines vt pœnitentiã agant admonent, alio-
ì breuì perituros: prętorium quoquè adeunt, co-
n magiſtratu veſtem humi expandunt, in eam au-
ım nummum quẽ diximus, conijciunt, à patre pa
annunciandæ cauſa miſſos ſe teſtantur, quam ſi
ipere velint, iubent facultates ſuas om̃es in com
ne conferre: ſin minùs, hoc ſe nummo conteſta-
quòd pacem oblatam repudiârint. Iam enim ve-
e tempus illud à prophetis om̃ibus prędictum,
o Deus toto orbe velit coli iuſtitiam: & cùm rex,

Facin⁹ prodigioſum.

Dimittit ſuos rex in orbem Apoſtolos.

Euangeliũ ſuũ legati promunt.

ſuo functus officio, in orbem vniuerſum iuſtitiam propagârit, tum Chriſtum traditurum regnum patri ſuo. Habent Anabaptiſtæ in verbis & moribus pleraq;, quę miram prę ſe ferant religionem: ſed eſt reuerà genus hominũ à malo dæmone miſerè faſci- natum & quaſi arreptitium,ità vt eam religionem multis pudendis & turpiſſimis flagitijs permixtam, re ipſa demonſtrent nõ ex pietate, ſed inſania & dę- monum illuſionibus proficiſci. Capti ſunt aũt Apo- ſtoli iſti, & primùm blandè, pòſt per torm ẽta roga- ti de ſua fide, vrbis munitione, & pleriſque alijs. In- ter cętera reſponderunt, ſe ſolos habere veram do- ctrinã, quemadmodùm Luterani quoquè cum ſuo grege, & Sacramentarij cum ſua factione, itemqu- ſingulatìm hæretici oẽs. Porrò vbì Apoſtoli, quo- diximus, à ſua ſententia deduci non potuerunt, ca- pite damnati ſunt, ſed vnus euaſit. Interìm vrbs Mo- naſterienſis grauiſſima obſidione premebãt, & tan- dèm eò redacti ſunt, vt mures & glires in delicij- habuerint, corioque & pellibus contuſis & coctis panis loco vterẽtur, rege interìm non ad neceſſita- tem modò, ſed ad luxũ etiàm rebus oẽibus abun- dante. Pleriſque verò inedia pereuntibus, quædam ex reginis illorum miſerata calamitatem, dixit cæ- teris, non ſibi videri eam miſerorum cladem De- gratam eſſe. Id vbì rex reſciuit, in forum illam cum cæteris ſuis vxoribus producit, caputque illi præ- cídit. Ad tam præclarum facinus aliæ cantillant, & gratias agunt cælesti patri: Rex quoquè chorean ducit, populo vt idem faceret, perſuaſo, cui vix eſſe quod ederet. Luterus per hoc tẽpus ſcripſit in Ana- baptiſtas Monaſterienſes, de quibus agimus, & ea i- illis repræhendit mirabili verſutia & ſimulatione, quæ ipſe docuerat. Inter cætera ſcribit, nullum eſſe errorem tam abſurdum & inconditũ, quem nõ ſa- tanas perſuadeat. Hoc quidem veriſſimũ eſſe vel i- ipſ

Capiuntur Apoſtoli Mo naſterienſes

Monaſterium obſidetur.

Rex reginã decollat.

pſo Lutero cernere licet,cuius ſunt multa tam fœ-
la & pudenda & abſurda tum in moribus, tum in
loctrina, vt nihil maiorem habeat admirationem,
quàm vel vnum âliquem potuiſſe inueniri, qui illiꝰ
ictis fidem adhiberet,id quod aliquotiẹs non fru-
trà à me repetitur.

Vbì tandèm ſumma inopia obſeſſos in vrbe preſ- *Vrbs prodi-*
t,duo ad caſtra Epiſcopi profugerunt,è quibus il- *tur.*
e didicit,qua via vrbs poſſet capi. Tum verò Epi-
copus hortatur obſeſſos vt ſe dedant,volēs parce-
e multitudini.Erant em̄ in vrbe non pauci,qui du-
erent ſuæ ſaluti conſultum:ſed rex duodecim du-
es creârat,quorum opera fiebat, vt nihil poſſet po
ulus ſeſe commouere. At pręſente rege oppidani
er Bernardū Rotmannū,qui in ea vrbe primò Lu-
eri,poſteà Anabaptiſtarum Euāgelium docuit,re-
ondēt ſe à ꝓpoſito minimè diſceſſuros. Ità ergò
uce perfuga milites circiter quingenti per foſſam
vallū euadunt,occiſis vigilijs portam minorē pa-
ntem inueniunt,vrbem intrant,& aliquandiù an-
piti Marte cum oppidanis congreſſi,portam reli-
uo exercitui patefaciunt. Tum verò copijs omni- *Vrbs capi-*
us irruentibus,fit atrox cędes hominum:parcitur *tur.*
men quibuſdam veniam implorantibus. Rex &
nipperdollingus eo ipſo tempore capiūtur.Rot-
annus perditus nebulo, qui primus ferè author
erat mutatæ in ea vrbe veteris religiōis,in cōfer-
s hoſtes deſperabundus incurrit,ab ijsque con-
ſſus,impiam animā ad ſtygias paludes trauſmiſit.
einde Rex & eius cōſiliarij, Cnipperdollingus &
rechtingus aliquot menſes ludibrio & in vinculis
biti,anno M,D.xxxvj.horrēdo ſupplicio exani-
ati ſunt. Nam palis alligati, diù ignitis forcipibus
erati,& demùm adacto per pectus mucrone per- *Supplicium*
npti ſunt. Ad extremùm caueis ferreis illigantur *regis &c.*
guli,& ad ſummā vrbis turrim ſuſpēduntur, rex

quidem medius & ad hominis ſtaturã cęteris excelſior. Is fuit exitus hominum ſceleratorum, qui reuerà quiddam Gotthicum, vel Cimbricum aut Vãdalicum iam meditabantur, niſì Dei prouidentia, quæ nunquàm deeſt rebus humanis, illorum furioſa conſilia retardâſſet, & impios conatus perfregiſſet. At nec ſic tamen ea hæreſis extincta eſt, immò hodieq; multis locis magno numero id genus hominum verſatur impunè quidem, ſed non ſinè magno, eorum apud quos degunt, periculo.

Synodus Euangelicorum Conſtantiæ. Huius anni menſe Decembri habita eſt Synodus paſtorum Euangelicorum Conſtãtiæ. Bucerus eius habendæ author fuit, neſcio qua authoritate. In ea Synodo, rectiùs conciliabulo, rursùm actum eſt de pace cum Lutero in Euchariſtiæ negocio cõponenda. Dici vix poteſt, quàm in id tot⁹ mira vafricie & verborũ inuolucris, quæ Tigurini quoquè in ipſo reprehenderẽt, Bucerus ille incubuerit, vt Luterani cum Zuinglianis cõciliari poſſent. Videbat id facilè aſtutus ille, q̃ turpis eſſet & probroſa illa diſſenſio. Euocârat ad hoc conciliabulum etiàm Tigurinos paſtores, ſed illi non venerunt: Porrò ſcripto ſuam ſententiam de Euchariſtia declarârunt, & quatenùs cum Lutero concordia poſſit iniri. Hoc ſcriptum Baſileenſes, Schaffhuſiani & Sangallẽſes, itemq; aliquot Sueuici eccleſiaſtæ approbârunt, Bernenſes autem quædam in eo repræhẽdebant. Summa ſummarum, Non eſt pax impijs, dicit Dominus: neque *Iſaiæ 57.* potuit inter dogmatiſtas ſectarios concordia conſtitui. Euocatus eſt ex hoc conuentu Bucerus literis Lantgrauij & Melanchthonis, vt de concordia certiores rationes inirentur: ſed laboratum eſt fruſtrà. Vtraq; pars ſuam ſentẽtiam pertinaciter tuebatur, nec Tigurini Buceranas pręſtigias admittebant.

Luterus de Miſſa angulari. Hac ferè tempeſtate Luterus euulgauit ſcriptum longè peſtilentiſſimum de Angulari (vt ipſe vocat)

Miſſa, cõſecrationeq; ſacerdotum. In prçfatiõe minas intẽtat de profligãdo rancido, vt ait, Chriſmate, raſiſq; coronis. Ibì quoquè per Dei verbũ iactitat indulgentias abolitas, Purgatorium extinctum, peregrinationes ſuppreſſas, & multas alias Papiſtarum idololatrias, & Dei Mammonç cultus proſtratos: vt rectè in eum cõpetat illud ſcripturç diuinæ, Qui lçtantur cùm malefecerint, & exultãt in rebus peſſimis: Itemq; illud, Impius cùm venerit in profundum peccatorum, contemnit. Sed quia non Dei verbo, ſed ipſius Satanæ opera & hortatu multa ex iam dictis apud quoſdam Germaniæ populos profligauit, vt tandèm id totus orbis perſpicuè poſſet intelligere & videre, ipſemet in hoc libro ſeſe turpiſſimè prodit, aitq; ſe cum diabolo in diſputationem ingreſſum de Miſſa, & quibuſdã alijs, tãdemq; ab eo victum ac ſuperatum rationibus illius, illas ſe pro inuictis acceptâſſe: vt iam nemo tam ſtupidus & plumbeus ſit, quin vel digitis tãgere poſſit eius infauſti hominis doctrinam, non Chriſti, vt ſolet iactare, ſed diaboli eſſe. Fatetur ibì diabolum aliquotiès ſibi noctù apparuiſſe, atque ità afflixiſſe, vt ſibi planè mortem oppetiturus videretur: addit etiàm ſe perſuaſum habere, Oecolampadiũ & alios quoſdam eiuſmodi ignitis ſatanæ telis & lanceis in ſubitariam mortem impulſos eſſe. Non eſt autem diſputandũ cum malo dçmone, & neq; tunc ille mẽdacij parens audiendus eſt cùm vera dicit. Et tñ Luterus cõtra Miſſç ſanctiſſimũ ſacrificiũ illũ audiuit. Certè poſtq̃ hoc ille de ſeipſo ſcribit, eãt iam in ſuas tenebras cũ illo ſuo à diabolo edocto Euãgeliſta, quotquot ei⁹ dogmata ſequunt̃, iactentq; purã doctrinã Luteri. nos nõ à diabolo, ſed à Chriſto & ei⁹ Eccleſia diſcere & doceri volum⁹. In eodẽ libro Papã vocat regem gliriũ, q̃ cõtumelia etiã in Cçſarẽ & oẽs catholicos reges, principes, magiſtratuſq; redũdat:

Prou. 2.

Prou. 18.

Diabolus vincit Luterum, & in ſuam adigit ſententiam.

Epiſcopos dicit fures Dei,ſacrilegos,ſacerdotes angulares,damnatos,fatuos &c.Miſſam vocat abominationem:tremẽdum altaris ſacrificium vocat ſtercus,lutum,ſordes,illuuiem,quod ipſe Lucifer dicere vix auderet: ſacros ordines dicit rancidum putidumq; Chriſma. Quę ſunt quidẽ eiuſmodi,vt non argumẽtis,ſed tormẽtis & ſupplicijs omnibus ſeueriſſimè & atrociſſimè vindicata oportuerit.Quis enim ſanę mentis dubitare poſſit,hęc nõ niſi à ſceleratiſſimo & longè impijſſimo pectore ꝓficiſci potuiſſe? Vbi iam,obſecro,zelus ille eſt, quo Maiores noſtros pręditos fuiſſe nõ ambigimus, qui certè tã blaſphemum & execrabilẽ hominem ne ad punctũ quidem tẽporis,huius lucis vſura frui permiſiſſent? At noſtra ætas miro applauſu eius hominis dicta factaq; omnia excepit,quod ſanè quid mali portẽdat, & nos indiès experimur,& poſteri lõgè etiàm acerbiùs,vt verendùm eſt,experientur.Verùm cùm hoc de angulari Miſſa ſcripto Luterus pleriſq; ſuſpectũ ſe reddidiſſet,ꝙ cum Zuinglianis & Vualdenſibus conſentiret,Germanicè Epiſtolam edidit,qua longè etiàm horribiliùs in Miſſam debacchatur. Inter cætera ſic habet:DEVS Chriſtianis omnibus eam mentem adſpiret,vt cùm Miſſę nomen audiunt,exterreantur,& tanquàm contra ſatanæ abominationem cruce ſe muniant. Quid verò hoc eſt aliud, q̃ iuge Eccleſiæ ſacrificium,quod omnes retrò ętates reuerenter agnoſcunt,velle abolitum,quod tãdèm Antichriſtus efficiet?Immò potiùs Chriſtiani om̃es frontem atque pectus crucis ſigno muniant, quotiès vel verbo vno Miſſam ſacroſanctam violari audiẽrint.Porrò ante nõ multos annos ſcripſerat Luterus in viſitatione Saxonica quædam in Miſſarum laudem,easq; viuis pręcipuè vtiles dixerat.In Confeſſione quoquè Auguſtana & Apologia fatentur Luterani,apud ſe Miſſam ſumma cum reuerẽtia celebrari.

Luteri blaſphemiæ immanes.

Luterus imprecatur Miſſæ.

lebrari. Sed horum oblítus Luterus, dum Miſſam proſcindit, ſeipſum toti orbi luculenter prodit, & quàm nihil ſuæ doctrinæ fidendum ſit, oſtendit, dũ de vna eademque re intra paucos annos tam longè diſpari ratiõe ſcribere nõ veretur. Atq; eiuſmodi antilogiæ & pugnãtes ſententię, tam multę ſunt in Luteri & eius ſimilium tenebrionum & ſectariorum ſcriptis, vt nemo illis enumerandis ſufficiat. Cùm autem fateatur Luterus à diabolo ſe didiciſſe ea, quæ in Miſſæ contumeliam & abrogationem faciunt, nos ex hoc ipſo tanto magìs certi eſſe debemus, Miſſam Deo vel maximè gratam eſſe, quã alioquì non eſſet impugnaturus ſatan, ſi ſciret Deo inuiſam. Non enim ille damnatus & perditus ſpiritus ea infeſtat, quæ ſcit nolle Deũ, ſed quę in illius noluit honorem cedere, & eius voluntate fieri.

Per hoc ferè tempus Sigiſmundus Poloniæ Rex pius & Catholicus, ſeuero propoſito edicto, om̃es Polonorum liberos, qui Vuittẽbergę literis operã darent, indè reuocat, alijsque, nè eò proficiſcantur, interdicit. Præuidebat ſapientiſſimus ille Princeps, ſi iuuentus corrupta exitiale illud Luteri virus ſemèl hauſiſſet, difficilè poſteà curari poſſe, immò illorum opera totum Poloniæ regnum, quod hoc tempore adhuc religionis Catholicę erat tenaciſſimum, infectum iri. Atque vtinàm ea ſeueritate alij quoquè Principes vſi fuiſſent: non tam latè ſerpſiſſent dogmata Luteri. *Poloniæ Rex contra Luteranos.*

Hoc anno Pariſijs in ipſa aula regia atq; alijs eius vrbis & regni locis ſcripta quędã affixa fuère Zuinliani dogmatis, quibus ſacroſancta Euchariſtia inſignis contumelijs lacerabatur. Ea res Franciſcum regem vehementiſſimè commouit, indictaq; publica proceſſione, in qua ipſe aperto capite pedes inceſſit, ardentẽ geſtans facem, ſequente cum Regina Leonora, regijsq; liberis & aulæ proceribus, om̃ique *Zelus Chriſtianiſſimo rege dign⁹.*

populo,ſcelus hoc expiare conatus eſt:ac deindè à meridie grauiſſima oratione ad eius teterrimæ hæreſis extirpationem oēs hortatus eſt, aitque palàm, ſe ipſum quoquè brachium ſuũ exciſurũ, ſi ea peſte infectum ſciret. Grauiſſima quoquè de quibuſdam hęreticis ſupplicia ſumpta ſunt, vt & alij eorũ exēplo deterrerētur. Erat genus ſupplicij lentũ & valdè terribile. Nam ad machinam alligati,in ſublime tollebantur:indè in ſubiectum ignem ſubmiſſi,iterumq; ſursùm ſublati,tandèm carnifice pręcidente reſtim,in flammam præcipites ruebant.

Fuit certè ille rex in ſuo regno,quod eſt ampliſſimum, tuendę & aſſerendæ Catholicæ religionis perquàm ſtudioſus: potuiſſentque facilè hæreſes omnes è Luteri ſchola profectę,penitùs extingui,ſi nō interceſſiſſet illi perpetua ferè cum Carolo Cęſare ſimultas,quæ Chriſtiano orbi maximam & incredibilem attulit calamitatem. Ea,quam diximus, proceſſio ſiue ſupplicatio incidit in mēſem Ianuarium anni 1535.quam Sleidanus,vt pleraq; alia,malignè cōmemorat,inter alia dicēs Pariſiēſes & Galliæ populos ad D.Genouefem virginem in ſummis rerum difficultatibus, tāquàm ad ſupremam ancoram & portum vnicum ſalutis cōfugere. Eiuſmodi mendacijs & calumnijs tota Luteranorum & reliquorum ſectariorum turba Catholicos apud rudes & imperitos ſemper odioſiſſimè traducere conſueuit,quaſi Diuos pro Deo colamus,nec vt interceſſores,ſed vt deos imploremus. Quanq̃ nec hoc illi ferre volũt,vt ſanctos inuocemus,vel ab eis auxilium petamus:ſic eñ loquitur Melanchthon in ſua totiès recocta cōfeſſione. Et tamen hìc quoq; varij ſunt. Ait Oecolampadius: (Nam Luteri hac de re antilogias iam ſuprà partìm adduximus) Sancti in cælis ſua charitate flagrantes,nō deſinũt pro nobis intercedere. Cur ergò nō pudet iſtos arcere nos ab inuoca-

Calumnia Sleidani.

inuocatiõe ſanctorum, quos Oecolampadius ſemper pro nobis dicit intercedere? An verò turpe nobis eſt ab illis petere, quod illi nõ dubitant pro nobis facere? Sed hæc Sanctorum inuocatio tot habet illuſtria ab omni Eccleſiæ antiquitate exempla & teſtimonia, vt iſtorum impudentiam nemo ſatìs & mirari & deteſtari poſſit, quòd eam exagitare & criminari non verentur. Certè autem dum Sanctorum inuocatio multis locis hodiè abolita eſt, tam propitio fruimur Deo, & aureũ experimur ſeculũ, vt propemodùm nemo ſufficiat cladibus, calamitatibus, maliſque innumeris, quibus continenter opprimuntur prouinciæ, dinumerandis. Olìm verò cùm id genus calamitates exiſterẽt, ſolebant publicæ fieri litaniæ, & ad placandum citiùs Deum, adhiberi ſanctorum ſupplices implorationes: atque ità redibat trãquillitas. Noui Euãgelij ſpiritus has curauit explodi, nè ſcilicet ſui conatus impediantur.

Eundem in modum paſsìm miſeris perſuaſerũt, nos bonis operibus noſtris eam Vim tribuere, vt illis ſolis gratiam Dei iuſtificationiſque beneficium & vitam æternam poſſimus promereri, quaſi nos CHRISTVM & eius gratiam reijciamus: quæ licèt ſit valdè craſſa & abſurda calumnia, tamen ſuis & verbis & ſcriptis id aſſecuti ſunt, vt plerique omnes verum eos dicere putent. Atque indè factum eſt, vt Monaſticæ vitæ profeſſores omnes planè contemptui habeant, tanquàm qui ſuis operibus, non Chriſti gratia, nitantur: vocantque eos ſanctulos operarios, vulgò Werckheiligen. Porrò ipſi nullum merendi vim tribuunt operibus bonis, quantumlibèt in gratia & charitate peractis, ſed ſola fide aiunt nos iuſtificari. Cùm autem ſcriptura euidentiſſimè dicat, Qui non diligit, manet in morte: certum eſt, eam fidem, quæ ſit ſinè charitate, iuſtificare prorsùs non poſſe. Nam vita fidei, charitas

Calumnia hæreticorũ.

I. Ioh. 3.

Fidei vita.

ritas eſt. Vbì ergò fidei iuſtificatio attribuitur, neceſsè eſt eam intelligi fidem,quę ſit cum ſpe & charitate coniuncta. Tolle charitatem,& fides mortua eſt.Quî verò iuſtificare,& vitã conferre poſſit fides mortua? Sed quid tandèm illi hac inanis fidei buccinatione effecerunt?Nimirùm quòd iacet apud illos ſtudium om̃e bonorum operũ, & viuitur planè genialiter,immò & bacchanaliter,idq; perpetuò,& plerũquè tum vel maximè,cùm ipſa temporis ratio hortatur ad continẽtiam,victûs parſimoniam, pœnitentiam,vitæ compoſitionẽ & pietatem omnem, nempè in ipſa ſancta hebdomade, qua Chriſti paſſionem toto orbe celebrare ſolet Eccleſia DEI. O quotiès illa hebdomade,atq; adeò in ipſa ſacra paraſceue,quæ ſaxa poſſet prouocare ad luctum & lachrymas propter paſſionem filij Dei,viſi ſunt apud iſtos prodigioſos Euangelicos laruis induti diſcurrere,comeſſatiõibus,cõpotationibus,libidini,atq; om̃i generi laſciuię,petulãtię & obſcœnitatis vacare,& in ijs ipſis tanq̃ p̃clarè & ex Euãgelicę libertatis p̃ſcripto geſtis,impotenter & ſcurriliter gloriari?Sed hæc vberiùs fortaſsìs, quàm pro inſtituto.

Nota Euangelicorum amentiam.

Angliæ rex abalienatur à Pontifice.

Hoc quoquè anno 1534. Angliæ rex, grauiſſimè ferens à Pontifice contra ipſum latam ſententiam de diuortio Catharinæ Cæſaris materteræ, totum ſe ab authoritate & obedientia Romanæ ſedis ſubducit, atq; in conuentu Parlamẽti Vueſtmonaſterij ſe ſupremum Eccleſię Britannicę caput vocat,eoq; nomine ſibi ſacrorum prouentuum annatas,vt vocant,decimaſq; deincèps perſolui iubet,& id genus alia facit, quibus eam laudem, quam ſuperioribus annis pro Catholica tuenda religiõe aduerſùs Luterum & eius farinæ homines ſuſceptis laboribus ſibi comparârat,prorsùs obliterauit. Sunt qui eum regem ſcribant cuiuſdam magni viri adulationibus deprauatum,à priſtina virtute deflexiſſe. Ità eſt certè

certè rerum humanarũ cõditio, vt iuxta Pauli ſententiam, qui ſtat, aut ſtare ſibi videtur, meritò videre debeat nè cadat. Eſt verò adulatorũ genus longè peſtilentiſſimũ, quod dum ſuis priuatis commodis ſtudet, aſſentando oĩa aut interdùm etiàm praua ſuggerendo ſub quadam honeſti ſpecie, non rarò etiàm optimos Principes corrumpit. *1. Cor. 10.*

Non diù pòſt Clemens pontifex diuturno ſtomachi vitio tabefactus, 6. Calendas Octobris diem clauſit extremũ, anno Põtificatûs vndecimo, ętatis verò 57. Rex Gallię bellum moturus erat Franciſco Sforcię principi Mediolanenſi, ſed obitus Pontificis moram & impedimentum intuliſſe putatur. Fertur Pontifex conſilio medici cuiuſdam vitæ ratiõe commutata, cùm alioquì firma eſſet valetudine & innato mẽbrorum robore prævalidus, celerem ſibi vitæ finem conciuiſſe, nõ ſponte ſua, ſed quòd medici conſilio parùm cautè ſeſe accommodâſſet. *Clemens VII. moritur.*

Per id tempus inter Cardinales principem locum obtinuit Alexander Farneſius patria Romanus. In eum propẽſo admodùm fuit animo Clemens, adeò vt ſi Pontificatus hæreditate poſſet obtingere, eum e teſtamento ſibi hæredem ſcripturum affirmaret: hortareturq; Hippolytum Medicem Cardinalem, vt modis oĩbus eum ſibi ſubſtituendum curaret. Quod etiàm factum eſt. Nam ſimulatquè Clemens inter viuos eſſe deſijt, non diù pòſt 35. Cardinalibus conclaue ingreſſis, in Alexandrum Farneſium, qui & ętate omnes anteiret, & iam quadraginta annis Cardinalis fuiſſet, vota ferè omnium rara quadam concordia, ſimplicitate, religione collata ſunt. Non enim ſyngraphis ſuffragiorum obſignatis, & e more in vrnam coniectis, ſed publico conſenſu & pręclara voce Cardinalium omniũ, Pontifex eſt ſalutatꝰ, & ſecũdo Non. Nouẽb. ità vt moris eſt, coronatus, Alexãdri nomine in Pauli tertij mutato. *Alexandri Farneſ. cõcors electio.*

Eodem

Lātgrauius reſtituit Vuirtenbergicum. Eodem anno Lantgrauius Haſſiæ, pactus priùs cum rege Gallorum, copias conſcripſit, & bellum mouit regi Ferdinando, q profligato Vlricho Vuirtenbergenſi principe, eius ditiōem occupârat. Ferdinandus volebat iure & legibus agi, ſed ille interìm producit exercitum, & apud Lauſenum oppidum in fugam actis copijs Ferdinandi, quibus præfuit Philippus Palatinus, Vlrichus princeps reſtituitur. Tandèm certis quibuſdam conditionibus pax inter Ferdinandum & Lantgrauium atque Vlrichū conciliata eſt Reſtitutus Vlrichus, mox Catholicis pulſis, Luteranos & Zuinglianos cōcionatores recipit. Stutgardiæ Luteranus, Tubingę Zuinglianus concionator regnabat. Ea res contentionem peperit, quam Bucerus verſipellis componere nitebatur, ſed princeps voluit, nè ab Auguſtana cōfeſſiōe diſcederetur. Ità Luteri dogma Zuingliano fuit ijs in locis efficacius. Eodem quoquè tempore inter Ferdinandum & Saxoniæ Electorem pacem fecerunt *Saxo conciliatur Ferdinando.* Moguntinus Archiepiſcopus & Saxoniæ Princeps Georgius. Aegrè enim hactenùs adduci potuit Saxo elector, vt Ferdinandum pro Romanorum rege agnoſceret.

Carolus ſtudet paci Italiæ. Per hoc tempus Carolus Cæſar non obſcurè veritus, nè quid in ipſum Franciſcus rex moliretur, prȩſertim cùm nō ignoraret, quas ille ſibi copias & legiones peditum veteri Romanorū more in Gallijs pararet, quidq; cum Germaniæ quibuſdā Principibus haberet commercij, licèt adhuc res quietæ eſſe viderentur, in eam curam diligenter incubuit, vt pacem in Italia conſeruaret. Iam enim elapſum erat tempus induciarum, quas Bononiæ cum Pōtifice & alijs quibuſdā fecerat, quo tempore Hiſpani milites ex Italia ad Pontificis preces deducti, in diuerſa loca abière, magno Gallorum cōmodo, ſi in Italia bellum facturi eſſent. Qua quidem in re, vt

pleriſque

plериſq; alijs, Carolus optimus Cęſar plùs Pōtificis
precibus tribuiſſe videri poſſit, quàm eſſet ex vſu &
dignitate ipſius Cæſaris: ſed multa faciebat pacis
ſtudio, licèt pleriſque nunquàm poſſet ſatisfacere,
qui eius potentiam & proſperos ſucceſſus parùm
æquis animis ferre viderētur. Itaque vt Franciſcum
Sforciam arctiùs ſibi deuinciret, è Belgio accitam
Chriſtianam, Chriſtierni captiui regis Danorum fi-
liam, ſuam è ſorore neptem, illi matrimonio iūgit.
Nuptiæ Mediolani celebratæ ſunt regio ſumptu, &
qui populis vix eſſet tolerabilis, ſed tamen æquio-
ribus tolerat⁹ eſt animis, quòd diuturnæ pacis ſpes
ampliſſima oblata videretur. Alios quoquè Italiæ
proceres magnis affecit muneribus, & Andreā Au-
riam Melphitano donauit Principatu, & eius ꝓpin-
quis ac trierarchis auxit ſtipendia. In eius enim viri
conſilio & virtute totius Liguriæ opes & claſſes co
piæque nauales ſitæ erant. Atque hunc in modum
confirmatis Principum & procerum animis, Cæſar
rebus ſuis proſpexit.

Franciſci Sforciæ nuptiæ.

Iiſdem fermè diebus, quibus Pontifex Clemens
è viuis exceſſerat, Aloyſius Grittus, Andreę Gritti
Venetorum Principis filius, cùm iam apud Solimā-
num Turcarum Tyrannum ſumma flagraret gra-
tia, & ampliſſimi ei honores offerrentur, iuſſu Soli-
manni cum mādatis & authoritate miſſus in Hun-
gariam, vt conſilijs oṁibus pacis & belli intereſſet,
tanquàm Solimanni legatus, ab Hungaris trucida-
tus eſt: vt blādientis fortunę ludibria diſcant mor-
tales contemnere, & animum ad ampliſſimos regni
cæleſtis honores appetendos transferre. Eo ferè
tempore, quo Solimannns iter habebat in Arme-
niam, & Hariadenus Barbaruſſa cum ingenti claſſe
Turcica in Italiā & Africā ꝓperabat, Grittus Con-
ſtantinopoli ꝓfectus cū multis & equitib⁹ & pediti-
bus Turcis, aliquot etiàm Italis & Hūgaris, ſupato

Ludouicus Grittus.

Da-

Danubio, venit in Valachiam, quæ olim quidé Mœ-
ſia ſuperior fuit, at hodiè in Moldauiam & Tráſal-
pinam ſecatur. Indè conciliata priùs amicitia Petri,
qui tũ apud Moldauos rerum potiebatur, in Tráſ-
ſyluaniã deflexit, cui tunc pręfectus erat Americus
epiſcopus Varadinẽſis, de quo mox plura dicemus.
Porrò verò plurima vſus authoritate Grittus, ad ſe
tãquàm ad Solimanni legatũ paſsim iuſſit res con-
trouerſas omẽs deferri. Habuerat ille Byzantij vil-
lam ſuburbanam cum hortis amœniſſimis, quę do-
no dederat Abraimo viro primario inter Baſſas.
Eius verò commendatione multam iam Solimanni
gratiam erat adeptus, relictusq́; ab Abraimo in Pã-
nonia, Budam cõtra Ferdinandi exercitum fortiſſi-
mè defenderat: atque adeò ab ipſo quoquè Ioanne
Vaiuoda regni Hungarici quæſtor erat effectus, &
filius ei9 Antonius ab eodem donatus eſt ſacerdo-
tio Agrienſi admodùm opulento. Verùm his fortu-
næ arridentis ſucceſſibus factus confidentior, eti-
àm contra Tranſſyluanię pręfectum ea molítus eſt,
quæ illi certiſſimum exitium attulerunt. Erat is, vt
iam diximus, Americus Cibachus Epiſcopus Vara-
dinenſis, vir illuſtri nobilitate, magna potentia, &
virtute eximia, dignitate à rege id temporis proxi-
mus, multaque authoritate præditus. Idem autem
ipſe moleſtiſſimè ferebat, Turcas paulatim in opu-
lẽto illo regno nidificare & augeri viribus: atq; eo
nomine Grittum quoquè minimè paſſurus videba-
tur. Hunc ergò virũ opera Hungari cuiuſdã Grit-
tus opprimẽdum curauit, quanquàm incertum eſt
vtrùm trucidari eum voluerit, an tantùm viuũ cap
& ad ſe adduci, quô vinctũ catenis ſub cuſtodia By-
zãtiũ mitteret. Vtcũquè ſit, Americ9 nihil tale me-
tuens, Hungari ducis perfidia capite truncatus eſt.
Caput ad Grittum allatum eſt, quo ille conſpecto,
paulò pòſt viſus eſt pœnitere, præſertim quod Hi-
erony-

Americus Epiſcopus Varadinenſis cæditur.

eronymus Laſchus qui tum aderat,id factū impro-
baret, aitq; Americum iurè quidem cęſum eſſe: ſed
ſe eū capi potiùs,quàm interfici cupiuiſſe. Vbì autē
ad hominum aures Americi cędes perlata eſt,incre-
dibili dolore perciti, necē eius magna animorum
conſenſione & contentione quamprimùm vlciſci
decernunt.Fit magnus hominum cōcurſus,& pau-
cis diebus ſupra quadraginta millia peditū & equi-
tum confluūt,duce præcipuè Mailato,qui Americi
uit ſtudioſiſſimus. Grittus interìm paſsìm ab omi-
bus,quibus plurimùm fidebat,deſtitutus,vt eſt ple-
unquè mortalium genus in rebus dubijs parùm
cōſtantis fidei,in magnas adductus anguſtias,inſu-
per morbo corripit. Tādèm ad Moldauos receptū
e habiturum ſperās, in fugam ſe dedit,ſed non in-
entis Moldauis, in hoſtes incidit, atque ità adex-
tremùm ingēti machæra caput ei detruncatum eſt. *Grittus trucidatur.*
n eius autem ſanguine, quæ fertur eſſe eius gentis
onſuetudo,proceres & propinqui Americi penu-
s militares intinxerunt,vt eſſet apud illos diutur-
a expetitæ vltionis memoria. Quę quidem barba-
videtur eſſe conſuetudo. Porrò Hungarus ille,
ui Americum occíderat, infeſtioribus animis &
rociori ſupplicio affectus diſcerptuſque eſt. Grit-
cadauere poſteà nudato,in eius femorali loculus
uentus eſt, gemmas habens precij inæſtimabilis,
i vt om̄is illa p̄da quadringentis nummū aureorū *Præda Gritto cæſo ablata.*
illibus æſtimata ſit.Sunt qui putēt Grittū Byzātij
tū, & apud Turcas educatū, ſtudioq; Abraimi,q
ud Solimannū facilè principē gratię locum obti-
bat,Solimāno egregiè cōmendatū,atq; ad ſum-
os honores,ſi Chriſtianā religionē abiuràſſet,p-
uendū,nō multùm ab hac execrabili defectione
horruiſſe.Sed id nō eſt admodùm veriſimile,ma
nè quòd parentem haberet iam grandęuum,Ve-
tiarum principem,quem nollet tam immani ſce-

lere in ſummos animi dolores mortemq́; ipſam p̃cipitare: tum etiàm ꝙ res facultatesq́; ſuas in Pannoniam abſportâſſet, vt illic procùl Byzantio inter Chriſtianos vitam exigeret. Porrò verò diſcũt hoc eius repentino interitu, qui huius mundi proſperis ſucceſſibus fruuntur, nè ſe illis dedant. Nam tunc vel maximè fallit vitæ proſperitas, cùm pręcipuè arridet. Sed quis hęc miſeris perſuadeat mortalibus? Volunt eſſe beati in hac vita miſera, & tamen tum plerunquè ſupremam adeũt calamitatem, cùm iam ſe fore putant omnium beatiſſimos. Exempla extant innumera, ſed faſcinata hominum pectora pergunt ſuo more. Suprà diximus, Hieronymum Laſchum Polonum Byzantij id effeciſſe, vt Solimânus ingentibus copijs in Hungariam proficiſceretur, & Iohannem Vaiuodam in regnũ reſtitueret. Is igitur Laſchus à Gritti cęde Budam, Iohãne rege iubẽte, vocatus, tormentis ſubiectus eſt, vt Gritti cõſilia & machinationes proderet. Atquì orante pro illo Sigiſmundo Poloniæ rege, tandèm euaſit, & in Poloniam profugit. Non omninò pręter meritum in eam calamitatem is incidiſſe videtur, quippe qui auſus fuerit Turcas immaniſſimos Chriſtiani nominis hoſtes in Hungariam euocare, ſcilicet vt dum Iohanni Vaiuodæ gratificari vult, totum orbem Chriſtianũ in ſummum diſcrimen vocaret.

Turca bellũ mouet Perſis & Afris.

Hoc ipſo tempore, quo Grittus è Thracia in Pãnoniam abijt, Solimânus Turcarum princeps due ingentia terra mariq́; bella mouit, impotenti quadam arrogãtia totius orbis imperium ſibi pollicẽs ſi Perſas & Afros ſub iugum miſiſſet. Ex Africa enĩ facilem ſe videbat aditũ habiturũ in Hiſpanias, Siciliam & Italiam. Erat tum illi Africæ inuadendæ author & incentor Hariadenus Mitylenæus Barbaruſſa, Algerij rex in Numidia proxima Mauritaniç, cuius crebræ victorię celebrem illum apud Soli-

limannũ reddiderant,adeò vt Byzãtium ad ſe euo-
catum,inter Baſſas annumerârit,& mari præfecerit.
Is Hariadenus fratrem habuit Horuciũ: vterq; pa-
tre Mahometano in inſula Lesbo natꝰ eſt,arreptaq;
biremi, piraticam exercere cœperunt ſub Camale
archipirata. Interìm aucti viribus, nauibus, copijs,
multaq; præda,Mauritaniam prædabundi adiêrunt.
Algerij tunc duo fratres de imperio contendebãt.
alter in ſuam perniciem Horucij opem implorat.
Eam non negat Barbarus, ſed intereà gentis inge-
nium & vires explorans,animaduertẽſque Mauro-
rum mobilitatem & inter ſe diſcordiam, ea occaſi-
one opportunè arrepta, Algerij regnũ multis pro-
ligatis occupauit. Multa deindè proſperis ſucceſ-
ibus fortiter geſſit:ſed nõ diù ea proſperitate fre- *Horucius*
us,captus ab Hiſpanis & Mauris equitibus,neci da- *pirata neci-*
us eſt.Eius ferociſſimi piratæ caput in Hiſpania cir- *datur.*
unlatum, multis lætitiam attulit: ſed ea diuturna
on fuit,ſuccedente illi Hariadeno fratre eius, qui
am totius Africæ imperium ſpe deuorârat, maxi-
nisque ſæpè cladibus Afros & Chriſtianos dein-
èps affecit,multis ijſdemq; proſperrimis terra ma-
ique partis victorijs,non è Chriſtianis modò, ve-
ùm etiàm Mauris & Numidis,quos vehemẽter at-
riuit.Eius igitur,vt dixi,fama permotus Soliman-
us,cùm è Pannonia turpiter fugiens Byzãtium re-
ertiſſet,eũ ad ſe acciri iubet.Ille hoc accepto nun-
o,incredibili afficit lætitia,moxq; cũ egregijs ali-
 muneribꝰ Solimãno præſentandis,ſe dat itineri.
uit eius aduentus gratiſſimus Solimanno, coram
uo multa acutè & grauiter dixit præter alia de re-
us Chriſtianorum, & quàm illi fœda inter ſe diſ-
ordia diſtraherentur: de profligando item Mule-
e Tuneti rege,quem multis modis criminabatur.
ec tamen interìm deerant, qui inuidia quadam
rquerentur, cùm eum cernerent exiſtimationæ

creſcere apud Solimannum,& iam cunctantiùs admittebatur ad Solimāni conſpectum, tandemq́; ab ipſo Solimāno iuſſus eſt adire Abraimum, qui tum in Syria erat cum exercitu. Quanuìs autem ſentiret id ad ſuam ignominiam pertinere, at tamen imperij cupidus, terreſtri itinere adijt Abraimū: à quo honorificè receptus,& per literas Solimanno egragiè cōmendatus, Byzantiū redijt, ſuſceptusq́; ob Abraimi commendationē magna animorū propenſiōe, coram Solimāno rursùs multa de gerendo in Africa, cōtra Muleaſſem pręſertim, bello perorauit. Habebat autē ſecum Roſcettem muleaſſis regis fratrē, ante annos aliquot domo pulſum, quē Baſſis oſtētans, belli in Africa gerendi occaſionem captabat.

Barbaruſſa fit Turcicus maris præfectus.

Solimannus multo iudicio perpenſis, quæ erant à Barbaruſſa dicta, illum Baſſam creat, totius maris imperium ei defert, vexillum, ſceptrum, gladium de manu tradit, & vt dicta factis p̄ſtet, hortatur. Ità ille cum ingēti claſſe octoginta triremiū & aliquot biremium, multa onuſtus pecunia ex ęrario deprōpta, vela ventis permittit, maximaque Italiæ littoribus damna dat, aliquot vrbibus captis & direptis, multis Chriſtianis cæſis & interceptis. Indè adeò celeriter in Africā flectit iter, vt priùs eò peruenerit, quàm ab Italia deflexiſſe putaretur. Fuit tum etiàm Romæ non parùm trepidatū,& niſì prępotens Deus rebus Chriſtianorum proſpexiſſet, longè deteriora ab illa immani belua pati facilè potuiſſent. Ea autem in Africam traijciendi celeritate vſus eſt, vt Muleaſſem Tuneti regem imparatum opprimeret.

Africæ hiſtoria breuis.

Libet hîc pauca quędam de Africa, itemq́ue Muleaſſe & Tuneti regno commemorare, quę legiſſe iuuet. Africa multas olìm Romanorū colonias habuit, eò deductas ob ſoli fertilitatē, poſtquàm Carthago Romani imperij æmula deleta fuit. Regebat autem proconſulari adminiſtratione vſq; ad Van-

dalorum irruptionem, quos Beliſſarius protriuit. Poſteà verò redacta eſt in Grȩcorum imperatorum prouinciã, qui quotannis duces & prȩſides eò mittere conſueuerunt. Poſtremò Saraceni Mahometicam ſuperſtitionem, pulſis Chriſtianis, in eam vi & armis expugnatam inuexerunt, adeò vt etiàm in Illiberi, quam nunc Granatam vocant, Mauri ſedem ſuam ſtatuerint, & Cordubæ gymnaſium cum inſigni bibliotheca ſit conſtitutum, vbi Arabicæ literæ ex profeſſo iuuentuti traderentur. Fuerunt ibì non pauci egregia eruditione & prȩclaris ingenijs viri. Atquì nõ ſolis literis dabatur opera, ſed etiàm militiæ: quo factum eſt, vt tota penè Hiſpania Punicis armis ſubacta ſit. Verùm poſt ſexcentos demùm annos noſtra ferè memoria Ferdinãdus Hiſpaniæ rex inſigni virtute & ſingulari Numinis fauore è tota Hiſpania, pͤſertim verò Granatæ ſiue Bȩticȩ regno, impuros Mauros exturbauit. Hiſce temporibus in Aphrica plurimùm omnium opibus & imperij amplitudine valent Tunetani & Feſtani reges: ſed Tunetani & imperij antiquitate & generis nobilitate prȩcipuam ſibi comparârunt authoritatem. Ab ijs enim ſacra & iura oĩa peti ſolebant. Supra Tunetum itinere tridui vrbs eſt Caruenna: in ea templũ eſt peruetuſtum, & ſacerdotum pro eiꝰ gentis ritu ſanctiſſimorum collegium: eaq́ue cauſa vrbs libera eſt & immunis: ibiq́; Mauri & Numidæ ꝓceres etiàm è remotis apportati tumulantur, quòd putent illorum ſacerdotum prȩcipuam eſſe vim & efficaciã ad impetrandam ijs, qui illic humati ſint, cæleſtem beatitudinem. Ditio Tuneti regis octingentis ferè millibus paſſuum in ora ab occaſu ad Oriẽtem extendebatur. Feſtani verò in Tingitana Mauritania, quòd plurimùm armis & equitatu polleãt, cum Luſitanis perpetuò belligerantur. Reliquȩ regiones & oppida, pͤcipuè circa orã, regulis, quos Scecos vocant,

Granatã obtinẽt Mauri.

Caruenna vrbs.

Ditio Tuneti regis.

cant,parét.Porrò mediterranea loca Numidæ,vno nomine dicti Arabes,vagabundi incolūt,cum Afris bella gerunt,& pro more bella cient,alunt controuerſias,perpetuò militiæ ſtudēt,pecoris & agri colēdi operam in ſeruos, præſertim Aethiopes,reijciunt,quandoquidem gentes omnes nobilitate ſe facilè anteire perſuaſum habent, originem ſuam ab vetuſta Pœnorum ſtirpe repetētes. Diuiſi in multa agmina à Nilo amne introrſùs ad Atlanticū Oceanum extenduntur, & cùm incertis vagētur ſedib⁹, certis tamen pagorum finibus imperia pręſcribūt. Viuūt admodùm parco & tenui victu:ficu ſicca,dactylis,pulticula atque acido lacte conuiuia finiunt: Si quid verò ex venatione aut falconum aucupijs, quibus præcipuè delectātur,prędę ceperint,tum q. dem epulātur. Equum pernicitate inſignē immenſo precio, alioquì ſeminudi & egētiſſimi homines, ſibi parant:is totius patrimonij eorum cenſus eſt. Nam ſi deſint bella,tota vita in latrocinijs & venationibus agitur. Vxores admodùm ſeruiliter viris officia etiàm vilia exhibent. Vtuntur verò equites ęſtate iuxtà àc hyeme pellicea talari tunica, quippe quę & vētos poſſit arcere à corporib⁹,& in magnis ſolis ardoribus ab ęſtu corpora tueatur.Ità quidem illi perſuaſum habent,licèt apud nos ridiculum videri queat,ęſtiuo cęlo corpora pellib⁹ operire.Habent quoquè corporum frictiones,artuū plicationes & cōtentiones,quibus exercitatiōibus & morbos depellunt,& à pharmacorum moleſta vexatione ſeſe tuentur, atq; ad multam pertingūt ſenectutem,ità vt plerūquè ſinè vllo doloris ſenſu inter familiaria ſuorum colloquia mortis debitum perſoluere videantur.Ex hac gente traxit originem Lentigeſia Muleaſſis Tunetani regis mater,cui⁹ & hortatu & induſtria Muleaſſes regnum vſurpauit. qui ſanè fratres ſuos ferè oēs,cùm eſſent duo & viginti, barbarica

Arabes.

Victus Arabum.

Veſtitus.

Corporis exercitationes.

Lentigeſia mater Muleaſſis.

barbarica crudelitate partìm peremit, partìm candenti ferro oculorum vſu priuauit: quoſdam etiàm fratrum filios iugulauit, multaq; alia ſanè crudeliter geſſit in ſuum ſanguinem & paternos amicos quoſdam atque etiàm nouercas, vt non immeritò omnibus inuiſum & odioſum ſe reddiderit, ob ſuam feritatem regno tandèm exutus, vtì dicemus. Habuit fratrem ipſo natù maiorem, Roſcetten nomine. Is multorum Numidarum ducum fretus ſtudio, bellũ Muleaſſi fecit, ſed re parùm feliciter tentata, ad Barbaruſſam confugit, à quo nõ multò pòſt Byzantium ad Solimãnum perductus eſt, & licèt in libera cuſtodia, tamẽ in catenis ibì derelictus, ſparſa interìm fama, Roſcettem Solimanni beneficio & opera in Tunetanum regnum reſtitutum iri. Erat enim Muleaſſes iam pleriſque admodùm inuiſus, porrò Roſcettis nomen longè gratioſius. Hac ſimulatione Hariadenus quædam loca Muleaſſis ditioni ſubiecta occupauit, perſuaſis populis Roſcetten eſſe in claſſe, qui mite ac liberale ingenium præ ſe ferens, in ipſa quoquè Tunetana vrbe miro ſtudio expectabatur, præſertim aduentante iam claſſe Turcica, quę ex Tuneti arce cõſpiciebatur. Interìm Muleaſſes peſſimè ſibi cõſcius, à quibuſdam admonetur vt fuga ſibi conſulat. Et ille quidem fugam inijt, at Hariadenus vrbe primùm multa omnium gratulatione ſuſceptus eſt: vbì verò Roſcettes nuſquàm comparuit, Tunetani in tumultũ verſi, Muleaſſem reuocare inſtituunt, mox arma corripiunt, in Turcas magno impetu irruũt, ad arcem aduolãt, eamq; expugnare moliũtur, ſed fruſtrà. Nam Turcæ magna vi in homines bellicę rei imperitos ex arce duabus portis erumpunt: fit tetra cędes ciuium: Muleaſſes ipſe vix ęgrè euaſit, liberaliter ex illa fuga habit9, & ſumma fide ſeruat9 ac defẽſus à Dorace regulo, cui9 ſoror Muleaſſis mater fuit: manſitq;

Muleaſſes fugit.

Turcæ occupant Tunetum.

apud eum vſque ad Caroli Cæſaris aduentum, qui fuſo fugatoque Barbaruſſa, eum in regnum reſtituit, vti poſt referemus.

Porrò Hariadenus magna annonæ penuria aliįſque rationibus permotus, cum Tunetanis inducias paciſcitur, blandaque oratione perſuadet, vt in Solimanni verba iurare non dubitârint. Rebus Tuneti compoſitis, Numidarum principes, vt eſt eius gẽtis admodùm venale & mobile ingenium, facilè ſibi conciliauit, ac deindè miſſis Turcis, vrbes tum mediterraneas tũ maritimas deditione recipit intra dies non multos. Ità tum Solimãno ceſſit Tunetanum imperium opera audaciſſimi piratę Hariadeni Barbaruſſæ. Non dubium quin ea res ſummoperè incommodatura fuerit Chriſtianorum vicinis prouincijs, niſì Caroli Cęſaris virtute ex illo nido paulò pòſt Turcica barbaries excluſa fuiſſet, vt breuì dicturi ſumus.

Tunetani iurant Soliманno.

Solimãnus in Perſas mouet.

Hoc etiàm anno cùm Barbaruſſa Byzantio excederet, Solimannus cum ingenti exercitu in Perſas mouit, bellum illaturus Tammaſo Perſarum regi. Iam enim Iſmaël Sophus eius parens, qui ob multa fortia facinora Magni cognomen adeptus fuit, deſiêrat eſſe in humanis, quatuor relictis filijs, è quibꝰ natù maximus Tammaſus patri in imperio ſucceſſit: reliqui fratres ampliſſimis ſunt pręfecturis ex patris volũtate honeſtati. Porrò Tãmaſus Ottomannorum genus vehementer exoſum habens, bellum animo meditabatur in Solimannum, vlturus iniuriam, quam à Selymo pater ipſiꝰ accepiſſet. Perſico imperio ſubiectæ gentes, hodiè vno nomine Agiamij vocantur, & diuerſam à reliquis Mahometanis plerique ſuperſtitionem ſectantur, de qua iam ſuprà diximus, cùm de Iſmaële Sopho ageremus. Fiebãt interìm excurſiões tum Perſarum in Turcicas, tum Turcarum in Perſicas ditiones, quæ quaſi prælu-

Agiamij dicuntur oẽs Perſis ſubiecti.

ludium graui inchoando bello facere viderentur. Vbì em̃ Solimannus didicit, quid Perſæ molirẽtur, vt erat excelſo & elato animo, vehementer in bellũ Perſicum accendebatur, dolens nihilo minùs haud mediocriter, à Chriſtianorum infeſtatione hac ſe occaſione diſtineri.

Erat inter Turcicos Baſſas lõgè princeps Abraimus, qui in ſuũ exitium, vt pòſt dicemus, Solimannum vt bellum Perſis faceret, plurimùm incitauit, quandoquidẽ incredibili & ſumma apud Solimannum gratia & authoritate pollebat. De hoc Abraimo pauca referre operęprecium fuerit, vt eius exẽplo diſcant ſapere, qui huius vitę ſecundis vẽtis ad omnem voluntstem perpetìm fruuntur, ſintq; memores conditionis humanę, & quàm nihil certum, nihil ſtabile, neque diuturnum habeat vita pręſens. Abraimus ergò ignobili Epiri vico natus, Scandarbaſſæ magno apud Turcas principi à prima pueritia ſeruiuit. Ibì ergò Mahometica ſuperſtitione imbutus, (licèt ſint qui putent eum nunquàm ex animo Chriſtianiſmũ deſeruiſſe) pro mira ingenij dexteritate celerrimè didicit Arabicè legere & ſcribere, & pleraque alia, quibus longè gratiſſimus eſſet tum Scandarbaſſę ipſi, tum ipſius gyneceo, adeò vt Solimanno etiamnùm puero, ceu feſtiui & elegantis inprimìs ingenij ac moris ſeruus, dono miſſus ſit, cum quo pariter educat⁹, ſenſìm ad ampliſſimos ab illo honores, pręfecturas, opes & dignitates eueᵭ⁹ eſt, Veſiris etiàm inter Baſſas dignitatem adeptus, qua nulla maior dari poteſt. Quin etiàm regij ſcrinij ſigillum Solimannus ei tradidit, & non modò ab intimis eum cõſilijs, ſed etiàm voluptatũ horarumq; omnium comitẽ habere voluit, ità vt iam tanquàm Imperij conſortem etiàm potentiſſimi quique eum ſuſpicerẽt & colerent, hac ipſa immodica grã hauddubiè certum illi exitium breuì paritura. Hac ergò

Abraimus princeps inter Baſſas.

Abraimi hiſtoria.

Veſiris apud Turcas dignitas.

fretus fiducia, Solimannum in Perſas concitabat, Germanos omni tempore inuictos, minimè bello laceſſendos dictitans: breuì fore, vt ipſi mutuis contentionibus & diſſidijs cōfecti, nullo negocio Turcis ſe abſque vllo periculo diripiendos & occupandos prębeāt. Eius crebris adhortationibus inflammatus Solimannus, maximo Chriſtianorum commodo ab Europa in Aſiam arma vertit. Fuit ſanè idē Abraimus erga mercatores Chriſtianos, haud obſcurè id moleſtè ferētibus Turcis, animo liberali & perquàm humano, perpetuo atque mirifico eos patrocinio & fauore perſequutus. In diuerſam autem ſentētiam trahebatur Solimannus tum à matre ſua, tum vxore Roxolana, quæ ambæ Abraimū oderāt, nec raró pſeudoturcam & ex animo Chriſtianum per contumeliam vocabant. Verùm muliebria conſilia Solimānus facilè contempſit, Abraimum ſecutus. Itaque euocato vndiquè milite in Perſas, Vlamane (qui à Tammaſo profugus, ad Solimānum ſe contulerat) itineris duce vſus, in Armeniam cōtendit. Vbì ad Caim eiuſdem Armenię vrbē peruenit, ſumma cepit admiratio Turcas omēs, quòd nullus eis Perſarū exercitus longo itinere occurriſſet. verùm Tammaſi conſilium erat, relictis vrbibus montes petere, donèc Hiberi & Albani leuis equitaturę, qui Perſas cataphractos antecedere conſuêſſent, ſuperuenirent. Ea rē per exploratores cognita, Solimannus caſtra mouit, rectaq; ad eum perrexit. In eo itinere Tauriſiū ampliſſimā vrbem abſq; vllo maleficio ingreſſus, moxq; egreſſus, Sultaniā petijt haud procùl indè diſtātem, q̄ olìm Perſarū regia fuit, ſed à Tamerlane Tartaro deuaſtata, adhuc vetuſta dignitatis ſuę templorū ornamenta retinet. Ad eā vrbem aliquandiù hęrēte Solimāno, ex vicinis altiſſimis mōtibus, quos niues perpetuę obſident, ſęuiſſima erupit tēpeſtas paulò ante æquinoctiū ęſtiuum, vt

Tammeſus abit in montium receſſus.

Sæua tēpeſtas vexat Turcas.

vt ex ipſis montiũ iugis pręalta nix in cãpos,vbi So limannus Tãmaſum ſuſtinebat, vẽtis propellẽtibus decideret,& ea immanis procella Turcarũ tabernacula diſijceret,iumenta & vel maximè camelos grãdi numero perimeret, milites permultos extingueret,adeò vt nec Solimannus ipſe multùm à periculo abfuerit. Auxerunt eam cladem noctis tenebræ, & timor hoſtis propinqui,licèt is longè abeſſet. Nõ deerant,qui magorum incantationibus eam tẽpeſtatem excitatam autumarent. Poſtera luce ſolis radij multis attulère remedium iam frigore & metu attonitis. Solimannus nonnihil recreato exercitu in Aſſyriam proficiſcitur, hortante Vlamane tranſfuga,ac nullo negocio potítur Babylonia. In ea vrbe Caliphæ ſacrorũ principis ſedes eſt, quem Mahometani reges omnes obſeruant, isque ex veteri inſtituto & adoptat & confirmat Aſſyriæ reges, ità vt etiàm Solimannus ab eo inſignia atq; ornamenta eius regni accipere voluèrit. Vrbs illa, ſi veteris ſtructuræ ambitus expẽdatur,longè omniũ ampliſſima eſt,libuitq; Solimanno in ea hyemare:ſed iam multa illic vaſtitas conſpicitur,horti innumeri ędificijs coniuncti, agri quoquè aratris proſciſſi, ferarumq; captiuarum & incluſarum nemora. Frequẽs indè nauigatio eſt ad Ormutiũ Perſici freti vrbem clariſſimam, in qua hodiè Luſitaniæ rex ſuũ habet præfectum, & fides Chriſti catholica mirificè propagatur agẽte eodem rege,& ea in re Maiorum ſuorum clariſſimorum Luſitaniæ regum,pietatẽ egregiè ſectante. Nec fide carent quæ ab antiquis ſcriptoribus de hortis pẽſilibus, de regia ſtructurę admirandæ,& murorũ incredibili magnitudine prodita ſunt,cùm hodieq; earũ rerũ veſtigia nõ deſint. Exceptꝰ eſt Solimãnus ab Aſſyrijs & Meſopotamię populis mira propẽſione,ità vt p vrbes illarũ regionũ exercitus in hybernis collocaretur. Quæ deincèps

Turca potitur Babylonia.

Babylonia Vrbs qualis

cèps tum Solimanno, tum Abraimo acciderint, anno ſequenti referemus.

Turca redit in Perſidem.

ANno 1535. Solimannus, hortante Abraimo & Vlamane, in Tammaſum arma inſtaurat, egregiâ quandoquè, vtì ſperabat, ex Perſis victoriâ relaturus. Itaq; Tauriſium reuertitur, Tammaſo indè ad eius inopinatum aduẽtum in Coraxenos iterùm abeunte: vrbemque ampliſſimam, licèt iuſſa facere paratis incolis, ſęua barbarie militi diripiendâ obijcit, & ipſe quoquè multa ornamenta ex regis palatio parùm liberaliter ſecum abſportat Byzantium, prętcr artifices ſericos, ſeruos quoquè & delectam vtriuſque ſexûs iuuentutem, quorum erat ingens multitudo. Ea pręda onuſtus, cùm iam aduentantis Tammaſi fama increbreſceret, redit in Meſopotamiã: nec eo in itinere abfuiſſet à periculo exercitus, nisì falconum & ſclopetorum ictibus Perſæ abſterriti fuiſſent. Verùm enimuerò iam Tãmaſus Tauriſium rediêrat, eumque perſequi ſtatuit, ſed cataphracti Perſæ leuiſſimos Turcas equites inſequi nõ poterant. Interìm Delimenthes ſatrapa fortiſſimus petit à Tammaſo certum expeditorum equitum numerum, cum ijsque per nota itinerum compendia Turcas inſequitur, eosq; iam nihil aduerſi formidantes vndiquè inuadit, perturbat, opprimit, ità vt Baſſæ ipſi vix euaſerint. Vix vſquàm Turcæ maiorem cladem vel in pugna cruentiſſima feruntur accepiſſe, ablatis pręſertim tormentis atque tabernaculis, cunctisque vaſis caſtrenſibus & impedimẽtis, atque inſupèr pluſquàm dimidia equorum parte deſiderata. Fuit hoc ad tertium Octobris, quem diem poſteà celebrem Perſæ habuêre. Ea clades Solimanni animum vehementer afflixit, omninoque Byzantium redeundum ſtatuit, interìm profundè ac diſſimulanter inexpiabili odio in Abraimum cõce-

Tauriſium diripitur.

Ingens Turcarũ clades.

cepto, qui ei huius infelicis expeditionis ſuaſor fu-
ſſet. Vbì Byzantium redijt, atrox Abraimo multo-
um procerum conſpiratione, quibus iam immo- *Abraimus*
lica eius potentia nimiſquàm inuiſa eſſet, inuidia *perdit gra-*
conflata eſt, atque apud Solimannum gratia eius *tiam.*
omnis conuulſa eſt, matre quidem & coniuge Soli-
nãni, primis eius exitialis odij authoribus, quę fer-
e non poterant, ad ſerui vnius arbitrium tantum
rincipem hucillucque impelli. Nam certum eſt,
ulli ferè vnquàm tantum apud principem tributũ
uiſſe, quantum ipſi Abraimo: ſed ea gratia in ſum-
num odium repętè mutata eſt, vt rectiſſimè admo-
uerit propheta Regius: Nolite, inquiés, confidere
n principibus, in filijs hominum, in quibus non eſt *Pſalm. 145.*
alus. Plurimùm verò Abraimi exiſtimationem prę-
grauabat, quòd haud obſcuris indicijs compertum
ſſet, eum Chriſtianorum rebus fauere, proptereaq;
Solimannum à Carolo Cæſare & Ferdinando re-
ge, itemq; Venetis infeſtandis ad Perſas reuocâſſe.
Erat enim Solimannus acerbo in Venetos animo,
um quoquè Carolum Cęſarem vehementer ode-
at, quòd didiciſſet eum per legatos cũ Perſis egiſſe,
uſpicareturq; eum Tammaſo tormenta per Luſi-
anos è finitima India ſuppeditaturum. Itaque Ab-
aimus ingrati & perfidioſi erga Solimannũ animi
onuictus, cùm circiter Idus Martias in regiam fuiſ-
et admiſſus, acerbiſſimis verborum flagellis cæſus
ſt, ſeueriſſimeque à Solimanno obiurgatus, nec vl-
is lachrymis ad Solimanni pedes proſtratus, ſęuum
ius animum flectere potuit. Nocte indè proxima, *Abraimus*
n puluino dormitans in cubiculo, cultro adunco, *iugulatur.*
quem Solimannus carnifici de manu tradiderat, iu-
gulatus eſt. Porrò ſole orto ſupellex & pecunia ei9
omnis in fiſcum relata eſt, nihilque ferè pręter do-
em miſerrimæ coniugi relictum. Is hominis longè
ortunatiſſimi exitus fuit. Contemplentur hęc, qui
tan-

tantoperè venantur hominum gratiam, & nihil nō agunt, vt Principum fauore conciliato, ad dignitates, honores, diuitias capeſſendas prouehantur. Extant aurea cuiuſdam doctiſſimi viri carmina, quæ huc adſcribere viſum eſt:

Felix ille animi, Diuisq; ſimillimus ipſis,
Quem non mendaci reſplendens gloria fuco
Solicitat, non faſtoſi mala gaudia luxûs:
Sed tacitos ſinit ire dies, & paupere cultu
Exigit innocuæ tranquilla ſilentia vitæ.

In Anglia mutatio religionis. Hoc anno per Angliam facta eſt religionis infauſta & funeſta mutatio, rege ob odium Pontificis, q eius nuptias probare noluit, cōniuente, licèt anteà Luteri dogma acerrimè oppugnâſſet. Hoc quoquè humanæ mutabilitatis exemplum fuit non facilè obliuioni tradendum, vt qui ſtat, videat nè cadat. Erant per id tempus in illo regno inter alios duo pręcellentes viri, pietate & eruditiōe clariſſimi, Iohannes Fiſcherus Roffenſis Epiſcopus, & Thomas Morus regni Cancellarius, qui eſt apud Britannos proximus à rege magiſtratus. Ij, vtpotè viri graues, neque diuortium cum Catharina probare, neque regis, caput Britanniæ ſe profitentis, ſententię ſubſcribere volebant. Id verò rex tulit animo periniquo, & Roffenſi quidem maioris odij auctariũ fuit, quòd captiuum Pontifex in cardinalium ordinem cooptauit. *Scripta epiſcopi Roffenſis.* Extant eius reuerendi antiſtitis aliquot pręclara volumina, quibus tum Luteranam, tum Zuinglianam hæreſim grauitate & maieſtate Pontifice digna ſic confutat, vt vix quiſquam vnquàm illi reſpondere auſus fuerit: quanquàm vt illi non magnoperè reſponderent, vel eo nomine adduci poterant aduerſarij, quòd Latinè ſcripſiſſet, nec vulgus eius ſcripta poſſet intelligere. Id enim ſemper hæretici omnes noſtrorum temporum vel maximè curârunt, vt popularis gratiæ auram captarent, ſcilicet

licet vt illis liceret ſuauiter & molliter ætatem age-
re,nihil intereà morati,quòd tot miſeros,ſimplices
& idiotas homines in grauiſſima ſalutis ſuę pericu-
la conijcerent. Hoc certè ex illorum ſcriptis palàm
editis,tum ex quotidiana viuendi ratione tam po-
teſt planum teſtatumq́; effici, vt qui ſecùs homini-
bus perſuadere volunt, quod conati ſunt homines
quidam medij vel neutrales, ij ſuam impudentiam
toti orbi plùs ſatìs prodant. Quod quidem nos de
ſectarum authoribus & cócionatoribus dictũ prę-
cipuè volumus,quos pleroſque perſpicuum eſt cõ-
tra ſuam mentem & conſcientiam longè aliter &
ſcribere & docere, quàm rem ipſam ſe habere non
ſint neſcij.Nam ſępiſſimè apertè mentiuntur:quod
non facerent, niſi de induſtria in errore verſari de-
creuiſſent.Sed ad rem reuertamur.

Rex Anglię cernens neque Roffenſem neq; Mo-
rum ſibi obtemperare velle,vtrunque capite dãna-
uit per ſuos adminiſtros.Roffenſis quidẽ ad X. Ca-
lend.Iulij,Morus autem ipſius Iulij 7.die capite ple- *Roffenſis ca-*
ctus eſt. Roffenſis certè multis annis diligenter inui- *pite damna-*
gilando gregi ſuo,adminiſtrandis ſacramentis,aſſi- *tur.*
duitate docendi tum voce,tũ ſcriptis,mira quoquè
liberalitate in egẽos,benignitate in ſtudioſos,verũ
ac legitimum egerat Epiſcopum,ità vt eius aula ni-
hil ferè à monaſterio differre videret. Nec dubita-
uit conatibꝰ regis verbo ac ſcripto ſe opponere, nè
ſuã cõſcientiam negligeret, tametſi ea re exitiũ ſibĩ
pararet.Nolebat enim ſalutem Regis diſſimulando
negligere,ſed vt verus Epiſcopus veritatem libera
voce profeſſus eſt ad ſupremum vſque ſpiritũ,adeò
vt tum quoquè cùm in eũ proditorũ immane ſup-
plicium eſſet conſtitutum, atque pronunciata eius
horrendæ necis ſententia, hilari & placido vultu
intrepidus permaneret.Sed quia ſenio grauis mul-
tiſque vigilijs & ſtudijs confectus erat,in mitiorem

ea ſententia mutata eſt, quòd vererentur antè exhalaturum ſpiritum, quàm rheda traháve, vt moris eſt, tractus ad ſupplicij locum perueniret. Itaque X. Calendas Iulij productus in planitiem, conſtanti & alacri vultu populum eſt allocutus, ac primò quidem regi & regno benè precatus eſt: deindè prece ad Deum fuſa, illi ſe commendauit, atque ità ſecuri caput pręcidendum obiecit. Apud Anglos enim non enſe, ſed ſecuri plectuntur rei, capite in truncũ inclinato. Is exitus fuit clariſſimi atque doctiſſimi Pontificis, poſtquàm iam diuturni carceris moleſtias pertulerat.

Morus capite plectitur. Breuì pòſt etiàm Thomas Morus, qui Rege nouas res moliente, vltrò ſe Cancellariatu abdicârat, eundem vitæ exitum habuit. Videbat enim vir prudentiſſimus quorsùm tenderent Regis conſilia: itaque nè cogeretur de innocentibus ſumere ſupplicium, illi ampliſſimo muneri ſpontè renunciauit. Cùm autem Regis nuptias probare nollet religione prohibitus, bonis omnibus exutùs, & perpetuo carceri addictus eſt. Porrò hoc anno menſe Iulio eductus ex arce Londonienſi, ſiſtitur iudicibus à Rege deſignatis. Ibat debilis ſcipione fultus longo itinere, ſed vultu animum minimè perturbatũ præ ſe ferente, donèc ad locum ventum eſt. Ibì primùm hortari eum cœperũt ad reſipiſcẽtiam: ſed ille Deum rogat, vt in ſententia ipſum confirmet. Deindè obiecta diluit, licèt multùm iam debilitato corpuſculo ex carceris diuturnitate & morbo, q̃ res permouit iudices, vt allata ſella dum ſe purgat, ſedendi habeat facultatem. Ijs peractis, vocati ſunt ex gentis inſtituto Duodecimviri, vt inter ſe cõſultarent, num Morus in decretũ Parlamẽti malitioſè peccâſſet. Illi breui inter ſe habita deliberatiõe, reuerſi ad Iudices, aiunt, Gylthy, hoc eſt, Reus eſt mortis. Mox à Cancellario in eum prolata ſententia eſt. Tum ille

men-

mentem ſuam coram omnibus explicauit de Decreto Parlamenti, quòd rex eſſet habēdus caput Eccleſiæ Anglicanæ, aitq́; totis ſeptem annis ſe diligentiſſimè veterum ſcripta & concilia euoluiſſe, nec tamen vſquàm inuenire potuiſſe, hominem laicū vel ſecularem caput eſſe poſſe Eccleſiæ in rebus Eccleſiaſticis. ſed interſtrepebant quidā, nec oratiōe eius permoueri potuerunt, licèt eſſet ſolidiſſima. Indè reducitur in carcerē, vbì priuſquàm ad turrim ventum eſſet, miſerandū accidit ſpectaculum. Erat Moro filia Margareta elegāti forma, optimis moribus, rara eruditione. Ea vbì cognouit in patrem mortis prolatam ſententiam, pietate in parentem & acerrimo animi dolore permota, per medios ſatellites vi qua poterat perrupit, & in patris amplexus ruens, quod voce non poterat, nimio præpedita mœrore, lachrymis vbertìm teſtata eſt, nempè ſummam pectoris ſui ægritudinem & angores. Verùm pater, ſatellitum permiſſu, conſtanti vultu iuſſit eam miſſos facere eiuſmodi ſingultus, & animo infracto ferre pręſentem rerum ſtatum. Sic enim, inquit, viſum eſt Deo: & tu iampridèm conſcia es arcanorum pectoris mei. Iam verò Patre ab illa decem vel duodecim paſſibus progreſſo, illa non ferens immodicos doloris aculeos, ex tam pręſenti parentis amantiſſimi periculo eius animum vehementer pungentes, rurſùs accurrit ad Patrem, amplectitur abeuntē, ſed ab illo neq; lachrymas vllas fundēte, neq; faciē in rugas aut mœrorē cōtrahente, hoc ſolùm audit, Valę, & Deum ora pro ſalute animę meę. Fuit ea hauddubio grauis tētatio tantę viro. ſed qui iam pro veritate ſemèl vitā cum ſanguine ꝓfundere prorſùs deliberârat, Chriſti amori omnē quantunuìs propinquorūm amorē poſthabuit, vt ſe verum & inuictū Chriſto martyrem conſecraret. Ità quidem nos de tali viro ſentire congruum eſt, qui cùm poſſet in il-

Mori oratio.

Ad Morum filia accurrit.

Virilis pectoris conſtantia.

lo regno rebus omnibus eſſet florentiſſimus, tamē nè Deū offenderet, ipſam quoquè vitā perdere maluit. Idem autem ipſe, cùm eſſet regni Cancellarius, quandiù rex catholicam tuebatur religionē, ſeuerè in eos animaduertere ſolitus erat, qui Luteri aut alterius dogma hęreticum ſequerētur. Deindè ſeptimo Iulij caput illi pręciſum eſt.

Calēdis Iulij dānatus eſt, 7. Iulij capite truncatus.

De eius itemq; clariſſimi Roffenſis Epiſcopi morte ità quidam ſcriptum reliquit: Sexto Nonas Iulij (alij, ſeptimo Iulij, vt diximus) obtruncatus eſt in Britannia Thomas Morus, non minorem conſtantiam in iudicio & ſupplicio prę ſe ferens, quàm iniquiſſimo Athenienſium ſenatuſconſultò condēnatus Socrates: Paucis diebus ante illum interfecto Epiſcopo Roffenſi, in quem regis furor nō alia cauſa vehementiùs exarſit, quàm quòd is in Cardinalium ordinem à Pontifice eſſet cooptatus. Sed audi, quod vincit omnem feritatem. Caput Roffenſis inditum ſtipiti, multis diebus omnium oculis fuit expoſitum: quod non mòdò non contabuiſſe, verùm etiàm multo venerabilius eſſe factū ferebatur. Vbì is rumor percrebuit, mox amotum eſt loco. Et nè quid in Mori capite exiſteret, quo populus religione turbaretur, audi iam facinus immaniſſimum. Renouata eſt Thyeſtæa fabula, & caput eius non niſì longa coctura maceratum, quô celeriùs diffluerct, haſtili eſt impoſitum. Hæc ille.

Reginaldus Theologus.

Eodē anno 15. Aprilis Reginaldus Doctor Theologus omni virtute, & trium linguarum atq; omium rerum diuinarum cognitione pręclarè inſtructus, ex Abbatia Londinenſi, quā Sion vocant, profeſſione Brigittanus, itemque alij nonnulli religioſi & ſeculares iudicibus ſiſtuntur, tanquàm qui ſententiam Parlamenti nollent admittere. Ibì Doctor ille Reginaldus inter alia palàm dixit, Si rex ſciret quàm malè ipſi perſuaſum eſſet à quibuſdam regni pro-

ꝓceribus, grauiſſimè indignaturũ malis cõſultoribus. Tũ verò mox illi indictũ eſt ſilentiũ. Hoc enim malè fortaſsis ſibi cõſcij ferre nõ poterãt. Et dolendum eſt certè, ꝙ non rarò optimi principes improbiſſimorũ hoĩm prauis cõſilijs trãſuerſim aguntur, & faciũt plerũquè quod alioquì nunq̃ attentâſſent, ſi aliena fraude deprauati nõ eſſent. Deindè iuſſus eſt ad quædam reſpõdere, quod cùm faceret magna libertate, rurſùs ſilere iubet. Vbì porrò audiuit mortis in ſe latã ſententiã, Hoc eſt, inq̃t, iudicium huius mundi. *Iohan. 12.* Petijt aũt bidui triduíve ſpatiũ ſibi ꝑmitti, q̊ ſe ad mortẽ ꝑpararet: ſed reſpõſum eſt illi, hoc iã nõ in iudicũ, ſed regis arbitratu & clemẽtia ſitũ eſſe. Tũ ille, Credo, ait, videre bona Dñi in terra viuentiũ. *Pſal. 26.*

Per idẽ tempus Carthuſiani quoquè Londineñ in regis irã incurrerũt, ꝙ nollẽt eũ caput Anglicanæ Eccleſiæ agnoſcere. *Carthuſiani Londineſ.* Erant in ea Carthuſia multi religioſi fratres & Patres, inprimìs ꝓfect⁹ cœnobij, quem Priorem vocant, Iohannes Houhthon, cuius fuit inſignis pietas in Deum. Dum autem hæc procella in Regno graſſaret, & iam Carthuſianis periculum impenderet, caſu Londinũ alij duo Carthuſiani Priores venerunt, Robertus Laurens, & Auguſtinus Vuebſter. Cum ijs Prior Iohannes Houhthõ acceſſit Thomam Cromuel regni Cancellarium, ſperans ſe ab illo impetraturũ, nè ipſe cum ſuis cogeretur in regis verba iurare. Vbì preces ſuas ſubmiſsè admodùm propoſuit Cancellario, hoc ſolùm conſecutus eſt, quòd mox tanquàm regi rebellis, cũ alijs duobus Prioribus in carcerem cõiectus eſt. *Tres Priores in carcerem cõiecti.* Ibì poſtquàm hebdomadam vnam exegerunt, Cancellarius cum pleriſq; alijs Regis cõſiliarijs venit, hortaturq; vt abiurato põtifice, Regem caput Eccleſiæ tam in eccleſiaſticis quàm politicis rebus profiteantur. Reſponſum eſt illi à patribus negatiuè. Non eñ ſic didicerant ab Eccleſia Catholica. Itaq; iuſſi ſunt

iterùm in cuſtodiam recipi. Deindè ad certum diē producti ſunt in Concilium, rurſumque vt conſentirent admoniti, conſtanter reſponderunt ſe nec in minimo velle ab Eccleſiæ ſententia diſcedere. Mox adhibiti ſunt Duodecimviri, iuſſiq; inter ſe tractare, num mortis rei eſſent Patres illi, qui nollent in Parlaméti ſententia acquieſcere. Illi deliberādi ſpatium proferūt in craſtinum. Interìm cùm eſſent viri boni, ſtatuunt illos innocētes ꝓnunciare, & nequaquàm mortis reos. Subodoratus Cancellarius rem ſicutì erat, miſit ad eos qui percontaretur, cur ſententiam cunctantiùs proferrent. Reſpondent ſe nō eſſe auſos in tam inculpatæ vitæ homines necis ſententiam promulgare. Vbì hoc Cancellarius percepit, ira percitus, ęueſtigiò iubet eis renūciari, ſi quidem illi non inueniant vndè eos reos pronuncient, ipſos reorum pœnam ſubituros. Cùm verò nec ſic flecterentur, ipſe eos adijt, & crudeles minas intentans, eò parùm firmos adegit, vt maieſtatis eos condemnârint. Quod cùm poſtera luce feciſſent, à iudicibus lata in eos ſententia eſt, quæ ſolet in reos maieſtatis. Indè iterùm in carcerem rapti, quinque diebus illic manſerunt, multas interìm perpeſſi molestias. Poſteà ad mortem duci iubentur 4. die Maij. Itaq; trahę impoſiti, immò reſupini toto corpore alligati, per totā vrbem ad locū vſq; ſupplicij, qui à carcere milliari Gallico aberat, equis trahentibus, modò per aſpera, modò per cœnoſa & lutulēta paſſìm obuia loca raptantur. Vbì eò ventū eſt, primus ſoluitur Prior Londinēſis Carthuſiæ. Carnifex flexo poplite, vt habet patrius Britanniæ mos, rogat veniā crudelis ipſi mortis inferendæ. Id ille magno facit affectu, cōplexus hominē, & tum pro illo, tum pro cęteris Deū orans. Tum verò ſcalam aſcendere iuſſus, obtēperat incunctanter. Ibì vnus ex conſiliarijs Regis, qui illic cum multis hoīm millibus adſtaban

Damnantur à Iudicibus.

bant, rogat, num regi & Parlamēto cōſentire velit, impunitatē pollicens, ſi id faciat. At ille palàm teſtatur, ſe ſolo Dei timore, nō vlla in Regē ſuum rebellióe adductū, id facere neq; poſſe, neq; velle: immò malle pati omnia, quàm vel latū vnguem à decretis Catholicæ Eccleſiæ deflectere. Porrò, inquit, orate pro me, & miſereat vos fratrū meorū, quorū Prior immeritus fui. His dictis, breui ſpatio impetrato, legit ſex primos verſus Pſalmi 30. Mox euerſa ſcala, manſit pendulus, craſſo fune de induſtria illigatus, nè præfocaretur. Atqui ſubitò alius quidā funē pcidit priùs quàm moreretur, ſicque lapſus in terram, paulùm palpitans ad ſe rediijt. Nec mora, raptus in vicinū locū, & veſtibus omibus magna vi nudatus, trabæ rursùs nudus alligatur. Primò carnifex verēda pręcidit, deinde ventrē ſcindit, & viſcera omnia in ignē proijcit, corde transfixo. Quæ omnia vſque adeò cōſtanter & placidè tulit, vt & pręſides & reliqui omnes non mediocriter demirarentur. Caput indè trūcatum eſt, & corpus quadripartitum. Idem ſupplicij genus reliqui duo Priores & Doctor Theologus Reginaldus, & quidam presbyter ſecularis Ioānes Hailus, magna conſtātia ppeſſi ſunt. Nullus in his omnibus neq; in vultu pallor, neq; in ſermone trepidatio, neque in vllo corporis geſtu mortis formido apparuit: eodē habitu in teterrimo ſupplicio perſeuerârūt, quo fuerant incolumes, nimirùm ſpiritu eos veritatis corroborante. Alia ratio eſt eorum, qui pro ſuis ſceleribus vel prauis opinionibus pœnis ſubditi, hilaritatē & conſtātiam prę ſe ferūt. Ea enim nō conſtātia, ſed pertinacia eſt, prauo animi errore, non recta ratione, concepta, cùm vtiquè nō pœna faciat martyrem, ſed cauſa: ità vt valdè ridiculi, immò inſani ſint huius ętatis ſectarij, qui magna conſcribunt martyrologia eorum, qui non fidei, ſed hęreſeos nomine apud Catholicos ſuppli-

Prior Londinenſ. ſuſpenditur.

Horrendum ſupplicium.

cijs affecti ſunt: quaſi verò apud poſteritatē illorū memoria venerationi, & nō execrationi potiùs, futura ſit. Sed his omiſſis, ad noſtros reuertamur: qui cùm tam immaniter excruciarentur, rogabant principes & reliquos circunſtantes omnes, vt cōſtanter ad ſupremum vſq; ſpiritū benè viuerent, Regi fideliter ſeruirent & obtemperarent in omnibus, quæ non eſſent à Dei & Catholicę Eccleſię placitis aliena. Corporum membra aliquandiù cocta, diuerſis Londini locis ſuſpēſa ſunt, & capita ſtipitibꝰ infixa.

Nondùm tres elapſæ erant hebdomadæ ab horū patrum nece, & eccè quidam viliſſimi homunciones à Cancellario copiam petūt & facilè impetrāt quoſdā alios Carthuſianos Londinenſes diuexandi. Itaque Carthuſiam aduolant, & Vicarium Hunfridum Middelmore/ Vuilhelmū ex Mewe/ & Sebaſtianum Nendegate ſacerdotem impotenti inſania adducunt cum ignominia ad putentiſſimū carcerem, atque illic dies quatuordecim catenis ferreis colla & crura cōſtringunt atrociter, ità vt perpetuò erecti ſtarēt, nulla permiſſa facultate corporis exonerandi, quod neceſſè erat magnam illis ex fœtore & communi verecundia moleſtiam creare. Poſteà ſeorsùm concilio ſunt exhibiti, & cùm conſtanter reſponderent ſe nolle ab Eccleſia Catholica deficere, & validis ratiōibus & ſcripturę ſentētijs oſtēderent, Regē ſibi nō poſſe vendicare Eccleſiaſticam authoritatē, idem ſuppliciū, quod ſuperiores, perpeſſi ſunt die 16. Iunij. Erant quidē omnes tres ętate iuuenes, ſed animo cani, & præclara proſapia, nec mediocriter eruditi. Et Sebaſtianus quidem in ipſa Regis aula fuerat enutritus. Verùm edocuerunt illi nos ſuo exēplo, pro Chriſti & veritatis amore contemnere omnia. Deindè anno 1537. decem alij Carthuſiani Londinenſes in fœtidiſſimum carcerem protruſi, inibì vitā breuì cum morte commutārūt, vno

Tres alij Carthuſiani mittūtur in carcerē.

Afficiuntur ſupplicio.

9. alij Carthuſiani moriuntur in carcere.

vno dépto, qui annis quatuor vixit ibì incolumis, ſed tandem idem ſupplicij genus perpeſſus eſt. Multùm laboratū eſt annis aliquot, vt Carthuſiani Londinenſes Regi cōſentirent, & modò blanditijs, modò terroribus pulſati ſunt. Pauci quidam verſutiſſimis hominum fraudibus decepti, ſpecie quidē viſi ſunt in verba Regis iurare, ſed animo prorsùs deteſtabantur. Verùm horū imprudens ſimplicitas hoc pmij adepta eſt, quòd cùm ſeruādę Carthuſię Londineń cauſa ſimulatè iurâſſent, illa prima oīm deleta eſt, monachis indè omnibus expulſis. Alij quoquè duo Carthuſiani Londinenſes anno 1537. quinto Idus Maij ſuſpenſi catenis, tam diù in patibulo hæſerunt, donèc oſſa omnia deciderent. Dicebātur illi Iohannes Rocheſter & Iacobus Wannert. Præter hos ob eandem cauſam ſupplicio affecti ſunt Iohānes Trauerſius Doctor Theologus in Hybernia, & Iohānes Stoneus Auguſtinian9 Cātuarię in Anglia. Stoneus quidē tenebat aliquandiù in carcere, ibiq; ad ſolita Chriſtianorū arma cōfugiens, precibus & ieiunio triduano ſinè intermiſſiōe ſe dédit. Ibì tum ad eum vox facta eſt, licèt neminem videret, q̄ eius appellato nomine, iuſſit eum infracto animo pro ea, quam profeſſus erat, ſentētia mortem oppetere. Multùm indè ille confirmatus, permanſit conſtās, nec vllis vel minis vel terroribus potuit à ſententia deduci, maluitque fortiter mori pro iuſtitia, quàm regis parére voluntati. Porrò Trauerſius ſcriptis q-buſdam Romani Pontificis primariam authoritatem cùm defendiſſet, eo nomine accuſatus eſt: & raptus ad tribunal, nō negauit, ſed extenſis digitis, His, ait, ea cōſcripſi, nec me eius facti vnq̄ vel pœnituit, vel Deo benè propitio pœnitebit. Igit dictata in eum mortis ſentētia eſt, grauiaq; de more ſupplicia ſūpta. Accidit ibì res admiratiōe digna, quā narrârūt illi, qui pſentes huic ſpectaculo interfuerunt.

2. alij in crucem acti.

Iohannes Stoneus.

Iohannes Trauerſius.

Cùm carnifex manum illam amputâſſet, & ſpectâte populo in ignem conieciſſet, reliqua parte exuſta, pollicem cum proximis duobus digitis, quibus ſolemus literas pingere, nulla ratiõe ignis, licèt idẽtidèm inflãmatus, abſumere potuit. Quo inſigni miraculo Deus, martyrem ſuum cauſam bonam tuendam ſuſcepiſſe, declarare voluit. Cauſa enim, vt rectè ait Auguſtinus, martyrem facit, nõ pœna. Præterea malè habiti ſunt & ad vnũ omes in carcerem coniecti patres Franciſcani, qui Obſeruantes dicũtur, quòd etiàm illi, regi aſſenſum prębere nollent, Eccleſiæ Anglicanę caput ſeſe dictitanti. Vtrùm autem ex eorum numero aliqui neci dati ſint, incertũ habeo. Hoc pacto accepti ſunt, q in bona cauſa defendenda eam declarârũt conſtantiã, quã & religio Chriſtiana, & ipſius cauſę ęquitas flagitabat. Verùm non diù impunè tulerũt, qui illas cędes innoxiorũ hominum patrârunt. Nam ipſe Thomas Cromuel Cancellarius, poſt Carthuſiam Londinenſem direptam & vaſtatã, intra biennium capite punitus eſt, vtì nè quis confidat in principibus. Certè valdè impium eſt, vt poſſis humanam aucupari gratiã, omnẽ cõtemnere legem diuinam: & qui huiuſmodi ſunt, non immeritò principum alieniſſimos etiàm poſt ſummam gratiam animos experiũtur. Alij quoquè alias perpeſſi calamitates, non diuturno gaudio potiti ſunt. Porrò inſignis illa Carthuſia mutata eſt in officinam ſcelerum, vbì ſcortationi, palęſtræ & ludis vacaretur. Et hec quidem & id genus alia tolerat Luteri Euangeliũ: Diuinas laudes, Ieiunia, Preces, Vigilias, Carnis caſtigatiões, quibus anteà illic vacari ſolebat, tolerare non poteſt. Et ea cauſa eſt, ꝙ hæc noua noui Euãgelij dogmata, tam cupidè à pleriſque cæcis mortalibus ſuſcipiuntur, quia iucunda ſunt & plauſibilia carni. O ſatanę verſutiam. Sed illi timere debẽt, quod in Iob dicitur: Ducunt in bonis dies

Miraculum

Franciſcani in carcerem mittuntur.

Cromuel capite plectitur.

dies ſuos,& in puncto ad inferna deſcendunt. Et *Iob 21.*
quod Chriſtus ipſe in ſuo Euangelio,Væ qui ride- *Luca 6.*
tis,quia flebitis. Hoc ſanè permultis locis fecit Luteri Euangelium,vt monaſteria vel prorsùs euerſa, vel in ꝓphanos vſus mutata ſint, ſcilicet vt extincto cultu diuino,ad Mahometanam inſaniã ſensìm deuoluamur, aut certè in Ethniciſmum, vt iam aliquot fit locis,relabamur. Oportet reuerà nõ Chriſti, ſed ſatanę ſpiritum eſſe,qui ferre nõ poteſt laudes Dei,ſtudium perpetuę continentię,contemptũ mundi & voluptatum omnium,vigilias,ieiunia,preces,voluntariam paupertatem, propriæ voluntatis abnegationem:quę quidem & id genus alia pietatis exercitia certum eſt nuſquàm magìs,quàm in benè inſtitutis monaſterijs,viguiſſe & vigere.Sed ea,hortante Lutero, vaſtata & prophanata ſunt, adeò vt ipſe Luterus Cœnobium Auguſtinianum occupauerit,vbì anteà multi fratres ſolebant Deo ſeruire. Ea ipſa quoquè Carthuſia Londinenſis,de qua nũc agimus, poſtmodùm data eſt cuidam militi, qui ex ea ſtruxit ſibi palatium,templum mutauit in triclinium,& totum ferè cœnobium euertit.Paulò antè in eius Carthuſiæ templo Regis tentoria & arma bellica tanquàm in armamentario reponebantur, imagines nõ modò diuorum quorumlibet,ſed etiàm ipſius crucifixi Seruatoris, quæ nos tãtæ charitatis admonere debent,cultris cõciderunt,& pedibus calcârunt. In ipſis ſacris aris ſaltârunt, & aleis luſerunt,choreas duxerunt, multaq; alia valdè deteſtanda perpetrârunt,cuiuſmodi & Arrianos olìm feciſſe legimus. Ea verò cœnobiorum euerſio etiamſi nihil prętereà mali haberet, tamen vel ob hoc ꝑniciosa nimiùm eſt,quòd innumeri homines inopes,mendici, calamitoſi fraudantͣ eleemoſynis,quę illic largiſſimè pręſtari ſolebant. Nunc poſtquàm à nobilibus vel alijs prophanis hominibꝰ ſunt occu- *Carthuſia mutatur in caſtrum.*

 pata,

pata, citiùs lapidē quàm panē ad fores ſtipē poſcens retuleris. Eſt & aliud, quod mercatores peſſimè habet, qui etiàm licèt infecti Luterano dogmate, tamē māllēt cœnobia pleraque minimè euerſa, quáquàm ferre non poſſunt Mendicantium Ordinum monaſteria. Cauſam huius quādoquè audiui ex quodam mercatore egregiè Luterano, qui quotiès Luteri nomen promebat ore, nudabat caput honoris cauſa. Aiebat ille propterea ſe dolere extincta monaſteria, quòd olìm nobiles conſueuiſſent proles ſuas in ea intrudete, & facultates ſuas relinquere illis liberis, quos domi retinendos cenſuiſſent, & tum nobiles fuiſſe locupletes, nec opùs habuiſſe rapinis & cędibus. At nūc poſtq̄ deleta ſunt Cœnobia, puellos & puellas inire coniugia, indè grande examē nobilium liberorum exiſtere, qui cùm ex parentū facultatibus, inter ipſos pro rata cuiuſq; portiōe diſtributis, non poſſint tantum conſequi, vndè ſic viuant quemadmodùm habet nobiliū cōſuetudo: iam nobis, inquit, mercatoribꝰ iter agentibus inſidiantur, merces noſtras diripiunt, atq; ex rebus noſtris p̄das agunt. Ità ille Luteranus nō propter Ieſum dolebat ſubruta monaſteria, ſed ꝙ ipſis iam nō liceret tutò iter facere. Verùm ſi malū eſt eſſe monaſteria, vt Luteri habet euangeliū, nō debēt tolerari priuati cauſa cōpendij vel lucri. Si aūt malū nō eſt ea eſſe, cur nō etiàm ferant Mendicantiū fratrum domos, cùm tamen ex illis plerunquè plurimùm capiant ſolatij & ſubſidij ſpiritalis, dum ab illis vel in confeſſione, vel in ſacris cōcionibus & multis alijs modis, rectè ac piè inſtituūtur? Sed hoc ipſum ſcilicet dolet malo dęmoni, & ideò dedit operam, vt Mendicātium Ordines prorsùs profligati ſint, vbicunquè Luteri Euangeliū dominatur. Sed & alia omniū Ordinum cœnobia innumera aut deſtructa, aut miſerè expilata & deformata ſunt, iacetq; prorsùs omnis cultus diuinus,

Mercatores Luterani vellēt ſalua cœnobia.

Cœnobia euertit Luteri euāgelium.

diuinus,niſì quòd Dominicis dieb⁹ apud ſectarios in templo conueniũt Euangelici fratres & ſorores, & ibì aliquem germanicè vel alio idiomate vulgari pſalmum cãtillant,ſuamq́; cœnam peragũt, nihil à prophano conuiuio diſcrepantem,cùm plerunquè nó ſint ſacris initiati,qui illis cœnã ſuam cõficiunt, vt ideò quoq; corpus & ſanguinem Domini cõficere nó poſſint.Si qui verò inter eos ſunt apud Catholicos ſacerdotio initiati,illi ſi conficiũt Euchariſtiam, tamẽ negant manere corpus & ſanguinem Chriſti extra ſumptiõem.Indè fit,vt æditus quod ſupereſt vini, plerunquè ſecum domum abſportet, hilariter cum ſuis inter edendũ illud potitans,non abſq; ſumma cõtumelia tanti ſacramẽti. Nam licèt illi negent eſſe verum ſanguinẽ, nó tamen ꝓptereà deſinit eſſe verus ſanguis, ſi ſit ſemèl ritè conſecratus. Sed ad inſtitutum redeamus.

Hoc anno rebus tam proſperè ad Luteri voluntatem in Anglia pręter eius expectatiõem fluentibus, magìs etiàm ferocire cœpit.Scripſit acerbè & ſuo more calumnioſè in principes & ordines Catholicos Imperij,inter alia vocans eos ſeditioſos & rebelles Cęſari,atq; fures Dei,vt q neque Deo,neque verę Eccleſię Chriſti,(ſcilicet Luteranę)neque Cęſari aut vlli poteſtati obedire dignãtur. Sed hęc citra dubiũ in nullũ veriùs quàm Luterũ ipſum & eius ſimiles quadrant,qui ſic Papę iugũ excuſſerũt, vt nullum omninò imperium ferre velint. Inuehitur deindè, & quidem vel maximè ſeditisè,in Cardinalẽ Mogũtinum, idq́; in hunc modum,quanuìs Teutonicè: *Si ciues Hallenſes & ſubditi prouinciales Archiepiſcopatûs Magdeburg. Epiſcopum Moguntinũ tyrãnum ſuũ Cardinalem expellerent aut interficerent,iuſtè facerent ei.* Vbì verò Chriſtus vnquàm dixit Iudæis,Si pontifices,ſcribas & Phariſęos veſtros interficiatis, rectè facietis? an nó potiùs dixit,Super Cathedram

Luterus in Catholicos principes.

Nota ſeditioſum ſcriptum.

Moiſis

Matth. 23. Moiſis ſederunt ſcribę & Phariſęi: Oía quęcunque dicunt,facite? Quòd ſi Catholici ſcriberét ſubditis principũ Luteranorũ,Præclarè egeritis,ſi tyrannos principes veſtros tuleritis è medio,quas turbas Luterus cum ſuis concitaret.? Quid verò futurum eſt in orbe Chriſtiano,ſi liceat ſubditis priuata autoritate vel expellere,vel trucidare ſuos principes? Dignus ergò Luterus erat,cùm ad huiuſmodi nefariũ ſcelus, Cardinalis Moguntini ſubditos incitaret, qui ſeditioſorum pœnas lueret.Mirũ eſt,nuſquàm videre potuiſſe homines,quàm nihil Luteri Euãgelium cõſentiat cum Euãgelio Chriſti:tum quoquè, quàm ille nuſquàm ſibi cõſtet,ſed tam ſit in doctrina varius & inconſtans, quàm ſe illi diuerſa ſcribẽdi argumẽta obtulerũt.Hęc verò idcircò ſępiùs repetuntur,vt vel poſteritas diſcat noſtro magno malò ſapere.Vt autẽ in Moguntinũ Principem tam impotenter Luterus incurreret,ea res in cauſa fuit, ꝙ is princeps iuſſerat ſubditos ſuos Luteri fermento deprauatos, rebus ſuis diſtractis, aliò emigrare, nè reliquos inficerẽt:quę quidem non tyrannica fuit, ſed admodùm tolerabilis mulcta, niſì quòd Lutero licuit dicere quiquid libuit. An non verò Luterani Magiſtratus in Anabaptiſtas gladio animaduertunt? Cur id non reprehendit Luterus?

Per id ferrè tempus fuit quidam Hallæ Saxonicæ ciuis,eiuſdem Cardinalis ſubditus,nomine Caſparus Querhamer, homo laicus,ſed non planè ſtupidus. *Caſpar Querhamer.* Is mira Dei prouidẽtia in ſummã Luteri ignominiã miro ſtudio magnaq; ſolertia ex diuerſis Luteri ſcriptis collegit 36.pugnãtes & planè cõtrarias ſententias de communione Euchariſtię ſub vna vel vtraq; ſpecie,easq; in magnã digeſſit tabulam,quæ poſſit ad parietem ſuſpendi.An nõ verò longè turpiſſimũ eſt, in re tanti põderis tam eſſe variũ & nũquàm ſui ſimilẽ? Et ità quidẽ in hoc vno articulo il

le

le lubricus & varius fuit. Quis verò etiàm de alijs articulis eius antilogias vel numerare ſufficiã? Verùm ille laic⁹ poſteà in bello Smalcaldico malè mulctat⁹ eſt ab Euangelicis. Fert̃ eñ ad virilia ligato fune demiſſ⁹ in puteũ, illicq́; diù tort⁹ cùm in catholica fide cõſtantiſſimus permaneret, rursùs extract⁹ fuiſſe. Eant ſanè Luteri ſymmyſtæ, & quantùm velint, ſui Luteri Euangelium laudibus vehant: veniet, veniet ille dies, quãdò eos vehementer pœnitebit, ſed ſerò, tam inconſtantem doctrinam nõ toto pectore eſſe execratos: nec habebũt quod in ſuî excuſationem adferant, quandò ea inconſtantia vel ſola abundantiſſimè docere potuit, Luteri Euangelium non alium quàm ipſum mendacij parentem, ſatanã habuiſſe authorem, vtì iam ſæpiùs dictum eſt.

Hoc anno ipſis ferijs diui Iohannis Baptiſtę Monaſteriũ Vueſtphalię metropolis expugnatur. Quę ibì tum geſta ſint, iam ſuprà diximus.

Anabaptiſtæ inuadũt Amſterodamum.

Eodem anno conati ſunt Anabaptiſtę Amſterodamum inſigne Hollandię emporiũ fraude & dolo obtinere, ſed fruſtrà. Fuit per id tempus Friſia quoquè ab ea hominũ peſte vindicata. Inuaſerunt Anabaptiſtæ Amſterodamum nocturnis horis, Senatũ vi occupant, vigiles & pleroſq; ex Senatu perimũt: ſed tãdèm ſuperati, pro meritis pœnas luunt, easq́; valdè acerbas. Habuerunt epiſcopum quendam ſuum, cui⁹ caput affixum palo, in vrbis turri collocatum eſt. Iam paulò antè inſigne quoddã Friſiæ cœnobium aquarum ambitu egregiè munitum occupârant, ſed Friſię præfectus opportunè illorum conatibus occurrens, iugulauit omnes fortiſſimè repugnãtes, in quibus etiàm virgines quędam erant, quas ob pertinaciam eadem pœna inuoluit. Faxit prępotens Deus, vt ea hominum lues principum & magiſtratûs negligentia & diſſimulatione non maiora indiès accipiat incremẽta, & rebus Chriſtianis

ma-

maximam adferat cladem & calamitatem. Iam eñ non paucis Germaniȩ locis licet eis impunè degere, atque ſenſim apud Catholicos quoquè in magnas vrbes irrepunt, & ſic paulatim coaleſcunt & augeſcunt magno Reipublicæ detrimentò.

Catharina regina deceſdit. Hoc anno 8. Idus Ianuarij in Anglia diem vitæ extremum clauſit optima & conſtantiſſima Herois Catharina, quam rex Angliæ Henricus VIII. malè perſuaſus, à ſe ſeparârat, cùm iam viginti annis eam in matrimonio habuiſſet. Ea quidem poſt diuortium illud infauſtum, ſe contulerat in Comitatum Bedfordienſem ad villam regiam, quam appellant Kymbalton, cȩlo parùm ſalubri ſitam, vixitque illic admodùm religiosè & ſanctè, magnoque animo illam ſeparationem fortiter perferens, quanquàm non dubium eſt, acres illam interdùm animi dolores ſenſiſſe, quòd videret regem parùm memorem ſalutis ſuȩ, ipſa contempta, Annam Boleniam ſibi copulauiſſe. At hoc menſe & anno grauiter laborans aduerſa valetudine, miſſo ad illam ab Henrico rege Cæſaris Oratore, ſaluere iuſſa eſt. Porrò ſexto pòſt die ſentiens mortem adeſſe pro foribus, vocat ad ſe ancillam nō indoctam, eique ad regem dictat Epiſtolam in hæc verba: Domine mi Rex marite

Epiſtola eius ad regem. ſemper chariſſime, ſalue. Iam aduenit hora mortis meæ, in quo temporis puncto amor facit, vt te paucis admoneam de ſalute animȩ tuȩ, quā debes cunctis mortalibus rebus anteponere, neglecta præ ea omni corporis cura, propter quam & me in multas miſerias, & teipſum in ſolicitudines plures conieciſti: ſed hoc tibi ignoſco, ac Deꝰ tibi ignoſcat tam velim, quàm precibus pijs oro. quod ſupereſt, commendo tibi filiam communem noſtram, in quam (quæſo) officium illud paternè totum conferas, q̃d ego à te aliâs deſideraui. Prȩtereà precor ſummè, vtì ancillas meas reſpicias, easque ſuo tempore benè

benè locare nuptijs placeat:quod multum non eſt, cùm non ſint nisì tres: & dare meis miniſtris ſtipendium debitum,atque in vnum etiàm annum ex tua gratia,benignitate,liberalitate futurum, nè deſerti vel inopes eſſe videantur. Poſtremò vnum illud teſtor:Oculi mei te ſolum deſiderant,Vale. His literis ſcriptis,eodem die mortua eſt.Facilè autem hinc liquet,quàm caſtè matrimonij iura coluerit etiàm in ipſo diuortio,cùm ſe ſcripſit,nullum nisì Henricum petere. Rex certè literis his lectis, lachrymas tenere nō potuit. Corpus optimę principis ad Burgum Petri delatum,in cœnobio monachorum D. Benedicti,honorificè tumulatum eſt. Quidam vir impensè doctus,annotauit huius optimę & ſapientiſſimæ reginæ dictum memorabile, quod huc adſcribere viſum eſt:Aiebat illa, ſe quidem temperatam & mediam quādam fortunam mâlle, quàm vel aſperrimam vel leniſſimam: alterutrū tamen optandum ſi eſſet,electurā citiùs triſtiſſimam, quàm blandiſſimam:Infelicibus non deeſſe cōſolationem,fortunatiſſimis deeſſe mentem. Fuit hoc dictum verè pudici pectoris & ſapientis,vt ait idem. *Apophthegma eius.*

Eoipſo anno Carolus Cæſar inuictus,ſentiens alieno in ſe eſſe animo quoſdam Europæ proceres, non ſe deſerit,ſed vt erat mirabili prudentia,hoſtes ſuos anteuertere ſtudet, vt ſibi potiùs timerent, quàm ipſi bellum inferrent. Itaque in Africam ad opprimēdum Barbaruſſam expeditionē parat,honeſtiſſimis & Chriſtianę Reipublic.vtiliſſimis ad id rationibus inductus. Gallię rex nullam interìm fert opem,ſed potiùs animo in Cęſarem alieno viſus eſt eſſe,licèt eius ſororem in matrimonio haberet. Neque ea res latuit Italos. Itaque & Genuenſes & Florentiæ Dux Alexander ſeſe egregiè communiērūt, ſi quid fortaſsìs vellent Galli moliri. Porrò Paulus Pontifex aliquot triremes in Africanam expeditio- *Cæſar in Africam.*

nem

nem Cęſari miſit ſubſidio, nolens deeſſe publicę ſaluti & vtilitati. Interìm in Hiſpania magnus fit belli apparatus, adeò vt rumores de Gallo, Britannoq; rege & Heluetijs ſparſi, facilè extincti ſint. Veneti ob fœdus ante annos triginta cum Baiazete Turcico Imperatore percuſſum, nihil ad hoc bellum contulerũt, huius ſacrę expeditionis ſpectatores futuri potiùs quàm adiutores. Sed hoc quoquè quoddam fuit auctarium calamitatũ afflictę Reipublicæ. Porrò vniuerſa Hiſpania in hoc bellũ egregiè incubuit. Andreas Aùria ob ſingularem fidem & rerũ maritimarum peritiam, à Cęſare ſuorum conſiliorum factus conſcius, ingentem comparat claſſem, in quá erat quadriremis vna, quæ Cæſarem ipſum veheret, cuius remiges omnes ſericis erant veſtiti tunicis, & ipſa nauis multo ornatu longè elegátiſſima. Paulus Pontifex Andreę Auriæ dono miſit enſem ſolenni ritu conſecratum, cuius erat gemmis ornatus capulus, multaque alia eiuſdem gladij inſignia ornaméta. Miſit etiàm pileum è villoſo ſerico margaritis Phrygio opere depictũ. Eiuſmodi verò munus dari ſolet magnis regibus: nec tamen immeritò datum eſt Andreę Auriæ, maritimis contra Turcas, Mauros, & piratas bellis clariſſimo duci. Ea res ſtrenuum alioquì ſenem magìs etiàm ad res præclarè gerendas incitauit. Interìm Mediolani Cæſar reliquit Antonium Læuá, virum in rebus bellicis propè incomparabilem, qui ſua diligétia res Italię tueretur. Porrò Paulus Pontifex ad Centumcellas ſubſiſtens, indè benè precatus eſt exercitui in Africam traijcienti. Venit aũt ad Cæſarem etiàm Ludouicus Luſitanię regis germanus frater, cuius ſororem in matrimonio Cęſar habebat, cũ claſſe vigintiquinquę nauiũ, in quibus pręter nautas deſcripti milites erant ad duo millia. Inter nauigandum verò accidit caſus inopiuatus. Quadriremis prętoria, qua Cęſar veheba-

Apparatus belli.

Claßis Cæſaris.

Pōtifex benè precatur claßi.

Periculum Cæſaris.

vehebatur, hęſit in vado ſabuloſo,eratq; res plena periculi, niſi ꝙ Andreas Auria, mirabili induſtria celerrimè ex illo arenæ tumulo nauim curauit extrahi. Mouit ea res nõ parùm Cęſaris animum, qui ſciret patrem ſuũ Philippũ in ſimile diſcrimẽ cõiectum,minimè euaſurum fuiſſe, niſi grãdi miraculo ingẽs fluctus nauim,qua vehebatur,vltra ſabuli tumulos extuliſſet. Tota autem hæc Cęſaris claſſis ſeptingentis ferè nauibus cõſtitit. Barbaruſſa vbì certo comperit,Cæſarem ipſum in claſſe aduehi,vehementer animo angi cœpit. Non enim putârat Barbarus Cęſarẽ tam difficile & periculoſum in ſterili & ſabuloſo ac omnis penè aquæ indigo ſolo,ſolſtitialibus pręſertim diebus,bellum ſuſcepturũ,ſed illud potiùs per ſuos duces adminiſtraturum. Hortabatur nihilo minùs ſuos,vt ſe viros præberẽt,nec de victoria quicquam ambigerent:inprimìs autem, vt Guletæ defendendæ fortiſſimã operam nauarẽt. Eſt autẽ Guleta turris lateritia,circùm adiectas habens munitiones, eamq; Barbaruſſa multis tormẽtis egregiè inſtruxerat. Vbì tota claſſis ad ancoras cõſtituta fuit,Cæſar iuſſit milites ſcaphis ſe in continentem transferre:quod adeò compoſitè factum eſt,vt mox Barbari omnes,nullo commiſſo prælio, è littore profugerint,noſtrorum bombardas minimè ferentes. Deſcendit & Cæſar ipſe in terram,bonæ ſpei & multę alacritatis plenus,nõ ſuis,ſed prępotentis Dei viribus innixus,qui hauddubiò illius & fautor & protector erat. Miſſi ſunt autem,qui explorarent omnia. Ibì tum Numidæ, velox,inſidioſum & ſummi laboris militũ genus, vbiquè noſtris ſeſe offerebant valdè infeſtos, ſagittis,iaculis, lapidibus incautos atrociter vulnerãtes. Verùm Cęſar eorum feritate nihil deterritus,licèt amici graues à tam pſenti periculo eum reuocare niterentur, cum paucis exploratum iuit,vndiquè volitantibus Numidis,

700. naues.

Guleta.

midis,quos ille mira animi conſtantia contempſit. Pugnatum eſt intereà aliquotiès,irrũpentibus Barbaris in noſtros,& modò illi, modò noſtri victores abiêrũt, donèc tãdèm paucos poſt dies Cęſar oẽm vim expugnandæ Guletæ adhibere conſtituit. Iam enim militũ corpora morbis vexari cœperãt,quòd interdiù vehementiſſimo ſolis ardore torrerentur, noctibus verò nimio cæli rore perfuſa,ꝑpemodùm præ frigore rigere viderẽtur.Huc accedebat, quòd Barbaruſſa ingentes Numidarũ copias mercede cõductas in dies expectabat, quorum aduẽtum Cęſar anteuertendùm putauit: & quanuis Cæſar inſigni pietate ægris opem ferret rebus neceſſarijs abundè ſuppeditandis, tamẽ in arenoſo ſolo vix vlla dabatur copia dulcis aquę, ità vt tũ ſani,tũ ægri ex acrioribus pomis ſiti vtcunquè mederi cogerẽtur, quæ res nõ erat commoda valetudini.Itaq; Cęſar bonis

Guleta oppugnatur.

auibus ad Idus Iulias iuſſit tormẽtorũ omnem apparatum ad Guletã oppugnandã adhiberi. Andreas Auria à mari eius munitionis diuerberandæ negocium ſuſcepit. Tum verò ab aurora vſq; ad meridiem tanta tormẽtorum vi is locus eſt oppugnatus,vt nõ modò cõcuti tellꝰ,ſed tota paſsìm hiſcere videretur; porrò mare,paulò antè tranquillum, mirabiliter concitari & exęſtuare atq; feruere cerneretur:cælum autem ipſum,dẽſiſſima fumi caligine omnium oculis eriperetur. Ea vi turris cum ſuo antemurali penitùs proſtrata, & munitiones oẽs latè diſiectæ, non omninò difficilem noſtris inuadendi aditum præbuerunt. Vt verò animis magìs incaleſcerẽt, quidam monaſticæ vitæ profeſſor ligneam crucifixi Seruatoris imaginem præferebat. Ibì iubente Cæſare alacriter noſtri milites in Barbaros irruperunt,nihil morati tela oẽis generis & miſſilem ignem tenaci flãma armis adhærentẽ,quæ ab illis in ſubeuntes conijciebãtur.Quãobrèm territi,

riti,fuga ſibi conſulunt immanes Barbari, quorum non pauci in illo itinere cæſi,& in ſtagnum detruſi periêrũt Porrò paucis è Cęſaris exercitu deſideratis, torméta oĩa & tota Barbaruſſę claſſis,quę intra Guletæ fauces, ſubducta fuerat, in ius victoris Cęſaris conceſſit,magno quidem Cęſaris cõmodo, & voluptate,ſed ſummo Barbaruſſę & ſæuiſſimorũ piratarũ detrimento,qui acerbiſſimè ferrẽt ſibi totius nauigationis & maris facultatem ereptam. Illi verò qui è Guleta profugerant, vbi Tunetum ad Barbaruſſam venêre, ab illo cõtumelioſè primùm accepti,ſed mox repreſſa ira, ad audendum fortiter animati ſunt, quòd Afrorum & Numidarũ auxilia iam appropinquarent.

Guleta expugnatur.

Dum hæc geruntur, in caſtra Cæſaris venit Muleaſſes rex Tunetanus,quem Barbaruſſa è regno exturbârat. Fuit is procera ſtatura,ſuffuſco vultu planeq; virili,ſed admodùm ſtrabus. Vbi Cæſaris dextrã deoſculatꝰ eſt,more patrio humi collectis cruribꝰ,ſedit in tapete ſubſtrato,& per interpretẽ ſupplex petijt ab Imperatore reſtitui ſibi paternum regnũ,multã eo nomine pollicẽs Cęſari fidẽ & id genus alia. Cęſar illi omnia liberaliter daturũ recepit, hortãs vt nõ Punica,ſed integrã fide ꝓmiſſis ſtaret. Erat in illo Barbaro & Mahometanę ſtultitię ꝓfeſſore rege magna tũ bellicę exercitatiõis,tũ rerũ cęleſtiũ ex Auerrois diſciplina peritia. Iuſſit aũt Cęſar tẽdi ei tabernaculũ,& hoſpitali liberalitate tractari hominem. Idem autem ipſe in Cęſaris exercitu pręcipuè mirabatur numerum atq; ordinem tormentorum,& incredibilem in foro rerum venaliũ oĩs generis copiam,& militum res neceſſarias ementiũ modeſtiam ac tranquillitatem. Ab illo verò multa didicêre duces exercitûs, quæ Cæſari magno vſui fuêre ad oppugnandum Barbaruſſam.

Muleaſſes rex.

Guleta expugnatã, Cæſar ad Tunetum iter intẽdit.

dit. Interìm verò dum multa ſecũ animo reputat,& omnia diligenter expẽdit,commiſſa ſunt varia cum Numidis prælia. Solent Numidæ ferociter aduolare,& rursùs mira vafricie,ſi premantur,fugam arripere, vt inſequentes longiùs proliciant: tum verò cõuerſis armis, paucos multi circunſiſtere,& nullo negocio trucidare. Cęſar vbì animaduertit Hiſpanos à Numidis in pugna quadã premi, acriter cum grauis armaturę equitib9 in Barbaros inuectus,eos in fugam pręcipites egit:eoq́ue die non ſolùm ſtrenui ducis, ante alios armatus in acie conſiſtens,ſed etiàm fortiſſimi militis officiũ pręſtitit, ciuicamq; coronam meruit, Andrea Pontio equite nobili ab hoſtibus circunuento,& ſua ope liberato. Erât per id tempus quidã togati homines, qui Cæſarẽ hortarentur ad maturè diſcedendum ex Africa, quòd iam ſatìs multa laude potít9 eſſet,Guleta expugnata & piratis egregiè edomitis: verùm illos Cæſar graui oratiõe,vt erat vir longè prudẽtiſſimus,pręclarè compeſcuit,Guletam autem rursùs cõmuniri iuſſit,impoſito plùs mille Hiſpanorũ pręſidio. Indè Tunetum versùs promotus eſt totius belli apparatus. Cæſar Vaſtium eo bello,eaq; præſertim die, qua cum hoſte cnfligendũ erat,Imperatorem pronunciârat. Habebât Itali,Hiſpani,Germani,ſinguli ſuos duces,qui eos hortarentur:verùm Cæſar ad omnes ordines adequitans,alacri vultu & ingẽti fiducia hortabatur,vt fortiter cõtra Chriſti inermes inimicos decertarent, prædæ loco ipſos habituros vrbem locupletiſſimam. Dici vix poſſit,quantùm ea Cæſaris alacritas inflammârit militum animos, ità vt intolerabiles labores, pręſertim ſitis moleſtias fortiter pertulerint, licèt quidã ęgrè in officio cõtineri potuerint, quos tamen Cæſaris pręſentia & ſeueritas ad ſanitatem citò reduxit. Vt enim erat natura clementiſſimus,ſic etiàm vbì res poſcere vide-

Numidarũ mores.

Guleta inſtauratur.

debatur, non deerat illi Imperatore digna ſeueritudo.

Iam ad Tunetum propinquabat exercitus,& eccè Barbaruſſa immenſas Barbarorum copias in aciem producit,quę cētum millia hominum exceſſiſſe fertur.Tum verò Vaſtius,quem(vt dixi) Cęſar Imperatorem eo bello eſſe voluit,antequàm cum hoſte manus cōfererentur, ſic ait ad Cęſarē:Iure meo vtens,iubeo vt hinc abſcedas ad mediam aciem,vbì ſunt vexilla,nè fortuito incidētis pilæ caſu vniuerſa cōmunis fortunæ ſalus,vnius hominis periculo, inexpiabile ſubeat diſcrimen.Cęſar ſubridens,metu vacuum eum eſſe iubet,quādò nemo Auguſtorū Cæſarum tormento ſublatus eſſet: at nihilo minùs pro ſua ſingulari modeſtia dictis illius obtēperans, confeſtìm quò iuſſus erat,abſcedit. Indè ſigno pugnæ dato, tanto impetu noſtri in Barbaros irruperunt, vt trecentos ſclopettis peremerint ante conflictum,reliquos omnes in fugam coniecerint,tormentaque ab illis relicta ceperint,præ dolore & ira dentibus frendente Barbaruſſa, & cum Turcis Tunetum properante. Erant Tuneti multa millia captiuorum Chriſtianorum. Hos omēs ille immanis Barbarus,circumpoſito puluere tormētario,in carcere concremare voluit.Verùm dehortante quodā inſigni pirata,ſententiam mutauit.Eius autem crudelis conſilij fama iam in carcerem peruolârat miſericordia duorum libertorum, Frācíſci Hiſpani & Vincentij Dalmatæ,qui licèt Barbaruſſę eſſent alumni,tamē inſigni pietate permoti, patefacto carcere,inſtrumēta,quibus catenas frangerēt, miſeris illis obtulêre.Mox ruptis catenis,nudi homines ſaxis alijsq; correptis rebus Turcas inuadūt. Fugiunt ex arce Turcæ. Chriſtiani captiui totam arcem occupant, aliquot cæſis Turcis: regios theſauros omēs, omnem commeatum & arma intercipiūt, & è ſumma

Exercitus Barbaruſſæ.

Congreſſus pugnæ.

Captiui occupant arcē

ma arce Chriſtianis dudùm ablatũ vexillum expan-dunt,vt Cæſari & eius exercitui captã arcẽ ſignifi-cent. Barbaruſſa ad arcẽ reuertit,falſis dijs ſuis cre-brò maledicẽs,& nimio furore percitus,apertaque ianua ſupplex & propè lachrymans orat Chriſtia-nos,vt ipſum intrò cum ſuis recipiant,cũctis liber-tatem pollicitus. At illi certatìm in eum ſaxa conij-ciunt, ità vt totus præ ira inſaniens,rebus deplora-tis, cum ſeptem Turcarũ millibus,turpi arrepta fu-ga Hipponam,vbì olìm D.Auguſtinus incompara-bilem egit Epiſcopum,properaret. Ea re cognita, Cęſar propiùs vrbem caſtra mouet,cui Magiſtratus claues deditæ vrbis obtulerunt,id enixiſſimè obſe-crantes,nè militem intra vrbem admitteret. Ad id Cęſare cunctantiùs reſpondente,milites frementes & omnis morę impatientes,vel iniuſſu Cęſaris cer-tatìm in oppidum irruunt, fruſtrà deprecante Mu-leaſſe. Et ipſi quidem Cæſari vehementer ſuſpecta erat Punica fides,vt non ſine cauſa cunctantiùs pre-ces Tunetanorum admiſiſſe videatur. Nam ſtipen-dium per Muleaſſem ꝓmiſſum, aſtutè & vafrè pro-trahebant, viſuri qui Barbaruſſæ ſucceſſus forent. Primus cum parua manu ad arcis portã acceſſit Va-ſtius, quem Chriſtiani paulò antè captiui,gratula-bundi exceperunt. Arce in poteſtatem redacta,mili-tes agminatìm irruunt in vrbem,Itali & Hiſpani in prædas inhiant, Germani Mahometano ſanguine fundendo ſitim ſuam explent,nulli omĩnò parcen-tes neque ætati,neque ſexui:quæ res permouit Cę-ſarem,vt propoſito edicto, capitis pœnam minare-tur omĩbus,qui Tunetano ciui vim intuliſſent. Cę-ſar arcem ingreſſus,captiuis Chriſtianis libertatem & nauigia atq; commeatũ, quibus in patriam redi-rent,promittit. Porrò Frãciſco & Vincentio Barba-ruſſæ alumnis, qui rumpendorum vinculorum au-thores miſeris fuerant, pecuniã ac veſtem largitur.

Barbaruſſa fugit.

Tunetum diripitur.

Tria

Tria præcipuè in arcis Tunetanæ direptione Muleaſſes deplorauit, Arabicos inprimis codices antiquiſſimos, qui non modò diſciplinas omnes, ſed etiàm ſuperiorum regum hiſtoriam, & Mahometanę ſuperſtitionis interpretationem continerēt, quorū Muleaſſes iacturam tulit grauiſſimè. Secūdò vnguenta & aromata odoris incomparabilis, ambram, moſcū & zibetum, quæ plūbeis loculis & arculis eburneis aſſeruabantur, & neutiquàm vulgaris erant precij. Tertiò pigmēta & colores varios & admodùm precioſos, quos milites diſſipatos cōculcârāt: multùm illic lazurij, multùm cocci & laccæ Indicę pijſſe dolebat Muleaſſes. Inuenta quoquè ſunt in arce arma & ocreæ Gallorum equitum, qui ante annos trecētos cum Ludouico regē Tunetum obſederant.

Dum hæc geruntur Tuneti, Barbaruſſa venit incolumis Hipponam, & ibì triremes quatuordecim in ſtagno demerſas celerrimè educit, ſeque egregiè munit. Interim miſſis ex noſtris, qui eius iter impedirent, cùm parùm eſſent rei naualis piti, re infecta, ad Cæſaris exercitum redièrunt, nec ſinè magno Chriſtianorum detrimento illi ſæuiſſimo piratę ad Algieram primò, mox ad Byzantium elabendi ingens ſpatium præbuêre. Ea res vehementer cōmouit Andream Auriam, ità vt non planè deſperans ſe hoſtem poſſe conſequi, Hipponam contenderit: porrò non inuento Barbaruſſa, vrbem cepit, muros deſtruxit, arci præſidium impoſuit, quam tamē Cęſar paulò pòſt iuſſit funditùs euerti. Deindè Muleaſſem Cęſar regem Tunetanum pronunciat, tributum imponit annuum falcones duos & totidem è Numidia velocitate conſpicuos equos, ea conditione, vt Chriſtianis amicus, Turcis hoſtis, Cęſari addictus ſit, & Hiſpanis, quos Guletæ ampliùs mille præſidij loco imponebat Cęſar, ſtipendium perſoluat.

Barbaruſſa abit Byzantium.

Cæſar venit in Siciliam

His geſtis, Cęſar ab Africa ſoluens, cum tota claſſe Siciliam contendit. Ibì triumphali pompa exceptus, & paſsìm pecunia donatus, indè Neapolim peruenit. In ipſo itinere nunciata ei eſt mors Franciſci Sforcię, qui non ità pridèm Chriſtianam Chriſtierni regis Danorum filiam duxerat. Eius mors nouos in orbe Chriſtiano, Gallis Mediolanum pertinaciſſimè repetentibus, tumultus & clades excitauit, hęreticis interìm mirè exultantibus, quòd nó deeſſet Carolo Cęſari Chriſtianus rex, qui eum ſuis armis ab ipſorum coërcitione retardaret. Quanto ſatiùs fuerat, Mediolanum vel terrę hiatu abſorptum ab hominum conſpectu penitùs tolli, quàm eius cauſa Chriſtianum orbem tot mala perpeti? Putant plerique potentes, ſe inſignem ſibi comparare gloriam, ſi ius ſuum, quod tamen plerũquè vel incertum habent, vel etiàm nullum ſe habere non ſunt neſcij, egregiè tueantur, etiam ſi interìm totus debeat perturbari & perire orbis. Sed huiuſmodi ſtudijs non valdè magnã ſibi laudem parant apud cordatos & Chriſtianæ pietatis amantes. Verùm hęc Deus iuſtꝰ iudex iudicabit, nos ad alia tranſeamus.

Legatꝰ Pontificis agit cum Saxõe.

Sub huius anni finę Saxoniæ elector ex Auſtria, vbì Ferdinandum regem conuenerat, domum proficiſcens, Pragæ appellatus eſt à legato Pontificio Petro Paulo Vergerio, qui illi Pontificis ſentētiam de Concilio indicendo, itemq; de loco Concilij indicauit, ſimul etiàm de ſententia Cęſaris & Ferdinandi regis certiorem eum reddidit, quòd eis non diſpliceret Mantua, quam Pontifex Concilio deſtinâſſet. Saxo reſpõdit, ſe cum ſocijs Smalcaldici fœderis deliberaturũ. Decembris die 26. ex Conuētu Smalcaldico reſponderunt Proteſtantes inter cętera, ſibi Mantuã nó placere, neq; perpeſſuros ipſos, vt in cõcilio Pontifex ſua authoritatę vtatur, quòd ille ſit ipſorum aduerſarius, qui dogmata ipſorum damnârit.

damnârit. Itaq; cum iudicem eſſe non poſſe,ſed ex voluntate Cęſaris,regum & principum deligendos idoneos viros,qui iuxta verbũ Dei cauſam cognoſcant atque definiant.Idoneos autem viros vocant hauddubiè Luterum, Melanchthonem, Bucerum, Pomeranũ, & id genus alios apoſtatas monachos, quos certum erat hæreſeos nomine damnatos eſſe, & vel maximè reorum perſonã ſuſtinere, atq; ideò nulla ratione poſſe ſententiam pronunciare.Atque ità Proteſtantes Concilium quidem ſe vehementer optare & expetere dixerunt, ſed à ſuis cõcionatoribus malè perſuaſi,tale Concilium petiêrunt,quale nulla vnquàm ætas verum & legitimum eſſe putauit. Cùm verò verbum Dei aliter Luterus,aliter Zuinglius,aliter Anabaptiſtæ, aliter Zuencfeldius, aliter Seruetus exponant, quis vnquàm ſanę mẽtis ex ſola verbi Dei litera,nõ adhibita Catholicę Eccleſiæ interpretatione,aliquid certi in Cõcilio ſtatui poſſe credat? Ità his tergiuerſationibus nouorũ Euangeliſtarum ſiue dogmatiſtarum id apud Proteſtantes Magiſtratus effectum eſt,vt Conciliũ nullum admittere velint,cui Pontifex ab om̃i antiquitate recepto more pręſideat,& ipſam quoquè Synodum Tridentinam,cui grauiſſimi & longè doctiſſimi viri interfuêre,non magnipendant. Sed abſit, vt Eccleſia DEI alium habendorum Conciliorum modum à Sectarijs accipiat, quàm ipſi traditus eſt ab Apoſtolis & Apoſtolorum ſucceſſoribus.Quòd ſi verò ex ſectariorum ſententia mutãda eſt Synodorum habendarum ratio,iam facilè quidlibet obtinere illi poterunt.Sed ità tñ,vt aliud ſtatuat Synodus Luterana,aliud Zuingliana,aliud Anabaptiſtica,aliud alia nupèr natorum ſchiſmatum. Porrò in hoc Smalcaldico Proteſtantium Conuẽtu fuit etiàm Gallię regis legatus.Rex ille Germanorũ Principum captauit gratiam, vtpotè qui iam bellum in

Concilium non recipiũt Euangelic.

Gallus captat amicitiam Germanorum.

Italia gerere decreuiſſet: atque interìm nihilo minùs in regno ſuo ſeueriſſima ſumpſit ſupplicia de nouorum dogmatum aſſertoribus vel ſectatoribus, Itaque quòd Luteranorum Principum captauit beneuolentiam, ſuî aduersùs Cæſarem communiendi cauſa id fecit, non quòd illorum religionem probaret: & rursùs Luterani in ei9 ſe amicitiam eadem omninò ex cauſa inſinuabant, alioquì propter diuerſam religionem non magnoperè addicti Gallis. Timebant enim vtrique Cæſaris potentiam, atque ideò modis omnibus communire ſe ſtudebant.

Synodus Zuinglianorũ Tiguri.

Hoc tempore Zuingliani Tigurini, offenſi ſcriptis quibuſdam Luteri & complicum eius, præſertìm quòd ſcripſiſſet Luter9 Oecolampadium ſubitò à diabolo præfocatum expirâſſe, ſynodum Tiguri conuocant ſexta Auguſti miniſtrorũ Euangelij ſui ex vrbe & agro Tigurino, vbì definitũ eſt, Apologiam Latinè & Germanicè edendam contra Luteri & gregis eius calumnias. Sed hoc tam egregij conuentûs decretum vnus Vuolffgangus Capito Argẽtoratẽſis eccleſiaſtes Zuinglianus, impediuit ad tẽpus non longum. Interìm Luterus 5. Octobris ſcribit miniſtris Argentinenſibus, ſe nõ alieno eſſe animo à concordia: itaque hortatur vt ſynodum indícant, in qua de illa tractetur. Mira res. Nolunt iſti Romano Pontifici licere conuocare Synodum, & interìm ipſi tam multas cogunt ſynodos authoritate prorsùs nulla. Iſtas impoſturas indoctum vulgus non aduertit, Principes alijs occupati, nõ ſatìs conſiderant, & ità impunè faciunt noui dogmatiſtę quicquid libet. Conuenerũt igitur Arouiæ, quod eſt oppidum ditionis Bernenſium, quinq; Euangelij Zuingliani prędicatores, qui tutiſſimam aliquam formam conſcriberent concordiæ cum Lutero ineundæ. O miſeram Europam, quæ non videt, quid ſub

Synod9 alia Arouiæ.

ſub prętextu Euangelij moliantur horum tempo-rum pſeudoeuãgeliſtæ. Si à Deo miſſi ſunt, vt iacti-tant, cur non idem docent? cur tam atrociter inter ſe digladiantur? An non meritò pereunt, qui tales duces ſequuntur?

Hoc quoquè anno & apud Cęſarem & Ferdinã-dum regem impensè laborârunt Proteſtãtes, vt fas non eſſet Cameræ Iudicibus tueri cauſam Catholi-corum, quibus ipſorum facultates eſſent ſub religi-onis prętextu ereptæ. Id quidem certè durum fuit, & nõ multũ à barbara feritate alienum, monaſteri-orum & Cleri bona diripere, nec tamen patére mi-ſeris perfugium ad imperij Iudices, quorum autho-ritate poſſent ius ſuum obtinere. quid verò faceret vel Cęſar, vel Ferdinandus, cùm & Gallus minimè quieſcendum ſibi putaret, & Proteſtãtes iam vſque-adeò viribus creuiſſent, vt ſi quid minùs impetrâſ-ſent, facilè vi extorquere poſſe viderentur? Interìm valdè quiritabantur Euangelici, ſi quid à Cameræ Iudicibus contra ipſos hoc nominè decretum fu-iſſet, & tamen ferre nolebãt, vt de ſuis iniurijs que-rerentur Eccleſiaſtici, vel res ſuas repeterent. At-que hæc quidem & id genus alia vocantur purum Euangelium, pura doctrina, purum verbum Dei. Sic olìm Iulianus apoſtata fertur dixiſſe cuidam locu-pleti Chriſtiano: Chriſtus veſter in Euangelio pre-cipit, vt relinquatis omnia: Da ergò mihi facultates tuas conuenienter Chriſti Euangelio. Sed nõ præ-cepit Euangelium, ait Chriſtianus, vt diuitibus, ſed vt pauperibus res noſtras largiamur. Porrò Luteri Euangelium nõ hortatur, vt tua relinquas, ſed per-mittit etiàm, immò & præcipit, vt aliena tibi vſur-pes. O prodigioſam rerum om̃ium in deterius mu-tationem. Olìm Germani Principes, Auguſti Cæ-ſares celeberrima paſsìm in Germania collegia, epi-ſcopatus, Cœnobia fundârunt, & ampliſſimis redi-tibus

Proteſtãtes volũt ſilere Cameram.

Matth. 19.

tibus donârunt:hodiè ea multis locis vaſtata,diruta,diſſipata cernuntur:nec tamen licet extrema calamitate affectis,ius ſuum proſequi.

Hoc anno Bruxellis nubit Dorothea Chriſtierni Danorum regis filia Friderico Principi Palatino, q hoc nomine quandoquè ius ſibi vendicauit in Daniæ regno:quod tamen,Cęſare multis bellis implicito,non eſt ſatìs proſecutus. Et Cæſar quidem, ſi non defuiſſet opportunitas,videbatur Friderico in eius regni iure repetendo opem laturus.

Facinus atrox.

Eodem anno in Ducatu Vuirtenbergenſi caupo quidã hoſpitibus carnes porci, rabidi canis morſu infeſtati,edẽdas propoſuit parùm hoſpitaliter. Vbì homines ei9 rei ignari carnes comederũt,mox verſi in rabiem,mutuis ſe morſibus lacerârunt.

Gallus petit Mediolanẽſem principatum.

Hoc ipſo anno è rebus humanis ablato Frãciſco Sforcia, Gallorum rex à Cęſare petijt ſibi concedi Mediolanenſe Imperium. Verùm Cęſar non ignarus,quantum ex ea ditione ipſe commodi haberet, tum etiàm non immeritò veritus,nè opulentiſſima Italiæ parte potentiſſimo Galliæ regi permiſſa, ille non contentus eo imperio,etiàm aliena,ſua pręſertìm regna,mox inuaderet, quod ſuperiores Galliæ reges feciſſe meminerat,nullis precibus adduci potuit,vt Mediolanenſem principatum Gallo concederet.Ea res nouas rerum perturbationes peperit, vt iam ſuprà attigimus. Porrò nè Franciſcus rex in Cęſarem primus arma vertiſſe videretur, Sabaudiæ principem auunculum ſuum ſibi inuadendum ſtatuit, vt eius ditionibus in poteſtatem redactis, expeditum in Italiam iter haberet. Porrò eius principis cõiunx,vxoris Cæſaris germana ſoror erat. Eius belli cauſam hanc prętexebat Gallus, quòd Sabaudus nollet ipſi Niceam Prouinciæ vrbem, perſoluta pecunia, qua olìm à Gallis oppignorata fuerat, reſtituere.

Anno

ANno igitur 1536. ineũte vêre aut circiter, magnis copijs Sabaudi Principis ditionẽ Galli inuadunt, multaque loca Duci deſtituto ab omibus eripiũt, & niſì Antonius Lęua Cęſaris DVX egregiꝰ valida manu eis occurriſſet; Vercellas, quas obſidiõe premebãt, & multa alia miſero principi facilè eripuiſſent. Et nè quid illi ad ſummã calamitatẽ deeſſet, etiàm Bernates Heluetij ad Lemanum vſq; lacum, quæ illius erant, vi abſtulerunt. Cauſa hæc erat: Geneuẽſes Zuinglianũ dogma cõplexi erant. Eſt autem Geneua ferè in medio regionis Sabaudiæ. Princeps igitur, tum Zuingliani dogmatis profligandi cauſa, tum alijs rationibus permotus, Geneuam obſidet. Geneuẽſes ſociorum Bernatum fidem & opem implorant. Illi nolentes ſocios negligere, bellum Sabaudo faciunt, multaque illi auferunt. Ità & à Gallis & ab Heluetijs oppugnatus, ad Cęſarem confugit, qui tum ex Africana victoria reuerſus, vbiquè in Italia ſummo omnium ſtudio & maxima pompa excipiebatur. Neapoli quidẽ amœniſſima in vrbe hyemabat, vbì tum filiam notham Alexandro Medici celebratis nuptijs in matrimonio collocauit. eximia cum laude verę ac integerrimæ probitatis, quòd fidem Clementi Pontifici datam, licèt is iampridèm exceſſiſſet è viuis, inuiolatã ſeruaret, nihil permotus quorundã Florentinorum patriciorum precibus, qui ei quotannìs grandẽ auri ſummam offerrent, ſi repudiato Alexandro, priſtinam ciuitati libertatem reſtitueret.

Galli inuadunt Allobroges.

Itemq; Bernates.

Nuptiæ principis Florentini.

Sub id tempus Hippolytus Medices, qui Alexandri erat frater patruelis, quorundam adulationibus deprauatus, licèt ampliſſimo eſſet Cardinalatûs titulo, opulentiſque ſacerdotijs, multiſq; opibus inſignis, adſpirare cœpit ad Hetruriæ principatum, eiusque obtinendi cauſa necem Alexãdro molitus eſt: ea in re vſus fertur opera cuiuſdam magni viri.

Hippolytus Medices adſpirat ad principatũ.

Sed

Sed Alexander inſidias deprehendit, ſcripſitq; Paulo Pontifici, qui ex Hippolyti familia quẽdam eius facinoris conſcium comprehendi iuſſit. Ea re territus Hippolytus, ex vrbe exceſſit: deindè ad animum rediẽs, tam immanis ſceleris ductus pœnitẽtia, cum Alexandro in pacem redire ſtuduit. Itaq; Cęſarem, qui tum in Africa erat, adire omninò voluit, ſed à Prorege Siciliæ negata ipſi naue, in quodam oppido agri Fundani conſilij inops ſubſtitit, ibiq́ue febre peſtilenti correptus ſexto die obijt, iuuenis lõgè omnium elegantiſſimus, rebusq́ue omnibus florentiſſimus: ſcilicet vt inſani mortales diſcant nullis neque corporis & ætatis viribus, neque quantunlibèt ampliſſimis opibus fidere. neque vitę huius voluptatibus, ſed vni viuo & vero Deo totos ſeſe dédere, cùm in hac vita tam ſint incerta & caduca omnia, vt ne puncto quidem temporis certa nobis ſit huius lucis vſura Porrò Cęſar cùm eſſet Neapoli, certo nuncio didicit Barbaruſſam claſſe apud Algieram reparata, Byzantium abeuntem, & in itinere apud Mangonis portum Chriſtiana vexilla præferentem, Mangonianos omnes in miſerã ſeruitutem in Africam captiuos abduxiſſe. Dolebat illi immani piratæ, quòd tanta clade affectus fuerat expugnato Tuneto, noluitq́ue Chriſtianis id omninò impunè cedere.

Idem miſerè perit.

Intereà Cęſar multa vſus prudentia, cum Venetis fœdus percuſſit Vt eam in rem Veneti propenſioribus animis cõſentirent, nõ parùm in cauſa fuit, quòd ſperarent Cęſarẽ principatum Mediolanenſem alicui traditurum. Nam neque Cęſarem, neque Gallum æquo ferebant animo tam opulenta Italiæ ditione potiri, ſed infirmiorem volebant, cuius vires & potentia ipſis neutiquàm formidoloſa foret. Deindè Cęſar per Ferdinandum fratrem & amicos principes in Germania militem cõſcripſit. Interìm verò

Fœdus Caſaris cum Venetis.

erò Nonis Aprilibus Romã venit, ingenti trium-
ho exceptus tum à Clero, tum à populo.

In Cœna Domini lauit pedes duodecim paupe- *Cæſaris*
um ſingulari pietatis affectu, & non mediocri ad- *præclarum*
niratione eorum, qui huic ſpectaculo intererant. *facinus.*
otos verò, egregijs donatos muneribus, nempè
mni argenti abaco menſæ illato, à ſe dimiſit. Fuit
n illo principe, vt antè diximus, modeſtia & humi-
itas incredibilis, amica & grata præpotenti DEO, *Iacob.4.*
qui ſuperbis reſiſtit, & humilibus dat gratiam. qua- *1.Petr.5.*
riduo aũt Romæ moratus, pridiè quàm indè abſce *Oratio Cæ-*
leret. grauiſſima & ardenti oratione regem Franci- *ſaris.*
ſcum, circunſtante Pontifice & Cardinalibus, mul-
orumq; principũ Legatis, perſtrinxit, quòd fœdus
brupiſſet, & totum ferè terrarum orbem contra ſe
concitâſſet. Demùm is exitus oratiõis fuit, vt ſe pa-
atum diceret cum Franciſco ſingulari certamine
le ditionum iure contendere, vt reliquo Chriſtia-
o ſanguini parceretur. Erat tum commotus Cęſar
alamitate Caroli Sabaudiæ principis, nec Iohannẽ
otharingiæ Cardinalem, qui à Franciſco pacis cõ-
iliádę cauſa ad eũ miſſus, apud Senas poſteà ipſum
õuenit, admittere voluit, totus iam ad bellum re-
gi inferendum intentus. Pontifex verò Cæſarem
cõplexus, orauit vtì nè vel non iniquo dolori plùs
ribueret, quàm clementiæ & pietati. Cęſar dein- *Cæſar venit*
dè reiectis Galli legatis, Senas proficiſcitur, hono- *Senas.*
ificentiſſimè à Senenſibus exceptus, oblatis vrbis
clauibus cum hymnis ad ædem ſummam deduci-
tur. Poſt Florentiam abit, & Alexandri generi ſum-
mo ſtudio colitur: quem hortatus eſt, vt ab inſidijs *Florentiam.*
ſibi caueret, non ignarus quòd ea in vrbe princi-
pem ageret, quæ omnis iugi impatiens, immodica
cupiditate ad libertatem ſemper adſpirâſſet. Atque
vtinàm Alexander ijs monitis diligenter obtempe-
râſſet, quę à grauiſſimo & experientiſſimo Impera-
tore

tore non temerè illi promebantur, non tam horrendum vitæ ſuæ exitum habuiſſet. Sed de hoc ſuo loco.

Lucam.

Cęſar deindè apud Lucenſes quoquè triduo moratus, maximum eius vrbis ſtudium, propēſionem, liberalitatem eſt expertus. Poſteà ad Antonium Lęuam peruenit, qui parùm tempeſtiuo conſilio, diuerſum hortantibus Daualo Vaſtio & Ferdinando Gonzaga, Cæſarem impulit, vt in Prouincia Gallo bellum inferret. Egerat iam Antonius cum quibuſdam, vt Maſſiliam Cæſaris exercitui proderent, ſed ea res ſucceſſum non habuit. Deniquè eò tādem res redijt, vt ex inſperato ſuperuenientibus Heluetiorum viginti millibus ad Franciſcum regem, & iam morbo caſtra Cęſaris vehementer affligente, Cęſar re infecta Genuam redièrit, interìm in Gallijs mortem oppetente Antonio Læua. Atque eodem tempore exercitus, quē Maria Cęſaris ſoror, virilis animi fœmina, in Belgis conſcriptum, duce Henrico Naſſauio ad Peronam Gallorum vrbem duxerat, in Belgas reuerſus eſt. Magnus quidam Pariſienſes timor inuaſerat, tantis copijs in Gallias penetrantibus, adeò vt iam vrbi muniendæ incumberent. Intereà verò nouo in Italia conſcripto milite, Gallus Genuam occupare mirabili aſtútia nititur: ſed is conatus fruſtrà fuit. Porrò Paulus Pontifex miſſis tum ad Cæſarē, tum ad Franciſcum regem Legatis è cœtu Cardinalium, ad pacē hortatus eſt, & licèt id nō impetrârit, ſpecimē tamē eximiæ pietatis de ſe præbuit, functus optimi Pontificis officio.

Cæſar fruſtrà tentat Maſſiliam.

Dum ità in Gallijs bella feruent, Franciſcus Delphinus Galliæ regis primogenitus, incredibili totius regni dolore ex hac luce morbo ſubitario ſubtract⁹ eſt. Erat is quoquè iuuenis annos nat⁹ octodecim, eximijs præditus ornamentis, in ipſo ætatis & fortunæ arridentis flore poſitus: tam inopinato caſu

Delphinus excedit è viuis.

caſu admonens mortales omnes conditionis ſuę, vt eius ſempèr memores, queadmodùm ſapientiſſimè hortatur D. Auguſtinus, omnem diem, ſupremum putent vitæ ſuæ diem, & ſic Deo placitos mores ad extremum vſque perducāt diem. Sed hæc quis perſuadeat hominibus? Erant qui dicerent, veneno interijſſe præſtantiſſimum iuuenē, & eo nomine quidam Sebaſtianus Montecuculus in quęſtionem raptus, cùm ſe id crimen doloris impatiens admiſiſſe fateretur, ab equis in diuerſa nitentibus diſcerptus perijt. Verùm is pręcipiti ſuſpicione appetitus, victus doloribus, vt alij volunt, crimē à quo erat alienus, ità faſſus eſt, vt Antonium Læuam & Ferdinandum Gonzagam eius ſceleris authores diceret. At illi viri egregij deteſtabile facinus à ſe depulerunt, nullis pręſertim veneni indicijs in extincti corpore exiſtentibus, & affirmantibus pleriſq; ex pilæ ludo immodico æſtuantem, ac ſudore diffluentem Delphinum, nimis auidè aquā potâſſe, eaq; re ſibi mortem conciuiſſe, obruto natiuo calore.

Conuentus Vuittenbergenſis. Hoc anno cùm peſſimè audirēt Luterani & Zuingliani concionatores ob dogmatum diſcordiam, rursùs quandam inter ſe cōcordiam ſarcire conati ſunt, idq; in Synodo Vuittenbergenſi in ædibus Patriarchę & Euāgeliſtę Luteri. Sed cùm veriſſimè dicat Sapiens, Inter ſuperbos ſemper ſunt iurgia: *Prou. 13.* cōcordia illa ſimulata fuit, non ſyncera. Nec potuit ſuum habere effectum, ꝙ propter aliorū abſentiam & abſque magiſtratuum ſuorum conſenſu nihil ſtatuere auſi fuêre: ſed nec ipſa quidem illius egregij cōuentûs acta in lucem edere ſunt auſi, tametſi ſcripta erant. Fuit ille ſyncretiſmus quidā, qualis olìm inter Cretenſes, qui cùm perpetuò inteſtinis ac mutuis ſe bellis infeſtarent, vbì ab hoſtibus imminebat bellum, quandam inter ſe pacē conciliabant, vt iunctis viribus faciliùs hoſtes propulſarent. Ità etiàm *Cretenſium mos.*

Zuingliani cum Luteranis quandam ſimulabant pacem, vt ſignis infeſtioribus in Chriſti Catholicam Eccleſiam pariter inueherentur. Atq; in eo quidem inter ipſos conuenit, panem & vinũ minimè tranſſubſtantiari, vtq; eo nomine Catholicos, qui diuerſum docent, atrociſſimè idololatriæ inſimularent. Sed Eccleſia Dei hæreticorũ calumnias irridens, in Euchariſtia Chriſtum viuum & verum Deum adorat cum omni antiquitate: & Chriſto ipſo dicente,

Matth. 26. Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis meus, ijs verbis certiſſimam fidem adhibet, ſciens non eſſe im-

Lucæ 1. poſſibile apud Deum omne verbũ. In hoc enim tremendo Sacramento oportet omĩa humani ingenij argumenta procùl abſcedere, & vel maximè fidem exerceri, quæ tanto eſt maioris meriti apud Deum, quanto minùs rationibus fulcitur.

Crebræ ſynodi Zuinglianorum. Hoc anno multas Synodos habuêre Zuingliani, quatuor Baſileæ, vnam Tiguri, & generalem quandam, ſi dijs placet, apud Bernates, cui interfuerũt ex pagis & vrbib9 coacti 300. parochi, minùs quatuor, fortaſsìs pleriq; deſertores monachi. Non dubium quin iſtorũ cõuenticulorũ decretis plus tributũ ſit ab hominibus miſerè ſeductis, quàm vel Tridẽtinę, quę tot habuit pſtantiſſimos viros, vel cuiuis alter à Catholicis habitæ Synodo. Fuit etiàm alia quædã Synodus Heluetiorũ Zuinglianorũ Arouię, in qua decretũ eſt, neminem ex miniſtris Heluetiearũ Eccleſiarũ mittẽdum ad Synodum generalem Euãgelicorum, quę ad 14. Maij diem indicta erat Iſenaci, quod eſt Duringiæ oppidũ, ſed poſteà Vuittẽbergæ, vt iam diximus, celebrata eſt. Hanc Synodũ videtur indixiſſe Luterus, & eo nomine recuſâſſe Heluetios miniſtros eò accedere. Mirum eſt, non fulminâſſe in eos Luterũ, pro ſua ſcilicet authoritate, & repentè omnibus diris deuouiſſe refractarios. verũ Zuingliani necdùm Luterũ pro Papa ſuo agnoſcebant

bant: nec tamen eius fulmina euadere potuerunt. Mirabiliter laborauit verſipellis Bucerus, vt qualiſcunq; poſſet in ſpeciem conflari cócordia: ſed quibus non aderat ſpiritus Chriſti, qui vnius Catholicæ eccleſiæ & Doctor & moderator eſt, à qua ſe ſeparant ſectarij omnes, non mirum eſt, certam inter illos concordiam iniri non potuiſſe. Atque vtinàm ſoli cócionatores inter ſe mutuis arſiſſent diſſidijs, & nó etiàm miſerrimam plebem in tam varias eaſq; pugnantiſſimas opiniones & ſectas diſtraxiſſent. Nullis Buceri quantunuìs verſutis declarationibus & machinationibus Heluetij Zuingliani eò permoueri potuerunt, vt Luteri ſententiæ aut Buceranis figmentis ſubſcriberent. Nitebatur enim Bucerus illis perſuadere, nullam in rebus ipſis, ſed tãtùm in verbis ineſſe diſcordiam: quaſi nó è diametro pugnent inter ſe, Chriſtus eſt ſubſtantialiter p̄ſens in Euchariſtia, & Chriſtus non eſt illic præſens ſubſtantialiter. Ità inanes fuêre Bucerani conatus, qui vir, vt antè dixi, non magnoperè curâſſe videtur, vtrùm huic an illi ſententiæ accederetur, licèt miram præ ſe ferret in verbis & ſcriptis religionē: qua re permultis impoſuit, qui hominis vafriciem non aduerterunt. *Buceri verſutia.*

Eodem tempore Ioachimus Vadianus Sangallēſis Conſul, inſignis Sacramentarius, ſcripſit ſex libros Aphoriſmorũ de conſideratione Euchariſtię, quibus apertè docet, quàm non conueniat Zuinglianis cum Lutero. Faceſſant ergò qui dicunt, pacem inter iſtos vnquàm ſynceram cóciliatam. Diſſentiunt acerbiſſimè in hunc vſque diem, & in dies è ſuis ſcholis nouorum dogmatum monſtroſos & abominandos producunt architectos, qui ſimplex & incautum vulgus miſerabiliter perdunt.

Eodem anno mortuus eſt Baſileæ Eraſmus Roterodamus, vir certè excellenti doctrina, ſed qui in *Eraſmi mors.*

pleriſque ſcriptis ſuis non minimam prębuerit Lutero & alijs perditis ac ſeditioſis hominibus tumultûs in religione concitandi occaſionē. Extant libri eius, quibus id poteſt euidentiſſimè doceri. Et ipſe certè in Epiſtola ad Albertum Pium Carporũ principem ingenuè fatetur, quędam à ſe facta ſcriptaq́;, quæ nec facturus erat nec ſcripturus, ſi hoc ſeculũ exoriturum diuinare potuiſſet. Sed interìm in Colloquijs, vbì multa ſunt ab eo nõ ſolùm incautè, ſed etiàm perniciosè ſcripta, nihil ferè correxiſſe videtur. Quid autem neceſsè eſt imperitę iuuentuti tam crebrò inculcare ea, vndè nihil diſcat aliud, quàm Eccleſię cõſtitutiones, cęremonias, inſtituta vel cõtemnere, vel in dubium vocare? Non dicam quàm multis locis odiosè ſuggillet monachos & Theologos, alioquì plùs ſatìs huic nouo euãgelio inuiſos: hoc vnum in confeſſo eſt, multa eum ſcripſiſſe, quæ præſtaret nũquàm in hominũ veniſſe manus. quàm ſæpè pueriliter hallucinatus ſit in Cẽſuris ſuis, Auguſtini & Hieronymi pręſertim operibus pręfixis, facilè demonſtrari poſſit, ſi res poſtularet. Eſt quædam in Hieronymi Tomis Epiſtola, eam negat eſſe Hieronymi, ſed vel Tertulliani eam eſſe ait, vel alicuius vetuſtioris: & tamẽ in eadem Epiſtola fit mẽtio D. Ambroſij Mediolanenſis Epiſcopi, & ab ipſo repertorum corporum Geruaſij & Protaſij martyrum. In Auguſtino opus 50. Homiliarũ libenter tribuit ipſi Auguſtino: alibì quandam ex ijs ſeparatìm in ijſdem Auguſtini Tomis excuſam Homiliam, negat eſſe Auguſtini Nec mirum, errare eum plerunquè dum nimiùm ſuo iudicio tribuit, & omnia ex ſtylo vult metiri, qui ſanè apud Auguſtinum admodùm varius eſt, dum plerunquè ad vulgi captum ſeſe accommodat, cui tanquàm Epiſcopus debuit paſtoralem curam impendere. Non fuit illis ſanctiſſimis Patribus tanta cura expoliendæ dictionis, quin

Cenſuræ Eraſmi quales.

pro

ro captu illorum,quibus vel ſcriberēt vel loque-
entur,ſuam quoquè orationem libēter interdùm
eijcerent:id quod D.Hieronymus de ſeipſo quo-
am loco apertę fatetur.Quantùm eius ſcripta no-
uerint monaſticis Ordinibus,immò veriùs mona-
icę vitę cōtemptoribus,quales ex eius libris mul-
i euaſère,vt verendū eſt,nihil attinet dicere,nè vi-
ear odio potiùs, quàm veritate, ad hæc ſcribenda
npelli. Cōſulit certè,nè quis ante annum 28.mo-
aſticæ vitæ genus aliquod amplectatur, multaque
dfert, q̄ poſſint iuuentutem nō mediocriter à vita
ionaſtica abſterrere Vbì in monaſterijs om̄is diſci
lina monaſtica iacet, & planè diſſolutè viuitur,
neritò non debent ea peti.Vbì autem religiosè vi-
iitur,quid(oro)neceſsè eſt abſterrere homines, nè
ò ſe conferant ante annum ætatis 28? Scilicèt vbì
am planè vitijs aſſueuerint, vel etiàm matrimoniū
ontraxerint,quod plerunquè ante eam ætatē fieri
idemus,tum cœnobium petent.NOS verò cum to-
a Dei Eccleſia cōſtanter aſſeueramus,cœnobia eſſe
aluberrimè inſtituta, & eos ſuę ſaluti vel maximè
ōſulere,qui in tenera ętate,cùm iam ſunt rationis
enè compotes,ad ea ſe conferunt,DEO illic perpe-
uò non inuiti,ſed ſua ſponte libenter & alacriter
eruituri,quādò pręſertìm tot ſunt hodiè inter ho-
nines praua exempla,quibus tenera ętas ad horrē-
la plerunquè ſcelera & flagitia prouocatur. Nec
enim cogitur quiſquam inuitus monaſticam vitam
profiteri,ſed datur ſatìs iuſtum deliberandi ſpatiū,
quô abūdè poſſit quiſq; vires experiri ſuas, & tum
demùm id ſtatuere,quod videat ſuæ ſaluti cōduce-
re.QVòd ſi Eraſmus poſito monachi habitu màluit
in hoīm frequentia degere, nō abſq; multorū gra-
ui offendiculo:nos cū beatiſſimis Patribus,Baſilio,
Gregorio Naziāzeno,Hieronymo, Gregorio Ro-
mano & innumeris alijs, hominum turbas tāquàm

Cœnobia petenda.

periculoſas fugere mâlumus,aut certè ſi inſtitutum monaſticum id poſcat,vt inter hoíes verſandũ ſit, alieno pótiùs q̃ noſtro arbitratu viuere, cùm nulla ſit peior libertas,q̃ cùm ſic licet viuere,vt libet. quę quidẽ oĩa idcircò dixerim, vtì nè qs nimiùm tribuat Eraſmi ſcriptis pleriſq;,ſed meminerit hoĩem eum fuiſſe,& qui nó ſemèl lapſus ſit,ſicut paulatìm res ipſa euidẽtiùs & docet,& docebit. Hęretici vbĩ pro ipſis facere videtur,libẽter eum amplectuntur, aliâs cõtemnunt. Atq; vtinàm res theologicas aut nunq̃ attigiſſet, aut religioſiùs & modeſti⁹ tractâſſet. Ipſe quidẽ fatetur in memorata ad Piũ epiſtola, ſe primũ oĩm ſubodoratũ fuiſſe ambitiõe corruptũ Luteri animũ:ſed vtinàm tam ſe p̃buiſſet ſtrenuũ in oppugnãdo Lutero,q̃ res ipſa flagitabat. Quid illũ mouerit,cur nõ oĩbus ingenij viribus cauſam religiõis cõtra nouos dogmatiſtas tueretur,ego certò affirmare non poſſum.certũ eſt aũt,ſi vti ſua doctrina & eloquẽtia voluiſſet,plurimùm eum Eccleſię cõferre potuiſſe,maximè quòd apud multos ingens eius eſſet authoritas. Audiui ego ex quodam docto & graui viro, extare quandã Thomæ Mori, non tamen typis excuſam,ad Eraſmum Epiſtolam, qua illum hortatur,vt ſcripta ſua retractet & corrigat:alioquì fore dicens, vt ab Eccleſia reijciantur. Non omninò vanus fuit vates ille eximius vir: nam videmus hodiè Eccleſiæ de Eraſmi ſcriptis iudicium. Quanuìs autem, vt dixi, multa de monaſtica vita incautè ſcripſit,non tamẽ eum ab ea vita prorsùs abhorruiſſe,non vno eius ipſius teſtimonio doceri poteſt. Fuit apud nos ei⁹ manu ſcripta epiſtola ad quendam Carthuſianum, in qua inter cætera ità dicit: Vereor nè imponãt tibi quorundã pręſtigię, qui iactant hodiè ſplendidis verbis libertatẽ Euangelicam.crede mihi,ſi rem propiùs nôſſes,minùs te tæderet iſtius vitæ. Video genus hominũ exoriri, à quo

Thomas Morus hortatur Eraſ. *ad Palinodiã.*

Eraſmus de Luteranis.

uo meus animus vehemẽter abhorret. Neminẽ vi-
eo fieri meliorẽ, deteriores oẽs, quotquot ego ſa-
è nouerim: vt vehemẽter doleã, me quòdàm in li
ris meis ꝑdicâſſe libertatẽ ſpiritûs, & poſt pauca:
Ciuitates aliquot Germaniæ implent deſertoribus
nonaſteriorũ, ſacerdotibus cõiugatis, pleriſq; fa-
nelicis ac nudis: nec aliud q̃ ſaltat, editur, bibitur,
ubatur: nec docẽt, nec diſcũt, nulla vitæ ſobrietas,
ulla ſynceritas. Vbicũquè ſunt, ibì iacẽt oẽs bonæ
iſciplinæ cum pietate. Plura tibi ſuper his ſcriberẽ,
tutum eſſet literis cõmittere. & rurſùs: Quænam
ſt hæc libertas, vbi non licet dicere preces, non li-
et ſacrificare, nõ licet ieiunare, nõ licet abſtinere à
arnibus? Cogita qd talibꝰ poſſit eſſe miſeriꝰ etiàm
n hoc ſeculo. Itemq; poſt pauca: Emoriar, ſi vel tã-
illũ roboris haberet hoc corpuſculũ, vt ſaltẽ viue-
e poſſet, nî mâlim iſthic tecũ agere, q̃ in palatio Cæ
aris eſſe primꝰ epiſcopus. Proindè mi chariſſime in
Dño, & ꝑ veterẽ, immò ꝑpetuã amicitiã noſtrã, & ꝑ
Chriſtũ oro, obſecro, obteſtor, vt iſtud tediũ peni-
ùs excutias ex animo, nec aurẽ ꝓbeas exitialibꝰ ho-
ninũ fabulis, q nihil opitulaturi ſunt tibi, ſed irri-
ſuri potiùs, vbi te in foueã pellexerint. Hæc Eraſmꝰ
nte annos plurimos ad Carthuſianũ quendã, quẽ
tiàm tum, licèt iam ſenẽ, videntur quidã improbi
nſtigâſſe ad excutiendũ cucullũ, à quo ſcelere cum
Eraſmus vehemẽter deterret. Sleidanus libẽter ad-
ferre ſolet in ſuis cõmentarijs, ſi qd habeat Eraſmꝰ
ꝗd poſſit facere contra catholicos, cætera vel ſilet,
vel floccipẽdit. Et nos igit̃ non grauabimur vel vnã
Eraſmi de Luteri & ſatellitũ eius euãgelio ſententiã
adſcribere. Ait ergò in libro illo, quẽ tertiũ ſcripſit
de libero arbitrio: Certè multi Luteri diſcipuli ad
publicã trãquillitatẽ adeò ſunt inutiles, vt Turca q̃-
què ferat Luteranorũ nomẽ execrari ſeditióis odio,
cũ Chrĩanos toleret ab ipſius dogmatibus alienos,

Libertas Luterici euangelij.

Turca execratur Luteranos.

Quid hîc commemorem, quanta inter euangeliſtas (ſic enim ipſi ſe vocant) diſſenſio, quàm atrox odium, quàm amarulenta contentio, immò quanta inconſtantia, cùm ipſe Luterus totiès mutârit ſua placita, & ſubindè noua paradoxa ſuppullulēt? Sed de his ſatìs: quanquàm non erit alienū, ſi de hac diſſenſione quid ſentiendū ſit, ex ipſo Lutero audiamus, vt hæreticus proprio enſe iuguletur: Chriſtus (inqt in Pſalmum 5.) non alia ratione confligit cum hæreticis, quàm vt inter illos exiſtat factioſus quidam diſſenſionis ſpiritus. Ex illorum enim diſcordia, interitus quoquè eorum & perditio conſequitur. Sed ad hiſtoriam reuertamur.

Anna Bolenia ſupplicio afficitur

Eodem anno Henricus Anglorū rex Annam Boleniam, quam repudiata Catharina regina ſibi copulârat, palàm capite plecti iuſſit, atque altero pòſt die Ianam Semeriam virginem ſibi coniugē accipit. Perſuaſerat quidā ex Anglię proceribus, vt antè diximus, Hērico regi iurè eum repudiare Catharinā, quæ fuiſſet Arturi fratris eius vxor. Verùm Arturus quatuordecim annorū puer Catharinā vt acceperat virginem, ità quoquè ea ætate mortuus virginē reliquit, quod Henricus ipſe tum Cęſari, tum alijs confeſſus fuit. Et iſthuc quidem inter alia grauiter in ſcripto quodam ſuo obijcit Henrico Reginald Polus Cardinalis, ex regio Anglorum ſtemmate ortus, vir doctiſſimus atq; integerrimus, quem virum incredibili impudentia (vt hoc obitèr Lectorē admoneam) non vno loco nugator ille Sleidanus ſceleratè traducit, tanquàm is Luteri inſano dogmati fauerit, cùm illo viro nihil fuerit grauius, & in Catholica religione conſtantius, cuius etiàm cauſa poſteà in regno Angliæ multa præclarè geſſit. Cur autem Henricus rex Boleniam trucidârit, hęc cauſa fuit: Sentiēs Bolenia nullam ſe ex rege maſculam poſſe prolem concipere, quòd dictu quoquè nefas

Sleidani calumnia.

eſt,

eſt, germanum fratrem ſuum Georgium ad inceſtũ concubitum prouocauit, ſcilicet nè quis omninò ſuſpicari de adulterino conceptu poſſet. Atquì nec ſic voto potíta ſuo, fruſtraquè fratris experta complexus, procax mulier Norreſium, Veſteniũ, & Brertonum equites ex aula illuſtres, vt ſecum cócumbant, inuitat, deniquè etiàm Marco artis muſicę magiſtro ſe proſtituit. Accidit deindè, vt ancillam cum amico ludentem ſeueriùs caſtigaret. Id illa indignè ferens, omnia defert ad regem. Is quæſtione de ſupradictis habita, iubet eos interfici, lata etiã mortis ſentẽtia in Boleniã à iudicib9, inter q̃s ſuũ quoquè tulit ſuffragiũ Thomas Bolenius Annæ parens.

Hoc anno potentiſſimus idemque Chriſtianiſſimus Luſitaniæ rex Iohãnnes, inſigni potítus eſt victoria apud Indos, in poteſtatem redacta Cambaia vrbe inprimìs inſigni potentia atque opulentia, & omnis generis frumenti copia. Conſtruxit ilic idem rex arcem munitiſſimam, & paulatìm mirum in modum in illis Barbaris regionibus propagata eſt fides Chriſti, dum interìm in Europa aliæ ſuper alias hereſes exiſtunt, quas miſeri homines pro verbo Dei cupidè amplectuntur. *Victoriæ Luſitani regis.*

Paulus 3. Romanus Pontifex, ſolicitáte etiàm piiſſimo Carolo Cæſare, volens perturbatæ Eccleſiæ mederi, hoc anno Concilium Oecumenicum apud Mantuam celebrem Italię vrbem indixit. Verùm is locus non placuit Germanis Proteſtantibus. Allegabant multa pericula, quæ tamen longè iuſtiùs allegãti Pontifici cedere nolebant, incitati à verſutis cócionatoribus, qui Pontificem in ſummũ odium & contemptum adducere non ceſſabant. *Indicitur Concilium.*

ANno 1537. mẽſe Aprili Aetna mons Siciliȩ, materia plenus ſulphurea, quam humida gignunt nutrimenta, ingẽtem ignis maſſam euomuit, quæ non repé- *Aetnæ incẽdium.*

 tinò,

tinò, ſed paſsìm decidens,colles,memora,ſaxa, rupes, pagosque duos (nam multos ille mons pagos cóplectitur) flammis vaſtauit, arbores ,homines & pecora magnis affecit cladibus. Eius montis ignis ſulphureus interdiù obſcurum & ſubnigrum,noctibus verò prorsùs horrendũ ſe ſpectãtibus oſtendit. Ratio naturalis terribilis ignis hui9,à Philoſophis eiuſmodi adfertur,quòd Sicilia intrinſecùs in ipſis viſcerib9 ſit planè cauernoſa & referta ſulphure,alumine, igne, aqua,& id genus rebus alijs igné fouentibus. Porrò ignis nó poteſt eſſe ſinè reſpiraculo,ſed vbiquè ſeſe exerit. Indè fit,vt in Sicilia nó paucæ reperianturadmodùm calidæ thermæ. Cęterùm ignis in cauernas ſeſe proripiens,flammam excitat,quę foràs erumpere cupiés, fumum & igneos vomit globos,multisq́; locis ſuos quærit caminos, per quos reſpiret. Nonnunquàm verò in ipſis terrę viſceribus tanta eſt ignis violentia,vt vnà cum globis igneis vel flammis etiàm lapides exuſtos & arenam eijciat. Trogus libr.4.ſic ſcribit de hoc monte: Sicilia terra eſt cauernoſa & fiſtuloſa: quo fit,vt ventorum flatibus pateat,vndè ignis cócipitur. Intrinſecùs ſulphur habet & bitumen:vbì ventus per ſpiramenta cauernarum incubuit,diù luctatus concipit ignem. Sic Aetnæ durat incendium. Motus ergò ventorum,cauſa incédij eſt. Strabo ſcribit ſe in eius montis cacumine fuiſſe,& omnia diligẽtiſſimè luſtrâſſe. Feruntur in ſummo vertice mirabiles eſſe mutationes,interdùm erumpẽte igneo flumine,aliquãdò vel flamma,vel obſcuro fumo. Id verò ſummam habet admirationem, quòd illius ignis calor neq; vllo frigore temperari,neque frigus depellere poteſt. Noſtro æuo nihil ferè pręter obſcurum vaporẽ ex eo monte erumpere viſum eſt,vſq; ad hunc 1537.annũ,quo ignẽ ſupradictũ euomuit. Veriſimile eſt,quicquid dicant Philoſophi,ijs in locis quædam

De Aetna Trogi ſententia.

Nota miri quiddam.

[..]lam eſſe Tartari oſtia, aut loca puniēdis animabus [..]eſtinata:quemadmodùm etiàm in Iſlandia inſula, [..]uę in Occano ſita, æſtiuo ſolſtitio noctem nullā, [..]rumali nullum diem habet, mons eſt Occidentem [..]erſùs, Hecla dictus, à quo non longè abſunt fodi[..]ę ſulphuris, quod indè copioſiſſimè plenis naui[..]us euchitur. Mons ille cùm furit, haud ſecùs atquè [..]orrenda tonitrua inſonat, proijcit ingentia ſaxa, [..]ulphur euomit, cineribus egeſtis terram circuncir[..]ta tam longè operit, vt ad viceſimum lapidem vel [..]illiare coli non poſſit. Sunt ibì multę voragines, [..]tà cineribus opertę, vt vix euitari poſſint ab illis, qui vt eius incendij naturā explorent, propiùs mō[..]tem accedunt, è quibus pleriq; viui à voraginibus abſorbētur. Emergit illic ignis quidam, qui aquam abſumit, ſtuppam non abſumit. Viſuntur illic mortuorum ſpiritus, qui in nota ſpecie offerūt ſe familiaribus colloquijs hominum, idque adeò, vt adhuc viuere putentur ab illis qui eos neſciūt vel ſubmerſione, ſeu alia violenta morte perijſſe. (Nam tales præcipuè apparent.) Cùm autem orant eos amici vel noti, vt domum redeāt, dicunt cum ingenti gemitu ſe petere montem Heclam, ilicoque diſparēt. Voluit autem omnipotens Deus eiuſmodi in terris extare loca terribilia, vt certiùs nôrint mortales, quę pœnæ maneant impios poſt hanc vitam, & ſic diſcant timere Deum, vt poſſint ęternos ignes euadere.

Hecla mons in Iſlandia.

Mirum.

Carolus Cæſar cùm aliquandiù valetudinis confirmādæ cauſa Genuę hęſiſſet, priuſquàm in Hiſpanias proficiſceretur, res Italię non negligendas putauit. Itaq; cùm Montisferrati dominium à tribus magni nominis competitoribus, ſingulis ſua iura allegantibus, magna cōtentione peteret, Cęſar erecto tribunali illud Frederico Gōzagæ adiudicauit. In eius em̄ matrimōio cernebāt ſoror Bonifacij, nō dubi-

dubia hæres fratris ſui,qui repentino labentis equi caſu interierat. Porrò arci Mediolanenſi, toto orbe celeberrimæ, Hiſpanum quendam præfecit: ijsque rebus confectis,ſecundiſſima vſus tẽpeſtate, in Hiſpanias nauigauit,vrgẽte pręſertim Andrea Auria, vt ante brumales dies eam profectiõem maturaret.

Huius anni mẽſe Ianuario accidit crudeliſſimum facinus, quod poteſt multos non mediocriter ad agendam ſalutis ſuę tum temporariæ, tum ęternæ curam extimulare, viros pręſertim principes, qui nunquàm ſatìs poſſunt eſſe circunſpecti ob multorum inſidias: quas tamen faciliùs euadent,ſi Deum vita innocenter tranſigenda ſibi propitiũ reddant. Fuit Florentię dux & princeps Alexander Medices, Cęſaris potentiſſimi gener, iuuenis robuſto ac vegeto corpore,vigintiſex aut circiter annorum,qui etiàm iure dicendo ciuibus æquum & moderatum ſe pręberet. Verùm in tanta rerum affluẽtia,iuuentutis accedente feruore, admodùm in Venerem ꝓcliuis fuit, ità vt coniugis toto contentus nõ eſſet, parùm interìm habita tum dignitatis, tum valetudinis,tum ſalutis ſuę cura. In ei⁹ intimam familiaritatẽ ſe mira vafricie inſinuauit Laurẽtius Medices, ex Mediceis omnibus illi ſanguine maximè propinquus,cui incautus princeps tantum tribuit,quantũ vix vlli alij. Is verò cùm Alexander eſſet Neapoli, vbì tum quoquè erant ęxules Florẽtini, incredibilí perfidia & Alexãdrum ferè quotidiè apud exules ſe iactitabat è medio ablaturum, ore maledicẽtiſſimo crebrò in illũ inuectus,& rursùs exulũ conſilia ad Alexandrum ilicò deferebat. Quod cùm exules perſenſiſſent,eũ vehemẽter deteſtati ſunt, & Alexandri ſtultitiã perſtrinxerunt, ꝙ tam perfido homine vſque adeò delectaretur. Detulit id quidam ad Alexandrũ,& is accito ad ſe Laurentio,quid audiêrit,indicat. At homo verſutus vera ipſum audiſſe con-

Cædes horrenda principi Florentini.

Nota verſutiam.

cõfirmat,ſed hac demùm ratione,ſi ſe ſimulet apud éxules principi quàm infenſiſſimũ,illorũ machinationes facilimè poſſe perdiſcere. Credidit princeps in ſuam certam perniciẽ impudenti mendacio. Accidit interìm,cùm iam ſeſquiannũ & ampliùs exitium Alexandro molítus eſſet,vt matronam quandã pernobilem & conſtantiſſimę pudicitiæ Laurentius tandèm expugnatam ſe polliceretur media noćte ad Alexandrum perdućturum. Credidit miſer ſcelerato homini,& paſſus eſt ſe ab illo duci in ipſi⁹ Laurentij cubiculum, cuius domus principis ędib⁹ erat coniunćta. Eò vbì ventum eſt,dimittere à ſe cubicularios duos iubetur,& in ipſi⁹ proditoris lećto repoſitus, vt ſomno ſe tradat pauliſper,monetur, donèc matrona poſſit in ipſius amplexus adduci. Porrò etiàm monetur deponere gladium,quo erat accinćtus,vt ſuauiùs cubet. Id vbì fatćum eſt,ità capulum gladij inuoluit Laurentius, vt ſi fortaſsìs eũ ſuî defendendi cauſa princeps velit educere, nõ facilè poſſit. Ità iam cædi maximè opportunus,tradit ſe quieti,ignarus miſer proximè impẽdentis extremi periculi. O cæca mortalium pećtora,quæ breuis cuiuſdam eiusque nefariæ voluptatis explẽdæ cauſa,ſæpè ſeipſos in ipſam & corporis & animæ ſempiternam mortem pręcipitant. Laurentius deindè exit è cubiculo, corripit enſem, iuuenem homicidam, cui princeps vitam donârat, orante pro illo Laurentio,ad ſortem ſibi nauandam operam pellicit, adiunćto etiàm alio quodam nefario homine: quãquàm ſunt,qui ſcribant vnius tantùm opera in hoc patrando parricidio vſum eum eſſe. Cum ijs clàm in cubiculum ingreditur,infeliciſſimum principem iam ſomno correptum adaćto per coſtas gladio confodit,& aliquandiù relućtantem ſociorum opera interficit. Audiebatur quidem à familia ſtrepitus & clamor ingens, ſed nemo ſe mouit: quòd Lau-

Alexander credit temerè.

Princeps confoditur.

Laurentius iam antè conſuêſſet crebrò eiuſmodi in eo cubiculo excitare tumultus, tanquàm iocoſa exercitatione cum ſodalibus animum oblectás, vt ſcilicet eam in diem dolum pararet. Quòd ſi princeps ille animo benè conſtituto eam horrendam necem ab illo perditiſſimo nebulone pertuliſſet, tametſi immane hauddubiò id eſſet parricidium, tamē moderatiùs dolendum foret, quòd mors illa nihil animæ noceret. Atquì verò eo in ſtatu, quo tum erat ille princeps, tam inopinatam & nihil penitùs prouiſam mortem adferre cognatum cognato, multis auctum beneficijs liberaliſſimo principi, id omnem excedit modū ſæuitię & immanitatis. Sed iuſto tamen Dei iudicio effrenatam principis libidiné tam terribiliter caſtigatam eſſe nemo ambigit. Debebat ille princeps fidem ſeruare coniugi, debebat vereri tremenda Dei iudicia, qui nō reſpicit perſonā principum, ſed indiſcriminatìm plerunquè ſeueriſſimè in hominum flagitia animaduertit. Quod quia nō fecit, in id genus horrendæ mortis incidit, vt ſuo ſummo malo doceat ſapere mortales, nè ipſis ſimilia eueniant. Nam vt ſint fortaſsìs permulti, qui diù impunè vitam viuunt impuram & ſceleratam, tamē etiàm innumeri inopinatis omninò caſibus in ipſis ſceleribus opprimuntur, & ruunt pręcipites in ſulphureas gehennę æſtuantis carnificinas, nunquàm indè emerſuri: quo quid poſſit eſſe horribilius? Ea cęde patrata, animo conſternatus homicida execrabilis, nihil iam præter fugam meditari potuit, licèt antè decreuiſſet, Florentinis ad libertatem vocatis, gloriam ſibi ex ea perfidia parare. Itaq; in ipſa nocte ex vrbe excedēs, quod nulli alteri facilè permiſſum fuiſſet, re necdùm cōperta, incitatis equis primùm Bononiā, indè Venetias cum ſuis ſicarijs peruolauit. Fuit deindè altera luce principis mors prudentiſſimè diſſimulata, donèc accitis in vrbē & arcem

Laurentius fugam capeſſit.

cem

cem militibus, tandèm triduo pòſt mira præpotentis Dei prouidentia in defuncti locum ſubrogatus eſt Coſmus Medices, adoleſcens ſummę ſpei, annorum decem & octo, qui vſque in pręſens magno ciuiũ ſtudio & amore patrię ſuæ principatu, niſì fortè breuì è vita migrauit, moderatiſſimè potít, ſtudioſiſſimus ſemper Caroli Cæſaris longè optimi, cuius in ſe ꝓpenſiſſimam voluntatẽ, in cõfirmando pręſertim principatu, expert⁹ erat. Porrò ille deteſtaſtilis parricida Laurentius ex Gallijs profugit ad Solimannum Turcarũ principem. Verùm Solimannus vbì ſcelus ab eo patratum didicit, execratus hominis perfidiam, capiendum dedendumq́ue decreuit ipſum Coſmi principis iuſſu perſequẽtibus: ſed ille properè redijt Venetias, vbì tamẽ paucis pòſt annis, à duobus Volaterranis militibus, Alexandri principis ſtudioſis, trucidatus eſt.

Coſmus Medices Alexandro ſubſtituitur.

Laurentius caditur.

Hoc anno Galli in Atrebates irruerunt, oppidũ & arcem Heſdinum egregiè munitam intra menſem deditione accipiunt, impoſito firmiori pſidio. Abeuntibus Gallis, Cęſarani par pari relaturi, oppidum D. Pauli vi capiunt, ac diripiunt magna ſtrage edita, deniquè incendunt. Idem faciunt Monſtrolio, cùm deditiõe id in poteſtatem illorum veniſſet, priùs tamen paſſi ſunt ciues incolumes abire. In oppido S. Pauli vel Simpolio, vt quidam vocãt, quod rex Franciſcus præſens egregiè communiẽrat, vnico horę ſpatio quinque lectiſſimorum iuuenum Gallicorum millia cæſa ſunt, multiq́ue præfecti & ipſe prætor Pariſienſium capti ſunt. Monſtrolium latiſſimum & copioſiſſimum Picardiæ oppidum eſt: eo compilato, & miſerandum in modum incendio deformato, itum eſt ad Teruanam Morinorum. Iam fame laborare cœperant qui intra vrbem erant Galli, cùm eccè opportunè illis ſuppetias tulerunt Annibaldus & Pieneſius, duo fortiſſi-

Galli capiunt Heſdinum.

Monſtroliũ incenſum.

mi

mi Gallici proceres: verùm ij dum ſe ad ſuos recipiunt, prȩlio commiſſo capti ſunt. Indè iuſſu regis Franciſci percuſſæ ſunt decem menſium, vel vt alij habent, trimeſtres induciæ cum Maria Cæſaris ſorore, quæ ſpe futurȩ pacis incitata, exercitum dimiſit. Vtinàm verò hȩc arma in Chriſtiani nominis hoſtes verſa fuiſſent, quorũ vires mutuis Chriſtianorum principũ diſſidijs in dies augeſcebãt. Interìm nihilo minùs in Taurinis bellum perſeuerabat.

Conuentus Smalcaldiæ

Huius anni menſe Februario Proteſtantes conuentum egêre Smalcaldiæ. Aderant illic etiàm illorum concionatores, qui cùm deliberaretur de Cõcilio à Paulo 3. Mantuæ indicto, de mandato principum atque vrbium euangelici nominis profeſſi ſunt, ſe iuxta capita confeſſionis Auguſtanæ & Apologiæ ſentire & docere in ſuis Eccleſijs. Hoc quidem illi perſuaſerãt principibus: ſed quàm verȩ, ipſi viderint. Certè ipſa confeſſio ſæpè in alias formas mutata eſt. Nitebantur quidã in hoc conuentu efficere, vt de cœna Domini & eccleſiaſticis ritibus certum aliquid, quod omnes ſequerentur, ſtatueretur. Principes verò, miſſo ad eos Saxonis Cancellario cum altero quodam nobili, de ſolo concilio illos agere iuſſerunt. Videbant enim hiſce de rebus inter iſtos p̃claros euangelij buccinatores nulla ratione poſſe pacẽ cõfici. Luterus morbo correptus, miſſus eſt Gotham à principe Saxoniæ, atq; eiuſdẽ principis voluntate adiêrunt eum Bucerus & Bonifacius Lycoſthenes, qui eum ad reſpondendum Heluetijs hortarentur. At Luterus vi morbi ſe ait à ſcribendo impediri, licèt interìm Baſileenſi conſuli Iacobo Meyero ſcriberet, Heluetiorum ſcripta ſibi eſſe reddita. Sed nunquàm adduci Luterus potuit, vt Heluetijs cederet.

Luterus ægrotat.

Hàc tẽpeſtate orta fuit inter cõcionatores Zuinglianos de cœna Domini rixa. Itaq; habita eſt ſyno-

du

dus Bernæ vltima Maij,in qua decretũ planè ſacramentariũ editum eſt, & ſic ea lis vel ſublata eſt, vel vtcunquè in ſpeciem ſopita. Nihil eñ ab iſtis concionatorib⁹ ſyncerè & bona fide agit. Huius anni mẽſe Iulio Pariſijs turris Belliaca ad Sequanã, in qua magna vis nitri,ſulphuris & pulueris tormẽtarij cõdita ſeruabat, fulminis ictu fũditùs euerſa eſt. *Turris incẽditur.*

Hoc ferè tempore Paulus Pontifex maximus Reginaldum Polum, ex Margarita Eduardi 4. Angliæ regis nepte prognatum,quem paulò antè in Cardinalium ordinem adſciuerat,in Britanniam legatum miſit, vt Henricum regem ad ſaniora complectẽda conſilia reuocaret. Verùm Henricus rex iam ſcripſerat Franciſco regi,vt legatum ad ſe captiuum in Britanniam mitteret. Eius rei cõmonit⁹ Polus Cardinalis,ex Gallijs in Flandriam profectus,aliquandiù hęſit Cameraci. Indè Leodium abiens, aliquot menſes liberaliter habitus eſt à Cardinale Erardo: pòſt Romam repetijt. Sleidanus ſuo more peſſimè eam legationem interpretatur,tanquàm propterea miſſus fuerit ad Franciſcum regem, vt eum in Anglum inflammaret.Ità ſemper improbi homines ex animi ſui prauitate,etiàm alios metiuntur.Et valdè hoc familiare eſt Sleidano & ſectarijs dogmatiſtis omnibus,vt Romanos pontifices & catholicos quoſq; magnopere ſtudeant apud omnes in ſummum odium & inuidiam adducere,licèt interìm illi piam doctrinam,& purum ac ſyncerum Euangelium,& incredibilem vitę innocentiam ſibi impudenti vanitate tribuere non vereantur. *Polus mittitur ad regẽ Angliæ.*

Menſe Octobri Iana Semeria,quam ab Anna Bolenia Rex Angliæ Henticus ſuo iunxerat matrimonio,filium Eduardum peperit, ſed ipſa duodecimo pòſt die vitam cum morte commutauit. *Eduardus naſcitur.*

Per id tempus quo paulò antè diximus in Belgio exarſiſſe bellum,multa Gallis apud Allobroges eri-

puit Daualus Vaſtius Cęſareanorum dux inclytus, & cùm iam binis caſtris obſideret Taurinũ & Pinarolum, Galloſq; ad ſummam alimentorum penuriam adduxiſſet, in ipſo tempore Hẽricus Delphinus cum exercitu ſuperueniẽs, reb⁹ neceſſarijs grauiſſimè preſſos ſubleuauit. Indè verò de pace tractari cœptum eſt, ictis primùm trimeſtrib⁹ inducijs, & ijs rursùs in alias trimeſtres, deniquè in longiores prorogatis. Ea in re cõficiẽda pręclaram ſanè Reip. Chriſtianę nauauit operam Paulus 3. Romanus Põtifex, cui dolebat illud bellum inteſtinum.

Legatio ad Cæſarem.

Cùm Cæſar in Italia eſſet, miſerunt ad eum legatos ſuos Proteſtantiũ ordines. Illos Cæſar quidem audiuit, ſed occupatus rebus bellicis, reſpõdit ſe ꝑ legatum illis reſponſa daturum. Hoc cùm Proteſtãtibus renunciatum eſſet, illi conuentum indicunt Smalcaldiæ ad ſeptimũ Februarij anni huius diem, vbì omnes adeſſent. Adduxerunt eò primi nominis cõcionatores ſuos, Luterum, Melanchthonem, Bucerum, Oſiandrum, alioſque multos: qui tamen ità inter ſe erant animis concordes, quicquid interìm extrinſecùs ſimularẽt, vt quódàm Cadmęi fratres.

Conuentus Smalcaldicus.

Et vt parùm aliquid lector nouerit, concionabãtur illic iſti ſectarij theologi: Luterus iuſtificatiõis ſuę fundamentum eſſe voluit Relationem, quæ eſt minimum entitatis, hoc eſt, nihilũ, vt ipſius habet diſputatio typis excuſa. Oſiander verò prorsùs è diametro cum illo pugnans, fundamenti loco poſuit ipſam diuinam eſſentiam, quę eſt ſimul omnia. Vult enim, eadẽ iuſtitia qua Deus eſſentialiter iuſtus eſt, nos quoquè iuſtos eſſe oportere. Luterus aũt, non reuerà, ſed tãtùm imputatiuè corã Deo iuſtos nos haberi dicit, perindè vt olìm Alexander Magnus apud Lacedęmones his verbis in deos relatus eſt: Alexander vult eſſe deus: Deus eſto. Et licèt hęc inter ſe maximè ſint diuerſa, tamen Principibus & reliquis

Luteri & Oſiãdri fundamẽta diuerſiſſima.

liquis Ordinibus illis verſuti homines viſi ſunt purum putum euangelium & ipſiſſimum Dei verbum prędicare:nec animaduertebāt, qbus dolis & fraudib⁹ ab iſtis Euāgeliſtis circūſcriberentur. Interim mirè execrabantur ſummum Pontificem & Doctores Catholicos tanquàm Antichriſti (ſic enim vocant Pontificem) adminiſtros & ſatellites,& nō videbāt eos,qui iſthuc ipſis perſuaſerāt, rè vera ipſiſſimi Antichriſti præcurſores & pręnūcios eſſe. Sed quid hoc magnoperè mirādum in principibus,cùm etiàm plerisq; doctiſſimis viris ſatìs interdùm negocij faceſſant importuni & verſipelles homines, dum omnia vbiquè rimātur & excutiunt,& ſi quid vſpiàm occurrat, quod vel in ſpeciem pro ipſis facere videatur,id mirè exaggerent,illud mirificè iactitent,adeò vt ſæpenumerò non pudeat ipſos impudētiſſima vanitate ad ſuum ſenſum detorquere, quæ tamen ſciunt nihil pro ipſis facere, ſcilicet vt indoctis & imperitis aliquid dixiſſe videantur.Has fraudes ſi perſentiſcere potuiſſent Principes, puto equidem ſuis dentibus infidos homines diſcerpſiſſent potiùs, quàm vlla in re ſibi ſequendos ſtatuiſſent.

Summa legatiōis Proteſtantium.

Sed vt ad legationem Proteſtātium reuertamur, tria potiſſimùm illi à Cæſare petebant:primùm,nè commodaret fidem ſparſo de ipſis rumori, quaſi cum Gallo & Anglo fœdus feciſſent:deindè,vt Cameræ iudicium cohiberet:poſtremò,vt qui poſt pacificatiōem Noribergicam in fœdus Smalcaldicum recepti eſſent, eius quoquè pacis beneficio fruerētur. Cęſar ad illos miſit Matthiam Heldum procācellarium,virum eloquentiſſimum, qui in publico omnium conſeſſu die 15.Februarij accuratè reſpondit.Hortabāt inter alia Cæſaris nomine, nè Cameræ pręſcriberent, nec ius ipſum impedirent.paſſìm enim ad Cæſarem & Camerę iudices deferebantur

Legat⁹ Cæſaris ad Proteſtantes.

miſerorũ querimoniȩ, qui ſe reb9 & fortunis om̃ibus exutos, in integrum reſtitui rogarent. Illorum verò preces Cȩſar, vt erat pijſſimus, negligere non potuit, licèt interìm Proteſtantes, à ſuis Eccleſiaſtis inſtigati, rem ſe DEO gratam prȩſtare arbitrarentur, ſi eccleſiaſticos, prȩſertim monachos, profligarent. Hoc verò Chriſti euangelium non docet, res alienas priuata authoritate, immò legibus om̃ibus & ſummo Magiſtratu acerrimè vetante, ſibi vſurpare, aut pro ſuo arbitratu alijs conferre. Et quia Camerȩ iudices plerunquè ſententiam ferebant, qua iuberentur ablata reſtituere, Proteſtantes eos ferre nolebãt. Ità oportebat miſeros rerum ſuarum ferre direptiones, nec tamẽ vllum à iure ſubſidium petere. Quis verò hoc docuit? Luteri ſcilicet Euangelium. Sed hoc Euangelium iura omnia, & totus orbis Chriſtianus damnat. Priùs videndum erat, qua æquitate, quo iure, quibus rationibus hoc euangeliũ niteretur. Certè illi, penès quos ſumma eſt apud Chriſtianos authoritas, quibus diuinȩ & humanæ leges nos obtemperare volunt, hoc Euangelium iampridèm execrati ſunt. An non verò plus tribuendum eſt toti9 orbis iudicio, quàm vnius deteſtabilis apoſtatȩ, cui nec id quidem tribuendum eſt, vt aliquo numero habeatur? Verùm Proteſtantes, vt à Lutero, & id genus alijs edocti erant, omninò pati noluerunt, vt aliquid cõtra ipſos eccleſiaſtica bona ſibi vendicantes, Camerȩ, id eſt, Cæſareæ Maieſtatis iudiciũ valeret: putabant enim ſceleratos homines & idololatras, hoc eſt, monachos (vt de alijs taceam) om̃inò profligandos, & interìm apoſtatas monachos haud ſecùs atquè Chriſti Apoſtolos cõplectebantur, quorum omnium parens Luterus in ſummo apud eos honore fuit, qui ſi nihil aliud feciſſet, quàm quòd, omni abiecto pudore, auſus eſt virginem Deo ſacratam ſuis nuptijs copulare, hoc ſolo

Proteſtãtes recuſant Cameram.

ſolo nomine dignus erat, qui flammis cremaretur. Nouimus Iouinianum imperatorē religioſiſſimum iam olìm ante mille annos legem ſanciuiſſe,vt capitaliter in eum animaduerteretur,qui ſacrã virginem,non dico rapere, ſed attentare tãtummodò iungendi matrimonij cauſa, aut oculos impudicos ei adijcere auderet. Impius ille apoſtata Iulianus Impator ad eiuſmodi inceſtas nuptias cõnixiſſe legitur,ſed certè Chriſtiani principes conniuere minimè deberent. Multa prętereà alia in eo conuentu dixit Heldus:poſtera verò die cum Saxõe priuatìm locutus,multam ei Cęſaris erga ipſum beneuolentiam indicauit,ſed quam hactenùs ob diſparem religionem in eum declarare ſatìs nequiuerit. Itaque hortabatur eum ad concordiã,ad adeundũ Conciliũ vel legatos eò mittẽdos, ad ferẽda auxilia cõtra Turcam,ad contribuendam pecuniã in Camerę iudicium. Saxo ſe cum ſuis communicaturum reſpõdit. Deindè 24. Februarij ad omnia fœderati om̃es reſponderunt prolixè, quę quidem commemorare nihil attinet. Nolebant Cameram contra ſe procedere,nolebant à ſuo fœdere excludere quenquam, licèt Noribergę conuentum eſſet,nè quis ante Cõcilij definitionem religionem mutaret: porrò in id fœdus non admittebantur ferè nisì Luterani & id genus homines: Orabant Cęſarem, vt Cameræ iudicibus nè ipſis moleſtiam vllam crearent,interdiceret, & quędam alia: ſed ità orabant, vt precibus armatis vti viderentur. Nam ſi ſecùs attentaretur,& ſi qua vis fœderatis inferretur,ſe ſocijs minimè defuturos indicabãt. Quòd ſi Cęſar permittat omnibus aditum ad veram doctrinam, (ſic enim vocant Luteri dogmata) tum ſe propẽſiùs prętituros,quæ de Turca & Camera Cęſar poſtulârit. Multa deindè de concilio dixêre, quod liberum eſſe voluerunt, vbì Luterus cum ſuo grege aut parem,aut ſuperio-

l. ſi quis e. de epiſcop. & cler.

Heldus cum Saxõe agit.

Proteſtãtiũ reſponſum.

rem etiàm præ Romano pontifice locum & authoritatem obtineret contra morem omnium ſeculorum. Multa ibì acerbè in Pontificem dicta, quod is doctrinam nõ ſolùm verbo Dei, ſed etiàm vetuſtis concilijs atq; doctoribus contrariã inuexerit atq; defendat, cùm tamẽ reuerà nõ Põtifex, ſed Luterus cum ſuis concilia & doctores oẽs nõ ſinè cõtumelia reiecerit, & ſua peſtilẽti doctrina, quæ in multis ipſius quoquè Alcorani impia cõmenta lõgè ſupat impietate, florẽtiſſimum Germaniæ regnũ, adeòq; totã ferè Europam in ſummas calamitates, bella & odia inteſtina, incredibiles animorũ diſſenſiões, & nullũ non malorũ genus prȩcipitârit. Sed hæc & id genus alia multa licèt Principũ & fœderatorũ nomine proponerentur, non tamen à Principibus, ſed eorum concionatoribus petulanter conficta fuêre. Non deſunt vitia in Eccleſia Catholica: ſed ꝙ doctrina eius pugnet cũ verbo Dei & concilijs & Doctoribus antiquis, id iſti ſycophantæ nunquàm docere poterunt. An verò nõ ſcatet om̃i flagitiorum genere iſtorum nouorum dogmatiſtarum vita? An non Luterus ipſe fatetur, ſuæ ſectæ homines vel decuplo Sodomitis peiores euaſiſſe? Sed hoc illi importuno ſolius fidei buccinatori imputandum eſt. O ſi in Chriſtianorum pectoribus non penitùs lux omnis rectæ rationis extincta fuiſſet: vidiſſent quȩ dogmatum borrenda monſtra, quàm prodigioſas & immanes tenebras pro Euangelij luce, quas deniquè tigrides, quóſve lupos pro veris paſtorib⁹ complexi eſſent.

Põtifex perſtringitur.

Luteri de Luteranis teſtimoniũ.

Heldus reſpondet.

Vbì dicendi finem Proteſtantes fecerunt, Heldus eueſtigiò eis reſpondit, inter cætera periniquũ eſſe dicens, quòd cùm ea negocia, quȩ ipſi dicãt religionis eſſe, alij prophana eſſe contendant, nolle ipſos alterius partis rationes & argumẽta cognoſci, cùm tamen & legibus, & ȩqtati & diuinis literis conſen-

tane-

aneum ſit, vt in omni controuerſia pars vtraq; ex
quo audiatur,neque ſecundùm alterutrius narra-
iõem,etiamſi ea nihil à vero abhorreat,quicquam
ronuncietur. Tum quoquè nullo iure fas eſſe,
uenquam vel religionis, vel alia quauis de cauſa,
ebus ſuis ſpoliare. De Concilio ait grauiſſimum
ore Imperatori, ſi ipſi iam exceptiones contrà fa-
ere velint,cùm non ſint neſcij,quantoperè eam in
uram Cæſar incubuerit, vt Cõcilium quandoquè
ogeretur.Quòd ad Põtificem attinet,ſperare Cę-
ārem,illum tanquàm pręcipuum ordinis Eccleſia-
tici caput,pro ſui muneris ratione, Chriſtianè ſeſe
erere,nec de illo quicquam omninò ſiniſtrum ſu-
picari. Licere tamen ipſis, ſi quid ſecùs de illo nô-
int, in Concilio modeſtè proponere, itemque de
orma & modo Concilij:nanq; vt in ea re ipſi alijs
atiõibus pręſcribere velint,id ſanè minùs æquum
ſſe:neq; ipſos perſuaſum habere debere, ipſorum
heologos ſolos ſapere, reliquos omnes bardos &
liteos eſſe: alijs quoquè locis paſsim viros & eru-
litione & pietate pręſtantes inueniri. Hęc & id ge-
us alia dixit ibì Heldus, vt erat excellẽti doctrina
& mira ingenij dexteritate.

Eodem autem die venit cò legatus Põtificis Epi-
ſcopus Aquenſis, ſed à Proteſtãtibus nõ magna ei⁹ *Legatus*
fuit habita ratio,cùm tamen etiàm Turcarum tyrã- *Pontificis*
nus legatos Chriſtianorum comiter excipiat. Die *ad Prote-*
quodam voluit is legat⁹ cum Lãtgrauio colloqui. *ſtantes.*
Ille reſpondit ſibi non eſſe integrum,& eodem ferè
momento adijt Luterum ex calculo grauiter decũ-
bentem.Poterat id è ſua domo facilè videre legat⁹,
ſed debuit ęquo ferre animo,apoſtatam monachũ
Pontifici maximo,cuius ipſe legatus erat,longè an-
teferri.

Ad Heldi dicta vltima Februarij iterùm Proteſtã- *Proteſtan-*
tes ꝓlixè admodùm reſponderũt:ſed referre piget, *tium reſpõ-* *ſum.*

quia eiuſmodi ſunt, vt pręclarę Germanicę nationi apud exteras nationes oēs ignominiā potiùs quàm laudem ſint paritura: verùm hęc quoquè non Principes, ſed cōcionatores ità cōpoſuerāt, vt identidē ſplendidè mentirentur. Deniquè in hac reſponſione Concilium à Pontifice indictum reiecerūt. Aiūt enim iudicandi poteſtatem non ad ſolum Pontificem & Epiſcopos, verùm ad Eccleſiam pertinere: quo quidem in numero ſint etiàm reges & cęteri ordines: dicerēt apertiùs, etiàm cerdones, lictores, carnifices, garrulę anus, ambubaiarū collegia, pharmacopolę. Quis verò iſta nō irrideat? Scilicèt pronūciare de Eccleſiæ dogmatîs ꝑtinet ad laicos, immò & ad cocos & ſubulcos. O vaſtiſſimam dogmatiſtarum Euangelicorum cęcitatē. Et iſti ſunt purę doctrinę & germani Euangelij ſynceri atque integerrimi pręcones. Oportebat ſanè Germanos ad eiuſmodi credēda nō temerè adduci, oportebat priſcę Germanorum conſtantię meminiſſe, & in rebus grauiſſimis ſumma, vtì par erat, vti grauitate & maturitate. Verùm hæc & id genus alia verſuti homines parùm cautis facilè perſuaſerunt. Priùs autem quàm is cōuentus diſſolueretur, quod fuit 6. Martij, ad Gallię regem datis literis, eius beneuolentiam & amicitiā captārūt. Rex eis liberaliter reſpondit, licèt ex animo Luteri dogmata deteſtaretur: ſed mutuis ſe auxilijs vt communirent, res ipſa poſcere videbatur.

Reijciunt Concilium.

Per id ferè tempus etiàm rex Anglię ſcriptū edidit, quo ſe oſtēdit nō multùm tribuere authoritati ſummi pontificis, neque venturum, neque legatos miſſurum ad concilium Pontificiū: & alia pleraque ſatìs acerbè in Pontificem, quem Catholici tanto propenſiùs obſeruare & ſuſpicere debent, quòd ab illis tam hoſtiliter oppugnatur, qui Luteri quàm Chriſti Euāgelium ſequi mālunt. Multùm hæretici plerique

Scriptū regis Angliæ.

lerique omnes quiritantur de tyrãnide Romano-
um Pontificum: ſcilicet extinctam vellent illam
ummã authoritatem, qua hactenùs hęreſes omnes
ppreſſæ ſunt.
Hoc anno Solimãnus Turcarum Imperator mo- *Turca infenſus Luſitãis.*
eſtiſſimè ferens Luſitanorum potẽtiam in Indiam
ſq; prolatã, maxima ipſius regionibus detrimen-
a adferre, interclusis Arabici ſinûs nauigatiõibus,
uibus Memphim (hodiè Cairum vocant) atq; Ale
andriam om̃is generis aromata & mercimonia, &
ndè in Europam aduehi ſolerent, quæ iam per va-
iſſimum Oceanum in Luſitaniã auehenentur, atq;
ndè porrò in Angliæ, Belgij, Germanię aliarumq;
egionũ emporia diſpẽſarentur, hortatu Aegyptij
ræfecti ingẽtem triremium & aliorum nauigiorũ
laſſem magnis impendijs inſtitutam, cõtra Luſita-
os miſit, vt eos ex tota India, vbì iam illi munitiſſi-
nas aliquot arces conſtruxerant, exturbaret. Iam
aulò antè in bello Perſico contra Tammaſum in-
eliciter ſuſcepto, didicerat Luſitanos quoſdã ſclo-
etarios & tormentorũ magiſtros, qui maiora tor-
nenta & fundere & peritè dirigere Perſas docerẽt,
egi Perſarum militâſſe. Id verò eius animum vehe-
nenter in Luſitanos exacuit.
Obitèr hîc cõmemorare libet, in intimo Arabici *Mons Sinæ.*
inûs termino montem Sina ſitum, qui natura ſaxe-
is & abruptus in cęlũ exurgit, difficilimumq; præ-
et in ſuperiora nitentibus aſſcenſum. In eius ſum-
no cacumine, vndè eſt latiſſimus in maria proſpe-
tus. poſitum eſt delubrũ, Diuę Catharinæ præcla- *Delubrum D. Catharinæ.*
iſſimæ martyri dicatum, quò confluunt peregrini
Chriſtiani religionis ergô, licèt non abſq; pericu-
o pateat acceſſus. Nec dubiũ, quin illo in loco ſin-
ulari quodam gaudio afficiantur piè viſitantium
nimi, non ſolùm ob tãtę martyris ſacras reliquias,
ed etiàm quòd indè proſpiciẽdo mari rubro liceat

grata mente reminiſci,ibì olìm ſubmerſum perijſſe Pharaonem cum infinitis equitum turmis, cùm is perſequeretur filios Iſrael, pręſenti Dei beneficio ex eius manib9 grãdi miraculo elapſos: tum etiàm, quòd eo in monte olìm lex vetus data ſit Hebręis: quanquàm hodiè pleriq; irrident eiuſmodi peregrinationes religionis ergô ſuſceptas,cùm ipſi potiùs ſint irridẽdi,qui ea carpant, q̃ Chriſtiani om̃es ſemper religiosè admodùm ſibi obſeruanda ſtatuerint.Legãt ſcioli iſti(vt innumera alia omittamus) vitam D.Paulę matronę Romanę,à D.Hieronymo conſcriptam,& indè diſcant,quàm non ſit nouum in Eccleſia,loca ſacra inuiſere.

Triremes plicatiles.

Porrò verò Solimannus,vt ad inſtitutum reuertamur,egregia claſſe inſtructa triremium plicatiliũ, quæ lõgo terreſtris itineris ſpatio ad Suetiam vſq; maris rubri portum camelorum opera traherẽtur, itemque aliarum nauium,ità vt omnes ſimul octoginta circiter numerum implerent, in quibus erant ad vigintiquatuor hominum millia, Aegypti præfectum miſit expugnatum Luſitanos.

Solimannus Venetis infenſus.

Eo tempore Solimannus leuibus de cauſis alieno,immò & infenſo in Venetos erat animo, iuſſeratq; contra fidem abrupta pace Venetas triremes apud Alexandriam intercipi, & aliquot patritios mercatoresque Venetos, nautasque complures in carcerem conijci.Ex ijs autem eos qui idonei viderentur,in claſſem contra Luſitanos inſtructã diſtribuit præfectus Aegyptius. Sunt qui ſcribant, Solimannum id temporis à Chriſtianis quibuſdam,qui nimia Cæſaris Caroli felicitate offenderentur,non mediocriter in noſtros incitatum fuiſſe: quod quidem miſerrimum eſt,vſqueadeò torqueri felicitate aliena,vt propterea non dubites orbem Chriſtianũ prodere Chriſtiani nominis atrociſſimis inimicis. Verùm hoc nos in medio relinquimus.Itaque Ae-

gypt

ypti præfectus Solimannus Eunuchus (ſic enim ocabatur, adiuncto ſibi Moro Alexandrino, ſinûs rabici anguſtias egreſſus, præteruectusque Perſici aris ſinum, ad Indum vſque fluuium peruenit.

Vt verò Lector rem meliùs perſpectam habeat, ouerat duas ex Europa in Indiam fieri nauigatio es. Vnã ab Hiſpania vel Luſitania p littora Aphri- æ & Aethiopię in Arabiam vſque ad vrbem Aden, dè porrò ad Ormutium nobiliſſimum emporiũ, Ormutio verò ad Cambaiam ciuitatem, atq; in- è Calecutium, à Calecutio verò lõgè vlteriùs vſq; d auream Cherſoneſum, quam Malacham accolæ ocitant, quæ vrbs eſt miræ magnitudinis, regẽ ha- ens Maurum: (Nam eouſquè, proh dolor, impia lahometis ſecta peruaſerat.) Eam autem Luſitani i expugnatam occupârunt ac diripuerunt, deni- uè flammis permiſerunt. Multa ibì præda ceſſit uſitanis, & præter homines captiuos ſeptemque ephantos, æneorum omnis generis tormentorũ d duo millia. Porrò Luſitaniæ rex munitiſſimã ibì onſtruxit arcem, apud quam diuerſarum nationũ ercatores multis opibus atq; diuerſis aromatibus odoribus eam vrbem complentes, ſibi ædes cum ona venia pręfecti Luſitani cõparârunt, ità vt iam ngè inſignius quàm anteà ibì ſit inſtauratum em orium. Turcę igitur vbì ad Indum amnem perue- erunt, Dium vrbem munitiſſimã, apud quam Lu- tani inſignem habebant arcem, ſibi totis viribus ppugnandam ſumpſerũt. Verùm Luſitanorum ea it induſtria, ea indomitæ virtutis conſtantia, vt rpiter profligati Turcæ, incepto deſiſtere & reli- is maioribus tormẽtis, ad Aden retrocedere com ulſi ſint, quod eſt felicis Arabię celeberrimum em orium. Vbì claſſis pręfectus Solimannus Eunu- us acerbè ferens tam improſperos audaciſſimo- um conatuum ſucceſſus, fide data, ad claſſem euo-

Duæ in Indiam nauigationes.

Aurea Cherſoneſus direpta.

Dium oppugnāt Turcæ.

cat

cat Adenium regē, qui tributarius erat regis Luſi-
tani. Credidit ille miſer frauduléto homini, & cum
quatuor regni proceribus venit in nauim, gratifi-
caturus potentiſſimo Turcarum imperatori Soli-
manno Ottomanno. Porrò Eunuchus perfidus iu-
bet eum & reliquos proceres in antenna prætoriæ
nauis laqueo ſuſpendi. Indè vrbem capit, militibus
prædæ datam. Interfecit etiàm Zibitinū regē, (licèt
is pręclaris muneribus impotentis hoſtis gratiam
ambiret) vnà etiàm omnibus aulæ eius pręſidijs tru-
cidatis contra fidem datam. Indè abijt Mecham ter-
reſtri itinere, vbì impijſſimi Mahometis ſepulcrum
Mecha vrbs inuiſitur magno ſtudio perditorum hominū, quos
ille inſanus ſua ſuperſtitione dementauit. Vrbs Me-
cha totius Arabiæ clariſſima eſt ob Mahometis ci-
neres ibì conditos: quanquàm ex recentioribus nō
deſint, qui ſcribant corpus eius apud Medinam vr-
bem aſſeruari. Piget referre, quantum operæ & olei
perdāt miſeri mortales in Medinę vrbis ampliſſimo
delubro, dum illum ſceleratum nebulonē longè ſu-
pra Chriſtū colunt, quē aiunt ad pedes Mahometis
Turcæ expi- ſedere. Hoc autē obſeruandum venit, Turcas Ma-
ant templa. hometanos, cùm in templo Chriſtianorum ſacrifi-
care volunt ſuo more, priùs templum expiare, dirutis aris omnibus, cunctisq; imaginibus exturbatis:
☞ quem morem ſequuntur hodiè Zuingliani & Cal-
uiniani & pleriq; alij hęretici, vt noueris eos non è
Chriſti, ſed Mahometis diſciplina eum hauſiſſe, ſic-
ut & pleraq; alia. Porrò aras & imagines ſacras è tē-
plis abolere, qd eſt (obſecro) aliud, quàm ex rudis
& ſimplicis plebeculæ animis omnem Chriſti Do-
mini ac ingentium beneficiorum maximeque acer-
biſſimæ paſſionis eius memoriam, omē quoquè ve-
ræ virtutis & pietatis ſtudium euellere? an non hoc
planè Turcicum & Tartaricum eſt? O quàm miſerè
deluditur plebs Chriſtiana ab iſtis Mahometanis

euangeli-

ngelicis,idq; ſub ingentis pietatis prętextu.Sed
:em.Eo igitur ſucceſſu pugnatũ eſt à Turcis cõ-
Luſitanos,quod quidẽ Chriſti Opt.Max.boni-
acceptum ferẽdum eſt,qui noluit impuros ma-
netanos Luſitanię regis ſanctiſſimos conat⁹ re-
dare,quibus ad ipſius cognitionem iam tum vo-
antur & traducebant innumeræ ijs in locis gen-
,quæ ad id tempus ſtultiſſimis & abſurdiſſimis
oribus implicitę,longè aberant ab om̃i vera ſa-
e.Nanq; Calecutani & quidam alij ipſum caco-
monem incredibili vecordia adorabant & cole- *Dæmon adoratur.*
nt,multoſque illi mortales immolabant.

Porrò huius anni autumno infeliciter à Ferdi-
ndi exercitu ad Exechium pugnatũ eſt. Multùm *Turcarum*
cta eſt Turcarum potentia,dum Germania nullis *vires vndè*
quàm Romanorum Cæſarum armis domita, & *aucta.*
nctis ſemper nationibus formidoloſa, ab auita
aiorum pietate & religione diſceſſit,& in portẽ-
ſas easque valdè inter ſe diuerſas & pugnantes
reſes ſe abduci paſſa eſt,Nam anteà veriſſimè di-
de ea potuit:

Legibus antiquis ſtat res Germana viriſq;.

Et niſi pijſſimos principes atque monarchas,Ca-
lum & Ferdinandum Imperatores habuiſſemus,
orum pietate potiùs quàm viribus,licèt eæ quo-
iè minimè contemnendæ fuerint, ſępè fracti ſunt
manes Turcarum impetus & conatus, profectò
npridèm actum eſſet de Germania:tametſi id no-
nt agnoſcere homines ingrati, q̃ grauiſſima per-
ntis patrię ſuę pericula aut non vident,aut effusè
iàm irrident, ſcilicet nondùm experti graue iu-
um Turcicæ captiuitatis,ſub quo iam tot ampliſſi
æ Chriſtianorum ditiones miſerabiliter ſuſpirãt,
ec minùs tamen velint nolint illud perferre cogũ-
ır magno ſuo malo,quod vtinàm vel ſerò nos ſa-
ere doceret, Sed hoc quoquè eſt diuinę animad-
uerſionis

uerſiõis genus quoddam vel maximè formidandũ, cùm ſic excæcantur hominum pectora,vt in præſentiſſimo poſiti diſcrimine,illud tamen vel non videant,vel paruipendendum putẽt. Verùm ad Exechianum bellum veniamus.

Exechiũ occupârat Turcicus exercitus duce Mahomete Iahiagogle,idq; egregiè cõmunitum,totius belli cõntra Ferdinãdum regem arcem fecerat, vndè multa & ingentia Chriſtianis damna dabat,plerunquè ex inſidijs magno terrore noſtris arma inferens.licèt interim certa maneret induciarum conditio,quæ minuta pręlia ijs in locis & extraordinarias incurſiões,quæ vix vnquàm ſatis proſpici queant,admittere videretur.Non enim pax intercepta cenſebatur, niſi iuſto exercitu adhibitis tormentis muralibus vis inferretur.Verùm eiuſmodi induciarum,quæ planè ſimulatoriæ eſſent, pertęſus Ferdinãdus rex,ſtatuit bellum facere Turcis. Itaq; equitum octo millia,peditum ſedecim millia coëgit,magna tormentorũ omnis generis vi illis adiũcta.Erat is exercitus vſu belli & animis haud vulgaris,ſi cuncta rectè adminiſtrata fuiſſent. Mahometes Turca vbì ſenſit in ſe arma parari, non defuit ſibi, ſed ipſe quoquè magnas conſcripſit copias,noſtris neq; numero neque virtute contemnendas. Habent enim Turcæ paratas ſemper,equitum pręſertim, ingẽtes copias, nec deſunt Turcarum imperatori expediti ſumptus ex immenſis tributis ac vectigalibus,qbus eos perpetìm liberaliter alat in exitiũ Chriſtianorum.Noſtri indè Exechium obſident, & facta non ſemèl Turcis qui intùs erant, pręlij ineundi copia Turcæ Mahometis imperio nihil ſe commouere ſinũtur.Iam enim fames cœpit totũ debilitare Chriſtianorum exercitum, quod Mahometem minimè latebat. Erant quoquè ducũ non eadem rei gerendę cõſilia,alijs aliud ſuadentibus.Interìm tẽpus terebatur,

Exercitus Ferdinandi.

Exechium obſidetur.

bat,nulla re pręclarè geſta, motis ſubindè caſtris,
c paruis acceptis incõmodis, dum Turcę in oẽm
ocendi occaſionem diligenter ſunt intenti.Porrò
ì Mahometes noſtros ad iter capeſſendũ inſtru-
os vidit,expeditos Ianizasos & Martelloſios eos
ſit anteuertere,nec tñ vſquàm pugnandi copiam
æbere,ſed falconum globulis atq; ſagittis conti-
nter noſtros appetere:quæ res plurimùm noſtris
ocuit, pręſertim mira velocitate Turcis noſtros
regiè fallẽtibus,ità vt à noſtris facta impreſſione
pentè dilaberentur:ſed mox è fuga ſe recipiẽtes,
oſtros paucos longiùs progreſſos,multi circunſi-
erẽt & trucidarẽt.Eo modo perijt Petrus Raſchi-
us Boëmorum Mareſchalchus cum Boëmis non
ucis Perijt etiàm paulò pòſt Paulus Bachitius in-
gnis dux Hungarus,cum pleriſq; alijs fortibus vi-
Hungaris:dumq; noſtri inter ſe cõſultant, quid
otiſſimùm attentandum ſit,nec tamen idem oẽs
ntiunt,Mahometes oĩa illorum incommoda p
ploratores facilè cognouit, nec iam de victoria
ibitans,itinera omnia velut lunato flexu circũde-
t,vt nuſquàm ferè noſtris effugiendi aditus pate-
t.Fugerunt autem Vſaronet Hungari,& clari ali- *Chriſtiani*
ıot duces,itemque Stiriani omnes.Poſt hos fugit *fugiunt.*
iàm ipſe ſupremus belli dux, & quidem inermis,
eſerto prætorio,quod erat argentea ſupellectile,
teriſq; ornamentis opulentum.Remanſit Ludo-
cus Londronius dux peditum, vehementer qui-
em dolens,ſe à magna equitum parte turpiter de-
tutũ,ſed nihilo minùs pedites ad fortiter conan-
ım pręclarè adhortans. Ad eum verò confluxêre
quites Carinthij, Saxones, Miſnenſes, Duringi,
ácones, Auſtriaci & Boemi, qui ignominioſę fu-
e comites eſſe noluerant, obſecrantes vt imperij
unus ſuſciperet,ipſos quę iuberet,incũctanter fa-
re paratos,& pro religione atque pro optimo re-

ge

ge, donèc vires ſuppeterent, cōſtantiſſimè cum im
puris hoſtibus dimicaturos. Londronius quidem ſ
imperatoris nomine indignum profeſſus, tñ quoà
licuit, ſtrenui Imperatoris munus impleuit. Porr
cùm iam iter arriperent, aduolant ſæuiſſimi Turca
truci vlulatu edito, noſtroſq; vndiquè circundant
ità vt multa ſimul prȩlia ab equitatu fierent. Mult
ibì egregij viri ex noſtris ceciderunt, hoſtium mul
titudine ſuperati. Deniquè, quod miſerandum eſt
ad vnum ferè omnes tum equites tum pedites, qu
ante prælium illud non aufugerant, ab immaniſſi
mis barbaris trucidati ſunt. Londronius cum tribu
cohortibus hortatu Turcarum, qui iam in paludem
quandam vi equitum irruentium adactus, cȩdendo
feſſi erāt, ſeſe tandèm poſt fortiſſimè nauatam ope
ram dédidit: verùm in itinere ex vulnere ſaucius, q
minimè videretur Byzantium viuus adduci poſſe, à
cuſtodibus eſt interfectus, & caput eius Solimanno
tranſmiſſum. Barbari cæſis noſtris, auidiſſimè prȩd
inhiabant, eoſq; qui ſe effugere ex prȩlio poſſe ſpe
rauerant, multa velocitate inſectantes, non paucos
ex ijs interceperunt, in duram redigendos ſeruitu
tem. Mahometes verò direptis caſtris noſtris, ſe io
cunditati dedit, in pratulo quodam priùs à cadaue
ribus repurgato epulatus hilariter. Eò autem ad ſe
adduci iuſſis captiuis nobilibus, ſplendidis ſpolijs
maximè verò vexillis, ſuos prȩfectos, qui eo in prȩ-
lio ſe ſtrenuè geſſiſſent, verbis egregiè commenda
uit, & militibus donatiui nomine aureos & argen-
teos nummos ſua manu elargitus eſt: porrò capti-
uorum inſignium nomina & dignitates annotar
iuſſit. Solimanno poſteà in argentea pelui oblata
ſunt tria prȩcipuorum ducum capita cum vexillis,
inauratis thoracibus, galeis &c. Hȩc verò fuit Chr
ſtianis longè turpiſſima ſtrages, quam pleriq; con-
ferunt in ducis culpam & temeritatem. Certè Chr
ſtia

Cæduntur Chriſtiani.

ianos admonere potuit,vt tandèm poſitis animo-
ım diſſenſionibus,religionis diſſidijs compoſitis,
itijs quoquè & flagitijs,quibus ſupernum Numen
ffenditur,& barbarorum vires creſcunt, egregiè
ıſtigatis,Deum ſibi & orbi Chriſtiano propicium
ficere maturarent. Certum eſt enim,nulla re ma-
ìs aduersùm nos augeri vires & potentiam imma-
ium Turcarum,quàm vita flagitioſa,bellis inteſti- *Victoria*
is & deprauata religione.Certè inſignis hęc victo- *Turcarum*
a illis impuris & execrandis Mahometanis nullo *incruenta.*
rè ſanguine conſtitit, cùm ex noſtris flos equitũ
peditum ferè ad internecionem deletus ſit. Qui
ıtem viui in hoſtium poteſtatem venerunt,ijs ple-
ſque in ſummã ignominiam nares à barbaris trun
tæ ſunt,& dura ſeruitus impoſita. Fuit ea clades
:rdinando regi hauddubiè longè acerbiſſima: ſed
us princeps, quod aliena temeritate contractum
rat,infectum reddere non potuit. Ipſum tamẽ du-
:m primarium eius belli, aliquandiù honeſta ſub
ıſtodia detinuit. Porrò ille veritus, nè capite da-
naret,(nam multi eum proditi exercitûs nomine
eferebant)è cuſtodia elapſus,ad Turcas profugit.
orrò vt cum aliquo inſigni munere ad Mahome-
m Turcarum pręfectum veniret, alium quendam
gulum,vt ſecum aufugeret,ſolicitauit. Ille ſe fa-
urum promittens,aut ſe promittere ſimulãs,eum *Transfuga*
oſpitio receptum poſt epulas obtrũcauit, caputq́; *vilis necat.*
ius regi Ferdinãdo miſit,qui illi caſtellũ om̃emq́;
bſtantiam cæſi ducis dono dedit.Ea fuit perfidiæ
œna.Iam multa illi liberaliter promiſerat Maho-
etes, eius opera vſurus contra Ferdinandum re-
:m:ſed Deus perfidię conſilia tam inexpectata cę-
: anteuertit.

Hoc ipſo anno Solimannus Turcarum impera- *Claßis Tur-*
or Italiam inuadere conſtituerat.Habebat claſſem *cica.*
rnatiſſimam,& multo milite inſtructam. Ea in re

tanta fuit vſus celeritate, vt ducenta armatorũ millia priùs ad Macedoniæ orã adduxerit, quàm è Byzantio profectus crederetur. Nec deerant illi transfugæ Chriſtiani, qui ei Chriſtianorũ conſilia explicarent. Ante annos quinquaginta auus eius Mahometes, occupata Hydrunte, ſummum Italiæ terrorẽ attulerat, iamque de Italia actum fuiſſet, nisì illum ſanguinarium tyrãnum ſubita mors, Deo Chriſtianis maturè opem ferente, è medio abſtuliſſet. Cùm iam Solimannus in Italiæ conſpectum veniſſet, miſit è ſuis, qui Salentinorum animos explorarẽt. Illi Caſtrum oppidum deditione acceperunt, quod tamen contra fidem datam, ducibus quidem inuitis, à barbaro milite direptum eſt, & captiui florenti ętate in claſſem abducti ſunt. Interìm noctù aliquot Turcæ equites hippagogis ſubuecti, ab Aulone in Salentinum agrum traiecerunt, & magnum omnis generis hominum & armentorum numerum interceperũt. Maior verò Chriſtianis clades imminebat, nisì eam cuiuſdã Veneti Trierarchi temeritas, Deo Chriſtianis parcente, auertiſſet. Is enim paulò antè paſſus damnũ à Turcis, in Triremes quaſdam Turcicas incidit, ſuoque indulgens dolori, aliquot ex eis demerſit. Ea res Solimannum in Venetos non mediocriter concitauit, licèt inſciente ſenatu accidiſſet. Eodem quoquè tempore Andreas Auria Cęſareanę claſſis pręfectus, caſu in claſſiculam quandã incidit, omnis generis commeatũ & linum Alexandrinum Solimanno aduehẽtem, quam mox totam cepit, viris ad trãſtra triremium damnatis, & prędã omni in ſuas triremes illata: porrò nauibus incenſis, quòd ſibi fortaſsè minimè vſui futuras iudicaret. Incendit etiàm duas Turcicas triremes, quibus Solimanni legatus Iunusbeius ad Venetæ claſſis præfectũ, qui tum in Corcyra inſula morabatur, aduectus fuerat. Sed is quoquè malè acceptus à Venetis, &

Caſtrum direptum.

Capti Chriſtiani.

Claſsicula Turcica capta.

: in grande diſcrimē coniectus,ità vt à latronibus
croceraunceis,q cum in littus euadentē ceperant,
ræſenti pecunia ſe redimere cogeretur,vbi ad So-
mānum redijt,acerbiſſimè de Venetis cōqueſtus,
olimannum in bellum Venetum inflammauit, li-
et Venetus prçfectus id factum multa ratione ex-
ſaret. Hùc accedebat, q Auria noctù ac diù ſul-
ndo maria, atque omnes portus explorādo, alias
odecim Turcarum triremes cruentiſſimo prçlio
ptas deleuerat ijſdē ferè diebus,non paucis è ſuis
opugnatoribus atq; remigibus & magiſtris trire-
ium deſideratis. Nam duodecim Turcicç triremes
triginta quinq; inſtructiſſimis Aurianis triremi-
is audaciſſimè cōgredi nō dubitârūt, & cùm iam
ilites Turcæ grauiſſimis ſaucij eſſent vulneribus,
feſſiq;,pugnando tamē occumbere, quàm ſe dē-
re,maluerūt.Porrò enſes incuruos,quos magno
rāt precio,in mare iactârūt, nè Chriſtiani illis po
entur. Ij erant Ianizari milites prçtoriani, & de-
cti equites,quos Spaches appellāt:quorum vtro-
nque eſt ſumma & incredibilis in hoſtes audacia
pugnandi pertinacia: quod plerique Chriſtiani
orantes, putant Turcas imbelle eſſe hominum
nus,ſed fallūtur,cùm ſint reuerà apud illos inui-
e virtutis & ſummæ conſtantiæ pedites & equi-
.Nec mediocriter ad perferēda & ſubeunda quç-
vitæ diſcrimina illos accendit, quòd ſciunt cer-
n ſibi imminere perniciem, ſi per ignauiam mi-
s fortiter & ſtrenuè egiſſe deprçhendantur.Miſit
n contra Auriam Solimannus Barbaruſſam cum
oginta triremibus,ſed Auria abductis Turcarū
quot integris nauibus, fuga ſibi cōſuluit: Porrò
limannum ea ab Auria accepta clades,& à Vene-
geminata cōtumelia,acerrimis iracundiæ ſtimu-
pupugit,quos mirificè acuebant aliquot Turcici
oceres,quorum hortatu cōmutato belli cōſilio,

Duodecim triremes captæ.

quòd Italia non tam facilis expugnatu videretur, Venetis bellum fecit.

Facinus audaciſsimum

Per id tempus Acroceraunij latrocinijs aſſueti, feri & agreſtes hoĩes, nullos certos deos colentes, incredibili temeritate conſiliũ ceperunt Solimanni noctù interficiendi:ſed ea res à vigilibus prætorianis facilè dephenſa, magnã illis cladem attulit Solimanni iuſſu immiſſis in illos militibus, qui eos ad ſatietatem vſq; trucidârunt. Indè ad Corcyram itum eſt. Eam oppugnare cõſtituit, tanquàm Venetæ ditionis. Itaq; immiſſi Turcę in inſulam, Corcyram vrbẽ fruſtrà obſederunt, tandemq; poſt multas clades paſsìm Corcyræ inſulæ illatas, innumeros homines Chriſtiana religione initiatos, in teterrimam ſeruitutẽ abduxerunt, quorũ numerus, quod eſt cumprimìs triſte & acerbũ, ſexdecim milliũ exceſſit, omnis ſexûs & ætatis. Pręerant tum Corcyræ duo Veneti patricij, qui (quòd ſic ſalus publica poſcere videretur) ſuburbia oppidi pulcherrimis & egregijs ędificijs ornata demoliti ſunt, nè à Turcis occuparentur in vrbis exitium. Hoc erat quidem triſte ſpectaculum:ſed tolerabile tamen, quòd tecta diruta facilè inſtaurari poſſent:illud verò longè triſtiſſimum, quòd cùm vererentur non ſuffecturam vrbi annonã, ſi à Turcis obſidione premeretur, imbellem omnem populi multitudinẽ ex oppido eiecerunt, quæ cùm in foſſis pernoctare cogeretur, vi turbulentiſſimæ tẽpeſtatis & metu barbarorũ multi ex ijs, pręſertim pueri matrum ceruicibus inhærẽtes, miſerandum in modum extincti ſunt. Verùm Solimannus & Italici & Corcyręi belli parùm felici euentu potitus, non abſque pudorę Byzantium nulla re pręclarè geſta, redijt:ſed interìm tamen diuerſis in locis iuſſit ſuos duces bellũ inferre Venetis. Porrò priùs quàm obſidionem ſolueret, vbì dicit Caſtri oppidi incolas contra fidem datam ab-

Corcyra vexatur.

ducto

ictos eſſe in captiuitatē,vſqueadeò eam rem mo-
ſtè tulit,quippe qui nollet crudelitatis & ſęuitiæ
gui,vt eius maleficij authores iuſſerit ſupplicio
fici,& Caſtrenſes captiuos omnes magno ſtudio
nquiſitos,in locum ſuum reſtitui. Tandèm ſub
quinoctium autumnale Corcyra ab hac Turcarũ
feſtatione liberata eſt.

Sub huius anni finem pleraque omnia Geldriæ *Geldrenſes*
ppida à ſuo principe Carolo Egmũdano deficiũt *deficiunt à*
Guilhelmum Cliuiæ & Iuliæ ducem. Defectio- *ſuo duce.*
s occaſio fuit, quòd Carolus dux videbatur eam
unitiſſimam ditionem in ius regis Gallorũ, cuius
it ſtudioſus admodùm,trãsferre cõſtituiſſe,quod
eldrenſes minimè ſibi ferendũ putârunt,nè Ger-
ani Gallis ſeruire cõpellerentur. Nouiomagen-
s in ea defectione primi fuêre,qui etiàm principis
cem intra vrbem ipſorũ ſitam,munitionibus eius
puis ſolo æquatis,occupare non dubitârunt. Por-
Principi Iuliacenſi eius ditionis fuit inauſpicata
ſurpatio,vtì poſteà dicemus.

Eodem anno tumultuatum eſt in Anglia,multis *Tumultus*
ominum millibus arma in regem ſuum corripien- *Anglicus.*
bus.Ij erant Lincolnienſes & Eboracenſes,q mo-
ſtè ferebãt innouatum regni & religionis ſtatum,
m quoquè frequentes exactiones regias.Fuerunt
l quinquaginta millia,ſacram expeditionem mili-
am ſuam appellantes. Verùm callida ducum regis
mulatione perſuaſi,cùm pacem à rege oblatã atq;
oncordiam expectarent,arma deponunt.Sed non
iù pòſt pœnas luerunt, aliquot eius turbæ capiti-
us vltimo ſupplicio affectis.

Diuerſis vicibus Paulus Põtifex aliquot inſignes
iros in Cardinalium collegium cooptauit. In ijs
it Caſpar Contarenus patritius & ſenator Vene-
us,Reginaldus Polus, Iohannes Bellaius, Frederi-
us Fregoſus,quibus etiàm opportunè adiunxit Sa

dolctum, Aleandrum, Bembum, &c. Hoc factũ cùm Sleidanus improbare non poſſit, animum & conſilium Pontificis pro ſua modeſtia ſibi carpendum ſumit, cùm tamen bonorum virorum ſit, etiàm dubia in meliorem partem interpretari. Scilicèt Sleidanus videre potuit arcana Pontificis conſilia, quæ is ſuo in pectore verſaret. O quàm longè abeſt ab omni animi candore eiuſmodi ſæuũ hominum genus, tametſi valdè velint Euangelici videri. Ait Pontificem idoneos ſibi ꝓpugnatores parare voluiſſe: videlicèt Romana ſedes peritura eſt, niſì paucorum hominum ſcriptis & eloquẽtia à Lutero & eius infauſta ſobole vindicetur. Immò verò illa ſedes, quę trecentis & ampliùs annis à tot ethnicis, ijſdemque longè potentiſſimis, Romanorum Imperatoribus, Chriſtiani nominis atrociſſimis perſecutoribus, q ad Magnum vſque Conſtantinum totius ferè orbis imperio potíti, immaniſſimis in Chriſtianos cõſtitutis ſupplicijs, Chriſti fidẽ penitùs extirpare & abolere voluërunt, à tot prętereà tyrannis & hæreticis euerti hactenùs nõ potuit, Chriſto Domino ſuã Eccleſiam aduersùs om̃es inferorum portas fortiſſimè propugnãte, etiàm deincèps ad ſupremũ vſq; mundi diem incolumis perdurabit, quãtunlibèt in eam debacchentur horum temporum infauſti dogmatiſtæ, à malo dæmone in multorum perniciem incitati, vt ampliſſimas futuro Antichriſto vias muniant, & interìm innumeras animas ſecum trahant in tartara, nulli omninò deteriùs nocituri, quàm ſibijpſis & miſeris illis, quos ſub Euangelij & verbi Dei prętextu in varios inducunt errores.

Romana ſedes inconcuſſa.

Matth. 16.

ANno 1538. Carolus Cæſar & Franciſcus rex in mutuos venêre complexus. Multùm pro ſuo munere egerat Paulus Põtifex, vt apud Niceam conuenirent, ſed efficere nõ potuit, vt ipſo pſente in col

lo-

quium venirent. Id tamen impetrauit, vt in nouē
l decem annos inducias inter ſe paciſcerētur. Per *Induciæ inter Cæſarem & Gallos.*
tempus Cęſar Pontificis nepoti Octauio deſpō-
t filiam ſuam nothā Margaritam, quā priùs habuit
matrimonio Florētię princeps Alexander. Quā-
s autem Cęſar & Franciſcus rex, licèt plurimùm
nitente Pontifice, id temporis familiariter con-
eſſi non fuerint, Cęſar tamen per internūcios in-
cauit Frāciſco, ſe priùs quàm in Hiſpaniam naui-
ret, in eius cōplexum venturū & tum Cęſar ipſe,
m Franciſcus rex ambo more Chriſtiano Pontifi-
m venerati ſunt. ità vt vnà cū rege multi quoquè
us proceres dextrū Pontificis pedē oſcularentur,
em tamen facere recuſantibus Chriſtophoro du-
Vuirtenbergico, Guilhelmo Furſtenbergio, Ma-
ſcallo Marchiano, & Danię regis legato Georgio
luchio, qui erant cum rege, quos vtiquè, nè id fa-
rent, Luteri & eius ſimilium ſcripta vehementer
eterruerant. Verùm ſi ipſe prępotētis Dei filius ad
uperum piſcatorum pedes ſe amantiſſimè demi-
t, eosq; beneuolentiſſima ſedulitate & lauit & ex-
erſit: quid, obſecro, piaculi eſt, ſi homines Pontifi- *Iohan. 13.*
s nō quidem nudos, ſed tectos pedes ſupremis la-
ris Chriſtianæ cuiuſdam declarādæ modeſtię cau-
deoſculentur? O quātum intereſt inter ſpiritum
hriſti, & ſpiritum huius mundi. An non Chriſtus
ſe dicit omnibus, Diſcite à me, quia mitis ſum & *Matth. 11.*
umilis cordi? O quàm facilè perſpiciunt cordati
mnes, quo ſpiritu imbutus fuerit Luterus, qui tan
perè à Chriſti humilitate abhorret, ſuosque ab-
orrere facit. Et hęc certiſſimè vnica cauſa eſt, quòd *Cauſa diſſidiorū inter ſectarios.*
ter ſectatores eius tot exiſtūt diſſenſiones & diſ-
dia, quòd prorsùs alieni ſunt ab humilitate & mā-
ietudine Chriſti: vndè fit vt alij alijs cedere no-
nt, ſed ſua pro ſe quiſque dogmata, quantumuìs
bſurda, mordicùs tueantur, nihil interìm morati,

quòd tot millia imperitæ plebis horrendum in modum pereunt ac ruunt in Tartara.

Porrò dum de paciſcendis inducijs apud Niceam tractaretur, Cęſarq; ad Villafranchā ſubſiſteret, accidit vt in quadā villa villicus quidā in area fabarū aceruū cribraret & vētilaret, idq; nō vno, ſed multis per interualla locis. Indè verò dēſæ nubes inſtàr fumi in altū eleuabantur. Quę res vehementer perterruit Cæſareanos omnes, ꝙ putarent Barbaruſſæ claſſem ſuperuenire ad perdendū Pontificē & Cæſarem. Verùm cunctis mirè trepidātibus, Cęſar ſtetit imperterritus, tametſi & Andreas Auria & Daualus Vaſtius ad arma ſe pararēt, & omnes nō mediocriter animis perterriti viderentur. At paulò pòſt vbì cognitum eſt, eam trepidationem temerè ſuſceptam fuiſſe, in riſum & cachinnos verſa eſt, non obſcuro pudore perfuſis principibus, qui tam inaniter timuiſſent, maximè cùm viderent Cęſarem prorsùs impauidum. Indè ſolutus eſt ille apud Niceam conuentus, & Franciſcus rex in ſuum regnū abijt. Pontifex primùm Genuam, deindè Romam peruenit, vbiquè ob ſtudiū inter illos ſummos principes pacis conciliandę ſummo cum honore pompa triumphali accept9. Cęſar verò, vt erat pollicit9, ad Aquas Mortuas profectus eſt. Eò quoquè acceſſit rex Frāciſcus, & in duas ſcaphas ſe demittens cum Henrico Delphino & Carolo Aureliano Duce, multisq; proceribus, à Cęſare ad latus quadriremis ſuæ obuiàm accurrente, cum omnibus ſuis & liberis & proceribus ſummo animi candore in arctiſſimos amplexus ſuſceptus eſt. Andreas quoquè Auria, qui ante decem annos à rege Franciſco defecerat, impetrante Cęſare, in gratiam à rege receptus eſt. Poſteà Cęſar cum rege diù ſecreta miſcuit colloquia, ità vt om̄es in certā ſpem cōponendę inter ipſos pacis venirēt. Deindè regem à ſe humaniſſimè dimiſſum, ad ſcalas

Ceſar & Franciſcus rex conueniunt.

quadrire-

quadriremis ſuæ deduxit. Altera luce per oẽs trireınes denũciat, nè quis ipſi⁹ iniuſſu in terram exeat: ipſe verò cum aliquot aurei velleris illuſtribus viris ingreſſus eſt vrbem Gallicam, cum rege pranſurus. Appáret indè candidũ pectus optimi Imperatoris, qui ne de hoſte quidè malè ſuſpicaretur. Vbì verò in continentẽ perlatus eſt, rex & regina cum duob⁹ liberis illum humaniſſimè complectuntur, & in palatium regis abducunt. Iam appetente crepuſculo Cæſar Andream Auriam, qui ad claſſem remáſerat, certiorem reddit, ſe apud regem pernoctaturum. Id enim rex & regina ipſius ſoror ab illo impetrârant, licèt non ſinè magno diſcrimine id fieri videretur. Sed prępotens Deus, cui Cęſar egregiè confidebat, non eſt paſſus quicquam illi ſiniſtrum accidere. Voluit autem Cęſar eius rei Auriam certiorem facere, nè quid ille aduerſi ſuſpicaretur. Altera luce Cęſar redit ad mare, comitante illũ rege & multa procerum frequẽtia. Indè poſtquàm in puppi Cęſareanæ quadriremis rursùs hilariter cõpotatum fuit, amiciſſimè diſceſſum eſt. Frãciſcus rex per id tẽpus certam cum Cęſare contraxit amicitiã, ità vt ſub Cęſaris vexillo, & in tẽtorio Cęſaris Caroli cùm maximis terra mariq; coactis copijs ſe Turcis bellũ illaturũ polliceretur. Cuius quidẽ amicitię fidutia Carolus Cęſar multa in itinere, quo Hiſpanias repetebat, cum Andrea Auria de bello Aſiatico, Gręco & Africano ſuſcipiẽdo locutus eſt, & de pace cum rege conciliata, reges & principes Chriſtianos oẽs certiores reddidit. Sed rex Franciſcus Mediolanenſem ditionem ſibi omninò adiudicandam ſperauerat: ea ſpe fruſtratus, poſteà in nouas belli cogitationes pertractus eſt, magno totius Reipublicę Chriſtianę detrimento: quãquàm etiàm alię rationes ad bella inſtauranda illum fortaſsè mouerunt.

Cæſar cum rege prãdet.

Apud regẽ pernoctat.

Circa hæc ferè tẽpora mortuus eſt Erardus Cardinalis

Erard⁹ epi-

ſcopus mo-ritur. dinalis & Epiſcopus Leodiēſis, qui multos Luteranæ ſectę addictos malè acceperat, quod Sleidanum malè habet: ideoq; ſcribit, illũ ſibi ſepulcrũ & exequias anniuerſarias lõgè ante obitũ fieri curauiſſe, non tam pietatis quàm oſtentationis cauſa, quòd eſſet glorię cupidiſſimus. Ità Sleidanus magna fiducia profert ſententiam etiàm in arcana pectorũ cõſilia, quæ ſolus Deus nouit. Sed hoc licet Euangelium Luteri complectẽtibus, verùm Chriſti ſectatoribus non licet. quid enim ſibi non permittunt Luterani dogmatiſtę? Qualisqualis certè fuerit vita illius Cardinalis, ſcire tamẽ nõ potuit Sleidanus, qua mẽte ille voluerit etiàm ante obitum exeqas anniuerſarias ſibi fieri. Ait ibidèm, Põtificios ſacrificorũ operibꝰ attribure merita, quibꝰ ęternę vitę pręmium debeatur. Ità quidẽ Sleidanus, vt vbiquè Catholicos ſuo more traducat. Certè Miſſæ ſacrificiũ & viuis & vita functis ꝓdeſſe, tam eſt certũ ex ſanctiſſimorum Patrum irrefutabilibus teſtimonijs, vt meritò pudere debeat omnes, qui id negare audẽt.

Bona opera vndè meritoria. Bona verò opera, quę faciunt Chriſtiani, nõ eſt dubium fieri gratia Chriſti, non tamẽ abſq; liberi arbitrij quadam cooperatione. Deus enim operatur

Philip. 2. in nobis & velle & perficere, vt ait Apoſtolus. Indè ergò eſt meritum bonorum operum, quòd fiant ex gratia Dei. Tolle gratiam ab operibus humanis, & parùm aut nihil grata erunt Deo, ſicut videmus in Turcis, Iudęis & Ethnicis, qui nullis ſuis operibus

Heb. 11. poſſunt placere DEO, cùm ſinè fide impoſſibile ſit placere illi. Porrò verò ſi Deus per nos, non tamen ſinè nobis, efficit bona opera noſtra, num ille indignus cẽſendus eſt, cuius operibꝰ debeatur vita ęterna, maximè cùm ipſe innumeris ſcripturę locis pol-

Luteranorum calumnia. licitus ſit vitam ęternam rectè agentibus? Sed aiunt Luterani nos ità fidere operibus noſtris, tanquàm illis ſolis abſq; Chriſti gratia debeatur vita æterna.

Verùm

Verùm hoc illi ſcõtra ſuam conſcientiã mentiũtur. Nos enim etiàm cùm bonorũ operũ ſumus ſtudioſiſſimi, nõ tamen illis, quę nos facimus, certò vitam æternam deberi affirmare audemus, cùm ſcriptura dicat: Neſcit homo vtrùm amore an odio dignus ſit. Itaque cùm multa videamus etiàm ab improbis hominibus fieri, quę ſpeciem probitatis, pietatis & charitatis prę ſe ferant, pij omnes ſuis operibus nõ ſunt auſi præfidere, maximè ꝙ non ſint planè certi, an ex gratia & charitate, ſinè qua nihil poteſt gratũ eſſe Deo, profecta ſint, vel potiùs ex quodam naturę inſtinctu, aut alijs id genus incitamentis, quę certum eſt vitam ſempiternam mereri non poſſe. Hinc eſt illa Apoſtoli inſignis & ſuſpicienda prædicatio: Si linguis hominum loquar & angelorum, ſi omnẽ fidem habeam, ità vt montes transferam, & pleraq; alia, charitatem autem nõ habuero, nihil mihi prodeſt. Ergò nec fides prodeſt abſque charitate. Et tamen Euangelici iſti incredibili quadam confidentia & temeritate aiũt, ſi quis firmiter apud ſe ſtatuat per Chriſtũ ſibi remitti peccata, illũ, ſi ſic moriatur, è veſtigio euolare in cęlum. Verùm hęc eſt omninò compendiaria via in mortẽ ſempiternam. Scripturę diuinę omnes eiuſmodi temeritatem & inſanã cõfidentiam longè à nobis abeſſe volunt, propterea quòd longè alia ſunt iudicia Dei, quàm hominum: nec tamẽ hac ratione impellimur ad deſperationẽ, ſed inuitamur ad cautelã & circunſpectionẽ, nè inter tot vitę huius pericula vſquàm nimiùm ſecuri ſimus. Tanto aũt certè ſecuriores erimꝰ, quãto bonorum operum ſyncera animi intẽtione ſtudioſiores fuerimus: non ꝙ noſtris operibus præfidere debeamus, ſed ꝙ vita piè & religiosè tranſacta, magnam præſtet homini fidutiam, vt multis ſcripturæ locis doceri poteſt, ſed nõ eſt huius loci. Ità nanq; & Apoſtolorũ princeps hortatᷤ nos, vt ꝑ bona ope-

Eccles 9.

1. *Cor.* 13.

Temeritas hæreticorũ.

2. *Pet* 3.

ra-

ra certam faciamus vocationem noſtram. Sed hæc tam ſunt manifeſta, vt mirum ſit vſqueadeò perfricuiſſe frontem iſtos Euangelicos, quicquam vt contradicere auſint. Atque eorum impudentia facit, vt propter minùs peritos interdùm his & id gen⁹ alia explicandis diutiùs immorãdum ſit, quàm alioquì huius ſcripti inſtitutum admittat: præſertim verò, quandò Sleidanus in illis ſuis peſtilẽtiſſimis Commẽtarijs ſparsìm ſua diffundit venena, totusq; ferè verſatur in Luteri & ſectatorum eius placitis fucandis, & lectori incauto exitiabiliter inſtillandis. Atque hoc ferè loco ille bon⁹ vir prolixè recitat formam reformatiõis cuiuſdam, quam aliquot Cardinales Pontifici clàm obtulerint. Deindè addit, Nicolaum archiepiſcopum Capuanum, om̃is emendationis impatientem, à Pontifice ſubmiſſum (vt certò creditur, inquit) magna cõtentione reclamâſſe, nè quid om̃inò reformaretur: itaque paſſos eſſe patres atque pontificem ſibi perſuaderi, nè quid mutaretur. Rursùs addit, eundẽ ipſum Nicolaum, emiſſo clanculùm in Germaniam libello, voluiſſe põtificem atq; reformatores illos ꝓbere deridendos: ità em̃ ait pleroſq; id accipere: alios putare dicit, non neſcio pontifice exijſſe libellũ, vt ſic aliquod ipſius ſtudiũ appareret emendationis. Quis hìc nõ videat hominis iſtius malignum in Pontifice traducendo animum? Ait certò credi, ait pleroſque ità accipere, ait alios putare. qui tandèm illi ſunt, nisì Sleidanus & eius ſimiles, Pontificis & Eccleſię Catholicæ obtrectatores? qui ſi Pontificem vlla in re lædere poſſint, videntur ſibi facinus deſignâſſe euangelicum. Fuit autem reformatio quędã oblata Pontifici, ſed illam ipſam tum Luterus Germanicè, tum Ioannes Sturmius ſua illa prçclara conuiciandi licẽtia atrociter oppugnârũt. Et tamen non pudet Sleidanum impudẽter affingere Põtifici, quòd ipſo inſtigante Archiepi-

Sleidani in Pontificem calumnia.

Archiepiſcopus Capuanus reclamârit,nè q̃d omni-
nó reformaretur. Nam etſi fortaſsìs commodè nō
poterant ſtatìm reformari omnia, quæ emendatio-
ne digna viderentur: tamen nihil omninò voluiſſe
reformari Pontificem, impudentiſſimam habet va-
nitatem. Itaque his & id genus alijs calumnijs hoc
conſecutus eſt ille Sleidanus, vt nulla in re tutò illi
fides adhiberi poſſit, niſì aliundè conſtet vera eum
ſcribere. Et Luterus certè hanc reformationem ver-
tit Germanicè, & à margine ſua adſcripſit ſcholia,
nō alio magìs quàm tali viro digna: ipſos aũt refor
mationis authores, quorum, etiàm Sturmio faten-
te, erat multa eruditio & vitæ integritas, non eſt ve-
ritus appellare perditos ac deploratos nebulones.
Sed quid ille talis vir aliud faceret, cuius os maledi-
ctiõe plenũ erat, & amaritudine, & dolo? Nec Stur-
mius à conuicijs & contumelijs abſtinuit, id quod
in eo repræhendit doctiſſimus Cardinalis Iacobus
Sadoletus.

Luterani oppugnant Conciliũ.

Per hoc ferè tempus Luterus cum ſuo grege va-
rijs machinationibus & ſcriptis, Concilij à Paulo
Pontifice indicti authoritaté cõuellere nitebantur,
vt rudem plebeculã arctiùs ſuis fraudibꝰ implicatã
tenerent. Scribebantur tum ab illis noui Paſquilli,
nouæ Beelzebul epiſtolę, fabuloſæ Legendę de Io-
hãne Chryſoſtomo, quas Concilio impudenti va-
nitate affingebant: præterea quatuor Epiſtolæ Io-
hannis Huſſi, & libellus de Donatione Conſtantini
Magni.Ità illi apud ſuos facilè efficiebant, vt qua
vna re grauiſſimis religiõis diſſidijs vel pręſentiſſi-
ma ſemper remedia adferri cõſueuiſſent, ea in con-
temptum & riſum adduceretur, & miſerè euerſis, &
in diuerſas easq; fœdè diſſectas factiones diſtractis,
nihil prorsùs opitularetur. Traxerũt etiàm in ſuas
partes Saxonię Ducem Henricum, fratrem optimi
& conſtantiſſimi in Catholica religione Principis
Georgij,

Georgij, quē Luterꝰ tā multis iniurijs & calumnijs mirabili quadam audacia ſibi diuexandum ſumpſerat. Edebant igitur nouas cæremoniarum ordinationes, nouos paſsìm Catechiſmos etiàm illi, q nullis initiati ſacris, parœcias adminiſtrandas ſuſcipere non dubitārūt. Qua in re obſeruādum eſt arcanum Dei iudicium, quod illi, qui cōtra Eccleſię ſanctionem calicem ſibi vſurpare voluerunt, Catholicosq; ſacrificos criminabātur, quòd ipſis alteram ſpeciem malignè ſuffurati eſſent, tales accepêre paſtores, q cùm nullam haberent conficiendæ Euchariſtiæ poteſtatem, ac nihilo minùs ſacramenta illis porrigerent, nòn aliud ſanè quàm merum panem & vinum præberent, vtraque illis ſpecie penitùs ſubtracta. Et ſic quidem par fuit puniri obſtreperos & refractarios, qui deſertoribus ac ſeditioſis monachis potiùs, quàm totius Eccleſiæ iudicio obtemperare voluerunt. Porrò Henricus Princeps per nouos Viſitatores nouos conſtituit articulos, quòs & à Clericis & à Laicis ſuæ ditiōis voluit obſeruari. Verùm illi articuli nòn ſolùm à ſacris literis, ſed etiàm ab ipſorū Auguſtana Confeſſione & eius Confeſſionis Apologia diſcrepabant. Certè Luterus ipſe in libello de ſeculari poteſtate dānat eos Principes tanquàm inſanos & peruerſos, qui eis in rebus, quæ ad fidem & Eccleſiam pertineant, ſubditis ſuis leges pręſcribāt. Verùm hæc Luteri ſententia nullius tum ponderis fuit: quanquàm eiuſmodi articuli non tam à Principe, quàm prophanis illis Viſitatoribꝰ editi fuère. Ità res paſsìm in deterius mutabantur, & mirabilis atq; incrediblis in religione confuſio magìs ac magìs increſcebat, cùm illi ſacra obirent munia, qui nullis prorsùs ſacris initiati, nulla legitima authoritate vel promoti, vel miſſi eſſent. Et hæc tamen omnia ſummè erant Euangelica, & purum putum verbum DEI, effusè hauddubiò miſerorum mortali-

Horrendū Dei iudicium.

Mutatio religionis.

alium cæcitatem & delirationem ridentibus malis
æmonibus,qui ijs rebus mirificè delectarentur.
Hoc tempore Argentoratenſes,qui Zuinglij do-
ma ſequebātur,illis,qui ex Gallijs & Belgio ſecta-
um nomine profugere compellebantur,in ipſa vr-
e ſua templum occupādum tradiderunt,vt Eccle-
am conſtituerent.Huic aliquandiù præfectus fuit
ohannes Caluinus ex Gallia profugus, qui poſteà
Geneuēſem in Allobrogibus Eccleſiam occupauit. *Caluinus nouum fingit dogma.*
Hunc Caluinum à patria ſua ob vitæ improbitatē
xulâſſe quidam ſcribit, eundemq; alius dicit inter
iſſolutos ſuę vrbis viros diſſolutiſſimum,inter in-
onſtantes & fœdifragos incōſtantiſſimum. Is no-
am quandam de Euchariſtia opinionem è ſuo pa-
ùm ſano cerebro commentus,negat cum Zuingli-
nis veritatem corporis & ſanguinis Chriſti in Eu-
hariſtia,ſed horum tantùm energiam illic vult ha-
eri. Non putauit Caluinus ſua maieſtate dignum,
t ipſe minus aliquid,quàm cæteri,poſſe videretur.
aq; hāc nouam mundo iam planè vecordi doctri-
am inuexit. Nec hoc contentus,etiàm multa alia
clara & tali viro digna ſcripſit,quę quidē eiuſmo-
i ſunt,vt citra horrorē legi vix poſſint:quanquàm
a quoq; infeliciſſimis mortalibus non alio quàm
ſius verbi Dei titulo obtruduntur. Sunt aūt cum *Caluini immanes blaſphemiæ.*
tolerabili in Deum blaſphemia coniuncta, vt, ꝙ
elera & flagitia om̄ia Deus in homine operetur,
lex & voluntas Dei ſæpè inter ſe cōtrarię ſint,ꝙ
iabolus iubēte & volēte Deo mentiat̄ in cordib⁹
ominū, & multa alia, nō verbis,ſed flāmis Tarta-
is vindicanda,q̄ tamen auſus eſt quidā eius ſecta-
r Theodorus Beza defendēda ſuſcipere.Proh ne-
rios homines,ſi tamē homines dicēdi ſunt,q cer-
in humana effigie Tartarei cacodęmones eſſe vi-
ent Vt aūt ſuā egregiā doctrinā Caluin⁹ ille,cùm
m Geneuæ multa præditus authoritate degeret,
mi-

miraculo quodam confirmaret, rem fecit ſempiterna memoria dignam, vt cognoſcat poſteritas, quib⁹ dolis, fraudibus & impoſturis vti non dubitârint, qui Catholicam Eccleſiam noſtro ęuo ſub Euãgelij inſtaurandi prętextu ſibi oppugnãdam ſumpſerunt. Perſuaſit quandoquè miſero cuidam, vt ſe pateretur tanquàm mortuum in templum deportari. Fecit ille, conſentiente etiàm eius coniuge. Porrò Caluini conſiliũ erat, vt hominẽ coram populo iuberet redire ad ſuperos ſeu reuiuiſcere, homineque mox ſeſe erigente, tam inaudito miraculo certam ominò & ſacroſanctam in orbem terrarum doctrinam inuexiſſe videretur. Sed ô Dei clemẽsiam, quę perfidioſi hominis aſtum incredibilem noluit latére mortales, vt ſic maturè ab eius cõſortio ſe remouerent. Miſer ille qui viuus in tẽplum illatus fuit, mortuus indè elatus eſt. Cùm enim Caluinus propiùs acceſſiſſet, &, ſi ſua doctrina vera eſſet, eum iuberet reſumpto ſpiritu ſurgere, vt homo callidus laqueo, quem alijs tetenderat, ipſus ſtrãgularetur, & omnes intelligerent falſiſſima eſſe quę miſeris ꝓ verbo Dei venditarẽt, nihil prorsùs ſeſe commouit homo, quippe omni huius lucis vſura repentè priuatus. Porrò coniunx illius, ea re comperta, eiulatu & clamore animi ſui teſtatur necopinatum dolorẽ: ſed Caluin⁹ eam egregijs pollicitationibus deliniuit, nè rem latiùs propalaret. In hoc verò facinore depręhenſus, fertur mox redijſſe in ſuggeſtum, dixiſſeq; populo, Eccè hinc appáret imbecillitas fidei veſtræ, quòd homo iſte non potuit excitari à mortuis Et fortaſsìs perſuaſit hoc miſerrimę illi concioni. Hęc quidem de illo Caluino, multaq; alia ſparſit fama, quę iam ferũtur Gallicè conſcripta, & Latinè cõuerſa, olìm in lucem proditura. Aiunt etiàm Pariſijs repertas aliquot Caluini, Theodori Bezę, & aliorũ ei⁹ farinę hominũ Epiſtolas, q̃ illorũ neqtiam

Miraculum Caluini horrendum

Aſtutia Caluini

m egregiè declarēt,quas ſperamus quādoq; in pu-
licum edendas Sunt enim eiuſmodi,vt vbi in ho-
ninū notitiā venerint,facilè oēs intellecturi ſint,q̄
int illorum nihil minùs quàm Euangelica cōſilia,
& admodùm pernicioſi conatus. Hæc ità ſcripſi,
quemadmodùm à fide dignis accepi.Infrà quoquè,
Deo volente, Luteri quoddam miraculum refere-
mus. Et nondùm intelligent plùs quàm lethargo
orrepti mortales, quàm infidis paſtoribus anima-
um ſuarum ſalutem & curam committant?Scilicèt
is hominibus hoc ſtudio eſt,vt animas Chriſto,&
on potiùs Orco,lucrifaciant.Porrò animaduertē-
um eſt,Caluinum, dum ſibi præclarū apud omnes *Caluini in*
m Zuinglianos,tùm Luteranos nomē parare cu- *ſcribendo*
it,mirabili vafricie ità in re ſacramentaria tractan- *mira vafri-*
a verſari,vt quandò illi res eſt cū Zuinglianis,pla- *cies.*
è ab illis ſtare ſe ſimulet: quandò cum Luteranis,
uib⁹ ceu ſimplicioribus fucum ſe facere poſſe cō-
dit,ad nauſeam vſq; reàlitatem & ſubſtātiam cor-
oris & ſanguinis Domini,atq; id genus alia Lute-
nis plauſibilia,inculcet & repetat.Interìm nihilo
inùs nouum ille dogma fingit & tuetur, & cùm
riſq; ſe fauere incredibili calliditate præ ſe ferat,
roſq; ſuſpenſos & ambiguos detinet: nec tamen
omo verſutus perfidiam ſuam adeò celare potuit,
in Bernæ quandoq; illam proderet. Nam ibì in *Caluinus*
blico colloquio cōtra Zachariam Flandrū quē- *ſe prodit.*
m cùm vehemēs eſſet in defendēda Zuinglij ſen-
ntia, idem Zacharias Caluini ad D.Faleſium epi-
lā ꝓtulit,percōtatus ex homine,num ſuā agno-
eret manum: quam cùm ille ſuam eſſe non nega-
t,Zacharia poſtulāte,publicè lecta eſt,multò ma-
ribus ſcatens in Zuinglium conuicijs, quàm eo
colloqo eius eſſent ab illo celebrata encomia.Et
ſus certè eſt Caluinus palàm edito libello, quem
ci voluit, Summam confeſſionis de Sacramentis,

id omnibus perſuadere conari, eos qui Auguſtanæ ſunt confeſſionis,in eadem eſſe cum Tigurinis,qui vel maximè Zuinglium ſectantur, ſententia. Sed hoc ſcriptum à Luteranis eſt confutatum. Porrò Caluino illis reſpondente, exortum eſt odioſiſſimum certamen inter Caluinum & Luteranos,ſcriptisque contrarijs egregiè ſeſe inuicèm ornant, vt inſignes ſcurras inter ſe commiſſos iurè dixeris. Longum eſſet, egregia illa emblemata omnia hîc referre: pauca ex Caluini annotabimus vltima admonitione ad Ioachimum Vueſtphalum Luteranum,in qua ſimul aliquot Saxonicas ciuitates,quæ eius dogma damnauerant, fœdiſſimis lœdorijs & maledictis pro Euangelij ſui modeſtia inſectatur. Sic dicit eſſe ſuo errore faſcinatos, vt quod pueris in Catechiſmo traditur, veterani Theologi nó teneant: quid valeat Cœna, quorsùm ſpectet, nunquàm guſtâſſe brutos iſtos homines: ne guttam quidem ingenui pudoris in eis eſſe: nimìs largam illis copiam cauillationum profluere, dum Luteri ſui hyperbolas proijciunt,modò plebeculam ſuosque fraterculos faſcinēt, popularis theatri plauſu contentos, nec DEI, nec angelorum iudicium magnoperè curare. Tribuit illis furioſum impetum, nugatoriam leuitatem, cæcam temulentiam, caninam improbitatem, diabolicam ſuperbiam, quòd eis ſuperbia ſit loco pietatis, quòd eos ferocitas omni humanitate ſpoliauerit, quòd obſtinatio nil moderaminis reliquum fecerit. Vocat eos vertiginoſos homines,Cyclopes,ſuperbam factionem gigantum,latratores phreneticos,beſtias,proteruos,faſtuoſos,pertinaces,&c. Tum verò etiam queritur de illis,ꝙ ſe ſuosque indignos eſſe clamitent,quos terra ſuſtineat,ità quòd niſì repentè exterminentur è mundo, non poſſe cum eis meliùs agi

Caluini de Luteranis ſententia.

Nota ſtudia hæreticorũ, ab hæretico expereſſa.

agi, quàm vt ad Scythas vel Indos ablegentur: accuſare eos principum ſegnitiem, quòd non exerto gladio protinùs deleant Sacramentariorum memoriam. Hæc ibì Caluinus, in quem pulchrè quadrat illud Eccleſiaſtici: Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipſe animã ſuam. Quæ enim hęretici alij in alios iactant maledicta, ea in illos ipſos recidunt, cùm plerunquè aut peiores, aut paulò admodùm meliores ſint illis, quibus maledicunt. Et euerà quales hîc Luteranos depingit Caluinus, ales ſunt plerique omnes hæretici, qui dati in reprobum ſenſum, per præcipitia falſitatis ruunt in omne genus flagitiorum. In Caluino ſanè vel maximè cernere licuit ea omnia, quæ Luteranis ille ribuit, & tamen à ſuis tantùm non pro DEO cotur. Et quia mendacium nunquàm diù conſtare bi poteſt, mira quadam verſutia ità ſuum de Euhariſtia dogma vaniſſimum tractat, vt neque Luteranis penitùs accedat, neque Zuinglianis, ſed trìſque quibuſdam præſtigijs illudat, dum ait carem CHRISTI naturalem & eſſe & non eſſe in ucharistia, quorũ illud Luterani, iſtud verò Zuinliani docent: ad extremum tamen in Zuinglij pares propenſior eſt, dum affirmat, in cœna Domini er fidem excipi efficaciam quãdam & vim, de care CHRISTI in cælo ſita defluentem: ſed nihilo inùs de re tanta (quod neceſsè eſt à vero aberanti accidere) ferè ſemper pugnantia loquitur: iam ob cauſam Luterani eum præſtigiatorem Sophiſtam vocant: quibus ſic reſpondet, vt impoſtorem eum & eſſe & agere, verba illius facilè derent. Habet ille miſer multos hodiè ſectatores, & ingens eſt turba Caluiniſtarum, qui noui à ibuſdam vocitantur Sacramẽtarij, propterea, vt bet Confeſſio Mansfeldenſis, quòd noua quadã opha Sacramenti virtutem eludere conantur.

Eccl. 21.

Caluinus præſtigiator & ſophiſta.

DD 2 Sed

Sed has impoſturas heu nimìs cæcum mortalium genus non aduertit, immò verò inſanus Caluini diſcipulus Beza affirmare non veretur, vni Caluino pòſt Chriſtum & Apoſtolos deberi veram & germanam de Cœna Domini intelligentiã. Quod etſi eſt inſolentiſſimè & ſtolidiſſimè dictum, tamen creditur à multis. Et quid mirum, cùm ſtultorum ſemper infinitus ſit numerus? Caluini antilogias pugnantesq́ue ſententias viri doctiſſimi annotârunt, & poſſent vel ex hoc ſolo, quòd in doctrina varius eſt, homines ſatìs ſuperq; intelligere, miſerum illũ longè alienum eſſe ab incommutabili Dei veritate, videre non volunt.

In vita Caluini.

Eccl̃s 1.

Antinomi.

Accidit hoc anno quiddam memorabile apud Vuittenbergenſes. Extiterũt quidam è Luteri ſchola, qui legem operum reijcerent, dicerentq́ue homines Euangelicos non obligari ad bona opera diuinæ legis. Et ſic quidem Luterus ipſe ab initio docuerat. Verùm homo contentionibus & rixis natus ac deſtinatus, vbì hęc vidit ab alijs doceri, acriter in eos inuectus eſt, cùm tamen hęc doctrina ex ipſius ſchola prodijſſet: nec vidit homo inconſideratus, quicquid in huius dogmatis aſſertores ſcriberet, id ipſius iugulum vel maximè petere. Ferunt Iohannem Iſlebium huius dogmatis prȩcipuum fuiſſe defenſorem, ſed à Lutero admonitum, ab eo reſilijſſe. Ità licuit Lutero vnam atq; eandem rem modò aſſerere, modò confutare: nec quicquam tam abſurdum ab illo fieri potuit, quod non putarent homines perperàm ab eo inſtituti, purum putũ eſſe euãgelion.

Synodus Tigurina Zuinglianorum.

Menſe Aprili Synodus Zuinglianorum doctorũ Tiguri fuit, cui etiàm Bucer9 & Capito rogatu Baſileenſiũ interfuêre. Ibì Bucerus mirificè ſe purgat quòd hactenùs tantoperè paci conficiendæ ſtuduerit, id ſe non ſua voluntate, ſed impulſu Lantgraui

ꝛ quorundam aliorum feciſſe dictitans. Diſcepta-
um eſt ibì triduò cum illo de reſpóſo ad Luterum
ādo. Nam hîc quoquè aſtutus ille, vt quidā Zuin-
lianus ſcribit, ambigua loquendi forma ſolidam
oncordiam ſarcire nitebatur, quam ambiguam lo- *Bucerus ambiguus.*
uendi rationē Tigurini non probabant, nec inſtàr
uceri obſcurè & captioſè, vt idē Zuinglianus ait,
oqui volebāt, ſed liberè & apertè, nè cōcordia fu-
ata & inſidioſa, qualem Bucerus efficere voluiſſe
on immeritò illis viſus eſt, poſteà maiores turbas
areret. Alij tamen à Bucero pſuaſi, Luterū à Zuin-
lio in Euchariſtiæ doctrina non tam re ipſa, quàm
erbis diſcrepare, quod fuit falſiſſimū, ſicut Lute-
us ipſe teſtatur nō vno loco, cum Lutero viſi ſunt
quandā redire cōcordiam, ſed quę re vera nulla
ſſet, ſicut ipſe euentus paulò pòſt docuit. Immò &
ucerus ipſe, qui hanc ſimulatam concordiam tan- *Bucerus fit alienus à Tigurinis.*
operè vrſit, cùm à Tigurinis impetrare non poſſet
eſponſionem ad Luterum, qualem ipſe vellet, ab
lis non parùm abalienatus eſt, licèt anteà non me-
iocriter illos coluiſſet. Sunt etiàm alij quidā ab il-
s facti alieni, licèt videri nollent, & non pauci Lu-
eranis acceſſerunt. Vtebantur autem iſti, à Bucero,
t appáret, edocti, hac in re verbis & ſententijs am-
iguis & perplexis, nè fraus cuiquā appareret, qua
amen vel maximè creuit hoc prodigioſum Euan-
elion: adeoq; Bucerus ipſe in Euāgelium Matthæi
ꝛ Ioannis ſcribēs, doctrinam de Euchariſtia, quam
ntè propugnârat, vt Lutero gratificaretur, retra-
tauit. Et tamen hunc Proteum quidam neutrales,
d eſt, qui nec Catholicę Eccleſię, neq; Sectarijs ad-
ictos ſe videri volunt, licèt interìm non obſcurè
ouas ipſi fabricēt ſectas, nō dubitāt pacis & pieta-
s inprimìs ſtudioſum vocare: ſcilicèt pacis & pi-
tatis ſtudioſus eſt, qui vt ſeſe offert occaſio, modò
oc, modò illud de vna eademq; re dogma propu-

gnat, facilè etiàm Mahometis Alcoranum approba- turus, ſi nō deſit opportunitas. Zuingliani quidam Bucerançe cōciliationi, qua ille tam crebrò niſus eſt Zuinglianos cum Lutero in concordiam qualem- cunque redigere, hoc tribuerunt, quod illis tribuē- dum eſt, qui præ nimio vini deſiderio etiàm fæces hauriant. Nemo neque poteſt neq; debet ambige- re, hanc inexpiabilem diſſenſióem propterea inter iſtos nouos Euangelicos extitiſſe, vt ſibi Catholici meliùs proſpicerēt, & à tam ſuperbis, turbulētis & incōſtantibus ingenijs rectiùs cauerent.

Zuinglianorum de Bucero ſententia.

Cineres D. Thomæ cremantur.

Apud Anglos hoc anno facinus inſolens rex Hē- ricus deſignauit in cineres & oſſa beatiſſimi marty- ris Thomæ, Cantuarienſis quódàm Archiepiſcopi. Eius corpus in theca gemmis & auro mirificè exor- nata aſſeruabāt iam aliquot ſeculis, eratq; eius mar- tyris celeberrima memoria ob edita diuinitꝰ ad ei- us ſacros cineres innumera miracula. Viſebant illic gemmæ incomparabiles: quędam vincebant oui an- ſerini magnitudinem, pietatis cauſa eò miſſæ à mo- narchis & regibus, ad martyris memoriā ornādam. Verùm Hēricus rex neſcio quorum inſtigatus con- ſilio, non contentus gemmis & auro nudâſſe eius monumentum, etiàm ipſas venerādas reliquias ex- uſſit. Nihil quidem ſanctiſſimo martyri nocitū eſt, qui vitam cum Deo viuit beatam & ſempiternam: ſed mirū profectò eſt, regem illum, qui paulò antè tanta conſtantia fidem Catholicam ſcriptis euulga- tis defenderat, potuiſſe ad id infauſtū conſiliū de- uolui, vt in martyris oſſa ante annos ferè quadrin- gentos pro pietate cæſi, tam atrociter deſæuiret. Sed id genus multa audent Luterani & reliqui ſe- ctarij, apud quos pleraque templa hodiè non mul- tùm diſcrepant à ferarum cubilibus, & locis planè deſertis, & in horrendam vaſtitatem redactis: quæ quidem, niſì D E V S rebus noſtris proſpiciat, nihil viden-

videntur ſignificare aliud, quàm propediè̃m in his Europæ locis cultum DEI omnem penitùs extinctum iri.

Cùm indictum eſſet à Paulo Pontifice Conciliũ ob certas emergentes rationes nõ iam Mantuę,qui locus viſus erat opportunior, ſed Vincentiæ celebrandum,Luterus certos euulgauit articulos,quos vellet ſuo nomine Concilio proponi. Verùm illi tam abſurdi & impij erãt,vt nõ defuerint,qui Germanos dehortarentur,nè proponerẽt eiuſmodi articulos Concilio, niſi vellent Germanos reliquis nationibus irridẽdos & ignominia notandos propinare. Erant enim in ijs,qui ab ipſa quoquè Auguſtana Confeſſione diſſiderent. Verùm etſi turpiſſimum eſt, in religionis negocijs diuerſa ſentire, & quod hodiè affirmâris, cràs negare,hodiè aſſerere, quod herì negaueris, tamen hoc apud Luterum & eius præclaram ſobolem non valdè turpe putatur, immò verò frequens & ſolẽne eſt,vt eorum ſcritpta teſtantur, licèt id imperita concio non facilè animaduertat. *Luteri articuli, Concilio offerẽdi.*

Hac tempeſtate in Anglia direpta atque euerſa paſsìm ſunt monaſteria: & vitę monaſticæ cultores veſtem mutare coguntur. Cæſi etiàm fuêre aliquot illuſtri dignitate proceres, quòd nollent regis improbandæ ſententię ſubſcribere. Multùm in eo regno ſanguinis fuſum eſt: & ſectarij quidem egregium conſcripſêre martyrologion, in quod retulêre etiàm nomina illorum, qui ſub regina Maria, de qua pòſt dicetur, hęreſis nomine plexi ſunt. Verùm illos nemo Chriſti,qui veritas eſt,martyres dixerit, qui non pietatis,ſed pernicioſæ doctrinæ cauſa tolluntur è medio, nè multos ſua peſte corrumpant. Videmus hodiè ſummo omnium dolore,quò progreſſa ſit quorundam, initiò non ſeuerè vindicata,audacia. Quæ non hodiè hæreſum monſtra exiſtunt? *Monaſteria euertuntur in Anglia.*

ſtunt? In Lituania ſunt multi Arriani & Neſtoriani, nec parùm multas occupârunt eccleſias homines valdè athei & execrabiles, qui ſummam & ſummè venerandam Trinitatem, proh nefas, vocant cerberum tricipitem, & Symbolum non Athanaſianum, ſed Sathanaſianum, & multa alia nimìs horrēda. Si principiò ſeuera fuiſſet adhibita animaduerſio, poterant omnia hæc mala facilè auerti. At nunc vſque cò increuerunt, vt nullum appareat remedium.

O ſcelus.

Hocanno Barbaruſſa inſigne fecit naufragium, amiſſis viginti millibus hominum, cùm iam claſſe educta, in noſtros cogitaret. Illiſit eas triremes tempeſtas oborta Acroceraunеis cautibus, quarum fragmenta toto ferè Dalmatico littore eiecta viſebantur. Paulò antè inſignem contra illum claſſem eduxerāt Paulus Pōtifex, Carolus Cęſar, & Veneti duce Andrea Auria, & Vincētio Capellio Veneto. Erāt ſimul naues ſupra CC, & qnquaginta, adeò vt nūquàm ferè maior noſtrorum in Ionio mari claſſis conſpecta ſit, plurimumq; ſibi metueret Barbaruſſa, homo alioquì audax & imperterritus. Verùm cùm Veneti nollent prę ſidium Hiſpanorum militū in ſuas triremes accipere, vt quidam aſſerebant Ligures, nec Auria Venetis triremibus planè confideret, licèt Veneti culpam aliò conferant, vt ſolent libenter homines, ſi quid perperàm geſtum ſit, à ſe omnem culpæ ſuſpicionem in alios amoliri: orta interìm tempeſtas eſt, & noſtri omnes, inſequente & inſultante ac irridente Barbaruſſa, in fœdiſſimā fugam verſi ſunt, cùm potuiſſent facilè, vt quidam autumant, illo die totam Barbaruſſæ claſſem delere & perdere. Et iam quidem reſumptis animis volebant Barbaruſſam inuadere quaterna acie: ſed cùm cunctantiùs ſua conſilia expedirent, Barbaruſſa retroceſſit in ſinum Ambracium. Magnam eo die Chriſtiani tulêre ignominiam, quòd tantę occaſioni nō

Naufragiū Barbaruſſæ

Fuga turpis Chriſtianorum.

ſolùm

olùm deeſſe,ſed etiàm in turpem fugam ſe cōijce-
e non dubitâſſent. At tamen paulò pòſt,vt dixim⁹,
ncomparabilem Barbari cladem accepēre, multis
miſſis triremibus,DEO Opt.Max.hauddubiè Chri-
ianorum rebus opem ferente. Verùm id damnum
reuì poſteà Solimannus ſarciuit, vt eſt immenſis
pibus prædiues,noua inſtructa claſſe.Magnam ve-
ò indè cepit voluptatē,quòd Barbaruſſa omnibus
ropè rebus inferior, noſtros toto mari effugere
ompuliſſet.

Hoc annó multis Germaniæ locis armati homi- *Viſa horrē-*
es in aëre viſi ſunt,& versùs Orientem ſtella inuſi- *da.*
atæ magnitudinis,quæ cruentos ſpargeret radios:
c iuxta illam crux ſanguinolenta, cum vexillo per
ëra volitante.

Sub initiū Octobris rex Franciæ Cameraci con-
enit Mariam Belgij præfectam,Caroli Cęſaris ſo-
orem.Indè pariter cum magna pōpa egreſſi,vene-
ūnt ad S.Quintini oppidum.Vbiquè regina incre-
ibili ſtudio & apparatu excepta eſt.Exactis diebus
exdecim,alio itinere redijt in Hannoniā.Nihil nō
git rex Franciſcus,vt poſſet Mediolanum Cæſaris
eneficio impetrare:ſed Cæſar præalto conſilio &
xacta prudentia,potentiſſimis Gallorum regibus
mpliſſimum illum Italiæ principatum vt adiunge-
et,nullis rationibus ꝑmoueri potuit, verit⁹ haud-
lubiò, nè illo minimè contenti,maiora tentarent.
unt qui Cęſaris auaritia & toti Italiæ dominandi *Calūnia in*
ibidine factum ſcribant, vt tam pertinaciter Gallis *Cæſarem.*
Mediolanū negaret:ſed illi certè temerarij ſunt &
niqui cēſores,cùm ante paucos annos eundē prin-
ipatū,quē maximis impēdijs & difficultatibus bel
icis obtinuerat,rogatu Pōtificis Clemētis,Frāciſco
Sforciæ liberaliſſimè reſtituerit. Florentiā quoquè
pſius armis domitam,Alexādro Medici tradiderit,
qui certè eſt inſignis principatus.

Eo tempore, quo apud Niceam Pontifex, Cęſar & Franciſcus rex fuêre, Ioachimus Elector Brandeburgicus Saxoni Electori per legatum indicauit, ſe certis nuncijs didiciſſe de Turcę in Germaniam aduentu. Iam enim Vaiuodæ ipſe Turcarum Imperator hoc ſignificârat. Orabat igitur Brãdeburgicus, vt Saxo certam ipſi, quam cuperet, pacis ineũdę rationem prę ſcriberet: ſe cum Ferdinando rege porrò acturum, vt apud Cæſarem intercedat. Hic princeps Luteri quidem dogma ſic complexus erat, vt tamen pleraſque cæremonias Eccleſiaſticas retineret, & cùm eſſet Cęſaris atq; Ferdinandi ſtudioſus, noluit in fœdus illud Smalcaldicum tranſire. Habebat autem in matrimonio optimi & Chriſtianiſſimi Poloniæ regis Sigiſmundi filiam, quę in hunc vſq; diem, raro & eximio inſignis pietatis exemplo fertur in catholica religione conſtantiſſimè permanere. Saxoniæ elector rem omnem deindè cum Lantgrauio communicat, & illi ſimul reſpondent Brandeburgico, ſe quidẽ videre neceſſariò totis viribus obuiàm eundum eſſe Turcę hoſti crudeliſſimo, ſed tamen id fieri non poſſe, niſì ipſis certa & non dubia pax cõcedatur. Ea erat eiuſmodi, vt iudices Cameræ nihil contra ipſos poſſint in cauſa religionis, qua etiàm comprę hẽdi volebant direptionem bonorum Eccleſiaſticorum: atque vt ea pace frui liceat etiàm illis, qui poſt Noribergicam tranſactionem acceſſerint & accedere voluërint ad ipſos, atq; ipſi etiàm Daniæ regi, qui non erat ſubditus Imperio: quæ quidem omnia vehementer erant Catholicis oneroſa, & tamen niſì permitterentur, illi contra Turcas parùm aut nihil ſe moturi videbantur. Indè ſocij omnes Smalcaldici fœderis ad 24. Iulij monẽtur Iſenacum ſe conferre. Eò non principes ipſi, ſed legati venerunt. Eadem petunt, quę anteà principes petiêrant, & alios ibì quoquè in ſuum fœdus rece-

Princeps Brandeburgicus.

Conuentus Iſenaci.

pe-

erunt. Habebant tum litem cum Henrico Brunſ-icenſi principe Goſlarienſes fœderati. Itaque ora-ant legati fœderatorum, vt Ferdinandus ab Impe-atore peteret mandatum, quo princeps Henricus ctioni ſe ſiſtere cogatur: & tamen illi nolebāt Ca-holicis licere ſuum ius perſequi in ſupremo impe-ij iudicio. Addebant autem minas, niſi id contra Ienricum principem impetretur, ipſos Goſlarien-es ſocios minimè neglecturos. Ea tum erat Imperij er Germaniam habitudo, vt lachrymis potiùs, uàm ſcripto, proſequendum ſit. Imminebat Ger-naniæ cruentiſſimus Turcarum tyrannus, & tamen ic erant plerique animati, vt niſi Cæſar ipſorum oluntati obſecundaret, non magnoperè recuſatu-i viderentur iugum Turcicæ captiuitatis, cùm cer-um eſſet, eos ſuis viribus tanto hoſti minimè poſſe eſiſtere.

Penultima die Decembris Lantgrauius Haſſiæ aud procùl ab oppido Caſſello venationi inten-us, incidit in ſcribam Henrici principis Brunſui-enſis, qui nihil habebat commercij cum fœdere malcaldico, quia Catholicus erat princeps. Vbì *Scriba du-* utem Lantgrauius didicit ſcribam illum eſſe huius *cis Henrici* Ienrici principis, iuſſit compræhenſum Caſſellum *compræhen-* bduci. Habebat ille apud ſe literas principis ſui ad *ditur.* rchiepiſcopum Moguntinum & Heldum Cęſaris egatum. Eas vtraſque & quędam alia ſecreta Lant-rauius reſignauit & legit, ipſumq; ſcribā captiuū etinuit. Hoc vtrùm decuerit illum principem, alij iderint. Certè ea res primò quidem ipſi principi Ienrico magnam calamitatem, ſed non paulò ma-orem Lantgrauio poſteà attuliſſe videtur, cùm ijs x initijs, licèt alię quoquè cauſæ ſuppeterent, gra-iſſima inter principes odia excreuerint: & Henri-us quidē princeps primò à Lantgrauio captus ſit,

at

at ipſe poſteà Lantgrauius nõ ſolùm Henricum dimittere, ſed in eius quoquè captiui locum ſuccedere coactus ſit. Verùm ad has diras animorum acerbitates, quæ ſub hoc Luteri infauſto Euangelio inter Germanię principes extitêre, magna fomenta & incitamenta ſuggeſſerunt importuni concionatores Luterani, qui principibus ſuis ſub verbi DEI ſpecioſo titulo multa perſuaſêre, quæ à verbo DEI prorsùs abhorrerent.

Iſabella Imperatrix moritur. Mortua eſt hoc anno Iſabella Caroli Cęſaris cõiũx, idq; in puerperio, edita quidem prole, ſed quæ non diù ſuperuixerit. *Item Dux Geldriæ.* Mortuus eſt etiàm Carolus Geldrię dux Catholicus, eiq; ſucceſſit Guilhelmus princeps Cliuẽſis, ſed parùm feliciter, vt ipſe rei euẽtus declarauit. Galli cum in ſuas partes pertrahere nitebãtur, vt haberet Cęſar in Belgio vicinũ hoſtẽ: ſed Deo benè propicio, princeps Cliuenſis ſaniora cõſilia ſecutus, breuì in gratiã cum Cęſare, quẽ tum occupata Geldriæ ditione, tum Gallorum amicitia offenderat, redijt, vt infrà dicemus.

Conuentus Frãcofurti. ANno 1539. fuit conuentus Proteſtantium Frãcofurti, vbì datę ſunt illis à Cęſare inducię menſiũ 15. & decretum fuit, vt vtriuſq; partis viri docti & moderati deligerentur, qui inter ſe de rebus cõtrouerſis colloquerẽtur. Eius generis colloquia multa idẽtidèm fuère inſtituta, ſed nullo felici exitu, quòd neq; Sectarij vellent à ſententia decedere, neq; Catholicis fas eſſet quicquam illis contra Catholicæ Eccleſiæ ſententiam concedere. Multa autèm in Proteſtantibus & nũc & aliâs quoquè Cęſar pijſſimus diſſimulauit, quòd non facilè pateret via & ratio ſecùs cùm illis agẽdi. Proteſtantes eñ non ſolùm magnis iam erant ex Smalcaldico fœdere aucti viribus, ſed etiàm Luteri & aliorum cõcionatorum ſuorum ſeditioſiſſimis tum ſcriptis, tum concionibus

ionibus eò propemodùm impulſi videbantur, vt
isì Cęſar ipſis petita permitteret,neſcio quid non
noliturí putarentur. Erant quidem non conte-
nnēdæ Cęſaris vires,ſed eas tum Turcica,tum Gal
ica arma ſic perpetuò ferè exercebant,vt cum Pro-
eſtantibus nihil poſſet duriùs agere, licèt pluri-
nùm illi doleret,paucorum impotentium Apoſta-
arum monachorum ſcriptis & concionibus ſedi-
ioſis Germaniæ pacem penitùs perturbari. In hoc
pſo conuentu Saxoniæ Elector id inter alia teſtifi-
abatur, ſe Ferdinandum non agnoſcere pro rege
Romanorum.Adeò iam erant in Germania pertur-
bata omnia, eas turbas cientibus infauſtis concio-
natoribus,qui Proteſtantes ordines egregiè illu-
debant.Erant quoquè inter principes acerbę ſuſpi- *Inteſtina*
iones & ſimultates, ex religionis diſpari habitu *diſsidia.*
emergētes:vndè fiebat,vt Germaniæ vires,quæ ha-
ctenùs omnibus ſemper nationibus fuiſſent formi-
dabiles,iam ità miſerè diſtractæ & diſſipatæ, haud-
dubiè ſupremam cladem iampridèm ſubiture fuiſſe
viderentur,nisì præpotens Deus ſingulari quadam
beneuolentia rebus noſtris proſpexiſſet. Erant em̃
adhuc permulti,hodieque ſunt in Germania, qui à
ſectis prorsùs abhorreant,nec anili leuitate eam ſi-
bi religionem deſerendam putent, quam tot ſecu-
lis vniuerſa Germania ſumma omnium conſenſio-
ne coluerit.

Hoc anno diem vitę clauſit extremũ clariſſimus *obit⁹ Geor-*
& integerrimus princeps Saxoniæ Georgius,quem *gij principis*
Luterus egregiè cõuicijs & contumelijs,& quidem
impunè,ſæpè proſciderat.Fuit is princeps generoſa
& planè germana animi fortitudine,in auita Maio-
rum ſuorum religiõe cõſtantiſſimus,&Carolo Cę-
ſari lõgè optimo ſemper deditiſſimus, dignus pro-
fectò multis nominibus,quem om̃is poſteritas lau-
dibus vehat.Eius obitu maxima accepit incommo-
da

da religio Chriſtiana. Nullos enim reliquit liberos. Itaque teſtamento ſcripſit hæredem fratrem ſuum Henricum & eius filios Mauritium & Auguſtum ea conditione, nè quicquam in religione mutarẽt. Miſſi fuerunt ad Henricum, qui hoc ei proponerẽt: ſed interìm mortuus eſt pius princeps, & continuò Henricus ditionẽ omnem occupauit, atq; in omnia Miſniæ, Duringię & Saxonię loca, q́ Georgio principi paruerant, Luteri dogmata inuexit. Iam enim Luterani, vt antè dixi, cum in ſuã naſſam pertraxerant. Is poſteà ſucceſſorẽ habuit Mauritium, Mauritius Auguſtum, vt ſuo loco dicemus. In Miſniæ oppido abſq; vlla intermiſſione nocturnis atq; diurnis horis perpetuæ Deo Optimo Maximo laudes promebantur, raro quodã eximię in Deum pietatis exemplo, diuerſis cantandi & pſallẽdi vicibus inſtitutis in ipſa Eccleſia cathedrali: ſed is cultus diuinꝰ maxima ex parte tum abolitus eſt, antiqua religionis facie prorsùs mutata. Hęc faciebant Principes perſuaſi à Lutero, alioquì prę inſita Germanię principibus ſpectata generóſitate, nunquàm talia facilè attẽtaturi: quãquàm in eiuſmodi grauiſſimis rebus nihil priuata authoritate, ſed totius Chriſtiani orbis cõſenſu omnia cum ſumma deliberatione & exacta maturitate tranſigi oportebat. Non enim ſatìs erat Luterum dicere, hęc & pleraq; alia rectè & ex verbi Dei prę ſcripto fieri, cùm hęreticorum omniũ ea perpetua fuerit cõſuetudo, vt quãuìs abſurda & impia in orbem cõmenta inueherent, ea tamen verbo Dei conſentanea & ex verbo Dei profecta aſſererent: ſed oportebat Chriſtiani orbis ſuſtinere ſententiam. id quidem generoſos principes & reliquos Germaniæ magiſtratus magìs decuiſſet. Porrò vbì Henricus princeps ditionem fratris in ſuam fidem adegit, Luterum è Vuittenberga Lipſiam accerſiuit: eò quoquè aduolauit ex eodem Luteri aſylo ingẽs con-

Mutatio religionis in Miſnia.

Prę cones Luterani in Lipſiam aduolant.

oncionatorũ examen, quot currus capere poſſet. j Luteri inauſpicatum Euangelium ſtrenuè in illũ opulum propnagârũt, quem tot annis catholicus rinceps in catholica religiõe cõtinuerat. Eſt Lipſia aruum quidẽ, ſed elegans oppidũ, inſigni mercatu *Lipſia.* ⁊ vili rerum degende vitę neceſſariarũ precio, atq; tiàm vniuerſitate vel Academia tum celebre, tum erquàm commodum ſtudioſis, niſì ꝙ Luteri Euã elium illic regnat, non tamen prorsùs Lutericè, ꝙ n nõnullis à Lutero nõnihil deflexerint, vocẽturq; quibuſdã catholicis molles cõfeſſioniſtę, queãd nodùm alij rigidi cõfeſſioniſtę, qui Luteri dicta fa ìaq; om̃ia, quãtunuìs putida & inſulſa, ſibi mordi ùs tuẽda ſtatuerũt: qui etiàm Lipſenſes & alios q̃ſ ã acerbiſſimè proſcindũt, ꝙ à Lutero defecerint.

Sleidanus hoc tempore ſcribit à Lutero librum ditum de Concilijs & Eccleſia, in quo inter cętera le quoquè demõſtret Canones Apoſtolorum eſſe dulterinos. Scilicèt premere nos vult Sleidanꝰ au horitate Luteri, qui non modò hos Canones, ſed nultos etiàm ſcripturę diuinæ libros reiecit. quòd i verò tanti ſit apud Sleidanum Luteri authoritas, liſcat quid ille ſentiat de Zuinglianis, nec ægrè fe at ſe in illis quoquè perſtringi. Verùm hęc ille bo ius vir libenter diſſimulat. Porrò verò ridiculum iìc nobis cõmemorat idem ipſe, ſcribere Luterum *Ineptiæ Lu-* n libro memorato de contrarijs doctorum ſenten- *teri & Slei-* ijs, de baptiſmo, Cypriani pręſertim & Auguſtini. *dani.* Quis verò negauit vnq̃, Cyprianũ de baptiſmo hę eticorũ aliter ſenſiſſe, q̃ ſentiat Eccleſia catholica? ed interìm Cyprianus ſanctiſſimꝰ martyr neminẽ ſua cõmunione repellebat, q diuerſum ab illo ſen iret, quod euidens ſignum eſt, nõ illum pertinaci er ſuam voluiſſe ſententiã tueri. Sed quid ſibi vult leidanus, quòd Luterum ait hãc de baptiſmo Cy riani diuerſam ab Eccleſia ſententiam proferre?

For-

Fortaſsis efficere vult,vt vni Lutero plus tribuam[s] q̃ om̃ibus patribus,propterea quòd Cyprianus nõ idem cum alijs ſentit. Sed ſi ideò minus tribuẽdum eſt patribus,quàm prorsùs nihil tribuẽdum eſt Lutero,immò verò quàm ille planè exibilãdus & conſpuendus eſt,qui in rebus grauiſſimis etiàm à ſeipſo tam crebrò turpiſſimè diſſidet?Belliſſimus certè vir Sleidanus eſt,qui id genus portẽtis farcit nugaciſſimam hiſtoriam ſuam.Addit deindè,Luterum ibidèm recitare quatuor illa Concilia,quorum pręcipua eſt authoritas. Sed hæc ipſa Concilia ꝙ nihili fecerit tum Luterus ipſe,tum eius ſatellites & noui dogmatiſtæ,ex illorum ſcriptis ſatìs ſuperq; doceri poteſt.In ſumma,nullum tam ſanctum eſt Concilium,quod iſti non prorsùs reijciãt, ſi cum illorum prauis opinionibus non concordet.Tum quoq; viſum eſt optimo Sleidano commemorare ex Luteri hoc pręclaro commento, quàm denſæ fuerint ſub Põtificatu Romano tenebræ,quàm impura fœdaq; religio,atque huc fuiſſe deuentum, vt etiàm veſtis monachorum ad æternam ſalutem non parùm cõferre putaretur.Sed quàm denſas tenebras Luterus cum ſuis in orbẽ inu exerit, iam miſeri mortales re ipſa experiuntur,dum ille miſer totiès ſua mutauit paradõxa,dictisq; & ſcriptis ſuis id effecit, vt quod quiſque nocte ſomniat,id nõ dubitet pro Dei verbo ſtultis hominib⁹ obtrudere,adhibitis perperàm ſcripturæ diuinæ,quam Luterus ſolam vult valere, ſententijs:atq; eò iam res redijt,vt penè tot ſint ſectæ,quot capita,& miſerandum in modum rudis & indocta plebs in abſurdiſſimas easq; pugnãtiſſimas hęreſes in dies inducatur. Neque nos mouet,quòd recitat Sleidanus quoſdam in habitu D. Franciſci ſepeliri voluiſſe.Fecit id Rodolphus Agricola,fecit Albertus Pius Carporum princeps, fecit Chriſtophorus Longolius,viri ſumma eruditiõe:in quibus

Denſæ tenebræ ex Luteri euangelio.

ſi

ſi repręhendẽdum eſt, quemadmodùm impius facit Sleidanus, quòd pio quodá animi affectu in eo habitu mori voluerunt, nõ quòd eum ſolum ad ſalutem ſufficere putarent, ſed vt ſuæ ſatisfacerent deuotioni: quantoperè non modò repræhendendus, ſed etiàm execrandus & diris omibus deuouendus eſt Luterus & eius ſimiles apoſtatæ, qui habitũ monaſticum petulantiſſimè abiecerunt, & cum illo ſimul omnem pudorem & religionem exuërunt, habẽtes certiſſimam damnationem, quòd primam ſidem irritam fecerunt? Et certè nõ illibenter credet poſteritas, pleroſque ſub mortem voluiſſe S. Franciſci habitum indui, & in eo ſepeliri, licèt Sleidanus putet id eam fortè non credituram: ſed ęgrè admodùm fortaſsìs credet potuiſſe ſceleratiſſimos apoſtatas tantam mereri fidẽ & authoritatẽ apud hoïes, vt illorũ impijſſima & iã olìm dãnata dogmata, haud aliter atque ipſum Chriſti Euãgeliũ, amplecterent. Hoc em̃ eiuſmodi eſt, vt nemo id vnq̃ neq; admirari ſatis, neq; ꝑ dignitatę deplorare queat. Sed de his alibì latior fortaſsìs dabitur agendi opportunitas. *1Tim.5.*

Hoc anno Angliæ rex ſcriptum quoddam edidit, quo Pontificem, qui Concilium tum Vicentiæ indixerat, acerbè perſtringit. Ea res cumprimis iucunda fuit Luteranis & reliqs nouis dogmatiſtis. quicquid enim Pontifici accideret, quod in eius contumeliam & ignominiã vergeret, id ſingularem huic hominum generi adferebat voluptatem: vt nôrint poſteri om̃es, quo ſpiritu afflati fuerint, qui implacabili odio paſtorem Eccleſiæ proſequi non dubitárint. Verùm nè nimio Luterani gaudio inſolentius exultarent, non diù pòſt idem Angliæ rex non ferens in ſuo regno turbas, offendicula, ſeditiones (quarum rerum valdè ferax eſt Luteri Euãgelium, ità vt vix vſpiàm abſq; ſeditione & tumultu receptum ſit) ex Luteri irrepente dogmate graſſari, co- *Comitia Angliæ contra Luterũ.*

mitia totius regni indixit,ſiue conuentum Ordinū regni,(ipſi Parlamentum vocant)vbi pro ſtabilienda religionis concordia propoſitæ ſunt ſex quęſtiones,de quibus in Actis publicis ità relatum habetur: Tandèm poſt lōgam ſuper his articulis deliberationem,poſt conſultationes plurimas,poſt deniquè argumenta infinita, vltrò citròque connexa, omnium tam regię Maieſtatis,quàm vtriuſq; Senatorij ordinis,ac plebis in hūc Senatum coactę ſummo cōſenſu fuit & eſt reſolutum, deciſum ac ſtatutum eo modo ac forma,quà ſequitur: Inprimìs,In
VI. *Articuli* beatiſſimo altaris Sacramento,per virtutem & efficaciam potētiſſimi verbi Chriſti, ſimul atquè illud
1. ſacerdos ore locut⁹ fuerit, ſub forma panis & vini, naturale corpus & ſanguinem Dominicum,conceptum ex Maria virgine,realiter adeſſe: & poſt conſecrationē,nullam panis aut vini,aut aliam q̄ Chriſti Dei & hominis remanere ſubſtātiam. Secundò,
2. Communicare ſub vtraque ſpecie non eſt omnibus hominibus iure diuino neceſsè ad ſalutem:credendumque eſt & non dubitandum,quoniam in carne ſub ſpecie panis ſit verus ſanguis, & cum ſanguine ſub ſpecie vini ſit vera caro,tam diuiſìm quàm con-
3. iunctìm. Tertiò,Sacerdotes poſtq̄ ſacris initiati ſunt,iure diuino nō poſſunt vxores ducere. Quar-
4. tò, vota caſtitatis ſiue viduitatis à viro fœminave non temerè facta Deo,iure Diuino ſunt obſeruanda,Chriſtianique populi libertate quadam eos priuāt,qua,niſì vouiſſent,potuiſſent vti frui. Quintò, Miſſas priuatas in hac regis Anglicana Eccleſia
5. ac congregatione admitti ac celebrari,ſimul & bonum & neceſſarium eſt, per quas probi Chriſtiani, quorum vita reſpondet, pariter & bona & diuina ſolatia & beneficia indè recipiūt, Miſſasq; celebra-
6. ri iuri diuino quadrat. Sextò,expedit neceſſeq; eſt auricularem confeſſionem retineri in Eccleſia Dei.
Quo-

Quocircà regiæ Maieſtatis authoritate, ac ſummo vtriuſque ordinis ſenatorij, plebisq; in hunc ſenatum coactæ cōſenſu in hunc modum, qui ſequitur, latum eſt ſenatuſconſultum: Qui vel in hoc regno Angliæ, vel in alio quouis regiæ maieſtatis dominio poſt 12. diem Iunij, qui proximè ſequetur, verbo, ſcripto, prælo, ficticijs characteribus, aut alio quouis modo publicè cōcionantur, docent, dicūt, affirmant, declarant, diſputant, aut ratiocinātur ſecùs, quàm iam dictum eſt, in illos tanquàm hæreticos grauiſſima conſtituit rex ſupplicia, atque etiàm in eos, qui conſilio aut re tales iuuerint &c. Hoc quidem præter omnem expectationem accidit Saxonico Papę Lutero & eius ſymmyſtis, nouorū dogmatum buccinatoribus, præpotente Deo non nimiùm eis laxāte habenas, quemadmodùm etiàm ſatanæ diuūm Iob flagellanti certos quoſdam ſemper præfixit cancellos, quos ille prætergredi neque poſſet, neq; deberet. Certum eſt enim, Luterum & totum nouorum dogmatiſtarum & eccleſiaſtarum gregem, ad tēpus accepiſſe diuinæ iuſtitiæ permiſſu poteſtatem vexandi Catholicam Eccleſiam: ſed nec hactenùs potuerunt, nec deincèps poterūt tantum ſæuire, quātum vellent. Vtinàm Catholici corrigerent vitam: breuì peſsùm iret omnis illis diuinitùs permiſſa ſęuiendi facultas. *Senatuſconſultum Angliæ.*

Hoc anno Gandaui, quod eſt ampliſſimum Flandriæ oppidum, Caroli Cęſaris ortu clariſſimū, nō nihil tumultuatum eſt. Ea res vbi ad Cęſaris tum in Hiſpania degentis notitiam peruenit, eò maturiùs eundum ſibi cenſuit, nè res in peius dilatione procederet. Itaq; cum perpaucis principibus ingreſſus it Gallias per Baionam. Id enim vt maiori fiducia faceret, multis Franciſci regis legationibus & literis inuitatus fuerat, licèt omnes eius Conſiliarij, nè id faceret, prorsùs eum deterrerent. Verùm optimus *Tumultus Gandauēſis* *Cæſar it per Gallias.*

princeps accepta à rege Fráciſco fide publica, illud certè periculoſum iter arripuit. Nam tametſi rex Franciſcus putandus eſt non malo tum in Cęſarem animo fuiſſe, tamen quia in tanta illũ detinendi opportunitate potuiſſet facilè humanum aliquid pati, non abſq; ingenti periculo Cæſar illud iter ingreſſus eſt. Vtebatur autẽ tum veſte pulla, & equis commodatitijs, ijsq; Gallicis. Sed certè eo ipſo tempore depręhenſus eſt à legatis ſororis eius Marię, quæ Belgio præerat, idq; non ſemel, per noctem duabus aut tribus horis vtroque flexo poplite in cubiculo, nigris vndiquaquè pannis tecto, orare. Et haud dubiè Deus cui confidebat, non abſq; multorũ ſumma admiratione, toto illo itinere ſeruauit eum. Porrò ea precandi oratione in om̃i vita, & loco, & ętate eum quotidiè vſum fuiſſe conſtat. Orabat manè duabus plùs minùs horis, totidẽ nocte vel veſperì. Indè poſtquàm ſe induiſſet, accedebat etiàm manè ad auſcultandum Sacrum. Sed de his alibì plura dicentur. Cùm eſſet in hoc Gallico itinere, & ad regẽ properaret, contigit regis filium Carolum, lectiſſimum iuuenem Aureliorum ducem, inopinanter inſilire in tergum illius equo inſidentis. Cumq; eum Cæſar humaniſſimè ſalutâſſet, ille clamauit; Cæſar redde te captiuum, Cęſar redde te captiuum. At verò Cęſar nihil illi reſpondit, ſed tantùm ridentis in morem gratiſſimis & iucũdiſſimis oculis illum intuebatur: ſicque vno vecti equo, in chorum Gallicarum fœminarum & heroidum venerunt: Vbì Cęſar obitèr ſalutata Leonora ſorore ſua, regis Franciſci coniuge, longum miſcuit ſermonẽ cum Eſtampia heroide, quę tum in magna erat gratia apud regem, nec deſunt qui putent eam conſuluiſſe regi, vt Cęſarem in Gallijs detineret. Accidit quandoquè, vt inter loquendum Cęſari inopinanti (vt quidem rebantur homines) annulus excideret gemmam ha-

Cæſaris preces quotidianæ.

bens

bens nobiliſſimam. Eum cùm leuâſſet illa è ſolo, vt Cęſari redderet, noluit eum recipere, ſed illi dono dedit. Toto autẽ hoc ſpatio, quo Cæſar fuit in Gallijs, ſummi illi honores & om̃e humanitatis ac beneuolentiæ genus oblatum eſt à rege Franciſco & omnibus regni proceribus, adeò vt etiàm regia planè authoritate ad aliquot dies vteretur. Non tamẽ longè abfuit tum Ambaſiæ, tum Pariſijs à grauibus periculis. Ambaſiæ Gręci ignis fumo in gradibus turris cuiuſdam immodicè excitato, propemodùm ſuffocatus fuit: Pariſijs tabulatum in caput eius eliſum, ſanguinem ſparſit. Rex Franciſcus vbi comperit earum rerum authores, mox in crucem eos tolli iuſſit, ſed pijſſimus Cæſar multis precibus vitã illis impetrauit. Nolebat enim aduentum ſuum in Gallias cuiquã funeſtum eſſe, maximè cùm nihil horũ de induſtria factum didiciſſet. Simul autem ſororẽ ſuam Mariam tum de eximijs ipſi delatis honoribus, tum de ijs improuiſis euẽtibus mox certiorem reddidit, nè quid illa famę, quę tum varia ſpargebatur, temerè crederet. Ipſe Franciſcus rex id temporis ex vlcere cœperat meliuſculè habere, & apud Lochias Cæſari aduentanti ſumma hilaritate occurrit, paratus etiàm duos liberos ſuos Henricum & Carolum ipſi obſides dare, ſi parùm regi fideret. At Cęſar obſides recuſauit, & ità (vt dixi) toto regno mirificè honoratus & ſplẽdidiſſimè habitus eſt, regijs liberis ex regno abeuntem Valencenas vſq; deducentibus, vbi tum à Maria Cæſaris ſorore nihil prætermiſſum eſt erga Cæſarem ipſum, & Franciſci regis regios filios, quod ad eximiam propenſiſſimi animi teſtandã beneuolentiã pertinere videretur. Poterat facilè inter duos illos longè potentiſſimos reges pax firma & cõſtitui, & coaleſcere, ſi rex Franciſcus à Mediolani ampliſſima ditione repetenda animum reuocare voluiſſet. Porrò dum inter ſe certant

Cæſar honorificentiſſimè habetur

Mediolanũ pacis remora.

tant reges de Mediolani imperio, interim Turcis anim⁹ creuit, & hereſes in dies ità auctæ ſunt, vt vix numerari queāt. Sed nemo temerè culpam in reges conferat. Noſtris peccatis prouocata diuina iuſtitia permittit interim eiuſmodi pernicioſas diſſenſiões oriri inter principes & pleraq; alia mala, vt ijs caſtigati, reſipiſcamus & ad meliorem frugem nos recipiam⁹, niſi acerbiora quoquè experiri velimus. Extant exempla non pauca etiàm in ſcriptis diuinis.

Hoc anno tanta fuit vini vbertas, vt non ſuppetentibus vaſis, plerique grandes foueas egregiè tabulis vndiquè munitas, vino compleuiſſe ferantur.

Caſtronouũ expugnatur

Eiuſdem anni menſe Auguſto aut circiter, Turcę duce Barbaruſſa Craſtonouum Dalmatiæ vrbē maritimam, in qua erat fortiſſimum Hiſpanorum pręſidium, non ſinè maxima ſuorũ cęde expugnârunt. Paulò antè Cæſareani id Turcis victis occupârant: ſed ea res Solimanno impensè doluit, nec quieuit, donec id Chriſtianis ſentiret ereptũ. Sunt qui ſcribant, quoſdam Dalmatas ex vrbe profugos, Turcis ſecreta vobis prodidiſſe. Habēt Turcæ enſes incuruos, quibus & galeas & loricas ferreas noſtrorum ſcindunt: ſed id inprimìs noſtris incōmodè cecidit, quòd in ipſo acerrimo cum Turcis conflictu pluuia erumpente non potuère ſclopettis vti. Porrò Turcæ in noſtros atrociſſimè ſagittas iaculabãtur. Multa tum Chriſtianorũ millia trucidata ſunt. Dolendũ certè, tantum poſſe in populum Dei impuros illos Mahometanos, ſed noſtris vitijs illorum vires aluntur. Obitèr tamen aduertendum, ex Hiſpanis à Turca hoc loco cęſis pleroſque interfuiſſe Romanę vrbis ſub Clemente 7. fœdiſſimę direptioni, vt non immeritò hęc illis clades accidiſſe videatur.

Per hoc tempus, cùm iam non pauci putarent Sacramentarios cum Lutero redijſſe in concordiam, quod tam multis colloquijs & couenticulis totiès

frustrà

fruſtrà tentatum fuit, & Tigurini propterea à ſcriptis acerbis & contumelioſis in Luteranos abſtinerent: Eccè tibi Luterus libellum de Patribus & Cōcilijs edit, quem nè videretur in ſolos Catholicos ſcripſiſſe, in eoipſo Zuinglium per ſummam cōtumeliam Neſtorianum fuiſſe dicit. Hoc malè habuit Tigurinos miniſtros, magiſtrū ſuū tam honorificè ꝑdicari à Lutero, nec ſibi hoc ſilentio trāſeundum, putárunt, ſed datis ad Luterū literis, admonent hominem, nè contra vltimam pactionem tam malè de Zuinglio ſentiret & ſcriberet. Luterus nihil illis reſpondit. Ità nunquàm inter iſtos ſectarios nisì ficta & ſimulata pax fuit, quippe qui non id ſpectarét, vt veritas vinceret, ſed vt ipſi pro ſe quiſq; pręclaram orbi doctrinam & nouā lucem inuexiſſe viderétur, atq; hoc nomine apud vulgus inſigne ſibi nomen cōpararent. Indè adeò eſt, ꝙ cùm Saxonici quidam Eccleſiaſtæ Luterum ſuum mirè prædicarét, & ipſi D. Paulo conferre non vererentur, atq; omes alios euangelij iſtius noui ſocios nihil eſſe dicerét ad illū ſuum Apoſtolum & Eliam, adderentq; tandèm, ad hanc laudandi Luteri neceſſitatē ipſos adegiſſe illū Thraſonicum Gallum, quem hauddubiè Caluinū accipi volūt: Caluinus nō ferēs Luterū ſibi anteferri, egregiè illos Saxōes Luteranos perſtringit, inter alia ſic dicēs: Vitia pro virtutibus exoſculari, ſtultitię & prępoſteræ affectatiōis eſt, minùs etiàm excuſabilis incōſiderati zeli feruor, quòd ſcripturā turpiter & pūtendū in modum corrumpunt, vt D. Iohannis Baptiſtæ ſpolijs Luterum exornent. Quāuìs em̄ non negēt etiàm in Ioāne Baptiſta factum eſſe, quod de venturo Elia prædixerat Malachias, volūt tamen de Lutero intelligi hoc vaticinium, quia ſit Elias ille, per quē reſtituēda fuerint om̄ia: & quod in Iohanne Baptiſta ſemèl factū eſt nō obſcurè tam Prophetę quàm Chriſti teſtimonio, in Lutero fuiſſe

Luterus Zuinglium Neſtorianū vocat.

Caluinus nō vult Lutero videri inferior.

iterandum. Qua falſitate non minùs fœdârunt Luteri nomen, quàm Aegyptij Ieremiæ, corpus ſepulcrumquè eius adorando. Atque vt Eliæ nomen Lutero concedatur, ſacrilegę tamen eſt temeritatis, aſſerere vltimum Eliam, àcſi prę̧ciſa eſſet manus DEO, nè quem prę̧ſtâtiorem parémve poſteà emittat. Ità Caluinus, haud obſcurè indicans, quàm velit ipſe Lutero præſtantior haberi. Sed iſta non videt mundus, neſcio quo lethargo oppreſſus. Verùm Sleidanus, qui ex Luteri libro de concilijs & Eccleſia, quē eundem eſſe appâret, quem alij vocant de Patribus & Concilijs, non pauca citauit, quæ poſſent flagellare Catholicam Eccleſiam, hanc de Zuinglio Luteri ſententiam, qua eum dicit Neſtorianum, pro ſuō inſigni candore tacitus prę̧terit: ſcilicet optimæ fidei hiſtoricus fraudulenter cælans, quæ contra ſe ſuoſque faciant.

Legati Proteſtant. ad Cæſarem.

ANno 1540. rex Ferdinandus ab Auſtria venit Gandauum ad Carolum Cę̧ſarē: venerunt eò quoquè legati Proteſtantium Ordinum, qui præter alia multa, quibus & ſeſe mirificè purgare, & in Catholicos turbarum omnium culpam conferre nitebantur, coram illo Catholicæ religioni addictiſſimo Principe dicere non ſunt veriti, hoc tempore Deum Euangelij ſui cognitionem excitâſſe, quaſi antehàc Germania Euangelium neſciêrit, & ab apoſtatis demùm & votifragis monachis illud diſcere debuerit. EOdem tempore Proteſtantes Ordines ad Galliæ regem non parùm blandas ſcripſēre literas, vt ſi quid à Cæſare durius expectandum eſſet, haberent potentiſſimum regem ſibi coniunctum. Cę̧ſar cùm legatos Proteſtantium audiuiſſet, ſe deliberaturum reſpondit. Multùm hîc iterùm vrgebant legati illi, vt Cameræ iudicibus non liceret pro illis ferre ſententiam, qui ſe quererentur rebus

Poſtulata Legatorum.

&

& facultatibus ſuis ſub Euangelij prætextu priuari, quales querimonię à Clero Catholico & Monaſticæ vitę cultoribus tum nō raræ ad Cameræ iudiciū deferebantur. Dicebant Catholici,ſe iniuria rebus ſuis ſpoliari:aſſerebant cōtrà Euangelici,iurè id fieri,quòd falſam colerent doctrinam &c.In hac autem controuerſia non licebat Catholicis ad ſupremum Imperij iudicium prouocare, ſed oportebat eam ferre ſententiam,quam apoſtatę & inceſtis nuptijs polluti monachi,ſuis magiſtratibus perſuaſiſſent verā eſſe & prorsùs Euangelicā. Hoc miſerum erat & calamitoſum, & tñ ſic habebat pura doctrina noui Euangelij. Cęſar cogebat ob temporū iniquitatem pleraque diſſimulare,cùm tam multis ijſdemq; potentiſſimis premeretur hoſtibus. Indixit nihilo minùs Conuentum Principum Spirę,qui tamen ob peſtis ſæuitiem tranſlatus eſt Hagenoam, cui Ferdinandus rex Cæſaris nomine præfuit, Cæſare alijs occupato. In hoc conuentu Luterani noluerunt pondus aliquod habere eam quorundam articulorum cōciliationem,quam Auguſtæ ſeptem ab vtraque parte collocutores effecerāt. Petiērunt etiàm colloquium Vuormatiæ habendum,& impetrârunt.Sed in eo colloquio parùm confectum eſt. Hoc ferè loco Sleidanus recitat prolixiſſimū ſcriptum Proteſtantium ad Granuellanū,quemadmodùm & aliâs paſsìm multa ſuperuacanea, immò & vana & pernicioſa, ad nauſeā vſque commemorat, vt docti quidam non immeritò affirmârint, plura apud illum eſſe πάρεργα, quàm ἔργα. Hoc verò ſcriptum ſatis appáret ex concionatorum & dogmatiſtarum officina profectum. Multùm illic belliſſimi iſti eccleſiaſtę & apoſtatę monachi ſuam cauſam fucis quibuſdam oblinere conātur,ſed ità tamē,vt nō ipſi, ſed Principes & magiſtratus loqui videantur. Nos verò ex vnguibus leonem facilè dignoſcētes,

Conuentus Imperij Hagenoæ.

iſtis apoſtatis & dogmatiſtis reſpondemus. Aiunt Catholicos magna crudelitate graſſari in homines innocẽtes. Ijs verbis Imperatorem, Regem Franciȩ, multosq; alios Catholicos principes obliquè crudelitatis inſimulãt, ꝓptereà quòd de hȩreticis ſupplicium ſumerent, quos ipſi vocant homines innocentes. Et tamẽ etiàm Proteſtantes ſeuerè animaduertebãt, hauddubiè inſtigati ab iſtis, in Sacramentarios & Anabaptiſtas, qui ſe non minùs atquè Luterani, innocentes iactitabant. Quæ verò illa innocentia eſt, homines à Chriſti corpore, quod eſt Catholica Eccleſia, abſtrahere, & in peſtilẽtiſſimos errores inducere, quos neceſsè eſt non aliud q̃ ipſam mortem ſempiternã conſequi? Latrones atroci plectũtur ſupplicio, ꝙ corpora iugulent, & iſti animarum parricidæ tanquàm innoxij tantȩ immanitatis nullas pœnas dabunt? Aiunt ſe in ſuſpicionem vocari, quaſi non emendationem Eccleſiæ, ſed commoda ſolùm ſua ſpectent, & has calumnias lõgè lateque diſſeminari, quô vera religio & ipſi in odium adducantur. Quis hîc non rideat iſtorũ impudentiam? Si Eccleſiȩ emendationem ſpectabant, cur non manſerũt in ſuis cœnobijs? cur tot iam olìm dãnatos errores ab inferis excitârunt? cum Germaniam fœdiſſimis religionis diſſidijs horrendum in modũ diſtraxerunt? Et has tantas errorum tenebras audẽt vocare puram doctrinam, audent dicere ſe filij Dei nomen & euangelium profiteri. Sed nè impietatis arguantur, quòd ſua cœnobia deſeruerint, & poſt nuncupatum Deo perpetuȩ continentiæ votum inceſtis ſe nuptijs polluerint, vitam monaſticam vocãt phariſaicam & impiam. Ità nimirùm dicere eos oportebat, ſi cauſæ ſuæ conſultum vellent. Sed erit apud om̃em poſteritatem ſummȩ execrationi hæc ipſa veſtra impudentia, quòd non modò nõ voluiſtis tantum ſcelus agnoſcere, ſed etiàm in illo gloriari.

Hæreticorũ qualis innocentia.

riari. Sic olìm Iulian⁹ apoſtata cùm à Chriſtiana religiòe defeciſſet, ſacras literas his verbis irriſit, ſcribens ad Primarios ſui tẽporis Epiſcopos: Legi, Cognoui, Damnaui: Cui ità à noſtris reſpõſum eſt: Legiſti, ſed non cognouiſti: ſi enĩ cognouiſſes, nõ damnâſſes. Vt ille impius irriſit ſcripta diuina, ſic iſti innocentes homines & belli euãgelici, lacerant vitam monaſticam, quam ab ipſis Apoſtolis vſque in præſens conſtat in Eccleſia Dei magnę venerationi ſemper fuiſſe. Sed cùm illi per ſummũ ſcelus ab ea vita diſceſſerint, ſi ſuæ velint exiſtimationi conſultum, nõ debent nisì peſſimè de illa & dicere & ſcribere. Et habent certè qui illos audiant, & eos rectè feciſſe credant: ſed quis interìm explicare ſatìs queat, quibus illi noctes atque dies conſcientię ſæuiſſimis aculeis pungantur, licèt id apud homines diſſimulent? Sciũt enĩ omes illos veteres ſanctiſſimos patres, adhibitis ſcripturę diuinę teſtimõijs, id cõſtãter affirmare, vota cõtinẽtię & aliarũ rerum bonarũ Deo ſemel pſtita, prsùs reddi oportere, illosq; impios & pfidos cẽſendos, q poſtquàm Deo vouerũt cõtinentiã, audẽt inire cõiugia. Hæc, inquã, illi nõ ignorant, ſed obſtinata animi deſperatione cõtemnunt: cumque ſe videãt ab omni ſpe ſalutis, nisì reſipiſcant, excidiſſe, ſummoperè in eam curã & cogitationem incumbũt, vt quàm plurimos ſecum in damnationem adducant. Itaq; haud ſecùs àc peſtes quædam fugiendi ſunt, nè ſua contagione alios inficiant. Verùm id illis perſuaderi nõ poteſt, quorũ oculos ſuis mendacijs ità perſtrinxerũt, vt illorum ſcelus & turpitudinem videre nõ poſſint. Iam verò quantam habet vanitatem & impudentiam, quòd aiũt in his literis, ſe nihil cõtra veteris Eccleſię formulam docere, cùm certiſſimum ſit, & à noſtris abundè oſtẽſum, eos p Euãgelio & Dei verbo hominibus nihil ferè obtrudere aliud, quàm craſſiſſimos

&

Niceph. Eccle, Hiſt li. 10. cap. 25.

Impudens mendacium apoſtatarũ.

& iam olìm damnatos errores? Et nè parùm ſit tam ſceleratè eſſe mentitos, adijciunt mox aliud tam inſolens & prodigioſum mendacium, vt nó ſtylo, ſed magiſtratûs ſceptro & ſeuera animaduerſione vindicandum ſit. De pœnitentia, inquiunt, in Eccleſia docebatur frigidè & perplexè: de gratia per Chriſtum accepta, de cõdonatione peccatorum ne verbũ quidẽ. In re tã apta, quã ipſa lux meridiana palã coarguit, quid poſſumus aliud, q̃ & iſtorum deploratam malitiam, & illis fidem commodãtium miſerandam dolere cæcitatem? Quis verò poſſit mederi hominibus, qui ſibi tam luculenter imponi ſinunt? Legãtur vel ſoli Doctorum Scholaſticorũ libri, & penè ad faſtidium vſque comperientur de Chriſti gratia & peccatorum remiſſione ſcripſiſſe. Non ergò iſti quadam animi imbecillitate aut ignoratiõe, ſed deſtinata & deplorata malitia hæc & id genus alia multa in miſerorũ certiſſimam perniciem confingunt. Sed porrò adijciunt, Miſſam priuatam eſſe rem nouam & inuectam partìm ignoratiõe, partìm auaritia. Et hoc rurſus mendacium eſt intolerabile: & certè ipſi in ſua Auguſtana Cõfeſſione profitentur MISSAM apud ſe retineri & ſumma reuerentia celebrari. Quid verò, ſi rem ipſam ſpectes, intereſt inter publicas & priuatas Miſſas? Sed q̃cquid de Miſſa illi blaterent, certum eſt, eos ſummos eſſe Miſſæmaſtiges: qua de re ſatìs ſuperq; Catholici illis reſponderũt. Pergunt viri optimi: Propter ablatum, inquiunt, ſacerdotibus coniugium, redundabant omnia turpiſſimis exemplis. Sed omnis Oriens & Occidens iam antiquitùs non permiſit ſacerdotibꝰ coniugium. Vnius tantùm D. Hieronymi teſtimonium proferemꝰ, nè prolixi ſimus: APOſtoli, inquit, vel virgines fuerunt, vel poſt nuptias continentes. Epiſcopi, presbyteri ac diaconi aut virgines eligũtur, aut vidui, aut in ęternum certè pudici. Huic oẽs Patres

Aliud inſigne mendacium.

In Apologia ad Pammachium.

Patres adſtipulátur. At hodiè ſub iſto nouo Euangelio videmus om̃ia redũdare inceſtis nuptijs ſceleratiſſimorũ & votifragorum monachorũ & monialium. Aiunt boni viri, vt paulò antè audiuimus, ſe nihil contra veteris Eccleſiæ formulam docere. Sed quæ vnquàm vet⁹ Chriſti Eccleſia p̃miſit monachis & monialibus coniugium? Audiant perditi iſti Canonem 15. celeberrimæ illius & toto orbe receptę Synodi Chalcedonẽſis: Si qua virgo ſe dedicauerit Deo, ſimiliter monachus, nõ licèt eis nuptijs iungi: ſi verò inuenti fuerint hoc faciẽtes, maneant excommunicati. Sed hunc tantę Synodi Canonem iſti omni lachrymarum fonte plangendi tenebriones prorsùs contemnũt. Nam eſt ſcriptum q̃ddam poſteà editum, vbì palàm aſſerunt noui euangeliſtę, Chalcedonenſe Cõcilium tetro errore monachis & monialibus coniugium interdixiſſe: quo in loco etiàm Nicenam illam primã & antiquiſſimam Synodum repræhendunt, quòd contra Ioannis Baptiſtę ſentẽtiam de militibus decretum fecerit, multaque alia etiàm veteris Eccleſię Concilia ceu cenſores quidam incredibili temeritate condemnãt, inter cætera etiàm de Carthagineñ 3, cui Auguſtinus epiſcopus interfuit, iſta ore impuro euomentes: Tertia (ſic enim legendum appáret, non quinta, in qua nihil hinc agitur) Synodus Carthaginẽſis inuexit impia ſacrificia, oblationes & interceſſiones pro defunctis. Impia vocãt ſacrificia, ipſi omnium impijſſimi, ſimulque turpiſſimè mentiuntur, quòd tum primùm cœptum ſit ſacrificari ꝓ defunctis, ſicut copioſiſſimè oſtẽdi poſſet, ſi locus pateretur. Addunt quoquè de Concilio Mileuitano, cui ſimiliter Auguſtinus interfuit, ſtatuiſſe illud, vt diuortio poſt adulterium alterius ex cõiugibus facto, nõ liceat innocenti perſonæ denuò contrahere cõiugium, idque aiunt nimìs durum & iniuſtum eſſe.

Scriptum contra Synodi Tridentinæ continuationem à Pio 4. indictam.

eſſe. Durus ergò & nimìs iniuſtus eſt etiàm Chriſt⁹
Matt. 5. ipſe & Apoſtolus, q idē ſanxerūt. Et certè Canonis
Mar. 10. verba hæc ſunt: Placuit, vt ſecundùm Euangelicam
Luc. 16. & Apoſtolicā diſciplinam, neq; dimiſſus ab vxore,
1. Cor. 7. neque dimiſſa à marito, alteri cōiungantur, ſed ità maneant, aut ſibimet reconcilientur: quæ ab Apoſtolo Synodus mutuata eſt. En quò iſti proruunt? Sed vt inſigniter animi ſui fraudem prodāt, adijciunt Fabiolæ nobilis Romanę matronæ exemplum, quòd illa, teſte Hieronymo, poſt diuortium alteri nupſerit. Hac tandèm in re vnius fœminę exemplū apud eos plus habet ponderis, quàm Chriſti ipſius, quàm Apoſtoli, quàm totius Eccleſię ſententia. An nō apertiſſimè dicit Apoſtolus: Mulier, viuente vi-
Rom. 7. ro, vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro? Atquì verò hoc ipſum Fabiolæ exemplum vſqueadeò nihil prò eis facit, vt eos etiàm planè pudefaciat. Nā vt in ei⁹ Epitaphio refert idē Hieronymus, ea poſt mortem ſecundi viri in ſemet reuerſa, ſaccum induit, errorem publicè faſſa eſt, tota vrbe ſpectāte Romana ante diem Paſchæ in Baſilica quondàm Laterani ſtetit in ordine pœnitētium, epiſcopo, presbyteris & omni populo collachrymantibus, ſparſum crinem, ora lurida, ſqualidas manus, ſordida colla ſubmiſit. Hęc cùm ipſi⁹ Hieronymi ſint verba, qua vel mente, vel fronte audēt iſti Fabiolam pro ſe citare? Sed his nefarijs dolis & fraudibus tam multos decipiūt, vt nemo ſatìs deplorare queat. Si ergò aliquid apud eos valet exemplū Fabiolę, imitent eius pœnitētiā, induāt ſaccū, errores ſuos, immò ter execrāda mēdacia ſua palàm fateant, & clamēt ad Deū totis virib⁹, ſi fortè poſſint ab illo impetrare veniā tot immaniū parricidiorū, quib⁹ tot animas Chriſti ſanguine redemptas, horrendū in modū iugulārunt. Sed ſat ſcio, hanc Fabiolę pœnitentiam more ſuo phariſaicam & impiam clamabunt. Et eſt certè ad-

admiratiōe dignum, hoc exemplum etiàm à Melā-chthone citari, idque cum repræhenſione ſancto-rum patrum, tanquàm fœdè prolapſorum. Sed ex his & id genus alijs iſtorum hominum fraudulentis citationibus, & impijs calumnijs tāquàm ex vnguibus leonem, corū malignos animos perſpicuè cognoſcimus, atque vtinàm cognoſcerent etiàm illi, qui candidè & religiosè in religionis tractandis negocijs eos verſari nimìs malè ſibi perſuaſum habēt. Et reuerà iſtorum improbitas cogit nos interdùm his in rebus diutiùs, quàm aut velimus, aut inſtitutū poſcat, immorari, & ſperamus lectorem noſtræ neceſſitati veniam facilè daturum, quippè qui his commemorādis id ſpectamus, vt ſimplex lector intelligere poſſit, quibus dolis & fraudibus tū Sleidanus, tū dogmatiſtę euāgelici imponāt orbi Chriſtiano. Nam alioquì mallemus ſimpliciter hiſtoriā texere, & ab alijs interìm abſtinere: ſed cùm iſti ſuas hiſtorias & ſcripta alia tot mendacijs & fraudulētis machinationibus oppleant, cogimur nonnunquàm illa prodere & vel paucis repręhendere, vt ſibi ab illis cauere nôrint, qui per ſe talia nō facilè animaduertunt. Nec tamen ſtudio nobis eſt omnia Sleidani vitia, quibus ſcatent eius Commentarij, aperire: nam id proprium omninò & quidē prolixum opus flagitat: ſed ſat habemus obitèr quædam indicâſſe, vt ex ijs diſcat Lector, quis vir ille fuerit, & quid de eius commētarijs, tum etiàm de ſymmyſtarum eius & cæterorum noui euangelij præconum ſcriptis, quę tot fraudibus & mēdacijs ſcatent, ſentiendum ſit. Atq; hęc quidem vt hoc loco paulô fuſiûs ſcriberemus, occaſionem nobis obtulit Sleidanus tam prolixè recitandis literis Proteſtantium ad Granuellanum, in quibus etiàm hoc additur, Proteſtantes non defuturos colloquio & actioni conciliationis, ſed ità, vt ſcriptura duce verum exquiratur,

In lib. de Eccleſia.

&

Cantilena hæreticorũ. & Chriſtus ſolus pro iudice agnoſcatur. Quá cantilenam illi belliſſimi theologi perpetuò cantillãt, quaſi nó eadem voce & multi alij ſuperiorum temporum hęretici vſi ſint. Sed aduertat dolum lector. Volunt ſcripturam ſolam valere, ſed ità, vt penès ipſos ſit facultas eam interpretandi. Quæ verò tam impia poſſit extare hæreſis, quę nó libenter hac ratione ſcripturá ſolam iudicem patiatur? O nimiùm ſimplices Chriſtianorum animos, qui hác verſutorum hominum vafriciem non aduerterunt. Non eſt nobis cõtrouerſia cum illis de ſcripturis, ſed de ſenſu ſcripturarum. Hunc illi volunt petere ex ſuis parùm ſanis cerebris, nos illũ petendum eſſe dicimus ex perpetuo Catholicæ Eccleſiæ conſenſu. Verùm hoc illi prorsùs refugiunt, quia ſciunt dogmata & priuatas falſasque opiniones ſuas ab hoc publico totius orbis Chriſtiani conſenſu prorsùs diſcrepare. Interìm ſcripturas crepant apud imperitos, ſed docti facilè intelligũt tam nihil pro illis facere germanum ſcripturæ ſenſum, quàm nihil ſuffragatur mendacio veritas. Et quî tandèm fieri poſſit, vt bona fide ad ſcripturas prouocent, cùm ipſam ſuã cõfeſſionem Auguſtanam & pleraq; dogmata ſua nõ ſemèl mutârint? Potéſtne verũ eſſe quod variũ eſt? aut poteſt cum tanta inconſtantia vllũ habere commercium incommutabilis ſcripturæ diuinę veritas? Sed tempus eſt, vt receptui canamus, nè nimiũ iſtis reſpondendo, lectori tædio ſimus. Habebunt hæc alibì fortaſsìs locum opportuniorem.

Conuentus Proteſtãtiũ. Sub hoc tempus Legati Proteſtantium ex Anglia rediêrunt, & in conuentu Smalcaldienſi, qué Proteſtantes tum agebant, cui intererant Luteranorũ Doctores anteſignani, Ionas, Pomeranus, Melanchthon, Cruciger, Bucerus, narrauerunt ſtatum religionis in Anglia, & quemadmodùm rex ipſe Henricus in familiari colloquio dixiſſet, Proteſtantium the-

theologos de præcipuis quibuſdam cōtrouerſis rebur non rectè ſentire. Nam etſi rex ille propter diuortium, cuius antè non ſemèl meminimus, à Pōtifice, qui illud probare noluit, abalienat⁹ erat, tamē Luteri dogmata pleraq; prorsùs è ſuo regno profligauit. Hoc verò nō placuit Euangelicis dogmatiſtis, qui ſuos principes vel maximè eò incitabant, vt potentiſſimorū regum cōiunctis viribus & amicitia, ſeſe contra Pontificem & Cæſarem munirent, quos timebant ipſis bellum molituros propter mutatam religionem. Poſt dies paucos Theologi Proteſtantium ſcriptū exhibuerūt, cuius hęc erat ſumma, non eſſe diſcedendum ab Auguſtana confeſſione & eius Apologia. Hoc quidem illi Theologi prę ſe ferebāt, ſed mentita eſt iniquitas ſibi, cùm ab illa confeſſione etiàm author & architectus eius Melanchthon diſceſſerit, eamque non ſemèl mutârit: adeóq; Luterani plerique hodiè ſumma acerbitate id Melanchthoni & pleriſq; alijs Auguſtanæ confeſſionis profeſſoribus obijciant, quòd ab ea confeſſione turpiter defecerint. Nec eſt contentionum inter iſtos vllus finis: vt mirū ſit nō aduertere Principes, non poſſe illos homines Dei ſpiritu regi, qui in doctrina Euangelij, vt ipſi vocant, tam impudenter vani ſunt & inſtabiles ac varij, tamq; fœdis inter ſe diſſidijs diſtrahuntur. Approbat cōfeſſio liberū arbitrium, quod tamen Luterus & Caluinus, multiq; alij Sectarij pertinaciſſimè negant, Deū ipſum, quod ſinè horrore dici nō poteſt, ſcelerum omniū authorem facientes. Non reijcit Miſſam Cōfeſſio, licèt ea Miſſa Luterana ſit potiùs quàm Catholica. Sacramentarij verò, qui & ipſi ſub hac confeſſione deliteſcunt, aut ſe deliteſcere fingūt, ipſam quoquè Luteranorum Miſſam ſi nō ſuperſtitionis, certè ludi cuiuſdam loco habēt. Non negat Confeſſio veritatem corporis & ſanguinis Chriſti in Euchari-

Verſutia Theologorū Proteſtantium.

Ab Auguſtana Confeſſione vt Euangelici defecerint.

ſtia, Sacramentarij irrident. Luterani alij bonorum operum merita aſſerunt, alij refellũt. Melanchthon ipſe huius Confeſſionis author, in Confeſſione affirmat, in cœna Domini (ſic enim vocant Euchariſtiam) corpus & ſanguinem Chriſti verè adeſſe: ſed idem ipſe in Caluini errorem, aut certè nouum Sacramẽtariorum dogma poſteà deflexit. Quanti igitur, obſecro, ea facienda eſt Cõfeſſio, quam nec ipſi ſequuntur, qui eam conſcripſêre, eam iactitant, eam perpetuò nobis obtrudũt, & ab ea ſe diſcedere nolle turpiter mentiuntur? Nihil certè iſti faciũt aliud, quàm quòd grauiſſimum æternę ſalutis negocium in ludum vertunt, & quod de medicis alia ſignificatione dici ſolet, animas negociantur.

Legatio ad Venetos.

Circa hoc ferè tempus miſſa eſt à Cæſare & rege Galliarum Franciſco ſplendidiſſima legatio ad Venetam Rempublicam, ità vt Veneti ipſi faterentur nihil ipſis vnquàm ſpecie legationis ad dignitatem honorificẽtius accidiſſe. Cęſaris nomine miſſus fuit Alphonſus Daualus Vaſtius, procera corporis ſtatura & multa oris dignitate conſpicuus, rerumq́ue geſtarum fama clariſſimus, & Cæſaris in Italia dux ſummus: Porrò regis Franciſci nomine Hanibaldus Gallicarum copiarum ad Taurinum præfectus.

Veneti à Turca afflicti.

Erat tum temporis Veneta Reſpublica vehementer afflicta à Turcarum tyranno, qui non ſolùm Corcyram, Cretam & inſulas Cyclades mirum in modum diuexârat, ſed etiàm mercatores Venetos Byzantij atq; tota Syria & Aegypto in catenas conijci, eorumq́; res & merces magni precij in fiſcum recſetri iuſſerat, adeò vt tum nequaquàm tuta eſſet Venetis more ſolito nauigatio, atq; prætereà ſumma rei frumentarię, quę ex Macedonia & Gręcia facilè peti poſſet, inopia premerentur. Atq; hoc quidem tempore, cùm regũ legati adeſſent, inducijs cũ Solimanno pactis fruebantur, quorũ tempus iam ꝑpè effluxe-

effluxerat. Itaq; hoc rerum ſtatu licèt Vaſtius præſertim Cęſaris legatus diligenter in id incumberet, vt cum Cæſare & Gallo coniunctis armis Turcam pariter oppugnarent, tamen Venetus Senatus nihil adhùc certi & cõperti habens de Cęſaris & Frãciſci regis ſolida amicitia, ingenti quidem ſtudio & om̃i honoris officio eos legatos proſecutꝰ eſt, at nihilo minùs paulò pòſt Aloiſium Badoërium ad Solimannum pacis conficiendæ cauſa miſit, certis illi, quibus apud Solimannum ageret, conditionibus præſcriptis. Eas conditiones Solimannus quorundam proditiõe, quæ multas perdit Reſpublicas, iàm perceperat, & legatum Aloiſium, ità vt iuſſus erat, quædam diſſimulantem, ſeuerè corripuit, dicens ſe iam ſcire quid à Decemuiris definitum eſſet. Ea obiurgatiõe territus legatus, ſuprà etiàm, quàm Senatus permiſerat, Solimanno cõceſſit, vt pax conciliaretur. Ità tum Solimannus cum Venetis pacem fecit, traditis illi Nauplio & Epidauro Peloponneſi vrbibus, & Nadino atq; Labrana Dalmatię caſtellis, non ſinè magno Venetę Reip. detrimento. Poſteà verò diligenti habita inquiſitione depræhenſi proditores, graui ſupplicio affecti ſunt.

Veneti pacē à Turca petunt.

Eam impetrant.

Cùm Cæſar Carolus eſſet Gandaui, venit ad eum Dux Iuliacenſis, qui iam Geldrenſem quoq; principatum vltrò ipſi oblatum poſſidebat. Voluit ille Princeps cũ Cęſare de pace trãſigere, ſed nihil tum effectum eſt. Interìm Galliæ quoquè rex, vbì ſe videt ſpe obtinendi Mediolanenſis imperij fruſtratum, à Cæſare fit alienior, iungitque amicitiam cum Iuliacẽſi principe, deſpõſa illi, vt quidàm ſcribunt, Iohanna è ſorore Margarita Nauarræ regina nepte, puella longè omnium totius Galliæ opulentiſſima. Ea amicitia non benè ceſſit Iuliacenſi principi, vtì poſteà referemus, neq; eæ nuptię ſuum habuere proceſſum.

Cromuuel capite plectitur.

Hoc anno Thomas Cromuuel, ex humili loco ad ſupremam à rege Angliæ Henrico VIII. dignitatem euectus, ab eodem capite damnatus eſt. Fuerat is, qui in Epiſcopum Roffenſem Ioannem Fiſcherium, Thomam Morum, & pleroſq; alios religioſos viros ſeueriſſimè iuſſit animaduerti, quòd nollét regis cum Catharina diuortium & quædam alia approbare. Non deſunt, qui ſe valdè beatos putét, ſi magnorum principum gratia fruantur, eiusque tum obtinendę, tum conſeruandæ cauſa multa plerunquè faciunt pręter ius fasque: at prępotétis Dei iuſto iudicio tales nō raro ſuæ ſtultitię meritas dāt pœnas, gratia Principum in odium verſa: quemadmodùm legimus olìm Perillum Athenienſem inſignem fabrū, cùm Phalaridi crudeliſſimo tyrāno, vt illi placeret, æneum fabricâſſet taurum, in quē conjecti homines, & igne ſuppoſito dirè excruciati, nō humanam vocem, ſed bouis mugitum edere viderentur, ab ipſo Phalaride, cuius gratiam venabatur, primùm in illam ſæuiſſimam carnificinam conjectum eſſe, malumque conſilium ipſi conſultori peſſimè ceſſiſſe.

Perilli ſupplicium.

Cæſaris edictū cōtra libros hæreticorum.

Hoc anno Carolus Cæſar graui edicto propoſito, per omēs ditiones ſuas hęreditarias Germaniæ inferioris omnibus interdixit lectione librorū Luteri & quorumcunq; aliorum hęreticorum. in immorigeros capitis pœna decreta eſt. Hoc verò etſi pleriq; permoleſtè ferunt, putantque omnibus eiuſmodi librorum lectionem permitti debere, tamē conſultiſſimè fit, nec eſt in Eccleſia nouum, ſed etiàm longè ante mille annos tempore Nicenæ illius ſanctiſſimę Synodi non modò ipſa Synodus Arrij & ſectatorum eiꝰ libros comburi iuſſit, verùm etiàm Conſtātinus Imperator Chriſtianiſſimus capitis ſententiam tulit in eos omnes, qui eos occultâſſent libros, & nō ſtatìm cōbuſſiſſent, An non Apoſtolus

Niceph. Eccle. Hiſtor. li. 8, ca. 18.

ſtolus ipſe hæreticum hominem poſt vnam & alteram correptióem vitandum dicit, & ſermones hæreticorum inſtàr cancri ſerpere? Pauci ſunt eo iudicio prędíti, vt poſſint verum à falſo ſecernere, & de dogmatibus iudicare: & multi quidem hoc iudiciũ ſibi tribuũt, & legunt indiſcriminatìm ſcripta quorumcunq;, ſed capti & illaqueati inſidioſiſſima uerſutiſſimorum hominum blandiloquẽtia, dant pœnas confidentię & temeritatis ſuæ. Rectè igitur etiàm ante mille annos Gelaſius Pontifex eruditiſſimus libros hæreticos damnauit & cauendos iudicauit, itemq́ue noſtro ſeculo Pontifices ſeueriſſimè prohibent hęreticorum librorum lectióem, nè ſcilicet incautus lector exitiale virus imis viſceribus hauriat: dumq́ue ſe non poteſt ex callidiſſimorum hominum argumentatióibus extricare, falſum pro vero amplectatur, atque ſibijpſi mortem conſciſcat ſempiternã. Certè de Apoſtolis & eorum diſcipulis Irenæus ſanctiſſimus & Apoſtolorum ætati proximus ſcriptor, libro 3. contra hæreſes teſtatur, eos ne verba quidem commutâſſe cum quopiam eorũ, qui veritatem adulterant atq; deprauant: nec dubium quin illi magiſtratus non rectè cõſulant ſubditis ſuis, qui in ſuis ditionibus & vrbibus permittunt palàm proſtare dãnatos cõdices & ſcripta hæretica. Nam nulla ferè alia re tam multi capiũtur & pereunt apud Catholicos, quàm quòd eiuſmodi pernicioſos libros facilè ſibi comparare poſſunt, diſſimulante interìm Magiſtratu, in quem illorum perditio, vt verendum eſt, redũdabit. Multi hæc modò paruipendunt, ſed vbì ventũ erit ad tribunal Chriſti æquiſſimi iudicis, iam paruipendere non licebit. Multis locis horũ temporum Sectarij quidam non modò Catholicorum, ſed etiàm aliorũ Sectariorũ ab ipſis diſcrepantium libros, ſeueriſſimè omnibus ſuis interdicunt, Catholici verò plerique id negli-

Tit. 3.

Diſt. 15. Sãcta Romana.

Apoſtoli quàm vitârint hæreticos.

Rectè prohibetur lectio librorũ hæreticorũ. gunt admodùm pernicioſe. Hoc obitèr admonere viſum fuit, vt pius lector nouerit, non ſolùm nõ repræhendendos, ſed etiàm præcipuò ſtudio & amore complectendos Pontifices, Imperatores, Reges, Principes & Magiſtratus omnes, qui è totis ſuis ditionibus damnatos libros proſcribunt, eorumque lectione ſubditis omnibus interdicunt: perindè vt ſuis liberis parẽtes illi, qui modis om̃ibus cauẽt, nè qd ab illis toxici aut exitialis cibi potúsve ſumatur.

Hac tempeſtate Angliæ rex Henricus, clariſſimi Principis Guilielmi Cliuię Ducis ſororem Annam, *Quintæ nuptiæ regis Angliæ.* quæ illi quarta fuit coniunx, repudiat, & Catharinam Hauardã Ducis Nordfolcię ex fratre neptim, quinto matrimonio ſibi coniungit. Porrò Londini tres nouo Euangelio addictos, atque in ijs Robertum Barnum, cremari iuſſit. His alios tres pari pœna plectendos adiunxit, qui Romani Pontificis primatum, & Catharinæ Hiſpanæ coniugium approbabant.

Obitus Budæi. Huius anni menſe Auguſto obijt Pariſijs Guilielmus Budęus, vir citra controuerſiam ſumma eruditione, & apud Gallorum regem magna authoritate. Multùm illi viro debent ſtudioſi omnes, quibus pleriſq; doctiſſimis lucubrationib⁹ ſuis nõ parùm contulit. Illo authore & inſtigatore Frãciſcus rex Galliarum doctiſſimos viros liberalibus ſtipendijs Lutetię auxit, vt bonas literas & linguas pſitentur: quę res magnos attulit rei literarię progreſſus. Voluit abſq; vllo faſtu corpus ſuum ſepulturæ tradi, modeſtię cauſa, vt opinor, vnico tantùm lumine præeunte. Reliquit vndecim liberos, & non paucos libros ab ipſo elucubratos.

Mors regis Hungariæ. Moritur etiàm hoc anno Ioannes Hungariæ rex, relicto infante ſub tutela Georgij monachi, qui Hungariam omnem quæ illi paruerat, in pueri etiamnùm in cunis vagientis verba iurare compulit.

Ea

Ea res noua bella peperit, quæ Hungariam Turcis occupandam obiecêre.

Fuit huius anni æſtas memorabili ſiccitate grauis, & vini quidem precioſiſſimi ferax, & ſiliginis prouentu mediocris: ſed fœni, olerum, & id genus aliarum rerum, quæ ad victum hominibus præſertim tenuioribus neceſſaria ſunt, magna penuria.

Hoc anno à Pontifice Maximo Paulo III. approbatum eſt inſtituttum Societatis Ieſu, cuius profeſſores licèt hodiè maximos toto orbe in vera propaganda pietate apud Chriſtianos & ethnicos, Mahometanos & Iudæos fructus proferant, nihilo minùs nō deſunt pio huic inſtituto multi neutiquàm probandi calumniatores & obtrectatores, ex ijs præſertim, qui ſe Euangelicos dici quàm verè Euãgelicos præſtare mâlunt: eapropter nonnihil hoc loco de eoipſo inſtituto dicendum eſt, nè quis rei ignorantia deceptus erret, aut maledicorum linguis vel ſcriptis fidem commodet. Inſtituti huius primus author & inchoator fuit Ignatius Loyola Cantaber, nobili Baronum familia ortus. Is ob ſingularem prudentiam & animi fortitudinem cùm Galli arcem Pompeiopolitanam acerrimè oppugnarent, præfecti munus adeptus, ſtrenuè ſe ſuosque defendit: ſed tandèm in vtroque crure grauiſſimè læſus, & à Gallis captus eſt. Ea crurum vulnera poſteà ei vitæ in melius commutandæ non minima cauſa fuêre. Nam dimiſſus à Gallis, cùm ex ijs vulneribus incredibiles noctù diuque ferret dolorès, ad ſeſe redijt, mundi vanitatem, cui iam plùs ſatìs addictus fuiſſet, & vitæ breuitatem altiùs perpendit, diuiniſque & æternis, quas hactenùs non magnoperè curâſſet, rebus animum adijcere cœpit. Contigit interìm, vt annum integrum & eo ampliùs ex morbo decumbenti in manus venirent Vitę Sanctorum, quas cupidè legētem mira in-

Approbatur Societas Ieſu.

Societatis Ieſu inſtitutor.

ceſſit religio, dolor quoquè ob admiſſa ſuperioribus vitę ſpatijs peccata, deniquè cupído vitæ deincèps aſperè & ſeueriter tranſigendę, agēdæq́ue pœnitentię. Curatis igitur vulnerib⁹ ità ſe comparat, tāquàm ad ducem Nagera profecturus, re aūt vera ſpretis omībus mundi huius voluptatibus & vanitatibus, relictis reb⁹ & facultatib⁹ ſuis, Chriſto deincèps militatur⁹, in ipſo ętatis flore (agebat quippe tum annum ętatis XXVI. ad celeberrimū Montis ſerrati templum ſe contulit, vbì veſtibus lautioribus & Sericis exutus, quas pauperi cuidam dedit, eius laceras rursùs induit: tamq́ue rigidam & omīs virtutis ſtudioſam aliquādiù vitam egit, vt permultos ad Dei amorem ſuo exemplo inflammârit. Degebat ad tempus ſolitarius in ſpecu quodam ad littus fluuij per campum Manreſanum decurrentis, faciens dignos fructus pœnitētiæ, quemadmodùm Domini Baptiſta Iohannes in Euangelio hortatur. Id temporis literarum rudis fuit, ſed Spirituſſanct⁹ & mirabili eum colluſtrauit lumine, & ſingulari erga proximos amore ſuccēdit. Indè in pauperis peregrini habitu ſe contulit Hieroſolymam, loca ſacra ſupplex veneraturus, in quibus CHRISTI Dei etiamnùm expreſſa extant veſtigia. Ijs verò locis vſqueadeò delectatus eſt, vt nihil optârit magìs, quàm ętatem omnem illic degere: verùm diuinitùs eſt admonitus, vt in Occidentem reuerteretur. Itaque in Hiſpaniam redit, & primò Complutū, pòſt Salamanticam ſe confert, ibiq; literis dat operam: cumq́ue in vili habitu, ſacco coopertus, palàm homines ad pœnitētiam hortaretur, nulla accepta ab Epiſcopis concionandi poteſtate, nec eruditione ſufficienti prēditus, bìs in carcerem coniectus, & ab Inquiſitoribus tanquàm de doctrina ſuſpectus, examinatus eſt, ſed tandèm extra omnem noxam integer vitæ ſceleriſq́ue purus repertus, è cuſtodia dimiſ-

Ignatius meditatur vitæ emendationem.

Matth.3.

Abit Hieroſolymam.

Conijcitur in carcerē.

miſſus, Lutetiam Pariſiorum ſe contulit: atque vt alijs docendis & ad CHRISTVM conuertendis magìs eſſet idoneus, decem annos literarum illic ſtudijs, corpore debilis, & rerum propè omnium inops, nisì quãtùm aliorum liberalitate & propria mendicitate ſuſtentabatur, impendit: tantumq; labore & diligentia aſſecutus eſt, vt breuì artium magiſter creatus ſit. Nec interìm ceſſabat verbo & exemplo homines prouocare ad pœnitentiam, idque adeò, vt mirabili vitæ ac morum eius integritate & flagranti in Deum amore permoti aliquot inſigniter docti viri, illi ſe ſocios & imitatores adiungere non dubitârint. *Lutetiæ ſtudet decẽnio.*

Poſteà in Hiſpaniam redit anno ſalutis 1536. atq; indè Romam proficiſcitur, quò etiàm ſocij eius viri cumprimìs venerabiles ſe contulerunt, vt vnà Hieroſolymam religionis ergô proficiſcerentur. Anteà verò quàm Romam veniſſent, Venetijs illi egregij viri in domibus hoſpitalibus pauperũ ſumma cum humilitate verſati, incredibile ſtudium ægrotorum morbis curandis, vulneribus obligandis, putidæ ſaniei detergendę impenderant, atque ea raræ cuiuſdam virtutis de ſe documenta præbuerant, vt iam omnibus admirationi eſſent. Roma deindè iterùm Venetias reuerſi, audiunt ob pacem inter Turcas & Venetos per id tempus ruptam, non patére aditum ad loca ſacra Hieroſolymorum. Mutata igitur neceſſariò ſententia, ſeptem ex illis, Sacris initiantur, atq; ad ſacerdotium promouentur: ſed ità, vt contemptis facultatibus omnibus, ad pedes Veralli Archiepiſcopi Roſonenſis, legati Apoſtolici, voluntariam paupertatem vltrò profeſſi ſint, vt liberioribus animis totos ſe lucris animarum impendere poſſent. Et ipſe quidem Paulus III. Pontifex, eius legis Eccleſiaſticę, qua cauetur, nè quis Sacris initietur, qui non habeat vndè poſſit honeſtè viuere, eis *Exẽpla veræ pietatis.*

gratiam fecit. Data tunc illis ſeptem facultas eſt, vt confeſſiones peccatorum vbiquè recipere poſſent. Cœperunt tunc per vrbes Venetæ ditionis in Italia cum ingenti feruore & fructu incredibili prædicare verbum Dei. Poſteà ſimul omnes iterùm Romã petunt, vbì poſt multa raræ pietatis, modeſtiæ, innocentiæ, eruditionis edita exempla, malo dæmone illorum pios conatus retardare conante, multis ſunt & varijs moleſtijs exagitati, quæ tamen illorum inſtitutum & nomen mirificè illuſtrârunt & amplificârunt. Intereà temporis, cùm nõ pauci ad illorum ſodalitatem acceſſiſſent, per Cõtarenum longè doctiſſimum Cardinalem petunt à Paulo III. Põtifice inſtituti ſui confirmationem. Ea in re nihil ſe Pontifex difficilem præbet, non obſcuris indicijs iam præſentiens, quàm illorum viuendi ratio Chriſtianæ Reipub. iuuandæ eſſet accommoda & opportuna: nè quid tamen in re noua inconſideratiùs egiſſe videretur, principiò cauit, nè vltra ſexaginta in eam ſocietatem reciperentur. Fuit hoc anno 1540. Cernens autem idem Pontifex, quantos illi in dies fructus facerent, rursùs anno 1543. eorum Inſtitutum, quod Spiritumſanctum habere authorem & Procuratorem minimè ambigeret, confirmat. nec iam certum ſociorum præſcribit numerũ, quippe quos vel maximè auctos & multiplicatos optaret. Hæc ſunt huius Inſtituti initia. Quis verò eius progreſſus fuerit, quãtùm breui tempore creuerit, & in omnẽ terrarũ orbem, ad extremos vſq; Indos & Aethiopes atque Antipodes, ſe diffuderit cum incredibili animarum fructu, & barbararum quoquè nationũ ad Chriſtianiſmum traductione, hæreticorũ ad Catholicam fidem reductione, innumerabilium iam planè deploratorum & deſperatorũ ad bonam frugem reuocatione, ſi dicere velimus, opus creſcet in immenſum. Quãuìs aũt in hac Societate Ieſu multi

Confirmatur inſtitutum Societatis Ieſu.

i ſint viri excellenti doctrina & rara virtute, non
imen faciunt, quemadmodùm hodiè fratres Euã-
elici, qui à nemine miſſi, currunt, falcemque ſuam
npudenter mittunt in meſſem alienam: ſed Roma-
o Pontifici atque totius inſtituti primario Prępo- *obedientia*
to ſe totos permittunt, atque ab illorum volunta- *Societatis*
e penitùs pendent: quicquid illi iuſſerint, id citra *Ieſu.*
llam tergiuerſationem imperterriti exequuntur,
tiamſi præſentiſſimum, quod ſæpè fit, vitæ diſcri-
ıen adeundum ſit. Indè adeò accidit, vt cùm non
ıa voluntate, ſed iuſſu ſuperiorum multa ſæpè diſ-
cilia & ardua munia obeant, ea tamen ſingulari
uadam dexteritate, pręſenti Numinis fauore freti,
xequantur: ſicut euidentiſſimè videre licet in illis,
ui apud feras & barbaras nationes Chriſti Euan-
elium hodieque prædicant, & hactenùs prædicâ-
unt, qui licèt plerunquè ſupra vires humanas no-
ù diuq; grauiſſimis baptizandi, concionandi, con
eſſiones recipiendi, Sacramenta adminiſtrandi, &
l genus alijs pietatis laboribus occupentur, nõ ta-
ıen delaſſantur animo: quin & corporis ea fruun-
ır valetudine & robore, vt ægrè plerique creditu-
ſint. Nec pauca ab ijs in Chriſti gloriam illis in *Edita mira-*
ocis ſunt edita miracula, Domino illis cooperãte, *cula.*
: ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Vt *Marc. 16.*
erò ad Germaniæ ampliſſimam & Romanæ Sedis
uondàm obſeruantiſſimam nationem copioſiſſi-
ıus ab hac Societate fructus manaret, præſtantiſſi-
ıus vir Romanæ Eccleſię Cardinalis Ioannes Mo-
onus, qui in Synodo Tridẽtina Pontificis legatus
uit, cum Ignatio huius Inſtituti Præpo. to egit de
onſtruẽdo Romæ Collegio, in quo maxima Ger-
ıanorum adoleſcentium multitudo optimis diſci- *Collegium*
linis & vera pietate liberaliter & gratìs inſtitue- *Germanorũ*
etur, nec tamen eo nomine, vt in IESV Socie- *Romæ.*
tem adoleſcentes illi pellicerentur, quod qui-
dam

dam falsò calumniantur, ſed vt ab eius Societatis cumprimìs eruditis & religioſis Patribus præclarè inſtituti in Germaniã remitterentur, vbì ſacris concionibus & alijs pietatis exercitijs Germanos ſuos, verſutia inſolentium dogmatiſtarum in varios pugnantesq́; errores ſeductos, ad Catholicę fidei ſynceritatem & vnitaté reducerent. Quãtis verò ſumptibus & laboribus ea res conſtiterit, nemo facilè dixerit: & poſſent indè, modò vellent, haud obſcurè colligere Germani noſtri, quo animo põtifex & Cardinales ſint in Germaniam, qui immenſis impendijs collegium illud ædificandum, & ſtudioſos Germaniæ adoleſcentes gratìs illic rebus omnibus neceſſarijs afficiẽdos, optimisq́; artibus egregiè inſtruendos curârũt. Et ipſe quidem immortali proptereà nomine dign⁹ Cardinalis Moronus ad idem Collegiũ ſuſtentandum & amplificandum nõ minùs opis & adiumenti, quàm ad inſtituendum adfert. Ea verò res, tamq́; felices in Germania & alijs locis huius præclaræ Societatis proceſſus, ſatanam inprimìs, deindè nouos nouorum dogmatum ſatores atq; buccinatores, mirum in modũ diſcruciant. Vident enim ſuis conatibus in dies magìs ac magìs ab huius inſtituti viris obuiàm iri: vident multos de ſuo grege detractos, ad ouile Chriſti reduci: vident non paucos Catholicos, ſuperioris vitæ impuritate & fœditate damnata, redire ad ſtudium puritatis & innocẽtię: vident deniquè non ſolùm vitæ integritate, ſed etiàm multiplici & rara eruditiõe pleroſq; huius Societatis adeò inſtructos, vt, quod alioquì impotenter & petulanter nimìs in Clero noſtro facere ſolent, nec mores illorum, nisì planè impudentes eſſe velint, carpere, neque vllum doctrinæ genus in pleriſque deſiderare queant. Hinc illud plùs quàm Vatinianum illorum in hanc Societatem odium, hinc illa conuicia probraque iactãdi ſæua libido

Cardinalis Moronus.

do

o,quòd cùm re vera mores reprẹhẽdere non poſ-
nt, niſi per calumniam in Societatis nomen pe-
ulãter incurrũt,modò Iebuſitas, modò prima de- *Petulantia*
racta ſyllaba Suitas,inprimis autẽ Jeſuwider Ger- *hæreticorũ.*
anicè,tanquàm IESV aduerſarios vocant: ſæpiùs
tiàm atros equites,quòd pleriq; omnes pulla veſte
tantur:quaſi verò eiuſmodi cauilla quicquam no-
eant laudatiſſimę Societatis patribus,& non poti-
s Sectariorum petulantiam declarent.Scilicet no- *Io.7.& 10.*
uit ipſi Chriſto,quòd dæmoniacꝰ, quòd turbę ſe- *Matth.11.*
uctor, quòd vorax & potator vini à calumniato-
ibus dicebatur. Quanq̃ non ignoro,etiàm quoſ-
am bonos viros interdùm aliquid erga hãc ſocie-
atem humanũ eſſe paſſos:ſed id indè accidit,quòd
ondùm certam haberẽt ipſius Societatis notionẽ. *Bonorũ ſu-*
ouẽtur enim ſiniſtris ſuſpicionibus nõnunquàm *ſpiciones ex*
tiàm homines nõ mali, quia homines ſumus, & vt *ignorantia.*
omines,nõ raró fallimur. Certò autem mihi per-
uadeo, quiſquis eius Societatis res benè cõpertas
abet,eum nõ niſi benè de illa ſentire poſſe. Multi
anè hoc calamitoſo ſeculo, quo tot emergũt iam-
ridèm damnatæ hæreſes, nouis iſtis & mirè varijs
logmatiſtis, qui vtplurimùm literarũ politiorum
linguarum peritia ſeſe venditant,huius Societa-
is profeſſores eſſe diuinitùs oppoſitos ſentiunt, vt
llorum pernicioſos conatus ſolida & vera eruditi-
ne atque minimè ſimulata vitę integritate peſsùm
remant.id quod multis locis Dei benignitate fieri
idemus:atque vtinàm pleriq; illis viris tam ſe gra-
os præberẽt pro magnis & multis laboribus,quos
ro iuuanda Chriſtiana Repub.bona fide cõtinen-
er exantlant, quàm id illi benè merentur. Certè *Cæſaris fa-*
Chriſtianiſſimus imperator Ferdinandus quàm ꝓ- *uor erga ſo-*
enſo in illos ſit animo, aliquot eius inſtituti con- *cietatẽ Ieſu.*
litutis Collegijs, ijſdemq; non cõtemnendis pro-
entibus, quibus ſtudioſi alantur, attributis, regia
planè

planè liberalitate declarauit. Longum eſſet enarrare, quot prętereà tota ferè Europa eius Societatis à maximis Principibus collegia paſsìm ſint condita, à quibus ad mortales omnes fructus vberrimi dimanant, ad Satanam verò & infauſtæ doctrinæ, quam miſeri Euangelicam vocare non dubitant, buccinatores dolor incredibilis. In Barbaris regionibus, longiſſimè à noſtro orbe diſſitis, ex ea Societate aliquot pro fide ſanguinem libentiſſimis animis fuderunt. Illis in locis dominus Franciſcus Xauier permultis illuſtribus claruit miraculis, & Prophetico ſpiritu eximiaque virtute prӕditus, immenſos pro Chriſto labores tulit, non abſque fructu vberrimo in India atque vltimis Orientis regionibus. Alius quidam non ità pridèm anno Chriſti 1561. multa nobilitate clarus apud Luſitanos, Goncallus de Sylueira, flagrantiſſimo accenſus amore, ex ciuitate Mocambiguæ, mercatorum frequentia florentiſſima, aliquot Luſitanis ſibi adiũctis, in ampliſſimum Manamotapiæ regnum profectus eſt, vt regem iuuenem cum toto regno ad fidem conuerteret. Poſt multas & inexplicabiles itineris difficultates, ità vt maxima natando flumina non ſemèl traiecerit, veſtibus interìm ſacris, quibus ſacra facere deberet, capiti impoſitis, tandèm ad Manamotapam ciuitatem maximam peruenit, & à rege comiter exceptus, tanta dexteritate illis CHRISTVM annunciauit, vt breuì rex cum matre ſua & regni proceribus quadringentis ſe baptizari voluèrint. Eorum exemplo tota plebs ampliſſimæ prouinciæ iam accenſa fuit, cùm eccè ſatan per Mauros quoſdam, iuratiſſimos religionis noſtræ hoſtes, regi perſuader, virum illum ſanctiſſimum, magũ eſſe, atque eò conniti, vt eius latiſſimũ imperium Luſitano regi prodat. Credidit imperitus iuuenis impuris nebulonibus, repudiataque Chriſti religione, miſit ſatellites quatuor

Franciſcus Xauier.

Gõcallus de Sylueira.

Manamotapa vrbs.

uatuor, qui Goncallum iam diuinitùs de morte *Goncallus*
npendente admonitum interficerent,& in flumen *occiditur.*
emergerent. Eius verò mors adeò non deterruit
uius Societatis fratres ab illa adeunda prouincia,
t nihil magìs optent, quàm vel ſummo vitæ cum
iſcrimine illis miſeris hominibus præreptam Euā
elij lucem reſtituere. Verùm in his commemoran-
is fortè prolixior ſum, quàm ferat pręſens argu-
ıentum. Vt igitur paucis abſoluam, nouerit candi-
us Lector, huius præclarę Societatis Patres cona-
ıs omnes eò intendere, vt tum propriæ inprimìs
ıluti inuigilent, tum totos ſe proximis Deo lucri-
ıciendis impendant, fidem catholicam propugnēt
: propagent, publicis concionibus, prælectioni-
us, ſpiritalibus exercitijs, puerorum ac rudium
ı Chriſtianiſmo inſtitutionibus, recipiendis con-
eſſionibus, adminiſtrandis Sacramentis, ſopiendis
iſſidijs, captiuis & morbo affectis viſitandis & con
olandis, & id genus alijs exercendis pietatis ſtudi-
s, Dei gloriam & proximorū ſalutem, quoàd eius
eri poſſit, promoueant, idque ſanè gratìs: vt meri-
ò pudefieri debeant noui præcones, qui ſe Euāge-
cos vocant, qui hos ſibi viros vel maximè laceran-
os, & apud populum traducendos ſumunt, nulla
uidem veritate fulti, ſed more ſuo calumniando,
onuiciando, mentiendo. Vt autem iam antè dixi-
ıus, cōfirmauit eorum inſtitutum Paulus 3. ponti-
ex, neq; is ſolus, ſed poſt eum quoquè Iulius 3. Pau
ıs 4. & Pius 4. Quin etiàm ampliſſima ſynodꝰ Tri- *Synodus*
entina Seſſione 25. Can. 16. vbì multa agit de Reli- *Tridentina.*
ioſis, inter cætera ſic habet: Per hæc autem ſancta
ynodus non intendit aliquid innouare aut prohi-
ere, quin religio Clericorum Societatis Ieſu, iuxta
ium eorum inſtitutū, à ſancta Sede Apoſtolica ap-
robatū, Domino & eius Eccleſiæ inſeruire poſſit.
ed de his hactenùs.

Anno

Comitia Ratiſponæ. ANno 1541. menſe Aprili Comitia Impe-rij ſunt habita Ratiſponæ, tum Turci-reſiſtendi, tum religionis componēda cauſa. Fuit in illis Comitijs Carol⁹ Cę-ſar maturè admodùm, diuq; aliorū ad-uentum ſuſtinuit. Venit eò etiàm rara tum doctri-na, tum pietate inſignis Cardinalis Gaſpar Cōtare-nus, miſſus à Pōtifice: nec principes Luterani abeſſe voluērunt cum ſuis concionatoribus, qui in priua-tis hoſpitijs concionabantur, & Catholicę Eccleſię ritus, cæremonias, & ſolēne Quadrageſimę ieiuni-um, quod conſtat ex Apoſtolica Traditione ad nos vſque perductum, facilè contemnebant. permitte-bantq; nōnullis ſuę factionis Principibus in ſancta hebdomada, atq; in ipſa adeò ſacroſancta Paraſce-ue, qua die Chriſtus Dñs tanta propter nos perpeſ-ſus eſt, quāta nemo vnquàm nedùm verbis, ſed nec cogitatione quidē conſequi poterit, venationibus oblectare animum. Nouum enim hoc Euangelium in pleriſq; ipſam quoquè Epicuri ſcholā, volupta-tum prodigioſa indulgētia, longo poſt ſe relinquit interuallo. Cōſcriptus aūt fuit liber quidam à non-nullis, quib⁹ etiàm Bucerus mirabili vafricie ſe ad-miſcuit, isque liber oblatus eſt Cæſari, tanquàm re-bus componendis accōmodatiſſimus. Inſtitutū eſt nouum colloquiū, ab vtraq; parte terni collocuto-res deſignati, itemq; auditores aliquot, & duo Præ-ſides, Palatin⁹ Princeps Frideric⁹, & illuſtris domi-nus Granuellanus. Diù multumque laboratum eſt, ſepoſitis interìm alijs Imperij negocijs, vt cōcordia fieret: & in quibuſdam quidem articulis cōcordiæ ineūdæ ratio, vt videbatur, non defuit: ſed ad extre-mum tñ nulla certa cōſtitui concordia potuit, cùm neq; Catholici, neq; Proteſtātes vſquequaq; ea re-ciperēt, quę in libro Cęſari oblato conciliata vide-rentur. Proteſtantium ſanè theologi tam perplexas

Nulla certa concordia.

g

& intricatas more ſuo articulorum conciliatorum interpretationes mox ediderunt,vt Oedipo quodã opùs fuerit, qui quid ſibi vellent, perſpicuè declararet,Principes& Ordines Proteſtantes neq; librũ, neq; articulos conciliatos per omnia approbabãt, ſed in Confeſſione Auguſtana ſe acquieſcere teſtabantur. Porrò concionatores Euangelici etiàm in Contarenum Cardinalem longè doctiſſimum, & multa generis nobilitate illuſtrem, ſcripto acerbo inuecti ſunt,quorum calumnijs Eccius doctiſſimus Theologus reſpõdit,Tandèm perdito oleo & opera,non ſinè maximo Cęſaris Caroli detrimento, q Turcas in Africa inuadere decreuerat, ſolutus eſt ille conuentus, & Cęſar in Italiam, atque indè in Africam,iam hyeme appetente,contendit.

Sleidanus agens de Vuormatien̄ colloquio,quod *Sleidani*
leindè Ratiſponæ continuatum fuit, multa impu- *vanitas.*
lentiſſimè mentitur more ſuo, & ità ſuæ factionis heologos purgat,vt culpam omnem in Catholicis ıærere velit,quos ait diem ex die duxiſſe, nouasq; & alienas cõditiones propoſuiſſe,cùm ab alia parte otiùs alienæ conditiones proponerentur, quibus d volebant,vt non ſolùm nudæ ſententiæ collocuorum,ſed etiàm argumenta & rationes & harum xplicationes literis mandarẽtur, ſcilicet vt nullus nquàm eſſet colloquẽdi vel modus vel finis. Itaq; on dubium eſt,qui tam abſurdam omnia conſcriendi formã flagitabant,eos potiùs quęſiuiſſe effuia & diuerticula,non catholicos,vti ijs falsò affinit Sleidanus.Appáret in iſtis hominibus intolerãa quędã quidlibet in catholicos fingẽdi libido,vt ıę cauſę cũ miſerrimę plebis horrẽda pditione vtınquè patrocinẽtur.Et nè me lector temerè putet ɔtiès Sleidanũ mẽdacij inſimulare, extant ſcripta rauium virorum,quibus poſſint coargui mẽdacia lius.Immò ipſe ſua mendacia tam luculenter pro-

dit, vt non ſit opùs teſte alio. Et tamen eius vaniſſimi & pernicioſiſſimi Cõmentarij leguntur ab omnibus, quia ſcilicet iuuat eſſe miſeros, & in fraudẽ impęlli. Sanè hoc ipſo loco, vbì de conuentu Ratiſponenſi agit, dicit Pontificis adminiſtros ducendo tẽpus & nectendo moram, diuerticula ſibi quærere & effugia: & tamẽ paulò pòſt dicit Eccium, quem crebrò perſtringit, paratũ ſe & inſtructum dixiſſe, cùm Cęſar deſignâſſet eos, qui colloquium Ratiſponẽſe continuare deberent. Quæ verò cauſa eſt, vt catholici diuerticula quærant, cùm res nobis ſit non ferè niſì cũ apoſtatis monachis & eorũ ſymmyſtis, iam olìm damnatarum hæreſum buccinatoribus, quos ad ſuam originem reuocâſſe, viciſſe & condemnâſſe eſt? Scilicèt ingentis cuiuſdam molis eſt, cum ijs in diſceptationem venire, qui etiàm ante mille annos damnatos errores in orbem reuocant, & hoc ſolo triumphant, quòd deterrimis mẽdacijs faſcinatam ſimplicem plebeculam in ſuas partes traxerũt, quæ ſi dolos & fraudes illorum poſſet intelligere, nę illi haudquaq̃ orbi diutiùs illuderent. Verùm hìc quoquè fortaſsìs diutiùs quàm par ſit, immoror mẽdacijs Sleidani confutandis: itaq; ad alia tranſeamus.

Locuſtarum copia. Fuit hoc anno incredibilis multitudo ingentium locuſtarum in regionibus Poloniæ regno finitimis. Hę primò nullas habebant alas, ſed magnos dabant ſaltus: paulò pòſt quatuor adeptæ ſunt, tãtaq; multitudine prouolârunt, vt duo milliaria in lõgum & latum cubito tenùs ità occuparẽt, vt ſolis quoquè ſplendorem à toto illo terræ ſpatio ſua dẽſitate excluderent. Dici non poteſt, quantum damni dederint rebus humi naſcentibus, vaſtantes & depaſcentes omnia ad radices vſque. Tranſuolabant aquas, arbores, ædes & obuia quæque. Cùm alæ ſuccreuiſſent, erant magnitudine humani digiti, & tũc atrociùs graſſabantur in fruges, & ea quæ in vſus homi-

Magnitudo locuſtarum.

num

num neceſſarios gignit hum⁹. Tota ęſtate nulla neque vi, neq; arte earum ſæuitia retardari potuit, ſed in autumno deniquè, cęlo frigeſcēte, extinctę ſunt, atro poſt ſe relicto ſemine, vndè proximo anno alij vermes orti ſunt. Fuit ea proculdubiò plaga & animaduerſio Dei in hominum peccata: nè tamen tanta damna nullo beneficio cōpenſāſſe videātur, ipſas mortuas pecus edebat auidiſſimè, porci inprimìs, qui ſe illis mirè farciebant: quodq; illis veſceretur pec⁹, carnes craſſiores habere viſum eſt. Vulgus Zarantias eas vocabat, putanturq; nō abſimiles fuiſſe Aegyptijs illis, quarum in Exodo fit mētio. Extiterunt hoc anno primùm in Valachia, cunctaque in circuitu Leopolim vſque, milliaribus circiter ſexaginta, ad ſolum vſq; deuorārunt. Huiuſmodi diris cladibus ſolet Deus homines admonere, vt maturè reſipiſcant, ni deteriora pati velint.

Eſca porcorū locuſtæ.

Exod. 10.

Sub hoc tēpus, ſcilicet anno ſuperiori, Ferdinandus Romanorum rex, cognita morte Iohānis Hungariæ regis, ad occupādum Pannonię regnum animum adijcit, multis ad id eum inſtigantibus regni eius proceribus & nobilibus viris, qui eam occaſionem minimè negligendam dictitabāt. Idem & Germani aliquot duces aſſerebant. Porrò Hieronymus Laſchus natione Polonus, generis nobilitate & inſigni rerum peritia illuſtris, regem hortatur, vt omiſſis Martis conſilijs, Solimannum Turcarum principem muneribus & precibus eò adducere nitatur, vt beneficiarij iuris nomine, quemadmodùm Iohāni Vaiuodæ, regnum ſibi permittat. Non diſplicuit id conſilium Ferdināđo, & ipſum Laſchum, qui iam in Solimanni aula eſſet inprimìs grātioſus, id Legationis munus obire voluit. Atq; is quidem à Vienna Byzātium eſt profectus: at interìm nihilo minùs Ferdinandus à belli cogitatione minimè ſibi diſcedendum putat. Mittit itaq; legatum ad reginā Hungariæ,

Ferdinādus molitur bellum Hūgariæ.

Legatio ad Solimannū.

Item in Hūgariam.

gariæ,qui eam admoneat recentis cum Iohāne defunсto pactionis,cuius ea ſumma erat, vt Iohanne defuncto,regnum ad Ferdinandum deuolueretur: hortareturq; vt ſpontè regno decedat:id ſi faceret, Ferdinandum filio eius Sepuſianam prouinciã con ceſſurum,& reginæ peramplos reditus.Legatus vbì Budam venit,ęgrè tandèm ad reginã peruenire potuit,quibuſdã proceribus id impedire conantibus. Poſtquàm autẽ datus eſt acceſſus, id demùm ab regina,multo etiamnùm dolore ex mariti obitu affecta,reſponſum tulit, ipſam cum Sigiſmundo patre rege Poloniæ rem omnem communicaturam, neq; ab eius ſententia diſceſſuram,cuius virtus & iuſtitia Ferdinandum minimè lateret. Legatus ad Ferdinandum reuerſus,poſtquàm regni ſtatum & qui illic rerum potirentur,explicuit, ſua oratione id effecit, vt rex ſinè mora conſcripto milite armis ius ſuum in Pannoniæ regno repetendo perſequi ſtatuerit.Mittitur igitur iuſtus exercitus Strigonium, vrbem Ferdinandi ſtudioſam.Indè itur ad Vicegradum,cuius arx in montis ſupercilio poſita,amœniſſimum habet proſpectum. Id verò ſumma vi Germani expugnant,atque à Vicegrado progreſſi,primò Peſtum,mox Vacciã ſinè vulnere occupant. Indè promotis caſtris Budam petunt. Germani ducẽ habebant Leonardum Velſium.Is Budam non tam oppugnaturus quàm obſeſſurus, ad aquas calidas caſtra locauit.Illic nonnihìl moratus, rursùs Vicegradum ſe confert,arcem expugnaturus: quæ licèt prąalto eſſet loco ſita,tamen ceſſit ingentium pilarum perpetuis ictibus. Arce in poteſtatem redacta, ad Albam regalem contendit.Ea vrbs quanuìs vi & armis eſſet inexpugnabilis, tamen Pereni, qui Ferdinando cuperet ac ſtuderet,conſilijs facilè ad Ferdinandi fidem redijt,prę ſidiumque accepit.

Bellum in Pannonia.

Alba regalis recuperatur.

His geſtis, ob certas cauſas Velſius Strigonium cum

cum exercitu repetit, & exercitum in hyberna dimittit. Intereà vicini Turcæ à regina ſolicitati, arma expediunt, vt Budenſibus maturè opem ferant: nec tamen quicquam ſe mouent, donèc Solimannus ex Reginæ legatis de omnibus certior factus, prefectis illarum regionum ſeueriſſimè perſcripſit, vt citra vllam cunctationem quamprimùm Reginæ ſuppetias ferant. Ea res mirificè exhilarauit Legatos Reginę, quibus inſupèr non parui precij munera puero regi deferenda Solimannus dederat. Illis verò domum properantibus, Laſchus Conſtãtinopolim ingreditur: cumq; ad Solimannum admiſſus, multa de Caroli Cęſaris potentia immodica orationis libertate iactaret, iuſſus eſt cuſtodiæ tradi, quibuſdã dicẽtibus dignum capitali ſupplicio, qui pacem peteret, cùm interìm Ferdinandi exercitus iam Hungariam vaſtaret. *Turcæ arma expediunt.*

Dum hæc geruntur Byzantij, Turcæ magnis coactis copijs, vt erant iuſſi, Reginæ opitulaturi, Drauum Sauumq; fluuios tranſmittunt. Vbì ad Danubium ventum eſt, vel inuiti coacti ſunt tãtiſpèr hęrere donèc glacies, quæ margines latè conſtrinxerat, cælo miteſcente ſolueretur. Fuit hoc anni 1541. primo vêre, quo tempore Hungari cum Turcis con iuncti, Vacciam recuperant, trucidatiſq; nonnullis incẽdunt. Mox Peſtum oppugnãt, ſed fruſtrà, egregiè ſe defendentibus Germanis & Hũgaris, qui illic in pręſidio erant. Turcæ demùm re infecta, relicta Pannonia, in ſuos ſe fines recipiunt. Id vbì Ferdinandus in Comitijs Ratiſponenſibus didicit, Carolo Cęſari facilè perſuadet, vt Rochãdulfus regiæ aulæ magiſter, cum nouis copijs in Pannoniam mittatur. Is vbì ad veterem exercitum peruenit, Budam oppugnare inſtituit. In ea oppugnatiõe legatos ad reginam mittit, qui eam ad deditionem hortentur, ſed nihil impetrârunt. Igitur duobus in locis ſit ve- *Turcæ mouent in Pannoniam.* *Turca abeunt.* *Buda oppugnatur.*

 hemen-

hementiſſima murorum verberatio, iamque ingens patebat in vrbem ingreſſus, cùm eccé nocte aduentante ea capiendæ vrbis occaſio, cum ſumma Germanorum ignominia & Ferdinandi regis damno incomparabili, è manibus dimittitur. Differtur enim irruptio vſq; in alteram lucem, ſed interim Budenſes omnes ſumma contentione nouum erigunt aggerem, irrumpentesque poſtridie Germanos fortiter repellunt, non parua militũ cæde edita. Aguntur deindè cuniculi, ſed fruſtrà. Erat tum temporis Budæ quidam Hungarus nomine Bornemiſſa, qui ob priuatas quaſdam ſimultates vrbem ſe Ferdinando proditurum certa conditione polliceretur, ſic tamē, vt Hungari, qui in eius eſſent exercitu, noctù per exoletam quandam portam intromitterentur. Hoc eo conſilio fecit Bornemiſſa, quòd ea proditione vellet parcere tot inſontium ciuium ſanguini, quibus Germanos multis modis laceſſitos verebatur minimè parſuros. Eam quoquè tantam opportunitatem Rochandulfus dux ſua prępoſtera prudentia perdidit, introductis in vrbē Germanis cōtrà quàm erat pollicitus. Bornemiſſa enim vbi ſenſit non adeſſe quos voluit, Germanis ſe ducem itineris prębere noluit, atque interim Budenſium excubiæ re (vt erat) animaduerſa, cōclamant ad arma, trepideq; fugientes Germanos partim trucidant, partim capiunt, reliquis fuga dilapſis. Fuit hoc auctarium quoddam infamiæ Rochandulfi, quem iam etiàm gregarij milites corruptæ tantę occaſionis & victoriæ condemnarent. Indè verò obſidēdę vrbis conſilia expediuntur. Porrò Solimannus opportunè de omnibus admonitus, ingentem exercitũ mittit in Pannoniã, qui reginę obſeſſę opem ferat. Ipſe interim Adrianopoli ſubſiſtit, non immeritò Cęſaris Caroli & Germanorum potentiam veritus, licèt hoc quidem tempore vana ratione adductus, cùm

Amittitur occaſio Vrbis capiēdæ.

Cæſar

Cęſar minimè adeſſet. Vbì Germani de Turcarum aduentu cognoſcunt, inter ſe quid agendum ſit, cõſultant, atq; alijs alia dicẽtibus, vicit ſententia Rochandulfi, qui inauſpicatiſſimo conſilio hoſtibus Turcis obuiàm eundum cenſuit. Mota igitur ſunt caſtra & Turcis oppoſita, pugnatumque eſt. quotidiè minutis pręlijs, ſed ità, vt hoſtibus animi creſcerent, Germanis paulatìm frangerẽtur multis de cauſis. Nec tamen parùm damni interìm Turcis allatũ eſt, non paucis eorum trucidatis. Tandèm eò res redijt, maximè cùm Solimannus ipſe cum nouis copijs aduentaret, vt Ferdinandi exercitus relicta Buda Peſtum ſe receperit. Sed vbì id Turcę ſenſerunt, in ea fuga magna noſtrorum cędes ab illis & Budẽſibus ędita eſt. quin & Peſtum, noſtris indè quoquè turpiter fugientibus, à Turcis cum multa & horrẽda Chriſtianorum cæde facilè occupatum eſt. Ferũtur eo bello ſupra viginti Chriſtianorum millia varijs caſibus interempta. Capta ſunt ab hoſtibus eximiæ elegantiæ muralia tormenta trigintaſex, minora autem, quæ cantherijs & curribus imponerentur, centum & quinquaginta, pręter aliam pulueris tormẽtarij, ferrearum pilarum, armorum, telorum, commeatûs mirabilem copiam. Rochandulfus, qui non ſanis conſilijs hoc bello vſus eſſet, vulneris ex tormenti ictu accepti, & animi dolore cõfectus interijt. Paulò pòſt Solimannus maximis vſus itineribus in Pannoniam peruenit, adductoſq; ad ſe Chriſtianos captiuos circiter octingentos, paucis demptis, crudeliter trucidari iubet. Erat in ijs proceræ ſtaturæ Noricus miles. hunc in Germanorum contemptum iuſſit pomilioni, vix militis eius genua capite attingenti, necandum tradi. Erat hoc fœdiſſimum ſpectaculũ, virum fortiſſimum imbecilla nani manu per riſum & iocũ crebris ictibus humi proſterni, & ęgrè tandèm prę virium imbecillitate iugulari.

Infauſtum ducis conſilium.

Peſtum Turca recipiũt.

Præda Turcarũ ingens

Fœdum ſpectaculum.

gulari. Huiuſmodi ſpectaculo immaniſſimi Turcarũ principes ſeſe ſuauiter oblectabant. His ità geſtis, Solimannus tum puero regi, tum Hungaris proceribus non contemnenda mittit dona, perſuadetque reginæ, vt puerum in caſtra ipſius mittat. Fuit ea res plena periculi. Allatus eſt verò puer ad Solimãnum regalibus crepundijs exornatus, carpentoque aurato impoſitus, comitantibus plerisque proceribus, quos à Solimãno diximus muneribus affectos. Vbì in tabernaculum Solimãni ventum eſt, ille quidem puerum humaniter inſpicit, blandè cum eius nutrice loquitur, liberos ſuos Selymũ & Baiazetem, qui aderant, puerũ complecti & amanter exoſculari iubet: ſed interìm mira vafricie, dum Hũgari proceres cum Baſſis prandẽt, immiſſis in vrbem cohortibus, Budam occupat, moxq; ſinè tumultu ciues omnes, iubente Tyranni præfecto, arma tradunt, Turcasq; iam in fidẽ recepti hoſpitio recipiũt. Nihil quidem, illi ciuibus moleſtiæ attulerunt, diſciplinę militaris ſeueritate coërciti: ſed dubium non eſt, quin Budẽſium animos ea inſperata rerum commutatio valdè perplexos habuerit. Iam nox ſuberat, & eccè Solimãnus puerum remittit in vrbẽ, ſed proceres apud ſe retinet. In ijs erat Georgius Varadinẽſis antiſtes, in quem totius huius Hungaricæ calamitatis culpa pręcipuè confertur. Hos proceres non minimùm perturbatos Baſſæ, pauloantè blandi & affabiles, ſeuerè & impudenter de rebus grauiſſimis examinare cœperunt. Porrò regina his om̃ibus valdè conſternata, ſupplices literas ſcribit Solimanno, quibus eũ datæ fidei admonet, oratque vt proceres remittat. Deliberatur intereà quatriduo de regno Hũgariæ, ſed cùm non idem Baſſæ ſentirent, Solimannus tertio Calend. Septembris Budam ingreditur, & in tẽplo celebri diuæ Virginis, priùs à ſacerdotibus Turcicis Mahometano ritu expiato, ſublatis ſcilicet aris &

Puer regius venit in caſtra Turcæ.

Buda occupatur.

Solimannus Budam ingreditur.

& imaginibus diuorum deletis, (quod hodiè quoquè apud nos faciunt pleriquc iſti noui Euangelici, vt nõ dubitemus Mahometis potiùs quàm Chriſti eos cultum & religionem inuehere) ſacrificat: indè reginam iubet ex vrbe & arce excedere, atque cùm puero vltra Tibiſcum in Lippam concedere, eiusq; regionis dominio frui. páret regina nõ ſinè lachrymis & gemitu, tyranni perfidiam deteſtata, tormentis & armis omnibus, omniquè commeatu relicto. ſic enim tyrannus voluit. Proceres quoquè cum ea profecti ſunt. Non omninò prȩter meritum hȩc Reginæ & proceribus illis acciderunt, qui ſæuiſſimos Chriſtiani nominis hoſtes non in Hungariȩ modò, ſed totius Reip. Chriſtianȩ exitium acciuiſſent. Debebãt ſtetiſſe pactis conuentis, quibus regi Chriſtianiſſimo Ferdinando regnum Pãnoniæ optimo iure deberi non ignorabant. Sed ô cæca dominãdi libido, quò non plerunquè præcipites agis miſeros mortales? Fortaſsìs autem regina non ſe difficilem præbuiſſet ad ineunda pacis cum Ferdinando conſilia, ſi non quorundam Procerum ad dignitates & imperia adſpirantium ſententiæ & monita eam retardâſſent. Sic pium videtur ſentire de pijſſimi Sigiſmundi regis Poloniæ filia, præſertim cùm illa nõ tam ſuis, quàm Procerum quorundam conſilijs duceretur. Vbì porrò Ferdinandus rex ſuorum ſtragẽ & Turcarum victoriam certis nũcijs cognouit, noua eaquè inſignia Solimanno munera mittit, quibus animum eius ſibi cõciliaret. Legati eius à Turcis honorificè excepti ſunt, & poſtera die cum Baſſis pranſi, orizam & carnes veruecinas, nihilq; præterea ſibi eſculentum apponi cernunt. Ea barbarorum temperantia noſtrȩ gentis luxuriam proculdubiò ſeuerè caſtigat, cùm illi non tam gulȩ deſiderio quàm naturȩ neceſſitati ſatisfaciant: noſtrates verò tum ſe prȩclarè ſua putent inſtituiſſe cõuiuia, ſi

Legatio Ferdinandi ad Turcam.

ſi nullus ſit iritãdę gulę ventriſq; farciendi modus, ità vt veriſſimè dici de noſtris poſſit, plures crapula quàm gladio perire. Atq; ſanè deteſtabilis ille apud pleroſq; mos eſt cõuiuia in multas horas protrahẽdi, cùm nõ animę dũtaxàt, ſed etiàm corpori admodùm ſit pernicioſus: ſed ſcilicèt faciẽdum eſt, quod dicii ſolet, Ede, bibe, lude, poſt mortem nulla voluptas. Legati regis Ferdinandi ad Solimannum indè introducti, eius animum oblatis muneribus mirificè exhilarârunt. Ea erant, poculum excelſum aureum, quali ſolét vti Germani locupletes, inſignibus ornatum gemmis, atq; inſupèr admirabilis quędam machina argentea, quę tum ſpatia horarũ, tum errantium ſiderum motus, menſtruasq; ſolis ac lunæ coitiones exactiſſima ratione indicaret, intùs ſcilicet dentatis rotis certiſque ponderibus, admirabili momento, vel in multum æuum minutiſſimas temporum menſuras diſpenſantibus. Illata eſt ea machina coram Solimanno duodecim ſeruorum humeris, quę tum illius tum principum oculos & animos admiratiõe compleuit. Porrò cùm Legati peterent Hungarię regnum Ferdinando beneficij nomin concedi, hoc biduo pòſt reſponſum tulerunt, vt ſi pacem vellet Ferdinandus, totius regni Hungarici finibus excederet, & prætereà quotannìs ex Auſtria Turcis tributum penderet. Fuit hoc arrogantiſſimi tyranni ſuperbũ & inſolons reſponſum, ſed aliud impetrari non potuit, ne induciæ quidem tantilli temporis, quo Carolus Cæſar & Ferdinandus conſulerẽtur. Obitèr admonendus eſt Lector, cùm Legati ad Solimannum introducerentur, ſingulos à binis purpuratis Baſſis in medio arreptis brachijs, tanquàm honoris cauſa, ad manûs dextræ oſculum perductos. Neq; enim ad Turcarum principem aliter patet acceſſus, niſì priùs explorẽt, num ſub veſte arma lateant, atq; ità conſtrictis brachijs, etiam ſi

Sæuũ Turcæ reſpõſum

etiamſi quiſpiam quicquam attẽtare auſus ſit, diſſimulãter impediatur. Atq; interìm nihilo minùs aſſidẽti in toro adſunt ad manũ Principi enſis incuruus, clypeus, claua ferrea, arcꝰ & ſagittę. Ità qui vult omnibus eſſe terrori, ſemper in metu ſe eſſe ſignificat. Dimiſſi ſunt deindè legati, quibus pro regia liberalitate multiplices veſtes & pecuniã dari iuſſit. Porrò mox miſit è ſuis, qui Auſtriam & Morauiam rapinis, incendijs & cędibus vaſtarent, quibus tamẽ magno impedimento fuêre plenis imbribus inflati amnes. Deniquè pręficitur Budę cum imperio Hũgarus quidã, qui ab ineunte ætate bello captus, Mahometanam ſuperſtitionẽ ſequebãt. Laſchus quoquè Legatus Ferdinandi è cuſtodia dimittitur, ſed paulò pòſt in Polonia decedit, & Solimannus redit in Thraciam. Obitèr redeunti narratur, Tranſyluaniam quoquè magna ex parte in fidem conceſſiſſe. Fuit is illi nuncius gratiſſimus, licèt demùm permiſerit, vt Trãſyluani in pueri regis, cui ſuprà diximꝰ Lippam regionem fuiſſe attributam, verba iurarẽt. Hodiè totum ferè Hungariæ regnum immanes illî barbari occupant, quod ſanè viri graues & cordati vel maximè deplorant. Fuit illud regnum ſub Matthia Huniade longè florentiſſimum atq; potentiſſimũ, & multis rebus fortiter geſtis, rex ille nõ modò Turcis, ſed & vicinis omnibus terrori fuit. Illo defunčto, ſub Vladiſlao, Caſimiri Polonię regis filio, Hungari regis eius benignitate & clemẽtia abuſi, ac deindè ſub Ludouico iuuene & rerum adhuc imperito rege, luxui, inertiæ, ocio & faſtui ſeſe corrumpẽdos dedidêre. De procerum quorundam regni luxu & pompa quidam grauiſſimè in ſuis ſcriptis cõqueruntur, cùm interìm regni limites neceſſarijs pſidijs deſtituti, ab hoſtibus Turcis vaſtarẽtur ac diriperent. Hoc quidẽ mirũ eſt, immò & cũprimìs miſerũ, adeò incurioſum eſſe rerũ ſuarũ, & tam ꝓpinquo

Turcæ vaſtant Germaniam.

Matthias Huniades.

pinquo hoſte vſqueadeò ſupinum agere,& ſumma pericula habere neglectui. In ea ſanè tam crudeliũ hoſtium propinquitate non luxui & faſtui,ſed placando inprimìs Numini,moribus corrigẽdis,vitijs & flagitijs exterminandis,regno opportunis pręſidijs muniendo ſtudendum fuit Sed ô cæcas hominum mentes.Ecquid hodiè faciũt noſtri Germani? An verò illi ex Hungarorũ periculo didicêre, ipſis quod ex vſu ſiet? Bonis viris id minimè videtur.Immò vt nihil ad inflammandam in nos præpotentis Dei irã deſit, non ſat habemus omnibus ſceleribus diffluere,ſed etiàm in dies nouos fingimus errores, quos ceu idola quędam ſub verbi Dei prętextu adoramus. Exiſtunt alij poſt alios,immò multi ſimul paſsìm prodeunt fanatici hoĩes,qui prodigioſis damnatorũ dogmatũ cõmentis in mille ſectas Germaniam diſtrahũt, & tamẽ habẽt ſinguli ſuos ſectatores,qui illos haud ſecùs àc Chriſti Apoſtolos ſuſpiciãt & ſequãtur. Quis ergò dubitet,nõ aliud expectandum eſſe Germanis, quàm quod Hungari iam experiuntur? Et vt nullus ſit externus metuendus hoſtis, hac religionis & rerum omnium fœdiſſima confuſione,nisì Deus propicius nos reſpiciat,Germania pereat neceſsè eſt. De Hungariæ quidem regno, cùm illic,vt diximus,pompa,faſtu, inſolentia, luxu plerique diffluerent, fertur quidam ex aulicis dixiſſe, nũquàm ſe vel vidiſſe vel audiuiſſe regnum vllum, quod maiore,atquè Hũgaria, gaudio & tripudio periêrit.

Germaniæ calamitas.

Hungarorũ luxus.

Porrò verò cùm illud opulentiſſimum regnum ademptum eſt Chriſtianis, non mediocrem feciſſe iacturam putandi ſunt. Hoc autem ſtultiſſimum fuit,quòd cùm ea eſſet in Hungaria vitiorum confuſio,rerumque deſperatio, tamen à Solimãno Turca, cùm is patri ſuo ſucceſſiſſet, non ſolùm pacem noluerũt petere, ſed etiàm Oratores eius captiuos detinue-

detinuerũt. Ea em̃ iniuria laceſſitus Turca, Hungariam hoſtiliter inuaſit, ac paulatìm eò ꝓgreſſus eſt, vt Germanię vicinior eſſe vix queat. Fuit anteà illud regnũ Chriſtiani orbis vel maximũ pręſidiũ & propugnaculũ, vt iam quotidianę clades facilè teſtantur. Tnm verò tātę ſunt illius regni opes, vt nõ Hungari duntaxàt, quàquàm illi vel maximè, vtpotè pro patria, ſed reliqui etiàm Chriſtiani om̃nes ꝓ illo conſeruando laborare debuerint, aut pro recuperando nullum non mouere lapidem. Nihil enim ferè ex ijs rebus, quarum vſus ad hominũ ſolatia & commoditates pertinet, illic deſideratur, & quæ eiuſdem generis apud alios habentur, illic præſtantiora ꝓueniunt. Magna ibì auri, argenti, cupri, chalybis, ferri copia eſt, non aliundę importata, ſed ex ipſis terræ viſceribus eruta. Plumbi parùm habet, ſtanni nihil. Salem metallicum gignit humus optimum & puriſſimum: nec deſunt aquæ, quæ ferrum in cuprum mutent. Vina profert non eiuſdem precij omnia, ſed nonnullis tamen locis eiuſmodi, quę cum Cretico de dignitate certare poſſint. Frugum & fructuum copia eſt mirabilis. Feris & auibus ſic abundat, vt ruſticis venatione vel aucupio interdicere, valdè inſolẽs habeatur, nec ferè plebeij homines minùs quàm nobiles, leporibus, damis, ceruis, apris, turdis, perdicibus, phaſianis, & id genus delicijs veſcātur. Pecus habet copioſiſſimum, vt Italię, Boemiæ, Germaniæ affatìm communicare queat, adeò vt obſeruatũ ſit, vno anno in Germaniã, idq; per ſolam viam Viennenſem, (cùm ſint plures alię viæ, per quas pecora inuehantur,) ſupra octoginta millia boũ acta eſſe. Deniquè vſqueadeò piſciũ fertile eſt, vt ferè quàm minimo vęneant, & propemodùm gratìs dentur: quanquàm fieri poteſt, vt dira horum temporũ calamitate illic quoquè rerũ precia nõnihìl creuerint, vel etiàm irato Deo, eorum, quę

Hungariæ opes.

Vis aquarum.

Copia pecoris.

Vbertas piſcium.

quæ diximus, minor hodiè prouentus ſit, vt intra paucos annos alibì quoquè paſsìm videmus omnium rerum maximam extitiſſe caritatem: ſed id non tam regiōis, quàm hominum, vitio tribuēdum eſt. Apud Budam, quæ Hungariæ regia eſt, multæ ſunt aquæ calidæ, quas thermas vocamus, quarũ aliæ regiæ, aliæ communes ſunt, lauãdis hominum corporibus valdè opportunæ: aliæ verò, niſì refrigerētur, balneis non ſunt idoneæ. adeò enim feruent ex his quędam, vt in eas miſſum ouum, celerrimè elixetur. Sed iuxta has fons eſt aquæ frigidæ, ità propinquus calidæ, vt in eodem veſtigio calida & frigida ſimul hauriri poſſit. Hę, quas diximus, thermę apud Budã aliæ ſuperiores, aliæ inferiores dictę ſunt, quòd alię ſupra, aliæ infra vrbem ſint. Turcæ hodiè (quippe qui mirificè lauacris & balneis ſtudēt, & aquas præſertim fluentes, ſummo honore dignantur, quibus etiàm crebriùs per diem nō modò ob corporũ, ſed etiàm animarũ ſordes abluendas vtuntur) has thermas egregiè ornârunt, apud vtraſque ceu cœnobijs quibuſdam extructis, in quibus Deruiſæ degunt, qui ferè apud illos ſunt tales, quales apud nos Monachi è mēdicitate viuētes. Habent enim etiàm illi turpiſſimi Mahometis cultores ſuos Monachos, quemadmodùm & Ethnici ſuos philoſophos, & Indi Gymnoſophiſtas, quorum iſti Deruiſæ quędam videntur eſſe reliquiæ. Sæuiunt em̃ in corpus ſuum vel inuſtiōe ſtigmatum, vel nouaculæ inciſione, vel vtroque modo. Ità habet ſatan etiàm ſuos Monachos. Ecquis verò hoc illi inuideat, cùm habeat & ſuos martyres, ſicut hodieq; videmus multos hęreſeos nomine damnatos, alacres & iucũdos mortem excipere? Ex his Monachis cuidã ſacellũ apud Budam extructũ eſt, qui dũ viueret, Numinis cuiuſdã loco à Turcis habitus, nũc defunctus & illo in loco cōditus, religiosè ab illis miſeris colitur, cùm alioquì

Thermæ Budenſes.

Turcę crebrò lauant.

Deruiſæ, Monachi Turcici.

quì diuorum imagines ex templis omnibus eradãt. Porrò Buda ipſa vix vlli totius Europæ vrbi ceſſerit, vel amœnitate ſitûs, vel cæli ſalubritate, vel fœcunditate ſoli, vel aliarũ quarũlibet rerũ vitę degẽdæ cõducibilium, aut etiàm ad ſplendorem & luxũ pertinentiũ vbertate. Atq; hoc tam omnibus rebus florentiſſimum regnum nulli magìs atquè Chriſtiani Chriſtianis eripuerunt, dum cõtra Chriſtianos Chriſtianorum iuratiſſimi hoſtes accerſuntur. *Budę encomion.*

Per hoc tempus, quo Turcæ Pannoniam occupant, duo Galliarum regis Franciſci legati, miſſi ad Turcarum principem, à Cęſarianis intercepti, in Pado flumine interficiuntur. Alter ex his Antonius Rinco nomine, ab Hiſpania exul, capitis pœna damnatus, putatur iure potuiſſe cædi, quòd ad hoſtes transfugiſſet, & omnibus Cęſaris imperij finibus prohibitus, nihilominùs auſus fuerit in hoſtilis terræ flumine nauigare. Sed vtcunquè ſit, ea cædes, licèt præfectus Cęſaris Alphonſus Vaſtius ſe planè inſciente factam crebrò teſtaretur, cruẽtiſſimo bello anſam dedit. Contigit tum ex Hiſpania venire Georgium Auſtriacum, Maximiliani Cęſaris filium nothum Archiepiſcopum Valentinum. Is Lugduni in carcerẽ conijcitur, necis, quam diximus, vlciſcendæ cauſa. *Legati Gallorum cæſi.* *Georgius Auſtriacus capitur.*

Hoc fermè tempore Franciſcus Antonij Lotharingię Ducis filius, Chriſtianam Chriſtierni Daniæ regis filiam ducit in matrimonium. Id nõ valdè gratum fuit Gallorum regi, ꝙ Chriſtianam ex Cęſaris ſorore Iſabella, Chriſtierni regis coniuge, natã non eſſet neſcius. Venerũt ꝑ id ferè tẽpus in fœdus Gallicũ Chriſtianus & Guſtauꝰ Danię & Suedię reges, ambo Luteranæ doctrinæ addicti, poterantq; Caroli Cęſaris res iam planè deſperatæ videri, tot regibus in illum cõſpirantibus, niſì pium principem ſibi defendendum ſumpſiſſet præpotens Deus, maximè

ximè cùm hocipſo anno non minimam cladem in Africa accepiſſet, vtì iam dicemus.

Cęſare Carolo in Comitijs Ratiſponēſibus multum temporis componendæ religiōis cauſa fruſtrà cōſumente, Turca (vt diximus) Pannoniā ſibi vendicat. Ea re comperta, Cęſar vt diuerſis bellis tyrannum diſtineret. In Africā expeditionem parat: quò tamen etiàm nō mediocriter eum pertrahebāt Hiſpanorum querimoniæ, qui à Turcicis prędonibus, quos apud Algerium, ſiue Argieram Aſanaga Barbaruſſæ præfectus in Sardinia natus, ſed abiurato Chriſtianiſmo, Mahometanam ſuperſtitionem cōplexus, fouebat, grauiſſima in Hiſpaniæ littoribus, damna patiebantur. Multa tum in Cæſarem etiàm à quibuſdam proceribus ſcommata iactabātur, ſed quæ ille magno animo contemneret. Interìm tamen & ipſe Pontifex Maximus, & Andreas Auria, atque Alphonſus ob impendentem hyemem magnoperè ab Africana hac profectione eum deterrebant: verùm ille manſit in propoſito, easque Pontifici ſui conſilij rationes expoſuit, vt eum Pontifex prolixè demùm laudaret. Vbì ex Germania venit in Italiam, vbiquè incredibili ſtudio excipitur, pręſertìm Mediolani, cùm ille interìm tantus princeps, omnibus eius viſendi deſiderio ardentibus, non niſì in atra penula & vili pileolo ſe ſpectandum præbuerit, atque etiàm in oculo eius parùm hilari animus mœrore affectus appareret, tanquàm præſagire videretur cladem, quæ pridiè ad Budam accepta fuerat. Cum Pontifice apud Lucam in colloquium venit: qua in re laudanda eſt eius propè decrepiti Pontificis pietas, qui multis ab hoc itinere, tanquàm certam illi mortem allaturo, eum deterrentibus, nullo pacto adduci potuit, vt communi Reipublicæ ſaluti deeſſet. Crebrò ille dicebat: Quorsùm vitam hanc extraxiſſe attinet, niſì vt hęc ſuprema officia

Cæſaris expeditio Africana.

Modeſtia Caroli Cęſaris.

officia iam in ruinam propendenti Reip. qua poſſu-
mus fide pręſtemus? & certè optatius erit commu-
ni omnium expectationi, etiamſi ea re mors oppe-
tenda ſit, ſatisfeciſſe, quàm turpi ignauia vitę ſpatia
extendiſſe. Quòd ſi verò conatus noſtros non par
ſequetur effectus, habebit tamen ad omnem poſte-
ritatem optima certè voluntas præclari ſtudij ho-
neſtam famã. Hoc ſpatio, quo Lucę ſunt, ter Cęſar
ad mutua colloquia Põtificem adijt, Pontifex Cę-
ſarem ſemèl. Admiſſus eſt quoq; Franciſci regis le-
gatus, qui Fregoſium & Rinconem captos repete-
ret: nondùm enim conſtabat mortuos: palámque
Cęſar teſtatus eſt, quicquid illis accidiſſet, diſſimu-
lato habitu nomen ſuum celantibus, id ſuo iniuſſu
& ſe ignaro penitùs accidiſſe. Petebat Franciſcus
rex pro filio ſuo Carolo Mediolanenſem principa-
tum, ſed Cęſar ſuum ius grauiſſima oratione expli-
cabat, aitque Gallum cæco liuore corruptum, ſuæ
inuidere fortunę, multaq; alia, quę hîc referre nihil
attinet. Deniquè in eo colloquio decretum eſt, vt
quod Cęſar vehemẽter optabat, Concilium in an-
num proximum indiceretur. Cęſaris copiæ omnes,
quas ad hoc bellum conſcripſerat, ad vigintiduo
millia erant peditum, & paulò ſupra mille equites.
Vbi ad Africam ventum eſt, Cęſar biduo expecta-
uit Hiſpanos, magno quidem exploratę propemo-
dùm victoriæ & exercitûs ſui detrimento. Interìm
mittit ad Aſanagã prȩfectum Algerij, vt vrbem de-
det. Ille cõtemptìm reſpondet, licèt Cęſar multa li-
beraliter pollicerctur. Erat Aſanaga in Sardinia na-
tus, & Chriſtiana religione initiatus, ſed eam, vt di-
ximus, abiurârat. Hortabatẽum Cęſar, vt veri nu-
minis cultum reciperet. Omnibus verò ad vrbem
oppugnandã egregiè cõparatis, dũ tormenta expe-
ctantur, eccè tibi repentè imber à prima ſtatìm vigi-
lia maximè gelidus & ꝓcelloſus tota nocte in exer-

Colloquia Pontif. & Cæſaris.

Copiæ Cæſaris.

Tempeſtas ſæua.

citum cōtinēter effuſus, multùm illi moleſtię & detrimēti adfert, ſęuiſſimaq; tempeſtas naues mirè iactat. Nō deſunt illi opportunitati Turcę equites & Mauri pedites, magnoq; impetu in noſtros irruentes, nō paucos trucidāt, ſed mox à noſtris in fugam cōpelluntur. At rursùs Barbari in noſtros ſæuiunt, eosq; vehemēter affligunt, quibus tum Cęſar ipſe, in tāta rerū difficultate prorsùs imperterritus, cum Germanis opportunè opem tulit. Verùm cùm nihil remitteret immaniſſima tempeſtas, multęque naues ſub militum adſpectu colliſæ & confractæ mergerentur, adeò vt de neceſſario commeatu nō immeritò timor omnes inuaderet, Cęſar incredibili conſtantia & ſerena vultûs alacritate omnium animos recreabat: nullum militaris prouidentię, nullū humanitatis officium prętermittens, caſtris cōſtitutis & firmatis contra barbarorum vndiquè volitantium incurſus, iubet vt defeſſi duces ſe dent quieti cōſolatur ſaucios milites, & in ea tabernacula, qua contra vim ventorum pertinaciter ſubſtiterant, referri ac foueri curat, ſibijpſi interìm loricato & ma defacto minimè parcens. Deſiderauit eo die ab hoſtibus cęſos milites circiter trecētos. Aliquot etiān nautę cum multis ęneis tormentis merſi periêrunt Iam alimenta deficiebant, coactusque eſt Cęſar ma ctatis equis exercitum ſuſtentare. Hoc autem in illo principe obſeruatu dignum eſt, quòd cùm tanti rerum difficultatibus vrgeretur, non eſt impatientię agitatus ſtimulis, nec ſtultum aliquid cōtra Dominum locutus eſt, ſed eum potiùs placare ſtudui pura peccatorū confeſſione, & ſacroſanctę Eucha riſtiæ perceptione, ad hęc pietatis opera totum etiām exercitum prouocans: cumq; & ducibus & militibus Algerium facilè expugnari poſſe videretur non conquieſcentibus ventorum iris, militem i naues ſe recipere iuſſit, dicens, ſe mâlle vnum Chriſtianun

Naues eliſæ.

Cæſaris cōſtantia & pietas.

Iob 1.

Exemplum memorabile.

ſtianum ſeruare, quàm mille Mauros, Turcas, Pœnosque occídere. Hoc idem ſatìs tum quoquè declarauit, cùm iuſſit equos ad vnum omnes in mare proijci, vt in nauibus locus ſupereſſet militi reducendo. Multæ enim naues periêrant, nec poterant vel anguſtè capere militem eæ quę ſupererant. Mâluit autē pius princeps equos perire, quàm milites, licèt illa nobilium equorū iactura vehementiſſimè perſtringeret dominorum animos. Poſt omnia demùm maris ſuperata diſcrimina, licèt rursùs oborta tēpeſtate, multi in ipſo reditu periêrint, & publica parſerit fama, Cęſarem vndis abſorptum interijſſe, milites paſsìm incolumitati reſtituti, canebant, Alibì Carolus agmina, Algerij ſeſe, & aera, & maria vicit. Nihil enim tantę clades infractum illius principis animum è ſuo ſtatu dimouerunt: quanquàm nō omninò temeritate quadam caruiſſe videtur, quòd uſque adeò alieno tēpore importuoſum Africę litus tentare voluit, pręſertim multis id diſſuadentibus. Verùm nonnunquàm bonus dormitat Homerus, & certè optimus pij principis animus laudādus eſt, licèt parùm ex ſententia ſucceſſerit. *Fortitudo animi in Cæſare.*

In Anglia hoc tempore iuſſu regis Henrici capitali ſupplicio affecta eſt Margarita Sarisbirienſis, Georgio Edouardi quarti fratre germano nata. Nihil ei ad euadendū ſupplicium cōtulit neq; generis antiqua claritudo, neq; totius vitę ſpectata integritas, neq; ætas exacta, quippe quę iam annum ætatis ſeptuageſimum exceſſiſſet. *Margarita Sarisbirienſ. trucidatur.*

Circa hoc ferè tēpus exceſſit è viuis Nūburgēſis Epiſcop⁹. In ei⁹ locū Canonici delegerūt Iuliū Pflugiū, virū & generis nobilitate & ſpectata eruditiōe conſpicuū. Sed huic electioni ſe oppoſuit Saxoniæ Elector, aitq; eá abſq; ſuo cōſenſu fieri nō potuiſſe: repellebat aūt ꝓptereà Pflugius, ꝙ Luteri euāgelio aduerſaret. Porrò ab electore in locū ei⁹ intruſus eſt

Nicolaus Amſdorffius, inſignis Luteran9, quem ta- men aliquot annis pôſt expulit Carolus Cęſar, re- ſtituto Pflugio. Et vt magìs etiàm miretur Lector, Amſdorffium Luterus inaugurauit. Bella profectò rerum mutatio. Apoſtata vilis, hoſtis Pōtificis, ipſe ſibi Saxonicum vendicat Papatum, & nulla autho- ritate prędıtus, creat epiſcopos.

ANno 1542. recruduit bellum calamito- ſiſſimum inter Carolum Cæſarem & Franciſcum Galliæ regem. Cæſar fere- batur fluctibus maris obrutus. Itaque multa offerebatur Gallo occaſio belli gerendi. Erant tum res Chriſtianorū valdè afflictę, Turcis in Hungaria graſſantibus, & Germanię dira queq; minitātibus, hęreſibus quoquè mirū in mo- dum ſerpētibus, & in varias formas abeuntibus: at nihilo minùs Galli Mediolanū ſibi modis om̄ibus repetēdum cenſebant. Itaque multis locis exercitu quintuplici Cęſaris ditiōes ſibi inuadendas ſumūt. Actum videbatur de Cęſare: ſed ſi Deus pro nobis, quis cōtra nos? Magnum pręſidium contra aduer- ſa omnia eſt pietas in Deum, qua Carolus Impera- tor egregiè præditus fuit. Galliæ verò rex Medio- lanum iure ſibi deberi putabat, iusque ſuum mini- mè ſibi negligendum ratus, arma corripuit. Huc ac- ceſſit cædes Fregoſij & Rinconis, quam vlciſci vo- luit. Annam Momarantium magiſtrum equitum, quem Coneſtablium Galli vocant, fertur eo nomi- ne à ſua gratia & functionis ſuæ adminiſtration[e] amouiſſe, quòd illi induciarum cum Cæſare paci- ſcendarum parùm commodus author fuiſſet. Igitu[r] rebus omnibus ad bellum comparatis, duos filio[s] ſuos cum inſtructis copijs mittit in Cæſaris fines Henricum in citeriorem Hiſpaniam, Carolū in Lu- cemburgenſem regionem. Henricus quidem ad Py- renęos montes perrexit, vt Perpennianum occupa-

Galli inua- dūt ditiones Cæſaris.

Rom. 8.

Henricus regis Gal- lorū filius,

rei

ret: Verùm eius conatus Hiſpanorum ducum vigi-
antia facilè eluſit. Sunt qui putent id oppidum nõ
lifficulter expugnari potuiſſe, ſi Henricus maiori
eleritate fuiſſet vſus. Tandèm re infecta retrò abijt
d patrẽ ſuũ. Carolus verò, maximę ſpei adoleſcẽs,
n expugnandis aliquot Lucemburgenſis principa-
ûs oppidis ꝓſperos inprimìs ſucceſſus habuit, ſed
tà tamẽ, vt paulò poſt eius diſceſſum Cęſaris exer-
itus omnia è Gallorum manibus breuì extorſe-
it, vno dempto Iuodio, quod mirificè communi-
um, Gallis per id tempus adimi non potuit. Hoc
ello Galli Danuillerum cum arce mirãdę vetuſta-
is & ſtructurę eximię incẽdunt & euertunt: itemq;
lias aliquot vrbeculas & caſtra. Arlunum quoquè,
ùm ędificiorũ magnificẽtia, tum ciuium frequen-
ia & opibus percelebre oppidum, cùm ſe ciues ſal-
is corporibus dedidiſſent, funditùs diruunt. Lucẽ-
urgò ſex millium Germanorum pręſidium impo-
unt. Alius Gallorum exercitus, duce Vindocinen-
 principe, in Atrebates atque Morinos impetum
acit, & aliquot caſtella occupat. Nec Pedemontio
b hoſte licet eſſe ſecuro. Nam ibì quoquè Gallicæ
opiæ, ductore Guilelmo Langæo, hoſtiles decla-
ant animos. Verùm hac in re conſilium regis mini-
nè probatur, qui ſuum militem in tot partes diſtra-
erit parùm feliciter, vtì rei probauit euentus.

Carolus Franciſci filius.

Nec tamen contentus rex Franciſcus tot locis in-
aſiſſe Cęſarem, etiàm Longeuallum mittit in Ger-
naniã, qui ex Sicambris & Menapijs, adiuncto ſibi
ellicę rei peritiſſimo Martino Roſſemio, aliquot
nillib⁹ peditum & equitũ coactis, cùm iam in Ger-
nania inferiori bellũ nemo ſuſpicaretur, propter-
à quòd valida Germanorum manus in Pannoni-
m abijſſet, Belgium inuadit, horrendiſque paſsìm
ncendijs & flagitijs deſignatis, parùm abfuit, quin
roditione Antuerpiam, longè opulẽtiſſimum Eu-

Gallo militant Germani.

Belgij deuaſtatio.

ropæ emporium, caperet, Louanium quoquè celeberrima Academia inſigne oppidum, dolo in poteſtatem redigeret. Verùm ille quoq; exercitus, pręterquàm quòd miſeros & innoxios agricolas incenſis pagis innumeris ad ſummam inopiam redegit, nihil laude dignum geſſit, & tandèm Aureliano principi Carolo ſe in Lucemburgenſi ditione coniunxit. Hæc ſæua Belgicæ vaſtationis procella eo fuit calamitoſior, quòd nullum eſſet bellum indictum, & planè imparati obruerentur. O ſi ſcirent Principes, quàm immaniter peccent in Deum, dum ità crudeliter ſæuiunt in turbam innoxiam, & rapinis atq; incendijs omnia longè & latè populantur, profectò cunctantiùs bella ſuſciperent. Dum enim miſeri ſic opprimuntur, clamant haud dubiò in cælum, nec Deus deſpicit miſerorum gemitus.

Conuentus bini Principum.

Hoc anno bini ſunt Principum conuentus habiti, alter Spiræ, alter Noribergæ. Vtrobiquè præcipuè deliberatum eſt de expeditione contra Turcas in Pannonia. Decreta ſunt ſubſidia ex tota Germania, quibus pręeſſet Ioachimus Elector Princeps Brandeburgicus: ſed oleum & opera perijt, manſitque Peſtum & Buda, vt priùs in Turcę poteſtate: quin & de exercitu, qui fuit ampliſſim9, multa millia morbi contagione periêre. Miſerat eò Paulus Pontifex ad tria millia peditum, qui hoc bello ſtrenuam nauârunt operam. Hoc tempore Luterus libellum edidit de precibus cõtra Turcas, ſiue Concionem caſtrenſem vel militarem, planè contrariam alijs quibuſdam ſcriptis ſuis. Ex hoc libello multa recitat Sleidanus, ſed homo verſutus de induſtria id omittit, quòd Zuinglium Luterus medium inter Anabaptiſtas & Thomam Monetarium, ruſticæ ſeditionis in Germania authorem, collocat, cauſamque ferè omnem Turcicæ ſæuitiæ in Zuinglianos confert. Habet etiàm in eodem libello Luterus

precatio-

precationem contra Turcas, in qua Romanum Pō-
tificem cum diabolo & Turca coniungit, vt in eum
rectè quadret illud Dauidis, Fiat oratio eius in pec-
catum. Multi tum hortabantur Tigurinos, vt eam
Luteri calumniam à ſe & Zuinglianis depellerent:
verùm illi priuatis ſeſe ad amicos eos literis excu-
ſaſſe contenti, à publico bello abſtinendum cenſe-
bant. Quòd Sleidanus Luteri exitioſa ſcripta tam
prolixè non vno loco recitat, omiſſis tamen quæ
ipſorum cauſam lędant, hominis arguit malum ani-
mum & nocendi libidinem. Multum certè ocij illi
fuerit oportet, vt tantum & temporis & operæ in
perlegendis & transferēdis eius blaſphemijs pone-
re non dubitaret. Vult ſcilicet vir bonus, vt quam-
plurimi Luterico fermento corrumpantur. Hęc illi
cauſa eſt tot chartas Luteri paradoxis ad nauſeam
uſque commemorandis opplendi. Sed cur omittit
honorificam Zuinglij ſcilicèt mētionem? Quia vi-
dit impoſtor eā deſtruere aut certè p̄grauare partes
Sacramentariorum. Hoc nimirûm eſt hiſtoriā bona
fide texere, & rem Euangelicā ſinè fraude prodere.

Luteri inſolentia.

Pſal. 108.

Exercitus Cæſaris, recuperatis oppidis agri Lu-
xemburgenſis, cùm in Galliam irrueret, grauiſſima
aëris intēperies tanta rabiei pertinacia illis ſeſe ob-
iecit, vt non pauci equites & pedites partìm pluuia,
partìm frigore enecti ſint. Itaque Galliæ vaſtandæ
conſiliū in aliud tempus reijcitur, moxque in Bra-
bantiam reuerſi, Iuliacenſem regionē populabundi
inuadunt, bellumq; latiſſimè circunferentes, Durā,
Iuliacum, Zittardiam, Hinsbergum, pluraq; alia op-
pida & arces ſubigunt, impoſito præſidio locis op-
portunis. Multa ibì quoquè damna data ſunt miſe-
ris hominibus, & penè incredibilis præda abacta, vt
par pari relatum videretur. Superuenit autem Prin-
cipis Iuliacenſis exercitus, & eos retrocedere com-
pulit, Manſerunt tamen Hinsbergi nō pauci, itemq;

Tempeſtas infeſta militi.

Iuliacenſis regio vaſtatur.

Suſteriæ & Duræ. Qui Zittardiæ erant, deſtructis muris, ad tutiora ſe loca cōtulerunt. Circa Nouembris initia magnam cõmeatûs copiam in Hinsbergum Brabāti important, idem facturi apud Duram, niſi eos principis Iuliacenſis copiæ deterruiſſent: Vbi ſe in tutiora recipiunt, hoſtilis exercitus abeūtes inſequitur: atrox pugna præter expectationem in tenebris committitur, eademque aliquot hincindè cæſis dirimitur.

Per id tempus Princeps Guilelmus Zittardiam vallo egregiè munit, aliquot præſidij cauſa relictis illic cohortibus. Idem facit Iuliaci. Demùm extremo Decembri Duram Cęſareanis extorquet, rebus tamen & corporibus ſaluis. Deditione enim recepit.

Dura occupatur.

Hēricus Anglię rex Catharinam Hauardam, quā, Principis Cliuenſis ſorore repudiata, ſibi cõiugem adſciuerat, adulterij nomine, quod cum Durantio & Culperio nobilibꝰ perpetrâſſet, capite plectit, & Catharinam Pariam viduam, ſexto matrimonio ſibi copulat.

Sextū Angli matrimonium.

Hac æſtate innumera ingentiū locuſtarum turba Italiá citerioré, & in Germania Sileſiá, Miſniamque multa clade affecit. Habebant digiti longitudinem, turgida capita, vētres obeſos & ſanie refertos. Itaq; extinctæ, intolerabili fœtore aërem corruperūt, vt etiàm corui, cornices, accipitres, alięque aues, cadaueribus alioquì inhiantes, ferre nequiuerint.

Locuſtæ immanes.

Bellum atrox inter Scotos & Anglos terra marique feruet, & Iacobus V. Scotiæ rex, anno ætatis 33. vnica filia, vixdùm in lucem edita, regni hærede relicta, moritur.

Fuit hic annus ferax monſtroſorum infantū, & pecuinorum fœtuum diuerſis in locis.

Indictum eſt hoc anno à Paulo III. Concilium Tridenti.

Saxoniæ

Saxoniæ elector & Lantgrauius Haſſiæ cum fœderis Smalcaldici ſocijs Henricum Brunſuicenſem principem, Catholicæ religionis acerrimum vindicem, omnibus ditionis eius finibus eijciunt, compelluntque ad Cæſarem fugere in Hiſpaniam. Dehortatus eos fuit Ferdinandus rex, nè bellum facerent Henrico: ſed illi cauſas belli explicant, ſeq; rectè feciſſe cõfirmant. Metus erat, nè inteſtinum hac occaſione bellum in Germania exiſteret, quo nihil potuiſſet accidere calamitoſius, noſtris pręſertim in Hungaria cum Turcis parùm feliciter dimicantibus, in ſummam Germanici nominis ignominiam. Nam cùm eſſet copioſiſſimus & potẽtiſſimus equitum & peditum exercitus, nihil tamen effectum eſt, hoſtibus Turcis effusè ridẽtibus Germanorum militum ſocordiam, nec dubiam ſpem de tota quandoquè Germania felicibus auibus occupanda concipientibus. Nunquàm autem tot clades, totq; probra ex illis ſpurciſſimis mancipijs Germania accepiſſet, ſi non religionis diſſenſio animorum quoquè concordiam & mutuam beneuolentiam abrupiſſet. *Dux Brunſuicenſ. debellatur.*

ANno 1543. Tigurinæ Eccleſiæ miniſtri non contenti verſione Luteri, nouam Bibliorum tranſlationem edũt. Exemplum eius typographus Chriſtophorus Froſchouerus mittit Lutero, maximam ſcilicet à Papa Saxonico initurus gratiam. Ecquid verò Luterus? Concoquerè ne potuit tantam cõtumeliã, vt noua verſiõe eius interpretatio haud obſcurè taxaretur? Scribit Froſchouero, nè qcquã deincèps ei mittat, quod à Tigurinis miniſtris profectũ ſit: Se nihil cum illis cõmercij habere, libros eorũ nec recipere nec legere velle: Nã Eccleſias Dei cum eis cõmunicare non poſſe: Multos quidẽ illos ferre labores, ſed fruſtrà, quãdò & ipſi iam damnati *Tigurini vertunt Biblia.* *Luterus proſcribit Tigurinos.*

ſint,& alios quoquè homines miſeros ſecũ trahant in Tartara: Se itaq; damnationis & blaſphemię illorum nolle eſſe participem: ſed quoàd vixerit, eos & precibus & libris oppugnare conſtituiſſe, &c. Si nõ ſat habent Zuingliani, à Romano Pontifice eſſe damnatos, ſaltèm nè cõtemnant dãnationem Papę Saxonici, qui Euangelium ſe primũ iactat inuexiſſe in Germaniã. Verùm quatenùs quidem Luterus ſęuit in Romanum Põtificem & veterem religionẽ, hactenùs eſt Euangeliſta Chriſti, tertius Elias, & neſcio quid nõ: Vbì autem Zuinglianos quoquè perſtringit, iam non Chriſti ſpiritus, ſed diabolus loquitur per eum. Sic enim Tigurini de illo ſcribunt: quaſi verò contumelia ſit, iam olìm in Berẽgario damnatæ hęreſis excitatores pſcindere: porrò facinꝰ apoſtolicum, inuehi in ſummum Pontificẽ, & Eccleſiæ Catholicæ, velint nolint hęretici, Paſtorem, cui in
Ioh. 21. Petro dictum eſt, Paſce oues meas. Et quarè tandèm non vident homines, quàm abſurdos habeant magiſtros, qui cùm in Papiſtis, vt ipſi vocant, hoc vel maximè damnent, quòd non verbo Dei, ſed humanis conſtitutionibus nitantur, quod tamen ipſi turpiter mentiuntur, tamen ſe inuicèm ferre non volunt, licèt vtrinquè nihil niſì purum Euangelion crepent? Hìc quoquè altum eſt apud Sleidanum ſilentium de Luteri iſta reſpõſione ad Froſchouerũ, qua tam atrociter damnat Tigurinos. Sic nimirùm expediebat cauſæ, quam defendendam ſuſceperat Sleidanus. Sed vbì interìm fides hiſtorici, quã ipſe de ſe pollicetur? O quàm multa eſſent in illo homine annotanda, ſi tempus & inſtitutum pateretur. Legant ſanè Sleidanum, qui bonas horas peſſimè collocatas volũt: viri cordati, ſat ſcio, hominis impudentiam & vafriciem deteſtabuntur.

Zuinglij opera eduntur Nè verò Tigurini nimiùm diù Lutero tacuiſſe viderẽtur, opera Zuinglij colligũt, Germanicè ab il-

lo

lo ſcripta,ab eius genero Rudulpho Gualtero Lati- *magno dolore Luteranorum.*
nè transferri curant,tantumq; theſaurum in lucem
edunt,vt aliæ quoquè nationes ſcire poſſint,quàm
egregius vir Zuinglius fuerit. Illis operibus pręfixa
eſt pro Zuinglio eiuſdẽ Gualteri Apologia ad Ca-
tholicam Eccleſiã, (ſic enim vocant ſuã ſynagogã)
in qua inter cętera aduerſariorum obiectionibus &
criminationibus reſpondet. Vę tibi Lutere. Eam q-
dem operum Zuinglij editionem Luterani permo-
leſtè ferebant,vt ſcribit Zuinglianus quidam.

Huius anni menſe Ianuario,dum Carolus Cęſar *Comitia Noribergæ.*
eſt in Hiſpanijs,Comitia Noribergę habẽtur. Mor-
tuus eſt illic Chriſtophorus Epiſcopus Auguſtanꝰ,
Cæſaris in eo conuentu legatus,habuitq; ſucceſſo-
rem Ottonem Trucceſium, poſteà Romanę Eccle-
ſiæ ampliſſimum Cardinalẽ,multis corporis & ani- *Proteſtãtes ſuã cauſam tuentur.*
mi dotibus valdè inſignem. In his Comitijs Prote-
ſtantes ſe purgant apud Ferdinandũ & Cęſaris le-
gatos de profligato Brunſuicẽſi principe, aiunt re-
ctè atq; ordinè ſe feciſſe:petũt amoueri Iudices Ca-
meræ,& alios cõſtitui, & quædã alia: adduntq;,ni-
ſi ſic fiat,quẽadmodùm ipſi petunt,non poſſe ſe de
bello Turcico quicquã ſtatuere. Henricus Princeps
ad Camerã accuſãrat Proteſtantes, ſed illi Cameræ
Iudices prorsùs reſpuebãt. Reſpõdit illis Ferdinan-
dus & Cęſaris legati,iam indictũ eſſe conciliũ,Cæ-
ſarẽ aduẽtare,indicta cauſa nõ poſſe amoueri iudi-
ces Camerę,Henrico principi ſua repetẽti nõ poſſe
ius denegari,& pleraq; alia. Verùm Proteſtãtes aiũt
ſe Conciliũ non approbare,&c. Interìm nihilo mi-
nùs decretum facit Ferdinandus cum reliquis ordi-
nibus de certis quibuſdam rebus, cui decreto Pro-
teſtantes ſe minimè cõſentire profitentur. Quis nõ
videat, quàm hæc ad certam Germaniæ perniciem
pertinuerint,nisì Deus nobis pepercisſet? Has ani-
morũ offenſiones & diſſenſiones peperit nobis Lu-
teri

teri Euangelion,cuius protaſin longè triſtiſſimam iampridèm vidimus,cataſtrophen verò longè turbulentiorē expectamus.Turca demùm vel Moſcouita docebit nos recta ſapere.

Concilium ſuſpēditur. Miſit hoc anno tres Cardinales legatos Paulus Pontifex ad Concilium Tridentinum,ſed feruente bello inter Cęſarem & Gallum,in aliud tēpus prorogatum eſt. Quæ enim poterat ſpes eſſe Synodi peragendæ,dum inter ſe infeſtis ſignis concurrerēt præcipui orbis Chriſtiani reges?

Obitus Ecciĳ & Pighĳ Mortui ſunt eodem anno intra vnius menſis ſpatium duo clariſſimi viri Iohannes Eccius & Albertus Pighius, inuictiſſimi Catholicę doctrinæ ꝓpugnatores.Eccium acerbè perſtringunt Euangelici: ſed ſi om̄es ſuos grammaticos theologos in vnum conflent,vix Eccio parem efficient.Dictio eius non admodùm elegans eſt, ſed ſolidè doctum fuiſſe res ipſa loquitur:nec Græcæ & Hebraicæ linguæ rudis fuit.Memoria tenaciſſima plurimùm illi contulit, & pręterquàm quòd veteres Patres ſtudioſè legit, etiàm in ſcholaſticis diligenter verſatus eſt.Horum temporum ſcioli pleriq; ſcholaſticos ſcriptores ob ſermonis barbariem planè cōtemnunt, ipſi vel hoc ſolo nomine meritò cōtemnendi: quaſi eruditio à verborū phaleris,& non ab ipſa potiùs rerū cognitione,petēda ſit.Multi hodiè verſantur in veterum Patrum lectione,contemptis ſcholaſticis:ſed quantùm illi in ſolida Theologia proficiant,res ipſa declarat. Nec immeritò noſtri Euangelici Scholaſticos oderunt,cùm non ignorent ab illis affatìm tela ſuppeditari,quibus ipſi conficiantur. Quòd enim quæſtionibus ſua ferè tractant,ingeniorum exercitandorum cauſa id faciunt, vt poſſint in̄ promptu habere argumenta, quibus hęreticorum commenta elidantur.

Scholaſtici Doctores minimè contemnendi.

Franciſcus Gallorum rex ſcribit literas ad ſummum

mum Pontificē, quibus vehementiſſimè perſtringit Carolum Cęſarem, iamque animo totus in bellum inclinatus, ſuis extraordinarium imperat ſtipendiū quinquaginta millium peditum. Copijs omnibus equitum & peditum coactis, in Hannoniam proficiſcitur, Landreſiū capit, mirificè cōmunit, & Landæ viro egregiè militari ſeruandum committit. *Gallus perſtringit Cæſarem.*

Per hoc ferè tempus Hermānus princeps elector & Archiepiſcopus Colonienſis, à quibuſdam deceptus, Martinum Bucerum Argentorato Bōnam acceſſit, religionis quandam reformationem, vel potiùs deformationē eius opera inchoaturus. Fuit ille princeps natura vir bonus, & in miſeros ac egenos benignus & liberalis, ſed parùm doctus. Itaque nō mirū eſt, potuiſſe eum Buceranis fallacijs facilè circunſcribi. Bucerus, vbì Bonnā venit, iubēte Epiſcopo concionatur ad populum. Ea res non parùm offendit Reuerēdum & illuſtre maioris ædis Capitulum, Clerum omnem, & totam Vniuerſitatem Colonienſem. Hortantur igitur Epiſcopum, vt deſertorem monachum reijciat: ſi non habeat idoneos concionatores, ſe curaturos vt hàbeat. Ille contrà manet in propoſito, velle ſe reformare ait diœceſin ſuam. Cùm illi è diuerſo obijcerent, ſi quid tale vellet, non debere id ipſis inconſultis ex canonum p̄ſcripto facere, nec ea in re vti opera votifragorum monachorum, Bucerus in ſuî defenſionem ſcriptū edit librum, multis tetris erroribus, fœdis mendacijs & atrocibus in catholicos calumnijs ſcatētem, qui eſt mox ab Vniuerſitate & Clero Colonienſi contrario ſcripto egregiè confutatus. Verùm Epiſcopus, quibuſdam eum inſtigātibus, etiàm Melanchthonem à Saxone petit, nec ille ſolus venit, ſed præter eum etiàm Piſtorius, Sarcerius, & eius farinę plures. Ab his liber quidam de Reformatione inſtituenda conficitur, præcipuo architecto Bucero. *Elector Colonienſ. res nouas molitur.* *Bucerus cōcionatur Bonnæ.* *Melāchthō cū alijs venit ad Epiſcopum.*

Hunc

Hunc librum Epiſcopus mittit Clero ſummę ædis Colonień, vt ſi poſſint, vera ratione confutent: ſin minùs, nouerint eum proximo Ordinum Diœceſis ſuæ conuentu, qui tum imminebat, librum publicaturum, & eam Reformationem executioni daturũ. Scriptum eſt igitur intra tres hebdomadas Antididagma contra hanc peſtilentem reformationem, & primarij Cleri nomine miſſum eſt Epiſcopo cũ demiſſis admodùm precibus, quandoquidem Buceri librum nulla ratione admittendum perlegiſſet, etiam Antididagma ſuum vtì nè legere grauaret. Porrò legitimam Reformationem non modò non recuſare, ſed cumprimìs etiàm cupere ſe ſcripſerunt. Ad extremum orant, vt minimè probatos illos concionatores à ſe dimittat. Hiſtoriam hanc Sleidanus longè aliter narrat, quàm deceat bonum virum. Inter cætera ait, etiàm à Pontificis legato & Cęſare in Comitijs Ratiſponenſibus iniunctum epiſcopis, vt in ſuis quiſq; finibus piam emendationem inſtituerent: Scilicèt ignorabat Sleidanus nihil voluiſſe minùs Legatum & Cęſarem, quàm vt Bucerus ad eam rem accerſeretur. Tum addit non fuiſſe apud Colonienſes, quos Epiſcopus populo rectè pręficeret. O ſycophantam: nó erat tam inops bonorum virorũ Colonienſis diœceſis, vt Bucero apoſtata haberet opùs. Non ſemèl etiàm clariſſimũ virum Iohãnem Gropperum in ſuſpicioné hęreſcos vocat, tãquàm is Bucerum plurimi fecerit, & ſemper magnoperè commendârit. Sed hanc calumniam ille inſignis vir edito ad imperatorem Carolum V. libro à ſe depulit, atque alibì etiàm teſtatur, Sleidanum, quem vocat infidum rerũ Imperij exploratorem, in ſua mendacijs referta hiſtoria falsò hęc ipſi affingere, & Bucerum ipſo & bonis omnibus non modò inſcientibus, ſed etiàm inuitis, in Colonienſem diœceſim irrepſiſſe, diſertisque verbis eodem loco Bucerum vocat

Antididagma.

Sleidani vanitas.

In opere de Euchariſtia Articulo 4. cap. 14.

vocat hominem deploratæ memoriæ. Nec ſanè impunè tuliſſet Sleidanus eam iniuriam, niſi priùs è medio fuiſſet ſublatus, quàm Gropperus ità vt inſtituerat, ſcripto eum refellere poſſet. Sunt & alia Sleidani commenta, ſed longum eſt omnia referre. Hoc tamen addendum eſt, D. Gropperum, cùm reuerſus eſſet ex colloquio Ratiſponenſi, cuius paulò ſuperiùs meminimus, percurriſſe ſcripta Buceri, & vt hominis exploraret conſtantiam, contuliſſe ea cum ijs articulis, qui in eo colloquio erant cōciliati: tum verò innumera offendiſſe non mediocriter diſcrepantia ab illis, quæ in illo colloquio Bucerus receperat & approbârat: deniquè annotâſſe fœdiſſimas quaſdā illius Buceri antilogias, errores, mendacia, blaſphemias, quibus & Manichæum ſuperâſſet. Si quis hęc exactiùs nôſſe volet, legat ea quæ ſcripſit doctiſſimus vir Euerhardus Billicus in defenſionem Iudicij vniuerſitatis & Cleri Colonieñ aduersùs calumnias Melanchthonis, Buceri &c. vbì hęc inſeruit. Indè iam videre licet, quid de Bucero ſenſerit Gropperus, & quàm candidè de Groppero ſcripſerit Sleidanus. Ità non poſſunt iſti ſuū Euāgelium propagare in orbem, niſì impudenter identidèm mentiātur? Debebat meminiſſe infidus ille hiſtoricus, ſi in alijs nōnullis reb9, quarū notitiā pauciſſimi haberent, falsò narrādis impunè mētiri poſſet, tamē ea in re, quæ & libris palàm editis, & multorum etiamnùm ſuperſtitum teſtimonijs eſſet cōpertiſſima, mala fide narranda, non niſì turpiſſimè & impudētiſſimè eum mentiri potuiſſe. Ecquis verò illi in arcanis referēdis fidem commodet, quem in manifeſtis non pudet eſſe vanum? Hæc dicta ſint propter eos, qui tantum tribuunt Sleidano. Quòd verò Epiſcopus Hermānus tanti fecit Bucerū, non minima ex parte eius inſcitiæ tribuendum eſt, qui non ſatìs calleret, quantoperè ſacri Canones, vetu-

ſtiſſima

*Num.*30. ſtiſſima Concilia, & ſanctiſſimi Patres, ſanctarũ vtiquè ſcripturarum authoritate ſubnixi, quæ iubent vota reddi, damnant Apoſtatas monachos, præſertìm ſi illi etiàm inceſtis nuptijs ſe contaminent. Bucerus verò non vnis cõtentus nuptijs, etiàm tertijs ſe polluit, licèt monachus & presbyter eſſet, contra datã Deo fidem, cõtra Canones & Concilia om̃ia, contra morem gentium omnium è religione Chriſtianarum. Et tamen hunc virum non dubitant quidam vocare pacis & pietatis ſtudioſum. Vę qui dicitis bonum, malum: & malum, bonum.

*Deut.*12. *&* 23.

*Pſal.*75.

Eccẽs 5.

*Eſa.*5.

Philippus declaratur Hiſpaniæ rex.

Intereà Carolus Cæſar ex Hiſpanijs nauigaturus in Italiam, Philippum filium, ſextumdecimum ętatis agẽtem annum, Hiſpaniæ regem pronunciat, eiq́; totius regni ciuitates per legatos ſacramẽtum dicunt. Conferuntur Cæſari in bellum ituro ſupra quadraginta myriades aureorũ nummûm: rex quoquè Luſitanię Iohannes grandi pecunia pium principem iuuat. Iam nòn immeritò ſummus orientis belli metus Europam inuaſerat, nè eius occaſione Solimãnus Turca totum Occidentem ſibi ſubiugaret: quod quidem facile illi fuiſſet, nisì Deus clemẽs & pius, eum à noſtris ceruicibus auertiſſet. Et certè locuſtæ illæ, quæ ab Oriente per Illyricum ſtupendis agminibus in Italiam conuolârant, maximaque paſsìm in agris, ſegetibus, pratis, arboribus, folîjs omnibus ocyſſimè deuoratis, damna dederant, Turcarum aduentum portendere viſa ſunt: neque id prorsùs temerè, vt ex ijs quę paulò pòſt dicem⁹, apparebit.

Paulus 3. *it ad Cæſarem*

Cęſare in Italiam aduèntante, Paulus Pontifex multa iam ętate grauis, ſe dat itineri, ſpe componẽdæ pacis cum Cęſare collocuturus. Cęſar Genuę in Aurianis ædibus ſplendidiſſimo ornatu excipitur, & viſus eſt paulò aſperior, propterea quòd pontifex nulla ei in Gallum ſubſidia dediſſet, vixque impe-

pe-

petrari potuit, vt in colloquium veniret. Sed Pontifex, qui ſe parentis ſuſtinere perſonam non ignoraret, ità ſe geſſit mediũ, vt neutrius partes fouere videretur. Porrò Cęſar nimiùm laceſſitus tot ditionum ſuarum rapinis, incẽdijs, euaſtationibus ac direptionibus, de pace nihil audire ſuſtinuit, nec vo- luit colloquijs nihil tamẽ effecturis tempus terere, vt maturè bellũ ſuſceptum contra Cliuenſem principem conficere poſſet. Paſſus eſt tamen ſe in colloquium nedùm Pontificis, ſed etiàm ampliſſimi Cardinalium Senatûs trahi apud Buxetum vrbem, vbì ſanè Pontifex id vel maximè conatus eſt à Cæſare impetrare, vt pace cũ Gallo compoſita, in Turcam arma cõuerteret. Idem conati ſunt Cardinales, ſed Cæſar multis de cauſis inexorabilis, ab ea belli cogitatione deduci non potuit. Nihil enim eorum latebat prudentiſſimum principem, quæ non vno loco hoſtes in eum machinati eſſent, idq́; eo tempore, quo contra acerrimos Chriſtianę religionis hoſtes pugnaturus, maximam bellici apparatús in mari iacturam feciſſet apud Argieram. *Colloquiũ Põtificis cũ Cæſare.*

Dum hæc geruntur, Hariadenus Barbaruſſa iuſſu Solimanni Turcarum Principis, cum centum & decem triremibus, biremibus quadraginta, ad Meſſanę fretum peruenit, Rhegium occupat, abductis indè in miſeram ſeruitutem ſeptuaginta circiter Hiſpanis militibus, & multò pluribus Rheginis ciuibus. Poſteà Oſtiam venit vſqueadeò Romanis trepidãtibus, vt vrbem planè deſerturi viderentur. Triduò hic hæſit Barbaruſſa propter aquationem longè optimam, poſteà Maſſiliam rectà contendit. Indè claſſem ad Niceam Prouinciæ admouet, vrbem grauiter oppugnat & capit, eamq́; milites Turcæ diripiunt, & incendijs deformant, multamq́; indè atq; ex Italia Chriſtianorum hominum vtriuſque ſexûs prædam abducunt in tetram captiuitatem. Ferun- *Claſsis Turcica.* *Nicea oppugnatur.* *Præda ingens.*

tur fuiſſe circiter 5200. & in ijs eleganti forma virgines Deo ſacratæ 200. Reliqua pręda penè ſexcentis ducatorum millibus æſtimata dicitur. Barbaruſſa Turcę gratificaturus, & homines & reliqua oĩa quatuor magnis nauib⁹ impoſita, adiũcta alia naui pręſidiaria, Solimanno tranſmittit. Intereà Garſias viceregis Neapolitani filius, claſſe ſua Iohanniticæ ſociata, Turcicas oras depopulatur, non mediocri relata præda. Dum autem Siciliam verſùs nauigat, obuias habet Barbaruſſæ, quas diximus, naues cum præda hominum & aliarum rerum. Sentiens verò hoſtiles eſſe, irruit in eas, & omnes Meſſanam perducit, non ſinè maximo Dei beneficio, quo è ſæuiſſimorum barbarorum manibus miſeros illos extorſit, quos nõ dubium eſt incredibilẽ animi mœrorẽ ab inſperato in ſummum gaudium commutâſſe.

Præda Turcis eripitur.

Nè quid verò ad ſummam calamitatem Chriſtianis deeſſet, dum Barbaruſſa mare infeſtum habet, Solimannus cum ingentibus copijs Pannoniam vaſtat. Valponium primò, mox Soclos capit. Apud Soclenſes in pręſidio erant ducenti, & eo ampliùs nobiles Hungari, qui cùm diù fortiſſimè reſtitiſſent, tãdèm cõpulſi ſunt ſe victoris arbitrio permittere. Itaque deditione facta, porta vrbis excedentes, ad vnum omnes interficiũtur. Indè Strigonium, trina licèt irruptione infeliciter tentata, noſtris fortiter reſiſtẽtibus, tandèm deditione occupat, opera pſertim transfugæ cuiuſdam ſenis Calabri, qui quo loco vrbs oppugnãda eſſet, ſceleratiſſimè detexit. Captam eam vrbem Solimãnus mox admirabili ſtructura & opere ità communiuit, vt Chriſtianis eius recuperandę ſpes omnes prorsùs pręcidiſſe videatur. Mox Tattam oppidum, pręſidiarijs ſeſe dedentibus, in poteſtatem redactũ funditùs euertit. Ottomanni enim, veteri inſtituto, raris, ſed validis, pręſidijs partas bello prouincias tueri ſolent. Pòſt cum

Hungariam populantur Turcæ.

Strigonium occupant.

tot

toto exercitu Albam petit, quæ propterea Regalis dicitur, quòd illic perantiquo gentis ritu reges coronētur, ac eodem in templo priſcorum regum ſepulcra viſantur. Totius autem Pannoniæ facilè nobiliſſimæ vrbes ſunt Buda, Strigonium & Alba, quę paribus ferè interuallis inter ſe diſtantes, trianguli figuram efficiunt. Eſt Alba cumprimis munita, nec deerant vrbi tuendæ ſtrenui milites: conſiliū rebus adminiſtrandis idoneum defuiſſe videtur. Solimānus vrbem latè complexus, ſpectantes noſtros admirabili atque ſtupenda caſtrorum ſpecie conterruit, adeò vt quingenti Vſarones equites ex vrbe diſceſſerint, magno noſtrorum incommodo. Vbi ad oppugnationem ventum eſt, breui eò Albani ciues adducti ſunt, vt maturè dedendam vrbem deliberārint. Itaq; eo quoquè inſigni oppido immanis Barbarus potitus eſt, totiq; demùm Pannoniæ Mahometem Iahaoglem cum imperio præeſſe voluit, qui locis illis, quę etiamnùm à Ferdinando rege tenebantur, crebris excurſionibus, magnas ſæpè clades attulit. *Alba regalis vndè dicta.*

Porrò dum hęc in Pannonia geruntur, Cęſar Carolus ex Italia in Germaniā abit. Ante eius aduentum Hinsbergo impoſiti à Brabantis milites, ſumma annonæ penuria laborare cœperūt. Rem igitur per literas Brabantis indicāt. Illi cum ingenti exercitu & omni ferè nobilitate Moſam tranſmittunt, & 12. Calend. Aprilis maximam commeatûs copiam & reliqua bello gerēdo neceſſaria in oppidum important. Vbi id Principis Cliuenſis copiæ reſciſcūt, ad eos contendunt, oblataq; mirabili opportunitate, quòd Brabātis venti, pluuiæ & grandines ex improuisò ſe obijcerent, nō dubitant pauci cum multis confligere. Fit atrox pugna diù ancipiti Marte, donec cæſo & in fugam verſo Brabantorum peditatu, victoria ad Cliuenſis Principis militem inclinaret. *Hinsbergo alimēta inuehuntur.*

Præda multa. naret. Lauta illic & ſuprà quàm dici queat, magni precij præda capta eſt, multa tormenta egregia, & pleraque alia.

Hac victoria elati Cliuenſes, ditionem Limburgenſem populabũdi inuadunt, prędasſtrenuè agũt, *Cœmeteriũ munitiſ.* pagum Herl adeunt, eius cœmeterium egregiè munitum, quo incolæ confugerant, obſident: ſed incolis impigrè dimicantibus, re infecta, nõ ſinè damno abſcedere coguntur, vtì etiàm aliâs non ſemèl ab eodem loco.

Hinsbergũ obſidetur. Appetẽte meſſe, quòd milites ex Hinsbergo crebra eruptione vicinis pagis eſſent infeſtiſſimi, à Cliuenſibus obſidetur oppidum, & admotis tormẽtis muri validis ictibus ſternuntur. At qui intùs erant, nihil exterriti, aggeres inſtituunt, & ſe hoſtibus fortiter opponunt. Octaua obſidionis hebdomade Brabanti inſtaurato exercitu rursùs Moſam traijciunt, ſenſimque hoſtibus propinquantes, nunc accedendo, nunc cedendo ab oppido hoſtem in campum eliciunt: dumque vtriq; ex aduerſo cõſiſtunt, & leuibus prælijs crebrô ſe laceſſunt, diuerſo itinere currus Brabantici, annona & alijs rebus neceſſarijs onuſti, Hinsbergum ingrediuntur. Iam iuſta omninò pugna inſtare videbatur, dum eccè Cliuenſes præfectorum iuſſu ſensìm retrocedunt, moxq; in fœdam dilapſi fugam, Brabantis inſequendi & fugientium terga cędendi occaſionem offerunt. Ex ea fuga non dubio pudore perfuſi milites, cùm in duces culpam reijcerẽt, Martinum Roſſemium ducem primarium ſibi dari petunt. Annuente Guilelmo Principe, Roſſemius aliquot Traiectenſis diœ*Amsfordia capitur.* ceſis oppidula infeſtat, Amsfordiam inſigne & munitum oppidum, excluſis miro aſtu præſidiarijs, qui prędatum ex vrbe proceſſerant, deditione occupat, ciues graui ære mulctat, quo militi aliquot mẽſium ſtipendium perſoluit. Princeps Aurantius ſubſidio

venit

venit Amsfordianis, ſed ſerò. Roſſemius porrò per-git in Buſcoducēſium fines, Helmundam & Endo-uiam capit & diripit. Sub idem quoquè tempus Limburgenſis ager, nupèr intactus, cum tota Dale-uia & ditione Falckenburgenſi, opimis abactis ſpo-lijs, vaſtatur.

Intereà Cęſar Spiram venit. Ibì Proteſtantes per legatos quædam ei proponunt, quibus reſponſum eſt, ſatìs ipſis de pace cautum eſſe, Cameræ iudices indicta cauſa remoueri nefas eſſe, & quædam alia. Moguntiæ deniquè, quò cum Legati illi ſequeban-tur, dictum eſt illis, nisi Hēricus Brunſuicēſis reſti-tuatur, Cæſari non defuturam viam qua illum re-ſtituat. Appáret hinc mirabilis animi fortitudo in illo principe, qui id temporis tot potētiſſimorum hoſtium armis petebatur, nec tamē vſpiàm ſeſe per ignauiam abijcit. Sunt tamen, qui ſcribere videan-tur Granuellanum & Nauium dixiſſe Proteſtantiū legatis, Brunſuicenſem ipſum, nisì reſtitueretur, ra-tiones initurum, quomodò ſua recuperaret. Sed id quoq; ferè eodèm pertinet, cùm ſatìs cōſtet Brunſ-uicenſem Cæſaris amicitia & ope fretum, ſuis rebus neutiquàm defuturum fuiſſe, eóque ſpectâſſe Gran uellanum appáret, cùm hoc reſponſum reddidit le-gatis Proteſtātium. Nam proprijs viribus, quæ tum anguſtæ erant, non facilè contra fœderatos illos Proteſtantium ordines quicquam Brunſuicenſis efficere potuiſſet.

Cæſar Spi-ræ reſpondet Proteſtan-tibus.

Apud Spiram Archiepiſcopus Colonienſis Cæ-ſarem pro Cliuenſi Principe deprecatur, ſed Cęſar nullam pacis mentionē audire voluit, nisì ille priùs Geldrenſi principatu decederet. Rogauit quoquè pro eo Saxonicus legatus iuſſu ſui principis, ſed ni-hil potuit obtineri.

Moguntia Cæſar dat literas ad Senatum Colo-nienſem, quibus eorū laudat in fide Catholica con

Cæſar laudat Colonienſes.

ſtantiam, ꝙ non ceſſerint quibuſdā concionatoribus, qui eos à Catholica religione auertere modis om̄ibus attentârint: hortatur, vt perſeuerent, & populū in officio cōtineant. Idem ferè ſcribit ad illos etiàm pōtifex Paulus 3. Senatus itaq; cōuocato populo mandat, vt his edictis pareant. Dici vix queat, quot dolis, quot cuniculis, q̃t modò occultis, modò aptis machinatiōibus malus dęmō per ſuos adminiſtros hanc vrbem multis nominibus lōgè celeberrimā, conatus ſit ab vna, vera, Catholica fide in iſtos deterrimos & pugnátiſſimos noui Euangelij errores abducere, quibus iam tota ferè Germania miſerè perijt: ſed q̄ Dei eſt ſingularis benignitas, nihil hactenùs efficere potuit, Senatu prudētiſſimo & grauiſſimo diligēter inuigilāte, nè hoīes peſtilētes voto ſuo potìri queāt. Multę ſunt artes cacodęmonis, & habet ille ſuos ſatellites, qui vbì vident nihil aperto Marte ſe poſſe cōſequi, vertūtur ad inſidias, transferūt ſe in angelos lucis, nihil niſì pacē & pietatem p̄ ſe ferūt, donèc hac pernicioſiſſima ſimulatiōe apud incautos pręclarę cuiuſdā exiſtimatiōis, magnę pietatis, nō dubiæ integritatis famā ſibi conciliēnt. Tum verò ſensìm virus effundūt ſuū, & ſub pietatis prętextu, etiàm illos nō raro à Catholicæ Eccleſię pace & vnitate auellūt, quos neq; Luterus, neq; alij oēs ex ꝓfeſſo Eccleſię hoſtes, euertere potuerunt. Vigilandū eſt igitur omnibus, quibus ſempiterna animarū ſuarum ſalus cordi eſt, nè circūueniantur à ſatana. Habet, ſemperq́; quādiù hîc ſtabit orbis, habebit ſuas laudes eximias inclyta & p̄clara Colonia Agrippina, ꝙ tam multis in Germania ab auita eademq́; ſanctiſſima religione deficientibus, ipſa cōſtantiſſima permanſit, nec eam fidem & religionē puerili leuitate ſibi deſerendā putauit, quam longè ante mille annos accepiſſet, & in hunc vſque diem, à ſanctis Maioribus ſuis integra fide velut per

Coloniæ multùm inſidiati hæretici.

Coloniæ encomium.

manus

manus ſibi traditam, religioſè cōſeruâſſet, licèt ſępè incredibilibus aſtutiſſimorũ ſatanę ſatellitũ fraudibus & technis, armis & machinis oppugnata. Orandus aũt eſt Deus, vt eandé etiàm deinceps, vtì benè ſperamus, conſtantiam ſeruet, pręſertim cùm nunquàm ceſſet ſatanas nouos texere dolos, & nouas meditari artes, quibus vel tādèm etiàm cōſtantiſſimos expugnet: nec deſint qui hanc eximiã laudem inclytę vrbi inuideāt, quã illi tribuit ſcriptor quidā vetuſtus his verbis vſus: *Poſtquam fidē ſuſcepiſti Ciuitas prænobilis, recidiua non fuiſti, ſed in fide ſtabilis.*

Hoc tempore Caluinus librũ edidit contra reliquias, dignum planè tali patella operculũ. Eſto, fuerit quorundā tanta inſcitia, vt nonnunq̃ non ſatìs rectè vſi fuerint ſacris reliquijs, num propterea tam impiè in reliquias ludendum eſt? Valdè acuti ſunt iſti ſcioli, vt vel minima queq; in Catholicis videāt: ipſi ſuas abſurdiſſimas impietates, horrendos errores, infandā ſcelera non vident. Si vixiſſet hac ętate D. Hieronymus, os blaſphemũ Caluini multò etiàm maiori dicēdi libertate & inuicta incōparabilis doctrinæ authoritate oppreſſiſſet, atq; olìm impij Vigilantij, quē Eunomij blaſphemias ſectantē contra martyrũ reliquias, caluus iſte Caluinus ſocium habet impietatis ſuę. Vtinàm Chriſtus tandèm líberet Eccleſiam ſuam ab id genus deploratis hominibus. *Caluinus contra reliquias.*

Cęſar vbì Bonnā venit, ab Epiſcopo aliquot diebus lautiſſimè accipitur: Epiſcopũ verò Cęſar orat, vt Bucerum à ſe dimittat. nam Melanchthon iam diſceſſerat. Aderat Bucero ſocius Caſpar Hedio: vterque non multò pòſt abijt Argentinam. Si in Hiſpanos milites incidiſſent, hauddubiè martyres euaſiſſent. Verùm illis tum longè tutius erat latitare. Habet enim & diabolus martyres ſuos. *Cæſar venit Bonnam.*

Bonnæ Cęſar luſtrato exercitu ſuo, 21. Auguſti Duram iter intendit: quò cùm peruenit, Heraldum

mittit, qui vrbis deditionem petat. Ea non impetrata, paulò pòſt ſummo manè horribili tormentorum tonitru quaſſantur mœnia, donèc tandèm quinto incurſu vrbs capta eſt. Magna tum oppidanorum & aliorum intra vrbem cædes facta eſt, vt ſolet ijs in locis, quæ hoſtis vi occupat: vaſtatæ ædes, bona direpta, non pauci capti, qui vitam magno ære redimere coacti ſunt. Altero die, incerto authore, vrbs incenditur, & quod miles rapax tollere nõ potuit, flamma vorax abſumpſit. Miſit verò pius Imperator milites, qui incendium reſtinguerent, ſed non niſi paucæ ædes cum Franciſcanorum cœnobio ſeruari potuerunt. Ità intra vnius anni ſpatium vrbs calamitoſa ter obſeſſa, nũc demùm miſerè perijt. Graſſante incendio, qui ſuperſtites manſerant, in caſtra educti ſunt: vbì fœminæ & pueri ſub Cæſaris papilione, viri Eccleſiaſtici in Epiſcoporũ tentorijs ſeruati ſunt incolumes, atque luce proxima reducti in vrbem. Porrò caput Diuæ Annæ matris beatiſſimæ Mariæ virginis, quod illic ſeruatur auro incluſum, & quotannìs multo cõfluentium hominum ſtudio & deuotione viſitabatur, religioſus Imperator cum magna celebritate ab Hiſpanis curauit inferri in tẽplum Franciſcanorum, nè incẽdio vaſtaretur. Eiuſmodi ſanctarum reliquiarum piam venerationem, quæ tamen tota in eius fit honorem, à quo ſancti habent ſanctitatem ſuam omnem, noui Vigilantiani noſtri ferre non poſſunt. Dicamus ergò illis, quod olìm Diuus Hieronymus incomparabili tum eruditione, tum vitæ ſanctimonia præditus, dixit Vigilantio: Rides, inquit ille ad Vigilantium, de reliquijs Martyrum, & cum authore huius hæreſeos Eunomio Eccleſijs Chriſti calumniam ſtruis: nec tali ſocietate terreris, vt eadem contra nos loquaris, quæ ille contra Eccleſiam loquitur. Et infrà: Sentio, ſentio infeliciſſime mortaliũ, quid doleas, quid

Dura oppugnatur & capitur.

Inflãmatur.

Reliquiarũ venerationẽ non ferunt Vigilãtiani

quid timeas. Spiritus iſte immundus, qui te hæc cogit ſcribere, ſæpè hoc viliſſimo tortus eſt puluere, (ſic enim Vigilantius appellabat cineres & reliquias Sanctorum) immò hodieque torquetur &c. Multa ibì alia ſcribit Diuus Hieronymus, quæ meritò deberent iſtorum inſaniam comprimere, qui hodiè cum illis ante tot ſecula damnatis hæreticis Diuorum reliquias atque etiàm inuocationem oppugnant, & miſero perſuadēt vulgo, dum illas honoramus, idololatrię ſcelus nos admittere. De Cōſtantino Copronymo Imperatore Gręco, Leonis imaginū oppugnatoris filio, homine valdè impio, Suidas Græcus author ſic habet: Eò dementiæ & vecordiæ, inquit, peruenit, vt publicitùs populo ſanctionem vniuerſalē propoſuerit, nè quis omninò miniſtrorum Dei ſanctus diceretur, ſed vt reliquię eorum inuentę deſpuerentur. néve interceſſio illorū, quòd nihil poſſent, peteretur. Quin mortalium omnium impuriſſimus, pręcipere eſt auſus, nè quis Marię interceſſionem imploraret. Non enim inquit, opitulari cuiquam poteſt. Atquì Venerem ille coluit, (quemadmodùm certè præclarè etiàm noſtri Euangelici) & victimas humanas obtulit &c. Hæc Suidas. Pudeat tādèm tam ſceleratę ſocietatis.

Conſtātini Copronymi impietas.

Dura expugnata, Cæſar abit Iuliacum, quod vacuum ferè inuenit, demptis paucis fœminis & exacta ætate viris. Pòſt Ruræmundam proficiſcitur, Geldriæ munitam vrbem. In eo itinere ex omnibus fermè Iuliacenſis regionis oppidis veniunt legati, deditione pacem expetentes. Ruræmundenſes nihil expectata obſidione, Cæſari ſub certis cōditionibus ſe dedunt. Cæſar vrbem ingreſſus eſt altera Septēbris die, & ab oppidanis honorificè acceptus, his ſalutatur vocibus: Salue Imperator, ſalue Carole V. dux Geldriæ. agnoſcit dominum Ruræmundenſis cliena, fidelitatemq́; iureiurando cōfirmat.

Ruræmūda deditur Cæſari.

Indè Venlonē oppidum valdè munitum ſe cōfert. Ciues primò inducias petūt paucorum dierū, quibus conſulant principem Guilelmum. Illo reſpondente, vt conſulant rebus ſuis, ſe illos ſacramento, quo ipſi teneantur, ſoluere, in Cæſaris ditionē cōcedūt. Idem faciunt etiàm aliquot alia Geldriæ oppida, itemq; Zutphanienſes per legatos ſuos.

Item Venlonenſes & Zutphanienſes.

Cęſare apud Venlonē agente, Princeps Cliuenſis ſanis vſus cōſilijs, comitatus Henrico Brunſuicenſi principe & legatis Archiepiſcopi Colonienſis, ad Cæſarem ſupplex venit, ab eoque ſub quibuſdam conditionibus in gratiam recipitur, Videlicet, vt religionem Catholicam in omnibus ſuis ditionibus inuiolatam retineat: ſi quid mutatum eſt, reſtituat: Cęſari, Romanorum regi & Imperio ſe morigerum prębeat: fœderi Gallico, Danico & Suedico renunciet: Ducatu Geldrienſi & comitatu Zutphanienſi ſeſe prorsùs abdicet, & iuſiurandum populo remittat: & quædam alia, quæ non eſt neceſsè huc adſcribere. Cęſar quoquè principi condonauit, quicquid hoc bello damni datum eſſet regionibus ipſius, & offenſiones omnes. Seruauit aūt ſibi ad breue tempus Zittardiam & Hinsbergum, munita Iuliacenſis agri oppida.

Princeps Cliuenſis conciliatur Cæſari.

Per hoc tempus in diœceſi Monaſterienſi ad caſtrum Saſſenburg haud procûl à Warendorp, ſanguine pluit.

Pluit ſanguine.

Hoc anno nouus quidā propheta extitit in Friſia, noīe Georgius Dauid. Ille inſanus non ſe dubitauit Dei nepotē appellare. Cùm feris & auibus quocūq; eſſet collibitum idiomate colloquia miſcuit, & ab illis alimenta accepit, hauddubiò præſtigijs & dæmonum opera vſus. Aiebat cælum prorsùs eſſe vacuū, ſe diuinitùs miſſum, vt regni hæredes accerſeret: multaq; id genus alia ridicula & abſurda, quib⁹ tamen non defuerunt qui fidem cōmodarent, vt eſt

Georgius Dauid.

hoc

hoc ſeculum pudēda leuitate,& pluſquàm anili ſto-
liditate auidum in res nouas,quantumcunquè alio-
quì abſurdas & impias. Quis huius Prophetæ demū
exitus fuerit,infrà ſuo loco dicemus. Carolus Cæ-
ſar huius farinæ homines ferro & igni ſeueriſſimè
in ſuis ditionibus inferioris Germaniæ perſecutus
eſt,adeò vt Georgius iſte timens pelli ſuæ,cùm ſuis
Baſileam ſe contulerit,vt infrà dicetur.

Sub finem Decembris Franciſcus Gallorum rex
Lucemburgum rursùs occupat.Ferebatur opem la-
turus Cliuēſi principi,atq; eo nomine etiàm addu-
xiſſe ſororis filiam Iohannā, Cliuenſi anteà deſpō-
ſam: Verùm vbì de Principis cum Cæſare concilia-
tione certum accepit nuncium,nō mediocriter fuit
perturbatus: at nihilominùs Lucemburgum egre-
giè muniendum curauit.

Lucemburgum occupatum.

Eodem tempore Angliç rex Henricus exercitum
mittit in Belgium, qui cum Cçſaris copijs coniun-
ctus,Landreſiū obſidet. Cçſar eò venit mēſe Octo-
bri cum ingenti exetcitu: venit etiàm Galliç rex cū
manu valida.Res non longè à prçlio abeſſe videba-
tur:ſed Galli, cùm in oppidū annonam intuliſſent
& militem recentem,clàm indè recedūt. Cçſareani
luce demùm appetente id ſentiunt, abeuntes inſe-
quuntur, ex poſtremo agmine non paucos interfi-
ciunt, multamq; vaſorū aureorum & argenteorū,
atq; aliarum rerum prædam referunt. Cæſaris con-
ſilia arcana de prælio ineundo ad Gallos quorun-
dam opera delata ferebātur: qua re offenſus Cçſar,
poſt Galli diſceſſum, ſoluta obſidione Landreſij,
Cameracum occupat,eiq; arcem imponit:cçtera,vt
quidam annotauit, liberam ciuitatem, de priſtino
ſtatu eius nihildū immutās, Antiſtiti permiſit:quæ-
dam etiàm alia vicina loca ſibi vendicat: porrò ex-
ercitûs partem dimittit: reliquos ad Lucemburgi
obſidionem mittit:ipſe domum redit.

Landreſium obſidetur.

Cameracū obtinet Cçſar.

Anno

Luſitanus rex occũbit

ANno 1544. 2. Ianuarij è viuis exceſſit Luſitaniç rex Iohannes, Iohãnis tertij filius, anno ętatis ſuç 17. In matrimonio habuit Caroli Cæſaris filiam Iohannã, quç ab illo grauida relicta, eiuſdem mẽſis die 20. Sebaſtianum principem enixa eſt. O quàm multi in rerum omnium ſumma affluentia tum auferuntur ex hac luce, cùm eam primùm incipiunt intueri. Et tamen in tanta miſeræ vitæ huius incertitudine, quotuſquiſq; eſt, qui non ſibi Neſtoreos propemodùm polliceatur annos?

Eodem mẽſe natus eſt Franciſcus, primogenitus Henrici Valeſij, poſteà Gallorũ regis, cui idemipſe Franciſcus non diù pòſt ſucceſſit. Sunt qui ſcribant nó defuiſſe iuris ciuilis doctores, qui Henrico regi permitterent, à Catharina Medice ipſius coniuge, quæ iam multis annis fuiſſet ſterilis, diuortio ſeparari, eiusq́; rei exempla aliquot recentia adferrent: ſed tum Henrici patrem Franciſcum, tum Henricũ ipſum ſanctis rationibus eiuſmodi pernicioſas inſuſurrationes cõſtanter refutâſſe, & quadam Chriſtiani iudicij æquitate aſſeuerâſſe fidem ſeruandam prępotenti Deo, qualitercunquè illi viſum ſit facere. Ea verò tum Franciſci patris, tum Henrici filij, vtriuſque Galliarum regis pietas, non poteſt non magnoperè commendari.

Conuentus celebris Spiræ.

Cæſar huius anni initio è Belgio Spiram proficiſcitur ad Imperij ab ipſo indictum cõuentum, qui quidem cumprimìs celebris fuit, pręſentibus illic Electoribus omnibus, quod rarò fieri ſolet, & ipſo quoquè Ferdinando rege, & principibus pleriſque omnibus. In hoc conuentu Cęſar contra Galliç regem ab omibus Imperij ordinibus grandem pecuniæ ſummam in ſex menſes impetrat: cum Daniæ rege, qui cũ Gallo fœdus percuſſerat cõtra ipſum, omninò tranſigit: Saxoniæ quoquè Elector Ferdinando regi obſeruantiam promittit. Erat tum fama

ſparſa

ſparſa de Franciſco Gallorũ rege, quòd cum Turca fœdus feciſſet, eo nomine permultos à ſe abalienauit, licèt ipſe rex ſcripto propalàm edito ſeſe purgare conatus ſit. Miſerat legatos ſuos ad comitia Spirenſia, ſed non ſunt permiſſi eouſquè progredi.

Hoc anno Luterus ſuas in Geneſim annotationes edidit, in quibus paſsìm temperare ſibi non poteſt, quin in Sacramentarios inuehatur: & nè omninò Prophetię ſpiritu caruiſſe videatur, prophetizat fore, vt ipſo extincto, Sacramentarij, quos ſua authoritate compreſſerit, ipſius doctrinam certatìm oppugnent. Nec hoc contentus, mox licèt Melanchthone reſiſtẽte, poſtremã ſuam de Cœna Domini Cõfeſſionem euulgat, in qua Zuinglium, Oecolampadium, eorumq; diſcipulos apertè hæreticos, Sacramentorum hoſtes, æternumq; damnatos eſſe dicit. Hæc Luteri in Zuinglianos ſententia nõ paulò plùs ponderis habet apud Luteranos, quàm vel mille Romanorum pontificum & totius Concilij Tridentini, in quo multi fuêre viri lõgè doctiſſimi: & tamen Zuingliani æquê contemnunt Luteri iudicium, atquè Romani Pontificis. Erant tum multi, qui Lutero reſpondendum putarent, Bucerus vtriuſque partis gratiam captare viſus, Lutero tãquàm de Eccleſia Chriſti optimè merito parcendum ſuaſit. Philippus Melanchthon in quadam ad Bullingerum per id tempus data Epiſtola, hanc Luteri cõfeſſionem ſcriptum vocat atrociſſimum. Tigurini interìm omninò reſpondendum cenſent, eduntq; Apologiam, de qua poſteà dicemus. Sleidanus qui ex alijs pleriſque Luteri ſcriptis tam multa recenſet in ſuis Commentarijs, vt Catholicos infeſtet, huius quidẽ de Cœna Domini libelli Luterici meminit, ſed duobus aut tribus tantùm verbis, quia videbat vir bonus ſe non abſq; ſua ignominia poſſe Luteri de Zuinglianis ſententiam referre, quippe quem

Luterus carpit Zuinglianos.

Luteri de Zuinglianis iudicium.

quem tantoperè aliâs nõ vno loco celebrâſſe videretur. Sed velit nolit Sleidanus, aut valere debebũt quę de Sacramentarijs Luterus ſcripſit, aut Sleidanus vel inuitus fatebitur, Luterum non eſſe virum bonum, & ſe illum falsò ac fraudulenter laudâſſe.

Arca marmorea inuẽta Romæ. Huius anni menſe Februario Romæ in Vaticano haud procùl à Tiberi, cùm in ſacello S. Petri fundamenta foderẽtur, inuenta eſt marmorea arca lõgitudine pedũ 8. & ſemis, latitudine 5. & 6. altitudine, in qua cõdita fuit Maria, Honorij Imperatoris cõiunx, quę virgo obijt, morte abrepta ante nuptias. In ea arca, corpore abſumpto, aliquot tantùm dentes ſupererant, capilliq́; ac tibiarum oſſa duo: præterea veſtis & pallium, quibus tantum auri fuit intextum, vt ex his combuſtis auri pondo 36. collecta ſint. Erat inſupèr capſula argentea, lõga pedem vnũ & ſemiſſem, latitudine digitorum 12. in qua vaſcula multa ex cryſtallo, nõnullaq́; ex achate perpulchrè elaborata. *Capſula quoquè argentea.* Item annuli aurei 40. varijs gemmis ornati. *Smaragdus inſignis.* Erat & ſmaragdus auro incluſus, in eoq́; ſculptum caput, quod creditum eſt ipſum Honorium referre. Is 500. aureis, nempè ducatis, æſtimatus eſt. Prætereà inaures, monilia, aliaq́; muliebria ornamenta, in quib⁹ vna earum, quas hodiè Agnus Dei vocant, per cuius ambitum inſcriptum erat, Maria noſtra florentiſſima: laminaq́; ex auro, & in ea hæc nomina, Michaël, Gabriel, Raphael, Vriel, Græcis literis. Item veluti racemus, ex ſmaragdis alijsq́ue gemmis conſertus: & diſcriminale longitudine 12. digitorum, inſcriptum hinc, Domino noſtro Honorio: hinc, Domina noſtra Maria. Adhæc inerat ſorex ex chelidonio lapillo, cochleaq́; & patera ex cryſtallo: item pila ex auro luſoriæ ſimilis, ſed quæ in duas partes diuidi potuit. Innumeræ penè aliæ inerant gemmę, quarum etſi plurimę vetuſtate corruptæ, nonnullæ tamen recentem admirandamq́ue pulchri-

pulchritudinem retinebant. Et hæc omnia Stiliço filiæ dedit pro dote.

Dos Mariæ Imperatricis.

Intereà dum Spiræ comitia aguntur, Ludouicus Palatinus Princeps & elector vitam cum morte cõmutat. Succeſſorem habuit fratrē ſuum Fridericū, cuius coniunx fuit Dorothea, Chriſtierni Danorū regis filia. Iiſdē in comitijs grauiſſimis pœnis interdictum eſt, nè quis exteris militaret, Gallis præſertim. Erāt tamē, qui ea ſeueritate contēpta, nihilo minùs Galliæ regi operam nauare non dubitarent. Ex ijs in Lotharingia captus eſt Hubertus comes Bichlingus Germanus, adductusq; Metim ad Cęſarem, vltimo iubetur ſupplicio affici. Vxor eius multùm precata Cęſarem, flectere non potuit, iamq; ad necem parata erant omnia, cùm eccè Maximilianus Ferdinandi regis filius, Cęſaris animum mollit, ſeruatque comiti vitam.

Edictum nè quis Gallo militet.

Antequàm de Cæſaris ad bellum Gallicum è Spirenſi cõuentu profectiõe dicamus, obitèr hìc quędam inſerere libet de Muleaſſis Tunetani regis caſibus inopinatis. Circa hæc ferè tēpora, cùm Turcicam Barbaruſſa duce claſſem apparari, atque deindè Italiæ oram legere didiciſſet, in Siciliā traiecit. Metuebat enim ſibi haud temerè à Barbaruſſa, quem è Tunetani regni poſſeſſione à Carolo Cæſare non longè antè expulſum meminiſſet. In regni tutela reliquit ſibi màximè fidos, Mahometem, qui præeſſet vrbi, & arci Corſum quendam, cui nomen erat Fares, præpoſuit. Porrò filium ſuum Amidam præfecit copijs, qui Tunetum à Turcis & Numidis tueretur. E Sicilia Genuam petiturus ſoluit, vt ibì cum Cæſare colloqueretur: ſed reflantibus ventis, Neapolim eſt reiectus. Vbi à Prorege lautiſſimè habit⁹, Neapolitanis nouo cultu, veſcēdi more, & exquiſitiſſimis odoramētis admirationi fuit. Dapibus eius ex regiæ culinæ diſciplina prodigioſi ſumptûs vn-

Muleaſſes ſe confert in Siciliam.

Dapes inguenta

maniū ſumptuum. guenta infarciebātur, adeò vt pauonem cum duobus phaſianis condítum, obſeruatum ſit cētum aureorum impenſam exceſſiſſe. Fuit ille rex ſuperſtitioni Mahometanæ addictus, & aſtrorum obſeruator, quæ res ei certiſſimum exitium attulit. Viſum enim ipſi fuit ex fatali, vt putabat, aſtrorū influxu, amittendi regni & diræ mortis cladem ſibi impendére. Eo partim nomine diſceſſit ex Africa, ſed eo ipſo diſceſſu cladem, quá euitare voluit, in ſuas ceruices acciuit. Atque vtinàm vel Chriſtiani tandèm diſcerent vaniſſimā eam eſſe, quæ ex aſtris petitur, *Cōtra aſtrologos.* rerum futurarū, immò & ſuperſtitioſam, atq; ideò illicitam diuinationem. Scilicèt liberū hominis arbitrium Deus aſtris ſubiacere voluit, quæ in hominum miniſteria condita ſunt An non ſcriptura eui- *Ierem.10.* dentiſſimè dicit, Iuxta vias gentium nolite diſcere, & à ſignis cæli nolite metuere, quæ timent gentes, quia leges populorum vanæ ſunt? Multis locis D. *Lib.2.de doctr. Chriſtia.cap.21.* Auguſtinus, vt alios prætermittam, in hoc gen⁹ ſuperſtitioſę diuinatiōis acriter inuehitur, & Mathematicos egregiè perſtringit, quos, dum ex ſtellarū poſitione actiones noſtras vel actionum euéta prędicere conantur, nimiùm errare dicit, & vendere imperitis hominibus miſerabilem ſeruituté: immò *Cap.22.* eiuſmodi prædictionem, magnam dementiam vocat. Quòd autem non raró eueniunt, quæ ab iſtis aſtrologis prædicuntur, eius cauſam idem vir ſanctiſſimus exprimit his verbis: Illuſionibus & dece- *Cap. 23.* ptionibus præuaricatorum angelorum euenit, vt iſtis ſuperſtitioſis & pernicioſis diuinationum generibus multa præterita & futura dicantur, nec aliter accidant quàm dicuntur, multaque obſeruantibus ſecūdùm obſeruationes ſuas eueniant, quibus implicati curioſiores fiant, & ſeſe magìs magiſque inſerant multiplicibus laqueis pernicioſiſſimi erroris &c. Verùm ad Muleaſſem reuertamur.

Dum

Dum Neapoli moraretur, vbì eum Cæſar iuſſit ſubſiſtere, poſt Niceæ arcē fruſtrà à Barbaruſſa oppugnatam, certis ex Africa nuncijs didicit, Amidam filium, ipſius amicis & præfectis trucidatis, Tunetum & arcem occupâſſe. Ea re vehementer perturbatus, militem conſcribit magna celeritate: confluuntque breuì ad eum mille & octingenti homines, ijsq; nauibus impoſitis, Guletam proficiſcitur. Sperabat enim ſe filium nondùm cõfirmatis viribus facilè oppreſſurũ, nec prorex Petrus Toletanus eius cõſilia improbabat. Amidam filium quidam proceres corruperāt, excitatis vaniſſimis rumoribus, Muleaſſem Neapoli diſceſſiſſe è vita, & per ſummũ ſcelus ante obitum Chriſtiana religiõe initiatum eſſe. Amida his rumoribus & procerum conſilijs permotus, Tunetum ſe confert, ſed indè tunc excedere compulſus eſt, quòd Tunetani de Muleaſſis morte nihil comperti haberent. Hæret interim in hortis Martijs, & rursùs oblata ab inſperato occaſione, à Tunetanis quibuſdā euocatus, qui Muleaſſem odirēt, Tunetũ reuertit, aliquot ipſi aduerſos perimit, & in arcem ſe recipit, paruo momento vrbe, arce & regno potítus. His de cauſis, vt diximus, Muleaſſes conſcriptis tumultuarijs copijs in Africam traiecit. Vbì Guletam venit, à Franciſco Touarre Cæſaris præfecto admonetur, nè cum tam parua manu Tunetum adeat, nisì Tunetanorũ ciuiũ animos priùs habeat exploratos. At illum facilè fefellerunt proceres quidam Afri ex vrbe progreſſi, qui gladijs iugulo admotis, more gentis, fidei militaris ſacramẽtum ei dicunt, Amidamq; ipſo conſpecto celeriter vrbe exceſſurum confirmant. Mox ille, plurimùm deterrente Touarre, Tunetum pergit, & in itinere rursùs ab Hiſpanis equitibus à Touarre miſſis admonitus, vt ſibi ab inſidijs, quę iuxta vrbem eſſent, caueret, in propoſito perſeuerat. Vbì autem ad vrbem

Amida filius Muleaſſis, regno patrē excludit.

Amida Tunetum occupat.

Fraus Punica.

bem propiùs acceſſit,erumpentib⁹ tum ex vrbe, tū ex oliuetis Afris,ex eius exercitu periêre ſupra mille & trecenti,& ipſe Muleaſſes fugiens,nulla re alia magìs q̄ vnguentorum odore ab hoſtibus agnitus & captus eſt.Eum ad ſe adductū,Amida filius vtroque orbatum lumine crudeliter excæcat, candenti ſcalpello proſciſſa vtriuſq; oculi pupilla.Idem pertulêre duo Amidæ fratres,cum Muleaſſe capti, Nahaſer & Abdalas. Indè cū Touarre ferit inducias, & aliquid annumerat pecuniæ, quod Hiſpano militi ſtipendij nomine ſolueretur. Filium quoquè ſuum Sehitem,nouem annorum puerum,ei dat obſidem, quem tamen continuò ſibi vult reſtitui, ſi pax confici certa nō poſſit. Touarres,licèt eæ induciæ multis de cauſis neceſſariç viderentur, tamen quòd nō dubitaret Cçſarē Amidæ crudelitate offenſum,dedit operā, vt Abdamelech Muleaſſis germanus frater, qui apud Anemſeham Numidarum regulū diù exul permāſerat, Tunetani regni ſedem obtineret. Et id quidem mira celeritate efficitur,remiſſo interìm Sehite puero obſide Tunetum, nè fidem Amidæ datam fallere videretur. Feſtinus Abdamalech Guletam properat,indè Tunetum, facieque linteis ſudarijs inuoluta, non eſt agnitus à portæ arcis cuſtodibus, ſed pro Amida admiſſus, arcem occupat, cçſis cuſtodib⁹,qui illo agnito arma corripere cœperunt.Ità ille repētè à ciuibus Tunetanis in arcem admiſſis rex ſalutatur: ſed, vt nihil eſt in rebus humanis diuturnum,paulò pòſt morbo lœtali correptus,trigeſimoſexto die vita excedit.In eius locum ſubſtituitur Mahometes eius filius annorum ferè duodecim: ſed cùm à proceribus quibuſdam, eius pueri moderatoribus,regnum longè aliter adminiſtraretur, quàm Tunetani vellent, & alia quoquè, quæ ipſi nollent,acciderent,Amidam rurſùs acceſſunt. Sed interìm Muleaſſes è carcere educitur in templi

Muleaſſes capitur, & oculis orbatur.

Abdamelech Tuneto potitur.

Excedit è viuis.

templi cuiuſdam aſylum inuiolabile,atq; indè,Touarre expetente,Guletam perducitur.Idē ipſe Muleaſſes iam anteà, Tunetanis ipſi necem intentantibus,ab anu quadā inope in ſcrobe multis allijs cooperta ſeruatus fuerat.Amida igitur Tunetum rurſùs occupat, & Muleaſſes tandèm Cæſaris iuſſu in Siciliam deductus eſt, publico Siculorum ſumptu alendus.Rectè igitur Claudianus Poeta: *Muleaſſes mittitur ad Siculos.*

Deſinat elatis quiſquam confidere rebus.

Fuit autem Muleaſſes rex non indoctus,inprimìs autem Auerrois ſtudioſus: porrò Choreæ familiæ, ex qua ipſe præalto ſtemmate natus eſſet,reges Tunetanos, quorū ſtirpem ad Homarem Mahometis pſeudoprophetæ cōſanguineum & diſcipulum referebat,ſupra nongentos annos nulla admixta alieni ſanguinis ſucceſſione, regnâſſe aiebat, Tunetanumque regem auguſtiore cognomento appellari *Emir Munemim*,hoc eſt,in religione optimè credentium principem. *Genus Muleaſſis.*

Cæſar ſoluto Cōuentu Spirenſi,cùm iam exercitus eius ad Lotharingię fines peueniſſet,primò Lucemburgum Gallis extorquet, indè Linæum oppidum & arcem:mox Sandeſirium obſidione premit, Henrico Angliæ rege interìm Boloniam fortiſſimè oppugnante.Sandeſirium Landræ viri ſtrenui opera diù egregiè defenſum eſt, ſed eo bombardæ ictu ſublato,tandèm ad deditionem ventū eſt.In ea obſidione perijt Renatus Auraicæ princeps, iuuenis omnibus naturæ & fortunæ donis cumulatiſſimus, & Cæſari inprimìs addictus & charus, adeò vt Cęſar expirantē cum lachrymis complexus ſit. Capto Sandeſirio,Cęſar vltrà progreditur,& ad Matronā vſq; caſtra promouet, non mediocriter trepidantibus Lutetianis,qui iam propinqui hoſtis potētiſſimi arma non immeritò vererentur. Sed Deo benè propitio,tum demùm inter Cęſarem & Regem cer- *Cæſar facit Gallo bellum.* *Princeps Auraicæ perit.*

tis conditionibus pax confecta eſt, Gallis inprimìs exoptata, quòd iam regiones eorum nō ab hoſtib⁹ modò, ſed etiàm à Regis exercitu miſerandum in modum vaſtatæ cernerentur. Sub hoc tempus Angliæ rex Boloniam deditione capit, quod ſuperiores eius regni reges fruſtrà tentârāt. Sed & ille quoquè poſteà cum Franciſco rege pacem fecit.

Bolonia deditur Anglo

Colonienſ. Epiſcopus vrget ſuam Reformationem.

Dum Gallicum feruet bellum, Hermannus Colonienſis Archiepiſcopus pergit vrgere ſuæ diœceſis infauſtam planeq; Buceranam reformationem. Clerus ſeſe opponit, hortatur & obſecrat principē, vt rem differat ad Oecumenici Concilij cognitionem & definitionem: nam ſi ſecùs faciat, ad ſupremum Magiſtratum ſibi confugiendum, easque vias excogitandas, quibus poſſint conſcientijs ſuis ſatìs facere. Princeps malè perſuaſus, manſit in ſentētia. Itaque Clerus & qui ad eum pertinent, Octobris 8. die, cùm in vnum conueniſſent, inter alia commemorant, quæ ante annos 23. Vuormatiæ, vbì Luterus à Cęſare, cunctis ferè illi Principibus ſuffragantib⁹ damnatus fuit, quę item poſteà Auguſtę & Ratisbonæ, atq; recèns Spiræ decreta fuerint: quibus omnibus poſthabitis, Hermannus Archiepiſcopus res nouas attentârit: Bucerum apoſtatam & Sacramentarium, qui iam alteris ſeſe inceſtis nuptijs contaminârit, Argentina euocauerit, concionandi munus & illi & paſsìm alijs leuibus hominibus demādârit: horum verò ſuggeſtione quandam Reformationis formam conceptam, & Principis mandato euulgatam: Se quidem modis omnibus Principem dehortatos, ſed nihil promouiſſe: iam verò Diœceſin peſſimè habere, omniaque ad ſummam perturbationem ſpectare: quamobrem neceſſariò ipſos prouocare ad ſummum Pontificem & Cæſaream Maieſtatem. Id vbì reſciuit Epiſcopus, ſcripto publico teſtatur nullam eos prouocandi cauſam iuſtā habuiſ-

Clerus Colonienſ. prouocat ad Pōtificē & Cæſarem.

habuiſſe: ſe nihil præter officiũ feciſſe: proindè eam ſe appellationem reijcere, ſperareq; ipſos à propoſito diſceſſuros. Quod ſi non faciant, ſe tamen in cœptis progreſſurum: ſimul etiàm non mediocriter Luteri & Buceri ſcripta cõmendat, ſed hauddubiò ab alijs malè inſtitutus.

Tum verò ſummæ ædis Canonici totius diœceſis Colonienſis Ordines omnes ad ſe euocant, Principis conatus explicant, Cæſaris quoquè mandatũ, nè quam nouationem admittant grauiſſimè iubentis, exponunt: hortantur omnes, vt in Catholica & quam ab Apoſtolis acceperint, atq; hactenùs cõſeruârint, religione cum ipſis permaneant. Principi verò, vt ab Appellatione ceſſarẽt, & quædam alia hortanti, prolixè ſcribunt, & vt Summi Pontificis atq; Cæſaris, quibus ipſe quoquè ſubditus ſit, ſententiã expectet, monent: multaq; alia, quæ nimìs longum eſſet hùc adſcribere. Hiſce literis Canonici Primariæ ædis, itemque D. Gereonis, & Vniuerſitas ſua ſigilla appendunt. Verùm Epiſcopus, credẽs ſe rem Deo gratam facere, doctrinæ Luteranæ buccinatores non ſolùm non remouit, ſed etiàm in quibuſdã oppidis religionem mutare permiſit: quæ res & fidei Catholicæ pernicioſa, & veris atque legitimis paſtoribus iniuria, & rudi plebeculę admodùm exitioſa fuit. *Mutatio religionis.*

Per hoc tempus Gallus quidam concionator, factione Sacramentarius, nomine Petrus Brulius, Argentorato proficiſcitur Tornacum Neruiorum inſigne oppidum: & primùm apud Tornacenſes, indè apud Inſulanos Flandriæ vrbem priuatìm ſpargit virus Sacramẽtarium. Vbi Tornacum rediјt, cœpit de eo inquiri, (non enim diù latére potuit) cumq; non poſſet præſens euadere periculũ, ab amicis per murũ fune demittitur: ſed cæleſti eum vltione perſequẽte, dum humi ſedet, quidam ſubmiſſa voce ex *Petrus Brulius Tornacum inficere nititur.*

muro ei ſalutem precatur, at ſimul ſaxo è muro reſoluto ſedentis crus perfringit. Tum miſer ille dolorem cruris & frigus hyemis (erat enim Nouemb. ſecunda dies) non ferens, voces dat lamentabiles: ſicq; ſeipſum prodit vigilibus, qui mox accurrũt, & hominem in carcerem includunt. Non diù pòſt flãmis exuritur. Feliciùs è muro Paulus Apoſtolꝰ olìm elapſus, totum mundũ Chriſti Euangelio cõpleuit: Idem conatus non defuit Brulio, ſed longè diſpar cauſa non eoſdẽ habuit ſucceſſus. Vtinàm verò tam pleriq; Catholici feruerẽt in tuẽda fide Catholica, quàm iſti buccinatores Euãgelici in ſua propaganda impietate. Sleidanus multis verbis cõmemorat huius Brulij extremam fidei confeſſionẽ, quę certè valdè impia eſt, & in quibuſdã à Luteri quoq; placitis aliena, quippè ſacramentaria potiùs quàm Luterica. Ait quoq; eum ſuam doctrinã ad finem vſq; conſtanter, veriùs pertinaciter diceret, profeſſum. Sed idemipſe paulò antè ferre non potuit cruris lapide quaſſati dolorem, vt hìc quoquè probabile ſit Sleidanum more ſuo plus tribuiſſe hæretico, q̃ habuerit rei veritas: quanquàm etiamſi vera ſint quæ ſcribit Sleidanus, non ſolùm nihil faciunt pro Brulio, ſed etiàm lõgè deteriorẽ eius cauſam reddunt, quòd in tetris erroribus obſtinatiõe ſatanica perire maluerit, quàm redire ad ſanitatẽ. Nec eſt quòd iſti ſuos nobis obtrudãt martyres, cùm certum ſit, extra Eccleſiæ Catholicę vnitatẽ nullum eſſe verũ martyrium, ſed quantumcunq; atrocia perferantur ſupplicia, ea nõ modò nullã mereri martyrij laudẽ, ſed maiorũ etiàm apud inferos in omnẽ æternitatẽ luendarũ pœnarũ & cauſam eſſe & initiũ. Nam ipſa ꝑtinacia immane crimen eſt & prorsùs inexpiabile.

Flammis exuritur.

ANno 1545. Tigurini Apologiam edunt contra Luteri confeſſionẽ, Latina & Germanica lingua, qua inter cętera etiàm ad crimen hęreſis, quod illis

Tigurini cõtra Luterũ.

illis Luterus intulerat,& ad alia conuicia acriter reſpondēt,fruſtrà dehortante Bucero,qui arte Bucerana ſequeſtrũ ſe nó ſemèl obtulit,ſed Tigurini intricatũ & ꝓpterеà fallax loquẽdi hominis genus ſibi ferendũ minimè putârũt.Vtinàm Coloniẽſis Archiep.Hermãnus tam ſibi cauiſſet ab illa vulpecula.

Luterus,nè planè obmuteſceret,Theſes ſuas edit cõtra Theologos Louaniẽſes,valdè q̃dẽ ſuperbè & arrogãter ſcriptas: Sed in illis ipſis egregiè mordet Sacramẽtarios. Nam Theſis 15.ſic habet:In Euchariſtiæ Sacramento venerabili & adorabili, eſt & exhibetur & ſumitur verè & re ipſa corpus & ſanguis Chriſti,tam à dignis,q̃ indignis.Et Theſi 27.Hęreticos,inquit, ſeriò cenſemus, & alienos ab Eccleſia Dei eſſe Zuinglianos & omnes Sacramentarios,qui negãt corpus & ſanguinẽ Chriſti, ore carnali ſumi in venerabili Euchariſtia &c.Sic Luterus,vt ſe vlciſceretur de Tigurinis:qui in ſcripto,cuius antè meminimus,inter alia hoc pręclarũ de illo tulerant teſtimoniũ:*Propheta & Apoſtoli,*inquiunt,*Dei gloria,nõ priuato honori,nõ ſua pertinacia & ſuperbia ſtudebãt, ſed peccatorum ſalutem quærebant vnicè. Luterus autem ſua quærit, pertinax eſt, inſolentia nimia effertur, & cõfeſtim ſatanæ tradit,* (tali ſcilicet Pontifice digni eſtis, qui Romani Pótificis iugum excuſſiſtis.) *quotquot illius ſententiæ nõ ilicò ſubſcribere velint: & in omnibus correptionibus ſuis plurimùm maligni ſpiritûs, quàm minimùm verò amici & paterni ingenij deprehenditur &c.*Obitèr hîc obſeruãdum venit,Sleidanũ nó ſolùm mentionem facere Theſium Luteri cõtra Louanienſes,ſed quædã etiàm indè aſſuëre ſuæ hiſtoriæ, ſed interìm aſtutè reticere, quę in ijſdẽ Theſibus habent cõtra Zuinglianos.O candorẽ verè Euangelicũ. Sed hæc imprudens lector nõ aduertit,& Sleidanꝰ per fraudem voto potit̃ ſuo,q̃d non eſt aliud, niſì vt lectori imponat.Addit verò, & Pariſienſes & Louanienſes

Luterus cõtra Sacramentarios.

Tigurinorũ de Lutero ſententia.

Theologos nuda axiomata proponere,ſcilicèt hæreticis, locum nullũ è ſacris literis adducere,& magiſtratum ad animaduerſionem inflammare.Sic nimirùm viſum eſt Sleidano ſcribere, cùm tot extent libri illorum Theologorum,ſcripturæ diuinæ ſententijs muniti, contra iſtos nouatores, vt meritò Sleidanũ ſuî pudere debeat. Et certè mallét Theologi reſipiſcere hæreticos,quàm puniri.

Luteranorũ de Tigurinis ſentẽtia. Luterani contrà accuſant Tigurinos, quòd Luterum acerbè & cõtumelioſè ſint inſectati, cui tum ob multos pro Eccleſia ſuſceptos labores, tum ob ſenium parcendum fuerit.Tigurini illis reſpondẽt, *Tigurini reſpondent.* maiorem veritatis,quàm Luteri, habendã fuiſſe rationem &c. Ità iſti Euangelici fratres mutuis ſeſe encomijs celebrant.Sunt autem inter illos qui ſcribant, Papiſtas illorum acerbis diſſidijs magnoperè lętatos fuiſſe.Scilicèt delectat Catholicos,quos illi Papiſtas per cõtemptum vocant,tot animarum myriades iſtorum ſeditioſis & contentioſis dogmatis in dies rapi in Tartara, & Chriſtianũ orbem odiorum inexpiabilium flammis,quas iſti ſuis concionibus & ſcriptis excitant, Turcis plaudentibus & rei benè gerendæ occaſionem expectantibus,dæmonibus quoquè nouas ſemper faces admouentibus,cõflagrare. Quis verò tam ſaxeo ſit pectore, vt vel vnius animæ mortem ſempiternam, in illa æſtuantiſſima gehennæ fornace ſinè vllo fine perferẽdam, hilari ferat animo?Si tamen hæc ſectariorum diſſidia delectant Catholicos, idcircò delectant, quòd facilè poſſent homines, modò vellent,iſtorum nouorum dogmatiſtarum aduertere falſitatem, dum adeò inter ſe pugnant & diſſident, cùm de primis noſtræ religionis hominibus ſcriptum ſit,Erat cre-*Acto.4.* dentium cor vnum & anima vna.

Comitia Vormatiæ. Hoc anno Comitia habita ſunt Vuormatię.Nullus ferè Principum ibì adfuit,niſì per legatos. At

Cæſar

Cæſar ipſe, licèt tardiùs ob affectam valetudinem, & Ferdinandus rex interfuêre: nihil tamen admodùm conſtitui potuit propter principum abſentiá. Alius igitur Ratisbonæ indictus eſt Conuentus, in Epiphania Domini anno proximo inchoandus, ad quem principes omnes confluerent, niſi quem aduerſa valetudo retineret domi. Porrò in hoc Vuormatienſi conuentu inter alia Proteſtantium legati palàm teſtati ſunt, ſe Concilium Tridétinum, quod Pontifex rursùs indixerat, pro legitimo non agnoſcere. Et ea fuit facilima ratio omnia eius Concilij decreta eleuandi & negligendi. Si ſic liceat ſubditis quibuſlibet Principum ſuorum decreta pro legitimis non agnoſcere, nimirùm breuì pulcherrimum habebimus in Repub. rerum ordinem & tranquillitatem. Sed hæc ab Eccleſiaſtis ſuis Proteſtantium ordines hauſerant. Verùm hoc illius ampliſſimæ Synodi authoritati nihil penitùs ponderis detraxit. Atq;ità videre licuit, quàm ex animo tot ſuperioribus comitijs ſuis magiſtratibus illi eccleſiaſtæ ſuaſiſſent, vt Oecumenicā Synodum peterent. Erāt res exulceratæ valdè in Germania, & ſensìm via patefieri cœpit ad bellum Proteſtantium contra Cæſarem, de quo poſteà dicemus. Quanuìs autem iam ſæpè tentatum eſſet, ſi qua poſſet conciliandę religiōis ratio doctorum virorum vtriuſq; partis colloquijs inueniri, nec quicquam tamen ſucceſſiſſet, at nihilo minùs Cęſar, qui pacis conſtituendæ & religionis componendę eſſet cupidiſſimus, hoc cōuentu in id rursùs conſenſit, licèt Catholicis ordinibus non aſſentientibus, vt in proximo Ratisbonenſi conuentu vtriuſq; partis docti viri ad colloquium euocarentur.

Proteſtátes reſpuunt Concilium Tridentinū.

Luterus hoc anno ſcriptum edidit contra Pontificatum Romanum, à ſatana cōſtitutum, ea eſt enim præclari operis inſcriptio. Et vt omnes cordati vi-

Luterus cōtra Pōtificatū Romanū.

deant totum hominis pectus, libro picturam præfixit eiuſmodi: Sedet in ſublimi cathedra Pontifex, iunctis & ꝓtenſis manibus, ornatu ſolenni, ſed auribus aſininis: circa eum plurimi ſunt dęmones varijs figuris, quorum alij capiti eius imponũt diadema triplex, oleto faſtigiatum: alij funibus eum demittunt in medium infernum, horribili ſpecie ſubiectum: alij titiones & ligna cõportant: alij tãquàm officioſi, pedes ei ſubleuant, vt rectè molliterq; deſcendat. Hęc nulla indigent confutatione, quia per ſe prodũt pectus omni ſpurcitie & turpitudine inquinatiſſimũ: quod qui nõ vident, illis nemo poſſit peiùs precari, quàm vt in hac cæcitate permaneant. Nec hoc pręclaro facinore contentus, alterã quoquè nõ tam in Pontificis, q̃ ſuum & ſuorũ dedecus emiſit picturam: Pontifex ſui inſidet ornatus amplę & mammoſæ, quam calcaribus fodit: dextrę digitis duobus, pollici proximis, de more protenſis benedicit ijs, qui fortè veniũt obuiàm: ſiniſtra tenet oletum recens atq; fumans, &c. Id quidem notatu dignum eſt, in Luteri & totius gregis eius apoſtatarũ monachorũ ſcriptis nihil ferè crebriùs malo dęmone & ſtercore nominari: vt intelligat prudẽs lector, eos ſe totos cacodęmoni & ſpurciſſimæ Veneri deuouiſſe. Et tales, tã impuri homines, non alio quàm vel ipſius Chriſti Apoſtolorum loco habentur. O horrendam nimis Dei iram. Sleidanus harũ picturarum in ſuis Cõmentarijs libenter meminit, & nõ modò non reprehendit, licèt id pleroſq; feciſſe ſcribat, ſed etiàm nititur nobis ex Lutero prophetam efficere. Sic olìm Manichęi impuriſſimum nebulonem illum Manetem, authorem ſectę ipſorum, non alium volebant eſſe, q̃ ipſum Spiritumſanctum. Sed veniet ille dies, quandò æquiſſimus iudex Chriſtus verã feret ſententiã, & tunc apparebit, q̃ nihil ꝓfuerit Lutero Sleidanus, vaniſſimꝰ ipſius encomiaſtes.

Pictura Lutero digna.

Huius

Huius anni menſe Iunio Cæſar Clerum & Academiam Colonienſem in ſuum patrociniũ recipit, & Epiſcopum intra triceſimũ diem ad ſe venire & accuſationibus reſpõdere iubet. Facit idem Paulus Pontifex menſe Iulio, intra ſexageſimum diem illum citans. *Citatur epiſcopus Colonienſ.*

Per hoc ferè tempus Cęſari ex Hiſpanijs lętus affertur nũcius de Carolo Philippi regis Hiſpaniarũ filio, tum recèns nato: ſed paulò pòſt eam lætitiam nõnihil perturbauit obitus nurûs Cęſaris, vt nihil eſt in rebus hominum omni ex parte beatum. *Carolus Philippo naſcitur.*

Hoc quoquè tẽpore Henricus Brunſuicẽſis princeps, à Proteſtantibus è ſua ditione iampridèm eiectus, conſcripto milite ſua recuperare inſtituit. At Proteſtantes viribus illo longè ſuperiores, breuì multo maiores copias cõſcribunt, & eum vnà cum Carolo filio in ſuam poteſtatem redigunt. Cæſar vbì id comperit, ſcribit Lantgrauio, vt ea victoria moderatè vtatur, & captiuos Principes more principum liberaliter habeat. *Dux Henricus cum filio capitur.*

Cęſar hoc anno in Comitijs Vuormatienſibus, cùm Proteſtantes in bellum Turcicum nihil collaturi viderẽtur, niſì impetrâſſent de concilio & Cameræ iudicio quæ vellẽt, Gerardum Veltuuichum, multa eruditione & linguarum inſigni peritia præditum, ad Turcam miſit paciſcendarum induciarũ nomine.

Obijt huiùs anni mẽſe Septemb. vel circiter Carolus, Franciſci Galliarum regis filius, quem Cæſar vel generum, vel affinem habiturus videbatur. Fuit is iuuenis ętate florenti, & maximę ſpei, pleriſq; etiàm non mediocriter charus: ſed vt ſuo exemplo albæ gallinę filios ad contemnenda fortunę ludibria excitaret, in ipſo iuuẽtutis flore repẽtè ſublatus eſt. *Carolus Franciſci filius moritur.*

Luterus poſtquàm cognouit Henricum Brunſuicenſem principem captum teneri à Lãtgrauio, ſcriptum

ptum euulgat ad Electorem Saxoniæ & Lantgrauium, quo illos dehortatur, nè captiuum dimittat. Ait enm à Deo caſtigatum, nec poſſe abſolui, niſi veram agat pœnitentiam & ritè ſatisfaciat. Hoc loco aliquid valet pœnitentia & ſatisfactio, quā adeò irrident iſti Euangelici. Multa alia in eo libello habet, quibus ſe egregiè ridendum propinat omnibus cordatis: ſed ſuperfluò hîc commemorantur, quòd mundus iſte videtur velle in errores indaci, & ſua perditione lętari. Sleidanus, vt antè dixi, etiàm prophetiæ ſpiritum tribuit Lutero, licèt homo Sacramentarius, à Lutero in re ſacramentaria non parùm diſſenſerit. Et quídni propheta vocetur Luterus, qui etiàm tertius Elias à ſuis dictus eſt? Habent etiàm Turcæ magnum prophetam ſuum Mahometh.

Luterus non vult dimitti Brunſuicenſem.

ANNO 1546. Proteſtantes conuentus egêre Francofurti menſe Ianuario. Deliberatum ibì eſt de concilio Tridentino, de prorogando fœdere, de ſumptibus belli Brunſuicenſis, de non deſerendo Colonienſi Archiepiſcopo, qui contra Pontificis & Cæſaris mandatum religionem mutârat. Eius legati in hoc conuentu queſti ſunt de iniurijs Cleri, vt ipſi dicebant, & de citationibus atq; mandatis Pontificis & Cęſaris. Eò iam res in Germania reciderat, vt de ſummis Magiſtratibus liceret querelas deferre ad paucos Imperij principes, qui etiàm dicerent ſe non defuturos Colonienſi Archiepiſcopo, ſi qua vis ei fieret.

Conuentus Proteſtantium Francofurti.

Hoc tempore in Palatinatu Rheni Luteriſmus introducitur, & Proteſtantes miſſa legatione, tam egregij facinoris nomine Principi Palatino gratulantur. Putabant enim Euangelij lucem in eas regiones inuehi, in quas Luteri Euangelium pluſquàm Cimmerias tenebras inuexiſſet. Hodiè in Palatinatu

Luteriſmus in Palatinatu.

natu illo regnat Caluiniſmus, omnes etiàm crucifixi imagines deijciuntur, vt nulla ſit tanti beneficij apud homines, præſertim rudes, memoria. Si Romanus Pontifex hoc faceret, omnes eum vocarent Antichriſtum: nunc quandò Caluinus iubet, Euangelium Chriſti eſt. Et certè Antichriſtus ex locis omnibus Chriſti Dei memoriàm abolere conabitur: Caluinus & eius ſymmyſtæ magna eum tanti laboris parte leuant. Sed benè habet, quòd multò plures interìm apud barbaras noui orbis & aliarum regionum nationes eriguntur imagines, quàm in Germania, & vicinis locis nouis dogmatibus infectis deſtruantur. *Poſteà Caluiniſmus.*

Huius anni menſe Ianuario demùm inchoatum eſt Colloquium Ratisbonenſe. Melanchthon diù fruſtrà expectatus eſt. Tandèm in eius locum ſubmittitur Georgius Maior. Ad 27. diem Ianuarij factum eſt ſacrificium de Spirituſancto, & mox agi cœptum in curia Ratisbonenſi. Iam antè dixi, Ordines Catholicos ob inchoatum Tridenti Concilium noluiſſe hoc Colloquium approbare: ſed Cæſar videns Proteſtantes Concilium Tridentinum prorsùs reijcere, nè qua in parte paci cõciliandę defuiſſe videretur, permiſit haberi colloquium, non tamen in aliquod Tridentinę Synodi prępiudicium, ad quam ſciebat religionis negociũ neceſſariò reijci oportere, ſed vt paci publicę conſuleret. Pręſides colloquij fuère Mauritius Eyſtetenſis Epiſcopus, & Fridericus comes Furſtenbergicus. Collocutores & auditores Catholici, octo: totidem Proteſtantium. Catholici primì adfuère. In ipſius actiõis initio diù laboratum eſt de colloquendi ratione. Volebãt enim Proteſtãtes collocutores dicta vtriuſq; partis omnia in ſcripta referri: quod cùm eſſet longè moleſtiſſimum, & negocio ſuſcepto cumprimìs importunum, tamen coacti ſunt Catholici moroſis homi- *Colloquiũ Ratisbonẽſ.* *Præſides Colloquij.* *Collocutores.*

hominibus morem gerere, & multi tẽporis iacturã facere, nè aduerſariorũ calumniȩ paterẽt, tanquàm qui cauſȩ diffiderent. Hoc enim in vulgus ſparſerũt de Catholicis, cùm ipſi potiùs, vt cordatus quiſque facilè animaduertit, hac ſcribẽdi importunitate diuerticula quȩrerent, tempùsq; omne nullo fructu extraherent. Quinto demùm Februarij die colloquium à Maluenda Catholico Theologo inchoatum eſt, qui inter cȩtera, ſuo & ſociorum Catholicorũ nomine teſtatus eſt, ſi quid ab ipſis in hoc cõgreſſu fortaſsìs dictũ fuerit, quod ſacris ſcripturis, aut Apoſtolicis traditionibus, aut Eccleſiȩ Catholicæ decretis aduerſetur, id ſe pro irrito & non dicto velle haberi: deindè, vt quæ inter partes cõuenta fortaſsè vel cõſtituta fuerint, ea non aliter valeant, quàm in congreſſu familiari, nec vllam vim habeant definitionis, aut placiti, aut determinationis. Hoc quidẽ ſapienter Catholici, nè Synodo Tridẽtinȩ pjudicâſſe viderẽtur. Protulit deindè Maluenda Confeſſionẽ Auguſtanã, Cȩſari anno 1530. Auguſtæ exhibitam, cum eius Apologia, cuius vtriuſq; architectus fuerat Melanchthon: percontatuſque eſt ex Proteſtantibus, num in eius ſententia permanerẽt, ſcripta verò alia quȩcunq;, etiàm ſua ipſorũ, illi contraria damnarent. Bucerus, qui primas apud Proteſtãtes obtinebat, primò quidẽ hîc hȩrere cœpit, ſed demùm reſpõdet, ſe damnare ſcripta cõtraria, proprio ſe enſe iugulãs, & ſuos pariter ſymmyſtas damnans, qui ab ea Confeſſione in pleriſq; vſqueadeò defecerunt, vt hoc nomine inter ſe Luteri diſcipuli hodiè mirũ in modũ tumultuentur. Longum eſſet om̃ia huius Colloquij acta referre. Apparebat facilè in Bucero & eius ſocijs quȩdã animorũ acerbitas & amaritudo, quȩ idẽtidèm verbis exprimebatur & moribus: cùm Catholici ſe vbiquè placidos & commodos exhiberent, ac propemodùm

Inchoatur Colloquiũ.

Bucer⁹ ſe et ſuos dãnat.

vltrà quàm oporteret, moroſis hominibus in agen
di ratione concederent. Multis enim modis hoc ca-
ptabat Bucerus cum ſuis, vt occaſionem haberent à
Colloquio diſcedēdi: ſed ità, vt eius intermiſſi cul-
pa omnis in Catholicis hęrere videretur. Viceſimo
primo die Februarij Maluenda extēporali diſputa- *Buceri ab-*
tione ad eas abſurditates adegit Bucerum, vt in illo *ſurdiſſima*
tot doctorū virorū conſeſſu nō puduerit eū affir- *aſſertiones.*
mare, cum qui mortali peccato tenetur, fidem Ca-
tholicam amittere, non credere Deū trinū & vnum
eſſe, neq; Chriſtū eſſe filiū Dei, neq; redemptorem
humani generis, neq; natum, neq; crucifixum, nec
rediuiuum &c. Omnia peccata eſſe incredulitatis,
nullum imbecillitatis vel ignorantiæ, ſed omnia ex
malitia & contra conſcientiam committi. Eò enim
impudētiæ adigit id genus homines obſtinata ani-
mi elatio, vt mâlint quantunuìs impias & abſurdas
opiniōes pertinaciter tueri, quàm ſe victos videri.
Et interìm ſpargebatur longè lateq; rumor, idque
contra fidem ſecreti, Catholicos victos à Proteſtā- *Rumor com*
tibus, & Maluendam à Bucero in ſummas adactum *mentitius.*
anguſtias. Quid facias hoc hominum genere? Nimi-
rùm ab ijs nobis expectandū eſt ſtudium Eccleſiæ
reformandæ, & hominum ſaluti conſulendi, quos
adeò nullius pudet mendacij & calumniæ.

Viceſimaquinta Februarij venerūt literę à Cęſa-
re, quibus Colloquij habēdi forma pręſcribebatur:
(volebant ein pręſides certiùs cognoſcere eius hac
in re voluntatē) Bucerus cum ſuis eam formam nō
pbauit. Deniquè, nè ſim longior, ex multis verbo-
rum ambagibus aliud nihil intelligi potuit, quàm
eos Cæſareæ Maieſtati ità obtemperaturos eſſe, ſi
omnia quæ vellent, ipſi ſtatuerent de Colloquio,
& Cęſari etiàm atque Catholicis leges ferrent. Nec
adduci potuerunt, vt Cæſaris voluntati morem ge-
rerent, ea, quam diximus, forma amplectenda: ſed

non

non diù pôſtità ſe cláculò ſubduxerunt,ac propemodùm ex oppido eiecerunt,vt nó tam profectionem quàm fugam adornâſſe viderentur, magno quidem Præſidú dolore, quibus iam Iulius Pflūg Numburgenſis antiſtes,ex volũtate Cęſaris adiunctus erat,qui indignitate moti,illos quidem retinere conati ſunt,ſed fruſtrà Porrò ſcripto edito Præſides ijdem ſatìs declarârunt per ipſos minimè ſtetiſſe,quô minùs & Cęſaris & Ordinum Imperij expectationi ſatisfieret,cùm præſertim ipſorum Proteſtantium Collocutorum conſenſu ad Imperatorem ſcripſiſſent, & eius reſponſum in dies expectarent. Ità demùm etiàm hac vice res ipſa probauit, non eſſe in eiuſmodi Colloquijs expeditam & certam pacis componendę rationem, maximè cùm religionis negocium omninò maturiori & auguſtiori deliberatione tractandum ſit, nec in paucorum hominum priuato tractatu ponẽdum:tum quoquè ea ſit ſectariorum peruicacia, vt vinci quidem facilè poſſint, ſed nec victi vnquàm cedere velint, nec victi videri.

Euãgelici è Colloquio ſe ſubducũt.

Intereà Tridenti patres Cõcilium inchoant.Legatos eò miſerat Pontifex Iohannem Mariã Montanum,Marcellum Ceruinum,& Reginaldum Polũ Cardinales:ſed cùm rari aduenirent,aliquandiù parùm admodùm conſtitui potuit.

Concilium Tridenti inchoatur.

Triſtiſſimum autem ſub ipſo Ratisbonenſi Colloquio ad Proteſtãtes nuncium allatum eſt de obitu ſanctiſſimi patris ſui Luteri.Is litis cuiuſdã componendæ cauſa ab illuſtribus Mansfeldenſibus comitibus Iſlebiũ,quę fuit illi patria,honorificè euocatus,eò venit cum magna pompa,tribus ſtipatus filijs ex præclaro monachi & monachę concubitu procreatis. Obuiàm illi miſſi ſunt 113. eqtes honoris cauſa. Itaq; die 17.Februarij,cùm lautè & ſplendidè cœnatus eſſet,& facetijs ſuo more hilariter luſiſſet

ſiſſet, eadem nocte ſublatus eſt è medio. Eius obitus non eodem modo à Catholicis & Euangelicis id temporis referebatur. Ionas Cocus, qui ſe Iuſtũ Ionam vocat, eius morti interfuit, ſed ità eam deſcribit, vt apud cordatos maiori eum cõtumelia quàm laude affeciſſe videatur. Inter alia ſcribit eum ipſi Ionæ & Cęlio & alijs circunſtãtibus dixiſſe, Orate pro Domino noſtro Deo, & eius Euangelio, vt ei benè ſuccedat, quia Conciliũ Tridenti & abominabilis Papa grauiter ei aduerſantur. Hęc fuit egregia morituri hominis pœnitentia. Sed cur tantoperè metuebat Domino Deo, & ſuo potiùs quàm Dei Euangelio, cùm prophetare non dubitârit, *Ridicula Luteri oratio.*

Peſtis eram viuus, moriens tua mors ero Papa?

Quid verò dictura eſt poſteritas, cùm hæc legerit? Hoccine eſt, ad illud tremendum Chriſti tribunal ſeſe præparare? Scilicet moriente Lutero Pontifex mortuus eſt. Eius quoquè precationem ſupremam recitant in hęc verba: *Pater mi cæleſtis, Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, Deus totius conſolationis, gratias tibi ago, quòd mihi dilectum filium tuum Chriſtum reuelâſti: in quem credo, quem prædicaui & confeſſus ſum, quem amaui & laudaui: quem abominabilis Papa & omnes impij vituperant, perſequuntur & blaſphemant.* Et ſic ille mortuus eſt. O verè mortẽ expaueſcendam, & horrendam, ità obſtinato in Pontificem & Catholicos odio exhalare ſpiritum, atq; ſic proficiſci ad illum æquiſſimum iudicem. quàm verò immanis illa calumnia eſt, quòd ait Pontificem, quem vocat abominabilem, & impios omnes, quo nomine vult Catholicos intelligi, vituperare, perſequi & blaſphemare Chriſtum? O ſi miſer ille ſeipſum cognouiſſet, certè illa extrema hora palàm faſſus eſſet ſe longè omnium atrociſſimè & immaniſſimè vituperâſſe, perſecutum eſſe, & blaſphemâſſe Chriſtũ, cui vnus ipſe ſuis impijs dogmatis tot abſtulit animas, *Precatio ſuprema Luteri.*

vt ſinè horrore & ſtupore nec dici queat. Et tamen dicit ſe amâſſe & laudâſſe Chriſtum. Hoc ergò erat de tanta impietate non ſolùm nihil angi animo, ſed gloriari etiàm. Cadauer eius ſtanneo incluſum loculo, cum multa equitum & peditum turba & pompa ingenti Vuittenbergam non ſinè multorum lachrymis perductum eſt. Ille quidem ſic mortuus eſt, ſed poſt ſe in multis Europæ ampliſſimis regnis & prouincijs ſupremam ferè reliquit vaſtitatem, religione miſerabiliter confuſa & perturbata, innumeris euerſis Eccleſijs, deſtructis monaſterijs, omnibus pijs abrogatis cæremonijs & ritibus Eccleſiaſticis, ſacramentis horrendum in modum profligatis, vt ad Mahometanam conſtituendam impietatem parùm aut nihil ſupereſſe videatur: & certè quibuſdam in locis, vbì eius regnat Euangelium, homines in atheiſmum atque etiàm ethniciſmum ferè prolabuntur. Eos nobis fructus affatìm produxit miſer ille, & mortalium omnium longè infeliciſſimus, qui vtinàm nunquàm natus fuiſſet, aut certè ſolus perijſſet. Nullum quidem vnquàm miraculum edidit, quàquàm miracula omnia facilè vincit, quòd monachus apoſtata, inceſto monachæ concubitu totiès pollutus, tot iam olìm ante mille annos damnatarum hęreſum inſtaurator, tot flagitijs coopertus, homo importuniſſimus, audaciſſimus, maledicentiſſimus, qui nulli ominô parceret, omnia ſursùm deorsùm miſceret, tantam ſibi apud cæcos & miſeros mortales exiſtimationem conciliare potuit, vt non alio quàm apoſtoli & tertij Eliæ loco haberetur. Conatus eſt quidem aliquandò dæmonem expellere, ſed fruſtrà. Id in Lectoris gratiā huc breuiter adſcribam. Anno 1545. puella quędam dæmoniaca è Miſnia adducta eſt Vuittenbergam ad Luterum, ceu tertium Eliam, ea ſpe, quòd Luterus dæmonem eſſet eiecturus. Ille quidem, vtpotę malè ſibi

Miraculum Luteri inſigne.

Luterus dæmonem vult expellere, ſed fruſtrà.

ſibi conſcius, principiò valdè ſe difficilem præbuit, tamē tandèm iuſſit puellam in ſacrarium parochianæ Eccleſiæ introduci. Ibì ſuis quibuſdam Lutericis exorciſmis adiurat dęmonem, ſed dæmon eius exorciſmos irridet. Tum verò Luterus mirè angi, diſcruciari, & è ſacrarij oſtio ſe velle proripere. At malus dæmon adeò obſtruxit oſtium, vt neque foris, neque intùs reſerari potuerit. Ea res etiàm in maiores illum miſerum anguſtias adduxit, iamque per feneſtras erumpere conabatur, ſed conatus eius cancelli ferrei retardabant. Deniquè ſecuri ferrea per cancellos immiſſa oſtium perfringi oportuit, vt Lutero pateret exitus. Faxit Dominus Deus noſter, vt ad ſanitatem redeant, qui eius hominis, nulla vitæ ſanctimonia, nulla miraculorum efficacia ſuffulti, infauſtum Euangelium magno totius Europæ malo complexi ſunt.

Nôrunt omnes, quàm ille infelix atrociter oppugnârit peregrinationes religionis cauſa ſuſceptas, & inuocationem Sanctorum, adeò vt etiàm Virginem Matrem non plùs ſibi pręſtare poſſe precibus ſuis, quàm quempiam vicinum ſuum, dicere non dubitârit. At multò rectiùs feciſſent, qui puellam hanc ad eum adduxerunt, ſi pro ea beatiſſimæ Virginis Mariæ ſuffragia apud DEVM implorâſſent, quam certum eſt hodieque multa præſtare beneficia ipſam piè inuocantibus. Et vt pietas confirmetur, atque impietas pudefiat, adſcribam hîc nonnulla ex Thoma Moro, qui aliquandò fuit Angliæ Cancellarius, Vir incomparabili ingenio, magna doctrina, & tandèm celebri martyrio illuſtris: ſed adſcribam verbis meis. Nam ille quidem hæc Anglicè ſcripſit, quæ alius vir doctus poſteà reddidit Latinè. Ait ſe *Dialog. li. 1. cap. 16.* nonnulla poſſe ſuæ ætatis commemorare miracula, quæ ad imagines, quas ſolent homines pij

etiàm peregrè inuiſere, edita ſint, tam ab omni ſuſpicione aliena, tamque amplis fulta teſtimonijs, vt qui ea velit reuocare in dubium, is non multùm ab inſania abeſſe videri queat. Interìm vnum recitat admodùm illuſtre, quòd ante paucos annos in cuiuſdam viri nobilis Rogeri Vuentunorthi aliquot proles declaratum ſit diuinitùs, prçcipuè autem in vnam ex filiabus eius, annorum non ampliùs duodecim, quam malus dæmon inuaſerat, & multis modis diuexârat. Erat illa iam mentis inops, deliranſq; procaciter & petulanter in Deũ ipſum incurrebat, execrabaturq; res quaſq; precibus ſacratas, & quod mirum eſt, facilè etiàm nullo indicante à non conſecratis illas internoſcebat. Fiebant hæc proculdubiò illo efficiente, qui puellam occupabat. Interìm verò tum ſua voluntate, tum diuina admonitione permota eſt, vt ad S. Mariæ Ippiſuuitchij (eſt hoc Angliæ oppidum) accederet. In illo autem itinere quę id temporis alibì dicerẽtur & fierẽt, citra mendacium edicere potuit, multaq; rapta in ecſtaſin rara & ſublimia promebat, licèt ipſa eorũ rudis eſſet & imperita, vt etiàm viri doctiſſimi non mediocriter admirarentur talia ab illa dici poſſe. Vbì porrò ad locum ventum eſt, erat ibì imago beatiſſimę virginis Mariæ. Coram ea dum illa puella ſiſtitur, aderant perplures ſplendidi ac nobiles viri, & eccè ab illo tetro ſpiritu horrendum in modum dilaniatur, facies & oculi terribilem in ſpeciem transformantur, os contorquetur & diſtenditur, oculi in maxillas prominẽt, vt ſinè horrore nemo eam poſſet intueri. Aderant & alię perſonę, in quas, permittente DEO, improbus ſatan mirabiliter ſęuiebat. Atquì mox omnes illæ vnà cum puella perfectę ſunt redditæ ſanitati. Huic tanto ſpectaculo aderant parentes puellę, homines & ordinis ampliſſimi, nẽpe equeſtris, & rebus locupletes: aderant & alij permulti

Exemplum memorabile

Miraculum inſigne.

multi magnæ dignitatis, prudentiæ & experientiæ. Aberat verò omnis fingendi vel ratio vel ſuſpicio, tum quòd puella tenera eſſet ętate, tum quòd rei ipſius immanitas & horrēda ſpecies omnem excluderet ſimulationem. Cernens autem puella ſe liberatam, licèt pater obluctaretur, mundo huic ilicò nuncium remiſit, & in cœnobio benè inſtituto ſanctarum virginum religionem profeſſa monaſticam, piè & ſanctè vixit. Hæc ferè Morus, cuius tanta eſt authoritas & integritas, vt bona fide rem totam ab eo relatā eſſe, nemo niſi improbus dubitare queat. Luterus proculdubiò cum ſuo grege hîc exclamaret rem eſſe commentitiam, quemadmodùm Brentius nō veretur ſcribere, quòd Iulianus apoſtata in magno poſitus metu, nè à dæmonibus diſcerperetur, licèt iam Chriſti religionem abiurâſſet, tamen crucis expreſſo ſigno illos à ſe fugârit, id non factū crucis ſigno, ſed dęmonis ſimulatione ad confirmandam ſuperſtitionem & magiam: nec enim magìs ad pietatē facere digitis crucem formare, quàm ſi manibus in aëre circulum deſcripſeris: quæ ſunt verba digna tali viro, qualis eſt Brentius, hoc eſt, impuro hęretico. Sed nos iſtorum hominum verbis prorsùs nihil moueri debemus, præſertim cùm huius rei tot illuſtres fuerint ſpectatores, & teſtes omni exceptione maiores. Mihi hoc miraculū commodè hoc loco inſeri videtur, vt Catholicus lector videat non deeſſe hodieq; miraculorum etiàm inſignium editionem in Eccleſia Catholica: porrò de iſtis prodigioſis noui Euangelij buccinatoribus rectè dici poſſe, eos nec claudicantem canem, nec cæcutientē equum vnquàm curare potuiſſe: quāquàm vt miſeri homines intelligerent, quale portentum in infauſtis Luteri dogmatis complectendis ſequerentur, memorabili id portento præpotens Deus teſtatum voluit efficere, quandò biennio poſt illud

Brentius cōtra Petrum Sotum.

Vuormatiæ à Carolo V. & imperij ordinibus contra Luterum promulgatum edictum, ad fines Vuittembergæ vitulum caluo capite & cucullatum, ſtupendo illo quidem, ſed cumprimis accommodato oſtento vacca peperit. Fertur autem Luterus etiàm mortuum quandoquè quibuſdam immurmurationibus excitare voluiſſe, Vuilhelmum illũ Neſenum in Albi ſubmerſum, ſed accidit illi quod Perſius ait: Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus.

Conuentus aurei velleris. Hoc anno Carolus Cęſar Traiecti habuit Conuentus aurei velleris, & Italię, Hiſpanię, Germanię, Flandrię principum aliquot noua electiõe illud auxit ſodalitium. Indè Ratisbonã ad Comitia iturus cùm Traiectũ ſuperius veniſſet, Legati aliquot Principum & ciuitatum Germanię occurrunt, vt certiùs cognoſcerent de fama, qua iam vulgatum erat, Cæſarem militem cõſcribere. Sed eodem quoquè tempore rumor erat, Proteſtãtes neſcio quid moliri in Cęſarem, ſua habere conuenticula, & id genus alia, quæ non immeritò Cęſarem ad arma paranda mouere potuiſſent. Vbì autẽ viderunt legati, Cęſarem nullum circa ſe inuſitatum habere militum pręſidium, meliùs ſperare cœperunt, itaque diſcedunt. Erant cum Cęſare cuſtodię cauſa equites cataphracti quingẽti. Vbì Spiram venit, Palatinus cum vxore Cęſaris nepte eum adijt: venit etiàm cò Lantgrauius Heſſię: atq; vterque non diù pòſt diſceſſit, quòd Cęſar non vſquequaquè votis illorũ reſpondere videretur.

Ferdinãdus duas elocat filias. Dum Ratisbonę Comitia aguntur, quò iam Cæſar peruenerat, Ferdinandus rex duas filias ſuas elocat, Annam Alberto Bauarię, Mariã Guilelmo Cliuenſium Principi. Interìm Cęſar ad ſe tribunos & cẽturiones aliquot clàm euocat Ratisbonam, neq; id latuit Proteſtantes, qui omnia accuratiſſimè explorarent. Itaq; Cęſarem adeunt, ſcire cupiunt, cui

bellum

bellum facturus ſit,ſe quidem paratos imperata facere. Cęſar nō negat aliquot ſe cohortes cōſcribere in quoſdā refractarios & rebelles,quos edomare conſtituerit:qui ipſi auxilio ſint,illis ſe benignū & clementem dominum fore,cęteros non alio quàm hoſtium loco habiturum. His auditis, Legati domum proficiſcuntur. Hoc belli Germanici inter alia quoddam fuit initium: Cæſar diù multa diſſimulârat,ſed pactis cū Turca inducijs, pace quoquè cum Gallo & Anglo confecta, non putauit ſibi vlteriùs diſſimulandum,pręſertim cùm vir prudētiſſimus non ignorâſſe videatur,quid pleriq; molirētur. Erant per id tempus Luteranorum ſiue Proteſtantium magnæ vires,porrò Cęſaris exiguæ copię, & magna gerendi belli in ipſo initio impedimenta ac difficultates,pręſertim ꝙ Cæſaris conſilia etiàm ab amicis ad hoſtes perferri dicerentur. Auguſtani omnium primi ad arma concurrunt, ea tamen moderatione, vt Cæſareanos vrbe non arceant, quô minùs ad bellum neceſſaria comparare queant. Venerunt autem ad Cęſarem Germanorum peditum cohortes quinquaginta: ex Pannonia Hiſpanorum duo millia expectabantur & octingenti: è Gallia Ciſalpina eiuſdē gentis tria millia. Equitum ad nouem millia conſcribi iuſſa ſunt, ſed locis valdè diuerſis,quod Cęſari magno incommodo fuit. Proteſtantes interim ex Auguſta & Vlma & ditione Vuirtenbergica Cluſam properant,vt Italos à Pontifice miſſos excludant. His Proteſtantium copijs pręerat Sebaſtianus Schertelus vir militaris. Itaque Cluſa arx munitiſſima deditione capta eſt: ſunt qui proditione factum putent. Indè Oenipontem petunt, ſed nihil efficiunt. Abeunt igitur, præſidio impoſito Cluſę & Fieſſę,quę duæ omninò vię erāt, quibus ex Italia in Germaniam veniretur. Si Schertelus cum ſuis copijs rectà petijſſet Ratiſbonam,

Copia Cæſaris.

Proteſtātes obtinent Cluſam.

Item Fieſſā.

vbì Cæſar tum erat, rebus omnibus imparatiſſimis, meliùs ſuorum rebus conſuluiſſet. Sed eo conſilio DEVS illos tum priuauit. Fuit hic primus illorum error.

Primus error Proteſtantium.

Dum hęc geruntur, Saxo & Heſſus ſcribunt Cęſari literas, quibus ſe teſtantur in officio permanſuros, aut ſi quas iniurias intulerint, de illis velle ſatiſfacere, ſi lege agere ſinantur. Cęſar illis nihil reſpōdit, quippe qui ſciret eorum exercitum omnem in vnum locum conduci. Nec diù pòſt omnes eorum copię Danouertum cum Saxone & Lãtgrauio peruenêre. Erant peditum ad octoginta, equitum ad decem millia: porrò tormenta bellica 130. Cæſar tum admodùm immunitus fuit. Atque hîc quoquè ſummam rei benè gerendę occaſionem Proteſtantes amiſêre, dum non vident, quàm facilè Cęſarem vel è tota Germania excludere potuiſſent, ſi cum omnibus copijs rectè Ratisbonam contendiſſent. Non eſt igitur dubium, quin à Cęſare ſteterit DEUS. Et hic eorum ſecundus eſt error.

Copiæ ingẽtes Proteſtantium.

Secundus error.

Interim Ferdinandus rex Pragam peruenit, cum Mauritio Saxone acturus de bello in Electorem Saxoniæ concitando. Fuerant Mauritio cum Electore cōtinentes inimicitię, ſed eę pauloantè ſopitę erãt. At poſtquàm Cęſar proſcripſit Electorem Saxonię & Lantgrauium, Mauritius inimicitias repetit, & cum Ferdinando rege cōiunctus, Saxonis ditiones vaſtare inſtituit. Porrò verò Saxo & Lantgrauius puerum cum æneatore ad Cęſarē in caſtra mittunt, qui epiſtolam perferunt ad teli amentū deligatam. Hic vetus Germanorum mos eſt belli denunciandi. Videbantur illi digni eſſe ſupplicio, ſed incolumes dimiſſi ſunt cum tabulis proſcriptionis, nullis prętereà literis alijs additis. Cæſar quidem eorum epiſtolam nec inſpicere voluit. Sub idem tempus veniunt ad Cęſarem à Pontifice peditum circiter decem

Proteſtãtes bellū denunciãt Cæſari.

Copiæ auxiliares Pontificis.

decem millia, equites leuioris armaturæ ſeptingenti. His alij ducēti equites à Coſmo Medice Florentino Principe, & centūm à Ferrarienſi duce miſſi acceſſerunt. Venerunt & Hiſpani, præſtanti virtute & veterani omnes. Erant iam cum Cæſare 16. millia Germanorum peditum, Italorum decem, Hiſpanorum circiter octo, equites haſtati mille ſexcenti: & pter hos alij, ità vt in ſumma eſſent bìs mille cataphracti & mille leuioris armaturæ, omnes verò copiæ pręſertim peditum, longè ſelectiſſimę: nec tamē aderant, quæ in Belgio à Burano conſcribebantur. Cum hoc exercitu & trigintaſex tormentis æneis Cęſar ad hoſtem contendit, qui tum circa Ingolſtadium ſtatiua habebat. At Saxo cum Lātgrauio Ratisbonam iter intendit prudenter quidem, ſed ſerò. Cæſar enim mox Ratisbonam ſubſidia equitum & peditum mittit. Itaq; Ingolſtadium Proteſtātes reuertuntur, quò ſe etiàm Cæſar contulit. Non defuiſſet tum Proteſtantibus occaſio rei benè gerendæ, ſi totis viribus Cæſarem oppugnâſſent, aut illius ad Ingolſtadium iter anteuertiſſent: atquì certè non in multitudine exercitûs, ſed in Numinis fauore certa eſt belli victoria. Igitur Cæſar Ingolſtadiū pręoccupat, & opportuno loco caſtra metatur. Loci natura hæc erat: Siniſtrum latus ripa fluminis & loca paluſtria tuebantur: à tergo quæ erant, oppidum ipſum tuta ab hoſtibus reddebat: à dextra & à frōte, aperta planities, ſed leuiter faſtigiata. Ab hac vtraque parte Princeps Albanus, quem Cæſar eius belli ſummum Imperatorem eſſe voluit, incredibili celeritate tranſuerſam foſſam & vallum perduxit. Non diù pòſt vtraque & Cæſaris & hoſtium caſtra ea propinquitate inter ſe coniuncta ſunt, vt tormentorum pilis contingi poſſent. Ibì Cæſar equo vectus ſuos obequitabat, nè quicquā pilarum denſos imbres reformidarent, adhortans, & vt pręſenti

Cæſaris caſtra ad Ingolſtadium.

Cæſar hortatur ſuos.

 animo,

animo, priſtinę virtutis & ſecundiſſimorum prælio-
rum memores, hoſtis impetum ferãt, locum quiſq;
ſuum ſtrenuè tueatur. Quæ Cæſaris oratio & præ-
ſentia dici vix queat, quantum alacritatis & bonæ
ſpei militi attulerit. Atqui hoſtes ex alia parte hor-
rendum in modum tormenta diſplodunt, & pilarũ
imbribus vallum & acies Cæſareanas complent: ſed
paucos admodùm, DEO ſuum Cęſarem euidentiſ-
ſimè protegente, lædunt. Cæſaris agmen ſæpiſſimè
traiectum eſt, atque circa eumipſum tam denſę vo-
litabant pilæ, 'vt in maximo diſcrimine verſaretur.
Cæſaris diſcrimen. Accidit quandoquè, vt globus directò in illum eia-
culatus, ità propè ad pedes eius decideret, vt præ-
ſentiſſimum illi immineret periculum, ſi vel leuiter
reſultâſſet, & non præpotentis Dei iuſſu eodem lo-
co defoſſus & immerſus hęſiſſet. Sæuiſſima illa tor-
mentorum tempeſtate, quæ octo ampliùs horis cæ-
lum commouit & vndas, in ea Cæſaris acie vnus ex
ſtipatoribus peremptus eſt, equi duo, & ſignum mi-
litare vnum diſcerptum: nullum aliud grauius da-
mnum datum, ſingulari ꝓculdubiò beneficio Dei,
qui ſeruat ſperantes in ſe. Fuit autem in Cęſareanis
Conſtantia Cæſareanorum. hoc eximiæ conſtantiæ & inuicti animi haud ob-
ſcurum argumentum, quòd nullus ſuum viſus eſt
locum deſerere, licèt nongẽtis hoſtium globis ter-
ribiliter eo vno die peterentur. Alio die rurſùs ad
tormentorum crebriora, quàm priùs, tonitrua ho-
ſtes redeunt. Cæſar ad ſuos alacriter accurrit, eorũ
animos mirificè confirmat, contemptis periculis, à
quibus plerunquè non longè aberat. Quàm fuerint
hoſtes in diſplodendis tormentis pertinaces & cre-
bri, vel indè conſtare poteſt, quòd præter alios qui
1900 pilæ in caſtra Cæſaris cõiectæ. vel in caſtra non inciderint, vel reperiri non potue-
rint, mille nongenti & ampliùs globi reperti ſunt.
Cùm autem Cęſar illorum caſtris in dies propiùs
ſuas munitiones cõiungeret, multiſq; illi quotidiè
incom-

incommodis afficerentur, nō ſinè magno dedecore eo loco decedunt, cùm anteà comminati eſſent, ſe Cæſarem breuì è tota Germania exacturos.

Per hoc tēpus Comes Buranus ſuas copias, quas Cęſari in Belgio coëgerat, Rhenum mirabili induſtria ac ſolertia inuitis hoſtibus traducit. Ad Francofurtum poſteà cum illis leuiori commiſſo pręlio, non paucos occidit, reliquis vſqueadeò perterritis & properè in fugam ruentibus, vt non priùs fuga deſiſterent, quàm in oppidum perueniſſent. Cæſar Buranum admonet, vt iter cautè inſtituat: hoſtes à ſe diſceſſiſſe, atque ad ipſum properare. Progreſſi verò hoſtes, ad Danouertum caſtra locant, & Lantgrauius rei frumentariæ conſulturus, Laugingam Bauariæ oppidum deditione facta, in fidem accipit, atq; indè Danouertum redit. Buranus breuì poſteà cum ſuis copijs, quæ erant longè ornatiſſimæ, ad Cæſarem Ingolſtadium incolumis peruenit. Ea re fracti ſunt nonnihìl Proteſtantiū animi. Biduo pôſt Cæſar Neoburgum petit, inter denſiſſimam miſſilium multitudinem, quę ab hoſtibus è muro iaculabantur, loci naturam & ſitum oppidi ſummo cum periculo, Albano comitatus, explorat: indè Ingolſtadium redit, poſtridiè caſtra mouet, atq; recta ad Neoburgum regione conſidet. Neoburgenſes ad eum legatos mittunt, ſeq; eius voluntati permittūt: idem faciunt tribuni & ordinū duces, qui illic præſidio relicti erant. Id quidem Cæſari ob eius loci opportunitatem, commodiſſimè euenit. Cæſar hoſtium pręſidiarios milites omnes pro ſua clementia incolumes dimiſit, cùm iure in eos, tanquàm qui in Principē ſuū arma tuliſſent, animaduertere poſſet. Eo triduo Cæſar more militari exercitum ſuum recenſet: repertus eſt equitum numerus millium circiter nouem, peditum circiter quadragintaquinq;.

Burani copiæ ad Cæſarē venIūt.

Neoburgi deditio.

Totus Cæſaris exercitus.

Neoburgo Cęſar Vuendingū cum exercitu proficiſci-

ficiſcitur, atque aduentanti Senatus vrbem deditu-
rus occurrit. Per hoc tempus nunciatur Cæſari, ho-
ſtes cum omnibus copijs ad ipſius caſtra contende-
re, neq; iam procùl abeſſe. Tum ille, licèt dextrum
pedem podagra affligeret, equum conſcendit, pedẽ
linteo ab ephippio penſili ſuſtentat, atque hunc in
modum tota die inter ſuos obequitat, contemptis
acerrimis podagrę doloribus: verùm hoſtes nebulę
beneficio vſi, quæ ea die denſa admodùm fuit, iter
Norlingam versùs conferebant. Cùm autem ei ab
Albano nunciaretur, videri ipſi hoſtes ad dimican-
dum paratos, ille reſpondit: Per me non ſtabit, quô
minùs, fauente Deo, fiat pugnandi poteſtas: Et mox
vt erat in equo, (nõ enim podagra ſinebat eum de-
ſcendere) arma induit, & acies procedere iubet. Ve-
rùm hoſtes cœptum iter Norlingã versùs nihil in-
termittentes, Cęſareanos pugnę auidos ſua ſpe fru-
ſtrantur. Videns autem Cæſar ad pugnam eos elici
non poſſe, ad alia conſilia conuertitur. Mittit clàm
Octauium Farneſium cum Italicis copijs & Scham-
burgianis cohortibus, qui Danouertum vrbem ad
Danubium ſitam repentè occupent. Ea res proſpe-
ros habet ſucceſſus, & oppidani ſubita Cęſareano-
rum irruptione perterriti, ſeſe dedunt, nòn minor
hoſtium damno, quàm Cæſaris commodo. Cæſa[r]
poſtera luce eò contendit, hoſtibus interìm nihil ſ[e]
mouentibus. Altero indè die Dilingam Auguſtan[i]
Epiſcopi oppidum, ſed quod tum hoſtium pręſidi[o]
teneretur, venit. Hoſtes mox fugiunt ex oppido, &
ciues libentiſſimis animis tum Cæſarem, tum Epi-
ſcopum recipiunt. Indè quoquè Lauginga ſe dedit
licèt initio ſuperbè reſpõdiſſent incolę. Idem faci[t]
Gudelinga. Ità paulatìm Cęſaris res creſcebãt, De[o]
illum adiuuante.

Danouertũ occupãt Cęſareani.

Intereà nunciatur Cæſari, à Ferdinãdo & Mauri-
tio in Saxonia rem proſperè geri, Saxones pulſo[s]

Saxonia à Ferdinando

& profligatos, & magnam eius ditionis partem in vtriuſq; poteſtatem eſſe redactam. Hoc nuncio Cæſar exhilaratus, multa tormenta in lętitię ſignum & vt hoſtes intelligerent hæc iam ad ipſum perlata, diſplodi iubet, Iam hyems appetebat, nec deerant, qui Cæſarem hortarentur, vt militem in hyberna reduceret, maximè quòd caſtra loco admodùm incommodo ſita eſſent. Sed Cęſar commodiſſimo caſtris locandis loco reperto, eò traducit exercitum, cunctis vſq;adeò gratulantibus, vt eum locum caſtra Cęſaris appellârint. Ex eo loco vehementer afflixit hoſtes, emiſſis lōgè lateq; equitib⁹ hippoſclopiſtis & leuioris armaturę, qui eos à frumentatione prohiberent. Indè accidit, vt in eas rei frumentariæ anguſtias venerint, vt quinq; continuos dies milites frumento & pane caruerint.

et Mauritio vexatur.

Inopia frumenti apud Proteſtātes.

Sub his anguſtijs Saxo & Heſſus nacti idoneum hominem, per Iohannem Brandeburgicum Electoris Brandeburgici fratrem, de pacis conditionibus cum Cæſare agere cœperunt: ſed cùm Cæſar alias proponeret, quàm ipſi vellent, nihil effectum eſt. Dolendum quidem eſt, Principes illos ſuorum cōcionatorum malis conſilijs eô adductos eſſe, vt tam ſe Cæſari refractarios præberent, & demùm etiàm arma contra illum capeſſerent, cùm rarò ſoleat benè cedere, ſi quid cōtra magiſtratum temerè attentetur. Et hoc quidem bello, cùm eſſent illorum lōgè auctiores quàm Cæſaris copię, tamen quater caſtris excedere compulſi ſunt. Vbì porrò Cæſar intellexit hoſtium equitatum cum parte peditum in Franconiam iter habere, omnibus modis anteuertendum putauit, nè tam opulēta illi potíti prouincia, vires iam non mediocriter eliſas redintegrarēt. Itaque licèt difficili anni tempore, tamen nihil ſibi ceſſandum putauit, donèc Rotēburgo ciuitate imperiali potiretur, In eo itinere dedunt ſe illi Boffingenſes,

genſes, Norlingenſes, Dinckelſpulenſes. Vbi Rotẽburgenſes eius ſensêre aduentũ, pridiè obuiàm progreſſi, magno ſtudio ſe ſuaq; omnia illi permittũt: neq; enim illi reliquis fœderatis conſenſerant, neq; auxilia illis vlla ſuppeditârant. Vbì hoſtes ſensêre Rotenburgum à Cæſare teneri, non mediocriter perturbãtur, atq; paulò pòſt ſinguli domum reuertuntur. Lantgrauius vbì Francofurtum venit, obſecrantibus decurionib9 & ciuibus, vt quid faciendũ ſit edoceat, reſpondit optimam ſibi rationem videri, vt vnaquæque vulpecula ſuam caudam tueatur.

Rotenburgũ Cæſari ſe permittit.

Proteſtãtes domum abeunt.

Saxo quoquè, aliquot contractis diſperſarum copiarum reliquijs, domum redit, & in itinere ab Eccleſiaſticis magnam vim pecuniæ extorquet. Cæſar verò Buranum in Belgium remiſſurus hortatur, vt ex itinere vel ad defectionem inducat, vel ad deditionem vi adigat Francofurdienſes. Ipſe Cęſar cum reliquo exercitu ad fœderatas ciuitates, in quibus hoſtium præſidium omne & robur poſitum eſſe nõ ignorabat, iter ſtatuit conuertere. Sed tantus iam omnes terror inuaſerat, vt pleræq; ciuitates, à fœderatis deſciſcerẽt, & ad eius amicitiam adſpirarẽt. Rotenburgo diſcedens, Halam Sueuiæ inſigne oppidũ peruenit. Eam enim tum recèns Cæſar in fidẽ receperat.

Cùm illic podagræ morbo impeditus, aliquãdiù hęrere cogeretur, Fridericus Palatinus ad eum venit, & ſupplex cum multis lachrymis veniam petijt & impetrauit, licèt Cęſar principiò nõnihìl aſperũ ſe non ſinè cauſa exhiberet. Miſerat enim non paucos equites ſubſidio Proteſtantibus. Sed in Cæſare hoc fuit admiratione dignum, quòd non tam illatę iniuriæ, quàm beneficij quandoquè collati eſſet memor.

Palatinus veniã petit et impetrat.

Eodem tempore venerunt etiàm eò Vlmenſes, & tandèm admiſſi còram Palatino, qui ægrotanti Cęſari

Item Vlmẽſes.

ſari aderat, capite demiſſo & vultu mœſtiſſimo ad Cęſaris ſeſe pedes abijciunt, & eius clemẽtiam implorant. Cæſar quoque illis ignouit certis conditionibus.

Deindè Cęſar Hala egreſſus, Hiſpanos & aliquot cohortes alias mittit in agrum Vuirtembergenſem, atq; mox ipſe cũ reliqua exercitûs parte ſubſequitur. Ea re cognita, Vuirtembergenſis princeps non ferens ditionis ſuæ vaſtationem, atq; animaduertẽs omnes vicos, omnia ędificia & oppida omñia, in Cęſaris poteſtatem venire, à Cęſare pacem petit, & impetrat, non recuſatis cõditionibus, quas Cęſar pręſcripſerat. Interìm veniunt literę à Burano ad Cæſarem de occupata Francophordia. Poſtridiè ad eũ veniunt à ſeptem ciuitatibus fœderatis legati de deditione. Vt enim ad Cęſaris gratiam propenſiùs adſpirarent, eius faciebat incredibilis moderatio, qua in tanto belli maximi ſucceſſu vtebat̃. Iam Sueuiæ vrbes omnes in eius poteſtate erant: Auguſtani ſoli cunctantiùs ſeſe dedidêre. Cęſar indè Vlmam venit, ſuſceptus honorificentiſſimè & amantiſſimè. Fuit enim Germanorum in Cęſarem amor ſingularis, ità vt eum patrem blandiſſima voce appellarẽt: quin & exterę nationes & hoſtes etiàm ipſi nõ mediocriter ipſi afficiebantur. Eſt enim ea virtutis vis, vt in ſuî admirationem & amorem etiàm improbos inuitet. Auguſtani Cęſaris exercitu aduentante, ad Cęſarem legatos mittunt, ſed ijs cõditionibus propoſitis, quas Cęſar nollet, vacui recedunt. Indè re deliberata, & quod Schertelus, vir militaris & audax, ex vrbe ſpõtè exceſſiſſet, ad Cæſarem redeunt, veniam ſuppliciter petunt, & à clementiſſimo Principe impetrant, adeò vt mitiſſima conſuetudine ſua dexteram ſingulorum appręhenderet, quo honore etiàm alias ciuitates affecerat. Poſtremò etiàm Argentoratenſes fidę publica ad eum veniunt, & ſe in

Princeps Vuirtẽbergic⁹ Cæſari conciliatur.

Frãcofurtũ occupatum.

Germanorũ amor in Cæſarem.

Auguſtani redeant in gratiam.

Item Argentoratenſes.

priſti-

priſtinam clientelam reſtituunt. Hic nimirùm fuit prioris belli Germanici, contra Imperatoré temerè ſuſcepti euẽtus, ad quod Imperij Ordines impulerũt impuri apoſtatæ & ſeditioſi eccleſiaſtæ, qui ſalua Cæſaris ampliſſima authoritate, res ſuas ſaluas eſſe non poſſe facilè peruidebãt. Ex ipſis autẽ atrociſſimis religionis & dogmatum diſſidijs, quę inter illos vigent, haud obſcurè poteſt animaduerti, non magnoperè illis curæ eſſe Reipublicæ & Chriſtianorum ſalutem, ſed vt ſuis priuatis rebus cõſulant, quantunuìs interìm ſurſùm deorsùm moueantur omnia. Ipſe quidem Luterus in libello, quẽ nõ diù ante obitum ſuũ ad Saxonię principem & Lãtgrauium ſcripſit, ad hoc Germanię bellũ claſſicum canit, dum inter cætera ait, Quiſquis arma non corripit dum poteſt, is non vtitur rebus à Deo collatis. Quid verò hoc eſt aliud, quàm ſubditos in ſuos magiſtratus concitare?

Pax inter Gallos & Anglos. Hoc anno pax inter Gallos & Anglos conciliata eſt ea cõditione, vt certa pecunię ſumma Anglis intra octauum annum numeretur: ea perſoluta, Bolonia ad Gallos pertineat, ſed interìm ab Anglis retineatur. Eam pacẽ, ob diuturna bella & alias calamitates, ingens annonę caritas apud Gallos ſecuta eſt,

Incendium Mechliniæ. Mechliniæ in Brabantia accidit clades memorabilis 8. Idus Auguſti. Fulmen incidit in portam Arenariam, in qua aſſeruabatur pulueris tormentarij immenſa vis, quæ illo cælitùs lapſo igne inflammata, tam horrendum edidit fragorem & tonitruum, vt pleriq; mortales putarent ſupremum adeſſe mũdi diem. Fuit id reuerà ſpectaculum horroris & terroris pleniſſimum. Momento temporis porta illa mirabiliter diſſipatur, & nõ modò turris, ſed etiàm vicinorum murorum fundamenta reuelluntur, & longè lateque per aẽra iactantur: foſſarum aquæ vi tanti ardoris exiccantur. Multi homines partìm extincti,

tinсti, partim grauiter ſaucij reperti ſunt. Ludebant quidã chartis in caupona, ſed ſubitò oppreſſi pereunt: materfamiliâs domûs ſola euaſit incolumis, quòd magno ſuo commodo in cellarium deſcenderat, ceruiſiam allatura. Quidam poſt triduum è ſpecu progreſſus, ſciſcitabatur num mũdus adhuc ſubſiſteret.

Saxoniæ princeps elector, vbi percepit Ferdinandum & Mauritium ipſius vaſtare ditiones, nec à Cæſare ea, qua vellet, conditione pax obtineri poſſet, copias diſperſas partim colligit, atque in itinere, vt ſuprà attigimus, magnam pecuniæ vim, præcipuè ab Eccleſiaſticis extorquet: Gemundam Sueuiæ oppidum oppugnat, ciues ſe dedentes pecunia mulctat, à Francophordienſibus nouem aureorum millia accipit, à Moguntino millia quadraginta exigit, Fuldenſem abbatem & alios quoſdam catholicos eodem modo tractat, licèt eſſet à Cæſare proſcriptus. *Saxo extorquet pecuniam.*

ANNO 1547. die 18. Ianuarij Saxo Lipſiam Mauricij principis oppidũ grauiſſimè oppugnat, ſed re infecta diſcedere compellitur, quòd vrbs fortiſſimè defenderetnr. Crebris tormentorum ictibus fœdiſſimè vrbs dilacerata fuit atq; deformata. Indè profectus, amiſſa per Duringiam & Miſniam, licèt difficili anni tẽpore, recuperat, quin etiam Mauricij oppida capit, præter Lipſiã & Dreſdam, multa quoquè alia ad ſe traducit, ſed non diû occupaturus. *Oppugnat Lipſiam.*

Per hoc tẽpus Hermannus Coloniẽſis Archiepiſcopus, cùm nulla poſſet ratione à ſententia inueniendi in ſuas ditiões Luteriſmi deduci, iuſſu Romani Pontificis & Caroli Imperatoris, loco mouet, & ei Adolphus ex illuſtri & antiqua Scavuenburgẽſi um Comitum familia ſubrogatur. Fuerat is aliquot *Hermannus archiepiſcopus loco mouetur.*

annis Hermanni coadiutor, multis præclaris dotibus ornatus, & catholicæ religioni addictiſſimus. Vbi autem ad eam peruenit dignitatem, mox religionem veterem tota diœceſi reſtituit, Bucerana cōmenta prorsùs aboleuit, & verum paſtorem reipſa declarauit. Id quidem maturè accidit pręclariſſimæ diœceſi, quę iam multis locis ità erat nouis dogmatîs infecta, vt difficilis omninò curatio videretur, niſi DEVS manum appoſuiſſet ſuam. eiuſdem autem Hermanni frater Fridericus Bonnenſi præpoſitura exuitur, eaq́; clariſſimo viro Iohanni Groppero pręter omnem eius expectationem confertur. Eius viri pro tuenda apud Coloniam Agrippinam & totam Colonienſem diœceſin Catholica religione ſuſcepti labores, vſq;adeò eum celebrem reddiderunt, vt Pontifex Paulus IIII. eum in Cardinalium ampliſs. ſenatum cooptârit. Fuit admirabili eloquentia, rara eruditione, animo imperterritus, nocte & die ſcripturæ ſacræ & ſanctiſſimorū patrū lectioni incubans, atq; à fœdiſſimo concubinatu, quo ſe plerique ex Clero turpiter dehoneſtant, vſqueadeò abhorrens, vt cùm quodam die domū reuerſus, famulam inueniſſet lectū ipſius ſternentem, vehementiſſimè cōmotus, famulam repentè è cubiculo exigeret, & lectum è feneſtra cubiculi proijceret, hocipſo ſanè egregium animi ſui erga cōtinentiam zelum & ardorem pręclarè declarans. Quod idcircò commemorare volui, vt tanti viri exemplo permoueantur Eccleſiaſtici, & carnis petulantiam victûs parſimonia, ſacrę lectionis & feruētium precum aſſiduitate, vigilijs opportunis, mulierū vitanda cōſuetudine, & id gen⁹ alijs pietatis ſtudijs edoment, deſinantq́; aduersùm ſe prouocare iram prępotentis Dei, atque procacibus hæreticis veterem eandemq́; Catholicam religionem lacerādi ac proſcindendi præbere occaſionem.

Vetus religio reſtituitur.

Iohannes Gropperus.

Exemplum cōtinentiæ.

Sub Ianuarij finẽ Henricus Angliæ rex, anno 38. regni ſui, vita excedit. Is Põtificem quidem Romanum ferre non potuit, quòd repulſam apud illum paſſus eſſet in approbando Annę Boleniæ cõiugio, ſed tamen religionem veterem in pleriſq; retinuit. Succeſſit ei Edouardus filius, nouem annorũ puer, ſub quo paulò pòſt Zuinglianiſmus in eo regno ſatus eſt. Proteſtãtes ad regem Henricum legatos miſerant, qui ab eo contra Cæſarem auxilia peterent, ſed id fruſtrà fuit. *Angliæ regis obitus.*

Non longo interuallo, nempè pridiè Calendas Aprilis, Franciſcus Galliarum rex in arce Rambuletana moritur, quem itidèm Proteſtantes de ſuppetijs ferendis ſolicitârant. Obijt anno ætatis 54. Rex per omnia Catholicus & acerrimus nouorum dogmatum perſecutor, fautor quoquè præcipuus hominum literatorum, ipſe non mediocri rerum multarum cognitione prẹditus, quã ſibi indè contraxerat, quòd inter edendum de varijs diſciplinis cupidiſſimè loqueretur, haberetq; in eum vſum apud ſe viros doctiſſimos, qui ex Poëtarum, Hiſtoricorum, Coſmographorum atque aliorum authorum libris ſemper aliquid in medium adferrent. Habuit quoquè in Italia & Gręcia, qui veterũ monumenta cõquirerent, confecitq; Bibliothecam optimis libris refertiſſimam, vndè nonnulli poſteà in lucem prodièrunt. Poterat Eccleſia vel florentiſſima noſtris temporibus euadere, ſi nõ incidiſſet inter Carolum Cæſarẽ & hunc Franciſcũ regem illa perpetua ferè ſimultas, quę rebus Chriſtianis, hauddubiè propter peccata noſtra, magnam attulit calamitatẽ, prẹſertim quòd interìm Turcarũ auctę ſunt vires, Chriſtianorum imminutę, & portentoſę hæreſes mirum in modum increuerunt, certatìm aliæ ſuper alias ab inferis in orbem noſtrum reuocatæ ab importunis ingenijs. Regi Franciſco in regno ſucceſſit Henricus *Frãciſci regis mors.* *Bibliotheca Franciſci regis.*

cus filius,anno ætatis ſuæ viceſimooctauo,qui mox Annam Momorantium Coneſtablium,quem Latinè Magiſtrum equitũ dicimus, in priſtinam dignitatem, qua iam totos ferè annos ſex caruerat,reſtituit: porrò quoſdam alios magnos viros loco mouit.Horum duorum potẽtiſſimorum Galliæ & Angliæ regum obitus non mediocriter afflixit Proteſtantes,qui ſe ſperârant ab illis cõtra Cęſarem ſubſidia habituros.

Cæſar bellũ Saxonicum meditatur.

Cæſar cùm adhùc eſſet Vlmæ, & ex Ferdinandi fratris literis certior fieret de ijs, quæ ab Saxone principe gererẽtur,& vt is Boemos ſolicitaret,vulgus ad ſe alliceret, Ioachimicam vallem, ærarijs ſecturis & auri argentiq́ue fodinis abundantiſſimam Ferdinando eripuiſſet, toto in bellum Saxonicum animo incumbebat, licèt afflicta eſſet valetudine. Putabat enim rebus maturè opem ferendam, anteq̃ viribus cõfirmatis hoſtes noui aliquid molirentur. Erant cum Saxone peditũ circiter decem, equitum quatuor millia. iamq́ue vſqueadeò Boëmos in ſuas partes traxerat,vt ij non dubitârint filias regis Ferdinandi in arce Pragenſi incluſas tenere. Itaq; Cæſar nullum neq; laborem, neq; periculum, neq; valetudinis detrimentũ ſubterfugiens,præter copias, quas iam pręmiſerat,Germanos & Hiſpanos ex hybernis educit, & aliquot tormentis ab Vlmenſibus acceptis,iter ingreſſus eſt.

Vuirtẽbergicus fit ſupplex Cæſari

Eo die,quo Vlma diſceſſurus erat,venit eò princeps Vuirtembergicus in ſella geſtatoria,quòd podagra prępeditus,pedibus cõſiſtere nõ poſſet.Tandèm admiſſus ad Cęſarem,per Cancellarium demiſſimè eius iram deprecatur,errorẽ ſuũ palàm confitetur,& in poſterum ſummam fidem & obſeruantiam pollicetur.Hoc ſpectaculũ Vlmenſibus & alijs qui eò confluxerant,non mediocrem ſtuporem attulit, quòd illum quoq; ſupplicem Cęſari viderẽt,

quo

quo nullus è vicinis principibus eſſet potétior. Cęſar vbiquè vſus clementia, ſub certis conditionibus noxam omnē afflicto Principi cōdonat:& cōfeſtìm Vlma diſcedens, prima die Giengam, altera Norlingam venit. Ibì morbus podagræ recrudeſcens, magnam videbatur moram allaturus: ſed pręter omnium expectationem celeriter conualuit. Saxo interìm Albertum Marchionem, quem Cæſar præmiſerat, cuiuſdam illuſtris fœminę proditiōe apud Rochliziam capit, & de eius exercitu mille trecentos homines occidit, reliquos ferè in poteſtatem redigit: ipſum Albertum Gotham perduci iubet, locum valdè munitum.

Albertus Marchio capitur.

Dum Cęſar eſt Norlingæ, Argentinenſium legati ad eum veniunt, veniam deprecātes. Eos quoquè Cæſar in fidem & clientelam accepit, quibus viſum eſt conditionibus, inter quas hæc vna fuit, vt Cæſaris ſacramēto rogarētur, quòd anteà nulli cuiquam vnquàm Imperatori contigerat. Indè Cæſar Noribergam venit, magna ciuium gratulatiōe exceptus. Ibì dies quinq; confirmandę valetudinis cauſa permanſit. Conſtituerat ad Egram, quod eſt Boëmiæ oppidum, cum Ferdinando & Mauricio coràm cōferre. Ibì Boëmorum apparuit à ſuo rege defectio, qui crebris arboribus ſuccíſis, Ferdinādum & Mauricium tranſitu prohibere conati ſunt: attamē longiori circuitu tandèm ad Cæſarem cum copijs ſuis, tribus ab Egra milliaribus, in caſtra venerunt. Erant illis grauis armaturæ bìs mille ducenti, leuis armaturæ Hungari noningenti equites, omnes egregiè inſtructi. Paſchalibus ferijs Egræ peractis, (ea enim ciuitas cum ſumma laude hactenùs in Catholica religione conſtanter permanſit) Albanum cum omībus copijs & parte equitatûs pręmittit, ipſe mox ſequitur, in id vel maximè intētus, vt cum Saxone daretur priùs confligendi opportunitas, quàm ille ſe

Cæſar venit Norbergā.

Egra vrbs Catholica.

vel Vuittembergam,vel Gotham,& in id genus alia munitiſſima loca reciperet. Erat per id tẽpus Saxo apud Miſniam oppidum,quod Mauricio paulò antè eripuerat. Eò ſe confert Cæſar, nonnullis ex itinere occupatis arcibus & oppidis,Cùm iam nõ amplius tribus milliaribus abeſſet à Miſnia,cõperit Saxonem Vuittembergam iter conuertiſſe. Intererat inter eum & Saxonẽ Albis latiſſimus fluuius,quem omninò trãſmittere cõſtituit,nè Saxo ex ipſius manibus elaberetur. Erat res ſummæ difficultatis & periculi,Saxone ad Milburgum oppidũ in vlteriori fluminis ripa cum valida manu conſedente.Interìm nũciatur Cęſari, vadum in ampliſſimo flumine repertum eo loco, vbì & hoſtes eregionè ſederent, & fluuius trecentos in latitudinem paſſus pateret, vndarumq́; impetu & mole vel ſpectãtibus horrorem incuteret.

Vadum in Albi repertum.

Iam hoſtes ſecundo flumine nauibus deferebantur:ſed id Cæſareani conſpicati,maximo impetu in ipſum flumen irruũt, & brachijs atq; humeris ſolis ex aqua extantibus,denſiſſimam pilarum grãdinem in hoſtes mittunt, ità vt & è nauibus in terrã ſe eijcere,& pręcipiti fugæ mandare cogerentur. Vt autem commodiùs pedites & tormenta traduci poſſent, Cęſar pontẽ curauit ex nauib⁹ fieri:ſed quòd latior eſſet fluuius, quàm vt naues ab ipſo allatæ ſufficerent, milites hortatur, vt hoſtium conciſum pontem capiant.Atq; eccè cõfeſtìm decem Hiſpani pedites veſtes deponunt, gladios tranſuerſos ore mordicùs compræhendunt, flumen tranant, inter tela hoſtium innumera ſcaphas arripiunt cæſis aliquot hoſtibus, & ad citeriorem ripam pertrahunt incolumes.Saxo tum concioni intererat:ſed Cæſaris audito aduentu,concio ſilet,conclamatur ad arma, & miles ripę defendendę adeſſe iubetur.At Cęſar incredibili celeritate equites vadũ tentare,pontemq́;

Cæſareani in Saxones.

Audax facinus 10. Hiſpanorũ.

temq; ex ſcaphis coniungere monet. Erat tum illic ruſtic⁹ quidã iuuenis robuſto corpore, cuius equos bijuges hoſtes pridiè eius diei abſtulerant. Is Cæſari vadum oſtendit. Primi traijciunt Hungari equites, humeris tantummodò & pectore eminentes, & cum eis leuis armaturę equites, quibus ſingulis ſinguli milites ſclopetarij, à tergo equis inſidentes, adiuncti ſunt. Indè cataphracti equites ſubſequuntur. Cæſarem vehebat equus Hiſpanus, coccino ſerico villoſo, cui ex auro fimbria erat, inſtrat⁹. Ipſe armis inauratis conſpicuus, & conchiliata faſcia bombycina, auro diſtincta, ſuperindutus, caſſide Germanica capiti aptata, breuem haſtam venabulo ſimilem manu tenebat. Et ſic ille princeps, ruſtico pręeunte, Albim ingreditur, & incolumis in vlteriorẽ pertendit ripã, atq; cum eo equitatus omnis ſaluus in terram euadit. Ruſticum autẽ centum donat coronatis & equis duobus. *Albim traijciũt equites.* *Cæſar Albim equo tranſmittit.*

Peditatus ponte nondùm perfecto tardiùs traducebatur. Itaq; Cæſar omnia in celeritate poſita cernens, ſolo equitatu hoſtẽ adoriri conſtituit. In ipſo aũt itinere, dum hoſtes inſequitur, incidit in ſtatuã Chriſti è cruce pendẽtis, cuius pectus tormẽti globulo traiectũ erat. Id ille pius Princeps cõſpicatus, magno animi dolore correptus, ſuſpicit in cælum, & O DEVS, inquit, modò velis, facilè potes tantum ſcelus vlciſci. ſicque cœptum proſequitur iter. Interìm Albanus oblata rei benè gerendæ occaſione, Cæſari indicat ſe iam in hoſtes irruere: tum acris à Cęſareanis in hoſtẽ fit impreſſio, ità vt mox in fugam incitati equites, peditatũ prædę & cędi obijcerent. Iam ad Locheranam ſyluam ventum erat, quæ paſsìm tanta armorum multitudine conſtrata viſebatur, vt inſequentibus Cæſareanis moram adferrent. Sed & occiſorum & ſauciorum multus erat numerus: maior verò captiuorum, ità vt pleroſque *Facinus Euangelicum, ſcilicèt.* *Capti multi.*

Cæſaris milites viceni & ampliùs captiui circunſiſterent. Cęſareanis verò Saxonicos ſumma contentione inſequentibus, breuì ad Cæſarem, qui in media circiter ſylua conſtiterat, nuncius de capto Saxone adfertur. Erat is in equo Phriſio armatus: cumq́; ad Cæſarem perueniſſet, velletque ex equo deſcendere, & dextræ chirothecam detrahere, Cæſar mitiſſimum ſecutus ingenium ſuum, neutrum permiſit. Tum ille capite nudato, Ego, inquit, potentiſſime & clementiſſime Cęſar me tibi captiuum reddo. Ad ea Cæſar, Nunc ità quidem me compellas, ait, cùm anteà ſecùs feceris. (Saxo enim & Lantgrauius hoc rerum tumultu, nõ Cęſarem eum, ſed Carolum à Gandauo, qui ſe falsò Cæſarem diceret, in literis publicis ſcribebant.) Addidit quoquè Cæſar, optimo merito ſuo ad eiuſmodi fortunam ipſum eſſe redactum. Quo audito, ille ſubticuit: humerisq́; preſſis & capite demiſſo terram intuens ingemuit, vultu ſanè miſerabili. Indè iterùm petit à Cæſare, vt ipſum ſic tractare velit, vt ſolent capti Principes. Ego verò, inquit Cæſar, te vt meritus es, tractabo. Mox in caſtra abducitur.

Saxo captꝰ fit ſupplex Cæſari.

Mauritij Periculum.

Eo die Mauritius princeps in ſummo periculo fuit. Cùm em̃ hoſtes perſequeretur, quidam ex illis à tergo eum adortus, bombardam dorſo admouit, ſed inani conatu, quòd ignis non emicaret. Verùm ille temerarius mox à Mauritianis diſcerptus eſt. Capta ſunt in eo conflictu tormenta quindecim, & magnus bellicarũ rerum apparatus: poſtridiè quoquè ſex alia torm̃eta in itinere intercipiuntur. Multa quoquè præda, impedimenta, ſigna legionaria & equeſtria. Captus etiàm eſt Erneſtus Brunſuicenſis. Cæſar non ampliùs quinquaginta equites amiſit. Victoria hac potítus eſt 8. Calẽdas Maij. Iulius Cęſar olìm Pontico triumpho trium verborũ titulum prætuliſſe fertur, *Véni, Vidi, Vici.* Ijs verbis nonnihil immu-

immutatis ſic noſter Cæſar, lõgè illi ob veram pietatem præferendus, vſus eſt: *Véni, Vidi, Deus vicit*: vt oſtenderet, ſe non ſuis viribus, ſed diuino auxilio eam victoriam acceptam ferre. Saxonis & Erneſti deindè cuſtodia Alphonſo Viui mandata eſt. Porrò in deditionem Torga vrbe accepta, Cæſar ad Vuitenbergam occupandam cum omnibus copijs procedit. Eam vrbem Saxo continuos vigintiquinque annos adeò communiërat, vt facilè etiàm diuturnã obſidionem paſſura videretur.

Nota Cæſaris modeſtiã & pietatẽ.

Obitèr prætermittendum non eſt, qua in parte Albim Cæſar vado traiecit, poſtera die non niſì natando, & ægrè quidé, id fieri potuiſſe. Graues quidã ſcriptores ſic ſentiunt, nõ ſinè miraculo & præſenti Numinis ope Cæſarem illud latiſſimũ flumen cum tantis copijs vado tranſijſſe. Quo autem die Saxo captus eſt, æſtus fuit longè grauiſſimus, & ſol velut ſanguinolentus apparuit, non in Germania duntaxàt, ſed etiàm in Gallijs.

Iam Cæſar oppugnare decreuerat Vuittenbergam, cùm eccè interuentu Ioachimi Electoris Brandeburgici, & Cliuenſis principis, cuius ſoror in Saxonis matrimonio viſebatur, precibus flexus, capitali ſententia Saxonem abſoluit, vitamq́; ei his conditionibus donauit: Electoria dignitate & agris oppidisq́; omnibus ad Electoris ditionem pertinentibus exuitur. In Duringia tantùm arces aliquot & agros retinet: Arma & ænea tormenta omnia cum vniuerſo rerum bellicarum apparatu tradit. Eorum ingens erat numerus,ità vt ex ſola Vuittenberga, præter minores machinas complures, 120. bombardæ exportatæ ſint: Gotha nullis viribus expugnabilis ſolo æquatur. In ea fuêre centum tormenta maiora, minora quamplurima: ænearum pilarum centum millia, & multa alia. Sunt & aliæ conditiones, quas præterimus ſtudio breuitatis. Accepta in de-

Cæſar Saxonem vita donat.

Gotha munitiſſima.

ditionem Vuittemberga, biduo pòſt Saxonis coniunx cum multis nobilibus in Cęſaris tabernaculū venit ex vrbe, atq; ad Cęſaris aduoluta pedes, ab illo manu alleuatur, & humaniſſimè in amplexū recipitur. Ea res omnium animos ad ſummam cōmiſerationem flexit. Cæſar vbì multis eius precibus mitiſſimè reſpōdit, mariti adeundi copiam ei facit, & honorificentiſſimè à ſe dimittit, atque altera die intra vrbem in arce ipſam inuiſit.

Scytha & Afer parati militare Cęſari. Per id tempus partìm à Scythica quadā gente ad Boryſthenis ripā, partìm à Tunetano rege ex Africa, Cęſari oblata ſunt ad octo millia equitum: verùm legatos Cęſar liberaliter dimittit, quòd iam bello propemodùm confecto, ijs copijs nō eſſet habiturus opùs.

Lantgrauius vbì de Saxonis captiuitate & Cæſaris victoria cognouit, non immeritò conſternatus, per Mauritium de pacis conditionibus tractare cœpit. Mauritio deprecatori Ioachimus Elector Brandeburgicus ſe coniungit: qui tum plurimùm apud Cæſarem gratia & authoritate valebant. Cęſar quidem illorum preces audit, & quid à Lantgrauio fieri velit, oſtendit: ſed cùm Lantgrauius ad poſtulata ſemper aliquid vel adderet vel demeret, Cæſar tandèm reſpondit, nihil ſe cum Lantgrauio velle agere, rebus ille ſuis vt vellet conſuleret. Id reſponſum non mediocriter eius perterruit animum, & ab vna iam Cęſaris peruulgata clementia ſalutis ſibi pręſidium petendum ſentiens, datis ad Mauritium literis, compoſitionis conditiones à Cęſare pręſcriptas, manu ſua deſcripſit & tradidit, ijſdemque paulò pòſt apud Halam Saxonicam in deditionem acceptus eſt. *Lātgrauius ſe permittit Cęſari.*

Verùm antequàm iſthæc tranſigerentur, Ferdinandus rex cum tribus ferè millibus equitum & ſex peditum Vuittenberga celeriter Pragam proficiſcitur

tur,& Cæſar cum omnibus copijs ſuis ad Lantgrà-
uium edomandũ contendit. Pridiè verò, quàm Fer-
dinandus diſcederet, Hungarici equitatûs pręfecti
Cæſari valedicunt, orantq; ſupplices, vt Pãnonię à
Turcis oppreſſæ afflictis rebus opẽ ferre velit. Cæ- *Liberalitas*
ſar eis liberaliter reſpondet, & ſingulis pręfectis ac *Cæſaris in*
decurionibus trecẽtorum coronatorum torquem *Hungaros.*
donat: reliquis turmis vltra emerita ſtipẽdia iñ ſin-
gulos equites alterum gratuitum largitur. Eam li-
beralitatem omnes mirificè prędicârũt. Hiſpanos *Item in 10.*
etiàm illos, qui gladijs mordicùs ore correptis ho- *Hiſpanos.*
ſtium ſcaphas nando appręhenderant, ſingulos ve-
ſte holoſerica ornat, triginta donat coronatis, &
inter duplares armaturas adſcribit.

Cæſar indè Halam abit, expectaturus illic Lant-
grauij aduentũ. Ibì tum repẽtè oritur ſeditio inter *Seditio mi-*
Germanos & Hiſpanos, hauddubiò triſtẽ habitura *litaris.*
euentũ, ni Cęſar non ſinè periculo inter duas acies,
furore & amẽtia cęcas, mediũ ſe oppoſuiſſet. Erant
adhuc apud Cęſarẽ Boëmorum legati: eǫs ad ſe vo-
cat, hortatur vt ad officium & ſanitatem redeant, ſe
alioquì fratri Ferdinando minimè defuturum. Ea-
dem ad Boemos perſcribit.

Dum hęc gerũtur, Lantgrauius cum 100. equiti-
bus Halam venit, poſtridiè à Mauritio & Ioachimo
in regiam deducitur. Aderant frequentiſſimi nobi-
les, qui ſe id nunquàm viſuros putârãt. Lantgrauiꝰ *Lantgrauiꝰ*
corã Cæſare in genua prouoluitur, & eius nomine *ſupplex ve-*
Cancellarius ſupplex Cęſarem honorificentiſſimè *niam preca-*
appellat, veniam petit, & obſeruantiam ac fidem in *tur.*
poſterum pollicetur, ac iureiurando cõfirmat. Cæ-
ſar per oratorem reſpondet, ſe licèt grauiſſimè læ-
ſum, tñ ſupplici noxam cõdonare, capitis pœna, ꝓ-
ſcriptione & carceribus perpetuis abſoluere. His
alijsq; nõnullis dictis, Lãtgrauius ſurgit, ſed Cæſar
ei neq; dextrã dedit, neq; vllũ beneuolentię genus
exhi-

exhibuit. Intererat huic ſpectaculo Henricus Brūſuicenſis, quem hactenùs captiuum Lantgrauius detinuerat. Poſteà Albanus Lantgrauium ſecum in arcem ducit, Electores ad cœnam inuitat, & Lantgrauium cœna facta apud ſe detinet. Id verò prçter ſpem accidit Lantgrauio, qui ſe longè maiori libertate vſurum putârat. Conditiones quibus ſe dedidit, ex multis hæ ferè ſunt: Lantgrauius & eius cliẽtes omnes Cæſari iurent, & vltrò eius voluntati ſe permittant. Ipſe ex omni ditione quatuor delectas vrbes continuò dedat. Loca aliquot munita diruat. Centum quinquaginta aureorum millia pendat. Tormenta omnia rhedis impoſita (ea erãt ampliùs ducenta) Cæſari tradat. Henricum Brunſuicenſem reſtituat. Vitam Cæſaris beneficio habeat. Perpetua cuſtodia non aſſeruetur, &c. Hanc vltimam conditionem neq; Lantgrauius ipſe, neque Principes interceſſores ſatìs conſiderâſſe videntur, qua vtiquè in Cçſaris arbitrio cuſtodiæ vel breuiandç vel prorogandæ facultas cõſtituta eſt. Tulit principiò grauiter captiuitatem ſuam Lantgrauius, ſed cùm ſuis ipſius ſcriptis reuinceretur, eam fortunam cœpit ferre moderatiùs. ad hanc verò calamitatẽ vtrunq; Principẽ, & Saxonem & Lantgrauium, importuna Luteri & ſeditioſorum concionatorum cõſilia adduxêre.

Lãtgrauius captiuus tenetur.

Is igitur vtriuſque Germanici, quorum alterum poteſt Saxonicum dici, belli euentus fuit, & Cæſar tota Germania, quod nulli vnquàm Romanorum Cçſari obtigerat, feliciter edomita, à Paulo Pontifice Maximo in Diplomate, quod Halæ accepit, MAXIMI & FORTISSIMI cognomine ornatur. Olìm Carolus Magnus, multis bellicis rebus clariſſimus, triginta annis Saxones ægrè domare potuit: noſter Carolus Maximus intra tres ferè menſes Saxoniam omnẽ ſibi parére coegit. Poſt demolitas

Cæſar totã domat Germaniam.

litas Lantgrauicæ ditionis arces, Cæſar tormenta omnia,quę vtroq; hoc bello ceperat,Francophordiam conferri iuſſit, eaque hunc in modum diſtribuit:Mediolanum 50.totidem Neapolim, trecenta in Belgium, reliqua in Hiſpaniam mittit. Poſteà Noribergam cõtendit,vt è loci propinquitate Ferdinandi rebus apud Boëmos neruos maiores ſua authoritate adderet.Breuì pòſt certior fit,Boëmos iuſſa facere paratos,ad officium rediјſſe. Dum Noriberge moratur,à Lubeco ampla ciuitate & nobili,legati ad eum veniunt, qui doceant ſe nunquàm cum fœderatis cõſenſiſſe,neque,vt pro certo etiàm conſtat,omninò contra eum conſpirâſſe. Bremenſes quoquè per Danorum regem in fidem Cęſaris recipi vehementer orant.Idem contendunt Pomeranus & Lunæburgicus.Hamburgenſes primi omnium in deditionem venerant,miſſis Noribergam ad Cęſarem legatis,qui magna pecunię ſumma mulctę nomine perſoluta,vrbẽ,quod nunquàm anteà contigerat,in Cęſaris clientelam conferrent. Ità iam Cęſar latè rerum in Germania potiebatur, ſed pro mitiſſimo ingenio ſuo ea vbiquè in dedititios hoſtes vſus clemẽtia & lenitate,vt non defuerint poſteà,qui dicerent illum non ea vſum fuiſſe ſeueritate,quam res poſtularet.Verùm prudẽtiſſimus princeps,qui ſuæ felicitatis ęmulos non defuturos minimè ignoraret,& longè lateq; omnia circunſpiceret,non eſt putãdus in ea ampliſſimę victoriæ proſperrimis ſucceſſib9 quicquã temerè ſtatuiſſe.Cùm autem tãtę fuerint tamq; inſtructę hoſtium copię, & Cęſar contrà in primis Germanici belli initijs ideò imparatus,vt nihil minùs quàm de bello cogitare videretur,ac nihilo ſeciùs tamẽ omnem hoſtium impetum & inuictas vires mirabili ac propè incredibili felicitate perfregerit,& de tota Germania mirabiliter triumphârit:facilè, qui volunt, animaduer-

Cæſar tormenta capta vt diſtribuerit.

Lubecenſes alieni à conſpiratione.

Cæſar victor fauore Numinis.

maduertere poſſunt, à pio Principe ſtetiſſe Deum: hoſtes verò, tum quòd ab auita Patrum ſuorum religione ſanctiſſima ad noua ſeditioſorũ dògmatiſtarum commenta deſciuiſſent, tum quòd in Principem ac dominum ſuum arma temerè ſumpſiſſent, diuina ope deſtitutos fuiſſe, atq; ideò nihil vſquàm ferè feliciter geſſiſſe.

Iulius Pflugius.

Eo tempore, quo Cęſar è Vuittemberga exceſſit, & Mauricius, ſeptẽuirali dignitate auctus, ſuos milites in vrbẽ immiſit, clariſſimus vir Iulius Pflugius in Epiſcopatum Numburgenſem miſſus eſt, quem tum occupabat Nicolaus Amſdorffius egregiè Luteranus. Is Amſdorffius poſt colloquium Vuormatienſe vltimum, quod anno Chriſti 1557. habitũ eſt, vbì ſectarij inter ſe conuenire non potuerunt, ſcriptũ edidit, quo acerrimè inuehitur in Melanchthonem, Brentium, & quoſdam alios, qui in illo Colloquio Zuinglium & Oſiandrum damnare noluerunt: atq; hoc ipſo nomine, quòd hos & eorum ſectatores damnare noluerint, eos ab Auguſtana Cõfeſſione diſceſſiſſe ait. Eodẽ ſcripto apertè damnat Zuinglianos atq; etiàm Adiaphoriſtas, quòrum parens fuit Melanchthon. Quod ideò commemorare obitèr volui, ſicut etiàm id genus alia non rarò iam ſuprà memoraui, vt lector intelligat, quàm pręclarè inter ſe in hoc nouo Euangelio conueniant doctores Euangelici: caueatq; ſibi à talibus, modò ſuę velit ſaluti conſultum.

Boëmi cum rege ſuo in gratiam redeunt.

Cùm Ferdinandus rex in Boëmia eſſet Lętmeritiæ, Cęſar ei auxilio miſit ſigna octo peditum Germanorum. Allata autem fama de capto Lantgrauio, literas dat Ferdinandus ad Pragenſes, quibus eos ſibi prętò eſſe iubet in arce Pragenſi ad 6. Iulij diem. Veniunt illi, & ſupplices ab rege offenſo veniam petunt, & eius ſe voluntati permittunt. Intercedebant pro illis Ferdinãdus, regis Ferdinandi filius, & Auguſtus

guſtus Mauricij frater,& nõnulli alij proceres. Itaq; ſub conditionibus quibuſdam à Rege pacem impetrârunt: porrò in nobiles quoſdam, qui ad diem citati non venerant, ſeuerior ſententia pronunciata eſt. Aliæ quoquè nonnullæ ciuitates & nobiles inſtàr Pragenſium abſque conditione ſeſe dedunt. Caſpar Pflugius, quem fœderati ſibi caput conſtituerant, læſæ maieſtatis damnatur,& promittuntur aureorũ millia quinq; in caput eius. Ità illud quoquè regnum breuì tranquillatum eſt, punitis ſeditionis authoribus.

Ad Iulij tertium diem Cęſar Bambergæ, vbì tum erat, imperij conuentum indixit: iubetq; ad Calendas Septembres conuenire omnes Auguſtam. Ipſe ſub finem Iulij eò venit, cum Saxone captiuo. nam Lantgrauium Danouerti reliquerat. Ad Cęſarem Auguſtę morantem venit à Solimanno Gerardus Veltuuichus, quẽ Cęſar legatũ miſerat Byzantiũ, pactis cum Turca quinquennalibus inducijs. Fuit hic Conuentus frequentiſſimus, tametſi non ſinè morſu eum Sleidanus armatũ vocat ob Cęſaris copias, quæ tum intra & extra vrbem tenebantur. Aderant electores omnes,& pręter alios Imperij principes etiàm Cæſaris ſoror Maria Belgij prudentiſſima gubernatrix,& neptis, Lotharingię vidua. Maximilianus Auſtriacus Cęſaris nomine paucis præfatus eſt, ac deindè Cęſar per ſcribam, vt moris eſt, propoſuit, quę vellet ijs Comitijs tractari.

Conuentus Auguſtan⁹.

Inducię cũ Turcis quinquennales.

Menſis Septembris die decimo quorundam conſpiratione Petrus Aloyſius, Pauli Pontificis filius, Placentię domi ſuę cõfoditur,& Ferdinãdus Gonzaga, qui per id tempus Mediolanenſi ditioni Cæſaris nomine pręerat, vrbem Placentiam occupat. In hac cæde commemoranda Sleidanus more ſuo acerbè perſtringit non Aloyſium modò, ſed ipſum quoquè Pontificem, quem non ſolùm Aſtrologiæ, ſed

Petrus Aloyſius perimitur.

ſed & Necromantiæ admodùm ſtudioſum fuiſſe ſcribit. Ità iſti miſeri nuſquàm ſibi temperare poſſunt à ſummo ſacerdote carpēdo, in quo ſi nollent perſonam, ſaltem officium venerari deberent. Certè de Paulo Pontifice multi honorificè ſcribunt, & eius virtutes prędicant. Qualisqualis autem fuerit, Sleidanus ſacramētarius hęreticus dignus nō fuit, qui illum repręhēderet. In veteri lege capitale fuit, ſi quis principi gentis eius maledixiſſet. Hodiè nihil ęquè familiare & ſolenne eſt, prǽſertim apud Euangelicos, quàm atrociſſimè in Pontificem Eccleſię paſtorem inuehi, & omnibus maledicentiæ generibus debacchari. Qui autem in Catholica religione benè inſtituti ſunt, in Pontifice Chriſtum ſuſpiciunt & venerantur, nec tam vitam & mores, quàm muneris authoritatē & amplitudinem attendunt, nè in Pontifice carpendo Chriſtū ipſum laceràſſe videantur. Olìm longè ante mille annos Conſtātinus pijſſimus Imperator, cùm in Nicena Synodo oblatę illi eſſent querelę aliquot Epiſcoporum, quibus ſe inuicèm accuſabant: Mihi, inquit, homini errori obnoxio nefas eſſe videtur, Eccleſiaſticorum virorum accuſationes recipere & audire. Atque his & paucis alijs dictis, querelas omnes, quas nec legere quidē voluit, coram Epiſcopis combuſſit: addiditque & illud: Si in Epiſcopum incideret alienum coniugium violantē, ſe purpura ſua piaculum illud obtecturum eſſe, nè tam fœdum facinus ſpectatoribus occaſionem mali crearet. Sed hęc propter inſolentes dixiſſe ſufficiat.

2. Reg. 19.

Conſtantini Magni memorabile exemplum.

Anglorū de Scotis victoria.

Hac tempeſtate Angli Scotos prelio ſuperant ductore Somerſeto regis auunculo. Pugnatum eſt ad Muſſelburgum. Scotis prǽerat Iacobus Hamiltonus, Arranę comes & regni Scotię gubernator. Dubio aliquandiù marte acriter certatum eſt, ſed paulò pòſt multis nobilibus viris cadentibus, victoria penè

penès Anglos fuit. Cauſa belli fertur, quòd Edouardo regi ſponſa non daretur, quemadmodùm ex pacto oporteret, & Scoti ſe facturos receperant. Poſt eam pugnam Angli longiùs progrediuntur, & ſuæ ditionis fines in Scotiam proferunt. Porrò domum reuerſi, cum ſtatuis & imaginibus ſacris bellum gerunt, è templis eas profligant, & ſacerdotibus ineundi matrimonij faciunt poteſtatem. Prǽclarũ ſanè Euangelium, quod à contumelia Chriſti & ſanctorum eius, atq; à ſacris Veneris amplexibus ſua fundamenta orditur. Sed hæc quandoquè vindicabit Chriſtus, & ſuas ſanctorumq; ſuorum iniurias egregiè vlciſcetur, Veneriſque putidos ſacerdotes mittet in ſtagnum pice & ſulphure in omnem æternitatem arſurum.

In Auguſtano, quem diximus, Conuentu Principes omnes Concilij Tridentini decretis ſe ſubmittunt, Cæſare plurimùm eam in curam incumbẽte, vt religio collapſa in Germania poſſet inſtaurari, & hǽreſes profligari. Porrò verò, quòd Lantgrauij captiuitas præter quorundam ſpem accidiſſet, multùm his comitijs laboratum eſt pro eius impetranda liberatione. Vxor eius Auguſtam venit, & cum ea Ordines omnes ad Cǽſarem intercedunt, ſed nihil tum impetrari potuit. Priuſquàm intercederetur, Cǽſar rem omnẽ, vt cum Lantgrauio actũ eſſet, paucis ordine ad ſtatus omnes expoſuit, nec erat quiſquam, qui eius factum improbaret, licèt Mauricius & Brandeburgicus nonnulla allegarent. Error omnis indè accidiſſe videtur, vt antè dictum eſt, quòd neq; hi duo principes, neq; Lantgrauius ipſe ſatìs perpenderint conditionem illam, de non perpetuo carcere Lantgrauij.

Principes omnes cõcedunt in ſententiã ſynodi Tridentinæ.

ANNO 1548. in comitijs Auguſtanis rex Polonus ſuos habuit Legatos, qui illius ius in Pruſſiam Ordinibus Imperij declararẽt, & Proſcriptionem

Poloni legati in Comitijs.

ptionem Cameræ Spirenſis in Albertum Pruſſiæ quondàm Magiſtrũ, abolerent. Is Albertus mutata Pruſſicæ Reip. forma, in Poloniæ regis fidem & clientelam ſe dederat, nomenque Magiſtri in Ducem mutârat. Cęſar vbi Poloni regis poſtulata cognouit, Vuolfgango Pruſſię Magiſtro dat oratiõis exẽplum, qui die 23. Ianuarij reſpondet, tandèm & Poloniæ legatorum & Vuolfgangi rationibus auditis, cùm negocium cognoſcendi quibuſdam datum eſſet, communi omnium conſilio deliberatũ eſt, ſententiam à Cameræ iudicibus in Albertũ latam, eſſe proſequendam. At cùm difficilis eſſet executio, in Cęſarem omnia reijciunt. Non diù pòſt obijt Sigiſmundus Poloniæ rex valdè Catholicus, & iam ætate grauis. Natus ex patre Caſimiro anno Domini 1467. prima Ianuarij, electus in regem 1506. Nam ante eũ ordine regnârũt fratres eius natù maiores, Iohannes, Albertus, & Alexander. Coronatus eſt 1507. Mortuus 1548. prima Aprilis. Fuit eius obitus pernicioſus ampliſſimo Polonię regno. Nam eo extincto, hęreſes abominabiles, etiàm Arrianorum & Neſtorianorum, illic paulatìm criſtas erexerunt.

Mors Sigiſmũdi regis.

Succeſſorem habuit filium Sigiſmundum Auguſtũ, excelſo animo principem, & paternis veſtigijs in catholica religione inſiſtentem. Teſtatur enim de illo ampliſſimus Cardinalis Vuarmiẽſis Staniſlaus Hoſius, cuius apud omnes peruulgata eſt pietas & doctrina, eũ, cùm peterent nõnulli in comitijs Vuarſhauiẽſibus, vt de cauſa religionis cognoſceret, cõſtanter admodùm recuſâſſe, dixiſſeque non ſui id eſſe muneris: regem ſe, non pontificem, agere velle: ſatìs ſibi negocij eſſe cum prophanis cauſis. Eadem fuerat & Sigiſmundi patris eius vox. Erant enim quandoquè, qui Syrenarum mortiferis cautionibus dementati, peterent ab illo, vt puram Luterici euãgelij doctrinam in ſuo regno prędicari patere-

tur.

tur. Tum ille animo verè heroico pureq; ac germanè Chriſtiano, Non eſt meũ, inqt, de puritate verbi cognoſcere: munus hoc epiſcoporum eſt, quorum iudicio etiàm egoipſe libẽs me ſubmitto, quorũq; iuriſdictionẽ in omnibus ſaluam eſſe volo. Vtinàm hanc tanti regis conſtantiã pleriq; alij ſecuti eſſent politici magiſtratus, quibus ab impoſtoribus iſtis noui euangelij buccinatoribus peſtifera adulatiõe perſuaſum eſt, ad ipſos pertinere, vt de fide & religiõne ſibi iudicium vſurpent: quę res magnas non vno loco calamitates attulit. Sed vt ſibi faciliùs deuincirent principũ & potentum animos, homines neqſſimi hoc illis muneris detulerunt, immò illorũ eſſe ſcelerate aſſeuerârũt, vt de religiõe ip ſi cognoſcãt: quanq̃ hac in re nõ idẽ ſentiũt fratres euãgelici, ſed alij hãc, alij diuerſam ſententiam propugnãt. *Vox digna rege catholico.*

Erat hoc tempore Conciliũ nonnihil diſtractũ, Patribus alijs ob aëris incommoditatẽ Bononiã ꝓfectis, alijs Tridenti remanentibus. Interìm Cæſar veritus, nè tardiùs, q̃ expediret, Conciliũ religionis negociũ abſolueret, quibuſdã negociũ dat formulę cuiuſdã cõſcribendę, qua per Germaniam vterẽtur vſq; ad Concilij definitionẽ, Hi fuêre Iulius Pflugius Epiſcopus Numburgẽſis, Michael Sidonius Moguntini Electoris Suffraganeus, & Iohannes Iſlebius. Princeps Ioachimus Elector Brandeburgicus, conciliationis cupidus, curauit Bucerum Argentorato acciri. Is vbì clàm venit, à principe librũ de religione à tribus illis, quos diximus, cõſcriptum accepit & legit. Rogatꝰ à principe, vt ſubſcriberet, recuſauit, quòd magìs eſſet Catholicus, quàm Buceri Euangeliũ ferre poſſet. Ea re grauiter principẽ offendit. porrò ipſe domũ redijt. Eo tempore Colonienſis Archiepiſcopus Adolphus primitias, vt vocant, ſeu primum ſacrificiũ fecit Auguſtę, pręſentibus Cęſare, Ferdinãdo rege, & reliqs principibus *Concilij patres partim Bononiæ, partim Tridenti.* *Cõſcribitur INTERIM.* *Primitiæ Colonienſis Archiepiſc.*

maximo numero, quibus poſteà epulum dedit magnificentiſſimum.

Muleaſſes Auguſtam venit. Per hos dies Auguſtam venit Muleaſſet Tunetanus rex, proprij filij, vt ſuprà dictum eſt, in ſe expertus crudelitatem, vtroq; adempto lumine. Secutus eſt eum pauló pòſt etiàm alter filius. Is rex in tanta calamitate priſtinam viſus eſt retinere animi excelſitatẽ, erecta ceruice inambulans, & inſigni plerunquè cultûs & geſtûs grauitate, veteris fortunę maieſtatem repræſentans.

In libello, quem diximus iuſſu Cęſaris conſcriptum, inter cætera pacis tuendæ cauſa permittebatur, vt qui apud Proteſtantes ex ſacerdotum ordine vxores duxiſſent, vſque ad Concilij determinationem non cogerentur eas relinquere: itemque qui vtranq; ſpeciem Euchariſtię hactenùs ſumpſiſſent, non compellerentur calice carere. Hęc duo multos Catholicos offenderunt, quòd non poſſet Cæſar tale aliquid ſtatuere. Verùm optimus princeps nihil ſibi ſumebat in eiuſmodi rebus authoritatis, ſed quàm poſſet cómodiſſimè, cupiebat res in Germania nimiùm exulceratas, ſensìm in priſtinum gradũ reuocari, ſalua ſemper Põtificis & Tridentinę Synodi authoritate, quam ille prorsùs inuiolatam voluit: facileq; videbat, ſi vi adhibita inuitos ad omĩa ſubitò mutanda cogere voluiſſet, nihil nisì grauiſſimos Reipub. motus expectandos eſſe: quanquàm ego hac in re nihil velim ſtatuere, ſed libẽter ſequi rectiùs ſentientium iudicium, Hoc quidem eo rerũ ſtatu nimìs fuit inſolens & intolerabile, quòd cùm libellus hic paſsim vocaretur INTERIM, quidam ſcriptores Euãgelici miris modis in eam vocem luderent, & ſannis atq; conuicijs petulanter proſcinderent. Veriſimile eſt, iam tum agitari cœpiſſe conſilia, quibus ſe ſperarẽt breuì in priſtinum gradum reſtitutum iri, Vuittembergę quidẽ Mauricius Phi-

lippum

lippum Melāchthonem, Pomeranum, Crucigerum reſtituit. Antequàm autem Cęſar libellum memoratum Imperij Ordinibus proponeret, priùs eum Romam Pontifici miſit, hoc ipſo ſanè animi ſui religionem teſtatus, ꝙ in religionis negocio nihil ipſe per ſe vellet conſtituere. Pontifex verò quid eo in libro diſpliceret, nō tacuit: quēadmodum aūt Pontifex reſcripſit, ſic eſt à Catholicis liber receptus. *Cæſaris erga Pontificē obſeruātia.*

Per hoc tempus Maximilianus Ferdinandi regis filius, Auguſta in Hiſpanias proficiſcitur, habēs apud ſe Cardinalem Tridentinum. In multa trepidatiōe tum fuêre pręclari Euangelici concionatores, qui ſibi vix vſquàm tutum ſupereſſe locum viderent: & mirabili metamorphoſi, qui priùs acerbiſſimè inter ſe contendiſſent, in hac publica, vt ipſi ſcribunt, Eccleſiæ calamitate, priuatarum offenſionū obliuiſcebantur. Et ridiculum ſanè fuit ſpectaculum, quoſdā egregiè Luteranos tum videri apud Zuinglianos ſibi latibula quęrere, quoſdam etiàm Helueticis miniſtris amantiſſimè ſcribere, cùm tamen animis alij ab alijs diffiderent acerrimè, & Luterus iampridèm Zuinglianos hęreticos appellâſſet. Brentius quoquè inſignis Luteranus Hala Sueuica pulſus, Baſileę aliquandiù moratus eſt. Petrus Martyr, anteà ex Italia profugus, nunc Argentina relicta, migrat ad Anglos. Vuolfgāgus Muſculus ex Auguſta ad Heluetios ſe recipit. Andreas Oſiander relicta Noriberga fit Prutenorum infauſtus apoſtolus. Eraſmus Sarcerius à Guilhelmo comite Naſſouio diſcedit, Erardus Sneppius cum multis alijs Eccleſiaſtis ex Vuirtenbergenſis Principis ditionibus exulare iubetur. Iam periculū erat, nè Euangeliū in tota Germania occumberet, niſi ꝙ horū Euangeliū eiuſmodi eſt, vt votis omnibus optandum ſit, vt ex toto orbe terrarum tanquàm certa quędam Reipub. pernicies, penitùs proſcribatur. Saxo captiuus induci *Maximilianus Auſtriacus it in Hiſpaniam.* *Euangelici præcones quærunt latibula.* *Saxo non*

poteſt dedu-ci à ſentētia non potuit, vt Concilij decretis & editi libelli doctrinæ ſubſcriberet, dicens, ſi hoc faceret, ſe contra conſcientiam facturum, & admiſſurum peccatum in ſpiritumſanctum, quod ſit prorsùs irremiſſibile. Sic iam perſuaſi erant aliquot Germaniæ principes à verſutiſſimis apoſtatis. Sed ſi illi tam pernicioſum putārūt diſcedere ab hominum fanaticorum, & inter ſe tam pertinaciter & odiosè diſſidētium commentis, quàm nos conſtantes eſſe debemus in ea retinenda religione, quam omnibus ſeculis, quibus Chriſtū agnouit, Germania coluit, & totus vbiquè terratum Chriſtianus orbis ſemper retinuit? Scilicèt grāde piaculum eſt deſerere, quod ab apoſtatis monachis didiceris: & pietaseſt, pueriliter ab eo deficere, quod indè ab Apoſtolis Catholica Chriſti Eccleſia tenuerit.

In Anglia hoc tempore ſub puero rege Miſſa abrogata eſt, & non diù pòſt Stephanus Epiſcopus Vuintonienſis, vir longè doctiſſimus, cuſtodię mādatur. Porrò Concilium Tridēti continuatur. Eo tempore Veneti edicto cauent, vt libri à catholica religione diſcrepantes, ad certos homines adducantur, idq́; intra dies octo, quibus elapſis, inquiſitum iri aiunt, & qui deprębenſi fuerint, non impunè abituros: ijs, qui deferant huius edicti contemptores, munera promittūt. Hęc moleſtiſſimè ferunt homines, ſed ſi ſaperent, gauderent magiſtratus ipſorum ſaluti maturè conſulere: atq; vtinàm vbiquè terrarum proſcripti eſſent libri omnes, ex hæreticorum hominū officinis ꝑfecti. Nam ſermo eorum, quod veriſſimè dixit Apoſtolus, vt cancer ſerpit.

Edictum Venetorum de libris hæreticis.

2.*Tim.*2.

Conſtantienſes Cæſari obtēperant.

Conſtantienſes, quòd nollent Cęſari obtemperare in quibuſdam, ab illo proſcribuntur. Id illi nō ferentes, quòd res plena eſſet periculi, habita deliberatione, Cęſaris de religione libellum recipiunt, & Clerum in vrbem admittūt. Porrò miniſtri Euāge-

gelici, & in ijs facilè primus Ambroſius Blaurerus apoſtata monachus, aliò ſe conferunt. Lindauiẽſes paulò antè pertinaciores, Conſtantienſium exemplo territi, libellum & ipſi recipiunt.

Auguſti menſis die tertio Cęſar ſenatum Auguſtæ exauthorat, in quo multi etiàm ex plebe eſſent, nouumq; conſtituit: Tribus quoquè ſimiliter abrogat, & ciuium conuenticula, nè deincèps fiant, interdicit. Religionẽ quoquè ad libelli præſcriptum vt mutent, ſenatui nouo grauiter imperat: ſicq; relicto prędio, Vlmam petit, atq; illic itidèm Senatũ loco mouet, alium ſubrogat, & Martinum Frechtũ miniſtrum Euangelicum cum ſocijs concionatoribus, quòd nollent libellum recipere, in cuſtodiam duci iubet. Senatus libellum recipit. Ex concionatoribus iſtis quatuor pertinaciter in ſuo permanſere errore, duo ſaniora ſunt conſilia ſecuti. *Senatus Auguſtæ mutatur.* *Itemq; Vlmæ.*

Argentinenſes legatos ad Cæſarem Spiram mittunt. Ibì non inuento Cæſare, Moguntiam vſq; ſequuntur: ſed propter conſiliarios quoſdam abſentes, iubentur Coloniam Agrippinam vſq; cum ipſo proficiſci. Hìc Cęſari literas offerunt. petunt ſibi decreti, quod libello ſæpè dicto contineretur, gratiam fieri, aut illud mitigari: ſe eñ de ſua ſalute valdè eſſe ſolicitos, nec audere contra conſcientiã agere. Ità mirum in modũ trepidabatur vbiquè in Germania, cùm ad viam reuocarentur, vndè malorum concionatorum fraude exciderant, cùm nihil quicquam trepidâſſent, quãdò ab auita & catholica religione auocabantur. Cõtrà oportebat cunctantiſſimè ad res nouandas accedere, immò nouitatem omnem prorsùs ſuſpectã habere: porrò ad religionem omnibus ſeculis & toto orbe excultam, etiàm vltrò & incunctanter reuerti. Itaq; illic trepidauerunt timore, vbì non erat timor. Tandèm Argentinenſes hoc à Cæſare reſponſum accipiunt, vt cum *Trepidatio præpoſtera.* *Pſalm 13.*

Epiſcopo ſuo tranſigant. Iam enim obtulerant ſe ad permittenda aliquot templa Catholicis, dies feſtos & ieiunia obſeruanda, & alia quędam.

Paulò ſuprà de Conſtantienſium proſcriptione dictum eſt. Erant hoc homine in ſummis anguſtijs, nec humanū apparebat auxilium, Cęſare tunc longè lateq; in Germania triumphāte. Tandèm igitur multis diuexati modis, quod ꝓſcriptis euenire ſolet, Auſtriacę domui ſeſe dedūt in perpetuum. Ferdinandus rex in fidem eos recipit certis conditionibus, quas illi per iuſiurandū accipiunt. Eſt Conſtantia vel ſola Cōſtantienſi Synodo vbiquè notiſſima, vrbs non admodùm magna, ſed elegans & amœna. Habet Epiſcopum, cuius diœceſis amplitudine reliquos ferè Germaniæ Epiſcopatus excedit. Habet enim ſupra mille & octingentas parœcias vel parochias, & quadringenta monaſteria. Obitèr huc adſcribere libet, quod de Rhenanis Epiſcopatibus quidam dicunt: Curienſis eſt ſummus, quia iuxta Rheni fontes. Conſtantienſis ampliſſimus, Baſileenſis amœniſſimus, Argētinēſis nobiliſſimus, Spirenſis religioſiſſimus, Moguntinus authoritate venerabiliſſimus, Colonienſis opulentiſſimus, Treuirenſis vetuſtiſſimus.

Diœceſis Cōſtautienſis ampliſsima.

Apud Burdegalenſes in Aquitania ſit tumultus ob ſalinariū vectigal & tributa extraordinaria. Res non multùm à defectione abeſſe viſa eſt: ſed Rex Hēricus tempeſtiuè occurrens, miſſo cum exercitu Anna Mommorantio, ſeditionis authores tollit è medio, & Burdegalenſes egregiè caſtigatos, cogit in ordinem. Ademptæ ſunt illis campanę omnes, nè ijs ad turbas ciendas abuterentur, priuilegiorum literæ exuſtæ omnes, & quia regis præfectum occiderant, coguntur humum, vbì conditum eius cadauer erat, digitis & vnguibus fodere, donèc ad corpus ventum eſſet, &c.

Seditio Burdegalenſis.

Grauis caſtigatio ſeditioſorum.

Cæſar

Cæſar tandem in Belgium redit, ſeruato apud ſe Saxone, Lantgrauio verò Andernandam, quod eſt Flandriæ oppidum, miſſo. Paulò antè ad Calendas Octobris Cameræ iudicium conſtituit, aduocatos tres de Luteriſmo ſuſpectos remouet, cęteris omnibus inter alia pſcribit, vt catholicę Eccleſię dogmata ſequantur, aut loco moueantur. Ad Cæſarem in Belgium, relicta Gallia, venit eius ſoror Eleonora Franciæ regina, idq; Henrico rege annuente. *Cæſar Cameram conſtituit.*

Hoc ferè tempore Philippus Hiſpaniarum rex ad patrem Cæſarem, relicto in Hiſpanijs Maximiliano fratruele, annorũ 21. iuuenis ex Hiſpania Genuam proficiſcitur cum quinquaginta triremibus & totidem ferè nauibus onerarijs. Apud Genuam primò, & indè alijs Italiæ locis magnificentiſſimè excipitur. Mediolanum ingredienti prętò fuêre Sabaudiæ princeps, Veneti, Florentini, Ferrarienſes, Senēſes legati. Intereà Bruxellis moritur comes Buranus Maximilianus anginæ morbo. *Philippus rex in Italia accipit honorificētiſsimè.*

Theologi Proteſtantium Vuittembergenſes & Lipſenſes per hoc tẽpus inter ſe de voluntate Principis Mauricij conueniunt aliquot locis, & nonnihil ad Cæſaris ſcriptum ſeſe accommodant, edita religionis formula in Mauricij ditione ab omnibus ſeruanda. Indè grandis poſteà inter Luteranos orta tempeſtas eſt & altercatio. Ij poſteà dicti ſunt molles Cõfeſſioniſtæ, quorum facilè princeps fuit Melanchthon. De his ſcribunt in præfatione ſeptimę Centuriæ authores hiſtoriæ Magdeburgicæ, rigidi Confeſſioniſtæ: An non ex ipſis ſcholis (Vuittembergenſem & Lipſenſem intelligi volunt) vbi hęreſiarchæ in altis pulpitis, cincti clypeis politicorum ſedent, prodeũt cõplures iam annos libelli famoſi, tetros errores continentes? quibus quales pulli excludantur, & qualem poſteritatem habiturus ſit filius Dei, luculenter demonſtratur: nempè vt reuer- *Molles Cõfeſſioniſtæ.*

ſus ad iudicium, ſicut prædixit, fidem vix ſit reperturus. Ità illi Stoici Luterani ornant Melanchthonem & ſocios eius molles Confeſſioniſtas, etiàm alijs locis egregiè lacerant, & rursùs mirificè lacerantur & proſcinduntur ab illis. Quæ res profectò mouere debet homines Chriſtianos, vt à talium communione & doctrina quamprimùm recedant.

ANNO 1549. Cæſaris filius Philippus ad Patrem venit in Belgiũ, & cum eo, prętcr alios, Cardinalis Tridentinus. Cęſar aduentanti inſignem equitatum in Germaniam vſque honoris cauſa obuiàm miſit. Mauricius Princeps Tridentum vſque proceſſit ei obuiàm, & pro Lantgrauio captiuo plurimùm orat, vt apud patrem velit intercedere. Philippus ſuam ea in re operam liberaliter pollicetur.

Magdeburgenſiũ pertinacia.

Magdeburgenſes iam anteà proſcripſerat Cęſar, cumq́; nollent decretum religionis Auguſtæ euulgatum recipere, maiorem in eos concipit indignatiõem. Hęc vrbs ferè prima amplexa fuit Luteri infauſtum Euangelium, erantq́; hoc tempore illic aliquot ſtrenui Luterani cõcionatores, Nicola⁹ Amſdorffius, quem Cęſar ex Numburgenſi Epiſcopatu eiecerat, & Matthias Flaccus Illyricus. Iſti videntur cõmouiſſe ciues, vt pertinaciter Cęſaris decretum repudiarent. Illyricus diù fuerat Melãchthonis diſcipulus. Sed cùm videretur Melanchthon cũ Vuittenbergenſibus & Lipſenſibus non prorsùs à Cæſaris decreto abhorrere, multa quoquè concedere, ſcripſit vnà cum ſocijs Magdeburgicis, qui nec latũ vnguẽ vlla in re à Luteri placitis diſcedendũ putabant, contra Melanchthonem & eius aſſeclas. Scripſit in eos etiàm Nicolaus Gallus, qui, niſì fallor, id temporis Magdeburgi erat, poſteà verò factus eſt ſuper-

ſuperintendens Ratisbonenſis. Hæc verò rigidorum & mollium Confeſſioniſtarum (Sic enim Catholici quidam eos vocant) contentio tandèm eouſquè progreſſa eſt, vt miſer Illyricus tota ferè Saxonia proſcriptus, Ratisbonam vſq; ad Nicolaum Gallum profugerit. Vehemens eſt enim Illyricus, & in quibuſdam libellis ſupplicatorijs mirabiliter vrget & inſtat, vt in Germania vel potiùs Saxonia Synodus congregetur, cui tamen non interſint niſi Synergiſtę, Maioriſtę, & Adiaphoriſtę, cum quibus ſolis ſibi rem eſſe vult, ac mirum in modum quiritatur de Confeſſione Auguſtana, quæ multis ſit locis deprauata; crimenque falſi alicubì Melanchthoni pręceptori impingit, quòd & confeſſionem Auguſtanam, & libros Luteri plurimis in locis adulterauerit. Neç planè mētitur Illyricus, cùm in confeſſo ſit, Auguſtanam confeſſionem non ſemèl à Melanchthone mutatā. Tales ergò cùm eſſent Magdeburgi buccinatores, ꝑtinaciter diù ſeſe Cæſari oppoſuerunt peſſimo quidem obſtinatæ rebellionis exemplo.

Illyricus falſariū vocat Melāchthonem.

Hoc anno prodijt in lucem ſcriptum quoddam contra ſeptimam Synodum Niceæ habitam, ſub nomine Caroli Magni. In eum librum præfatur quidam Eli Phili. vt Oedipus meritò adhibendus ſit, qui illud nobis nomen interpretetur. Deindè nec loci, nec typographi vlla ſit mentio, vt librum alioquì vel maximè ſuſpectum, iſthæc omnia magìs etiàm ſuſpectum reddant. Verebatur Eli Phili, nè quandoquè aliquid à Catholicis reperiretur, vel proferretur, quo liber ille falſò tanto Principi adſcriptus doceretur. O quantùm laborat perfidia, vt vel per fraudem aliquid contra ſanam fidem moliatur, quandò cum veritate non poteſt. De libro illo nihil admodùm dicere attinet: nam non multùm facit pro iſtis nouis dogma-

dogmatiſtis, qui apertè doceat ſanctam Romanam
Lib.1.ca.6. Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam, cæteris Eccleſijs à Domino prælatã, pro cauſis fidei cùm quęſtio ſurgit (ſic enim loquitur) omninò eſſe conſulendam. Et id quidem hoc ſcripto ſibi oblato fecit
Liber ſub Caroli Magni nomine editus. Carolus Magnus rex verè Catholicus. Ea igitur tẽpeſtate, qua Niceæ habita ſynodus eſt contra Iconomachos, quidam in eius acta inciderunt, & vt apparet, quæ ab illa ſynodo de Imaginibus venerandis prolata ſunt, iſti de cultu diuino adorandis intellexerunt. Ad oppugnandam ergò eam Synodum ſe conferunt: conſcribunt quatuor libros, eoſque Carolo Magno, vt probabilis eſt coniectura, dedicant. Is verò mittit eos examinandos Adriano Põtifici, cuius & amãtiſſimus & obſeruantiſſimus fuit. Porrò Adrianus eos confutat, ſicut teſtatur prolixa illius hac de re ad Carolum ipſum epiſtola, quę iam in Cõciliorum Tomis habetur, quàm ego pulcherrimis characteribus in mẽbrana deſcriptam ex Gallijs habui, ſed aliquot locis mutilam. Habetur autẽ etiàm Romæ vndè eam expectamus. Cùm ſit autem certiſſimum, in Synodo Nicena Adriani legatos nõ adfuiſſe modò, ſed præfuiſſe etiàm, qui fieri poteſt; quod Eli Phili in ſua prefatione confingit, vt Carolus in Synodo Francophordienſi, cui æquè legati Adriani interfuêre, Nicenam Synodum damnandã curauerit, aut contra eam quicquam ſcribere voluerit? Sed benè habet, quòd Adriani ſcriptum extat, quo libri illi quatuor grauiter cõfutantur, idq́; ea verborum ſeueritate, vt perſpicuum ſit nõ à Carolo, ſed ab alijs eos eſſe elucubratos. Hanc plagam verebatur Eli Phili: itaq; & ſuũ & loci, & typographi nomen ſuppreſſit, vt in illum quoquè quadret
Ioan.3. illud Euangelicum, Qui malè agit, odit lucem. Mirum autẽ in modum Caluinus & Illyricus cum ſuis hos quatuor libros iactitant, nec vident ſtulti lõgè
plura

plura in ijs haberi, quæ illorum impia cõmenta de-
ſtruant, quàm quæ illis fauere videantur. Sed hoc
apud hęreticos in more poſitum eſt, vt vndecũquè
arripiant occaſionem infeſtandi catholicam Eccle-
ſiam. Vt imagines oppugnent, cogunt religioſiſſi- *Hæreticorũ re ſana impudentia.*
num & inprimìs Catholicum Principem fieri ico-
noclaſtam: nec pudet eos pro ſe allegare illum exi-
mium regẽ, qui tot olìm Epiſcopatus, monaſteria,
collegia, aliaque ſacra loca fundauit, & ampliſſimis
reditibus auxit & donauit, quę iſti perditi homines
hodiè deſtruũt, diripiunt & euertunt, non impu-
nè tot ſacrilegia laturi, ſi ille Carolus verè Magnus
hodiè ſupereſſet. Paucis hæc annotare volui, vt vi-
deat pius Lector, quanta ſit iſtorum hominum im-
probitas, qui cùm è diametro pugnẽt cum religio-
ne & pietate Chriſtianiſſimi illius regis Caroli, ta-
men audent Eccleſiæ DEI illius nomine inſultare,
qui fuit Catholicę Eccleſiæ vindex acerrimus, & fi-
diſſimus atq; conſtantiſſimus defenſor ac propaga-
tor. Quòd autem fingunt in Frãcophordienſi Syn- *De Synodo Frãcophordienſi.*
odo, aſſentiente Carolo, damnatam eſſe Synodum
Nicenã, tam eſt pudendum & inſolens mendacium,
vt eorum impudentiam nemo ſatìs admirari queat.
Vt enim iam antè dixi, vtriq; Synodo interfuêre le-
gati Adriani Pontificis, à quo hi libri prolixè con-
futati ſunt: nec dubium eſt, eius legatos nõ diuerſa,
ſed eadem de re vna ſtatuiſſe. Tum verò decretum
Synodi Francophordienſis, quod proferũt, eorum
os impudens planè cõtundit. Sic eñ habet, quem-
admodũm ab ipſis profertur: Allata eſt in medium
quæſtio de noua Græcorum Synodo, quam de ad-
orandis imaginibus Conſtantinopoli fecerunt.
Iam efferebant ſe hæretici, putabant ſe planè victo-
res abijſſe, & quauis talpa cæciores, non videbant
nullã hic Nicenę, ſed Conſtantinopolitanę Synodi
mentionem fieri. Habita eñ nõ longè ante Nicenã
Syno-

Synodum, fuit Cōſtantinopoli pſeudoſynodus de imaginibus profligandis, eamq; hîc intelligi oportere certum eſt. O quàm ſunt iſti ad nocendum intenti, quorum tamē improbos conatus diuina prouidentia miris modis eludit, & plerunquè ità fraudes illorum palàm retegit, vt mirum ſit illos vnquā auſos prodire in publicum: magìs etiàm mirum ſit, non ſibi cauere homines ab iſtorum inſidijs & malis artibus. Citant etiàm pro ſe Abbatis Vrſpergenſis teſtimonium, ſed iuſto Dei iudicio occæcati, nō vident ibì quoquè non Niceni Concilij, ſed Conſtantinopolitanæ pſeudoſynodi nomē expreſſum.

Philippus rex in Belgio vt exceptus.

De aduentu regis Philippi in Belgium pauló ſuprà memini. Ingreſſus eſt ille egregius Princeps Bruxellas ſumma patris Caroli Imperatoris gratulatione, & ingenti Belgarū ſtudio. Quę deindè ſecuta eſt æſtas, ea ferè omnis incrèdibili erga iuuenē principem mirificis exhibendis pompis, dum is inaugurandi cauſa circunducitur, liberalitate cōſumpta eſt, adeò vt nō deſint, qui annotârint ſolos Antuerpienſes in publica hac cōgratulatione ſupra centena tricena coronatorum aureorum millia expendiſſe: quos reliquæ ſanè quàm opulentæ vrbes pro ſua quæq; virili & facultate imitatæ ſunt. Eſt enim omnis illa ditio prędiues certè, & mira in ſuū Principem beneuolentia.

Erat interìm etiàm in Gallijs ſumma lętitia, rege & regina maximis regni eius opibus honorificētiſſimè Pariſijs acceptis: & poterat Reipub. certa pax & tranquillitas diù optata tandèm cumulatè etiàm obtingere, ſi inter hos potentiſſimos reges Carolū Imperatorem, eiusq; filium Philippum, & Galliarū regem Henricum firma & ſyncera concordia conſtitui potuiſſet. Sed eam necdùm merebantur corruptiſſimi hominum mores, & effrenis peccandi licentia, cui caſtigandæ noua parabātur flagella, non

multò

multò pòſt exardeſcente bello inter Imperatorem
& regem Henricum,de quo pòſt dicemus.

In Anglia hac tempeſtate feruebãt inteſtinæ ani-
morum diſſenſiones & acerbitates, atq; in religio-
nis negocio pugnantes opiniones & fœda diſſidia,
quæ parit hoc nouum Euãgelium ab hominũ mõ-
ſtrificis ingenijs ab inferis excitatũ, in quo tum ꝓ-
ponendo,tum propagando mirum in modum fer-
uent importuni homines:ſed cùm à veritatis ſtudio
& ſpiritu ſint alieni, in multas repentè factiões diſ-
trahuntur, & habent ſingulæ malè detorta quædã
ſcripturę loca,quibus imperitę cõcioni vera ſe do-
cere perſuadeant: ſed impudentiſſimã eorũ vanita-
tem ipſa doctrinæ varietas & pugnantia coarguit,
quę nihil poteſt cũ veritate habere cõmercij.Porrò
Senatus Anglicus armata manu ortas ſeditiões cõ-
eſcuit,ſumptumq; ſuppliciũ eſt de illarũ authori-
us.Cæſus aũt eſt etiàm Thomas Semerus Britãnię
Amiralius, ꝙ in affectati regni ſuſpicioné veniſſet
pud germanũ fratrẽ ſuũ,qui tum regni Protector
rat,& regis Edouardi auunculus.Dum aũt inter ſe
Angli tumultuantur,rex Galliarũ ea arrepta rei ge-
endę opportunitate,in maximas annonę & rerum
eceſſariarũ anguſtias adduxit Bolonię arcẽ,adem-
tis Anglis partìm vi,partìm deditione Ambletula
& Monlamberto, quę ſunt loca Boloniæ vicina, &
b Anglis munita tum erant. Et vt hoſtem alibì
uoq; diſtineret, exercitum in Scotiam mittit,qui
cotis iunctus, egregiam ex Anglis profligatis vi-
toriam reportat commiſſo prælio,reginæq; reſti-
uuntur,quæ Angli Scotiæ regno ademerant.

Diſſeſiones in Anglia.

Thomas Semerus caditur.

Idem Henricus rex cùm eſſet Pariſijs,ſeueriter
nimaduertit in quoſdam hæreticos, habuitq; ſo-
ennem & publicam ſupplicationem ad DEVM &
nctos eius. Deindè ſcripto quodam typis excuſo
eſtatũ ſe Catholicę fidei,authoritatis Apoſtolicę &
cleri

Henricus Franciæ rex ſe catholicũ declarat.

cleri ſuſcepturum patrocininm: palamq; declarat, quàm ex animo deteſtetur noſtrorum temporum hæreticos & hæreſes, partim è cineribus excitatas, partim recèns inuectas à Lutero, Carolſtadio, Zuinglio, Occolampadio, Melanchthone, Bucero, Caluino & id genus alijs hæreſiarchis, hominibus mõſtroſis & peſtiferis, quas etiàm velle ſe ait è ſuis ditionibus extirpare, & in reos grauiſſimè vindicare. Hæc quidẽ ille rex Catholicè, & vt decebat regem Chriſtianiſſimum: atque ea in re ſecutus eſt patrem Franciſcum, qui noua dogmata ferre non potuit, & ſæpè acerba ſumpſit ſupplicia de hæreticis. Videbãt ſanè illi reges, quàm nihil ferè niſi tumultus & ſeditiones, diuinarum humanarumq; legum cõtemptum, magiſtratûs odium & faſtidium, & multa alia horrenda mala pariat nouum iſtud Euangelium. Et felices ſanè atq; florentes illæ ſunt reſpublicæ, in quas exitioſa dogmata minimè irrepſerunt. Speramus autem fore quandoq;, Deo benè propitio, vt omnes intelligant, quàm nihil niſi merę fraudes & impoſturæ fuerint, quæ ſub puri verbi DEI & ſynceræ doctrinæ ſpecioſis titulis nouorũ dogmatum architecti & ſatores orbi venditârunt. Sed hęc & id genus alia alibì diximus, quanquàm etiamſi crebrò repetantur, non poſſunt videri ſuperflua, quòd expediat horum ſæpiſſimè admoneri homines, vt relictis errorum tenebris, redeant in viam, & ad pacẽ ac vnitatẽ Catholicę Eccleſię, extra quam nulli poteſt eſſe vera ſalus.

Diſputatur in Anglia cũ Martyre.

Mẽſe Maio in Anglia diſputatum eſt Oxoniæ ab eius Academię Theologis cum Petro Martyre, monacho apoſtata, profugo ex Italia. Diſputationi præerant legati regij, qui poſteà ſcripto edito, viſi ſunt palmam tribuere Martyri. Is Martyr aliquandiù Bucerano more ſolebat de cœna Domini, vt ipſi vocant, loqui: ſed vbì aduertit eum loquendi

modum

modum à ſua mente alienũ eſſe, quod Bucerus non magnoperè curâſſe videretur, noluit ampliùs Buceri imitari ſimulationẽ, ſed apertè profeſſus eſt Zuinglianiſmum. Fuit autem in Angliam etiàm Bucerus, vt nè quid ad eius regni infelicitatem deeſſet.

Octobri menſe Argentinẽſes cum Epiſcopo ſuo tranſigunt: tria templa Catholicis permittunt, & quædam alia inter vtroſq; componuntur.

Hoc anno primogenitus Turcę Solimanni filius ad Perſas confugit. Erat Solimannus propenſior in ſecundę vxoris liberos, è quibus alterum Muſtaphę primogenito, hortatu vxoris, prælatur⁹ videbatur. Id indignè tulit Muſtaphas, Perſarumq; fretus copijs, aliquot Perſis loca finitima expugnat. Solimãnus cum quingentis hominum millibus pergit obuiàm, Perſas in fugam conijcit: ſed cùm Perſę longè lateq; omnia incenderent, è Solimanni exercitu, rerum inopia preſſi, ad centũ millia periêre, coactusq; eſt Solimannus re infecta diſcedere. *Solimanni filius ad Perſas profugit.*

Decima Nouembris die, anno ætatis ſuę 82, moritur Paulus Pontifex III. In hunc Sleidanus ſcribit ſuo more, & vt vita functum acerbiſſimè & odioſiſſimè traducat, citat librũ Italicũ Bernardini Ochini, longè contumelioſiſſimum. Si quis ità ſcriberet in principes Euangelicos, quemadmodùm ille liber perſtringit Pontificem, nemo æquo ferret animo. Et hic viſus eſt dignus Sleidano Sacramentario, è quo non pauca in defuncti Pontificis contumeliam ſuis illis præclaris commẽtarijs infarciret. Sanè qui talium commentariorum lectione delectantur, illi facilè quoquè Mahometis Alcoranum & id genus alia commenta non admodùm recuſaturi videãtur. Fuit ille Pontifex à luxu & crapula alienus, & temperãtię inprimìs ſtudioſus: quę res illi tam rarã cõciliauit ſenectutem. Porrò qui ſtupris, libidinibus, comeſſationibus & largioribus poculis aſſiduè va- *Paulus 3. excedit è viuis.*

cant, vix poſſunt ad eam pertingere ſenectutem. Fuit idem Pontifex multa rerum peritia ac prudentia, & apud oẽs plurimùm gratia valebat, Italiamq́; diuturno liberauit bellorũ tumultu, & perpetuam ſeruans pacem, vulgò dictus eſt pater patriæ, bonus paſtor, bonus Reipub. Sleidanus & tota nouorum dogmatiſtarum cohors non niſi mordere nôrunt ſummos illos Eccleſiæ paſtores.

Miſſa rurſus Argentinæ celebratur.

ANNO 1550. ipſo Purificationis die ſolenni Argentinenſis Clerus Miſſam in tribus tẽplis rursùs celebrat, iam pluſquàm viginti annis intermiſſam. Ibì itidèm Sleidanus mirè eſt facetus, & cæremonias eccleſiaſticas haud ſecùs atquè Turcus aliquis aut Scytha irridet. Eo autem die excitatus eſt Argentinę tumultus occaſione quadam, & vſq; adeò res periculi plena fuit, vt indè vſque ad Penteconſten rursùs diuina officia intermiſſa ſint. Oderant Clerum plerique vrbis incolæ, nec alio quàm idololatriæ loco habebant pleraſque omnes Catholicæ Eccleſiæ cæremonias: porrò apoſtatæ Buceri identidèm repetitæ inceſtæ nuptiæ, horrendę in Euchariſtiam & alia ſacramenta blaſphemiæ, diuinarum ac humanarum rerum pluſquàm Babylonica confuſio, purum putum Euangelion videbantur. Hæc quidem faciunt, vt minorem apud nos admirationem habeant, quæ Antichriſti temporibus futura creduntur. Habebit ille plurimos, qui eius impietati conſentiant: ſed habent etiàm horum temporum prodigioſi dogmatiſtæ, qui cupidè illorum abſurditates amplectantur, idque adeò vt non deſint, qui ſcribere auſi fuerint, nec adorandum Deum, nec præſidium ab eo expectandum. Et hoc quidem dogma eſt Ochini. Quid verò deterius ex ipſa Antichriſti ſchola prodire poterit? Neq; verò multò tolerabilior eorum doctrina eſt, qui

qui Miſſam vſqueadeò execrãtur, nec ferre poſſunt vt in Euchariſtia Chriſtum adoremus.

Gallię & Anglię reges pacẽ faciunt, Boloniã Angli reddũt Gallis, à qbus certa illis pecuniæ ſumma numerañ. Quòd Angli Boloniã reſtituerẽt, pleriq; nõ mediocriter admirati ſunt. Et vt maior ſit inter reges neceſſitudo, Gallus ordinis Anglici, Anglus Gallici fit eques. *Pax inter Gallos & Anglos.*

Huius anni menſe Ianuario ſenatus Burdegalenſis in Gallia reſtituitur. Hoc tempore Cęſar grauiſſimum in Luteranos ſuis in hęreditarijs ditionibus promulgat edictum: ſed antè q̃ promulgaretur, vnà cum Philippo filio Auguſtam ad comitia proficiſcitur, Saxone quidem ſibi adiuncto, Lantgrauio aũt Mechlinię, munitiſſimo Brabantię oppido, relicto. *Edictum in Luteranos.*

In defuncti Põtificis Pauli locum ſubrogatur Februarij die 7. Iohannes Maria Mõtanus, & vocatur Iulius 3. Erat tum ob Iubileũ magnus Romæ hominum cõcurſus, qui Luteri & eius ſimilium blaſphemijs ſurda aure pręteritis, pia animi deuotiõe loca ſacra Romanę vrbis inuiſebant, & largiſſimarũ cõdonationũ, quas indulgentias vocamus, participes ſeſe reddere ſtudebant. Luterani & eius farinæ alij non indigent Indulgentijs, quia ſua ſterili fide ſecuri, rectà proficiſcũtur in Orcum. De indulgentijs poſſent multa dici, ſed iſtis nouis Euangelicis nunq̃ poſſunt ſatis multa dici. Si tamẽ audire dignantur, dicam quid Tridentina Synodus ampliſſima de his ſtatuerit. Verba Synodi hæc ſunt Seſſione 25. Cùm poteſtas cõferendi indulgentias à Chriſto Eccleſiæ conceſſa ſit, atque huiuſmodi poteſtate, diuinitùs ſibi tradita, antiquiſſimis etiàm temporibus illa vſa fuerit, ſacroſancta Synodus Indulgentiarum vſum Chriſtiano populo maximè ſalutarem, & ſacrorum Cõciliorum authoritate probatum, in Eccleſia retinendum eſſe docet & præcipit, eosq; anathemate *Iulius 3. Põtifex.* *Synodi Tridentinæ de Indulgẽtijs ſententia.*

damnat, qui aut inutiles eſſe aſſerunt, vel eas conce-dendi in Eccleſia poteſtatem eſſe negant. His con-tenti ſunt Catholici. Sectarij nec his nec alijs opùs habent, ſola fide ſua migraturi quò digni ſunt. In hunc quoquè Iulium Pontificem Sleidanus impura & flagitioſa iactat conuicia: vt aduertamus, ex abũ-dãtia cordis os illius talia euomere obſcœna & pu-dẽda. Parceret ſaltem lectoris pudori, ſi nollet par-cere Pontifici. Verùm impunè, immò & cum multo hui⁹ infelicis ſeculi applauſu, ab iſtis quiduis iacta-tur in Pontificem: ſed mendax Sleidanus fidem nõ meretur.

Comitia Auguſtana. Iulij menſis die 26. Cæſar Comitia auſpicatur Auguſtæ. Et hæc quoquè Sleidano armata dicũtur, quòd Cęſar vrgeret quędam quę id gen⁹ homines nollent. Mauricius, qui anteà Cęſari ſe ſubmiſerat, ad hunc Conuentum mittit legatos, per quos oſtẽ-dit ſe non aliter probaturum Concilium Tridenti-num, niſì etiàm Auguſtanæ Confeſſionis theologi habeant definiendi poteſtatem, & Pontifex nõ ob-tineat locum præſidis in Concilio. Hæc abſurda è ſuis abſurdis habuit Theologis. Scilicèt rei, immò iam olìm damnati non vnius, ſed multarum hære-ſum, in Concilio ſententiam ferent. Quis vnquàm audiuit eiuſmodi abſurditates? Videtur Mauricius iam tum coxiſſe bellum in Cæſarem, de quo pòſt audiemus.

Granuellanꝰ occũbit. Extremo Auguſto menſe Granuellanus, qui iam totos viginti annos apud Cæſarem ſummum obti-nuerat dignitatis locũ, migrat à corpore. Eius fun-ctionem Antonius filius, tum quidem Atrebatenſis Epiſcopus, poſteà verò Mechlinienſis Archiepiſco-pus & Cardinal. multæ vir literaturæ obtinet. Erat is quoquè in magna apud Cęſarem familiaritate, in magna quoquè poſteà gratia apud Philippum Cæ-ſaris filium, potentiſſimum Hiſpaniarum regem ob mul-

multas egregias dotes, multamque in rebus dexteritatem.

Per hoc tempus Aphrodiſium Aphricæ munitiſſimum oppidũ Sicilię Prorex magna vi expugnat. Obtinebat in ea vrbe nidum ſuum inſignis Archipirata Dragutus, qui maria ſuis excurſionibus adeò habebat infeſta, vt nulla ratione diutiùs tolerari poſſet. Capta ſunt in ea vrbe à Cęſareanis, & in ſeruitutem abducta ad octo circiter barbarorum millia. Ea res vehementer offendit Solimanni animũ, nouisq; bellis materiam præbuit. Coniunxerat ſe enim illi nõ ità pridèm Dragutus. Imperator deindè ablatis omnibus, quæ in naues conijci poterant, Aphrodiſium funditùs euertit, quòd parùm vtiles in eo, militari præſidio firmãdo ac tuendo, ſumptus poni viderentur. *Aphrodiſiũ expugnat.*

Hoc quoquè tempore Magdeburgenſes magnis afficiuntur damnis à Georgio duce Magnopolẽſi, & in acie non ſinè multorum hominum cæde vincuntur: capti ſunt plurimi, & tormẽta, currus, & inſtrumenta militaria omnia in Ducis Georgij poteſtatem veniũt. Ea ex Magdeburgicis parta victoria, multi ad bellum illis faciendum ſeſe accingunt. In ijs fuêre Mauricius & Elector Brãdeburgicus cum Alberto patruele, itemq; Henricus Brunſuicenſis, cœptaq; eſt vrbs obſideri Octobris 4. die. Imperij quoquè ordines in id bellum auxilia pollicentur, & Mauricius rerum ſummæ præficitur. Decernuntur autem in bellum aureorum millia ſexaginta menſtrua, & pro ſumptibus factis centum millia. *Magdeburgenſiũ clades.* *Obſidio Magdeburgi.*

Sub Idus Nouembris Iulius Pontifex, qui Paulo III. ſucceſſerat, annos natus duos & ſexaginta, Concilium indícit Tridenti cõtinuandum, iubetq; vt adſint omes ad Maij Calendas, ad quos pertinet intereſſe. Interìm Mauricius fortiter rem gerit contra Magdeburgicos, multa illis clade illata, & noua *Vrbs noua capitur.*

vrbe(eſt enim vrbs ipſa tripartita)multis cæſis ciuibus occupata. Porrò rursùs cum Brãdeburgico inſtat apud Cæſarem de dimittendo Lantgrauio. Cęſar reſpondet,non ipſum modò,ſed & filios eius & conſiliarios ità ſe gerere, vt nõdùm poſſit in libertatem reſtitui. Inſtabat verò Cæſar,vt edictum religionis omnes executioni mandarent, & videbãtur omnia poſſe in tanta Cæſaris fortuna paulatìm in Germania ad priſtinũ ſtatum reduci, nisì ſatan impediuiſſet bello Gallico,de quo pòſt dicemus.

Lãtgrauius fugã meditatur. Lantgrauius captiuitatis valdè pertæſus,conſilia fugæ cum ſuis ex Haſſia euocatis init. Erat ingentis res periculi,Hiſpanis attentè vigilantibus. At tamẽ reperti ſunt duo,qui ſuam ei operam addicerẽt. Hi toto itinere ab Haſſiæ finibus Mechliniam vſq; celeres diſponunt equos, & iam parùm aberat, quin res proſperos haberet ſucceſſus:ſed ad Hiſpani prę fecti notitiam perfertur,& in ipſo propè fugæ momento duo ex Lantgrauianis confodiuntur, nonnulli cõpræhenſi capite plectuntur, & Lantgrauius arctiori cuſtodię mandatur. Cæſar hos conatus indigniſſimè tulit.

In Auguſtanis Comitijs multùm fertur Carolus Cęſar egiſſe cum Ferdinando fratre de Philippo filio ad Imperij ſucceſſionem admittendo. Sed nihil ea in re effici potuit. Non dubium quin Cæſar,qui ſciret Philippi ampliſſimas ditiones & vires,Reipublicæ Chriſtianæ illo promouendo conſulere voluerit,quandoquidem & Turcę vicini,& alij Imperij hoſtes non nisì ſumma potentia arceri poſſint. Cur autem Ferdinãdus ea in re,vt aiunt, Cęſari nõ acquieuerit, me latet, nec eſt noſtrum, Principum conſilia ſcrutari.

Oſiandri nouum dogma. ANNO 1551. in Pruſſia Andreas Oſiander nouũ de iuſtificatione dogma è ſuo cerebro fabricat, videlicet, hominẽ Chriſtianum eadem prorsùs iuſtitia,

iuſtitia, qua Deus eſſentialiter iuſtus eſt, iuſtum eſſe oportere: hanc verò iuſtitiam homini inſeri &c. Cōtra hunc licèt alioquì ſtrenuus eſſet Luteri propugnator, multi Euangelici aliquot Principum & ciuitatum Luteranarum præcones acriter ſcripſerunt, ſed ità, vt & illi Oſiādro, & illis rursùs Oſiander multas execrandas hæreſes impingat: Inprimìs autem Vuittembergenſes, & in his Melāchthonem perſtringit. Sic illi fratres Euangelici non contenti turbare Eccleſiam Dei, etiàm mutuò ſe egregiè laceſſere & perturbare non deſinunt. Et quanuìs tam multos haberet Oſiander contradictores Euangelicos, tamen in ſuam ſententiam pertrahere potuit Albertum Pruſſiæ Principem, qui eius aduerſarios, & in his Ioachimum Merlinum inſignem Euangelicum, è ſuis finibus exegit. Quis non rideat, apud iſtos infauſtos rerum nouatores Euangelij ſui doctrinam totiès in nouas mutari formas, easque tam diuerſas, atq; inter ſe mirè diſcrepantes? Sed dolendum maximè eſt, dum iſti ità in rebus grauiſſimis ludunt, miſeræ plebi tam miſerabiliter ac nimiùm exitiabiliter illudi.

Luterani contra Oſiandrum.

Merlinus proſcribitur.

Die 27. Februarij perijt in Anglia Martinus Bucerus, monachus Apoſtata, & qui cōtra omniū ſeculorum & Chriſtianarū gentiū morem, cùm eſſet ſacerdos, ad tertias vſq; nuptias ꝑgreſſus eſt. Audiui ego ex quodā graui longeq; doctiſſimo viro, fuiſſe eum Iudęum, & cùm quandoq; puerū quēdam neſcio ex qua fœmina ſuſtuliſſet, eum circuncidiſſe. Vtrùm aūt hęc prorsùs certa ſint, non poſſum affirmare, præſertim quòd ille quoq; qui hæc referebat, ſe ab alijs accepiſſe diceret. Vnum hoc certū eſt, fuiſſe hominē peſtilentiſſimū. Faceſſant importuni quidā, qui talē virū pacis & pietatis ſtudioſum ꝓdicare non dubitāt: nam ſeipſos ſatìs ꝓdunt, q̄ ſint parū ſyncerè catholici, & veræ pietatis amātes. Si qua in

Bucerus extinctus.

eius viri toto pectore hæſiſſet ſcintilla veræ pietatis, nunquàm auſus fuiſſet tantæ ſibi turpitudinis conſcius, præſertim poſt publicitùs Deo nuncupatum perpetuæ continentiæ votum, in cuiuſquam boni viri prodire cõſpectum. Sanè inter Euangelicos buccinatores haud temerè inuenias, qui vafricie & calliditate Bucerum ſuperet. Multa arte conatus eſt præclaram Colonienſem diœceſin in ſuos errores pertrahere, & iam aliquouſquè progreſſus erat, ſed Deus p̄potens illius conatꝰ citò diſſipauit. De eius horrenda morte multa tum dicta fuêre, ſed quia non ſatis conſtant, nolim ea huc adſcribere.

Statua crucifixi ſudat.

Menſis Martij die 14. in oppido Bernburgenſi ſub concionem ſtatua CHRISTI in cruce pendentis, magno & ſtupendo miraculo ad quatuor horas largiter ſudauit. Erãt qui ſudorem illum ſubindè abſtergerent, ſed rursùs magna copia manauit. Multæ hac noſtra ætate, dum regnant paſsim hæreſes, ſtatuis & imaginibus iniuriæ & contumeliæ petulanter illatæ ſunt, nec adhuc ceſſatur, licèt non deſint id genus prodigia, quibꝰ poſſent importuni homines abſterreri. Videntur valdè ſibi Euangelici, ſi ab hominum oculis imagines & ſtatuas Chriſti & diuorum remoueant, nec pudet eos Iudæorũ & Turcarum aliorumq; Mahometanorum imitari vecordiam & impietatem. Sed hac quoquè ratione via ſternitur Antichriſto.

Robertus Vuaucop cæcus, fit Archiepiſcopus.

Hoc anno obijt Robertus Waucop Scotus Lutetiæ Pariſiorum. Is à puero cęcus, vſque eò Pariſijs in literis proceſſit, vt Theologię doctor creatus ſit. Indè Romę fit ſacerdos, ac paulopòſt Archiepiſcopus Armachanus in Hybernia, & poſteà ſub Iulio 3. Legatus à latere. Interfuit quoq; Synodo Tridentinæ. De Didymo Alexandrino, quem D. Hieronymus ſuum Videntem appellat, conſtat, à parua ętate captum oculis, ad ſummam eum euaſiſſe eruditionem,

nem,atq; adeò etiam geometriam,quæ vel maximè viſu indiget,ad perfectum didiciſſe.

Galliæ rex Henricus in ſuam fidem & clienteiam recipit Octauium Farneſiũ,& Parmæ imponit Gallicum pręſidium inuito Pontifice & Cęſare. Ea res initium prębuit calamitoſiſſimo & diuturno bello Gallico,quo totius Germaniæ,immò & Europę in priſtinum ſtatum reſtitutio, prorsùs impedita eſt. Pontifex Cęſaris,tanquàm defenſoris Eccleſię,opē implorauit contra Farneſium,nec eam Cæſar Pontifici negare potuit,quòd Parma tum eſſet ditionis Pontificiæ.

Parma Gallicũ præſidium accipit.

Sub Maij finem Philippus Cęſaris filius Auguſta diſcedit in Italiam, indè in Hiſpaniam, comitante Maximiliano, quem patruus Imperator & parens Ferdinandus ad Comitia euocauerant.

Auguſti die 26. Eccleſię Auguſtanę miniſtri Euãgelici, Cęſaris voluntate intra diem tertium ex vrbe decedere iubentur,nec vſquàm omninò concionari intra Cæſaris ditiones. Intra Auguſtam vetat Cęſar Luteri dogmata doceri. Eodem modo actum eſt cum Memmingenſibus & alijs Sueuię concionatoribus. Erat in ijs quidam,cuius Dalila iam proxima eſſet partui. Is petit ſibi copiam fieri vxoris,vt ipſe vocabat,inuiſendæ. Tum Atrebatenſis Epiſcopus cumprimìs eruditus,ad ſuos cõuerſus,vxorem iſte vocat,ait,quæ ſcortum eſt. Et reuerà non niſì ſcorta,immò ſcortis peiores ſunt,quę vel ſacerdotibus,vel monachis iunguntur. Horum autem Profligatio magnum omnibus vbiquè terrorem incuſſit,qui hauddubiò idem ſibi quoquè formidarent: potuiſſetq; hac ratione facilè populus miſerè ſeductus in viam reduci,expulſis prauis & ſeditioſis doctoribus, cùm eccè in tanta publicæ pacis & tranquillitatis expectatione, Galliæ rex Cæſari bellum mouet. Mauricius deindè cum Gallo fœdus ferit,

Exiliũ concionatorum Auguſtæ. Itemq; aliorum.

 eam

cam gratiam pro maximis beneficijs Cęſari repen-dens: Cęſaremque vehementer & Gallus & Mauritius afflixerunt, tam inopinato nec vſquàm indicto bello: immò cùm Cęſari Mauritius om̃em interìm obſequentiã polliceretur, & Gallus videretur, nullas belli iuſtas cauſas habere. Quicunq; autē huius in Cęſarē inexpectati belli authores fuēre, non diù poſteà ſuperuixêre, & pleriq; omnes in ipſo ætatis flore dura morte periêre. In Galliæ Chriſtianiſſimo rege mirum fuit, quòd ſe eo quoquè nomine ſcriberet bellum Cęſari facere, vt Saxonē & Lantgrauium, qui erant pręcipui Luteranę doctrinæ patroni, in libertatem aſſereret, cùm tamen ipſe in ſua ditione Luteranos & aliarum ſectarum homines ſeueriſſimè perſequeretur.

Bellum Gallus Cæſari facit.

Hoc tempore Turcica claſſis, Melitæ arce fruſtrà tẽtata, Tripolim Aphricę vrbem expugnat, & Gallus naues aliq̃t Belgicas capit & diripit. Per Pedemontium quoquè aliquot vrbes occupat. Dolebat regi, quòd Cæſar Põtifici ferret opem cõtra Octauium, quem, vt diximus, ipſe in ſuam fidem accepiſſet. Cęſar eius facti publico ſcripto rationē reddidit. Quod de captis nauibus Belgicis diximus, ità ferè accidit: Viginti & duæ naues onerariæ multis mercibus onuſtæ, fretæ inducijs, vt quidam ſcribit, è Belgio tendebãt in Hiſpanias. Eius rei per nauem ſpeculatoriam certior factus Polinus Gallus, adnauigat ad naues, ait ſe vehere reginam Scotiæ, orat vt recepto nautico more, congratulationis & honoris cauſa tormenta omnia diſplodant. Faciunt id nimiùm creduli, & ecce repentè ille in exarmatas naues impreſſionem facit, & nouem duntaxàt euadentibus, reliquas cum mercibus, quarum precium quingẽtiès mille aureis ſcutatis æſtimaretur, Rotomagũ pertraxit, magna quidem nauiculatorũ iniuria, & incomparabili damno mercatorum.

Tripolis à Turcis capta.

Ad

Ad Calendas Septembris Tridenti Concilium rurſus continuari cœptum. Aderant magna omnium gratulatione tres Germaniæ Archiepiſcopi Electores, Moguntinus, Colonieſis qui paulò poſt aduenit, & Treuericus: & pter hos etiàm aliquot Germaniæ antiſtites. Rex Gallię eò miſit Legatum, excuſauitq; ſe coram Patribus Concilij, cur ipſe hac vice ſuæ ditionis Epiſcopos non eſſet paſſus ire ad Synodum. Erat tum propter Parmenſe bellū nonnulla offenſio inter Pontificem & Regem. Teſtabatur nihilominùs per legatum Rex, ſe erga Religionem & Romanam Eccleſiam animo futurum ſyncero & integro. Et certè Catholicam religionem in ſuo regno egregiè tutatus eſt, & ſi illi longior contigiſſet vita, nūquàm eas hęretici in eius regno turbas excitâſſent, quibus poſt eius obitum Gallia miſerabiliter quaſſata eſt. Atque hoc ipſo tēpore, quo propter Parmenſe bellum alieno in Pontificem viſus eſt animo, edictum longè grauiſſimū contra Luteranos in ſuo regno ꝓpoſuit, pręmia etiàm magna delatoribus pollicens. *Cōtinuatio Concilij.*

Nouembri menſe Magdeburgenſes, longa iam obſidiōe preſſi, in gratiam his cōditionibus recipiuntur: Supplices à Cęſare veniam petant, in Auſtricam & Burgundicam familiam nihil faciāt, Cameræ ſe ſubmittant, Auguſtano decreto poſtremo pareant, aureorum quinquaginta millia perſoluant in vſum fiſci pro belli ſumptu, tormenta maiora duodecim Cęſari tradant, & quędā alię durę ſatìs. Sleidanus hanc eorum laudat cōſtantiam, quòd illi Cęſari & toti Imperio tam ptinaciter reſtitiſſent, quare dicit eos ſummam nominis gloriam apud exteras nationes adeptos. Verùm nemo ſanę mentis dixerit eos laudem vel gloriam mereri, qui ob pertinaciam & rebellionē proſcripti à Cęſare, ſuo exēplo alios quoquè ad rebellandum inuitent. Sed Sleidanus ad *Magdeburgenſes ſe dedunt.*

tam

tam præclarum facinus audēdum etiàm alios, dum laudat, inſtigat & accēdit. Porrò Mauricius Magdeburgum in Cęſaris, Imperij & ſuam fidem adigit, & relicto in vrbe pręſidio abſcedit.

Interceditur pro Lãtgrauio. Sub Decembris initium Mauricius, Elector Brãdeburgicus, & multi alij principes partìm per literas, partìm per legatos apud Cęſarem pro Lantgrauio rursùs intercedunt. Cęſar, qui de Mauricij cum rege Gallorum fœdere & bellicis cōſilijs nihil ſciret, (adeò tectè & diſſimulanter à Mauricio gerebantur omnia) reſpondet ſe expectare in dies Mauricium, cum illo ſe ea de re ità coràm acturum, vt intelligant Principes, ipſorum interceſſionem apud ſe pondus habuiſſe. Paulò pòſt Lantgrauij filius Guilelmus venit ad Mauricium, ait Cæſaris hoc dubium eſſę reſponſum: Patrem ſuum tabeſcere ſqualore carceris (licèt non ſit veriſimile, Cęſarem tam duriter egiſſe cum Lantgrauio) hortatur vt patri opem ferat. Ità Mauricius, qui ſua conſilia mirificè cælârat, hoc Cęſaris non incòmmodo accepto reſponſo, ſtatìm ad bellum gerendum animum adijcit, tempusq; anni idoneum expectat. Habebat iam exercitum quo Magdeburgum obſederat, cui adiunxit eos milites, qui vrbem defenderant. Hi per Duringiam hyemabant, & multa pręſertim Eccleſiaſticis atque in ijs Moguntino Epiſcopo damna dabant. Ea res permouit tres Electores Epiſcopos, vt domum cogitarent.

Mauricius bellũ parat.

Bellum in Cæſarem ſuſcipitur. ANNO 1552. Germanicum in Cæſarem bellum ſuſcipitur, Galliæ rege cum Mauritio & alijs quibuſdam ſeſe coniungente, & defenſorem Germanicæ libertatis palàm ſcribente. Cæſar necdùm quicquam comperti habuit de Mauricij machinationibus, quippe qui omne ſtudium Cæſari per

per literas & legatos polliceretur, & etiàm legatos duos ad Concilium mitteret, Cęſari quoquè perſuaderet milites ob non ſoluta ſtipendia tumultuari, cùm tamen eius ſacramento tenerentur. Hæc quidem in illo principe, quem Cæſar ampliſſimis auxiſſet honoribus & beneficijs, minimè probãtur. Nam ad Lantgrauij liberationem nihil opùs erat tam pernicioſo bello, quo Germaniæ pleriq; Principes diriſſimè afflicti, ciuitates magna damna perpeſſæ ſunt, Noriberga inprimìs, cui Albertus Brandeburgicus Mauricij ſocius tantum damni dedit, quãtum credi vix queat: & quo deniquè latiùs ſerpente, ipſe Mauricius florente ætate extinctus eſt. Si acceſſiſſet Cęſarem, vt & ſe facturum dixerat, & Cæſar per literas petebat, hauddubiè illius animum flexiſſet, & Lantgrauium longè faciliori via liberâſſet. Sed non vna Lantgrauij captiuitas, verùm multò magìs, vt eſt veriſimile, importuna Luteranorum dogmatiſtarum inſtantia, eum ad hoc bellum Cæſari præter omnem expectationem faciendum induxit.

Concilium bello diſsipatur.

Cùm Tridentum crebris nuncijs de bello allatũ eſſet, paulatìm Cõcilij patres domum abeunt: neq; enim tutum erat, cum armato milite de religione diſceptare. Ità tot Cęſaris conatus, tot ſumptus & labores eo importuno bello periêrunt. Iam Mauricius cum exercitu progreditur: priùs tamen ad Ordines Imperij ſcribit, facti ſui rationem reddit: Cæſarem, non tamen nominatìm, acerbè perſtringit, & moderatiſſimo Principi multa impingit, quę in illũ minimè quadrant. Appáret, illas literas non à Mauricio, ſed ab aliquo impuro apoſtata vel Melãchthone conſcriptas, præſertim quòd ad primam earum partem attinet. In altera agit de Lãtgrauio, vbì rurſùs imputat Cęſari, licèt obliquè, ſtudium arripiendę Monarchię. Sed dum ſic ſcribit, videtor optimo

Prin-

Principi propemodùm nimiã improperare clementiã, qua niſi ille in Germanos vti voluiſſet, non valdè difficile fortaſsìs ei fuiſſet, tale iugum imponere Germanorum ceruicibus, quod non facilè excutere potuiſſent. Sed & hoc ex alicuius virulenti apoſtatæ Monachi officina profectum videtur. Scilicèt Carolus Cęſar apud ingratos & in tot ſectas diſſectos Germanos Monarchiam affectauit. Habuit ille longè potentiſſimus Princeps, hodieque habet Hiſpaniarũ sereniſſimus rex Philippus filius eius tantam, tamq; amplã & prepotentẽ in nouo orbe Monarchiã, vt tota Europa vix digna ſit, quæ illorum in eo Orbe ditionibus comparetur. Deindè laudat Galliæ regẽ, & cum eo ſe percuſſiſſe fœdus ſcribit, aitq; Cęſari decretũ eſſe, Galliç regem oĩbus fortunis euertere. Hoc quidem Cęſarẽ voluiſſe, nuſq̃ appáret, nec hoc quiſquam facilè credet, qui Cęſaris res geſtas inſpexerit. Sed vt dixi, talia Mauritius non ſuo, ſed alieno calamo ſcripſiſſe putatur.

Cæſaris in nouo orbe potentia.

Edidit etiàm ſcriptum quoddam Albertus Brandeburgicus, ſocius Mauritij, quem Cęſar captiuum in libertatem reſtituerat. Is inter cętera in hoc ſcripto ait, Cęſarem induxiſſe militem externũ in Germania, qui & plurimum det damni per agros, & cõplures ad inopiam redigat, & omne genus inſolentiæ exerceat. Hoc autem vtrùm veriùs in externos milites, q̃ in eum ipſum Albertum Principem competat, qui tot modis vexauit Germaniam, teſtes eſſe poſſunt multę amplę Germanię ꝓuincię. Valdè etiàm perſtringit Commentarium Ludouici ab Auila clariſſimi viri Hiſpani de Cęſaris bello germanico, ipſumq; Ludouicum vocat hominẽ impurũ & mẽdacem, quod quidem in eum virum non competit, quẽ Cęſar admodùm habuit multis annis familiarem. Et ipſe quidẽ Ludouicus etſi vno loco nonnihìl inſimulat Albertum negligẽtię, idq; eo tempo-

Albertus Brandeburgicus cõtra Cæſarem.

Ludouicus ab Auila perſtringit.

re

re quo captus fuit, tñ alibì honorificam eius mentionem facit,& dicit Cęſarem vel maximè lętatum fuiſſe,cùm eum ſibi videret ex captiuitate reſtitutũ, magniſque eum affeciſſe beneficijs.

Gallię quoquè rex,cur hoc bellũ ſuſceperit, publicis literis declarat.Is nominatìm perſtringit Cęſarem non ſemèl.Iam omnes iſti erãt ad bellum inſtructiſſimi,& ingentes poſt ſe militum turbas trahebant,cùm interìm Cæſar oñia ferè tuta putaret. Ità verò necopinatò à tam multis nõ vno loco hoſtiliter appeti, & iam propè in ipſas hoſtiũ manus incidere,tam eſt humanæ infirmitati moleſtum, vt non pauci etiàm ex longè minoribus caſibus legantur ſubitò vel apoplexia,vel alio morbo extincti:& eſt veriſimile,Carolo Cęſari hanc inopinatam perſecutionem non paucos vitę annos detraxiſſe:quãquàm nec illi diù ſuperuixerũt,qui in eum tam hoſtiliter incurrerunt.Scriptum iſtud Gallię regis typis fuit excuſum lingua populari, & in fronte præferebat pileum inter duos pugiones.Subtùs erat titulus regis.qui ſe libertatis Germanię & principum captiuorum vindicem appellabat. Sunt qui dicant hoc ſymbolũ repertum in antiquis numiſmatîs, & ab illis,qui Iulium Cæſarem occiderunt,vſurpatũ. Hiſtorici interdùm ſcribũt,ſeruos ad pileum vocatos,hoc eſt,ad libertatẽ,cuiꝰ inſigne eſt pileus. Iam antè dixi,multos fuiſſe admiratos,ꝙ ille rex,qui diceretur Chriſtianiſſimus,eos principes ex Cæſaris Catholici manibus vi extorquere voluit,qui eſſent Luteranorum pręcipui patroni, cùm tamen ipſe in ſuo regno hoc ipſo ferè tempore decretum ſeueriſſimum in Luteranos promulgâſſet.

Gallię rex perſtringit Cæſarem.

Mauritius cum ſocijs progreditur, multas Germaniæ vrbes occupant,abrogant magiſtratus à Cęſare inſtitutos,ipſi nouos creant:nec hoc contenti, etiàm pecuniã & tormẽta exigunt:& hoc erat Germaniæ

Mauritius occupat Germanię vrbes.

maniæ reſtituere libertatem,cùm ipſi non eſſent illarum ciuitatum domini,immò bellum facerēt ſuo Principi. Auguſtam quoquè paruo pręſidio munitā deditione capiūt. Interìm Gallię rex cum maximis copijs Tullum,Virdunum,Metim Imperio ſubtrahit,Lotharingiam occupat,ducem puerum nouem annorum in Gallias mittit. Metenſibus durum eſt iugum impoſitum, nec pręter meritum, vt quidam putant, quòd Luteri dogmata non admodùm reſpuere viderentur. Ità rex Galliæ, qui ſe libertatis Germaniæ vindicem ſcribebat, breui tempore ab Imperio tres abſtraxit Epiſcopatus,adiutus Germanorum auxilijs. Viſus eſt etiàm Galliæ rex tentare Argentinam munitiſſimū Germaniæ oppidum,ſed id fruſtrà fuit. Mauricius Auguſtę mutauit Senatū, à prudentiſſimo Cęſare conſtitutum,& veterē vnà cum tribubus reſtituit. Indè ſex diebus Vlmam oppugnant,ſed oleum atq; operā perdunt: quāquàm Albertus Brandeburgicus Vlmenſium vicos & oppida vaſtauit incendijs, pecuniam extorſit, eodem inſtituto vtens apud Vlmenſium vicinos.

Imperio tres Epiſcopatus adimuntur.

Vlma fruſtrà oppugnatur.

Eſt Vlma potens & nobilis Sueuię vrbs,quam tamen ipſam conſtat olìm à Carolo Magno Chriſtianiſſimo Imperatore attributam fuiſſe ampliſſimo illi monaſterio,quod Augiam maiorem vocant. Et vt videat Lector, quanto ſtudio quondàm ſanctiſſimi Imperatores,Reges & Principes exædificandis & ditandis Eccleſijs & monaſterijs incubuerint,adſcribam hoc loco fragmentum literarū Caroli Magni,quibus Vlmam largitur monaſterio iam dicto, idque ſanè longè maiori pietate,quàm hodiè infames apoſtatę incitant reges & principes atq; magiſtratus ad expilanda & deſtruenda monaſteria. Eſt verò hoc literarum exemplar: CAROLVS diuina fauente gratia Imperator Auguſtus: Si ſanctorū monaſteriorum loca,nè labantur, frequēter ſuſtentamus,

Vlma datur monaſterio Augienſi.

tamus, ſuſtentando ditamus, non ſolùm Deum per hoc nobis placamus, ſed etiàm noſtri totius regni ſtatum corroboramus. Quapropter omniũ pręſentium ac futurorum comperiet induſtria, qualiter Vlmam noſtram regalem villam, pro animæ noſtrę ac parentum noſtrorum remedio, ad monaſterium quod conſtructum eſt in inſula, quæ in Alemanniæ partibus ſita, Sintleohesuna nuncupatur, vbi venerabilis præſul Heato ſpirituali turmæ præeſt, cum omnibus appendicijs ſuis & locis adiacentibus tradimus atq; transfundimus: vt fratres ibidèm regulariter ſubſiſtentes, & diuino operi die nocteq; iugiter inſudantes, dum ſumptibus alacriter procurantur, aſſiduis eorum precibus Deum nobis propicium facere dignetur. Et vt prędictus Hetto cum fratrib9 ſuis monachis & clericis in pręfata inſula, exteriorib9 curis remotis, Deo ſeruire liberiùs atq; ſecuriùs inſiſtere valeat, cum ipſius Abbatis deſiderio, ſuorumq; monachorum rogatu, Adelbertũ cognatum noſtrum in ſupradicta Vlma aduocatum ac defenſorē cõſtituimus &c. Datum anno ſalutis 813.

Ex quibus literis inter cætera obitèr licet animaduerti, quàm vanum ſit iſtorum nouorum hominum commētum, qui monaſteria olìm non niſi Chriſtianas ſcholas fuiſſe ſomniãt, in quibus pueri inſtituerentur. Nam etſi etiàm in quibuſdam monaſterijs habebãtur monachi doctiſſimi, qui iuniores fratres in humanis ac diuinis literis inſtituerēt, at tamen pręcipua monaſteriorum occupatio fuit, diuinis vacare officijs & miniſterijs. Pudet ſanè pigetque referre, quàm multa & impudenter & petulanter, atque etiàm imperitè & ſtolidè hac de re à quibuſdam ſectarijs confingantur. Scripſit quidam Guilielmus Radenſis epiſtolam dedicatoriam in Chronicon Hirſaugienſe Ioannis Tritthemij Abbatis, Is multus eſt in laudãdo illo Abbate, ſed quę-

Monaſteriorum præcipua ſtudia.

PP dam

dam tamen illius obliquè perſtringit. Cogor eſſe breuis, alioquì in breui epiſtola multas illius hominis ineptias, nè quid grauius dicam, oſtenderem: & tamen videtur ſibi belliſſimus euangelicus. Ait ſatìs liquere, monaſteria olìm nihil aliud fuiſſe quàm Chriſtianas ſcholas, ad ętatem iuuenilem in omni genere literarum & bonis moribus vſque ad annos maturioris ætatis inſtituendam. Itaque putat poſteà ſic inſtitutis licuiſſe indè diſcedere & abire quò vellent: nam mox ſubiungit: Quæ quidem nunc triſtiſſimi ſunt carceres. Sed vel ex vno illo Chronico, quo ſe vult tueri, abundantiſſimè hominis vecordia confutatur. Nam in monaſterijs monachi inſtituebantur iam monaſticen profeſſi, aut certè profeſſuri, tametſi fortaſsìs etiàm admittebantur honeſtorum virorum id petentium pueri nonnulli, vt cum literis vnà etiàm pietatem apud monachos imbiberent. Nec tamen ſic dabatur opera literis, vt nihil prætereà aliud fieret ab eis. Immò poterat delirus iſte ex Regula Diui Benedicti, de cuius monachis potiſſimùm agit Tritthemius, id perſpicuè diſcere, non licuiſſe monachis quicquam diuino operi, hoc eſt, precibus horarijs & cultui diuino in templo abſoluēdo anteponere, niſì id fortaſsìs certas ob cauſas rationi conſentaneas alicui permitteretur. Itaque monaſteria eò potiſſimùm ſpectabant, vt in ijs ex monaſticę regulæ præſcripto, in caſtitate, paupertate & obedientia (cuius obedientiæ votum iſte miſer vocat impijſſimum) viueretur, vt Diuinis laudibus vacaretur, & tempus omne religiosè expenderetur, idque ex Regulæ & Obedientiæ præſcripto. Hoc verò iſti tenebriones vocant triſtiſſimum carcerem, non vtique ſic dicturi, ſi vel micam haberent Chriſtianæ pietatis. Nôrunt enim homines in vera pietate exercitati, quantam animi libertatem & iucundita-

Nihil operi Dei præponendum.

ten

tem pariat eiuſmodi propriæ voluntatis abnegatio & ſtudium obedientiæ: contrà verò, quàm verè miſera & dira ſit ſeruitus ſuæ obſequi voluntati, ſuis indulgere affectibus & deſiderijs, quemadmodùm faciunt hoc tempore apoſtatæ monachi, qui pertæſi Euangelicæ illius vitæ, quæ in monaſterijs benè inſtitutis cernitur, ad ollas Aegypti & ſeculi atque carnis voluptates rediêrunt: cumque ſuam turpitudinem & fœdiſſimam apoſtaſiam in ſacco & cinere plorare deberent, è diuerſo in reprobum dati ſenſum, criminantur vitam monaſticam, & vbiquè magiſtratus inſtigant ad abolenda monaſteria, eorumque reditus & facultates in pios ſcilicèt vſus conuertendas. Ità factum eſt, vt multis locis monaſteria deſtructa ſint, quædam verò mutata in ſcholas, vbì pueri inſtituantur, contra ipſam monaſteriorum primam inſtitutionem & fundationem. Porrò reditus eorum & facultates ſic diſtribuuntur, vt non exiguam indè atque etiàm ex alijs bonis Eccleſiaſticis portionem ad ſe adducant viles apoſtatæ, qui cum ſuis inceſtis Dalilis viuunt ex eis non paulò ſuauiùs, quàm olìm eis in ipſis monaſterijs licuiſſet. Sed veniet ille dies, quandò diuitias quas deuorant, euoment, & de ventre illorum extrahet eas DEVS. Luent quæ fecerunt omnia, nec tamen conſumentur: iuxta multitudinem adinuentionum ſuarum ſic & ſuſtinebunt. Et quarè tandèm? Sequitur apud Diuum Iob: Quoniam confringentes nudauerunt domum pauperis, (Sunt enim monachi ex profeſſo pauperes, & licèt pleraque monaſteria habeant non paruas facultates, tamen neceſſarijs cõtenti monachi, reliqua longè meliùs quàm iſti deſertores expendunt, nec quicquam priuatìm indè ſibi ceu proprium vendicant) rapuerunt & non

Monaſteria in ſcholas à quibus mutata.

Iob 20.

ædificauerunt eam, nec eſt ſatiatus venter eorũ. Reuelabunt cæli iniquitatem eorum, & terra conſurget aduerſùs eos. Certè omnium harum turbarum caput & author Luterus ſibi vendicauit Auguſtinianum monaſterium, quod fundatum erat pro monachis triginta, nec id quidẽ in ſcholam publicam conuertiſſe eum legi, ſed cum ſua Catharina vixit ibì genialiter, idque non modò non reprehendente, ſed ſummè etiàm applaudente cęco hoc mundo. O fœdiſſimã rerũ mutationem. Olìm ſanctiſſimi & potẽtiſſimi reges & principes innumeris extruẽdis & ditãdis monaſterijs exatiari non potuerunt, & ea re, vt paulò antè ex literis Caroli Magni didicim9, Deũ ſe placare, & totius regni ſtatum corroborare credebant: hodiè contra ad ſceleratorum apoſtatarum ſuggeſtionẽ paſsìm excindũtur & euertuntur, hauddubiè non ſinè euidenti regnorũ & ditionum multarum euerſione. Nam certè in monaſterijs inſtabatur precibus nocturnis atque diurnis, & erant in illis permulti, quorum preces Deus contemnere non potuit: & tum florebat Reſp. & erant opes & copiæ in regnis, magna annonæ vilitas, vberes rerũ prouentus. Conferantur ſanè ea ſecula, quibus in precio fuêre monaſteria, cum hoc noſtro reuerà miſerrimo & infeliciſſimo ſeculo, quo nihil ferè eſt contemptius monaſtica vita, & re ipſa vtrorunque mirabilem atque ferè incredibilem diuerſitatem comperiemus. Non volunt attẽdere homines, tanto ſemper omnia rebus in humanis feliciùs ſuccedere, quanto maior impenditur cura, ſtudiũ & opera in cultum diuinum. Sed Luterus & ſui aiunt eum Dei cultum, qui eſt in monaſterijs, eſſe impium & idololatricũ. Quid verò aliud diceret Luterus cum toto grege ſuî ſimilium apoſtatarum? Longè aliter de monachis ſenſerunt omnium ætatum & ſeculorum optimi quiq; & doctiſſimi homines, atq; etiàm

Luterus occupat monaſterium.

Reſp. quãdò floruerit.

pijſſimi & inuictiſſimi principes. Et certè niſì ſuę im pietati vel maximè obſiſtere videret malus dęmon vitę monaſticæ profeſſores, nunquàm tam atrociter per Luterum & id gen9 peſtes eos eſſet inſectatus. Verùm ab eius farinæ hominibus vituperari, id demùm eximiè laudari eſt: maximè cùm iſti non ſolùm ea vituperent, quę ab omnibus bonis prędicantur, ſed interìm etiàm palàm impudentiſſimè mentiantur. Ità ille bonus vir, cuius ſuprà memini, Guilielmus Radenſis in illa ſua Epiſtola hoc quoquè addit: Nunc nemo ferè eſt, (aut ſaltem pauciſſimi) qui vel à limine ſacras literas in monaſterijs, ab Antichriſti fermento non repurgatis, ſalutârit, nedùm profiteatur. Immò ſi quis ſit, qui Bibliorũ lectioni intendat, inque vſum transferre vel ſaltem cogitet, hunc ſtatìm hęreticum, ſchiſmaticum, inobedientem, apoſtatam ac Luteranum proclamitant &c. & rurſùs: Authores, inquit, bonos exurũt &c. nam nimìs longum eſt eius nugas & calumnias referre. *Calumnia hæretici.*

Obſecro, quid in his hominibus vel mentis vel frõtis eſt, quos non pudet tam turpiter mentiri? Vt nihil dicam de alijs monaſticis ordinibus, quorũ mihi non tam nota ſunt exercitia & ſtudia, atquè noſtra. In Carthuſiano inſtituto, quod ego me amplexum lætor, quotannìs tota ſacra Biblia publicè in omnium fratrum auribus perlegũtur, partìm in templo, partìm alijs certis locis: pſalterium totum hebdomadis ſingulis recitatur, vt cętera priuata ſtudia p̃teream: & tamen non verentur iſti ſcribere, arceri monachos à Bibliorum lectione, & qui Biblia legant, eos hæreticos vocari. Et hęc quidem & id genus alia plurima, licèt ſint impudentiſſimæ vanitatis, tamẽ perſuaſerũt permultis: & hoc illis ſufficit, potuiſſe ſcilicet id ipſos efficere, vt quãuìs ſceleratè & prodigiosè mentirentur, tamen vera dicere putarentur. Et videas ſanè hodiè perplures, qui hui- *Mendacium poſuimus ſpem noſtrã*

uſmodi multa petulāter cõfingant, aut ab alijs horum temporũ nouatoribus hauſta, admodùm cõfidenter iactitent, & in hoc ſibi bellè ſcioli & præclarè religioſuli videantur, ſi poſſint inſultare monachis. Ità noſter Guilielmus Radẽſis, cuius ſemèl atq; iterùm memini, rursùs ait, ordines quoſdã pucrſis ſuis (ſic enim vocant, quos nos Cõuerſos dicimus) oĩm librorum lectionem aliquot ſeculis penitùs interdixiſſe. Scripſit iſte egregius vir ſuã hanc epiſtolam Magdeburgi anno 1559. cuius vrbis concionatores quidã Luterani, in quibus & Illyricus, mirabiliter oppugnârũt Vuittẽbergẽſes & Lipſenſes theologos, & fortaſsìs iſte Radenſis fuit vnus ex illis. Talibus verò tam profligatis & deploratis tenebrionibus prolixè velle reſpõdere, non nisì bonas horas perdere eſt. Audiãt miſeri illi, multos hodieque in monaſterijs inueniri monachos, qui ſe à talibus humani generis peſtib⁹ irrideri & vituperari, in magno lucro ponant. Vtinàm verò præpotens Deus quãdoquè pectoribus hominũ, malè ab iſtis faſcinatorum, adſpiret lumẽ gratiæ ſuæ, vt videãt quorũ hoĩm prodigioſa cõmenta ſequãtur, mâlintq; ſimiles eſſe Caroli Magni, & innumerabiliũ aliorũ religione & pietate præſtantiũ Maiorũ ſuorũ, q̃ iſtorũ reuerà miſerorum hominum, quorum horrendam cæcitatẽ tanto magìs execrabitur poſteritas omnis, quòd eam ipſam pro magna Euangelij luce iactitârint. Scio hæc non admodùm commodè hoc loco inſeri: ſed candidus lector boni conſulet, quòd interdùm iſtorum inſolentiæ reſpondemus, quorum alioquì amentiam & ſtultitiam irridendo & contemnẽdo prætergredi mâllemus, nisì nos ſimplicium minusq; peritorũ periculũ, quippe qui horũ fraudulentis mẽdacijs nó raro euertantur, cogeret veritatis ſuſcipere patrocinium. Verùm his obitèr cõmemoratis, iam ad narrationis ordinẽ reuertamur.

Magdeburgici oppugnant Vuittẽbergicos.

Con-

Conuenitur intereà Lincij,quod eſt Ferdinandi regis oppidum, atq; ibì cum Ferdinãdo Mauricius de pace tractat, nec Cęſar ſe valdè difficilē prębet, certis tamē cõditionibus, quas cùm Mauricius ſinè ſociorum conſenſu ſe diceret per om̃ia accipere nõ poſſe,ità diſceditur,indicto rursùs conuentu Paſſauij. Cęſar iam militem cõſcribebat. Epiſcopus Auguſtanus nõ mediocri ab Mauritij ſocijs damno afficitur. Camerę IudicesSpira excedũt nõ ſinè cauſa. Magna eſt in Germania,pro cuiꝰ libertate iſti ſe dicebant arma cepiſſe, rerũ confuſio & perturbatio, multis etiàm Proteſtãtibus ad ſummã inopiã redactis. Vndecimo die Maij veniũt literę ad regē Gallię à Mauricio de pace cum Cęſare cõponenda. Ijs acceptis literis, Rex,qui nihil minùs ſperâſſe putatur, biduo pòſt redit in Lotharingiã. Et hęc fuit merces, ꝙ Mauricium Cęſari bellum mouentē tam magnis impendijs adiuuerat. Mauricius quidē paulò pòſt redit cum Cęſare in gratiã, & militē ſuum in Hungariam contra Turcas ducit, rege Gallorũ poſthabito. Sed dum Galliæ rex in Germania verſatur, Cęſareani duce Martino Roſſemio Gallias inuadunt,& Campanię Gallicę fines lõgè lateq; vaſtãt incendijs. Mouit hoc quoquè regem,vt ſuos potiùs limites tueretur,quàm in Germania hęreret.

Gallꝰ redit in Galliam.

Mauricius Cæſari conciliatur.

Mauriciꝰ Lincio digreſſus,victoriã obtinet apud Alpes,capta arce Erebergo, vbì non longè abfuit à ſupremo vitæ diſcrimine,nisì celerrimè ex militum ſtipendium poſcentium manibus elapſus eſſet. Vbì Cęſar cognouit de capto Erebergo,mox Oenipõte diſcedit feſtinabũdus,& cum eo Ferdinãdus rex. Paulò antè Saxoni captiuo libertatem reſtituerat, ſed is à Cęſare diſcedere noluit, abeuntemq; ſecutus eſt Villacum vſq;,quod eſt in Carnis oppidum. Vix Cęſar abiêrat,cùm Mauricius adeſt cum ſuis,ingreſſusq; Oenipontem,res omnes Cæſaris, Hiſpanorum

Mauritij periculum.

Oenipõtem Mauricius obtinet.

norum & Cardinalis Auguſtani diripit, rebus Ferdinandi & ciuium nihil læſis. Auguſtæ paulò pòſt ſcriptum edunt, quo à Cęſare fugatos concionatores Luteranos reuocant, & eos iureiurando, quo Cęſari ſe obſtrinxerant, abſoluunt neſcio qua authoritate. Ità permiſſum eſt, immò & mandatum illis pręclaris noui Euangelij præconibus redire ad Luteri confirmandam & amplificãdam doctrinam; & hoc quoquè erat libertatem Germanię reſtituere. ô miſeram libertatem.

Per hoc ferè tempus Albertus Brandeburgicus Vuolphgango Teutonici Ordinis Magiſtro direptionibus & incendijs plurimùm dat damni, atque inſupèr pecuniã extorquet. Indè verò in Noribergẽſium agrum ſeſe confert, & tam immaniter eorũ omnia vaſtat & populatur, vt vicos centum, caſtella & ciuium villas ſeptuaginta, & cum his tẽpla, poſtquàm ea ſpoliâſſet, atque ter mille iugera ſyluæ ad eos pertinentis combuſſerit. Bambergenſis epiſcopus duriſſimis cõditionibus pacem ab eo redimit. Vuirciburgicus aureorum millia ducenta numerare cogitur, & ꝑtereà in ſe eius debita recipere, quæ erant circiter trecẽta qninquaginta aureorum millia. Sueuicæ ciuitates numero ad vigintiſex, & in ijs Auguſta, per legatos hortabantur Noribergẽſes ad pacem cum Alberto faciendam: ſed illi præter alia, quæ eos ab hac pace abſterrerent, à Cæſaris & Ferdinandi fide diſcedere noluerũt. Tum verò Albertus longè etiàm maiori impetu Noribergam oppugnat, & tandèm his cõditionibus cum eo pacem facere compulſi ſunt: Aureorũ ducenta millia dependant, licèt iam antè Mauritio & ſocijs eius centum millia dediſſent: tormenta magna ſex inſtructa reb⁹ omnibus tradant: principes cõfœderatos fauore ꝓſequantur &c. Et hæc ipſa ciuitas Auguſtanæ erat Confeſſionis. Hoc ſucceſſu fretus Albertus, Vlmẽſibus

Noribergenſium clades.

Item Bambergenſes et Vuirciburgici.

Noribergẽſes afflicti grauiſſimè.

ſibus quoquè dira minatur: ſed illi reſpondent negatiuè ad ea quæ poſtularet. Si Romanus aliquis Pontifex, vel alius quiuis Catholicus Epiſcopus ità diuexâſſet vrbem aliquam, nullū Sleidanus & eius ſimiles ſectarij ſcriptores, eius atrocitatis exaggerandæ finem facerent. Et multus eſt Sleidanus in commemorandis pecunijs, quæ è Germania & alijs regnis Romam exportētur. Et hęc facit vir bonus, vt inuidiam conflet Pontificibus. Verùm ſub hoc nouo Euangelio tantam rerum ferè omium iacturam fecit Germania, totq; damna & clades perpeſſa eſt, vt pecuniæ omnes Romā exportatæ, pro nihilo habendæ ſint: nec adhuc calamitatū vllus apparet finis. Hoc verò bonus Sleidanus nō videt, & libens patitur hærere in calamo, non paſſurus, ſi ad Pontifices exagitandos iſthuc pertineret. Tales nimirùm ſunt pleriq; omnes ſcriptores ſectarij, qui ſe Euanlicos vocant.

Galliæ rex Lucemburgenſem ditionem inuadit, populatiōibus & incēdijs graſſatur, Danuillerium oppidulū deditur, & poſteà Iuodium valdè munitum, in quo erat Erneſtus Mansfeldius Comes, qui cum multis alijs in regis poteſtatem venit. *Gallus vaſtat Lucemburgenſes.* Porrò Mauricius ad conſtitutam diem Paſſauium aduolat, vbì & Principes aliquot coràm aderant, & abſentiū multorum legati. *Conuentus Paſſauiēſis.* Aderat & Galliæ regis legatus. Mauricius tria vrgebat: Lantgrauij liberationem, & vt cognoſceretur in illo ipſo Paſſauienſi conuentu de illis rebus, quę eſſent contra Germaniæ libertatem: deniquè vt religionis cauſa nemini fiat moleſtia, donèc lis om̄is cōpoſita ſit. Albertus Brandeburgicus egregiè pergit Moguntinū, Treuirenſem, & alios per Germaniam multis illatis damnis affligere. Volebat ab Argentinēſibus milites ſuos quouis tēpore intra vrbem recipi, & præſidium quoq; admitti, & quædam alia, ſed nihil impetrauit. Non

tuliſſent impunè, niſì eo ipſo temporis pũcto, quo hęc ferè exigebat, rumor allatus eſſet de Mauritio ad pacem ſpectãte. Iam Vuormatiam & Spiram occupârat. Relicto autem Spiræ præſidio, cum copijs Francofordiam repetit, & indignè ferens pacem cum Mauritio confectam, noluit ſubſcribere, ſed pergit oppugnare Francofordiam. Reuerà dici non poteſt, quàm multos per Imperij ditiones ille Albertus mirabiliter flagellârit. Mauritius pace facta cum Cæſare, exercitûs ſui partem, vt iam antè attigimus, ducit in Hungariam contra Turcas. Pacem illam Rex Galliæ fertur non æquo tuliſſe animo.

Cæſar venit Auguſtã

Iam Cęſar ingenti coacto exercitu Oenipontem redibat. Indè 20. die Auguſti Auguſtã venit, Senatum à Principibus inſtitutum remouet, & priorem, quem ipſe creârat, reſtituit. Per hoc verò tempus in Italia Senenſes Gallorũ ope Hiſpanos milites è ſua vrbe eijciunt. Lantgrauius è cuſtodia dimiſſus, vbì ad Traiectũ ſuperius venit, rursùs ob Rifebergi copias cum Alberto recèns cõiunctas, Hiſpanis cuſtodiendus traditur, donèc Cæſar cõſuleretur. Albertus Brandeburgicus primò Moguntiam, mox Treuirim occupat. Moguntiæ arcem epiſcopi & quædã alia loca flamma vorax abſumpſit. Treuerica quoquè ditio ignes & dira multa ꝑtulit, & cum aliquot monaſterijs arſit etiàm quędam Epiſcopi arx, haud procùl à Treueri. Epiſcopus Treuirenſis erat in arce munitiſſima apud Confluentiam, quò etiàm ſe contulit Colonienſis Epiſcopus. Facilè ex ea arce prohiberi poterat, ſi Albertus (vt ferebatur) militẽ nauib⁹ per Rhenũ deuehere voluiſſet. In hoc Principum Confœderatorum bello Vlmenſes, in Cæſaris fide conſtantiſſimè permanſerunt, licèt ſex dierum (vt diximus) obſidiõe premerẽtur, & Albertus dira eis comminaretur.

Cæſar

Cæſar intrat Argentinam. Cæſar Septembri menſe venit cum omnibus copijs Argentinam, ſed nõ niſi cum paucis vrbem ingreditur, quod Galliæ rex impetrare non poterat: ſumptoq; illic prandio, rursùs egredit̃. Tãdèm iam appetẽte hyeme importuno tempore cœpit oppugnare Metim, 22. Octobris die. Vrbẽ illam Galli mirum in modum cõmuniẽrant. *Metis obſidetur.* Albertus Brãdeburgicus hoc tẽpore, cùm nõ poſſet cũ Galliȩ rege de ſtipẽdio cõuenire, quorundã precibus cum Cæſare redit in gratiã. habebat apud ſe 50. ſigna peditũ nec paucos equites. Aumalius, Guiſij Principis frater, cognita eius à rege defectiõe, cùm iam ei legionẽ vnã peditum, cui Riſebergus prȩerat, Galli detraxiſſent, in eum magno impetu irruit: ſed Albertus, licèt lõgè pauciores haberet eqtes, magna vi Gallos in fugam cõijcit, multos etiàm nobiles cȩdit. Aumalium ipſum capit, & in Germaniam mittit cuſtodiẽdum: moxq; ad Metim ſe cum Cȩſaris exercitu coniũgit. Fuit hoc Nouẽbris quarta die. Cȩſar 20. die Nouẽbris venit in caſtra. Tum verò tanta vi vrbs oppugnata eſt, vt tormentorũ horrẽda tonitrua vltra vigintiduo Germanica milliaria ſint audita: *Terribilis oppugnatio* ſed quòd ſæua eſſet hyems & tẽpus om̃inò importunũ, obſidio ſoluta eſt ſub Decembris finẽ. Ex exercitu multi frigore & cõtagione periẽrũt. Guiſius princeps, q vrbẽ ꝓpugnauit, egregia in milites Cæſaris morbo aut vulneribus, nè exercitũ ſequi poſſent, impeditos, vſus eſt humanitate & liberalitate, benignè eos excipiens, & rebus om̃ibus neceſſarijs adiuuãs. Fuit hoc ſanè facinus Chriſtiano principe dignum, & merita apud omnem poſteritatem laude celebrãdum. Et certè idem ille princeps religionis catholicȩ fuit conſtantiſſimus propugnator, quȩ res illi tãdèm mortem conciuit, vt poſteà indicabimus.

Ab alia parte Cæſaris Belgicȩ copiȩ vaſtant Galliam, & Heſdinum expugnant. Interim ex Hungaria

ria Mauricius domum redit. Porrò Henricũ Brunſuicenſem hoc ferè tempore non mediocriter afflixit Volratus comes Mansfeldius, qui Alberti militabat auſpicijs, cùm is Gallicarum eſſet partium.

Germaniæ clades & damna.

Magna omninò & incredibilia hoc anno damna tulit Germania, idq́; ab ipſis Germanis, qui ſe Germanicæ libertatis vindices profiterentur, prætérquàm quòd etiàm tres Germanię Epiſcopatꝰ Gallus ſibi vẽdicauit. Videbantur iam Euangelici pręcones reſtituti, cùm eccè Ioachimus Vueſtphalus, Eccleſiæ Hamburgenſis paſtor, claſſicum canit, nec ſinit pace gaudere Zuingliani Euangelij fratres. Libellum enim emiſit hac inſcriptione, *Farrago confuſanearum & inter ſe diſsidẽtium opinionum de Cœna Domini, ex Sacramentariorũ libris congeſta.* Hoc telo pręter ſpem Tigurini & reliqui eiꝰ generis ſymmyſtę, inprimìs Caluinus percutitur: Vult Ioachimus hoc libello oſtendere, Zuinglianos in varias & pugnantes inter ſe opiniones ſciſſos eſſe: quæ ſit ꝓpria nota ſeductorum. Certè ipſe quoquè Luterus 8. Zuinglianorum ſectas in breui ſua Confeſſione enumerat. Hortatur quoquè Ioachimus doctiores, vt nocentiſſimum Zuinglianorum errorem opprimant: Deniquè dicit eſſe dignas Zuinglianorum blaſphemias, quæ potiùs ſceptro magiſtratûs, quàm ſtylo refutentur. Paulò antè Caluinus Tiguri oſtẽderat, idem ſe cũ Tigurinis de cœna ſentire: ſed hoc Ioachimus per ſimulationem factum dicit. Nemo quidem cõtra hoc Vueſtphali ſcriptum quicquam hoc anno edidiſſe viſus eſt, ſed non ſemper impunè feret, quòd auſus eſt tãta cõtumelia afficere Caluinũ cum ſuis. Obitèr hìc obſeruanda ſunt occulta Dei iudicia. Gaudebant iam hæretici, Mauricij opera ipſis aliquam eſſe redditam libertatem & Cæſarem grauiſſimis bellis teneri implicatum: ſed eccè dum ſibi à Cæſare tuta ferè omnia pollicentur, in mutua ſe

Luterani inſtaurãt bellum in Zuinglianos.

ſe bella transferunt,& tam dirè inuicèm ſe lacerant & inſectãtur,vt parùm à catholicis paſſi videri poſſint.Hoc tamen dubitandum non eſt,qui Cæſarem impediuerunt,nè poſſet cœptam Germaniæ ab hæreticis contaminatæ reſtaurationem proſequi, eos Chriſtianæ Reipub. cladẽ haud vulgarem attuliſſe. Sed de his alij fortaſsìs ſcribent copioſiùs.

Hoc anno Giapan inſula,in extremæ Aſię finib9 à Luſitanis, quorũ eſt lõgè lateq; prolatũ Imperiũ, etiàm in remotiſſimis ab orbe noſtro regionib9,de amplectenda Chriſti religione ſedulò pertentatur. Eſt ea gens in paralello Germanię & Gallię ad Antipodes ſita,diſciplinarumq; omnium gnara. Itaq; difficiles ſe prębent,nec volunt Luſitanis morẽ gerere,nisì id priùs faciant Sinarũ populi, de quibus iam magna ſpes eſt, quòd poſſint ad fidem Chriſto benè propitio traduci,vtì infrà paucis attingemus. Sinarum rex perpetuũ gerit bellum cum Cathainis Tartaris, quorũ eſt ampliſſimum imperiũ, fertur q; idem rex aliquot milliariũ murum cõtra Tartaros exędificâſſe, vbì perpetìm in armis habeat centum millia hominũ,nè qua à Tartaris fiat irruptio. Giapan inſula vergit ad Septẽtriones,& vt Hiſpani numerant, à Sinarũ regione versùs Aquilonem diſtat leucis ſexcentis: & corporũ quidem colore,linguæ accentu, veſtimentis & cultu corporis, eius incolæ Germanis perquàm ſimiles ſunt. Habet inſula in lõgum leucas ſexcentas,alicubì in latum trecentas. *Giapan inſula apud antipodes.*

ANNO 1553. menſe Ianuario Galli apud Metenſes inquirunt libros Lutericos per ciuium domos, inuentos tradunt carnifici publicè exurendos. Mirũ profectò eſt, cùm Germani Principes, qui Gallum cõtra Cæſarem ſibi adiunxerunt,id eo partìm nomine ſe feciſſe teſtati ſint,nè Auguſtana Cõfeſſio,hoc eſt, Luteri doctrina opprimeretur,tamẽ *Libri hæretici cõburũtur Meti.*

cum

cum eo rege percutere fœdus voluiſſe, quem ſcirēt Luterano dogmati eſſe infeſtiſſimū: nec minùs mirum eſt, regem Henricum Gallum eorum voluiſſe principum amplecti fœdus & amicitiam cōtra Cæſarē, quos & ipſe odiſſet religionis nomine, & quos non dubitaret à ſe quoquè animis eſſe alienos cauſa religionis. Venit etiàm Metim Robertus Metenſis Epiſcopus, Galliæ regi valdè addictus, & nouum conſtituit Senatum.

Fœdus cōtra Albertum.

Albertus Brandeburgicus rurſùs conſcribit militem. Fœdus cōtra eum vel potiùs ſuî defendendi cauſa aliquot principes ineunt. Mauritius cum Hērico Brunſuicēſi fœdus percutit, & Epiſcopis Vuirceburgenſi & Bambergenſi atque Noribergicis ſuam pollicetur opem. Albertus coactis copijs in Epiſcoporum & Noribergenſium fines ſęuit incendijs & direptionibus, Bambergam & Suinfurtum Imperij vrbem capit & præſidio munit, quædam Noribergenſium caſtella & oppida occupat.

Tereuennu euertitur.

Cęſar oppidum Morinorum munitiſſimum Terouennā Gallis vi eripit, diripit, incendit, euertit. Captus in eo fuit Coneſtablij filius. Turca hoc tēpore aut circiter mare Iōnium & Tyrrhenum infeſtum habebat. Sunt q ſcribāt Gallos ſe eis cōiunxiſſe. Ego nihil huius affirmare velim. Nimiùm enim turpe eſt, Chriſtianos cōtra Chriſtianos cū Turcis Chriſti atrociſſimis hoſtibus ſe coniungere. Dum

Albertus graſſatur.

Albertus in Franconia graſſatur, Mauritius & ſocij exercitum eò mittūt. Albertus magna exacta pecuniæ vi, multis abductis captiuis obſidib⁹ è Noribergica ditione, in Saxoniam celerrimè aduolat, multos Erphordienſis agri vicos diripit. Mauritius eius repentino aduentu cōmotus, omnes ſuos ad arma vocat. Albertus eius finibus nihil nocet, Halberſtatenſi Clero magnam pecuniæ vim imperat, Henrici Brunſuicenſis agrum incendijs vaſtat. Ferdinandus

rex

rex & Mauritius bellum ei denunciant. Noribergẽſes eius ditionem inuadunt, editoque libro inter alia hoc ei obijciunt ceu ſingulare quoddam inauditę crudelitatis exemplum, quòd cùm Altorfum atque Lauſum ditionis Noribergicæ oppida occupâſſet, & oppidanos & ruricolas & pecudes incluſerit eo animo, vt omnes exureret: eo incendio pueros, mulieres aliquot grauidas, & nõ paucos ęgrotos conflagrâſſe.

Iulij ſexto die in Anglia obijt Eduardus rex, circiter annorum ſexdecim adoleſcens, magno quidẽ dolore Euangelicorum fratrum, qui nihil non illo viuo ſibi polliciti eſſent: nec minori illorũ dolore ſucceſſit ei Maria Catharinæ illius, quam Henricus à ſe ſeparârat, filia, virgo prudentiſſima, & Catholicæ religionis amantiſſima. Sleidanus Eduardi mortem non parùm deplorat, aitq; tantæ expectationis regem ſeculis aliquot Europam non habuiſſe, quippè qui noui euãgelij doctrinam vehementer amâſſet. Sed Sleidani encomia plus vituperatiõis quàm verę laudis adferunt, nempè ab hęretico ſacramentario profecta, qui non laudet niſì ſuî ſimiles. *Eduardus rex decedit.*

Nona die Iulij cõmittitur in Saxonia ꝑlium cruentiſſimũ à Mauritio & Alberto, atq; vtriuſq; copijs. Mauritiꝰ cũ ſuis victoria potiť, ſed ipſe lœtali accepto vulnere, paulò pòſt moriť, Albertꝰ incolumis effugit. Periêrũt in eo bello duo Hẽrici Brunſuicẽſis filij, & permulti comites, ꝑter alios. Multa eo die millia periêrũt, illis inter ſe infeſtiſſimis ſignis concurrẽtibus, q ſe Germanicę libertatis aſſertores ſcripſerãt. Hoc quidẽ in bello videre erat Mauritium, Lantgrauiũ, Brũſuicenſem Henricum & Epiſcopos Vuirciburgicũ ac Bãbergeñ in ijſdẽ verſari caſtris: Porrò Alberto ſtudere Ericũ Brunſuigiũ, Mauritij ſororiũ. Ferť Mauritiꝰ duriſſima obijſſe morte, & ſe mirũ in modũ ob nimios dolores velut ĩ ſpiras cõtraxiſſe, *Præliũ Saxonicũ immane.* *Mira rerum metamorphoſis.*

traxiſſe. Sed nihil huius pro certo aſſeuerare velim. Sunt qui ſcribant eum noua cum Gallo rege conſilia tum agitâſſe. Vtcũquè ſit, Cęſarem illa inopinata ad Galliæ regem defectione & bello pręter ſpem illato adeò afflixit, vt eius valetudinem alioquì nõ bonam, non mediocriter perturbâſſe videatur, cùm ipſe in ſe Cæſaris ſummam eſſet expertus beneuolentiam.

Sub hoc tempus ſanguineæ guttæ repertæ ſunt in folijs arborum, auditi canum importuniſſimi latratus, & mutuę dilaniationes, equorum velutì fremitus & concurſationes armorũ. Fuerat inter Mauritium & Albertum maxima neceſſitudo, quæ tandèm hunc habuit euentum.

Heſdinum rursùs expugnatur.

Superiori anno Heſdinum, arcem munitiſſimam diximus Cęſareanos expugnâſſe. Eam Galli recuperauerãt. At hoc anno, menſe Iulio, rursùs Gallis eã vi extorquet Cæſaris exercitus, cæſo Horatio Farneſio Galliarum regis genero, multisq; captis nobilibus, & in ijs Galliæ Mareſchallo Marchiano.

Mauritio ſucceſſit Auguſtus frater eius, qui regis Danorum ſororem habet in matrimonio. Per id tẽpus maximus terræmotus concuſſit Miſniam Auguſti oppidum. Saxo, quem Cæſar captiuum duxerat, electoriam dignitatẽ & poſſeſſiones ablatas ab Auguſti optimatib9, itemq; à Cęſare repetebat, ſed Auguſtus manſit in poſſeſſione.

Epiſcopi Vuirciburgicus & Bambergenſis cum Noribergicis, Alberti oppida oppugnant. Lugduni nouem Euangelici fratres iuſſu regis rapiuntur ad ſupplicium. Bernates pro ijs apud regem intercedunt, ſed fruſtrà.

Iohanna Suffolcia.

Eduardus rex Angliæ hoc anno, vt diximus, moritur. Is ſibi ſubſtituit Iohannam Suffolciam, Henrici regis proneptem ex ſorore: porrò Mariam & Elizabetham ſorores ſuas exhæredat. Aſſentiũt ꝓceres

eeres pleriq;,ſed populus & nobilitas om̄is fert indigniſſimè. Erat enim Maria legitima Henrici filia, & ipſam Henricus moriens Eduardo voluit ſuccedere. Multùm Northumbrius Dux conatus eſt impedire, nè Maria in regno ſuccederet: at ſucceſſit tamen, Deo illam benè iuuante, & multis ad eam cõfluentibus. Porrò Iohanna ducitur in cuſtodiam, captusq; Northumbriæ Dux, Londinũ adducitur, mira in eum conuicia iactante populo. Capti ſunt etiàm eius liberi, & frater, & nõnulli alij proceres, & Eduardi præceptor Iohannes Checus, qui tamen poſteà dimiſſus eſt. Deindè Maria regina Londinũ venit in arcem, atq; ex carcere liberat locoq; reſtituit Stephanum Vuintoniẽſem & Tonſtallum Dunelmenſem, doctiſſimos Epiſcopos, ducemq; Norfolciæ, & quoſdam alios Catholicos. Vuintonienſi addit ſummæ dignitatis munus, nempè Cancellarij. Northũbrius Auguſti die 22. capite plectitur: multi Euangelici ſuperintendentes in carcerem conijciũtur. Northumbrius cùm iam ſupplicio afficiendus eſſet, palàm ſuum errorem cõfeſſus eſt, & quia Edouardo regi puero ſuaſor fuerat mutandæ religionis catholicæ, coram tota populi frequentia hortatus eſt omnes ad Romanæ Eccleſiæ amplectẽda dogmata: ſimul etiàm commemorauit turbas & tumultus, qui ex ſectis naſci ſoleant, quales etiàm Anglia iam vidiſſet inteſtinis exagitata diſſidijs, & Germania fœdiſſimè confuſa. Adextremùm ait, ſe velle mori catholicè: atq; ità cæſus eſt. Petrus Martyr, monaſtici inſtituti deſertor, inſignis Zuinglianus, ex regno excedit. Calendis Octobris Maria regno inauguratur, annos nata ferè 38.

Maria ſuccedit Eduardo.

Henricus Brunſuicenſis Albertum, nouas cõſcribentẽ copias, in pugna vincit. Turcica claſſis Corſicam inſulam Genuenſium capit, aliquot demptis oppidis. Cæſar Heſdinum ſolo æquat, & cùm vellet

Albertus vincitur.

Dorlanum tentare, eius exercitus à Gallis in fugam compellitur, non paucis occiſis & captis. Galli Cameracum tentant, ſed fruſtrà: & cùm vſq; adeò ꝓpè Cæſaris ad Valencenas caſtris ſe cõiunxiſſent, vt res ad p̃lium ſpectare videreẽ, plurimis deſideratis abeunt 18. Septembris die, in reditu longè lateq; om̃ia vaſtantes incẽdijs. Lutetiã ſęuiſſima vaſtat peſtis, & rex multos Euãgelicos cõburit. Brunſuicẽſis Henricus cum exercitu proficiſcitur contra Albertũ in Franconiam, & licèt non deeſſet ei occaſio quoſdã Principes, à quibus lęſus fuerat, egregiè diuexandi, tamen cõmodum & humanũ ſe p̃bet, & ſinè maleficio exercitum per eorum fines ducit.

Caluinus Seruetũ afficit ſupplicio.

Geneuæ Caluinus Seruetum Hiſpanũ, valdè impiè de ſacroſancta Trinitate ſentiẽtem, extremo curat ſupplicio affici. Mirũ hoc erat, non ſolùm quòd Caluin⁹ nihilo eſſet illo melior, ſed etiàm quòd iſti Euangelici nolũt morte affici hæreticos. Porrò verò Caluinus ſuũ hoc factum vſqueadeò illuſtre eſſe voluit, vt totã hiſtoriã ſcripto euulgato comp̃henderit, & in hæreticos gladio vindicandũ docuerit. Tanta eſt nouę huius euãgelicę doctrinę conſtãtia.

Sleidanus hanc Serueti necem non improbat, non probaturus, vt appáret, ſi Pontifex aut Catholici eam hæretico illi intuliſſent. In ſumma: q̧cquid facit Luterus, Caluinus, Zuinglius, & id genus peſtes, id nõ poteſt nõ eſſe euãgelicum: ſi quid eiuſdẽ generis faciat Pontifex Romanus, ſæua tyrannis eſt & facinus Antichriſtianum. O cæcas hominum mentes. Certè Caluinus non minùs commeruerat mortem atquè Seruetus ille: nec refert ſecùs de illo ſentire miſeros, quos ille miſer euertit. Luterani ſanè ſi habuiſſent illum, tractâſſent illum haud aliter, ni fallor, atquè hæreticum.

Alberto Brandeburgico aliquot oppida eripiuntur ab hoſtibus. Galli Vercellas ex improuiſo capiunt,

unt,factaq́; direptione, indè recedunt,quòd Gonzaga Cæſaris præfectus ſuperueniret.

Turcica Solimanni claſſis multa damna infert ditionibus Cæſaris,quę ad mare vergerēt,Sicilię,Calabrię,Corſicæ quoquè,quam (vt dixi) occupârūt, permultis cæſis Corſis & Genuenſibus.Interìm diuina vltio Solimannū illum domi perſequitur.Erat ei filius natù maximus Muſtaphas.Hunc ſuſpectum habens de regno ipſius inuadēdo, ad ſe eum accerſit Alepiam in Syriam,vbì tum regiam habebat Solimannus. Muſtaphas patri ſtatìm obtemperans,ad eum cum magnis properat muneribus. Vbì ſe de equo demiſit, nullas ſuſpicatꝰ inſidias,in Solimāni tabernaculum ingreditur,iuſſusq́; acinacem deponere,ad Solimānum,eius manum oſculaturus,propiùs accedit:ſed ô crudelē patris animū, antequàm acceſſiſſet,à regijs miniſtris, vt eis imperatum erat, ſubitò cōpræhenſo funis in collum inijcitur,& inſpectante patre ſtrangulatur. Eadem hora ſignifer eius,ex nobili Michaëlium familia Venetijs ortus, capite plectitur. Fertur poſteà Solimannus eam filij necem multis lachrymis proſecutus.

Claſſis Turcica vexat Chriſtianos.

Solimannus ſuum iugulat filium.

Albertus Brandeburgicus à camerę iudicibus ꝓſcribitur,tanquàm publicæ quietis & tranquillitatis perturbator. In Angliæ regno catholica religio magna ex parte reſtituitur:Regina Philippo,Caroli Cæſaris filio, deſpondetur, & Euangelici malè mulctantur. Multos martyres numerant Euangelici in ſolo regno Angliæ, & quidam Iohannes Foxus,de quo infrà fortaſsìs plura,martyrum iſtorum Angliæ hiſtoriam cōſcripſit. Sed ab horum martyrum cōſortio libera nos Domine.Ne Luterani quidem iſtos dixerint martyres, cùm Zuinglij potiùs, q̃ Luteri dogma ſecuti videantur. Ineptus quidam ſcribit,exules Anglię priuatìm in Germania multos de vera ſentētia verborum cœnæ priuatìm docuiſ-

ſe,ijs verbis non ſolùm catholicos,ſed etiàm Luteranos perſtringens. Et certè hoc eodem anno Ioachimus Vueſtphalus Luteranus libellum edidit hoc titulo,Recta fides de cœna Domini:quem libellum ideò ſe ſcribit dedicâſſe Eccleſiæ Hamburgenſi, vt eam inſtrueret aduerſùs Sacramentarios.

Iohannes à Lasko à Luteranis vbique repellitur.

Iohannes à Lasko Polonus nobilis,ſed ſacramétarius, permiſſu reginæ Mariæ ex Anglia cum duabus nauibus in Daniam ſe confert cum multis ſocijs ſacramentarijs. Putabat ſe illic per hyemem latitaturum: ſed quòd aliam à Lutero ſententiam de ſacramentis adferret, non potuit obtinere hoſpitium. Luterani enim non ferunt ſacramentarios, vtì nec ſacramentarij Luteranos. Venitur ergò ad maritimas Saxōiæ vrbes,Lutero addictas:ſed ibì quoquè Laskus cum ſuis repellitur. Culpam illam inexpiabilem non tam in magiſtratus, quàm Luteranos concionatores Sacramentarij conferunt. Tandèm poſt longos errores & pericula,in Phriſię Orientalis oppido Embdano inueniunt nidulum,vbì refocillarentur. In eos acriter inuecti ſunt etiàm publicis ſcriptis Saxonici quidam eccleſiaſtæ,ità vt compulſus ſit Iohānes Vtenhouius hiſtoriam ſcribere, De inſtituta ac demùm diſſipata peregrinorum in Anglia Eccleſia,quam tamen etiàm ipſi Sacramentarij vellent non euulgatam. Et quis non rideat,dú iſta legit? Prodijt etiàm,Iohanne Stoltzio authore, defenſio Luteri contra Sacramentarios,in qua narrat Lutero, Sacramentarios œſtro percitos, ipſum ſcribendo nunc vincere, & quibus poſſint ſannis commentarios eius & verſionem Bibliorum carpere: illum, qui à caluitie nomen habet, (Caluinum intellige) eius ſanctiſſimos commētarios in Geneſim ſingulis ꝓpè folijs explodere,& cachinnis amarulentis excipere &c. ſcripſerat enim Caluinus cōmentarios in Geneſim à Lutero diſcrepantes. O miſeros,

Embdæ recipitur.

miſeros, qui tales ſequuntur duces in rebus grauiſſimis, ad animarum vel ſalutem vel exitium ſempiternum pertinentibus.

Hoc anno fuit quidam Pariſijs, qui ſe Iohannis Apoſtoli & Euangeliſtæ mente perfuſum diceret. Porrò & Baſileæ & Pariſijs viſus eſt, qui genio Petri Apoſtoli ſe duce frui cõtenderet. Alius quoquè Baſileæ aſſerere non dubitauit, ſe Moſis angelũ habere, prædixitque regem Galliæ ante menſis Iunij initium Proteſtãtium dogma recepturum. Multos ille quidem initiò commouit, ſed vbì vidit regem Franciæ conſtanter in auita religione permanere, ſubduxit ſe, veritus laqueum, furcifer. Non finxiſſent iſtii, opinor, talia, nisì vidiſſent homines pleroſque incredibili ſtoliditate quibuſlibet cõmentis facilè commodare fidem.

Homo portentoſus Pariſiis.

Item Baſileę & Pariſiis.

ANno 1554. Cæſaris ampliſſimi legati in Anglia matrimonium Philippi & Mariæ reginæ omninò conficiunt, inuitis ſeditioſis quibuſdam, qui authore Viato rebellionem excitãrũt. Regina turbam ad arma concitatam mira dexteritate ſedat, Viatus capitur, & in carcerem ducitur: Dux Suffolcius, ſeditionis non minima pars, Londinum captiuus adducitur. Northumbrij filius Guilfordus & Iohanna vxor eius, quam Eduardus rex puer ſibi ſubſtituerat, capite mulctantur, paulò pòſt etiàm dux Suffolcius capite plectitur die 21. Februarij. Eodem die moritur Vinariæ Sibylla Cliuẽſis, Saxonię ducis cõiunx, & vndecimo poſt eam die dux Ioannes Fridericus maritus eius.

Conficitur matrimoniũ Philippi & Mariæ.

Hoc tempore religio Catholica in Anglia prorsùs reſtituitur, & multi Euangelici indè aufugiunt, ſedesq; ſuas apud Germanos diuerſis locis captant, Elizabetha reginæ ſoror, quòd anteactæ ſeditionis conſcia putaretur, in cuſtodiam datur. Hęc religio-

Religio reſtituta in Anglia.

nis mutatio moleſtiſſima fuit Euangelicis, qui ſibi illo in regno certum perfugium collocârāt, ſi quid alibì aduerſi accideret.

Albertus Brandeburgicus omni ditione ſua eijcitur, & Blaſſeburgū, pręcipuū eius propugnaculū, obtinet rex Ferdinādus. Intereà Brunſuicēſis Héricus per inferiorē Saxoniā aliquot principes & vrbes, multos quoq; nobiles & illuſtres pecuniā poſcit. Alteræ eius & Epiſcoporū ac Noribergenſium copię, pulſo Alberto & expugnato Suinfurto, quoſdam alios mulĉtant in Germania ſuperiori. Porrò Carolus Sabaudię princeps morit, relicto Philiberto, qui Cæſari militabat. Galliæ rex Cæſaris vexat ditiones, inter alia Bouinum oppidum & Dinātum capit, diripit, arces ibì demolítur, Mariæburgo pſidium imponit Cęſare illi occurrente, in Hannoniam deflectit, Binſium oppidum & arcem, vbì regina Maria res magni precij & cultiſſimos hortos habuit, fœdiſſimè diripit, inflāmat, & om̃ia longè ac latè populatur & incēdit. Eodem verò tempore Gallicus exercitus in Italia à Cæſareanis profligatur, & Senenſes grauiſſima premuntur obſidione.

Galli vexāt Burgundos.

Philippus Caroli Cęſaris filius 9. Iulij venit in Angliam: quarto pòſt die Vuintoniā, vbì ad ſummā cū multa nobilium turba progreſſus ædem, ab Epiſcopo Vuintoniēſi & quibuſdam alijs excipitur. Luce altera reginam adit. Porrò ſequenti die, ipſis ferijs D. Iacobi, regali magnificentia nuptię celebrantur. Cæſar eò miſerat legatum, qui ſuo nomine regnum Neapolitanū filio nuptiarū cauſa concederet. Poſteà cum multo ſplendore Londinum cum regina ingreditur. Sub finē Octobris, Mediolanēſis quoquè principatûs poſſeſſionē Cęſar ei tradit per legatos. Ipſe interìm iuxta Heſdinū, ſuperiori anno ab ipſo captum & euerſum, nouam munitionem & oppidū contra Gallos condit.

Philippus rex in Angliam.

Nuptiæ.

Nouem-

Nouembris die 12. Londini in Anglia publica inchoãtur Comitia. Aderat rex Philippus & Regina. Venit etiàm eò Cardinalis Polus, vbiquè ſummo honore exceptus. Is in publico conuentu hortatur omnes ad eccleſiæ Catholicæ amplectendam communionem & vnitatem. Ibì ſanè regni Ordines petũt veniã ſchiſmatis cõtra Pontificẽ admiſſi, orãtq; vehemẽter, vt à cẽſuris Eccleſiaſticis abſoluti, recipiantur in Eccleſię ſinũ. Altero die inter alia, q̃ narrare longũ eſt, Rex & Regina cum cæteris procumbunt in genua, & Cardinalis in oẽs abſolutionẽ ꝓnunciat. Hæc irridẽtur ab iſtis nouis Euãgelicis: ſed quantũcunquè procaces ſint & inſolentes, niſì abſoluant̃ horrẽdi illius anathematis vinculis, quibus velint nolint conſtricti tenent̃, nunq̃ Dei vũltũ cõſpicient. Olìm ſolebat plerunq; malus dæmõ inuadere eos qui eſſent excõmunicati: quod cùm hodiè rarò fieri videat̃, Excõmunicatio, qua nulla eſt pœna ſeuerior, & formidãda magìs, in cõtemptũ abit. Interìm tamen, etſi corpus non videt̃ obſidere, animam certè anathemate percuſſi malus dęmon obſidet. Et indè eſt, quòd in ſummum Pontificem adeò atrocìter incurrunt plerique omnes hæretici, quia ſciunt illi datas eſſe claues regni cęlorum, & ligandi atq; ſoluẽdi primariam in terris poteſtatem, quam, licèt eis rũpantur ilia, tamẽ eripere ei non poſſunt.

Comitia Angliæ.

Anglia Eccleſiæ cõciliatur.

1. Cor. 5.

Matth. 16.

ANno 1555. Ioachimus Vueſtphalus pręco Hamburgenſis, nouum edit ſcriptũ contra Sacramentarios. In præfatione ſcribit, Regem Danię & ſenatũ Hãburgenſem edicto ꝓhibuiſſe, nè quis ciuiũ Anabaptiſtas, Sacramẽtarios, vel alios ſectarios hoſpitio reciperet. Hoc edictum renouatum eſſe ob grauiſſimum periculum, quod Luteranis Eccleſijs à ſacramentarijs ad maritimas vrbes confluentibus immineret. Alię quoq; eius littoris vrbes ſub graui

Vueſtphal⁹ in Sacramẽtarios.

ui pœna vetuerũt, nè quis Zuinglianos hoſpitio reciperet. Iſthuc quidem eſt ſapere, lupos arcere à grege, niſì quòd ſatanas ſatanam expellit, dum Luterani pellunt Zuinglianos. Vtinàm verò ea ſeueritate ergà ſectarios omnes vſi eſſent Catholici, non tam latè ſerpſiſſent tot monſtroſæ hæreſes.

Caluinus in Vueſtphalũ

Diù tacuerat contra ſuum genium Ioannes Caluinus, ſed nunc tandèm primam contra Vueſtphalum defenſionem euulgat. Vueſtphali quidem nomine abſtinuit, ſed eo conſilio, vt ipſe ſcribit, vt ſi fortè ſanabili eſſet ingenio, tacitè eius ignorantia ſepeliretur. Verùm ſenſit Caluinus non edentulum Vueſtphalum. Mox enim libellum conſcripſit contra Caluinum, hoc titulo: *Aduersùs cuiuſdam ſacramẽtarij falſam criminationem.* Prodijt eodem tẽpore Timanni Luterani, Bremẽſis paſtoris, Farrago contra Sacramentariorũ diſſenſientes inter ſe opiniones. Terrebant hæc Luteranorum fulmina Iohannem à Lasko egregium Zuinglianum. Itaq; menſe Aprili ex Embda migrat Fancophordiã, vbì ei permiſſum eſt conſtituere Eccleſiam peregrinorum. Sic vocari voluit illa non admodùm magna ſynagoga. Sed quàm miſerum eſt, quãque horrendum ea ratione dici peregrinos? Quanto conſultiùs feciſſent, ſi ad Catholicam Chriſti Eccleſiam ſe adiunxiſſent, futuri deincèps ciues ſanctorũ & domeſtici Dei? Eſt tamen hîc quoquè non negligenter obſeruandum iuſtum Dei præpotentis iudicium, quo factum eſt, vt qui eam profiterentur ſectam, quæ multos Catholicos è ſuis ſedibus expuliſſet, multisque modis diuexâſſet, ipſi iam ferè nuſquàm poſſent certam & tutam obtinere ſedem.

Vueſtphalus contra Caluinum.

Menſis Martij die 18. moritũ Sebaſtianus ab Hanſenſtain Archiepiſcopus Moguntinus, & ei ſubſtituitur Daniel Brendel ab Homburg, multa doctrina & inſigni virtute conſpicuus.

Eiuſdem

Eiuſdem menſis die 23.obit diẽm ſuũ Iulius Pontifex eius nominis tertius. Eius morte cõperta Moronus Cardinalis,itẽq; Auguſtanus & reliqui Cardinales Romam celeriter aduolant,noui Pontificis creandi cauſa. Eligitur autẽ ab omnibus Marcellus Ceruinus, retento ſibi nomine Marcelli, multa & eruditione & probitate venerabilis. Sed quod dolendum eſt,eius Põtificatus vix paucorum fuit dierum. Ab eius obitu die viceſimo Senẽſes ad ſummã rerum omnium egeſtatem redacti, Cæſari tandèm ſe dedũt poſt diuturnam obſidionẽ. Marcellus ſucceſſorem habuit Iohannẽ Petrum Caraffam,ſenem propè octogenarium,qui ex more mutato nomine dictus eſt Paulus Quartus.

Iulius 3. moritur.

Marcellꝰ 2.

Senæ deduntur Cæſari

Paulus 4.

Sub vêris initium apud Heluetios nata eſt diſſenſio propter quoſdã Locarnorũ ſubditos, qui trans Alpes poſiti, Zuinglianiſmum complexi erant. Id Quinquepagici cũ cęteris Catholicis Heluetijs nullo pacto ferendum putârunt, alijs Zuinglianarum partium rem approbantibus. Tandèm cõpulſi ſunt illi,qui religionem mutârant, extra eam regionem cum familijs & facultatibus ſuis diſcedere. Eorum bonam partem Tigurini in ſuam vrbem & agrum receperunt.

Diſſenſio apud Heluetios.

Sub finem Octobris Carolus Imperator Philippo filio,euocatis ad ſe legatis prouinciarum,dominiorum & ciuitatum Burgundicæ domûs, poteſtatem regnandi & gubernandi terras ipſi ſubiectas vltrò tradidit. Eo tempore ſedentis Cęſaris dextrum latus Philippus filius,ſiniſtrum Maria ſoror eius itã claudebât, vt terna ſedilia triangulari ferè linea eſſent conſtituta. Enarrabat tum ad eos qui aderant, labores ſuos & annos regni ſui,idque viua voce,& valdè oratoriè,grauiter,& copioſè. Lachrymabatur autem Cæſar ipſe. Porrò filius Philippus rex,& Maria Regina Pannonię,& plurimi proceres mirabili-

Carolus V. Philippo filio permittit Burgundiæ adminiſtrationem.

ter doluerunt,& multi in profuſiſſimas lachrymas eruperunt,etiàm illuſtres aurei velleris equites.Inter cætera dixit palàm optimus Imperator, quòd nemini ſciens & prudens iuſtitiam negârit. Aderat inter alios Hannoniæ Seneſcallus,podagræ morbo vexatus.Illi Cæſar ſemèl atq; iterùm humaniſſimè iuſſit ſedem poni, quam tamē ille modeſtiſſimè recuſabat.Finita oratione,Guilielmi Principis Auraniæ,& Burenij comitis humeris ſe ſuſtentās, ex cōſpectu ampliſſimi theatri abſceſſit.

Zuingliani reſpondent Luteranis.

ANNO 1556.aliquot Sacramentarij dogmatis ſigniferi Luteranis egregiè reſpōdent.Principiò Henricus Bullingerus Apologiā edit,qua oſtendere nitit, Tigurinos miniſtros in Orthodoxa & Catholica fide ſanctè perſeuerare.Crede,ſi vis.Deindè Bernardin9 Ochinus cōtra Vueſtphalū defenſionem cōſcribit & euulgat.Et vt nullus Luteranis hoſtis nō eſſet moleſtus,etiàm Caluinus ſecundam ſuam defenſionē,piam ſcilicèt & Orthodoxam de Sacramentis,cōtra Vueſtphali calumnias euulgauit. Si Romanus Pontifex & tota Chriſti Eccleſia, auſi eſſent,inuitis Zuinglianis iſtis, hoc pacto calamum ſtringere in Luteranos, omnia illorum ſcripta non aliter acciperentur,q̄ Papiſtica cōmenta,quibus conarentur opprimere lucem Euangelij.Sed vt iſthęc calumnia faceſſeret,viderentq; homines ab iſtis noui Euangelij prçconibus non ipſum verbum DEI, quod tam impudenter iactitant, ſed priuatas quorunque opiniones pro Dei verbo imperitis obtrudi,permiſit ſapiētiſſimo cōſilio etiàm inter ſe atrociſſimè & pertinaciſſimè digladiari miſeros & omī lachrymarum fonte plangēdos,vt qui necdùm eorum laqueis implicati ſunt,caueant, nè quandoquè irretiātur:qui autem irretiti ſunt, ocyſſimè ſeſe explicare nitātur.Acceſſit his Luteranorum hoſtibus

Diſſidia euangelicorū.

aucta

auētarij loco Iohãnes à Lasko, qui ad Poloniȩ regẽ & eius regni ordines omnes ſcribit Epiſtolam, qua & Zuinglianũ dogma tuetur, & Luteranos ait cum mente totius ſcripturȩ & Catholicȩ Eccleſiȩ cõſen ſu pugnare, neq; citra Dei cõtumeliam, eorum do-ctrinam retineri poſſe. Poterant tot hoſtes miſeris Luteranis ſufficere, ſed iritati crabrones nõ tam fa-cilè conquieſcunt. Angli exules apud Geneuã edũt Latinè Nicolai Ridlȩi libellum de Cœna Domini. Hũc Ridlȩum hȩreſeos nomine in Anglia flammis tradidit regina Maria. Porrò Zuingliani eũ in mar-tyrum album retulerunt. Hunc in modum iſti præ-clari Euangelici noua bella atrociſſimè inſtaurârũt, immò potiùs ſimulatam cõcordiam in apertiſſima bella verterunt. Multi libri, orationes, dialogi, con-feſſiones, epiſtolæ, theſes, prȩfatiões vtrinquè à do-ctis pariter & indoctis euulgabant, & maiori, quàm vnq̃ anteà, impetu res agitata eſt. Luterani Zuingli-anos apud omnes in odium & inuidiam vocabant, & multas habuêre ſynodos, quibus de opprimẽdis Sacramentarijs actitârunt. Atque hȩc & multa alia ſcribunt ipſi Zuingliani: adduntque Luteranos ple-roſque ſe iunxiſſe Papiſtis, vt Zuinglianos faciliùs opprimerent. Verum quidem eſt, non paucos Lute-ranos ad Catholicos ſeſe recepiſſe, agnito errore ſuo: ſed ij non minùs oppugnant Luteranos, quàm Zuinglianos. Ex iſta enim mutua diſſenſione, cùm vtrinquè non niſì verbũ Dei creparẽt fratres Euã-gelici, complures ad ſanitatem rediêrunt, nec cum talibus quicquam voluerũt habere cõmercij, quos non minùs à ſe inuicèm, quàm à Catholica Chriſti Eccleſia diſſidere viderent. Erant in hoc negocio vehemẽtes Saxonici miniſtri, Heluetij viſi ſunt mo-deratiùs agere cum Luteranis. Habet Saxonia mul-tis locis cereuiſiam mouẽdo cerebro, ſi nimiùm bi-bas, valdè idoneam. Porrò Euangelicos per Saxo-niam

Luterani in Zuinglianos ſæuiunt

niam fratres veriſimile eſt pro more gentis potare largiter. Indè tot fumi & craſſi ſpiritus, qui cerebrũ pertentant, immò obruunt, faciuntq; nihil ferè ſobriè ab iſtis vel dici vel ſcribi. Heluetij cùm vinum non habent, non inuiti aquam potitant. Hoc Saxones cane peiùs & angue oderunt. Hæc poſſit forſan ratio reddi, quòd miniſtri Saxonici egérunt tumultuosè, Heluetici paulò ſedatiùs. Sed vtcunquè ſit, optimè dixit Sapiens, Inter ſuperbos ſemper ſunt iurgia. Quin & Erardus Snepffius Luteranus confeſſionem de Euchariſtia hoc tempore edidit, qua Zuinglianos perſtringit.

Prou.13.

Intereà moritur Conradus Pellicanus, ex Franciſcano apoſtata Zuinglianus. In eius locum Argẽtorato à Tigurinis accitus eſt Petrus Martyr Florẽtinus, qui ex Italia profugerat. Prodijt quoquè ſcriptum quoddã Eraſmi Alberi Luterani cõtra Carlſtadianos, Sacramentarios, fanaticos & Anabaptiſtas &c. Accidit quoquè ridiculum quiddam Francophordiæ. Caluinus publicè diſputat cum Iuſto Velſio (qui apud Coloníam Agrippinã parùm fauſtus hoſpes aliquandiù hæſerat, quin & in carcerem coniectus fuerat) de libero arbitrio: cumq; ille magnus Sophos, qui apud Geneuenſes tantùm nõ deus aliquis habitus eſt, cum miniſtris eius loci de cauſa Sacramentaria cõferre vellet, tanquàm Zuinglianus reiectus eſt, non ſinè crimine lęſæ maieſtatis, ſ[i] penès Geneuates ſit ſententię pronunciandæ pote[-]ſtas & authoritas. Sunt qui in ſcriptis ſuis indicar[e] videantur, Velſiũ, abiuratis erroribus, reuertiſſe a[d] Catholicam Eccleſiam. Res mihi necdùm penitù[s] comperta eſt: ſed ſi ità tamen eſt, gratulandum e[ſt] homini docto, quòd magno & raro Dei benefici[o] potuit agnoſcere lapſus ſuos. Vtinàm eius exempl[o] reſipiſcentiæ, ſi modò certa eſt, plurimi imitentu[r] & redeant in viam dum adhuc dies eſt, priuſquà[m]

Diſputatio Caluini cũ Velſio.

ill[...]

illa æternę noctis tetra caligine inexplicabiliter inuoluantur,

Inter Carolum Cęſarem, filium eius Philippum & Galliæ regem quinquennales nõ ità pridèm erãt pactæ inducię, ſed hoc anno rursùs ruptæ ſunt, & ad arma vtrinquè magna miſerorum hominum, qui interìm opprimebantur, infelicitate cõcurſum eſt. Moritur quoquè 4. Calẽdas Martij Fridericus Elector Palatinus: & paulò poſt eum Iohannes Treuirenſis Epiſcopus ex Comitibus Eiſenburgicis. Eius ſedem obtinet Iohannes à **Läien**/ cuius inter alias corporis & animi dotes, eximia prudentia & in Catholica religione conſtantia prædicatur. *Mors epiſcopi Treuerici*

Exceſſit è viuis per idem tempus 3. Nonas Iulij Reuerend. D. Epiſcopus Cyrenenſis Iohannes Nopel à Lippia, Reuerendiſſimo Archiepiſcopo Colonienſi à ſuffragijs, magna eruditione & facũdia vir, longiorique vita digniſſ. probitate vitæ & ſtrenuo cõcionandi labore de Eccleſia & fide Catholica per annos aliquot optimè meritus: atq; ea re inter illuſtres Dominos Capitulares ſummi templi Colonienſis, haud procùl à ſacello, vbì trium Magorum corpora aſſeruantur, honorificè ſepultus.

Moritur etiàm Adolphus Archiepiſcopus Colonienſis die XX. Septembris, & ei ſuccedit germanus frater eius Antonius ex Comitibus Schauuenburgicis. Ità breuì tempore quatuor Rheni Electores è medio ablati ſunt. Menſe Februario viſus fuit in cęlo cometes, qui plerunquè terris dira minari ſolet. *Obit⁹ Adolphi Archiepiſcopi Colonienſis.*

Eſt in Caluini diſcipulis quidam non poſtremus, Theodorus Beza. Is quondàm Iuris licentiatus, Pariſijs ex opulẽtis ſacerdotijs vltra ſeptingentos coronatos aureos percipiens, vitam viuebat turpiſſimam, ac varia libidinum ſpurcitie contaminatam. Erat hęc quædam ad deteriora paraſceue, talesque mores nihil merebantur aliud, quàm vt homo impurus

purus prorsùs à Deo reiectus, in inexplicabilis perfidiæ & hçreſeos labyrinthos detruderetur, quod & factum eſt. Nam ad Caluinum defecit, venditis priùs Simoniaco ſacrilegio ſacerdotijs vel beneficijs Eccleſiaſticis. Sed quemadmodùm in Caluino alijsque hçreſum architectis multa fraus & dolus, miraque inconſtantia fuit, ità & in hoc Beza, quẽadmodùm vel vnum hoc præclarum facinus, quod ſubijcimus, declarabit. Anno hoc 1556. venit ille ad electorem Palatinum Ottonem Henricum, qui erat Luteri placitis addictiſſimus, cum Farello homine peſtilente, qui Geneuam infecerat, & Caluinum, Seruetum, Viretum, aliosque id genus habuit diſcipulos, atque ob metum ſeditionis à Baſileenſibus proſcriptus, & in exilium abire iuſſus fuit. Obtulit autem is Beza illi principi arte veteratoria & multa cum ſimulatione confeſſionem quandam, aitque illi non modò Allobroges, ſed etiàm Heluetios ſubſcribere. Fecit hoc ille bonus vir, vt Principis ſibi beneuolentiam conciliaret, qua tum opùs habebat, maxime quòd rex Francorum ſeuerè in Caluiniſtas animaduerteret, quem eo nomine apud Principem accuſabat tyrannidis, orans vt regem à propoſito precibus & minis deduceret. Porrò hæc Confeſſio ad verbum habebat, verum & reale ac ſubſtantiale corpus & ſanguinem Chriſti ſub ſpecie rerum viſibilium repræſentari & exhiberi. Dixiſſes Caluiniſtas & Zuinglianos prorsùs mutatos in Luteranos: ſed quid non fingit deplorata nequitia? Princeps quidem & qui aderant, ea Confeſſione lætabantur, & quòd putarent conuerſos eſſe ſacramentarios, communis gratulationis ergô miſerunt eam Duci Vuirtembergico. Is quoquè tam inſperatam metamorphoſim miratur & laudat. Spargitur mox rumor in Germania

Facinus veteratorium Theodori Bezæ.

Confeſſio Bezæ ſimulata.

mania, agiturque de Zuinglianis triumphus ante victoriam. At Tigurini vbi de re tota certiores fiunt, tanta hominis impoſtura acriter dolent, & eam Confeſſionem magna contentione oppugnant, Bezamque falſi reum peragunt. Nihil enim Zuingliani illi volebant minùs, quàm à Zuinglio ad Luterum defeciſſe videri. Nam tametſi in quibuſdam Luteri placita non inuiti ſequuntur, at in re Sacramẽtaria erràſſe Luterum, plùs Lutero vidiſſe Zuinglium contendunt. Quid verò interìm Beza? num ſe deſerit? Minimè. Audi artem tali artifice dignam. Vult perſuadere Tigurinis, dolum aliquandò bonum eſſe, & aliud agere atquè ſimulare. Nec dubium eſt, quin nouum hoc Euangelium his artibus ſit inſtructiſſimum, ijsque & ortum, & auctum, & propagatum ſit. Et id quidem mortales necdùm vident: vbì autem DEO benè propitio quandoquè viderint, repentè vt fumus iſtorum præſtigiæ, quibus homines dementant, euaneſcent. At Tigurini tamen hoc paradoxo minimè contenti, non priùs in gratiam recipiunt Bezam, quàm ſuam ille culpam agnoſceret. Redit indè vir optimus ad ſuos Heluetios & Allobrogas, & vt priorem fraudem poſteriori expiaret, atque re ipſa teſtatum efficeret ſe Germanis illuſiſſe, in Vueſtphalum & Heshuſium ſtringit calamum, palamque profitetur, non aliam in Cœna Domini eſſe corporis & ſanguinis præſentiam, quàm in baptiſmo, in concione, in Lectione Sacræ Scripturæ, atque in priuata meditatione, quotiès mens fidelis ad CHRISTVM aſſurgit. Et rursùs tamen, vt à Germanis non prorsùs diſcedere videatur, fatetur in Cœna Domini ſubſtantialiter ac realiter verum & naturale CHRISTI corpus eſſe & exhiberi: ſed Cœnam non vult eſſe id, quod inter homines ex

Nota fraudem.

Beza ſcribit in Luteràos.

Domini

Domini prꝍſcripto geritur, eius verò præcipuam partē in cælis peragi, cui nos fide interſimus & ſpiritu. Ità iſti infelices ſibi imprimìs, deindè etiàm alijs portentoſis verborum ſtrophis illudunt, atque in ſanctiſſimis religionis negocijs haud aliter atquè in ſcena verſantur, in alias atq; alias ſubindè tranſformati formas, vt cùm ijdem perpetuò loquantur, diuerſos loqui putes. Et tamen is idem Beza multas poſteà in Gallijs turbas excitauit, opima è locis ſacratis ſpolia abegit, & tantùm non apud homines miſerè faſcinatos principatum & regnum obtinere viſus eſt. Faxit clemens & bonus DEVS, vt tamen vel tandèm nobis pateſcant oculi, & videamus quàm ſplendidè iſti nobis imponāt, quàm omnia in ſummam & ſempiternam animarum noſtrarum perniciem machinētur, quàm nihil ſpectēt minùs, quàm vt rebus ſalutique noſtræ conſulant.

Auſtriaci cupidi nouæ doctrinæ. Rex Ferdinandus neceſſaria contra Turcarum irruptiones prꝍſidia comparare volent, petit à ſubditis ſuis eam in rē ſubſidia. Auſtriaci inferiores apud Viennam conueniunt, ſeq; imperata vltrà facturos recipiunt, modò ipſis permittatur Euangelium. Id ſi fiat, ſperare ipſos omnia contra Turcas ex ſententia ceſſura. Nihil tum impetratum eſt, quòd facilè videret ſapientiſſimus rex, nunquàm adeò infeſtos fuiſſe Turcas Germanis, quàm his annis, quibus Luteri Euangelium miſeri homines amplectuntur. Et reuerà niſì aliqua ratione tandèm Germaniæ ſua priſtina religio reſtituatur, & noua dogmata, quæ tot nobis pariunt ſectas & hæreſes, atque inteſtinas animorum acerbitates & ſimultates, prorsùs eliminentur, fieri non poteſt, quin vel Turcico vel Moſcouitico aut certè Tartarico quandoquè ferro vaſtetur, & duriſſima ſeruitute oppreſſa, leuitatis & temeritatis ſuæ meritas pendat pœnas. Vtinàm vel Græciꝍ ſumma calamitas doceret tandèm Germa-

no

nos maturè ſapere. Sed fortaſsìs peruenit in nos quoquè ira Dei vſq; in finem. Magnũ profectò eius irę argumentũ eſt, tam horrenda cęcitas & vaſta caligo, vel potiùs inſania quædam, quæ nos non ſinit noui huius Euangelij fructus lõgè peſſimos intueri. Luterus viſus eſt nouam mũdo lucem inuehere: eius doctrinam multi è vulgo cupidè ſtatìm complexi ſunt, cordatiores cunctantiùs eam admiſerũt, permulti penitùs reſpuerũt. Vbì animaduerſum eſt, eius conatus, dum non initiò reprimuntur, ſuos habere ſucceſſus, mox alij ſuper alios exiſtũt homĩes importunis ingenijs, & ipſi quoquè nouam mundo lucem venditãt, aiunt ſe vidiſſe, quod Luterus necdùm viderit. Ità repentè intra vnã Germaniã multiplex nimiùm credulę turbæ Euãgelium obtruditur, & incredibili ſtultitia ab imperita concione arripitur Luteranum, Carlſtadianum, Anabaptiſticũ, Zuinglianum, Zuenckfeldianum, Oſiandrinum, &c. Nec vident miſeri & cæci homines, dum ab vna, vera, Catholica religione abduci ſe ſinunt, ſe in tam varias & mirabiliter inter ſe pugnantes ſectas ſeduci, vt iam permulti ſint, qui prorsùs ignorent, quid potiſſimùm ſequi debeant in tanta nouorum dogmatum varietate. Hoc verò iure meritoq; patiuntur, quòd ſtultè & pueriliter quibuſlibet nouatoribus primò aures, mox etiàm fidem commodârunt, cùm in ea debuerint religione cõſtantiſſimè perſeuerare, quam tot perpetuis ſeculis vniuerſa Germania & Catholica Chriſti Eccleſia coluiſſet, quã hodieque tot ampliſſima regna & prouinciæ colant. Interìm verò dum ſeductoribus obtemperant, qui non Chriſti, ſed ſuam gloriam quærunt, & miſerorum animas negociãtur, in multas diſcinduntur factiones: indè animorum exiſtũt diſſidiá & perniciosiſſimæ diſſenſiones, ſimultates, inimicitiæ, vndè neceſsè eſt Germaniæ vires prorsùs eneruari & ſen

1. Theſſ. 3.

Cæcitas horum temporum.

Diſcordia religionis perdit Germaniam.

sìm collabaſcere,dum inter ſe Germani tam miſerè diſtrahuntur.Atq;ità Turcis,qui hęc non ignorãt, creſcit animus,creſcunt vires:nec dubitare quiſquã ſanæ mentis poteſt,quin illi in omnem occaſionem ſint intenti,& vbì eis commodũ viſum fuerit, totis viribus nos ſint oppugnaturi,& certè nullo negocio etiàm oppreſſuri, quod quidẽ illi nunquàm vel ſperare auſi eſſent,ſi apud nos Maiorũ noſtrorum ſacroſancta religio inuiolata & inconcuſſa permaneret.Sed de his ſatìs,quippe quę & ſuperiùs nõ ſemèl haudquaquàm temerè inculcata ſint. Ferdinandus Rex, vt dixi, hoc tempore non eſt paſſus mutari religionem:at nihilominùs miſit exercitum contra Turcas,& aliquotiès feliciter cum illis pugnatum eſt, multis cæſis, multa quoquè prę̀da abacta.

Sacrilegum & horrendũ facinus. Accidit hoc ipſo anno in Poloniæ regno res memorabilis.Fœmina quędam vilis,Dorothea Lazezka nomine,Chriſtiana quidem profeſſiõ,in oppidulo Sachazeto,non longè ab arce **Lowitz**, cuidam Iudęo annis aliquot ſeruiebat.Interìm verò Iudęus ille ſæpiùs eam ſolicitat,vt ſacroſanctũ Chriſti corpus,more Chriſtiano cum cæteris acceptũ,ipſi perferat.in eius flagitij prę̀mium promittit ei daleros tres,& veſtem Sericis fimbrijs ornatam.Et quid nõ *Aeneid. 3.* mortalia cogis pectora auri ſacra fames? Fœmina ſcelerata cõditionem accipit.tantillo illecta munuſculo,& in ipſo Paſchatis peruigilio abit ad pagum Cotzo dictum, ibì cum cæteris accedit ad aram, & inſtàr Iudę accipit Euchariſtiam, ac paulò pòſt ex ore extractam in ſudariolum reponit, & tertia Paſchatis feria Iudæo hero ſuo illam tradit: ad quem tres alij Iudęi huic oppidulo vicini,putà, Michalecus,Sachaus,& Ioſephus veniunt, fortaſsìs ab illo *Iudæi ſæuiunt in Euchariſtiam.* inuitati,ſacroſanctã Euchariſtiam in ſuam ſynagogam deferunt,pugionibus & cultris confodiunt.Et

eccè

eccè repêtè ex illa hoſtia multus emánat cruor,quē perfidi Iudæi cochleari in vitreum calicē transfundunt.Non diù latére potuit tam atrox facinus. Ante omnes mulier ſcelesta Sachazeti cōpræhenditur, indè Iudæus eius herus.Hi confitentur rem geſtam omnē.Per id tempus Poloniç rex Sigiſmūdus Vilnæ erat,quæ eſt Letuaniæ metropolis, & erant tum in Polonia,qui Euchariſtię vtranq; ſpeciem neceſſariò putarent porrigi oportere.Vbi Rex quid eſſet actum cognouit, mandat oppiduli prçfecto ſecundario, vt rem eam diligenter inueſtiget, & ſi ità factum ſit vt narratur,in omnes eius flagitij cōplices extremo ſupplicio animaduertat. Itaq; Dorothea & Iudeus,priùs habita quęſtione,die Veneris poſt Chriſti aſſcēſionem flāmis exuruntur. Reliqui Iudęi ſceleris ſocij,vno dempto qui aufugerat,Calendis Iunij comburuntur. Voluit omnipotens Deus hoc inſigni miraculo, qualia ſępè etiàm aliâs circa ſacratiſſimam Euchariſtiam contigêre,eorum caſtigare incredulitatem,qui perindè àc ſi non ſit totus Chriſtus ſub vtralibet ſpecie,ità prorsùs infideliter & inſipienter calicem efflagitant:qui ſi eſſent in ijs, quę ſuntChriſtianę religionis,benè inſtituti,ſcirēt nunquàm poſſeChriſti corpus,poſtq̄ è ſepulcro rediuiuum ſurrexit,ab anima,à ſanguine,à diuinitate ſeparari,ſicq; libētiſſimè vnius ſpeciei perceptione contenti forent.Commodiſſimè quidem iſthuc eo tempore in Polonia accidit, quandò & pleriq; illic calicem expetebant,& Romanus Pontifex eò miſerat Aloyſium Lipomanum Veronenſem Epiſcopū, virum multa probitate & eruditione ſpectabilem, qui gentem Polonam in Catholica religione confirmaret.Et ipſe ſanè Poloniæ rex fertur hoc miraculo non mediocriter in Catholicæ Eccleſiæ retinenda cōmunione cōfirmatus,& propenſiùs etiàm Romani Pontificis legatum admiſiſſe.

Iudæus capitur.

Iudæus exuritur.

Item alij Iudęi.

Carolus V. nauigat in Hiſpaniam. Carolus Cęſar, poſtquàm ditiones omnes filio Philippo regi tradiderat, in Selandiam abit. Indè cùm duabus ſororibus reginis, Eleonora & Maria, commodam nactus tempeſtatem, in Hiſpaniam vẽto admodùm ꝓpitio nauigat. quò poſtquàm peruenit, quodam in loco ſaluberrimo atq; amœniſſimo, qui Iuſtus vocatur, vbì Hieronymitanũ eſt ſodalitium, DEO ſe & rebus diuinis, quod ſæpè antè concupiêrat, tradidit, diuinis vacans & incumbens *Vacat ſoli Deo & ſibi.* cogitationibus, magna cõtinentia vitę, magna morum temperantia, magna vini cibiq; abſtinentia in illo relucẽte. Ità pijſſimus Princeps re ipſa declarauit, quàm iniuria ſæpè eſſet à quibuſdã inſimulatus immodicæ regnandi libidinis & ambitionis, dum ſe ſponte ſua omni ditionum ſuarum ampliſſimarum administratione abdicauit, & à toto mundo ſeſe auertit, & in quandam ſolitudinem Deo vacaturus incluſit. Non fuit dignus hic mundus tali principe: & eſt ſanè veriſimile, prudentiſſimũ principẽ nimię pertęſum ingratitudinis, tãdèm priuatum omninò vitę genus delegiſſe, vbì ſoli Deo & ſibi vacaret. Nõ deſunt qui putent magnę cuiuſdã infelicitatis fuiſſe, ab Auguſto imperio ad tantam vitę priuatæ humilitatem deſcendiſſe: ſed hoc mũdi huius ſpiritus ſuggerit hominum pectoribus. Nam qui benè in ſancta Chriſti religione ſunt inſtituti, optimè nôrunt, Deo ſeruire, id demùm regnare eſſe, nec quicquam eſſe glorioſius, quàm omnem mundi gloriã, tanquàm rem caducam & vanã, generoſo & excelſo animo Chriſti amore contempſiſſe.

Per hoc tempus aut circiter Otto Henricus Palatinus Elector, & Carolus Marchio Badenſis, è ſuis *Religio mutatur in Palatinatu.* ditionibus veterem profligant religionẽ, & nouam introducunt. Non eſt mirum, vt etiàm aliâs dixi, populũ libẽter amplecti noua hęc dogmata, quia plauſibilia ſunt & ſuauia veteri homini: permittũt dire-

ptiones

ptiones rerum Eccleſiaſticarum & cœnobiticarum: ieiunia, vigiliæ, preces, mortificationes carnis, mũdi contemptus, ſtudium cõtinentiæ, ſobrietatis, pudicitię, & id genus virtutũ, papiſtarum ſunt cõmenta. Sola fides iuſtificat. Cõfeſſio peccatorũ & pœnitẽtia, nugę ſunt & carnificinę papiſticę. Quis non hęc libenter audiat? quis nõ cupidè amplectatur? Et tamen lõgè ſecùs docet ſcriptura omnis, & ipſa quoquè, quantunuìs diſſimulemus, lõgè diuerſum nobis teſtatur cõſcientia. Qui aũt ſunt Chriſti, ait Apoſtolus, carnẽ ſuam crucifixerunt cum vitijs & cõcupiſcentijs. Hoc fac, & viues. Eant Euangelici cũ ſuo iſto blandiſſimo Euãgelio, quò volẽt. Vbì ad Chriſti tribunal venerint, ſentient ſe toto cælo erràſſe.

Galat. 5.
Luc. 10.

Menſe Septembri horrenda tẽpeſtas Locarni vltra Alpes in finibus Heluetiorum deſęuijt. Summo manè turbo vehemens è nubibus deſcendẽs, quędã ędificia ſubruit. Indè à meridie pluuia, tonitrua, fulgura & fulmina per horas quatuor tam immaniter ſęuiẽrũt, vt eius loci homines ſupremũ mũdi diem adeſſe putarent. Ex ea pluuia torrens quidam adeò excreuit, vt & arbores & domos ſecum raperet, nec vllum tandèm quò ſe euolueret, haberet exitũ. Totum itaq; circuniacentẽ agrum occupat, & tãquàm lacum efficit. At poſteà reperto exitu, magno erumpens impetu, multa ſecũ iumẽta, pecora & homines abripit, & magna clade adiacẽtem regionem afficit.

Tempeſtas horrida apud Locarnenſes.

Torrens ex pluuia.

Peſtis hoc anno multis locis plurimos extinxit, pręſertim Argentinæ, & in locis Rhenanis, & inter alios etiàm Iohannem Sleidanum, qui ſuis cõmentarijs magnam orbi Chriſtiano peſtem inuexit. Decreuerant contra illum ſcribere viri duo longè clariſſimi, Coloniæ Agrippinę pręclara lumina, Iohãnes Gropperus deſignatus Cardinalis, & Eberhardus Billicus Carmelitanus Prouincialis, ſi & Sleidano & ipſis vita prolixior cõtigiſſet. Nemo me putet

Sledanus peſte moritur.

hominis illius odio ſæpiùs illum perſtringere. Mihi ille nec de facie vnquàm notus fuit. Mendacia & errores tetros illius deteſtor. Multi, immò plurimi nôrunt Iulium Pflugium Numburgenſem Epiſcopum, quo ob multam ætatem nemo ferè meliùs nouerat res Imperij. Is Sleidani Commentarios volebat ſibi à quodam mihi notiſſimo, qui tum in eius aula verſabatur, legi. Porrò verò inter legendum, cùm aduerteret res ipſi notas mala fide à Sleidano narrari, ſæpiùs exclamabat: Ibì nebulo ille ſceleratè mentitur. Quin & Carolus V. integerrimus & potentiſſimus Imperator, cùm ipſi quoquè legerentur Cōmentarij Sleidani, itidèm ſubindè exclamabat: Nebulo ille mentitur, nebulo ille mentitur. Et ſanè datum erat ab eodem Imperatore negociū cuidam, vt comitiorum acta ob Sleidani mendacia confutanda ſyncerè excuderentur: ſed neſcio quo caſu res illa impedita fuit, & omnia in Hiſpanias transferri iuſſa ferūtur. Certè hæretico homini nūquàm tutò credi poteſt.

Dauidis Georgij hiſtoria.

Hoc anno obijt Baſileæ Dauid Georgius, peſtilentiſſimus hęreticus, cuius ſuprà mentio facta eſt. Fertur is Delphis apud Batauos ortus. Porrò cùm Cæſar in inferiori Germania eius dogmata perſequeretur acerrimè, Baſileam ſe contulit Calendis Aprilis, anno ſalutis 1544. cum aliquot comitibus. Ibì ciuitatis ſtatu diligenter explorato, queſtus de ſuis calamitatibus, quas Euangelij cauſa perferret, à Senatu ſupplex petit, vt Chriſti Ieſu & Euangelij cauſa in ciuitatem cum familia ſatìs ampla recipiatur. Senatus liberaliter reſpondet, & copiam illi facit cum ſuis Baſileam commigrandi. Erat homini corpus quadratum, barba flaua, oculi glauci & micantes, ſermo grauis & ſedatus, totius corporis motus, ſtatus, inceſſus decens, & ad omnem, vt videbatur, probitatem compoſitus. Senatùs accepto reſponſo,

Admittitur Dauid Baſileæ.

ſponſo, octauo Calendas Septembris redit Baſileam cum multa familia, vxore, liberis, clientibus & ſeruis, reliquoque comitatu, & in ciuitatem adſcribuntur. Deindè intra vrbem domum ſibi comparant, extra vrbem arcem & prędia quædam opima emunt, connubia contrahunt, & modis omnibus ità ſe comparant, vt viri boni & religioſi viderentur, nec quiſquam de eis ſiniſtrè ſuſpicaretur. Huiuſmodi artibus id homo verſutus effecit, vt à pleriſque magno in precio haberetur. Hanc autem falſam opinionem augebat magna vis auri, & precioſæ res quas ſecum attulerat, & ex inferiori Germania quotidiè adferebantur: prętereà regalis propè ſplendor & apparatus, ſed cum quadam modeſtia & tranquillitate coniunctus. Habebant in ampla illi familia ſinguli quiq; ſuas functiones, nec quiſquam ſupra vires aut inuitus ad aliquid faciendum cogebatur. Porrò callidus homo non Dauidem Georgium, ſed Johannem à Bruck ſe nominabat, triaque ab illis diligenter curabantur: primùm, nè Dauidis Georgij nomen proderetur: deindè, cuius in patria conditionis fuiſſet: poſtremò, nè dogma ſuum vlli vel Baſileenſi vel Heluetio aperirent. Interìm in Germania inferiore & alijs ſemotis locis, literis, libris, nuncijs ſectam ſuam continenter fouebat, apud Heluetios incredibili ſilentio tegebat. Sed quid humana poſſit verſutia contra conſilium præpotentis Dei? Ex ipſis familiaribus eius de eius doctrina quidam dubitare cœperunt. Ex ijs facilè principem ad ſe vocat, cui alioquì plurimùm cõfideret, nec ſinè ſtomacho ex illo percontatur, cur de re certiſſima dubitare voluërit: an non credat, ſe verum eſſe illum Dauidem à DEO miſſum, vt his extremis temporibus regnum Iſraeliticum reſtituat, Iacobique tabernaculum inſtauret? Sed poſt multam diſputationem iſte manſit in ſententia, & à

Domum & arcem ſibi emit.

Ampla familia.

Mutat ſuũ nomen.

Deficit ab illo quidam coniunctiſſimus.

Dauide illo fertur abalienat⁹, monuiſſe etiam permultos, vt à pernicioſiſſima ſecta quamprimùm diſcederent.

Diuinitùs in eum animaduertitur.

Ad huius admodùm coniuncti viri defectionem acceſſit, quòd è duabus, quas intra vrbem habuit, ædibus altera fulmine tacta eſt: altera, quam in paſcuis magnificè extruxerat, cum precioſa ſupellectile conflagrauit: nec diù pòſt domûs, in qua ipſe habitabat, tabulatum repentè concidit. Omnium verò moleſtiſſimè tuliſſe fertur aduentum cuiuſdam viri grauis ex Germania inferiori, qui Baſileę Dauidem ipſum totamq; eius familiam deſcripſiſſet. Eo percepto nuncio, primùm eius cōiunx morbo correpta moritur, & mox ipſe quoquè excedit è corpore, qui ſe Christo Domino p̄tulerat, & immortalem finxerat. Fuit hoc anno Chriſti 1556. 8. Calendas Septembris. Sepultus eſt honorificè in æde Diui Leonhardi. Eius mors non mediocriter perturbauit diſcipulorum animos, qui eum nūquàm moriturum putârât: nisì quòd homo veteratorius falſa perſuaſione eorum ſuſtentabat ſpem, quòd pollicitus eſſet ſe intra triennium reuicturum, & præſtiturum ea, quę ipſis ampliter promiſiſſet. Poſt obitū eius paulatìm cœpit latēs fraus aperiri, ità vt plerique iam ſentirent eum, qui ſe Iohannem à **Bruck**/ atque etiàm ab arce, quam Baſileæ emerat, Iohannē à **Benningen** falsò appellârat, Dauidem Georgium eſſe ſectæ peſtilentiſſimæ authorem, qui ſe regem & Chriſtū ſceleratiſſimè aſſeruiſſet. Hęc fama permouit Senatum Baſileenſem, vt rem diligentiùs inueſtigandam ſuſciperet. Itaq; 4. Idus Maij anno 1559. (libet enim hìc totam hiſtoriam vnum in locū congerere, nè poſteà ſit neceſsè per partes abſoluere) Dauidis Georgij iam mortui, filij & quotquot in eius erant familia mares, quidam etiàm extra familiam clientes & amici in curiam accerſuntur. Vbì eò venerunt

Moritur impius.

Fit inquiſitio in defunctum.

venerunt omnes, Tribunus plebis, nonnulla pfatus de illorum ſimulatiõe & diſſimulatione, poſteà interrogat, num Iohannes à Bruck ſit proprium hominis defuncti nomẽ, an vnquàm ſiue priuatìm, ſiue publicè docuerit, & quę eius doctrina fuerit. Ibì à nonnullis reſponſum eſt, nullam ipſos propriam habere ſectam: à nonnullis verò, nõ aliam ſe tenere religionem, quàm quæ Baſileæ doceretur. Nec ſe aliud nôſſe viri nomen, quàm Iohannis à Bruck, quod à patria haberet: priuatìm quidem illum non tam docẽdi, quàm adhortandi cauſa quędam inter ſuos dixiſſe, nihil à Baſileenſium concionatorũ dictis diſcrepantia. Erant homines vndecim: cumque hac ratione nihil eſſet cõpertum, iubentur ſecedere, & ſinguli reuocantur, & ſeparatìm interrogant̃. At nec ſic quicquam repertũ eſt. Itaq; iubentur oẽs iſti in carceres abduci, & haberi in vinculis. Mittũtur interìm à Senatu, qui in illorum ædibus ſcripta om̃ia cõquirant, ſi quid fortè indè cognoſci queat. Facta conquiſitione, permulti libri & literæ repertæ, cum ipſius Dauidis ad viuũ picta imagine abſportantur, danturq; Theologis & Iuriſperitis quibuſdam examinãdæ, num quid in ijs ſit diuerſum à religione recepta. Faciunt illi diligenter quod iuſſi erant, & Dauidica ad ſenatũ referunt. Senatus porrò mittit ad eos, qui in vinculis erant, ſeptemuiros rerum capitalium, qui ſeuera primùm interrogatione nihil ab illis impetrant. At tamen cùm quidam nonnihìl titubare viderent̃, accuratiùs inquiritur: & ibì tum quidam fatẽtur, qui ſe Iohannẽ à Bruck dixiſſet, eum eſſe Dauidem Georgium, cuius nomine in Germania inferiore tot eſſent̃ turbæ excitatę. Porrò cùm eis nonnulla doctrinę eius decreta proponerẽtur, fatebantur ſe illam doctrinam nũquàm ex eo audiuiſſe, nec in libris ei⁹ inueniſſe, ſed ſe pr̃sùs eam deteſtari. Quòd ſi tamẽ in aliquo errârint,

Perquiruntur ſcripta illius.

Proditur nomen impij.

vel etiamnùm errḗt, cupere inſtitui rectiùs. Hęc vbì ad Senatum ſeptemuiri retulerunt, miſſi ſunt certi concionatores & theologi, tam ad eos qui in carcere erāt, quàm ad eiuſdem familię fœminas oēs. Vbì ad eos ventum eſt, vno ore tam viri quàm fœminæ reſpondent, ſe deteſtari ea quę ipſis tanquàm Dauidis Georgij inuenta eſſent propoſita, & eam cōplecti fidem, quę Baſileę tradatur. Deindè Senatus Dauidicæ doctrinæ capita quædam Academię & Concionatoribus cēſenda proponit. Om̄es igitur à Rectore Academię conuocanī, veniūt ad Cōcionatores, cunctiq; ea capita dānant. Poſteà Senatꝰ iubet homines è carceribꝰ educi, & ſub certis aliquot cōditionibꝰ dimitti. In ijs cōditionibus etiàm illa fuit, vt Dauidicos libros oēs, ſiue typis excuſos, ſiue manuſcriptos, qui vllo modo Dauidicū fermentū redoleāt, quos apud ſe habeant, mox in curiam apportḗt, nec vllū Batauica lingua ſcriptū librū apud ſe retineant. Hac quidḗ ratiōe poſſent facilè extingui hęreſes oēs, ſi ſic cum omnium damnatorū dogmatum ſcriptis ageret. Sed hanc legem in ſuis ſcriptis non facilè tulerint dogmatiſtæ Zuingliani & eorum ſimiles.

Iudicium in defunctum.

Biduo pòſt Iudices rerum capitalium de Dauidis Georgij cadauere, libris, & reliquis ad eum ꝑtinentibus, in aream productis, extremū iudicium inſtituunt. Inter alia obijciunt, quòd ob eius pernicioſam ſectam multi vtriuſque ſexûs, atque etiàm propria mater eius, in inferiori Germania vita mulctati fuerint. atq; ea cauſa ipſe indè aufugerit, licèt aliud Baſileæ prætexeret. Deindè pronunciant, eius ſcripta omnia flammis exurenda, eius cadauer ſiue oſſa & quicquid reliquum in eius ſepulcro fuerit, effodiēdum, extra portam in ſupplicij locum, vnà cum libris & imagine eius ad viuum picta, à carnifice trahendum, illicq; ſimul omnia in cineres redigenda,

ſicut

ſicut cũ ipſo Dauide fieret, ſi ſupereſſet. Porrò bona eius omnia in ærarium publicũ inferẽda. Poſtremò, ſi quis cõtra hoc iudicium quicquã dixerit, fecerit, eadẽ pœna plectendũ. Sic illi⁹ inſani hominis memoria ꝓrsùs abolita eſt. Cùm carnifex cadauer ei⁹ cõburere voluit, priùs illud ità erexit, vt ab omnibus, qui hominẽ nouiſſent viuũ, facilè agnoſceret. Nam ſatìs adhuc integrũ erat, p̃ſertim flaua barba. Erat aũt hoc modo ornatus: In capite villoſum è ſerico pileũ purpura ſuffultũ habebat, & è roſmarino corollã: caput puluini nõ ignobiles fulciebant: ipſe vndulata toga, quod camelotũ vocãt, veſtit⁹, ac ſindone mũda inuolutus: Sic enim hęredes eum ſepeliendũ curauerant. Combuſtus eſt aũt cum ſcriptis ſuis corã maxima hominũ frequentia. Fuit ille Dauid magno vir ingenio, (licèt patre, vt aiũt, ludione natus, & ipſe in prima ętate pingẽdi vitri artẽ ſit ſecutus) ſed malo prauoq;, quod ex plurimis eius libris, Hollãdica lingua cõpoſitis, poteſt animaduerti. Linguæ Latinæ & omniũ aliarũ, nisì patriæ, rudis fuit. Eius autem doctrina multos continet execrabiles errores, è quibus paucos huc adſcribã: Auſus eſt ſcribere, omnẽ doctrinam Moſeos, prophetarum, ipſius Chriſti, & apoſtolorum ac diſcipulorum eſſe imperfectã, & inutilẽ ad abſolutam conſequendam felicitatem, atq; in eum tantùm vſum traditam, vt homines quaſi pueros ad hoc vſq; tẽpus coërceret: ſuam verò doctrinam eſſe perfectam, & quæ hominem beare queat. Aſſeruit ſe verum eſſe Meſſiam, patris chariſſimum filium, non ex carne, ſed ſpiritu ſancto natum: ſe reſtauraturum domum Iſraëlis, verosq; Leui filios, & verum Dei tabernaculum, idq; non cruce, vel morte, aut rebus aduerſis, vt alter Chriſtus, ſed clementia, & ſpiritûs Chriſti, qui ipſi à patre ſit dat⁹, amore & gratia. Se dixit habere poteſtatem ſoluendi peccata, & remittendi

Cadauer vt ſepultum fuerit.

Exuritur cadauer & ſcripta eius.

Impia eius dogmata.

&

& retinendi, ſeque in extremo die totum mundum iudicaturũ: ſe maiorem eſſe Ieſu Chriſto, quòd hic ex muliere in carnem natus ſit, ſe verò è Spirituſancto cæleſtem Chriſtum natũ & vnctum. Multa alia abſurda nimìs & impia ſcripſit homo perdit⁹, & tamen hæc omnia conatus eſt adſtruere ſentẽtijs ſcripturæ diuinæ. Ità nullus ferè eſt tam ſceleſtus & abominandus hæreticus, qui nõ iactitet Dei verbum. Cur igitur tandèm nõ cauent ſibi homines ab iſtis noui Euangelij in tot ſectas diſtracti p̃conibus, ſub prætextu puræ doctrinæ & verbi DEI & ſynceri Euangelij horrendos in orbem errores inuehentibus, & innumeros in tartara abducentibus? Obitèr autem obſeruãda eſt ſeueritas iudicij, quo cadauer hominis impij & eius imago flammis addicta ſunt, idemque ſupplicium intentatum ijs, qui quippiam cõtra hoc iudicium dixiſſent, feciſſent. Nos quidẽ, qui Catholici Deo fauẽte ſumus, ſatìs nouimus iurè animaduerti grauiter in hæreticos. At tamẽ cùm Pontifex & Catholici magiſtratus id faciunt, quàm bellè audiant apud ſectarios, ſcripta eorum probãt. Scilicèt cùm Zuingliani vel Luterani, aut alij id genus homines puniunt hæreticos, in virtute & laude ponendum eſt: cùm Catholici, in vitio & vituperatione. In Anglia, vt mox dicam, cremata ſunt cadauera Buceri & Fagij. Id indigniſſimè ferunt Foxus & eius complices. Sed rectiùs illi ſtomacharẽtur in Geneuẽſes ſuos, apud quos traditur ante annos nõ admodùm multos cadauer cuiuſdam, qui ritu catholico ſacramenta ſibi miniſtrari petiêrat, in crucẽ actum. Omnia licent præconibus euangelicis, Pontifici & catholicis nihil licet. Vna eademq; res cùm fit à Lutero, Zuinglio, Caluino, vel eorum ſimilibus, purum putum euangelion eſt & eximia virtus: cùm fit à Pontifice aut catholicis, facinus eſt Antichriſtianum, impium, execrabile.

Cadauer in crucẽ actũ Geneuæ.

An-

ANno 1557. octauo die Ianuarij mortuus eſt Albertus Brandeburgicus, qui intra paucos annos mirabiliter afflixit Germaniam. Primò cum Mauritio perſecutus eſt Cæſarem, indè Noribergenſes, quos maximis affecit damnis, & Epiſcopos Herbipolenſem atque Bambergenſem. Poſteà à Gallo rursùs defecit ad Cęſarem, cęſis multis Gallis & capto egregio Gallorum duce Aumalio. Deindè cum Mauritio acerrimè conflixit, in quo multa Germanorum millia periêrunt vna die, & Mauritius ipſe cum duobus Henrici Brunſuicenſis principis filijs, multiq́ue comites. Nisì Deus maturè eum abſtuliſſet, putatur maiora fuiſſe moliturus. Per id genus homines ſolet DEVS interdùm caſtigare peccata mortalium, quemadmodùm veteres narrant hiſtorię, Attilam Hunorum crudeliſſimum tyrannum ſe appellâſſe flagellum Dei, quo ſcilicet hominũ ſcelera corriperentur. Obijt Albertus anno ætatis ſuæ 35. *Mors Alberti Brandeburgici.*

Moritur etiàm Bona Sfortia, huius, qui nũc apud Polonos rerũ potítur, Sigiſmundi regis mater, cùm antè ſeſe Barium in Apuliã, relicto Poloniæ regno, in quod ſensìm teterrimæ hæreſes irrepere cœperunt, contuliſſet.

Die 21. Februarij in Anglia combuſta ſunt cadauera Martini Buceri & Pauli Fagij, & templum, vbì condita fuerant, more Chriſtiano expiatum, & denuò conſecratũ eſt. Et quidni Catholici ſic tractét damnatorum dogmatum aſſertores, quandò idem, vt ſuprà dictum eſt, Dauidi Georgio fecêre Baſileenſes? Nihil debet Chriſtianis commercij eſſe cum damnatis hæreticis, ne in ſepultura quidem. Olìm D. Iohannes Apoſtolus, (quemadmodùm Irenæus martyr ex Polycarpo eiuſdẽ Apoſtoli diſcipulo ſe accepiſſe teſtatur lib. 3. cap. 3. contra hæreſes) cùm *Cadauera Buceri & Fagij exuruntur.*

bal-

balneo eum vti oporteret, atque in eo Cerinthum hæreticum cerneret, quanta potuit celeritate indè ſe proripuit non lotus: Fugiamus, inquiens, nè balneum cõcidat, in quo veritatis inimicus Cerinthus lauat. Videat, qui volet, Hiſtoriã Nicephori Eccleſiaſticam lib.3. Cap.14.

Liberalitas Philippi regis. Eodem ferè tẽpore, cùm fames & inedia Germaniam inferiorem premeret, Rex Philippus, paternæ pietatis æmulator, aliundè curauit frumẽta apportari in vſum multorum, & idemipſe ſupra tria millia pauperum ſuis ſumptibus in ea fame aluiſſe dicitur.

Hoc tẽpore recruduit bellũ inter Galliæ & Hiſpaniæ reges. Anno ſuperiori orta erat contentio q̃dam inter Pontificem & Philippum regem. Iamque dux Albanus nomine Philippi multo cõſcripto milite, non pauca in Italia loca & in ijs oſtia Tiberina occupauerat. Ea res multam Romanis trepidationẽ attulit. Erant tum induciæ inter Galliæ & Hiſpaniȩ reges. At Gallus opem laturus Pontifici, duo millia peditum Romam miſit, qui iunĉti Põtificis copijs, ad magnam annonæ inopiam Philippi exercitũ adegerunt. Porrò hoc anno 57. Gallus inuaſurus Neapolim & Mediolanum tentaturus, Guiſium in Italiam miſit cum 12. millibus peditum & 2. millibus equitum, qui in itinere nonnihil laceſſiti à Valentiȩ vrbis incolis, eam hoſtiliter expugnârunt, præſidiumque firmiſſimum impoſuerunt. Ea vrbs fœderata erat regi Philippo. *Galli in Italiam.* Eodem verò tempore alius Galli exercit⁹ Arteſiam vexabat, adeò vt circa Epiphaniam alieniſſimo anni tempore Duacum fruſtrà tentârint, Lenſam autem vrbem vi ceperint, multa præda abſportata & oppido inflammato. Ità quinquennales induciæ, vix integro ſeruatæ anno, reſciſſæ ſunt, & ſæuiſſimum deintegrò bellum exarſit. Verùm interìm dum Galli exercitus hæret in

Italia

Italia, Philippus Hiſpaniarum rex inſigni potitur victoria apud D. Quintinum Galliæ oppidum. Miſerat Philippus Philibertnm Sabaudiæ principem cum inſtructo exercitu, qui in hoſtium terras irruens, tandèm deimprouisò ad oppidum D. Quintini deflectit, caſtraque illic figit, vrbemq; obſidet. Galliæ rex eò mittit Annam Mommorantium Coneſtablium cum trigintaduobus ſignis peditum Germanorum, duce Reingrauio, & vigintiduobus ſignis peditum Gallorum, & quinq; (vel vt alijs placet) quatuor millibus equitum, cum quatuordecim maioribus tormentis. Eos Mommorantius iubet hoſtem leuibus prælijs diſtinere, ipſe interìm in oppidum conatur aliméta inuehere. Verùm Philibertus Princeps, quem Philippus rex ſuis copijs præfecerat, ad eos contendit. Erant in eius exercitu, præter alios, equitum Germanorum circiter decem millia, quorũ ſinguli pręter haſtas & gladios, quatuor aut quinque vel plures etiã ſclopetos, rotulæ circumactu ignem concipientes, geſtabant. Hi vnà cum alijs in Gallos irruunt. Galli, equitatûs tanti impetum non ferentes, in fugam vertuntur: pedites, turbatis ordinibus, à Philippicis cęduntur, plurimi capiũtur, reliqui abiectis armis ſeſe dedũt. Captiuorum ingens fuit numerus, & in ijs multorum principum & nobiliũ. Coneſtablius ipſe captus eſt vnà cum filio ſuo. Captiui omnes ad Philippum regem, qui nondùm in caſtra venerat, perducti ſunt. Signa militaria Gallorum ferè omnia atq; torméta bellica capta ſunt, & ingentia ſpolia reportata. De exercitu Philippi vix quinquaginta eo in certamine perijſſe putantur. Incidit hæc memorabilis victoria in decimum Auguſti menſis diem. Aliquot pòſt diebus Philippus rex venit in caſtra, & quòd ſe dédere nollét Galli, qui in S. Quintini oppido erãt, vrbs ipſa validè oppugnata, & die xxvj. Auguſti, vi expugnata

Victoria Philippi ad S. Quintinũ

Copiæ Gallorum.

Exercitus Philippi.

Capti Galli

Oppidũ S. Quintini direptum.

gnata & direpta eſt. In ipſa vrbe captus eſt Amiralius Franciȩ, cum multis alijs nobilibus. Non eſt hîc prætermittenda inſignis pietas regis Philippi. Ante ipſam vrbis expugnationem præconis voce dixit, nè Sacramenta & ſacra milites prophanent, nè quid in reliquias ſancti martyris Quintini, quæ illic reuerenter aſſeruabantur, committant, nè ſacerdotes iniuria afficiant, vt parcant ſenibus, cœnobitas & virgines Deo ſacratas nè lædant. Ex ipſa deindè vrbe imbellem turbam curribus per media caſtra in Gallias duci iubet, Germanos milites eo bello victos in gratiam recipit, adhibitiſque contra vim cuſtodibus, in patriam reduci curat, ſingulis aureis in ſingulos pro viatico diſtributis. Porrò victoria parta ingentes Deo gratias egit. Capto S. Quintini oppido, arces aliquot proximȩ Han & Caſtelletum victori Philippo regi cedunt. Erat tum Franciæ rex in non mediocri trepidatione, coactuſque eſt ſuos ex Italia reuocare, & nouum repentè conſcribere militem.

Pietas Philippi.

Vt autem eſt hæreticorum in omnem occaſionem mirabiliter intenta verſutia, dum ſic bella feruent in Gallia, & rex alijs negocijs diſtenditur, ipſi ſua agunt clàm conuenticula, & ſpargunt in illo Chriſtianiſſimo regno peſtilentiſſima Caluinianæ impietatis dogmata. Die 5. Septembris ſummo manè in cuiuſdam priuati hominis ædibus, qui tunc procùl aberat, Lutetiæ depræhenduntur permulti viri & fœminæ, qui illuc ad concionem nouorum dogmatum conueniſſe dicebãtur, & ferè omnes in vincula conijciuntur, demptis illis, qui nocturnis freti tenebris, fuga dilapſi erant.

Caluini fermento Gallia corrumpitur.

Capiuntur Caluiniſtæ.

Initio huius anni Iohannes à Lasko Polonus Sacramentarius, ſcripto edito conatus eſt teſtatum facere, Zuinglianum dogma nõ diſcrepare ab Auguſtana Confeſſione. Philippus Melanchthon eã Cõ-

feſſio

feſſionem ſubindè mutauit:& tandèm etiàm Zuin-glianis feneſtram.qua in eã irreperent,aperuit,cùm alioquì etiàm teſtatus eſſet de cœna Domini magìs ſibi placere Zuinglij quàm Luteri doctrinã: immò etiàm conqueſtus eſt quandoquè de Luteri tyrannide,quam diù paſſus eſſet. At prima Confeſſionis Auguſtanæ editio,quã Cæſari Auguſtæ Proteſtantes exhibuêre anno 1530.nulla ratione admittit dogma Sacramentarium.

Mutata crebrò cõfeſſio Auguſtana.

Porrò ex Anglia profugi Zuingliani,qui Embdę nidulum obtinuerant, libellum edunt ſancti Chriſti martyris & reuerendi patris Thomæ Cranmeri Archiepiſcopi Cantuarienſis, quem regina Angliæ Maria ob impiam hæreſim vita mulctârat. Sic enim viſum eſt illis profugis ornare hominem impium, non Chriſti, ſed ſatanæ martyrẽ, pſeudoepiſcopũ, non Archiepiſcopum.Et quid non audent iſti? Inuenti ſunt olìm hæretici, qui & Cain & Iudam venerarentur,quin & Core,Dathan & Abiron & Sodomitas colerent. Tanta eſt hæreticorum inſania. Crãmerus hic à Reginaldo Polo diligenter admonitus fuit, vt ad ſanitatem rediret, cumq; eius reſipiſcentię ſpes non modica initiò apparéret,Polus à regina Maria veniam impetrauit homini, licèt ea non religionis duntaxàt, ſed etiàm ſua cauſa meritò illi eſſet infenſa.Verùm poſteà animaduerſa eius ſimulatione, ad quam fictus eſſe videbatur, & qua omnibus in rebus tota vita, vt grauis quidã vir ſcripſit, vſus ſemper fuerat,flammis abſumptus eſt. Et is quidem ex Catholico primùm Luteranus, mox ex Luterano factus fuerat Zuinglianus,homo incõſtantiſſimus, quem oblata quælibet vitę ſpes faciliмè immutaret.

Hæreticorũ ſtultitia.

Atquì Ioachimus Vueſtphalus Luteranus Epiſtolam edit contra Caluini conuicia: breuem quoquè reſponſionem ad ſcriptum Iohãnis à Lasko, in qua oſten-

Vueſtphal⁹ cõtra Zuinglianos.

oſtendit Ioannem à Lasko cum ſuis à Confeſſione Auguſtana in cœna Domini diſſentire, etiamſi aliud callidè ſimulet. Idem Vueſtphalus Cõfeſſiones Ecclesiarum Saxonicarum collegit, & in libellum redactas edi curauit cõtra Caluinum. Et quanuìs Ecclesiæ Saxonicæ ſtrenuè defendunt & mordicùs retinent ſanctiſſimi patris ſui Luteri doctrinam, tamẽ libellus, quo earum confeſſiones cõtinebantur, diuerſis compræhenſę Epiſtolis, à Zuinglianis, ò rem indignam, per iocum dictus eſt Epiſtolę obſcurorũ virorum. Itáne etiàm Luterani iam obſcuri vocantur, & quidem à ſymmyſtis Zuinglianis, cùm apud eos orta ſit mũdo noui Euãgelij lux? Iuſtus es Domine, & rectum iudicium tuum. Qui Ecclesiã tuam, quæ nõ nisì vna eſt, & ſola rectè Catholica dicitur, ſibi irridendam & lacerandam ſumpſerunt, iurè ſe inuicèm irrident & lacerant, & omnibus cordatis hominibus irridendos propinant.

Zuingliani rident Luteranos.

Pſalm. 118.

Menſe Auguſto Caluinus librum euulgat hoc titulo: *Vltima admonitio ad Ioachimũ Vueſtphalum, cui nisì obtemperet, eo loco poſthàc habẽdus erit, quo pertinaces hæreticos haberi iubet Paulus.* Refutat etiàm hoc ſcripto, vt titulus habet, ſuperbas Magdeburgenſiũ & aliorum cenſuras, quibus cælum & terram obruere conati ſunt. Sic iſti Euangelici fratres omnibus oſtendunt, quid ex mutuis aliorum de alijs iudicijs ſentire de ipſis debeant: atque vtinàm puderet nos cęcitatis noſtrę, quòd nolum⁹ vel ſerò animaduertere, quàm miſerè nobis imponãt ſub puræ doctrinę prętextu infauſti tenebriones iſti. Romanus Pótifex cùm iſtos hęreſeos damnat, cẽſuram eius contemnimus, & tamen illi ipſi inuicèm ſe condemnãt & hæreticos vocant, idque tãtum pondus habet, v[t] hoc nomine & Luterani Zuinglianos, & Zuingliani Luteranos ferre nequeant.

Caluini ſcriptum contra Vueſtphalum.

Menſe Septembri Martinus Micronius ſacramẽ[n]ta[...]

Zuinglia-

tarius Apologeticum ſcriptũ euulgat, quo partim Vueſtphalum, partim Suerinẽſes miniſtros Luteranos confutat,& ſuos ſymmyſtas tuetur. At rursùs Paulus Eizenus, Eccleſię Hamburgenſis ſuperintendens, ſcribit defenſionem verę doctrinę de Cœna, nempè Luteranę. Eo conſilio ſe ſcripſiſſe dicit, vt contradicentibus veritati Dei, & multas ſimplices animas ſuis impoſturis in perditionem ſeducẽtibus reſiſtat: manifeſtè Zuinglianos indicans. Nam & eadem ferè habet, quæ Vueſtphalus & Timannus iam antè cõtra eos attulerant. Et quidem impoſtores & ſeductores eos vocat. Porrò quidã Adamus Chriſtianus (appáret nomẽ eſſe fictitium) libellum edit, quo ſarciendæ inter Euangelicos concordiæ viam oſtendere molítur: ſed oleum & operam perdit. Inter ſuperbos enim ſemper ſunt iurgia. Nolunt iſti à Chriſto diſcere, mites eſſe & humiles corde. Putabat forſan Caluin9, ſe ſua poſtrema terribili admonitione Vueſtphalum proſtrauiſſe penitùs: ſed eccè tibi nouũ Vueſtphalus librum cudit hac inſcriptione: *Iuſta defenſio aduersùs inſignia mẽdacia* Ioannis à La-*sko &c.* Librum dedicat Francofordienſi Senatui, hortaturque vehementer, nè Zuinglianos foueant: nec dubitat inexpiabili (ſi in Caluini foro diſceptetur) blaſphemia eos Zuinglianos, q ſupremo ſupplicio affecti ſunt, martyres diaboli dicere. Vſq; adeò nihil commouit Caluinus ſua admonitione Vueſtphalum.

nus contra Luteranos.

Luteranus cõtra Zuinglianos.

Prou. 13.

Matth. 11.

Vueſtphal9 contra Laskum.

Hoc anno colloquium indictum eſt Vuormatiæ inter Catholicos & Luteranos. Accidit ibì quiddã longè fœdiſſimũ, quod operæprecium ſit ad poſteritatis notitiam tranſmittere. Erant Euangelicarum partiũ duodecim theologi. Ab his Catholici theologi petiẽrunt, quãdoquidem multijuges Sectę ſub Auguſtana Confeſſione ſe compræhendi volunt, quæ tamen etiàm in maximis rebus inter ſe diſſide-

Colloquium Vuormatienſe.

ant,vt tamē declarare velint,quas ipſi ſectas Auguſtanę Confeſſioni vel cōſentaneas vel diſſentaneas, ſtatuant.Nam decretum erat,inter eos ſolos colloquium habendum, qui eſſent vel religionis veteris vel Auguſtanę Confeſſionis,excluſis reliquis ſectis omnibus.Ibì in diem vſque decimumſextnm certatum eſt inter Euangelicos theologos,nec tamen res componi potuit,quòd alij ex ijs Sectas quaſdā,tanquàm à Cōfeſſione Auguſtana diſcrepantes excluderent & damnarent,alij retinendas, eiſq; parcendum cenſerent.Ea cōtentio & altercatio eouſq; progreſſa eſt, vt ex duodecim quinque reiecti ſint,nec eos deincèps Collegarū & ſymmyſtarū loco habere voluërint reliqui ſeptē.Itaq; quinq; illi à ſuis ſocijs excōmunicati, relicto Colloquio, domū abiêrūt. Erat expectatio magna alicuius inter Catholicos & Euangelicos cōciliandæ cōcordię, ſed ea vſqueadeò iniri nō potuit, vt ipſi Euangelici in duas ppemodùm æquales partes turpiſſimè diſſecti,Catholicis non immeritò dubitationē attulerint,vtra pars Cōfeſſionem Auguſtanam ſequatur. Nec leuibus de rebus iſti Euangelici theologi inter ſe rixabantur, ſed de præcipuis capitibus: putà,De libero arbitrio,De Iuſtificatione,De Operibus,De Sacramentis,præſertim de Euchariſtia. Et certè quinque illi excluſi theologi literas ſigillis ſuis munitas noſtris theologis tradidêre,quibus teſtantur,omniua rias hactenùs ſectas & corruptelas irrepſiſſe,& carū authores Confeſſioni Auguſtanæ ſe immiſcuiſſe,& ſub Auguſtanæ Confeſſionis prætextu, tanquàm eiuſmodi hæreſes illi conſentaneæ ſint, eas defendere voluiſſe, &c. Quandò verò ipſi quinque eas à Confeſſione Auguſtana excludere & ſpecificè condemnare voluerint,à ſuis reliquis ſeptem Collegis & ſocijs ex eorum cōſortio extruſos eſſe &c. Itaq iſtis ità inter ſe diſtractis, & quòd à ſeptē reliquis

qu

Mira inter Euangelicos cōcertatio.

Reijciuntur quinq; Luterani.

Nota literas 5.excluſorum.

qui Vuormatiæ remanſerant, nunquàm impetrari potuit, vt multiplices ſectas à Cõfeſſione Auguſtana ſpecificè ſepararent atque damnarent, nè fruſtrà cum Euãgelicis Colloquij labor omnis inſumeretur, neceſſariò hac vice Colloquium intermitti & ſuſpẽdi oportuit. Prodiērũt poſteà ſcripta acerbiſſima, præſertim Nicolai Amſdorffij & Nicolai Galli, quibus mirabiliter lacerãt illos ſeptem, qui alios quinque reiecerunt. Inter alia ſic habet Amſdorffius in libello, cui titulum fecit, Publica Confeſſio puræ doctrinæ Euangelij, & cõfutatio pręſentium Suermerorũ: Brẽtius, inquit, & Adiaphoriſtę (Philippum Melanchthonem & ſocios intellige) iam in Colloquio Vuormatienſi Zuingliũ & Oſiandrum, ob linguarum & artium inſignem peritiam, condemnare noluerunt: noſtros autem, qui in colloquiũ illud conſentire recuſârunt, niſì illi damnarentur, ſannis & cõtumelijs laceratos, è Colloquio excluſerunt & abire compulerunt. Nos Zuinglianam & Oſiandrinam hęreſes tranquilla cõſcientia amplecti nõ poſſumus. Et quãuìs Theologi, qui in Vuormatiẽſi colloquio poſt noſtrorũ diſceſſum permãſêre, publicè editis ſcriptis teſtati ſint, ſe ab Auguſtana Confeſſione nolle diſcedere, re tamẽ ipſa diuerſum planè faciunt. Cùm enim Zuinglianos & Oſiandrinos execrari nolint, nõ poſſunt Auguſtanæ Cõfeſſioni adhęrere, &c. Poſteà nominatìm ſex damnat Sectas ac diris deuouet, quę tamen ferè oẽs ad Auguſtanam Confeſſionem ſe referunt. Nicolaus Gallus præco Ratisbonenſis, in ſuis Theſibus & Hypotypoſibus inter cætera diſertis verbis ità ſcribit: Non ſunt leues inter nos (Euangelicos) cõcertationes, nec de rebus leuibus, ſed de ſublimib⁹ doctrinæ Chriſtianæ articulis, de Lege & Euangelio, de Iuſtificatione & bonis operibus, de Sacramentis & vſu Cęremoniarum: nec vlla ratione componi &

Luterani in Luteranos debacchantur.

Nota.

Nõ leuibus de rebus cõflictantur Euangelici.

tranſigi poſſunt &c. Sic nimirùm iſti ſcribũt, & verum eos hac in parte ſcribere, cùm alia multa, tum pręſentis anni Colloquium declarat. Quarè verò permittit Deus iſtorum pudẽdos errores & priuatas atque ab animi cæca arrogantia profectas opiniones in eiuſmodi fœda abire diſſidia & implacabiles animorum diſſenſiones ac acerbitates, niſì vt vel manibus ac pedibus tandèm palpare poſſimus, ab iſtis hominibus non verbi Dei veritatem, quæ ſemper vna eſt & vbiquè ſuî ſimilis, ſed ſub prætextu verbi Dei, mẽdacium (quod varium ſemper eſt & inconſtans ac multiplex, & ſubindè in alias atq; alias formas trãsformatur) miſeris mortalibus obtrudi, & tam multos horrendos errores in orbem noſtrum ìnuehi? Qui iſthuc non videt, planè cæcus eſt & excors: & cui nõ dolet tot animarum, quæ his erroribus implicantur, ſempiterna apud inferos damnatio, is dignus non eſt qui Chriſtianus vocetur.

ANno 1558. Hẽricus Gallorum rex, paulò ante non mediocriter afflictus amiſſiõe exercitûs ſui ad S. Quintini vrbẽ, ſuos ex Italia reuócatos cũ alijs recèns conſcriptis, duce Frãciſco Guiſio, mittit contra Philippum. Guiſius primò ità ſe comparat, tanquàm ſit S. Quintini oppidum oppugnaturus. Erat anni tempus longè alieniſſimum: atq; eccè per exploratores certior factus, Caletum non ſatìs firmo Anglorum pręſidio teneri, derepentè cõuerſo itinere, eò cum exercitu contendit, vrbemq; omnium opinìone inexpugnabilem, ſeptimo obſidionis die, hoc eſt, 9. Ianuarij, aut circiter, in regis Gallorum poteſtatẽ redigit, cùm iam annis ducẽtis Angli eã obtinuiſſent. Fuit hoc facinꝰ audax & ꝑpè incredibile, præſertim tam iniquo anni tempore. Mox etiàm Guiennam vi expugnat, caſtellum munitiſſimum, direptumque incendit. Hoc quoquè oppidum

Caletũ expugnant Galli.

Itẽ Guienã.

oppidum Angli ſupra ducentos annos Gallis ereptum poſſederát. Ijs inopinatis victorijs Galli, iam propè conſternati, animos recuperant. Horrendum in modum tormentis diuerberatum fuit Caletum: nec pręſidium militum arci & vrbi impoſitum, eam quam oportuit, pręſtitit in defendẽdo conſtantiã: multumque, amiſſo loco illo munitiſſimo, Angliæ rebus deceſſit. Vrbs ipſa deditione ſub certis conditionibus venit in Gallorũ manus. Eduardus tertius eius nominis Anglorũ rex, anno Chriſti 1346. Caletum vndecim mẽſes obſeſſum, è Philippi ſexti Franciæ regis manibus extorſerat: ſolebantq; dicere Britanniæ reges, donèc Caletum haberẽt, claues Galliæ ſe in cingulo circunferre.

Menſis Februarij die 24. quo die in hanc lucem editus fuit, & anno 1530. Bononiæ à Clemente VII. incredibili ſplẽdore Impij inſignia acceperat, miſſa inſigni legatione ad Principes Electores, q̃ Francofurti cõuenerant, Carolus Cęſar Imperiũ in fratrẽ ſuum regem Ferdinãdum transfert, & vt Septẽuiri id gratũ & ratũ habere velint, orat. Indè 13. Martij die principes electores Ferdinãdo maximi Impij dignitatẽ deferũt, & tãdèm Impator ipſe & Principes oẽs domũ repetũt. Vt in multis alijs, ſic in hoc quoquè facto Caroli V. Cęſaris lõgè optimi ſumma apparuit modeſtia & humilitas, qui ſua ſponte ſe Imperio abdicârit, cùm interìm non deeſſent, qui illi ambitionẽ & regnãdi libidinẽ improperarent. Vtinàm digni eſſem⁹ multos tales habere Imperatores. Deincèps, priuat⁹ in multa pace vixit aliquot mẽſes optim⁹ Princeps, quod etſi miſerũ & ingloriũ videt̃ pleriſq; huic mundo deditis, vt iam antè dixi, tamẽ ſpontè renunciâſſe tanto Imperio & omnibus quæ ſunt huius mundi, inprimìs glorioſum & multa laude ac prędicatione digniſſimum eſt. Non enim debemus nos, qui Chriſtiana religione initiati ſumus, id

Carolus V. Imperio ſe abdicat.

id genus in rebus hominum ethnicorum, aut etiàm huic mundo nimìs deditorum opinione duci, ſed oculos habere defixos in Chriſtum verũ Deum ac Dominum noſtrum, qui cùm in forma Dei eſſet, nõ rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens.

Phil. 2.

Huius anni initio Vueſtphalus, minimè Caluino ceſſurus, aliquot ſcriptis Apologeticis fœdiſſimas, vt ipſe ait, Sacramentariorum calumnias diluit, & Luteri de Euchariſtia doctrinã tuetur. Edidit etiàm Confutationem aliquot enormium mendaciorum Iohannis Caluini, ſequuturæ Apologiæ aduersùs eius furores præmiſſæ, &c. Hic eſt enim eius confutationis titulus. Mox ſecuta eſt Apologia illa ad vltimam Caluini admonitionem. Ioachimus quoquè Magdeburgicus librum euulgauit, de vetere & nouo Chriſto: aitque veterem Chriſtum prædicari à Luteranis, nouum, à Berengario excogitatum, annunciari à Sacramentarijs. Non poſſunt dicere Euangelici hæc eſſe Papiſtica commenta, ſed ſunt purum putum verbum DEI, vt quidem ab vtraque parte iſti miſeri iactare ſolent. Cur igitur tandèm alij alijs nõ cedunt, & hactenùs ſe erràſſe confitentur? Sed hoc non ſinit ſpiritus ille, quo reguntur.

Vueſtphal⁹ in Caluiniſtas, &c.

Nota.

Menſis Aprilis die 16. Melchior Zobel, ex antiqua & nobili familia omnibus charus Princeps & Epiſcopus Herbipolenſis, nefando latrocinio in ipſa vrbe Herbipolenſi & Mœni ponte crudeliter interficitur.

Epiſcopus Herbipolẽ. interficit.

Rex Galliæ duce Guiſio Theonuillam oppidulum munitiſſimũ, multis ſuis deſideratis, expugnat, ſed Lucemburgũ fruſtrà oppugnat. In Theonuillæ expugnatione glande ictus P. Strozza interijt. Eius morte & rex ipſe, & exercitus omnis Gallorũ, & vniuerſa Francia non mediocriter indoluit. nam multis in rebus ſtrenuam Gallię operã nauauerat.

Theonuilla expugnatur

Alius

Alius verò Gallorum exercitus ad Grauelingam à Philippicis partìm deletus, partìm captus eſt. Multa peditum & equitũ vexilla Gallis ablata ſunt: omnes machinæ, quas partìm ex vrbibus nupèr occupatis abſportârant, recuperatæ ſunt: aliquot belli duces, Comites, nobiles, & quinque Gallici ordinis equites capti ſunt. Paulò pòſt Dunckerca vi expugnatur, & Gallorũ ad tria millia cæduntur. Aegmondanus Comes, vir ſtrenuus & bellicę rei peritiſſim9, huius pręlij dux fuit. *Gallorum ſtrages.*

Die 18. Iunij moritur Antonius Colonienſis Archiepiſcopus, è Comitum à Schauuenburg familia, habuitque ſucceſſorem Iohannem Gebhardum è Mansfeldicis Comitibus. *Epiſcopus Colonienſis obit.*

In Hiſpanijs obijt Eleonora Caroli Cæſaris ſoror, Franciæ regina. Eius exequię Lutetię Pariſiorũ diebus 13. & 14. Aprilis in ſummo beatiſſ. Marię virginis templo celebratę ſunt. Et 24. Aprilis Henricus Galliarum rex, Mariam Stuardam Scotię reginam, Franciſco Delphino filio ſuo Pariſijs dat vxorem, nuptijs regia magnificentia celebratis. *Obitus Eleonora.*

Die 21. Septembris, cùm iam aliquot dies acutiſſima febre tertiana laboràſſet, è viuis feliciter exceſſit pijſſimus & celeberrimus Princeps Carolus V. Romanorũ Imperator potẽtiſſimus. Ante mortem in illa ſua optata ſolitudine dies ac noctes precibus ad Deum fundẽdis conſumebat, mundo ſe iam, immò & Deo deincèps in vita hac inutilem dicebat: itaque cupiebat liberari mortali corpuſculo, vt in ęterna vita Deũ perpetìm laudare poſſet. Cùm eſſet in precibus ardentior, ſæpè & valdè piè pro Eccleſiæ concordia Deum orabat, inquiens, *In manus tuas Domine tradidi Eccleſiam tuam.* Sæpè lapſus ſuos publicè ingemiſcens lamentabatur, & toto vitæ ſuæ ſpatio nullum diem ſe dicebat DEI ſeruitio dignè & vt par erat impendiſſe. Crucifixi Seruatoris ima- *Diem ſuum obit Carolus V.* *Precatio eius.*

ginem per multos dies vlnis,oculis, oreq́; complexus,ſeptimo à tranſlato Imperio menſe, præſente Archiepiſcopo Toletano,omnibus Sacramẽtis Eccleſiæ imbutus,maximam vim lachrymarum effundens expirauit, anno ætatis ſuæ 59. Ante mortem poſt ſacram vnctionem, licèt iam antè corpus Domini accepiſſet, iterùm illud ſibi dari petijt, dicens, *In me manes,ego in te maneã.*Sic mortuus eſt pijſſimus & ſempiterna memoria dignus Princeps Carolus V.de quo ob totius Eccleſię ædificationẽ hoc loco viſum eſt breuem hiſtoriam annectere, vt pro multis & maximis eius in Eccleſiam beneficijs,hác qua-lemcunque illi impendamus grati animi ſignificationem,& cognoſcat poſteritas omnis,qualem noſtra ætas,alioquì lõgè calamitoſiſſima ob hęreſum & nouorum dogmatum prodigioſam fertilitatem, habuerit Imperatorem.

Hiſtoria Caroli V.optimi & religioſiſſimi.

Et quidẽ,vt iam initiò dictum eſt,natus eſt Gan-daui,idq́; anno ſeculari,anno Iubileo, anno gratię Nimìs eſſet longum,om̃ia ſingulatìm perſequi,qu[æ] in huius Principis tota vita viri grauiſſimi obſeruâ[runt.] Porrò verò ſingulari quadam Numinis prouidentia hunc Principem orbi labenti datum,dubi-tari non poteſt.In eum enim ſtatum,cùm ille ad Im-perium prouectus eſt,iam res Chriſtianę in Germa-nia reciderant,vt nisì tãta ille & authoritate,& po-tentia & Numinis indubitato perpetuoque fauor[e] præditus Imperij habenas accepiſſet, de German[ia] propemodùm deſperãdum fuerit,prę ſertim in die[s] magìs ac magìs increſcentibus ſectis & erroribus atque Turcis eam ob cauſam Germaniæ extrem[um] minitantibus.Poſtquàm enim in Germania mutat[a] eſt priſca & auita religio, vires quoquè German[iæ] labefactatę ſunt,& multa Imperio detraxerũt Tur-cæ,Moſcouitæ,& plerique alij, idq́uè paruo nego-cio,ob animorum diſſenſiones, quas noua religi[o] pep[erit]

peperit. Statìm poſt natum Carolum multa omni in re prȩclara hominũ ingenia extitêre: multos Italia, Germania, Gallia, Hiſpania, Britãnia, Sarmatia, Hungaria doctiſſimos viros protulit: poteratq; eo nomine hoc ſeculum longè feliciſſimum videri, ſi non pleriq; ſuis ingenijs in Dei contumeliam abuti voluiſſent.

Quòd ad corpus Caroli attinet, erat illi cutis cãdida, capillus flauus, oculi glauci, & pæti, in quibus cum ſumma grauitate mira inerat amabilitas: genæ ſucculentæ, brachia & femora carnoſa, venter ſubactus, rotundum, neruoſum & compactum tergum, graciles ſuræ, naſus aquilinus, labra rubricãtia, lata, craſſa: pedes, manus, auriculæ breues: digiti vtrinq; longiores, neruoſum collum, humeri lati, pectus latum & frons lata, vultus ſerenus, placidus, mitis: ſtatura media. Atque hanc corporis formam vſq; ad annum ȩtatis quadrageſimum incolumem retinuit, multa omnium admiratione. Patrem habuit Philippum Auſtriacum, regem Caſtellæ & Legionis: matrem Iohannam, filiam Ferdinandi & Elizabethæ Catholicorum regum Caſtellæ & Aragoniæ. Philippi pater fuit Maximilianus Cæſar, Maximiliani Fridericus tertius, Friderici Erneſtus, Erneſti Leopoldus, Leopoldi Albertus, Alberti Albertus Romanorum rex, & huius pater Rudolphus, ȩquè Romanorum rex.

Cæſaris forma externa

Genus Caroli V.

Ingenio fuit Carolus V. humano, miti, candido, diſciplinarum capeſſendarum auido, taciturno, tractabili, pio, pietatis maximè ſtudioſo, clemente, honeſto, magnanimo, forti, recõciliabili, multùm amicitiæ appetente, vindictæ non cupido, liberali, largo, amabili, dulci, verſatili, prudente, ſapiente, prouido, cunctabundo, nõ prȩcipiti, nõ effreni, modeſto, moderato, æquo, iuſto, bono, veraci, triſtitiæ & grauitati magìs q̃ leuitati aut lætitiæ dedito, raro hilari,

Ingenium.

hilari, ſemper conſtante atque tranquillo, vbiquè ſuî ſimili, nuſquàm & nũquàm diſſimili, aut ſuî immemore.

Educatio. Mechliniæ à puero educatus eſt apud Margaretam Maximiliani Cęſaris filiam. Primam eius pueritiam gubernauit Pótifex Biſontinus Vergiacus Sequanus, vir grauis, & poſt hũc Guilielmus à Croia Marchio Ariſcotiæ. Porrò Maximilianus Cæſar, Caroli auus & tutor, cupiens eum optimis & literis & moribus imbui, Adrianum Florentium Vltraiectinum, virum grauem & eximiũ theologũ, ei præceptorem adhibuit. *Adrianus Florentius Caroli præceptor.* Adrianus Caroli ingenio benè perſpecto, nihil ſui officij in eo optimè inſtituendo prętermiſit. Carolus verò, optimę indolis iuuenis, morigerum ſe prębuit prõptiſſimè, & lectioni, ſcriptioni, alijſque literarijs exercitationibus grauiter incubuit. *Guilielmus à Croia.* Guilielmus à Croia Marchio, rebus militaribus, luctationi, iaculationi quæ fit arcu, equitationi, ſaltationi, armorum vſui & venationi operã dare eum permittebat. In omnibus facilè ſuperabat commilitones ſuos: nè tamen eos contriſtaret, victoriæ brauium illis impertiebatur. Multa ei quotidiè proponebantur veterum heroum ex ſacris & prophanis hiſtorijs fortia facta, quin & Maximiliani aui paterni & Ferdinandi aui materni bellica facinora: quibus fiebat, vt literarum ſtudia ſensìm refrigeſcerent, præſertim dicente Adriano Florentio, virum principẽ magìs bonos mores, quàm bonos colores complecti debere, eumque iam vltrò pietati deditum, ad ſtudia pietatis amplectenda extimulante. *Adrianus it in Hiſpanias.* Interìm Adrianus legationis nomine abit in Hiſpaniam, & Carolus totum ſe confert ad Rempublicam.

Inauguratur Carolus Belgio. Anno ætatis ſuæ 15. ſui iuris factus, Belgicis ditionibus inauguratus eſt, ſumma cum Belgarum omnium gratulatione, maximis illi exhibitis triumphis idqu

idque non rarò. Deindè magnoperè ſtuduit regum & principum ſibi affinitates, quòd eæ plurimùm faciant ad pacem publicam, conciliare: & primò quidem totum ſe ad Franciſci Gallorum regis amicitiā contulit, qui tum recèns regni titulum obtinuerat. *Conciliat ſibi reges.* Luſitano regi Eleonorā, Daniæ regi Iſabelam, Pannoniæ Mariam ſorores ſuas collocauit. Henricus Angliȩ rex eius materteram Catharinam, Ferdinādi Hiſpaniæ regis filiam, iam ante coniugem acceperat. Anno ætatis ſuæ 17. primò in Angliam, mox in Hiſpaniam nauigat, matrē & regni proceres humaniter & piè tractat, dum regnis Hiſpaniȩ inauguratur. *Abit in Hiſpaniam.* Interìm verò adfertur ad eum de obitu Maximiliani Cȩſaris. Habebat tum ſecum quoſdā principes viros, qui eum cuperent in Imperio ſuccedere maximiliano. At Carolus veritus, nè Franciſcū Galliæ regem, qui putaretur Imperium petiturus, ea re offenderet, ſuam illi mētem aperuit. Franciſcus rex reſpōdit, nihilo magìs ſe offenſum iri, quàm ſi duo vnam virginem expeterent: pergeret bonis auibus, Deum feliciori adfuturum. Itaq; imperium Carolo defertur 19. die menſis Iulij: quæ illi cauſa fuit maturiùs in Germaniā redeundi. *Eligitur in Imperatorē.* Relicto igitur Adriano iam Epiſcopo Dertuſenſi, prȩceptore quondàm ſuo, eique ſumma in Hiſpanijs poteſtate tradita, in Belgium redit, & Aquiſgrani in regē Romanorum coronatur & vngitur. *Coronatur Aquiſgrani.* Eo tempore conſtans inter Carolum & Franciſcum regem pax fuit.

Indè ad Conuentum Vuormatienſem abit anno ætatis ſuæ 21. vbì Luterum damnauit, & graui edicto paci publicæ cōſulere voluit. *Conuentus Vuormatiȩ.* Erant tum Principes quidam in ea ſententia, vt dicerent, Lutero, licèt fide publica Vuormatiam accerſito, non eſſe ſeruandam fidem. At Carolus eum iuſſit in Saxoniam reduci, dicens, Fidem rerum promiſſarū, etiamſi toto mundo exularet, tamen apud ſe cōſiſtere oportere.

tere. In his Comitijs dum eſt Cęſar, bellum ei mo-
Bellum fit Cæſari. uetur in Belgio, in Italia, in Hiſpania. Et ille quidē palàm teſtatus eſt, ſe ad bellum & arma capeſſenda prorsùs inuitum deſcendere: porrò rem omnē Deo cõmittere: ſibi verò id maximè dolere, quòd interìm Turcis in Germaniam via ſterneretur.

Multa per omnē vitam vir mitiſſimus & clementiſſimus bella geſſit ſemper ferè adeò propitio Numine, vt hoſtibus ſuis, ipſiq; adeò potētiſſimo Turcarum principi, ob perpetuam in cõficiendis bellis *Virtus eximia.* felicitatem, terrori fuerit. Fuit autem hoc in illo admirabile, & eximiæ virtutis euidens argumentum, quòd neque tum, cùm rex Gallorum Franciſcus in pugna Ticinenſi captus, neque cùm Clemens Pontifex & Roma ſuperata nunciaretur, vllū dedit lętitiæ ſignum nec publicè nec priuatìm, ſed Deo ſupplicationes ſeptem dierum decreuit: porrò pro Pōtifice ex ſęuiſſimi militis manibus liberādo, dierum quadraginta. Nam certè Pontificem Romanum, vt *Obſeruātia erga Pontificem.* verè Catholicus princeps, ex illa ſumma voluntate ſua non amauit tantùm, ſed coluit etiàm. Itaq; quā primùm militum efferos animos, qui Pontificem obſidebant, pecunia placari iuſſit. Nec diù pòſt Galliæ rex, Italicis quibuſdam illi ſe coniungentibus, Neapolim inuadit: ſed eccè tibi prępotēs Deus abſentis Caroli Cęſaris curam gerēs, fœda lue illas hoſtiles copias adeò attriuit, vt plurima ſanè & peditum & equitum millia Gallus ſe amiſiſſe quereretur. Inter hos autē Chriſtiani orbis inteſtinos motus & bella ciuilia, valdè ſe pius princeps conſolabatur, quòd in nouo orbe ab ipſius pręfectis ſubacto, innumerę gentes Chriſtianam fidem in dies amplecterentur.

In nouo orbe multi reges ſubacti. Et quidem inter cæteros eius pręfectos Ferdinandus Corteſius, in regno Mexicano, & Franciſcus Pizarrus in regno Peruaco, octodecim reges &

prouin-

prouincias totidèm acerrimis pręlijs ſubiugârunt, & Chriſtiana religione initiari curârunt, alijs etiàm eò ſuam operam accommodantibus. Eſt autem hoc notatu dignum, quòd noui orbis incolę Temiſtitani nullis literis ſiue characteribus vtuntur: ſed res geſtas Maiorum, imaginibus quibuſdam auium ac ſtirpium annotârũt: Peruaci autem, chordarum coloribus & nodis. Aiunt cęlum & terram poſt certa ſpatia peritura, & animas immortales rectè & malè factorum pręmium & ſupplicium apud cælites laturas. Porrò ante cęli & terrę interitum Solem priùs & Lunã occubituros, quos interìm pro dijs coluerũt. Credũt quoquè Peruaci carnis reſurrectionem: ſed planè barbarum eſt, quòd eam ob cauſam mariti cum vxoribus & familia magìs chara ſepeliri ſolebant, & quidem eodem momento, eodemq; in loco, vt tanto citiùs ſimul reſurgerent.

Peruacorũ opiniones.

Tot autem hominum millia in illo nouo orbe Carolino (ſic enim vocant) Chriſti fidem complexi ſunt, quãtum eſſe poſſit in hoc veteri orbe noſtro. In ſolo regno Mexicano iampridèm fuêre octoginta ſanctiſſima monaſteria, & in dies plura fiũt. Sunt ibì magni vbiquè populi, multæ & validæ vrbes, pulcherrima ędificia & palatia ex latere & candido quoquè marmore: incredibilis frugum, auri, argenti, æris, & aliorum metallorum copia. Vnica vrbs Mexicana centum viginti millia ædium habet: vicina autem municipia, alia ſeptem, alia quindecim, alia vigieti, alia triginta, alia quadraginta, alia ſexaginta, alia ſeptuaginta domorum millia obtinent: Marchionis Ferdinandi Corteſij palatium ſolùm tanta eſt amplitudine, vt cùm ipſe, & ſenatus Caroli Cęſaris & multi pręfecti & tribuni militares illic omnes laxiſſimè habitarent, ſeptem tamen ducatorum millibus partes ædificij vacuę quotannìs elocarentur.

Multitudo hominum in orbe nouo.

Amplitudo vrbis Mexicanæ.

Palatiũ ampliſsimum.

In regno Peruaco quãta fuerit regum Cuſcouio-rum potentia, antequàm Caroli armis domiti eſ-ſent, vel indè facilè conſtare poteſt, quòd duas illi vias militares è ciuitate Cuſcone in ſeptingentas Leucas direxerant, quarum vna per alpes, altera per valles ducebatur: atque in his vijs ad ſingulas ſepte-nas leucas diuerſoria, quas ipſi tumbas vocabant, conſtituerant, in quibus ſingulis ſemper nudus, ex-armatus, famelicus quadraginta aut ampliùs milliũ hominum exercitus, ſubitò appellẽs, veſtiri, arma-ri, paſci in longum tempus poſſet. Et quidẽ Ataba-liba vltimus Cuſconij rex, qui multos ſub ſe habe-bat reges, Cęſaris Caroli ſubactus armis, ſeptuagin-ta milliones aureorum Carolinorũ, (id eſt, ſeptua-giès dena centena millia aureorum Carolinorum) intra diem ſeptuageſimum ſe ſpoponderat appen-ſurum, ſi libertati ſuæ reſtitueretur. Sed duorum Tribunorum Cęſaris diſſenſione & auaritia factum eſt, vt poſt ſeptiès quadraginta auri vaſa appenſa, morte violenta ablatus ſit, non minima Caroli Cę-ſaris iactura. Miranda quidem ſunt hæc, ſed id mul-to mirabilius, quòd tam opulentæ gentes ſanctè, piè & caſtè Chriſti religionem colunt, quod vtiquè ſinè pręſentiſſimo Numinis fauore & ſummo mira-culo fieri non potuit: vt nos meritò gaudere de-beamus, noſtro æuo gentes ampliſſimas & opulen-tiſſimas, relictis dæmonum cultibus, ad vnius viui & veri DEI cultum traductas eſſe, dum interìm in his Europęi orbis anguſtijs, in mille ſectas diſtracti, ſensìm ad atheiſmum quendam & paganiſmum re-labimur.

Potentia regum Cuſconiorum.

Atabaliba immenſum auri põdus affert.

Eſt hoc quoquè admiratione dignum, quòd ple-riſq; Imperij Mexicani locis coloni & incolæ idio-mate vtuntur eiuſmodi, quod valdè affine & ſimile ſit Flandrico, pręſertim Gandauenſium idiomati. Nec verò ſinè maximo ſudore & multis periculis

Idioma Mexicanorum.

nouu

nouus orbis in Caroli Cęſaris ditionem redactus eſt. Sunt nanq; ibi multę ampliſſimæ ciuitates, multi altiſſimi montes, rupes inacceſſibiles, profundiſſimæ voragines, denſiſſimæ ſyluæ, frequẽtes hominum turbæ, multæ & in terra & in mari horrendæ beluę: ſed hæc omnia, Deo benè fauente, Caroli Cæſaris virtuti & pietati ceſſère, Hiſpano veterano milite nullos pro Cæſare & Chriſti fide propaganda labores recuſante.

In ſolo regno Peruaco quadraginta nouas vrbes Carolus Cęſar exædificari curauit: porrò in regno Mexicano vrbem Mexicum, (in qua, vt diximus, ter quadraginta ſunt millia ampliſſimarum ędium, quã Cortheſius ob ſeditionem totam iuſſerat cõcremari, auguſtiſſimè totam nouam ædificari voluit, vndè etiàm Palatium Caroli vocatur vrbs ipſa. In noſtro quoquè orbe (vt id obitèr dicam) multas & vrbes & arces conſtruxit Carolus Cęſar, putà Carolomontium, Philippopolim, Heſdinfertum vrbes, Cameraci, Gandaui, Vltraiecti arces validiſſimas in Belgio, atque alibì complures alias.

40. vrbes Cæſar cõdit in regno Peruaco.

Structura Cæſaris in noſtro orbe.

Legatus Indicus noui orbis Anno Domini 1555. ter ſeptem milliones aureorum Carolinorum coronatorum ſiue ducatorum (million ſignificat deciès centena millia) Carolo Cęſari obtulit, vt priuilegium & legem quãdam Carolinam abrogaret. Totidem milliones eorũdem ducatorũ etiàm Philippo Caroli Cæſaris filio alter legatus poſteà obtulit. Ex ipſo nouo orbe ſeptem decades millionũ auri feruntur in Hiſpanias relatæ, & totidem decades millionum auri ex margaritis, gemmis, vnionibus & reliquis lapidibus & rebus precioſioribus noui orbis: quæ ſumma ſi ritè ſupputetur, penè incredibilis euadit: ſed ſunt magnæ opes illarum regionum. At multò maior ſumma pecuniæ, demptis tamen his auri ſummis, in milites & pręfectos Cęſaris

Opes ex nouo orbe allata.

TT annis

annis quadraginta in nouo orbe ſubigendo & muniendo conſumpta eſt. Per hos autem auri milliones hoc loco accipi debet purum putum aurum Caſtellanorum ducatorum Carolinorum.

Orbis nouus vbi repert⁹. Et quidem in Auſtraliori veteris orbis noſtri plaga, trecentis quinquaginta leucis vltra caput Bonæ Spei, nouæ noui orbis Carolini plagæ & vaſtitates repertę ſunt, quę magnitudine ſpatiorũ lõgè apud fretum Magellanicum in Orientem & Occidentem & Auſtrum porrigãtur, adeò vt nouæ quotidiè terræ noctù & interdiù emicârint in mari.

7. Senatus noui orbis. Porrò in nouo orbe ſeptem Carolus Cęſar eſſe voluit ampliſſimos Senatus, quorum quidam Cancellariæ vocantur: nempè, in Fano Dominici, in Mexico, in Guatimala & Nicaragua, in noua Granata, in Regibus ciuitate Peruaca. In Cuba eſt Gubernator, & in noua Galicia ſunt quatuor Prętores, q vocantur Alcaldes maiores. Conſtituit quoquè duos *Duo Proreges.* Proreges, alterum q pręſit mari meridionali & eius littoribus & locis mediterraneis, habitatque Regibus in prouincia Peruaca: alterum qui dominetur mari Aquilonari & eius latiſſimis littoribus, & locis ac prouincijs mediterraneis, habitãs in Mexico. *Magiſtratus varij.* Sunt quoquè Gubernatores plurimi ſiue proconſules, vt in Boriqueno, Panama, Cartagena, Venezuela. Sunt Adelantadi prę ſides prouinciarũ. Sunt & prę ſides vrbium, itemq; Conſulares prouinciæ, qui in maioribus ciuitatibus habitant, quorum electio ad duos ſupradictos Proreges pertinet.

Archiepiſcopus Fani Dominici. In Fano Dominici eſt Archiepiſcopus, & habet ſeptem ſub ſe Epiſcopos, videlicet, Xaliſconiũ, Mechauacanum, Guaxacam, Taſcalam, Guatimalam, Chiapam & Nicaraguam. *Item in Regibus.* In Regibus, quæ eſt vrbs regni Peruaci nobiliſſima, eſt Archiepiſcopus, cui inter cęteros ſubſunt Epiſcopi, Cuſcon⁹, quitonus & Charcas: & quotidiè plures creabãtur. Porrò re

Ca

Caſtellę eſt patronus omnium Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, dignitatum & beneficiorum Eccleſiaſticorũ noui orbis: & ipſe illos deſignat permiſſu Romani Pontificis.

Nouus ille mũdus Carolinus in mari Boreali in dimẽſione littorum obtinet ſeptem millia leucarũ communium Gandauẽſium, quarum ter ſeptẽ leucę conficiunt vnum latitudinis ſiue altitudinis gradum, ſi à ſeptentrione Boreali in Auſtralem plagam metiaris. Singulis autem gradibus Ptolemęus attribuit ſeptuaginta millia paſſuum, quæ efficiunt ſeptuaginta milliaria Italica. Porrò vet⁹ orbis noſter habet trecentos ſexaginta gradus: & totidẽ dies numerant noui orbis incolæ in anno vno: ſed illis interſerebant dies quinque, quos habebant toto anno celeberrimos, vt nos Paſcha noſtrum. *Magnitudo noui orbis.*

In mari autem Auſtrali noui orbis dimenſio continet in ſe ter mille quingentas leucas communes. Noſter vetus orbis, quacunquè eas, conficit ſeptem millia leucarum communium. Si ſingulis climatibus mille leucas attribuas, ſeptem erunt orbis climata. Si decem parallelos ſingulis climatibus inijcias, & ſingulis parallelis ſingulas leucarum centurias adijcias, ſeptuaginta parallelos & ſeptuaginta cẽturias leucarũ orbis habebit. Vndè conficiuntur 360. gradus Ptolemaici, quorum ſinguli continent ter ſeptem leucas communes Gandauenſes, in quos Ptolemæus orbem partitus, ſpatia telluris mariſque diſtribuit. Eſt autem omninò veriſimile & ferè neceſsè, in Auſtrali noui orbis plaga, hoc eſt, ad polũ antarcticum & fretum Magellanicum, vbì arę & columnę Caroli quinti conſtitutę ſunt, eſſe latiſſima, vaſtiſſimaque terrarum ſpatia. *Magnitudo orbis noſtri.*

Fuit quidam Sebaſtianus à Cano appellatus, qui vltra ęquinoctialem egreſſus cum naui Victoria dicta, triennio vndè egreſſus fuerat nauigans, in Hi- *Sebaſtiani à Cano nauigatio ſtupenda.*

ſpanias reuertit,at in tellure vtrorunque Antipodum ancoras fixit. Atque ille quidem multa Aſiæ, Aphricæ, Europę littora circunnauigauit, vltra lineam æquinoctialem ſe extēdens,quàm veteres inhabitabilem ob æſtûs nimietatem falsò putabant: ſed vltra vtroſque Septentriones, Boreales ſcilicet & Auſtrales,noluit aut non potuit tantillo temporis ſpatio progredi,Certè non deſunt viri grauiſſimi,qui contra veterum opinionem dicant,mūdum totum non ſolùm habitabilem,ſed etiàm habitatū, idque multis modis probant. Aiunt verò alimenti inopiam, & libertatem itinerū interclusam, magìs vitæ hominum impedimento eſſe,quàm ſolis ardores,aut polorum frigora & hyemes:conſtanterque affirmant,eſſe antipodes & antœcos & periœcos, nec dubitant dicere orbem nouum Carolinum cōprehendi altero mundi hemiſphærio,& noſtro eſſe æqualem,illique in æquilibrio reſpondere.

Terra oīs habitata.

Eius orbis ſeptem ſunt prouinciæ maiores ſiue Conſulares, quarum maximè borealis eſt Florida, cuius latera extrema amnem Neuadum & terram Laboratoris attingunt, & Gronlandiam, Iſlandiamque ad ducentas leucas reſpiciunt.Altera prouincia,eſt Hiſpania noua:Tertia,eſt Terra firma:quarta,Andalouſia noua:quinta,Breſillia,quę paretRegi Luſitaniæ:& hæ prouincię omnes poſitæ ſunt ad mare Boreale. In mari Auſtrali,vnica eſt Peruaca, prouincia ſexta,in qua ſunt Chile, Quito, Cuſco, Reges, Platana, Loxa,Portus Vetus, Guayaquilæ, Guanucum, Pax, Valles, & ſimiles vrbes ac dynaſtię. Septima prouincia eſt,quæ nupèr reperta eſt, contra Caput Bonæ ſpei obiecta,& freto Magellonico longiſſimè reſpondet, veterem & nouum orbem reſpiciens.

7. Prouincię maiores noui orbis.

Porrò ſeptem horis antè luceſcit ſol apud Hiſpalim Hiſpaniæ vrbem,quàm in Mexico,& ijſdem ſeptem

[Or]tus ſolis [in] Mexico.

ſeptem horis priùs eclipſes, ſolſtitia & ęquinoctia apparent in limite noſtri veteris orbis, quàm noui Carolini. Et quidē anno ſalutis 1524. venit in ciuitatem Mexicanam frater Martinus Valentinus cum duodecim monachis, tanquàm vicarius Papę à Carolo Cęſare illuc cum authoritate eiuſdem Pontificis miſſus: eodemque anno prędicauit ille in noui orbis terra continente Euangelium Chriſti, & magnos illic progreſſus magnaque incrementa fides Chriſti accepit, & quidem eaipſa fidés, quam Germani & pleriq; alij Europęi, à Martino Lutero & alijs ſectarijs malè perſuaſi vt Papiſticam reijciunt. Baptizabantur illic multa hominum millia, & cùm anteà plures ſimul vxores habuiſſēt, dubitareturq; quam ex omnibus retinere deberent, eodem anno Mexicana habita eſt Synodus ſolénis, cui tanquàm Papę Vicarius prędit Martinus Valentinus, in qua tandèm definitum eſt, quòd qui fidem Chriſtianam cum omnibus Romanę & Catholicæ Eccleſiæ ritibus complecterentur, ex omnibus vxoribus vnam tantùm quam vellent, ducerent ritu Chriſtiano.

Martinus Valentinus Chriſtū annunciat nouo orbi.

Synodus Mexicana.

Idola omnia ex tēplis exturbabantur, crux Chriſti & ſanctiſſimæ Mariæ virginis imago in templis reponebantur, Euchariſtia populis oſtendebatur, Miſſæ ſacrificium à Martino & collegis duodecim patefiebat, Euangelium Catholico more piè & purè annunciabatur. Indè verò paucis annis tot baptizabantur in ea noui orbis plaga, vt alij ſeptiès dena centena millia, alij quaterdeciès dena cētena hominum millia in ſolo illo Mexicano regno baptizata retulerint. Magna etenim in eo noui orbis tractu eſt hominum copia, adeò vt in inſula Fani diui Dominici quindeciès centena hominum millia fuiſſe reperiantur, & quandoquè in proceſſione centum millia hominū ſe Chriſtiano more ceciderint virgis. Eodem anno 1524. miſit Corteſius ex Mexico

Multitudo baptizatorū

Carolo Cęſari per Diegonem de Soto ſeptuaginta millia caſtellanorum ducatorũ aureorum, vnamq; colubrinam argenteam, quadragintanouem millibus aureorum Carolinorum æſtimatam.

Colubrina argentea.

Et ô diuinam prouidentiam, ô terribilem Deum in conſilijs ſuper filios hominũ, ſeptimo anno poſt natum in Germania dogma Luteranum, in nouo orbe Martinus Valentinus vitæ ſanctitate & miraculorum operibus inclaruit, & cęcis gentibus Euãgelij lucẽ ſynceram (quam Germania, Martino Lutero apoſtata infami duce, faſtidiuit) inuexit. Qua de re Catholici quidam hos verſus ſcripſêre:

Pſal. 65.

Inuito potuit Romano præſule Luter
Sacramenta Dei vellere, non premere.
*Septem poſt anno * validus Martinus in orbe*
Illa tuo repetit Maxime Carle nouo.
Iſte duodenis ſociatus fratribus, ipſum
Prototypum ſequitur legis Euangelicæ.
Hunc ſequitur (quemnam ſequitur Germania?) Cæſar.

* *Alludit ad Valentiam, Martini huius patriam.*

Et certum eſt, omnes Indos & noui orbis Carolini incolas & accolas, fieri quotidiè magìs ac magìs Chriſtianos. In archiuis Caroli Cæſaris lectum eſt, vnum quendam ſacerdoté ſeptiès cẽtena hominum millia baptizâſſe: alium ter centum millia, aliũ centum millia, alios plures, alios pauciores. In ſolo Mexico referunt multi ſumma fide digniſſimi triginta fuiſſe dynaſtas, quorumquilibet habuerit ſub ſe centum millia hominum, aut circiter: & tria millia toparcharum, qui & alios ſub ſe haberent clientes fidutiarios, & beneficiarios Vaſallos, valuaſores & valuaſinos: qui Dynaſtæ certa anni parte familiã ſuam alebant in ciuitate Mexicana curia regis Moteczumę: & ex ea non licebat illis diſcedere ad ſuas prouincias, nisì regis permiſſu, ac relictis ſiue filijs ſiue fratribus ſuis in ciuitate obſidũ loco: &, quod dictu horrendum eſt, mille plerũquè homines vno die

30. dynaſtæ regni Mexicani.

Horrenda ſacrificia.

die in ciuitate Mexicana immolabãtur. Sed omnia idola exturbata ſunt, dęmonibus ſilẽtium indictũ, oracula & præſtigię conticeſcere iuſſæ ſunt. pluralitas vxorum in vnius conſortium redacta, ſeptem illis Sacramenta & cęteri Romanę Eccleſię ritus reuerenter traditi ſunt, nobis interim in Europa de horum contemptu & nouorum dogmatum complexu petulanter nobis applaudentibus, & tãquàm mirifica reperta luce gratulantibus. Sed Deus præpotẽs, ſpretis nobis contemptoribus, ſuam gratiam offert illis barbaris & ignotis gentibus, & vt hæretici tabeſcant, omnes illas facit Romani Pontificis obſeruãtiſſimas, & veteris religiõis ſtudioſiſſimas. Solent iactare iſti temulenti noui Euangelij pręcones, ſe Romano pontifici modis omnibus velle incommodare: nec vident miſeri, vt ipſos irrideat qui habitat in cęlis, & tantò Romanum Pontificem in remotiſſimis noui orbis regionibus faciat maiori ſtudio ac veneratione affici, quãtò in Europa apud pleroſque minori in precio eſt. Noſtrum erat, iuxta Pauli doctrinam, obedire prępoſitis noſtris, permanere in ea religione, quam à ſanctis Maioribus noſtris accepimus, exercere nos in operibus bonis, ſobriè & iuſtè & piè viuere in hoc ſeculo, & oĩa pegrina dogmata vitare. At dum iſta nos negligimꝰ, eccè Chriſtus ſe confert ad Indos & antipodes, offerturque regnum Dei gentibus facientibus fructũ illius, & nos hîc in tot ſectas & errores diſtrahimur vt referre pudeat. O nos miſeros, ꝗ in ſumma quoquè miſeria nos felices & beatos putamus. *Pſal. 2.* *Hebr. 13.* *Matth. 21.*

Quòd autem in nouo orbe vſqueadeò propagata eſt fides Chriſti, vel maximè illuſtrem reddit Carolum Cęſarem, cui vtiquè id pręcipuè ſtudio fuit, vt fides catholica illic modis omnibus diſſeminaretur. Dicebat autẽ peccata noſtra meruiſſe, vt Eccleſia diſcinderetur, & vt authorem oſtenderet, Vnus *Dictũ Cæſaris de ſectis.*

homo,inquit,nobis ſcribendo perdiderat rem,Luterũ videlicet ſignificãs. Vt enim ab vna interdùm ſcintilla vaſtiſſimum oritur incendium, ſic ab vno Lutero faces ſubminiſtratę ſunt,quibus totus apud nos conflagraret orbis Chriſtianus. Quàm autem hoc ſit verum,tædet referre,cùm res ipſa id plùs ſatìs teſtetur. Sed noſter Carolus non ſolùm nouum ſibi ſubiugauit orbem, ſed etiàm nominis ſui fama celeberrima,ex multis rebus feliciter geſtis comparata,& Mauritanorum,& Libycorum, & Tartarorum,& Scytharum,& Sophi regis Perſarum,& Prętoianis,qui eſt potentiſſimus Aethiopum rex,legationibus perquàm honorificis affectus eſt. Fuit autem idemipſe magnæ temperantiæ in cibo & potu, vt plerunquè ad mẽſuram & certas vncias biberet, & ad pondus comederet. Nec vnquàm veſtitui nimio indulſit:nuſquàm purpura Tyria,nuſquàm pretioſa & regalis veſtis in vſu vitæ eius quotidiano apparuit:ſed atra lanea veſte & lugubri diù, pręſertim à coniugis obitu,eſt vſus,vt & in re om̃i familiari attentus,nuſquàm immodicus eſſet. Nuſquàm pręter modũ lauta vtebatur ſupellectile, nuſquàm mirifici incendebãtur odores,nuſquàm mẽſis epulę conquiſitiſſimę inferebantur,nisì certa ratio aliud hortaretur. Et in menſa plerunquè ſolus & tacitus ſedebat, ità vt conuiuia eius ſinè conuiua, moderata,ſolitaria,honeſta,non opiparè apparata,eſſe conſtaret. Nunquàm pecunię pręter cauſam prodigus fuit,cuius expendendæ magnam ſemper rationem habendam cenſuit,non ignarus,quantam pecuniæ vim bella abſumerent.

Legationes ad Cæſarẽ.

Cibi & potûs parſimonia.

Veſtitus.

Supellex.

A vinolentiæ, vanæ gloriationis, & voluptatum vitijs adeò ſemper fuit alienus,vt qui illum & à puero optimè nouerant, eãdem illi tum indolem,quę nunc in ſene & extrema ętate apparuit,etiàm infanti,& ephebo,& adoleſcenti,& iuueni, & viro fuiſſe affirment

Pudor ingenuus.

affirmẽt,ſemper in eo pudore ingenuo mirificè re-lucente. Fuit humanitate, morum ſuauitate & clementia in omnes ſingulari. Familiam ſuam omnem præcipuè charam habuit. Erat natura valdè placabilis & exorabilis,idq; ſua lenitate & bonitate aſſecutus eſt, vt ſæpiùs ipſe ab hoſtibus laudatus ſit, q̃ alij Principes ab amicis & ciuibus ſuis. Cùm ad Solimannum Turcarum principem quidam Chriſtianus dynaſta trãsfugiſſet,& ab illo interrogatus,cur relicto Cęſare ad ipſum perfugiſſet, ille tribus de cauſis, putà auaritiæ, libidinis,& iniuſtitiæ Cæſaris feciſſe reſponderet,Solimannus ait, nihil horũ ſibi poſſe de Carolo perſuaderi, quippe qui diù percõtando & indagando cognitam haberet Cæſaris vitam,nec poſſe horum vitiorum labem in illo hærere, qui tam ſanctè & piè leges cęremoniasq; Dei & Maiorum ſuorum obſeruaret: iuſſitq; hominẽ Solimannus à ſuo cõſpectu remoueri,& poſteà etiàm odijs & proſcriptionibus eum eſt perſecutus, & ex tota Turcia exturbauit. Eſt hoc inſigne teſtimoniũ ab eo redditum,qui non Caroli tantùm, ſed totius Chriſtiani nominis hoſtis infeſtiſſimus eſſet.

Lenitas & placabilitas

Nota Solimanni de Carolo V. teſtimoniũ.

Multas Cęſar callebat linguas,quod illi ad multa magnas attulit commoditates. Itaque in bello diuerſo vtens milite,cum Germanis Germanicè,cum Hiſpanis Hiſpanicè,cum Belgico equitatu Gallicè, cum Italis Italicè, cum Neapolitanis equitibus mixtìm loquebatur:ad Hũgaros,Boëmos, Dalmatas, Macedones varijs ſermonibus vtebatur. Imperium & imperiale diadema ſemper non vt patrimonium ſe ſuum poſſidere,ſed vt magiſtratum gerere profitebatur,idq; quàm humaniter & beneuolè accepit, tam liberaliter ac munificè reddidit à quibus acceperat. A riſu fuit abhorrens, quod idem de Carolo Magno legitur: interìm tamen in apophthegmatibus, & acutè, ſalsè,breuiter, facetè dictis valdè ele-

Peritia idiomatum.

A riſu abhorret.

gans fuit, ſic vt Atticus quidam lepos in eius ſermone & Neſtoria eloquētia apparéret. Ità enim labijs compreſſis ſua verba diſtinctè, articulatè & tractìm pronunciabat, vt ſingulę & ſyllabæ & cōſonantes, & vocales, & diphthongi audirentur. His adiungebat pronunciationis dulcedinem, cum ſumma modeſtia & grauitate coniunctam. In ipſis autem apophthegmatîs ſuis ità ſe cōparabat, vt eſsēt ſinè ioco ioci. Atq; ex ipſa natura magìs ad condolendum & collachrymandum, quàm ad ſubſannādum aut irridendum vitam aut mores hominum procliuis fuit, quæ quidem rara eſt virtus. Indè accidit, vt nō rarò in lachrymas ſolueretur, cùm pro hominibus calamitoſis ei preces offerrētur, & plerũquè magìs ipſe fleret, quàm pro quibus rogabatur.

Cōdolentia erga miſeros.

Quotidiè ſuas manè horas Canonicas, vt vocāt, legebat, easque ità extendebat, vt bìs tantum ferè, quantum presbyteri, ſemper manè legerit. A cœna ſemper redibat ad longiſſimas preces ſuas, quę duarum plerunquè erant horarum, ſicut & matutinæ. Non enim ſuis viribus fidebat potentiſſimus Princeps, ſed totus à ſummi Numinis ope & auxilio pēdebat, quod ſibi precibus tam longis quotidiè conciliare ſtudebat. Et hinc tanta illi in rebus gerendis felicitas, tā inſignes victorię: adeò vt ob multa fortiſſimè geſta, Galli eum Herculi, Germani Carolo Magno, Itali Dauidi, Siculi Africano, Hiſpani Alexandro Magno, Turcæ Iulio Cęſari, Afri Hānibali comparârint. Multi cùm aduertiſſent eum & domi & militiæ ęquè continuum & prolixum eſſe in precibus ſuis, dicere ſolebant: *Carolus ſæpiùs cum Deo, quàm cum hominibus loquitur.* In ſingulas bellorum expeditiones nouas ſibi preces ipſe & cōponebat, & ſua manu cōſcribebat, quę prolixitate ferè ęquarent ſeptem illos Pſalmos vſitatiſſimos, easq; priù examinandas dabat ſuis Cōfeſſarijs, & ab eis appro-

Preces quotidianę.

Preces in bellis.

batas

atas,quotidiè etiàm in agmine & acie dicebat,nō, unquàm per ſpeciem exonerādæ veſicę aut alui ab gmine ſecedens, vt prolixiùs & feruentiùs oraret.

Cùm bella gereret, ipſe primus ſemper ſuo in gmine fuit, nonnunq̃ quindecim horas, nonnunquàm diutiùs in equo iugiter reſidens.In omnibus xpeditionib⁹ bellicis audaciſſim⁹ fuit, vt ità morem planè contemnere videretur:adeò ſe ad omnia ericula impauidū offerebat, vt nuſquàm ob bombardarum ictus caput inclinaret, nuſquàm pedem noueret,nuſquàm expalleſceret. Et in caſtris ità ſe udacter ſupra humanum modum cōtra hoſtes gerebat, vt occídi velle in militia videretur: In omni quoquè ętate nunquàm cupidus vitę,ſemper mortis auidus fuit.Sæpè etiàm in caſtris,& in ipſo iuuētutis flore dicebat,Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto. Eam verò inuſitatam animi fortitudinem indè artìm habuit,quòd nullā expeditionē in hoſtes ſuſceperit,nisì animo trāquillo & optima cōſcientia.

Fortitudo & magnanimitas in bellis.

Philip.1.

Plerique viri militares dicere ſolebant, Cæſarem incere quidem nôſſe, ſed victoria non perindè vti ôſſe aut velle: quibus Cęſar reſpondit, Iuliū Cæſarem,quē illi obijciebāt, & alios veteres ethnicos num tātùm habuiſſe finem, videlicet honorē: nois Chriſtianis duos eſſe propoſitos,putà & honorem,& animę ſalutem.Sępè etiàm dixit:Etſi totum xpugnâſſem Francię regnum,redderem illud regi, nodò id exiguum,quod meum eſſe cōtendo, mihi elinqueret. In ſeruandis matrimonij legibus ſemer caſtiſſimus fuit:& licèt nō deeſſent,quę eum ad bidinem illicerent,eas tamen ſemper conſtantiſſinè reſpuit.Sępè ipſemet feneſtram clauſit,nè inſpieret prętereūtes formoſiores fœminas.Sępè dictiabat,nunquàm ſe ducturum vxorem,ſi fratrē Ferirandum tam fœcundum fore ſciuiſſet.

Dictum Cæſaris.

Caſtitas in matrimonio

Nunquàm choreis aut tripudijs delectatus eſt,

nisì

niſì decoris & honeſti reſpectu. Nunquàm per aliquod numen iurare auditus fuit, niſì cùm fœdera inijt, aut regnis inauguratus eſt.

Ingenij acumen et prudentia.

Supra modum acuto & perſpicaci fuit ingenio, ità vt eius iudicij acrimoniam, prudentiam & ſapiētiam prĉſtantiſſimi viri ſæpè mirarētur. Sæpè ſuam ſententiam ſcripto comprĉhenſam, ad aliquot ſuos principes & duces mittebat, & illorū tamē iudicio, vt erat mirabli modeſtia, ſe ſubmittebat: ſed illi ferè ſemper eius ſubſcribebant ſententiæ, eumq; meliùs quàm ſeſe rem perſpexiſſe fatebantur. Hinc cōſtans fama fuit ſemper, *Carolum ſapientiſsimū ſenatorum, fortiſsimum centurionum, pientiſsimū iudicū fuiſſe:* quam indicij pietatem nō ſemèl in illo experti ſunt potentiſſimi ſatrapĉ, cùm illis grauiſſima eſſent crimina intentata. Tres belli neruos dicebat, Commeatum, pecuniam, militem: ex ijs ſi aliquo carendum eſſet, militem veteranum ſe potiſſimùm electurum, cuius promptitudine reliqua duo ſe ex hoſte comparaturum confideret. Cùm eſſet in cubiculo cum ſuis familiaribus & domeſticis, nuſquàm quiſquam vel læta vel triſtia ad eum eſſe perlata, ex eius vultu aduertere potuit: tanta erat oris, oculorum, & totius vultûs Cĉſarei cōſtantia, & quaſi perennis quædam ſerenitas. Quotidiè tres quartas horæ pertes genu flexo orabat manè, longa talari ſupra ſubuculam indutus veſte: ac tum nemini in cubiculum patebat ingreſſus. Poſteà patebat ijs, quib ius ingrediendi erat, ac tum preces Eccleſiaſticorū Horarias dicebat. Indè ſe veſtiebat. Pòſt ad Rempublicam gerendam ſe componebat. Hinc ad Sacrum audiendum ſe conferebat, quod in omni vita ſemper audiuit, præterquàm in bello Africano ſemèl. A Sacro rectà ad mēſam, nūquàm ad negocia ibat niſì grauis accidiſſet caſus. Cùm Miſſĉ ſacrificiū ad medium perductum eſſet, menſa parabatur: cùm ip

Elogiū Cĉſaris.

Nerui belli

Conſtantia oris.

Vt diem tranſegerit.

ipſe è ſacro egrediebatur, cibi ex culina efferebantur. Halecibus, ſalſamentis & piſcibus naturaliter
delectabatur, ſed ità tamẽ,vt haberet rationem valetudinis. In mẽſa etſi parùm aut nunquàm loqueretur,audiebat tamẽ libenter aliquid nónunquàm,
pręſertim ex ſacris depromptum.A prandio omnes
prolixiſſimè audiebat etiàm infimæ fortunæ homines,vir humilis & miſericors, ſupplicesq; omnium
libellos accipiebat. *Audit oẽs.*

In pręſtandis eleemoſynis per omnem vitam admodùm liberalis fuit, adeò vt cùm puer eſſet, quadragenos aureos in loculis habens,ſępè ſeptiès vno
die eos erogârit, neſcientibus præfectis & œconomis ſuis.In virili ætate & ſenili in largiẽdis eleemoſynis ad puellarum matrimonia,iuuenum ſtudia,ſenum vitã ſuſtentandam, captiuos ab hoſte redimẽdos,ęgrotos curãdos, omnium regum,principum,
Cæſarum liberaliſſimus ac munificẽtiſſimus eſt habitus.Quęcunq; autem eius generis donabat,clanculùm faciebat, tum accipientium pudori,tum ſuæ
modeſtię cõſulens.In Germanos, ab hęreticis reb⁹
ſuis ſpoliatos aut vexatos, ſacros & ſeculares,liberalitate ſua pientiſſimè vtebatur:ſed nunquàm ferè
tales dedit eleemoſynas,quin lachrymas multas profunderet,grauiterque doleret, non ſe poſſe egenis
omnibus ex æquo ſubuenire. Habuit autem œconomos ſemper circùm ſe attẽtiſſimos, quorum ſeueritate fiebat,vt princeps natura liberaliſſimus,nõ
eſſet profuſus in eos, quos nõ eſſe egenos putaret. *Largitas in eleemoſynis*

Quidam ſapientiſſimi proceres,Cęſari intima familiaritate coniuncti,ſæpè eum admirati ſunt, atq;
planè ſui temporis miraculum naturæ Carolũ fuiſſe confitebantur: tanta erat in Carolo & morum,
& ſapientię,& pietatis pręſtãtia. Tandèm optimus
princeps ſentiens ſe viribus deficere,& multam erga ſe multorum ingratitudinẽ expertus,toti mun- *Miraculum naturæ Carolus.*

do &

do & omibus mundi honoribus valeſecit, & in ſo-
litudinem ſeſe contulit, nauigans ex Belgio in Hi-
ſpaniam. Sed in ipſo itinere nunciatum ei eſt, Ora
num Africę promontorium liberatum obſidion
Turcarum & Afrorum, ac multa illic Turcarum &
Afrorum millia conciſa ab Hiſpanis: atque etiàm i
Aurum & gemmæ allatæ ex nouo orbe. auro quinquagiès centena millia aureorum Caro
linorum, & in lapidib⁹ precioſis viciès centena mil
lia aureorum ex orbe nouo Carolino Hiſpalim eſſ
allata. Per id tempus ſtupendæ auri copiæ ex Perua
ca & Mexicana plaga tum expectabantur. Deniqu
feliciter ex hac luce in lucem ſempiternam migra
uit optimus, pijſſimus, potentiſſimus princeps Ca
rolus V. cui parem per omnia Imperatorem mult
ſecula non viderunt.

Atque interìm tamen non deſunt, præſertim al
quot Gallici ſcriptores, qui tantum principem no
ſemèl acerbè perſtringant, & apud omes traducer
conentur: quos oportebat modeſtia vti, præſerti
in principem religioſiſſimum, cui ipſi ſuis ſcript
apud cordatos omnes non ſolùm nihil detrahen
ſed eoipſo efficient etiā, vt tantò in maiori preci
& veneratione habeatur. Atque hæc quidem in C
roli V. longè potentiſſimi & pientiſſimi Imperato
ris commendationem pro noſtri inſtituti breuita
dicta ſint ſatìs. Caroli Cæſaris mortem paulò pò
Maria regina exceſſit è viuis. ſecutus eſt obitus Mariæ ſororis eius, fortiſſimæ
prudentiſſimæ heroinæ, quæ multis annis Belgi
præfuerat. Sub finem Nouembris mortua eſt etiā
Maria Angliæ regina longè pijſſima, cuius incred
bili virtute intra breue tempus in Anglia reſtitu
Item Maria Anglica. fuit religio Catholica. Non mediocriter illam a
flixerat Caleti & aliorum oppidorum expugnati
tum etiàm quòd videret Philippum regem bel
implicatum teneri: nec huius doloris exiguum a
ctarium fuit mors Caroli V. ſoceri ſui. Accedeb

his omnibus hydropiſis, quæ cùm initiò eius intendiſſet ventrem, creditum eſt, eam è Philippo rege concepiſſe: nec adhibebantur matura remedia, nec ipſa eam quam oporteret, ſectabatur victûs rationem. Indè in febriculam incidit, quæ ſuis ſensìm aucta incrementis, longiori vita ob multas excellentes animi dotes digniſſimam heroidem extinxit. Habuerat illa germanum fratrem Henricum nomine, ſed quem non niſì trimeſtrem mors præpropera enecàrat, pro regno terreno fruiturum regni cæleſtis immenſa gloria. Itaq; cùm Henricus rex & Catharina Mariæ parentes, inter quos tum mutuus vigebat amor, ſolam Mariam ſibi ſupereſſe cernerēt, ad quam regni ſucceſſio deuolueretur, hoc vnum ſummoperè curârunt, vt ea piè & honeſtè educaretur, & optimis moribus imbueretur. Erat tum Margarita, Eduardi 4. Anglorū regis fratris filia, Reginaldi Poli mater, cuius etiàm ſuprà meminimus, tum ipſi Hērico regi ſanguine iuncta, tum ſingulari prudentia & in Deum pietate fœmina. Ea præ omnibus viſa eſt vel maximè idonea, cui Maria quàm rectiſſimè inſtituenda committeretur. Et ea quidem in ſuam eam curam & diſciplinam recepit, & moribus ſanctiſſimis, omniq́ue virtutum genere, vt pòſt res ipſa ſatìs declarauit, excoluit: verùm poſteà cùm nulla poſſet ratiōe adduci, vt à Catholicæ religionis integritate deflecteret, hoc præmij tulit ab Henrico rege, quòd plùs quàm ſeptuagenaria iuſſa eſt capite plecti, vt iam antè dictum eſt: nec ipſa ſola, ſed etiàm filius eius natù maximus, & duo alij eius conſanguinei, religionis cauſa, eodem rege iubente, cæſi ſunt. *Mariæ reginæ educatio.*

Mortua Maria Angliæ regina, eodem anno REGINALDVS POLVS Cardinalis & Archiepiſcopus Cantuariēſis, multa & virtute & eruditione, & regio quoquè ſtemmate clariſſimus, *Obitus Reginaldi Poli.*

eam

eam tam breuì ſecutus eſt,vt inter vtriuſque obitũ, quod mirum videri queat, non niſi ſedecim horarum ſpatiũ interceſſerit. De cuius inſigni viri vita & virtutibus pauca hoc loco commemorâſſe operę precium fuerit, maximè quòd Sleidanus non vno loco in hereſeos ſuſpicionem eum vocare videtur, tanquàm is à nouo hoc Euangelio non abhorruerit, quæ quidem eſt iniuria non mediocris in talem virum. Et vt breuiter genus eius attingamus, patrẽ habuit Richardum Polum, qui frater conſobrinus fuit Henrici 7. Anglorum regis: mater eius Margarita ex Georgio Clarẽtię duce orta eſt, qui fuit germanus frater Edouardi 4. Anglorum regis. Is verò Edouardus filiam procreauit Eliſabetham, quę nupta Henrico 7. peperit eidem Henricum 8. Angliæ regem. Itaque & paternum illi & maternum genus fuit longè clariſſimum. Natus verò eſt anno ſalutis 1500. menſe Martio, non diù poſt Carolum V. cu[i] fuit inprimìs charus, adeò vt cùm quandoquè d[e] Romana curia loqueretur, dixerit ſe quidẽ nouiſſ[e] neminem, qui Polo eſſet melior. Mater Margarit[a] puellũ piè inſtituit, adoleſcentulũ miſit ad gymnaſium iunctum Carthuſiæ, haud ità procùl à Londino diſtanti. Indè abijt ad Oxonienſem academiam Porrò annos natus 19. Patauium in Italiam profectus eſt, non mediocri iam tum literarum cognitione prędìtus. Habebat pro generis ſplendore ſic ſatìs honeſtam familiam, morumque ſingulari venuſtate facilè omnium erga ſe amorem & beneuolentiam demerebatur. Alebat domi ſuę aliquot doctr[i]na pręſtantes viros, in ijsq; Chriſtophorũ Longolium Belgam, qui apud ipſum mortuus eſt: quorum ille opera & conſuetudine vſus, in omni ſcienti[æ] genere & linguarum cognitione maximos progr[eſ]ſus fecit. Quinto anno poſtquàm in Italiam venerat, exacto, iuſſus domum redire, priùs Romã adij[t]

præſe[...]

Genus Reginaldi Poli

Natiuitas.

Studia.

Familia.

præſertim quòd tum annus Iubileus ageretur, locaque ſacra, quæ in ea vrbe plurima ſunt, pia animi deuotione inuiſit, non id vtiquè facturus, ſi Luteri fermento infectus fuiſſet. Reuerſus deindè in Angliam, ſumma omnium voluntate & gratulatione, quòd ob mores amabiliſſimos & multam doctrinā omnibus eſſet gratiſſimus, à rege & petijt & impetrauit eam domū, quam Iohannes Coletus ad Carthuſiam, cuius ſuprà memini, vbì puer vixerat Polus, exædificauerat. Ibì ſanè delectatus Carthuſianorum ſodalitio & inſtituto, (quemadmodùm etiam per omnem vitam loca ſolitaria & monaſteria quotiès opportunum fuit, libenter expetijt, magìs ob ipſa natura literarum ſtudijs & comtemplationi quàm actioni deditus) biennium permanſit, donèc rege malè perſuaſo Catharinæ reginæ repudium meditante, copia à rege petita, Pariſios profectus eſt, vt impendentes Angliæ calamitates declinaret. Sed anno abſoluto, reuocatus à ſuis in Angliam, verùm duos annos in ſua illa Carthuſienſi habitatione religiosè & piè exegit. Tum verò per quoſdam rex conatus eſt illum eò permouere, vt in Catharinæ repudium conſentiret. Hæc res illum vehementer anxium cùm haberet, tandèm viſus eſt ſibi iam inueniſſe rationem, qua nec regi aduerſaretur, nec ſuæ conſcientiæ prorsùs deeſſet. Orabat autem obnixè Deum, vt in tanto animæ periculo minimè ſe dẽſereret. Ingreſſus indè ad regem, vt illi mentem ſuam explicaret, mirabili Dei prouidentia ſ voluntate ità obmutuit, vt aliquādiù ne verbum quidem edere potuerit. Quæ enim ipſe ſibi reperiſſe videbatur, non tam veritati ſolidæ, quàm humanæ prudentiæ, innitebantur. Deindè reddita loquendi facultate, ſumma cum modeſtia, in nullo prorsùs regi aſſentatus, humaniſſimè eum admonuit, vt à diuortio, quo priſtinam eſſet gloriam ob-

Reditus in Angliam.

Polus obmuteſcit.

Henrico 8. mētem explicat ſuā.

VV ſcura-

ſcuraturus, & animam perditurus, ſeſe maturè reuocaret. Hoc quidem euidens miraculũ,& inſigne erga Polum præpotentis Dei beneficium fuit, qui paſſus nõ eſt, vt aliqua ex parte ſuam conſcientiam regię machinationis qualicunq; approbatione cõtaminaret. Ea reſponſione rex, qui ſperârat Polum, quod ipſe magnoperè optaret, approbaturum, ità commotus eſt, vt cum inter loquendum tantùm nõ occídere cogitârit. Neque tamen vnius regis duntaxàt, ſed etiàm aliorum in ſe animos hoc reſponſo cõcitauit. Itaq; facilè animaduertens quo in diſcrimine verſaretur, per quoſdã regi charos obtinuit, vt ipſi è regno abſcedere liceret. Venit igitur primò Auenionem, mox Patauium, cumque virorum doctiſſimorum amicitia delectaretur, ijs tamẽ vtebatur familiariùs, quorum eſſet ſpectata pietas in Deum. Venetijs cùm eſſet, Caſpari Contareno & Petro Caraffæ, qui poſteà fuit Paulus 4. Pontifex maximus, atq; tum temporis cum nõnullis ſanctius quoddam & ſeuerius vitæ genus, cuius ſectatores Theatini dicti ſunt, inſtituerat, familiaris admodùm fuit. Nõ multò pòſt, licèt inuitus, à Paulo 3. in Cardinalium eſt collegium cooptat9 anno 1536. Multa ſtudioſè prætereo, nè longior ſim, omnibus optimi viri virtutib9 cõmemorandis. Miſſus deindè eſt legatus à Pontifice in Galliam & Belgium, & cùm Pariſijs eſſet, à rege & omnibus honorificè acceptus tamen quòd Henricus Angliæ rex apud Galliæ regem vehementer inſtaret, vt Polum ſibi traderet iuſſus eſt poſtridiè indè abire: id quod propterea Gallus fecit, nè vel tradendo Polo, Pontifici d[...] ſeruando illo fidem datam falleret, vel etiàm diu[...] tiùs retinendo Anglum iritaret. Etſi verò id pe[...] moleſtum accidit Polo, tamen mox Cameracu[...] petijt, & quidem non abſque magno diſcrimine. In[...] terìm Angliæ rex eum tanquàm Maieſtatis reu[...]

Abit in Italiam.

Fit Cardinalis.

Proſcribit à rege Angliæ.

pro

proſcripſit, & qui eum tuliſſet è medio, illi quinquaginta millium aureorum præmium conſtituit. Indè verò non difficilis coniectura capi poteſt, quibus ille nullo nō loco obiectꝰ eſſet periculis. Vnus tum Erardus Cardinalis, & Epiſcopus Leodienſis, eum ad ſe interpoſita fide publica euocauit, & ſex menſes ſumma humanitate tractauit. Et quia bellum erat inter Cæſarem & Gallum, Anglus in quatuor millia peditum cōtra Gallum decem menſium ſtipendia Belgico Senatui, in quo erat etiàm Leodienſis Cardinalis, pollicitus eſt, ſi Polum in ſuam poteſtatem traderent. Reuocatus pòſt à Pontifice Polus, Romam eſt reuerſus. Omitto hoc loco legationem aliam à Pontifice illi demandatam ad Cæſarem & Galliæ regem, qua tamen nihil potuit effici. Ab ea verò legatione ex Hiſpanijs & Gallijs reuerſo, aliam, ſed multo tranquilliorē, putà Viterbienſem, Pontifex ei detulit, in qua multos annos magna cum laude verſatus eſt. Indicto autem Tridenti Cōcilio, pontifex illū cum duobus alijs Cardinalibus ſuum voluit eſſe legatum, qui Concilio Pontificis nomine præſideret: idq; bìs idem Pontifex Paulus 3. fecit, cùm prima vice ob antiſtitum abſentiam nihil potuiſſet effici. Et fuit ſanè inter illos legatos ſumma animorum charitas & conſenſio, & Polum omnes plurimi faciebant. Pontifex quoquè ipſe ſi quid in religionis negocio, & cum regibus & principibus agendum eſſet, atq; etiàm in id genus ſcribendis literis, Poli opera perlibenter & crebrò vtebatur. Mortuo Paulo III. duos & eo ampliùs menſes maior Cardinalium numerus Polum delegit, quos tamen ille orabat, raro ſanè inſignis continentiæ & modeſtiæ exemplo, nè qua humana affectione duci ſe paterentur, ſed ante omnia Dei gloriam & Eccleſiæ vtilitatem ſpectarent. Erat tum ex Cardinalium numero, qui ei ambitiōem obijceret.

Manet apud Leodien. Epiſc.

Præſidet in Concilio Trident.

Recuſat ſūmū Pontificatum.

Cui ille grauiter admodùm reſpondit,ſummi illius ſacerdotij onus non tam ſibi leue videri,vt non reformidandum potiùs quàm appetendum exiſtimaret. Per id tempus apparuit ſanè in illo eximia virtus & animus benè firmus, quandò neque certa ferè Pontificatûs expectatio, neque aliquorum atroces calumniæ eius conſtantiam perturbârunt. Deniquè fuiſſet ille tum proculdubiò creatus Pontifex, ſi ſe à Farneſio eiusque ſocijs Cardinalibus de more adorari permiſiſſet. Cùm enim illi auidè ad eum properarent, reiecit eos, dicens non nocturnum ſe velle tempus: differrent rem in craſtinam lucem, DEVM non tenebrarum, ſed lucis amantem eſſe. Poſtera die mutata ſunt Cardinalium ſtudia, nec deerant qui tantam animi virtutem ignauiæ & ſtupiditati tribuendam putarent. Creato deindè Iulio tertio,cùm bellum contra Gallos ad Mirandulam moueretur, Polus Maguzanum profectus, q̊d eſt Benedictini inſtituti cœnobiũ, in ſumma illic tranquillitate vixit. Poſtquàm verò Maria in Anglia rerum potita eſt,Pontifex primò quidem Polum legatum in Angliam mittere voluit, ſed ob certas cauſas ea re dilata, legationem aliam ei decernit,de pace inter Cæſarem & Gallorum regem concilianda. Venerat tum Polus Dilingam vſque ad Cardinalem Auguſtanum, ſed ibì hærere iuſſus eſt à Cæſare, ad quem ibat, donèc accerſeretur. Fecit id quidem Polus,ſed interìm tamen datis ad Cæſarem literis, oſtendit quàm parùm deceat Pōtificis Legatum eius aditu prohiberi: quàm ea res hæreticis magnam ſit allatura voluptatem. Nec verò id faciebat Cæſar contemptu Pontificis aut Legati, ſed quòd tum ageretur de contrahendo Philippi & Mariæ matrimonio, cui rei verebatur nè quam moram adferret Poli in Britanniam aduentus. Eo matrimonio breuì pòſt contracto, Polus

Viuit apud monachos Benedictinos.

Polus ad Cæſarem Bruxellas venit, acceptus ab illo Principe perhumaniter. Multa illic ſapienter locutns eſt ad Cęſarem de pace cum Galliæ rege faciendа, & Cæſar ſanè libenter eum audiuit, nullasque ſe pacis conditiones honeſtas,& quibus minimè dubia pax confici poſſet,recuſare teſtatus eſt. Ijs auditis, adijt Polus etiàm Galliæ regem, cum quo itidèm ea ratione de pace egit,vt rex eum non ſinè ſpe pacis dimitteret. Eo autem abeunte,plurimùm ſe dolere rex ait, quòd non rectiùs eum antehàc nouiſſet. Nam ſe nullum alium quàm ipſum maluiſſe creari Pontificem. Reuerſus ad Cæſarem Polus,in cœnobio quodam propè Bruxellas degebat. Iam verò celebratis in Britannia Philippi & Mariæ regum nuptijs, regina Maria Polum miſſis legatis ad ſe accerſit, abrogatis priùs legibus, quas contra illum & eius familiam Henricus rex tulerat, & Edouardus ratas habuerat. Tum ille,Cæſare annuente,in Britanniam abijt menſe Septembri anno 1554. ſecundiſſimo vſus vento, cùm diù antè contrarius perpetuò flauiſſet. In Britannia vbiquè honorificè inprimìs exceptus eſt,ab ipſo etiàm rege & regina. Rex ſanè illi proceſſit obuiàm, & perhumaniter eum amplexus eſt. Regina quoquè tantam ſe ex eius conſpectu voluptatem capere teſtata eſt, quantam tum cepiſſet, cùm regina eſſet declarata. Manſit verò aliquandiù cum regibus, deindè in ędes magnificè reginę iuſſu inſtructas,multis primarijs viris comitantibus, deductus eſt. Tertiò indè die cum rege,qui illi extra cubiculum obuiàm proceſſit, de rebus quarum cauſa venerat,tractaturus,ab eo literas perplures Roma miſſas,quibus legationis authoritas non parùm expetita augebatur, accepit, hoc ipſo ſanè mirificè lætatus. Poſtera luce rex ad eius domum acceſſit, diuque cùm illo familiariter locutus eſt de Britanniæ regno ad Ec-

Venit ad Cæſarem.

Item ad Galliæ regē.

Abit in Angliam.

cleſię vnitatem reuocando. Sequenti die cōuentus fuit in ipſa regia, p̄ſente quoq; Polo legato, qui in eo cōuentu benè longā habuit orationē, gētis eius vſus idiomate. Ea oratiōe gratias egit, q̄ ipſi aditū in regnū legibus antè p̄cluſum ab Henrico latis patefeciſſent: ait ſe propterea veniſſe, vt eos cum Deo & Eccleſia in gratiā reſtitueret: quas eſſent calamitates perpeſſi interìm dū ab Eccleſia ſe ſeparâſſent, & quāta omni tēpore ſedis Apoſtol. in eos extitiſſent beneficia, cōmemorauit: hortat⁹ eſt, vt oblatā ipſis modò gratiā amplecterētur & aſſeruarent. pluraq; dixit alia, q̄ ab illis om̄ibus nō abſq; ſignificatione ꝓpenſæ erga ea voluntatis audiebantur. Indè regni Cancellarius Epiſcop⁹ Vuintoniēſis regū & totius conuentùs noīe Legato gratias egit, ſeq; de ijs quæ ꝓpoſuiſſet, in deliberationē ituros ait Abeunte verò legato in ꝓximū cubiculū, idē Cancellari⁹ paucis repetijt quæ erāt dicta à Legato, & hortatus eſt vt in viā, à qua ſe quoquè deflexiſſe fatebatur, hac oblata opportunitate redirent. Ità cōuentus eo die ſolutus eſt. Altero manè magno omniū cōſenſu decretū eſt amplecti Eccleſię Catholicę cōcordiam & vnitatē. Die ſequenti, in quem ferię S. Andreæ apoſtoli inciderant, oēs iterùm in regiam cōuenerunt, miſſiq; à regibus ſunt ad Polum Legatum Epiſcopi ſex & totidē viri proceres, & cum ijs Arōdelli Comes, regiæ domûs pręfectus, qui legatū in regiā deducerēt. Is venit eò Legati ornatu atq; om̄ibus inſignibus, multumq; honorificè à regibus acceptus eſt. Ibì Cancellarius repetit priùs dicta, rogat num permaneant in ſententia, cupiantq; ad Eccleſiæ vnitatē & Pōtificis maximi redire obedientiā. Mox ab omnibus acclamatū eſt, id planè ſe velle: ſimulque à Cancellario ſupplex libellus porrectus eſt regibus, quo vniuerſi ſe fatebantur p̄teriti ſchiſmatis & quę in Romanā ſedem peccâſſent, ex aīo pœnitere, orabantq; reges q ab hac labe alieni eſſent, veniā ipſis

Habet orationem ad Anglos.

Angli petūt conciliationem.

à pōtifice per Legatū impetrarēt, vtq; in matris Eccleſię gremiū benignè reciperent. Lecto eo libello, à regib⁹, redditus eſt Cancellario, q eum palàm recitauit. Indè ſurgentes reges Legatū adeunt, eumq; ipſis occurrentē regina & ſuo & regis nomine orat, vt q̄d ſupplici libello petebatur, p̄ſtare nè grauaret. Mox cùm omnes reſediſſent, Legatus multa quæ ad rem pertinere viſa ſunt locutus, quibus illos apparebat non mediocriter permoueri & affici, ſurrexit, & cunctis in genua procumbentibus, vniuerſos abſoluit, vixque ab eo dictum eſt, In nomine Patris & Filij & Spiritusſancti, cùm omnes acclamarent, Amen Amen. Proferente autem Polo abſolutionē, regina & pleriq; alij p̄ gaudio & ſtudio pietatis illachrymârūt. Poſt abſolutionem om̄es inuicèm ſe amplexabantur, mutuoq; gratulantes ſępiùs dicebāt, Hodiè renati ſumus. Deindè in regię ſacello cantatū eſt, Te Deū laudamus. Altera die, petentibus id magiſtratibus, Polus Legati ornatu Londinum ingreſſus eſt, obuiàm procedēte tota ciuitate, quę illū ad D. Pauli templū deduxit, vbì p̄ſente rege & vniuerſa regni nobilitate, Miſſa ſolēniter celebrata eſt, & Legat⁹ om̄ibus pōtificalē benedictionem & indulgentiā de more impertiuit. Poſteà data opera eſt, vt religio inſtauraretur, religioſi viri reuocarētur, hæretici qui ex locis om̄ibus ceu ad aſylum quoddā eò cōfugerant, expellerētur, Epiſcopi Catholici, doctrina & pietate pręſtātes inſtituerētur. Regina quoquè tres ad pōtificē Legatos miſit, qui ei ſuo, regis, regni toti⁹ noīe obedientiā deferrent. Ij Legati Iuliū Pontificē paulò antè obijſſe inuenerunt. Eius ſucceſſor Marcellus paucorū dierū pōtifex cū fuiſſet, magno Poli dolore extinct⁹ eſt. Ità factū eſt, vt Paulo 4. hęc obediētia exhiberetur. Regina deindè Polo Archiepiſcopatū Cantuarienſem, licèt multùm anteà reluctanti, attribuit. Eū ille

Abſoluūtur Angli à Polo.

Religionis in Anglia inſtauratio

Angli obedientiā promittūt pontifici.

ità recepit, vt Pontifici Romano rem omnem perſcriberet, à quo ſanè in Cardinalium conſeſſu vnà cum regina mirificè laudatus eſt. Poſt hæc ſacerdotij ordinem ſuſcepit, & pallio Londini accepto, ibidèm primum Sacrum peregit. Abſoluto ſacrificio, ad frequentiſſimum auditorium concionatus eſt, vtì etiàm aliàs non rarò. Iam verò vt poſſet adeſſe gregi ſibi credito, apud reginam inſtabat, copiam ipſi faceret ad ſuos Cantuarienſes ſe conferendi. Regina ſentiens eius operam ad multa ſibi cumprimìs neceſſariam, maximè quòd nō deeſſent etiàm in ipſius aula, qui Catholicæ religioni occultis machinationibus detrimenta afferre conarentur, quibus opponenda erat Poli prudentia & integritas, non eſt paſſa illum à ſe diſcedere. Et theologi quoquè, alijque viri optimi in ea erant ſententia, vt dicerent non poſſe illum, ſalua conſcientiæ pietate, eo rerum ſtatu reginam deſerere: ſed & rex ipſe Philippus iturus in Belgium, omninò voluit illum manere apud reginam, & conſilijs omnibus adminiſtrandæ Reipub. non intereſſe modò, ſed etiàm præeſſe. Hoc verò initiò ille modis omnibus à ſe amoliri conatus eſt, ſed regibus in ſentētia permanentibus, ità tandèm aſſenſit, ſi Pontifex id gratum & ratum haberet. Nam Pontificis authoritati ſemper plurimùm ille detulit. Egit tum cum regina de reſtituendis bonis illis, quę Eccleſijs Henricus rex ademerat, regijsq; vectigalib9 adiunxerat, & ad regias poſſeſſiōes ptinere voluërat. Ea in re promptiſſimū inuenit reginę animū, q̄ ablata oïa Romani Pontificis & eius Legati Poli arbitrio permiſit, quę Polus adhibito Epiſcoporum conſilio, prudentiſſimè Eccleſijs diſtribuere inſtituit. & ea ferè dimidia pars erat prouentuum, quos ijs in locis habuerant eccleſiaſtici florente catholica religione. Quę verò ab alijs paſsìm obtinebantur, ea conſentiente Pontifice

Polus Pont. Rom. obſeruantiſsim9.

tifice

tifice tum quidem exacta non ſunt, quòd ſpes eſſet reflorescente in eo regno religione, pleroſque ſua ſponte ea reddituros. Atque hic obitèr obſeruanda eſt verſutia & malus dolus nouorum huius temporis dogmatiſtarum, quorum parens Luterus fuit, quòd illi perſuadent magiſtratibus, res eccleſiaſticorum iure illis auferri poſſe, & tum in priuatos, tũ alios vſus cõuerti. Id enim propterea illi facere videntur, vt magiſtratus hac ratione arctiùs implicatos retineant. Et ſolet hæc res magnas parere difficultates, cùm ad Eccleſiæ vnitatem redire cupiunt, qui ſe ab illa ſeparauerant. Sciunt enim multa eſſe Eccleſijs ablata, quæ æquum ſit reſtitui, & tamen plerunquè non apparent vndè poſſint reſtitui. Itaque illi quidem prudentiſſimè ſibi conſulunt, qui id genus fraudulentas perſuaſiones non audiunt, nec ſibi vſurpare volunt, quæ ſemèl Deo & Eccleſijs dicata ſunt. Sed ad rem. Polus deindè cernens ob ſuperiorum temporum perturbationes collapſam diſciplinam Eccleſiaſticam, Synodum habuit Angliæ Epiſcoporum omnium, cui etiàm permulti alij è clero interfuêre. In ea Synodo poſt multos tractatus conſcripta eſt totius Anglicanæ Eccleſiæ reformatio, quæ illis temporibus maximè congruere viſa fuit, quam tamen non priùs edere voluit Polus, quàm eſſet à Pontifice approbata. Multùm pt tereà illi negocij erat cum hęreticis, quorũ ꝑmulti in regno ſupererãt. Et ille quidẽ ſtudebat leniter cum illis agi: ſed quòd pleriq; pertinaciter ſuis erroribus inhærerent, locus miſericordiæ non relinquebatur. Quoſdam ſanè in viam reduxit, & in ijs Iohannem Cicum, hominem doctiſſimum, & magni apud Anglos nominis, qui cùm coram regina, multis omnium ordinum adſtãtibus, veniam erroris petijſſet, etiàm impetrauit. Fuerat ille præceptor Edouardi regis, Creſcebat interìm in Anglia catho

Fraus & dolus hæreticorum.

Synodus Anglicana.

Iohãnes Cicus reſipiſcit

lica pietas,& tum Lōdini, tum alibì aliquot mona-
ſteria Poli opera & reginę pietate iam erát reſtitu-
ta.Et poterant omnia paulatìm ad priſtinum reuo-
cari ſtatū,niſì interìm obortis bellis, & multis alijs
accidentibus incommodis, regina è rebus humanis
dolore animi & morbis corporis confecta exceſſiſ-
ſet:quam paucis horis ſecutus eſt, vt antè diximus,
Polus:qui duplici quartana correptus febre,cùm ſe
vehementer eo morbo exhauriri animaduerteret,
teſtamentum ſcripſit,in quo prętet cętera etiàm fi-
dem & erga Romanum Pontificem & ſedem Apo-
ſtolicam ſummam obſeruantiam ſuam egregiè ex-
preſſit.Ingraueſcente autem in dies morbo, Eccle-
ſię ſacramentis ſe,vt pium & catholicum virum de-
cebat,p̄muniuit:& licèt admodùm fractis eſſet viri-
Nota pieta-tem. bus,tamē quotidiè,vt anteà ſemper fecerat,Miſſar
audire voluit, & cùm ventum eſſet ad eum locum
quo ſolet ſacra hoſtia eleuari, miniſtrorum auxili
è lecto ſurgens, flexis humi genibus, Chriſtum i
Euchariſtia admodùm humiliter & reuerēter ad
rabat. Pridiè eius diei,quo è corpore migrauit,ip
vltrò à nemine admonitus,extremę vnctiōis ſacra
mentum ſibi miniſtrari voluit, ſicq; ad vltimū vſ
ſpiritum mentis planè compos, tandèm ità lenit
animam reddidit, vt nō tam mori quàm obdorm
Poli mors. re videretur.Obijt annos natus 58.& 6.menſes,e
dem anno quo Carolus V. Ex his verò omnibus,
bona fide à me ſcripta ſunt, colligat prudēs lecto
quàm alienus fuerit ſummus ille vir ab omni hær
ſeos labe,quam tamen illi adſpergere non veret
infidus ille Sleidanus. Obijt hoc tempore etiàm
Germania Otto Henricus Comes Palatinus El
ctor,& in Dania Chriſtianus Danorum rex.

Moſcouitæ populantur Torpatenſes Eodem anno Moſcouitarum Princeps potent
ſimus in Liuoniæ Torpatenſem ditionem ingēte
mittit exercitum,trecentorum millium hominu

qui omnia longè & latè populantur, ferro & igni omnia vaſtāt,& per multa milliaria omnia cęde,rapinis, fœdiſſima barbarie & immanitate complent. Nulli neque ætati,neque ſexui parcitur.Pueri infra annū decimū necantur,intra decimū & vigeſimum cōſtituti,Tartaris feris hominibus vendūtur:ſupra viginti annos,trucidantur omēs. Pecus omē,quòd in Moſcouiam abduci nō potuit, mactatur: ingens ex tota Torpatenſi prouincia præda abigitur. Quadraginta dies hunc in modum ſæuitum eſt, paucis arcibus & vna Torpatenſi ciuitate vim hoſtilē euadentibus. In Germanos ille Moſcouitanus exercitus præcipuè ſæuiebat: depræhenſos omnes, mares quidem brachijs truncatis,fœminas ſectis vberibus dirè cruciant: pleroſq; in fruſta diſcindūt, & membra palpitantia hàc illàc diſpergunt.Multa nobiliū & populariū,immò infinita ꝓpemodùm turba cum vxoribus & liberis & rebus omībus intra Torpatū vrbem ſe recipiūt,etiàm ex ijs qui decē,immò & viginti milliaribus indè diſtarēt:ſed cùm nimiā multitudinē vrbs capere nō poſſet, ſupra millia decē in oppidi foſſas confugiunt.Erat videre miſeria, alios aſperrimo hyemis frigore,alios inedia,alios poſtrēmò hoſtili gladio confectos,paſsim ruere. Nam ſæuiſſimi Moſcouiorū milites,vbi miſeros in foſſis latitantes cōſpiciunt,ꝑcipites in eos irruunt:gladijs, lanceis, ſagittis immaniter cōficiunt, eratq; plurima mortis imago. Qui intra vrbem erant,nimia hoſtium multitudine abſterriti,nō fuēre auſi miſeris ferre opem:tandèm multis in eos tormentis exoneratis,hoſtes abſcedunt.Indè porrò in Teutonici Magiſtri ditionem per Leidēſe territoriū proficiſcuntur, eademq́ue illic horrendæ crudelitatis exempla edunt,adeoq́ue populantur omia,vt ne vnum quidem tuguriolum incolume permanſerit. Eundem in modum ſe gerunt in regione Neruienſi, quæ & ipſa

Exēpla barbaræ crudelitatis.

Pereunt multi.

Ditio Magiſtri Teutonici vaſtatur.

ipſa páret Magiſtro Teutonico. Vbì ſatìs tandèm
cędibus,rapinis & incendijs graſſatum eſt,in Ruſſi
immenſis aucti ſpolijs reuertuntur. Nemo illis Li-
uonię procerũ auſus eſt ìre obuiàm, ità vt impun
illi omnia vaſtarent & diriperent.

Fit deindè conuentus omnium Liuoniæ proce
rum in Vuẽdenſi oppido, & poſt multam diſcepta
tionem in eam ſentẽtiam itum eſt, vt ſexaginta au
ſeptuaginta aureorum millibus pax ab hoſte redi
matur. Quod etſi turpe videri poterat, poſt tantam
acceptam cladem, tamen in pręſens non aliud oc
currebat conſilium. Interìm verò dum Liuonienſi
legati longiſſimis viarum emẽſis ſpatijs ad Moſco
uiæ principem contendunt, (abeſt enim vrbs Mo
ſcouia à Torpato cẽtum quinquaginta milliaribu
Germanicis) Liuones contra pactas quadrimeſtre
inducias Ruthenicę Neruię incolis vim adferũt, du
abus colubrinis in eos diſploſis, & non paucis occ
ſis. At tamen Moſcouitæ, quibus religio erat viola
re inducias, nihìl ſe commouent, ſed celerrimo nũ
cio rem totam ad principem ſuum referunt. Ità ac
cidit, vt eodem tempore quo Liuonienſium lega
Moſcouiam vrbem perueniunt, etiàm hic nunci
ad principem perferretur. Legati, eius quod accid
rat ignari, principem adeunt, de pace tractaturi. Se
ille vehementer commotus, induciarum ruptam
dem eis improperat, cum nouo eodemque impi
Luteri dogmate, quod ab annis paucis cõplexi ſin
omnem illos fidem, pudorem, conſtantiam abieci
ſe, dictitat. Iubet redire ad ſuos, pecuniam redde
Magiſtro, ſe breuì adfuturum, & egregiè accepta
iniuriam vindicaturũ. Ad fines Moſcouiticæ & L
uonienſis ditionis, duæ erant vrbes cum ſingulis
cibus: vtraque Neruia dicebatur: ſed altera Germ
nica, altera Ruthenica. Inter vtranque non niſì fl
uiolus intererat. Itaq; Liuones è ſua Neruia du

Liuones violant inducias.

Duæ Neruiæ.

dixi,colubrinas in Ruthenorũ Neruiam exone-
runt,alijſque prętereà Liuonibus vicinis, qui in-
icias ruptas putarent,confluentibus,aliquot Ru-
enorum cędes ediderũt. Ea res animum Moſco-
æ Principis ab omi pace prorsùs abalienauit.Rur
s ingens conſcribitur è Moſcouia & Tartaris ex-
citus,qui primò Neruiam Germanicam occupãt *Neruia Germanica expugnatur.*
arcem deditione capiunt:ciues Neruienſes Mo-
uiæ Principi ſacramentũ dicunt. Capta Neruia,
ercitus omnis Neruienſe territoriũ longè lateq;
quindecim Germanica milliaria fœdiſſimè rur-
s diripit &vaſtat,multaque in ſui Principis ditio-
m redigit.Poſt inTorpatẽſem diœceſin aduolãt,
iſcopi arcem Nienhuſium,octodecim àTorpato
e milliaribus diſtantẽ,obſident & deditione ac-
iunt,vita viris & fœminis donata:ſed cùm ex ar-
ad duo milliaria exceſſiſſent,in aliud Ruthenorũ *Nienhuſiũ capitur.*
men incidunt, qui raptis virginibus & fœminis,
os rebus omnibus ſpoliatos dimittunt.Habebat
agiſter Teutonicus aliquot equitum turmas, ſed
m audiret Moſcouitã cum vniuerſo agmine ad-
tare prælij committendi cauſa, deſerto Torpa-
ſi epiſcopo,ad vigintiquinq; ferè milliaria aufu
:.Porrò Rutheni eqtes ad triginta millia cœpto
gũt itinere,Germanos quoſq; obuios trucidãt.
tius exercitùs Moſcouitici dux Petrus Siſegalei-
r, ſtrenuus olìm pirata, cum omnibus copijs, in
ibus erant Tartarorum triginta millia,& ſclope-
iorum millia duodecim,ad Torpatum obſiden-
m progreditur.Erant hominum ad trecenta mil- *300000. bellatorum.*
Interim Germanos quoſdam appręhenſos,cru-
liter tractat:viris brachia,fœminis vbera & nares
ęcidit: ſicque fœdè deturpatos, in vrbem mittit:
pidanis, vt ſe dedant, imperat:nî faciant, eadem
ione ſe oẽs mulctaturum edicit. Multi iam ciues
vrbe diſceſſerant,paucique qui vrbem defende-
rent,

rent,relicti erant,partìm Catholici,partìm Lutera
ni. Catholici intra Eccleſiæ cathedralis immunita
tem,vt vocant,ſuas habebant ædes.Neminem enin
ciues Torpatenſes apud ſe ferebant,qui non catho
Torpatũ oppugnatur. licam religionem eiuràſſet. Moſcouitę vbì ad op
pidum veniunt, horrendum in modum torment
omnia concutiunt.Fit magnus fœminarum & puc
rorum eiulatus: & licèt Catholici vrbem cõſtant
defenſuros ſe reciperent,& Senatum atq; ciues Lu
teranos ad conſtantiam hortarentur, at nihilo m
nùs pauló pòſt intolerandis conditionibus ſe de
dũt Moſcouitis.Modò vita & facultates ipſis ſalu
maneant, Pontifici & imperio Romano renũcian
& pręſtito ſacramento, in magni Moſcouiæ Duc
imperium concedunt. Pręclarè nimirùm,vt qui
Catholicis facti erant Luterani, ex Luteranis fier
Catholicorũ constantia. Moſcouitę,qui ferè Gręcorum ritus & religione
ſequuntur. Eam deditionẽ indigniſſimè tulère C
tholici,qui etiàm vitam cum ſanguine potiùs ſe f
ſuros dicerent,quàm vrbem hoſtibus prodant,
ab auita religione diſcedant. Ea re cognita,Dux e
ercitûs Moſcouitici nunciat obſeſſis, neminem
cogere, vt abiurato imperio Romano in Moſco
Principis ditionem tranſeat. Si qui id nolint,lice
illis in Germaniam illæſis abire.Itaque cùm Cath
lici forìs hoſtes,intùs ciues aduerſos haberent,
vrbe excedunt.Erant omnes viri & fœminę ad q
dringentos.Fuit hoc quoquè triſtiſſimum ſpecta
lum,dum maritus ab vxore, frater à ſorore, libe
parentibus diuelluntur. Qui in vrbe remanſeru
pontifici & imperio Romano valefaciunt, & M
ſcouitico iugo colla ſupponunt. Longũ eſſet en
rare,quantam cladem Liuoniæ ampliſſimę prou
ciæ dederit Moſcouiticus exercitus: ſed omnia
cto DEI iudicio,quia à priſca religione ad Lut
commenta dilapſi,cum religione pariter priſtin
vir

rtutem & conſtantiam, atq; robur inuictum per- derant plerique Teutonici milites, Olim cùm ca- olici eſſent, religiói & pietati addicti, decem illo- m millia, Moſcouitarum 80, millia collatis ſignis fugam vertere potuêre. At poſtquàm partim Lu- ri, partim Zuinglij, partim Anabaptiſticum Euan. :lion amplexi ſunt, Moſcouitis prędę ſunt. Et iu- quidem ferunt Moſcouiticum iugum, qui pon- ficis Romani ferre noluerunt. Quàm verò mi- rum eſt, non videre homines, dum ſub Euange- prętextu à Catholica Eccleſia ſe ſeparant, mox diuerſas & pugnantes ſe ſectas diſtrahi: Indè por- exiſtere animorum diſſenſiones, quibus neceſsè tandèm etiàm ampliſſimas Reſpublicas interire, ìm veriſſimè dictum ſit, Concordia res paruæ cre- unt, diſcordia maximę collabũtur? Sed hęc, Tur- co demùm ſut Moſcouitico preſſi iugo, intelli- :mus.

Virtus priſcorum Teutonicorum militum.

Saluſtius.

ANno 1559. decimoquinto Ianuarij die in demortuæ Marię reginæ locũ Angli ſubſtituunt Elizabetham, quam Henricus rex ex Bolenia ſuſceperat. Ea, religiõe vetere ex toto regno exulare iuſ- ,Zuinglianiſmũ aut Caluiniſmũ reſtituit. Sed dũ lud regnum religionẽ mutat, Deus Optimus Ma- imus inter potẽtiſſimos planeque Catholicos re- es Henricum Gallię, & Philippum Hiſpanię pacem rgitur multis conditionibus initam, quas nimìs ongum eſſet huc adſcribere. Iam vtriuſque regis rouinciæ tot annorũ perpetuis bellis defeſſę erãt, ec ſinè grauiſſima Catholicę religionis iactura di- tiùs protrahi potuiſſent, hæreticis intereà ſuũ vi- us clàm ſpargentibus, & multos inficientibus. In ac mutua tantorum principum conciliatione, vt ſſet pax firma & ſtabilis, regi Philippo deſponde- ur Elizabetha Henrici regis maxima natù filia, & ſoror

Elizabeth ſubſtituitur Marię.

Pax inter Gallię & Hiſpaniæ reges.

ſoror ei9 Margarita Emanueli Philiberto Allobro gum clariſſimo principi.

Exequiæ Caroli V. Menſis Februarij die 24. in Principum & procerū ex tota penè Europa frequentiſſimo Conuētu Auguſtæ exequiæ celebratę ſunt Caroli V. pientiſſim & potentiſſimi Imperatoris: idque ſingulari ſtudic & ſolennibus cęremonijs, atque magna animorun commiſeratione.

Iohan. Gropperus moritur. Die 14. Martij obijt Romæ clariſſimus vir D. Iohannes Gropperus, Eccleſię Colonienſis in tuend Catholica religione ſingulare decus & ornamentum, quem pontifex Paulus quartus in Cardinali um ordinem ampliſſimum cooptârat. Sepultus e in Eccleſia Germanorum ad pedes optimi pontifi cis Hadriani VI.

Eodem menſe Martio quiddam prodigioſum ac cidit in ea regione Angliæ, quam veteres Cambriā hodiè Vualliam vocant. Annoſa quædam fraxinu vi tempeſtatis deijcitur, trunco ad ſeptem pedes terra extante. Is verò cùm media ſuî parte eo ven torum turbine diſſectus eſſet, in eius parte interior *Crux in fraxino.* crucis admiranda effigies conſpicitur humano pe de longior, colore nucis auellanæ. Ager, in quo e arbor fracta eſt, hominis fuit non vulgaris, ſed tor quati equitis: & quod maiori quoquè admiration dignum eſt, ea arboris pars, quam ventorum impe tus à trūco auulſam humi ſtrauerat, eandem omni nò crucis figuram referebat. Et vt ad plurimorur notitiam rei ſtupendę miraculum perferretur, ali quot annis in arboris trūco crux illa perdurauit, n ſinè ſtupore eam adſpectantibus hominibus, q frequentes eò confluebant rei nouitate permot Porrò qui eò accedere commodè nequibant, prec bus ab alijs contenderunt, vt crucis effigies ad viu pictoris manu & arte expreſſa, ipſis viſenda defe retur: quod etiàm factum eſt, idq; adeò, vt in ext

r

ras quoquè regiones multa eius exempla peruene-
int. Succeſſerat iam in regno Angliæ Mariȩ reginȩ
ijſſimȩ Elizabetha, quæ religionem, vt dixi, muta-
it, permiſitq; Caluiniſtas & Zuinglianos illic ni-
lificare, immò & primas obtinere. Ea verò homi-
ium fæx vbiquè demolítur ſtatuas & imagines, &
ec ipſius CHRISTI figuram & effigiem pati
ot eſt. Voluit autem præpotens DEVS illos An-
ichriſti ſatellites hoc ſtupendo Crucis in arbore
xiſtentis prodigio admonere, vt ab impietate ſua
aturè animum reuocarent, deſinerentque perſe- *Hæretici hoſtes crucis Chriſti.*
ui Crucem illius, quæ idcircò varijs modis figura-
ur & exprimitur, vt apud homines perpes ſit me-
oria ineffabilis illius charitatis, quæ filium Dei
ompulit ob noſtra expianda peccata, ad tam imma-
e & ignominioſum vſque ſupplicium ſe deijcere
offerre. Ipſa quidem regina Elizabetha, licèt ad-
odùm moleſtè id ferentibus noui Euangelij in
nglia buccinatoribus, fertur in baſilica aulæ ſuæ
hriſti Crucem erectam retinere, nec æquis auri-
us ferre concionatores in eam impiè debacchan- *Effigies crucis in baſilica reginȩ Angliæ.*
s. Et quid tandèm aliud eſt ità paſsìm deijcere &
rofligare ſacras illas Chriſti crucifixi imagines, ni-
ab hominum memoria penitùs tollere omnem
emoriam ineffabilis erga nos amoris & beneuo-
ntiæ illius, qua redempti ſumus? Sæuitum porrò
t immaniter in Anglia in ſtatuas & imagines, & è
mplis ità illæ exturbatæ ſunt, àc ſi nihil ab ethni-
rum ſimulacris diſtarent. Nec tamen ſatìs fuit im *Nota impietatem.*
js hominibus, eas è templis exegiſſe, ſed in campũ
ptatas pro ſcopo collocârunt, ad quem ſagittas &
cula contorquerent. ſed neq; hìc impietas ſiſtere
potuit. Nam in vrbibus celebrioribus non diuo-
m modò, ſed etiàm Chriſti ipſius imagines in
nem conieciſſe ludus fuit. Alij eò amentiæ & fu-
ris progreſſi ſunt, vt Chriſti à cruce pendentis

imaginem,ea potiſſimùm parte, ſagittis è trunculo tereti & cauo magna vi ſpiritûs efflatis, conficiendam ſibi propoſuerint,qua nō abſq; ſingulari myſterio è latere ſanguis ꝓfluxit & aqua,& in tam nefario & omni ſuppliciorum genere vindicando flagitio inter ſe cōtenderint,quis primus illud ſacratum latus traijceret,aut telo cor transfigere: idque in ipſis Londini ſuburbijs ità perpetratum,vir quidam grauis & fide dignus annotauit.Magna eſt interìm Chriſte Deus patientia tua,ſed tarditatē ſupplicij quandoquè grauitate cōpenſabis:quanquàm hocipſum omne fermè vincit ſupplicium, vt iuſto tuo iudicio ſinantur homines in tam horrendę impietatis barathrum ire præcipites.

Crucis effigies in ſubucula.

Paulò poſt illud in arbore apparentis Crucis inuſitatum prodigium, nempè circiter Pentecoſten in Cantia,quæ eſt Angliæ pars alia,mulier quædam in ſubucula ſua Crucis vidit expreſſam effigiem. Erat ea fœmina non ignobilis,neque Crux illa au colore aliquo ab homine effićta, neque acú vel fil intexta,ſed è Cæleſti quodam influxu nata cernebatur. Fruſtrà hęretici cum impijs Iudæis & Ma hometanis Chriſti crucem abolere conantur.Obi tèr hic hęreticorum fraus quædam commemoran da venit. Profertur ab illis edićtū Valentis & Theodoſij de non effingēdo ſigno Chriſti.Prima frau eſt, quòd conſtat Valentem in imperio nunquàr conſociatum fuiſſe Theodoſio:altera fraus eſt,cad apud hęreticos valdè ſolennis, quòd à Theodoſi quidem edićto cautum eſt, nè quis ſignum Cruci ſculperet aut fingeret,ſed additum eſt,humi. Han voculam illi impoſtores omiſerunt. Videbatur pi principi cedere in aliquam Chriſti iniuriam, quò eius ſignum pedibus calcaretur:itaque nè deiucèp humi exprimeretur,vetandum putauit. Vetuit ho idem Romæ fieri ante paucos annos Pius quartu

Fraus inſignis hæreticorum.

Roma

Romanus Pontifex. Ità iſti malæ fidei homines miſerandum in modum incauto lectori imponũt, nec timent illos æternæ æſtuantis gehennæ ignes, quibus in omnem æternitatem ob tam nefaria mendacia cruciabuntur.

Viceſimaſecunda Iunij magnificẽtiſſimo apparatu celebrabãtur nuptię Philippi regis & Elizabethę filiæ Henrici Galliarum regis. Aderant Philippi nomine Dux Albanus, princeps Aurantius, & comes Egmõdanus cũ alijs proceribꝰ & nobilibus. Cumq; paulò pòſt etiàm Philiberti & Margaritæ ſororis nuptias eſſet celebraturus Henricus rex, & interìm certamina equeſtria fierent publicè, ipſo rege om̃ium admiratione fortiſſimè ſe gerente, eccè repentè poſtremi diei concurſu, à quo tamen permulti eum retrahere conabantur, inprimìs regina coniunx, haſta in regis pectore frangitur, & eius fragmentum per galeam adactum, in cranium vſque altè defigitur. Ex eo vulnere intra paucos dies rex, annos natus quadraginta, etate, opibus, gloria florentiſſimus, occumbit. Eius obitus Galliæ regno incõmodiſſimè accidit, plerisq; res nouas molientibus, & praua dogmata cõplectẽtibus, quod illo ſuperſtite nũquàm auſi fuiſſent. Omninò ſtatuiſſe fertur, ſi ei ſuperuiuere licuiſſet, acerrimè in toto regno ſuo perſequi eos omnes, qui noui Euãgelij cõmenta ſequerentur. Ei in regno ſuffectus eſt Frãciſcus filius natũ maximus. Eiuſmodi verò exempla admonent hoies, vt meminerint nihil eſſe ſub ſole diuturnũ: cum quoquè apud prępotentẽ Deum non eſſe perſonarũ acceptionẽ, ſed cùm ei viſum eſt, tollere eũ è medio ſublimes & humiles, diuites & inopes: quarum rerũ prudẽs & ſagax cogitatio id efficere apud nos debet, vt ſemper animus ſit erga Deũ pius, & à rerũ labentiũ atq; fluxarũ ſtudio & amore liber & abſolutꝰ. Hęc em̃ magnã pſtãt pectoris tranqllitatẽ.

Nuptiæ Philippi regis.

Mors Henrici regis Gallorum.

Die 18. Auguſti Paulus 4. Romæ vitam cum mor-
Paulus 4. decedit. te commutat. Moritur etiàm Hercules Eſtenſis Fer-
rariæ dux: itemq́; Iſabela Hungariæ regina, cui rara
felicitate conſigit, vt & regis eſſet filia, & regis ſo-
ror, & vxor, & mater. In regno Scotiæ vnus atque
alter temerarius & indoctꝰ nebulo inter populares
religionis nomine ſeditiones excitat planè barba-
ricas, quæ deindè quorundam nobilium adiutæ ſtu-
dijs, eius regni ſtatum mirè perturbârunt.

Caluinus poſt vltimam ſuam Ioachimi Vueſtphali
admonitionē, pro ſua maieſtate nihil deincèps con-
tra eum ſcribere conſtituerat. Itaq; Theodorus Be-
Beza contra Vueſtphalū za impurus nebulo, hoc anno ſcriptum edit contra
Vueſtphali calumnias. Prodit etiàm Petrus Martyr
ſed non martyr Chriſti, aduersùs Stephani doctiſ-
ſimi Vuintonienſis Epiſcopi librum, quo is Caper-
naitarum (ſic enim vocat Sacramentarios) cauilla-
tiones confutat. Eſt hoc Martyris ſcriptum long-
peſtilentiſſimum, quo homo callidus mira arte &
vafricie, ſummaq́; vi audet ſacras literas & antiquo
patres & Concilia ad ſceleratiſſimum dogma ſuum
confirmandum detorquere, cùm certiſſimum ſit
hęc omnia ab illo vel maximè diſſentire. Sed huiuſ-
modi mendacijs miſeræ plebeculę illi atrociter im-
ponunt. Faciebat hoc homo verſutus, quia videba-
tot teſtimonia Patrum contra Sacramentarios ad-
ferri à Vuintonienſi, vt multi in Anglia egregiè i-
fide Catholica confirmarentur, & non prorsùs
periculo abeſſent Sacramentarij.

Luterani ſectas multas dānant. Iuniores Saxoniæ principes hoc anno Latina
Germanica lingua ſcriptum publicum ediderun-
Itemq́; comites Mansfeldenſes aliud ſcriptum, qu-
bus vndecim enumerantur ſectæ, & vt execrabil-
hæreſes condemnantur. In ijs ſunt etiàm Mela-
Contentio Heidelber- chthonici, Maioriſtæ, Adiaphoriſtę, & Sacrament-
rij. Porrò in Heidelbergenſi academia periculoſu-
ortu

ortum eſt certamen inter Tilmannũ Heshuſium & Guilielmum Clebitium de cœna Domini. Princeps Palatinus, cui páret Heidelberga, in hac Euangelicorum funeſta altercatione à Melanchthone quærit, quid ipſe hoc in negocio ſentiat. Melanchthon ſic reſpondet, vt nouum quoddam Sacramentariæ impietatis genus effinxiſſe videatur. Sic iſti miſeri ex erroribus alijs in alios labuntur, ſemper ſeipſis deteriores. Nicolaus Gallus, præco Ratisbonenſis Luteranus, huic Melanchthonis ſcripto egregiè reſpondet. *genſium.*

Rex Danorum ſuis & ſociorum principum armis Thietmarſos liberos populos, vel qui libertatē ſibi vendicarent, in duram redegit ſeruitutem. Solebat ille populus Archiepiſcopo Bremēſi parére, & Catholicę religioni eſſe addictus: & eatenùs permāſit inuictus. At vbì Luterizat, & religionem veterem abijcit, inſigni ſeruitute preſſus, dat ſuę leuitatis pœnas. Atque hi ſunt pręclari fructus noui Euangelij. Nouum Euangelium docet libertati carnis ſtudere gnauiter, & interìm ſuos ſectatores vel Turcicę, vel Moſcouiticæ, vel aliæ moleſtiſſimæ ſeruituti addícit. Iuſtus es Domine, & rectum iudicium tuum. *Thietmarſi domantur à rege Danorum.* *Pſalm.* 118.

ANno 1560. die 2. Ianuarij. Romæ Pontifex Maximus renunciatus eſt Iohannes Angelus Medices Mediolanenſis, & Pius 4. dictus, qui ſumma cum laude pōtificatum adminiſtrauit. Eodē anno obijt in Polonia Iohannes à Lasko vir nobilis, ſed inſignis ſacramentarius. Obijt etiàm Philippus Melanchthō, Luteriſmi egregius propagator, licèt in Euchariſtię negocio Zuingliamiſmi quàm Luteriſmi eſſet ſtudioſior. Multùm is vir nocuit Catholicæ Eccleſiæ, vel hoc ſolo nomine, quòd modeſtia quadam vſus, multorum ſibi incautos animos conciliauit, cùm Luterus planè importunus & vehe- *Pius 4. fit pontifex.* *Melanchthō exhalat ſpiritum.*

mens, inuiſum ſe nonnullis hoc ipſo redderet. Fertur autem Melanchthon aliquot Luteri ſcripta limâſſe & caſtigâſſe, quæ alioquì in lucem ſic emiſſa, vt Luterus impotenti quodam animi impetu & inſolentia ea confecerat, plurimùm Luteri dogmatis detractura fuiſſe putantur. Fuit Melanchthon admodùm familiaris Sacramentarijs, quippe à quorum dogmate non valdè abhorreret. Iohannem Criſpinum ad edenda denuò Oecolampadij ſcripta hortatus eſt, Bullingero & Caluino de rebus ſuis ſæpè ſcripſit familiariter: multis ſtudioſis author fuit, vt Tigurum & Geneuam, ob cognoſcendam liquidò de Euchariſtia ſententiam, ſe conferrent. Et quia illum non puduit à ſanctiſſimi patris ſui Luteri dogmate Euchariſtico diſſentire, ipſius quoquè diſcipuli & alumni & viuum & mortuum multis conuicijs, vt quidam ſcribit ſacramentarius, lacerârunt. Et quídni illum lacerent ſui diſcipuli, quãdò ille totiès lacerauit matrem ſuam Eccleſiam Catholicam?

Melanchthō familiaris Zuinglianis

Magdeburgenſes miniſtri grandia aliquot volumina ediderunt Hiſtoriæ ſuæ Eccleſiaſticæ. Hoc anno quarta Centuria eius præclaræ, immò peſtilentiſſimæ & pernicioſiſſimæ, vt grauiſſimi viri teſtantur, hiſtoriæ prodijt. Et vt magìs mireris, Matthias Illyricus cum ſocijs eius Hiſtoriȩ authoribus, eam reginæ Angliæ dedicant, nec dubitant in ea Epiſtola Nuncupatoria Zuinglianos acriter perſtringere, vt qui philoſophicis rationibus Teſtamentum Domini adeò euacuent, vt corpus & ſanguinem Chriſti, quo ad præſentiam & Communicationem, iuxta clariſſima, euidentiſſima & potentiſſima verba ipſius Chriſti prorsùs remoueant, miraque verborum perplexitate fucum faciant. Porrò cùm Zuingliani iactitent vetuſtos Patres ab ipſis ſtare, iſti contrà hoc prorsùs negant, & ſecum facere

Hiſtoria Magdeburgenſis.

His verbis ſeipſos quoſquè iugulãt

re Patres, cum Zuinglianis verò pugnare affirmant. Quibus tandèm aſſentiemur?

De hac Magdeburgenſium hiſtoria operæpre- cium fuerit paulò accuratiùs agere, & quàm bona fide, qua religione & pietate in ea cõſcribenda verſati ſint, Lectori explicare. Iactitant illi ſe omnia ad ſolius veritatis amuſſim exigere, & hoc proculdubiò perſuadent imperitis: ſed qui alicuius ſunt lectionis & iudicij, tot in illis fraudes & mẽdacia, tot in patres ſanctiſſimos intoleranda cõuicia, multaq; alia nulla ratione ferenda comperiunt, vt facilè animaduertant, non hoc illis ſtudio fuiſſe, vt nobis veram & Catholicam texerent hiſtoriam, ſed vt veras hiſtorias patrumque ſcripta in multorum perniciem deprauarent & contaminarent. Conſtat quidem, eos plurimùm & operæ & temporis in ea conſcribenda poſuiſſe, nec vlli pepercisse labori, vt vndecunquè conquirerent, quæ poſſent Catholicæ Chriſti Eccleſiæ aliquid adferre detrimenti, illorumque praua dogmata vel in ſpeciem confirmáre, ſed vtinàm illorum mala mens tam poſſet ab omnibus perſpici, quàm illi ſedulò mirabili aſtu & vafricie eam ſtudent celare. Erunt hauddubiò in Catholica Eccleſia, qui quandoquè prolixè illis reſpondeant, & impoſturas omnes producant in lucem: nec ità pridèm vir doctiſſimus Alanus Copus Anglus ſex Dialogos edidit, in quibus permultæ illorum calumniæ, fraudes, & mendacia reteguntur: *Dialogi Alani Copi.* cuius ego veſtigijs inſiſtens, pauca quædam indè contra iſtos infidos hiſtoricos mutuabor, meisque ferè verbis nonnulla ex ijs efferam, quæ ibì copioſiſſimè & elegantiſſimè habentur. Pro meo verò inſtituto breuis ero, ità tamen, vt lector ex ijs, quæ à me annotabuntur, de tota illa in multas Centurias diſtributa Hiſtoria, nullo negocio poſſit ſtatuere.

Hoc inprimìs vel maximè deplorandum eſt, in ijs hominibus,qui ſemèl obſtinato animo à Catholicæ Eccleſiæ caſtris ad ſathanæ ſynagogas defecerunt,tantum ineſſe nocendi ſtudium & conatum,vt nihil prorsùs prętermittere videantur, quod poſſit in miſerorum mortalium certam perniciem cedere:qui ſi ſoli perirent, poſſet hominum deplorata malitia id iure meritoque pati videri: iam verò quandò cōtenti nō ſunt ſibijpſis exitium attuliſſe, ſed modis omnibus nituntur etiàm quàm plurimos ſecum in æſtuantis gehennę æternum chaos pertrahere,hoc quidem tantam habet immanitatē & barbariem,vt nullus vnquàm pro dignitate ſatìs id explicare queat.Et eſt ſanè multùm formidandū, niſi Deus iſtorum machinationibus potenti virtute ſu finem imponat,& Eccleſiam ab hac hominū fęce re purget,non quieturos illos, donec Patrum ſcripta corrumpant,quęcunq; illorū opiniones deſtruunt maximè cùm iam ante multos annos conſtet,Luterum harum turbarum authorem,in ipſis diuinę ſcripturę libris tam multa adulterâſſe, certumq; ſit, & Luteranos Luteranis, & Sacramentarios æquè Luteranis,& Luteranos Sacramentarijs palàm obijcere,quòd ſcripturas deprauent.Quid enim non au erunt homines incredibili audacia & petulātia,qu etiàm in Deum ipſum,& in ſanctos cum Deo in cę lis regnantes,palàmcōtumelioſi & blaſphemi ſunt Porrò verò cùm non ignorent Romanos pōtifice Chriſti in terra vicarios, pro ſuę ſedis primaria au thoritate hęreticis ſempèr iuiſſe obuiàm, & eorum elatas ceruices fortiter cōpreſſiſſe, mirabiliter cùm cęteri hęretici omnes,tum iſti Magdeburgenſes cē turiones in Romanos Pontifices incurrunt, illo etiàm,quos pro Chriſto ſuſcepta mors,aut alioqu incomparabilis vitę ſanctimonia & eximia doctri na egregiè commendat.Hinc eſt, quòd non pud

Hæretici Patrū ſcripta corrumpunt

Hæretici infeſti Pontificibus.

co

eos in dubium vocare, num Petrus Apoſtolus vnquàm Romæ fuerit,& cùm multorum Patrum citẽt teſtimonia, quibus perſpicuum fit Romæ Petrum fuiſſe,idque teſtetur orbis vniuerſi conſenſus,tamẽ non multùm referre exiſtimant, quid in quamlibet partem credas: ſcilicet veteratoria arte in id intẽti, vt ſi Petrum Romæ non fuiſſe hominibus perſuadere poſſint, iam illud quoquè obtineant, Romanos Pontifices non eſſe Petri ſucceſſores, nec alijs epiſcpis præferri eos oportere. Caluinus hac in re, vt in multis alijs,Proteus eſt, In Inſtitutione ſua ſcribit ſe propter conſentiẽs antiquitatis hac de re teſtimonium non pugnare,quin Petrus fuerit Romæ mortuus:at in Epiſtolam D.Petri ſcribẽs, Niſi, inquit,maria & terras momẽto tranſuolauerit Petrus,procùl ab Italia mortuum eſſe conſtat. Belliſſimè ſanè, in re apertiſſima tam pulchrè ſibi cõſtans, vt agnoſcas mendacij ſpiritum iſtorum ſibi pectora vendicâſſe. Iam verò quòd & Magdeburgici,& Caluinus,& hęretici omnes Romanum pontificem cogunt in ordinem,nec Romanam ſedem volunt alijs eſſe antelatam, id illorum malitiam & perfidiam egregiè coarguit,cùm nõ ſint neſcij Romanis pontificibus non modò de omni antiquitate præcipuos ſemper eſſe delatos honores, ſed ipſum etiàm Carolinum librum,quem falsò illi religioſiſſimo principi Carolo Magno attribuunt, & de quo tam impotenter Catholicę Eccleſię inſultant,diſertis verbis affirmare, Romanã ſedem nullis ſynodicis conſtitutis cęteris eccleſijs eſſe prælatam,ſed ipſiꝰ Domini authoritate tenere primatum. Si tanti apud illos eſt ſcriptum illud, cur hæc & multa alia eius ſcripti non recipiunt? Sed improba verſutia ſatìs habuit aliquid inueniſſe,quod ex illo ſcripto nobis obijceret,etiamſi non neſciat multò plura illic haberi, quæ illis à nobis poſſint rectiùs obijci, quàm

Caluinus Proteus.

Lib.4. Cap.6.

Lib.1. Cap.6.

XX 5 quæ

quæ nobis ab illis. Eſt ergò hoc magnoperè in iſtis infauſtis hominibus obſeruandum, quòd incredibili quadam animi calliditate in omnem occaſionē intenti ſint,& ſi quid vſpiàm in patrum ſcriptis occurrat, quod pro ipſis facere videatur, id mirū in modum exaggerēt, cætera omnia floccipendant: q ſi eiuſmodi aliquid occurrat, quod trūcatum ſi ſit, incauto lectori fidem poſſit facere, cum illorum erroribus conuenire, ibì nihil eos pudeat mutilas & truncatas ſententias citare, q̄ tamen ſi integræ proferantur, illorum opiniones deſtruant. Nec infrequens apud illos eſt, dum allegant aliqua ex patrib vel aliundè, ea omittere, quę ſi abſint, ab illis Patre ſtare videantur: ſi adſint, eos oppugnare certum ſit Quæ omnia hominum ſunt flagitioſorum, & falſ pro veris imperito lectori obtrudere cupientium

*Cent.*3. *Ca.*6.*&* 7. Recitant Magdeburgici Centuriones, qui illa mendacijs refertas centurias conſcripſerunt, nefa rium quoddam crimen ſanctiſſimi martyris & Romani pōtificis Cornelij, (ſic enim illis collibitū e tantum tractare virum) voluntque Cypriani teſtimonio docere, Cornelium contra Chriſti inſtitutionem populo non niſì aquam in calice porrexiſſe addunt alias blaſphemias, in Romana ſede myſteri iniquitatis, vt in alijs rebus, ità & in Cœnę Dominicæ deprauatione maturè laborare cœpiſſe. Hæ iam prima fronte illorum hominum in Eccleſiā & pontifices Romanos inexpiabile odium perſpicu ſatìs prę ſe ferūt, fitq; illis iuſto Dei iudicio, vt odi & liuore occæcati, toti orbi conſpuendos & irrid dos ſe propinent, nec id tamen animaduertant. Pri mò enim intolerabilem iſthæc narratio habet van tatem, quaſi ille inſignis Epiſcopus & martyr, quen tam prolixè ipſe Cyprianus commendat, tam v

*Lib.*4. *Epiſt.*2. ſtupidus, vel impius fuerit, vt contra Chriſti inſti tutionem pro ſanguine meram aquam porrigere

D

eindè Epiſtola illa Cypriani, quam pro ſe allegāt lagdeburgici, non ad Cornelium ſcripta eſt, ſed Lib.2. Cæcilium Africæ Epiſcopum, qui illi Carthagi- Epi.3. enſi de rebaptizandis hæreticis Synodo interfuit: audent impoſtores iſti contra om̄ium exemplaum fidem, pro Cæcilio Cornelium ſubſtituere. ıcit hoc liuor & inuidia, de quibus, vt ait D. Hie- In Epiſtolā onymus, ſcripſit B. Cyprianus librum valdè opti- ad Galatas. um: quem vtinàm iſti potiùs legiſſent, & ex eius ctione ſeſe corrigere maturâſſent, quàm falsò ꝑducerent Cypriani Epiſtolā: nihil ad Cornelium pœnétem. Colligat hinc prudens lector, qua fide iſti omines in rebus noſtrę religionis verſentur. O ca-mitatē temporū horū. Et tamē has hiſtorias multi pidiſſimè arripiunt, eisq; auidiſſimè lectis putant Crœſi opes inueniſſe. vtinàm tales vel admoniti, horū fraudibus ſibi cauerent. Et nè putet lector e illos iniuria afficere, eodē ipſo ſexto capite ter-e Centuriæ, vbì hanc Cœnæ deprauationē Cor-lio affingunt, mirabili & incredibili ſtoliditate & citate animi ſui prauitatem om̄ibus produt, dum am Epiſtolam, quam aliâs Cornelio ſcriptam nuntur, non illi, ſed Cæcilio ſcriptam, contra ſuam ntentiam affirmant. Ità repentè illi ſuî immemos, de vna eademque re, pugnātia eodem capite lountur. Quis tantam fraudem vnquàm pro diıitate vel deplorare vel deteſtari ſufficiat? Vo-ant illi Cornelium Pontificem & martyrem lio Romanæ ſedis ſumma ignominia afficere, & ijpſis ſempiternę ignominiæ, dum ſuam ipſi maiam produnt, apud omnem poſteritatem notam urunt. Nec eſt iam quòd miremur iſtos Euanlicos, immò hæreticos homines, in noſtræ & aliıot ſuperiorum ætatum Romanos Pontifices n petulanter incurrere, quandò nec illi tam anquo & celebri pontifici & martyri parcunt.

Omnis

Omnis verò illa Pōtificum iniuria in Chriſtum re-
dundat, qui talium contumeliarum vindex acerri-
mus erit,immò etiàm nūc eſt, quandò iſtorum nu-
gatorum fraudes & mendacia non ab alijs magìs
quàm ab ipſis aperiri ſinit.Eadem fide iſti viri egre-
gij non raró vtūtur,tum in Cypriani,tum aliorum
Patrum contra Romanæ ſedis principatum profe-
rendis ſententijs:& ſi quidem par eſſet illorum vo-
luntati facultas, iampridèm ſuis mendaciorum cu-
niculis eam ſedem penitùs euertiſſent. Sed fruſtr
ſudant miſeri.Eſt autem hoc admirabile,quòd cùm
patres oēs, vbicūquè fert occaſio, virgula cenſori
notatos, nihil velint habere authoritatis vel pōd
ris, ſed impudenter & procaciter reijciant, rursù
tamen ſi quid apud illos ſit, quod ad ipſorum cau
ſam tuendam aliquid ſubſidij adferre poſſe vide
tur, id vel miſerè mutilatum, vel etiàm vi detorti
vel per capillos attractum,cogant ſuis ſeruire me
dacijs. Ità cùm B.Cyprianus Eccleſiaſticæ vnitat
& concordiæ ſemper fuerit ſtudioſiſſimus, adeò
etiàm qui diuerſam ab ipſo de rebaptizandis hær
ticis ſequerentur ſententiā, illos à ſua noluerit cō
munione ſeparare, nihilò minùs multa ex eo iſti
clari centuriones allegant, quibus vnitatem Eccl
ſiaſticam oppugnent,quę nulla eſſe poteſt,niſì cu
Cyprianus de Ro. Eccl. Romana Eccleſia, quam idemipſe Cyprianus pri
cipalem,quam radicem,quam matricem,quam vn
tatis originem appellat, cæterę per orbem Eccle
conſentiant.Porrò inſignem illam eiuſdem Cypr
Li.1.Epi.6. ani ſententiam,qua ait:Eccleſia vna eſt,quę vna i
tùs eſſe & forìs nō poteſt. Nam ſi apud Nouatia
eſt,apud Corneliū nō fuit:Quòd ſi apud Cornel
fuit,q epiſcopo Fabiano legitima ordinatiōe ſuc
ſit,Nouatian9 in Eccleſia nō eſt:hác (inquā)ſent
tiā,quæ nō vnius Cypriani,ſed aliorū quoquè ſ
ctiſſimorum Patru m eſt,confidenter reijciunt.S
qu

uarè tandèm? Vident hîc legitimæ ſucceſſionis *Legitima*
entióem inijci, quam cum ipſis in ſuis ſynagogis *epiſcoporũ*
ullam proferre queant, cane peiùs & angue illam *ſucceßio.*
derunt. Ad hos enim pertinet illud propheticum:
on mittebam prophetas, & illi currebant. Si exi- *Hier. 23.*
is ab eis, quas habeāt ſuarum eccleſiarum apoſto-
cas & cōtinuatas ſucceſſiones, ibì videbis aut ob-
uteſcere, alioquì nimiùm loquaces, aut atra bile
rcitos ferri in rabiem. Quam verò iſti vnquàm
oſſint proferre ſucceſſionem, cùm neque ſibijpſis
ù conſtent, nec idem ſemper doceant, ſed ſubindè
alias formas ſua paradoxa transforment? Por-
multùm ab illis ſudatur, vt oſtendant Romanos
ontifices Concilj Niceni Canones deprauâſſe, vt
bi ſupra alios authoritatem vſurparent: & hîc ſinè
lo pudore aut religione tantæ impietatis inſimu-
nt Innocētium 1. Zoſimum, Bonifacium, Cæleſti-
um tam vetuſtos & ſanctos pōtifices, è quib⁹ aiũt
oſimum, vt falſum teſtem, poſt tres annos & nouē
enſes diuinitùs extinctum eſſe. Mirum autem in *Cent. 5.*
odum hîc iactitāt Synodum 6. Carthaginenſem, *Cap. 10.*
ui Auguſtinus interfuit, quam etiàm ampliſſimam
ornatiſſimā vocant, aiuntq́; eius Synodi patres,
mperta Romanorum pontificum perfidia, nihil
eo tempore Romano Pōtifici iuris in Africanas
cleſias conceſſiſſe. Quæ omnia eiuſmodi ſunt, vt
docto lectori nimiùm ꝑniciosè imponāt, doctos
rò admirari cogant iſtorum hominum improbi-
tem & deterrimam mentiendi libidinem. Non
ùs habebant Romani pontifices vel Nicenę Syn-
di, quòd ad ipſorũ primatum attinet, approbati-
ne, vel eius deprauatione, quæ incidere non poſ-
t, niſì in hominem longè ſceleratiſſimum, cùm in
angelio extēt Chriſti Dei ad Petrum verba, qui-
is ei ouium ſuarum paſcendarum & fratrum ſuo- *Iohan. 21.*
m cōfirmandorum attribuit poteſtatem. Nec *Luc. 22.*
Africani

Africani patres Romanæ ſedis authoritatem con
tempſerunt,aut illi quicquam detraxerunt:quod
vel maximè feciſſent,quod iſti hæretici nunq̃ doc
te poterũt,tamẽ extat Synodus œcumenica Sardi
cẽſis,cui 300.epiſcopi ſubſcripſère,q̃ plurimum tr
buit Rom. Pontifici,meritoq́; anteferẽ illi Synod
Carthagineñ,q̃ tñ nihil facit pro hæreticis,ſi ꝓpiũ
inſpiciat. Nã etſi nõnihil hęſitabãt quidã epiſcop
num eſſent Niceni Cõcilij canones,qui ab Apoſt
licæ ſedis legatis proferebanẽ,at nihilominùs ꝓfit
bãtur,ſe eos tãtiſpèr ſeruaturos, donèc integra ex
emplaria Nicenę Synodi ab Alexãdria,Antiochia
Cõſtantinopoli adferrenẽ. & cùm Legati Põtific
inter cętera dixiſſent,vt hac de re ad Romanũ pon
tificem quoquè ſcriberẽt,Aureli⁹ Carthaginis ep
ſcopus,reliq̃s om̃ibus approbãtibus,ait in hęc ve
ba:Neceſsè eſt,vt noſtrę paruitatis literis ſancto f
tri & conſacerdoti noſtro Bonifacio ſingula, qu
tractamus,pleniſſimè intimemus.Quibus verbis
tìs indicant ſuã erga Pontificẽ obſeruantiã.Sed h
om̃ia diſſimulãt verſuti hæretici,vt imperitũ lect
rem fallãt. Nec ignorãt etiamſi in Nicenis canon
bus hodiè nõ leganẽ illa, q̃ à legatis Põtificis in h
Synodo Carthaginẽſi proferebanẽ, tamẽ haberi
in Synodo Sardicenſi,quę certè authoritatis hab
plurimũ, cui etiàm magn⁹ ille Oſius interfuit, q
cõſtat Nicenę quoquè Synodo interfuiſſe. Sed a
páret(quod maximopè dolendũ eſt)in iſtis hom
nib⁹ quędã animi malignitas, in hoc ſolùm intẽ
vt errorẽ ſuũ ꝑtinaciter etiàm ꝑ fraudẽ & mẽda
Hæretici Synodos reijciunt.
tueaẽ.Hinc eſt ꝙ hoc loco aliq̃d valet apud eos h
Synodus Carthaginenſis,cùm alioquì etiàm ipſa
Nicenã,& Chalcedonẽſem,& in vniuerſum Syn
dos om̃es reijciãt,vbicũquè illis collibitũ eſt. Qu
verò Põtifici Romano Africani epiſcopi tribueri
cùm multa alia, tũ tres illę epiſtolæ, q̃ in Auguſt

Epiſto

Epiſtolis leguntur,putà 90.92.& 95. ſatìs declarāt:
n quarũ prima, nēpè 90. his vtunť verbis epiſcopi
ynodi Carthaginenſis ad Innocentiũ:Hoc geſtum
omine frater ſanĉte,charitati tuę intimandũ duxi-
nus,vt ſtatutis noſtræ mediocritatis etiàm Apoſto-
icæ ſedis adhibeať authoritas.Hæc & id genus alia
lurima fraudulenter celāt centuriões noſtri, con-
ēti fragmentũ ali[illegible]od hincindè excerpſiſſe, quod
rima frōte ꝑ ipſis facere videať, vt ſic incautũ Le-
torē decipiāt.Pluribꝰ hoc loco illorũ de pōtificibꝰ
ēdacia cōfutaremꝰ,ſed eſt ab inſtituto noſtro ali-
nũ:hoc vnũ addendũ eſt,Auguſtinũ diſertis verbis *Epiſt.157.*
ffirmare,ad Mauritaniā Cęſareēſem,iniũcta à Zoſi
io Apoſtolicæ ſedis Epiſcopo eccleſiaſtica neceſſi-
te,ſe eſſe pertractũ. Itaq; ille tātus Africę epiſcopꝰ
uerēter agnouit Zoſimi authoritatē,quē tamē illi
enturiones aiũt vt falſum teſtē poſt tres annos &
ouē mēſes diuinitùs extinctũ:& vt magìs eorũ ꝓ-
ať imꝓbitas,eadē Epiſtola 157.idē aſſerit Auguſtinꝰ
elagiũ & Cęleſtiũ hęreticos à Papa Innocentio &
oſimo toto Chriſtiano orbe damnatos eſſe:quibꝰ
erbis luculēter cōfirmat,Pontifices Romanos toti
hriſti Eccleſiæ pręſidere. Sed de his ſatìs:atq; vti-
àm vellēt tandèm animaduertere homines,quàm
ala fide ab iſtis nouis dogmatiſtis religionis gra-
ſſima negocia tractētur.Prętereo hoc loco,quàm
ntumelioſè Centuriones noſtri proſcindant Le-
nem I.& Gelaſium ſanctiſſimos atq; doctiſſimos *Cent.5.*
ntifices,quamq; impudenter mentiantur,patres *Cap.10.*
inti ſeculi rara aut nulla edere teſtimònia de Ro-
anorum pontificum prę alijs authoritate,& Iuli-
n antiquiſſimum & ſanctiſſimum pontificem ſi- *Cant.4.*
pſi canones de ſuo iure mentitũ eſſe: quę omnia *Cap.7.*
hil ſanè iſtis celeberrimis pontificibus derogant,
l horũ centurionũ prodũt teterrimũ in pōtifices
orē & odiũ,deploratamq; nequitiam & impie-
ta-

tatem, quam etſi ad tẽpus fert magna Dei patiẽtia tamen quandoq; ſeueriſſimè caſtigabit. Quàm verò fœdum & probroſum eſt, quòd ijdem Centuriones ex Socrate & Zozomeno Canonem proferũt quem modò vnà cum Muſculo deprauatè tranſla- tum, eò pertinere volunt, nè eccleſię citra Roman pontificis conſenſum dedicentur, modò non ha de re, ſed de pontificum Roma[illegible]rum prerogatiua qua epiſcoporum cauſas ex remotiſſimis prouinci- js ad ſuum tribunal reuocabant, agere apertè profi tentur, idq; in eadem cẽturia? immô etiàm eoden omninò folio de hoc Canone pugnantia ſcribunt Porrò eius Canonis hæc ſententia eſt, non oporte reabſq; ſententia Romani pontificis Concilia ce lebrari, vt habet vetus Epiphanij Scholaſtici verſio vel decreta Eccleſijs ſancire, vt quidam recẽns vi doctiſſimus tranſtulit. Qui ſanè Canon cùm ſit an tiquiſſimus, prȩclarum Romanorum Pontificũ au thoritati reddidit teſtimonium, quod Centurione ferre non poſſunt, & citant tamen, vt ſeipſos turpi ter pudefaciãt. Et id genus fœdiſſimi lapſus crebi ſunt apud iſtos & alios noui Euangelij præcone quos diuino iudicio, dum aduersùs veritatem qua quibuſdam furijs agitati vndecunquè praua fil commenta conquirunt, mirabiliter occæcari vid mus, & ruere prȩcipites in fœdas antilogias & pu tidiſſimas abſurditates: nec tamen pudet ſuî hom nes perfrictȩ frontis, & leuiùs ferunt, quòd ſcia ab imperitis iſthæc non facilè animaduerti.

Antilegiæ Centurionũ

Et hæc quidem de oppugnatis fruſtrà à Cent rionibus iſtis Romanæ ſedis Põtificibus dixiſſe ſu ficiat: iam veniamus ad ea, quib⁹ illi ſacerdotũ co libatum euertere conantur. In ijs non poſtremu locum obtinet epiſtola quædam, quam illi volu eſſe Vldarici Auguſtani Epiſcopi. Hoc quidem o ſeruandum eſt, legem de cælibatu ab ijs incuncta

Hæretici vt oppugnent cælibatũ ſacerdotum.

ter vocari doctrinam dæmoniorum: porrò quòd
ipſi belliſſimi Euangelici fratres, pleriq; omes per-
iuri ſacerdotes,& votifragi monachi,ruptis omnis
pudoris & religionis vinculis, perfractis omnium
diuinarum humanarumq; legum repagulis,'blādiſ-
ſimę dominę Veneri ſe totos conſecrant,& alios vt
idem hilariter factitent,verbis,ſcriptis,exemplis p-
uocant & extimulant,id verò purū putum eſſe ver-
bum Dei, & hoc credunt,neſcio quo lethargo op-
preſſi,mortales. Sed abſit,vt plus tribuamus iſtis
cæcis & inſanis apoſtatis,quàm omium retrò ſecu-
lorum ſanctiſſimis & eruditiſſimis patribus,& iudi-
cio totius orbis Chriſtiani. Porrò videamus,quam
ſti nobis pertexant fabulā ex Epiſtola Vldarici ſci-
licet. Vldaricum vocāt,quem Vdalricū dicunt alij,
ſanctiſſimum Auguſtæ Vindelicorum quōdàm epi-
ſcopum. Huic iſti tenebriones quandam auſi ſunt *Epiſtola S.*
effingere epiſtolā,vt nullius eos flagitij pudet,ſcri- *Vdalrico*
ptam ab illo ad Nicolaum I. Romanum Pōtificem. *falsò attri-*
Sed impudens commentum, vtriuſq; & Vdalrici & *buta.*
Nicolai inſpecta ætate,inſtàr fumi diſſipatur. Nam
Nicolaum Pontificē doctiſſimi viri ſcribunt obijſſe
diem ſuū anno Chriſti 867. Porrò Vdalricus obijt
anno Chriſti 973.Itaque hinc colligat prudens Le-
ctor,quales nobis chimęras pro eccleſiaſticis hiſto-
rijs obtrudant Magdeburgici centuriones. Quor-
ſum verò attinebat ab iſtis citari Vdalricum, cuius
tota vita è diametro cum iſtorum portentoſis do-
gmatibus pugnat?Sed verſutiſſimi homines, omni
eius ſanctiſſima vita poſthabita, inuenerunt Epi-
ſtolam, quam illi non ſinè inſigni in tantum virum
contumelia attribuerent.Nam Vdalrico hoc tribui-
tur encomion, quòd fuerit paſtor & doctor Eccle-
ſiæ fideliſſimus. Et vt paucis videat Lector,quàm
nihil conueniat Vdalrico cum centurionibus & to-
to grege dogmatiſtarum Euāgelicorum,fuit Vdal-

S. Vdalrici vita. ricus puer in monaſterio benè inſtituto S. Galli educatus, indè à parẽtibus traditus eſt Adelberoni Epiſcopo Auguſtano, cui inprimìs ob morum integritatem charus fuit. Factus Epiſcop⁹ Auguſtanus, tempus omne ferè orando & legendo tranſmiſit, rigidus caſtigator corporis ſui, ſemper abſtinuit à carnibus, & plurimùm delectabatur offerẽdo Miſſę ſacrificio. Viſitabat crebrò totius diœceſis ſuæ clerum & populũ, inquirebatq; diligẽter, num populus ſanę doctrinę & eccleſiaſticis præceptis obtemperaret. Profectus Romã, indè ſanctorum reliquias abſportauit, multaq; fecit miracula etiàm adhibito oleo benedicto. Tãdèm obijt annos natus 84. Quis verò nõ totus obſtupeſcat, talis viri vel tenuẽ mentionem fieri à Centurionibus? Sed certè ità illi ad ſua mendacia tuenda intenti ſunt, vt parùm curent etiàm illa pro ſe citare, quæ ipſorum paradoxa penitùs deſtruant. O quàm immanes & horrendi iſtos quandoquè angores corripient, vbì ventum erit ad extrema. Sed ad Epiſtolam veniamus. In eius parte quadã ſcribitur, Gregorium eius nominis primum Romanũ Pontificẽ, inueniſſe Romę ſex millia capitum infantilium in piſcina, à parentibus enecatorũ ob cælibatum, ad quem eos Gregorius cõpulerit, cuius eum poſteà vehementer pœnituerit. O verè prodigioſam iſtorum hominũ mentiendi libidinẽ. Quis, oro, alicuius nominis vel exiſtimationis author, huius cõmenti in ſuis ſcriptis vel tenuem vnquàm mentionem iniecit? Non tulit cælibatûs legem primus Gregorius, ſed totus orbis longè ante Gregorium eam agnouit. Subdiaconos quidem in Sicilia Gregorius admitti vetuit ad hunc ordinem nisì priùs caſtitatem promitterent: ſed ea caſtitatis lege etiàm Leonis I. tẽpore, immò etiàm longè ante Leonem, vt ex Epiphanio lib. 2. tom. 1. hæreſi 59. & Concilij Elibertini Can. 33. doceri poteſt, iam tene-

O portentoſum figmẽtũ

bantu

-antur ſubdiaconi. Et quid tam ridiculum, tam ab-
ſurdum, quàm credere, illis paucis annis, quibus Ec-
cleſię pręfuit Gregorius, ſubdiaconos Siciliç vnius
ot procreâſſe pueros, eosq; & immani crudelitate
riùs iugulare deindè iugulatos per longa maris &
erræ ſpatia ad Romanam piſcinam apportare vo-
uiſſe, quaſi defuerint Siciliæ vel flumina, vel maria,
n quę multò & tutiùs & faciliùs infantes demerge-
entur? Et mirum ſanè, ſubdiaconos omnes hoc in-
er ſe tanta concordia potuiſſe reperire conſilium,
t infantes ſuos vniuerſos tam barbara feritate oc-
ciderent, tamque ſtulta vecordia Romam vſque de-
rrent, nec tamen quiſquam eſſet qui tantum ſce-
s efferret in publicum. Appáret ſanè quanta in
s hominibus, quamque meditata modis omnibus
atholicæ ECCLESIAE nocendi & labem ali-
uam adſpergendi inſit animorum contentio, qui
huiuſmodi teterrima figmenta corradenda con-
giunt, hocipſo ſatìs ſuperque teſtatum efficien-
s, non ſe habere, quod in Eccleſiæ doctrina, niſì
r fraudes, mendacia, calumnias, repræhendant,
vt nihil pro illis facit tota, quam ſuccinctìm ex-
ſui, Vdalrici ſancti Pontificis vita, ità ſi epiſto-
n, quam ſceleratè illi affingunt, recipiendam ve-
t, iam in multis cogentur damnare ſeipſos, & à
s dogmatîs diſcedere. Hæc ipſa enim Epiſto-
magna ſeueritate ſacerdotibus & monachis con-
gio interdicit, & Romanum Pontificem vt ſum-
e ſedis Epiſcopum, vt omnium Epiſcoporum pa-
m, vt vniuerſalis ECCLESIAE caput, vt Apo-
licum reuerenter agnoſcit. Verùm hæc iſti ſua-
ſimi dominę Veneris myſtæ & iuratiſſimi Ponti-
um hoſtes non admittent vnquàm, nè ſi miſeris
q; Dalilis ſuis cubandū ſit, vel lemures patiātur
eſtos, aut frigore enecentur. Nā vt ſuis illis liceat
i inceſtis connubijs, hinc tantas illi turbas cient:

Epiſtola cōmētitia pugnat cū hæreticis.

& cùm non ignorent omnium ætatum ſanctiſſimos Pontifices & patres id genus ſcelerata damnare cõiugia, hæc illis cauſa eſt tam atrociter in Pontifices & patres debacchandi. Qui ſi aduersùm ſuas impuras & obſcœnas libidines bellũ ſuſciperent, & cum Apoſtolo corpora ſua caſtigarent, & in ſeruitutem
1.Corin.9. redigerent, iam & ſibi & alijs lõgè profectò meliùs conſulerent. Interìm verò, vt Apoſtolorum princi-pis verbis vtamur, ſuperba vanitatis loquentes, pel-
2.Petri 2. liciũt in deſiderijs carnis luxurię, eos qui paululùm effugiunt, qui in errore conuerſantur, libertatẽ illi promittentes, cùm ipſi ſerui ſint corruptionis.

Et in hac quidem parte, vt probent ſacerdotum coniugia eſſe verbo Dei conſentanea, multam po-nunt operam Centuriones noſtri, & tamẽ vbì mul-tùm ſudârunt, non nisì oleum & operam ſe perdi-diſſe non ignorant, oppreſſi omnium ſeculorũ per-petuo conſenſu & grauiſſima authoritate. Nam & apud Græcos non licet ſacerdotio initiatis vxor-ducere. Quid verò hic tantus conatus ſpirat aliud quàm pectus Veneri deuotũ, & ſpurciſſimis libid-nibus miſerabili captiuitate & deterrima ſeruitu-addictum? Volunt huic turpitudini adhibere patr-cinium, & tamẽ etiãſi rumpãtur, nõ poſſunt. Et ho loco plurimũ apud eos põdus habet vni⁹ Paphnu-tij exemplũ, quem volunt in Cõcilio Niceno patr-bus authorẽ fuiſſe nõ indicendę continentię ſace-dotũ ordini, cùm tamen hæc Paphnutij hiſtoria a modũ dubia & incerta ſit, & à Socrate ferè tota p-deat, qui Nouatianus fuiſſe videt̃, à quo Zozom-nus eam mutuatus eſt, quẽ iſti belliſſimi Centuri-nes, ſi cõtra ipſos faciat, totius ſuperſtitionis mã-pium faciunt. Quòd ſi verò veteris Eccleſię & ſa-ctorũ patrũ hac de re conſentientẽ ſententiã & d-ctrinam inquiramus, inueniemus tantę antiquita-eſſe ſacerdotũ continentiã, vt qui eã oppugnare-
ſtitu

ſtituit, nihil niſi ſuã ſtultitiam & impudentiã ꝓdat. ſed nõ eſt huius loci adferre omnia, tamẽ quandò illi, vt paulò ſuperiùs oſtẽdimus, ex 6. Carthaginẽſi Synodo adferre nõ dubitãrũt, quæ cõtra Pontificẽ Romanum facere viderẽtur, nos breuiter ex 2. Carthaginenſi Cõcilio, cuius authoritatẽ hîc iſti impudentes floccipendũt, annotabimus, quę cõtinentiã ſacerdotũ vel maximè cõfirment, vt videat etiã hac in parte lector, quãta ſit horũ centurionũ improbitas & petulantia. Eius ergò Synodi cap. 2. hæc ſunt verba: Epiſcopos, presbyteros & diaconos ità placuit, vt cõdecet ſacroſanctos antiſtites, & Dei ſacerdotes, necnon & Leuítas, vel qui ſacramẽtis diuinis inſeruiunt, cõtinẽtes eſſe in om̃ib9, quô poſſit ſimpliciter, q̃d à Deo poſtulãt, impetrare, vt quod Apoſtoli docuerũt, & ipſa ſeruauit antiquitas, nos q̊què cuſtodiamus. Hæc illi Patres vno ore oẽs decreuerunt, ſed apud Centuriones & totũ noui Euangelij buccinatorũ gregẽ nõ habẽt pondus, quia libidinũ mancipiis doctrinã pudicitię ferre nõ poſſunt Et interìm nõ pudet eos pro ſe citare patres Africanos, quaſi apud illos vlli om̃inò, nedùm Africani, patres aliqd habeant authoritatis, vbicũquè illorũ teterrimis errorib9 & ſpurcis libidinibus non cõſentiunt. Verùm his dolis fallunt imperitã multitudinẽ. Forſitan aũt dicturi ſunt, hunc Africanũ Canonẽ accipiendũ eſſe de miniſterij tẽporibus, quib9 ſit abſtinendũ à fœminis: ſed patres oẽs huic interpretatiõi reclamant, perpetuãq; volũt eſſe eorũ qui in ſacris ordinib9 ſunt cõtinentiã, ꝓptereà ꝙ, vt ait D. Ambroſius, die noctuq; ꝓ plebe ſibi cõmiſſa eos oportet orare. Quid facient Orientis Eccleſię, inquit D. Hierony. cõtra Vigilantiũ, q̃d Aegypti & ſedis Apoſtolicę? quæ aut virgines clericos accipiunt, aut cõtinẽtes: aut ſi vxores habuerint, mariti eſſe deſiſtũt. Verùm nõſtri blãdiſſimi cẽturiones cũ Dormitãtio

Sacerdotum continentia perantiqua.

Diſtin. 82. Cùm in præterito.

In 1. Timot. cap. 3.

 (ſic

(ſic enim eodem loco vocat Vigilantium D.Hieronymus)libidini frena permittunt,& naturalem carnis ardorem (vt ait idem)ſuis hortatibus duplicāt, & cùm Chriſtus ſuū Euangeliū auſpicetur ab agenda pœnitētia,iſti etiàm homines diuinis miniſterijs addictos vocāt ad ſacrificia Veneris,vt nihil ſit quo diſtemus à porcis,quo differamus à brutis animantibus.Sed eant ſanè,& ſtrenuam ſuæ Veneri apoſtatæ monachi & periuri ſacerdotes nauent operā:veniet illa dies,quādò inceſtas libidines vltrices ęſtuātis gehennæ flammæ egregiè concremabunt, & in omnem æternitatem diriſſimè excarnificabunt.

Hæretici oppugnant vitam monaſticam. Habent verò noſtri Centuriones permulta,quibus monaſticę quoq; vitę inſtituta infeſtiſſimè exagitat,idq; adeò, vt nullam apud eos fidem propemodùm mereri videatur,quicquid in eorū inſtitutorum approbatiōem adferri poſſit.Et cùm monaſtica vita tot habeat ab omni antiquitate illuſtria teſtimonia, eximia encomia,innumeros eosq; om virtute, doctrina, miraculorum gloria clariſſimos ſectatores,tamen non verentur iſti impudentiſſim nugatores palàm aſſerere,monachatum verbo DE aduerſari, eſſe genus vitę ſuperſtitioſum, & ad to- *Cent.2. cap 7.* tos trecentos annos à Chriſto nato,nullum repeir monaſticę vitę fide dignū teſtem, niſì Epiſtolas decretales Pontificū,& Vincētium,qui in Alexandri Aegypti mentionē monaſterij fecit, vbì fabulā ſe legendā Eugeniæ recitat: ſic em̄ iſtis viſum eſt loq Cum huiuſmodi hominibus,immò potiùs Chimę ris cōtendere,quid eſt(oro)aliud,quàm bonas ho ras malè collocare? Et tamē propter ſimplices,qui bus miſerandū in modum illudunt,detegendę ſun illorū fraudes,idq; breuiter, nè nimiùm ab inſtitu to deflexiſſe videamur. Obſeruet autem Lector,a quantā impietatē iſti deuoluti ſint, q cùm plurim etiā ex vetuſtiſſimis ſcriptoribꝰ adferant monaſtic

vit

vitæ teſtimonia & miracula à monachis edita,tamē omnia aut ſceleratè irrident,aut malitiosè eleuant, aut prorsùs tanq̃ figmenta reijciunt, cùm alioquì fragmentum quoddā Epiſtolæ cuiuſdam Vldarici, quē illi S. Vdalricū eſſe voluerunt, tam impotenter nobis obijciāt,àc ſi è medio Chriſti Euāgelio petitum ſit. Itaq; ſi quid vel parùm ipſis fauere,Pōtifici & Catholicę Eccleſiæ aduerſari videatur,id etiamſi ab obſcuro & ignoto homine editū ſit,tamē vrgēt, obijciunt,exaggerāt mirum in modū.Si verò ipſorum impijs cōmentis perpetuis reclamet omnium ſeculorū conſenſus, totusq; orbis terrarū, prorsùs nihili pendunt, & incredibili temeritate reijciunt, aut ſaltem aliò impudenter detorquent. Habemus monaſticæ vitæ inſignes teſtes & encomiaſtas,Dionyſium Areopagitā, Athanaſiū,Baſilium, Chryſoſtomum,Hieronymum,Auguſtinum,& innumeros alios:ſed quæ ab iſtis de monachis ſcripta ſunt, aut negant eſſe illorum, aut fabuloſa videri volunt,aut egregiè proſcindunt & lacerant, & euidentiſſima Diuinæ Maieſtatis miracula eximiaſque monachorum virtutes,dæmonum prętigias & mandatorum DEI tranſgreſſiones vocant. Quid igitur iſtis cæcis & perditis ſycophantis ad ſummam impietatem reliqui eſſe poteſt? Quid facerent iſti, ſi res & geſta monachorum nō niſi ab obſcuris & incertis authoribus prodita haberemus, cùm à grauiſſimis, doctiſſimis, ſanctiſſimis patribus conſcripta, ſque adeò exibilent & proſcindāt? Sed hac ſua impudentia id tamen quandoquè conſequentur, vt totus orbis intelligat, eos homines planè deploratæ & profligatæ nequitiæ fuiſſe.

Nota vafriciem et imposturam.

Certè qui eorum hac de re (vt de alijs iam ſiciam) ſcripta, & eas ipſas, de quibus agimus, Centurias legunt, perſpicuè animaduertunt eos datos in reprobum ſenſum, & plenos malo dæmone,

Centuriōes dati in reprobum ſenſum.

ea ſcribere,quæ nullę piæ aures ferre ſuſtineãt.Eius generis ſunt,ꝙ hiſtorias ſanctorum monachorũ à grauiſſimis patribus ſcriptas,tanq̃ fictitias & nugaces ac ſuperſtitioſas exibilant:quod D. Gregorium incõparabilis ſanctitatis Rom. Pontificẽ, in Dialogis ſuis totum aiunt ad monachorũ præſtigias celebrandas effundi,cuius ea,quæ de D.Benedicto ſanctiſſimo viro ſumma fide &integritate cõſcripſit,ꝙ plena ſuperſtitiõis eſſe dicãt,ne relatu quidẽ digna iudicant:interìm tamen inter alia miraculà,quæ(vt ipſi blaterãt)ſuperſtitionẽ & idololatriã redolent, illud in ſuis illis mendaciorũ & blaſphemiarũ Centurijs recẽſent,ex eodẽ beatiſſ. Põtifice Gregorio, vt iubenteBenedicto vas vitreũ continens pauxillũ olei,foràs proiectũ in ſaxa,nõ ſit confractũ. Multa præterea alia diuinæ potentię miracula,ꝗtũ ex Gregorio Põtifice Romano,tũ GregorioTuronenſi & alijs,quę pij oẽs nõ ſinè admiratione & veneratiõe legũt,commemorant,eaq; ſpeciali titulo his verbis cõpręhendũt:De miraculis ſuperſtitionẽ & idololatriã redolentibus.Nõ eſt iam certè,ꝙ horũ tẽporum monachi doleant ſe ab iſtis noui Euãgelij ꝑdigioſis pręconibꝰparùm cõmodè accipi,cùm ſic tractent priſcos illos longè ſanctiſſ. monachos: immò verò intelligant hinc,nisì monaſtica vita malis dæmonibꝰ vel maximè inuiſa,Deo verò inprimìs grata foret,nũquàm ſatanam per hos ſuos adminiſtros tam atrociter eam inſectaturum fuiſſe.Sic iſti egregij Centuriones verbis D.Hieronymi recitant Hilarionem,ſummæ perfectionis monachum, à ſexageſimoquarto anno vſq; ad octogeſimũ pane abſtinuiſſe,incredibili feruore mẽtis, vt eo tẽpore quaſi nouus accederet ad ſeruitutem (Hic addunt miſeri iſti,ſuperſtitioſam)Domini, quo cæteri ſolent remiſſiùs viuere. Cogitur ergò etiàm Hilarion eſſe ſuperſtitioſus,quem talẽ ac tantũ virũ fuiſſe ſcribit Hierony-

Cent. 6, cap. 13.

Centu. 4, cap. 10.

Iieronymus,vt ſi eius conuerſatio vitaque ab ipſo
luoquè Homero conſcribenda foret,vel inuideret
nateriæ,vel ſuccumberet. Sed non fruſtrà in Hila-
ionem tam petulanter incurrunt monſtroſi Cen-
uriones. Vident enim eius vitam ab euāgelicorum
poſtatarum ſpurciſſimis libidinibus lōgiſſimè di-
are: & poterant illi ſanè,ſi non totos ſe Veneri de-
ouiſſent,diſcere ab illo, quemadmodùm petulan-
a carnis edomanda ſit. Cùm enim pubeſcenti iam
orpori illius,vt de eo ſcribit D Hieronymus,ſoli-
voluptatum incendia Diabolus ſuggereret, ille
atus ſibi,& pectus pugnis verberans,Ego,inquit,
elle faciam vt non calcitres: nec te hordeo alam,
d paleis. Fame te conficiam & ſiti, graui onerabo
ondere,vt cibum potiùs quàm laſciuiam cogites.
imul etiàm frequenter orabat & pſallebat. Verùm
æc noſtri Centuriones vſqueadeò non ferunt, vt
ox impiam ſuperſtitiōem ſint proclamaturi. Sed
men vel ab ipſo apoſtolo coguntur audire, quòd *1.Cor.9.*
ſtigârit corpus ſuum,& in ſeruitutem redegerit.
t eum igitur, ſi auſi ſunt, ſuperſtitioſum vocent.
ſt autem certè edomanda carnis petulantia ieiu-
js,vigilijs, precibus, atque alijs id genus pietatis
ercitijs: atque hæc non dæmoniorum,ſed Chriſti
Apoſtolorum eius doctrina eſt,cum qua nihil ha
ent commercij noui iſti Epicuri de grege porci,
iorum omis philoſophia deſinit in tartareos deæ
eneris amplexus & oſcula,cui illi quotidiè gnaui-
r ſacrificant, vt longè rectiùs in illos idololatriæ
terrimum ſcelus conferri queat,quàm in ſanctos
os priſcorum temporum monachos,qui vni Deo
uo & vero ſe totos conſecrârunt. Sed ad narrati- *Nota impietatem.*
iem redeamus. Audent iſti Centuriones Benedi-
um,Patroclum,& alios plerosque multa ſanctita- *Centu.6.*
conſpicuos monachos,incunctanter pronuncia- *Cap.10.*
Antichriſti notis inſignes fuiſſe. Brigidam virgi-

nem toto orbe,apud Scotos inprimìs, celebɩ ē, ap-
Cent.5. pellare magam,Martinum Turonēſem Epiſcopun
Cap.10. longè ſanctiſſimum,dicere necromanticum, quem
etiàm fatentur vitam monaſticam,quam ſuperſtiti
oſam illis vocare libitum eſt, ante epiſcopatum co-
luiſſe. Et in his tam confidenter & ſcelerarè pronū-
ciandis nulla retrahuntur religione,nec verētur ne
prępotēs Deus tam nefarias ſanctorum ſuorum in-
iurias & blaſphemias eueſtigiò, vt ſæpè aliâs fecit,
vlciſcatur. Sed hìc meminiſſe oportet eius ſentētię
quam in ſcriptis diuinis legimus: Etenim quia non
profertur citò contra malos ſententia, abſq; timo-
Eccles 8. re vllo filij hominum perpetrant mala:Attamē pec
cator ex eo quòd centiès facit malum, & per patiē
tiam ſuſtentatur,ego cognoui quòd erit bonum ti
mentibus Deum,qui verentur faciem eius.Iſtorun
enim hominum effrenata impietas & horrenda oc
cæcatio hominibus pijs religioſam quādam inijci
ſolicitudinem,vt diuino timori accuratiùs & ſtudi
oſiùs inhęreāt,nè quādoquè & ipſi excidant è gra
tia,& in eiuſmodī reuerà expaueſcendam prolabā
tur animi cæcitatem & impietatem. Calumniantu
tenebriones iſti ſanctiſſimorum monachorum Hi
larionis & multorum aliorum admirabilē abſtinen
tiam, & ſummam cibi potusq́ue parſimoniam, vi
tæq́ue auſteritatem:nec vident cæci,vel potiùs per
Matth.11. fidiosè diſſimulant, Iohannem Baptiſtam ab ipſo
Luc.7. Chriſto eximijs ornari pconijs, quem diuinæ lite
Matth.3. rę teſtātur vixiſſe locuſtis & melle ſylueſtri,vſumq
veſte è pilis camelorum confecta. Aiunt monaſtic
viuendi genus aduerſari verbo Dei, cùm præcipu
eius vitæ inſtituta,ab ipſo Chriſto & eius Euāgeli
petita ſint. Vouent monachi obedientiam,caſtita
tem,paupertatem. Earum verò virtutum clariſſim
exempla in ipſo Chriſto relucent, cuius tota vit
ſumma fuit erga patrem cæleſtem obedientia,nih
caſtiu

aſtius,nihil pauperius orbis habuit,cùm ipſe de ſe
ocuples teſtis ſit, filium hominis non habere vbi Matth.8.
aput ſuum reclinet. Quid verò aliud fuit primo- Luc.9.
um credẽtium vita,quàm exemplar quoddam mo
achatûs,cùm illic degerent omnes ſub Apoſtolo-
um obedientia,nihil quicquam haberent propri-
m,& pleriq; à nuptijs prorsùs abſtinerent? Om̃es Act.2.
ui credebant,ait S.Lucas,erant pariter,& habebãt
mnia communia,& erant perſeuerantes in doctri-
a apoſtolorum,& communicatione fractionis pa-
is,& orationibus. Talis quoquè fuit priſcorum
ionachorum vita, hodieque tales eſſe conantur
mnes boni monachi. Cùm ſit aũt doctrina Chri-
i & Apoſtolorum prorsùs aduerſa prauis animi
ıpiditatibus & fœdis carnis voluptatibus,ꝑmulti
orum temporum pſeudomonachi pertęſi eius do
rinæ,cucullum excuſſerunt,& ad vomitum reuer
contra fidem Deo datam, inceſtis ſe polluerunt
ıptijs,& omni calcata obedientia, etiàm res alie-
ıs,qui proprias priùs deſeruẽrant,vſurpârunt,du-
ıntque ex ijs plerique iucundos dies, & interìm
men prodigioſa quadam impudentia iactitant ſe
ıram adferre doctrinam & ſyncerum Chriſti euã-
lion,cùm indè longiſſimè abſint.Nam velint no-
ıt, fateri cogentur illos ſanctiſſimos priſcorum
mporum monachos,totos ſe cõpoſuiſſe ad Chri-
& apoſtolicæ doctrinæ imitationem, hodieque
multis benè inſtitutis monaſterijs idem ſtudium
ectari:quam vitã cùm ipſi deſeruẽrint,nihil aliud
ıàm viles & deteſtabiles apoſtatæ cenſendi ſunt,
orſusque à Chriſti & Apoſtolorum doctrina ali-
i.Obijciunt nobis ſtupendi Centuriones,mona-
os fruſtrà colere Chriſtum mandatis hominum:
ɔs verò dicimꝰ,vt iam antè quoquè diximus,prę-
ɔua monachorũ ſtudia,putà,obedientię,pauper-
ɔis & caſtitatis.ipſum Chriſtum habere authorẽ.
Et

Et interim tamen ex ijs,quæ ad obedientiam perti-
nent, multa ſunt ab hominibus mandata, ſed cùm
non ſolùm nihil officiant pietati,ſed plurimùm eti-
àm eam promoueant,rectè à monachis obſeruan-
tur. Atq; hîc cæcos iſtos & ſtupidos magiſtros ſtul-
titiæ ſuæ admonere atq; etiàm arguere & conuin-
cere poterat exemplũ Rechabitarum, qui,quòd ex
Exemplum præſcripto patris ſui Ionadab vinum non biberent
Rechabitarum. non ſolùm non repræhenſi, ſed his etiàm verbis à
Hiere. 35. Domino per Hieremiam laudati ſunt: Hęc dicit Do-
minus exercituum Deus Iſrael: Pro eo quòd obedî-
ſtis præcepto Ionadab patris veſtri, & cuſtodîſti-
omnia mandata eius,& feciſtis vniuerſa quæ pręce-
pit vobis:propterea hęc dicit Dominus exercituũ
Deus Iſrael: Non deficiet vir de ſtirpe Ionadab fili
Rechab,ſtans in conſpectu meo cũctis diebus. Hęc
niſi fallor,negare non poterunt Centuriones no-
ſtri,animales,ſpiritum nõ habentes,non aliud eſſe
quàm purum putum verbum Dei. Deſinant igitu
carpere obediẽtiam monaſticam, & ſui gregis apo
ſtatas monachos & impuros ſacerdotes hortentu
ad reſipiſcentiam,vtque ſe vltrò reſtituant ſuauiſſi
mo ſanctæ obedientię iugo, nullam alioquì vn
quàm partem cum Chriſto habituri, qui factus e
Phil. 2. obediens Deo patri vſque ad mortem crucis. No
eſt inſtituti mei,omnia huc adferre,quę pro mona
Philo de vita contemplatrice. ſtica vita faciant contra Centuriones: pauca anno
tâſſe ſat habeo. Extat ſcriptum Philonis de vita cõ
templatiua, in quo multa habet, quæ non parùm
momenti ad monachatûs defenſionem adferren
ſed ſtudendũ eſt breuitati. Et ille author vixit apo
ſtolorum temporibus. Sanè haud obſcurè indic
Chriſtianos illos,de quibus agit,habuiſſe monaſt
ria,in quibus ab alijs ſeiuncti, ſanctę vitæ myſteri
imbuerentur: item omnibus facultatibus & mun
curis,nuncio remiſſo, extra muros in ſemotis lo

habitâ

abitâſſe,& miram ſectatos eſſe cibi ac potûs parci-
item,ac diuinarum rerum contemplationi vacâſ-
:.Sed hoc grauiſſimum Philonis teſtimonium no-
ri Centuriones, qui mentiri non dubitârunt, ad
ecentos annos à Chriſto nato nullum fide dignũ
lonachatûs teſtem extitiſſe,maligno & fraudulen
ſilentio ferè totum inuoluerunt.Quæ verò Phi-
hîc ſcribit,ea Euſebius Cęſareenſis,Epiphanius,
ieronymus ad monachos accommodant, quod
men ſimili verſutia iſti Centuriones diſſimulant.
que hac illi fide in rebus eccleſiaſticis explicandis
:rſantur.Non eſt verò dubitandum,quin illorum
'æclarum euangelium,quod non niſi mendacijs,
audibus & impoſturis nititur,vbì prępotẽti Deo
ſum erit, perindè vt ſuperiorum ætatum hæreſes
nnes,quandoquè ſit ruiturum. Porrò monaſticæ
tæ ſtudium,& hactenùs ſemper fuit in Eccleſia,&
inceps quoquè,Deo fauẽte, ſemper permanebit.
oſtatas autẽ & deſertores monachos ponet Do-
inus vt clibanum ignis in tẽpore vultûs ſui, & in *Pſal. 20.*
ſua conturbabit eos,& deuorabit eos ignis. At-
ie vt magìs tabeſcat iſtorũ in monachos odium, *Hieronymi*
et D.Hieronymi ex epiſtola quadam ad Marcel- *de monachis*
n verba huc adſcribere: Certè flos quidã,inquit *ſententia.*
e,& precioſiſſimus lapis inter Eccleſiaſtica orna-
enta,monachorum & virginum chorus eſt. Et id
nus permulta alia poſſent ex alijs omni genere
ctrinę & ſanctitatis celeberrimis patrib9 adduci,
d non eſt huius loci. Centuriones & alij euange-
quinti buccinatores dum monaſticam vitam op-
ignant,ſui produnt pectoris putentiſſimam ſen-
iam,ſeque ab omni Chriſtiana pietate & Chriſti
que apoſtolorum eius moribus & doctrina pror-
s abhorrere demonſtrant. Quòd autem tam im-
initer & ſceleratè proſcindunt multos incompa-
oili ſanctimonia illuſtres patres & monaſticę vitę
cul-

cultores, & eorum ſanctiſſimam vitam & inſignia miracula ad ſuperſtitionem, idololatriam & impietatem referunt: id quidem eiuſmodi eſt, vt vel ex eo ſolo ſatis ſuperque poſſit intelligi, totos illos eſſe occupatos à malo dęmone, atque ab omni ſpe ſalutis prorsùs excidiſſe, quòd illos etiàm malitioſè calumnientur & lacerent, quos conſtat iam beatam cum Chriſto in cælis vitam viuere. Et vt paucis rem totam expediam, nihil in iſtis hominibus apparet aliud, quàm pectus mundo huic & mundi voluptatibus atque omni ſpurcitiei & impietati deditiſſimum, à Chriſto verò & eius ſpiritu atque omni iuſtitia & ſanctitate longè alieniſſimum, cymmerijsq́ oppreſſam tenebris, & in id vnum vel maximè intentum, vt quamplurimos ſecum in damnationem trahat. Habent verò noſtri Centuriones etiàm cum diuorum inuocatione in illis ſuis pręclaris Centurijs acre & immane bellum, & cùm non poſſint negare, multa eius inuocationis luculenta teſtimonia extare in vetuſtiſſimorum Eccleſię doctorum lucubrationibus, eò validiſſimi & inuicti athletę confugiunt, vt quæ illorum ſcripta huius mentionē faciunt, ea aut negent eorū eſſe vera & genuina, aut ab alijs blaterēt eſſe corrupta & deprauata. Ità videlicèt vel ipſum Euangelium & omnis ſcriptura diuina iſtis erit adulterina & ſuppoſititia, vbì diſcrepat ab illorum paradoxis. Quòd autem hâc Sanctorum inuocationem minimè putant eſſe ferendam, ſummam illorum arguit rerum diuinarum imperitiam, qui prorsùs non intelligant beatos angelorum & hominum ſpiritus, tam eſſe omnipotenti DEO familiariter & inſeparabiliter cōiunctos, vt nec illi quicquam velle poſſint aliter quàm velit Deus, nec quicquā illis vnquàm aut velit aut poſſit negare Deus, cum quo iam vnus ſpiritus ſunt, & cum quo iam prorsùs vnum illis & nolle & velle eſt. Quod ſi intellige-

Hæretici oppugnant Sanctorum inuocationē

lligèrent rudes & craſſi iſti Centuriones, deſine-
nt carpere ſanctorum inuocationem, cùm omnis
e honor & cultus, quem Sanctis impendimus, in
ſum Deum, cui ſunt cōiunctiſſimi, redundet. Sed
nc quoquè præclaram doctrinam, vt multa alia,
veterum iam olìm damnatorum hęreticorum la
nis hauſerunt: nec pudet eos toti obſtrepere Ec-
ſię cum paucis ter execrādis hęreticis, Euſtachio
Gangrenſi Synodo antiquiſſima damnato, & Vi-
antio, quem pro dignitate egregiè perſtringit
æclarum illud Eccleſiæ lumen Hieronymus, cui
nen iſti impudentes Centuriones Vigilantium
n dubitant opponere. Atque multos illi quidem
ant patres, è quibus fraudulenter ſimulant ſe ſu- *Cent. 4.*
poſſe tueri ſententiam: ſed ijipſi vel ſoli abun- *Ca. 6. & 8.*
ſufficiunt ad eorum confutandam ſtultitiam,
etſi multos alios veteres patres vſitatiſſima illa
ſimulandi arte prętereunt. Quid verò bonę fru-
adferre poteſt iſthęc fraus & dolus malus, dum
uiſſimi patres aut citantur quidem, ſed vel mala
, vel quæ in eorum ſcriptis apertè docent ſan-
s inuocandos, ea dicuntur adulterina & ſuppo-
ia, aut etiàm permulti patres ſilentio inuoluun-
, nè ſi eorum prolata ſint teſtimonia omni ex-
tione maiora, Centuriones noſtri tanto ponde-
ppreſſi, toti orbi ſe irridendos propinent? Tam
m vetus & conſtans eſt in Eccleſia Dei de ſancto-
inuocatione doctrina, vt qui eam oppugnare
antur, non niſì inſignem ſuam prodant amen-
n & impudentiam. Et in ijs quidem eſt non po- *Melāchtho-*
mus Philippus Melanchthon, qui in Apologia *nis vanitas*
guſtanæ Confeſſionis impudenti vanitate iacti- *& impuden-*
apud veteres ſcriptores, ante Gregoriū primum *tia.*
m. pontificem, ſummū eſſe de hac inuocatiōe ſi-
iū. Non eſt huius operis citare patrū ſententias:
runt id permulti noſtra ętate doctiſſimi viri.

Pu-

Reliquiæ ſanctorum proſcinduntur ab hæreticis.

Pugnant autem Centuriones noſtri etiàm cu reliquijs ſanctorũ & miraculis ad eas editis, vt an maduertat lector cruciari in illis tetros illos ten brarum angelos, quibus pleni ſunt. Et hîc quide pectus ſuum egregiè, vt ſępiſſimè aliâs, produnt, d Vigilãtium hæreticum haud obſcurè inter pios d ctores numerare videntur, eumq; de martyrum ſ perſtitioſo, vt ipſi aiunt, cultu ac veneratione for benè & piè ſcripſiſſe dicũt, porrò D. Hieronymu eius ſcripta parùm firmis rationibus cõuellere, m giſque cõuicijs & importunitate, quàm argume tis & rationibus ſuperare. Addunt verò etiàm A guſtinum oſtendiſſe in Africa ſuo tempore ſupe ſtitioſum & magnum multitudinis ad reliquias S phani protomartyris cõcurſum, demẽtatis popul quibuſdam illuſionibus, quę pro miraculis habi ſunt. Nec his contenti, illud quoque adijciũt, ap Theodoretum illud eſſe memorabile, has marty reliquias ethnicos nihili feciſſe, exiſtimantes ſe i quinari, ſi ad eorum ſepulcra accedant: quam ill rum opinionem Theodoretus ibidèm ait eſſe e tremæ ignorantiæ & maximæ dementiæ. Potera hæc ſufficere ad iſtorum oſtendendam inſania quandoquidem & Vigilantius hęreticus laudem, D. Hieronymus repręhenſionem apud illos hab & quę D. Auguſtinus vt inſignia Dei miracula re tat, ea iſti omi lachrymarũ fonte plãgẽdi tenebri nes, volunt illuſiones fuiſſe. Tum poſtremò eth corum exemplum loculos martyrum contemne tium, nobis opponũt, quaſi iam ab ethnicis dęm num cultoribus, quid nobis agẽdum ſit, diſcere d beamus. Sed ipſi certè eò hoc protulerunt, vt bo omnes intelligant, eos dum martyrũ reliquias co temnunt, ad ethnicorũ eſſe deuolutos impietate Auguſtinus ſanè apertiſſimè teſtatur, facta ſuis te poribus multa miracula, Deo faciẽte per quos v

Cent. 4. *Cap.* 8.

Cent. 5. *Cap.* 6.

Cent. 5. *Cap.* 15.

De ciui. Dei Lib. 22. *Cap.* 8.

Ibidèm.

ꝛt & quemadmodùm vellet: eaque ità recenſet, vt
a plurimùm velit habere ponderis ad confirman-
am fidem noſtram. Libet huc ex eodem Auguſtini
ꝺco breue adſcribere miraculũ, vt iſtis ſtomachus
ioueatur: Sanctimonialis quędã, inquit, cùm ægri-
idine laboraret, ac deſperaretur, ad memoriã Ste-
iani martyris tunica eius allata eſt, quę antequàm
uocaretur, illa defuncta eſt. Hac tamen tunica
ꝺeruerunt cadauer eius parentes, & recepto ſpiri-
, ſalua facta eſt. Sed vtcũquè inſaniant Centurio-
es, vel potiùs vtcunquè in eis & cum eis torquea-
r diabolus, qui vt olìm per Eunomium & Vigilã-
ım deteſtabiles hæreticos, teſte Hieronymo con-
a Vigilantium, ità nunc per eos ipſos Centurio-
s ridet martyrum reliquias, ſunt tamen miracula
ꝛc, quæ ab Auguſtino prolixè commemorantur,
ius ipſius facta virtute, qui olìm ad vmbram prę-
ꝛeuntis Petri curabat ægrotos omnes. Non eſt
tem magnoperè mirandum, quòd belliſſimi Euã-
lici noſtri Centuriones cum ſuis ſymmyſtis buc-
iatoribus ità debacchantur in miracula diuinitùs
martyrum & ſanctorum reliquias edita, cùm ſe
nãt hac gratia, vt etiàm omni vera virtute, adeò
ſtitutos, vt nec vllum vnquàm canem claudican-
n reſtituere potuerint. Inuident igitur Catho-
e Eccleſiæ & eius clariſſimis membris ſanctis
rtyribus & eorum reliquijs hanc efficaciam, &
mani blaſphemia opera DEI non verentur atro-
ìmè calumniari, & dæmonum illuſionibus ac fi-
entis tribuere homines planè profligati & per-
, qui non contenti vexâſſe Eccleſiam etiamnùm
erris militãtem, etiàm in illam iam cum Chriſto
ęlis feliciſſimè triumphantẽ, ſuos ſtylos & bla-
emas linguas acuunt, habituri quandoquè am-
ſimã mercedẽ tam nefarię peruerſitatis. Quàm
m eſt illa eorum intoleranda impudentia, quòd

Miraculum ex S. Auguſtino.

Actor. 5.

Hæretici cur lacerent ſanctorum miracula.

ſcribere non verentur, totis quingentis à Chriſto annis nullum verum miraculũ à ſancto aliquo poſt mortem editum reperire ſe potuiſſe, cùm tam multa vnus recitet Auguſtinus, quæ ſe certò ſciuiſſe, q-buſdam etiàm pręſentem interfuiſſe affirmat? vt alios grauiſſimos Patres & Scriptores omittamus, quos omnes iſti videntur velle inſimulare mendacij, quaſi eadem vanitate fuerit Auguſtinus & alij ſancti Patres, qua ſunt iſti egregij Cẽturiones, quos non pudet fortiter & inſigniter mẽtiri. D. Ambroſius Epiſtola 85. pręclariſſima ad ſanctorum Geruaſij & Protaſij reliquias declarata miracula recitans, ſuper quas etiàm multa indumẽta iactata ait, vt tactu ipſo medicabilia repoſcerentur, ità ſubiungit: Gratias tibi Domine Ieſu, quòd tales nobis ſanctorum martyrum ſpiritus excitâſti, hoc potiſſimùm tempore, quo Eccleſia tua, pręſidia maiora deſiderat. Non adſcribit ille, vt noſtri ſtupidi Centuriones, ſanctorum miracula dæmonũ illuſionibus, ſed pro ijs Chriſto gratias agit. Et rectè quidem ob tan tam improbitatem in illos quadrare poteſt, quod ſermone 19. de Arrianis dicit idem Ambroſius: Nõ aliter, inquit, eorum operibus inuiderent, niſi fid in his fuiſſe, quam iſti non habent, iudicarẽt, & fid illam Maiorum traditione firmatã, quam dæmone ipſi negare nõ poſſunt. Multa hîc ſtudioſè pręterea Centurionũ noſtrorum cõmenta & fraudes, quò nimìs longum ſit omnibus annotandis immorari

Impudentia hæreticorũ.

Multùm etiàm miſeros iſtos torquet reliquiar Sanctorum trãſlatio, quã more ſuo audacter vocã ſuperſtitioſam, & interìm ipſi nõ ignorant, rem eſſ in Eccleſiæ vſu & praxi antiquiſſimã, nec tamen ve rentur cæci & miſeri dicere, eam partìm ex ethnic ſuperſtitione primùm cœpiſſe, & mirum in modu mendacibus prodigijs & ſignis confirmatam, mag magiſq; creuiſſe. Eſt hæc illis impietas cum impi

Tranſlatio reliquiarũ.

Cent. 4. Cap. 6.

Porphy

orphyrio & Eunomio cõmunis, vt miracula & ſi-
na diuinitùs exhibita, pręſtigias dæmonũ eſſe ca-
mniẽtur. Legimus in D. Hieronymi ſcripto cõtra
igilantium, ſanctas reliquias Andreæ, Lucæ & Ti-
othei ab Cõſtãtino Imperatore trãſlatas eſſe Cõ-
antinopolim, & apud eaſdẽ dęmones rugijſſe: ab
rchadio quoquè Auguſto Samuelis oſſa de Iudęa
aſlatas in Thraciã, & Epiſcopos eius cineres in ſe-
co & vaſe aureo portâſſe. Habemus in his multisq́;
js celeberrimis exẽplis Catholicę Eccleſię morẽ
tiquiſſimũ, qui apud nos lõgè plùs valere debet,
nnumerę Centurionũ & ſimiliũ tenebrionũ ca-
mniæ & blaſphemiæ. Eãt illi in tenebras cum ſuis
rtẽtoſis calũnijs: nos in Eccleſia Cathol. Chriſtũ
cẽ & authorẽ ſequimur, cuius ſpiritu ſcimus Ec-
ſiã regi, nec poſſe errare vnq̃. Hoc verò tamẽ ob-
uatu dignũ eſt, multa ab iſtis Centurionibꝰ diui-
ùs declarata miracula apud reliquias & memoriã
nctorũ totius ferè Europę, vel ſilentio vel mẽda-
ſupprimi & aboleri. Eſt in Sicilia tẽplũ Philippi,
uit Petri Apoſt. diſcipulus, & ab illo miſſus in Si-
iã, ad q̃d quotannis eo die, q illi ſacer eſt, multi à
nonibus liberant. Et expediret profectò, noſtros
uè eò adduci Centuriones, ſi fortè abiecta pfidia
erari poſſent à malis dęmonibus, qui eos ad hæc
d genus alia cõſcribenda impellũt. Anno ſalutis
r. ducẽtę penè fœminę ad hoc tẽplũ expulſis te-
ſpiritibꝰ curatæ ſunt. Huius Philippi Centurio-
iſti nec mentionem quidẽ facere voluerunt. In
em Sicilia aliud templum eſt S. Viti longè cele-
rimum, quod cùm inuiſunt rabidi canis morſu
eſtati, curantur. In Hiſpanijs celebris eſt memo-
Iacobi Cõplutenſis Frãciſcani. Huius meritis &
erceſſiõe, vt ait Michael Medina doctiſſ. theolo-
, varij ac deſperatiſſimi morbi frequẽter pellun
, adeò vt etiàm Carolus, Catholici Hiſpaniarum

Miracula apud reliquias ſanctorum.

De recta in Deum fide lib. 2. ca. 8.

regis Philippi vnicus idemq́; chariſſimus filius, teſte eodem Medina, poſt omnium medicorum deſpera- tionem, poſt totius regni mœrorem, poſt regię do- mûs luctus, ex capitis cõfractione penè à morte re- ceptus ſit. Sed hęc noſtri Centuriones, aut non vi- dent, aut præſtigias dæmonum eſſe ore impuro vo- ciferabuntur, quorum incredibilẽ audaciam & im- manem pectorum cęcitatem nemo vnquàm ſatìs & admirari & abominari poterit. Nam etiàm inſigni illa miracula, quæ Euſebius teſtatur, edita eſſe ad il lam herbam, quę ad imaginem Chriſti, apud Panea dem à muliere quã Chriſtus ſanguinis fluxu liberâ rat, ſtatuta fuit, vſqueadeò obſcurare non veretur vt & herbam illam ſuperſtitioſam vocent, & imagi nem horrendo fulmine diſruptã ſceleratiſſimè mẽ tiantur, cùm eam quidem imaginem Iulianus apo ſtata iuſſerit deijci, & ſuum in eius locum ſimulacr ſubſtitui, quod mox ignis cęlitùs immiſſus ità diſie cit, vt collum atq; pectus à reliquo corpore auulſe rit: porrò Chriſti imago, quam ille ſceleſtus ſuo lo co mouerat, à Chriſtianis in templum tranſlata eſt vt iſtos impudẽtiſſimos nugatores tam turpis me dacij meritò æternum pudere debeat: quemadmo dùm & immanis blaſphemiæ, quòd Chriſti benefi cia per illam herbam, curandis morbis omnibus e ficaciſſimam exhibita, ad ſuperſtitionẽ trahere no dubitant: quanquàm nè inſigne hoc de Chriſti fu minata imagine mendacium ipſi cófinxiſſe videan tur, nouo mẽdacio eius rei teſtẽ citant Zozomen cuius alioquì vilis apud illos authoritas eſt, qui ta men nihil huius habet. O viros Euangelicos, ô f diſſimos hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſcriptores. Eat ia Lector, & in ſcribendis hiſtorijs eos bona fide ve ſari ſibi perſuadeat, quos neque piget, neque pud tam profligatæ vanitatis. Tales ſunt noſtroru temporum hiſtorici Euangelici.

Li.7. ca.18. vel iuxta Ruffinũ, 14

Cent.4. Cap.13.

Si hoc loco adferre velim, quę illi de imaginibus
non venerandis eadem fide & integritate ſcribunt
in ſuis malè cõfutis Centurijs, nimiùm longus ero.
Et hîc tamen illorum atroces morſus & vipereas *Cent. 4.*
inguas pati cogitur etiàm illa Magni Conſtantini *Cap. 13.*
ſanctiſſima mater Helena, quam pro ſua teterrima
conuiciandi libidine mulierem ſuperſtitioſam vo-
cant, nec volunt ab ea Domini Crucem eſſe inuen-
tam, cùm id teſtentur tam multi peruetuſti patres:
mmò verò ipſi ijdem Centuriones parùm attenti
d illud, quod vulgò dici ſolet, mendacem eſſe me-
norem oportere, in eadem Centuria, vbì iſthuc nõ *Cent. 4.*
dmittunt, itidèm affirmant his verbis: Helena mu- *Cap. 6.*
ier ſuperſtitioſa illuc profecta adorandi cauſa, re-
perta Domini cruce, duo templa ædificari curauit.
Hoc verò in illis rarum non eſt, vt parùm ſibi con-
tent, quod mendacibus euenire neceſsè eſt. Sic in
adẽ centuria & negant apud Euſebium extare mẽ-
ionem inuentæ crucis, prętorquàm in Chronico,
ui tamen id volunt à poſterioribus inſertum, &
iunt id apud illum haberi lib. 3. de vita Conſtanti-
i. Eodem modo alibì ſanctiſſimam Longobardo- *Cent 6.*
um reginam Theodelindam ſtolidam & ſuperſti- *Cap. 6.*
ioſam, alibì in eadem Centuria mulierẽ pietate &
ruditione inſignem, atq; etiàm pijſſimam vocant. *Ibidèm cap.*
Hoc quidem pacto cæca impietas ſeipſam deſtruit *2. & 3.*
 euertit. Pertinent autem etiàm ipſi ad eorum nu-
nerum, quos Apoſtolus vocat inimicos Crucis
Chriſti, cuius venerationem non ferunt, belliſſimi *Philip. 3.*
iſcipuli ſanctiſſimi patris ſui Luteri, qui in Con-
ione quadam aſſerere non dubitauit, ſe quidem ſi *Luteri im-*
mnes crucis Chriſti particulæ apud ipſum eſſent, *pia vox in*
ò illas proiecturũ, quò nulli mortaliũ pateret adi- *Crucem*
us. Et quãuìs Cẽturiones Conſtantinũ citent, qui *Chriſti.*
rucis fuit pręcipuus venerator, tamẽ nõ verentur
Centuria 3, ca. 10. Crucis vſum ad Montaniſtarũ er-

rorem reuocare. Et eſt reuerà magnus ad ethnici-ſmum atq; adeò atheiſmũ ſub hoc nouo Euangelio factus progreſſus, dum pleriq; eò tandèm deuoluũtur, vt nulla ratione adduci queant, crúcis vt ſignũ frontibus ſuis imprimát: quod quidé efficere apud nos poteſt, vt minûs admiremur, tantas eſſe hodiè dęmonũ vires, quippe quę creſcant hominũ amentia, ſalutaria remedia contra illorũ inſidias & inſultus adhibere nolentium, cùm olìm etiàm lógè ant[e] mille annos vſitatiſſimum apud Chriſtianos fuerit, crucis ſignum in fronte digito pingere. Eſt apu[d] Auguſtinum memorabilis ſentétia, quã huc adſcribam in gratiam Centurionum & eius farinæ quint[i] Euangelici buccinatorũ, vt pudefiant: Quid eſt, inq[uit] quod oés nouerũt, ſignũ Chriſti, nisì crux Chriſti? Quod ſignum nisì adhibeatur ſiue frontibus credentiũ, ſiue ipſi aquę qua regenerant, ſiue oleo qu[o] chriſmate vnguntur, ſiue ſacrificio quo alunt, nihi[l] eorũ ritè perficitur. Auguſtino lógè vetuſtior Ter-tullianus, ad omné, inqt, ꝑgreſſum atq; promotũ ad omné aditum & exitũ, ad veſtitũ & calceatũ, a[d] lauacra, ad menſas, ad lumina, ad cubilia, ad ſedilia quacunq; nos cóuerſatio exercet, frontẽ ſignacul[o] terimus. Sed noſtri Euangelici cum his nihil habé[nt] cómercij, ſicut nec cum Eccleſia Dei, extra quã ill[i] ſuas condunt ſynagogas, in quibꝰ ſpiritu vertigini[s] agitati, portentoſa ſubindè effingunt paradoxa, au[t] iam olìm exploſa refingũt, in quibus etiàm illud e[ſt] è Brentij ſchola profectũ, cruce ſe ſignare, ad ſuper-ſtitioné & magiam pertinere, nec magìs ad pieta[tem] facere digitis crucem formare, quàm ſi manibus i[n] aëre circulum deſcripſeris: item illud: Signũ Cru[cis] non eſſe Apoſtolicę traditionis, nec [illegible] [illegible] ſed figmentũ appellandẽ, & nõ eã, ſed aliũ potiu[s] [illegible] orandũ, qui naturalẽ dorſo portet crucem: deni[que] [illegible] omné hunc Chriſtianum cultũ, magiam eſſe [illegible]

Tractatu 118 *in Iohannem.*

De *Corona militis.*

Brentius cõtra Sotum.

Idẽ in [illegible] fat [illegible] Sm[illegible] reſin[illegible].

idololatriam. Putò equidē nō longè iſtos abeſſe ab ethniciſmo, vel potiùs atheiſmo, q in tam immanes blaſphemias prolabuntur. Sed ſic ſolet iratus Deus punire eos, qui ſibi plùs ſapere vidētur, q̈ ſapiat totus orbis. Væ miſeris mortalibus infeliciſſimi ſeculi huius, q in iſtos tā exitioſos & blaſphemos dogmatiſtas inciderunt. Sanè Cēturiones noſtri cùm multos citēt vetuſtiſſimos patres, & in ijs Ambroſium, Auguſtinū, Chryſoſtomū, qui præclarè ſentiant de crucis ſignatione, nō tamē verentur eorū hac de re ſcripta vocare ſuperſtitioſa, & vehementer cōtumelioſa in meritū Chriſti, atq; cum fide pugnantia. Et eam quidē Auguſtini ſententiā, quā paulò antè adſcripſi, ipſi quoquè habēt, & cùm negare nō poſſint eſſe Auguſtini, eam tū putant illi non eſſe tribuendam. O cæcos & ſtupidos Centuriones. Non vidēt cum tot ſanctiſſ. patrū proferūt ampliſſima teſtimonia, nihil ſe cōſequi aliud, niſì vt totus orbis eos vt impios hęreticos exibilet & execretur, qui à totius Eccleſiæ ſententia & cōſenſione diſcedāt, & tot patrib⁹ ſummā audeāt irrogare contumeliā. Latet aūt in hoc ipſo magnus quidā iſtorū dolus, q dum vetuſtiſſimis illis patribus fidē & authoritatē detrahere moliūtur, facilè id cōſecuturos ſe ſperant, vt aliorū omnium, qui per mille deincèps annos ſcripſēre, teſtimonijs pondus omne detractū videatur. Sed dabit quādoquè Deus pius & bonus, vt iſti Centuriones, vbì eorū fraudes & preſtigię hominibus innotuerint, ceu vaniſſimi impoſtores ab omnibus explodantur & exterminētur, & cum ſuis mendaciorum Centurijs in ſolas terras relegentur, ſi nihil eis acciderit deterius. Vtinàm verò reſipiſcant, & maturè agenda pœnitentia, Deum & Eccleſiam ſibi reconcilient. Hæc Lectori paucis indicata volui, vt & præſentes & poſteri intelligāt, quales viri fuerint, qui noſtra ætate Eccleſiā Chriſti oppugnârūt.

Hoc etiàm anno in ducatu Vuirtenbergenſi,vbi Brentius eſt ſuperintendens,promulgatum eſt edictum contra Sacramentarios.

Iohannis à Lasko ſcriptum poſthumum.

Baſileæ prodijt liber Iohannis à Lasko, cum hac inſcriptione:*Reſponſio ad virulentã,calumnijsq; ac mendacijs cõſarcinatam Ioachimi Vueſtphali Epiſtolam quandam,qua purgationem Eccleſiarum peregrinarum Francoforti conuellere conatur &c.* Adeò etiàm poſt fata Laskus nõ deſinit eſſe infeſtus miſero Vueſtphalo;qui ſi ſe defendere velit,cum vmbris illi pugnandũ erit. Porrò Theologi Ienenſes Supplicationem edũt ad principes & ordines Confeſſionis Auguſtanæ pro legitima ſynodo,in qua Luterani ſoli conueniant & Zuinglianos atq; alios aduerſarios condemnent.

Supplicatio Ienenſium.

Non dubium quin illius ampliſſimę ſynodi decreta plus authoritatis &ponderis habitura fuerint apud miſerè faſcinatam plebem, quàm ea omnia ſacroſancta Concilia,quæ Romani Pontificis voluntate & authoritate indicta vnquàm & habita ſint. Et quid eſt abſurdum magìs? O quò prolapſa eſt Germania?

Heshuſius in Sacramẽtarios.

Quin & Tilmannus Heshuſius libellum Ienę edit contra Sacramentarios, & mox in ipſa Pręfatione queritur,Zuinglij & Caluini errorem de Cœna latè per orbem Chriſtianum diffuſum eſſe, cui etiàm gubernatores potentes applaudant. Inter cætera hoc libro ſuum,id eſt,Luteranum de Cœna dogma ex ſcripturis & patribus probare conatur.Idẽ contrà faciunt Zuingliani. Non ità pridẽ Superintendentes Heidelbergenſes huiuſmodi decretum promulgârunt:Luteri & Brentij Catechiſmi extra Eccleſiam eijciantur,& eorum ſcripta nullam habeant authoritatem. Eccè vt ille Pontificiæ authoritatis impotentiſſimus exagitator & euerſor, iam à ſuis planè reijcitur & profligatur. Idem eueniet omnibus alijs turris Babylonicæ ſtructoribus.

Nota lector.

Franc

Franciſcus 2. Galliæ rex poſt celebrem ſui apud Rhemos inauguratioñe,cum multo comitatu Ambæſias ſe confert:vbi paulò pòſt à ſeditioſis quibuſdam excitato tumultu, res ad ſummum ipſius regis & vniuerſæ aulæ periculum ſpectare videbatur.Sed ecce Deus miſertus optimi adoleſcentis, authores ſeditionis prodit,de quibus mox 24.Martij grauiſſimum ſumptũ eſt ſupplicium. In Scotia hoc anno mirè tumultuatum eſt, dum Caluiniſmum amplectuntur,Anglis ſuppetias ferẽtibus,qui & ipſi Caluiniſticum Euangeliũ complexi erant. Regina Scotiæ longè optima, Maria Guiſiani olìm Ducis filia, cum à Galliæ rege contra non ità dudùm de religione concitatos motus ſuppetias opperitur,curis permultis & morbo confecta, moritur Edimburgi in arce regia. In Gallia quoquè pleriq; Caluiniſmũ aſpirabant. Interìm enim,dũ Hẽricus rex tot perpetuis annis grauiſſimo bello implicat⁹ tenebatur, Caluinus cum ſuis ſummam nactus opportunitatẽ, peſtilentiſſima ſcripta per Gallias clàm diſperſit nõ Latino tantùm,ſed etiàm Gallico idiomate: qua re multos deprauauit. Itaque Franciſcus rex,ſummæ ſpei adoleſcens,omnibus regni Ordinibus Conuentum indicit religionis componendæ cauſa. Verùm nõ diù pòſt ſuperuixit,4.Decembris die morbo increbreſcente extinctus. Succeſſorem habuit Carolum fratrem ſuum,12. annorũ puerum magnæ ſpei. Extat ſcriptum Galli cuiuſdã, in quo inter alia refertur,nefandiſſimum Geneuæ initum fuiſſe conſilium de hoc ipſo rege Franciſco,Regina vxore,Regina matre Franciſci,& eius liberis,proceribus,bonis magiſtratibus ad certum diem commodo loco per inſidias trucidandis:atque eius crudeliſſimæ,& poſt homines natos atrociſſimæ conſpiratiõis Bezam principem,Caluinum authorem, Ottomannũ obſignatorem,Spifamium ſuaſorem,omnes Galliç

Regis Galliæ periculũ

Scotia Caluinizat.

Franciſcus rex occũbit

prędones & laniſtas conſcios fuiſſe. Si quem plur
nôſſe iuuat, legat religiôis & regis aduersùs exitio
ſas Caluini, Bezæ & Ottomanni coniuratorum fa
ctiones defenſionem primam. Multa hoc anno fe
rũtur viſa portenta. Alicubì ignis in aëre per hora
tres, Alicubì ſanguinem pluiſſe, Foſani tres comet
viſi, In planitie iuxta Centalium maximus equitu
numerus turmatìm conſpectus: multaq; in Gallij
Germania, Polonia portenta alia. Iam enim paſsi
homines à Catholica religione ad plauſibilia mu
tiplicis noui Euangelij dogmata deficiebant, dig
qui eiuſmodi oſtentis terrerentur.

Conuentus Numburgēſis Euangelicorum.

ANno 1561. Conuentus fuit Principu
Auguſtanę Confeſſionis Numburgi
Duringia. Quidã Zuinglian⁹ ſcribi
in hoc Conuentu acerrimè actũ eſſe,
ferebat, de Zuinglianis ſolenniter &
apertiſſimè condemnãdis, ſed id quorundã prin
pum bonitate eſſe impeditum. Miſit ad eum cõuc
tum Pius 4. Pontifex nuncium ſuum virum lon
doctiſſimum, nobili apud Venetos ſtirpe editũ, c
Cæſar Ferdinandus ſuum quoquè legatum adiu
xerat. Sed quòd Principes Auguſtanę Confeſſion
ſuorum concionatorum verbis plùs æquo tribu
rent, illa Pontificis legatio parùm effecit. Porrò I

Caluinus cum ſuis cõtra Luteranos.

hannes Caluinus ſcriptum euulgat contra Hesh
ſium, quibus eius nebulæ diſcutiantur. Mox The
dorus Beza inſignis Caluinianus, duos ſubmittit
alogos aduersùs Tilmanni Heshuſij ſomnia: pri
Cyclops, poſterior Sophiſta inſcribitur: vt anima
uertas Euangelicorum mutuam inter ipſos mod
ſtiam. Edidit quoquè abſterſionem aliarum calũ
arum Heshuſij in Caluinum. Sed & Boquinus Th
ologus Heidelbergenſis examen libri ab Heshu
ſcripti euulgat. Porrò verò Guilelmus Clebitius
facinus audax & incredibile, librũ edit hoc titu

ictoria veritatis, & ruina papatûs Saxonici. Sed quia
ublimis fuit Papatus Saxonicus Martini Luteri,nō
otuit ruere,niſì fracta ceruice:ſepeliatur ergò,nec
ius deincèps vlla ſit memoria.Hoc quidem conté-
unt Sacramentarij, ſed Luterani non deerunt ſuo
.utero Papę Saxonico.Eodem ferè tempore etiàm
ohannes Sturmius quędam Buceri ſcripta Eucha-
iſtica diuulgat,& in pręfatione ſua queritur,Lute-
anos importunitate & iniuſtitia ſua curſum Euan-
elij impedire.Ad extremùm dicit,Si magiſtratus il-
s hominibus per triduum gladium ſuum cōcede-
et,crudeliſſima ſtatìm ſecutura condemnationum
onitrua,fulgura,fulmina,&c.Dicit etiàm eos,quos
elint,& quæ velint probare:rursùm,quæ velint,&
uos velint, improbare, vexare, condemnare,pro-
ribere,palo propè & cruci affigere,in ipſas propè
trinas & rogos impellere &c.

Ruit Papatus Saxonicus.

Sturmij de Luteranis iudicium.

Porrò Lipſiæ Martinus Kemnicius Brunſuicen-
: Apoſtolus Repetitionem edit ſanæ doctrinæ de
era pſentia corporis & ſanguinis Domini in cœ-
.Prodijt verò etiàm Brentij liber de pſonali vni-
e duarum naturarum in Chriſto, in quo veram
rporis & ſanguinis præſentiam in Cœna Luteri-
explicat,valdè tabeſcētibus Zuinglianis,qui eam
agam à Brentio acceptā nollent.At tamen Petrus
artyr illi reſpondet,& defendit negocium Zuin-
ianum.Scripſit aliū quoquè libellū Brētius cōtra
illingerū,q nihil minùs forſan ab illo expectârat.

Luterani in Zuinglianos.

Hoc anno quidam impius,blaſphemus & ter ex
ablis furcifer, Lucas Sternbergerus nomine, in
croſanctam Trinitatem, in CHRISTI IESV diuini-
em, in ipſum quoquè Spiritumſanctum, in ſan-
ſſimam Dei genitricem Mariam, de Sabbato po-
is quàm Dominico colendo, de Euchriſtiæ Sa-
amento,de Baptiſmo deniquè,quod ſatanicā vo-
inſtitutionem,tam horréda & abominanda pa-

Blaſphemus ſectarij blaſphemi dogmata.

làm

làm dixit & aſſeruit, vt nullę piæ aures ſinè horror ferre queant. Idem ipſe cùm aliquandò paucior opinione ſua cœnam Dñi percepturos haberet, al os omnes his verbis accerſiuit: Venite hùc: nō eni poſſum ſolus illum deuorare. Et ille quidem in Eu chariſtia ſe faſſus eſt Melanchthonem ſequi, in rel quis Sacramentis Luterū. Docuit inter alia, nō eſ Trinitatem, ſed vnum Deum: non Chriſtū, non ſp ritum ſanctum. Huic tam impię opinioni quæda alia planè contraria emerſit in Polonia, dicentib quibuſdam Pſeudoprophetis, non vnū, ſed tres eſ Deos: at Filium tamen aliquanto minorem eſſe P tre & Spirituſancto: porrò Athanaſij ſymbolum i re ſathanaſianum appellandum. Sciſcitantibus qu buſdam Poloniæ proceribus, vndè hoc dogma a cepiſſent, illi reſpondent purum putū eſſe Euang lion, & eam doctrinā ſe accepiſſe à ſuis præceptor bus, Caluino, Bullingero, Petro Martyre, & Vuol gango Muſculo. Hunc verò tantū theſaurum nu demùm voluiſſe Deum p ſuos fideles ſeruos reu lare. Sed cū tali theſauro abeant illi quò digni ſun Eccè quò tandèm proruit humana temeritas, & t meraria impietas.

Conuentus Lunæburgenſis.

Saxones Luterani Lunęburgi Conuētus agun damnantque hęreſeos Albertum Hardenburgiu Zuinglianū. In Tranſſyluania alij Luteri, alij Sacr mentariam de Sacramētis doctrinam recipiunt. I dè ſecuta eſt Eccleſiarum diſtractio, effusè riden bus Turcis tantam Chriſtianorum inſaniam. Por Bremenſes, qui ferè ex primis Saxoniæ populis L teri Euangelium ſuſceperant, iam nouo afflati ſp ritu, Caluiniſmum complectuntur, fremētibus L teranis, quòd à vera Luteri luce ad has tenebras ſent deuoluti. Luterani omnes ex vrbe profug compulſi ſunt. Vbì nūc ſunt illi, qui ea in vrde ha tenùs Luteri Euangelium tanquàm certam veri

tc

amplexi ſunt? Scilicèt Caluinus plùs vidit,quàm
ıterus Germanıcus Elias.
In Galliȩ Chriſtianıſſimo regno multi à Catho-
a religione ad Caluini blaſphemias deficiunt, &
; ncdùm ſatìs ſopita eſt.

ANnus 1562. inprimìs infauſtus & luctu-oſus fuit florètiſſimo & Chriſtianiſſimo Franciȩ regno, in quod iamſensìm irrepſerant ferȩ belluæ hæretici Caluiniani. Sȩuitum eſt hoc anno mirabili- *Hæretici ſæuiunt in Gallijs.*
& plùs quàm Tartaricè vel Turcicè in ſacroſan-
m Euchariſtiam, in res Deo ſacratas, in templa,
monaſteria,in calices, vaſa ſacra,& id genus alia.
Duodecim noui Euangelij buccinatoribus, qui
er alios verbi miniſtros ſe dicebant,octo vel no-
n erant deſertores monachi, quos euomuerat
riſtus ex ore ſuo. Omnium verò dux & ſignifer
eodorꝰ Beza, in bonis Eccleſiaſticis egregiè iam
è etiàm luxuriatꝰ fuerat. tales ferè plerique oẽs
runt horum infelicium temporum prȩcipui do-
atiſtæ & buccinatores multiplicis noui Euange-
Habet autem malus dæmon amplam poteſtatem
iuſmodi impios & deploratos apoſtatas,quibus
aptiſſimis malitiæ ſuæ organis & adminiſtris ad
niuariam abutitur in miſeros & incautos homi-
ſpargendam & propagandam nequitiam & im-
atem. Huius igitur Bezæ ſatellites inter aulicos *Spargitur virus inter aulicos.*
ɔſdam ſuum cœpêre virus ſpargere, & quos in
n potuêre naſſam ꝑtrahere, illis perſuadere co-
i ſunt,nè nefas eſſe putarent mentiri,fallere,fin-
:,agere prædas & ſacrilegia perpetrare:nec huic
iſſimo euãgelico Thraſoni deerat ſuus quidam
ɔi Dei egregius prætextus,ſub quo perditiſſimi
træ ætatis hæretici innumeros perdiderunt. Et
hȩc doctrina plauſibilis,ſenſimq; per hãc apud
ſdam nõ infimos ſibi gratiam conciliârunt. Ea
obten-

obtēta,in eam cogitationē incubuêre,ſua vt cōſilia in opus conferrent, ſtatueruntque menſe Ianuario cunčta Galliarum templa diripere & expoliare, nihil quidē aliud ex illa prȩda quàm aurum Tholoſanum relaturi. Id vt ſuos haberet ſucceſſus,ſocios ſuos omnes iuſſerunt quantam maximam poſſent hominum turbam cogere, & hoſpitia omnia vrbium occupare, quô faciliùs hac ratione ſuas illas præclaras prædas nocte vna, abſque ciuium prohibitione, poſſent agere. Interim iactabatur ab illis, ſi quod animo deſtinârant, re ipſa poſſent conſequi,ante Maium menſem haud obſcurè ipſorum pium propoſitum & conſilium perſpectum iri. Sed vt ſunt verſuta hæreticorum ingenia, erant inter eos qui callidè cogitarent, ſi Senatùs iniuſſu hæc ſacrilegia & templorum direptiones fierent, alias nationes id illis probro daturas,& peſſimè interpretaturas,neque pleroſque Galliæ proceres & homines eas rapinas toleraturos: præſtare igitur, vt res differatur, atque intereà ratio ineatur Regis & Senatùs eius fallendi, atque hac vi alicuius mandati conflandi, vndè Regis voluntate & conſenſu hoc negocium agi appareat. Hoc quidem ſic nónnullis viſum tum fuit, ſed plerique Aquitani huius moræ impatientes, magno impetu in ſua regione omnia comminuerunt. Eſt enim in hoc nouo Euangelio ſpiritus quidam vehemens qui miſeros homines agit præcipites ad audendum ea,quȩ ſani homines nunquàm auderēt. Cùm enim malè perſuaſi ſint ab impoſtoribus pſeudoprophetis,hactenùs ipſos ambulâſſe in tenebris, iam demum veram appræhendiſſe lucem, non ſobrietatis, ſed amentiȩ muſto ebrij,ruunt in facinora,& cùm multa agant,non verbis,ſed flammis vindicanda,tamen ſe putant rectè & religiosè agere:quȩ perſuaſio falſa addit vires temeritati,vt tanto res nefarias auſint liberiù[s]

Verſutia hæreticorū.

Furor hæreticus.

periùs, quãto eas arbitrantē magìs Deo gratas. Et
ec quidē de imperita multitudine dici poſſint: nã
ulti etiàm non errore,ſed malitia peccant. Porrò
t etiàm Pariſijs viſebantur plures ſolito homines *Pariſiis hæretici inſoleſcunt.*
mati ad cõciones procedere duobus in locis,nec
ſcurè licebat animaduerti,non nisì peſſima quę-
e iſtos machinari. Nam & minas vulgo intenta-
nt, & verberabant obuios, nemine ferè contra-
cente: eoque planè ſpectabant, vt cuius cauſa eò
nerant, id quamprimùm exequerentur: at ta-
n reformidabant populi frequentiam, licèt in-
nati. Si quis enim ciuium ab Hugoniſtarum (ſic
cabãtur ſocij Caluiniani) factiõe alienus gladiũ
ſtâſſet, is vt ſeditioſus compræhendebatur, cùm
nen iſti Hugoniſtę om̃e genus armorum circun-
rent. Ipſis Iohannis Euangeliſtæ ferijs,cum Hu-
niſtæ frequentes admodùm ad concionem iuiſ-
t,& ea abſoluta, Catholici ad preces veſpertinas
ancti Medardi æde campanas pulſarẽt,Hugoni-
eam pulſatiõem iniquo tulêre animo, eaq́; ver-
Dei prędicationem interturbari querebãtur.In- *Templũ S. Medardi inuadunt.*
igitur arrepta occaſione,in ædem necdùm benè
ædificatam armati impetum fecerunt, vna manu
dium, alia ſclopettum geſtantes, effractiſq́; val-
omnibus, miſeram plebem inuaſerunt haud ali-
quàm ſi bellum denuciatum eſſet. Erat ibì cum
be concionator Catholicus, quem iſti viri Euã-
ici ità tractârunt parùm Euangelicè, vt ille iam
cumbens in genua, capitis ſui ſectionem expe-
it,ſed ictus illi intentatus,tunicã ſcidit,& carnĩ
eue inflixit vulnꝰ,nec tamẽ caput penitùs ampu
t, deindè enſe quoàd collibitũ eſt, illũ egregiè
erârũt.Quoſdã etiã alios enecârũt,nec paucos
iârũt.Ipſam verò ſacroſanctã Euchariſtiã,quod *Euchariſtia cõculcatur.*
horrore dici vix poteſt,homines emotæ mẽtis
fregerũt, & humi abiectã pedibus ꝓculcârunt.

Tam

Tam verò atrox bellum ſtatuis indixerunt, vt n
vna quidem ſuperfuiſſe feratur, cui nō amputârin
caput, haud aliter quàm ſi vitali illę ſpiritu animat
fuiſſent: nec feneſtræ vitreæ huius furoris experte
eſſe potuêre, è quibus multas comminuerunt, atq
etiàm aras nō paucas demoliti ſunt, calices, reliqu
as, veſtes ſacras & quicqd abſportari potuit, abſtu
lerũt. Horum dux quidam ad ſummam vſque arar
adequitâs clamitabat, **Pilla tout/ Pilla tout**, id eſ
Diripiatis omnia, Diripiatis omnia. Iam qui omni
um fuiſſet audaciſſimus & flagitioſiſſimus, is pr
omnibus palmã referebat. Intereà luctus & lachry
mæ obtinebant catholicos Pariſienſes, tum DEC
tum regi ſuo fideles, cùm cernerent binos & bin
tum presbyteros, tum alios vtriuſque ſexûs homi
nes vulneratos, in puteos ſinè vlla miſericordia de
trudi, atque ità crudeliter enecari: nec tamen qui
quam auſus erat tam barbaricam miſerorũ necer
vel lachrymis vel gemitu proſequi. Si quis è catho
licis vel ſuſpexiſſet tantùm, haud ſecùs atquè ſedit
onis ſtudioſus, verberabatur.

Catholici aliquot in puteos demergũtur.

Miſeram quandam mulierculam capillis appra
henſam per plateas raptabât & immaniter percut
ebant, eam vnam ob cauſam, quòd plorabunda d
xiſſet, En quibus premimur anguſtijs: num perp
tuò tam miſeri futuri ſumus?

Ibant autem Hugoniſtæ per vrbem Pariſienſe
inſtructa acie equites iuxtà àc pedites, diſtrictis g
dijs, alta voce clamantes, Euangelium Euangeliun
non Chriſti vtiquè, qui non ſic ſuum annunciau
Euangelium, ſed Caluini & Bezæ, inſignium Ant
chriſti anteambulonum, qui ei ampliſſima præpa
runt itinera. Addebant etiàm: Vbinàm ſunt idol
latræ papiſtę? & id genus multa alia digna talib⁹ v
ris & tali euãgelio. Nec verò occurrebat populo
tholico, qd ad hęc rẹſpõderet, aut quò ſe verter

Men

Menſe Ianuario conuentus egit Senatus regius, *Conuentus Senat⁹ regij*
: ſtatuerent tolerarínc deberet in Gallijs gemina
ligio,& Hugoniſtis templa permitti. Tandèm,vt
iidam ſcribunt,permiſſum eſt Caluiniſtis impunè
oncionari,baptizare, ſacramenta contemnere,ſed
tra tamen vrbium mœnia. Vt verò animi Pari-
enſium lenirentur, multa ipſorum cauſa facta di-
bantur,quandoquidem in hoc edicto id quoquè
beretur, nefas eſſe Caluiniſtis intra vrbes templa
gere, vel concionari, tametſi non vetabantur in
bibus commorari & degere. Hoc autem edicto
luiniſtæ ſe mirificè tuebantur pòſteà, nec dubi-
bant dicere,proceres illorum approbâſſe religio-
n, cùm tamen diſertis verbis in eo edicto habe-
ur,nolle ipſos duas approbare religiones. Iam
rrò ſectarij confidentiùs quàm antè ſuis ſe in-
ebant armis,idque ſub ſpecioſo edicti huius exe-
endi prætextu. Rex etiamnùm admodùm puer
t, nec poterat rebus afflictis Galliæ in hoc mi-
bili tumultu ità facilè opem ferre,erantque eti-
quidam magni nominis, qui Caluinianis con-
natoribus non obſcurè fauerent: quod idcircò
erim, nè quis temerè hanc rerum confuſionem
lo florentiſſimo regno regi puero longè opti-
& ſummæ ſpei adſcribat. Si regi Franciſco,
regis Caroli fratri, diuturnior vita cõtigiſſet,
eticorum conatus nõ illos fortaſsis progreſſus
uiſſent. Sed propter peccata hominum permi-
DEVS aliquid poſſe impium Bezam cum ſuis
is apoſtatis monachis:rurſùs vbi immenſæ eius
itati viſum erit, regnum illud Chriſtianiſſimũ
mni hæreticorum fermento repurgaturus.
n autem hæc ità gererentur,vt paulò antè dixi,
tus Pariſienſis, quem Parlamentum vocant, *Sententia Senatûs Pariſienſis.*
tis verbis ad ea ſic reſpondit: Nec poſſumus,
olumus, nec debemus. Quibus verbis ſatìs

declarârunt, quàm eſſent plerique animis alieni ab iſtorum hominum conatibus & machinamentis.At tamen ob armatę multitudinis metum, poſteà nō. nihil mutata ſententia edictum illud paſſi ſunt cer. ta quadam ratione non aboleri. Iam enim Calui nianorum ingens erat numerus,& armis perſtrepe bant. Verùm nec ſic quidem ſatisfactum ſibi puta bant Caluiniſtæ,quippe qui non hoc vnum ſpecta rent,vt illis ſuo more concinere & concionari lice ret,licèt plurimùm id ſe obtinuiſſe lætarētur,quò hac ratione populum in ſuam naſſam poſſent per trahere.

Quandò verò poteſtas illis facta non fuit nou templa conſtruendi,miniſtri ſeu buccinatores Cal uiniani à rege impetrare molíti ſunt,vt liceret ipſi in Catholicorum templis ſua agere miniſteria: qu in re mirabili vſi ſunt vafricie. Simulabant enim cum Catholicis in ipſorum velle redire Eccleſia modò quædam remouerentur, quæ ipſi cenſeren diuino repugnare honori: atque de his cupiebar audiri contra Theologos & eos omnes,qui ipſis i negandum putarent. Hæc autem illi ſic peteban vt ſuarum rerum incrementa indè oritura non am bigerent. Tandèm definitum eſt, vt cum Calu nianis miniſtris Catholici Theologi de religion coram Regina diſputarent: & miſſæ ſunt ilicò lite ræ ad facultatem Theologicā Pariſienſem, vt qua tuor aut quinque è ſuis mitterent reſponſuros a ea,quæ ipſis eſſent proponenda.

Simulatio Caluiniſtarum.

In hac diſputatiōe à parte Caluinianorum pri ceps erat Theodorus Beza, qui, vt ait inſignis qu dam Theologus, multa nouit adferre in mediu ſi habeat obſequētes auditores, qui nihil illi opp nant. Socius illi aderat quidam apoſtata Franciſc nus. Commodùm ſanè iſtis hæreticis euenera

Diſputatur corā regina cum hereticis.

qu

quòd huic diſputationi intereſſe non potuit am-
pliſſimus & doctiſſimus Lotaringię Cardinalis,ali-
bì tum grauibus negocijs occupatus, qui aliâs in
Poſſiaca diſputatione os impurum iſtius Thraſoni-
ci Bezæ oppreſſerat, præſente Regina & multis re-
gni proceribus. Intereà ciuibus Pariſienſibus
glorioſi Euangelici fratres perſuadere nitebantur,
a quæ Catholici docent,hominum inuenta eſſe,&
ugnare cum ſcripturis ſacris, victosque à Calui-
ianis eſſe Theologos Catholicos. At Pariſienſes
lis reſpondebant,maiores & præpoſitos ſuos non
inorem agere curam ſalutis ſuæ, quàm Caluinia-
os: porrò ab illis ſuis maioribus & præpoſitis ha-
ere ſe doctrinam ſuam velut per manus traditam,
qua illi haud aliter atquè in fide IESV CHRI-
TI, & in regis ſui, tanquàm legitimi principis &
omini ſui obedientia,potiùs mortem eſſent oppe-
turi,quàm vnquàm tranſituri in caſtra fremẽtium
eluarum atque ferarum, nouorum ſcilicet Euan-
elicorum hominum, qui cælum terræ miſcerent,
ordines omnes perturbarent. Quòd ſi verò
nninò oporteat ipſos rationem reddere religio-
s ſuæ, miſſuros ſe eò aliquot homines doctos ſuis
mptibus. Deindè vrgebant ſummoperè Theo-
gos aliquot, vt ad diſputationis locum celeriter *Defenſores*
oficiſcerentur. Nauabant id temporis ſtrenuam *Catholicæ*
eram Catholicæ tuendæ religioni præter alios *religionis.*
àm Guiſij principes,magiſter equitũ,Mareſchal.
ſancti Andreæ, & ciues atque mercatores Pari-
nſes, qui ſe primos oppoſuerunt Caluinianis,
ltumque poſuêre ſtudij, operæ & diligentiæ in
ſecrandis,adhortandis & extimulandis proceri-
s, vt Caluinianorum conſilia & machinationes
pedirentur.

Primum aũt diſputatiõis caput fuit,quòd Calui-
æ concionatores cuperẽt ſtatuas,imagines,reli-

quias, templorum ornamenta deſtruere, confringe-re & eliminare: aiebantque non ſe redituros ad religionem noſtram, niſì priùs hæc & alia pleraque ipſis moleſta profligarētur: ſcilicèt in gratiam apo-ſtatarum recedendum eſt ab E C CL E S I AE Ca-tholicæ inſtitutis, & illorum impijs dogmatibus & Turcitæ iconomachię ſubſcribendum. Fuit autem reſponſum illis abundè à Theologis Catholicis, ſed illi ab hac ſua ſententia diſcedere noluerunt. Erant tum quidam miniſtrorum Caluinianorum fautores, qui vt illos in ſuo propoſito cōfirmarēt, hac moderatione vtendum aiebant, vt imagines omnes exploderentur, dempta C H R I S T I cruci-fixi. Sed id miniſtri ferre noluerunt, nihilo magìs propitios erga C H R I S T I, quàm Diuorum ima-gines, ſeſe declarantes. Sed neque Catholici eos audiendos dicebant. Si enim C H R I S T I imago veneranda eſt Chriſti cauſa, quem repræſentat, iti-dèm Sanctorum imaginibus honor habendus eſt propter eos, quorum ſunt imagines. Non deerant verò, qui hanc controuerſiam ad Romanum Pon-tificem vel Synodum œcumenicam referendam ſta-tuerent: verùm ità fiebat, vt quod apud Catholi-cos ſemper in vſu & more poſitū fuerat, iam in du-bium verteretur. Et Caluiniani quidem hinc an-ſam arripuêre ſuis ſacrilegijs & templorum expila-tionibus fucum quendam prætexendi. Et eſt tunc quoddam ab eis ſcriptum editum, in quo illi affir-mare nō dubitârūt, ſe plena regis authoritate ima-gines confregiſſe, vt ſuam impietaté in regem reij-cerent, & ſceleratiſſimè illum apud omnes traduce-rent. Sed & ſermone paſsìm apud omnes iactabant ſe diſputatione obtinuiſſe, vt cum imaginibus bel-lum gererent, theologicamq; facultatem & Epiſco-pos ab ipſis ſtare: nec talium mēdaciorum pudebat belliſſimos Caluini diſcipulos. Iam quidā procere

Vanitas Caluinianorum.

Calui

aluiniani clàm militem conſcribebant,alij eorum
cij parùm humaniter clerum tractare cœperunt.
pagis multi paſtores vel parochi occidebantur,
ibuſdã ſacerdotibus prędicebant auriculas,easq;
is affigebant pileis.Duces & ſigniferi ſectarij non
erant ſuis machinationibus promouendis: neq;
norabãt quanti ipſorũ intereſſet,ſi Lutetiam ſibi
ſſent ſubigere:ea enĩ in poteſtatẽ redacta,reliqua
pida nullo negocio poſſe opprimi. Viſi tũc ſunt *Periculum*
ãdoquè Pariſijs in cõcione ſeptingẽti vel octin- *Pariſienſiũ.*
nti homines in equis, præter ingentem peditum
ultitudinem.Inuaſerat indè timor ciues Pariſien-
, nec immeritò haud vulgariter commoueban-
r, quòd præcipui è ſectarijs ad nongentas propè
mos inſignes eius ampliſſimæ vrbis prædæ deſti-
ſſent. Opportunè autem ſuperuenit clariſſimus
inceps Guiſius, cuius præſentia ciuium animi re-
eati & confirmati ſunt, & impedita conſilia ho-
num factioſorum, qui iam ſpe deuorauerant fa-
ltates optimorum ciuium. Sic non deeſt præpo-
s DEVS ſpem ſuam in ipſum collocantibus.
m verò fremere ſpe ſua fruſtrati ſectarij, quòd
em bolum ſibi præreptum cernerent. Porrò
vrbe excedentes,aliò commigrârunt, vbì habita
nſultatione, cùm intellexiſſent abeſſe præter ali-
etiàm Guiſium principem, altero Paſchatis die
portam Pariſienſem ridiêrunt vrbem occupan-
animo. At poſtquàm præmoniti ſunt nè ad vr- *Hæretici*
m propiùs accederent, nî cæſos ſe vellent, actu- *profugiunt*
n Aureliam omnes profugerunt, vbì facilis eis *Aureliam.*
tuit aditus. Aiebant enim ſe mandato regis eò
nire, vt oppidum illud conſeruarent, nec vlli
mnum darent, cuique libera relicta facultate vi-
ndi pro ſuo arbitratu, quemadmodùm haberet
ictum in Ianuario propoſitum, quo cautum eſ-
, nè qua templa vexarentur aut ſpoliarentur.

Sed belli homines hac ratione aditum in oppidum quærebant, eaque fide hæc dicebant, qua vti ſolent hæretici omnes & perfidioſi ac ſimulati Chriſtani, aqud quos nullus eſt Dei timor, & honeſtū eſt propemodùm mentiri, fallere, periurare, nullis ſtare promiſſis. Admiſſi igitur intra vrbem Aurelienſem, in dies magìs ac magìs templa vaſtanda & expilanda ſuſceperunt, idque planè contra edictum, cuius ſe volebant videri patronos & cōſeruatores. Et primò quidē libuit illis impetum facere in Abbatiam quandam, cuius templum vaſtauerunt, imagines confregerunt, ſepulcra & feneſtras vitreas diſſipârunt, ſedilia & quicquid ex ligno fabrefactū erat, Vulcano cōſecrârunt, & in eundē ignem coniecerunt libros ſacros in Abbatia repertos, multis interìm vſi petulantiſſimis ſermonibus. Deindè ſuos eò equos introduxerunt ſtabulatum, tantaq; barbarie in illud monaſterium ſæuiêrunt, vt nullum eius murum integrum reliquerint. Quoſdam etiàm ex monachis, qui illic remanſerant, ceperunt conjectosque in carcerem vi eò adigere voluērunt vt ipſis indicarent ſacras reliquias quas abſconderant. Erant in ijs iuuenes quidam, qui magnis pollicitationibus ineſcati, ſacra oſſa prodiderunt: quæ illi ſcelerati & nefarij homines flammis exuſſerunt vt quantùm in illis erat, rurſùs beatiſſimos martyres ſemèl pro CHRISTO cæſos, ad carnificinam reuocarent.

Templa Aureliæ vaſtātur.

Erant in monaſterio illo duo iam affecta ætate ſenes, nō ferè minores octogenarijs. Ex his alter in quodam peſtilentis domûs ſolario ſedebat incluſus ad menſes quatuor, clàm illi victum ſuppeditante quodam eius amico. Orabat verò diù noctuque DOMINVM, illud mortis expectans genus, quod DOMINVS ipſi vellet euenire. Alter paſtoris functus officio in illa parœcia, p id tēpus itidèm

mona

onaſterio clàm receſſerat, latitaturus in exiguo
odam loco, ad quem tamen non diù pòſt iſti ſa- *Summa cru*
legi Aurelia profecti, cùm ægrotum & miſerum *delitas in*
nc ſenem, qui iam Euchariſtiam ceu breuì mori- *moribundū*
rus acceperat, inueniſſent, percontati ex eo ſunt, *ſenem.*
étne monachus & ſacerdos certi cuiuſdam mo-
ſterij. Illo id minimè negante, reſtim in collum
ſubter brachia eius iniecerunt, ſicque nudum de-
sùm pertraxerunt. Vt autem viderunt iam ferè
tremum illum ducere ſpiritum, cruentiſſimi car-
ices lœtifero ictu caput eius pulsârunt, atque ità
imam exhalauit. Nec hoc contenti, homines
nnis humanitatis & pudoris expertes, ad arbo-
n cadauer alligârũt, & pro animi voluptate ſclo-
ttis illud traiecerunt. Poſtquàm verò iam dictum
onaſterium vaſtauerunt, ad alias Eccleſias pro-
eſſi ſunt, ſed multa cum ſimulatione, vt eſt ſolen-
apud hęreticos. Proclamatum fuit Aureliæ, nulli *ſimulatio*
ſthàc templo quicquam detrimenti allatum iri: *Caluiniſta-*
l hoc eum habuit euentum, quòd reliquis Eccle- *rum.*
s non aliter accidit, atquè illi de qua iam dixi-
us. Sanctiſſimi Aniani, eius vrbis antiqui Epiſco-
ſacra oſſa immaniſſimè tractârunt & exuſſerunt.
onculcabant homines impijſſimi conſceleratis
dibus ſacroſanctam Euchariſtiam, vel etiàm ſclo-
ttorum globulis traijciebant.

Fabricæ & reliquiarum curatores, rationem ha-
m reddere cogebantur: quod ſi non ſatìs exactè
iuiſſent, in cuſtodias ducebantur, & interdùm
auiſſimè torquebantur, niſì pecunia ſe redemiſ-
nt. Summam ſanctæ Crucis ædem incendere
m cœpiſſent, populus ea re permotus clamabat,
uid iſthuc rei eſt Domine DEVS? Iam enim
i perijſſe videbantur, cernentes ardere templum
um. Res precioſas templorum ex auro & ar-
nto fabrefactas, ſiue clinodia ſub eo prætextu

auferebant,quòd dicerent ſe ea velle ſeruare regi, cùm indè poſteà nummos cuderint,nulla regi red- dita ratione. Veſtes ſacræ omnes prædæ ceſſerunt, quibus ad magnum ludibrium abutebãtur,nõ tem perantes interìm ſibi ab immanibus blaſphemijs in Deum & cultum illius.Interdùm ſe oblectandi cau- ſa vnum aliquem è ſuo grege ſacerdotalibus indu- ebant veſtimentis,tanquàm iam iturum ad ſacrifi- candum:eumq; cum ingenci triumpho per totam vrbem circunducentes,ludibrij cauſa cantabant,Te Deum laudamus, vel, Requiem æternam &c. mul- taque fœda & abominanda deſignabant, indigna planè quæ apud Chriſtianos referantur. In templis & ſacerdotum domibus nihil relinquebant inte- grum:libros & imagines omnes dilacerabant & ex- urebant: demptis tamen deæ Veneris & id genus prophanis imaginibus,quibus ea hominum fęx nõ pauló plùs delectatur, quàm Chriſti crucifixi aut ſanctorum eius. Monumenta om̃ia eleuatiora per- fregerunt,& in pleriſque oſſa recondita combuſſe- runt. Ipſum quoquè cadauer regis Franciſci eius nominis 2. qui frater fuit Chriſtianiſſimus æquè Chriſtianiſſimi regis Caroli,iam in Gallia regnan- tis,in æde ſanctæ Crucis conditum combuſſerunt, animi crudelitatem in extinctum declarãtes, quam in viuum non poterant. Is enim pius adoleſcens Aureliæ deceſſerat,cùm illic ageret cõſultandi cau- ſa,quibus rationibus regni ſui calamitatibus poſſet mederi.

Nota impiã petulantiã.

Cõburitur corpus Franciſci regis.

Campanas & candelabra templorum belliſſimi Caluiniſtę in bombardas transformare inſtituerũt: valuas deſtruxerunt,libros exuſſerunt, atque tem- pla deformârũt,vt ſpeciem templorum omnẽ ami ſiſſe viderentur.Baptiſteria cloacarũ loco habuêre. Quaſdã Eccleſias in cellaria mutàrũt & armamẽta- ria.In tẽplo Franciſcanorũ repoſuerãt puluerẽ tor-

menta-

ntarium,in quem poſteà ignis incidit,& cõſum-
t omnia. Clerus & religioſi tot malis circundati,
o ſe quiſque ſuę ſaluti conſulere compulſi,ex vr-
illa euadere,ſeque clàm ſubducere conati ſunt,
m ſi quos comprӕhendiſſent, eos inſimulabant
ti,quòd templorum clinodia ſurripuiſſent. Faci-
ant hoc illi fratres euangelici,vt occaſionem ha-
rent eos tormentis excarnificandi, adeò vt in ea
e nemo ab his tormentis ſe poſſet eximere, niſi
rum Baptiſma & Confirmationem abiuràſſet.

Accidit vt quodam die inuenirent ſacerdotem ſolario Miſſę ſacrificiũ offerentẽ, & Catholicos nfirmantem atq; conſolantem. Illum ſic vt erat ris veſtibus indutum per plateas duxerunt vſque portӕ excubitores, vbì capiti eius impoſita ga-, & haſta in humeros iniecta, totum diem cõpu- unt ieiunum perſtare inter illos perditos nebu- ies, q excubias agebãt, à quibus benè liberaliter t irriſus,& conuicijs atq; ludibrijs exagitatus.

Nota facin⁹ euangelicũ.

arochum S. Paterni,virum grandęuum,putà ſe- agenarium,nolẽtem deſerere ouiculas ſuas, ſed quotidianis ſermonibus confirmantem, & de i benignitate & miſericordia benè ſperare iubẽ- ,cùm poſt menſes quatuor eis tandèm proditus ſet,captus & prӕſidi cuidam traditus eſt. Is prӕ- iampridèm hoſtili in eum erat animo,quòd per- ltis annis contra Hugoniſtas,& hunc prӕſertim ſidem alioſque nonnullos iudices, Catholicam igionem Aureliӕ propugnàſſet, crebroque eos lè adminiſtratӕ iuſtitiӕ accuſàſſet, adeò, vt eo mine delirus,imperitus & ſeditioſus quoquè ha us fuerit. Ità enim ſolent iſti euangelici homines amare eos,quos cupiunt extinctos. Et tamen,vt ibũt graues viri,ſi in illo Galliӕ Chriſtianiſſimo no,immò etiàm apud alias nationes, pauci qui- n nouãdarum rerum cupidi,à locorũ prӕſidibus

Parochus quidam vexatur ab hӕreticis.

initiò mox oppreſſi fuiſſent,& ex iuris p̃ſcripto, i
eos eſſet animaduerſum,non tot millia poſteà pij
ſent. Habet eñ hoc hęreſis omnis & falſa doctrin
innatũ ſibi,vt niſì in ipſis ſuis initijs radicitùs exti
petur,paulatìm creſcat in immẽſum,& longè latec
oïa horrẽdũ in modũ depaſcat & depopulet. Vidi
mus proh dolor eius rei in diebus noſtris exempl
multa nimìs,q̃ abũdè quod dicimus,teſtari quean
etiãſi vetera nulla ſuppeterẽt.Sed ad rẽ.Cùm ſic,
diximus,venerandũ hũc parochũ Caluiniani capt
tenerẽt,haud ſecùs eũ tractabãt, atquè olìm Chr
ſtũ ſatellites Herodis,illudẽtes & mendacijs ſtudi
effictis virũ bonũ onerãtes,inter alia hoc etiã illi

Nota figmẽta hæreticorum.

fingẽtes,ꝙ voluerit regẽ Chriſtianiſſimũ ꝓdere:
etiã ꝙ adulterinos nũmos cudiſſet. Hoc illis bon
viris ſic viſum tũ fuit illi pio ſacerdoti imponere,
ipſi eſſent id temporis occupatiſſimi multifarijs c
dendis numiſmatìs ex illa p̃clara immaniũ ſacrile
orũ p̃da.Ad extremũ liberã ſe illi abſcedẽdi poteſt
tem facturos dictitabãt,ſi abiurata religiõe Cath
lica,ipſorũ teterrimis paradoxis aſſentiret.Atq; e
gratia crebrò ad illum mittebant ſuos miniſtros,
cum illo diſputarent,& eum euerterent.Sed ille
pius,in Chriſto benè firmatus,quo plùs ab iſtis m
leſtiæ pertulit,eo factus eſt robuſtior, & in recta
de cõſtantior.Tandèm multò etiàm acriùs eum i
feſtare cœperunt,vt à fide deficeret:cumq; interr
gatus ab illis,velletne ab animi ſui propoſito diſ
dere, ꝓrsùs pernegaret, optatiusq; ſibi eſſe dice
vitam perdere,q̃ vel ſuos parochianos deſerere,

adiudicatur ſuſpẽdio vir grandæuus.

tam nefariũ illis de ſe exemplũ p̃bere,ſuſpẽdio e
adiudicârũt.Itaq; ad illud ſuppliciũ proficiſcẽs,i
ter eundũ loquebatur deChriſti paſſione,orabat
ouiculis ſuis & pro vrbe illa. Cùm verò iam ſcal
aſſcendiſſet,multas fecit optimas adhortationes
dominos,ad illorũ miniſtros ſeu concionatore

d populũ,oſtenditq; illis ipſorũ aduersùm Deum, eligionẽ & regẽ Chriſtianiſſimũ peſſimi exẽpli re-ellionẽ,ſimul Deũ laudãs pro hac ipſi collata gra-a,q̄ poſſet pro fide occũbere, populumq; admo-ens nè cuiuſquã periculi cauſa ab auita religione abduci paterẽtur. Hac verò eius dicendi libertate cõſtantia excanduerunt tum dñi quidã,tum con onatores Caluiniani:porrò è plebe pleriq; inge-iſcentes lachrymabant,q̄ ille tam affecta ętate ſe-ex ea animi fortitudine mortẽ exciperet religiõis gô. Vt autẽ Caluiniani ſuę cauſæ patrocinarẽtur, ırsùs ꝑ concionatorẽ quendã eum cõpellârunt,ſi uidẽ à ſua religione diſcedere vellet,licere ipſi in-lumẽ abire. Verùm illo talia impiorũ hominũ ꝓ-iſſa fortiter contemnente, ab illis peremptus eſt.

Poſtquàm aũt intra Aureliã nihil reliqui ſibi fe-rát Caluiniſtæ,in quod ſuã tyrannidẽ exercerẽt, er ciues Catholicos,q̄bus nõ parùm infeſti fuêre, agno numero ꝓfecti ſunt in pagos,vbì ſuo more pla egregiè expilârũt. Quòd ſi in illorũ manꝰ in-diſſet ſacerdos aliquis, illũ ad equos ſuos alligatũ ogebát poſt ipſos aliquãdiù curſitare: ea volupta exatiati,vel oculos ei eruerũt, vel nares & aures, terdùm etiàm virilia p̄ciderũt,ac poſtremò ad ar-ores alligatũ bombardarũ globulis confecerunt, uorundã ſecârũt capita,alijs è facie cutẽ detraxe-nt,& primores digitos amputârũt. Quibuſdã in cis fœdiſſima edidêre latrocinia & cædes omnis neris hominũ,ne ipſis quidẽ paruulis parcẽtes. In go quodã haud ità procùl ab Aurelia plùs minùs .homines comprehenderunt,in quibus erant ali-ıot puſiones. Sperabant ij pueri ſe horũ cruentas anus cõſcenſa ædis ſacræ turri poſſe euadere. Ve-m in ipſam turrem ab illis coniecto igni,duo par li è feneſtra ſuî ſeruandi cauſa exiliêrũt,quos ne-rij hoĩes excipientes,rursùs in ignẽ deportârunt, miſerandum in modum concremârunt.

Immanes barbaries in Clerum.

Facinus ſacrilegum in Ludouicum regem.

Quodam in templo alio cùm nulla clinodia re-
periſſent, ſtatuam Ludouici XI. Gallorum regis bra-
chijs & cruribus amputatis fœdiſſimè truncârun
mox etiàm præſecto capite abiecerunt. Pòſt effract
eius mauſoleo, cadauer ad cineres vſque combuſſe-
runt. Putantur in illo rege ea cauſa tantâ exercuiſ
immanitatem, quòd ille hæreticos ſolitus fuerit ſe-
ueriter caſtigare. Eadem barbarie vſi ſunt in ſacell
Longauillano, vbì conditi erant magnates pleri-
omnes è regio ſtemmate oriundi: quorum corpo
cóuulſerunt, & membra cęſa canibus proiecerun
Porrò verò cùm non inueniſſent optatam prędar
neque etiàm Canonicos, qui eis illam indicaren
palàm proclamari iuſſerũt, vt intra triduum Aur-
liæ comparerent, reſponſuri ad ea quæ ipſis eſſe-
proponenda: quod ſi non facerent, vbicunquè po-
ſteà reperirentur, laqueo ſe ſcirent enecandos. I
eò ſanè rem tandèm perduxerunt, vt in ipſorum m
nus theſauri peruenerint, quibus ſuo more vſi ſun
Poſteà ad Nauarrę reginam profecti, ea inſpectan
id genus alia Euãgelica facinora deſignârunt, pro-
iectis & exuſtis cadaueribus parentum & cognato-
rum regis Nauarræ. Quodam in loco deſtruxerun
ſepulcrum cuiuſdam ducis Ioannis, qui ſanctus ha-
betur, itemque omnium ſucceſſorum eius, quoru
omnia corpora in cineres redegerunt.

Beza vult ire in Germaniam.

Theodorus Beza cócionator, & dux iſtorũ, nc
exigua è tot ſacrilegijs conflata pecunia, cóſulti
ſibi fore putauit, ſi ab Aurelia diſcederet, procùl
periculo abfuturus. Metuebat enim ſibi à rege, q
magno conſcripto exercitu hæreticis imminebat
Perſuaſit autem belliſſimus Beza ſuis hominibus
iturum in Germaniam, & indè copias auxiliares a
ducturum. Intereà bìs térve quadã in regione Ga-
liæ concionatus, cùm ſe ab eius incolis cerneret n
gligi, duros & ceruicoſos eos vocauit: vt verò

prçclarè & inprimìs Euangelicè ſe vlciſceretur,
nes illorum parochos & ſacerdotes iuſſit truci- *Crudelitas*
i, cùm iam anteà ſæpè eos numerata pecunia ſe *Bezæ.*
limere compuliſſet.

Inter alias ab ipſis occupatas vrbes,etiam Turo- *Turonum*
obtinuerũt: qua in ciuitate è tribus templis in- *direptio.*
item auri & argenti vim rapuerunt,prçter gem-
s:fuit id damnũ propè irreparabile.Aliud quod-
n oppidum prçcipuo quodam feſto die cùm in-
ſſi eſſent,ſub finem ſacrificij cùm Agnus Dei ca-
etur,in eccleſiam armati irruerunt, contentisq́;
ibus clamârũt,Apagite perfidi ſacerdotes,priùs
m fruſtatìm concidamini.Ex prçcipuis quidam
itabant: Eià nos hîc iam ſacrificemus,nam iſti
thàc ſuas hîc Miſſas non facient. Profugiebant
vt poterant Canonici, haud immeritò animis
ernati,ſed ab illis ſicarijs capiebantur,& ad ſuas
s raptabantur,daturi qcquid haberent.Interìm
ninis illorum circunſonabant aures,quòd eorũ
guinem canibus hauriendum prçbituri eſſent.
t in ijs Canonicus paulò commotior, qui iſtos
dones ad eius ædes adducẽtem iuſſit abſcedere,
d regis iniuſſu nihil haberet in ipſius domo ne-
ij.At ille nolens cedere,& impreſſionem faciẽs
des, ab illo Canonico gladium corripiente &
caput ſecante peremptus eſt. Eo viſo,alij facto
etu eum vinctum tradiderunt præſidi, qui eum
eo adiudicauit prçter ius faſque.

ſt vero & aliud quiddam ab eis deſignatum pla-
ragicum,& omnem vincẽs modum immaniſſi-
crudelitatis. Grandæuus monachus ab eis in- *Flagitioſiſ-*
eptus eſt. Huic primò virilia amputârunt,mox *ſimum hæ-*
octa illum edere compulerunt. Indè verò miri- *reticorum*
cum excruciârunt,& adhuc ſpiranti ventriculũ *facinus.*
tomachum è corpore euulſerũt, perſcrutaturi
ines mortalium omnium perditiſſimi,vbinàm
illud

illud eduliũ hæreret. Quid hac fœdiſſima barba
vel ab ipſis feris belluis,vel immaniſſimis Scytha
populis poſſet attentari flagitioſius,& ab omni h
manitate remotius? Hæc nimirùm diſciplina ha
ritur è ſcholis quinti Euangelij,cuius author Lu
rus,inſignis verò pter alios pmotor Caluinꝰ fu

Hæretici mirè ſęuiũt in Nortmannia.

Rothomagi & per totam Nortmanniam temp
inflãmârũt,exuſtis vnà rebꝰ ſacris:qua in re eam
adhibuêre obſtinati animi peruicaciã,vt ipſos cir
res,ex his incẽdijs remanẽtes,nõ modò vẽdere n
luerint,ſed etiã penitùs diſſipârint & aboleueri

Item in Aquitania.

In Aquitania crudeliſſimè graſſaturi erant,nî n
turè conatibus illorum eſſet itum obuiàm. N
quodam loco Catholicos viuos in puteos dem
ſerunt, paruulos medios diſſecârunt, ſacerdot
ventres ſciderunt,& inteſtina lignis quibuſdã gl
meratìm illigata extraxerunt.

Inter omnia verò ſummæ impietatis facinora
vel maximè deplorandum videtur,ꝙ ſacroſanct
Euchariſtiam indigniſſimè tractârunt,pedibus e
conculcantes,canibus proijcientes, ignibus cõc
mantes,& ſclopettorum globulis traijciẽtes. Q
hæc autem portendant,quáve tandèm ratione p
potens Deus has ſuas iniurias, quas nõ ibì tantù
ſed alijs etiàm Europæ locis perpeſſus eſt, vltu
ſit,ipſe nouit: quem vtinàm maturè agenda mo
oĩbus pœnitentia ità nobis reddamus propitiũ,
auertat ab ira furoris ſui. Inſani mortales non p
ſant illos ęternos gehẽnæ ignes,quibꝰ in oẽm ęt
nitatẽ p tãtis ſceleribꝰ atrociſſimè cruciabuntur
interìm ſileamus pſentis vitę vltiões acerbiſſim

Itidèm Pictauij.

Pictauij quoquè ſuæ atrocitatis exempla inſig
iſti perditi & miſeri ediderunt. Graſſatum eſt i
quoquè ab iſtis horrendum in modum in templ
ædes Canonicorum. Aſſeruabantur ibì oſſa Hil
ſanctiſſimi pontificis,quem D. Hieronymus nõ
me

eritò vocat tubam Latini ſermonis cõtra Arria-
os, atque etiàm Radegundis reginę Francię,cuius
it eximia in Deum pietas & vita ſanctiſſima:alio-
m quoquè ſanctorũ. Hęc oſſa & ſacratas reliqui-
illi impuri nebulones proiecerunt, & more ſuo
mbuſſerunt:vnà quoquè bibliothecas inflãman-
s.Nolunt enim extare patrum monumenta, qui-
is eorum poſſint impia commenta facilè confu-
ri.Lugduni quoquè pręter alia facinora euange-
a,illius antiquiſſimi & ſanctiſſimi martyris Irenæi
ſa concremârunt, & in templa mirum in modum
uiêrunt,nè haberent Catholici vbì ſacrificarent.
ud Turones illius itidèm incomparabilis ſancti-
is Epiſcopi Martini ſacras reliquias in ignem p-
erunt,& cineres in aërë diſperſerunt.Huiuſmo-
inquã,diſciplina proficiſcitur ex Caluini & Bezę
ola,& tam pręclara facinora edere docet nouũ
angelium. Et nondùm volunt intelligere miſeri
rtales,quos duces pręceptoreſque ſequantur.Si
rcæ & Tartari hęc feciſſent, omnẽ impietatis &
delitatis modum exceſſiſſe dicerentur:iam verò
illis hęc perpetrata ſunt, qui ſe euangelicos ia-
tant, cùm ſint quibuſuis Turcis & Tartaris lõgè
maniores. Aberat aliquandiù à Galliæ regno il-
triſſimus ille princeps Frãciſcus Guiſius, ſed hę-
icorum graſſantibus tumultibus, à matre regina
regis Senatu in regnum è Lotaringia reuocatus
,qui ſanè & Chriſtianiſſimo regi,& illi ampliſſi-
regno fidiſſimam nauauit operam. Conſcripſit
im exercitum iuſſu regis,& iam multi erant cum
ge,ità vt diuerſi exercitus ad diuerſas ab hæreti-
occupatas vrbes mitterentur:at tamẽ quòd tar-
ìs illæ copiæ conuenirent,non potuit primis hę-
icorum conatibus obſiſti. Vbì ad Turones ven-
m eſt, ea vrbs hæreticis erepta eſt cum alijs mi-
ribus oppidis ad Ligerim fluuium poſitis.

Irenæi oſſa cremantur.

Item S. Martini.

Eripiuntur vrbes hæreticis.

Ereptum

Ereptum eſt etiàm Andegauum. Iam enim pleriqu pertęſi erant tam barbaræ immanitatis & ſacrileg direptionis templorum: ità factũ eſt, vt non mino facilitate ad regis ſui obedientiã ſe reciperẽt, quà ab illa dudùm diſceſſerant. In Aquitania multi à r gis exercitu cęſi ſunt ſectarij, duce quodam inſign qui aliquotiès feliciter cum illis congreſſus, no paruã ſtragem edidit. Intra Tholoſam aliquot co tinuis diebus certamẽ acre erat catholicis cũ Calu nianis: ſed hoc ipſo duce opportunè ſuperueniẽt Caluiniani fuſi fugatiq; ſunt. Indè verò ad obſid onem mõtis Albani, vrbis munitiſſimę, in quã m gnæ hæreticorum copiæ ſeſe abdiderant, profect eſt. Longum eſſet ſingula perſequi, neque id in pr ſens commodè poſſem, quòd necdùm certam om nò rerum omnium eo tempore in Gallijs geſtaru notitiam contraxerim. Pictauium quidem ven Mareſcallus S. Andreæ, qui in 4. Mareſcallis faci primus eſt. In eius exercitu erant ad decem homir millia, aut circiter. Venit ante vrbem 8. Calend. A guſti. Exhibuit illis, qui erant intùs, regis literas, ſe déderent, nihil neque in rebus aut corporibu neq; in religiõe ſua paſſuri detrimẽti, modò agn ſcerẽt Regem ſuum. Hoc quidem ſic illis crebrò, poſitum eſt, ſed nihil effectum, illis reſpondentib ſe agnoſcere ſuum regem, & illi parére ſe velle: ſ illum non habere quicquam in mandatis à rege c tra ipſos. Literas etſi oſtentaret, tamen eas non e regis: & ſi maximè eſſent, regem eſſe puerum, ign rare quid fieret, impelli illum tranſuerſum à du Guiſio. Hanc cantionem plerique omnes Calui ſtæ cantillabant in Gallijs, cùm ad Regis obedie tiam reuocarentur. Intereà extra vrbem cum ex citu manente Mareſcallo, leuibus vtrinquè præl ſubindè certatum eſt, donèc à Turonibus adue ſunt tormenta. Tum verò ipſis Auguſti Calen

Pictauium recipitur.

V

rbs tormētorum ictibus validè quaſſata, & eodem
ie proditione capta & direpta eſt. Cæſi ſunt initiò
on pauci hæretici, ſed maxima pars & quidem ſe-
itionis capita, in pedes ſe coniecerunt. Tādèm to-
vis belli ad Aureliam obſidendam conuerſa eſt. *Prælium funeſtum.*
ccidit autē, vt Caluiniani illi cum Catholicis cō-
gerent accerrimè: & quidem Caluiniſtæ primùm
iquandiù rem ꝓſperè gerunt, cæſo ſummo Fran-
æ Mareſcallo S. Andreę, quē infenſiſſimè oderāt,
pto etiàm ipſo Coneſtabile, & multis primę no-
litatis viris. At vbì Guiſius cum extremo agmine
peruenit, victoria ex eorū manibus extorquetur,
ipſe Condęus Caluinianorū caput capitur, & to-
s peditatus ad internecionē deletur. Feruntur ex
ōdęi partibꝰ cecidiſſe eo ꝑlio ad ſexdecim millia.
regijs quoquè ꝑmulti ceciderūt, & in ijs nobi-
& egregij duces. Cōdęus in cuſtodiā ducitur, &
ıb eius grege capti erant ex regijs, Aureliā abdu-
nt. Ammiralius ſecūdus à Condęo, ab hac pugna
dit Aureliā, vrbemq; mirificè communit. At Gui-
s ad obſidendā vrbē cum om̄i exercitu reuertit.
Hoc ferè tempore Abdyſu Aſſyriorum Orienta- *Abdyſu patriarcha Aſſyrius venit Romam.*
m Patriarcha, venit Romam longiſſimo itinere,
Pontificem inuiſeret, atq; ab eo confirmaretur:
cuius etiàm genua prouolutus, obedientiā pro-
ſit: iurauit etiàm ſe Conciliorum Oecumenico-
n & ſpeciatìm Tridentini ſtatuta atque decreta
nia ſuſcepturum, ſeruaturum, & ſuos omnes do-
rum. Habet autem multos ſub ſe Epiſcopos, &
enuè faſſus eſt, ſe de Synodi Tridentinæ legiti-
congregatione nihil ambigere. Ipſe quoquè ad
odum illum acceſſiſſet, niſì eum neceſſaria ne-
ia in patriam reuocâſſent. Et quia in itinere à
rcis ſpoliatus erat, Pontifex eum eiusque pre-
teros & diaconum, veſtimentis & rebus omni-
ad eius ſacerdotium pertinentibus, & viatico

Profeſſio fidei patriarchæ Abdyſu. donauit. Fidem ſuam in Concilio Tridētino die 7. Septembris Anno 1562. hūc in modum abſens profeſſus eſt: Confeſſus ſum puro corde & fide nō fict coram Reuerendiſſimis & illuſtriſſ. D. Michaële tituli S. Sabinæ Alexandrino, & M. Antonio tituli S. Marcelli Amulio, S.R.E. presbyteris Cardinalibus in hanc formam: Ego Abdyſu filius Iohānis de domo Martia, ex ciuitate Gezirę in Tigri flumine olìm monachus S. Antonij monaſterij ſanctorum Rochę & Iohannis fratrum, electus Primâs ſiue Patriarcha ciuitatis Muzal in Aſſyria Orientali: Iuro quòd ità corde credo & ore confiteor Sanctę Romanæ Eccleſię fidē, approbatis omnibus & ſingulis illis, quę ipſa approbat: & damnatis ſimiliter omnibus, quæ ipſa damnat: Amplector & perpetuò me amplexurum & retenturum eſſe profiteor & promitto, & omēs fratres meos Metropolitas ſiue Epiſcopos ac diœceſanos, quouis modo meę iuriſdictioni ſubiectos ità credendum & tenendū eſſe docebo, & modis omnibus quibus potero, perſuadere conabor. Ità me Deus adiuuet, & hęc ſancta D E Euangelia. In quorum omnium fidem, hanc meam fidei profeſſionem & atteſtationem manu mea ſcripſi &c. Romę die 7. Martij, Anno 1562.

Cùm vrbe excederet rediturus ad ſuos, petijt ſtudioſiſſimè, vt Tridentini cōcilij Canones & decreta ad ipſum perferri curarentur: ſe enim omnia ſeruaturum. De ſacris literis ſæpè interrogatus, grauiter & copioſè reſpondit. Nominabat etiàm & ſe habere dixit libros omnes veteris & noui Teſtamenti, etiàm quos Hebræi & hęretici ex Canone reijciunt. Antiquos doctores Græcos & Latinos, eoſ ferè quibꝰ nos vtimur, Chaldaicè, Syriacè aut Arabicè verſos diligenter ſe legiſſe: nonnullos etiàm quorum nomina nobis ſunt incognita. Sacramentis vtì ſe ac populos illos ijſdem ferè quibus n

Apud Aſſyrios quæ ſcripta diuina & Patrū habeantur.

Sacramēta.

Confeſſione auriculari, precatione pro ſalute mor *Confeßio.*
uorũ, Canone ijſdem ferè verbis in celebrãda Miſ- *Canon*
ı, cõſecratione prorsùs eadẽ. Imagines diuorũ pijs *Mißæ.*
recib⁹ venerari. Fidẽ ab apoſtolis Thoma & Thad
æo, eorumq; diſcipulo Marco olìm accepiſſe, ho-
icq; retinere ea loca, vbì ipſe degeret. Ità Eccleſiæ
ignitas & ſalutaris doctrina per 1500. annos in tã
onginquis gẽtibus inter tot perpetuas infidelium
exatiões, eadẽ in hũc vſq; diẽ permanet, quã apud
os Euengelici precones oppugnant & lacerant.

Anni huius menſe Nouembri Francõfurti in Ro-
anorum regem communibus omnium Electorũ *Maximilia-*
rincipum ſuffragijs eligitur Maximilian⁹ Boëmię *nus, fit Ro-*
x, Cęſaris Ferdinandi filius, multis egregijs cor- *manorũ rex*
oris ac animi dotibus inſignis, de quo omnes bo-
ſibi pollicentur, cum in ſeruanda ac tuenda Ca-
olica religione, patrui Caroli V. & parẽtis Ferdi-
ndi ſanctiſſimorum & pientiſſimorum Cęſarum
onſtantiam & integritatem pręſtiturum, ſicut etiã
n non ſemèl pręclarè pręſtitit. Temporis angu-
a non patitur rem totam accuratiùs & prolixiùs
mmemorare, & quæ illic geſta ſint, omnia ordinè
ſcribere. Turcici Imperatoris Legatus venit Fran
furtum, pręter literas ad Cæſarem Ferdinandum
tas à Turca Solimanno, etiàm equum gradarium *Legatus*
quatuor Camelos munera Solimanni offerens. *Turcę cum*
t etiàm Solimannum miſiſſe Cæſari dono capti- *muneribus.*
s Chriſtianos, quos nullo nec precio, nec mune-
us, nec interceſſione principum quorumcunque
dimi paſſus eſſet: petere autem, vt & ipſe Cęſar ca
uos Turcas dimittat.

Menſe Maio Lunęburgi Conuentus fuit princi- *Conuentus*
m & ordinum Imperij, Circuli, vt vocant, inferi- *Lunæbur-*
is Saxonię, in quo pręcipuè actũ eſt de Bremen- *genſis.*
us Caluinizantibus, & decretũ factum de Sacra-
entarijs. Iam enim metus erat, nè ſensìm Caluin⁹

etiàm in Saxonia nidificaret,& Luterani præcones
cogerentur ſolum vertere. Tilmannus Heshuſiu
ſcribit piam defenſionem pręſentiæ corporis Chri
ſti contra Caluini,Boquini,Bezæ & Clebitij cauil
los & calumnias. In diuerſum ſcribit Thomas Era
ſtus Medicus,abutẽs Chriſti, Pauli & Patrum teſti
monijs. Porrò Bullingerus egregiè ſe tuetur cõtr
Brentium.Triſtiſſimum fuit,quòd Illyricus, Vian
dus & Matthæus Iudex ſcriberẽt ſe à Saxonię prin
cipibus è Schola Ienenſi dimiſſos eo quoquè no
mine,quòd Sacramentarijs ſe oppoſuerint.Et qu
dem, nisì fallor, hodieque miſerè exulat Illyricu
inſignis Luteranus.Deniquè Brentius de vera præ
ſentia corporis & ſanguinis Chriſti in Cœna libr
edit contra Martyrem & Bullingerum.Hoc ſcript
dum ille Martyr impugnare ſtatuit, magno Brent
commodo exhalat ſpiritum Nouembris die 12.Pr
talibus non eſt orandum,quia immunes ſunt à Pu
gatorio.

Calamitas Illyrici & ſociorum.

ANno 1563.Bullingerus Brentio reſpo
det.Ità eſt inter Luteranos & Zuing
anos rixa implacabilis, cùm vtrinq
puram doctrinam iactitent.Mirum e
principes & reliquos magiſtratus n
aduertere iſtorũ dogmatiſtarũ vanitatem,& quã
cum periculo coniunctũ ſit,talibus fidẽ cõmoda
Quidam Zuinglianus veretur,nè hęc euangelico
controuerſia tandèm funeſtum & lamentabilẽ e
tum habeat.Et quid mirum,ſi funeſtum habeat e
tum quintum iſthuc Euangelion, cùm nõ ferè n
turbulẽtum & ſeditioſum habeat initium, vbicu
què recipitur? Valdè offenduntur iſti puri Euang
lici impura vita quorundam in Clero Catholico,
eam vehementer traducunt apud indoctum v
gus:ſed ſunt ex noſtris, qui quandoquè in Tabu
quaſdam viſitatorias iſtorum Euangelicorum Vi

torum inciderint,in ijsq; plura & deteriora à cõ- gatis concionatoribus adulteria perpetrata lege- nt, quàm poſſint apud Catholicos in tam augu- o orbe ſcortationes reperiri. Quidã Luteranicus cerdos mirabili fraude adeptus parochiam quan- m,vxorẽ duxit. Ea cùm nouello marito iam mi- ìs arrideret,toxico ab illo perimitur,vt nouis nu- ijs via ſterneretur.Interrogatus cur tãtum admi- ſet facinus,reſpondit coniugium in Luteranis ſa- rdotibus non reſtinguére vagas libidines. Innu- eris id poſſet exemplis doceri, vt maximè quoquè prę̨hendendi videãtur,qui hodiè Catholicis vo- nt permitti coniugia ſacerdotibus,contra omnia nium ſeculorum & ętatum exempla.non frena- libido libidini indulgendo,ſed gnauiter potiùs uctando,& pijs ſtudijs perpetìm vacando.

Adulteria Euangelicorum cõcionatorum.

Menſe Martio anni huius in ſuburbio Auguſtæ ndelicorum apud S. Georgium, textor quidam am habuit annorum viginti,à malo dę̨mone ob- am & diriſſimè vexatam, adeò vt parentes eius tam calamitatem cernere ampliùs non ſuſtinen- ,Auguſtanæ Confeſſionis Luteranos conciona- es eiuſdem vrbis(erant enim ipſi quoquè Lute- i)conſilij & opis petendæ cauſa adierînt.Et ve- unt quidem nonnulli ex illis euangelicis pręco- us ad puellam dæmoniacam, arbitrati ſe virtute fficacia Luterici euangelij ſatanam illum expul- os:ſed ſatanas ſatanam non eijcit. Conati tamen t aliquid facere, ſed ſecurus eos contempſit te- ſpiritus,quippe qui Luteri carnale euangelium ccipendat. Nè tamẽ nihil feciſſe putarentur,iuſ- int parentes diligentem habere puellę curam: ſe enim Deum facilè rurſùs liberare puellam,ſi s permiſſu id illi acciderit. Porrò virgo quæ- n, Matthiæ iurati eius vrbis quondàm chirurgi , Anna nomine, cum famula Magdalena ex pia

Dæmoniaca puella non poteſt liberari ab euãgelicis.

quadam Chriſtianæ charitatis commiſeratione ad
eandem puellam inuiſendi gratia in hypocauſtum
venit, perſpectaque eius miſeria, cùm exiſtimare
non poſſe eam vel vnum ſuperuiuere diem, ægr
tandèm parentes puellæ permouere potuit, vt ac
cerſitum mitterent D. Simonem ſacræ Theologiæ
doctorem, & apud D. Mauritium Auguſtæ catho
licum eccleſiaſten. Rogatus ille, vt laboranti puell
& ſummis angoribus comprænenſæ ſuam præſen
tiam non negaret, ad iter ſe accinxit: cumque hau
ità procùl ab ædibus dæmoniacæ abeſſet, illa miſe
randum in modum clamitare, minitari ſuî præfoca
tionem, nî dimittatur, ſimul etiàm magno impet
velut è lecto ſe præcipitare velle. Sciſcitante ver
Anna, quam diximus, ecquid ſibi vellet, didicit p
tum ipſam petere.

Vis aquæ ſacratæ. Tum illa in poculo obtulit illi aquam luſtra
lem ſiue benedictam: qua hauſta, mox cœpit miſe
rabiliter ſeſe agitare & ſursùm deorsùm mouer
adeò vt caput inter pedes adigeretur, Quo viſ
ij qui circunſtabant, cernere & re ipſa comperire
dicebant vim quandam ſacratæ illi aquæ ineſſe.
Nulla enim deincèps requie potita eſt puella, ta
tamque vim patiebatur ab illo immundo dæmon
qui aquam illam ferre non potuit, vt vnus è vi
quatuor, qui eam ſeruabant, teſtatus ſit ſe ne vna
quidem noctem apud illam porrò excubare ve
le, etiamſi vrbem Auguſtam lucraturum ſe ſci
ea opera, niſì parentes illi actutùm remedium a
ferri curarent. Adeò nanque tetrum ex ore ſ
exhalâſſe fœtorem, vt omnes ſibi pereundum e
ſtimârint.

Cùm ſic illa igitur magìs magisque exagitata
uiret & tumultuaretur, memoratus D. Simon Th
ologus ad limen domûs, vbì ea iacebat, acceſſit.
Tum verò illa barbaricum in morem immani

ociferari,furere,bacchari,Theologo atrociter ma
edicere. Miſſum me facito,inquit,ſacrifice,probè
quidem te ſentio, præfocare me vis, furcifer, ſce-
us,nequam perditiſſimè.Ijs auditis,Theologus di-
it patri puellæ, vt eam liberam ire ſinerent. Sed
ùm immodicè ſæuiret ac ferociret, clamaretque
e anima & corpore ceſſiſſe in ius & dominium
ali dęmonis, idem Theologus petijt, vt pedibus
us vincula inijcerentur. Itaque ipſus eius parens
antili eius colligauit pedes, percontans interìm
x Theologo, velléne eam duriter ligari. Cui ille,
Iinimè,inquit.ſiquidem fruſtrà à te vincietur,ni-
DEVS eam vinctam tenuerit. Tum illa miſera
orrendum in modum ad tabulatum vſque ſeſe ef-
ratè intendens, conſtrictosque pedes ſupra caput
lducens,ſe expoliauit, tantamque vim præ ſe tu-
,vt quatuor illi viri,de quibus antè diximus, ali-
duos ſibi adiungere cogerentur, quòd non poſ-
nt ſoli eam tenere. Qui ſimul omnes clama-
nt, IESVS IESVS: malus dæmon eam abſ-
ortat. Poſtquàm verò Theologus ſæpè dictus
EI cœpit implorare opem,teter ſpiritus ad quar-
m ferè horæ partem continenter in puella mirè
rere & maledicere, tum quoquè craſſa admo-
im viri voce multa & ſciſcitari & reſpondere
ſertis verbis non ceſſauit. Initiò his vſus vocibus
:: Ha, ha, he, equidem Sacrifice non migro ex
oc domicilio. Simulatquè verò à Theologo di-
um eſt, Præcipio tibi &c. aliquantò pòſt reſpon-
t: Compellórne igitur hinc egredi? Ait Theolo-
s: In nomine IESV regis gloriæ prçcipio tibi.
um aliqua interiecta mora, multa nequā ſpiritus
gubri voce locutus eſt,& modò ſuperiùs, modò
eriùs emigrare voluit, donèc tandèm permiſ-
n eſt illi per feneſtram abſcedere. Anteà verò q̃ id

fieret,puella in grabato ſe pronã inuertit,ducensq́; rhonchos,cœpit tumultuari & ferocire, tanquàm vomitura:atque interìm ex eius ore prælonga, immanis, atra lingua longiſſimè protenſa eſt, osq́ue carbonum inſtar nigrefactum eſt,& collum in capitis amplitudinem intumuit,idq́; ſic aliquandiù perdurauit. Deindè ſursùm mox erectis luminibus,cõploſisq́ue manibus, Deo laudes gratesq́ue agens, ità ait:Iam nũc ego agnoſco & video Deum meum. Multas quoquè Theologo gratias egit:à quo creberrimè interrogata,num ſe ſentiret liberatã, ſemper illi reſpondit,Liberata ſum,Deo gratia. ſed video quendam rubicundo capite, tetro vultu, protenſa lingua,mihi perpetìm innuẽtem, vt ad ipſum veniam. Itaque docuit eam Theologus, vt ter ſibi imprimens crucis ſignum,diceret,I E S V S Nazarenus rex Iudęorum. Cui illa morem gerens,rursùs ab illo interrogata,reſpondit:Quotiès crucem exprimo,dæmon euaneſcit,ſed mox reuertitur. Deindè in multis Theologus eam piè & Catholicè inſtituit,vtq́ue abrenunciaret ſatanæ,& totam ſe Deo ac Domino ſuo addiceret:quæ omnia illa ſe factu ram bona fide recepit, & ſacroſanctam Euchariſtiam accipiẽs,paulatìm integrę ſanitati reſtituta eſt Hanc hiſtoriam quiſquis ſyncero perlegit animo facilè videt,apud ſectarios nullam eſſe dæmonum expellendorum poteſtatem, eamq́ue apud Catholicos in huncvſque diem permanere. Nec erit quiſquam tam impudens,qui rei huius veritatem negare auſus ſit,cùm graues viri eam apud Auguſtanos compertiſſimam eſſe teſtentur.

Lingua atra & immanis

Liberatur dæmoniaca.

Nota vim crucis.

Hoc anno cùm princeps Guiſius fortiſſimè Aureliam obſideret regis Galliarum nomine, & quodam die ad veſperũ nauigio Ligerim traijceret domum iturus,in ipſo itinere à quodã ſceleratiſſime ꝓditore,quẽ hoſtes prece & precio ad tantũ facin

im

pulerant,tribus ſclopetti globulis in humero de‑
ro lœtaliter vulneratur,nec multis pôſt dieb9 ſu‑
uixit,magno quidem Caluinianorum Aurelia‑
nſium commodo, qui propediem in eius manus
nturi putabantur,ſi paululùm ei diuturnior con‑
iſſet vita. Eius obitus regno Franciæ longè infau
ſimus fuit. Ante mortem aliquot diebus ſuper‑
iens,omnes ſuos grauiſſima oratione admodùm
& religioſè inſtituit, & tandèm Catholicę reli‑
nis ergô tam proditoriè occiſus,Chriſto ſpiritũ
didit. Eo mortuo, Condęus liberatᷣ è cuſtodia,
diù pôſt Lugdunenſes hactenùs refractarij,regi
ledunt, & Catholica apud illos religio reſtitui.
.Porrò rex neceſſitate adactus,cum Caluinianis
em fecit.

Princeps Guiſius à ſicario perimitur.

Religio Lugduni reſtituitur.

Menſe Decẽbri finis optatus impoſit9 eſt Syno‑
Tridentinæ, in qua multa ſanctiſſimè & ſalu‑
rimè decreta ſunt:ſed Euangelici dogmatiſtę in
fæcibus hærent,perguntq; ſuos & tueri & pro‑
are errores. Fuerũt in ea Synodo multi Cardi‑
es,Archiepiſcopi,Epiſcopi,& viri cõplures lon‑
loctiſſimi,Multos in eam Synodum ſumptus fe‑
Romanus Põtifex Pius IIII. Itemq; Ferdinand9
erator religioſiſſimus.

Hoc anno Preſburgi in Hungariæ regem cum
ta celebritate & ſolitis cæremonijs coronatus
Maximilianus,Romanorum & Boëmiæ rex pru‑
tiſſimus.

Maximilianus coronatur Hungariæ rex.

ANNO 1564. Rex Daniæ & Lubecenſes bellum,quod ſuperiori anno in regem Suediæ ſuſceperant, continuant maximis impendijs,multis vtrinquè & datis & acceptis incommodis.

Hoc anno,5.die Martij,Ingolſtadij obijt vir do‑
imus Fridericus Staphylus,ætatis ſuæ anno 51.
annis decem vixerat Vuittẽbergæ familiariter

cum Lutero & Melanchthone, ſed tandèm magn
Dei benignitate conuerſus ad Catholicam fidē, h
reticorū fraudes & mendacia atq; fœdiſſimas ant
logias ità cœpit proferre in publicum, vt omniu
illorum in ſe plùs quàm Vatinianū cōcitârit odi
Fuit is vir Græcè Latineq; doctiſſimus, & hęretic
rum myſteria nouit ad vnguē, quæ paulatìm ſtatu
rat ad omnium notitiā perferre, niſì eum mors in
pediuiſſet. Anno 1558. Coloniæ typis excuſa
theologię Luteranę trimembris Epitome, ipſo St
phylo authore. Is libell⁹ mirabiliter offendit hęr
ticos omēs, & cùm nō eſſent inter ſe cōcordes, h
tanto oblato aduerſario ad ſyncretiſmū cōſtitue
dum ſe mutuò hortati ſunt, quô cōmunibus arm
Staphylum oppugnarent: quod & factū eſt. Sed il
acriter eis reſpondit, adeò vt poſteà quidā Luter
nus eum magnum diabolū vocârit, quandoquide
infeſtiſſimis eos, & propè ipſorū telis & armis o
pugnabat, luculenter cornm oſtendens fœdiſſim
antilogias, & mutuas diſſenſiones, idq; ex propr
illorum ſcriptis. Erat inter alios eius hoſtes quida
Goppingenſis præco Iacobus Smidelinus. Is inc
dibili ſtultitia & impudētia auſus eſt aſſerere, nul
inter Euangelicos eſſe in doctrinę fundamento d
cordiā, cùm tumen nō ſolùm à Staphylo, ſed etiā
ab ipſis Luteranis diuerſum oſtenderetur. Sed qu
nō audet hęreticorū perfricta frons? Cùm hoc S
delino præcipuū fuit Staphylo certamē, non qu
dignus eſſet cuius ineptijs & calumnijs reſpōder
tur, ſed ob hominis cōtundendam impudentiam,
Catholicā fidē ab illius calumnijs vindicandam.
Apologia ſua idem Staphylus de quodā iuuene c
cionatore Lnterano cōmemorat hiſtoriā lectu
gnam, quā hoc loco inſerere paraphraſticôs nō g
uabor, vt nôrit poſteritas, q̄ mōſtroſos ediderit d
gmatiſtas ætas noſtra. Iuuenis quidam concionat
Miſnc

Fridericus Staphylus prodit fraudes hæreticorum.

Impudentia Smidelini.

iſnenſis (Eſt autẽ Miſnia pars Saxoniæ) cùm eſſet
iquãdiù concionatus in Miſnia, voluit in Saxoniã *Exemplum*
ficiſci, (ampla eſt enim Saxonia & latè patet) idq; *memora-*
e obtinendi alicuius miniſterij Euãgelici. Erat aũt *bile.*
ſe qdẽ Adiaphoriſta, i. Melãchthonicus: porrò ea
xoniæ regio, quò ſe cõtulit, Illyricanũ habuit ſu-
rintendentẽ. Quãuis aũt Matthias Illyricus diſci-
ılus fuerit Melãchthonis, tamẽ in quibuſdã acer-
nè diſſidet à ſuo præceptore, ſicut & Melanchthõ
uo magiſtro Lutero. Interrogatus igitur hic iu-
nis ab Illyricano ſuperintendente, quam religio-
m ꝓfiteretur, reſpõdit, ſe ſentire cũ Melãchtho-
& Georgio Maiore. Ergò, inquit ſuperintẽdens, *Melãchtho-*
ãmaluca es tu & apoſtata hæreticus. Tantum iam *nicus repel-*
ɛcrerat inter Luteri & Melãchthonis doctrinam. *litur ab Il-*
rrò ſciſcitãti ſuperintendẽti, num crederet bona *lyricanis.*
era eſſe pernicioſa ſaluti, ille quidẽ reſpondit nõ
id credere, ſed potiùs ꝓdeſſe ea ſaluti: mox verò
ıq̃ Euãgelij hæreticus, iuſſus eſt ex ea vrbe totaq;
gione diſcedere. Iã eñ Melãchthonis diſcipul⁹ Il-
ic⁹, Melãchthõis diſcipulũ ferre nõ poterat. Paſ-
igitẽ miſer hìc repulſam, è Saxonia ſe trãſtulit in
uſſiã, opulentã & vberẽ regionẽ. Ibì tũ regnabat
ıandrinũ Euãgelium. Petijt verò ab Oſiandrino
odã Eccleſiaſticũ miniſteriũ: ſed illo percõtante,
crederet hòminẽ eſſentiali Dei iuſtitia iuſtũ fieri
ortere, & nũ eos qui diuerſum ſentiãt, nõ alio q̃
reticorũ loco haberet, iſtoq; reſpondente aliter
cere Melãchthonẽ, atq; etiàm Illyricũ, nec ſe ità
ſſe de hoĩs iuſtificatiõe ſentire: ilicò ceu hæretic⁹ *Itẽ ab Oſiã-*
ect⁹ eſt, & ex Pruteni principis ditiõe ꝓfligatus. *drinis.*
nit igitẽ in Poloniã ad Caluinianos, ſed cùm nol-
eãdẽ cũ eis cantilenã canere, nec à Luteri Euãge-
deficere ad Zuinglianiſmũ, ab illis itidẽ haud ſe-
atq; hæreticus repulſus eſt. Itaq; excluſus à Cal- *A Caluini-*
iſtis, ad Picardos ſe cõtulit, ſperans ab illo hoĩm *ſtis.*

genere

genere ſe in eorum ſectam & contubernium rece
ptum iri. At illi volebant, vt reliquis ſectis omnibu
abiuratis, vnicam Picardorum doctrinam tanquàr
optimam complecteretur. Quod cùm illi non eſſe
A Picardis. integrum, miſer ab illis perindè vt à ſuperioribu
compulſus eſt fugæ ſe committere. Indè ad Sileſia
num quendam nobilem venit, à quo interrogatu
ecquídnam de Suencfeldij Euangelio ſtatueret, a
crederet externum miniſterium eſſe ſuperuacaneu
internum verbum, ſeu verbi prædicati energiam, e
ſe ipſum Dei filium, reſpondit ſibi eam videri anti
quam hæreſin, quæ ab Illyrico, Philippo, Caluin
& alijs multis palàm editis ſcriptis oppugnata fu
Quod reſponſum moleſtè ferens nobilis Suencfel
A Suencfel-dianis. dianus, hominem à ſe repulit: atq; ità rurſùs ille i
pedes ſe conijcere compulſus eſt. Tot igitur loci
repulſam paſſus, ad Anabaptiſtas in Morauia nō in
frequentes profugit, non tamen apud eos perma
nendi animo, ſed vt eorum myſteria & inſtitutu
exploraret. Verùm ab illis callidè ſanè preuẽtus, f
dem eis ſuam exponere iuſſus eſt. Quę cùm illoru
placitis non valdè concordaret, nihil morati, quò
Ab Anabaptiſtis. ille longos ſuos circuitus prætexeret, non aliter
hæreticum eum à ſe eiecerunt. Et tamen hæ ſect
omnes ſingulatìm ſibi vendicant puram Euangel
doctrinam, eamq; cæteris omnibus detrahunt. I
tanta autem doctrinæ varietate fieri quî poteſt, v
vera ſint quæ docentur ab illis? Quid (oro) tandè
facient miſeri mortales, qui in hos errorum Laby
rinthos præcipitantur, vel potiùs ſua leuitate indu
ci ſe ſinunt? Tam diuerſis ex orbis noſtri angul
clamant certatìm pugnautiſſimi dogmatiſtæ, no
Euãgelij buccinatores, Eccè hîc eſt Chriſtus: & ta
men ſimul mentiuntur omnes, cùm non poſſit eſ
Chriſtus, nisì in vna ſancta Catholica & Apoſtoli
Eccleſia, à qua iſti omnes turpiter defecerunt. Se
vt a

ad noſtrum iuuenem concionatorem redeamus,
nit ille tandèm Viennam Auſtriæ, vbì in Catho-
um quēdam incidens, ſuas illi moleſtiſſimas per-
rinationes & aduerſos caſus, & in quib⁹ verſatus
et hæreſibus, enarrauit, ſimul obnixè orans, vt ad
tinendam ſolidam certamq; doctrinam, & ſcri-
uræ diuinæ genuinam interpretationem auxilio
i eſſet. Fuit hoc proculdubiò diuinę gratię opus,
homo tot exagitatus difficultatib⁹, tandèm quã-
què rediret ad ſe, & perſpecta falſitate, quã hac-
nùs pro Euangelij luce eſſet amplexus, in viam
luceretur. Poſſunt eñ hæreſes de ſe polliceri ve-
atem, ſed exhibere non poſſunt. Eſt verò ab illo
tholico hoc ei datum conſilij, vt eum ſcripturæ
ſum, qui ſemper & vbiquè receptus fuit, ample-
retur, porrò priuatos omnes & ſingulares ſenſus
udiaret. Fieri enim non poteſt, inquit idem, vt
uatę opiniões Catholicum ſcripturę ſenſum fe-
t, multo etiàm minùs vt inter ſe conſentiant, ſi-
; conſtent. Cùm enim nõ ſint iſti in eo corpore,
od viuit de ſpiritu Chriſti, & eius perpetuo du-
ac moderamine gubernaĩ, ſed ceu aridi palmi-
à vite Chriſto præciſi, foràs proiecti ſint, ſpiritu
tiginis huc illucq; impelluntur, & ſua commen-
enditãt cæcis & incautis mortalibus pro verbo
. Ità quod ſingulis viſum eſt, hoc pro Euãgelio
ruditur: cùm aũt alijs alia magìs placeãt, nec alij
; velint cedere, naſcũtur dogmata mirè diuerſa,
ngula tamen pro veris defenduntur, & ab euer-
ominibus recipiuntur. Accidit autem hoc iuſta
dem, ſed nimiùm formidanda ira Dei, vt in iſtos
ieos incidãt homines, & pro veritate recipiant
idacium, dum nolunt audire Eccleſiam Dei, &
iuunt moribus, qui talem vindictam mereãtur.
utem certè doctrinæ veritas non apud hæreti-
ſed in Eccleſia quærenda, de qua prçclarè dictũ
eſt

A Catholico reducit in viam.

Iohann. 15.

eſt ab Irenæo: Tantæ oſtenſiones cùm ſint hæc, n
Aduerſus hæreſes lib. 3.cap.4. oportet adhuc apud alios quærere veritatem, quar
facile eſt ab Eccleſia ſumere, cùm Apoſtoli, quaſi i
depoſitorium diues, pleniſſimè in eam contulerin
omnia, quę ſint veritatis, vtì omnis quicumq; veli
ſumat ex ea potum vitæ. Hæc eſt enim vitæ intro
tus: omnes autem reliqui, fures ſunt & latrone
Iohan.10. Propter quod oportet deuitare quidem illos, qu
autem ſunt Eccleſiæ, cum magna diligentia dilig
re, & apprǣhēdere veritatis traditionem. Quid eñ
etſi quę de aliqua modica quęſtione diſceptatio e
ſet, nónne oporteret in antiquiſſimas recurrere
cleſias, in quibus Apoſtoli conuerſati ſunt, & ab
de præſenti quæſtione ſumere, quod certum &
liquidum eſt? Quid autem ſi neq; Apoſtoli quide
Nota de Traditione. ſcripturas reliquiſſent nobis? nónne oportebat o
dinem ſequi traditionis, quam tradiderunt ijs, q
bus committebant Eccleſias? cui ordinationi aſſe
tiunt multæ gentes barbarorū, eorum qui in Ch
ſtum credunt, ſinè charactere vel atramento ſcrip
habentes per ſpiritum in cordibus ſuis ſalutem,
veterem traditionem diligenter cuſtodientet. H
Irenæus martyr & Epiſcopus ante mille trecent
& eo amplius annos. Vt autē ad Staphylum red
mus, ſcribit ille quodam loco ſe de noſtrorum h
reticorum impoſturis, corruptelis, fraudulētis m
chinationib⁹ habere ciſtas aliquot libris & epiſ
lis plenas, quæ etiàm veniſſent in lucem, niſì m
eum abſtuliſſet.

Menſe Iulio ipſis ferijs D. Iacobi Apoſtoli, di
Obitus Ferdinandi Cæſaris. ſuum obijt ſanctiſſimus & omnibus modis Catl
licus Princeps Ferdinandus Romanorum Impe
tor, de cuius integritate, pietate, & in Catholica
de conſtantia multa dici poſſent. Etſi verò turl
lentiſſima fuit noſtra ætas, tamē non immeritò g
tulari ſibi poreſt de duobus ſanctiſſimis & relig
ſiſſi

imis,& Catholicę religionis obſeruãtiſſimis Im-
atoribus Carolo V. & Ferdinãdo eius germano
tre, quorum ad omnẽ poſteritatẽ ſacroſanċta &
eberrima erit memoria. Inſiſtit eorum veſtigijs
ximilianus 2. Ferdinandi filius, qui hodiè gratu-
Eccleſia Dei, Romani Imperij habenas mode-
ır.

Ioc anno Philippus rex Hiſpaniarum Garſiam à
leto, regiarum triremium & maris ducem ſuum
eralem, cum ingenti claſſe miſit ad expugnandã
m munitiſſimã *del Peuol di Velez* appellatam, ſub
o Turcarũ ad Africę oram ſitã, vndè frequenter
ij piratæ in mare Hiſpanicũ incurſiones facien-
prædas agebant, quod rex Catholicus minimè
ferendum exiſtimabat. Vbì claſſis vniuerſa, cen-
videlicet triremiũ, abſq; alijs nauibus, quarum
ũ nõ habemus numerũ, Malacam vrbẽ appulit,
nam illic peditũ & equitũ, tormentorum bel-
rum & cõmeatûs copiam accepit, atq; indè ſol-
s, vltimo Auguſti menſis die, trãquilliſſimo ma-
ſecundo flatu ad arcem memoratam incolumis
enit, expoſitosq; in terrã milite, oppugnari cœ
eſt arx ipſa inter abruptiſſimas petras ſita, & ma
diquè ſepta, difficilimũ aditũ nõ ſolùm homi-
ıs, ſed ipſis etiàm ibicibus prębens. Cùm autem
ſingula momẽta validis tormentorũ iċtibꝰ ver-
retur, eccè pręter omnium expeċtationẽ 6. die
ebris Turcę milites, qui eam cuſtodiebant, in-
peſtæ noċtis ſilentio turpiter indè aufugiunt.
ſerũt aũt trigintaquinq; Turcę, quòd fortaſsìs
atãdi imperitiam fugæ ſe mandare nõ poſſent:
viui in Hiſpanorũ poteſtatẽ venêre. Dici verò
poteſt, quãto gaudio ea inſperata & incruenta
oria omniũ animos perfuderit. Fatebatur Dux
illuſtriſſimus, & totus exercitus magno clamo-
ſtabatur, à Deo exercituũ immiſſum hoſtibus
terro-

Claſsis Philippi regis.

Arx Turcica expugnatur.

terrorem,vt ex ea arce turpiter abſcederẽt,quę vi
multo tempore & multo ſanguine potuiſſet obt
Præſidium Hiſpanicũ. neri.Impoſitum indè eſt fortiſſimum illi arci præſ
dium contra barbarorum incurſiones.Cùm aute
milites ſeſe ad claſſem reciperent, Saraceni ingen
numero & magnis clamoribus multoq; impetu,
apud illos moris eſt, eos aggreſſi, partìm cęſi, pa
tìm vſque ad 5.vel 6.millia vulnerati ſunt. Erant
hac expeditione aliquot viri doctrina & pietate i
ſignes.qui rogatu illuſtriſſimi Ducis Garſię eò
contulerant,vt exercitui,ſi res poſceret,Sacrame
ta miniſtrarent.Ijs verò tum Dux ipſe generalis,
multi alij primarij Duces & alij nobiliſſimi & ill
ſtres viri peccata ſua confeſſi fuêre,& ſanctiſſima
Euchariſtiam ab ijs accepêre. Sic nimirùm prom
renda eſt ſuperni Numinis clementia, cuius ope
auxilio freti Hiſpani,arcem penè inſuperabilem i
tra paucos dies,nullo ſuorum fuſo ſanguine,in
tholici & optimi regis Philippi ditionẽ redegeri
Scripta ſunt hęc à quodã viro graui & fide dign
qui huic expeditioni pręſens interfuit.

Sinenſes multi ad Chriſtum conuertuntur. Huius anni 1564.menſe Septembri literę ven
runt ex Iaponum & Sinarũ regionib⁹,vbi iam ſu
aliquot Patres Societatis Ieſu,quos vulgò Ieſui
vocant,quibus ſignificabatur,magnum illorum i
fidelium numerum,ad octo millia, in quibus ſu
reges & principes, permultiq; proceres & optim
tes gentilium,relicto dęmonum cultu,CHRIS
IESV fidem eſſe complexum. Accedit hùc mira
lum,quod in cuiuſdam Sinę conuerſione operat
eſt DOMINUS.Eſt ea Sinarum natio innumerabilis
auri atq; ingeniorum ditiſſima. Dormiebat ille
vidit in ſomnijs tanquàm vnum ex patribus Soc
tatis Ieſu:qui eum,vt Chriſtian⁹ fieret,hortaba
comminatus, nî conſentiret, inciſurum ſe forfi
quam in manu geſtabat, capillos eius capitis: qu

t ignominioſum & infame apud eos: & eo renuē-
,abſcidit aliquot. Idipſum vidit per tres conti-
ıas noctes,ſed in poſtrema abradebātur ei omnes
pilli capitis. Tū ille mox adijt Patres illos Socie-
tis Ieſu,& petijt baptizari:qui hominem cōplexi,
océt eum quæ ſunt religiōis noſtræ,ac deindè ba-
izant. Porrò iſthęc viſio nō dubiā illis ſpem fecit
tius gentis illius ad Chriſti fidē traducēdę.Bene-
ctus Deus,qui illis lōginquiſſimis & ab orbe no-
o remotiſſimis natiōibus,fidei ſuę & gratię lucē
pertit.Sunt em̄ Sinarū populi ad extremos Oriē
fines longiſſimo à nobis interuallo diſſiti.
Menſe Aprili anni huius, Mulbrunnæ habitū eſt
quāmultis diebus Colloquiū inter Luteranos & *Colloquiū*
inglianos vel Caluiniſtas.Interfuêre Colloquio *Mulbrun-*
incipes duo,Palatinus elector,& Dux Vuirteber- *nenſe.*
us. Theologi vtriuſq; Principis diù multūq; in-
ſe diſceptârunt, ſed nulla ratione,neutris alteri
ti cedere volentibus,vllā cōcordiam inire & cō-
are potuerūt.Defendebāt Vuirtebergici Theo-
i, quorū principes facilè erant Brentius & Iaco-
Smidelinus,vnà cum pane & vino in cœna Dn̄i
em̄ illi loquuntur)adeſſe ſubſtantialiter & rea-
r corpus & ſanguinē Dn̄i,& nedùm à bonis, ſed
m à malis ore percipi vtrūq;:cōtrà,Palatini tam
poralē pręſentiam,q̄ quòd ab impijs ſumeretur *Prodigio-*
hariſtia,pernegârunt. Ibì tū multùm ſudatū eſt *ſum dogma*
nidelino,vt perſuaderet Chriſti corpus perindè *Brentij &c.*
ıè diuinitatē,nō modò in cœna,ſed etiàm locis
bus,i.vbiquè,p̄ſens adeſſe. Eā ſtultiſſimā & hac-
is inauditā opinionē hauſiſſe videt̄ ex Brentio
myſta vel potiùs p̄ceptore ſuo.Nā iſti homun-
es dū ſuis fidūt ingenijs,ex alijs in alios labunt̄
res,quātoq; acriùs in id incūbunt,vt Eccleſiam
olicā oppugnēt,eo deteriùs occæcant̄,lōgiuſq;
e veritatis in inexplicabiliū errorū tenebras re-

Ccc cedunt.

cedunt. Nituntur quidē Brētius & Smidelinus do
cere Chriſtū corporaliter in Euchariſtia præſentē
ſed cùm id compræhēdi nulla ingenij vi poſſit, ſe
ſimpliciter & incūctanter credi oporteat,ſub pan
& vini ſpeciebus reuerà Chriſti corpus & ſanguin
adeſſe,iſti prodigioſum dogma cōfingunt, Chri
corpus tam eſſe vbiquè pręſens,q̃ eſt diuinitas. S
humanæ cęcitatis figmentū eſt,non doctrina Chr
ſti,neq; Catholicæ Eccleſiæ. Porrò Caluiniſtæ v
Zuingliani dū nullo pacto ſuis imbecillis ingeni
lis cōſequi poſſunt,vt ſe Chriſtus corporaliter pr
ſentem in Euchariſtia exhibere queat,inſtàr Cap
Iohan. 6. naitarum dicunt: Quomodo poteſt hic carnē ſua
dare ad manducandū? Itaq; ad tropos cōfugiunt,
euidentiſſima ac luculentiſſima Chriſti verba, q
bus hoc & ipſe inſtuit,& in Eccleſia conficitur S
cramentum,ſæua & impia interpretatione ad fig
ratam locutionē detorquent.Sed audiunt vtriq;
Eſa.7. Luterani & Zuingliani:Niſi credideritis,nō inte
getis.Si dicis,quomodò poteſt fieri,audis ab Ecc
ſia,Deus omnipotens id pollicetur & facit,& tu
cis,Quomodò poteſt fieri? Porrò incredibilem
execrandā habet impudentiam,quòd cùm tam L
Sectariorū terani q̃ Zuingliani toto cælo à Catholica verit
vanitas. aberrent,tamen incunctanter & crebrò affeuera
ab ipſis ſtare veteres Patres omnes. Et hoc quid
imperitis, & in Patrū monumentis parùm verſa
pernicioſiſſimè illi perſuadent:ſed qui vel vtcūc
Patrum ſcripta nôrunt,illorum ſatìs mirari nō p
ſunt improbitatem & impudētiam. Interìm Ec
ſiam Catholicam vtrique inſimulant idololat
proptereà quòd Chriſtū in Euchariſtia adoram
Euchariſtia ſed abſit vt illorum blaſphemiæ nos ab hac ado
adoranda. tione abſterreant. Immò verò audient,velint
lint, ex Auguſtino in Pſalm. 98. Quia Chriſtu
ipſa carne hìc ambulauit, & ipſam carnē nobis
duc

candam ad ſalutem dedit: nemo autem illam car-
n manducat, niſì priùs adorauerit: inuentum eſt,
emadmodùm adoretur tale ſcabellum pedum
mini, & non ſolùm non peccemus adorãdo, ſed
cemus nõ adorando. Ità Auguſtinus. Verùm his
tèr dictis, ad Colloquium Mulbrunnẽſe redea-
s. Longa ſanè (vt dixi) diſputatione præclari illi
eologi fruſtrà tempus triuerunt, & non ſolùm
la inter eos cõſtituta pax eſt, ſed ſimultas & odiũ *Sectarij*
us exarſit. Nam eodem anno Vuirtebergici de *mutuis ſe*
s eius Colloquij ſcriptũ Germanicè ediderunt, *ſcriptis la-*
Brentij præfixa eſt Latina epiſtola, qua inter cæ- *cerant.*
inſignem impudentiam & vanitatem Palatinis
eologis impingit. Contrà verò Palatini non diù
grande opus Germanicũ euulgârunt, quo to-
Colloquij acta explicãtur, & ſcriptum Vuirte-
genſium mendacij crebrò inſimulatur, atq; pro-
cõfutatur. Certè verum dicit Sapiens: Inter ſu- *Prou.13.*
os ſemper ſunt iurgia. Eſt autem hoc cumpri-
admiratione dignum, quòd Smidelinus, qui pa-
auſus eſt ſcribere, inter Euangelicos præcones
am eſſe in doctrina pugnantiam, iam lõgiſſima *Smidelini*
utatione, in qua ſolus ipſe loco Vuirtebergen- *impudentiſ-*
loquebatur, Brentio ſe intra ſilentium tenẽte, *ſima vani-*
uò cõtra Caluiniſtas cõtendit, & q̃ fœdè in re- *tas.*
grauiſſimis inter ſe diſſideãt, toti orbi luculen-
ſtẽdit. Sed hanc deplorati hoĩs vanitatẽ & ver-
miſera plebs nõ aduertit. Si q verò aduertũt,
mẽ id genus hominib⁹ in religionis rebus, vn-
lus ſempiterna pendet, fidẽ adhibent, illis ego
ſentio eſſe deploratius atque infelicius. Scili-
ulla eſt inter iſtos præclaros inſigniũ blaſphe-
ũ buccinatores diſcordia, cùm nullã vnquàm
nt conficere concordiam, nec deſinant palàm
s; libris alij alios oppugnare perpetuò. In hoc
Colloquio Vuirtebergici Palatinos vocant ſe-

ctarios,(ſic em̄ Palatini interpretātur)porrò Vuit
Sectarij mutuis ſe ornāt elogijs. tebergenſes Palatini aiunt noua, falſa & inaudit
dogmata proferre. An non præclarè inter ſe cōſen
tiunt,qui id genus elogijs ſeſe inuicèm ornanr? N
debent iam iſti ęgrè ferre,ſi à Catholicis tales app
lantur, quales ipſi ſe inuicèm ſalutant. Inter collo
quendū Boquinus Zuinglianus dicebat,nō de ſcri
ptura,ſed de eius intelligentia inter ipſos quæri: il
Sectariorū verſutia. Smidelinus egregiè ꝓdidit verſutiā ſuā & omniu
iſtorum ſectariorum,dicēs Boquinum hoc ipſo ſi
arma eripere,quibus cōmuniter vtantur contra P
piſtas. Hoc enim certiſſimum eſt,non propterea a
ſcripturas ꝓuocari ab iſtis infidis hominibus,quò
ſcripturæ pro ipſis faciant, ſed quòd facilimè po
ſint ſcripturas ad ſua in ſpeciem adſtruenda mend
cia detorquere. Itaq; ſi adigas illos ad ſcripturarū
intelligentiam,quæ non ab hæreticis,ſed ex perp
tuo Catholicę Eccleſię Doctorum cōſenſu pete
da eſt, iam planè iacent om̄ia hęreticorum cōme
ta. Hoc cùm ipſi nō ignorent,vſqueadeò ſolas cr
pant ſcripturas perperàm intellectas & impiè d
tortas, vt Patres ſimul omnes & Concilia om
prorsùs reijciant,vbicunquè ab illis diſſentiūt. I
que Luterus ipſe quodam loco ſcribere auſus e
ſacra Biblia eſſe hæreticorum librum. Huc igitur
Luterus & ſectarij omnes impudenter prouoca
hæc ſola valere volunt: & tamen res ipſa loquit
quòd ea aliter Luterani,aliter Zuingliani,aliter
ſectarij interpretantur. Ità cogunt ſinguli illam
raciſſimam ſacrorū Bibliorum ſcripturam ſuis n
dacijs ſeruire & adſtipulari,non abſq; ſumma in
mutabilis veritatis Dei contumelia & blaſphem

Fuit hoc apud hæreticos ferè om̄es in more p
ſitum,vt ſcripturas ſuis commentis prætexerent
ità ſcripturas ſcripturis oppugnarent. Nec deſ
runt, ſicut nec hodiè deſunt, qui ſcripturas dep
u

e & corrumpere non dubitarent. Immò verò
.m Vuirtebergici Palatinos vocant falſarios,qui
ruperint Lucę Euangeliſtæ verba: contrà,Pala-
aſſerunt, Vuirtebergicos ſuis ſomnijs ſcriptu-
peruertere.
Quis igitur iſtis fidem commodet,qui tam egre-
de ſe mutuò teſtimonia dicunt? Addunt Palatini
rtebergicos de vna eademque re & affirmatiuè
egatiuè ſolere reſpõdere. Nec hoc mirum:per-
it id enim Luteri Euangelium,quem hominem
m ipſi Palatini Zuingliani in multis ſibijpſi cõ-
ium oſtendunt: vt meritò pudere debeat, eius
menta tantum habuiſſe pondus apud pleroſq;.
Atquì verò è diuerſo & Luterus,& Ioachimus
ſtphalus Luteranus, id obijciunt Zuinglianis,
d inter ſe pugnent. Nos hæc teſtimonia aliorũ
lijs libenter amplectimur, & à toto eiuſmodi
matiſtarum grege, toto pectore & animo nos
ramus & ſecedimus. Quod vtinàm etiàm illi fa-
nt, qui ab iſtis infauſtis & nimiùm ab omni ve-
ce alienis,in fraudem impelli,& ab Eccleſia ca-
ica diuelli ſe paſſi ſunt. Verùm dabit quando-
benignus DEVS gratiam ſuam, vt videant
ines quod hactenùs magno ſuo malo videre
erunt, quàm infidis nõ Euangelij,ſed porten-
vanitatis buccinatoribus,animas ſuas credide-
Ridiculum verò eſt, quòd quidam ex Zuin-
is obijcit Luteranis, quos nouos vocat ſuffra-
os,quòd necdùm inter ſe cõcordent, quínam
veri Tomi operum Luteri. Alij enim alijs obij-
t, quòd Luteri ſcripta deprauârint, Adijcit
n,Luteranos voluiſſe Luterum nouum efficere
m,vt ipſi eius Cardinales,& temporis ſucceſſu
n ſucceſſores eſſe queant. Dij prohibeant, nè
n Papam & tales Cardinales habeamus, quos
fratres Euangelici, qui ad ſe eam dignitatem

Præclara encomia ſectariorũ.

Luterani noui ſuffraganei.

deriuare mâlint,recipere velint.Quis iam nobis ir
uideat Papam noſtrum Romanum Pontificē,eiuſq
Cardinales, quandò etiàm ſectarij ſuos volunt ha
bere Antipapas & Pſeudocardinales? Sed hæc qu
dem de Colloquio Mulbrunnēſi annotâſſe breu
ter ſatis ſit,de quo ingens ſcriptum,vt dixi, Palat
ni, & aliud Vuirtebergici ediderunt, vt totus orb
ſciret quàm præclarè inter ſe conſentiant fratr
Euangelici, & vel manibus palpare poſſint qui v
lint, quàm nihil cum illis commercij habeat ſpiri
Chriſti, qui facit vt ſit credētium cor vnum & an
Acto.4. ma vna in Domino.

Immaue latrocinium.

ANNO 1565.immane facinus perpetra
tum eſt Leodij.Abbas quidam Præm
ſtratenſis ordinis famulam habuit,qu
certa de cauſa iuſſit à ſe diſcedere,
alium ſibi dominū quærere. Tulit h
ęgrè famulus,& interìm heret ad aliquot dies apu
Abbatem, atque, vt priùs, cubicularij fungitur o
ficio. Paucis autem elapſis diebus, Abbate è qu
dam conuiuio iam ſero cubitum abeunte, hom
crudelis nihil tale ſuſpicantem fera & pluſquà
barbara crudelitate in ipſo cubiculo iugulat, mu
tamq; ſecum pecuniam è cubiculo eodem aufer
equū Abbatis ſternit & abſcedit, cùm priùs neſci
quæ mendacia de Abbate ad familiā retuliſſet. H
quidem teterrimum exemplum admonere mort
les omnes meritò & poteſt & debet, vtì ſic vitā in
ſtituant ſuam,nè imparati hinc exeant. Nā propt
Mat.24.25. eiuſmodi dubios vitæ caſus & mille pericula, int
Mar.13. quę quotidiè verſamur,Chriſtus Dominus in Eu
Luc.12. gelio crebrò nos admonet vt vigilemus.Horrend
ſanè fuit ità ſubito ac improuisè necari, idque à f
mulo,cui iamdiù non dubitâſſet Abbas vitam ſua
committere:ſed tamen ſi animus fuit pius & diuin
voluntati religiosè ſubditus, nihil quidem Abba
nocitu

citum eſt: ſed crudeliſſimum facinus ſceleratum micidam & temporarijs & ęternis ſupplicijs, niſì gnam agat tanti ſceleris pœnitentiam, reddidit noxium.

Prodijt hoc anno ſcriptum benè longum Iohan- Marbachij ſuperintendẽtis Argentoratẽſis cõ Caluiniſtas & Zuinglianos, cui mox certatìm, breuiter ab iſtis reſponſum eſt, adeò vt etiã me- us quidã Zuinglianus, poſtpoſitis interìm phar- cis & potionib9, aculeatè in illũ ſcripſerit. Vide- aũt etiàm iſte Marbachi9 Brentianã vbiquitatẽ cere. Caluniſtę eũ tanq̃ ineptũ & indignũ reſpõ- cõtemptìm ꝑſtringunt. Habet certè in ſuo libro ptias multas, & tantũ tribuit Lutero, vt eũ om̃i- etiàm veteribùs Patribus nõ dubitet anteferre: egieq; eũ cõmendat ob exagitatũ & oppugnatũ atũ: quodq; nimìs eſt intolerabile, ait ſe & ſuos eri doctrinã haud ſecùs, atq; ipſi9 Chriſti verba doctrinã, accipere, cũ tamẽ luce meridiana clari9 Luterũ ſępè pugnãtia ſcripſiſſe, & certè nulla ra- ne dignũ fuiſſe, cui id tribuereĩ, q̄ errare nõ po- rit, cùm multos nefandos & pudẽdos errores ab eris excitârit. O ꝓdigioſam hui9 ſeculi cęcitatẽ, òd videre nõ poteſt, q̄ nihil videât, qui ſe veram nùm Euãgelij lucẽ in orbẽ inuexiſſe gloriantur. ęt & pudet tã cęcis Doctorib9 cõfutandis tem- terere, præſertim cùm nec huic inſtituto ma- operè conueniat. Id verò admiratione plenũ eſt, òd iſte Marbachius ſcribit, ſe ſuosque adiutores cleſiæ Argentinenſis iam idem docere Argenti- , quod Luterus & Saxonicę Eccleſię de Euchari- docceant. Cùm enim Argentinæ Zuinglij do- a diù receptum fuerit, iſte iam Argentinenſibus ad omnes leuitatis & inconſtantiæ notam inu- tanquàm qui Zuingliano reiecto dogmate, Lu- anum cõplexi ſint, quod fortaſsìs Argentinẽſes

Marbachius Vbiquetarius Brentianus.

 non

non æquo ſint animo laturi. Eſt quidē mirabilis i
Germania rerū cōfuſio, dum videmus alios à Lut
riſmo ad Zuinglianiſmū, & rursùs alios à Zuingli
niſmo ad Luteri placita deſciſcere, vt interim ali
innumeras ſectas taceam. Nec erit certè vnquàm a
alijs ad alias ſectas deficiendi finis, propter dogm
tum incredibilem varietatem & inconſtantiam, ni
Sectarij oppugnāt Romanā ſedē. redeant ad vnitatem Catholicæ Eccleſiæ, cui & r
ctor & protector adeſt ſpiritus veritatis, quem h
retici habere non poſſunt. Hoc quidē certo certi
eſt, multùm conniti iſtos inſignes Euangelicos d
gmatiſtas omnes, vt authoritatem Romani Ponti
cis prorsùs euertant: ſed tanta eſt eius authoritat
vis & pondus, vt etiamſi illis rumpantur ilia, nih
tamē ſint relaturi aliud, quàm ſummum dedecus
ignominiam ſempiternam. Perſtitit hactenùs R
manæ Eccleſiæ ſedes annis mille quingentis cont
omnes tyrannorum & hęreticorum omnium inſ
tus: perſtabit etiàm hauddubiò vſq; in mundi fin
Deceſſit nonnihil in Europæ aliquot angulis illi
ſedis authoritati, ſed longè plus acceſſit in ampliſ
mis noui orbis atq; remotiſſimarū gentium vaſti
ſimis regionibus. Et vt tabeſcat liuor improbus
amens furor viliſſimorum homuncionū, qui pra
confingendis dogmatibus & contumelioſis ede
dis ſcriptis, eius ſedis ex profeſſo hoſtes ſe declarā
libet hîc inſerere pauca quædam de rege Luſitan
lōgè potentiſſimo, qui hoc anno literas ſcripſit P
tribus ſocietatis Ieſu Romę cōgregatis, in hūc m
dum: Patres ſocietatis Ieſu, qui nunc eſtis Romę
congregatione generali, rogo vos vt petatis à De
vt faciat me verum filium & defenſorē Eccleſię R
manę, ſicut confido me futurū auxilio Dei. O qu
tùm deſidero oſculari pedes ſanctiſſimi patris. H
ille inuictiſſimus Luſitanię rex. Fuit verò etiā h
Legatus pa ipſo anno Colonię vir quidā grandęuus & vener
bili

ilis,miſſus ex Thebaide ab Alexãdrino Aegypti pa- *triarchę*
riarcha,qui eiuſipſi⁹ patriarchæ nomine Romano *Alexandri-*
ōtifici obedientiam ꝑmitteret, vel potiùs ſcriptū *ni.*
dferret, quo is patriarcha obedientiam promitte-
at. Ità irridet præpotens D E VS miſerrimorum
omuncionum impotentitam, qui ſe putant illam
dem poſſe deſtruere, quam nulli hactenùs neque
hnici Imperatores, neque ſubdoli hæretici euer-
re potuerũt. Elidant igitur inſana licèt capita ſua
parietes, ſalua manebit ſua authoritas Romano
ōtifici, atque ea ipſa hæreſum architecti & bucci-
atores omnes peſsùm prementur & penitùs op-
imentur.

Idem Luſitaniæ rex Chriſtianiſſim⁹ petijt à ſum-
o Pontifice, vt duo Epiſcopi mitterentur in Jap-
onam remotiſſimam à noſtro orbe inſulam, vbì
irè increſcit religio Chriſtiana,& obſeruantia er-
Romanum Pontificem: Porrò feruntur illic eſſe
omines acuti & inſignes philoſophi, quibus con-
ertendis non deerunt etiàm Catholici Doctores,
ulta eruditione & vera pietate ſuffulti. Quæ qui-
em libēter nos commemoramus, vt pudefiant in-
lentes & miſeri homunciones, qui ſe putant ma-
iam cladem attuliſſe Romanæ ſedi, dum tam va-
s, impijs & inter ſe mirè pugnantibus doctrinis
uropæ regiones quaſdam perdiderunt & corru-
runt. Veniunt ad fidem barbarę nationes,dęmo-
um cultrices: Aethiopię rex longè potentiſſimus,
em vulgò Prætoianum vocant, cuiusq́ue eſt am-
iſſimū imperium,iam Luſitanis magna iunctus eſt
nicitia,& per eos hauddubiè in dies magìs ac ma-
s vera fide Aethiopes imbuentur: Multæ quoquè
dorum inſulę & regiones auidè doctrinam Chri
amplectuntur,& ſæpè integrę ciuitates ſacro ab- *Indi cõuer-*
tę ſunt Baptiſmate. Habet harum rerum comme- *tuntur ad*
oratio mirificam iocunditatem: itaque non pige- *fidem.*

bit paululùm ijs immorari. Poſtquàm reges Luſita-
ni longiſſima nauigatione in Indiæ vſque & orbi
extremos fines aditum ſibi fecerunt, eam in curam
ſummoperè ſibi incumbendum putârunt, vt miſe-
ros homines dæmonum teterrimo cultui addictos
ad Chriſti religionem traducerent. Ea in re long
pijſſima, & quæ illis regibus cedet in gloriam ſem-
piternam, vſi ſunt opera Patrũ Societatis nomini
Ieſu, qui iam paſsìm Ieſuitæ vocantur. Ex ijs pleriq
apud illas barbaras & feras nationes ea vitæ ſancti
monia, eo animas Chriſto lucrifaciẽdi ardore emi
cuerunt, vt non facilè fidem habiturus ſit Lector,
Eſa. 39. ſingula referre velimus. Sed non eſt abbreuiata ma
nus Domini, vt non poſſit etiàm hodiè innouar
ſigna, & immutare mirabilia. Inter hos Patres facil
primus fuit Franciſcus Xauier, ex primis ſocijs cele
Franciſcus Xauier. berrimi Patris Ignatij, à quo hoc inſtitutum cepi
initium. Is Franciſcus incredibili charitatis feruor
ſuccenſus, diſcurrit per Indiæ regiões, & iam in Si
narum vſque regionem penetrare geſtiebat, tamet
id ſinè ſummo vitę diſcrimine fieri non poſſet, cùr
lege prorsùs barbara apud illam gentem cautur
ſit, nè quis peregrinum hominem eò adducat: eiu
legis tranſgreſſori capitis ſupplicium conſtitutu
eſt. Sed perfecta charitas foràs mittit timorem,
iam Franciſcus cum mercatore quodam tranſeg
1. Iohan. 4. rat, oblato ei pro naulo 300. aureorũ pipere, quo
eleemoſynæ nomine datum illi erat, vt in Sinaru
regionem eum inueheret. Verùm non diù pòſt ſu
peruixit, maximis exantlatis laboribus. Vt aute
CHRISTVS oſtẽ deret, quàm illi charus eſſet v
ille æterna memoria dignus, poſt eius obitum co
pus illius vltra menſes 15. ità ſeruauit integrum
Corpus exanime manet incorruptũ. illæſum, vt recèns mortuum putaretur, & ſu
uiſſimum ſpiraret odorem, tametſi aliquandiù
calce fuiſſet obrutum, quæ etiàm oſſa conſumit,
hum

u:no opertum,vbì humana corpora facilè putre-
:unt. Ità voluit præpotens DEVS honorare eum,
ui illam fidem annunciâſſet cæcis gentibus, quam
:ctarij horum temporum Papiſticam vocant. Non
atitur hic locus commemorare huius Franciſci ge-
a omnia, prophetiæ gratiam, & miraculorum effi-
ıciam. De regione Sinarum iam antè diximus. Eſt
npla admodùm, homines habet acuto ingenio, & *Sinenſes*
iſcendi auidos, ac benè eruditos. Qui inter illos *populi.*
lurimùm eruditione pollet, nobiliſſimus habe-
ır, & authoritate cæteros antecellit: & tamen eti-
n ex ijs iam multa millia CHRISTO nomen de-
erunt. In regione Maluccarum iam perplures in
HRISTVM crediderant. Inuidit hoc malus dæ- *Malucca.*
on, & regum duorum opera vſus, partìm blandi-
js, partìm terroribus illos ad priſtinam ſtultitiam
traxit. Sed nō defuit vltio diuina tam fœdæ apo-
aſiæ. Ager anteà fertiliſſimus repentè ſterilis fa- *Vltio diui-*
us eſt, vt toto eo tempore, quo in apoſtaſia per *na in apo-*
ırârunt, quanuìs crebrò ſererent, nullos fructus *ſtatas.*
tulerit, oriza ſementi ſeruata computruerit, aquæ
ılces nunquàm illic comperto miraculo in ſal-
s verſę ſint. Et quanuìs ea calamitate multi in-
rièrint, nōn tamen flecti potuit dura ceruix Ma-
ɔmetanæ ſuperſtitioni deditorum, quin perge-
nt à CHRISTI fide abducere quos poſſent. Tan-
èm ingens barbarorum manus collecta eſt, vt ar-
is rem gererent, & Luſitanis vi reſiſterent. Sed
cè ſubitò corripiuntur terrore & tremore, arma è
anibus excutiuntur, humi omnes proſternuntur:
ıl propè meridianus adeò obſcuratur, vt alij ab
ijs minimè cernerentur: terra tremuit, igniti lapi-
es ruunt è cælo, & dęmonum delubra aliaq; omĩa
lificia proſternũt: arbores ità euertuntur, vt ra-
ces ſurſùm, rami deorsùm ſpectarēt. Pauci deindè
Lu-

Luſitani,ceſſante hac tempeſtate, innumeram illa
turbam aggreſſi, multos ex illis cædunt, nihil ipſ
prorsùs læſi. Redeunt tandèm ad ſanitatem homi
nes perfidi,& tum ipſi,tum multi alij ethniciſmi er
roribus implicati, ingenti numero fidem comple
ctuntur,adeò vt intra vnam hebdomadam ſupra 1
hominum millia Chriſtianiſmo adiūgerentur,qui
& ex alijs inſulis permulti eò confluebant,vt Chr
ſtiana religione initiarentur.Nec defuit diuina cle
mentia reſipiſcentibus.Nam agris reddita fertilita
eſt,aquis dulcedo priſtina. Hæ Maluccarum gent
longiſſimo à nobis interuallo ſeparantur. Creſc
apud illas garyophyllum, & plura illic locis muni
tiſſimis habentur Chriſtianorū propugnacula:na
à Mauris & Indis non parùm infeſtantur. Eſt Ind
regnū quoddā Biſnagæ vocabulo. In eo vrbs Ch
Thomas Apoſtolus vbì cōditus. romandel eſt, vbì Apoſtolus Thomas & viuus a
nunciâſſe Chriſti Euangelium, & mortuus cōdit
fuiſſe,hodieq; totus illic aſſeruari confirmatur t
tius gentis eius teſtimonio. Eſt ſepulcrum in ru
exciſum,in quo viſitur corpus ſatìs amplum & pr
cerum,ſuauiſſimum ſpirans odorem,quod in hu
vſque diem tanquàm Thomæ Apoſtoli, in mul
apud omnes eius loci homines veneratione hab
tur. Sunt illic quoquè Chriſtiani,& plures fiun
Cùm primùm annis ſuperioribus apud Indos Fra
ciſcus Xauier, cuius ſuprà meminimus, Chriſtu
prædicaret,ad illos homines conuertendos non p
rùm illi contulêre pueri idololatrarum:quippe q
mirabili zelo & feruore parentes idololatras repr
henderent,atque etiàm accuſarent, & miſſi ab e
dem venerabili Patre in loca vbì parentes dæm
Pueri perſequūtur idola & eorū cultores. nibus ſacrificâſſent,idola per præceps in cautes d
turbarēt,aut flammis exurerent, aliiſq; multis m
dis eis illuderent:adeò vt parentes nō niſì clàm a
modùm eiuſmodi nefanda ſacrificia exercere a
fu

uerint. Eoſdem pueros,cùm omnibus ipſe coràm deſſe non poſſet,qui eius operam efflagitabant,ad grotantes mittere ſolebat, qui conuocatis vicinis : domeſticis,ſymbolum cum precibus quibuſdam ebrò recitabant,aſſerẽtes fore vt ſanitati reſtitue-eutur,ſi crederent in Chriſtum: Ità factum eſt, vt on pauci & corporis & animi morbis liberati, Dei rga ſe miſericordiam experirentur. Huiuſmodi iracula permulta in ijs regionibus Catholici edi-ẽre,cûm in noſtro orbe fratres Euãgelici tam lon-ẽ ſint alieni ab edendis miraculis, quàm nihil ha-ent veræ fidei, licèt nihil perindè atquè fidem ia-itare videantur. Viuunt genialiter: abſque fœ-inis cubare nimìs moleſtum eſt:vigiliȩ,preces, ie-nia,execrationi illis ſunt tanquàm papiſtica com-enta: & quid mirum, ſi tales nulla ſigna faciant? ongè alio gradiuntur itinere, qui apud Indos mi-culis clarent,& innumeras Chriſto animas lucri-ciunt. Certis conſtat grauium virorum teſtimo-js,Franciſcum illum Xauier, in cuius libentes re-dimus mentionem, longiſſimis ſæpè etiàm nocte ta precibus incubuiſſe,attentiſſimis meditationi-is mirificè animum occupâſſe,parciſſimo plerun-ıè cibo contentum fuiſſe,labores incredibiles li-entiſſimè & quidẽ nõ ſinè diuinarũ affluẽtia con-lationum,quas iſti carnales & pſeudoeuangelici uccinatores neſciunt,noctesq; diesque pertuliſſe, on ſemèl prȩſentiſſima mortis diſcrimina adijſſe, ıæ illi à barbarorũ perſecutionibus imminebant, eniquè totum ſe Deo & lucrandis animabus im-endiſſe. Nec mirum ſi talem vitam conſecuta ſunt ſignia miracula,& inexpertis vix credibiles diui-e conſolationes,quibus vſqueadeò ſȩpè inter tot bores & pericula recreabatur, vt non raròinter randum exclamârit:Domine,plus ſatìs animi vo-ptatum, Sæpè etiàm inter dormiendum auditæ ſunt

Miracula apud Indos.

Franciſci Xauier vita

ſunt eiuſmodi ex eius ore voces, O bone IESV,ô Domine,ô creator mi, & id genus alia multa. Ae-rumnarũ & laborum longè fuit appetentior,quàm quãtumlibèt auarus auri vel argenti, quod ſanè eſ haud vulgaris ſanctitatis perſpicuum argumẽtum neque ſe eripi volebat diuinitùs, ſi quæ incidiſſen res difficiles & moleſtæ: adeò iam didicerat cum Apoſtolo gloriari in tribulationibus, & certè præ-

Rom. 5. ſtitit ei DEVS quod appetebat,vt innumeris ſub indè calamitatibus premeretur,quæ illi ampliſſim in cælis prȩmia conciliabant,inſigneſque coronas

Obitus. Obijt tandèm Cantanæ in regione Sinarum,mira bili ante mortem feruens deſiderio videndi Salua toris. Is pater primus, vt iam antè dixi, noſtra æta te Indis CHRISTVM prȩdicauit,& innumero ad fidem traduxit, quem deindè plures alij ſecu ſunt ſocietatis Ieſu patres,qui hodieque immenſ proferunt fructus apud Indos & vicinas inſulas, quibus vnus in quibuſdã literis ſuis ſcribit in hun modum: Cùm venit in mẽtem laborum,quos olì impigrè alacriterque neſcio qua de cauſa ſtultè ſ ſcipiebam ac ſuſtinebam, pudeat nunc in difficu tatibus periculiſq; pro Chriſti religione adeund defatigari. In prȩteritorum verò peccatorum m moriam dum redeo, nunquàm diuinis rebus tr ctandis,Chriſtique cultu conſeruando & longè l teque diſſeminando ſatiari poſſum, cùm mihi vid atur,quod veriſſimum eſt, nihil omninò eſſe quo

Luc. 17. facio præ eo quod debeo,quia ſeruus inutilis ſu

Ormutium. Ità ille, qui triennio manſit Ormutij, quæ inſign Perſici ſinûs vrbs eſt,adeò ſolis ardoribus expoſi vt homines in aqua viuere cogantur: quique tr duntaxàt horas plerunquè ſomno indulgebat, ſupra naturæ vſum duobus integris mẽſibus quo diè vnius horȩ ſomno cõtentus vixit,charitatiſq & pietatis officijs mirũ in modum addictus ſemp

fu

it, ac tandèm intra paucos annos nimijs cõfectus
ꝺoribus,magno ſuî apud om̃es deſiderio relicto,
ıriſto ſpiritum reddidit.

In Promontorio Commorino iampridèm vltra
ꞇcenta Chriſtianorum millia fuiſſe feruntur: nec
bium quin interìm plures acceſſerint. Erat in
prouincia quidam ſocietatis Ieſu pater, Crimi-
lis nomine,qui ſingulis menſibus totam peram-
lans,curam omnium ſingularem gerebat: cumq;
ſtes barbari eum perdituri aduentarent,poſſetq;
ilè eorum iniuriam omnem conſcenſa naui de-
ıare,è naui exilijt,& tum pueros tum alios mul-
in littore conſiſtentes Chriſtianos,nè Mauro-
n minis & iniurijs ad abiurandam fidem adige-
tur,quotquot potuit ad naues adduxit.Sed tan-
n barbarorum militum lancea confixus,ad tem-
m quò multi Chriſtiani cõfluxerant,abijt,ibiq;
e altare orans,cæſo capite, CHRISTO ſe mar-
em conſecrauit. Fuit eius vita admodùm pia &
giosa,digna quæ martyrio clauderetur.Mos illi
t quotidianus,trigeſiès ad orãdum in genua in-
nbere.Socij eius alij in vincula coniecti,alij bar-
is vẽditi,alij verberibus affecti ſunt.Succeſſit illi
nricus *Henriquez*,qui ſtrenuam inprimìs operam
llo Promontorio animabus lucrandis nauauit,
multa virtute conſpicuus, cui ſocius adiunctus
t Paulus Valleus magnę perfectiõis & ſanctimo-
,qui toto menſe in carcere detentus, nihil in ci-
n ſumpſit neque etiàm petijt aliud, niſì orizam
dam & aquam.Non eſt operis huius omnes com
morare,qui in illis remotiſſimis Indorum popu
& regionibus innumeros noſtræ religioni ad-
xerũt, in quibus nouis Chriſtianis viget feruor
ei Chriſtianæ, cùm hoc in orbe miſerè tepeſca-
s, & errores impios Euangelij nomine com-
ctamur. Accidit quodam tempore vt nauim
Turcæ

Promontorium Commorinum.

Criminalis martyrium.

Turcæ caperēt, & in ea prȩter Luſitanos plurimo
Conſtantia 30. puerorũ etiàm 30. pueros Indorum, ætate quidem tener
omes, ſed adeò animi virtute robuſtos, vt cùm gr
uiſſimis ſupplicijs à Turcis cogerentur Chriſto n
cium remittere, vinci nulla ratione potuerint. I
Giapa inſula. inſula versùs Septentrionem haud procùl à Sin
rum ſiue Chinarum ampliſſima regione, quam G
pan vel Iapaniam vocant, ante hos paucos anno
Luſitánis mercatoribus inuenta, in longum ob
nens ſexcenta vel plura etiàm milliaria. Sunt in
reges & principes, è quibus rex Bonganus fac
omnium eius inſulæ opulentiſſimus, iampridèm
gnificauit Proregi, qui nomine Luſitaniæ regis,
diȩ præfectus fuit, ſe noſtrȩ religiōis eſſe cupidu
Laboratum eſt apud illas gentes, & Domino ſu
gratiam largiter adſpirante, iam ante aliquot ann
ſupra quadraginta millia Chriſtianæ fidei iug
manſuetis humeris acceperunt: nec dubium, q
aucto operariorum numero & labore, auctus p
rimùm ſit ille numerus. Sunt homines eius inſ
rationi obſequentiſſimi, & bona cumprimìs ind
atque ingenio. Ità fit, vt nec in gratiam, nec m
cuiuſquam, ſed recta incitati ratione, & Chriſto
am illis gratiam liberaliter impertiente, alacres
cedant ad fidem: & quia perſpicaci ſunt ingenio
tiones & argumenta probè aſſequuntur, & ac
ad interrogata reſpondent: ſi qua in re hæſitāt,
deſtè petunt adiunctis rationibus ſeſe inſtitui. P
quàm ſalutaribus vndis tincti ſunt, cum multo
ritùs feruore diſputant aduersùs parentes & fa
liaritate coniunctos, eoſque erroris conuinc
porrò noſtram fidem egregiè propugnant. Ta
in illis animi cōſtantia appátet, vt citiùs vitã q
fidem ſint deſerturi. Plerique nobiles & viri
marij magno numero in Chriſtum credunt, &
quiſq; eſt perſpicacior, eo minori negocio fit C
ſtia

ſtianus, quippe qui cernant noſtram legem vſque-
deò rationi eſſe conſentaneam. Ità nimirùm præ-
potens & bonus DEVS habet ſemper, qui eius
ſanctiſſimam fidem & religionem cupiāt amplecti,
cum ea ab ingratis & iam inueteratis atque in hære-
ſes erroresque auidis faſtiditur. Atque vt alibì iam *Sinarũ ditio*
dixi, etiàm Sinarum populi, quos alij Chinẽſes vo- *ampliſſima.*
cant, ad Chriſti ſanctiſſimam fidem traducuntur,
quorum ditio tam vaſta & ingens eſt, vt ſua magni-
tudine ſuperet orbem Chriſtianum. Porrò verò
apud has Iapaniæ & Sinarum præclaras & inſignes
nationes nulla hactenùs extitit memoria Chriſti.
Quid nos hîc dicturi ſumus, qui eam religionem,
quam tot ſeculis noſtri coluêre Maiores, homines
graues & conſtantes, quamque modò illæ à Chri-
ſto hactenùs alienæ nationes cupidè complectun-
tur, ità leuiter & inſipienter, nè quid durius dicam,
deſeruimus, & fanaticis ingenijs in tot ſectas nos
diſtrahendos & ſeducendos tradidimus? Vtinàm *Seilam in-*
vel ſerò tantæ leuitatis nos pœniteat. Eſt inſula *ſula.*
Seilam in illis longinquis locis ſita, ambitu ſuo tre-
centa complectens milliaria, cinnamomo, mális au-
reis & rebus alijs abundans, tanta aëris ſalubritate
& loci amœnitate, vt incolæ perſuaſum habeant pa-
radiſum nuſquàm alibì fuiſſe. In ea inſula Luſitaniæ
rex nō pauca habet caſtella, præſidijs impoſitis mu-
nita, nec deſunt homines pij, qui illic quoquè
Chriſtum annuncient. Eius inſulæ rex iamdiù ba-
ptizatus eſt. Eſt in regno Malagiorum vrbs popu- *Malaccæ*
loſa valdè Malacca, quæ cum toto regno Impera- *vrbs.*
tori Xātanę páret, cuius etiàm alia tria regna agno-
ſcunt imperium. In hac vrbe Malacca arcem ha-
bent Luſitani, & eſt ibì quoquè Collegium patrum
Societatis Ieſu, ſicut & permultis alijs Indiæ locis,
non abſque ingenti incolarum fructu. Fiunt igitur
apud barbaras nationes plurimi Chriſtiani, & ve-

niunt,poſthabito cultu dæmonum, ad agnitionem
& cultum vnius viui & veri Dei,homines à Chriſto
& vera luce alieni, aut etiàm multis erroribus im-
plicati,vt ſi om̃ia exactè proſequi velimus, lõgè ab
inſtituta nobis breuitate recedendũ ſit. Eſt verò e
inſignis Chriſti clementia,quòd plerique ex ijs,qu
Feruor nouorũ Chriſtianorum. recentes ad fidem veniunt,nullam dant requiem ſi
bi,donèc etiàm alios ad vnius Dei cognitionẽ per
ducant. Quæ quidem omnia paucis in gratiam Le
ctoris huc adſcribere libuit,vt deſinãt homines im
portuni gratulari ſibi de oppugnato Papatu & Ro
mani Pontificis authoritate: quandoquidem vid
feros & barbaros populos amplecti fidem Roman
Eccleſiæ,quam ipſi oppugnant,& reuerenter ſuſc
pere totius Eccleſiæ patrem & paſtorem,Chriſti i
terris vicariũ.Doleant potiùs ſe vera Chriſtianæ
dei luce deſtitutos errare turpiter, & alios quoq
in errorem inducere. Reſipiſcant maturè & aga
Ezech. 18. pœnitentiã,quia bonus eſt Dominus,nec vult m
tem peccatoris,ſed vt conuertatur & viuat. Qu
ſi in ſua duritia & improbis conatibꝰ pertinaci an
mo perſiſtere perrexerint,nihil quidem nocebu
Romano pontifici,ſed ſeipſos potiùs malis dæm
nibus effusè irridendos propinabunt,ac paulò p
vnà cum illis,quos ſeduxerint,in ignem præcipi
bunt pice & ſulphure ſemper arſurum. Chriſtus
euãgelio dicit ad Petrum: Ego pro te rogaui,vt
Luc. 22. deficiat fides tua.Ea precatio & promiſſio,ad Pe
illam Romanam ſedem pertinet, in quo hodie
perſeuerat fides vera,quæque eſt magiſtra omni
Eccleſiarum. Quòd ſi hoc non vult credere ſup
bus hæreticus, habet Chriſtus apud extremos
dos, habet apud Antipodes populos innumer
qui id libenter ſibi perſuaderi patiantur. Faxit p
& miſericors Deus,vt in viam redeant, qui ab h
us Sedis obedientia diſceſſerunt:quia certè non

C

uis Chriſti,qui non vult illi obedire,cui Chriſtus
ommiſit paſcendas oues ſuas. Sed de his ſatis.

Sub finem anni 1564. & initio anni ſequentis nta fuit hyemis aſperitas & ſæuitia, vt multis lo. s vites ad ſolum vſque planè interiêrint, & gran. s quoquè arbores exaruërint. Secuta eſt poſteà ira aquarum inundatio,quæ locis nõ paucis,pręrtim Danubio & Rheno propinquis, incredibin agris & ędificijs cladem intulit. Sęuiſſima quoè peſtis aliquot his annis continuis innumeram minum multitudinem tulit è medio: & vt intelerent mortales irati Numinis iram planè effun eſſe,etiàm horrenda annonæ caritas dirè affli multas Europæ regiones,adeò vt non pauci ho nes ob famis immanitatem & ſibi & alijs manus uliſſe ferantur. In Liguria haud procùl à Nicea uſta vrbe aliquot vici ità repentino terræ hiatu orpti ſunt,vt nulla eorum veſtigia ſupereſſe fetur. Atque vtinàm hæc flagella duras ceruices ſtra. vel tandèm inflecterent ac edomarent. Perit nos omnipotens Deus,vt agnoſcamus ſcelera ſtra, & deſinamus impiè agere. Non delectatur calamitatibus noſtris, ſed vult vt flagellis caſtii,emendationem meditemur, nę pœnæ tempoes mutentur in æternas. Volumus hodiè ſub pręu Euangelij nouas ſubindè hęreſes amplecti, idimus Patrum noſtrorũ tot ſeculis ad nos vſq; giosè cultam fidem,votifragos & impuros mohos inceſtis nuptijs pollutos, alioſque imporos tenebriones,qui vel ante mille annos ſepulhæreſes iam ab inferis excitant, non alio quàm oſtolorum Chriſti loco habemus,eorũ blaſphes & impia commenta pro luce Euangelij recipis & adoramus, & interìm non videmus noua dies diuinæ iræ graſſari flagella,nouas inaudique clades exiſtere, omnem ab hominibus mu-

Frigus. *Aquarum inundacio.* *Peſtis.* *Fames.*

tuam fidem,charitatem,beneuolentiã prorsùs exu
lare:quæ omnia neceſsè eſt euenire, cùm hęreſes &
ſectæ vigent.Vbì enim vera & Catholica fides defi
cit,ibì pariter corruere neceſsè eſt pietatem & vir
tutem omnẽ:porrò è diuerſo emergere vitia & fla
gitia omnia, quæ deindè non poteſt non conſequ
& perſequi diuinæ iuſtitiæ ſeueritudo, multis ijſd
horrendis flagellis in ea animaduertens. Non ad
modùm multi elapſi ſunt mẽſes, quòd in cuiuſdam
regni Comitijs publicè diſputatum fuit,num Chri
ſtus ſit Deus. Tales impietatis progreſſus faciun
qui à Catholicæ Eccleſiæ,quam ipſi papiſticam v
cant, contubernio ſibi diſcedendum ſtatuerunt.
Quid illic ad Mahometanam ſuperſtitionẽ reliq
eſt, niſì vt circuncidantur, & Chriſtum abiuren
Quid iſti ſentiant de totius noſtrę religiõis Sacr
mentis,inſtitutis ac legibus, qui Chriſtum nega
eſſe Deum? Certè non eſt ꝙ miremur ab iſtis & al
ſectarum architectis ac pręconibus tot blaſphem
& contumelias iactari in Sacramenta,in ritus &
remonias,in om̃ia deniquè ſacra & inſtituta Ch
ſtianiſmi.Sed nõ dormitat ſemper Chriſtus.Exp
giſcitur quandoquè & vlciſcitur iniurias ſuas:q
quàm vt non ſemèl dictum eſt in ſuperioribus,
ipſa eſt grauiſſima & vel maximè horrenda Dei
& vindicta,quòd ſinit homines ad tantam impi
tem & amentiã deuolui,quibus ſatiùs eſſet vel
le peſtes ſano animo in corpore pertuliſſe,aut
tè nunquàm natos fuiſſe. Verùm de his aliâs.

Melitæ oppugnatio. Hoc anno Turcarum tyrannus Solimannus
liten inſulam magnis viribus ſibi ſumpſit op
gnandam. Ea inſula milliaribus ſexagintu ſep
tur à Sicilia: ambitus eius eſt millium paſſuum
xaginta, longitudo 22. latitudo 12. Sunt in ea
ca munita & pagi quadragintaquinq;. Hanc in
ſi cepiſſet Turca, non dubitabat ſe in Sicilia

Ita

liā facili compendio traiectūrum. Claſſem igitur
gentem, milite & armis inſtructiſſimā, mittit, quę
prorsùs ſeſe comparauit, tanquàm Melitam in
ırcici Imperatoris ditionem redactura. Sed rectè
ctum eſt à Sapiente: Non eſt cōſilium contra DO- *Prou.21.*
num. Noluit benignus Deus, vt immanis barba-
s ſæuiſſimi hoſtis illud ſibi munitiſſimum Italiæ
ppugnaculum vendicaret. Eſt autem ille trucu-
ntus Chriſtianorum omnium hoſtis vel maximè
enſus Rhodienſibus militibus, quos hodiè Meli-
ſes vocamus, quòd non ignoret illos ex profeſ-
inexpiabiles gerere inimicitias contra ipſum, &
s ſimiles Chriſtianiſmi oppugnatores. Et olìm
idem ante annos non adeò multos expulit illos
hodo, omī ferè Chriſtianorum aliorum ope de-
tutos: ſed pari apud Melitam conatui non idem
fuit ſucceſſus. Apparabatur Byzantij ingēs naui-
vis, & res omēs ad oppugnationem neceſſarię:
que id latuit Valettanum militiæ Melitenſis Ma-
trum, quippe qui ſuos haberet Byzantij homi-
,è quibus de rebus omnibus certior fieret. Itaq;
bito ſuorum concilio, ad reſiſtendum ſe compa-
insulam, vbicūquè viſum eſt opportunum, egre
munit, reſque neceſſarias conquirit. Erant in
rcica claſſe pręter alias naues tum onerarias, tum
honas commeatui cōuehendo accōmodas, tum
urnicas, hemiolias & ſcaphas, centum & ſexagin *Triremes*
cto triremes munitiſſimæ, porrò nauigia ſimul *168.*
nia ad 240. Ea claſſis partìm primò in Marſaſi-
ccum portum appulit: ſed non ſatìs illi fidens, in
um, quem Maiorem vocant, ſeſe tranſtulit. Habe-
t Melitenſes milites in inſula non contemnen-
vires, magniſque animis hoſtem excipiebant.
ant Turcici exercitûs principes duo, alter terre-
ibus copijs, alter vniuerſæ claſſi præfectus, ille
ſtapha, hic verò Pialis dictus. Ijs nonnunquàm

in adminiſtrando bello non ſatis conueniebat. Nam cùm Muſtapha ante Draguti aduentum tor menta è nauibus extrahenda cenſeret, Pialis plan voluit rem ad Draguti acceſſum differendam. Era enim Dragutus rei militaris peritiſſimus, & ad dif ficilia obeunda vir ſtrenuus, adeò vt Solimānus iu ſerit, nè quid eo inconſulto in caſtris fieret. Adue hebat is triremes tredecim, & in ijs ſexcentos ped tes. Sed iam antè cùm vniuerſa claſſis Marſaſirocc portum attigiſſet, milites ad viginti millia in terra expoſiti, foſſas, tuguria, tentoria, ſtationes appara cœperant. X. Calendas Iunij Pialis Baſſa cum 7. mi libus peditum ad S. Michaëlis oppidum explorar dum ſe confert, ſed quòd frequentes indè pilę vo tarent, propiùs accedere nō potuit. Inito verò p acri pręlio, aliquot è Turcis cæſi ſunt, ſignumq militare eis ereptum. Conſultatione indè habit num arcem S. Elmi, vel Burgum priùs obſiderer vbì arx viſa eſt primo loco obſidenda, eamq; hoſ è monte accuratè ſpecularentur, rursùs ad pugn ventum eſt vel leue certamē, in quo cōplures T cæ, pauci Chriſtiani perierunt. Iam agger ab illis ſtituebatur ad S. Elmi arcē, vt indè eam acriter p ſarent, in eandem curam etiàm aliquot triremib incumbentibus. Verùm ille agger non potuit diuturnus ob fulmina arcis creberrima, quibus h ſtes ſternebātur quotidiè, & agger proſternebat Sub his autem augebantur in dies hoſtium cop ab ipſa etiàm Alexandria miſſis ſex triremibus c peditibus nongentis. Porrò Valettanus in S. E arcem miſit Hiſpanos 400. qui rebus ſæpè pręcl geſtis, non paruas hoſtium ſtrages edidêre, pau ſuorum deſideratis. Miſerat autem ex Inſula Val tanus quendam ad Toletanum Siciliæ Prorege qui eum certiorem redderet de Turcica obſidio

Turcæ exe-unt in inſu-lam.

, idem

emque à Toletano in Inſulam remiſſus, magna
imi tum induſtria, tum virtute, quanuìs non ſinè
genti periculo, tandèm ad Valettanũ redijt, & ab
iuſſus nocte eadem iterùm proficiſci ad Toleta-
m, ſe dat itineri, ſignificaturus Toletano inſulam
ioribus egere præſidijs. Iam illuceſcebat dies S.
no ſacra, & eccè mirabili impetu, ceu œſtro quo-
m perciti, permulti Turcæ ad vallum terraceum *Turcarum*
pugnandum accurrunt, & licèt vi quádoquè re- *impetus.*
llerentur, tamen multitudine freti, tandèm pro-
gnaculum quoddam obtinuerunt, vbì ſe contra
ſtros communiêrunt. Sed cùm foſſam illam, quæ
cta fuerat è regione valli editioris, replere cona-
ntur, cæſi ſunt illic octingenti, ijq́ue ex illorum
mero, qui cęteris fortiores habebantur: plurimi
oquè vulnerati, poſteà in foſſis ſpiritum exhalâ-
nt. Sunt autem & ex Chriſtianis cæſi 45. & non-
lli ſauciati. In eorum locum, vt arx tutior eſſet
hoſte, Valettanus miſit pedites ducẽtos cum ali-
ot equitibus. Is verò, quem pauló antè diximus
niſſum in Siciliam, Syracuſas veniens, duas illic
elitẽſes triremes offendit, quas priùs edoctas qua
berent proficiſci in Inſulã, eò pergere iuſſit cum
ditibus quadringentis. Ipſe Meſſanę Toletanũ
ijt, ſuaq́ue illi mandata expoſuit, hortans ad fe-
ndum ſuppetias obſeſſis. Id temporis Toletanus
ſſem habebat necdùm ſatìs inſtructam. Intereà
elitenſes dum ſuſtinent Toletani aduentum, ſeſe
egiè aduersùs importuniſſimum hoſtem tuen-
: Valettanus inprimìs ſeduló ſuum facit officiũ,
labores impiger, ad pericula imperterritus. Illæ
tem duæ ſupradictæ triremes non eum tenuêre
rſum quem erant edoctę: itaque res ea admodùm
commodè cecidit Melitenſibus, quorum arx in
gno diſcrimine verſabatur.

Ddd 4 Dum

Pius pontifex mittit ſubſidia Melitenſib⁹.

Dum his rerum difficultatibus laborat Melita, Pius 4. Romanus Pontifex, omni qua potuit ratiõe illi mox opem tulit, conſcripto milite & certa pecunia conſtituta in illud bellum, adiuncta etiàm pulueris tormẽtarij magna vi. Et ipſa ſanè periculi magnitudo poterat meritò permouere omẽs, vtì Melitenſibus nè deeſſent: quos ſi Turcicus tyrannus ſibi ſubiugâſſet, dubiũ non erat, quin de tota Italia immò vniuerſa Rep. Chriſtiana idem ille fuerit cogitaturus. Miſſi ſunt igitur cum Pompeio Columna ſexcenti pedites Neapolim, ſimulque plerique viri illuſtres ſua ſponte eò ſecuti ſunt, prçclaram ſuo ſumptu Reip. Chriſtianæ in tanta neceſſitate operam nauaturi. Erant tum aliquammultæ triremes Neapoli, quæ cum his cohortibus profectæ ſunt Meſſanam, vbì claſſis Philippi regis Hiſpaniarum inſtruebatur. Nec latebat Turcas augeſcere vires & claſſem Chriſtianorum: itaque ſibi maturandum rati, ſtatuunt totis viribus & continenti labore oppugnare arcem, donèc ea potiantur. ea enim occupata, videbant facilem ſibi aditum fore ad reliqua Inſulę præſidia occupanda. quod ſi æſtate non ſuccederet, tamen in ea arce & portu Marſamuſetto decreuerant eſſe in hybernis. Sũma igitur animì & corporũ contentione oppugnationem adoriuntur, & perpetuo triduo aſſiduis propè pilarũ verberationibus moenia deijciunt. Quarto die cùm nonnihil remiſiſſent ea horrenda tormentorum tonitrua, cõmiſſum eſt leue certamẽ, Turcasq; eos prçſertim qui cum Draguto recèns venerant, inſolentiùs ſeſe ingerentes fortiſſimè noſtri repreſſerũt, ſeq;, multis occidione deletis, in fugam conijcere compulerũnt, ſeptẽ aut ad ſummum octo duntaxàt cæſis è noſtris. At vero Turcæ magìs etiàm iritati, proxima nocte totis viribus rurſùs arcem inuadunt, noſtris interìm ad arma conclamantibus, Initum eſt vtrinquè trium fe

Oppugnatur arx S. Elmi.

horaru

arum certamen acerrimũ, cuius tandèm hic fuit
ntus, vt Turcæ omni ſua ſpe fruſtrati, plurimis
)què è ſuis amiſſis, per ruinas præcipites detruſi
Indè verò ad quatiendos muros redeunt, & cũ
dieb⁹ cõtinuis propè aſſiduè eo in opere verſa-
ſent, cũ toto exercitu arcem inuadũt, certã ſibi
oriam pollicẽtes, quòd ad tredecim globorum
eorũ millia in eam cõtorſiſſent. Irruunt in no-
sférociter, & erat ſanè aliquãdiù anceps victo-
tanta multitudine barbarorũ paucos circunſi-
te. Erat tum inter Melitẽſes equites Baraganus
dã vir ſtrenuus. Eius eximia virtute primũ nõ-
il repreſſi hoſtes ſimul & exterriti, multis dein-
noſtris ad illum cõfluentibus, non pauci occiſi
:. At Turcis recẽtiora ſemper auxilia capientib⁹,
ettanus ſuis trecẽtos ſubſidio miſit, qui Turca-
pontè ex triremiũ antennis fabrefactũ inflam-
unt, quo collabẽte, plures 800. Turcis extincti
, & ſexcenti vulnerati. In hac pugna è præſtan-
ibus Turcis ad duo millia cæſi ſunt: alij volunt, *Turcarum*
uatuor millia cecidiſſe: è noſtris centum cæſi, *pertinacia.*
demq; vulnerati. Verùm Turcæ nihil hac ſuo-
amiſſione retardati, nouis tormentorũ ictibus
concutiunt, atq; muris diſiectis tãta vi noſtros
riuntur, vt propè re deſperata in fugã verſi ſint.
amẽ cùm antè decreuiſſent fortiter pro religio-
ccũbere, hoſtibus ſe opponũt: pugnatur horis
q; atrociter, è noſtris cadunt ducẽti, ex hoſtiũ
ero permulti. Dragutus in eo prælio ict⁹ in ca- *Dragutus*
, biduo pòſt moritur. Nocte ſequenti perpetuò *perit.*
hoſtib⁹ dimicatũ eſt, muros ſcandere molien-
s, ſed ſemper fortiſſimè repulſis. Hanc tam cre-
n ſuorũ cladem indignè ferebant Baſſæ. Itaque
e tota ad arcẽ adducta, vires oẽs periclitari ſta-
it, & vel abire victores, vel victi ſuccumbere.
antè quàm iſthuc attentarent, pontes & ſcalas

cæteraque opportuna & neceſſaria præparaban
Valettan⁹ his animaduerſis,metuens ſuis qui erar
in arce,ſuorum priùs habito conſilio,mittit ad ol
ſeſſos tres inſignes viros è ſuo ordine,qui arce
inſpiciant, & de relinquenda ea hoſtibus, quipp
cuius iam muri deiecti eſſent, quæque ab hoſtib
defendi ampliùs non poſſet,cum illis agant. Iba
illi tres non abſque præſentiſſimo vitæ pericul
multis in eos diſploſis ſclopettis: cumque arce
contemplati eſſent, ac ſummæ conſtantiæ & pr
claræ ſpei reſponſa à præſidiarijs militibus accep
ſent, ad Valettanum redeunt, & duo quidem ex
confirmabant ppſſe arcem defendi,ſed tertius p
negabat, maximè cùm propugnacula omnia pro
sùs ſubruta cernerentur.

Obtinuit autem eorum ſententia,qui locum
nimè deſerendum cenſebant, in eamque à cæte
itum eſt: ſed ea infauſtum habuit euentum. Tur
enim omnes rebus neceſſarijs celeriter compara
arcem terra marique inuadunt, duobus & trigi
Canonibus terribiliter quatiunt. Certatum e
noctis medio in horam vſque diei tertiam, nec
men noſtri tam pauci vlla re illa ingenti homin
multitudine viſi ſunt inferiores,multosque for
ſimè arcem propugnando Turcas cecíderunt,p
ti pro Chriſtiana religione ſe totos præpotēti D
ſacrificare. Verùm nimia erat tormentorum
gentium vis, quibus mœnia ad ſolum vſque ra
bantur,cecideruntq; ex illis egregijs viris quad
genti. At nec ſic reliquis quicquam de animi
gnitudine deceſſit, ſed incredibili virtute de
iam hoſtium ſigna lacerârunt, centuriones,ſign
ros & multos cohortium præfectos trucidâru
Porrò tandèm non mediocriter ſole incaleſce
Melitenſes perpetuo labore nimiùm fatigati, (ſemper em
in arce S. ſis Turcis recentes ſubmittebantur,quę res noſ

n vires exhauſit) cæduntur à barbaris hoſtibus *Elmi cadũ-*
ites Chriſtiani ad vnum omnes, ſed non inulti, *tur.*
ppe qui ferè toti Turcico erant adſperſi ſangui-
In ea pugna è noſtris deſiderati ſunt 1300. in
bus equites erant 130. Nemo Chriſtianus am-
it, tam conſtanter & fortiter pro religione &
pub. Chriſtianę defenſione oppetitam mortem,
nortali memoria ſummisque præconijs eſſe di-
ſſimam. Turcæ occupata arce, ſingulari quo-
n immaniſſimæ crudelitatis genere ſæuiêrunt in
ites triginta, etiamnùm ſemiuiuos repertos. Pri-
m ſingulis pectus ferro ſcindunt, cor vi extra-
nt, deindè caput amputant. Corpora poſtremò
fœdè trũcata, vbì à noſtris ſpectari poſſent, ex-
iunt. Nec his cõtentus Muſtapha, ea veſtibꝰ cru-
andida ſignatis induta iubet in mare iactari, vt
litẽſibus inſultaret. Eius rei indignitate permo-
Valettanus, Turcas captiuos oẽs iubet perimi,
vllos deincèps captiuos fieri, ſed captos mox iu
ari. Cæſorũ capita versùs hoſtium caſtra iactata
t. Miſit deindè Muſtapha ad Valettanum qui
eo percontarentur, num quam accepturus eſſet
litionis conditionem.
llos verò Valettanus magna ira permotus, è ſuo
ſpéctu quamprimùm iuſſit abſcedere. Id tulit
gniſſimè Baſſa, multaque diriſſima Chriſtianis
itatus eſt. Erat in Turcicis equitibus Philippus *Laſcaris*
caris, è nobili inprimìs Græcorum familia, pro- *transfugit*
ſo in CHRISTIANOS animo. Is vbì *ad Meliten-*
enſit Baſſæ commotum animum in Melitenſes, *ſes.*
Valettanum transfugit, eiq; hoſtium conſilia ex-
auit, neq; ſegnem poſteà in Turcis propulſandis
ram nauauit. Eum, cùm Romam poſt Turcarum
eſſum veniſſet, Ro. Pontifex liberaliter pro ea in
iſtianos fide & bñuolẽtia muneratus eſt. Porrò
ò dũ in his anguſtijs res eſsẽt Melitẽſiũ, cõmodũ
illis

illis è Sicilia ſuperuenêre, licèt tardiuſculè ob ma
ris tempeſtatem, octoginta equites Melitenſis ord
nis & ſexcenti pedites. Horum aduentus mirific
eorum recreauit animos, qui etiàm à Valettano cō
tenderunt, ipſis vt permitteret defendēdum S. M
chaëlis oppidum, cui iam Turcæ primas eran: ad
moturi manus: tanta erat horum militum alacrita
Permiſit id Valettanus, ſed nullo tamen è priorib
eius loci defenſoribus indè reuocato. Ab his nou
militibus paulò pòſt è Turcis cæſi ſunt 160. & n
pauci vulnerati. Hoc tempore caſtra Turcarum l
borare cœperunt dyſenteria, Deo contra illos p
Chriſtianis pugnante. At illi de ſuo conatu nihil
mittebant, ſed ſeptuaginta canonibus, in quib⁹ e
tres maximi baſiliſci, permultis locis ſimul oppi
S. Michaëlis & Burgum verberabant ac perfring
bant, atq; in eum vſum aliquot ſibi aggeres extr
xêre, putà nouem, quibus ſingulis ſena impoſ
erant tormenta, quæ nullo neq; noctis, neque d
tempore ab oppidi & Burgi quaſſatione ceſſaba
Iam verò è Sicilia ſexcenti Hiſpani, & equites M
tenſis ordinis atq; à Pōtifice Max. miſſi milites t
centi, duce Pompeio Columna, Melitam ſe cōfe
bant: ſed ijs ex Melita ſignum diſcedendi datum
cùm adhuc procùl abeſſent, quòd Valettanus n
magnoperè fortaſsìs tum illis haberet opùs, neq
eos vellet in pręſens periculū venire, Turcis om
inſulæ aditus accuratè obſeruantibus.

Algerij rex iungitur Turcis.

Tertio Idus Iulij regulus Algerij cum 27. trire
bus & bìs mille ducentis peditibus ad Turcicā c
ſem acceſſit. Is inſigne aliquod facinus deſigna
rus, petit à Baſſa copiam oppidi à mari oppugnā
eamq; facilè impetrat, additis illi duobus milli
recentium Turcarum. Intereà Valettanus caten
quandam opportuniſſimè pertendit eo in loco,
erant Turcæ oppidum inuaſuri, quę illis non pa

xponendum militem fuit impedimento. At ni-
minùs Idibus Iulij terra mariq; oppidum infe-
t,ſed tormentorum ictibus,quę in vrbe diſplo-
ātur,12.depreſſa ſunt nauigia,& ad duo Turca-
nillia ſubmerſa. Qui verò à terra oppidũ oppu-
bant,cùm ad quinq; horas cum noſtris cõflixiſ-
, multis è ſuis interfectis,è noſtris ducentos oc-
runt. Erant ſanè Melitenſes ob perpetuam cum
tibus tam atrocibus tamq; multis conflictatio-
in magno periculo, coëgitq; ea res Valettanũ
ùs ſcribere Toletano Siciliæ proregi de mittē-
auxilijs. Et is tum quidem miſit nonnihil ſubſi-
plus miſſurus, niſi res ſummi fuiſſet periculi p-
Turcas itinera om̃ia obſidentes, qui etiàm in-
eperunt celocē vnam, miſſam à Toletano, qua
ta pharmaca ægrotantibus aduehebantur. Fit
ò rurſùs ab hoſtibus noua oppidi diuerberatio,
tam perpes & vehemens,vt ægrè noſtri potue-
diſſipata mœnia vtcunquè communire. Simul
m pons ab illis conſtruitur,quem cùm è noſtris
dam immiſſo igni inflammare inſtituerent,infe-
negocio,pleriq; omnes ceciderunt,& in ijs Ni-
ius Pariſottus, Valettani nepos. Indè cùm diù
mœnia verberâſſent, ter repetito inſultu, per- *Turcæ irrũ-*
ciſſimè in oppidum Turcæ multis in locis con- *pere nitun-*
lunt,& iam vrbe potituri videbantur,ſed mul- *tur in vrbē.*
uorum amiſſis, noſtriſq; fortiſſimè & conſtan-
mè reſiſtētibus,coacti ſunt redire in caſtra. Poſt
l acre certamen vires hoſtium noſtri cõtemne-
æperũt. Et illi quidem tum ad ducendos cuni-
s ſeſe conuertunt, ſed noſtrorum prudentia is
què labor nullos habuit ſucceſſus. Calēdis Au-
i cõcrematus eſt à noſtris hoſtium pons, quem
œnium foſſa fecerant. Paucis pòſt diebus rur-
barbari in oppidum irruũt, ſed fruſtrà, ſuorum
ētis deſideratis, Arctiſſimè tum temporis obſi-
deba-

debatur oppidũ à Turcis, ità vt noſtri vix vnquà
tutò vel reſpicere extra muros poſſent, nedùm p
dem extra oppidum efferre. Habent enim Tur
magnam diſplodendorum ſclopettorum peritiar
Immanis Turcarum impetus. quibus noſtros cõtinenter impetebant. Per id te
pus cùm adeò & oppidi & Burgi tormentorum
lis eſſent muri proſtrati, vt vel plauſtris peruiu
eſſet iter, vtrunque locum ſumma vi Turcæ inu
dunt, tantusq; erat ab vtraq; parte tormentoru
ſclopettorum, armorum, clamorum ſonitus, vt i
ſula omnis corruere videretur. Eo tumultu exci
tis oppidanis, equites omnes ex vrbe egreſſi, in
gam compulerunt hoſtes qui aquam ſeruabãt, q
bus vt euxiliarenĩ, reliqui ab oppido inuadendo
reuocant, properantq; ad ſuos, ſed vtrobiquè ſu
cumbunt. In eo prælio è noſtris centum cecider
& totidèm vulnerati ſunt: Turcæ ampliùs mille
quingenti interfecti ſunt. Ea oppugnatio dura
horis quinque, & quia non ſinè magno DEI be
ficio ea erat parta ex hoſtibus victoria, Valettar
cum omni populo ſolenniter templum adijt, D
laudes gratesque acturus. Eodem autem die, vt
ſtri laſſitudine frangerentur, rursùs Baſſa ſuos
bet in oppidum facere impetum, ſed repulſus
æquè vt antè, magna ſuorum ſtrage edita. Et qu
uis victoriam iam deſperaret, tamen nè apud
limannum ſæuiſſimum tyrannum ignauiæ vel
gligentiæ accerſeretur, crebras in oppidum ir
ptiones caſſo labore faciebat. Erant iam adn
dùm acciſæ Turcarum vires & copię, permultis
cidione deletis, plurimis vulneratis: quibus de
bus per quędam è Melita profectum certior fa
Toletanus, decreuit cum ſeptuaginta triremi
adire Syracuſas, & decem millia peditum Meli
adducere. Dũ hęc fiũt, ex oppido S. Michaëlis
dam ad Baſſam Turcicum transfugit, oſtendit n
in

rpoſita mora oppidum inuadi oportere, ſolos
dringentos ſupereſſe oppidi propugnatores.
fuga noſtros incitauit ad muniendũ oppidum
quàm diligenter, licèt ingens eſſe murorũ in-
iptio. Hoſtes occultiſſimè rursùs cuniculum
, in eoq; ſpes omnis muri ſubruendi collocata
ſed is quoquè cuniculus à noſtris & depræhẽ-
& fruſtratus eſt. Itum porrò in concilium eſt à
cis, hærendúmne ſit diutiùs in inſula, an indè
dendum. Maior pars cenſuit, relicta Melita,
um abeundum. At ſummus dux maluit expe-
dum Solimanni reſponſum. Dum igitnr ma-
in inſula, nihil relinquunt intentatum: ſemper
id militaris exercent operæ, ſuntque ſeduli in *Turcarum*
uendis pontibus, agendis cuuiculis, foſſisque *ſedulitas.*
endis. Iam penè conſumptus erat puluis tor-
arius, & tamen rursùs & oppidum & Burgum
ri quàm antè contentione pilarum ictibꝰ ver
it, murosq; ſolo æquant. Habebant prdter alia
enta tres baſiliſcos, quorũ pilę ad ducenta põ-
cederent. Ijs mirabiliter mœnia perfregerũt.
dè ter repetito conatu horrẽdum in modũ in
n impreſſionem faciunt, ſed egregiè cõtuſi &
ciſſi, noſtrorũ inuicto robore repulſi tandèm
cedere coguntur. Eo in certamine oppidani *Ciuium Me-*
ortiſſimã propugnandæ vrbi operã nauârunt, *litenſiũ ma-*
vt etiàm adoleſcẽtuli arma in hoſtes inferre, *gnanimitas*
ili cõſtantia fœminę armatę, ad arcẽdos à mœ
hoſtes accedere non dubitârint. Igitur pluri-
è ſuis Turcę perdiderũt, è noſtris 60. deſidera-
t. Erãt tum, qui rebus ſuis metuẽtes hortarẽ-
alettanum, vt lautiorẽ maiorisq; precij ſupel-
ẽ in S. Angeli caſtellum transferri iuberet, vbì
ſtibus tutior foret. Tulit id indignè Valetta-
anquàm pluris facienda eſſet ſubſtentia, q̃ ipſa
rum vita & ciuium ſalus. Itaque nè plùs illi

caſtello,

caſtello, quàm pugnantium virtuti & fortitud
tribuere viderétur, voluit vt demptis tormento
miniſtris, præſidiarij omnes ex illo caſtello in B
gum dimicaturi accederent. Nec diù pòſt iter
magnis viribus Turcæ oppidũ adoriuntur, ſed
ſtrà, non paucis ſuorum trucidatis. Redeunt igi
ad caſtra, moxq; incredibili furore mœnia con
tiunt, accurritq; ad Valettanum quidam clama
Omnes periuimus. Iam enim tria ſigna in vrb
Turcæ intulerant. Tùm verò Valettanus repe
ſumpta galea & haſta, ſuos hortatus vt imbe
Periculum Melitenſiũ. Turcas fortiter cæderent, diuina freti benignit
quæ ipſis hactenùs ſemper adfuiſſet, in hoſtes f
impetum. Eum verò mox ſecuti equites Melitẽ
tum etiàm adoleſcentes & fœminæ, Turcas om
intra mœnia ingreſſos cõficiunt, ingredi cona
vi repellunt. Ea pugna ad occidentem vſque ſo
perducta, etſi hoſtibus maximè calamitoſa fuit
men etiàm è noſtris ampliùs ducẽtos abſtulit. T
cæ tandèm cum ignominia ad ſua caſtra reced
Iam Toletanus inſtructam habebat claſſem, cu
lectiſſimis triremibus ſeptuagintaduabus, qu
decem millia peditum, & ducenti equites Meli
ſes, & quadraginta equites S. Stephani vehebar
Syracuſas versùs iter intendit, miſſa interìm t
mi & naue ſpeculatoria, quę apud Melitam res
carum exploraret. Noſtri autem in Inſula l
Turcis deiecta gnauiter inſtaurãt, vt redituro
ſtes fortiùs ſuſtinere, & acriùs reprimere po
Turcæ eo die ſupremam collocaturi operã op
& Burgo expugnandis, egregiè ſe cõmuniunt
bus quibuſdam confectis ad tabulati formã o
mentis, quæ à noſtris igni miſſili concremata
hoſteſq; & ab oppido & à Burgo repelluntur
cte ſequenti Turcæ octoginta cædũtur. Porro
letanus iam Melitã aditurus, obuiam habuit n

O

erariam è Syria ad Turcas miſſam cũ magna pa- nautici copia, ſex millibus cadorũ pulueris tor- ntarij, multiſque globis ferreis. Eam exemptis ùs ſexaginta Turcis, Syracuſas miſit. Erãt inter- Melitenſes perpetuò in opere, nullam obtinẽdi ɔidi rationem & conatum Turcis prætermitten- ıs: qui etiàm paulò pòſt cum toto exercitu op- um inuadunt tanta vi, vt planè victores abituri erentur. At hîc quoquè bìs inſultantes, bìs æquè ɔſtris reijciuntur. Die ſequenti magnis propo- præmijs & opum & honorum, in diem tertium et eos Muſtapha paratos eſſe ad inuadẽdum op- ım. Deindè ſeptimo Calend. Septembris ter- lis redintegrata eſt pugna, per murorum ruinas ma vi intrò contendentibus Turcis, periculaq; ia fortiter contemnentibus. Tum quidem diù piti belli euentu vtrinquè atrociter pugna- eſt: ſed ad extremum cùm è noſtris CXIII, è cis ampliùs mille ducenti cecidiſſent, hoſtes re ẽta abſcedere coguntur. Erat ſanè in noſtris a animi magnitudo, eaque virium ſtrenuitas, vt ɔè incredibilis videatur. Calendis Septembris æ veniunt à Toletano, quibus ſignificabatur ì adfuturam claſſem Chriſtianorum. Nec deſi- nt Turcæ noſtris faceſſere negocium, nec no- ut illis parcere, aut ſibi deeſſe viſi ſunt. Quo- die è noſtris vigintiquinque, Turcas trecentos ſère, & in fugam verterunt. Nonis Septem- Chriſtianorum claſſis ad Sacrum Iunonis, quæ ſula perexigua non longè à Melita, applicuit. nsfugis quidam per id temp9 indicauit Valet- , Turcas ſequenti die decreuiſſe omnibus co- ɔppugnare oppidum, & niſì eo potiantur, ab a recedere: multa etiàm ampliſſima eſſe pro- a præmia egregiam operam nauaturis in ex- ıanda vrbe. Et certè non erat ille ſupremus

Nauis oneraria capitur à Toletano.

Terribilis Turcarum irruptio.

barbarorũ conatus abſq; ingenti noſtrorum peri-
culo futurus. Verùm præpotens DEVS non paſ-
ſus eſt viros fortiſſimos & de Repub. Chriſtian
præclarè meritos, illis ſæuiſſimis & immaniſſimi
belluis obijci trucidandos. Itaque illo benè iu-
uante, è claſſe Toletani principis expoſiti ſunt i
Exponũtur 8000. militũ Chriſtianorum. inſulam Melitam ad octo millia & trecenti milite
Porrò Toletanus dum iſti ad Valettanum ſe conf
runt, triremem ingreſſus, Orientem versùs nauig
cum vniuerſa claſſe. Quæ vbì à Melitenſibus ciu
bus conſpecta eſt, tormenta & ſclopettos omn
gratulationis ergô diſplodunt: itemque Tolet
nus ſuarum triremium tormenta omnia ſemèl at
iterùm exonerari iubet. Mox redit in Siciliai
reliquas copias adducturus, vt maturè Turci
præda potiretur. Iam hoſtes quatriduò ſuas
in naues inferre cœperant: cumque iam extrem
oppidi oppugnationem inſtituerent, Turca q
dam citato equo aduolat, refert magna Chriſt
nis veniſſe auxilia. Mox à Turcis claſſicum ca
tur, impedimenta reliqua colliguntur, tormen
in naues inuehuntur, aggeres inflammantur.
ōmibus tormentis vnus ſolus regius Canon in
ſula relictus eſt, qui pilam vomeret pondo cent
viginti.

Sunt qui putent magnam tormentorum part
Turcis eripi illo die potuiſſe, ſi noſtri in illos im
tum facere voluiſſent. Ad extremum cùm Tu
cum recentibus Chriſtianis pugnam conſerere
ſtituerent, ſupra mille quingenti, & eo amplit
noſtris cæſi ſunt. Deniquè à Melita immanes
Turcæ Melitam relinquunt. barbari receſſerunt, relictis illic ſuorum cadau
bus ad vigintitria millia: & prçterquàm quòd il
inſulam horrendum in modum ferro & igni va
tam, domos quaſſatas, vrbium mœnia diſiecta r
querunt, etiàm hominum nõ paruam edidêre ſ

g

n, ità vt ad quinque millia è noſtris deſiderati
antur, & in ijs equites Rhodienſes vel Meliten-
CCXL. Habebunt illi inſignes viri ſempiter-
n apud omnem poſteritatem eximiæ virtutis ſuę
dem, quòd pro DEO, pro religione, pro Rep.
riſtiana tam fortiter & conſtanter ſeipſos totiès
præſentiſſima mortis diſcrimina offerre non du-
ârunt. Annotârunt quidam, à barbaro hoſte 7800. *pilarum.*
ſeptuagintaocto millia pilarum in inſulam con-
ta. Fatentur autem etiàm ipſi equites Melitēſes,
n tam humanis viribus, quàm Dei virtute ſe eſſe
uatos. Et eſt ſanè etiàm plurimùm laudanda Pij
I. Pontificis Maximi erga Rempub. Chriſtianam
erna ſolicitudo, qui ampliſſimas toto orbe di-
gauit condonationes, quas Indulgentias voca-
s, vt ijs inuitaret Chriſtianos omnes ad precan-
n DEVM pro ſalute Melitenſium & totius Ec-
ſiæ. Nec dubitandum eſt, eas Chriſtianorum pre-
ferociſſimi hoſtis truculentos conatus vel ma-
iè eneruâſſe. Poſtremò etiàm Catholico & inui-
ſimo Hiſpaniarũ regi Philippo maximę ab õmi-
: habendę ſunt gratię, quòd Melitēſibus in tan-
erum difficultate non ſinè magnis impendijs
em tulit. Hæc fuſiùs multò quàm anteà ſcripſi,
teaquàm prolixior ad me totius belli narratio
uenit.

Eodem anno etiàm feliciter in Hũgaria res geſ- *Maximilianus Cæſar contra Turcas.*
Maximilianus Cæſar cõtra Turcas & alios quoſ-
n, duce fortiſſimo & clariſſimo Lazaro Schuen-
, viro rei militaris peritiſſimo, necminùs opti-
literis inſtructo, atque inſupèr CATHOLI-
AE religioni addictiſſimo. Multa illius egregia
nora referũtur, & erũt hauddubiò, qui ea literis
nmendent: mihi necdùm õmia ſatìs aſſecuto, nè
ùm certa pro certis commemorem, aut multa

etiàm præclarè geſta ob eorum ignorationem præ-
termittam, id inpræſentiarùm præſtare non licet
- Hoc anno prodijt Vuirtembergæ liber 5. Chro-
nici Carionis, expoſitus & auctus à Caſparo Peu-
cero. Is Peucerus gener eſt Philippi Melanchtho-
nis. Is bonus & Lutericè euangelicus vir,pro mo-
deſtia quinti huius Euangelij, incredibili furor
exagitat in hoc Chronico ſummos Pōtifices,quo
cupit Imperatoribus, regibus & principibus Chri-
ſtianis reddere vel maximè inuiſos. Ego pauc
huius Chronici legi: (quid em̄ attinet, talium ho-
minum furioſa & maledica ſcripta legendo, bon
horas malè perdere?)ſed in ijs paucis tam multa in
uéni, quæ hominis in Pontifices & Catholica
Eccleſiam pluſquàm Vatinianum odium ità perſp
cuè declarent,vt vel ex ijs ſolis de tota eius hiſtor
ſatìs ſuperq́ue poſſit ſtatui & pronunciari. Qu
verò illum hominem in narrandis rebus putet
fidi hiſtorici officio permanere, qui ad eaſipſas an
mum adfert odio & liuore cæcatum,& prauis de r
ligione opinionibus deprauatum? Ait hic noſt
quodam loco: Vt præcedens, ità tota ſequens h
Fol. 41 ſtoria euidenter teſtatur, verè fuiſſe Pōtifices ἀλ
στοραστ Eccleſiæ & Imperij,& flagellum Dei, vt
Peucerus ardet odio Pōtificum. Attila vetuſtas prodidit. Quid, obſecro, his d
poſſit atrociùs,cùm tamē certò conſtet, permult
ex Pontificibus fuiſſe viros ſanctiſſimos, quib
etiàm maximi & potentiſſimi Imperatores,reges
principes tantum detulerint, quantum nunqu
detrahere poterit iſta progenies viperatum? S
ad tempus habent iſti,permittente D E O, facul
tem quandam illos Eccleſiæ paſtores, non ab h
mine, ſed ab ipſo C H R I S T O, velint nolint h
retici,inſtitutos,ipſamq́ue Catholicam Chriſti E
cleſiam infeſtandi & proſcindendi: paulò pōſt o
ſtruct

etur os loquentium iniqua, & ſempiternis in-
inguibilis gehennæ flammis exurentur viri de-
ores, qui cùm deberent in cinere & cilicio pœ-
entiam agere tam immanium blaſphemiarum,
orum, contumeliarum, mendaciorum, quibus
iè cooperti ſunt, tamen non ſolùm hoc non fa-
it, ſed etiàm gloriantur in ſuis maleficijs, & in
quàm Cimmerijs tenebris haud aliter atquè
ſa meridiana lúce, ſeſe impotẽter & impuden-
fferunt.

libì quoquè habet hic noſter, nè ſolos Roma- *Fol. 56.*
Pontifices oppugnâſſe videatur: Vetera Burg-
iorum iura multis in locis paulatìm fregerunt
ſcopi, cùm impatientia alterius imperij poteſta- *Nota Peuce-*
politicæ gubernationis rapuerunt, vſi occaſio- *ri calumniã*
is ſuperſtitionis, qua faſcinatæ tenebantur mẽ- *inſignem.*
omnium ordinum. O os impurum. Itáne ſu-
titioſi fuerunt hactenùs omnes ordines Impe-
& Luterus demùm cum Peucero cæteriſque id
us præclaris ſcilicèt viris, veram nobis religio-
attulit? An non hoc eſt intolerabili iniuria &
tumelia afficere Imperatores, Reges, Principes
ot ſanctiſſimos atque religioſiſſimos Maiores
ros? Si ego aut Catholicus aliquis ſic ſcribe-
quàm atrociter in nos debaccharetur Peuceri
is? Non hîc iam perſequar, qua modeſtia quáve
ſcribat, Epiſcopos poteſtatem politicæ guber-
onis rapuiſſe, vſos occaſionibus ſuperſtitionis.
inet hic Peuceri morſus ad tam multos poten-
mos Epiſcopos, & Imperij principes, qui facilè
Peuceri à ſe calumniam depellent. Quòd ſi
aut tempus, aut huius ſcripti ratio pateretur,
m multa id genus ego poſſem ex hoc præclaro
onico excerpere? Sed nolim ego tempus tam
è collocare.

Quàm autem ridiculum eſt, nè quid grauius di-

cam, quòd idem noſter Peucerus ſocerum ſuur
Philippum Melanchthoñē, quem omnes boni ex
crantur, quiq́ue à Lutero ad Zuinglij vel Calui
caſtra defeciſſe, à Caluinianis palàm aſſeritur, aud
appellare hominem ſanctiſſimæ memoriæ? Lon
Fol. 24. aliter de illa atra tellure ſcribit Illyricus eius diſc
pulus cum ſocijs ſuis, diſertis verbis illum affirm
& Cõfeſſionem Auguſtanam, & libros Luteri pl
Melanchthõ falſarius. rimis in locis adulteràſſe. Quod crimen falſi n
cadit in hominẽ ſanctiſſimę memorię, maximè cù
Luterani tam pertinaciter iactitent, Confeſſione
Auguſtanam & Luteri ſcripta puram putam hab
re Euangelij doctrinam. Quid verò poſſit e
ſceleratius, quàm Euangelium adulterare? Verù
hoc non Melanchthon modò, ſed & Luterus & t
tus nouorum dogmatiſtarum grex & fecit ſemp
hactenùs, & adhuc facere pergit. Obitèr hæc ta
tùm attingo. nam accuratiùs ea excutere iam n
libet. Hoc quidem in Peucero notatu dignum e
Peuceri calumnia in Gregoriũ I. quòd Gregorium Magnum Romanum Pontific
eius nominis primum, virum ſumma doctrina
incomparabili vitę ſanctimonia, totoque orbe lo
gè celeberrimum, audet appellare ſuperſtition
architectum. Niſi planè fallor, poteſt hæc vna ta
Fol. 17. atrox & impia in tantum Pontificem contumel
totum Peuceri pectus nobis penitùs inſpiciend
exhibere. Ego certè non video, quid de eiuſm
di hominibus aliter ſentiendum ſit, niſi planè
niſſe eos in profundum malorum, totoſque da
in reprobum ſenſum. Atque vtinàm ſoli pe
rent, & non tam multos ſecum in gehennam p
traherent. Sed certè ſtabunt quandoque illi b
tiſſimi Pontifices contra iſtos miſeros & deplo
tos homunciones, & ſuas de illis iniurias egre
vlciſcentur.

I

Iam verò etiàm ſcholaſticos Theologos noſter
ucerus prorsùs Euangelicè ſcilicèt exagitat, Ait *Fol. 16.*
im:Sunt in manibus ſcripta Scholaſticorum,qui *Peucerus*
vno Magiſtro Sentētiarum,velut canone & nor- *ſcholaſticos*
fidei explicando occupati, nè terram amittant, *exagitat.*
lo bellum inferunt, præferentes ſententijs diui-
s Romana decreta,& teſtimonia ſacra,ſicubì poſ-
nt, ad decreta Pontificum, non è diuerſo hæc ad
,inflectentes &c. Quàm multa in his pauciſſi-
s verbis inſunt, quæ hominis impotentem ob-
ctandi, criminandi, mentiendi libidinem pro-
nt euidentiſſimè? Nec opùs his reſpondere,
m ipſa ſe deſtruant tam impudēti vanitate,& cæ-
impudentia. Et fortaſsìs Peucerus noſter nun-
àm vel à limine ſalutauit ſcholaſticos theolo-
s,ſed à ſuo illo ſanctiſſimę memorię ſocero Me-
chthone hanc præclaram hauſit doctrinam, vt
n luculēter calumnietur theologos ſcholaſticos.
Sed quid Melanchthon parceret ſcholaſticis,qui *Melanchthō*
c veteribus illis ſanctiſſimis patrib⁹ parcit in ſuo *flagellat*
o libello de Eccleſia, in quo homo arrogantia *Patres.*
rius, velut è ſublimi loco pronunciat de illis Ec-
ſiæ luminibus,cogitque tot patres ferre hæreti-
cenſuram? Eat igitur Peucerus cum illa atra tel-
re,quò dignus eſt. Sed quid me neceſsè eſt per-
qui omnes Peuceri in tam exiguo opere calu-
nias & blaſphemias? In præfatione ſanè vel epi-
la liminari eius ſcripti,quędam inſupèr habet nō
orsùs negligenda:ea vbì paucis excuſſero,homi-
m iubebo ire, ſi volet,ad ſolas terras, nihil cum
penitùs commercij habiturus vnquàm.Sed hæc
terìm Lector ſciat eo animo hìc mihi commemo-
ri, vt nôrint omnes, etiàm qui poſt nos futuri
nt,quales viri illi fuerint,qui noſtra ętate bellum
luersùs ECCLESIAM DEI ſuſceperunt.

Nec dubito, quin poſteritas omnis non alio ec
loco habitura ſit, quàm quo nos hodiè habem
Simones Magos, Marciones, Cerdones, Valētino
Manichæos, Arrios, Neſtorios, Vigilantios, &
genus diras peſtes orbis terrarum. In præfatio
igitur ſua Peucerus, vt è pluribus pauca tantùm a
notem, ait extare ſapientum querelas & common
factiones, quibus præcipitur, nè qui ſapientiæ la
dem quærunt, ſtrepitu applauſuque vulgi capi
ſinant. Hoc quidem ſi cauiſſet Luterus, non e
hodiè turbas in Eccleſia videremus: immò verò n
Luterus totus eò incubuiſſet, populo vt placere
quas feciſſet fabulas, nunquàm eius iam olìm d
mnata paradoxa tantos progreſſus habuiſſent
Tum verò etiàm in ſcribendis hiſtorijs plurimù
tribuit Peucerus iudicio ſcriptoris, cùm ab hiſto
co id potiſſimùm exigatur, vt rem geſtam non p
ſuo vel affectu vel iudicio, ſed quemadmodùm h
bet veritas, ſimpliciter exponat. Quòd ſi varia
de vna re ſcriptores ſuperiorum temporum, nó d
bium quin eorum præferenda ſit ſententia, quo
probatior eſt fides & authoritas. Sed hæc ideò c
cuntur Peucero, vt liceat ei liberè debacchari
Pontifices, de quibus ipſe nihil poteſt pro ſuo i
dicio ſtatuere aliud, quàm fuiſſe & eſſe Antichr
ſtos, vt eos vocat ſuus Luterus. Atque ſi quid
Pontificibus ſcribendum ſit, eos potiùs ſequend
ſibi ſtatuit, qui eos acerbiſſimè exagitent, vt fe
noſtra ætate Sebaſtianus Francus, & partìm etià
Sleidanus, quàm qui eos commendent. Hinc i
huius generis hiſtoricorũ temulenta rabies in Gr
gorium VII, (vt alios pontifices omittam) que
tamen grauiſſimi authores teſtantur virum inc
patum, immò ſanctiſſimum fuiſſe, eumque n
immeritò laudibus efferunt. Addit poſteà Peuc
rus, Henricum IIII, Fredericum II, & Ludouicu
Bau

ıarum rabiosè exagitare ſcriptores Pontificios,
ras cauſas & ſceleratas molitiones pontificum
orsùs diſſimulâſſe. Hoc ſic viſum eſt ſcribere
ıcero, nullo allato ſuæ affirmatiõis teſtimonio,
quàm nobis ſufficere debeat, αὐτὸς ἔφα Hoc ia-
fundamento, pergit Peucerus, & quidẽ rabiosè:
vna falſa hypotheſi detexi Pontificia om̃ia, ſci-
et põtificem iure diuino armatũ eſſe vtroq; gla-
, & caput eſſe ac dominum Eccleſiæ & regnorũ
ndi. Puto ſanè aduertere Lectorem, hęc nõ nisì
iosè poſſe dici. Quid enim ſibi vendicat Ponti-
in regnis mũdi, nisì vt pro officio ſuo, quo vni-
ſus Chriſti grex, ad quem pertinẽt etiàm reges,
paſcendus incumbit, admoneat omnes, & ſi quẽ
eat ſuam poteſtatem vertere in tyrãnidem, om̃i
modis det operam, id vt emendetur? Hoc fecê-
emper etiàm ſanctiſſimi Pontifices, & certè licèt
idia crepet Peucerus, adeò non vſurpârunt ſibi
na aliena Pontifices, vt ea quæ obtinent, Chri-
iſſimorum ac potentiſſimorum Imperatorum
egum ferè liberali donatione obtineant. Multa
ıdè furiosè iactat Peucerus contra Pontificum
horitatem, ſed non eſt opùs, eius ineptijs & calu-
ijs oĩbus reſpondẽdo tẽpus amittere. Qui in hi-
ijs fide dignis verſati ſunt, hominis cõmenta ſa
& aduertent & contemnent. Addit verò etiàm
: Pontifex Romanus prærogatiuam in Eccleſia
riſti nullam habet præ alijs vllo iure, ſed ſola cõ-
udine introductæ tyrãnidis. Nec hìc vllum ad-
ſcripturæ locum, ſed ſatìs habet pro ſua inſigni
horitate id affirmâſſe. quàm ſit autẽ hęc vana &
eraria aſſertio, nihil attinet indicare, cùm ſit to-
à noſtris ex ipſis etiam ſcripturę diuinę clariſſi-
ſententijs oſtenſum. Verùm iam etiàm plus q̃
peratores ipſi auſi ſint, ſibi vſurpat Peucerꝰ, cùm
iungit, ſe non facultates eripere Eccleſiæ, ſed re-

Rabies Peuceri in Pontifices.

Nota impudens mẽdaciũ Peuceri.

Peucerus vult Epiſco

pis eripere regna ſua.

gna, quæ Chriſtus non contulit aut commendau
Eccleſiæ. Iam ſcripſerat paulò ſuperiùs, Epiſcop
tenere regna. Hęc ergò eis eripit: ſed benè habe
quòd Peuceri verba non niſi aërem verberāt. Na
Epiſcopis Peuceri authoritas nec pilum quidē a
feret. An non verò hoc eſt cuiuſdam intolerabil
arrogantiæ, vt homo priuatus tantum ſibi ſumat
Epiſcopos, qui ſunt etiàm principes Imperij? S
non ſe diſcruciet his curis Peucerus. Manebūt D
benè propitio Epiſcopis ditiones ſuæ, etiàm v
Peucerus computruerit. Sed hoc ſcilicet eſt claſ
cum canere ad inuadendas Epiſcoporum dition
Quid ſi verò catholicus aliquis talia ſcriberet co
tra politicos principes, an non cælum terræ miſc
Peucerus ante omnes vociferaretur? Ait etiàm Pe
cerus noſter, vt obitèr lectori offeram occaſion
admirandi peritiam illius in rebus geographicis
hiſtoricis, Cathaynę regnum ſe extendere vſque
ſinum Perſicum, & ante Tartarorum irruptione
in Europa ferè dominatos eſſe Roſſos, cùm Ro
non adeò magnam Europæ partem tunc occup
rint, & ſinus Perſicus à Cathaynæ regno plurim
diſtet. Sed hęc fortè leuicula ſunt: illud prodigi
ſum eſt, quòd ait certamina quæ Lutero oppugn
te mendacia eorum, qui Indulgentias impuden
circunferebant, extiterunt, regno pontificio pri
inclinationem, mox ruinam attuliſſe, cùm hodi
Pontifici maneat ſua dignitas, creſcatq; multis
cis apud remotiſſimas à noſtro orbe nationes. S
ea fide ſolent verſari fratres euāgelici in rebus n
randis, vt iam non immeritò contemnamus, qu
mox ſubiungit ſe hiſtorica & religioſa fide vſuru

Fides euangelicorum fratrum.

Tum porrò accedit ad Appendicem Chroni
rum Naucleri. Sed eam Appendicem ſanè non
aut nimia potione aut furore ebrius primùm in
xiſſe videt. Nam ꝑ Surio legit Surrianū, & è Sur

mox pro euãgelica modeſtia efficit ſcurrã, per-
dè àc ſi quis pro culice legat cuculum,& repentè
culũ transformet in crocodilum. Deindè plenis
lis in hũc miſerũ Suriũ, ne verbo quidẽ vnquàm
eo læſus,incurrit.ait eum impudenter res mani-
tè veras calumniari & deprauare. Scilicèt puta-
t me eſſe ſimilẽ ſui Melãchthonis,(vt alios omit-
n)quẽ,vt antè dixi,Jllyricus eius diſcipulus falſi
im agit,& peragit.Iam verò in totũ monachorũ
orum rabidè deſęuiens, vocat eos deploratũ ꝓ-
ʒatumq; hominũ genus,quorum plusq̃ caninam
pudentiá & audaciã pluſquàm diabolicam iam
iltis ſeculis orbis Chriſtianus ſit deteſtatus. Qui
us locus ſatìs ſuperq; ſufficit ad detrahendã fidẽ
nẽ toti hiſtorię Peucerianæ, cùm certiſſimè cõ-
t,monachos cunctis retrò ſeculis,&ab ipſis adeò
cleſię naſcẽtis initijs in magna apud Chriſtianos
s exiſtimatione fuiſſe. Quòd verò ſubijcit diſti-
on Pij 2.hoc nos libẽter amplectimur, ſed hacte-
s,vt oſtẽdamus illud in neminẽ magìs q̃ in ipſum
terũ poſſe quadrare.Eſt aũt eiuſmodi diſtichon:

n audet Stygius Pluto tentare,quod audent
Effrenis monachus,plenaq; fraudis anus.

uerà enim iſte effrenis & diſſolutus apoſtata talia
entauit,qualia fortaſsìs nec ipſe ſatanas auderet,
vt nos nõ inuideamus Peucero tam inſignẽ ma-
trum.De effreni enim monacho, qualis fuit Lu-
us,nõ de illo,q intra ſui monaſterij ſepta degẽs,
am viuit monaſticę profeſſioni congruentẽ,hoc
ichõ loquit̃. Porrò verò etiàm modeſtiſſim⁹ vir
rio id videt̃ tribuere,ꝙ in ſcribẽda hiſtoria vſus
ꝑceptore diabolo. Nã etſi Peucer⁹ maledicentiã
cat,tñ Suri⁹ ſatìs ſibi benè cõſci⁹ eſt,nihil ſe cui-
quã hoĩs odio ſcripſiſſe,multò verò minùs vſum
e ꝑceptore diabolo,cũ quo familiariter ſanè ver-
ũ ſe eſſe & ab eo didiciſſe q̃ cõtra Miſſę ſacrificiũ

Luterus effrenis apoſtata.

euome-

euomeret, Luterus apertè fatetur, vt talis pręcept
ris meritò pudere debeat Peucerum. Nec tamen h
contentus vir optimus, & planè Lutericè Euangel
cus, vocat Surium blaſphemum filij Dei hoſtem,
mox dira ei imprecatur, his vtens verſibus:

Vtq; repertori nocuit pugnacis Iambi,
Sic ſit in exitium lingua proterua tuum.

Dolet optimo viro, quòd Surius duriuſculè tr
ctat inclytæ Germaniæ noſtræ proditores & per
tores, Luterum & cęteros prauorum dogmatũ a
chitectos, qui ex illo vno homine ceu equo Troi
no cateruatìm prodiêrunt, quòd illorum mutu
easque acerbiſſimas altercationes, odia, conuici
quibus ſe inuicèm egregiè proſcindunt, traduc
fœdiſſimas antilogias oſtendit, & pleraque alia
lorum myſteria profert in lucem: quę quidẽ omn
cùm ex ipſorum ſcriptis euidentiſſimè doceri qu
ant, tamen non pudet Peucerum in eadem ſua lim
nari epiſtola ſcribere, doctrinam Eccleſiarum Lu
ricarũ irrefragabili authoritate, perſpicuitate quã
nullius ſit doctrinæ, certitudine immota verbi c
leſtis ſe ſuosque inſtauratores & propagatores tu
ri: ſcilicèt pręclarè ſe ſuosque tuetur, quæ totiès
alias mutata eſt formas, cuiusque propagatores i
ter ſe odioſiſſimè digladiantur. Putat Peucerus c
homines aut fungos, aut talpas eſſe, vt nihil por
cernere queant. Adijcit verò etiàm, viros bonos
ſtinguere calumnias meritis & innocentia ſua. N
verò palàm teſtamur Luterum, Bugenhagium, B
cerum, & cęteros deſertores monachos, hui9 qui
ti euãgelij propagatores, vel eo ſolo nomine, qu
auſi ſunt poſt ſolennem perpetuę continentię pr
feſſionem, ad inceſtas nuptias trãſire, eſſe perpet
execrabiles & infames, q fidẽ Deo datã irritã fe
rint: cui immani flagitio ſi addas tot impios iã ol
dãnatos errores & hęreſes, tot nefanda ſacrileg

amentorũ prophanationes, multaq; alia ab iſtis
gnata facilè conſtabit, quàm nihil ſint dicendi
ùs, quàm viri boni tum ipſi, tum Melanchthon
què & alij omnes noui dogmatiſtę, qui quidẽ
achi non fuêre, ſed tamen apoſtatarum iſtorũ
phemias editis libris defenderũt, aut nouas hę-
s condiderunt. quòd ſi verò Peucerus ferre nõ
hos à nobis hęreticos dici, nunquàm certè ne-
auſus erit & Zuinglianos à Luteranis, & Lute-
s à Zuinglianis hęreticos ꝓpalàm vocari, atq;
n à pleriſq; Luteranis prorsùs damnari & reij-
elanchthonicos & Adiaphoriſtas. Hęc cùm ſint
orbi teſtatiſſima, tamẽ iactat Peucerus doctri-
eccleſiarum ſuarum, eamq; ait vocem eſſe filij
, perindè àc ſi mortales omnes lethargo corre-
int, nihilq; prorsùs oculis quãuìs apertis vide-
Quæ verò poſſit eſſe atrocior in Dei filiũ bla-
mia, quàm eius vocem dicere eam doctrinam,
n ipſi quoquè Luterani in mutua lite ponunt,
e alij in alijs execrantur, nisì fortè ipſe Dei fili-
ui eſt incommutabilis veritas, ſibijpſi contra-
eſt, & pugnantia docet? quòd ſi ad Eccleſię Ca-
icæ ſententiam reſpicias, quæ quinti euangelij
rinam ceu hęreticam condemnat, quæ aures
ſuſtineant, à Peucero impias hęreſes dici vo-
filij Dei? Sed his ego nimiùm immoror. Poteſt
Lector intelligere, quę ſit horum temporũ la-
n quibus id genus pernicioſa ſcripta innume-
importunis ingenijs in lucem edita ſunt, nec
c edi ceſſant.

Euangelici inuicè ſe hæreticos vocant.

am hoc ipſo quoquè anno prodijt Latinè ſcri-
aliud benè magnum aduersùs Synodum Tri-
inam, à Pio 4. indictam, cuius architectos fuiſſe
dò appáret prçcones quoſdam noui euangelij
quib⁹ ſolis mihi hîc res eſt. In eo certè ſcripto
acerbitate prçter alia inuehũtur in Romanos
ponti-

Scriptũ aduersùs ſynodũm Tridentinam.

pontifices,vt etiàm ipſis ſectarijs poſſint meritò
odij & liuoris nimia immanitate ſuſpecti haberi.S
Pſal. 65. ſensìm proficiūt in peius,& ꝓfundiùs ruūt,q ſe
ab Eccleſia diſceſſerūt Reuerà terribilis Deus in
filijs ſuper filios hominū, qui occulto quidem,
iuſto tamen iudicio permittit imperitā & miſer
plebeculā ab iſtis immaniſſimis lupis,qui nullū
unt perdendarū animarū finē,tam atrociter in f
dem impelli,& in horrēdos errores induci,idq;
ſpecie eximię pietatis & prętextu verbi Dei.Sed
eſt hoc nouū:Fuit id apud hęreticos oēs ſuperio
ætatū ſemper in more poſitum,vt mēdacijs nite
tur,& ementita quadā veri ſpecie incautos falle
Hoc p̄clarè fecerūt,& faciūt noſtrę ętatis noui
gmatiſtę,quorū certè incredibilē verſutiā ſi pri
pes & populi Germanię aliarumq; nationū vid
potuiſſent,puto equidē nūquàm in eorum dog
ta conſenſiſſent,neq; illos apud ſe vlla ratione
leràſſent. In hunc quidē ſcopū omnes iſti mira
vafricie collimant, vt Romani pontificis & Co
liorum labefactent authoritatem. Quod vbì ſe
obtinuerunt,iam illis ſalua ſunt omnia.quòd e
ſcripturam iactant,fraudulenter & falsò id faci
non ſcriptura, ſed ſcripturæ praua interpretati
nitentes.Itaque in hoc prolixo opere neruis om
bus contendunt euertere omnem pontificū &
ciliorū etiàm vetuſtiſſimorum authoritatem, a
vt & ipſam quoquè Nicenam primā & Chalce
nenſem lōgè ampliſſimas Synodos carpere non
reantur,& ſanè confidenter de omnibus in vni
Nota hære- ſum ità illi pronunciant:Hominū traditiones,
ticorum de cilia,Synodi,congregationes,& harum decret
Concilijs fectò multipliciter labi,errare,decipi, falli poſſ
omnibus & multis modis à verbo Dei ac veritate in oēm
ſentontiā et tē diſcedere.Id poſteà docere conanī allatis ali
verſutiam. multis Concilijs:qua in re certè luculenter pr

uiſſimam animi ſui calliditatē,vel potiùs mali-
tatem,quòd ſynodos partìm prouinciales,'par-
ab Eccleſia damnatas,pariter permiſcent,& im-
ito lectori intolerabilem fraudem imponunt,q
s ab alijs ſecernere non poteſt.Itaq; primo loco
ocant Synodū Carthaginenſem ſub Cypriano,
ab hęreticis baptizatos cēſuerit rebaptizādos,
ſi neſciant eam Synodū nunquàm receptam ab
eſia,tum verò non œcumenicam,ſed prouinci-
n fuiſſe. Nos verò non negamus prouinciales
odos errare poſſe, ſed de œcumenicis legitimè
bratis,id planè pernegamus. Eę nanque repræ-
ant Eccleſiam,quæ eſt columna & firmamētum
tatis. Mox ſubiungunt illam ſacroſanctā Nice-
prima,quam aiūt de militibus ſtatuiſſe Cano- *Synodus Nā*
n,qui Ioannis baptiſtæ ſententiæ contrarius ſit: *cena carpi-*
etiàm feciſſe pœnitentię Canones,è qbus mul- *tur ab hære-*
ſuperſtitionis irrepſerit poſteà in eccleſiā.Ob- *ticis.*
o,quid iſtis ad ſummam,immò plùs quàm ſata-
m arrogantiā reliqui eſſe poteſt, qui tam neſa-
acerant illam ſanctiſſimorum patrum, quibus
ddubiè adfuit,ſicut promiſit Chriſt⁹,ipſe ſpiri-
anctus,Synodum longè celeberrimam? Et reue-
alumnia hæc non in illos patres magìs,quàm in
m redundat ſpiritumſanctum. Sed benè habet,
d ità perſpicuè ſe nobis totos inſpiciendos ex-
ent. Iam enim quandò illi tantæ Synodi decreta
ia vocare non dubitant,nihil prorsùs ambigere
umus, quin ad illorum numerum pertineant,
uibus Chriſtus ait: Si eccleſiam nō audiêrit, ſit
ſicut ethnicus & publicanus. Et eſt profectò *Matth.18.*
rum planè deplorata & inſanabilis malitia,cum
bus etiàm iam eam ob cauſam nemo Catholi-
um vnquàm facilè vel tria commutaret verba,
cogeret ſalus miſeræ & imperitæ plebis, quam
orrendum in modum vnà ſecum perdunt,
Si

Sí ſic enim liceat Conciliorum etiàm grauiſſimo
decreta nō modò eleuare, ſed per ſummam cont
meliam impia dicere: quid, quæſo, ſupereſt nobis
immanem quendam atheiſmum, quò certè iſti n
adducere moliuntur? Non eſt huius loci, iſtoru
fraudes omnes perſequi: nam lōgum eſt, & ab in
tuto meo alienum, præſertim cùm illi pleraque
ferant, quibus lectorem incautum fallere ſe po
non dubitāt, quæ ſi ſingulatìm fuſiùs explicare
Item Chalcedonenſis. limus, lectori ſtomachum mouebimus. Certè eo
loco aiunt, Chalcedonēſe Concilium tetro erro
monachis & monialibus virginibus coniugij vſ
interdixiſſe. Qua vna ſententia ſimul damnant
teres ſanctiſſimos patres omnes & vniuerſam Ch
ſti Eccleſiam, quę idē ſemper ſenſit: immò & ipſ
Pſal. 75. ſcripturam diuinam, quę grauiſſimè pręcipit v
Deo reddere. Et ſufficeret quidem hominibus
quibus non prorsùs lumen om̃e tum fidei, tum
ctæ rationis extinctum ſit, ad iſtorum amentiam
tetram impietatem liquidò cognoſcendam, h
eorum tam prophanam & ab omni Chriſtiana p
tate prorsùs abhorrentem ſententiam didiciſſe
fit tamen neſcio quo tremendo Dei iudicio, vt c
iſti non ſinè magno ſcelere & ſumma impuden
tum Chalcedonenſis Concilij ſanctiſſimum dec
tum lacerent, tum monachis & monialibus con
gia permittant contra fidem Deo datam, tamen
beāt permultos, qui illis potiùs accedāt, quàm a
pliſſimę ſynodi Chalcedonenſis & vniuerſæ
tholicæ Chriſti Eccleſiæ ſententiæ & authorit
O cæcas hominum mentes, ô pectora cæca. Itá
plùs apud nos pōderis habet impuriſſimorum a
ſtatarum prodigioſus inceſtæ libidinis appeti
quàm grauiſſima totius orbis Chriſtiani, quem
maximè Synodus illa Chalcedonenſis repręſen
ſententia & authoritas? Vtinàm verò ſuam int
ger

ſent turpitudinem eiuſmodi non coniugiorum,
inceſtarum libidinum aſſertores, & quantam ſi-
pſis apud bonos omnes & poſteritatem omnem
diſſimæ ignominiæ notam inurant. Sed fronte
t plerique omnes plùs quàm meretricia, & ne-
int erubeſcere. Dabit autem quandoquè beni-
is Deus, vt vulgus miserè ab eis dementatum, & *Turpitudo*
malè ab eis perſuaſi, cognoſcant eius ſceleris im *apoſtatarũ*
nitatem, quo ſe obſtringunt apoſtatæ monachi, *cum fœmi-*
n fœmina ſub honeſta coniugij ſpecie ſacrilegè *nis cubãtiũ.*
antes, & eos profectò toto pectore deteſtabun.
Et reuerà ſi legiſſent plerique veterum ſanctiſ-
orum patrũ ſcripta, peſſime iſtos impuros apo-
as acciperent. Quandò igitur iſti hucuſquè im-
atis progreſſi ſunt, vt tam execrabilem concu-
im palàm doceant ſanctum eſſe matrimonium,
trà ſanè cum illis agitur de rebus noſtræ religi-
s. Itaque nolim tempus terere commemorandis
, quæ in memorato ſcripto ab iſtis adferuntur:
& multa ſunt, & partìm impudentiſſimæ calu-
ę, partìm iam olìm damnatæ hęreſes. Hoc tamẽ
um eſt, in hoc opere cõflando nihil eos diligẽ-
nihil acerbitatis prætermiſiſſe, vt ſemèl omnem
oris ſui aterrimam bilem in Romanos Pontifi-
& Chriſti catholicam Eccleſiam euomerent. In-
m nõ vidět, quàm ſint ipſi egregij viri, qui tam
tos iam olìm ante mille annos partìm damna-
errores & hæreſes in vulgus ſpargant, qui inter
rociſſimè de ipſis turpiſſimis erroribꝰ ſuis digla
itur, atq; mutuò palàm ſe hęreſeos cõdemnent,
reos agant, & liberaliter atq; prorsùs ſuo mo-
uangelicè ſe immanibus conuicijs proſcindant,
ie eiuſmodi emblematîs ornent, quibus nemo
iùs, quàm flagitioſiſſimi nebulones, ornari me-
ur. Quæ cùm ex ipſorum libris certiſſimè oſtẽ-
tur, nihilominùs viros ſe dici & haberi volunt

pios & euangelicos, eccleſiæ repurgandæ ſtudio
ſos,& neſcio quid non. Sumunt ſibi authoritate
in Pontifices,in Concilia,in patres omẽs, in tota
deniquè Eccleſiam.O plùs quàm caninam impud
tiam,plùs quàm ſatanicam arrogantiam.Sed vale
putidi & deplorati hęretici,vt etiàm ipſi ſe inuicè
ſalutãt.Ego ſatìs habeo annotâſſe,his infeliciſſim
temporibꝰ eiuſmodi ſcripta ab iſtis importunis d
gmatiſtis eſſe ſparſa in vulgus, quod ſub Euange
prætextu miſerè perdunt.Hoc quidem certiſſimu
eſt,huiuſmodi ſcriptis euulgandis nihil ſe confec
turos aliud,quàm vt apud cordatos lectores om
totamq; poſteritatem nõ alio quàm inſignium h
reticorum loco habeantur, ſenſimque eorum m
lus animus & fraudulẽtæ machinationes in prin
pum aliorumque notitiam perducantur: tum vo
actutùm actum erit de illis, ſicut & de omnibus
periorum ætatum omnium hæreticis, qui ad tẽ
diuina permittente iuſtitia Eccleſiam diuexâru
ſed tandèm vt fumus cum ſempiterna ſui nomi
ignominia euanuerunt. Vnum hoc loco paucis
ſuprà dicto contra Synodum Tridentinam ſcri
adijciam,vndè certo certiùs colligat Lector nõ
temerè à me dici. Aiunt ſupradicti vſque eò auc
fuiſſe ſuperſtitione & barbara inſcitia tenebra
doctrina eius temporis,vt & ipſi Theologiæ &
crarum literarum ſtudioſi, qui ſuperiore ſeculo
ante annos 40.ſcholaſticãTheologiam didicera
confeſſi ſint lectionem quidem ſe frequentâſſe d
genter, & tempora ſtudijs Theologicis perdiſce
dis conſtituta compleuiſſe ſedulò,verè tamen af
mare poſſe,ſe toto illo quinquennio aut ſexenn
quo in ſcholis didiciſſent,nullã de filio Dei vel
minis ſaltem mentionem à præceptoribus fact
audiuiſſe:atque ità occupatos fuiſſe homines mi
ros ineptiſſimis libris Magiſtri Sententiarum,S

Pagina 10. *Nota intolerabilem calumniã.*

Bonauenturæ, Alexandri de Ales, Thomæ Aqui-
tis, & ſimilium eius farinæ Scholaſticorum, vt
ophetarum & apoſtolorum ſcriptis legẽdis nul-
omninò relictus eſſet locus, ac ne quidem vlla
his in ſchola mentio fuerit reliqua, nedùm vt his
quid ſerij ſtudij attribueretur. Hæc illi. Quæſo
Lector, quid his fingi poſſit vel ab ipſo malo dæ-
ne aut vanius, aut impudentius, aut contumeli-
us? Quis credat quinque vel ſex annis nullam in
nolis habitam mentionem filij Dei, cùm ipſimet
cantur occupatos fuiſſe in libris Magiſtri Sen-
tiarum, cuius tertij libri bona pars de CHRI-
O prolixè agit? O portentoſam, & non tam ver
quàm verberibus & flagris vindicandam men-
ndi libidinem. Iam quòd Magiſtri Sentẽtiarum, *Conuicium*
oti, Bonauenturæ, Alexandri de Ales, Thomæ *in Scholaſti-*
uinatis, & ſimilium libros vocant ineptiſſimos, *cos.*
certè facerẽt, ſi non ipſi eſſent omium ineptiſ-
i, & indigni prorsùs qui ijs viris vlla ex parte
nparentur. Scioli iſti, grandes ſibi ſophi viden-
, quòd bilingues, vel etiàm vtcunquè trilingues
rdùm ſint, nôrintq; ſcribere Latiniùs quàm illi
res, quos ſanè prẹter alios noſtræ ætatis doctiſ-
os viros, Chriſtophorus Longolius & multiju-
rum cognitione, & inſigni eloquẽtia celeber-
us, ſumma vitæ integritate, & admirabili qua-
diuinarum humanarumque rerum cognitio-
optimi cuiuſque iudicio ſcribit eſſe commen-
os.

Deniquè, quòd aſſerere non verentur, nullam *Alia calu-*
cholis prophetarum & apoſtolorum quinque *mnia.*
ſex annis habitam fuiſſe mentionem, intolera-
m itidèm habet calumniam & impudentiſſi-
n vanitatem. Nam idem Sententiarum Magi-
, quo eos totos fuiſſe occupatos aiunt, plurima
riptis diuinis loca commemorat.

Hinc igitur colligat Lector, quę iſtorum hominu religio, quæ animi pietas, quis pudor, quę verecu dia ſit, qui talia ſcribere non dubitent. Et hi nim rùm ſunt, qui Concilium Tridentinum contume osè lacerant, ſe verò Eccleſiæ reformatores iac tant. Sed tamen, vt dixi, quandoquè ſentient hom nes, quibus præſtigijs orbi ab iſtis illudatur.

Obijt hoc anno quarto Idus Decembris Pius Romanus pontifex, qui ſanè Eccleſiæ Dei, maxi in abſoluendo Concilio Tridentino, tanto paſto dignam nauauit operam.

Pius V. fit pontifex.

ANno 1566.7. Idus Ianuarij in Roman pontificem electus eſt Michael Giſe rius Dominicanus, Cardinalis Alexa drinus, & dictus eſt Pius V. Eodem ſummo manè de alio quodã actũ fu cui etiàm ad pontificatum pauca ſuffragia deera à prandio autem inter primarios quoſdã ſermo bitus eſt de Cardinali Alexandrino, & paulò p omnibus Cardinalibus in eius electionem mire præter omnium expectationem conſentienti ille eductus è cella, pontifex maximus ſalutatus Nemo erat qui ambigeret à Domino iſthuc fac eſſe: tanta erat etiàm abſq; ſcrutinio votorum c cordia. Et ſanè quæ eius electionem adhuc ſec eſt in Pontificatu vita, nihil clamat aliud, niſì diuinitùs ad hoc ampliſſimũ munus eſſe vocat Ante coronationem, quæ celebrata eſt 16. Cale Februarij, habuit Cardinalium congregation (conſiſtorium enim, vt vocant, ante coronatio haberi non ſolet) ea peracta, quidam ex inſign milia petijt epiſcopatum quẽdam. Reſpondit tifex, ſe quidem illi cupere ſummoperè gratifi nec defuturũ, ſi alia in re prodeſſe ei poſſit, ſed ſcopatum tamen minimè collaturum, quòd ad tam functionem parùm idoneus eſſe videretu

Epiſcopatũ petens reijcitur.

s literis & eruditione inſtructus. Cùm autem
ſuæ eruditionis teſtimonium proferret, Ego,
uit Pontifex, hac in re, quæ mihi ſatìs cognita
:eſtes minimè requiro. Ità ille in ea petitione re-
ſam paſſus eſt. Porrò ad Cardinales adhuc præ-
:es conuerſus pontifex, hortatus eſt, nè quicquã
pſo peterent, quod vel cõtra diuinum obſequi-
,vel contra Concilium Tridentinum, vel contra
inem & rem Eccleſiæ facere videretur. Addidit
m, ſe quidem in rebus licitis & honeſtis Chriſti-
s principes iuuare conſtituiſſe: contrà verò, ſi
d præter fas & decorum peterent, nulla ſe rati-
illis daturum.
xtant præclara de eo teſtimonia, ꝙ ità ſe pror-
comparet, vita illius vt quandam referat imagi-
priſcorum illorum pontificum, quorum ſan- *Familia*
atem veneramur. Familiã ſe dixit eiuſmodi ha- *Pij V.*
e velle, quę & vita & habitu cęteris exemplo ſit:
tam miniſtrorum numerum aut cultum corpo-
quàm virtutem & integritatẽ ſibi ſpectandã cõ-
uit. Magnum ſe oſtendit fore iuſtitiæ patronum
indicem. Melitenſibus Turcicam denuò obſidi-
m expectantibus liberaliter ſanè vniuerſas pon
atûs Maximi opes pollicitus eſt, & iam miſſurus
ſubſidio tria millia peditum, niſì poſteà co-
uiſſet fruſtrà Turcarum aduentum formidari.
onſanguineos ſuos mirabili vſus eſt frugalitate,
ò vt tres è ſorore nepotes non ſolùm nullis au-
it vel opibus vel honoribus, ſed etiàm ægrè ad-
i potuerit maximorum hominum precibus, vt
m ex eis, doctrina & pietate conſpicuum, tan-
in Cardinalium ſenatum cooptaret. Fidei ca-
licę conſeruandę ac propagandę perquàm ſtu-
ſus eſt: precibus aſſiduis feruẽter incũbit, quas
it eſſe pontificum pręſidia. Statuas Vaticanorum
rtorum à quibuſdam eius deceſſoribus magno

ſumptu & ſtudio ibì collocatas, Populo Roman
ad Capitolij ornamentum largitus eſt. Ad menſa
Preces ad menſam. ſedês,vt eſt in ſumēdo cibo potuq; parciſſimus, i
in adhibendis precibus & gratiarumactione plur
mus.Epiſcopos non patitur abeſſe diù à grege ſu
Eſt quædam ſanè in eo ſeueritudo,ſed eam incred
bili humanitate ità tēperare nouit, vt om̃ibus ch
rus ſit.Poſſunt ab eo boni ſperare virtutis pręmi
mali formidare ſupplicium aut pœnam,quæ ab il
iam non leuis conſtituta eſt in blaſphemos,nefari
Reformatio inſtituta. libidini & id genus flagitijs addictos. Reformati
nē tanto pōtifice dignā & inſtituit,& porrò in re
cōferre pergit: & domeſticę quidē familię nume
permultùm detraxit,vt poſſit Eccleſię rebus nece
ſarijs largiùs opitulari. Catholicis quibuſdam lō
ab Italia degētibus,ſed vel penuria,vel carceris m
leſtia laborātibus,partim mittenda pecunia,parti
ſcribendis literis humaniter opem tulit,& ferre d
Pius V. quā alienus ab auaritia. creuit.quàm prorsùs abſit ab om̃i auaritia,ſatis d
clarat,quòd pleraq; à Romana curia iuſſit exular
quæ magnam vim pecuniæ conflare poſſent: & ce
tè difficilimo quodam tempore cùm illi diſpenſa
onis cuiuſdam obtinendæ cauſa, quæ alioquì co
cedi ſoleret,multa eſſent oblata aureorum milli
prorsùs ea accipere recuſauit:idque illi perpetuu
eſt:nec enim tam id ſpectat, quid poſſit ex re qua
bet obuenire compēdij,quàm quid iuſtitia & ęqu
tas repoſcat. In reſignatione beneficiorum eccle
ſimplex beneficiorum reſignatio. aſticorum ſimplici,multa ſæpè admittuntur parù
ad eccleſiæ leges & vtilitates accōmodata: eam ig
ſtatuit deinceps nō temerè admittere, nè hac occ
ſione res Eccleſiæ velut iure quodā hęreditario
poſteros tranſmittantur,aut etiàm indignis,aut p
rùm idoneis eccleſiaſtica beneficia conferantur.

Oblatus ei quandoquè fuit à quodam magn
principe annuus triginta millium aureorum pr
uer

ntus,ſed eum ille magno animo recuſauit. Vir idam illuſtris nepoti pontificis filiam ſuam vxon obtulit cum dote egregia, vt poſſet pontifici nguinis affinitate coniungi. Eius verò erga ſe beuolentiæ Pontifex gratias quidem egit, ſed nee Ducis, neque Marchionis, neque Baronis tiruſuam ſe velle ornari familiam ait, quibus ea hacnùs caruiſſet.

Erat Iudęus quidam Elias nomine, multa & eruione, & prudentia, & opibus inter ſuos inſignis, quidem Synagogæ iam præfectus, & ſacerdos ximus. Is pontifici, cùm adhuc Cardinalis eſſet, de noſtra complectenda religione multùm cum egiſſet, pollicitus erat, ſe tum Chriſtianę religio. ſuſcepto baptiſmo velle accedere, cùm ipſe Ronus pontifex crearetur. Huic igitur, iam ad poncatum prę ter illius omnem, vt appâret, exiſtimanem promotus, ità ait: En cernis me renunciatũ ntificem: fac igitur quod pollicitus es. interìm rò curabat pro illo preces Deo offerri. Paulò pòſt dęus ad Pontificem redit, & ſe velle CHRISTO men dare affirmat. Monet verò pontifex, vt marè ſecũ deliberet, & ſi ex animo cupiat fieri Chrinus, ſibi ſignificet. Non multa interiecta morundicat ille Pōtifici, ſe diutiùs veritati & ſpirituicto obluctari non poſſe: prorſusq́; ſe conſtituiſcum tribus filijs & nepote trãſire ad caſtra Chrinorum. Ea res ſummo pontificem affecit gau, hominemq́ue complexus, & gratias Deo agẽs, tio Pentecoſtes die in præſentia Cardinalium è omnium, magnaq́ue populi mirificè gratulanprę ſentia, ſuis eum & alios manibus baptiza-, multiſq́ue eis conceſſis priuilegijs, vnum è filijs è ſeptennem ſibi in filium adoptauit, atque in llegio Germanico cum ſuis nepotibus curauit ucandum.

Iudæus conuertitur à Pontifice.

Porrò Michaël (ſic enim à baptiſmo Elias dictu
eſt)multam nauat operam Iudæis ad fidei lumen
Iudaica cæcitate pertrahēdis:neque id ſanè fruſtr
paulò pòſt triginta ex ijs ad Catechiſmum perd
ctis. In feſto ſacroſanctæ Euchariſtiæ, licèt fract
eſſet viribus,& medicorum opera vteretur, attan
verè pius pontifex non ſella pro more geſtatus,n
Circunfert corona pontificia ornatus,ſed cum maxima popu
Euchariſtiā ædificatione pedibus ingrediens,illud prẹſtantiſ
Pontifex. mū corporis Chriſti voluit circūferre ſacramētu
Catechiſmꝰ In Tridētina ſynodo ad pontificē reiecta fuit cu
editus. edēdi Catechiſmi,Breuiarij & Miſſalis. Catechiſn
iam curauit Latinè edendū,idemq; eius iuſſu in Ga
licam, Germanicā & Polonicā linguā transfertu
Maximiliano ſereniſſimo Cęſari noſtro cont
Turcas dimicaturo pijſſimus pontifex opē laturu
tres ſupplicationes indixit,quibus ipſe quoquè in
tereſſe voluit, vniuerſum iter iam ætate grauis
affecto corpuſculo,pedibus cōficiens, & Deū ape
to capite iunctiſq; manibus attentiſſimè depreca
Aderant & plerique Cardinales & prælati, nobil
Dæmoniaca umq; & vtriuſq; ſexûs ingens multitudo. In prin
curatur. ſupplicatione mulier dæmoniaca horridos & in
manes edens clamores, ad pontificem adducta c
quæ licèt à pluribus teneri vix poſſet, mox tam
vbì à Pontifice benedictione tertiò repetita con
gnata eſt,in terrā mortuæ ſimilis corruit:ſed poſt
Item 3. aliæ. incolumis ſurrexit. In ſecunda ſupplicatione tr
aliæ à dæmone occupatæ, ad pontificem adduct
& triplici benedictione accepta ſanatæ ſunt, è qu
bus vna non ignobilis,anteà à nemine curata fu
Item alia. licèt ſæpiùs tentatum id eſſet. In tertia quoq
ſupplicatione alia quoquè à dæmone vexata,Po
tificis precibus reſtituta eſt. Ea pontificis pietat
& erga expellendos dæmones comperta virtut
animi hominum mirè accenſi videntur: tanta er
C

promerendam Iubilei gratiam ſua peccata con-
ntium multitudo.
Capta fuit per hos dies nauis longa inſignis cui
am piratæ,in qua Chriſtiani octoginta captiui
ebantur,qui decem & eo ampliùs annis miſerri-
n pertulerant ſeruitutem. Eos,cùm Romam ve-
ent, Pontifex humaniſſimè accepit, & veſtibus
pecunia donauit. Exemplo integerrimæ vitæ
is permulti ad meliorem frugem ſe recipiunt,
ò vt etiàm ex Iudęis ampliùs centũ,doctrina &
bus præſtantes,ad Chriſtianam religionẽ acceſ-
nt. Porrò in vſum catechumenorum emit Pon-
x magnificẽtiſſimas ædes,quibus etiàm ſuos re-
s haud contemnendos attribuit.

Iudæi ad fidem venẽt

uius anni Auguſto menſe morbus periculoſus
ẽ inuaſit, ità vt plurimi cum tota familia decũ-
ent peſſimè affecti. Ibì ſanè videre erat Pij Põti-
ſingularem pietatem. Nam ſingulis miſit pecu-
n,omnibus decem medicos adhibuit,multaque
ſolatia inſigni liberalitate impertiuit,adiunctis
m religioſis viris,qui animarũ curam gererent.
i facilè non queat, quanta iam in Clero & po-
cernatur ſub hoc pontifice Romæ morum re-
natio:& licèt iam ſenio affectus ſit,at tamẽ ipſe
audire, videre, cognoſcere controuerſias ple-
ue omnes:aſſiduis incumbit precibus,multùm
nat,in victu ſumma vtitur temperantia, quoti-
ue rem diuinam facit, quod profectò mirum
ri queat in tanta ætate. Sed vt ipſe quoquè fa-
r,inter hæc tot tantaq; negocia,quibus conti-
ter occupatur,tam proſpera aliquandiù vſus eſt
tudine,vt vix vnquàm rectiùs valuerit.

Liberalitas Pontificis in ægrotos.

A piratis redimi curauit nepotem ſuum exigua
dem pecunia, fortaſsè Turcis neſciẽtibus quòd
pontificis nepos. Hunc ad ſe accitum,non alio
itu videre voluit, quàm quo fuerat vſus dũ ſe-

Nepos Pontificis redimitur à piratis.

deret ad remos captiuus, qui vilis erat. Admon
autẽ eum ſanè grauiter, vt ex anteacta miſerrimè
ea ſeruitute vita, diſceret ad bonã frugẽ ſe recip
re, & Deo ſeruire. Deindè equo & equeſtri offic
vndè centũ aureos annuos habeat, donatũ, ad ſ
remiſit. Hoc & pleraque alia facilè teſtantur, qu
non ſit ſtudioſus cognatos & propinquos ſuos
opes & honores prouehendi.

Solebant adhiberi inſtrumenta muſica, quot
Pontificis & cardinalium habebatur conſiſtoriu
Eam conſuetudinẽ voluit ſublatam. Crebrò vr
Eccleſias viſitat, & ad Clerum concionatur. Fam
Familiæ reformatio. ſuam magno ſtudio reformat, quòd ſciat indè e
pla manare ad Eccleſiaſticos omnes, vt ipſi quo
ſe ſuosq́; ad ipſius exemplũ componant. Initio
ſis Octobris familiares ſuos omnes conuocauit,
cionẽ ad eos habuit, & inter alia, quę ijs obſeru
pręſcripſit, voluit vt ſinguli ſuum indicarẽt no
ordinem & ſacerdotia. Sacerdotes vt minimùm
in hebdomada ſacrificium faciant, cæteri, pręſer
diaconi & ſubdiaconi, ſaltem quintodecimo qu
die communicent, edixit. Sacris ordinibus ini
tos, aut Eccleſiæ prouentus percipientes, habit
iuſſit ferre clericalem atq; tonſuram, nec veſtes
bere niſi ex lana ſimplici abſq; vllo ſerico. Turg
femoralia pati nõ vult. Aulicos ſuos omẽs, nè c
Prælectiões in aula Põtificis. tempus malè perdant, iuſſit ſacræ lectioni, quam
in hebdomada ſacri Palatij Magiſter habet, inte
ſe. Fiunt etiàm in aula prælectiones Philoſophi
Porrò nõ paucos ſuis libros Eccleſiaſticorum ſ
ptorũ dedit, vt ijs legendis dum Põtificem vici
obſeruant, tempus vtiliter trãſigant. Nihil in ſu
moribus, habitu, colloquijs, & tota deniquè vi
ratiõe vitioſum, & quod praui ſit exempli, tole
Pręfecto cuſtodiæ corporis ſui mãdauit, det op
vt milites ſui tranquillè & ſinè inſolentia viua

Im

impudicas mulieres, publico propoſito edicto, *Meretrices* vrbe expelli iuſſit. Erant tum Romanorum ple- *proſcribun-* ae, qui ſe vehementer opponerent, dicerentque, *tur.* meretrices ab vrbe excluderentur, magnum id pub. annui quæſtûs diſpendium allaturum: Pô- x tandèm ità eis ſilentium impoſuit, vt aſſeuera- ſe cum tota Curia ſua aliò migraturum, nisì illa ninum fæx profligaretur. Ità illæ coactæ ſunt edere, interim tamen nonnullæ in vicis ignobi- is ob peiora vitanda relictæ ſunt, cùm priùs in publicis & ſplendidis ædibus magno numero itarent. Quædam ex ijs, quæ præ cæteris maio- infirmis animis tentationum & ruinarum ma- am præbiturę videbantur, à tota ditione Eccle- ica nominatìm relegatæ ſunt.

lio quoquè edicto vetuit, nè quis ex ijs qui Ro. degunt, hoſpitia publica & cauponas Vrbis cô- ndi & compotandi gratia adeat, nec quiſquam s ludere ſinatur. Eo edicto multa flagitia & cata reſecata ſunt, effectumque vt hoſpitia ad- arum commoditati ſeruiant. Nebulo quidam *Clementia* curus maledico quodam Paſquillo vel famoſo *in maledi-* nine Pontificem contumelioſè proſcidit. Is *cum.* dèm comprehenſus, & Pôtifici oblatus, cùm ab nibus diceretur ſeueriſſimè plectendus, iuſſus Pontifice carmen ſuum recitare, tum expone- uius vel conſilio vel voluntate id ſcripſiſſet. Dicente eo ſe non nisì mali dæmonis id inſtin- compoſuiſſe, Pontifex reſpondit: Si tu mihi vt mo Pontifici maledixiſſes, non ferres impunè: nunc quia in fratrem Michaelem, in monachum ponem, in Cardinalem Alexandrinum conui- actâſti, abi liber quò vis. Ego verò humilitatem eris mei, vitæ & habitûs ſemper & animo reti- o, & libens confitebor, & ero vilis & abiectus *2. Reg. 6.* culis meis.

In

In tota Eccleſiæ ditione accuratiſſimè edixit, v
Tuta itinera. itinera à latronibus tuta ſeruētur: ſi quis à latron
bus cædatur,ait ſe pœnam exactur͂u ab illis,in qu
rum vicinia id accidiſſet. Nobiles quidam Polo
ab hęreſi Dei benignitate ad fidem ſanam Catho
licæ Eccleſiæ reuertiſſe ferebantur. Id vbì Pontif
reſciuit, mirificè gauiſus eſt,datisq; ad illos hum
niſſimis literis hortatus eſt ad perſeuerantiā. Mi
enim in modum lætatur reſipiſcentia eorum, q
fraude diaboli in hæreſin prolapſi ſint. Cognat
ſuos & conſanguineos omnes iuſſit ab vrbe abſc
dere, præter nepotem Cardinalē, & alter͂u in Co
legio Germanico literis incumbentem: in quo a
páret animus ab omni immoderata erga ſuos af
ctione prorsùs líber. Cardinalibus quoquè gra
ter mandauit,vt familiam ſuam ad habitûs & mo
honeſtatem informent.

Oratio ad Iudices. Euocauit quandoquè ad ſe Cardinales,qui pr
ſunt inquiſitioni, itemque Rotæ auditores, qu
iudicium eſt in vrbe exactiſſimum atq; pręcipuu
reliquosq; qui Romę iudicijs pręſunt,doctiſſim
oratione hortatus eſt omnes,vt in exercendis iu
cijs ſynceros & integros ſe præbeant, minas eti
intentans ijs,qui ſecùs facerent. Meretricibus,q
in vnum vrbis angulum reiecit,ſeueriter præcep
nè per vrbem vagentur:contrà facientes, iuſſit p
blicè flagellari. Duo verò aut tria illis deſigna
templa,quę ſacrificij & Cōcionis auſcultādę ca
Meretrices redeunt ad bonam frugem. petant. Ex ijs pleræq; nupſer͂ut, alię complures
piunt,honeſta reperta conditione,ex ea ſe turpi
dine extrahere: nec Pontifex ſe defuturum illis
xit, quas paupertas à ſectanda pietate remoraret
Eas autem,quæ ſinè ſacramentis in ijs ſordibus
cederent, in ſterquilinio vult ſepeliri, quod mu
Academia reſtituta. calcar addet ad meditandam reſipiſcētiam. Eſt R
mæ Academia,quam vulgò Sapientiam vocant.

collapſa erat,& eius liberales annuos prouētus
dā ſibi vendicârāt.At Pōtifex eos iuſſit reſtitui,
s alantur ſcientiarū omnium egregij ꝓfeſſores.
uſſit etiàm, quod ante eum fecerat Pius II. vt
Magiſtratu defunĉti ſint, adminiſtrationis ſuæ
us rationem exigantur. Decreuit etiàm per to-
Italiam mittere Viſitatores, qui ab Epiſcopis,
llegijs Canonicorum & monaſterijs rationem
ernationis repoſcāt. Monaſticam diſciplinam,
: multis locis proh dolor nimiùm laxata,immò
apſa eſt,ſummoperè curat reſtituendam, atque
rimìs apoſtatas omnes ſeueriſſimo anathemate
cuſſit:nè qui tamē ex ijs animum deſpondeant,
tatus eſt primarios monachorū prefectos,quos
nerales vocant, vt ſuos ſinguli apoſtatas requi-
t,eoſque piè & humaniter tractent. Verùm ex
leriq; attrita ſunt fronte & indomabili corde,
ſeipſos, deſperantes,tradiderunt impudicitiæ,
mq; alios quoſcunque poſſunt trahere conan-
in puteum abyſſi: qui vtinàm per principes ar-
entur vbiquè à docendi functione, quia reuerà
è omnium pernicioſiſſimi ſunt id genus deplo-
apoſtatæ,poſteaquàm in hæreſin prolapſi ſunt:
uod tum in noſtra Germania, tū vicinis regnis
rouincijs res ipſa plùs ſatìs declarauit. Sed ijs
iſſis,ad Pontificem redeamus.Is ſanè huius anni
um illud tempus,quod aduentum Domini vo-
ius, tametſi ſenilis etas à ieiunijs illū facilè exi-
ret,quotidianis ieiunijs,crebrioribus precibus,
giorib⁹ eleemoſynis religioſiſſimè voluit obſer
e,libenterq; ſacris concionibus adfuit:quo exē-
permulti ad illos ſacros dies piè tranſigendos
itati ſunt: nec interìm tamen optimus Pontifex
equam de ijs,que ad ſuum officium pertinerēt,
ermiſit, nec detrectauit ſolito more priuatis
ſonis humaniter præbere aures.

Pontifex vt Aduentum exegerit.

Fit

Fit nonnunquàm, vt ære grauentur alieno e
àm Cardinales,quorum cùm ſit excellens dignit
nemo eos facilè vel in ius vocare, aut contra ill
ferre ſententiam, vel latam exequi audebat.
ſentiens Pontifex, grauiſſimè edixit, vtì nec ip
Nõ vult parci Cardinalibus. Cardinalibus,ſi ſint de ære alieno delati, parcat
ſed contra eos iudices liberè pronuncient,pign
quoquè ab eis auferãtur,domus ipſa diripiatur,
nèc creditoribus ſit ſatisfactum. Atq; interìm er
illum mira eſt Cardinalium obſeruantia & re
rentia.

Vt coluerit feſta Natalitia. Feſta Natalitia huius anni magna deuotione
luit, adeò vt in ipſa nati Saluatoris ſacratiſſima
lennitate horam circiter decimam nocturnis pr
bus & primæ Miſſæ intereſſe curârit, deindè in d
meſtico ſacello primam & ſecũdam Miſſam deu
tiſſimè fecerit, cunctis familiæ ſuæ hominibus
manu Euchariſtiam præbuerit, & tandèm apud
Petrum tertiam Miſſam ſolẽni ritu celebrârit,p
rò etiàm pomeridianæ concioni interfuerit. P
ſent multa alia de hoc digniſſimo Pontifice co
memorari, ſed hæc in præſens ſufficiant pro h
anno. Vident,niſi fallor,noſtri Euangelici præ
nes,hæc quæ diximus,eiuſmodi eſſe,vt non poſſ
meritò nõ laudari. Deſinant igitur carpere & p
ſcindere Romanos Pontifices, imitentur huius
V.virtutes. Sed ſat ſcio,progenies iſta viperar
hęc quoquè pręclarè geſta dente canino arrode
peſſimè interpretabitur. Hoc enim apud illo
more poſitum eſt,vt ſi videant Catholicos,præ
tìm Pontifices & qui in Clero ſunt,piè & religi
viuere,eos vocent hypocritas & qui ſuis meriti
gloriæ CHRISTI derogationem fidant: ſin
tem malos in ijs mores quoſdam cernant, eos
vulgus odioſiſſimè traducant:nec dubitem dic
ſi è cælis ad nos deſcendant Petrus & Paulus
ctiſſ

ſimi Apoſtoli, & ità viuant vt olìm in terris vi-
unt, iſtos noſtros portentoſos noui Euangelij
cinatores permulta habituros,quæ in illis atro-
mè lacerent & proſcindant.
t quid mirum eſt, eos etiàm optimos quoſque
atholicę religioni addictos rodere,conuiciari,
ſcindere, cùm etiàm mutuò ſeſe, vt ſæpè dixi,
hoſtiliter inſectentur? Eſt hæc quædam pœ-
igantæę arrogantiæ,qua iſti tument,ponuntq́;
m in cælum os ſuum. Vt enim homines poſſint *Spiritus diſ*
lligere, quàm nihil tutum ſit eorum ſequi do- *ſenſionis in-*
nam, miſit inter eos D E V S diſſenſionis ſpiri- *ter hæreti-*
, quo mirabiliter exagitati, non deſinunt pu- *cos.*
è editis libris innumeris mutuò ſe horrendum
odum conſpuere & lacerare. Oſtenſum eſt hoc
crebrò locis ſuperioribus,nec tamen vnquàm
oſtendi poteſt: adeò illi ſemper manent ſuî ſi-
s. Sunt inter Zuinglianos & Luteranos per-
æ contentiones,eduntur q́; identidèm ab vtra-
parte ſcripta plurima, quibus alij alios oppu-
nt. Eſt inter Zuinglianos è præcipuis vnus
ricus Bullingerus, inter Luteranos Iohannes *Cõtentiones*
tius, vterq; iam grandæuus. Iſti pro more ſui *inter Bren-*
ngelij ſe honorificè inuicèm tractant,ſed tamẽ *tium et Bul*
ingerus aſtutè nonnihil ſe premere conatur,& *lingerum.*
et mella piperi, nec poteſt tamẽ imperare ſibi,
ſubindè egregiè perſtringat aduerſariũ Bren-
.Scripſerat Brentius de maieſtate Chriſti librũ
a Petrũ Martyrẽ apoſtatã Franciſcanũ & iſtum
ingerũ.Huic libro reſpõdit Bullingerus. Rur-
dfert ſuũ ſcriptũ cõtrariũ Brẽtius,quẽ Bullin-
s vocat Arabiũ tibicinẽ, & ſcriptum eius acer-
mũ & caliginoſiſſimũ. Adeò verò prolixũ quo-
fuit,vt Bullinger⁹ arbitretur annũ propè inte-
in eo Brẽtiũ cõſumpſiſſe. Et quãuìs nõ ſinè ma-
tædio,vt ipſe ſcribit,librũ hũc nebularũ vaſtũ
inſpexe-

inſpexerit & euolue: it Bullingerus, ob ` dun
xàt perſtringendum duxit: ſed hoc ità tamen fa
obitèr, vt Brentius ſe ſentiat non valdè molliter
ceptum: nec mirũ, cùm ipſe, ſi Bullingero fides h
benda eſt, longè ſit maledicentiſſimus. Et vt Lec
nòrit, quo de ſcripto Bullingeri agam, nouerit
no 1564. edidiſſe eum Repetitionem & dilucidi
explicationem quandam, eiq; ceu coronidem ap
logeticam addidiſſe, qua perſtringit Brentij rec
gnitionem, (ſic enim eſt titulus libri Brentiani)
hac Coronide apologetica dicit pios omnes c
corditer cenſere, Brentiũ peccare enormiter ed
dis libris ſuis maledicis, &c. eum petulantiſſimè
culcare fidem & doctrinã Eccleſiarũ, nempè Zu
glianarum, quarum dogmata vocet Brentius ca
mniator cacodoxa. Dicit, Brentium nullo Dei
ritu bono ductum, iudicare ipſum Bullingerum
anes & ſinè fide ꝓfundere voces, & ceu aprum
lydonium vineã Domini euertere. Dicit, quiſ
Brentij reliqua his cõiuncta inſpexerit propiùs
lum viſurum apertè virulentis redundare edaci
mi liuoris morſibus. Non ſic ſcriberet Builinge
de Brentio, ſi is in Romanos Pontifices aut mo
chos ea ſcripſiſſet, quę ſcripſit in hęreticum Bul
gerum. Sed qui nunquàm deſinunt lacerare Po
fices, debent nonnunquàm id genus atrociſſi
morſus mutuos ſentire. Sed pergamus videre
multa in tam breui Coronide. Petrus Martyr
obièrat: eum Bullingerus vocat beatæ memo
ſicut & Melanchthonem, cuius quidẽ Melãcht
nis etiàm teſtimonium profert contra Brenti
quòd ſcripſerit, vt tranſſubſtantiatiõem, ità &
quitatem corporis Chriſti excogitatam eſſe nõ
pridèm, & portentoſam. Et verum quidem ſcri
Melanchthon, doctrinã vbiquitatis corporis C
ſti non ità pridèm excogitatam eſſe. ſed quòd i

Bullingeri de Brentio teſtimonia.

ranſſubſtantiatione aſſerit, ſuo more mentitur,
ı ipſe quoque nō neget D. Ambroſium ſenſiſſe
is naturam mutari in Euchariſtia, idemque ſen-
t veteres ſancti patres omnes. Nec tamen negat
lingerus, ipſum Melanchthonem vnà cum Bren *Melanchthō*
fuiſſe Zuingliāis infenſum, adeò vt exiſtimaue- *olim hoſtis*
e bona conſcientia illos pro fratribus agnoſce- *Zuingliano-*
ō poſſe, ſed tamen tandèm factum eſſe illorum *rum, poſt*
imum amicum & fratrem intimum. Hoc verò *ſummus*
etſi pertinaciter de Melanchthone negent Lu- *amicus.*
ni quidam, quòd ad Zuinglianos defecerit, nec
at nota turpiſſimę leuitatis & inconſtantię, tam
as vna eademque de re amplecti opiniones: at
t nihilo minùs Bullingerus plurimas, quibus id
betur, Melanchthonis manu ſcriptas epiſtolas
e proferri, neq; id leuitati aut inconſtantię, ſed
berrimo eius profectui eſſe tribuendum. Scili-
egregius profectus eſt, ex Luterano trāsforma-
Zuinglianum. Vellet autem Bullingerus etiàm
ntium ità proficere, quem, quia id non vult, vo-
ceruicoſum, irreconciliabilem, & Iohannem in
em. Præclara ſunt hæc hæretici de hæreticis te-
onia: pergamus ad reliqua. Ait Bullingerus,
ntium abuti veterum teſtimonijs ad ſuum inſti-
m commonſtrandum: quaſi vero non idem fa-
etiàm Bullingerus & deſertores omēs Catho-
Eccleſiæ. Quàm autem abſurda eſt Bullingeri
trina, quandò ipſe quidem Brētium ait verbo-
ludere præſtigijs, cùm id faciat ipſe Bullinge-
ſimul aſſerens & Chriſtum ſe è cælo nō detra-
, vtiquè ſecundùm humanitatem, & tamē eum *Præſtigia*
ſua carne fideles ſuos in Cœna paſcere. Sed ta- *hæreticorū.*
s præſtigijs illudunt iſti indoctæ multitudini,
vtinàm vel tandèm reſipiſcant. Et hoc quidem
vult Bullingerus longè tutiùs fidem commo-
patribus, quàm Brentio, quem dicit nupèr na-

Ggg tum,

tum, nec ſemèl deprehenſum lolio victitare & ſtry
chnum bibere. Sed ſi patrum authoritas apud iſto
hæreticos, tam Brẽtium quàm Bullingerũ, eorũ
ſimiles valeret, iampridèm eſſet pax reddita Eccl
ſiæ, & profligati eſſent errores omnes, quos iſti
inferis excitârũt, aut è ſuis cerebris partim effinx
runt. Verùm tanti illi faciũt tum Patres, tum Co
cilia omnia, quanti volunt, immò ſanè prorsùs n
hili, vbicũquè ab ipſorum impijs cõmentis & pr
uis dogmatîs diſcrepant. Pergit Bullingerus co
tra Brentium, eumq́ue dicit tergiuerſari, ſuffrag
latibulaq́ue quærere, ſeſe implicare, & quid di
ignorare, deniquè ſimplices circumagere, & nari
Nota. trahere. Et hoc quidem verè dicit Bullingerus,
homo verſutus ſeipſum ſuo ſibi enſe iugulat. N
idem præclarè faciunt etiàm ipſi Zuingliani, d
negant CHRISTI corpus haberi ſubſtanti
ter in Euchariſtia, & tamen affirmant vera nos e
carne veſci. Itaque vbiquitatem Brentij meritò
det Bullingerus, ſed non minùs ipſe meritò ride
à Brentio, dum negat corporalem CHRIS
in Euchariſtia præſentiam. Atque vtinàm cont
ti illi eſſent, in ſuas iſtas inextricabiles incidiſſe p
plexitates & labyrinthos, nec miſerrimam plebe
Nota teſtimoniũ Brẽtij de Bullingero. lam ſecum eò pertraherent. Sed ad rem. Adi
porrò Bullingerus, Brentium vociferari negoci
ſibi eſſe cum virulenta excetra, & cum ſcorpio
bus venenatiſſimis, deniquè cum homine effro
cum ſophiſta, omniumq́ue mortalium nequiſſi
& quidem his emblematîs perfrequenter or
Bullingerum. Quis non credat vera dicere B
tium, tantum Luteri diſcipulum? Sed iam Bul
Nota fruct⁹ noui Euangelij. gerus eò ſe confert, vt doceat Brentium, qua ra
ne de vbiquitate agere debeat. Nam ità dic
inquit: Vbiquè gentium in Eccleſia ingraueſci
ſtus, ſuperbia, auaritia, vſura, blaſphemia, c
m

,ſpurciloquentia,ebrietas,crapula,luxus,libi-
ıceſtus,ira,cædes,contentio & inuidia. En hi
fructus iſtius noui Euangelij, quos etiàm ipſi
ɔręcones fateri coguntur.Nos his addere poſ-
ıs vbiquè ingraueſcere inceſtas libidines apo-
·um. Sed his tot malis an non illi præclaram
lêre occaſionem,qui ſolam fidem crepant,Ec-
ſacramenta conuellunt,inſtituta Eccleſiaſtica
lant,carnis libertatem prædicant, & iam olìm
emnatos errores pro verbo DEI imperitis
tant? O vtinàm quandoquè videant homi-
uæ hominum commenta pro verbo DEI am-
ſint. Poterat his flagitijs fieri medicina,ſi non
explosa ab iſtis infauſtis dogmatiſtis diſcipli-
cleſiaſtica: quæ etſi etiàm apud Catholicos
s locis proh dolor elanguit,non tamen doce-
ulgus impiè ſentire de Canonibus pœniten-
uemadmodùm hæretici iſti faciunt,quos non
t palàm ſcribere,in illa ſanctiſſima Nicena pri-
ynodo factos eſſe pœnitentiæ Canones, ex
ıs poſteà multùm ſuperſtitionis irrepſit in Ec-
m, vt meritum CHRIST non parùm hac
ıe obſcuraretur paulatìm.

In libro cõtra Synodũ Tridentinã.

emn tenebriones laxant miſeris habenas, nec
t, immò videre nolunt, huiuſmodi pœniten-
anones non ſolùm non obſcurare, ſed illu-
etiàm meritum CHRISTI, dum homines
ıtione retrahuntur à vitijs, monenturque ſic
, vt merita CHRISTI ipſis bono eſſe
ıt. At poſtquàm Luterus cum ſuo ſatelli-
ocere cœpit, Solam fidem iuſtificare, & tol-
eccata, Confeſſionem peccatorum non eſſe
ariam, Liberum arbitrium rem eſſe de ſolo
, & dum facit quod in ſe eſt, peccare morta-
Docendos eſſe CHRISTIANOS plùs

Luterus in Aſſertionibus ſuis.

diligere excommunicatiōem quàm timere, Papa
vel Eccleſiam non poſſe condere leges morum
bonorum operũ,& id genus alia portentoſa & i
pia paradoxa, indè nimirùm ea in hominibus n
eſt vitæ diſſolutio, vt ipſe quoquè Luterus poſ
faſſus ſit ſui Euãgelij homines decuplo peiores
ſiſſe Sodomitis. Arripuerunt enim improuidi m
tales ab iſtis ſeductoribus ſub ſpecioſo libert
Euangelicæ prętextu oblatam ipſis teterrimam
nis & vitiorum ſeruitutem: & certè nulla his m
poteſt vnquàm ſperari medicina, nisì proflig
iſtorum hominũ impijs dogmatisre,deatur ad
tatem Catholicæ Eccleſiæ, & in ea inſtauretur
lapſa multis locis Eccleſiaſtica diſciplina, id q
modernus Pontifex Pius V. admodùm ſeriò co
tur, nec infeliciter ea in re progreditur. Donèc
tem erunt homines in tot ſectas, inter ſe diſſecta
procaciter corrixantes, diſtracti, hæc quę Bulli
rus commemorat, ſcelera & peccata non pote
non in dies magìs magisque augeri, quãdoqui
ſectarum iſtarum ſigniferi & buccinatores, h
num animos omni ferè religione ſoluunt, pra
erroribus imbuunt, abſtractosque à Chriſti co
re, quod eſt Catholica Eccleſia, malis dæmon
illudendos, & in quæuis flagitia nullo negocio
pellendos obijciunt. Quorum enim in cord
fides corrupta eſt, in ijs CHRISTVS habi
non poteſt: vbì autem ille non habitat, dub
non eſt, illic ſibi domicilium conſtituere tarta
ſpiritus. Sed ad Bullingeri Coronidem redea

Ait Brentium ſcribere de ſe, nempè Bulli
ro, quòd atram in ſe bilem releuet, meraque &
ra mendacia proferat. E diuerſo probat Bulli
Brentius Suencfeldianus. rus, Brentium bellè cõſentire cum doctrina Su
feldiana, cùm tamen id Brentius perneget.
clara ſunt, vt dixi, hæc emblemata, quibus iſ
ga

tes ſe mutuò ornant:& tamen hi ſunt capita Lu
norum & Zuinglianorum. O miſeram ple-
, quæ tales habet dogmatiſtas. Audiamus & *Bretius ar-*
: Dicit Bullingerus, Brentium Vatiniano in *det odio*
nglium feruere odio,& Adria iracundiorē atrę *Zuīglij etc.*
s nimbos, æſtus, tempeſtatesque, ante multos
irùm annos conceptos, impetuosè effundere,
uinglium omnigenis conuicijs perfundere, at-
ex vera filij D E I Eccleſia illum excludere,do-
namque Zuinglianam vocare impiam,atque in-
cętera obijcere Zuinglianis iconomachiā, quā *Obijcit*
è vſqueadeò non negat de ſe ſuiſque Bullinge- *Zuinglianis*
vt apertè fateatur ſe ſuoſque & dici & eſſe mal- *iconoma-*
onoclaſtas, quàm iconoplaſtas. Itaque & hac *chiam.*
arte videm⁹ diuerſa Luteranos & Zuinglianos
ire,Luteranos inconomachiam damnare,Zuin-
nos amplecti. Hoc autem à Brentio grauiter
jcitur Bullingero,quòd ab irato & furioſo Lu-
, ad placidum & extra contentionem loquen-
, ſe ſcripſerit appellare. Eccè videmus etiàm
eticos in Lutero aduertiſſe furorem: & fuit ille
è impotens & rabioſus homo: cur igitur nō pu-
talem furiam ſequi? Sed Luterum Luterani
ium volunt eſſe Eliam, & Bullingerus quoquè
ac Coronide ait ſe dona in Lutero & multa &
gna libenter agnoſcere.Sed in religionis nego-
furioſum eſſe, quis quæſo inter D E I vel in-
dona numeret?O cæcos doctores,cæci,immò
oſi,doctoris aſſeclas. Addit autem Bullinge-
, Luteri adulatores, immodeſtiam hominis ex-
ntes, dixiſſe palàm, heroica ingenia non rarò
ripi furore,non poëtico quidem illo, ſed planè
ino aut Theologico.
tà habuit Luterus ſuos adulatores, qui eius fu-
em,diuinum dicerēt. Quid hîc poſſumus aliud,
m lugere hominū ætatis noſtræ cæcitatem, qui

iſta tam abſurda ſibi ſinunt perſuaderi? Pergit B
lingerus,& ait ſatìs hîc apparere, quàm anhela
Bretij anti-logia. te Brentius in ipſius inhiet exitium. Deindè co
memorat quaſdam Brencij antilogias pugnant
ſententias,vt qui quandoquè ſcripſerit verbum
panem ferre id quod cõtinet, nempè corpus Cl
ſti:nunc autem ſcribat, non poſſe crimen Papiſ
magię effugere,qui recitatis in Cœna Domini
bis putet corpus Chriſti adduci: cùm tamen &
terus multis locis ſcribat, teſte Bullingero, ve
Cœnę conficere corpus & ſanguinem Chriſti:
vt iam ipſius Brentij iudicio non ipſe duntaxàt,
& tertius Elias Luterus,magus ſit appellandus.
non hæc ſunt eximia præconia? Ità cæcus Bren
dum ſibijpſi contraria ſcribit,ſuaipſius ſententi
magus. Sed abſit,vt Chriſti ſermonem,quo ſa
ſancta Euchariſtia conficitur, ad magiam perti
credamus.Dicat hoc & ſentiat Brentius cum ſu
milibus, daturus quandoquè pœnas æternas
nefarię blaſphemię.Ait porrò Bullingerus,tan
non rumpi Brentium præ nimia ira, obijcien
Zuinglianis malitiam fingendi,mentiendi,rectè
cta calumniandi, deprauandi, inuertendi, & q
non?adijcientem etiàm,ſibi cum Luciano (Bul
gerum dicit) in ſchola Epicurea negocium f
Egregia ſunt hæc:ſed necdùm ſatìs multa Bren
Rursùs autem nè Bullingerus taceat Brentio,ai
lum ſummis viribus contendere,cęlum,in quo
ſcendit CHRISTVS, nec locum eſſe, nec
quidem nomen. O inſaniam. Pergit Brentius,r
rente Bullingero, & dicit Zuinglianos veritat
alijs manifeſtatã oppugnare:ſed rursùs à Bullin
ro egregiè irridetur ob ineptiſſimas & ſtultiſſi
quaſdam delirationes, cogiturque ferre Bullin
Bullingerus de Brentio. rum iſta palàm ſcribentem. Ità ineptè & perpl
illum Diuina loqui voluit prouidentia,vt vel h

& curabiles lectores intelligerent, refugiendum
eſſe à doctore, qui poſtquàm Archytæ crepita-
m diù & abundè pulſauit, tandèm ſe ignorare
tur quid dicat, aut de quibus aſſeueret. Hæc de
ntio Bullingerus, ſed quę in ipſum quoq; Bul-
gerum pulchrè quadrent: ſicut & illud, quod ait
tium ſcripturæ Diuinæ & etiàm Auguſtini ſen-
ijs abuti: quod certum eſt omnes iſtius infauſti
ngelij Buccinatores & feciſſe hactenùs, & face-
bſit enim vt vel ſcriptura Diuina, vel ſancti Pa-
illorum teterrimis erroribus vlla ex parte fa-
it, tametſi non pudet eos pro ſe ſacra Biblia Pa-
que citare. Habet deindè Bullingerus etiàm
iſſimum Brētij de inferno errorem, fatentis in- *Brentij de*
um quidem eſſe, negantis verò locum eſſe. Ità *Inferno*
ntius cælum tollit pariter & infernum: nec mi- *error.*
impiè Bullingerus tollit è Sacramento ſubſtan-
em corporis Chriſti præſentiam. Non poteſt,
it porrò Bullingerus, in Brentio probari ni-
eius licentia in ſcripturis detorquēdis, & quòd
a neceſſitate recedit à receptis concordi in Ec-
a conſenſu expoſitionibus, immò & doctrinis.
tè non debent hæc in Brentio tolerari, ſed ne-
in Bullingero, in quem hæc non minùs qua-
t quàm in Brētium, à quo ſe Bullingerus ſcri-
eiectum ex Eccleſia CHRISTI, ſed conte-
t æquè Brentij vt Romani Pōtificis excōmuni-
onē. Ait enim ſe brutū iudicare Brentij fulmen.
itò ſanè contemnunt eorū fulmina, qui ſummi
ificis anathemata cōtemnūt, & fit iſtis q̄d Eſaias *Eſa. 33.*
t qui ſpernunt, ipſi quoquè ſpernantur. Hoc
dèm certò certiùs eueniet om̄ibus iſtis ſuperbis
ntibus, qui Eccleſię paſtores ſummū in cōtem-
m apud ſuos adduxerūt, & iuſto Dei iudicio à ſe
cèm intolerabili cōtemptu afficiūtur: id quod
inger⁹ ſatìs ꝓdit in hac ſua breui Coronide, dū

addit Brentium per prolixum & impexum libru
ſuum, nempè recognitionem, omnes propè pag
nas adſperſiſſe contumelijs atque conuicijs, por
ſub finem libri furioſo curſu ruere in portum, c
Nota, nota. mareque Zuinglianorum dogmata eſſe diabolica
impietatis plena, redundare illorum omnia dep
uationibus, ſtrophis atque calumnijs: errorem il
rum de Cœna Dominica non eſſe leuem, ſed p
ſua fœcunditate alios atque alios magìs ſacrileg
ſecum trahere, ſatanam per illos ſibi viam prǫſtr
re ad omnes iniquitates: breuì futurum, vt per il
reducatur in Eccleſiam hæreſis Neſtorij, & ni
deniquè maneat reliquum de articulis noſtrę re
gionis, ſed inducatur in Eccleſiam ethniciſm
Thalmudiſmus & Mahumetiſmus. Hæc ſunt ſa
luculenta de Zuinglianis Brentij Luteranorum h
diè Coryphei teſtimonia & encomia. Porrò
Brentio è diuerſo teſtatur Bullingerus ſub fin
huius coronidis, illum propter ſingulares ſuas o
niones furere, tumultuari, ad arma conclamare,
omnem bipenni amicitiam diſſecare. Hæc ego ſ
ex breui illa Bullingeri Coronide breuiter huc
ſcribere volui, vt videant tamen vel tandèm mi
mortales, quos duces in rebus grauiſſimis ſequ
tur, qui tam atrociter inter ſe diſſentiunt, tam i
maniter ſe mutuò proſcindunt. Quòd ſi vel me
inſtitutum pateretur, vel mihi ſtudio eſſet om
illorum ſcripta excutere, quàm multos ego Co
ces conficerem, ſolis eorum contentionibus &
uicijs mutuis referendis? Vtinàm verò cunct
tiùs illi principiò admiſſi eſſent, nec tam facil
des habita foret noua paradoxa ſub ſpecie ve
D E I proferentibus. Quid verò de nobis dic
ri ſunt poſteri noſtri, cùm hæc & id genus p
multa alia didicerint, viderintque illos nos ho
ues haud ſecùs atquè CHRISTI Apoſtolo
nunc

ncios accepiſſe,qui non niſì tetros in orbem er-
·es inuexerint,& præter hoc etiàm inter ſe odio-
ìmè & pertinaciſſimè diſſenſerint? Faxit præpo-
ıs Deus,vt vel ſerò videamus.
Non mihi hoc propoſitum eſt,vt iſtorum homi-
m abſurditates & mutuas acerbitates oẽs cõme-
orem,nec tamẽ poſſum committere,quin vel ali-
as annotem.Habet enim earũ cognitio ſuas non
diocres vtilitates, & poſſunt illę certè mouere
mines, vt ab illorum contubernio celerrimè ſe
ɔediant. Excuſa hoc anno eſt mẽſe Ianuario De
nis & malis Germaniæ admonitio Iohannis Vui
ndi,qui(niſì tamẽ fallor)vnus eſt ex præclaris il-
Centuriarum Magdeburgenſium architectis.Eſt
ęgregius & quidem Stoicus Luteranus,vt & Mat
as Illyricus.In hac admonitiõe ille primô ſe pol
etur explicaturum præcipua Dei beneficia,Ger-
niæ potiſſimùm ab anno 1517. collata, putà Ec-
ſiaſtica,Politica,œconomica,& communia quę-
m.Primum beneficium vocat Biblia ſacra in cla-
ſimam lucem producta, quæ multis ſeculis pro
ſcuro libro vbiquè locorum ſint habita, peneq;
u & ſqualore interiêrint:laicos publicè tantũ au-
iiſſe.Legẽdas Sanctorum: Theologiæ ſtudioſós
ſcholis ad ſcholaſticorum diſputationes & ſum-
as tantùm aſſuefactos. Ità ille Vuigandus in hoc
imo referẽdo beneficio tam multa bene luculẽta
bet mendacia.Simul verò etiàm noſtram Biblio-
m Latinam verſionem carpit,& Luteri Germani-
m vſqueadeò prędicat,vt non dubitet eam tribus
e dictanti Spirituiſancto,& oĩum aliarum gen-
ım verſionibus illam anteponat:Sed oſtenſum eſt
iris doctis, permulta loca ſua non verſione, ſed
ruerſione Luterum corrupiſſe:& ſanè vſqueadeò
ſatisfecit Germanis Luteri verſio, vt poſteà no-
m cuderint Tigurini. Videt Lector quàm ſint ve-
Ggg 5 ri-

Liber de bonis & malis Germaniæ.

ritatis ſtudioſi homines iſti, cuius guſtum quenda
hęc pauciſſima prębent. Proh dolor, tam malè co
locari bonas horas & ſcribendis & legendis id g
nus fœdis & pernicioſis mendacijs. Addit mox, pu
eros & puellas iam Biblia Germanica legentes, pro
prium ac genuinum ſenſum abſq; longis comme
tarijs ob oculos videre. Certè didicit German
nunquàm præſtando damno ſuo, quàm bellum ſe
ſum è ſcripturis diuinis tot inſana capita elicu
rint, dum certatìm aliæ ſuper alias emergunt hær
ſes, ſingulis ſua fœda comméta ſacrarum literaru
authoritate confirmare nitentibus. O quáta eſt h
rum impudentia, qui cùm videant etiàm ipſos Lu
teri diſcipulos inter ſe atrociter digladiari, & ſi
gulos crepare ſcripturas, non dubitant tamen ſcr
bere, tam clara & lucida nunc prodijſſe Biblia Ge
manica, vt pueri & puellæ genuinum ſenſum faci
aſſequantur. Nam ſi hoc verum eſt, cur etiàm gra
des iſti ſophi inter ſe tam turpiter corrixantur?

Nota inſaniam. Alterum Germanię à Deo impẽſum beneficiu
eſt, inquit Vuigandus noſter, pręcipuorum artic
lorum fidei illuſtratio, qualis ab Apoſtolorum te
poribus hucuſquè in hoc mundo non eſt cogni
Quis dubitet hunc hominem lethargo correptu
aut neſcio quibus furijs agitatum, præ inſania n
videre quid dicat? Proh ſcelus, tam denſas tenebr
quas iſti Argi ſcilicèt in orbem inuexerunt, etià
fidei illuſtrationem eximiam dici.

Calumnia in S. Patres. Deindè etiàm tam priſcos illos quàm ſcholaſtic
patres hic inſignis tenebrio calũniatur: aitq; diſc
men legis & euangelij prorsùs obliteratum fui
poſt Apoſtolorum tempora, ſed per Luteri miniſ
rium dilucidè explicatum. O portẽtum in ſolas te
ras relegandum. Talibus floſculis ſcatet hic Vuig
di libellus. Addit verò, in Papatu inuocationẽ à D
ità auerſam, atq; ad mortuas creaturas (ſic vocat ſ
&

ɔs cum Chriſto in cælo vitam beatam viuentes) nuerſam, vt nulla inter gentes fœdior vnquàm ololatria extiterit. Agnoſcit Lector Stoicum Lu-i diſcipulũ, nouumq́; Vigilantium. Iſti impij ho-ines ferre non poſſunt inuocationem ſanctorũ, iam etiàm ſe gloriantur profligâſſe, ſed certè ma-o miſerorum hominũ malo, qui ſolebant ab om̃i tiquitate non ſinè fructu ambire diuorum ſuffra-a, quos ſcirent iam Chriſto coniunctiſſimos, pro dentiſſimò illorũ erga nos amore, plurimùm ſibi æſtare poſſe. Verùm iſti miſeri & cæci vt alieni nt ab illo corpore, cuiꝰ caput Chriſtus eſt, & cui-om̃es ſancti membra ſunt, ità quoquè nullo eius ritu vegetantur, ſed traditi ſatanæ, vnà cum illo nctos inſectantur, nec eos à nobis inuocari vo-nt. Sed audiunt illi à nobis ex Auguſtino: Popu- Chriſtianus memorias martyrum religioſa ſo-nitate concelebrat, & ad excitandam imitatio-m, & vt meritis eorum conſocietur, atque orati-ibus adiuuetur. Sufficit hoc contra iſtos. Quæ rò Vuigandus porrò habet iactabundus de ſu-ſtitioſis ritibus à baptiſmo amotis, (ſic enim ille pius vocat tam antiquas baptiſmi cæremonias) integra cœna reddita, de clauibus non ampliùs o & inuncto hominum generi (putà ſacerdoti-s) ſeruientibus, & id genus alia purè Luterica, id , verè impia, nolo hîc commemorare. Nam appá- hominem nihil habere hominis, ſed totum ob-ſum à dæmone. Ait enim inter cætera, totum rpus doctrinæ cæleſtis ſimpliciter, dilucidè, pro-iè, dextrè erutum & traditum eſſe à theologis ermaniæ, quale in omnium patrum ſcriptis poſt oſtolos nullum inuenitur. Et tamen iſti theolo- tam bellè inter ſe conſentiunt, quàm olìm Ca-næi fratres. O infelices Germanos, qui iſthęc mó-a apud ſe ferre queunt.

Cõtra Fauſtum, lib. 20. cap. 21.

Quid

Quid verò poſſit his dici monſtroſius? En qui n
luimus audire ſanctos patres, iam iſtos cogimur
dire inſanos tenebriões, qui reuerà præ inſania n
ſciunt quid dicant. Nanque addit hic noſter: Pl
rerũ in vno aliquo ſcripto exegetico Luteri in pr
phetam aut pſalmum inuenias, quàm in multis
bris patrum. O nugatoré. Certè blaſphemijs & m
ledictis egregiè ſcatent libri Luteri, digni qui fla
mis exurantur.

Deindè tertium vocat beneficium, quòd An
chriſtus Papa à Lutero ſpiritu oris Chriſti inter
ctus eſt. Hoc quidem Luterus ſummis viribus
natus eſt, vt Chriſti in terris vicarium Roman
Pontificem penitùs profligaret, ſed fruſtrà. In
autem ſcelere etiàm laudare illum, hominis eſt
nitùs perditi & profligati, qualis certè eſt Vuig
dus iſte, cui9 valdè execrabiles voces puto nec i
ſuis ſymmyſtis probari, qualis eſt etiàm illa, a ſin

Calũnia in Pontificem. Cumanum Romanum pontificem ſibi armis cr
tis niti vſurpare poteſtatem articulos fidei deſtr
di ac erigendi pro arbitrio: quod dici noo pot
niſì à ſceleratiſſimo & deploratiſſimo nebulo
Certè quandoquè aduertent homines iſtorum
rus aterrimum & intolerandam animi malignit
odiumq; in Pontificem & Catholicam Eccleſi
plùs quàm Vatinianum.

Alia deindè recenſet Vuigandus Dei benefi
de profligatis monachis, de excluſa idololatri
eſt, inuocatione & veneratione defunctarum cr
turarũ, vt ipſe vocat, de egregiè oppugnato &
pugnato Antichriſto Romano Pontifice, de co
doctiſſimorum virorum & ſalutarium Eccleſiæ
niſtrorum, (per quos vtiquè nõ niſì Stoicos Lu
ranos intelligit) de copia item innumerabilium
brorum, à Germanis theologis, Lutero & ſimilib
editorum: quæ quidem eiuſmodi ſunt omnia

no,niſi Germaniæ proditor & hoſtis, ea poſſit
neficia vocare. Nam vt alia omittam,cùm fatea-
iſte Vuigandus tot libros ab iſtis Luteranis ſcri-
os,vt in mundo nunquàm plures in lucem vene-
t, (quod tamen eſt pùtidum & craſſum menda-
m)poteſt hinc ſanè liquidò colligi,quàm imma-
ſumptus in eos libros impenſi ſint,non ſolùm
llo Germaniæ fructu,ſed etiàm damno illius in-
imabili. Nam cùm pecunia ea omnis,quæ in hos
ros ſcribendos,excudēdos,emendos collata eſt,
nfinita propè ſit,& nō niſì in Germaniȩ & mul-
um aliorum certiſſimam perniciē ceſſerit,quan-
n quidem ad eos attinet,qui talium librorum le-
one vel cognitione in hȩreſin pellecti ſunt: quis
quàm verbis vllis poſſit conſequi, quantùm &
ip vtilitatibus,& animarum ſaluti tot perditiſſi-
& peſtilentiſſima ſcripta nocuerint? Et interìm
nen ſolent iſti mirum in modum exaggerare pe-
iiam,quæ Roma exportetur è Germania,nec vo
it videre ſe proditores & perditores eſſe Ger-
niæ, dum pro verbo Dei impias hæreſes vendi-
it incautis,& immenſam pecuniæ vim exhauriūt
s peſtilentiſſimis ſcriptis euulgandis,quȩ vulgus
peritum auidè emit, ſed nec precio exiguo, nec
ruo ſalutis ſuæ detrimento.

Septimum beneficium vocat Vuigandus,repreſ- *Hæretici qui ſint Vuigando.*
nem hȩreticorum, in quibus ille numerat Ana-
ptiſtas,Sacramētarios,Antinomos,Enthuſiaſtas,
othurnifices ſeu concinnatores Chriſti & Anti-
riſti,p quos intelligit haud obſcurè Meláchtho-
cos & Adiaphoriſtas,quæ noſtra,vt ipſe dicit,lu-
& potentia verbi ſui Deus profligauit. Hîc iam
det lector hominis egregij Luterani cenſurā non
odò de Sacramentarijs,quos illi ex profeſſo ode-
nt,ſed etiàm ſymmyſtis ſuis Melanchthonicis &
diaphoriſtis, Qui enim Luteri doctrinam omnem
mor-

mordicùs retinent, Melanchthonem & Adiaphoriſtas, qui in quibuſdam à Lutero deflexiſſe videntur ferre nō poſſunt. Ità fit, vt Luterani Luteranos quoquè perſequātur, & quidem valdè acerbè, vt eſt hęreticorum genus maledictione & amaritudine plenum: quod quidem iam ſæpè dixi, & eſt crebrò dicendum, dum iſti noua ſemper acerbitatis ſuę argumenta in lucē edunt, quæ tamē ab illis miſerè euerſi non aduertunt. Verùm obſeruatu dignum eſt quòd porrò adijcit Vuigādus, ſuum & ſuorum eſſe confiteri & ſtatuere aliquam ſaltem Eccleſiam, licèt exiguam, permanſuram vſque ad extremum diem. Iam enim Stoici iſti Luterani in eas rediguntur anguſtias etiàm à ſectarijs alijs, vt ꝓpemodùm ſuæ doctrinæ ſucceſſum deſperare videantur. Et certè in eas anguſtias ſenſìm redigentur omnes horum temporum hęretici, & tandèm veritas, aliquādiù ab iſtis oppreſſa, eluctabitur.

Tranſit deindè Vuigandus ad beneficia politica, & ibì ſplendidè adulatur magiſtratibus, & mētitur turpiſſimè, ab Apoſtolorum temporibus neminem ęquè àc Luterum illuſtràſſe doctrinam de authoritate & officio Magiſtratuum. Tandèm ſtultiſſimus homo doctrinę Lutericę oblítus, poſtquàm multus fuit in pontificibus & monachorum operibus proſcindendis, ait magiſtratus pro ſuis multiplicibus laboribus æterna præmia conſecuturos eſſe. Vbi igitur nunc eſt illud Luteri, Opus bonum optimè factum, veniale peccatum eſſe ſecundùm miſericordiam Dei, ſed mortale peccatum ſecundùm iudicium Dei? item illud, Nemo non certiſſimus eſſe debet, ſe ſemper mortaliter peccare, ſi ſua vita ad iudicium Dei iuſtiſſimum comparetur? Num peccatis vel venialibus vel mortalibus ęterna pręmia debētur? Ità iſti cęci doctores dum veritatem oppugnāt ſæpè pugnantia docēt: id quod Lutero quoquè acid

In aſſertionibus, articulo 32.
Ibid. Articulo 35.

: in doctrina meritorũ,& alijs pleriſq;. Tertium
um politicum dicit eſſe, ꝙ ſubditi magiſtratui
nptiùs nunc obtemperãt: quod q̃ ſit vanum &
entitium, res ipſa loquitur,& tumultus Ruſti-
m,multaq; id genus alia ſatis ſuperq; declarâ-
:& niſi Deus Luteri conatibus obſtitiſſet, cer-
mus profectò q̃ hodiè magiſtratûs eſſet autho
.Reliqua beneficia politica,œconomica, com-
ia,nè ſim Lectori oneroſus, ineptiẽti Vuigãdo
quo,nec ijs cõmemorandis tẽpus ꝑdere volo.
ccedit deindè Vuigandus noſter ad mala Ger-
iæ enumerãda. Hîc principiò duo ſchiſmatum *ſchiſmatum*
era ponit,vnũ à Sacramẽtarijs,alterũ ab Interi- *duo genera.*
is excitatũ. Sacramẽtarios dicit,ſuperſtite Lu-
, Helueticos tantùm quoſdã montes fuiſſe te-
coactos:illo extincto,ſeminatores iſtorũ zizã-
ũ longè lateq; eſſe progreſſos. Putabant Sacra-
tari ſe pręclarum quippiam prę Lutero vidiſſe,
vident ſuam doctrinam à Vuigando Zizania vo
Et quanuìs hodiè multùm iactitent ſe quoquè
Auguſtanæ Confeſſionis,at diſertis verbis dicit
gãdus,eos nec partem fuiſſe eius Confeſſionis,
ea Auguſtæ Carolo V.exhiberetur, nec dein-
ſeſe eidem adiunxiſſe. Et verum diceret Vui-
dus, ſi non Melanchthon illam confeſſionem
ndè recoxiſſet,atq; tandèm ad caſtra Sacramẽ-
orũ deflexiſſet. Addit aũt Vuigandus,non in re
amẽtaria tãtùm,ſed in alijs quoq; articulis non
tremis publicè ſacramentarios impingere.
ccedit deindè Vuigãdus ad alterũ ſchiſmatũ ge- *Interimiſtæ*
,ipſis planè,vt dicit,inteſtinum,eoq; longè per-
oſius. Sub hoc compręhendit Melanchthoni-
& Maioriſtas, tametſi nominatìm nõ exprimit.
tribuit perplexas, ambiguas, flexiloquas, va-
,& aſtutas locutiões,eoſq;,licèt impium,vt ipſe
at,dogma illud,Bona opera ad ſalutem eſſe ne-
ceſſaria,

ceſſaria,& pleraq; alia mendacijs & fucis ſtabilian
tamen ſinè omni fronte ſcriptitare, ſeſe à ſynce
Dei & Luteri doctrina nè pilum quidem declinaſ
Non enim patitur Vuigandus operum & pœnite
tiæ concionem, ſed ſola fide cum Lutero ſuo re
euolat in cælum Plutonis.

Tertium malum vult eſſe Vuigandus, quòd r
miſſiùs iam Lutero mortuo impetitur & lacera
Romanus pontifex. Eccè tibi hominis deplorati
mam amentiam & aterrimam cæcitatem, qui ho
ipſum pro magno malo numeret, quòd abſtine
à iactandis conuicijs & contumelijs in pontifice
O plùs quàm Cimmerias inſani pectoris tenebr
Ait enim: Neceſsè eſt, ſi Eccleſia Chriſti iterùm
ctè purganda eſt, vt alacri pectore & coniunctis
cibus atque ſtylis ardentiùs ac luculētiùs Antich
ſtus oppugnetur, quàm aliquot annis factum eſt
quas dabūt iſti olìm pœnas tantę peruerſitatis:
homines impij, qui iam in profundū venerunt
lorum, contemnunt donèc in illum abyſſi pute
detrudantur. Non vident iſti miſeri & omi lach
marum fonte plangendi, quàm nihil minùs dec
hominem è religione Chriſtianum, quàm iſta
terrima maledicendi petulantia, præſertim paſt
Eccleſiæ, cui, velit nolit Vuigandus, Chriſtus co
miſit paſcendas oues ſuas, omnemque illi illat
iniuriam & cōtumeliam, ſibi factam ducit. Sunt
profectò eiuſmodi, vt pijs animis vberrimam
peditent plorandi materiam, quòd populus C
ſtianus precioſiſſimo Chriſti Ieſu ſanguine red
ptus ab iſtis immaniſſimis lupis & ſceleratiſſimis
bulonibus tam miſerè ſeducitur, & ad proſcind
dum & conſpuendum pontificem etiàm incita
Sic Chriſtus non docuit, neque Apoſtoli eius,
hanc doctrinam hauſit à Lutero Vuigandus, &
ipſo ſatana Luterus.

Nota ſatanicam malignitatem.

Q

Quartum malũ Vuigandus iſte ait eſſe ignauiam
lum Eccleſiæ Dei (ſic vocat illum Luteri cœtũ,
rigidos habet Luteranos) in refutandis errori-
,putà Sacramentariorum &c. Sunt ſanè, qui pu-
:inter Luteranos & Zuinglianos ſolam eſſe de
hariſtia controuerſiam. Sed cùm plerique alij
arij, tum hoc loco etiàm Vuigandus diſertis
ɔis teſtatur, non de rebus friuolis & ineptis, ſed *Luterani et*
ımmis capitib⁹ doctrinę cęleſtis eſſe inter ipſos *Zuingliani*
eptationem. Quin & inter ipſos Luteranos nõ *de quibus*
s cõtentiones ſunt, vocatq́; hic noſter Vuigan- *inter ſe diſ-*
quoſdã noſtræ ætatis Pelagianos, haud obſcurè *ſentiant.*
ficans Lipſenſes dogmatiſtas, quos etiàm im-
ɔres appellat. De nouis Sacramentarijs, nempè
ıinianis, id affirmat, eos verba habere tali ſtra-
mate adornata, vt pro libitu eis vti queant. De-
adijcit explodenda eſſe tam fraudulenta ſpe-
ɔrationum, quibus ad fallendum imperitiores
tur Pelagiani & noui ſacramentarij. Sed & Vui-
lus cum ſua teterrima maledicentia pariter p-
ndus eſt.

xtum Eccleſiæ malum Vuigandus vult eſſe in-
eſtiuam & pernicioſam philoſophiæ cũ Theo-
permixtionem. Hoc loco rurſùs, non tamen
inatìm, Vuittenbergenſes & Lipſenſes dogma-
perſtringit, porrò Sacramentarios apertè: nec
tat dicere, lupos miſeras ouiculas crudeliſſimè
ere ac deglutire. Multa hîc enumerat, quæ ex
ɔſophia contra veritatem Euangelij habeant
quos modò dixi, Vuittenbergenſes, Lipſenſes,
cramentarij. Refert ibì ſe audiente quendam
onem (intellige quinti euangelij) de coniugio
pulũ declamãtem, plùs quàm viginti carmina
uidio de arte amandi protuliſſe. Et hoc quidẽ
ãdus ſe deteſtari indicat: quaſi verò ſuus Lute-
õ planè amatoriũ & Venereũ nobis euangeliũ

protulerit,omnibus etiàm & monachis & monia
bus laxans turpitudinis habenas,& in cóiugio qu
què degentibus permittens dicere,Si nõ vult vxo
veniat ancilla.

Septimum malum eſt Vuigando προσωπολατρ
qua viri eruditione excellentes,incipiũt veluti id
la coli. Melanchthonem & quoſdam alios mol
Confeſſioniſtas,qui in nonnullis à Lutero diſce
runt,videtur hîc quoquè carpere. Enatũ enim f
non leue diſſidium inter Melanchthonicos & Il
ricanos,hoc eſt,molles & rigidos Confeſſioniſt
nec res adhuc ſopita eſt.ſcripſit Melanchthon ac
bè in Illyricanos, cùm tamen eius diſcipulus fu
Illyricus,& ab Illyricanis dãnatus eſt Melanchth
cum ſuis.

Iuuentus à quibus corrumpatur.

Octauum malum dicit,quòd iſti proſopolatr
multis magnis & paruis ſcholis iuuentutem vi
lenter inficiunt.Dolet Vuigando,quòd Luteri
gmata quædam euaneſcũt,& veretur plurimùm
tandèm ille cum ſuis è tota Europa proſcriba
Eccè verò iam ab ipſis quoquè Luteri diſcipulis
cit Vuigandus infici miſeram iuuentutem.Cur
dèm nõ euigilant homines,& ſe totos ab om̃i i
rum hominum commercio ſemèl expediunt? S
ſuperq; à Catholica Chriſti Eccleſia admoniti ſ
à Lutero & eius ſymmyſtis buccinatoribus
quisq; noui euangelij pſeudoprophetis perdi iu
tutem,& tetros in orbem errores ſpargi, nec fi
tamen ſaniſſimis admonitionibus habere volue
En iam ipſi Luteri diſcipuli ſuos condiſcipulos
làm affirmãt corrumpere iuuentutem: vel illis
dèm credant,& profligatis ſimul omnibus, red
ad Catholicæ Eccleſiæ vnicum ouile, nec ſibi
per ab iſtis tenebrionibus tam turpiter illudi
tiantur.

Nor

Nonum malum eſt,vt ait Vuigandus, effrenis & *Iuuētus pe-*
audita petulantia & maledicentia ſtolidę iuuen- *tulans &*
tis,quam malè imbutam à proſopolatris dicit fu- *maledica.*
re,tantumnon dira conuicia euomere in pios Ec.
ſię doctores(ſe ſuoſque intelligit)fœda,obſcœ-
crudelia,impia & ſcelerata ſcripta, paſquillos &
turas effundere,certare inter ſe impudentiſſimis
ndacijs confingendis,qualia diabolos propemo.
n ipſos puderet proferre,& vt quiſque in his ar-
us magìs excellit,ità ſuis eſſe pręceptoribus gra-
rem,& ad maiores honores euehi. Quæ omnia
untur de Melanchthonicis,Vuittenbergenſibus
Lipſenſibus.Aduertit hinc Lector,quàm ſint ve-
& iuſta præpotentis Dei iudicia. En iſti miſeri
lum faciunt finem maledicendi ſummo Pontifi.
am multis ſupra modum contumelioſis ſcriptis,
quillis & picturis in illum Chriſti vicarium pe-
ntiſſimè incurrerunt, & eccè ex ipſis Lutericis
olis prodeunt diſcipuli, qui, qua menſura ipſi
ſi ſunt Pontifici,illis copioſiſſimè remetiantur.
is hìc non manibus ipſis & pedibus palpet, vl-
i Chriſtum iniurias vicarij ſui? Et ſunt hæc tan-
initia quædam iuſtiſſimæ vltionis,quæ,nisì re-
erint,apud inferos creſcet in immenſum,& pu-
blaſphemos & maledicosPontificum calumni-
es & conuiciatores in æuūm ſempiternum.Ta-
hìc de cōuicijs in Epiſcopos,ſacerdotes & mo-
ıos iactatis ab iſtis,quibus iſti Euangelici ſatia-
ınquàm poſſunt.Sed Chriſtus ſuo tempore nō
it officio iuſtiſſimi Iudicis,cuius vtinàm illi ſe-
tatem agenda,dum adhuc licet,pœnitentia an-
rtant.

Decimum malum noſter Vuigandus id ait eſſe,
d typographię oēs latiſſimè patent illis,nempè
ttenbergenſibus & Lipſenſibus, qui non eru-
ant falſas doctrinas tueri & profiteri, dirisque

conuicijs in probos ac fideles Dei ſeruos (Vuigan-
dum ſcilicet, Illyricum, &c.) inuehi: cõtrà verò, q
errores ingruentes (putà Vuittenbergenſium & L
pſenſium) indicare vel Apologias opponere pro
ſtudent, ijs prę la arctiſſimè occludũtur. Eccè rurſ
euidentiſſimum Dei iudicium in Luteri rigidos
ctatores, & hoſtes Eccleſiæ Catholicæ. Iam lon
ſuprà dixi, cùm Luterus & ſui primùm inciper
noua dogmata ſpargere, typographos illorũ luc
brationes ſuis impenſis politè & emendatè adm
dùm, porrò catholicorũ malignè & deprauatiſſi
alienisq; ſumptibus excudiſſe. At nunc Luteri fi
ſimis diſcipulis & ſymmyſtis etiàm apud Luterar
præla arctiſſimè occluduntur, & vt addit Vuig
dus, iſti Luterici Pontifices territant typograp
ſuis fulminibus, nè quicquam contra ſe ſuáve
gmata patiantur in ſuis officinis imprimi, in q
prorsùs nihil poteſtatis habent. Quis hîc no
miretur & laudet diuini iudicij æquiſſimam cen
ram? Volebat Luterus cum ſuis prorsùs profli
Romanum pontificem, at nunc ille cum ſuis pr
gatur à ſuis: quiq; contemnebat adeò Romani
tificis excõmunicationem, vt ſcribere nõ dubit
docendos eſſe Chriſtianos plùs diligere excom
nicationem, quàm timere, iam in ſuis diſcipuli
les cogitur pati pontifices, vt ipſi quidem per ſ
mam arrogantiam dici volunt, qui ſinè vlla au
ritate excommunicẽt typographos, ſi illorum
pta excudant, qui puras putas ipſius blaſphe
mordicùs tuentur. Hoc idem cæteris omn
Pontificis & Catholicæ Eccleſiæ oppugnator
tandèm eueniet. Addit autem Vuigandus, ha
tione ſolos illos regnare, ſolos triumphare, &
quillam ſedem ſibi parare. Vellent certè pler
Luterici ſuperintendentes Papalem ſibi, ſi poſ
parare ſedem: quæ ſi illis contingeret, ſentire

Præla non patent Lutericis.

Nota.

In aſſertionibus.

t quantam illi ſibi ſumerent authoritatem, cùm
rim miſeri non ceſſent Pontificem calumniari,
d is ſibi ius vſurpet, etiàm vbì nullum habeat.
tè Melanchthon quodam loco, vt ſuprà quo-
retuli, de diſcipulis ſuis, Lutero quàm ipſi ad-
ioribus, ità ſcribit: Cogunt concilia, quan-
& vbì ipſis placet, atq; vendicant ſibi maiorem, *Nota.*
gis intolerabilem, & minùs excuſabilem autho-
tem ac poteſtatem, quàm Papa Romànus vn-
m. Hęc Melanchthon. Sed non multùm diſſi-
ter conqueritur Vuigandus de Melanchthoni-
Vuittenbergicis & Lipſenſibus.
ndecimum malum Eccleſiæ, Vuigandus dicit
leſiaſticæ diſciplinæ laxationem. Spectatum
iſſi, riſum teneatis amici? Planè Vuigandus *Vuigandus*
vult papiſta fieri. Ait politicos nolle pati, vt *Papiſta.*
orij, ſcandaloſi & impœnitentes peccatores,
leſiæ CHRISTI publicè indicentur, & pro
licanis & ethnicis habeantur, donèc pœniten-
agere diſcant. Eccè tibi Vuigandum publicè
dæ pœnitentię præconem. Adijcit porrò:
phemare veritatem, ignominia afficere mini-
s verbi DEI, rapere Eccleſiaſtica bona, (nota
tor) ſcortari, inebriari, rapere, vſuras exerce-
omicidia, aliaque eius generis innumera pecca-
ò magìs inualeſcunt quotidiè, quia libertatem
cendi habent. En quanta eſt vis veritatis, vt
plerunquè etiàm ipſius atrociſſimi hoſtes fa-
cogantur. Certè autem ſi reſtituatur vbiquè
leſiaſtica diſciplina, etiàm Vuigandus ipſe cum
o grege apoſtatarum monachorum & pſeudo-
phetarum, publicam debebit agere pœniten-
n. Quàm autem ridiculum eſt, quòd homo
ditus inter alia flagitia, quæ ſub iſtis infauſtis
nalis libertatis præconibus in immenſum excre-
nt, etiàm bonorum Eccleſiaſticorum rapinam

commemorat,cùm vix vllo vnquàm ſeculo tot ſi
perpetrata ſacrilegia & bona Eccleſiaſtica dirept
Indulgentiæ Luteri. quot ſub Luteri euangelio,qui ſanè nouas euulga
uit quandoquè Indulgentias vel Condonation
cunctis illis,qui ſeſe facultateſque ſuas & exiſtim
tionem in hoc expenderent,vt Epiſcopatus,Coll
gia & Monaſteria funditùs delerentur: aitque, e
qui hoc facerent, tam præclaro facinore veroru
Chriſtianorum & charorum DEI filiorum nom
promerituros. Atque ijs teterrimis vocibus prin
inflammati ruſtici in Germania, maxima rebus E
cleſiaſticis diripiendis damna dedêre, vt alibì di
eſt. Voluit Luterus iuſtis poſſeſſoribus auferri b
na Eccleſiæ:at nunc Vuigandus quiritatur rapi b
na Eccleſiaſtica,quaſi ipſe cum ſuis ſymmyſtis pſ
doprophetis quicquam habeat iuris in Eccleſiaſti
bonis,& non potiùs in ipſum ſocioſque ſuos q
dret ſacrilegij crimen,ſi res Eccleſiaſticas veris p
ſeſſoribus ablatas ſibi vſurpant,vt ſanè faciunt m
ti. CATHOLICI potiùs conquerantur, I
terum cum ſuis pſeudoprophetis docuiſſe ho
nes rapere bona Eccleſiarum & monachorum
Quòd verò nunc etiàm Vuigando & ſuî ſimili
auferuntur ipſorum res,manifeſta eſt vltio Diui
reddens eis in caput illorum,quod ipſi alijs faci
dum docuerunt.

Duodecimum malum, Eccleſiam perdens v
noſter Vuigandus illud eſſe, quòd nullæ legiti
Synodi obſeruantur. Porrò nihil hîc agi dici
Romani Antichriſti, ſed de Eccleſiæ Synodis, c
Confeſſionem Auguſtæ exhibitam retinet. Vbì
nè & à Romano Pōtifice,& à Zuinglianis & à V
tenbergenſibus & Lipſenſibus Luteranis indi
Synodos damnat.

Itaque illa ſola rata & legitima erunt Conci
quæ vel Vuigandus noſter,vel Illyricus, vel Cy

Spangebergicus, aut id genus Stoicus aliquis
:eranus præco indixerit. Sed benè habet,quòd
cum Romano Pontifice etiàm Luterani molles
Zuingliani reijciuntur. Eccè quò proruit cæcus
reticorum furor. Eodem modo Zuingliani &
lanchthonici,& Anabaptiſtę & innumeri alij ſe-
rij non ferent niſì ſuæ ſectæ Synodos. Quis ve-
iſtis prodigioſis teterrimorum 'errorum bucci-
oribus authoritatem contulit Synodos conuo-
di? quid non ſibi ſumit deplorata iſtorum arro-
ıtia? Nolunt Romano Pontifici vllum eſſe ius
ıuocandi Synodos,& illud tamen ſibi arrogant,
nec id quidem merentur,vt inter infima Eccle-
membra numerentur.Obitèr obſeruandum eſt,
quoſdam Luteranos Vuittẽbergæ,qui doceant
ra bona ad ſalutem eſſe neceſſaria; at hos Vui-
ıdus vocat pſeudoapoſtolos. Vuigandus enim
n ſuî ſimilibus ſola fide beatus eſt, modò ſemper
ımena nummis turgeat, & Dalila foueat cuban-
ı. Extat Eraſmi non minùs verè quàm falsè di-
m: Duo, inquit, quærunt Luterani,cenſum &
ɔres:reliqua omnia præſtat illis Euangelium.

Luterani quid quærant.

Conqueritur etiàm Vuigandus,Synodos Euan-
icorum iuxta arbitrium potentum aut affectus
minum gubernari. Quod ſi diceret Papiſta,eſſet
:catum plùs quàm mortale.

Synodi euãgelicorum.

Redeat ergò Vuigandus cum ſuis ad Catholi-
n ECCLESIAM, cui adeſt doctor & rector
irituſſanctus. Nam extra illam conciliabula cogi
ſſunt, legitima Concilia nulla ratiõe haberi poſ-
ıt. Pergit verò Vuigandus,& dicit: Donèc Syn-
i vel impediuntur vel differuntur, varia Zizania
gmenta ſumunt & dominantur, & plurimi iſtis
oribus ſuffocati intereunt En importuniſſi-
ıs homo Synodos vrget, cùm ille cum ſuo

Lutero omnes Eccleſiæ Catholicæ ſuperiores ſy
odos,vbicunquè libitum eſt,reijciat. Si vult audi
Synodos, habet & ſanctiſſimas, & plurimas in
Catholicā Ecelesiam celebratas:illas audiat. Qu
ſi illas audire non vult,quę inſania eſt,vt nos pu
ſua conciliabula vel pili facere debere? Dolet
tem illi,quòd plurimi deficiunt à quibuſdam L
ri placitis,quodq́ue hac occaſione ipſe cum ſui
contemptum venit: & non dolet illi, quòd Lut
authore tam multi à Catholica Eccleſia ad fœ
ſimas hęreſes defecerunt. Sed paulatìm non L
teri tantùm,ſed aliorum quoquè noſtræ ætatis
reticorum praua dogmata vt fumus euaneſce
& veritas triumphabit. Rectè enim à Cicerone
ctum eſt: Opinionum commenta delet dies.
borauit iam aliquot annis veritas, ſed quando
eluctabitur.

Cæſareopa-patus. Tertiumdecimum malum eſt Vuigando Cæ
reopapatus,quo dicit deſtrui Chriſti vineam.
primò Luterice inuehitur in papę dominiū,&
re ſuo egregiè mentiens, inter cętera ait Ponti
Cæſaribus diademata pro arbitrio impoſuiſſe
depoſuiſſe.& pleraq; alia,quę vel mediocriter e
Politici do-mini carpū-tur à Vui-gando. diti nòrunt eſſe meras calumnias. Deindè ad pol
cos dominos accedit, ex ijs nonnullos ſuis ter
nis excedentes,ait pedem alterum ſuperbè in
cleſiam collocare,eam pro ſuo arbitrio regere,
niſtros verbi non tantùm oſculatores,ſed mera
bella ſuorum pedum eſſe velle, religionum for
las ſeu cothurnos gignere,articulos doctrinæ
dere,eosq́ue poſteà cum imperio & armatis mi
doctoribus ærumnoſæ Eccleſiæ Chriſti (putà ri
dorum Luteranorum) obtrudere, vt citra omn
contradictionē amplectantur:mādata affigere a
exhibere,qbus pręſcribitur,quomodò & quate
miniſtri verbi Dei errores & peccata repręhend
debea

ıeant,nempè,„vt errores graſſantes (Vuittêber-
ıſium & Lipſenſium &c.)nõ refutent falſos do-
res nõ indicent, nec moneāt eos cauendos eſſe:
cata hominum, quantunuis in hoc mundi fine
ɔcia,tantùm in genere ſtringāt,nè quis animad-
tere queat ſe peti,ſibi ſcilicet agendam eſſe pœ-
ntiam:Neminem eſſe excommunicandum, nisì
ſentêtia politicorum: Nemini eſſe denegandum
m ſacramentorum, nisì ex arbitrio aularum vel
ialium,quęcunque tandèm illa cauſa ſit. Quem-
nodùm autem,inquit porrò Vuigādus,Papa ex-
nmunicationis fulmen ſuæ tyrannidi adhibuit:
illi politici ſuas minas de expulſionibus,de car-
ibus,de gladijs audaciſſimè ſubijciūt. Sic igitur
ırgit & in dies incrementa ſumit Cæſareopapa-
,& verſa vice eccleſiaſticus Antichriſtus in poli- *Antichriſtꝰ*
ım degenerat.Hęc omnia noſter habet Vuigan- *Politicus.*
,qui poſtquàm delaſſatus ferè eſt Romanū Pon-
ɛem Antichriſtum per calumniā appellando,iam
n nominis tribuit etiàm Luteranis politicis do-
ıis & magiſtratibus. Quis verò etiàm in his non
eā & p̄dicet diuini iuris ęquitatē? Noluerūt iſti
ngelici dogmatiſtę Romani pōtificis agnoſcere
horitatē,iam cogūtur ferre politici magiſtratûs
gè grauiꝰ (vt ipſi indicāt) iugum. Sed nunquàm
politici magiſtratus tātum in res Eccleſiaſticas
ıpſiſſent,nisì Luterus cum ſuo dogmatiſtarum
ge ad hoc eos incitâſſet.

Decimumquartum malum,inquit Vuigādus,eſt
um & profligatio ſeriorum & ſalutarium verbi
i doctorum,& ſubſtitutio ac copioſus numerus
lligradorum ac placentia dicentium. Hoc verò
gè iuſtiùs conqueri Catholica Chriſti Eccleſia
ſet, dum profligatis catholicis cōcionatoribus,
ſtituti ſunt quinti Euangelij buccinatores blan-
ſimi,nec nisì placentia loquētes,qui miſerę mul-

titudini ſolam fidem ad ſalutem ſufficere perſu
dent. Sed tamen audiamus,quid de ſe & ſuis ſyn
Nota. myſtis porrò dicat Vuigandus:Traducũtur,inqu
ſynceri & fideles verbi DEI miniſtri odioſiſſim
titulis horridorum Stoicorum, intractabilium,
ditioſorum, turbulentorum hominum: muti ve
canes & palpatores (Vuittẽbergicos & Lipſicos A
aphoriſtas &c.dicit) ornantur encomio pulcher
mo pacificorum,placidorum,ſalutarium Docto
Addit adhuc miſer Vuigandus: Reperiuntur n
Nota. pauci inter miniſtros verbi Eceboli & Gnathon
qui peccata potẽtum contra ipſorum dicta facta
mira fraudulẽtia excuſare atq; ornare, carbone
ignitos ſupponere non verentur, vt magìs acc
politici, in doctores ſynceros(Vuigandum,Illy
cum,Spangebergium &c.)audentiùs ſęuiant,eo
Luterani è ſuis locis exturbẽt,ità vt iam etiàm pleriq; ex i
parturiunt. parturientiũ dolores ſuſtineãt. Hęc om̃ia Vuiga
dus Stoicè Luteranus, cõtra molles Luteranos
cionatur:nec aduertit cæcus homo,ſic ſe iã tract
à ſuis condiſcipulis, vt ipſe cum ſuis tractare ſo
Catholicos,præſertim clericos & monachos.Q
pro dignitate exprimere ſufficiat, quàm multi
tholici intra hos quinquaginta annos ab iſtis n
chriſtianis non mediocriter diuexati, & in ſum
anguſtias ſæpè redacti ſint?Reddit Deus paria V
gando & ſocijs Lutericis, idque ità tamen, vt
om̃ia ferant à Luteranis. Non dormitat ſemper
tio diuina,lento gradu procedit,ſed tarditatẽ ſ
plicij grauitate compenſat.

Iam verò etiàm ad politica mala ſe cõfert no
Animorum inter principes diſſociatio. Vuigandus.In ijs primum locum tribuit Guber
torum diſſociationi,& non firmæ inter eos anim
rum conglutinationi.Hanc certè animorum di
ciationem nulli magìs acceptam ferre poteſt no
inclyta Germania,quàm Lutero & aſſeclis illius,
d

nouas opiniones in religionem inuehũt, ho-
es in diuerſas ſententias trahunt: & reuerà niſì
fuerit opera, vt iſti à Lutero & ſocijs eius ali-
pſeudoprophetis intra hos quinquaginta an-
diſſeminati errores,funditùs extirpentur,& ad
inam religionis concordiam redeatur,nõ poſ-
us non peſſima quæque timere & expectare.
ue ſi vult Vuigandus cum ſuis ſymmyſtis fungi
cio boni viri, palàm confiteatur ſe turpiter er-
e, ſe cum ſuis ſocijs pro puro verbo DEI non
è malo cerebro enatas prauas opiniones miſe-
lebeculæ venditâſſe,agat publicam pœnitenti-
volutetur in ſacco & cinere:& qui cum ſuo Lu-
tam multisfuit author ad amplectendos erro-
etiàm multis ſuo exẽplo prçcat ad agẽdam pœ-
ntiam, & complectendam catholicæ doctrinæ
tatem.
on libet hîc omnia Vuigandi adſcribere,nè ſim
gior,ſed non eſt tamen omittendum ſextũ ma- *Rapina bo-*
politicum,quod ille vocat rapinam & abuſum *norũ eccle-*
orum eccleſiaſticorum. Nam ſacra bona, pro- *ſiaſticorũ.*
tus & reditus dicit multos politicos nimìs ra-
ter contrectare, immò per fas nefasq; ſuę pro-
e poſſeſſiõi ſubijcere. Sed qs hoc faciendũ do-
,niſì Luter⁹ & ſui diſcipuli? At verò Vuigãdus
t, hanc eccleſiaſticorum bonorum direptiõem
um Tholoſanum & pennas aquilinas rectè ap-
lari, & cum copia bonorum Eccleſiaſticorum
mam inopiam rapi.Obſecro te Lector,perpen-
quid iſte miſer dicat, & inuenies quãtunuìs va-
, fallaces & impios homines, tamen vi veritatis
ctos,interdùm vel inuitos verũ dicere.Quis du
t,nõ poſſe cuiquã bono eſſe carũ rerum,q̃ DEO
èl dicatę ſint,direptionẽ? Et tñ ſub Luteri Euã-
io quàm multa Eccleſijs erepta ſint, & quidem
ſolùm nullo commodo, ſed multiplici etiàm
Germaniæ

Germaniæ & aliarum regionum detrimento,nin
in aperto eſt. Pudeat hæc dicere Vuigandum,q
cum ſuo Lutero & ſocijs ad hęc deſignanda pręc
ra facinora facem hominibus prætulit,dignus ſa
qui vel ob id ſolum & pręſentis & futuræ vitę p
nas luat. Libenter autem commemorat Vuigand
illud Eſaiæ,Erunt reges nutricij tui, quia perqu
Eſa.49. vellet ſuauiter percipere largos Eccleſiæ prouen
& foueri munuſculis principum,cùm interim ni
illi minùs, quàm reditus Eccleſiaſtici debeant
Multis quidem locis Eccleſiarum & monaſterio
bona conuerſa ſunt partìm in vſus id genus mi
ſtrorum euangelicorum:ſed veniet ille dies, qu
dò ab æquiſſimo iudice ad vltimum vſque terun
omnia ab illis in gehennæ tormentis repetentu

Luxuriæ ſub nouo Euangelio. Octauum malum politicum eſt Vuigando lu
ria,quæ iam omnes, vt ipſe dicit, verecundiæ fi
perrupit atq; exceſſit.Sed talem prolem edidit
bis Luteri prorsùs Sardanapalica doctrina. An n
De vita coniugali. ille ſcripſit palàm,minùs virũ fœmina,& fœmin
viro carere poſſe,q̃ cibo,potu,ſomno? Pudeat V
gãdum & ſuî ſimiles horũ vel meminiſſe,nec du
tent ſe ſuo hoc blandiſſimo propagando euãge
mortalibus omnibus ad omnem turpitudinem
xâſſe habenas. Cùm enim Luterus ipſe contine
am profeſſus,virginem DEO ſacratam ſibi iung
non dubitârit,quod nihil erat aliud,quàm ſpur
ſimam doctrinam ſuam ſacrilegæ libidinis fœd
mo exemplo adſtruere,nemo iam ambigere pot
illũ & doctrina & moribus inuitâſſe mortales
etiàm illos qui ſolenni voto ſe Deo dedicârun
explendas ſtrenuè carnis voluptates:hincq́ue fa
eſſe,vt luxuria omnes verecundię,immò & diui
rum & humanarum legum fines perruperit. Ad
verò Vuigandus, luxuriam inter ſummos, me
cres & infimos,impunè excreſcere: vbì ſanè et
pri

ıcipes perſtringit. Sed quicquid huius eſt, nulli
gis quàm Luterico euangelio debetur.
ıter communia mala Vuigandus etiàm illud ha-
, quòd non eſt numerus neque finis, vt ipſe ait,
ıdicantium & inclinantium denuò ad Antichri
ɔręſtigias:(ſic vocat doctrinam catholicę Eccle-
cuius paſtor eſt Romanus Pōtifex, qui Vuigan-
eſt Antichriſtus.) Atque vtinàm faxit benignus
us, vt videāt tandèm homines iſtorum ſuauium
ngelij noui buccinatorum pręſtigias, pro verbo
i ipſis obtruſas: ità enim fiet, vt ocyſſimè ſeſe ad
tholicam Chriſti Eccleſiam recipiant, & ab iſtis
ɔoſtoribus toto pectore ſeſe quàm longiſſimè
ducant.

Quin illud quoquè adijcit Vuigandus, iuuentu- *Iuuentus fit deterior.*
ı ſubindè fieri deteriorem, intractabiliorē, eaq;
ia audere perpetrare, quib⁹ olìm adulti vix erāt
noxij: reſonare triſtes querelas paſsìm de iuuē-
is petulantia & malitia, quę incorrigibilis planè
leatur. Hæc quidem veriſſimè dicuntur à Vuigā-
, ſed non vult fateri homo improbus, his tot iu-
ıtutis ſceleribus ampliſſimas feneſtras aperuiſſe
ctrinam Luteri, quemadmodùm facilè intelligi
teſt ex ijs, quæ ſuprà non vno loco memoraui-
ıs. Luter⁹ & pueris & puellis, & viris & fœminis,
monachis & monialibus, & infimis & ſummis li-
re voluit penè quicquid liberet, dū multa palàm
ibit, quæ nō ſtylo, ſed laqueo & flammis vindi-
ıda ſint. An non hominis planè perditi, & domi-
Veneri deuotiſſimi eſt, quòd in libro de vita cō-
gali ſcribit, non eſſe libertatis vel conſilij, ſed ne-
ſſitatis & naturæ, vt quilibet vir habeat mulierē,
quælibet mulier virum? magìs hoc eſſe neceſſari
n, quàm edere, bibere, excreare, dormire, vigila-
? atque ea cauſa teneri ſacerdotes, monachos &
oniales, poſthabitis votis ſuis, liberis operā dare?

Proh

Proh ſcelus. Et miratur adhuc Vuigandus,cùm
lia pleraque alia docuerit Luterus,iuuentutem
sùs effrenē exiſtere? Hæc quidem ex Vuigandi
guo libello in Catholici Lectoris gratiam ſtrict
annotare volui, vt videat iſtorum euangelicor
hominum mutuas diſſenſiones, & ſe gratuletur
lorum inſidioſiſſimis laqueis non eſſe irretitum
mul etiàm agnoſcat fructus noui huius euang
quos nec ipſi tacere poſſunt.Mihi quidem non
rùm moleſtiæ adfert,ex illorum maledicis & im
ſcriptis hæc aliaque excerpere:ſed tamen vt tum
ſentes,tum poſteri videant iſtorum cæcitatem,
pietatem,impudentiam,fraudes & dolos,odioſi
meque diſſentientes aliorum ab alijs animos, t
etſi pro ſe ſinguli certatìm vociferentur, ſe pur
docere euangelium, non volui ſubterfugere la
rem, qui poſſit cordato Lectori nō mediocrem
ferre fructum,tum ad euitandas iſtorum homin
ſectas,tam miſerè diſſectas,tum ad conſtantiùs p
manendum in vnius ſanctæ catholicæ & apoſtol
Eccleſię ſana,& ſyncera,ac ſtabili doctrina.

Exijt etiàm hoc ipſo anno ſcriptū valdè acerb
cuiuſdam Chriſtophori Vualtheri Vuittenbe
demorantis, aduersùs Iohannem Aurifabrum
narienſem, eiusq́ue primum & ſecundum oper
Tomi operū Luteri corrupti. Luteri Tomum Iſlebiēſem.In hoc breui libello
rè iſte Chriſtophorꝰ rixatur cum Aurifabro co
onatore de corruptis Luteri operibus,tractatq́;
minē Luteranū Luteranus planè Lutericè. Obi
illi, ꝙ Luteri Cōciones deprauatè & trūcatìm
derit:ait hominē contra ſuam conſcientiam pal
mentiri,conuicia probraq́; iactare,ſuumq́ue iſt
ſatanicū propoſitū & iniquitatem tueri.Ornat
ſerum concionatorē multis bellè Lutericis elo
& emblematîs,quibus iſtorum ſcatent libri,
Adfert quoquè ipſius Luteri verba, conqueren

oſque ex liuore vel auaritia malè deprauatas
us conciones edere ſub ipſius nomine. Et cur
patereturſuarum Luterus blaſphemiarum de-
uatores, cùm ille non ſit veritus ſacras literas
rumpere? Interìm tamen dolendum eſt, tan-
eſſe hæreticorum audaciam,vt nihil vereantur
rumpere aliorum libros. Cùm enim iſtud faci-
libris Luteri hęretici,quis dubitet eos idem au-
e in libros ſacrę ſcripturę & ſanctorum Patrum?
verò niſì legum vigilet ſeueritas,quod tandèm
ctrinæ chaos habituri ſumus? Non deſunt ſanè,
etiàm veteribus illis pręcipuis Eccleſię docto-
us manus impuras admotas eſſe conquerantur.
rùm hoc nouum non eſt apud hęreticos.Id qui-
n omnem vincit admirationem,quòd iſte Chri-
phorus Vualtherus, quem appáret hominem
valdè inſulſum,non dubitat ſcribere, multos è
cipuis Patribus à Papiſtis & monachis eſſe viti- *Inſignis ca-*
s & deprauatos.Scilicèt toto orbe inter ſe con- *lumnia.*
rârunt Papiſtæ & monachi, vt omnes patrum li-
os adulterarent. Sed hoc dicunt iſti belli euan-
ici homunciones, vt impunè liceat ipſis patres
ad Luteri, vel Zuinglij, vel aliorum hæretico-
n impia commenta per ſummum ſcelus accom-
dare. Scire autem debebat rudis iſte & impoli-
Vualtherus,veritatem fidei Catholicæ non in-
ere patrum deprauationibus: ſed eiuſmodi ad-
niculis ſeſe fulcire mendacia,q̃ ſalua eſſe nõ poſ-
t,niſì malis artibus id efficiãt, vt veritas ab ipſis
re videatur.Eat Vualtherus,& reſpondeat latiùs
efationi Nicolai Amſdorffij inſignis Luterani,in
mùm operum Luteri Tomum Ienæ editum, vbì
palàm aſſeritur, in Tomis Vuittenbergenſibus
lta omiſſa eſſe:reſpondeat etiàm ſuo Aurifabro,
eſinat ore impuro & maledico tot ſeculorum
pere monachos & Papiſtas.

Extans

Extant hodieque vetuſtiſſima ſanctorum patru
manuſcripta exemplaria,nihil diſcrepantia ab ea
tholicæ Eccleſiæ doctrina, quam hodieque Papi
profitentur, vt meritò iſtum inſulſum officinę t
pographicę correctorē Vualtherum,pudere deb
tam petulantis in monachos & papiſtas calumni
Commemorat autem Vualtherus iſte,Sebaſtianu
Munſterum apoſtatam monachum, repræhendi
Luteri verſionem in 2.capite Ionę prophetæ,qu
aliter verterit locum quendā Luterus,q̄ habeat
braiſmus,vel Hebræorum expoſitores:at Luteru
ſic illi reſpondiſſe, Non eſſe curandos Hebraiſ
Grammatiſtas,qui in ſenſu ſcripturę ſint Rabíni
id eſt,animal ſinè intellectu. Hoc quidem pulch
eſt Lutericæ modeſtiæ exemplum. nam ſic ille ſu
tractare ſolet aduerſarios,conuicijs ſcilicet & co
tumelijs in eos iactandis.Porrò Luteri hanc mo
ſtiam etiàm Vualtherus iſte non ſegniter ęmulat
Idem autem ipſe in hoc ſuo libello obijcit Auri
bro,quòd falsò affirmet infantes necdùm bapti
tos etiàm actualia habere peccata. Verùm abeāt
cum ſuis mutuis emblematîs quò digni ſunt: m
ſatìs eſt,indicâſſe etiàm Luteri opera hodiè ab ip
us amiculis & diſcipulis deprauari, & hoc nomi
etiàm illos inter ſe atrociter digladiari: à qua co
tentione etiàm Matthias Illyricus non eſt alien

Luterus à Munſtero repræhēſus.

Multa hoc anno alia ſectariorū ſcripta typis
cuſa ſunt,quibus illi euangelici fratres inter ſe
tendunt benè largiter. Vuirtebergici Luterani
Brentiani ſuam contra Heydelbergenſes Calui
ſtas tuentur Vbiquitatem: contrà verò Heydelb
genſes eam oppugnare pergunt.Accedit huc Io
nes Marbachius præco Argentoratenſis, & va
prolixo ſcripto contra Caluiniſtas vel Zuinglian
defendit Luteri de Euchariſtia doctrinam. Scrip
rat ille etiàm tres Conciones,ſed eas Iohannes S
ua

us tam egregiè proſcindit, vt in ipſa opuſculi
criptione non vereatur ſcribere, eas plenas eſſe
oris Eutychiani. Eſt nanque etiàm Marbachius
quitatis Brētianæ nō inſtrenuus propugnator.
nè deſint hominibus miſeris libri, quibus & le-
dis tempus peſſimè amittant, & emendis num-
s perdant, edidit etiàm Iacobus Smidelinus cō-
nes nō paucas, in quibus ſuo more pergit Lute-
m confirmare & propagare Euāgelium. Porrò
m Iacobus Schegkius Schorndorffenſis libello
lgato vbiquitatem ſuo modo videtur velle de-
dere. O quot immanes impenſæ collocantur in
niciosos libros, nec eſt eiuſmodi conſcribenda-
& in miſerrimum vulgus diſſeminādarum nu-
um, errorum, hæreſum finis vllus. Nec hîc tamē
ſquam conqueritur exhauriri homines perdi-
mis ſumptibus, quos in eiuſmodi ſcriptis com-
ndis ponunt: taceo quòd interìm miſeri in va-
de religione ſententias magìs magiſq; diſtra-
tur, & quemadmodùm religione, ſic etiàm ani-
inter ſe diſſentire docentur. Verùm hæc peſtis
eouſquè progreſſa eſt, vt haud facilis appareat
dicina, meritoq; ſuppliciter rogandus ſit Deus,
naturè tādèm Chriſtiano orbi opem ferre velit.
Hoc ipſo anno 1566. cùm Chriſtianiſſimus Im-
ator Maximilians II. non obſcurè cognouiſſet,
rcarum tyrannum Solimannum ingentem belli *Solimannus*
aratum inſtituiſſe, atq; tum Hungariæ, tū Ger- *imminet*
niæ atrociter imminere, in Comitijs Auguſtanis *Chriſtianis.*
cum Imperij Ordinibus de cōſcribendo milite
ersùs ſæuiſſimi hoſtis impendentem vim & ty-
nidem. Itaque tum peditum, tum equitū inſtru-
ſimus coactus eſt exercitus. Porrò Solimannus
rca nihil de ſuo in Chriſtianos odio & acerbita-
emittens, cum maximis copijs venit ad oppu-
idum Sigetum, locū ſanè & natura & arte valdè

munitum, cui etiàm fortium virorum impoſitu
erat non contemnendum præſidium, quibus pr
fuit immortali laude dignus Nicolaus illuſtris C
mes Serinẽſis. Fertur in ſuo exercitu habuiſſe So
Exercitus Solimanni. mannus ad cẽtum quinquaginta hominum mill
Fuit autẽ ad Sigetum diebus nouẽ & viginti, n
lam neq; noctis, neq; diei horã intermittens ab i
feſtiſſima oppugnatiõe, & immaniſſima pilarum
uerberatione. Longum eſſet enarrare ſingulat
omnia, quæ illic geſta ſunt, ſed neq; ſi velim, ill
poſſim, quòd necdùm certa geſtorũ relatio ad n
peruenerit. Hoc quidem pro comperto habet
neq; Turcas vlli peperciſſe labori, vt locũ expug
rent, neq; noſtros ab officio virorũ fortium diſ
ſiſſe, inprimìs autem clariſſimũ Comitem Serin
Nicolaum, qui tota hac obſidione incredibili c
poris & animi vigore immaniſſimis barbaris ſe
poſuit, vt ipſe quoq; Solimannus, eius ſumma v
tute & cõſtantia permotus, feratur illum horta
eſſe, vt ſe ipſius clemẽtię permitteret, illã vt exi
heros hauddubiè experturus. At ille fortis & in
Cædes Nicolai Comitis Serinen. tus vir, vt Chriſto Deo & Cęſari Maximiliano
inconcuſſam ſeruaret, maluit ab illis impijs Ch
hoſtibus trucidari, quàm ad illos deficere. Atq;
cùm diù multumque ſudâſſet cum ſuis in barb
profligandis, tandèm conſtanter mortem oppe
Sigetũ expugnatur. Sigetumque in Turcæ poteſtatem venit, D
id permittente propter peccata noſtra. Ca
verò Comitis præciſum, diſtillante adhuc ſang
ne, oblatum eſt Solimãno, quo ille immanis &
guinarius canis mirificè delectatus eſſe dicitur
facilis coniectura ſit, quàm ſæuo prorſusq; cru
& tyrannico ille pectore fuerit. At tamẽ nè ſem
illud atrociſſimum Chriſtianorũ flagellum ſua
rannide frueretur, nõ diù poſt hanc victoriã ſu
uixit. Vtinàm Chriſtus tandèm reliquias populi
líbe

ꝛret ab iſtis cruentis hoſtibus, qui certè ipſum
ſtrum ſanguinem ſitire videntur, nec vlla poſſe
delitate ſatiari.

Hoc eodem anno 1566. cœptum eſt in Belgicis
tholici Hiſpaniarum regis Philippi ditionibus *Tumultus*
nè Tragicè tumultuari,resq; ſpectare videbatur *Belgicus.*
religionis excidium, niſì præpotentis Dei beni-
tate malorũ hominum conatus eſſent retardati.
æ ibì tum acciderint, itemque anno ſequenti,
cis annotabo, quemadmodùm ex fide digno-
n hominum literis & ſcriptis accepi. Anni ſu-
ioris menſe Octobri venerant à potentiſſimo
paniarum rege Philippo literę ad illuſtriſſimam
gij Gubernatricem, quibus ob fidei Catholicæ
eruationem promouendam feriò mandabatur,
per omnes Belgicas ipſius ditiones executioni
entur edicta omnia Inuictiſſimi quondàm Im-
atoris Caroli V. aduersùs hęreticos, quæ ab ipſo
oquè rege poſteà eſſent confirmata, itemq; Tri-
tini Concilij decreta, quod ad Cleri reforma-
nem attinet, atque etiàm certa quædam capita, è
bus præcipua ſequuntur:

Vt Parochi ſuorum parochianorũ omniũ nomi- *Aliquot ca-*
totamq; familiam deſcribant, & qua quiſque in *pita ſeruan-*
tea degat, & cuius ſit cõditionis. In ijs ſi qui ſint, *da.*
nõ itá pridèm in ipſorũ parœcijs habitare cœ-
int, petant ab illo parocho vitæ illorũ teſtimo-
m, ſub quo proximè morati ſint: id ſi non ſup-
at, intra certũ tempus exhibere iubeãt. Ab igno-
quoquè cõiugatis eius ſacerdotis, qui illos con-
xit, repetant teſtimonium, ſcire vt liceat, num in
ntrahendo matrimonio Catholicę Romanę Ec-
ſię morẽ ſecuti ſint: atq; tum horũ, tum aliorum
nium, qui in illorũ pręſentia matrimonio iuncti
rint, nomina in ſcripta redigant.

Vt non parochi duntaxàt, ſed etiàm Confeſſarij

omnes ipſis confitentium nomina,cognomina,h
bitationem annotent.

Vt idem faciāt Parochi & eorum vicarij erga c
ſcribenda nomina & cognomina baptizandorũ i
fantum,eorum parentum,& ſuſceptorum.

Vt vtriuſq; ſexûs didaſcali omnes ſe ſiſtant co
Epiſcopis,expoſituri conditionē,patriam,religi
nem ſuam,& quos libros pueris prælegant. Por
Epiſcopi de ijs facti certiores, vel admittāt,vel re
ciant,aut certè differant illos & ſuſpendant. Si q
verò non ſe ſiſtant,aut non velint reſpondere E
ſcopis,ijs fas non ſit iuuentutem inſtituere.

Vt parochi accuratè perquirant, num illi,
publicis victitant eleemoſynis,Catholici ſint,ſu
peccata confiteantur,& communicent. Si qui ta
non ſint,ijs à præfectis pauperum negetur eleem
ſyna.

Has literas illuſtriſſima Gubernatrix huius a
1566. menſe Ianuario ad Epiſcopos & Magiſtra
omnes perferendas & publicandas curauit:quæ
etſi nihil habent æquitati & rationi non conſen
neum, tamen à turbulentis quibuſdam homini
tumultuum Belgicorum cauſa omnis in eas con
tur. Et quidem earum occaſione in vulgus ſp
ſunt rumores, deindè etiàm aliquot Belgij ma
ſtratibus perſuaſum eſt, harum literarũ edictis
ſpanicam introduci Inquiſitionem. Voluit aut
Rex, vt qualis hactenùs etiàm ſub Carolo V. ij
regionibus fuiſſet inquiſitio,talis deincèps ſeru
tur ob religionem conſeruandam. Porrò au
& libelli ſupplices à quibuſdam oblati ſunt,qui
petebatur, nè Hiſpanica Inquiſitio induceretu
Belgium. Eſt etiàm ab aliquot nobilibus hac o
ſione ictum fœdus, in quod initiò quidem et
CATHOLICI quidam feruntur conſenſi
quòd ad Hiſpanicam Inquiſitionem attinet,qu

Rumores de Hiſpanica Inquiſitiōe.

Fœdus nobilium.

poſteà ab illis ſe ſeparârunt. In eo fœdere non
ue graui iniuria CATHOLICVS Rex acerbè
iquè perſtringitur, quòd ſumma vi inuehere
atus ſit Inquiſitionem pernicioſam, & non mo•
lienam à ratione, Diuiniſque & humanis legi-
aduerſam, ſed quæ omnem etiàm vincat ethni•
im tyrannorum immanitatem & crudelitatem.
iſſit autem Rex, vt Inquiſitores ità ſuum exer-
nt officium, vt hactenùs feciſſent, & ad eos tum
ino, tum humano iure pertineret. Quod igitur
ic fœdus Regi impingit, id quidem eiuſmodi
vt non immeritò Catholici ab eo diſceſſerint,
tamen fortaſsìs hanc verborum acerbitatem
imè probârunt.
d eiuſmodi autem acerbitates incitantur ho-
es tum maximè, cùm ſe tradunt iſtius noui Eu•
elij ſeditioſis dogmatibus, quæ res publicas mi-
in modum labefactât & euertunt, hominumq;
nos ad turbas & tumultus ciendos impellunt.
mpla paſsìm extant plùs ſatìs multa. Dum pro-
tunt enim Sectarij præcones immodicam liber-
m, animos hominũ, alioquì nimiùm pronos in
um, omni religione ſoluunt, & laxant vitijs ha-
as, tametſi videri nolunt. Sed ad rem. Agita-
tur interìm concilia, ſed valdè occultè, nec ta-
ità occultè, quin interdùm nonnihìl ſeſe ape-
nt. Nam menſe Martio quidam ſectarius Bru-
ſupplicio affectus, inter alia dixit, ſe quidem po•
mum hæreſis nomine pœnas luiturum: quòd ſi
ò ad menſem vſque Maium ſupereſſe liceret, ni-
ſibi fore periculi.

Libellus ſupplex ad Maximilianum Cæſarẽ

Porrò Calendis Aprilis libellus ſupplex ad Ma-
ilianum Cæſarem prudentiſſimum Latinè ſcri-
is eſt, eidemque poſteà oblatus in Comitijs Au-
tanis eiuſdem anni, idque nomine illorum, qui
Belgio Euangelio filij DEI conuenienter & cre-

dere & viuere cuperent: rectiùs dixiſſent, euãgeli
Caluini. In eo libello multùm conqueruntur
inquiſitione Hiſpanica, de promulgatione Conc
lij Tridentini. Hortantur Cæſarem, vel potiùs o
teſtantur, vt Philippo Regi ſe præbeat monitore
nè pergat fundere piorum ſanguinem, & ea re in
domumque Burgundicam prouocet iram D E
tum etiàm poſtulant ab Imperatore, vt religion
negocium in Comitijs accuratè tractet, nec tam
illis ſolis fidat, qui mediam quandam fingentes r
ligionem, vtrinquè claudicent.

Fœderati ve niũt Bruxellas.

V. Aprilis multi ex fœderatis nobilibus Brux
las venerunt, illuſtriſſimæ Gubernatrici libellu
ſupplicem porrexerunt, quo inter cætera voleba
edictorum ad Inquiſitionem pertinentium exec
tionẽ tantiſpèr prorogari, donèc ad regem Phili
pum quiſpiam mitteretur. Gubernatrici tum for
aderat magni nominis eques aurei velleris, qui d
xiſſe fertur ad illam: Nõ eſt quòd formides, Geu
id eſt, mendici ſunt iſti & nihili homines. Indè i
arrepta occaſione, ſe Geux vel Geuſeos nuncup
runt, & paulò pòſt quidam ex primarijs dicti fœd
ris nobilibus in publico conuiuio iam apud omn
peruulgatiſſimũ illud Viue les geux, Viuant Ge

Symbola fœderatorũ.

ſei, Bruxellis proclamâſſe fertur, ſimul è vaſculo
gneo, quali vtuntur mẽdici, hauſto vino. Porrò e
veſtes ſibi ſumpſerũt coloris cinericei, & ad lat⁹
penderunt vaſcula lignea, quorũ laminis argent
hæc inſcripſerunt: V. Aprilis 1566. Viue les geux

Reſponſum Gubernatricis.

Poſtridiè erat conuentus equitum aurei velle
cum quibus cõmunicato conſilio, illuſtriſſ. Gub
natrix reſpondit, ſe quidem iam concepiſſe quan
edictorum moderationem, quam mittere velit
Philippum regẽ, & ſimul etiàm illorum negociũ
dulò curare apud illum: & tamen non ea ſe eſſe
thoritate, vt iam olìm cœptam Inquiſitionem, e

ctorum

rumq; executionem abrogare queat:præſertim
n nõ ſit è re Belgicarũ ditionum, nullis eas erga
gionis cultum legibus teneri. Poſſe autem ipſos
lè coniecturam capere, quo erga cæteras Belgij
uincias ſit animo, quòd Brabantiæ ordinibus
polliicita ſit, nulla illos inquiſitione vexatũ iri.
VIII. Aprilis fuit euulgatum reſponſum quoddã
uitum aurei velleris, tãquàm illi fœderatis pro-
iſſent, neminem deincèps religiõis ergô pœnas
urum, nisì fortè ſeditionis aut magni cuiuſdam
endiculi cauſa, donèc à Rege ex cõſenſu Ordinũ
ſtatuum certi quippiam decerneretur: verùm id
mmentitium fuiſſe, deindè in publico conuentu
uites illi demonſtrârunt. Porrò confœderati, vt
externo aliquo ſymbolo ſuam in regẽ Catho-
um fidem proteſtarentur, ad collum ſuſpenſam
re cœperũt illius effigiem fuſilem argenteam vel
ream, referẽtem formam numorum veterum: in *Symbolum*
ius altera parte viſebantur manus duæ ſe mutuò *aliud fœde-*
plectentes, cum appoſita mantica & dictis vaſcu- *ratorum.*
eiusque hæc erat vtrinquè inſcriptio, **Fideles au**
Roy iuſques a la beſace: id eſt, Fideles Regi vſque
manticam. Eſt verò etiàm in vulgus alter quidã
arſus numus æreus, in cuius vno latere hæc lege- *Numus*
ntur. NVMVS VIANENSIS: in altero verò, *æreus,*
LAMMA FERRÓQVE: cum inſculptis ſymbolis
omûs Burgundicæ.

Menſe Maio in Flãdria, Artheſia, Hãnonia, Hol- *Conuentus*
ndia, Selãdia, Phriſia, Namurco ordines tres, Ec- *Ordinum.*
eſiaſticus, Nobiliũ, & Magiſtratuũ cõuocati ſunt,
ıã ſinguli exprõpturi ſententiã de regiorum edi-
orum moderatione, quæ quidẽ capita habet 54. à
uibus, nihil tale ſperãtibus ſectarijs, pleraq; oñia
pprobata ſunt, prẹſertim ab Hannonienſibus, Ar-
heſijs ac Flandris, additis tamẽ nõnullis capitibus.

VI. Maij cuiuſdam oppidi Magiſtratus & ciues

libello ſupplici apud dominum ſuum,vnum ex c
fœderatis nobilibus, egerunt,nè pateretur nou
apud ipſos religióem introduci: ſed id fruſtrà fu
Ego de induſtria abſtineo nominibus.Erunt aut
hauddubiò,qui omnĩa prolixè annotabũt & ed
in lucem.mihi ſufficit,pro meo inſtituto res bre
ter commemorâſſe.

Altera Iunij miſſa eſt dicta moderatio ad A
uerpienſem Magiſtratum.Id vbì reſciuit plebs,p
textu iniuriæ ipſis ea moderatione irrogatæ, lib
lum ſupplicem quibuſdam obtulêre, ij rursùs M
giſtratui, cuius hæc erat ſumma, nè illa modera
admitteretur, vtpotè à Cardinaliſtis confecta.
autem in odium illuſtriſſimi Cardinalis Grãuel
ni Catholicos principes appellabant. Porrò Br
xellis IX.Iunij ſparſæ ſunt ſchedulæ,in quibus h
ferè legebantur: Quicunque Conſules,ſcabini,
ctores primariarum Brabantiæ vrbium,in mode
tionem edictorum ſinè conſenſu nobilium conf
deratorum & plebis,contra eius priuilegia conſ
ſeritis, fruſtatìm cæſi malè peribitis.

Libellus ſupplex Antuerpienſiũ.

Chartulę minacec.

XII. Iunij eodem exemplo alter ſparſus eſt
bellus Gallicus,qui quidem Belgarum om̃ium p
ſe ferret nomen & titulum,nec tamen eſſet niſì
vnius prouinciæ hominibus editus. Eius hæc e
ferè inſcriptio:Admonitio,qua boni & fideles ſu
diti & incolę inferioris regionis,eiuſdem guber
tores & ſtatus eorum admonẽt,quæ ipſi in religi
nis negocio ſentiant & poſtulent conſtituenda.
hoc libello vrgent pacẽ publicã inter catholicos
Confeſſioniſtas in Comitijs anni 1555. promulg
tam, vt ipſi quidem aiunt, cùm tamen nihil ſer
rent minùs, quàm quæ illic ſancita erant. N
tametſi illic permiſſum fuit Cõfeſſionis Auguſta
Ordinib⁹ ſua viuere religiõe,at ſimul tamẽ diſer
verbis interdictũ eſt,nè Catholic.Ordinũ ſubdit

Libellus Gallicus.

ſuam cogāt religionem,vel illis abſtrahāt,& cō-
ſuperiores ſuos in ſuam fidem & clientelam re-
iant,aut quouis modo tueantur. Quanto igitur
nùs Catholicorum ordinum ſubditis, inuitis ſu-
ioribus,licet mutare religionem? Eam autem pa-
n lingua vernacula excudi curârant ſinè priuile-
,vt plebs concitaretur: tantique eam volebant
ponderis etiàm apud Belgas,vt tametſi initiò ſe
leātur referre ad Belgij ordines generales in vnū
ctos,tamen poſteà palàm affirment,neque Duci
abantiæ,neque ordinibus quicquam licere con-
illam. At non diù pòſt,ea quam diximus,mode-
io à deputatis trium ordinum nedùm Brabātiæ,
etiàm aliarum prouinciarum Belgicarum appro
a eſt, & cum reſponſis omnium ordinum, ità vt
uraturam receperat illuſtriſſ. Gubernatrix, in
ſpanias profecti ſunt Equites aurei velleris,Mar-
o Bergenſis,& Dominus de Montigny.

At verò ſectarij iam non contenti libellis ſuppli-
us egiſſe,maiora auſi ſunt. Nam remiſſa nonnihil
quiſitione, quanuis non expreſſo conſenſu, ſub
em Maij,& hoc ipſo quoquè Iunio menſe, cœ-
runt Sectarij ſua in agris habere noctis & tene- *Conuenticula in agris.*
arum conuenticula, & quidem euocatis ad eam
n ex Germania ſuperiori, è Saxoniȩ oppidis ma-
imis,ex Gallia,Anglia,Embda,alijsque locis no-
euangelij tam bellè inter ſe conſentientis mini-
is & buccinatoribus,qui vel inuito rege & magi-
atibus, ſuos errores & hæreſes diſſeminare non
ubitârunt.

XXVI. Iunij publico propoſito edicto id genus *Contra exteros concionatores.*
teri omnes iuſſi ſunt è ditionibus Belgicis exce-
ere:& qui populum euerterent,iuſſi ſunt compre-
endi,quandoquè certas daturi pœnas. Verùm id
am non habuit executionem,pleriſque nobilium
ctariorum metu nihil attentare auſis contra tales

prędicatores: quo factū eſt, vt etiàm clara luce no
ſint veriti palàm concionari. Ex primis ferè fui
aiunt Flandros quoſdam occidentales, & Iperen
Armati eũt bus vicinos, quos videre licebat armatos enſibu
ad cōciones. ſclopettis & fuſtibus ire ad conciones. Nec An
uerpienſes poſtremi eſſe voluerunt ad res noua
das. Iam anteà in ſylua quadam cœperant: por
Dominica die ante natalem S. Iohannis Baptiſtæ
viculo **Burgerholtz** dicto, non longè ab vrbe, d
habitæ ſunt cōciones, vna Teutonica, Gallica alt
ra, & quidē per viros nouo euangelio dignos, ne
pe tinctorem & coriarium. Secuti deindè ſunt
alij ingenti numero in Hollandia, Selandia, Phriſ
nè qua tamen vis metuenda foret, armati conci
nibus intererant. Quin & in Flandria Iperēſes, G
denſes, Hondeſcotani, Aldenardenſes, Bergenſ
Caſletani, Tornacenſes & Inſulenſes ſimilia atte
Brugenſium târunt. Brugenſes ſanè ad duos ferè menſes reſtit
conſtantia. runt, hodieq; conſtantes permanent, qui apud
dicuntur Francotæ: (eſt autem magiſtratus perp
tuus, quartum Flandriæ membrum referens) Eg
giam quoquè DEO & regi ſuo fidem prę̄ſtiteru
Bruxellenſes, Louanienſes, Dordracenſes, atq; v
uerſa ferè Artheſia & Hānonia, demptis Valēcen
Contra con III. Iulij illuſtriſſ. Gubernatrix grauiter vetu
uenticula. nè qua vel priuatìm, vel publicè conuenticula f
rent, concionatoribus capitis ſupplicium, alias p
nas auditoribus intentans: atque etiàm ſexcento
aureorum prę̄mium proponens, ſi quis concion
torem ſectarium compræhendiſſet. At hîc dorn
tante executiōe, nihil effectum eſt. Immò verò A
uerpienſes maiori etiàm numero ad conciones
tra vrbem procedere non dubitârunt, freti part
quorundam nobilium fauore. Miſſus eò fuerat
mes Meganus, vt de prę̄ſidio accipiendo cum i
ageret: verùm is, nè quid caperet detrimenti, coa

re infecta diſcedere: porrò quidam alius vir no-
s ex confœderatis, ingenti pecuniæ ſumma do-
us eſt à ſectarijs: Cùm autem 8. Iulij ſub noctem
nor diffunderetur, aduētare cum regio pręſidio
mitem Arenbergium, multùm ſudatum eſt, ſin-
is ad ſuas fores excubias agentibus. Accidit pau-
pòſt die quodam tres ardere ædes: tum plebs ac-
ſcentibus animis facta iam audacior, ingentibus
citatis turbis, exclamauit: Ad cędes, Ad cędes: ſe- *Tumultus*
io eſt. Et ſanè, niſì prudētia magiſtratûs itũ eſſet *Antuerpiæ.*
uiàm, actũ fuiſſet de illo celeberrimo emporio.
ebantur quoquè non ſemèl affixæ Canonicorũ
ibus chartulę, hæc verba continentes: Verbum
i: iugulentur ſacrifici: In malam crucem ſacrifi-
, monachos, canonicos. Mouit ea res non imme-
ò tum eccleſiaſticos, tum ciues catholicos ple-
ſque, vt indè abſcederent: ſimul etiàm theſauri
initi ea occaſione exportati ſunt. Miſſus eò fuit
Curia ob motus ſedandos princeps Auraicus: cui-
aduētu etſi pacatiora facta ſunt omnia, at tamen
ebs temeraria ad conciones egredi etiàm ſolito
dentiùs viſa eſt: adeò vt 14. Iulij, quæ fuit Domi-
ca, ſex conciones forìs habitę ſint.
XV. Iulij conuentus fuit confœderatorum no- *Conuentus*
lium apud S. Trudonis oppidum, quo etiàm miſ- *Trudonēſis.*
fuêre Comes Egmondanus & Dux Areſcotta-
s, ſed nihil egerunt. Mutata verò ſentētia, collo-
iũ indictũ eſt in Duſle, ad 18. Iulij. In hoc cōuen-
Trudonēſi vſi ſunt cōfœderati habitu nigro, col
iniecta catena ferrea, cũ appēſa regis effigie ac va
ulis ligneis. Oblatꝰ eſt ibidèm cōfœderatis libellꝰ
pplex mercatorũ & plebis nomine, petentiũ ꝓte-
ores, nè in ſuę religiōis exercitio impedirent, do-
èc ꝑ ordines legitimè cōgregatos aliud ſtatueret.
m antè petiêrāt ſolùm conuentũ ordinum, modò
erò etiā legitimè coactũ adijciũt, nō abſq; cauillo.
Por-

Porrò viua voce polliciti ſunt ſe arma poſituro
Reſponſum autem illis eſt à fœderatis, non eos o
religionem vim paſſuros vllam, donèc aliud ab o
dinibus decerneretur, modò tamen extra modeſt
cancellos non efferantur. Interim verò principib
Auraico & Egmondano in Dufle (qui pagus e
haud procùl Antuerpia) id ſignificandum cenſu
runt, ſe quidem velle populum cōtinere in offici
ità tamen, ſi ipſi cum Gubernatrice ſecuritatem i
præſtent ad conuentum vſque generalem.

Principes agunt cum fœderatis.

XVII I. Iulij ipſorum legati ad principes memo
ratos venerunt in Dufle. Actum autem cum illis
quàm potuit fieri modeſtiſſimè, nè peiora tentar
tur, ſcriptoque rogati ſunt, ſummoperè curare
impedire cōciones agrarias, maximè cùm rumor
ferantur, non poſtremam illorum cauſam fuiſſe
bellum nobilium 5. Aprilis exhibitum: quòd ſi e
impediant, hoc ipſo facilè ſe poſſe hanc ſibi nota
eximere. præſertim cùm poſt duos antè dictos L
gatos, etiàm veredarius ab illuſtriſſ. Gubernatri
miſſus ſit in Hiſpanias ad regem, vt aſſenſum pr
beat indicendo generali ordinum cōuentui, ob e
cludenda ſæpè dicta conuenticula. Intereà aute
nulla cōtra eos arma ſumpturam Gubernatricer
ſi tamen etiàm ipſi armis abſtineant. Ad hæc conf
deratorum legati tum quidem nihil reſponderun
quòd non eatenùs ſe porrigeret illis data facult
at ſcripto poſteà reſponſum eſt.

Gubernatrix præmonet ciuitates.

Porrò illuſtriſſ. Gubernatrix rebus volens o
portunè conſulere, ad vrbes om̃es datis literis, ho
tata eſt vt ſibi proſpicerent, nè qui vel motus ciu
les exiſterent, vel à ſectarijs inuaderentur. Ad Ep
ſcopos etiàm literæ ſcriptæ ſunt, vt populum C
tholicum crebris concionibus & morum emend
tione in officio continerent, indictiſque ieiunij
eleemoſynis & publicis precibus iram Dei placarē

juidem præter alios ſtrenuè curauit Epiſcopus
gensis, Clero ieiunare iuſſo die 4. & 6. & ſabba-
plebeque ad preces faciendas admonita ſæpiùs,
uotidiana integro menſe habenda concione.
x verô etiàm alijs literis indicatum eſt Brugen-
ıs & Francotis, quibus machinationibus apud
ɔs quoquè ſectarij ad proximam Dominicam in-
uiſſent cōciones forenſes introducere: qui ſanè
ıgenſes aliquandiù ſe egregiè oppoſuerunt. Aliȩ
ò vrbes cœperunt militem domeſticum conſcri-
e, vt ſi qui extarēt tumultus, comprimi poſſent,
nine iam dubitante aliquid monſtri alere ſecta-
s. Antuerpienſes tamen, licèt poſtulante princi-
id temporis necdùm militem conſcribere volu-
nt. Per hos dies cùm apud Montenſes Hānoniæ
idam tentarent concionem inducere agrariam,
oppido egreſſi conuentū diſſipârūt, quibuſdam
ò etiàm manus iniecerunt, nec diù pòſt ſolum
tere iuſſerunt.

Sub finem Iulij iterùm Bruxellas venerunt lega- *Reſpondent fœderati.*
onfœderatorum, & ſcripto benè longo ad 9. ca-
a in Dufle propoſita reſponderunt. Primò, grati
gunt ob miſſos in Hiſpaniam legatos. Secundò,
ɔmittunt ſe morigeros fore & Catholico regi &
ıſtriſſ. Gubernatrici. Tertiò aiūt, quòd ad inqui-
ionem attinet, non eſſe ſeruatam fidem. Quartò,
ɔram regij reſponſi, ordinum conuentum extra-
dinarium, minas deniquè & nobilibus & plebī
entatas, in cauſa eſſe, quòd populum à concioni-
s vetitis arcere nequeant. Quintò, paratos ſe eſſe
étur opponere ſe patriæ totius exteris hoſtibus:
l regis ſubditis manum adferre, id non eſſe ſui of-
ij ex debito prȩſtandi. Sextò, non poſſe doceri,
orum quenquam plebem ad dictas conciones in-
âſſe: nec tamen ſe ire inficiàs, eſſe inter ipſos, qui,
m ſint eiuſdem cum illis religionis, non eas im-
pro-

probent. Septimò, ſe quidem illas conciones hac
nùs fruſtrà eſſe impedire conatos: proindè roga
ſe, ipſius Celſitudo velit opportuna adferre rem
dia. Octauò, ſe de Regis erga ſe fide nihil ambige
eiusq; aduētum ſibi etiàm in votis eſſe: neque en
ſe quicquam deſignâſſe, cuius ille debeat obliuiſ
Quandò tamen cōmpererint ipſius Celſitudin
ſibi non ſatìs fidere, publica etiàm fama ſe perdu
lionis & læſæ maieſtatis inſimulari, compulſos
externa ſibi auxilia comparare: at tamen mâlle
vt ipſius Celſitudo cum aurei velleris Equitibus
curitatem promittat. Deniquè in conuentu Tr
donenſi non ſe negant mercatoribus alijsque p
pularibus fidem addixiſſe ſuam, ſed ea cauſa tam
id ſe feciſſe, nè illi Gallorum opem & fidem impl
rarent.

Aliud ſcriptum fœderatorum. Calendis Auguſti rurſùs alio prolixo ſcripto m
tem ſuam fuſiùs explicant. Intellexerant enim ill
ſtriſſ. Gubernatricem id deſiderare. In hoc ſcrip
inter cætera aiunt, non ſibi deeſſe iuſtas conquer
di cauſas, quòd mox poſt oblatum libellum ſupp
cem quidam Equites aurei velleris ſe prorsùs a
ipſis tanquàm à perduellibus abalienârint, ſuosq
conſanguineos monuerint, nè aut ipſis confœde
rentur, aut ſi id feciſſent, ab ipſis recederent: mu
taq; habent alia, quę breuitatis ſtudio pręterim
Porrò illuſtriſſ. Gubernatrix ſe illis 20. Auguſti r
ſponſum redditurum dixit.

Interìm Antuerpiæ vno die ſupra bìs mille cha
Chartulæ Antuerpienſium. tulæ diſtractæ ſunt, quibus hæc continerentur. Pe
mittitur libera fidei ſuę profeſſio hominibus eccl
ſiæ reformatæ, (ità vocant hæreſibus deprauato
modò ſe commodos & fidos regi ſubditos pręſtē
neque vllas turbas cieant, tum etiàm Magiſtrat
morem gerant. Sed quanam ratione illi poſſint di
fideles Regis ſubditi, qui ſectas ipſo vel maximè i
ui

),amplectantur & tueantur? Quàm autem fidi
rint,ipſi mox declarârunt. Nam X.Auguſti inci-
te turbas apoſtata quodam Auguſtiniano, ipſis
Laurentij ferijs ſacellum eius apud Caſletũ Flan *Vaſtantur*
e vaſtatum eſt.Poſtridiè Balliolani,ac xiij eiuſdẽ *Eccleſiæ, &*
ıſis Iperenſis ordinum mendicantium aliaque *monaſteria.*
naſteria & templa omnia tam intra quàm extra
es inuaſerunt,imagines omnes,Chriſti Crucifi-
igna, altaria, baptiſteria, Euchariſtiæ ædiculas,
ana,ſedilia,ſacella,ſuggeſtus,cãdelabra,codices
ıfregerunt: ac deindè Caſletani, Poperingani,
n deſcotani,Rosbrugani,Bergẽſes, Armentere-
ıi,Rotornacenſes ac alij,aut ſaltem ab illis om̃i-
: deſignati,ornamenta om̃is generis, theſauros,
ces,patinas, ampullas, thuribula, aut fruſtatìm
nminuêrunt & inflammârũt, aut abſportârunt:
quod eſt ſanè apud homines è religione Chriſti-
ɔs dictu quoquè horrendum, ſacroſanctam Eu- *Iniurię in*
riſtiam homines impij & ſceleſti pedibus cõcul- *S. Euchari-*
unt,confoderunt,ignibus iniecerũt:eodem mo *ſtiam &c.*
etiàm ſacras tractantes reliquias diuorum:ſacro
o & chriſmate calceos inunxerunt,miriſque lu-
rijs Chriſti à cruce pendentis & ſanctorum ima-
es exagitârunt, additis id genus planè barbaris
cibus:Si Chriſtus es,ſi filius Dei es,ſi quis ſancto-
n es,aut aliquid potes,dicito, Viue les geux:atq;
tuam imaginem non cõfringemus.Iam verò eti- *Bibliothecę*
vix vnquàm prẹſtando ſtudioſorum & totius *perdũtur.*
cleſiæ damno teterrimi illi nebulões multas paſ-
ı inſignes bibliothecas prorsùs diſſipârunt & p-
lerunt. Hęc autẽ tot tamq; atrocia mala aliquot
es homunciones, & quidẽ perpauci,ab Auguſti
: 10.vſq; ad 25.eiuſdem,non ſinè magna ad poſte
ıtem ignominia,per Flandriã, Hollandiã,Selan-
& Friſiã ppetrârũt.Porrò Brugẽſes circa hęc tẽ-
ra cùm intellexiſſent ingentẽ aduẽtare ſectario-
rum

rum turbam,putà ad 30.vel 40. millia, qui velle
armata manu apud illos hæreticas conciones inu
here, non immeritò formidare viſi ſunt. At pau
duntaxàt venêre,plùs minùs octingenti, ſclopet
& fuſtibus armati,qui e regione vrbis bìs cōcion
ti,nihil preterea efficere potuerunt. Aderat en
intra vrbem Comes Egmōdanus, ab eius vrbis m
giſtratu accerſitus,qui miſſo caduceatore,iuſſit h
mines ſeditioſos è Brugenſium finibus excede

Prætor Brugenſis. Eſt autem certè non mediocriter hac in parte la
dandus ſupremus Brugarum pretor equeſtris or
nis Domin9 de Ogniez,qui XI. Auguſti ſummo m
nè 50. ſectarios ingredi volentes, portis obſera
excluſit,qui nihil boni animo concepiſſe haud
iuria videri poſſint. Ij ipſi autē cùm ſe excluſos c
nerent,ad mœnia vrbis ſuos cantillârunt pſalm
& ſibi mutuò neſcio quas buccellas porrexeru
Fortaſsìs ſuā illā preclarā ſeruârunt cœnā homin
pphani in loco prophano,apud quos nullus ord
nulla religio,ſed confuſio plùs quàm Babyloni

Tumultus Antuerpiæ. XV. Auguſti,ipſo ſolenni die aſſumptæ in cæl
beatiſſime matris Dei,rurſùm Antuerpie tumult
ari cœptum eſt.Iam ſuggeſtus poſitus erat,vt ex
concionarentur in vrbe noua Caluiniani: ſed im
diti ſunt authoritate Principis Auraici & magiſtr
tûs. Dominica proxima celebrata eſt non abſq
multorum metu ſolennis annua ſupplicatio in h
norem eiuſdem ſacratiſſimæ Virginis:ſed tum A
uerpia blaſphemijs & contumelijs in illam tanta
virginem perſonabat. Cruciatur enim in impijs h
minibus malus dæmon pia Virginis Matris & ſa
ctorum veneratione:itaq; quod per ſe non pote
per ſuos adminiſtros eam modis omnibus abole
& proſcindere non ceſſat. Sed illa ſacratiſſima V
go conteret ſatanam cum om̄ibus ſatellitibus eiu
Poſtridiè ex vrbe diſceſſit Auraicus princeps. R
tu

n Sectarij ſe inueniſſe ſui conſilij & voluntatis
plendæ opportunitatem, ſeptem ea die cóciones
rtìm à Caluinianis, partìm à Luteranis haberi cu-
unt. Die Martis ſequenti cùm veſpertinas in ęde
ginis Matris preces perſoluerent Canonici, ſar-
cóſcenſo ſuggeſtu, poſtulatoq; nouo teſtamen-
Paſtorem ad diſputationem prouocauit. Cer-
is hoc quidam nauta Catholicus, eum è ſugge-
deturbauit. Mox hæreticus quidam nautæ bra-
um ſclopetto læſit. Indè ortus tumultus, templũ
ne ipſamque vrbem compleuit. Erat ſanè illud
tiſſimę virginis templum longè pulcherrimum,
ɩcturis & picturis eximijs, multisq; maximi pre- *Iconoma-*
cebus ornatiſſimum. In hoc igitur quidam ſcele- *chia Ant-*
ſſimi & perditiſſimi ſcurrę plùs quàm Turcicam *uerpienſis.*
pêre iconomachiã, maxima vi & incredibili fu-
diffractis, comminutis & diſiectis ſtatuis, aris,
ginibus omnibus, ipſa quoquè ędicula ſacroſan
Euchariſtiæ, cuius precium ferũt exceſſiſſe ſum-
multorum millium aureorum. Aras è funda-
tis conuulſerunt & confregerunt. Indè ad
aſteria & templa omnia progreſſi, eandem in-
am declarârunt. In monaſterijs vix quicquam
grum relictum; quæ deuorare non poterant,
ecerũt, vinum & ceruiſiam extractis epiſtomijs
derũt, in vaſa butyri & in farinas lotium & ole-
immiſerunt, ſupellectilem diripuerunt, & vt
as quoquè perderent, monachos ad defectio-
incitârunt. Nemo facilè vel dicere, vel credere
t, quantum damni intra paucos dies in ſola
uerpia & locis vicinis datũ ſit ab iſtis ſatanicis
ploratis tenebrionibus.
m etiàm ex vrbe prorumpentes, non admo-
multi, in pagis adiacentibus omnem inſani pe-
s furorem in ſacras imagines & templa effude-
Nox ea, qua primùm cœperunt debacchari,
Kkk horri-

horrida ſanè fuit catholicis, inprimìs autem ijs,
in Clero eſſent & monaſterijs, omibus non fru
ſummo timore còrreptis, atque huc illucque di
gientibus, pleriſque nihil niſì præſentem mort
expectantibus. Videre tum erat, virgines Deo ſa
tas è ſuis cœnobijs ſeminudas profugientes, vt
ctariorum impuras manus euaderent. Deindè et
aliquot diebus vrbis templa omnia ab illis furi
hominibus obſerata ſunt, nè liceret Miſſę facere
crificium, quod illi cane peiùs & angue oderu
hauddubiò occupati à diabolo. Nō iniuria vir c
dam grauis eam vrbem id temporis appellauit
uam Babyloniā, ſinè rege, ſinè lege, ſinè ſacrifi
Habebant verò in dicta æde primaria ſua conue
cula & Conciōes Caluiniani, porrò Luterani a
D. Georgium. Erat tum Antuerpiæ Hermannu
dam homo importunus & audax, ad ciendas tu
& ſeditiones natus. Is ſe plebi inſanienti ducei
ſigniferum præbuit ſeditioſis concionibus ſuis.
quid autem ad ſummam vrbis cōfuſionem dee
facta Caluinianis & Luteranis intra eam con
nandi poteſtate, auſi ſunt poſteà etiàm Anabap
foris publicè concionari. Verùm prohibiti à M
ſtratu, palàm quidem habere conciones deſiêr
at priuata conuenticula intra vrbem clàm eger
Ità tres pugnantiſſimæ hæreſes Caluinianorū,
teranorum, & Anabaptiſtarum eam inſignē vr
fœdiſſimè diſtractam contaminârunt. Hoc qui
memoratu dignū eſt, quòd cùm in ęde primaria
multumq; ſudatū eſſet ab iconoclaſtis in deijc
Cruce Chriſti auguſtiſſima, vtriuſque ſanè latr
imagines adhuc permanere paſſi ſint. O miſer
nec ipſam paſſi pro oībus ſeruatoris noſtri me
riā ſibi refricari cōſpecta imagine ferre queunt
creuerant autē ſectarij ad certū diē occupare do
Senatoriā ſanè ampliſſimā & ſumptu maximo e
di

Antuerpia, Babylonia.

Tres ſectæ Antuerpiæ.

ficatã,turrim quoquè ędis D. Virginis, & carceres
ì muniendi cauſa, nouoq; creato magiſtratu ſibi
ntuerpiam vendicare: ſed diligentia Senatûs ea
onſilia malorum hominum impedita ſunt.
XXII. Auguſti etiàm Buſcoducenſes iconoclaſtæ *Buſcoducē-*
templo D. Iohãnis, cui ad ſummum ſplendorem *ſes iconocla*
incredibilem elegantiam atque mirificum or- *ſtæ.*
tum nihil reliqui eſſe videbatur, omnia ſimili
nentia vaſtârunt & conquaſſârunt, atq; concide-
nt:nec alijs eius oppidi ſacris ędibus & monaſte-
s licuit cõſceleratas impiorum hominum manus
fugere. Sæuitum eſt atrociter in Franciſcanorum
Dominicanorum cœnobia: tametſi eſſent in ijs
ri benè religioſi & pij:ſed tales ferre non poſſunt
uangelici apoſtatæ & ſeductores,quòd ſciant,eo-
m cõcionibus & alijs ſanctie ſtudijs & exercitijs,
os nefarios conatus & praua dogmata plurimùm
pediri. Carthuſia quoquè eius loci miſerè diſcer-
a eſt: Hæc ſunt noui Euangelij preclara facinora,
que in ijs excelluiſſe,hoc palmam tuliſſe eſt.
XXIII. Auguſti Gandaui ſimile bellum indictũ eſt *Gandaui*
tuis & imaginib9:& poſtridiè apud Valẽcenas & *&c. imagi-*
ornacum. Ab ijs oĩbus,ſicut & Buſcoducenſibus *nes deſtru-*
iàm in ſanctorũ reliqas & ipſam SS. Euchariſtiã, *untur.*
q; etiàm magnatũ quorundã ſepulcra ſæuitũ eſt,
obtinendi cuiuſdam theſauri. Et Tornaci quidẽ
agna vis auri & argenti quoquè,niſì fallor,reper-
eſt. Qui apud Gaudauenſes eiuſmodi flagitia de-
nârũt,300.aut 400.tantùm fuiſſe putant,& qui-
ex fæce plebis oẽs,vt mirũ ſit,tam paucos,tamq;
hili homũciones,talia vel attentare potuiſſe. Ia-
bãt illi quidẽ,ſe mãdato Comitis Egmõdani ea
cere:verũ ſceleſti illi,vt graues viri ſcribunt,falsò
affirmabãt. Interìm tamẽ ſub hoc ꝑtextu mirè illi
aſſati ſunt in monaſteria oĩa,ꝑſertim verò in Ab-
tiã Blandiniẽſem,& cœnobiũ Dñicanorũ,exciſis,
 preter

præter ingentis precij marmora, etiàm inſtructiſſi
mis bibliothecis,quarum Blandinienſis,ſi qua ali
Bibliotheca vel maximè referta cernebatur vetuſtiſſimis codi
Blandiniẽſis bus.Quis verò ſanę mentis dubitare queat,dum ſ
optimos quoſque codices immani barbarie pe
dunt iſti, nihil eos ſpectare aliud, niſì vt fides C
tholica,q̃ ex eiuſmodi libris plùs quàm dici quea
aſſeritur & confirmatur,prorsùs peſsùm eat? Et a
dent tamen iactare belliſſimi homines, ſe cupe
modis omnibus inſtauratam veram fidem. Sed
perſuadeant fungis & ſtipitibus. Sentiunt,ſentiu
miſeri vetera patrum ſcripta longè lateque ab ipſ
rum impijs commentis diſſidere: itaque nè ex i
confutentur,ea planè abolita vellent. Sed ad inſt
tutum redeamus. Ceſſatum eſt ijs,quæ diximus,l
cis aliquandiù à Diuinis officijs,lætantibus dæm
nibus,quos torquet cultus diuinus,& Tornaci d
Caluiniſticæ ſunt conciones habitæ. Alijs quoq
locis Euangelici buccinatores ſtrenuam nauâru
operam,graſſantique huic incẽdio affatìm mater
ſubijcere ſtuduerunt.

Tumultus Qua die Gandaui, eadem etiàm Mechliniæ t
Mechliniæ. multuatum eſt,iamq; à Franciſcanorum & Carm
litarum monaſterijs initia ſumebantur confringe
darum imaginum in ſacris ędibus:verùm ciuibus
opponentibus,eodem die ſub veſperam extra op
dum,monaſterium Hanſuuicenſe & alia circuma
iacentia templa expilârunt & depopulati ſunt. Ig
tur Mechlinię quoquè à die Martis ad Dominicu
vſque,Diuina ſunt intermiſſa officia. Duces hui
tumultûs duodecim plùs minùs adoleſcentes ſe
habebant,ijque paulò antè captiuum quendã Vi
uordię impotenti audacia è carcere extraxerant.

Aldenardi XXIIII. Auguſti, ipſis D Bartholomæi feri
ſęuiunt ico- Aldenardi & in pagis vicinis maiori etiàm inſan
noclaſtę. efferbuêre impij iconoclaſtæ,Eſt ijs in locis inſigr
virginu

irginum pijſſimarum cœnobium Magdendalenſe, ı quo, vt & Gandaui in ijs quas diximus, Abbatijs, on imagines tantùm, & ea quæ ad cultum diuinũ ertinent, ſed etiàm feneſtras vitreas, & pleranque ıpelleẞtilem confregerunt. Iam apud Brugenſes ɔarſus rumor erat, aduentare à Gandenſibus 60. ıillia ſectariorum, qui, ſi reſiſtere pergant, Brugen-ːs circunquaquè extructis ignibus fumo enecare ːlint. Erat enim idem ipſe dies Brugis quoquè cõ-itutus vaſtandis templis & conterendis imagini-us: id vt commodiùs fieri poſſet, hic rumor con-tatus erat. Itaq; rursùs in motu fuit ciuitas, totaq; ɔcte iuſſu magiſtratûs res quæque precioſiores & ręſtantiores imagines in loca tutiora è templis ex-ɔrtatæ ſunt: ſingulis quoquè templis adhibiti cu-ɔdes, qui perpetìm ea ab ſectariorum iniurijs tue-ntur. ſiquidem minæ in dies ſua capiebant incre-enta. Sed & à Comite Egmondano per magiſtra-ım celeriter euocatus eſt miles præſidiarius. Erant ɔ. duntaxàt ſclopettarij, quorum aduentu vrbs a magno periculo liberata eſt. Mox etiàm con-riptus eſt miles domeſticus ſumptibus Cleri & ci-um: atque ità militum opera, Brugenſes Deo be-è fauente omnem iconoclaſtarum conatum impe-uerunt. Habebunt ſuæ conſtantiæ laudem ſem-ternam Brugenſes: habebunt & Louanienſes, & ːuxellenſes, qui vi ferroque ſectarijs ſe oppoſue-ınt: itemq; in Flandria Aloſtani, Teneramondani, urtracenſes, Dunkercani, præſertim verò Inſu-ıſes, qui magnæ prudentiæ exemplo ſectariorum m omnem maturè illis eripiendis armis compreſ-runt. Sed & reliqui omnes, qui in hoc rerum tu-ultu ſe conſtantes prębuerunt, digni certè ſunt, ıi apud omnem poſteritatem multa eaque eximia ude afficiantur.

Præſidium Brugenſe.

XXV. Auguſti, Apud Traiectũ inferius ſectarij in *Traiectum*

ſis tumultus. quatuor parœciarum templa, Dominicanorumqu
& Franciſcanorũ monaſteria irruperunt. Poſtridi
ruderibus è D. Iacobi æde exportatis, illic ſuo mo
re concionati ſunt diebus octo. At quinq; Canoni
corũ Collegia, reliquaq; cœnobia perpetuis excu
bijs vim eorum omnẽ à ſe depulerũt, & diuina offi
cia more ſolito celebrârunt. In Hollandiæ quoqu
pleriſq; oppidis more ſuo impotentes ſectarij de
bacchati ſunt, demptis Dordraco, Gouda & Harle
mio, paucisq; minoribus municipijs: multumq; ſæ
uitum eſt in mendicantes monachos, abſque cæd
tamen. Nondùm enim tantum illis nocere permiſ
ſum erat, quantum vellent.

Datur ſecuritas. Dum hunc in modũ noui euãgelij atrox Trag
dia agitur, illuſtriſſ. Gubernatrix tum Catholici re
gis, tum ſuo nomine diploma euulgat 23. Auguſti
ſecuritatemq; in pręteritũ confœderatis nobilibu
prętat: ſimul etiàm oſtendit inquiſitionis ceſſatio
nem, donèc rex de religione aliud edixerit. Securi
tas ea his conditionibus data eſt, vt deincèps regi
maieſtati fidem debitã prętent, turbis & tumultib
præſentibus cõpeſcendis pariter incumbant, icon
claſtas nõ ſinant vltrà ꝓgredi, immò eius ſacrileg
reos puniant: dent operã, nè qua vis aut iniuria fi
Clero, magiſtratui, & nobilibus Catholicis: ſumm
cõnitãtur opere, vt plebs tantorũ malorũ magiſtr
cõfeſtìm arma ponat, & nè cõciones ſectarię fian
vbì hactenꝰ habitę nõ ſint: vbi verò factę ſint, poſ
hàc ſinè armis, abſq; ſcandalo & tumultu fiant. A
extremũ vnà reſiſtant quibuſcunq; exteris hoſtib
& rebellibus, nouęq; religionis hominibus perſu
deãt, vt quę à regia maieſt. ex Ordinũ cõſilio poſ
hàc decreta fuerint, ijs per oĩa ſe morigeros ꝓſten

Fœderati ſcribunt ſectarijs. XXIIII. Auguſti quidã ex cõfœderatis nobilib
ad miniſtros, conſiſtoria & mercatores datis liter
hortantur, vt modeſti ſint donèc ipſi veniant ad ſ
dand

dos tumultus, ſecurosq; iubẽt eſſe, nihil ipſis ob
ę religionis exercitia moleſtię illatũ iri. Poſtridiè
lem ipſi cum decẽ alijs, tam ſuo q̃ cõfœderatorũ
nnium nomine iurant, ſe ſeruaturos omnia ab il-
ſtriſſ. Gubernatrice ꝓpoſita, ſuũq; fœdus reſcin-
nt, quãdiù ea ſecuritas permanebit. Itaq; eodem
e ad Belgij gubernatores, Equites aurei velleris,
cõcilia Ordinũ; cõciliũ quoquè priuatũ, poſterò
tẽ die ad cætera ꝓuincialia cõcilia cunctasq; pri-
arias ciuitates literæ expeditæ ſunt, qbus & ea ſe-
ritas, & inquiſitionis ceſſatio publicata eſt.

Porrò XXV. Auguſti publico edicto cõſtitutum t capitis ſupplicium & bonorum confiſcatio in mnes iconoclaſtas, templorum & monaſteriorum xpilatores, incendiarios, & id genus maleficos ho-ines: pœna verò arbitraria & priuilegiorũ amiſſio romulgata eſt in magiſtratus, pretores, atque in niuerſum omnes illos, qui eius farinę homines nõ rcerent: grauis quoquè pœna in illos, qui armati a haberent conuenticula. *Edictum cõtra iconoclaſtas.*

XXVIII. Auguſti dñ Bacquerzelius miſſus Alder-adũ ad ſedãdas turbas, apud Gerardi montem caſu perit etiãnùm graſſantes iconoclaſtas eoſipſos, q ldernadũ inuaſerãt, mox pulſu campanę cõuoca-s ad arma ciuib⁹ & ruſticis, necopinãtes aggredit, æduntur ex illis decẽ aut 12. primarij: poſtera luce crucẽ tolluntur XXI. cęteri maximo numero fla-ellant & ꝓſcribuntur. Non diſſimilis ſtrages nefa-iorũ hominũ eodẽ ferè tẽpore edita eſt apud Mar-henas opulentũ Benedictinorũ cœnobiũ. Fefelle-ant illi fidẽ dño de la Tour, de non vaſtanda Paro-hiali Eccleſia ſuæ ditionis, atq; etiàm SS. Euchari-tiam impijſſimi flagriones pedibus cõculcârant. Is gitur Duaco euocat aliqt nobiles, ijſq; & ſuis agri-olis ſtipatus, è monaſterio ꝓdeuntes aggredit, cæ-dit è ꝓphanis multos, cõplures vulnerat, miniſtrũq; *Cæduntur iconoclaſtæ.*

quendam, illorum ducem, agit in crucem. Iam
Artheſia & Lucemburgenſi ditione miles conſcr
Bruxellēſes inſtant pro concionibus bebatur regis nomine, vt refractarij homines ſu
iugum mitterentur. Tumultuabantur enim mult
locis ſectarij, atq; adeò etiàm Bruxellis mirè inſt
bant, vt conciones permitterentur: quibus tam
portis clauſis obſiſtebant magiſtratus, nè poſſe
egredi ad conciones, conſentientibus ea in re ciu
bus omnibus, qui in conſilium ſolent adhiberi.

Redierat verò Antuerpiā princeps Auraic⁹, mox
maiori quàm anteà numero miles domeſticus ſcr
ptus eſt, ad bìs mille quadringentos. Eodem aute
die ibidèm ſupplicio affectus eſt Anglus quidam
alij duo ſacrilegi, tresq; ad triremes damnati: ſeue
quoquè ſub graui pœna mandatum, nè ſectarij C
tholicis moleſtiam in diuinis officijs faceſſerent,
vt rursùs fierent conciones Catholicæ & officia E
cleſiaſtica. Sunt tamen & ſectarijs permiſſæ concio
nes in noua vrbe, modò nè in templis fierent. Ita
& Luteranus præco iuſſus eſt relinquere ædem
Georgij: at non priùs ille paruit, quàm data eſſet ſ
ctarijs facultas aliquot fana exædificandi, è quibu
alia Caluiniſtæ, alia Luterani ſibi vendicarent. Po
rò Mechliniæ vltima Auguſti ſumptum ſuppliciu
eſt de iconoclaſta quodam, & factionis capita i
carcerem conijciuntur.

III. Septembris illuſtriſſ. Gubernatrix ſub pœn
capitis vetuit, nè quis aut militem conſcriberet, au
ſuum militiæ nomē daret. Id propterea factum e
quòd didiciſſet iam iconoclaſtas alicubì cogere e
ercitū, vt ſe vlciſcerentur. Hoc verò menſe per Fla
driā vbiquè tractatus ſunt initi cū ſectarijs, & ab i
Tractatus initi cum Sectarijs. lis ſubſignati, ijs in locis, vbì anteà illorū erāt hab
tę cōciones. Gandaui quidē XI. Septemb. his cōd
tionibus actū eſt, Vt neq; impediant, neq; impedi
ſināt catholicos, aut cultū diuinū antiqtùs ſeruatū

V

't nec in vrbibus, nec in templis extra vrbes cõci-
nentur, ſed ſolis diebus feſtis & dominicis conci-
nandi habituri facultatem, locis à magiſtratu at-
ribuendis contenti ſint: Vt nè quibus vtantur ar-
nis: Vt quatuor tantùm miniſtros habeant, quorũ
on niſì duo ſimul concionentur, ſintq; Belgæ na-
onè ſub ditione regis Catholici, neq; aliundè ex-
lare iuſſi: Vt ij miniſtri iurent Magiſtratui, ſe in po
ticis omnibus debitam præſtituros obedientiam,
ec vſuros verbis, quæ ſcandalum vel ſeditionem
ouere queant: Vt ſectarij vectigal & cætera onera
ım alijs ciuibus pendant: quin & adſiſtant Magi-
ratui in omnibus, q̃ ad publicam pertineant tran-
uillitatem: Vt miniſtri alios hortẽtur ad præſtan-
am Magiſtratui obedientiam & modeſtiam. Ea
mnia ſectariorum, quos vocant, cõſiſtoriales præ-
ito priùs iuramento ſubſignârũt: alij in proximo
onuentu ſublatis digitis iureiurãdo cõfirmârunt:
tque tum ijs eadem, quæ fœderatis Nobilibus, ſe-
uritas data eſt. Atquì verò non alibì duntaxàt, ſed
tiàm Gandaui contra hanc pacem ventum eſt, &
ccerſitus diuque retentus Hermannus ille ſeditio-
ıs, cuius ſuprà mentionem habuimus.

Extra Brugas ſiunt conciones à ſectarijs.

Erãt etiàm Brugis ſectarij homines. Ij ipſo exal-
atę S. Crucis ſolenni die eundem improbum Her-
ıannum aduocant, & in S. Crucis cœmeterio ſuas
udiunt conciones, vt populus Catholicus ſua de-
otione fruſtraretur. Verùm à prandio partìm cõ-
ulſatis campanis omnibus, partìm milite illuc miſ-
o, compulſi ſunt ad eum redire locum, vbì X. Au-
uſti primùm id fecerant. Sed illic quoquè eorum
ıterturbata eſt concio à militib9 & Hiſpanis qui-
uſdam, quos illi iniuria affecerant. Vulneratus eſt
trinquè vnus atq; alter: ſed planè actum fuiſſet de
ectarijs, niſì tractatus cum illis initos Brugenſes
eformidâſſent. Et certè die ſequenti grauiter con-

queſti ſunt Sectarij multi numero & ſeditioſi, ne
dubitârunt minas intentare magiſtratui. Itaq; cer
tas ob cauſas, q̄ & conuentum eſſet cum illis cert
conditionibus,vt ſuprà dixi,& multùm illi minit
rent,et libellū ſupplicē valdè ſeditioſū exhibuiſsē
Senatus illis coactus eſt permittere loco iam dict
conciones ſuas, donèc adueniret Comes Egmo
danus:ſimul etiàm ſeditionis metu proponere ed
ctum, quale iam anteà Antuerpiæ,Gandaui & ali
publicatum fuerat, nè Catholici eorum impedir
conciones,neque alij alios iniuria afficerent.Int
rìm tamen non deerant catholici,qui vt illas hær
ticorum conciones auerterent, multiplici fœto
locum illum complerent. Eſt verò etàm oblatu
Catholicis libellus ſupplex magiſtratui,nè permi
terentur illę conciones:cuius rei cauſa etiàm fac
tates & vitam ſe libenter profundere velle dict
tabant:ſed & magiſtratus ſedulò in id incùbuit,
quantùm quidem in ipſis eſſet,homines ab adeu
dis illis concionibus retardarent.

Extremo ferè menſe Septembri quidam non p
ſtremæ nobilitatis, cuius nomini parco,cū aliqu
ſocijs vel aſſeclis ingreſſus in templum oppidi ſ
aras & imagines diſſipauit, exactamque ex indi
vniuerſam eccleſiæ ſupellectilem,igni iniecit:&
quid ſupereſſet, etiàm priuatorum ædes excuſſ
Idem ipſe ex pago quodam ſacroſanctam Euchar
ſtiam cum arcula argētea ablatam,pſittaco ſuo d
uorandam tradidit. Hanc verò tam immanem
miumque horrendam iniuriam ſuam qua tandè
ratione vlturus ſit ille præpotentis D E I filius,ip
nouit. Ad eiuſmodi prorsùs barbaras immanitat
iſtius noui euangelij ſceleratiſſimi pręcones miri
cè inflammāt homines:ſed deuorabūt eos illæ ta
Deut. 32. tareæ aures morſu amariſſimo,&in omnem ęter
tatem ſingulares & exequiſitas dabūt pœnas tan
iniu

iurijs affectæ ſacro ſanctæ Euchariſtiæ, niſi dignā
erint pœnitentiā,& eos q uos miſerè deceperūt,
viam reuocauerint.

Dauentrienſes permiſerunt ſuo paſtori,vt ple-
m ad Auguſtanæ Confeſſionis formulam doce-
t: at nihilo minùs Canonicis ſua omnia relique-
nt. Hollandi iterùm tumultuari cœperunt. Del-
iis,oppido Hollandiæ,fœminæ,vel certè viri fœ-
ineis vſi veſtibus, Franciſcanos expoliatos ex vr-
e eiecerunt. Amſterodami & Carthuſiani & Fran-
ſcani expulſi ſunt è ſuis monaſterijs: idem paſſæ
iſſent etiàm Deo dicatę virgines,niſi ciues obſti-
ſſent. *Tumult⁹ in Hollandia.*

Eodem ferè tempore ſectarijs Furnenſe oppi-
um inuadere conantibus, egregiè reſtiterunt in-
olæ,aliquot cæſis,cæteris in fugam actis. Conſpi-
uerant illi cum quibuſdam incolis, ſed ſcalæ ad
uros admotæ, deprehenſæ ſunt. Eodem autem
enſe cùm non remitterent ſectarij Flandrenſes,
xemplo Antuerpienſium illis quoquè Gandaui,
eris, Aldenardi, Ballioli, Armenteriæ & quibuſdā
ijs locis permiſſum eſt ſua ſibi fana condere,extra
uros tamen. *Fana ſectariorum in Flandria.*

IIII. Octobris Mechlinię verſi in tumultū Secta-
ij,volebant iconoclaſtas è carceribus eripere.Eum
umultū ſedauit Comes Hochſtratanus,qui iam ali-
uandiù illi vrbi præfectus fuerat: at tamen poſte-
o die coactus eſt captiuos illos dimittere. Eodem
ie Bruxellis rursùs nouo edicto clandeſtina intra
rbem conuenticula prohibita ſunt, miniſtro ſu-
pendij,auditoribus exilij pœna conſtituta. Breuì
óſt in Hollandiam abire compulſo principe Au-
aico,(erat enim generalis Burgundię,Hollandiæ,
elandię & Traiecti inferioris pręfectus)opportu-
nè illi apud Antuerpiēſes ſubſtituitur idem comes
Hochſtratanus.

Nam

Nam die 17.eius menſis, niſi ille præſtò fuiſſet,n
templa modò, ſed etiàm mercatorum & diuitu
domos expilâſſent importuni ſectarij. Sub veſpe
enim illius diei denuò in primariam beatiſſimę m
tris Dei ędem irruperũt,duce quodam nobili Ar
uerpienſi,prætextu quidem iconoclaſmi ob reſta
rata ſacella quædam:re autem vera,(vt habita qu
ſtione faſſi ſunt eius turbæ authores vel capita)
occupato templo & ædibus monetariorũ,tanqu
munitionibus quibuſdam, ipſa nocte diuitũ æd
diriperẽt. Verùm comes coacto milite eos temp
exegit,lęſiſque non paucis,factionis capita aliqu
comprӕhendit. Quòd autem literæ minaces eo c
ſparſæ eſſent cõtra Minoritas,milites quoſdam n
ſit,qui illos tuerentur.Porrò altera die nobilis il
quem diximus,media nocte appræhenſus,manè
ptima hora in medio foro ſuſpenſus eſt. At perg
bant tamen ſectarij, & quinque fana gnauiter int
vrbem conſtruebant:in ijs Caluiniſtarum Gallo
cætera vincebat magnificentia. Si illam pecunia
dediſſent hominibus miſeris & egenis,rectiùs co
ſuluiſſent ſibi.

Tumultus nouus Antuerpiæ.

V.fana Sectariorum Antuerpiæ.

XXV. Octobris conuentus Ordinum habebat
apud Traiectũ inferius. aderat princeps Auraicu
Ibì tum Sectarij nihil dubitârunt ad arcis porta
ſuas habere conciones.Iuſſi verò à præfecto diſc
dere,cùm non parérent, diſploſis tormentis in f
gam acti ſunt, paucis vulneratis, nemine tamen i
terempto. Porrò Ericus Dux Brunſuicenſis trib
indè milliaribus aliquot peditum armatas habe
cohortes, Hollandis, nè quid attentarent, terro
fuit:Brabantis verò,miles Bruxellis vicinus.

Prima Nouembris, Aloſti miniſter quidam n
contentus loco Concionibus ipſorum attribut
cùm propiùs vrbem acceſſiſſet,cruci datus eſt.Te
tia Nouembris apud Brugenſes non abſque ſedit

Tumultus Brugenſis.

on

nis periculo tertiò tumultuatum eſt. Sectarij eñ
concione redeuntes, cùm ſolerent ad ſuas quiſq;
omos diuertere, multis iam introgreſſis, partim
l portas ſubſtiterunt. Secuti ſunt illos viri 50. qui
ox conſpectis mœnibus, pſalmos ſuos cantillare
œperunt alta voce. Ea re excitati nonnulli ex ijs,
ui vrbẽ ingreſſi erant, ad portas recurrerunt. Iuſſi
item eas cantiones miſſas facere, ſimulque, ità iu-
ente Conſule, porta obſerata, tympaniſtæ manum
auiter ſauciârũt. Itaque alij milites excubias agẽ-
s, ſclopettis petunt ſectarios, duos mox interfi-
unt, permultos vulnerât, è quibus tres paulò pòſt
pirârũt. Tum verò ſectarij arma corripiunt, ſed à
ilite repentè in vnum coëunte diſtinentur. Ità
m impedita ſunt conſilia & machinationes ho-
inum malorum. Aliquot eius factionis coniecti
nt in carcerem.

XI. Nouembris ipſis ferijs S. Martini, nouus Ant-
erpiam terror inuaſit, dira minitantibus ſparſo
imore Sectarijs: & fuiſſet ille fortaſsìs non pror-
s vanus, niſì Comitis Hochſtratani nocturnæ at-
ue diurnæ excubiæ obſtitiſſent.

Hoc menſe Nouembri venerunt Antuerpiam à *Miniſtri Luterici veniunt Antuerpiam.*
onfeſſioniſtis euocati ſex miniſtri Luterici, quo-
m capita fuêre Illyricus & Spangenbergius, qui
ulòpòſt Latinè & Teutonicè ſuam edidêre Cõ-
ſſionem, quam appellârunt Confeſſionem mini-
rorum Ieſu Chriſti in Eccleſia Antuerpienſi, con-
ntientem cum Auguſtana Confeſſione. Ediderât
m anteà ſuam quoquè Caluiniſtæ Teutonicè, di-
am breuem fidei confeſſionem. Vtraq; à Catho-
cis doctiſſimis & grauiſſimis viris confutata eſt.
orrò autem Luterici buccinatores nõ admodùm
agnos videntur Antuerpiæ ſucceſſus habuiſſe, ꝙ
aluiniani primas ſibi facilè vendicarent. Et certè
ùm, poſteà indè diſceſſiſſent, & Spangenbergius
Coloni-

Coloniam veniſſet, quodam ex illo percontan
quis rerum ſtatus eſſet Antuerpiæ, aut aliquid
Nota reſpõſum euangelicum. uſmodi, ille reſpondit: Antuerpiæ Chriſtus pend
inter duos latrones, Papiſtas & Caluiniſtas: ſigni
care volens, vt arbitror, Luteranis ibì non multu
eſſe loci & authoritatis. Hoc quidem retulit mi
vir doctus, qui ſe id ex eius ore audiuiſſe affirm
bat. Non dubium, quin in illa opulenta regione
benter nidificâſſent Illyricus, Spangẽbergius &
us farinæ euangelici pręcones, ſed eorum votis ſu
ceſſus defuit.

Sectarij Brugenſes quid exegerint. Eodem menſe non contenti Brugenſes Secta
ſua habere conuenticula, etiàm alia ſuæ ſectæ exe
citia, putà, baptiſmum, matrimonia & ſepultu
more Antuerpienſium & Flandrorum occidenta
um introducere moliebantur. Ea re motus Br
genſis Epiſcopus, cùm nõ poſſet ſolis cõcionib
illis reſiſtere, apud Senatum egit, vt dicta exercit
quorum nulla facta eſſet mentio in ſuprà memo
ta ſecuritate, prorsùs impedirentur. Itaque Sena
paulò pòſt ſectarium quendam, quòd prolem ſu
foris baptizari iuſſiſſet, exilio mulctauit. Sed eã
cauſam permulti ſectarij ad curiam venerũt, exp
ſtulaturi de collega ſuo: atquì dilati ſunt, donè
Gubernatrice aliquid certi ſtatueretur. Illa verò
Brugenſes rectè feciſſe reſpondit, & poſteà in al
quoquè Flandriæ vrbibus ea exercitia fieri vet
quippe quæ nunquàm ipſa probâſſet.

Tranſigitur cum Sectarijs Traiectenſib. XXV. Nouembris Princeps Auraicus cum Sec
rijs Traiecti inferioris eodem modo tranſegit, q
Egmondanus cum Flandris: præterquàm quòd
adiectę fuêre conditiones iſtæ, Vt nè quis imped
compræhenſionem iconoclaſtarum aut prædon
Vt nè quis diſtrahat, aut penès ſe ſeruet libellos
moſos in Regem, in Gubernatricem, aut alios m
giſtratus: Vt nè quis famoſas cantilenas, aut qu

po

opulum ad ſeditionem commouere queat, pro-
alàm canat: Vt nè quis vel Catholicus, vel ſe-
tarius concionator in partem aduerſam inueha-
ur, aut iniurius ſit: ſi secùs fecerint, concione pri-
entur. liceat verò vitia generatìm perſtringere &
arpere.

Eodẽ menſe duo mercatores Hiſpani valdè opu-
enti, ſed Caluiniſtæ, Geneua accerſiunt Antuerpi-
m miniſtrum Caluinianum, ſuę natiõis hominem,
empe Hiſpanum, qui publicè Hiſpanis conciona-
etur. Sed cęteri Hiſpani Catholici & illi & audito-
ibus mortis intentârunt minas: à magiſtratu quo-
uè cauſa vitandi tumultûs prohibitus eſt. Itaque
rętter clancularias coitiones nihil ille bon⁹ vir au-
us eſt attentare.

Eodem quoquè menſe multùm inſoleſcere cœ- *Inſoleſcunt*
erunt Valencenenſes, non contenti concionibus *Valencenẽ-*
ectę ſuæ intra ipſam vrbem, & quidem in æde pri- *ſes.*
naria S. Gaugerici: ſed etiàm quodam de cogen-
es clerum omnem ex vrbe diſcedere, magiſtratu
ihil auſo reſiſtere ob nimiam improborum homi-
ium multitudinem. Monebantur quidem ab illu-
triſſ. Gubernatrice, vt Catholicis ſuas redderent
cclesias, ſed ſurdis ea dicebantur. Iam verò etiàm
er omnem ditionem illam proclamari fecerunt
elebrationem cœnæ Caluiniſticæ, certo die in S.
Gaugerici æde futuram: in qua ſanè pręter alia ani-
marum pericula, vt verbis vtamur illuſtriſſ. Guber- *Nota morẽ*
atricis, more apud illos receptũ eſt, vt ante omnia *cœnæ Cal-*
olenniter abiurent Romanam catholicam Eccleſi *uiniſticæ.*
m, polliceanturque ſe non redituros ad illam, ſi-
nulque iureiurando confirment ſe eam Eccleſiam
rorsùs perſecuturos. Hęc quidem digna eſt ad tam
rophanam cœnam præparatio. O humanorũ pe-
torum inexhauſtam cæcitatem. Porrò illuſtriſſ.
Gubernatrix huius menſis die 26, datis ad illos
literis

literis exegit,vt militem pręſidiariũ reciperét,pſe tim cùm certò conſtaret,duos illorum miniſtros concione palàm dixiſſe,eius vrbis Caluinianũ co ſiſtorium(ſic enim vocant)non teneri obediẽtia pręſtare magiſtratui. Addidit autem Gubernatri ſe per omnia ipſis ſeruaturam,quę nobilibus fœd ratis addixerat. Etſi autem magiſtrat⁹ initiò,& pl rique ciues non ſe pręberent refractarios,at ſedit oſi illi miniſtri plebi perſuaſerũt,nè præſidium v bi imponi paterentur.

XIIII.Decembris iteratum eſt edictum de nõ c piendis armis contra Catholicos,adeoque Rege ipſum.additum eſt autẽ, licere vnicuilibet id faci tibus armata manu ire obuiàm, tãquàm perduell bus & hóſtibus patrię, atq; etiàm illorum ædes d ripere,præſente tamen loci pręfecto.

Valencenẽ-ſes decernũ-tur rebelles

Eodem die Valencenenſes pronunciati ſunt r giæ maieſtati rebelles,tum quòd nollent admitte præſidium,tum quòd primi ipſi in cohortes regi apud monaſterium S.Saluij maiora tormenta exo nerâſſent,atque cœnobium Carthuſianorum & S Vedaſti eccleſiam,iam ſecundò vaſtâſſent & dirip iſſent,cùm tamen initio mẽſis huius alteris Gube natricis literis denuò moniti eſſent accipere præſ dium. Ea autem in Valencenenſes lata ſentẽtia,p omnes vrbes publicata eſt, ſimilis quoquè in e om̃es, qui illis aut commeatum,aut arma apporta rent. Paulò pòſt facta eruptione, ad tria millia, v fertur, egreſſi ex vrbe,à regio exercitu in vrbẽ cõ pulſi ſunt,cæſis ex illis circiter ſexaginta. Erat tu obſeſſum oppidũ multo milite regis, qui prohibe rẽt nè qua vel alimenta, vel auxilia obſeſſis impo tarentur. Moti ea re Sectarij,copias contraxerun vt ſuis ferrẽt ſuppetias. Scriptus autem eſt miles p cipue in Flãdria occidentali,vt à quibus cœpta era imaginum oppugnatio & conciones ſchiſmaticæ

ipſ

ſi quoq; primi maneſeſtè rebellarent. Iunxerunt autem illis ex Tornacẽſibus maiori numero collectæ copiæ. Ipſo verò nati Seruatoris ſacratiſſi-o die, more bellico ſub ſuis quiq; ſignis cœpêre ogredi:altero S. Stephani die ædes Tornacenſis fficialis inflammârunt,monaſteria vicina expilâ-nt,atque etiàm pagorum adiacẽtium templa:nec rcendum putârunt ædibus domini de Vuaterlo-,quòd è templi turre vnà cum paſtore templum ſum ab illorum impetu vendicâſſet. Sed tamen n prorsùs impunè tulêre ſuam audaciam. Nam ius Flandrorum cohortis ante alias pręmiſſæ cer r factus dominus Raſſegemius, Inſulæ, Duaci & rcheſij præfectus,ipſo S. Iohannis die feſto miſit ntra illos 50.equites & 200.pedites ſclopettari-:qui cum Caluinianis quadringentis cõſerta ma-, cecíderunt ex illis 150.cæteri,qui ad dictã Vua-loſij turrim ſe receperant, immiſſo in templum i,vel flammis,vel fumo extincti periêrũt, nullo egijs cohortibus deſiderato.

Nota hæreticorum facinora in tãtis ſolennitatibus.

Cæduntur Caluiniſtæ.

Hoc ipſo autem die ſocij ſectariorum ex Tornaſib⁹ collecti,monaſteria Carthuſianorũ & moliũ priùs euaſtata & direpta incẽderunt,& incre ili contumelia eas moniales affecerũt pro noui ius euãgelij pudore & verecũdia. Abbatiſſam eñ aliquot ex iunioribus in itinere cõpræhenſam, mia ferè Tornaci cõpita irridẽdam circũduxe-, alijs qbuſdã vetulis miros terrores incuſſerũt, per omnẽ noctem benè multis ludibrijs & cõtu-lijs miſeras exagitârunt:atque ęgerrimè ſanè ſtu impiorum hominum euadere illæ potuerunt. eſt diſciplina & modeſtia noui Euãgelij. Altero nè,feſto die SS.Innocentum,Abbatiam S.Nico-iam antè toto triduo rebus precioſioribus, & q̃ victum pertinet expoliatam,flammis permiſêre. dè,nondùm comperta ſtrage ſuorum, illis laturi

Sectarij vexant moniales.

opem,in pagum Vuaterloſium venerũt.Porrò Do
minus Raſſegemius,dimiſſis tota nocte nuncijs a
præſidia & nobiles vicinos Catholicos,itemque a
ruſticos in eiuſmodi euẽtus paulò antè in militiar
adſcriptos, id ſua ſuorumque diligentia aſſecutu
eſt, vt manè ſexta hora ad ipſum conuenerint du
peditum ex vicinis pagis millia,treceti pedites ſclo
pettarij,& equites centum.Aduerſarij erant ad tri
millia.Cœptum eſt vtrinquè leuibus quibuſdam
lijs agi, Caluinianis Tornacum ſe ſensìm recipien
tibus. Atque eccè de improuiſo occurrit illis Do
minus Norcarmius Hãnoniȩ prȩfectus,magnis in
ſtructus copijs, decem peditum ſignis, & equitibu
ampliùs ſeptingentis. Is cõfeſtìm Sectariorum di

Strages Sectariorum.

ſipat copias, & circiter ſeptingentos aut octingen
tos interficit,ſeptem aut octo duntaxàt è ſuis ami
ſis,è qbus duo equites,alter Raſſegemij,alter No
carmij,ꝙ ſe mutuò nõ agnoſcerẽt,ꝑ errorẽ mutu
concidére vulneribus.Atq; ea res,ꝙ ab vtraq; pa
te noſtri putarent ad hoſtium numerum pertine
eos,qui regi militabant,in cauſa fuit,quòd cùm i
ter vtroſque cõcluſi facilè ad internecionem om
Caluiniani cædi potuiſſent,permulti euaſerint.

Sed tamen impietatis ſuæ pœnas quaſdam luit
hominum fȩx,quȩ illis quoquè ſacratiſſimis dieb
tot flagitia deſignârat, & repreſſi ſunt immanes
ſæui malorũ hominũ conatus,quos iam impotẽt
iactabãt, nẽpe flãmis ſeſe abſumpturos monaſte
& tẽpla om̃ia extra vrbes ſita,idq; intra paucos
es,neque in Flandria duntaxàt,ſed etiàm per om
Belgium,cȩteris eouſquè necdùm prorũpere au

Eodem mẽſe etiàm Traiectum inferius ſemèl a
que iterùm occupare tentârunt Sectarij, ſed nil
conſecuti,cœperũt muris admouere ſcalas,vel e
àm ſeras portarum effringere,aut id genus alijs ſt
tagematis fruſtrà eò conniti,

Hac

Hactenùs huius anni in Belgio res geſtas ità com-
emoraui,vt tamē Geldrię motus necdùm attige-
m.Itaq; hoc loco quę ibì quoquè acciderint,pau-
s annorabo:Lector dabit veniam,quòd non apto
tìs ordine hæc commemorantur. Nam ſeparatìm
ec ad me ſcripta peruenêre. Prima Auguſti dìe
iius anni Nouimagij,quæ eſt inſignis Geldriæ ci-
tas,Catholici regis mandatum publicatum eſt,nè
iis vlli alteri, quàm Geldriæ præfecto, militaret.
pfectus eſt Carolus illuſtris Comes Meganus &
ues aurei velleris &c.cuius in hac rerum pertur-
tione magna in Catholicum regem fides & exi- *Præfectus*
ia in religione Catholica tuenda,hęreticisque p- *Geldriæ.*
gandis virtus enituit. X.Auguſti,ipſis ferijs in-
yti martyris Laurētij Caluinianus quidam pręco,
onach9 apoſtata, extra mœnia Nouimagij in Iu-
eorum cœmeterio virus ſuum concionādo ſpar-
re cœpit,habuitque frequēs auditorium. Altero
, qui erat Dominicus, largior pluuia illū feruo-
m nōnihìl reſtinxit,hominesq; domi tenuit.Pro-
mo die Dominico alio in loco concionē habuit,
rmultis ex pleriſq; oppidis ad eam cōfluentibus.
irum eſt, ità feruere miſeros homines ad audien-
s ſeditioſorū hominū conciones, è quibus tamē
hil bonę frugis,immò verò certā animarū perni-
ē reportat.Sed tenebriones iſti nôrunt ſua blādi-
quētia ineſcare incautos,& mēdacijs fallere.Cōn
onator iſtè,vt dixi,apoſtata monach9 fuit,Ludo-
cus nomine,& eſt notatu dignū,quòd iſta pclara
iltiplicis noui euāgelij dogmata per nullos ferè
gìs, q̃ eiuſmodi votifragos monachos diſſemi-
nt:vt q̄d ab apoſtata Lutero cœpit,apoſtatas quo-
iè habeat propagatores. Erant autem certè No-
omagij perplures Catholici,quos nō parùm affli-
bat iſtius Ludouici aduentus.

Zelus Nouimageſium. Et in ipſo quidē aſſumptæ in cęlos glorioſiſſim
Virginis matris peruigilio,honeſtiores quiq; ciue
zelo Dei permoti,in collegio Iohannitarum cōue
nerunt,vt inter ſe conſultarent de profligando lu
po illo:vbì etiàm recitati ſunt libelli ſupplices,à b
nis benè cōfecti, quibus conabantur eius vrbis ré
publicam à rebus nouandis deterrere. Sed erar
quidam homines factioſi,quibus reclamantibus,
infecta diſceſſum eſt.

Cōcionator apoſtata Nouimagiū intrat. Porrò verò D.Bartholomęi feſto die,apoſtata i
le ſub horá quintā à ſuî ſtudioſis in oppidū intrc
ductus eſt,& parùm ſanè abfuit,quin importuni h
mines in ipſam ſummam ædem mox impreſſione
facerent.Eam ob cauſam vaſa precioſa & ſacræ v
ſtes veſperì clàm è templo exportatæ ſunt. Alte
die, quæ erat Dominica, Caluinianus ille præco
veteri,vt vocát, cœmeterio apud arcem Falconia
ſuam habuit concionem ſub arbore: & quia met
erat, (quod ferè ad ſeditiones ab iſtis concionib
incitari ſoleant homines) nè à peracta concione
ſummum templum impetum facerent, & ſuo no
huius euangelij more omnia diriperent, ægrè ab
ſolutum eſt ſummę Miſſę ſacrificium.Nonę prece
ſacerdotibus ſibi fuga conſulentibus, prætermiſ
ſunt:quicquid erat ſupellectilis,quę tolli poſſet,i
credibili celeritate è monaſterijs omībus in ciuiu
domos elata eſt:porrò templa clauſa ſunt.Vbicu
què enim iſtud nouū euāgelium nidificat, ibì m
ſilent diuina officia omīa,vt quædā vaſtitas & ho
rida barbaries introduci videatur.

Die feſto decollationis S.Iohannis Baptiſtę,à
buſdam è Senatu deductus eſt ille concionator
templum S. Iohannis, populo licèt inuito,& cer
nisì quidam è magiſtratu obſtitiſſet,hominem in
ciues expuliſſent,Erát enim in Senatu Caluiniſti

fe

ermẽto deprauati, q etiàm poſteà loco moti ſunt.

Calendis Septembris Senatus pronunciauit atq; ànciuit ſub pœna capitis, (id enim pridiè boni ci- ies precibus contenderant) nè quis in templis aut nonaſterijs diuina officia interturbaret, vel res ec- leſiaſticas diriperet: ſimul etiàm licere voluit Lu- louico ſuas habere conciones, donèc eſſent finita omitia, idque in æde S. Iohannis.

Quarto Nonas Prior Prædicatorum, vir inſigni- er eruditus, cum Ludouico in diſputationem in- greſſus eſt. ſed ſectariorum frequentia & conuicijs brutus, nõ potuit eam proſequi, licèt multis mo- is illo Ludouico eſſet ſuperior: & certè Ludouic⁹ d primam quęſtionem reſpondere nõ potuit. Vin- unt autem facilè hæretici clamore & contumelijs, bì ratione non poſſunt. *Diſputatur cũ hæretico.*

In ferijs S. Matthæi apoſtoli Ludouicus in codẽ emplo infantem baptizauit, parentibus vt id per- nitterẽt, pecunia corruptis. Eſt hoc quoquè facin⁹ uangelicum, & eiuſmodi artibus ꝓmouent euan- gelium ſuum.

Septimo Calend. Octobris ingens fuit motus ci- ium bonorũ intra vrbẽ illam. Nam ea nocte vigi- es, vt appáret, Geuſiani vel Caluiniſtæ, deiecerant epimẽtũ ante imaginẽ Saluatoris à cruce pendẽtis n cœmeterio S. Stephani. Eius rei indignitate adeò õmoti ſunt catholici ciues, vt in ſcholam cõuene- int, vbì etiàm ſingulis noctib⁹ ſeruabant excubię. Superuenerunt aũt etiàm quidã primarij è Senatu, ciſcitantes quid ille ſibi cõuentus vellet: reſpõde- unt ciues, irent viſum quid in S. Stephani cœmete- io deſignatum eſſet. Illi cõtrà hortabantur, vt eum liem ſaltẽ ſuſtinerent. Tum ciues: Satìs, inquiebãt, nulti dies effluxêre: rurſusq; cõclamabãt, Ad arma, Ad arma: neque em̃ diutiùs iſthæc toleranda nobis ſunt. Hac ipſa die, Deo benè propitio, noſtra iura & *Catholici Nouimagẽ- ſes nõ ferũt iconoma- chos.*

 priuile-

priuilegia tuebimur. Ità tum repentè è Schola do mum abeunt,& opiniõe celeriùs forum armati o cupant: ſimul etiàm ambos conſules in forum pe trahunt vnà cum labaro ſeu vexillo inſigni,qui ſe catholicis ſtaturos iureiurando confirmârunt.T bæ quoquè ſonitu per omnem vrbem denũciatu eſt, vt ciues & indigenæ omnes quamprimùm a labarum aduolent, alioquì non alio quàm regis vrbis hoſtium loco futuri.A prandio indicunt Cõ ſules ſilentium noui euãgelij buccinatoribus,eos in pedes ſe conijcere iubent. Et illi boni viri a aufugerant,aut alicubì deliteſcebant. Manſeru autem ciues in armis tota nocte ad duodecima vſque ſequentis diei. quo die ante prandium qui que ſectarij è Senatu eiecti ſunt, & totidem cath lici in eorum locum ſubrogati.Similiter quinque Magiſtris ſocietatis S.Nicolai, (Sic enim appella tur)quorum octo ſemper aſſident Senatui eius v bis, quibus alios eiuſdem numeri catholicos ſuff cerunt. Hoc enim de conſtituenda porroque con ſeruanda Reip. pace conſultantibus, magna omni um conſenſione neceſſarium viſum eſt, vt zizani priùs euellerentur.Deindè ciues iam delaſſati,præ ſtito priùs Senatui iuramento,dimiſſi ſunt.

Nota zelũ fœminarũ.

Eodem autem die à prandio complures fœm næ,zelo religionis incitatæ, arreptis fuſtibus & ha ſtilibus in templum Iohannitarum irruerũt, vt no uum Caluiniſtici buccinatoris ſuggeſtum euerte rent:ſed ꝙ fores eſſent clauſæ,nihil efficere potu rũt.Manè alterius diei ante quintã ciues impetu f cto illã egregiã cathedrã deiecerunt, protractamq in medium forum,luculentis ignibus exuſſerunt.

Altera Octobris allatę ſunt in Senatũ Nouimagẽ ſem literę,miſſę à quibuſdã primarijs fœderatis n bilibus, qbus accuſabanẽ ciues tyrãnidis in Senat At illi non magnoperè moti illis literis, reſponde

runt

unt, ſuo quandoquè tempore declaratum atque ompertum iri, rem aliter ſe habere, iureque Sena-ores loco motos eſſe.

XIII. Octobris etiàm Tilam, munitum Geldriæ *Tilam in-* ppidum, quidã ſectarius eccleſiaſtes ingreſſus eſt, *greditur ec-* ed eum Scultetus, vt vocant, mox extra portam *cleſiaſtes.* duxit. Incredibilis eſt iſtorum improborũ homi-ıum feruor ad corrumpendos omnes ſuo teterri-no fermento.

XV. Octobris Geuſij Nouiomagij in cœmeterio . Antonij congregati, per legatos à Senatu petiê-unt reſtitui ſibi ſuum concionatorem, itemq; exu-es, ſeruata vtrique parti ſua libertate. Non poterat unc haberi Senatus, quòd multi abeſſent. Itaq; die 8. Octobris rediêrunt Geuſij in Senatum, ſuaſque reces obtulerũt. Populus verò Catholicus, veritus *Catholici* è mitiùs pro hæreticis actũ eſſet, pertæſus tandèm *non ampli-* noleſtiarum quæ à Geuſijs ferebantur, ſemèl expe- *ùs ferunt* diri penitùs voluit. Paulò poſt duodecimam Geuſij *Geuſios.* on abſque faſtu, & magnos præ ſe ferentes ſpiri-us, in foro ambulabant, & in arce Falconia reſpõ-um expectabant. Ea res malè habuit ciues catholi-os, rurſusq; è ſumma turri ſigno dato ad arma re-urrunt, atque intra ſemihorulam forum omẽ cõ-lent, neq; indè diſcedere volũt, donèc Comes Me-ganus Arnemio ab illis accerſitus adeſſet. Erãt eti-am nonnulli Geuſij in armis, ſed repentè diſparue-runt. Decreuerãt illi ſanè occupare forum, expecta-bantq; militem ſubſidiarium: ſed eorum conſilia ir-rita fuêre. Altera die venit illuſtriſſ. Comes Mega- *Comes Me-* nus, atque à pijs & catholicis ciuibus amãter & hi- *ganus venit* lariter in vrbem introductus eſt. Erant ad ſeptem *Nouimagiũ* circiter millia ciuiũ, ꝗ illi iêrãt obuiàm. Porrò Co-mes plùs minùs ſexaginta eqtes ſecũ adduxit, eſtq; honorificè ꝑductus in arcẽ Falconiã. Eo facto, iuſſe-rũt cõſules populũ arma deponere, & abire domũ.

XXIII. Octobris. in Senatu decretum eſt, vt 10‹
pedites conſcriberentur, qui cum totidem Comit
peditibus vrbem diù noctuque cuſtodirent.

Nouimagẽſes iurant Senatui. Pridiè Omnium Sanctorum, iuramentum præſt
têre ciues Nouimagenſes Senatui, obtemperatur‹
ſe Conſulibus, non aurem præbituros peregrin
pſeudoprophetis, non illaturos damnum rebus e
cleſiaſticis, ſed vim illis allatam, haud aliter atquè
ſeipſis prohibituros, &c. Hunc quidem in modu
Nouimagenſium res ſeſe habuêre: vndè poteſt pe
ſpicuè videri, q̃ illi digni ſint multa laude, quòd t
ta conſtantia pro conſeruanda catholica religion
& fide erga catholicum regem Philippum decert
runt, nec paſſi ſunt apud ſe præualere impias hær‹
ſes, quibus iam multæ prouinciæ miſerabiliter dil
ceratæ ſunt. Vtinàm verò eam fidem & conſtãtia
multi alij declarâſſent, nec locum vllum impijs do
gmatiſtis præbuiſſent. Ruræmũdenſes certè aliquã
diù hæreticas conciones apud ſe habuerunt, & erã
catholicorũ res ſæpè ea in vrbe admodùm afflicta
donèc tandèm clemens & pius Dominus illam ca
tholicę paci & vnitati reſtituit, & piorũ luctus con
uertit in gaudium.

Intereà verò dum in Belgio iſti tumultus graſſa
rentur, & metus ingens eſſet, nè illa perditorũ ho
minum fæx longiùs etiàm extra regis Philippi diti
ones progrederetur, prudentiſſimus ſanctæ Vbio
Colonienſis Magiſtratꝰ laudatur. rum Coloniæ Senatus, immortali ad om̃em poſte
ritatem laude digniſſimus, ſumma cura & vigilãti
tumultus omnes intra ſuos limites anteuertere &
auertere ſtuduit, Deoq̃ue præpotente illius opti
mos conatus mirabiliter fortunante & adiuuante,
in hunc vſque diem eius ampliſſimæ vrbis celeber
rima Reſp. priſcũ illud ſuũ in aſſeruãda mordicꝰ ſe
mel recepta religione ſingularis conſtantię nomen
ſibi optimo iure vendicat, nec ſibi turpiſſimam hæ
reſeo

eſeos labem adſpergi ſuſtinet, fruitura hauddubiò am ob cauſam tum DEI Opt.Max.largiſſima beedictione,tum apud poſteros omnes laude eximia tque perenni.

ANNO 1567. initio menſis Ianuarij, aut certè ſub finē anni ſuperioris, etiā Traiectenſes ad Moſam,atque Maſecani,aduersùs dominum ſuum Leodienſem Epiſcopum criſtas erexerūt.& auſi int etiàm illi bellum indicere ſtatuis & imaginib9, oncionesq̨ue ſectarias inuehere, porrò prę ſidium ecuſare. *Maſecani rebellant.*

Eodem tempore illuſtriſſ. Belgij Gubernatrix er omnes Belgicas ditiones,& Comes Egmondaus per Flandriam ea,quæ ſuprà diximus, ſectariom exercitia omnibus interdixerunt: ſed necdùm temporis obtemperatum eſt.

VII.Ianuarij Comes Arenbergius Phriſiæ prefeus,eam gentem primus omnium ad tranquillitam reuocauit, accepto à tribus oppidis Tranſiſſunis iureiurando,nihil eos ad regis vſq; aduentum oui molituros:Leuuardia quoquè recepta ſub his onditionibus,Vt intra tres aut quatuor dies ex ea itione emigrent ſub pœna capitis & bonorū omnim confiſcationis miniſtri,apoſtatæ, & ſacerdotes torij omnes:quæ pœna etiàm illorum receptatobus conſtituta eſt:Vt templa & monaſteria omnia priſtinum ſtatum reſtituantur: Vt nihil in religineab illis innouetur:Vt nulla noua feriant fœde,icto verè renuncient: Vt regia edicta more ſoli) publicent,tradantq; tormenta & bellicas munines omnes, *Phriſia pacatur.*

Tornacum verò etiàm mox occupatū fuit à doino Norcarmio, introductis per caſtrum nouem editum ſignis,& paulò pòſt laqueo addictis duoous miniſtris,& 15. alijs ſectarijs è primoribus eius *Tornacum occupatur.*

 loci.

loci. Porrò etiàm arma omnia ciuibus erepta ſun & tum exercitia Caluiniſtica, tum conciones om̃ ceſſare iuſſa:qui verò cum Clero om̃i anteà pulſ erat,denuò reſtitutus eſt Epiſcopus.

Per id tempus miſère ſuos homines Valencene ſes ad illuſtriſſ. Gubernatricem:ſed nihil actum e immò verò cùm paulò pòſt ex vrbe pabulatũ egr ſi eſſent, cæſi ex illis ſunt circiter 130. augebant autem in dies copiæ vrbem obſidentium.

Caduntur Valencenenſes.

Eodem,ni fallor,menſe cùm Tornaci contra hibitionem Domini Norcarmij quidam ſectari præco rursùs concionari attentaret, diſploſum in eum tormentum maius,quo ictu multi adſtant vulnerati ſunt,Inſulenſes autem matronæ die qu dam in vnum coëuntes,infantes ſuos omnes ab h reticis baptizatos,vi ablatos in templum apport runt,vt quæ omiſſa erant,ritu Catholico ſuppler tur.Idem in infantibus ruſticorum fieri curauit d minus Raſſegemius.

XIX. Ianuarij Eccleſiæ,quæ ſe ſcilicèt reform tas vocát,rursùs libellum ſupplicem porrexêre n bilibus fœderatis. In eo præclari illi reformator multûm quiritantur de non ſeruata ſecuritate ip promiſſa:de exercitijs ſuæ religionis etiàm ſub c pitis pœna interdictis,quæ tamen illi nobiles inte pretati eſſent ſub concionibus permiſſis contine de ſociorum ſuæ ſectæ & miniſtrorum perſecuti nibus & afflictionibus, cõtrà quàm polliciti eſſe nobiles: de infantibus quos ipſi baptizâſſent, à C tholicis rebaptizatis, (quod falsò affingũt Cath licis)de multis ipſorum ſymmyſtis,'qui metuent ſibi, patriã,coniuges,liberos dimiſerint:de Vale cenenſium miſeria maiori,quàm vnquàm ab ho bus paſſi ſint:de milite totam Belgicam implente quo miſerè ipſorũ ſocij expolientur & opprimát multis locis. Addunt etiàm modeſtiſſimi viri ſe h

Libellus ſupplex Sectariorum.

cten

tenùs omnem moleſtiam & obedientiam præſti-
iſſe ſub ſpe dictæ ſecuritatis: monentque nobiles,
t cogitent an non iure de ipſis poſſint conqueri,
uòd ſub libertatis prætextu ab ipſis tanquàm ad
ictimam ducti ſint,& ad extremum malorum per-
enerint. Tum quoquè orant,perſpicuè vt decla-
ent nobiles,an reuerà Gubernatrix & Equites au-
ei velleris omnia ſuæ religionis permiſerint exer-
itia, cùm tamen in literis non niſi concionum ſit
ientio facta:& ſi ità ſit,dent operam,vt pacta con-
enta vtrinquè obſeruentur, liceatque ipſis ſecurè
tra vllam moleſtiam ſua habere exercitia,(hoc eſt,
npunè homines in errores inducere, & in clerum
tque monachos,reliquosq; Catholicos acuere &
·marc.) Vtque etiàm fratres Valencenenſes à ſu-
rema hac calamitate extrahantur.Hæc & pleraque
ia in ſuo illo ſupplici libello habent iſti optimi vi-
,qui cùm illas opulentas & Catholicas Catholici
egis ditiones in tumultus verterint,& innumeros
ios atque Catholicos homines ſummo mœrore
fecerint,dum nefarij ipſorum conatus reprimun-
ır,tam lamentabiles,tanquàm planè innoxij & in-
ıriam paſſi,querelas edunt. Sed non ſemper dor-
ıitat Diuina vindicta.

Verùm cùm inſolentes & procaces ſectarij mul-
contra fidem datam attentâſſent, atque in dies
eiora molirētur,illuſtriſſima Gubernatrix volens
odis omnibus illorum conciones profligare,Ca-
ndis Februarij cuidam magnæ authoritatis viro
egocium dedit, vt Mechliniæ ex miniſtris coram
agiſtratu adeſſe iuſſis percontaretur, velléntne
ontè ſuas conciones omittere.

Ibì Luteranus quidem miniſter ait ſe non fore
ifficilem,tantùm liceat ipſi craſtino die ſuis vale-
icere : at Caluinianus reſpondit, ſe id non poſſe
lua & integra conſcientia. Eccè tibi religioſi
homi-

hominis valdè arctam conſcientiam. Itaq; poſtrid
Brabantiæ Satrapa, Droſſardum quem vocăt, iuſ
illuſtriſſ. Gubernatricis ſub media concione Calu
niſtarum miniſtrum Martinum Sinetium cum du
Martinus Sinetius apprǣhēditur. bus alijs, qui primi eò miniſtros euocauerant, abr
puit, itemque alium è Concione Luteranorum, ſ
cumque omnes Viluordiam abduxit. Ibì tum ſa
miſerè trepidatũ eſt ab Sectarijs, equitibus per m
dias turbas iſtos abſportantibus: certè pleroſq; v
dere erat vtriuſq; ſexûs, relictis penulis ſuis, ſe ſul
ducere. Atque hoc pacto Mechliniæ omnis eoru
concio prohibita eſt.

Sub idem tempus venerunt Antuerpiam aliqu
nobiles fœderati. Ex ijs primarius quidam vt ſat
faceret precibus memoratis ſectariorum, libellu
ſupplicem oblaturus, ſcripſit illuſtriſſ. Gubernatr
ci, num gratus illi foret ſuus ſuorumq; acceſſus
illam. Reſcripſit illa, quantùm ex literis eiuſdẽ n
bilis quidam colligunt, ſe nimiùm placidè accepi
libellum ſupplicem 5. Aprilis datum, vtpotè ex qu
tot repentè mala extiterint: nolle ſe deincèps id g
nus libellis faſcinari, neque ipſorum cupere adue
tum. Tum etiàm die ſexto menſis huius vetuit,
certi quidam fœderati nobiles (quorum nomi
mâlim ab alijs, quàm à me exprimi, nè videat co
infelicitati inſultare) intra Bruxellẽſe oppidum a
mitterentur.

Libellus ſupplex fœderatorum. Itaq; VIII. Februarij idem ille nobilis reſpond
Gubernatrici, ſimulq; nobilium quorũdam fœd
ratorum nomine libellum ſupplicem illi miſit, qu
ſe quidem purgare nituntur, aiuntq; ſe ea fide, qu
nobiles deceat, curâſſe vt tranquillitas Belgio re
deretur: potuiſſeque omnes ſopiri turbas, ſi quen
admodùm cõuentum erat, ità proceſſum fuiſſet.
cùm in dies omnia rectiùs ſuccederent, & ex Reg
atque Ordinum communi decreto quippiam bo
expect

ſpectaretur,preter omnem ſpem mutationem accidiſſe inſignem,planè contrariam promiſſis Principum,quibuſcum tractatus fuerit initus. Nam extare literas,quibus nouæ religionis interdicantur exercitia,cùm tamen permiſſæ ſint cõciones,ſub quibus comprehenderẽtur etiàm dicta exercitia. Hinc verò populum, cui ſecuritatẽ ipſi promiſerint, ſua ſpe fruſtratum, omnia in ipſos conferre, & quòd promiſſis non ſteterint,inſimulare, vtì poſſit ipſius Celſitudo ex adiuncto ipſorum libello ſupplici intelligere. Addunt & alia quædam de vi illata miniſtris,& quòd eô tendant omnia, vt etiàm Concionatores prohibeantur, quodq́; Gubernatrix non fidat fœderatis,ipſoſque à principum colloquijs & vrbibus regijs arceri velit,& vt perduelles in itineribus comprehendi,& pleraq; alia. Orant etiàm velit declarare,num vnà cum concionibus exercitia quoquè permiſerit nouæ religionis, vtì ipſi plebi perſuaſerint: vt ſecuritatem nobilibus datam ſtabilem & firmam ſeruet, atque militem, qui contra ipſos conſcriptus videatur, exauthoratum dimittat, edictaque poſt cõuentionem propoſita irrita pronunciet. Hæc ſi fiant, omnia tranquilla fore aiunt: ſin minùs,ingentia eſſe formidanda mala,in ijsq́; multam popularis ſanguinis profuſionem. Poſtremò petunt breue reſponſum,vt ſciant quid ipſis faciendum ſit. Hęc pręcipua ferè ſententia eſt eius ſupplicis libelli,cui quid illuſtriſſima Gubernatrix reſponderit,mox ſubijciemus.

Eodem aũt ipſo die in crucẽ actus eſt ſupradictus Mechlinienſium miniſter Caluinianus Martinus Sinetius, cùm priùs quidem, quantùm ex eius chirographo colligi licet, ad Catholicam Eccleſiam reuertiſſet. Sectarij id pernegant, eô quòd proximus morti, Pſalmum quendam Dauidicum Teutonicè cantauerit. Chirographum eius tale fuit: Quinta *Martinus Sinetius ſuſpenditur.* *Eius recantatio.*

Februarij

Februarij Magiſter Giſlenus paſtor Capellæ (apu
Bruxellas) cum F. Petro Luxo Priore Carmelitaı
vocati fuerunt Viluordiam ad me Martinum de S
net: qui poſtquàm mecũ diſputâſſent de varijs qu
ſtionibus, pręſertim de Baptiſmo & Sacrament
altaris, humilem agnitionem erroris mei feci, que
pollicitus ſum verbis & factis om̃es dedocere, qu
eundem docui: renuncians ex animo omnibus e
roribus, me ſubmittens in omnibus reliquis eoru
iudicio. In argumẽtum veritatis hoc ipſum ſcrip
& manu propria ſubſcripſi, Martinus Sinetius. I
rursùm: Præſcripta confirmo ego idem Martin
Sinetius hac 8. Februarij.

Gubernatrix reſpondet.

XVI. Februarij illuſtriſſima Gubernatrix ad lib
lum ſupplicem paulò antè memoratum, primari
illi nobili fœderato in hanc ferè ſententiã reſpo
dit: Non ſe aſſequi, qui ſint illi nobiles, quíve p
pulus, à quibus ij ſupplices libelli prodierint, cù
plerique nobiles fœderati ſibi ſatisfactum puten
tum ceſſatiõe inquiſitionis & edictorum, tum ſec
ritate propoſita, atque adeò in dies ſe offerant m
niſterijs regiæ maieſtatis iuxta illius mentem & i
tentionem. Verùm ſatìs mirari ſe non poſſe, ill
ſibi perſuadere exercitia illa ſe vnquàm permitte
voluiſſe, cùm è diuerſo non obſcurè oſtender
moleſtum ſibi eſſe, quoſdam nobiles populo ſec
ritatem, quo ad illa exercitia, præſtitiſſe mox à co
uentione inita, idq́; contra ſuam mentem & volu
tatem: tum etiàm, cùm nobiles promitterent
amoturos arma, ſcãdala & tumultus publicos, ſca
dalorum nomine etiàm dicta exercitia cõpręhen
fuiſſe, quibus ipſa ne verbo quidem aſſenſum pr
buerit. Sed & ſi qui attendant, quãto animi ango

Exercitia noua religionis.

cõciones locis ſolitis ſinẽ ſcandalis & armis habe
permiſerit, eos ſcire proculdubiò, quàm longè
ſua mente abfuerit ipſorum exercitijs prębere co
ſenſu

ıſum, putà, vt noua ipſi ſibi deligerent Conſi-
ɔria vel magiſtratus, collectas & onera ſubſidiaria
gis ſubditis imponerent, idque, vt ipſi iactitant,
aliquot aureorum milliones: vt ſacramentorum
miniſtrationem ſibi vſurparent: vt in totam po-
iam confuſum quoddam chaos introducerent:
matrimonia ſuo ritu contraherent, vndè mira
cceſſionum confuſio ſequitur: vtì deniquè ea fa-
rent, quæ ſub exercitiorum prętextu in ſuis con-
ɔnibus nō verentur attentare: è quibus pleraque
m ſibi tum regis, tum magiſtratuum authorita-
m vindicent, ſe profectò valdè ſuî fore immemo-
m, ſi ijs aſſentiatur: cùm pręſertim ſui officij ſit,
m authoritatem tueri. Atque ſe rectè ait magi-
atibus contrariam mentem ſuam explicuiſſe. Si
ıi verò ſecùs populo perſuaſerint, illorum eſſe, ſe
ud illos excuſare. Iam quòd ad libertatem atti-
t, eam eatenùs datam, nè ipſis imputaretur libel-
s 5. Aprilis oblatus, non autem quantùm ad reli-
onem ſpectat, tametſi eò illā ipſi detorſerint con-
a animi ſui ſententiam. Itaque iuſtam tum ſibi in-
gnationis cauſam ſuppetere, quòd hęc tam falsò
ɔi affinxerint: tum regię maieſtati, quæ intellexe-
t populum ab ipſis ità animatum eò audaciæ pro-
ſſiſſe, vt ſub religionis prętextu vetita religionis
ercitia inuehat, ſuoq́; nouo magiſtratu regiū ma-
ſtratum in ordinem cogat: quod non modò non
approbaturus vnquàm Rex, ſed etiàm ſubditorū
orū auxilio vindicaturus. quòd verò dicāt ipſam
niſſe cōtra pacta cōuenta, eius generis omnia niti
lſa nimiumq́; laxa verborū ſuorū interpretatiōe,
ctéq́; quarundā vrbiū magiſtratus ea non permi-
ſe: qui tamē ſi modū exceſſerint, oportuiſſe ipſos
ſe querelas deferre, vt remediū adhiberetur. Sed
que eo nomine ſe feciſſe contra conuenta, quòd
ɔſt ea quidam ob ſua maleficia appræhenſi ſint:
interìm

interìm autem ſilentio pręterire ipſos iconoclaſn
& templorũ vaſtationes, quæ poſt eam conuenti
nem facta ſint, etiàm à quibuſdam fœderatis nob
libus, introductasq́; in oppida conciones, cùm a
teà in agris tantùm haberentur: item Eccleſias o
cupatas, monachos profligatos, exteros concion
tores accerſitos, cùm promiſiſſent ſe conciones in
pedituros: in loca quædam ab his nouitatibus ali
na, eas introductas: plebem ab ipſis animatã, reg
domos occupâſſe, tormenta & bellica inſtrumen
cum ſupellectili exportare, regios præfectos & m
giſtratus abijcere, ità vt quidam non ſinè vitæ pe
culo euaſerint: tum quoquè vrbes regias occupa
in aciem ſub ſignis militaribus coire, minari cęde
aut profligationem Eccleſiaſticorũ & regiorũ m
niſtrorum, in quibus etiàm ipſa non ſit excepta,
Catholicorum omnium: immò etiàm re ipſa di
pere, inflammare, euertere monaſteria, templa, ęd
nobilium & aliorum. Ex his verò omnibus, & lite
ab ipſorum exercitu ad Valencenenſes quidē ſc
ptis, ſed interceptis, haud difficilem capi poſſe co
iecturam, quò hæc euaſura fuerint, niſì prępote
Deus per fidos regis miniſtros anteuertiſſet: nem
ad ipſius quoquè regis profligationem. Quòd ſi,
iactant, velint regi prętare ſe obſequētes, exima
à vulgi animis hanc vanam de permiſſis exercit
perſuaſionem, videantq́; vt regi iam aduentanti
purgare queant. Quòd verò exercitus dimitti v
lint, & ità gladiũ illi auferre, cui à Deo traditus
ſimul etiàm edicta omnia reſcindi, non difficilè i
dicari poſſe quorsùm id tendat. Hæc & pleraq
alia reſcripſit illi nobili illuſtriſſima Gubernatr
quam ſanè in hoc rerum tumultu dubium non e
ſæpè in maximas fuiſſe anguſtias coniectam.

Haßellenſes fiunt Per hoc tempus ſeditioſus ille Hermannus, cui
anteà iam meminimus, Haſſellenſib⁹ Epiſcopi Le
dien

ienſis ſubditis author fuit vel hortator, vt & con-
iones intra oppidum haberentur, & imagines atq;
atuas diſſiparent & confringerent, templaq; diri-
erent; atq; adeò medio foro ille ſectarius Eccleſia-
ica ornamenta & ſupellectilem omnem incendit.
demq; Haſſelléſes rebellare docuit aduersùs Leo- *Rebellant ſuo domino.*
ienſem Epiſcopũ, apud quos ſanè etiàm adeò ille
ratioſus fuit, vt Tungrenſibus ad aliquot dies illũ
xpetentibus, hominem accommodare noluerint,
isì ipſi cõſules vades darentur: ſimul etiàm ad me-
ium vſq; iter, quo Tungrenſes occurrerunt, cum
o0. aut 400. militibus illũ deduxerint. Accidit ve-
apud Haſſeletum res memoratu digna, & mira-
ili loco habita. Occupati erent iconoclaſtæ media
octe deturbanda crucifixi Seruatoris imagine: & *Miraculum*
cè ſemèl atq; iterùm, nullo vento flante, cerei &
ces omnes extinguuntur. Aderat Hermannus, &
è quis eam rem alijs indicaret, omes iurare voluit.
andèm Haſſeletum ab Epiſcopo Leodienſi obſi-
etur, & prçco Hermannus timens pelli ſuæ, relictis
is, quos euerterat, callidè ſe ſubduxit, deliteſcens
curru fœno onuſto. Pulchrum hoc fuit ſtratage-
a euangelicum.

Ad Buſcoducenſes refractarios miſſus fuit quidã
ſectariorum Antuerpienſium capitibus, qui illi
pido prçeſſet. Noluerãt enim admittere regium
çſidium, & multa inſolenter ſanè egerant ſectarij
us loci. Miſſus eò paulò antè fuerat Brabantiæ
ancellarius cum Domino Peterſomio, vt turbas *Cancellarius Brabantiæ tenetur captiuus.*
ic ſedarent: quos illi non ſunt veriti ceu captiuos
ud ſe detinere. Habebat extra vrbem Comes
eganus ad ſexdecim ſigna peditum, vt cõmeatum
auxilia ab ea excluderet.

XVI. Februarij Antuerpiæ ſub horam decimam
ſpertinam arſit cœnobium Franciſcanorũ, & ma-
na ex parte cõflagrauit. Sunt qui culpã conferãt

in ſectarios: ego nihil affirmare velim, tametſi i
benè maiora auſi fuêre. Data ſanè opera eſt, vt i
patres Franciſcani per calumniam tãquàm qui ca
nes in Quadrageſima comediſſent, traducerentu
eius rei perſuadendę cauſa iactatis in hortum illo
aſſis carnibus. Sed & honeſtæ quædam matro
(alij dicunt meretrices à ſectarijs ſummiſſas fuiſſ
ingreſſę erant monaſterium, vt ſarcinas contemp
rentur. Eas ſectarij, teterrimo in vulgus ſparſo r
more, tanquàm illorum patrum ſcorta compręh
derunt, cùm tamen proprij illarum mariti teſtare
tur, eo ipſo temporis momẽto illuc eas fuiſſe è ſ
domibus introgreſſas. Vſqueadeò iſti Euangel
homines ardent odio monachorum: atquì vtinã
arderent magno & feruenti amore Chriſti.

Erant Antuerpię è ſectariorum colluuie aliqu
copiæ conſcriptæ. Eæ iuſſæ ſunt ea vrbe excede
Porrò non parùm multos extra vrbem illi ſibi a
ſciuerunt vndiquè aduentantes. Miſit autem
eos magiſtratus Marggrauium cum peditibus n
ampliùs ſexaginta, vt qua authoritate niterent
ex eis perquirerent: quos illi improbi miſerè i
ferunt, viq́ue extorquere voluerunt à Marggrau
vt clamaret, Viue les geux.

At tamen non diù pòſt, ducibus quibuſdam
nobilibus fœderatis, partìm in Hollandiam, part
in Selandiam nauibus profecti ſunt. In itinere
tem primò Fliſſingenſes, deindè propugnacul
maritimum Rammekenſe inuadere conati ſunt
communiendi cauſa: ſed neque ijs in locis, neq
vſpiàm alibì admiſſi ſunt, regio milite illorum m
chinationes eludente. Nam & Traiectum infer
occupare niſi ſunt, ſed obſtitit Comes Megar
Traiecti ſilent conciones ſectariæ cum decem peditum cohortibus: qui ſimul atq
oppidum illud ingreſſus eſt, mox conſiluêre ſect
riæ conciones omnes, & ſeditioſi ſe in pedes co
c

ere cœperunt: captus tamen eſt vnus atque alter,
ui pertinaciores videbantur,& profugorum bona
mnia in tabulas relata ſunt, illi verò publico edi-
o citati. Vianæ erant milites ſectariorum ad duo
nillia relicti, vt Traiectenſium infeſtarent agros,
heni nauigationem interturbarent, merces & na-
es compræhenderent. Porrò Amſterodami qui-
am è fœderatis primarijs nobilibus omnia pertur
auit. Ciues eius opulenti emporij in varias factio-
es,vt eſt ſolenne in hoc nouo euāgelio, diſtracti,
uotidiè ad aliquot horas viſebantur in armis.
uiſſent autem ſuperiores Catholici, nisì Senatus,
eiora metuens,eos placâſſet.

Hoc ferè tempore Equites aurei velleris, ità vt *Iuramētum*
atholicus rex poſtulârat, iurârunt ſe ſeruaturos *equitū au-*
dem Catholicam Romanam,& erga Regem obe- *rei velleris.*
entiam. Vnus tamen,cuius nomen reticeo,ab hoc
ramento præſtando ſe abſtinuit. Idem autem iu-
mentum, per Flandriam præſertim, alij nobiles
ederati omnes iuſſu Comitis Egmondani præſti-
re. Scripſit etiàm idem Comes ad omnes Flan-
iæ vrbes,vt darent operam, quoàd eius fieri poſ-
t,ſinè vi abolendis concionibus ſectarijs: atque in
ſo Quadrageſimæ initio per omnem Flandriam
currens,ſingulis vrbibus perſuadere conatus eſt,
eas conciones miſſas facerent: ſed vix vlla obtem
rauit,donèc poſteà alijs id vijs effectum eſt.
XI. Martij,aut circiter,Brugenſes,vt ſectarios mi-
ſtros à concionando deterrerent, miſerunt cer-
s homines ad locum concionis, qui miniſtrum
berent craſtina luce ſe ſiſtere ad pręſtandum iura-
entum,quéadmodùm in alijs oppidis feciſſent. nî
faceret,ſciret ſibi concione interdictū iri. Sed ille
m ad menſes aliquot Brugenſium ſectariorum
lliſſimus cōcionator non auſus comparêre, fuga *Brugenſis*

 ſibi

Concionator fugit. ſibi conſuluit. Itaque proxima Dominica ſil concio.

Aldernadi quoquè à die nona mẽſis huius nu eſt permiſſa concio,idq́; hac occaſione:Contra i ramentum ab ipſorum conſiſtorialibus præſtitu altera Martij ad Concionem armati proruperai Itaq; miſſi ſunt milites præſidiarij,qui ea, quam ximus,die impedirent,nè cum armis egrederent Tum illi etiàm iactis in milites lapidibus,duos ſa ciârunt.Milites ſuî defendendi cauſa diſploſis ſcl pettis,nouem è ſectarijs perimunt, permultos vı nerant, ità vt paulò pòſt octodecim extincti ſi quodq́; admiratione dignum eſt,vix vnus euaſit eius oppidi iconoclaſtis,qui non aut ibì,aut pa pòſt interiêrit.

Eodem ferè tempore etiàm Antuerpiæ,iuſſu il ſtriſſ. Gubernatricis, Princeps Auraicus & Con Hochſtratanus perſuadere niſi ſunt ſectariorũ ca tibus,vt vel ad tres menſes omitterent cõciones interìm ipſorum fana ſigillo regio obſignarent ſed fruſtrà: immò paulò pòſt ingens ibì tumul extitit,qualis alibì nuſquàm,idq́ue hac occaſio

Ingens tumultus Antuerpiæ. Rediêrant ex Hollandia & Selandia aliquot ſec riorum copiæ,eęq́ue nouis quotidiè acceſſionil auctæ,valdè diuexabãt agros Antuerpienſibus vi nos,agricolas exagitabant,& tum cuiuſdã offici regij ædem,tum tẽpla vicina expilabant. Habeb iſti id temporis ſymboli loco caudas vulpinas,à leis vel galeis pendentes. Ea re cognita,miſit con illos Gubernatrix Droſſardum Brabantiæ vel trapam,cum aliquot equitum & peditum coho bus,tumultuariè ex Flandrię & Brabantię pręſi accerſitis. Illi decimotertio Martij improui ſummo manè adoriuntur,ordines diſſipãt,perm

Cæduntur Sectarij. tos cædunt, & quidem ſupra ducentos illo in lo vt fertur, præter illos qui in fuga perempti ſunt.

Pluri

lurimi quoquè in Scalde fluuio periêrunt, plures
ı horreo quodam exuſti: cęteri pauci in oppidum
ıaſerunt. Captus etiàm in fuga eſt quidam nõ po-
remi nominis, qui multa Geuſiorum arcana dete-
:t, ſecumque habuit catalogum eorum omnium,
ıi nomen militię dederant. Volebant ijs ſuppetias
rre ſectarij Antuerpienſes, ſed à principe Auraico
Hochſtratano Comite prohibiti, portam vrbis
ꝛrfregêre: at ſuorum accepta ſtrage, mox vltrò in
bem rediêrunt. Nec ſanè ab iniurijs & minis in
rincipem abſtinuêre iam regreſſi, viquè extorſe-
ınt aliquot maiora tormenta & arma: quibus in-
ructi, forum frumentarium occupârunt, moxque
gnis explicatis, rectà pergunt ad occupandam cu-
am. Verùm Principis Auraici & Comitis Hoch-
ratani atq; magiſtratûs ſtudio tàdêm effectum eſt
ud quoſdam ſectariorum primarios, vt ea die pax
ſet & concordia, Interim tamen captiuos omnes,
m æris alieni quàm criminum nomine in carce-
m coniectos, mirabili audacia ſoluerunt atq; di-
iſerunt.

Poſtridiè cum nouam ſeditionem moliri vide-
ntur, his ferè conditionibus dicta concordia con
mata eſt: Vt 12. cohortes ſectariorum cum 8. co-
ırtibus ciuium ſemper in excubijs ſint: Vt nullus
ternus admittatur: Vt ſectariorũ in excubijs ſem-
r ſit maior numerus, & quædam alia. Hęc ſi im-
trarent, pollicebantur ſe nulla clero, templis ca-
olicis damna daturos. Verùm eodem ipſo die fi-
m datã fefellerunt, cùm à meridie, duce illo Her-
ınno, qui ſe ab Haſſeleto ſubduxerat, rursùs ag-
eſſi ſunt cœnobia expilare & vaſtare, inprimìs
tem Franciſcanorum, Dominicanorum & Car-
elitarum. Et vt ſuę indulgerent libidini, quoſdam *Franciſcani*
ancifcanos egregiè ludificatos in medio exerci- *illuduntur.*
per totam vrbem etiàm bombardis onuſtos cir-

cu nduxerunt:qui quidem,illo bombardarum por
dere ſauciatis humeris, diù poſteà decubuerunt
Quin & claues ſibi vendicârunt, & Hermanno ſu
tradiderunt:mox celeres nuncios mittunt Valen
cenas,hortantur nè ſe dedant,quādoquidem etiā
Antuerpia ab ipſis ſtet. At tamen ſedatus ea die tu
multus fuit,nè quid prætereà attentarent.

Sequentis diei ſummo manè illi inter ſe conſpi
rare cœperunt de totius ciuitatis direptione. Itac
pulſato tympano conuocant Caluiniſtas & Con
feſſioniſtas omnes,vt ob defenſionem Euangelij i
antedictum forum frumentarium pariter conueni
ant.Res erat ſummi periculi,actumq; fuiſſet de illi
ampliſſimi emporij opibus, deque magiſtratu
Catholicis omnibus, niſì prudenti Conſilio Prin
cipis & Comitis atque magiſtratûs,alterius tymp
ni pulſu ad ferendam maturè opem accerſijſſent c
ues & nationes omnes, præconis voce addita,
quicunque Regi & Magiſtratui aſſiſtere vellent, i
forum ſe reciperent. Confeſtìm igitur in vnu
coiêrunt non modò ciues Catholici Germani, H
ſpani, Itali, Luſitani, ſed etiàm Confeſſioniſtæ Lu
terani, Catholicis ſe iungentes aduersùs Caluin
ſtas tanquàm ſeditioſos. Ibì tum clamari cœptu
contra Caluinianos: *Viue le Roy*, id eſt, Viu
Rex, & Geuſij expellantur ab vrbe. Et facilè tu
Caluiniſtæ ex vrbe eiecti fuiſſent,niſì ob vitanda
mutuam ciuium cædem, quidam ſe ſequeſtros i
terpoſuiſſent. Itaque conuentum denuò cum ill
eſt,ſed longè alijs quàm die præcedenti conditi
nibus,ijs videlicet atq; alijs conſimilibus,vt quam
primùm omnes arma ponant, vt tormenta maio
reſtituant, vt nulli niſì Magiſtratui fas ſit ſigna m
litaria erigere.Ex eo tempore fracti ſunt animi C
uinianorum, nec quicquam grande deincèps co
lòco auſi ſunt attentare: porrò illorum capita

Obſiſtitur Caluiniſtis.

ſensì

ensim ſubduxerunt, & inter primos Hermannus, quem hominem etiàm Sectarij execrantur. Eſt verò ſub certis quibuſdam conditionibus etiàm pax illis communis conſtituta.

Hoc ferè tempore, nempe Dominica Iudica, id eſt, decima ſexta Martij, quidam Caluinianus præ- o ſingulari quadam audacia non longè à Colonia concionem habuit. Sperabat fortaſsis homo improbus ſe in ea præclara vrbe aliquem poſſe tumultum ciere, & homines ad res nouas moliendas incitare. Verùm neque admodùm multos habuit auditores, & nisì abſens ab vrbe tum fuiſſet clariſſimus vir Conſtantinus Liskyrchius eius anni conſul, & alia quædam obſtitiſſent, nę ille furcifer haud impunè tuliſſet tantam audaciam. Et certè non fuit ille auſus denuò illo in loco habere concionem, & ſi ſanè fuiſſet auſus, ſenſiſſet Catholicum Coloniæ Agrippinæ magiſtratum non defuturum ſaluti & tranquillitati Reipub. ſuæ. Mox autem à prudentiſſimo Magiſtratu ſeueriter prohibitum eſt, nè quis extra vrbem ad Conciones eiuſmodi exiret. Pertinet hoc quoquè ad eximiam laudem inclytæ Coloniæ.

Concio hæretica extra Coloniam.

Hoc menſe ab illuſtriſſima Belgij Gubernatrice ad Valencenenſes miſſi ſunt Dux Areſcottanus & Comes Egmondanus. Ij die decimotertio huius menſis ſub fide publica euocârunt ad ſe homines viginti, quos illi deſignarent, ad Colloquium ſub horam tertiam promeridianam. Eo quidem die nemo venit, quòd ſe dicerent impeditos: ſed poſtridiè ob id tantùm miſſi ſunt quidá, vt audirent conditiones ab illis nomine Gubernatricis offerendas, quæ quidem erant æquiſſimæ. At illi tunc diſceſſerunt, & die XV. eiuſdem menſis Valencenenſes iam ab Antuerpienſibus animati, reſponſum eiuſmodi reddiderunt, quod victoribus potiùs quàm

Legatio ad Valencenenſes.

victis conueniret. Itaque iam memorati principe
re infecta diſceſſerunt, arctiusq́; obſeſſi ſunt Valen
cenenſes.

Eodem tempore ad vnum è primarijs fœderati
nobilibus, qui tum Amſterodami degebat, ſecun-
dus miſſus eſt legatus Secretarius priuati Concili
regij, Dominus Iacobus **de la Torre**, admonituru
eum nomine illuſtriſſ. Gubernatricis, vt ea vrbe ex
cederet, & quædã prętereà alia faceret, nî publicu
hoſtis declarari vellet. Vbì is ad eum venit, hoc ſo
lum obtinuit reſponſi, non eſſe illum eiuſmodi le-
gatum, cui oporteat reſponſum reddere. Erant tun
Amſterodami aliquot nobiles fœderati in eoden
hoſpitio, ad quod ſe Secretarius contulerat. Ij ſan
aliquot dies captiuum eum detinuerunt, nec ſemè
minas mortis intentârunt, literas & munimẽta eiu
omnia abſtulerunt. Magiſtratus, metu primarij illi-
us nobilis, nihil ſe commouebat, donèc is negare
ſuo iuſſu factum. Tum verò, non recuperatis tamen
ſuis munimentis, ſcapha accepta à Sculteto & Con
ſule, ſolo hoſpite conſcio, illorum euaſit manus
Paulò pòſt ille primarius nobilis, publicus patria
hoſtis pronunciatus eſt.

Legatus Gubernatricis malè tractatur.

Sub id tempus Haſſeletum ſe dedidit Epiſcopo
Leodienſi his ferè cõditionibus: Vt impenſas obſi-
dionis Epiſcopo pręſtent: Vt ſuo ſumptu cœnobia
& templa reſtaurẽt: Vt deincèps Catholicam fidem
profiteãtur. Hęc ſunt lucra & cõpendia noui euan-
gelij, & indè naſcentis rebellionis. Eſt autem mile
oppido ſinè cæde recepto impoſitus.

Haſſeletum deditur.

XVI. Martij, aut certè Dominica Lętare, Brugen
ſes Sectarij rurſùs quendã ſibi adſciſcũt eccleſiaſtẽ
ſartoris famulũ, vix natum annos 22 dignum ſan-
tali patella operculũ. Venerunt eò miſſi à Brugenſ
magiſtratu & à Francotis, & diſertis verbis homi
ni, nè concionaretur, interdixerunt. At ille tamen à

meridi

ıeridie id attentás,vbì ſub veſperam vrbem ingre-
itur in ipſa porta comprȩhenditur,& in carcerem *Eccleſiaſtes*
ıittitur. Indè ceſſârunt conciones eiuſmodi apud *capitur.*
rugenſes,ſemèl tamen atque iterùm ſuos pſalmos
eutonicos cantillârunt,donèc viceſima ſexta Mar-
j conuenticula illis omnia publico edićto vetita
ınt.

Sub finem Martij rursùs Antuerpiæ Sećtarij ſua *Conuenti-*
abere conuēticula ſecreta,arma coëmere,& ad tu- *cula noua*
ıultum ſpećtare cùm viderentur,multique merca- *Antuerpiæ*
ores exportatis indè rebus ſuis abſcederent, Gu-
ernatrix per Principem curauit conciones ſećtari-
; omnes prohiberi,tametſi nondùm obtemperatū
uit: voluitque conſtanter militem exterum eò in-
romitti. Præfećto quoquè criminali,quem vulgò
Roede Roede vocant, mandauit,vt authores ōmes **Rod Råt**
umultûs illius Antuerpienſis,vnaq; ſećtariorū mi-
iſtros omnes compræhenderet.

XXII. Martij Dominus Norcarmius accitis è Du-
co,Tornaco,alijsq; vicinis oppidis tormentis,Va- *Valencenæ*
encenarum mœnia tanta vi & aſſiduitate verbera- *expugnan-*
it, vt ciues mox colloquēdi facultatem petierint. *tur.*
a ſub veſperam nō negata,aiebant, ſe paratos de-
itionem facere eis conditionibus, quas anteà re-
uſârant. Verùm non ſunt auditi. Poſtridiè duobus
z viginti tormentis ſummo manè quatiuntur mœ-
ia,turris cuiuſdam templi deijcitur, magno illato
icinis ȩdibus detrimento,nec cœpto abſiſtitur,li-
èt horribili clamore oppidi matronȩ manibus de-
litionem inſinuarēt,donèc ante meridiem ad mul-
um ſpatium diſiećtis mœnibus,facilis militi in op-
idum pateret ingreſſus. Iam verò ſummè ad inua-
endum anhelante milite,ipſo meridiano tempore
inè vlla conditiòne ſe permittūt Regis voluntati.
odem itaq; die, qui erat Palmarum Dominicus,à
ıeridie cum maxima copiarū parte ingreditur Do-

minus Norcarmius,oppidumq; Regi catholico re
cuperat.Porrò ad aliquot dies obſeratis portis Mi
chaëlē Herlinū ditiſſimū mercatorē cū filio &'duc
bus noui euangelij pconibus,totius rebellionis ca
pitib9,in carcerē cōijcit.Ea verò Valencenarū,vrb
munitiſſimę,expugnatio omnibus Sectarijs anim
ademit. Mox aūt miſſi ſunt ex hoc exercitu,q Cā
breſiū,ditiōis Epiſcopi Cameracēſis oppidulū à S
ctarijs occupatū,oppugnarēt.Sed vbi ei9 loci inc
lę acceperūt Valēcenas deditionē feciſſe,oēs profi
gerunt,portisque patentibus miles ingreſſus eſt.

Traiectenſes Moſani ſe dedunt.

Aprilis menſis initio Traiectenſes ad Moſam
Regi miſſis Bruxellas legatis dediderūt, militemq
regium apud ſe introduci paſſi ſunt. Fuerāt illi di
rebelles, malè perſuaſi à ſectarijs buccinatoribu
multaque more ſectariorum egerant:ſed eiuſmoc
conatus plerunquè triſtes habent exitus, punitqu
temeritas vel maximè ſeipſam. Quanto illi rectiù
ſapiunt,qui ſeditioſorū hominū repudiatis cōcio
nibus,pmanēt in officio,nouandisq; reb9 abſtinēt

Conditiones acceptæ ab Antuerpienſibus.

VII.Aprilis illuſtriſſ.Gubernatrix cum Antuer
pienſibus,qui ſuos ad illam legatos miſerāt,his fer
mè conditionibus tranſegit: Vt ſectarij miniſtri &
cōcionatores omnes quamprimùm Antuerpia diſ
cedant: Vt omnes Sectariorum conciones,exerci
tia,& quæcunque indè pendent,putà, Conſiſtoria
conuenticula,collectę pecuniarię,& ſimilia ceſſent
Vt tēpla direpta vel diruta,in priſtinū ſtatū reuocē
tur:Vt cultus diuinus vbiquè reſtituat̄,itemq; cōci
ones catholicę aliæq; Eccleſiaſticæ cęremonię oēs
idq; ſinè vllo impedimento vel iniuria tā in pſonas
Eccleſiaſticas,q̄ eorū res & facultates:Vt nouorum
fanorū ſtructura cōquieſcat,cunctaq;,vbi rex iuſſe
rit,ſubruat̄:Vt nihil interìm innouet̄,neque quic
quā fiat religioni catholicę cōtrariū:Vt ciues & in
colę oēs obediāt Regi,cunctaq; ei9 edicta,etiàm ab
ha-

ıarũ turbarũ initiò ꝓpoſita ſeruẽt: Vt poſthàc nõn
erãt in ſua Rep. vllos exules, errões, aduersùm Re-
gem conſcriptos, exteros ſectarios, fugitiuos, apo-
ſtatas, & ſimiles: Vt Magiſtratui reddat priſtina au-
thoritas, & debita pſtetur obedientia. Vt milites p-
ſidiarij, donèc illic erunt, iurẽt ſe Regi parituros &
ſeruaturos iam dicta. Hęc ſi fiant, viciſsim promiſit
Gubernatrix, eius vrbis ciues neq; in illa, neq; alia
Belgij ciuitate ꝑquiſitũ, moleſtatũ, impeditũ, perſe-
cutũ iri religionis ergò, donèc Rex cum ordinũ cõ-
ſilio aliud ſtatuat, cui tum illi perindè vt alij Regis
ſubditi, obtẽperare debebũt. Si qui aũt ad regiorũ
edictorũ præſcriptũ, ꝙ ad religionẽ attinet, gerere
ſe nolent, aut obediãt, aut diſcedãt, queadmodùm
Rex cum ordinibus decreuerit. At hinc excipiũtur
tamen ij oẽs, qui rei ſint maieſtatis, deſtructionis &
direptionis templorũ atq; iconoclaſmi, latrocinio-
rum, rebellionis, cõſpirationis in regiam maieſtatẽ,
& criminũ conſimiliũ. Porrò in his oĩbus regię ma
ieſtati cõſenſus ſaluus erit, cui etiàm ſe ſcripturã ꝓ
pſis illuſtriſſ. Gubernatrix affirmauit, modò inte-
rìm ſileãt cõciões & exercitia oĩa nouę religiõis.
Poſtremò hortabat, vtì hęc oĩa q̃celerrimè exeque-
rent, ità citiùs impetraturi hactenùs malè geſtorum
veniam. Eę verò cõditiones omnes ab Antuerpien-
ſibus acceptæ & admiſſæ ſunt, ſicque paulatìm ibì
res meliùs habrre cœperunt.

IX. Aprilis immodicus fuit tumultus Buſcoducis. *Tumultus Buſcoducẽſis.*
Cùm eñ iuramentũ exigeret ab eo, quẽ ſupsà dixi-
m⁹ miſſum Antuerpia eſſe, vt illi oppido pẽeſſet, nec
d niſì ſub ea forma, quã ipſe cõceperat, pſtare vel-
et, Sectarij ꝑruptis Curiæ forib⁹, Magiſtratũ cũ ci-
uibus cõſilia cõmunicantẽ inuadũt, & bonos ciues
oẽs in fugã compellũt. Verùm pius & clemẽs Deus
eas turbas ità ſedauit, vt ſub veſperã ſuã q̃ſq; domũ
ſpontè repeteret, Porrò die 11. Aprilis exauthorato
milite, ſolutis à Senatu ſtipẽdijs, Antuerpieñ ille diſ-

ceſſit, moxq; ad horam sertiam Cancellarius Bra-
Cancellarius dimittitur. bātię & Peterſomius dimiſſi ſunt,& Bruxellas vſq
à 32. ſagittarijs deducti Simul etiàm cōſcripti à ma
giſtratu milites 400. qui excubias agerent, planeq
exulare iuſſa omnis concio ſectaria. Itaque ſectari
pleriq; ſuis ſecū exportatis rebus, indè auſugerūt

X. Aprilis Antuerpia exceſsêre nouē miniſtri ſe
ctarij eius vrbis,partim Caluiniſtæ,partìm Lutera
ni: mox etiàm omnia illorum fana prophana, iuſſ
Curiæ à magiſtratu obſignata ſunt,donèc Guber
natrix eò veniret.

Eodem tempore in Flandria, iam ante Paſch
ſublatis iuſſu Comitis Egmondani agrarijs con
cionibus, deturbata ſunt Sectariorum fana, Iperi
inprimìs,& Balioli, atque Armenteriæ, & in loci
adiacentibus. Porrò Comminij, iubente Duc
Areſcottano, ex fani Sectariorum trabibus tri
ſunt ſtructa patibula, in ijsque mox ſuſpenſi per-
plures. Deindè etiàm Gandaui tanto militum im-
petu vnius horæ ſpatio dirutum eſt fanum Sectari-
orum, vt vendita ſtatìm omni materia, præter ſtra-
mina nihil reliqui fuerit. Cœpit quoq; paſsìm per
vniuerſam Flandriam de ijs,qui circa Domini nata-
lem ad arma concurrerant,& de iconoclaſtis om̄i-
bus ſupplicium ſumi,ità vt per trimeſtre in ſola In-
ſulenſi vrbe ad octoginta in crucem ſublati ſint ex
pagis vicinis. In Hollandia quoq; & Selandia ſen-
sìm trāquillitas reddita eſt,profligatis ſectariorum
concionibus,& eorum fanis euerſis.

XXIIII. Aprilis Antuerpię ſolēnis Miſſa celebra-
ta eſt de ſacroſancta Euchariſtia in templo beatiſſi-
mę ſemperq; virginis Marię: & quidem iam aliquot
menſes illud ſacrū ſiluerat. Adhibitus autem eſt ſo-
lēnis campanarum ſonitus, iam canonicis reuerſis,
& mercatoribus frequentiſſimis eò quotidiè con-
fluentibus,adeò vt itinera om̄ia om̄is generis opi-
bus

ous & ſarcinis oppleta cernerentur. Eſt tum illo in
templo, tum in cæteris omnibus magno ſudatum
opere, vt ante Gubernatricis aduentũ rudera om̃ia
exportarentur. Eodem die domeſtici milites om̃es
exauthorati ſunt, demptis quatuor cohortibus. In-
dignè id ferebant illi milites, atq; ſub veſperã alte-
rius diei illis in vnum coëuntibus, & mira mĩnitan-
tibus, res ad tumultum ſpectare videbatur. Verùm
prudentia Magiſtratûs itum eſt obuiàm, accito mi-
lite regio iam ad vrbẽ aduentante. Itaq; xxvj. men- *Peditũ 16.*
ſis huius ſummo manè, duce Comite Manſfeldiõ, in *ſigna veni-*
oppidum intromiſſa ſunt 16. peditũ ſigna: priùs ta- *unt Antuer*
men curribus aliquot cum eorum impedimẽtis in- *piam.*
trò receptis, & ad viarum angulos obiectis, nè quid
maligni homines poſſent attentare contra illos.

XXVIII. eiuſdem venit Antuerpiam illuſtriſſ. Gu- *Guberna-*
bernatrix cum pleriſq; aurei velleris Equitibus, & *trix intrat*
cum tota aula, ſtipata eq̃tibus ſeptingẽtis ad ſuũ & *Antuerpiã.*
vrbis p̃ſidium: itemq́; trecentis alijs, qui forìs inui-
gilarent, nè qui tumultus exiſterent. Ingreſſa vrbẽ,
rectà contẽdit ad primariã ſacratiſſimę virginis ma
tris ędem, vbì, om̃ibus anteà præparatis, mox ſolẽ-
ne ſacrũ de Sanctoſpiritu factũ eſt, totius vrbis cã-
panis cõcrepantibus: inprimìs autem pro gratiarũ
actiõe decantato, Te Deum laudamus.

Calendis Maij, aut certè pridiè eius diei ſub me-
diam noctem Amſterodamo diſceſſit nobilis ille
primarius, cuius anteà quoquè meminimus, à mul-
tis nobilibus fœderatis & cum tedis innumeris de-
ductus ad nauem cum omni ſua familia & ſupelle-
ctile: vbì valedicens nobilibus illis, mandauit, vt in-
dè abſcederẽt quãprimùm, nulla tamen cuiquã vel
vi, vel iniuria illata. Illi igitur biduo pòſt cum vni- *Carthuſia*
uerſis copijs ſuis indè abiêrunt. Porrò Carthuſianũ *Amſteroda-*
cœnobium extra Amſterodamũ ſitum, priùs ſexa- *menſis diri-*
ginta milites diripuerũt: ijdemq́; indè profecti, Ab- *pitur.*
ba-

batiã Egmondanã miris modis vaſtandã & expilandã ſib
ſumpſerũt, monachis nõ mediocritèr diuexatis, & Prior
miſerrimè captiuo aliquouſquè ꝑtracto. Indè prætereũte
Alcmariã vrbẽ, opima ꝑda iam dicti monaſterij & multi
theſauris onuſti, vicinũ Regulariũ cœnobiũ itidèm exp
lárũt. Eſt verò illos pſecutus Comes Meganus, ſed aſſequ
nõ potuit, donèc ſuis eſſent cõiuncti, qui erãt ad quatuo
millia, & eo ampliùs, armis oĩs generis egregiè inſtructi
Prohibuerat aũt Gubernatrix ſub pœnis grauibus, nè illi
auxilio eſſent certa quædam oppida. vndè factũ eſt, vt al
Sectarij ſuccumbunt. quot locis fruſtrà tẽtârint cõſcẽſis nauibus abſcedere. T
dẽ tamẽ oppiduli cuiuſdã incolas vi adegerũt, vt naues c
cederẽt, quas ingreſſi oẽs abſceſſerũt, exceptis C. q tardiù
aduenerãt: qui quidẽ ſtrenuè cũ regijs copijs cõfligentes
pleriq; oẽs ceciderũt, 20. verò cõpræhẽſi ſunt, & x. mox ſ
ſpendio necati. Qui aũt Vianæ & locis vicinis erant, ſuor
accepta clade, omnes mutato habitu fugerunt: ſi qui ver
ex ijs deprælendebantur, mox ſuſpendio addicti ſunt.

Porrò nobiles quidã fœderati, horũ duces, in peculiar
quandã nauim ſe receperunt, nauta ſanè inuito, qui etiàn
paulò pòſt Comiti Arenbergio obuiàm veniẽti illos pro
didit. Erãt enim benè poti, ſomnoq; obruti, ità vt ab milj.
Nobiles capiuntur. tibus Arenbergianis cõphẽſi ſint C. & tres, in qbus erãt no
biles 63. Simul etiã in eadẽ naui ꝑda cœnobij Egmondani
apphẽſa eſt, & 30. aut 40. millia dalerorũ Nobiles capti Vil
uordiã iuſſu illuſt. Gubernatricis magna ex parte abducti
ſunt. Ea aũt res ſectariorũ audaciã ꝓrsùs cõtudit, maxim
ꝙ à captiuis multa illorũ arcana & machinatiões detegerẽ
tur. Viana poſteà occupatur ab Erico Duce Brunſuicenſi
& ditio Traiectẽſis redit ad pacem & tranquillitatem.

X. Maij aliquot peditũ ſigna regis nomine ingreſſa ſun
Amſterodamũ, & paulò antè Buſcũducis. Iam ferè rebelli
omnis, cunctaq; Sectariorũ exercitia & cõciones in nihil
redacta viſebãtur, nõ ſinè ſingulari ꝑpotẽtis Dei benigni
tate, qui etſi ad tẽpus pmiſit in illis opulẽtis & catholici
regionibus aliquid poſſe Sectarios, citò tamẽ illorũ cona
tus repreſſit, flexus hauddubiò precibus ardẽtiſſimis & la
chrymis piorũ hominũ. vtriuſq; ſexûs, quorũ illis in loci
ingens ſanè copia eſt. Eodẽ aũt die Antuerpiæ, ꝑter alio
multos in vicinis itineribus, duo iconoclaſtæ & quatuo
alij ſuſpenſi ſunt. Porrò etiàm id tẽporis illuſt. Guberna
trix iuſſit Antuerpiæ ſingularũ familiarũ noĩa & cogno
mina deſcribi, itẽq; arma in ſingulis ædibus reperta. Fan
autẽ hæreticorũ donauit exteris militibus, ea cõditione

V

t ſolo æquarent. Sunt qui dicant pro quinque fanorũ ſe-
tariorũ materia oblata eſſe aureorũ Rhenenſiũ 14 millia.
XII. & XIII. Maij permulti ibidèm, iubente Gu-
ernatrice, in carceres coniecti ſunt, atq; in ijs ple-
ique iconoclaſtæ & templorum expilatores.
Sub diem xx. eius menſis aliquot Germaniẹ prin- *Legati principũ ad Gubernatricē.*
ipum legati venerũt ad illuſtriſſ. Gubernatricem,
rantes vt qui cõfeſſionis eſſent Auguſtanẹ in Bel-
io, ijs libertas concederetur, neque ob priùs ad-
iſſa quicquã moleſtiæ inferretur, & id genus alia.
eſponſum illis eſt, non poſſe hac de re quippiam
onſtitui, donèc Rex ſuam explicet voluntatem:
orrò illuſtriſſimam Gubernatricem orare, nè ſe
egocijs religionis in Bɘlgio admiſceant. Ità tum
ihil impetratum eſt. Intereà verò dum illi ijs
n locis eſſent, tam Cõfeſſioniſtarum quàm Calui-
ianorum fana ſub haſta væniêrunt, idque in com-
odum militũ prẹſidiariorũ: ſolum fiſco adiudica-
um, poſteà pars quibuſdam militiẹ ducibꝰ ꝑmiſſa.
XXII. Maij in Hiſpanijs obijt Marchio Bergenſis. *Marchio Bergenſis moritur.*
ius coniunx necdùm comperta morte illius, hoc
erè tempore cõſulem oppidi Caluiniſtam iuſſit in
arcerē includi, edixitq; palàm, vt ſolum verterent,
uicũq; vel ꝑles ſuas baptizari curâſſent in fano ſe
tariorũ, aut eorũ more inijſſent cõiugia, aut cœnã
aluiniano ritu celebrâſſent, neq; vellẽt reſipiſce-
e. Ferũtur autē circiter 700. tum indè aufugiſſe.
XXIIII. Maij Regis nomine illuſtriſſ. Gubernatrix *Edictũ Antuerpiæ promulgatum.*
ublicauit Antuerpiæ edictum, ob ſedandas turbas
mnes, quæ illic religionis cauſa deincèps oriri poſ-
ent. In eo aũt nulla fit mentio eorũ, quæ hactenùs
dmiſſa eſſent. Scripſerat eñ Rex, ſe ſibi ſeruâſſe eo-
um tũ punitionē, tum condonationē, pro merito-
ũ qualitate. Huius edicti hæc ferè ſumma fuit:
Primò, vt iuxta edictum anni ſuperioris, in Iulio I.
uulgatum, præter bonorũ omnium confiſcationē
iniſtri Sectarij & concionatores morte mulctent,
c ſuſpēdantur. Eadē pœna plectãtur, quicũq; ſuas

ædes ad habenda conuenticula commodatò dede
rint aut permiſerint: itemq; receptatores,fautore
ſuſtentatores illorum, ſi tamē id pro more habeā
aut ſint hæretici obſtinati: Qui talia adeunt cõuen
ticula,pœnam luant arbitrariam, ità tamen, vt in
quirat iudex, num quadam ducti curioſitate id fe
cerint,an verò armati: Cõcionatores ſub pœna ca
pitis ſolum vertant: Parentes,curatores,heri,ad iu
dicis arbitrium puniãtur pro liberorum & famili
ſuæ culpis,& pueri vel famuli flagellentur, niſi cõ
ſtet illos horum culpas pro viribus impediuiſſe a
prohibuiſſe: Vt citiùs prodantur cõuenticula,quil
quis illa detexerit,ſi eius ſit ſectæ,& ad fidē Catho
licam cõuertatur,hactenùs admiſſorum habeat ve
niam & impunitatem: Vt magiſtratus & prætores
illorum alioquì rationem reddituri,contra ea con
uenticula aduigilent.

II. Secundò,vt iuxta aliud præcedentis anni edictū
iconóclaſtæ omnes,& id genus templorùm ac mo
naſteriorum expilatores & inflammatores, aut ij
opem ferentes, bonorum confiſcatione & laque
plectantur: ſitque cuiuis fas eos compræhendere &
Magiſtratui adducere. Omninò etiàm mãdatur ma
giſtratibus, vt nè permittant talia facinora, imm
verò modis omĩbus obſiſtant,ſub pœna arbitraria
prȩſtandiq; damni,quod eccleſijs illatum ſit. Idem
facere teneantur,qui ſint eccleſijs vicini, aut ad ec
cleſiarum parœciam pertineant,nõ modò erga pa
rochiales eccleſias,ſed etiàm alia eiuſdem parœcia
ſacella.

III. Tertiò, vt qui Sectarij ſua exercitia,putà,bapti
ſmum,matrimoniũ, cœnam, pſalmodiam, public
cantũ in cõuenticulis, ſepulturam & ſimilia colue
rint, in crucem agantur, aut capite plectantur: illi
verò auxilio q fuerint, pœna mulctētur arbitraria

IIII. Quartò,vt infantes nothi mox in eccleſiam ferā

tu

ır,& ritu Catholico tingant.Habeant etiam paro
hi librum, in quo annotent diem baptiſmi, nomē
aptizati,parentumq; & ſuſceptorũ:pœna arbitra-
a conſtituenda in parentes, qui non iuſſerint ba-
tizari:Si verò ſectariorum more fiat,pœna capitis
bonorum cōfiſcationis in baptizātem, & bapti-
ndos offerentem.Obſtetrices quoquè deintegrò
rent,ſe indicaturas infantes magiſtratui,ſi à partu
tra horas 24. non baptizentur; & ſi id negligant,
uniantur.

Quintò,vt nullus ludimagiſter iuuētutem inſti- V.
at publicè vel priuatim,niſi priùs de fide exami-
tus à Scholaſtico & duobus à Senatu deputatis,
æſtitoq; iuramento,iuxta formam prẹſcribendā,
nō prælegēdis libris aut dogmatibus ab Eccleſia
atholica damnatis.Seruent verò hẹcante decimũ
em poſt huius edicti publicationē,idq; ſub pœna
bitraria:quòd ſi verò deincèps errores aut hære-
s docuerint,capite & bonorum cōfiſcatione mul
entur:parentes aũt,qui ad eiuſmodi ſcholas ſuos
eros miſerint,pœna arbitraria.

Sextò,vt prẹtores & Magiſtratus cum Viſitatori- VI.
s exactè obſeruēt decreta omnia de typographis
bibliopolis pmulgata, & immorigeri, capitis &
norum cōfiſcationis pœnas luant, ſi ſic aſſueue-
t:alioquì pœna extraordinaria,non tamen capi-
,plectantur: & qui tales emunt libros, mulcta ijs
cuniaria irrogetur.

Septimò,quicunq; regijs ſubditis collectas pecu- VII.
arias impoſuerint, abſq; Regis iuſſu,authoritate,
rmiſſu vel conſenſu, etiamſi vltrò conferant, vt
enā ferant arbitrariam,& ampliùs quadruplo re-
tuant q̃ acceperint, partim fiſco regio, partim
uperibus applicandum.Vt etiàm ſectarij ſub pœ-
arbitraria non illiciant in ſuas ſectas plebeculam
nplicem eleemoſynis aut operis prẹſtādis, Si qui

verò tales collectas iam fecerint, aut contribuerint ob militem cõſcribendũ,aut in poſterũ id fecerint tanquàm rebelles plectantur capite,& bona eorum Fiſco cedant.

VIII. Octauò declarati ſunt rebelles omnes cõſiſtoriorum præfecti, & vetita deincèps conſiſtoria omnia tam intra, q̃ extra vrbes,itemq́; conuenticula,prætextu cœnę Caluiniſticę, Colloquij,viſitationis,religionis ad publicam perturbandam pacem, idque ſub eadem pœna.

IX. Nonò iubentur vrbibus excedere ante horas 24 exules,fugitiui,errones,apoſtatę om̃es,ij pręſertim qui ſub religiõis prætextu eò aduenerint: & quid ſub pœna aut virgarum, aut exilij, aut capitis, pro ratione meritorum.

X. Decimò, vt quicunq; aliundè in Belgium cõfluxerint,ſi ſint exules, iubeãtur quamprimùm abſcedere ſub pœna in exilij literis expreſſa: ſin alij ſint adferant teſtimonia Parochi & Magiſtratûs ſui de vita ſua & cauſa diſceſsûs ex alijs ciuitatibus.

XI. Poſtremò interdicuntur ſcãdala omnia ac impedimenta,motus quoquè & iniuriæ in homines Catholicos,in Eccleſiaſticos,in monaſticen profeſſos & quidem ſub pœna capitis & cõfiſcationis bonorum,ſi graue ſit ſcandalum:aliâs arbitrariæ caſtigationis.Hæc autem omnia ſuum habebũt robur,donèc aliud de religionis negocio conſtituatur.

Sub finem menſis Maij tumultuati ſunt Sectarij Steenbergij,nisì fallor,cœperuntq́; denuò aliquot vaſtare Eccleſias. Verùm miſſis eò Antuerpia 300 militib9,pleriq; fugerũt,nõnulli in crucẽ acti ſunt.

Sumitur ſupplicium de 4. Geuſeis. In Iulio ſumptum eſt Valencenis ſupplicium de quatuor primarijs Geuſeis vel Caluiniſtis eius loci è quibus vnus erat opulẽtus ille mercator Michael Herlinus cũ filio,& duo cõcionatores. Is Michael prolata in ipſum & filium mortis ſentẽtia, cultell

penn

pennario aliquot ſibi vulnera ſub pallio inflixit, in quibus nõnulla exitioſa fuiſſe ferunt. Ea re ex profluente ſanguine animaduerſa, pductus eſt ad ſuppliciũ. Porrò Sectarij verſi in tumultum, nitũtur & illum & alios eripere, nec obtemperant militibus monẽtibus, vt ſedatè ſe gerãt. Itaq; diſploduntur à milite aliquot ſclopetti in ſeditioſos, quibus ſex pempti, cõplures grauiter vulnerati ſunt.

Accidit verò quiddam memorabile Cambreſij, quanquàm incertum habeo quo menſe & die acciderit. Erat ibì quidam Iohannes Carmelitanus apoſtata hæreticorum eccleſiaſtes. Is ſe dominũ Philippum dici voluit. Captus tãdèm, pernegat ſe eſſe eũ monachũ, qui putabatur. Et quanuìs diuerſum teſtarentur plerique homini familiariter noti, & ipſa quoq; eius mater, optima & catholica mulier, quæ eum certis indicijs docebat eſſe ſuũ filium, & hortabatur, vt monaſticum habitum reciperet: ille impudenter ait, Mulier, non noui te. Verùm multis tãdèm conuictus teſtibus, nõ potuit negare ſe eſſe illum fratrem Iohannem Carmelitanum. Itaque in caſtro Cambrenſi ſuſpenditur, ſed ab hęreticis ſublatus, in vicina quadam foſſa ſepelitur. Eccè autem ſpargitur latè rumor, Iohannem excitatum à mortuis, in Francia concionari, nec deerant qui ſe dicerent eum vidiſſe rediuiuum, eumq; audiuiſſe cõcionãtem. Sed vt impudens commẽtum palàm poſſet coargui, magno ſtudio Catholici eius cadauer perquiſiẽrũt, inuentumq; iam fœtens & horridum denuò ſuſpenderũt, nec illud poſteà amotum eſt. Talibus figmentis delectantur noſtri euãgelici pręcones, & cùm vera miracula nulla habeãt, ad eiuſmodi prodigioſa commenta confugitur.

Apoſtata mutat ſibi nomen.

Suſpẽditur.

Denuò ſuſpenditur.

Tornaci, Iperis & Gandaui, multisque alijs Flandriæ locis, plerique; profugi Sectarij ad certam diem citati ſunt ſub pœna confiſcationis bonorum. Illis

verò nō ſe ſiſtentibus, bona illorū partìm fiſco ad.
106. *Geuſei* dicta ſunt. Tornaci vno die è ditionibus Regis cen
proſcripti. tum & ſex Geuſei Tornacēſes ꝓſcripti ſunt, & bo.
na eorū confiſcata. Multi ibidèm in caſtro habebā.
tur in vinculis, quorū vix pauci euaſuri putabātur
Aldernadi quidā è ꝓcipuis Sectarijs cùm ſemèl ha
bita quęſtione nihil eſſet confeſſus, & tandèm teſti
bus conuictus, vereretur ad alterā quæſtionē ſe ab
reptū iri, vel ferre nō ſuſtineret publicę necis igno
miniam, de feneſtra domûs præcipitem ſe eiecit, ſe
ſingulari Dei benignitate, qui non vult mortē pe
catoris, eo caſu extinctus non eſt, ſed reſipiſcens, &
peccata ſua confeſſus, Catholicè mortuus eſt.

Gandaui pridiè Apoſtolorū Petri & Pauli ingē
rumor ſparſus fuit, poſtridiè futuram cōcionē hæ
reticam, & ꝙ Sectarij præcones 4. iam eſſent vrbe
ingreſſi. Perlata res eſt ad magiſtratum, & diligen
habita inquiſitione, primus author in vincula co
iectus eſt: nec vlla fuit concio hęretica: ſed ipſo ap
ſtolorum feſto die, quo futura dicebat, ad ſacras r
liquias S. Liuini, quæ tum biduo antè ex caſtro, v
ob Geuſeorū metum aliquandiù fuerant, in temp
S. Bauonis relatæ erant, clauda mulier ſanata eſt.
Miraculum certè aliquot ibì tum miracula facta eſſe adeò cer
ad reliqui- eſt, vt in publica acta relata ſint.
as S. Liuini. Eodem propè tempore haud procùl Brugis qu
dam Sectarij rurſùs ſua habere cœperunt cōuent
cula, id prætexentes, quòd non niſi vſque ad S. I
hannis ferias, vt ipſi dictitabant, conciones veti
eſſent. Sed miſſus eò pręfecti Flandriæ vicarius cu
aliquot è caſtro Gādenſi leuis armaturæ equitib
ludimagiſtrum quendam, qui concionē habituru
paulò antè infantem ſuo more baptizauerat, com
hēdit, & poſtridiè manè in crucem egit: ſunt & a
Exemplum quidam compræhenſi, cæteri fuga dilapſi.
memorabile Vltima Iunij apud Harlingeñ Phriſiæ caſtrum

aptiuos quoſdã,quos ſuprà diximus in naui vna à
omite Arenbergio compræhenſos,lata fuit ſentẽ-
ia.Porrò nobiles 7. confœderati ad Gubernatricẽ
iſſi fuerant, & de cęteris eius ſentẽtia expectabá-
ır.Itaq; præter alios partim exulare iuſſos,partim
d triremes dãnatos, patibulo ſeptẽ addicti ſunt, è
uib9 vnus dũtaxàt ad fidẽ Catholicã ſe recipiens,
eccata ſua cuidam Franciſcano patri confeſſus eſt,
etijtq; Miſſam fieri, in eaq; ſacroſanctam Eucha-
iſtiam ſibi porrigi. Quod cùm factum eſſet,atque
lle cum alijs ſuſpenſus, iam ſpiritum exhalâſſe pu-
aretur, animaduertit præfectus eum etiãnùm ani-
nam agere. Iuſſit igitur lictori,vt mortem vno ad-
ıuc ſaltu illi acceleraret. Quod cùm ille tentaret,
unis ruptus eſt. At ille humi collapſus,paulò pòſt
um à Deo,tum à prçfecto ore titubante veniam &
etijt & impetrauit,traditusq; chirurgo curandus,
ıodieq; fortaſsis ſupereſt.Quotquot verò illi ſpe-
ctaculo aderãt,miraculi loco iſthuc habuêre,quòd
acroſanctæ Euchariſtiæ virtute à morte ſeruatus
eſſet homo ille.Et multi ſanè in Phriſia, hac re per-
noti, quotidiè redeunt ad Catholicam Eccleſiam. *Multi ad fidem redeũt Phriſones.*
Eſt verò res à cõmiſſarijs perſcripta ad illuſtriſſimã
Gubernatricẽ, qui ſe etiàm funem accuratè inſpe-
xiſſe addidêre,certoq; cõperiſſe eũdem fuiſſe, quo
cæteri eſſent ſtrãgulati, minusq; q̃ cęteros põderis
habuiſſe,ſicq; ruptũ fuiſſe, àc ſi enſe diſſectus eſſet.

XVIII.Iulij illuſtriſſ.Gubernatrix cum tota aula
Bruxellas reuerſa eſt,cùm ad id vſq; temporis Ant-
uerpiæ fuiſſet. Porrò Comes Manſfeldius Antuer-
piæ cum præſidio relictus eſt.

Ante hos autẽ dies Rurçmundç in Geldria Geu-
ſei quidam rursùs ſuũ habuêre eccleſiaſten,qui pri-
mò apud Nouimagenſes, deindè in Maſeque cõci- *Rurœmundenſes ſunt in motu.*
onatus fuerat.Illum volebant Rurçmundam intro-
ducere, vt feſto die Viſitationis beatiſſimæ Mariæ

virginis concionaretur. Illud aũt obtinere cùm nó poſſent,extra vrbem habita cócio eſt in pago quodam.Egreſſi ſunt eò extra Rurẹmũdam Geuſei qn. genti,aut circiter,vt aiunt,concionem audituri. Catholici interìm aduocant vicinum quendam ſatrapam, orantque vt præſidio militari ciuitati opem ferat.Venit ille cum paucis militibus,moxq́; portæ vrbis occluduntur. Redeunt indè à cócione Sectarij,mirantur clauſas portas,rogant eas aperiri, & ſe intromitti.Catholici negant ſe illos agnoſcere pro ciuibus.Iterùm redeunt,ſeq́; intrò recipi petunt,vt poſſint adeſſe vxoribus & liberis ſuis. At Catholici vxores & liberos illis quidem per murũ, vt fertur, demiſerunt,ſed eos admittere noluerunt.Hęc quidem de rebus inferioris Germaniæ, vt antè dixi, à grauibus & fide dignis viris accepi,& huc adſcribere volui. Alij hauddubiò quandoq; prolixiùs oẽm hiſtoriam ſeparatìm deſcribent.

Gotha deditur. Huius anni menſe Aprili, cùm aliquandiù iuſſu Imperij obſeſſum fuiſſet,deditur Gotha oppidũ cũ arce munitiſſima & propè inexpugnabili,ibiq́ue p̄ter alios capt⁹ eſt Vuilhelmus Grumbach, & paulò pòſt grauiſſimo ſupplicio affect⁹,cũ alijs quibuſdã. Eſt aũt notatu dignum, quòd eodẽ ferè tempore, nisì tamen fallor,cæſus eſt iſte Grumbach,quo anno 1558.crudeliſſimo latrocinio peremptus fuit celeberrimus ille Herbipolenſis Epiſcopus Melchior Zobel,cuius ſuprà meminimus. Verùm hac de re,q̃ parùm certi habeam,nolo plura ſcribere. In Belgium hoc anno aduenit cum inſtructo exercitu illuſtriſſ. Dux Albanus, poſteà inſtitutus ditionis Belgicæ gubernator.Non dubiũ, quin hæretici criſtas demiſſuri ſint, qui illas ditiſſimas regiones fœdiſſimè perturbârunt, & damnis maximis affecerunt. Quòd ſi verò illic nidificare & proſperis frui ſucceſſibus eis licuiſſet,maiora ſanè attentâſſent. Sed

ha-

habet humana malitia certos ſibi præfixos limites & cancellos,quos prætergredi non poteſt. Vtinàm verò tandèm redeant ad ſanitatem, qui in Europa tot turbas excitârunt,atque ſub prætextu puræ doctrinæ & Euãgelij,orbem erroribus & diſſidijs impleuerunt, miſeramq́; & imperitam plebeculam in varias easque fœdiſſimè pugnantes & diſſectas opiniones & ſectas diſtraxerunt. Quod etſi ad tempus paſſus eſt Chriſtus p̄potentis Dei filius,qui pro illa fudit ſanguinem ſuum,tamē qnãdoquè ſeueriſſimè vindicabit,& pœnas exiget ęternas ab illis,q illi ad perditionem ſe duces & authores præbuerunt. Immò verò vbì immēſæ illius bonitati viſum erit, etiàm in hac vita,niſì reſipuerint,egregiè caſtigabit & puniet illos,reuocabitque ouiculas ſuas,ab illis diſperſas & diſſipatas,in ouile catholicę & vnicæ Eccleſiæ ſuæ,præſtabitque vt agnoſcant errorem ſuũ, doleantque vehementer ſe audiuiſſe voces alienorum,eosq́; ſummè deincèps fugiant & execrentur, quemadmodùm crebrò ſuperioribus ſeculis eum feciſſe non dubitamus. Et certè etiàm hoc ipſo anno pro ſingulari benignitate ſua ad Catholicæ Eccleſiæ gremiũ reduxit illuſtrē & magnæ apud Germaniæ principes authoritatis Comitem ab Helfenſtein Vlricum,adeò vt is coram multis & grauibus viris Luteraniſmum & Auguſtanam confeſſionem, cui,niſì fallor,inter primos ſubſcripſerat,abiurârit & anathematizârit: totusq́; ad Catholicã Romanã Eccleſiã rediêrit.Fuit autē cum fratre ſuo altero illuſtri comite apud ampliſſimum Auguſtanum Cardinalē vltra tres hebdomadas,profligatisq́; à ſua di tione hæreticis & vxorijs miniſtris atq; cõcionatoribus, catholicos ſacerdotes & cõcionatores acciuit,qui magno ſtudio incũbunt in viam reducendę miſerę plebeculę altarib⁹ inſtaurãdis, & ſacris imaginibus reſtituendis,idq́; ſanè p̄niſſimis,vt quidam

Comes ab Helfenſtein redit ad eccleſiam.

grauis vir ſcribit, ad omnia & auribus & manibus vulgi. Porrô etiàm huius rei nouitate penè attoniti vicinarum ciuitatum homines, plerique ſeſe colligunt, & ad pacem & vnitatē vnicæ matris Catholicæ Eccleſiæ reuertuntur, frementibus pſeudoprophetis, qui dolēt è ſuis faucibus eripi ouiculas Christi. Quinetiam medicinę celeberrimus profeſſor D. Venerandus Gablerus, tanti Comitis exemplum ſecutus, redijt ad catholiciſmum. Adfuerat is Petro Paulo Vergerio è corpore migranti, apud quem mira quædam viderat, quæ illi animum videbantur perfregiſſe, vt non modò Catholicus, ſed pientiſſimus quoquè Catholicus fieret. Inter alia verò permulta, quæ Comitem hunc eximium ad Catholicā Eccleſiam reuocârunt, illud non poſtremum fuit, quòd, ſicut ipſe ait, in Auguſtana Confeſſione nullum neque in doctrina, neque in cæremonijs fundamentum vel concordiam inuenerit, neque apud ſuos concionatores inuenire potuerit, ſed ſit ab ijs ab alijs ad alia remiſſus atque reiectus, & vnà cum ſuis ſubditis in vaſtiſſimos errores abductus: tum etiàm, quòd ſicut Luterus, ità & omnes poſteri illius in ſuis ſcriptis inconſtantes ſint, & modò hæc, modò illa ſibijpſis pugnantia doceant. Benedictus Deus, qui præſtitit tanto Comiti, tot annis aberrāti, vt iſthæc videret tādèm, quæ ſanè eiuſmodi ſunt, vt vel ſola meritò cordatos omnes permouere poſſint, nè quicquam velint deincèps cum hac prorsùs lubrica & fallaci noui euangelij doctrina habere commercij. Videbunt quādoquè eadem etiàm alij, Deo benè propitio, moxquè vt viderint, actutùm redibunt in viam, & iſti hactenùs tot homines miſerè faſcinantes errores vt fumus euaneſcent, eorumque authores & buccinatores, niſì ad ſanitatem redièrint, ſeſe abdent in tenebras.

Medicus insignis fit catholicus.

Eodem anno Caluiniani in Franciæ regno nouos exci-

excitârunt tumultus, ſub religionis quidem prętextu, ſed peſſimo conſpirationis & rebellionis exemplo: Nam magnis cōtractis copijs, etiàm ex Germania aduentitio aucti milite, Chriſtianiſſimū Gallorum regem ſibi oppugnandum ſumpſerunt, cui tamē eos oportebat ſe morigeros præbere. Verùm, vt ſæpè iam dictum eſt, noui huius euangelij pręcones ſua pręclara dogmata non nisì per tumultus, ſeditiones, rebelliones propagare nouerāt, ijq́; adeò faſcinant homines, vt etiamſi toto cælo aberrent, tamen rectè ſe facere arbitrentur. Non poteſt autē tandèm nō vel ipſa ſe punire temeritas, nec vnquàm proſperos habent ſucceſſus ſeditioſorum & rebellium hominum improbi conatus. Legantur hiſtorię veteres, & earum rerum exemplis plena comperiētur omnia. Omnes pij vicem Chriſtianiſſimi regis dolent, nec dubium eſt, etiàm à proprijs ſubditis in multas eum ſæpè coniectū eſſe anguſtias, quod certè illis tandèm benè cedere non poteſt. Faxit Dominus Ieſus, vt qui horum malorum authores fuêre, ad ſanitatem redeant. Sed de his non libet iam plura ſcribere, donèc ad nos omnia certiora perferantur,

De Belgicis quoquè rebus aliâs dabitur maior accuratiùs quippiam ſcribendi opportunitas: nec deerunt multa lectu digna, vbì ea certò relatu didicerimus.

Sub finem huius anni, cùm ſe vltrò abdicâſſet pontificatu electus in Archiepiſcopum Colonienſem Fredericus illuſtris Comes à Vueda, in eius locum 23. Decembris ſubſtitutus eſt, magna quidem omnium gratulatione, Salentinus illuſtris Comes Iſenburgicus, multa doctrina, inſigni probitate ac pietate, rara prudentia, multisq́ue alijs egregijs virtutibus diuinitùs ornatus. Faxit rerum omnium præpotens Deus, vt, quemadmodùm boni omnes id

Nnn 5 ſibi

ſibi de illo principe pollicentur, Colonienſem di-
tionem omnem ità gubernet ac moderetur, vt &
temporariæ & eccleſiaſticæ res ſub illo eos habean
proſperos ſucceſſus & incrementa, vna eademqu
vera Catholica fides ità conſeruetur, atque aduer-
sùm fallacioſa & exitialia hæreſum portenta muni-
atur, vt ad diuini nominis cedat gloriam ſempiter-
nam, & totius gregis ſui ſalutem.

ANno 1568. multa & in Gallijs & in Bel-
gio geſta ſunt, quæ opportuno tempo-
re in ſcripta referentur. Et eſt quiden
poſt multa grauiſſima Galliarum flo-
rētiſſimo regno illata damna pax que-
dam confecta, ſed certiora omnia expectamus. I
Belgio quoquè multa conati ſunt, nec adhuc cona-
ri deſinunt Geuſei, ſed rerum iſtarum exitum præ-
ſtolamur, vt integra poſſit conſcribi hiſtoria. Inte-
rìm orandus eſt Chriſtus, vt hiſce tumultibus cle-
menter finem imponat, Eccleſiam ſuam multis iam
defeſſam & propè oppreſſam calamitatibus & cla-
dibus, malorumque hominum infeſtntionibus, pr
ſuo immenſo erga illam, vtpotè ſponſam ſuã, amo-
re tandèm quandoquè cõſoletur, miſerè euerſis &
malè perſuaſis hominibus gratiæ ſuæ lucem
impertiatur, vt agnitis erroribus ſuis,
redeant ad pacem & communio-
nem Eccleſiæ ſuæ, extra quã
nulli ſalus eſſe poteſt.

INDE

INDEX RERVM AC VERBORVM, NON QVIDEM

OMNIVM, SED MAXIME INSIGNIVM,

in præcedentem rerum in orbe geſtarum Commentarium, collectore Laurentio Surio, digeſtore Barthol. Laurente.

ABbas Leodij à famulo iugulatur 774.a
abbatia S. Nicolai apud Tornacũ, quàm Turcicè à Geuſis expoliata & exuſta 897.b
abbatiæ Blandinieñ bibliotheca quid à Geuſis damni tulerit 884.a
abdamelech quis q̃. deim̃puisò Tuneto potitus, ac mortuus 514.b
abdyſu patriarcha Aſſyri⁹ venit Romã, & quid ibì fecerit ac dixerit 753.b 754.a b 755.a
abraim⁹ ex ſeruo ad ſummos à Solimãno prouehitur honores 329.a &c. incitat Solimannum in Perſas 330.a erga Chriſtianos mercatores humanus eſt ibidèm. perdit grãtiam Solimanni, ab eodemq; iugulatur 333.a b
abſque fide nihil placere DEO 410.b
abuſus quis à Pio V. ſublatus 826.a
abusùs cauſa res ipſas nõ tollendas 78.a
Academia Francophordiẽſis inſtituitur 65.b
academia Romæ vndè quî reformata 828.b
academia Vuittenbergeñ inſtituitur 118.b
acanzes qui ſint 102.b
acrocerauniorum hoĩm agreſtium audax facinus 404.a
Ade, cuiuſmodi felicis Arabię emporium, quî direptum 395.b 396.a
adenius rex q̃. perfidè à Turcis interceptus 396.a
adiaphoriſtæ ſeu Indifferentiales qui per quẽ hęreticũ aliò recèns nomine appellentur 845.b
adolphus Schauuenburgicus fit epiſcop⁹ Colonieñ 545.b reſtituit antiquam religionem 546.a celebrat primitias 563.b obit 621.b
adrianus I. ſcripſit contra libros falsò Carolo Magno adſcriptos de imaginibus. 572.a eius legati præſident 7. Synodo ibidèm. b
adrianus 6. fit Pontifex 148.b reſtituit pacem Hiſpaniæ. ibidèm.

ibidèm fuit Caroli V.præceptor 155.a moritur 164.
aduentum quem quî Pius V. exigat 829.b
adulatores Luteri q̃les 837.b
adulteria quos quò adigant 381.382.
adulteria Euãgelicorum prę conum 757.a
Aegyptus quàm fertilis & populoſa 114.a
ætnę mirum & prodigioſum incendium 377.b
ætnęi ignis deſcriptio & philoſophica ratio 378.a b
Afflictiones quę quibus q̃ ſalutares 455.b
africę hiſtoria 324.b &c.
afrorum ſupplicũ mos, fraus & fides qualis 513.b
Agnus vbì è terra naſcat̃ 62.a
agricolæ olìm quínam dicti 45.a
Alanus Copus ſcripſit contra Centurias Magdeburgenſium 695.
alba regalis q Turcis dedita, & vndè ſic dicta 499.a
albani Ducis in Belgium aduentus 934.b
albericus Veſpucius nouas regiones inquirit 22.a
albersus Brãdeburgicus perſtringit Carolum V. 590.b item Ludouicum ab Auila ibidêm, vexat Vlmenſes, 592.a item Vuolphgãgum Teutonici ordinis Magiſtrum & Norinbergenſes, itemque epiſcopos 600.a 601.b 602.b 606. redit cũ Cæſare in gratiam 603.a exemplũ crudelitatis edit 607.a à Camera proſcribit 611.b omni ſua ditione eij[...] citur 614,a moritur 637.a
albertus Pius Carporum princeps, quo habitu ſepultus 432.b
albertus Pruſſiæ Magiſter fit Luteranus, & ducit vxorẽ 192.b
alberti Pighij mors 491.a
alces animal quale 46.a
aldenardi ſeu Aldernadi quã[...]ta auſi ſint Geuſæ 884.b 885.a
alexander Farneſius fit pontifex 317.b
alexander Medices fit caput Reip. Florentinæ 253.b celebrat nuptias 365.b monetur à Carolo V. vt ſibi caueat ab inſidijs 367.b qui clàm occiſus 380.a b
alexander 6. Caſtellanos ad Luſitanos cóciliat 7. ſcribit Ruthenis 30.a moritur 53.a
algerica ſeu Argierica Cęſaris expeditio qualis 485.
algerij regulus quot cum triremibus ad Turcas in Meli[...]

ten acceſſerit 796.b
oſtāorū ī Flādria laus 885.b
oyſius vel Ludouicus Grittus. quęre Grittus.
lſatia commendatur 28.b
mbaſię quale ex fumo Cęſari periculū oblatum 437.a
mida quibus rumoribus cōtra patrem Muleaſſem incitatus 511.a
midę Tunetani in patrē ſuū Muleaſſem ſcelus 511.a 512.a
mſdorffius quis vndè factus epiſcop. Nūburgeń, & rurſùm eiectus 483.b 484.a
mſfordia quî per Roſſemiū occupata 500.b
mſterodamica Carthuſia à qbus fugitiuis direpta 925.b
Anabaptiſta quidam ſuo fratri coram parentibus præcidit caput &c. 207.
anabaptiſtæ exiſtunt 203.b eorū dogmata 204.a inter ſe diſſecti ſunt ibid. quorundam ex ijs inſania & impudentia 206.a
anabaptiſtę occupant Monaſterium 304.a eijciūt omēs ipſis cōſentire nolētes 304.b ſartorem creant regem 305.a & tota eius vrbis occupatę & expugnatę, itēq; regis hiſtoria. ibidèm & ſequentibus.
anabaptiſtę inuadunt Amſterodamum, ſed plectuntur 349.b eodem modo agitur in quodam Friſię monaſterio ibidèm.
anabaptiſtarum apud Antuerpiā audacia quî retuſa 882.b
andreas Auria deficit ad Carolum V. 214.a eripit Gallis Genuam ibidèm b recuſat Genuæ principatum, & ſtatua illi decernit 215.a aliquot Gręciæ vrbes expugnat 287.b quā de Turcis prędā adeptus 402.b 403.a cur cum ea pręda aufugerit 403.b vndè Gallorum regi reconciliatus 408.b
andegauū eripit hæret. 752.a
anglia redit in gratiam cum Pontifice & Eccleſia 615.a
anglię rex ſpernit Concilium œcumenicum 392.b
in Anglia florent literæ 77.a
angli apoſtatæ duo curant teſtamentum nouum Luterícum Anglicè excudi 196.a
angli vincunt Scotos. 560.b &c. bellū faciūt ſacris imaginibus 561.a
anglorum contra Henricum octauum ſeditio quî ſedata 405.b
anglorum Luterizantium articuli contra Luterum quî & quot 434.a b
anna Bolenia quota qualíſve Hen-

Henrici octaui vxor, cur capite plexa 376.a b
annam Cliuicã Henricus Anglus repudiat 454.a
annibaldi & Pieneſij ducum Gallicorum fortuna & clades 383.b 384.a
annua illa Antuerpień ſupplicatio quî per Geuſas blaſphemata 880.b
antichriſtus politicus, hęretico cuidam Vuigando quid ſit 857.b
antichriſtus quî à Lutero ſcilicèt interfectus 844.a
antichriſtũ qui quo onere & cura leuent 525.a
antididagma Colonień. cõtra Bucerũ & eius ſocios 494.a
antinomi vndè orti, & vndè (ſi dijs placet) primùm cõfutati 420.a b
antipodes ſunt 660.a
antuerpia quot peditũ ſignis, ventura illuc Gubernatrice, occupata 925.a
antuerpia quot ſectis vno eodémque tempore contaminata 882.b
antuerpia vndè meritò dicta Babylonia 882.a
antuerpię noua conuenticula quî tandèm ſublata 921.a
antuerpiæ qualia Geuſis fana ædificari permiſſa 888.b
antuerpiẽſium ſeditioſorum libellus quis quid cõtinu erit 872.
antuerpień qui qua in re Flã dros ſequuti, & quomod velut inſaniẽrint 874.a
antuerpiẽſis plebis temerari & audax ſeditio 875.
antuerpienſiũ ſupplicatio an nua quàm blaſphemè 1566 irriſa 880.
antuerpienſiũ tumult9 & ico noclaſmus Turcicus 880.
antuerpień tumultus icono claſticus q inchoatus 881.
antuerpień tumultus qs cui comitis pręſentia ſedatu 892.a
antuerpiẽſes quot noua fan condiderint 892.
antuerpień quibus conditionibus gratiam adepti 922.b
Aphrodiſium expugnatur & euertitur 581.a
apoſtata quidã Carmelitanus quî ſe monachum fuiſſe, & ſuæ matris filium negârit, & qd de eo mortuo Geuſæ finxerint 931.a b
apoſtatæ quomodò ab Eraſmo depicti, aut deprędicati 375.a
apoſtatę qui quãtoperè deteſtandi & fugiendi 496.a
apoſtatę q quib9 potiſſimùm requirendi 829.a
apoſtatarũ impudentia 441.b

men-

mendacia 442.
poſtoli quã vitârint hæreticos 453.b
Aqua ſacrata ab hæreticis irridetur 170.a eius antiquus vſus & vis ibid & 758.a
quę mortuę quorũ principũ conuentu illuſtratæ 408.b
quẽſis Epiſc. quî in legatione ſua apud Proteſtâtes exceptus 391.b
Arabes & eorũ res deſcribuntur 326.a b
ras & imagines è tẽplis exigere, qd præ ſe ferat 396.b
rca marmorea miris clinodijs referta, vbì non ità pridèm inuenta 510.a
rchiepiſc. Colonień Buceri patronus qualis 493.a
rchiepiſcopus Colonień vrget ſuã reformationẽ 516.a
rchiepiſcopi Colonień pro Cliuenſi principe interceſſio quid profuerit 501.b
renbergij comitis aduenientis rumore quomodò Antuerpienſes affecti 875.a
rgentinenſes fœdus percutiunt cum Heluetijs 235. primò Zuingliani, poſteà Luterani 261.b recipiũtur in fœdꝰ Smalcaldicũ 279.b apud ſe alienos transfugas hæreticos fouent 415.a ex Zuing. facti Luterani 775.b
argierica Cæſaris expeditio cur importuno tẽpore ſuſcepta 480.a b
arlunum quî contra fidem à Gallis dirutum 485.a
armati cur Geuſij concionibus intereſſent 874.a
arouień ſynodi (ſi dijs placet) decretũ quod quale 370.b
arriani vbinàm hodiè repullulent 424.a
artheſię laus 874.b
arx S. Elmi in Melita obſidetur 790.b oppugnaĩ 792.b expugnatur 794.b 795.a
arx Turcica occupatur ab Hiſpanis 767.a
Aſanaga quis qualíſve fuerit 491.b
aſſyrij q̃s biblicos & ſanctorũ patrum libros, quæ Sacramenta hodieque habeant 754.b &c.
Athanaſij ſymbolũ quî vbínã hodiè blaſphemetur 424.a
Aues quæ cur quos Geuſas deuoraturæ 890.b
auguſtana cõfeſſio qui Luteranis habita 449.a cur quãtilli facienda 450.a quî hoc anno à Comite Helfenſteinio piè deſerta 935.b
auguſtanę cõfeſſionis themata aliquot diſcutiunĩ 449. b eius nullum neq; in doctrina, neq; in cæremonijs eſſe

eſſe fundamentum 936.a
auguſtini ſtylus dicendi qualis 372.b
auraicę princeps quis, quàm Cęſari dilectus 515. b
auraicus quarum Belgij prouinciarum prefectus 891.b
auraicus quid Vltraiecti cum Geuſis tranſegerit 894.b
auraico & Egmõdano quid à fœderatis reſpõſum 876.a
aurelia obſidetur 753.b
auſtriaci fruſtrà à Ferdinãdo rege petũt nouam religionem 624.b

B

Babylonia deſcribit̃ 331.b
baiazetes fugat fratrem ſuum 12.b
baiazetes Turca expugnat Metonem 11.b
balliolani & Iperenſes quæ monaſteria & tẽpla quàm Turcicè tractârint 879.a
balſamum vbì creſcat 115.b
baptiſmus Ruthenorum 40.b
baragani equitis Meliteñ ſtrenuitas 793.a
barbaruſſa accitur à Solimanno 323.b ab eo creat̃ Baſſa & maris præfectus 324.a affligit Chriſtianos ibid.b occupat Tunetũ 327.b itẽ ciuitates multas Africę 328. a à Cæſare ex Africa profligatur 358,a fugit Cõſtantinopolim 359.b Mãgonia nos abducit in ſeruitutem 366.b quantum vbì & quã dò fecerit naufragiũ 424.a vndénã Turcarũ imperatori maximè acceptus 425.a claſſe quanta Rhegyum occupârit 497.b
baſilea deſcribit̃ ac deficit ab Imperio 29.a
baſileẽſes ſub Oecolampadio vt ſeruârint Cœnam 178.b tumultuantur 217.b imagines comburunt 219.a
baſilius dux Ruſſię duriſſimè imperat ſuis 35.a latet ſub fœno 60.b oppugnat Tartaros 61.b
baſſę apud Turcas q ſint 104.a
bati Tartarus vaſtat Chriſtianos 32.b
Belgarum aliquot ad Cęſarẽ ſupplicatio qualis 869.b
belgium quomòdò per quos vaſtatum 485.b
belgradũ expugnatur à Turca 147.b
bellerbechi duo apud Turcas 103.a
belliaca apud Pariſios turris fulmine tacta 385.a
beneficiorũ Dei in Germaniã recenſio qualis 841.b & iñ
benno S. Epiſc. canonizat̃ & eleuatur, at à Lutero mirè proſcinditur 165.a

ber-

oergenſis Marchionis vidua q̃ ſe viriliter contra Geuſas geſſerit 927.b
bernates ſiũt Zuingliani 208.
bernates multa auferunt Sabaudo 365.a
Bertoldus archiepiſcop. Moguntinus moritur 62.b laudatur 63.a
bertramus quis fuerit 291.b fit magni à Zuinglianis ibi.
bezæ ſupba & inſana de Caluino encomia 420.a
Biblia quî per Luterũ ſcilicèt illuſtrata 482.a
biblia à Tigurinis verſa 489.
bibliopolarũ quę quibus vbì habenda cura 929.b
bibliothecę quales & quę per Geuſas vaſtatæ 879.b
bibliothecis cur adeò infenſi Geuſæ 884.a
bichlingo Comiti quis à Carolo V. vitã obtinuerit 511.a
biſõtes & Vri vt differãt 46.a
Blandinieñ apud Gandauos abbatia quid à Geuſis perpeſſa 883.b 884.a
Boëmi Ferdinando regi conciliantur 558.b
bolenia Anglorũ regina ſuis coloribꝰ depicta 376.b 377.a
bolonia obſidetur 515.b deditur 516.a redditur 579.a
bona Eccleſiæ quàm diuersè à diuerſis hęreticis æſtimata 854.a b
bona opera vndè meritoria 410.b
bongani regis in Giapa diuitię & potentia 784.b
bonna quibus alijs hæreticis concionatoribus, præter Bucerũ, honorata ſeu onerata potiùs 493.a b
bononia prædicatur 69.a
bonorum eccleſiaſticorũ rapina qd cui Luterano mali ſit 859.b
bonorũ hominum ſuſpiciones de Ieſuitis, vndenàm ſint 461.a
boppardia occupatur 28.a
bornemiſſa quî Budã ꝓditurus, nõ prodiderit 470.a b
boũ millia 80. vnica via Vienneñ vno anno in Germaniã adducta 477.b
Brabantia quià Gallis, duce Roſſemio, vexata 485.b
brabãticæ copię quę, quî à Iuliaceñ aut cæſæ, aut fugatæ 499.b
brandeburgicus elector qualis inter imperatorẽ & Smalcaldicos mediator 426.a
brentius quid & quàm impiè ſcribat de crucis ſigno 533.b 726.b latitat Baſileę 565.b ſcribit contta Martyrem & Bullingerum 756.a
brẽtius inter Luteranos qualis

lis aut quantus 831. b quid noui excogitârit 832.b quî Bullingerũ tractet aut nominet 834.b
brẽtius & Bulliugerus,quì & q̃ ſe mutuò traducant 837.a 840.a b
brentij antilogiæ 838.a de inferno error 839 a
brentium ſuo ſe gladio iugulare 838.a
brugeñ Prætor quis quã quare laudem meruerit 880.b
brugeñ epi encomium 877.a
brugeñ Geuſę qualem apud Brugas elegerit p̃conẽ 820.b
brugenſes quanto Geuſarum timore affecti,& quomodò indè liberati 885.a b
brugẽſes quo Geuſarum rumore quàm timuerint 879.a
brugeñ Geuſarum tumultus quotus quí cõpreſſus 893.a
brugenſiũ laus 874.b 885.b
brugenſibus ſectarij qui quid negocij faceſſiêrint 894.a
brulij Zuingliani apud Tornacum fortuna quæ 518.a
brunſuiceñ dux è ſua ditione eijcitur 489 a cum filio vndè captus,& quid à Lutero tum adhuc ſupſtite paſſus 523.a 524.a
brunſuiceñ ducis nũcium ab Heſſo pręter ius ſaſq; ſpoliatum 427.b
bruxellæ duo Luterani comburuntur 159.a
bruxellis quàm Geuſæ inſtiterint, & quî eis illic reſtitum 888.a
bruxellenſiũ laus 874.b 885.b
Bucęrus Zuinglianus, poſteà Luteranus 198.a moritur in Anglia. ibid. corrumpit commentarios Pomerani in Pſalmos.ibidèm. b item Luteri in Epiſtolam ad Hebræos.199 a contra Brentium ſe tuetur.197.a vt primò venerit ad Luterũ. ibidèm. b inclinat ad Luterũ 279.a non auditur ab Heluetijs. ibid. b 302.b 310. a ſe à Tigurinis alienat 421.b
bucerus vndè & cur Bonnam vocatus 493.a an diœceſi Colonieñ reformãdæ neceſſarius 494.b Bonnæ p̃ſente Cęſare quî ſe geſſerit 503.b ſuo q gladio iugulatus 526.b & quò tãdèm redactus 527.a non vult ſubſcribere Interìm 563.b moritur 583.b circuncidit filiũ ſuum.ibidèm.
buceri ſimulatio, leuitas & verſutia 371.a b
buceri apud Zuinglianos in ſynodo technæ 420.b 421. a variæ de vna eademq; re ſentẽtiæ 421.b liber Bonnę aduer-

aduerſum Colonień editus, qualis 493.b
ucerum antilogiarũ diuerſarum à Groppero conuictum 495.a cur tanti fecerit archiepiſcopus Colonień. 495.b Colonień archiepiſcopo imponere potuiſſe, Tigurinis non potuiſſe 519.a
udæus vbì & quandò mortuus 454.b
uda quì iam propemodùm capta, rursùm amiſſa 470.a b
uda cur Turcis adeò vtilis & grata 478.a b
udæ obſeſſio 468.
udæ oppugnatio infauſta 469.b 470.a
udę laus à ſitu ſeu amœnitate loci incõparabilis 479.a
udam Turca clàm occupat 472.a
udenſes thermę calidę quot & quales 478.a
udenſia templa quî à Turcis tractata 472.b
ullingerus quî Brentiũ perſtringat 833. & deindè ſuo qui ſe iugulet gladio 834.a 839.b inter Zuinglianos qualis aut quantus 531.a de Brentio teſtimonia 832.a
urdegalenſes tumultuantur 568.b durè caſtigantur. ibidèm, reſtituuntur 579.
buſcoducẽſium furor iconoclaſticus quomodò ſpecioſiſſimum D. Ioannis templum fœdârit 883.a temeritas in legatos ad ſe miſſos 913.a nou⁹ tumultus q mox ſedatus 923.b
buxetum in Italia quorũ principũ colloqo illuſtratũ 477.a
CAdauera Buceri & Fagij cõburuntur &c. 637.b
cæci qui quos cæcos ducant 837.b
cædis clandeſtinæ ſeu proditorię principis Florentini, deſcriptio 381.a b
cæſareopapatus hęretico cuidam Vuigãdo quid ſit 856.b
cęſar q Bõnę tractatus 503.b
cæſaris Argieram obſidentis aduerſitas quanta 481.b 482.
cæſaris & papę colloqa 481.a
cæſaris in Paulum 3. qualis aliquandò affectus 496.b
cairus quî olìm vocata 393.a
caletum & Guiẽna expugnãtur à Gallis 646.b quandò Caletum primò ereptum Gallis 647.a quid de illo dixerint Britanniæ reges ibidèm.
calecutanorũ idololatria diabolica 397.a
calix doceri non poteſt, ꝙ ſit neceſſariò ſumẽdus 390.b

calumnia quę quibus in quos quàm familiaris 385.b 482. b 844.b 863.b
caluinus ſuis coloribus depi-ctus 415.a eius blaſphemiæ 415.b quali miraculo ſuam hęreſin defendere conatus 416.a quibus technis ſe & Zuinglianis & Luteranis applicet 417. a b quî inter Zuinglianos & Luteranos mediet 419.b quibus coloribus Luteranos depinxerit 439.b Seruetum ſupplicio afficit 610.a Luteri in Geneſim commẽtarios explodit 612.b diſputat cũ Velſio 620.b reijcitur à miniſtris Francophordiæ ibidèm. eius fermẽto Gallia corrumpit 640.b ſcribit in Vueſtphalũ 616.a 642.b perſtringit Magdeburgenſes.ibidèm.Petrũ eſſe mortuũ affirmat & negat 697.a oppugnat cum ſuis Heshuſium 730.b
caluiniſta aliquis quid in proximo apud Coloniam pago auſus 939.a
caluiniſtæ ſæuiunt, & vaſtant templa &c.in Gallia,& eius tumultûs hiſtoria breuis 733.&c.tuentur ſe quodam edicto 736.a in Gallijs impudenter mentiuntur de rege & Catholicis 840.b ſæuiunt in Clerum 741.a nitũtur occupare Lutetiã ibidèm. fraude occupan Aureliam. ibidèm.b vaſtã ibì templa &c. 742.a ſum ma eorũ crudelitas in mo ribundum monachũ 743. comburunt oſſa S.Aniani ibidèm.b diripiunt omni è templis & ędibus ſacer dotum 744.a vexant que dam ſacerdotem ſacrifica tem 745.a.Item parochun ſeptuagenarium.ibidèm. 746. a b tandèm ſuſpendũ 747.a in Gallijs immanite tractãt clerum 747.b ite omnis generis catholico ibidèm.ſęuiunt in ſtatuan & oſſa Ludouici XI.& ma gnatum quorundam, & 748.a b Turonis magnan prędã rapiunt 749.a gran dæuum monachum cogũ ſua edere virilia &c. 749. mirè ſęuiunt in Nortman nia & Aquitania 750.a cę dũtur à regis exercitu 75 a 753.a
caluiniſtæ & Luterani qu ſibi ſeorsùm loca ſeu tem pla Antuerpiæ occupârin 882.a
caluiniſticæ,vt vocant, cœn mos quis quàm abominan

du

dus 895.b
luinus quanti apud Argen-
toratum habitus 415.a quî
ſe Lutero pręferri affectâ-
rit 440. a
luini aſtutia 416.a ſimula-
tio quî aliquandò Bernæ
depręhenſa 417.b eius &
Luteranorū diſſenſio quî
tandèm manifeſtata 418.a
luini de Luteranis ſenten-
tia,qd illis tribuat, quibús
ve coloribꝰ depingat 481.
a b eius antilogię & incon
ſtātia 420.a eius cōtra ſan-
ctorū reliquias cauillatio
quanti facienda 503.a b
luino ſuum quî falſum mi-
raculum ceſſerit 416.a b
mbaia qualis Indorū vrbs
quî Luſitanis dedita 377.a
meracum quorum princi-
pum conuentu illuſtratum
425.b Cęſar occupat 507.b
meræ iudicium Proteſtan-
tes odiſſe & nolle 387. b
388.a b 389.b cur Cæſar
ſublatum noluerit 388.a
cus Smalcaldicis adeò in-
uiſum 426.b qui cur amo-
tum voluerint 440.b ꝑte-
ſtātibus eſſe velut in ocu-
lis ſpinam 491.b
ampſon Sulthanꝰ perit 111.b
anes è Gallorum caſtris fu-
giunt ad Heluetios 89.b
canibali anthropophagi 8.b
eorum crudelitas,9.a
canonum pœnitentialiū vſus
quantus & vtilitas 835.b
cantana vrbs Sinarum, cuius
obitu clara 872.a
cantuarień Archiepiſcopi &
martyris oſſa,hæreticè cō-
buſta 422.b
capita occiſorum ducū quot
quî Turcarū tyranno obla-
ta 400. b
capituli ſummi Colonień &
Vniuerſitatis diſceptatio-
nes cōtra pręſulem ſuum,
quales 493.
capſula argentea mira,vbì nō
ità pridèm reperta 510.a
caput S.Annę quî Durę ab in-
cendio ſeruatum 504.b
cardinaliū aliquot recèns ele-
ctorū catalogꝰ 405.b 406.a
cardinalibus qua in re parci
nolit Pius V. 533.a
cardinaliſtę Geuſijs in Belgio
qui aut quid habiti 872.a
carolus Magnꝰ fingitur ſcri-
pſiſſe cōtra 7. Synodum 571.
b.monaſteria ditando dicit
ſe Deū placare &c.592.b &c.
eius literarū exemplū.ibid.
carolus V.vbì & quandò na-
tus 2.a
carolus V.baptizatur, & quæ
ibì contigerint 4.b
carolus V. debellat Marrha-

nos 129.a
carolus V. fit Cæſar 131.a eius genealogia 131. b potentia, modeſtia, prudentia 132. b coronatur Aquiſgrani 136.a
carolus V. ducit vxorē 192.b
carolus V. venit in Italiam, & tota hiſtoria coronationis eius 226.& 237. eius laudes eximiæ 229. a b eius corporis habitudo 230. a equitandi peritia ibidèm. Franciſco Sforciȩ reſtituit principatum Mediolaneñ 232. a b naſcitur ei filius Ferdinandus 233.a
carolus V. ex Italia abiens Auguſtam, vt illo itinere tractatus ſit 248 b &c. eſt Auguſtæ in proceſſione admodùm religiosè 250.a indignatur Luteranis principibus nolentibus intereſſe proceſſioni ibidèm. b
carolus V. agit cum Saxone per legatos 273.b eius copiæ contra Turcas 286.b
carolus V. Italiȩ proceres ſibi deuincit 319.a
carolus V. eſt in maris periculo 352.b eius claſſis contra Barbaruſſam 353. a contemnit pericula 353. b 538.b coronam ciuicam meretur 356.a ſeruat fidē Clementi VII. iam defuncto 365. b percutit fœdus cum Vene tis 366. b Romæ lauat pe des 12. pauperib9, & ijs mu nera largitur 367.a fruſtr tentat Maſſiliam 368.
carolus V. apud regem Fran ciſcum in vrbe Gallica prā det, cœnat, pnoctat 409.
carolus V. quandò quî in Ga lia tractatus 437.
carolus V. cur quàm ſimpli habitu in Italiam prof ctus 480.
carolus quintus, quādò & cu vulgò diceretur mortuu 484.a
carolus quintus bellum fac Proteſtantibus 535.a & to ta eius belli hiſtoria ibi dèm &c. eius copiæ omn in hoc bello 539.b multo Proteſtantes recipit in gra tiam 542.&c. à Germani pater appellatur 543.b op pugnat Saxonē, & tota hi ſtoria. 548.a &c. ei9 pijſſim vox 553.a Scythȩ & Afri il ſuā offerūt operā 554.a ei liberalitas in Hūgaros & 555.a ſedat Germanos & H ſpanos milites. ibidèm.
carol9 quintus totam dom Germaniam 556.b à Paul tertio, maximi & fortiſſim cognomine ornatur. ibi dèm. diſtribuit torment bell

bello parta 557.a curat cō-
ſcribi Interim 563.b offert
pontifici 565.a mutat Se-
natum Auguſtæ & Vlmæ
567.a Cameram conſtituit
509.a ꝓmulgat in Belgio
ſeuerum edictum in Lute-
ranos 579 a
carol⁹ V, inopinato bello ob-
ruit ferè 591.a recipit Au-
guſtam 602 a ingreditur
Argentinam 603.a Metim
fruſtrà oppugnat ibidèm.
Terouennā diruit 606. b
Heſdinum expugnat 608.
ſolo æquat 609.b tradit
Philippo filio Belgiū 617.b
nauigat in Hiſpaniam, va-
catq; ſoli Deo & ſibi 628.a
carolus quintus imperio ſe
abdicat 647. b piè mori-
tur 649.b vt ſe ſub mor-
tem geſſerit ibidèm. eius
totius vitæ hiſtoria breuis
650.b &c. eius victus, veſti-
tus 664. vt diem tranſege-
rit 668 b eius exequiæ ce-
leberrimæ 688.a
carolus Franciſci regis filius
morit adhuc iuuenis 523.b
carolus Philippi filius, Caroli
quinti nepos naſcitur 523.a
miraculo curatur 723.b
caroli V. genus 4.b
caroli quinti felix ex Italia in
Hiſpaniam nauigatio 380.a
caroli quinti & Franciſci re-
gis Gallorum familiaris cō-
uentus 406.b
caroli quinti filia notha vidua
Octauio Farneſio nubit 407.a
caroli Geldrorum ducis Ca-
tholici obitus 428.a
caroli quinti quale per Galli-
am ex Hiſpania in Belgium
iter 436.a
caroli quinti preces quotidi-
anæ 436.a
caroli quinti edictum in ſuis
ditionibus hereditarijs cō-
tra libros hereticos 452.b
caroli V. copię aduersùm Ar-
gieram quantæ 481.b
caroli quinti in ſummis ad-
uerſitatib⁹ animus qs 482.b
carolo quinto quæ cur cum
quibus aliquandiù diſſimu-
landa 428 b
carolo 5. qualia in itinere per
Galliam pericula inſtiterint
436.b
carolum V. & regem Franci-
ſcum, Pauli III. pedes oſcu-
latos 407.a
carlſtadius fit ex doctore ru-
ſticus 159.a ſcribit in Lu-
terum 166. b quid ſentiat
de euchariſtia ibidèm. fit
primus ex ſacerdotib⁹ vxo
rius 174.a in eius nuptijs
Miſſam Luterani compo-
nunt ibidèm. Orlamundæ

palàm reprehendit Luterum, cuius opera proſcribitur.. idèm. rursùs reſtituitur 175. a oppugnatur à Lutero & Luteranis. ibidē ab Oecolampadio defenditur. ibidèm. b fit poſteà diaconus Tigurinus, pòſt moritur Baſileæ 264. a qd de eo ſcribant Luterani. ibidèm. b
carthuſię quę quid paſſę 339. a 345.b 881.b 897.b 925.b
carthuſianus aliquis quî per Eraſmum ab apoſtaſia ſeruatus 375.b
caruenna vrbs libera 325.b ꝓceres Mauri in eius templo tumulantur. ibidèm.
caſſetani, eorumq́ue vicini, quomodò templa, templorumq́ue ſupellectilia tractârint 879.a
caſparus querhamer edit Luteri antilogias de communione 348.b malètractatur à Luteranis 349.a
caſtrenſibus agri Salentini q. bus quid a Turca beneficij præſtitum 404.b 405.a
caſtronouū Dalmatiæ vrbs q per Turcas expugnata 438.a
catechiſmi innumeri Sectariorum, ſed diſcrepantes inter ſe 236.a
catharina Angliæ regina decedit 350.a fortiter tolerat diuortium. ibidèm. ſcribit regi Henrico epiſtolá ſub mortem 350.b ei9 ſepultura & apophthegma 351. a
catharina Hērici octaui vxor 1. cur ab eo repudiata 378.b
catharina Hauarda fit quinta Henrici octaui vxor 454.a
catharinæ martyris quale in Sina delubrum 393.b
catholicæ fidei defectū q̄ neceſſariò mala ſequant̄ 788.a
catholici alicui9 nautę apud Antuerpiam facinus ac periculum 881.a
catholici qui à quibus ſectarijs quomodò ſuperentur 453.b 454.a
catholici merguntur in puteos Pariſijs 736.a
cazan regnum 59.a
cazanenſes deficiunt à Moſcouitis 59. a fugaut Moſcouitas. ibidèm.
Cephalenia expugnatur à Venetis 51.a
cetus eijcitur in terram 580.a
Chalcedoneñ ſynodus vndè quî hodiè ſpernatur 445.a 816.a
chartulæ minaces quādò Bruxellis ſparſæ 872.b
chartulę quæ quibus ædibus apud Antuerpiā affixę 875.a
chartularum falsò pro Geu-

ſis ſcriptarum, vnoque die bìs mille diſtractarum, argumentum 878.b
cherſoneſus aurea vndè non ità pridèm expugnata 11.a. 395.a
chriſmate & oleo ſacro qui Geuſę quàm ſceleratè abuſi 879.b
chriſtus dicitur à quodã apoſtata deſperâſſe, ab alijs nõ fuiſſe Deus 207.b
chriſti à cruce pendẽtis imago quibus vocibus à Geuſis impetita 879.b
chriſti Deitatem hodiè à quibuſdam Chriſtianis in diſputationem rapi 788.a
chriſtiana templa quomodò à Turcis tractentur 396.b
chriſtianorum miſerrimę clades aut fugæ 399. 401.a 424.b.438.b.471.b
chriſtianorũ apud Barbaros recèns cõuerſorum feruor quis 786.a
chriſtiernus Danię rex fraude acceptos Suedię obſides abducit in Daniã 123.b. occupat Stocholmiã, & ſummam exercet tyrãnidẽ 124.a. exulat. ibidèm b. & 148.b. moritur 124.b. capit à ſuis 280.b moritur Luteranus 281.a
chriſtophor⁹ Bõgartner⁹ horrẽdas cędes perpetrat 211.a
chriſtophor⁹ Columb⁹ inuenit nouas terras 7.b. nouã inſtituit nauigatiõnem 9.a
chriſtophorus Longolius quì aut q̃ habitu ſepultus 432.b
chronicõ Peuceri quale 804.a
Ciuitas aliqua ſub Geuſico domino, quid ab eo fruſtrà petiêrit 872.a
ciuitates aliquot tumultuantur 183.a. aliæ ſcribunt militem nè idem patiant̃ ibid. b
ciuitates nolũt obſiſtere Ferdinandi regis electiõi 273.a
Claſſis Turcarum contra Melitenſes quanta 789.b
clemens VII. ingentem pecuniam confert contra Turcas 282.b. moritur 317.a
clerus per Luterum in contemptũ adductus 236.b
clinodiorũ mira ſupellex vbì nup ſub terra inuẽta 510 a b
cliuenſis dux quibus cõditionibus Cæſari reconciliatus 506.a b
Colloquiũ Ratiſponeń quid ſucceſſûs habuerit 465.
colloquium quod quî cur clã reliquerint 528 a
colloquium Vuormatienſe 643.b. fit in eo diſſenſio inter Luteranos. 644. a. ex ijs quinque à ſuis excluſi, dant literas Catholicis 644.b

colloquiũ Mulbrũnenſe euã gelicorum 769.a.nulla inter eos pax ibì effici poteſt ibidèm.
colonia qualib⁹ technis quotiès per hæreticos tentata 502.a
colonia vndè potiſſimũ vbiquè & ſemp laudãda 502.b 503.a
coloniẽſis archiepiſcop⁹ nouas ſeq; indignas res meditatur 493.a
colonieñ clerus prouocat ad Papam & Cæſarem 516.b
colonienſis archiepiſcopus à Carolo quinto citat̃ 523.a
colonieñ ſenatus cur à Carolo quinto per literas laudatus 501.b,502.b
colonieñ ſenatûs laus 904 b
colonienſes contra Senatum tumultuantur 88.a. duos conſules & alios quoſdam ſupplicio afficiunt 88.b
cometæ alicuius diſcriptio & apparitio 425.a
commorinum promontoriũ vndè non ità dudùm inſignitum 873.a
concalli Sylueirenſis laus & obitus 462.a.463.a
concilium Piſanum cõtra Iulium II. 85.b
concilium Lateraneñ ſub Iulio II. 86.b
concilium qui à Proteſtantibus reiectum 392.a
concilium Tridentinum cõtinuat̃ 587.a. ſunt ibì tres electores Archiepiſcopi. ibidèm. Epiſcopi Galliæ cur nõ adſint.ibidèm. diſſoluitur concilium 589.
concilia omnia qui ab hæreticis traducta & ſpreta 432.a.814.b
cõcionator iuuenis Luteran⁹ à Sectarijs vbiquè reijcitur 763.à quodã Catholico ſanum accipit cõſilium 765.a
concionator Nouimagium infectur⁹,quis fuerit 799.b
concionatores ſectarij trepidant 565.a. Luterani apud Zuinglianos deliteſcunt. ibidèm.b,alij aliò diffugiũt ibidèm.proſcribũtur à Carolo V.585.a.reuocantur 600.
cõcionatorum ſeditioſorum ſex vndiq; in Belgium vocata 873.a
cõcionatorib⁹ qualib⁹ apud Antuerpiam Geuſij primũ vſi 874.a
cõcionatoribus qd qua pœna vetitum 874.b
cõdæus capitur & Caluiniſtæ cęduntur 753.a liberatur è cuſtodia 761.
conditio pacis à Turca Ferdinando

nando oblata, qualis 474.b
confeſſio Auguſtana offertur Carolo V. 246.a mutatur crebrò à Melāchthone.ibi. quanti eam quidā fecerint. ibid.b multę ſectę ad eam, reclamātibus Luteranis, ſe referūt 247.a ceu Babylonica meretrix adoratur à multis ibid.b. eius mendacia 252.a confutatur à Catholicis 254.a
confeſſio 4. ciuitatū offertur Cęſari Auguſtę 261.a confutatur à Catholicis ibid.b
conſtantienſes fruſtrà nitunt deficere ad Heluetios 85.a
conſtantienſes proſcribūtur, ſed redeūt in gratiam cum Cęſare 566.b dedūt ſe domui Auſtriacę 568.a
conſtantinopolis terręmotu & tempeſtate mirè affligitur 81.a
cōſtantinus Magnus nō vult eſſe epiſcoporū iudex 560.b
conſtantini Copronymi impietas ac dementia 505.a
contarenus quid Ratisbonę à ſchiſmaticis ꝑpeſſus 465.a
continentia ſacerdotum &c. perantiqua 709.
cōuentus imperij duplex, Spirę & Noribergę, quid profuerit 486.
conuentus Numburgeñ Euāgelicorū 730.a Legatus Pōtificis ibì nihil efficit ibid.b
conuenticulorum prohibitio 874.b
corcyra quid à Turcis aut ꝓpter eos perpeſſa 404.a
corduba ſub Mauris habet gymnaſiū cum inſigni bibliotheca, & quid ibì docuerint 325.a
cornelius Papa falsò inſimulatur à cēturionibus 698.b
cornu vnicornis quā vim habeat 303.a
coronæ tres Cęſarum 238.a
corſica capit̄ à Turcis 609.b
Cromuellij Angli & Perilli Athenieñ collatio 452.
criminalis quidam profeſſor inſtituti Ieſuitani, vbì ob fidem cęſus 873.a
crux fugat dęmones 10.a
crux olìm quàm crebrò impreſſa credentiū frontibus 726.b ſinè ea nō perficiuntur ſacramenta ibid.
crux appáret diù in diſiecta fraxino 688.b in ſubucula nobilis fœminæ 690.a de cruce mendacia hæreticorū 690.b in Anglia quàm barbarè & impiè ſint tractatę ſacrę imagines 689.b
crucē Chriſti à Geuſis demoliri, latronum nō itē 882.b
craſſus ſpoliat templum Hieroſo

roſolymitanũ, & luit pœnas 160.a
Curtracenſes in Flandria vndè laudem meriti 885.b
cuſelbaſæ qui dicti 16.a
cutheia vrbs capitur 20.a
Cyprianus à Centurionibus reijcitur 700 b qd de Romana Eccleſia ſcripſerit.ib.

DAemon à quibus non ità pridèm gentib⁹ adoratus 397.a
Danum & Suedum Gallo cõtra Cæſarem confœderatos 479.b
danorũ regis filia nubit Lotharingo ibid.
danuillerum vndè occupatũ & dirutum 485.a
dauali Vaſtij Taurinũ & Pinarolum obſidentis fortuna 386.a
dauentriæ qd mutationis admiſſum 891.a
dauid Georgius, & eius breuis hiſtoria 630.b &c.
Decreta quę quorum tumultuũ putentur aut iactẽtur occcaſio 867.b
delphenſium fœminarũ aut virorum ſub fœmineo habitu facinus (ſi dijs placet) euangelicum 891.a
deruiſæ, quales apud Turcas ſint monachi 478.b
Diabolus diſputat cum Lutero, & vincit eum 511.a ſæpè illi noctù apparet ibid.b
dicterium in Hungaros lepidum 476.b
didymus Alexandrinus cęcus doctiſſimus 584.b
direptio quæ in quibus quõ iuſtè vindicata putet 438.b
diſciplina quę vndè quî reſtituta 829.a. quibus flagitijs facilè medeat 835.a quàm ſit vtilis, & qua egeat inſtauratione 836.a
diſciplinę eccleſiaſticę laxationem quis hęreticus deploret 853.a
diſputatio Badenſis 200.a
Bernẽ ſcandaloſa 208.a
quæ cum quibus vt cauenda ibid. cum Caluiniſtis in Gallia 738.b 739.b 740.a
cum Geuſa aliquo apud Neomagum 901.a
diſſenſionis ſpiritu qui quàm maximè laborent 831.a
diſſidiorũ inter ſectarios cauſæ ipſiſſimę quæ 407.b
diſſociatio q̃ inter quos quale ſit malum 858.b
diuinatio rerũ futurarũ quibus quî cauenda 512.a
diuinationibus ethnicorũ q & cur olìm fides habita 512.b
dium vrbem Indicam Turcas fruſtrà oppugnâſſe 395.b
Doctores Luterani qui, quos alios

alios doctores Luteranos traducant 858.a
doctrina Luteri quæ cur laqueo & flāmis digna 861.b
dogmata valdè impia ſparguntur 207.b
dominicani quidam ob iniuriam in Dei matrē puniūtur 80.a
dominicani quanta à Buſcoduceñ Geuſis ꝑpeſſi 883.a
donatiani hęretici quàm malè cupidi mortis 204.b
dordracēſiū laus 874.b 886.a
dorothea Chriſtierni filia nubit Palatino 364.a
Dragutus quis q̃ rei militaris perit⁹ 790.a ei⁹ mors 793.b
Dunkercani in Flandria quā vndè adepti laudem 885.b
dura intra vnius anni ſpatiū tèr obſeſſa, bìs dedita, ſemèl expugnata 504.a
dura oppugnat̄, capitur, & inflammatur 504. a
duram quî à Bonna Carolus V. adièrit 503 b 504.
duram quî occupârint Brabanti, & rursùm amiſerint 487.b 488.a
dux aliquis transfuga quî à quo dignè occiſus 401.b
dux primus Florentiæ, quî q̃ nequiter occiſus 381.
ducū Ferdinādi apud Exechiū vel interitus vel fuga 399.
Eccius quid pro Cōtareno aduersùm Luteranos egerit 465.a
eccleſia ærumnoſa, hæretico cuidā Vuigando q̄d 856.b
eccleſiæ (ſi dijs placet) reformatæ apud Geuſas q̄d ſint aut ſignent 878.b
eccleſiaſtica ſupellex quō Nouimagij Geuſis p̄cluſa 900.b
eccleſiaſtici apud Antuerpiam quî vexati ac territi 875.a
Edictum contra exteros concionatores cur non fuerit executum 873.b
edicti Antuerpię promulgati thema ſeu membra quæ 927.b 928.a
Edouardus Anglię rex morit̄ 607.a ſubſtituit ſibi Suffolciā & Mariā exhęredat 608.b
eduardi vltimi Anglorū regis natiuitas 385.b
Egmōdana abbatia vndè quî expilata aut vexata 926.
egmondanus Comes quî à Geuſis Gandauēñ traductus 883.b
egmōdanus & Auraic⁹ q̄d cū fœderatis trāſegerint 876.a
egmondanus comes quî Brugeñ contra Geuſas adſtiterit 880.a
egra vrbs Catholica 549.
Elephāti & Rhinocerotis deſcriptio & pugna 107.a

eleono

eleonora ſoror Caroli V. it in Gallias 252.b
elias tertius apud quos quis 439.b
elizabeth naſcit̃ Hẽrico Angliæ regi 300. b capitur à Maria ibid.
elizabeth fit Angliȩ regĩa 687 b mutat religionẽ ibidèm, retinet Crucis effigiem in baſilica ſua 689.b
Epiſcopatùs Conſtantienſis ampliſſima diœceſis 568.a
epiſcopatus Rhenani vt appellentur 568.b
epiſcopus Roffenſis Fiſcherus ſcribit cõtra Luterum 161.b
epiſcopi Conſtantinopolitani, quàm arrogantes 37.a
epiſcopi Ruthenorũ ſemper abſtinent carnibus 30.a
epiſcopis Belgarum quid cur vndè iniunctum 776.b
Equos cur ſuos vniuerſos Carolus V. aliquandò occíderit 483.a
equites prȩcipui apud Turcas qui ſint 103.b
equitum duorum regiorum ſub diuerſis p̃fectis mutua per errorem, miſerabiliſq; interemptio 898.a
Erardus Snepffius ſcribit in Zuinglianos 620.a
erardi Cardinalis & epiſcopi Leodieñ mors 409.b cum cur ità traduxerit Sleidanus 410.a
eraſmus Alberus ſcribit in ſacramentarios &c. 620.a
eraſmus infamatur Zuinglianiſmi 199.a purgat ſe ibi b
eraſmus Rote. quid ſcripſerit de euãgelicis 234.b &c. vbì & quandò mortuus 371.b
eius ſcripta quȩ qualia 372. a cẽſurȩ 372.b cõſilia 373.a ſcandala 373.b
eraſmi de Apoſtatis monachis iudicium 374.b 375.a ad ſolitudinem Carthuſianã anhelatio quanta 375. de Lutero ſententia 374.a de Luteranis dicterium 374.a
ericus dux Brunſuiceñ quõ Hollandicos Geuſas in officio continuerit 842.b
erphordia tumultuat̃ contra Senatum 74.a
Eſtampiȩ heroidis Galliȩ cõſilium quî Carolus V. euaſerit 436.b
Euangeliũ Luteri quale 154.a
euangelici qui quomodô ſe inuicèm traducãt 813.a de quibus inter ſe diffideant 167.a 645.b
euãgelici volũt inire fœdus, ſed nõ ferũt alij alios 233.b
euangelicorum, qui ità ſe vocant, vita hodierna qualis 781.a

uangeliſtæ qui q̃ inter ſeſe diſcordes 376.a
uerhardi Billici de Bucero & Sleidano ſentētia 495.b
ucharistia conculcatur 735.b 743.b miris afficitur iniurijs 750.b
ucharistia toto anno ſeruatur apud Ruthenos 40.b
ucharistia quî à Lutero contra ſacramentarios defenſa 519.a
ucharistia quã impiè à quibus Geuſis cõculcata 789.b
ucharistiam qui Pius V. alios quì fractis viribus, circunferat 824.a
ucharistiam à Geuſa quodã nobili, pſittaco ad vorandum (proh ſcelus) traditam 890.b
Exaltatio S. Crucis iam olìm celebris 81.b
xechium quàm infeliciter à Ferdinandi copijs obſeſſum 397.a 398.b 399.
xpilatores qui quas Comiti Megano pœnas dederint 926.a

F

FAbarũ excuſſio quē vbì quibus principib9 metum incuſſerit 408 a
abiolę poſt diuortiũ nuptias ab hæreticis iactitari, eius aũt ea de re pœnitentiam ſileri 446.
familiam quî ſuam Pius V. reformet 826.a
fana apud Antuerpiã hęretica qbus ceſſerint 926.b 927.a
fana Geuſarum vbì in Flãdria diſſipata 924.a
Ferdinãdus fit Hungarię rex, ſed ab alijs eligitur Vaiuoda 194.a exuit Vaiuodam regno Hungariæ 222.a. b fit Romanorum rex, reclamãte Saxone cũ ſuis 265.b à quo dein Saxonum duce aſpernatus 429.a quî Hungariam occupare conatus 467.b fit Romanorũ Imperator 647.b morit 766.b
ferdinãdi Cęſaris clades quę quàm miſerabilis 401.a ex Auſtria in Flandriã profectio 440.a fauor erga Ieſuitas, quis aut quãtus 461. b. legatio & munera ad Turcam miſſa 473.b 474.
ferri mira vis 102.a
Fidem ſinè charitate nihil pdeſſe 411.
fieri ex Luterano Zuinglianũ qualis ſit profectus 833.
Flagella quæ cur quibus aſſiduè obtingant 787.b
flandrēſibus Geuſis vbì fana extruere permiſſum 891.b
flandrorũ oppida quæ initiò Geuſis infecta 874.a

flādros oím primos, armatos ad cōciones acceſſiſſe 874.a
fliſſingenſes quî à Geuſis inuaſi 914.b
florentia deditur 253.a quāta fames eius obſeſſæ ibid.
florentiæ dominium cuinam Cęſar vltrò tradiderit 425.b
florentini ducis miſeranda & periculoſiſſima mors 380.
Fœdus perpetuū ictum inter Palatinos & Vuirtebergicos principes 93.b
fœdus feriunt aliq̄t catholici principes 172 b
fœdusSmalcaldicū inīt 265.a Luterus id approbat, licèt anteà aliter docuiſſet 267.a
fœdus quod cur vbì à Belgis temerè ictum 868.b
fœderati nobiles q cur vndè ſe Geux vel Geuſeos vocârint 870.a
fœderati quid ſingulatìm ad 9.capita Duflenſia reſponderint 877.b
fœderatorū aliud ad Gubernatricē ſcriptum, quid ſibi voluerit 878.b
fœminæ concionantur 153.b
Franci occupant Galliam 4.b
franciſcus Valeſius fit Galliæ rex 106.a occupat Mediolanum ibid.b bellum facit Carolo V. 148.a occupat Mediolanum 164. capitur
& ducitur in Hiſpaniā &
174.a dimittitur ex Hiſpa
nijs, & percutit fœdus cō
tra Carolum V.179.a Nea
polim fruſtrà obſidet 21
b.facit pacem cum Cęſar
& recipit filios ſuos 225
magno zelo mouetur
hæreticos 313.b eos pun
grauiſſimè 314.a proflig
Sabaudiæ principem 365
literis perſtringit Cęſare
493.a moritur 547.a ei
encomion ibid. eiusq; b
bliotheca ibid.b qua ſin
ſtra fama adſperſus 509
franciſcus Delphinus exti
guitur 368.b
franciſcus II. Gallorum r
quādò natus,& quā nō d
vixerit 508.a eſt in magn
periculo 729.a morit̄ ibi
b. de eius & ſuorum ne
quorundā cōſpiratio ibi
cuis cadauer comburu
Hugoniſtæ 744.
franciſcus Guiſius reuocat
Gallias 751.b perimit̄ 76
franciſcus Sickingius fruſt
obſidet Treuiros,& int
ficitur 158.b vexat quoſ
& eſt fiducia Luteri præ
pua.ibidèm.
frāciſc⁹ Sphorcia morit̄ 36
franciſcus Xauier dum cu
Sinas conuertere,morit

77

778.b corpus eius non putreſcit ibid.
rancifci primi Gallorũ regis, laus & pietas 508.b
rancifci Xauier encomium, deuotio,zelus,obitus, laus 781.b 782.a 462.a
rancifcani oẽs, dum Angliæ regi nolũt conſentire,malè tractantur 344.a
rancifcani quid vbì à Geuſis perpeſſi 883.a 891.a 914.a
rancifcano habitu qui quantique viri ſepeliri ſe voluerint 432.b
rancofordẽſis Proteſtãtium conuentus quid ſibi voluerit 428.b 524 b
rancophordia ad Oderam fit vnuerſitas 65.b
rancophordię ad Mœnũ tumultuatur 183.b
rancotarũ apud Brugas laus & conſtantia 874.b
idericus à Vueda renunciat archiepiſcopatui Coloñ.937
idericus Aragonius regno Neapolitano exuitur 51.b
idericus Staphylus moritur 761.b fit Catholicus 762.a prodit fraudes hęreticorũ ibid.
oſchouerus quid qua de re à Lutero precij aut gratiæ conſecutus 489. b 490.b
ructus noui Euangelij 195.a
834.b 835.a
Furnenſe oppidum quî Geuſis reſtiterit 891.a
furor Luteri quis à quo depꝛehenſus 837.b
GAbleri medici inſignis è ſecta ad eccleſiam conuerſio 936 a
gainas dux Arrianus olìm ab Archadio petijt templum fruſtrà 197.a
galli è Neapolitão regno pelluntur 53.b
galli oppugnant Turcas infeliciter 51.a
gallorũ diuerſiſſ.locis Cęſarẽ inuadentiũ ſucceſſus 485.b
gallorũ legati qui vbì intercepti & cęſi 479.a
gandauum quàm amplum & populoſum 2.a
gandaui quomodò in ſtatuas & imagines ſæuitum 883.b
gandauenſis in Flandria tumultus quandò quî ſublatus 435 b
garſiæ Neapolitani magna de intercepta claſſe Turcica laus & honor 498.a
gazelles Syrię prefectus rebellat,ſed cęditur cũ ſuis 135.b
Geldri cur quãdò à ſuo duce defecerint 405.a
geldrenſis principatus quanti Carolo V.æſtimatus 501.b
geldreñ ducatûs vſurpatio q

Guilhelmo Cliueñ ceſſerit 405.b
generalib⁹ Ordinū quid Pius V.potiſſimū iniūxerit 829.a
genua deſcribitur 69.b diripitur 155.a
genuenſes pellunt nobilitatē 69.b ſubiguntur à Gallis. ibid.olìm q̄ potentes ibid.
geneuenſes vt tractârint cadauer cathol.defuncti 636.b
georgius Paccius effingit fœd⁹ quorundā principū 212. a offert Lantgrauio ibidē. accuſatur & conuincitur falſi &c. 213.a Antuerpiæ plectitur. ibidèm.
georgius Lundeñ epiſcopus laudatur 124.b
georgiut Saxoniæ princeps non patitur Luteri doctrinam 194.b reſpōdet egregiè Lutero.ibid. perſequit̄ Luteranos 294. eos Luterus animat 295. a is princeps lacerat̄ à Lutero ibid. multa patit̄ à Lutero 296. b iubet exulare nō cōtentos vna ſpecie.ibid.a habet controuerſiam cum Saxoniȩ electore, eaq; cōponitur 297.a
georgius Sichelus horrendo ſupplicio afficitur 97.b
georgij Dauidis inſana apud Friſios hæreſis 506.
georgij Saxoniæ ducis optimi & Catholici laus 413.a mors 429.b hæredes q aut quales 414.a 430.a
germania quandò ad fidē cō- uerſa 3.a vti à Tacito de- ſcripta 76.b item à Seneca ibidèm.
germaniæ calamitas 476.
germaniā inteſtinis diſſidij eneruari 429
germanica bibliorum verſio à Lutero facta, qualis hab da 481.
germanici apud Romā colle gij inſtitutor & rector pri mus quis 459.
germanus procerus à puni lione Turcico miſerabili ter occiſus 471.
germani vt ſoleant denunci re bellum 536.
germanorum copias contr ſe collectas quî Turcæ ri ſerint 489.
geuſa aliquis ſeſe ex feneſtr p̄cipitans, quō ſeruatus a piè mortuus 932.
geuſæ Brugarum portis ex cluſi, quid deſignârint 880.
geuſæ quomodò apud To nacū à Raſſegemio & No carmio intercepti 898.
geuſarum ſeu Geuxarum ap pellatio vndè 870.
geuſarum nocturna in agr con

conuenticula 873.b
geuſarum Antuerpień concionatores initiò quales 874.a
geuſarum inecclesiaſticos verba ſeditioſa quæ 875.a
geuſarum in Deuſle colloqo quid concluſum 875.b
geuſarum aliquot pauciſſimi quanta ſcelera in magnis etiàm vrbibus perpetrare auſi 884.b
geuſarum in feſto natalis dñi facinora & pœnę 897.a b
geuſarũ ſupplicatio quę quibus oblata, & quid continuerit 906.b
geuſis quî tandèm permiſſæ apud Antuerpiam conciones 888.b
geuſicorum in Belgio tumultuũ occaſio 867.a b
Giapan Inſula apud antipodes 603.a
giapa ſeu Iapania inſula vndè nõ ità pridẽ reperta 784.a
giapanorũ induſtria & erga fidem Chriſti affectio quãta 784.b
Globorum millia tredecim, vnam in arcẽ cõiecta 793.a
Gnathones inter Luteranos doctores qui quales 858.a
Goſlarień cauſa q̃ vbì quãdò tumultuatum 427.a
gothæ obſeſſæ deditio 936.b
goudenſium laus 886a.
Græci rebelles Eccleſiæ Romanæ 36.b
granata à Mauris occupatur 325.a. recuperatur à Ferdinando rege. ibidèm.
gregorius Magnus quam à quo hæretico paſſus calumniam 806.b
grittus charus Solimanno, in Hungariam venit Turcæ legatus 319.b. defendit Budam contra Ferdinandum 320.a. trucidatur 321.a. p̃da ingẽs cęſo aufert. ibi. b
gropperi de Sleidano ſententia 494.b
gropperum in ſuſpicionẽ hęreſeos à Sleidano mẽdaciter vocatum 494.b
grumbachij apud Gotham captio & ſupplicium 934.b
Gubernatrix quî prẹmonuerit ciuitates 876.b
gubernatricis ad petitionem nobilium reſponſio 870.b
gubernatricis edicta quę à q̃bus contempta 874.b
guleta oppugnatur 354.b expugnat̃ 355.a. inſtaurat̃ 356.b
guilhelmus dux Cliuień qua fortuna principatũ Geldrię adeptus 428.a
guilelmus Clebitiꝰ ſcribit de ruina papatꝰ Saxonici 730.b
guilielmus Radẽſis taxat̃ 539. b. &c.

guintiũ oppidulũ 283.b Turca indè ſcribit ad Carolũ V. 284.b vaſtat Germaniã 285.a fugit turpiter bìs 286.b

HAbitûs abiecti cauſa q̃ntoperè Luterus execrãdus 433.a

Hæreſes vndè oriantur 181 a

hereſum cõprimendarum certiſſima via quæ 435.b

hæretici noſtri ſe hortãtur ad mutuam pacem, vt poſſint oppugnare coniunctis viribus Pontificem 180.b

hæretici mira fraude perſuadent Principibus, vt Concilium petant 255.b poſteà reſpuunt 256.a

hęretici non audent ſub capitis periculo cum catholicis diſceptare 271.b

hæretici vt calumnientur catholicos 315.b viuunt bacchanaliter etiàm in paraſceue 316.a

hæretici ſua quî ſcelera excuſent aut pallient 442.

hęretici quidam olìm Cain & Iudam &c. coluerunt 641.a

hęretici noſtri ſcripta patrum deprauant 699.a mira eorum fraus & verſutia in citandis patribus 698.a etiàm antiquiſſimos pontifices lacerant 699.b 703.b

hæretici Centuriones quàm blaſphemi in ſanctos quoſdam 712.a b & 713.b 714.a 717.b 718.a oppugnãt Sanctorum inuocationẽ 718.a quos authores in hoc ſequantur 719.a

hæretici cur ſolas ſcripturas valere velint 772.a b

hęretici qui quomodò ſe mutuò ſuis depingant coloribus 834.b

hæretici qui à quibus hęreticis ſcilicèt repreſſi 845.b

hæreticorum verſutia 387.a calumnia & temeritas 410.b 411. dominatio quî ſit reſtricta 433.b iactatio de ſcriptura qualis 447.b 448.a in Ieſuitas petulantia & conuicia 461.a occęcatio & ſuperbia quanta 815.b

hagenoeñ imperij conuentus quid profecerit 441.b

hannonæ laus 874.b

harduellis quis fuerit, & vt vixerit ac mortuus ſit 13.a 15.a

harlemij commẽdatio 886.a

haſſella ſeu haſſelletũ quî rebellârit, ac ſe dediderit 912.b 920.a

Heclę mõtis deſcriptio 379.a

heidelbergẽſes damnant ſcripta Luteri & Brentij 728.b ſcribũt in Brentiũ &c. 771.a b

heldus quid cum Saxone egerit 389.a

blaſphe-

heldi

heldi ad Proteſtantes reſponſum,& in dicendo dexteritas 390.b 391.
heldo quid & quomodò à ꝓteſtantibus reſponſum 391.b 392.
helena laceratur à Centuriōibus Magdeburgicis 725.a
helféſteinij comitis mira hoc anno ad eccleſiam catholicam ex ſecta reditio 934.b
helmonda & Endouia p Roſſemiū captę ac direptę 504.a
heluetij cędunt Gallos 90.a
heluetij auro corrupti nō expugnant Diuionem 94.a
heluetij catholici cędūt Zuinglianos 274.a b 275.a eorū pietas 276.
helueticę ſynodi decretū 385.a
heluetios Buceri technis decipi nequiuiſſe 371.a
henricus Galliæ rex celebrat nuptias 301.a punit hęreticos 575.b ſcripto edito Catholicū ſe declarat.ibi.itēq; hoſtē hęreticorū 576.a Parmæ imponit ꝓſidium 585. a facit bellū Carolo V. 585.b capit naues Belgicas 586.b proponit edictū cōtra hæreticos 587.b oppugnat cū Mauritio Carolum V. 588.b eius ſymbolū 591.b adimit imperio tres Epiſcopatꝰ,& Metēſibus durum iugū imponit 592.a redit in Galliam 599.a vaſtat ditionē Lucenburgeñ 601.b cōburit hęreticos 610.a occupat aliquot Belgij oppida 614.a mittit exercitum in Italiam,& expugnat Valentiam 638 b reuocat illos ex Italia 640. b facit pacē cum Philippo rege 687.b lœtaliter vulneratur & decedit 691.a b
henricus octauus Angliæ rex ducit Catharinā Hiſpanam vxorem 79.a optimè inſtituitur.ibidèm.ſcribit in Luterū 149.a repudiat Catharinam 293. b à Pontifice damnatur id factum 294.a vocat ſe ſupremum Eccleſiæ Anglicanæ caput 316.b quî quam vxorem ſuam tractârit,& quam ſextò duxerit 488.a b morit̄ 547.a
henricus Henriquez quid q̄ntúmve pro fide apud Barbaros aut tulerit aut præſtiterit 783.b
henricus Zutphanius apoſtata,profugit Bremā,& Meldorpij exuritur 173 a concitat diſcordiam multis locis ibidèm.b
henrici Brunſuicenſis captiuitatem qui captor ipſe luerit 428. a
henrici octaui Anglorum re-

gis vxores quæ quî ab ipſo tractatæ 376.a b in S.Thomę Cantuarieñ oſſa tyrannis 422.a ſcriptum contra concilium 433.b edicta cõtra Luterum qualia 434.a vxor quinta 454.a
herba ad imaginẽ Chriſti miraculis claret 724.a vt ea miracula lacerent Centuriones ibidèm
herlenſe apud Vatuccam cœmeterium, vndè quì fruſtrà oppugnatum 500.a
hermannus epiſcopus Colonienſis loco mouetur 545.b
hermannus Heſſius archiepiſcopus Colonienſis moritur 73.b laudatur, ibidèm
hermannus quidã ſeditioſus Geuſa quî Brugis auditus & exactus 889.b quî Haſſelleñ ſeduxerit, quâq; illis fuerit acceptus, & ſe indè ſubduxerit 913.a cur tãdèm etiàm ſuis exoſus 919.a
heſdinum à Gallis captum 383.b
Hilarij oſſa comburuntur ab hæreticis 751.a
hilarion ſuperſtitioſus eſt cẽturionibus 712.b
hinsbergum Iuliaceñ oppidũ quî à Brabantis contra Iuliaceñ tutatum 488.a commeatu ſuffultum 499.b defenſum 500.a
hinsbergi obſeſſio qui p̄ Brabantos ſoluta 500.b
hippolytus Medices adſpirat ad Hetruriæ principatum 365.b ſtruit inſidias Alexãdro ibidèm, redit cum eo in pacẽ 366.a miſerè perit ibidèm
hiſpanus quidã Caluinianus cur vndè Antuerpiam vocatus 595.a
hiſpani q̃ charum habuerint Carolum quintum 224.b
hiſpani obtinent arcem Turcicam 767.a
hiſpani duo Geuſici qd Antuerpiæ adorti 895.a
hiſtoria eccleſiaſtica Illyrici & ſociorum, quot ſcateat fraudibus & mẽdacijs 695. &c. cõfutata ab Alano Copo ibidèm b eius authores ſeipſos confutant & pudefaciunt 699.b lacerãt Pontifices 701.a 703.
hiſtorici Magdeburgenſes ſępè pugnantia ſcribunt 725. a b quò reuocent crucis vſum ibidèm b proſcindũt patrum ſcripta 727.a plura de iſtis hiſtoricis vide in paginis quæ his antecedunt.
Hollãdię vrbes quę aut quot aduersùm Geuſas laudem meritæ 886.a

hor-

horrenda Dei in ſchiſmaticos iudicia 414.
horucius pirata occupat Algerium 323.a cęditur ab Hiſpanis ibidèm
Hugoniſtæ ſęuiunt in Gallijs 733.&c. vt Lutetiam ingreſſi ſint 736.b
hungariæ deſcriptio, opes, amœnitas fertilitas 477. nobiliſſima oppida quot & quæ 449.a
hungariam qui Turca depopulatus vaſtârit 498.b
hungarus quidam Mahometanus Budę pręficitur 475.a
hungari duce Georgio Sichelo ſæuiunt in nobilitatem & Pontifices 97.a at cędũtur ibidèm b
hũgari quomodò ſensìm degenerârint 475.b
hũgari puero in cunis vagiẽti iuramẽtũ præſtant 545.b
hungarorum inſolentia aut temeritas 476.b
hungaris quibus cur meritò inſultandum 473.b
IAcobus Complutẽſis claret miraculis 723.b
iacobus Smidelinus quàm impudens 248.a Thraſonico habitu concionatur ibid.b
iacupp⁹ rex Perſarũ perit 16.a
iana Semeria quota Henrici octaui vxor 376.a filium enixa, ex partu interit 385.b
ianizari qui ſint, & eorum arma 104.a
ianizarorum, & eorum qui Spaches dicuntur, pertinacia 403.b
Iconoclaſmi apud Antuerpieñ ſcintilla ſeu incentor qs 881.a
iconoclaſtę quo aut cui⁹ edicto compreſſi 887.a
iconoelaſtarum & Turcarũ q̃ntilla differẽtia 396.b 473.a
ieſuitarum approbatio, obedientia illorum pia quò & q̃ feliciter cedat 458.459.
ieſuitarum quàm ſint multiplicata collegia 462.a anteſignaui ſeu duces qui quales 462.a b
ieſuitis cur adeò infenſi hęretici 460.b
Ignati⁹ Loyola cuius religionis aut ordinis author 455.b
ignatij Loyolę militatio, vulneratio, in ſeſe deſcẽſio, ſanatio, conuerſio, pœnitentia, ſeceſſio ſolitaria, peregrinatio, ſtudium, prędicatio, incarceratio, liberatio, mẽdicatiò, promotio, 455. 456. profeſſio, diſpẽſatio, facultes, inſtitutio, 457.458
ignis quàm mira apud Heclã natura 379.a
igniuomos montes eſſe velut in-

infumibula inferni 378.b 379 a
illuſtratio quæ, quale ſit Dei ſcilicèt beneficium 842.b
Illyricus Melāchthonis diſcipulus ſcribit in illum 570.b vult Synodum Saxonicam 571.a. quiritatur Auguſtanā Cōfeſſionem deprauatam ibidèm. ſcribit hiſtoriam eccleſiaſticam 694.b perſtringit Zuinglianos. ibid.
illyricus cum ſuis pſcribitur à Luteranis 756.a
illyric9 & Cyriac9 quis quomodò Antuerpiā vocati, & quid ibì fecerint 893.b
illyrici & Spangenbergij nō proſperi ſucceſſus in Belgio 893.b
illyricani & Melanchthonici quî ſe mutuò traducāt 850.a
Imago Chriſti crucifixi ſudat diù 584.a
imago Chriſti apud Paneadē 724. a, de ea mendacium Centurionum. ibidèm.
imagines ſacrę impijſſimè tractantur in Anglia 689.a
impietas hodierna q̄nta 788.a
impudentia & arrogātia qui quanta laborent 818.a
Indorum pueri quo zelo perſequantur idola 780.
indorū pueri q & quot quanta pro Chriſto paſſi 784.a
inducię Turcarū quales 398.a
indulgentiæ prębent Lutero inſaniendi anſam 120.b
indulgētiæ Luteranæ q́ 854.a
infans regius è Buda ad Turcam deportatus 472.a
inferni ſeu purgatorij indicia in terris qualia 379.a b
innocentes hæreticis q 442 a
innocētius 4. mittit Legatos ad Tartarorum regē 33.a
inquiſitionis Hiſpanicæ introducēdę rumor falſus q̊s tumultus excitârit 868 b
inſulæ Fortunatæ 108.a
inſulenſium zelus 906 a
interimiſtæ quî p Vuigādum hæreticum tectìm appellati 847.b
inuocatio ſanctorum à qbus olìm impugnata 719.a. quî per quos traducatur 842.b 843.a
Ioachim9 Vadianus quot cōtra Euchariſtiā libros ſcripſerit 371.b
ioachim9 Vueſtphalus Zuinglianos proſcindit 604.a ſcribit in illos 615.b, item in Caluinū 616.a. 642. 648. & in Iohānem Laskū 643.
iohanna inſula 8.b
ioannes à Lasko cum ſuis nō poteſt habere hoſpitium apud Luteranas ciuitates 612.a. Embdę recipitur. ibidèm

dèm b. migrat Frácophordiam 616.b. ſcribit contra Luteranos 619.a. obit 693.b etiàm mortuum oppugnat Vueſtphalum 728.a
iohannes Apoſtolus quàm vitârit Cerinthum 637.b
iohãnes Campanus impiè de S. Trinitate ſcribit 288.b
iohannes Dalburgius morit 56.a. idem laudatur, ibid.
iohannes Eckius taxat Luterũ 129 b. diſputat cum Carlſtadio & Lutero 130.b
iohãnes Fiſcherus, quęre, epiſcopus Roffenſis.
iohannes Gropperus aſſciſcit in numerum Cardinalium 546.a. eius continentię zelus, ibidèm b. obit 688.a
iohãnes Marbachi9 Vbiquetarius 775.a. quantũ tribuat Lutero. ibidèm.
iohannes epiſcopus Treuericus morit 54.b eſt in epiſcopatu lvij. annis ibidèm.
iohã. Bugẽhagi9 cõfutatur à Michaele Veho 290.a
iohannes Roffenſis Epiſcopus laudatur 335.b. plectitur capite ob pietatem. ibidèm, 336. a. caput ſtipiti inditum nihil contabeſcit multis diebus 338.b
iohannes Trauerſius damnatur capite, ſed tres digiti, quibus ſcripſerat pro primatu Romani põtificis, cõburi non poſſunt 343. b 344.a
iohannes Saxoniæ dux obit 292.a. eum Luterus Chriſto comparat. ibidèm a. eius filius dux Saxonię capit 552.a. vt ipſe & Lãtgrauius Carolũ quintum vocârint. ibidèm. donatur vita à Cęſare 553.b. non vult ſe ſubmittere decretis Concilij Tridentini 565.b. moritur cum vxore ſua 613 b
iohannes Stoltius ſcribit Luteri defenſionem 612.b.
Iohãnes Stoneus Auguſtinianus poſt triduanũ ieiuniũ, diuinitùs admonetur ad conſtãtiam, & fortiter moritur pro iuſtitia 343.
iohannis Vaiuodę Hungarorum regis mors 454.b
iohannitarum apud Neomagos templum quali cõcione infamatum 900.b
iouinianus hæreticus quid docuerit 188.a. paucos ſeducit, & citò opprimitur. ibidèm.b
iouiniani imperatoris edictũ quod quàm laudandũ 389.a
Ipereñ q̃ templa & cœnobia quomodò vaſtârint 878.a
Irenęus Martyr quid ſcripſerit

rit de eccleſia 766.a
irenęi oſſa concremant 751.a
Iſabela Caroli V. ſoror obit 148.b
iſabellæ imperatricis mors 428.a
iſenaceñ Proteſtantium conuentus quid ſtatuerit 426.b 427.a
iſlebium cuius & natiuitate & morte longè lateque iactatum 529.
iſmael Soph9 fit rex Perſarũ 12.b 17.a mittit legatos Venetias 19.b deſcribit 100.b &c.
Iudęus ab ancilla emit ſacram hoſtiam 626.b eam cum ſocijs cõfodit,& exit ſanguis ibid.& 62.a capitur & exuritur cum ancilla ibi.quidã quî à Pio 5.cõuerſus 823.a
iudæi malè tractãtur Vlysbonę 66.a Chriſtianorum infantes perimunt 83.b quî cuius Pontificis exemplari uita conuertantur 825.a
iuliaceñ ducatus quomodò à Brabantis inuaſus 481.b
Iuliaceñ dux Gandauũ quomodò ad Cæſarem cur & quî profectus 451.b
iulianus apoſtata qd dixerit cuidam Chriſtiano 363.b crucis ſigno fugat dæmones 533.a
iulius II. occupat Bononiam 69.a moritur 93.a
iulius III. moritur 618.a
iulius Pflug eligitur Numburgeñ epiſcopus, eijcit, & rurſùm inſtituitur 483.b 484.a
iunonis Sacrum, quale cuius inſulæ nomen 801.b
iunusbeius Turcæ legatus, vndè quàm miſerè tractatus 402.b 403.a
LAbyrinth9 Aegypti 114.b
landreſium à Cæſare obſeſſum, à Gallis commeatu munitum 507.b
landreſiũ à Gallis occupatum & munitum 493.a
lantgrauius Haſſiæ aliqt Epiſcopis imminet 212.b Marpurgi fruſtrà nititur conciliare euangelicos 230.b ferit fœdus cum Zuinglianis 263.a reſtituit Vuirtenbergicum 318.a quãtillum legato papę detulerit 391.b ſe dedit Cæſari 554.b ſupplex petit veniam 555.b ci9 deditiõis cõditiones 556.a interceditur pro eius liberatione 561.b meditatur fugam 582.a dimittitur è cuſtodia.
laurẽtius Campegi9 legatus venit Norinbergã &c.171.a reformat clerum 172.
laurentij Medicis horrendum in Alexandrum Medicen ſcelus

ſcelus 380. fuga 382.b mors 383.a
lazari Schuendij laus 803.b
Legatio ad Valencenẽ 919.b
legatus pontificius qui à proteſtantibus exceptus 391.b
legatus Ferdinandi ad Turcam, qui Byzantij exceptus 469.a
legatus aliquis Amſterodami quomodò exceptus 921.a
legati à Buſcoducẽ detenti, liberantur 924.a
legati principũ Germaniæ ad Gubernatricẽ, quid petiêrint & impetrârint 927.a
legati Proteſtantium ad Henricum Angliæ regem, quid reſponſi retulerint 449.a
legati ad Turcam, quibus epulis excepti 473.b
legati q vbì à Geuſis læſi 913.b
leo X. moritur veneno 148.b
leodieñ epiſcopi in Polũ humanitas 385.a
leuuardia qui in gratiã recepta 905.b
lex Salica à quo lata 5.a
Libell9 Gallic9 ſeditiosè ſparſus quid continuerit 872.b
libellus fœderatorũ ſupplex ad Gubernatricem 908 b Gubernatricis ad eum reſponſio 910.a
libellus Gallicus ſeditioſus Bruxellis ſparſus, quid comprehenderit 872.b
libertas peſſima quæ 374.a
liber de Actis ſynodi Conſtãtienſis ab Iſlebio edit 221.a
libido Venerea quos quantis periculis inuoluat 381.
libri qui cur ęquiſſimè aut vetẽtur, aut igni adiudicẽtur 452.b
libri qui cur qaibus non paſsìm legendi 453.a
libri hęreticorum Meti comburuntur 605.b
liguria qualem non ità dudũ hiatum terræ perpeſſa 787.a
lingua Sclauonica latiſſ. 31.a
lipſia quid oppidi ſit 431. a & Luteriſmo quali infecta ibidèm.
litaniæ cur olìm inſtitutę 73.a
lituania deſcribitur 44.b &c. in ea qui hodiè ſint hæretici 44.b quot Eccleſiæ Romanæ obediant Epiſcopatus 45.b crudele genus ſupplicij 45.b
liuonia quandò primùm crediderit 50.a
liuonia varia habet idiomata 50.b
liuonienſes pugnant cũ Muſcouitis 45.a
Lochię quorũ principũ conuentu illuſtratæ 437.b
locuſtarũ prodigioſa copia & magnitudo 466.b copiæ

quæ

quæ quid portendere viſæ 496.b ingentiũ ingens plaga 488.b
locuſtis porcos ſanguinatos 467.a
londronius clarus dux q tandem à Turcis occiſus 400.
longolius quis vndè cur laudatus, & quos ille laudârit 819.b
louaniẽſium laus 871.b 885.b
Lubecenſibus cur quid priuilegij ab ordine Teutonico conceſſum 50.b
lucas Sternbergerus horrendas vomit blaſphemias 731.b quos habuerit prçceptores 732.a
lucemburgum aut Luxẽburgũ à Gallis occupatũ 507.a idipſum Cæſar Gallo extorquet 515.b
ludimagiſtri vndè quomodò examinandi 929.a
ludouicus Galliæ rex Mariã Henrici Angli regis ſororẽ ſibi iungit 104. morit 105.a
ludouic9 Sforcia miſerè moritur 105.a
ludouicus Hungariæ rex perit 193.b
ludouici comitis Palatini obitus & ſucceſſor 511.a
lugdunenſes ſe dedunt regi 761.a
luſitani quæ nauigando adiẽrint loca 10.b
luſitani tres comedũtur à barbaris 23.a
luſitanorũ apud Indos & contra Turcas victoria 377.a 397.a
luſitanorũ rex, Caroli V. gener, interit 508.
luterus vbì natus & quandò 117.b fit monachus 118.a habet commercium cum dæmone 118.b fit doctor theologiæ ibid. oppugnat Indulgẽtiarum prçdicatores 120.b ꝓpoſitiões xcv. edit contra indulgentias 121.
luter9 ſummiſſus erga Põtificẽ 121.b hæreticorũ omniũ impotentiſſimus ibid. vulgò ſe venditat 122.a Clerũ traducit ad vulgus ibid.
luterus venit ad Caietanũ legatum 126.a non vult ire Romam ibid. proteſtatur ſe in om̃ibus ſequi Romanam Eccleſiam ibid. tergiuerſatur coram Caietano 127.b agit frauduléter ibi. b ſubmittit ſe vniuerſitatibus ibidèm.
luterus fraudulenter laudat Theologos Pariſiẽſes, rurſusq; vituperat 128. a ſcribit contra decretales &c. cùm paulò antè ſe in om̃ibus Eccleſiam Rom. ſequi dixiſſet

dixiſſet ibidẽ. à Legato ſimulatè prouocat ad Pôtificem 12.b Caietano blanditur, itemq; detrahit ibi.
luterus barbara vſus voce 130 b. dicit oppugnari nõ poſſe Rom. Eccleſiam ibidèm. diſputat cum Eckio ibidẽ. damnat Boëmos, & credit purgatorium 131.a
luter9 quantũ tribuerit Rom. Eccleſię, eamque agnoſcit & dolet ſe irreuerẽter tractâſſe 133.a rursùs cõtraria ſcribit & dicit 133.b 136.b docet oĩbus modis reſiſtendũ Pontifici 136.b ſcribit pugnãtia 137.a ius Põtificium exurit ibi. hortatur principes, vt in ſanguine pontificis & cardinaliũ manus ſuas lauent 137.b
luter9 ſcribit in Colonieñ & Louanieñ theologos 137.b excõmunicatur à Pontifice ibid. ſcribit in Pontificem acerbiſſimè ibid. ſcribit libros pietatem quandã præ ſe ferentes 138.b accuſatur grauiſſimè in Comitijs Vuormatiæ 139.a defendit à Friderico Saxone ibid. b diû cõſultatur, quibus cautionibus Vuormatiam adducendus ſit ibidèm. venit cũ ſocijs Vuormatiã 140.a
luterus concionatur contra Cæſaris edictum 140.a proteſtatur corã Cęſare & principibus longè aliter quàm fecerat coram Legato Pontificis 141.b 142.a arguitur immodeſtiæ à principibus 142.a mirabili verſutia fingitur captus 144.b eius Patmos ibid. dehortatur à ſtudio Philoſophiæ &c. 144.b Thomam Aquinatem dicit multa ſcripſiſſe hęretica ibi.
luterus hortatur ſuos, vt in abrogãda Miſſa cõtra conſcientiã perſeuerent 145.b damnatur à Pariſienſibus 146.a ſcribit contra Pariſienſes atrociſſimè ibid. redit è Patmo Vuittenbergã 149.b commẽdat Philoſophiam, corripitq; Melanchthonẽ 150.a damnat Auguſtinianos ſuos ob Miſſę abrogationem, quos antè laudauerat 150.b ſcribit maledicẽtiſſimè in Angliæ regem 150.b eius verba arrogãtiſſima ibid. &c. iactat ſe de Miſſa triũphâſſe 151.a contumelioſus eſt in Cæſarem & principes 151.b
luterus ſe vocat euãgeliſtam, 152.b nullum vult pati iudicem ibid. vertit nouũ teſtamentum mala fide Germanicè

manicè 153.a reijcit aliquot ſacrę ſcripturę libros 155.b multis locis mutat ſuá noui Teſtaméti verſioné 156.a ait omibus Venerē neceſſariam 156.b ſcripſit acerbiſſimè in Principes,& cōtumelioſiſſimè 157.a 171.b hortaī vulgus nè obediant Principibus 158.a

Luterus bona Cleri adiudicat fiſco 160.a oſtendit ſe obſeſſum à legione dæmonū 162.b ſcribit in Zuinglium 167.a ridet miracula circa obſeſſos 169.b ſcribit in carolſtadiū 175.a ait ſe Sacramentarios planè execrari 180.a

Luterus vidēs ruſticos ſuccūbere,ſcribit in illos 182.b 192.a celebrat nuptias 186.b ſcribit ſceleratiſſimè in Canonē Miſſæ 191.a blādiī Georgio Saxonię principi 194.b qd ſcripſerit de deſerēdo infœcūdo matrimonio 195.b hortaī Archiepiſc. Moguntineñ,vt vxorē ducat ibid. blanditur Angliæ regi 196.a ſcribit in Zuingliū & Oecolāpadiū 197.a

Luterus ſcribit in Zuinglium &c.205.b Germanos vocat porcos 206.a vult Zuinglianos puniendos,eosq; vocat porcos & aſinos,& blaſphemos ibi. ſcribit in anabaptiſtas 209.a obiurgat magiſtrat⁹ ob punitos anabaptiſtas ibi. Papatui quātum tribuat ibid.b ſcribit prolixè in Sacramētarios, ſed pugnantia 215.b exagitat Georgiū principē 217.b ſcribit cōtumelioſè in Pōtificeș & pricipes 221.b 268. de bello Turcico ſcribit pugnantia ibid.

Luterus ſuo enſe iugulaī 259.b loquitur arrogantiſſimè 260.b &c.270.a impudentiſſimè mētitur de Catholicis 272.a vult ſe exercitare maledicendo ibid.mentiī de S. Hieronymo 288.b probat in Arrianis,quòd noluerūt Homouſiō recipere ibid.cōtra pactū ſcribit in Zuinglianos 291.a ſcripſit contraria de inuocatione ſanctorum 292.b 293.a iactat ſe impudenter 295.b 296.a à diabolo diſcit blaſphemare Miſsā 311. eius immanes blaſphemiæ 312.a

Luterus imprecatur Miſſę 312.b,de ea ſcribit pugnātia 312 b &c. dicit ſubditos Magdeburgenſes iurè poſſe occidere Archiepiſc. ſuū 347.b

quam

quam aliquãdò ſynodum indixerit 370.b vbì q̃ bellè ſuo ſe iugulet gladio 376.a
luterus ęgrotat,ad conuentũ vẽturus & Heluetijs reſpõſurus 384.b quõ vnum & idem modò aſſerat, modò oppugnet 420.b quales cõcilio articulos offerri voluerit 423.a qualẽ de precibus contra Turcas libellum ediderit 486.b quibus technis à Sleidano fruſtatìm citat⁹ 487.a,b & quouſquè Zuinglianis placeat 490.a quî ſuis coloribus à Zuinglianis depict⁹ 519.b quî capto Brunſuiceñ inſultârit 524.a iam moriturus,quò adhuc ſanus Vuittenberga vocatus 528.b
luterus vult orari pro Dño DEO 529.a eius ſuprema precatio,& mors ibid. Cadauer põposè ducit̃. Vuittenbergã 530.a mirè angit̃ dum vult expellere dęmonem 531.a fruſtrà conatur excitare Neſenũ 534.a eius impia vox in crucẽ Chriſti 725.b eſt ſibi in multis cõtrarius 773.a à Munſtero carptus,quid illi reſponderit 864.a
luteri apud Smalcaldiam cõcio qd fundi habuerit 386.b.de ſuorũ nequitia teſtimonium 390,b arrogantia & audacia quãta 484.a de Zuinglianis iudiciũ & ꝓphetia 509.a theſes contra Louanienſes quales 519.a hęreticũ contra Põtificem ſcriptũ,quale 521.b ſcripta vndè q corrupta 861.b inconſtantia qualem hodiè principẽ ad Eccleſiã ꝑ occaſionem reduxit 936.a
lutero quid non ſolùm Germania,ſed tota Chriſtianitas acceptũ referre habeat. 491.b 492.a falſam Sleidani laudem nihil profuturã 522.b quis prophetię ſpiritum tribuerit 524.a q quõ adulentur 837.b
luterum (ſi dijs placet) apoſt. Paulo à Luteranis collatũ 439.b
luteranus ſacerdos iugulat vxorem ſuam &c. 757.a
luterana hæreſis hoc anno ex Helfenſteinio comitatu maturè,piè & vltrò exturbata 934.b
luterani Zuinglianos puniũt 205.b pudefiunt 260.a nolũt Zuinglianos in fœdus Smalcaldicum admittere 273.a inſultãt Zuinglianis 278.b vanè prophetizant 303.b oppugnant conciliũ

413.b quomodò à Zuinglianis depicti 439.b inſtaurant bellum in Zuinglianos 604.a
luteranos acerbè perſtringũt 645.a valdè oppugnant Zuinglianos 619. 643.a 648.a dãnãt multas ſectas, etiã Melanchthonem cum ſuis 692.b capũtur à Sturmio 731.a ſcribunt in Zuinglianos ibid.b 771. vocant Palatinos falſarios 773.a cõtendunt de veris Tomis Luteri ibid.b irridentur à Palatinis Caluiniſtis 773.b
luteranos q quomodò perſequantur 846.a quî quas in anguſtias redacti 846.a & Zuingliani qualib9 & quibus de rebus inuicèm contendant 849.a quî à quib9 Luteranis mutuò proſcindãtur 851.a qui quomodò bonorum Eccleſiaſticorũ rapinam deplorẽt 854.a q quos velut parturientium ſuſtineant labores 858.a
luteranorum nomẽ, cur Turcarũ tyranno inuiſum 375.b calumnia 410.b de Tigurinis ſententia 520.a librorũ copia ſcilicèt q̃ta 845.a
luterãos editis Zuinglij operib9 iratos & iritatos 491.a
luteranos pontificcs etiã fulminibus (ſi dijs placet) vti 852.a
luterice & Oſiandrine iuſtificationis fundamẽta quàm diuerſa 386.b
luterici miniſtri q vndè Antuerpiam vocati 893.b
luteriſmus quis, qualis aut quotuplex 431.a
luteriſmus quãdò palàm Palatinatui illatus, quamq; nõ ità diù pòſt Caluiniſmus ei ibidẽ ſuffectus 524.b 525.a
lutetiæ quale periculũ Carolo V. inſtiterit 437.a
lutetiani quãdò cur & quàm trepidârint 515.b
luxuriæ cui quis hereſiarcha feneſtram aperuerit 860.b
luxuriam ſub Euãgelio nouo quantam quis euangelicus deploret 860.
MAgdeburgici pertinaces ſunt 570.b ceduntur & obſidentur 581.b ſe dedunt 587.b laudantur à Sleidano ibidèm.
magdẽdalẽſe cœnobiũ quomodò à Geuſis vaſtatũ 885.a
magiſter ſententiarum quomodò à qbus tractẽt 818.b
magiſtratus quis cur carpẽdis 453.b
magiſtratib9 quibus que vndè cur danda ratio 829.a
mahometes cedit regem Trapezun-

pezuntium 14.a prohibet ſuis, nè diſputent cũ Chriſtianis 145.a
mahometis pſeudoprophetæ ſepulcro quæ vrbs gaudeat 396.a
mahometãi in 2.ſectas diſtracti 14.a cur ſe mutuò perſequantur 14.b
mala Germaniç iuxta Vuigãdum, quę qualia 847.& deiñ
malacca quo aut quali collegio illuſtrata 785.b
malacca expugnatᷓ à Luſitanis 105.b
malacham hodiè dici, q̃ Cher ſoneſus aurea aliâs dicitur 395.a
malucçę cerdũt Chriſto, ſed pòſt deficiũt & puniuntur 779.reſipiſcunt 780.a creſcit ibì garyophyllũ ibidẽ.
maluendæ acerrima quæſtione & diſputatione quò Bucerus actus 526.b 527.a
mamaluchi qui ſint 110.b qd habeant priuilegij 111.a
manamotapiæ regnum vndè conuerſum, & mox auerſum 462.
mãsfeldeñ comites quo honore Luterũ moriturum exceperint 528.b
marbachius quis qualis hęreticus 865.a
marcellus 2, moritur 617.a
marchenæ quorũ Geuſarum clade nobilitatæ 887.b
marchionis Bergeñ in Hiſpania obitus 927.b
margarita Maximiliani filia obit 262.b
margaritę heroidis, vndè Reginaldus Polus natus, violenta mors 483.b
marggrauius Antuerpieñ qd à Geuſis perpeſſus 914.a
Maria virgo ſinè peccato cõcepta 25.a
maria ſoror Caroli 5. venit in Belgium 272.b
maria virgo liberat inſignem dęmoniacã puellã cum alijs quibuſdam 532.
maria fit regina Anglię, & q̃ſdam includit in cuſtodiã, alios educit 609.a multos euãgelicos miniſtros mittit in carcerẽ ibid. b quoſdã primarios perimit 613.b reſtituit religionẽ ibi. moritur 670.b eius educatio 671.a
maria Caroli V. ſoror obit 670.b
maria Scotię regĩa obit 729.a
martinus Bucerus. vide, Bucerus.
martinus Luter⁹. q̃re, Luter⁹.
S. martin⁹ tueᷓ Guintiũ 284.a
martinus Sinetius, q inter cõcionandũ è ſuggeſtu apprę-

 henſus

henſus 908.a & quî paulopòſt ſuſpenſus 909.a
martinus Valétinus annũciat Mexicanis Chriſtum 661.a claret miraculis 662.a
martini Sinetij chirographũ & palinodia 909.b
martini Turonenſis oſſa cremantur 751.a
martyres Chriſti, & diaboli 159.a
martyres inter Ieſuitas quî quales aut quãti 462.a 463.a
martyrologió q̃d quale 423.b
maſecanorum rebellio 905.a
matthias Illyric⁹. q̃re Illyric⁹.
matthiæ Heldi ad Proteſtantes legati oratio 387.b
matthiæ Huniadis laus 475.b
mauricius Saxo bellum clàm facit Carolo V. 588.a interìm omne ſtudium pollicetur 589.a ſcripto edito belli ſuſcepti reddit cauſã 589 b occupat Germaniȩ vrbes 591.b Vlmam fruſtrà oppugnat 192.a obtinet Erebergum & Oenipótem 599.b
mauricius tria vrget Paſſauij 601.b cóciliatur Cȩſari, & in Hungariam ducit exercitum 602.a percutit fœdus cótra Albertum Marchionem 606.a confligit cũ Alberto, & moritur 607.b
mauricij Saxonis periculum 552.b deprecatur Cæſarem pro Lãtgrauio 554. b reſtituit Vuittenbergæ Melanchthonem &c. 564.b quatenùs velit Synodum Tridentinam admittere 580.a facit fœdus cũ Gallo 585.b
maximilianus I. domat Geldros 64.a fit hoſtis regi Gallorum 87.a moritur 129.b
maximilianus Auſtriacus it in Hiſpaniam 565.a fit Romanorum rex 755.a item Hungariȩ 761.b
maximilianus Sforcia recuperat arcem Mediolanẽ & Cremonẽ 93.a
maximiliani II. Imperatoris felices in Hũgaria res 803.b
Mecha Arabum vrbs, cur ità habeatur inſignis 396.a
mechlinia horrendo vexatur incendio 544.b
mechliniȩ quȩ potiſſimũ cœnobia à Geuſis inuaſa 884.b
mechliniȩ tumultus quantus vndè qui ſedatus 891.b
mechliniẽ cócionatores II. quidam, quid ad quam quȩſtionem reſpóderint 906.b
medera inſula colitur à Luſitanis 24.a
mediolanum Gallis eripitur. 148.b
mediolanũ cur à Cæſare Gallis negatum, Franciſco aũt

Sforciæ liberaliter reſtitutum 425.b
mediolanum cuiusboni inter quos quanta fuerit remora 437.b
mediolani gratia quantoperè Franciſcus Rex laborârit 425.b
meganus Comes quî qua de re Antuerpiæ auditus 874.b quot nobiles captos quò miſerit 926.b
megano Comiti quid debeat Vltraiectum 914.b
melãchthon impudẽter mentitur 39.b quid ſcripſerit de Luteranis 46.b dehortatur à Philoſophia 149.b fit piſtòr 150.a confutat Anabaptiſtas traditiõe Eccleſiaſtica 207.a aſſerit liberum arbitrium, quod negârat 210.a contra pactum oppugnat Zuinglianos. 263.b reſpondet ei ab Oecolampadio ibidèm. quos ſecum è Saxonia adduxerit Bonnã 493.b cum ſuis accommodat ſe nonnihil ad Interìm 509.b carpitur ab Illyrico & ſocijs ibidẽ. ab Illyrico falſi arguitur. 571.mutat crebrô Confeſſionem Auguſtanam 640.b &c. nouam Sacramentariã opinionem effingit 693.a moritur ibidèm. b Luteri furioſa ſcripta elimat, eſtq; familiaris Sacramentarijs 694.a multos hortatur ire Tigurum & Geneuá ibid. laceratur à ſuis ibid. impudenter mentitur de inuocatione ſanctorum 719.b cuius aut quorũ librorum falſarius 806.a qualis quorum patrum maſtyx 807.b quî tandẽ factus Zuinglianus 833.a quid de quibus ſuis queratur 853.a
melanchthonis impudens & inepta in patres calumnia. 447.a
melanchthonici quo alio nomine recèns vocati 843.b
melchior zobel epiſcopꝰ Herbipolenſis cæditur 648.b
melitæ (ſeu per ſyncopã Maltæ) oppugnatio, deſcriptio, latitudo 788.b & deindè.
melitenſibus quid à Pio IIII. ſubſidio miſſum 792.a quãtæ ex Sicilia copiæ ſubſidio miſſæ 802.a
melitenſes omnes in S. Elmi arce occiſos 795.a
memoria quis quantũ valuerit 492.b
memphis vrbs ampliſſima 114 quî hodiè appelletur 393.a
mendacia innumera Luteri 157.b

mercatores Luterani quę monaſteria ſalua velint 346.a
mercurius ętatis noſtrę commentitius 26.b
meretrices quæ vbì quomodò aut conuerſę, aut reſtrictæ, aut pulſæ 827.a
meritoria vñ ſint bona opera 410.b
metis ab Epõ Roberto nouũ accipit Senatum 606.a
metropoles Hungariæ quæ qualem triangulũ aut tripodem repræſentẽt 499.a
Michael Herlinus iamiam ſuſpendendus, cur & quì ſe clàm vulnerârit, quemque tumultum ante ſuſpendiũ ſuum excitârit 931.a
michael Sellarius apoſtata & Anabaptiſta grauiſſimè punitur 207.a
michael Seruetus impiè ſcribit 288.a
milites Teutonici dicti, olìm ſe fratres ſcribebant 50.a
miniſtri Euangelici quales 236.a
miraculum hæreſiarchę horrendum 416.a quale nõ ità dudùm Haſſellę cõtigerit, 913.a quod hoc anno Gandaui ad S. Liuini reliquias factũ 932.b hoc anno apud Harlingam Phriſię notatu dignum 933.a
miracula facta ad reliquias S. Kunegundis &c. 56.b ad Euchariſtiam à Iudæo cõfoſſam 83.a per quos vbì & hodiè fiant 459.b ad imaginem B.Mariæ in Anglia 532.b Diuina lacerantur à Centurionibus Magdeb. 712.720.a apud Indos qualia & hodiè fiant 781.a
miſſa proſcinditur à Lutero, Sapido &c. 191.a
miſſa celebratur Argentinæ intermiſſa 578.
miſſæ maſtiges ſummi qui 444.b
miſſæ ſacrificiũ viuis ac mortuis prodeſſe 410.b
miſnia quãdò quî Luteriſmo infecta 430.b
miſnię oppidũ quid aliquandò miri prę oppidis vbiq; omnibus habuerit 430 a
Moderatio edictorum regis quæ vndè probata 873.a
moguntia tumultuatur 184.a
moguntinenſes Theologi qd ſentiant de Conceptione Mariæ virginis 25.a
molligradi doctores qui 857.b.858.a
monachi Turcici quales aut qui 479.b
monachorum & monialium cõiugia (ſi dijs placet) qualia 445.a

monachorũ exibilatio,quale cui ſit Dei ſcilicèt beneficium 844 b
monaſteriũ inſigne S. Trinitatis apud Moſcouitas 42.a
Monaſteriũ occupatũ ab Anabaptiſtis,& tota eius tragœdię hiſtoria 304.a &c.capitur ab Epiſcopo ſuo 309.b
monaſteria quę præcipua habeant exercitia 593.b falsò ab hęreticis nõ nisì ſcholę olìm fuiſſe dicũtur. ibidẽ. falsò quoq; ab ijſdem traducuntur. 597.a
monaſteria & templa Antuerpienſia vndè & quãdò expilata 881.b
monaſteriorũ in Anglia euerſio 423.b
monaſtice quî ab Eraſmo cõmendata 373.a 374.b
monialis fugit Lutero approbante 168.b
moniales apud Tornacũ quî à Geuſis tribulatæ 877.b
montenſium in Hannonia commendatio 877.a
monſtrum hoĩs Rauẽnæ 87.b
moſcouia vrbs & prouincia qualis 43.a
moſcouitæ. quære, Rutheni.
Muleaſſes fit Tuneti rex 326.b. cædit fratres ſuos ibidẽ. eſt inuiſus ſuis 327. a fugit ad auũculum ſuum ibid. b eſt ſtrabus & peritus 355,a venit ad Cæſarem ibid.b reſtituitur ab illo in regnũ 359.b quî in fuga agnitus, captus, & à filio excęcatus 514.a venit Auguſtã ad Cęſarem 564.
muleaſſis prodigioſus edẽdi luxus q̃ ſit inauditus 511.b 512.a infortuniũ & calamitas 513.a 514.a ſtudiũ,genealogia,nobilitas 512.a 515.a
mulhuſium deficit ad Heluetios 64.b
muſtaphæ & Pialis præfectorum Turcicorum diſſenſio 790.a
muſtaphæ in cadauera militũ Melitenſium facinus 795.
Myriades aureorũ nummûm quot,in quod bellum Carolo V. collatæ 496.a

N

NAtalitia Dñi feſta quî Pius V. coluerit 830.
nauigationis ex Hiſpania in Indiam deſcriptio 395.a
Neapolis crebrò mutat dominos 54.a
neruiæ duæ 684.b
neſtoriani hodiè vbì reſurgant 424.a
Nicena ſynodus I. quibꝰ vndè conuicijs affecta 815.b
nicenã I.ſynodum cur Luterani exibilent 445.a

nicolaus Amſdorffius acerbè ſcribit in Brētium, Melanchthonem &c. 558.a 645.a
nicolaus Gallus de Euangelicorū diſſenſionibus quid ſcribat 645.b ſcribit cōtra Melanchthonem. 693.a
nicolai Serini comitis cædes, & caput quî Turcæ oſtentatum 866.b
Nobilis quidam Antuerpień q & cur in crucē actus 892.a
nobilis cuiuſdā Belgæ in oppidi ſui templo & alibì ſcelus 896.b
nobiles Geuſij quot qua in fuga ſint capti 926.a
nobilium in Belgio fœderatorū ſymbolū quale 870.b
nobilium inter Belgas fœderatorū libellus ſupplex, cuius rei occaſio fuerit 870.
nocturna Geuſarum conuenticula fiunt diurna 874 a
norcarmij in Geuſas armatos felix irruptio 898.a
norinbergenſes immaniſſimè vexantur ab Alberto Marchione 600. coguntur pacem cum illo facere ibidē. eius ditiōes inuadūt 607.a
noribergica comitia quę, cuiꝰ morte nōnihil turbata 491.a
northumbtius dux cum ſuis capitē, & poſteà capite plectitur 609.b quæ dixerit moriturus ibidèm
nouaria mirè defenditur ab Heluetijs 89.b
nouimagiū quî à Geuſis vexatum 899.
nouimagij quid in ſancti Antonij arca Geuſæ adornârint 903.a
nouimagio lupus quis quî introlatus 900.a
nouimagenſes Catholici quo animo ſe Geuſis oppoſuerint 901.b quot ſenatores Geuſicos quàm mox è ſenatu eiecerint 902.a
nouimagenſiū fœminei ſexùs æmulatio aduersùm Geuſas 992.b
nouimagenſium de profligādo lupo Geuſico zelꝰ 900. a millibꝰ quot armatis Meganꝰ comes ab eis honorificè exceptus 903.b Geuſarū Thraſonica in foro ambulatio q̄ p̄ eis citò diſparuerit 903.b alter cōtra Geuſas cōcurſus 903.a facinus 405.a laus 904.a
nouogardia magna à Ruſſis capitur 33.b
nox ea prima iconomachiæ Antuerpień, pijs omnibus qualis 881.b 882.a
Numorum ſeditioſorum in vulgus diſperſio 871.b
nuptię apoſtatarū q̄les 445.a

Obſidionem Hinsbergi quomodò Brabanti ſoluerint 500.b
obſtetricibus quid qua pœna apud Belgas iniunctū 929.a
Oecolampadius oppugnatur à Luteranis, & reſpondet 179.a extinguitur 275.a ei9 epitaphium 277.a de eius morte quid ſenſerit Luterus 511.b dicit ſanctos intercedere pro nobis 314.b
oecumenici apud Mantuam concilij indictio 377.b
Oneraria nauis quantis cum armamentis vndè Melitenſibus Turcis erepta 801.a
Operum bonorū fructus qs, quarè habenda ratio 411.b
oppida Imperij oppignorata 28.a
Orbis nouus quā amplas habeat prouinciss &c.654. &c. item eius orbis hiſtoria ibi. &c.innumeri illic ad Chriſtum conuertuntur 661.
ormutiū qualis in Perſico ſinu ciuitas 872 b
Oſiander nouum dogma de Iuſtificatione cudit 582.b à Luteranis ſuis oppugnatur 583.a illos oppugnat ibid. in ſuam ſententiam trahit Albertum Pruſſiæ principem ibidèm
oſiandrinę in cōuentu Smalcaldienſi concionis fundamentum quod 386.b
Ottomāni Turcæ vt bella gerant 281.b vndè eorum vires auctæ 288.a
Ouidij de Amore carmina quot quis euangelicus cōcionator in concione ſua protulerit 849.b
PAcem quibus medijs aut concionibus Turcæ definiant 398.a
pagi Melitæ quot 788.b
papam diabolo à Lutero collatum & collocatum 487.a
pariſienſes damnāt Luterum 145.b contumeliosè illis reſpondetur 146.a
pariſienſes in religione conſtantes 739.a primi ſe opponunt Caluiniſtis ibid.b cōfirmant aduētu Guiſij 741.a
pariſijs quod periculū & infortunium Carolo V. inſtiterit 437.a
patriarcha Alexādrinus promittit obedientiam Rom. Pontifici 777.a
paulus Form furatur & vēdit Iudæo Euchariſtiam 82.b fugit ad Vandalos ibidèm. diro ſupplicio interficitur 83.b
paulus 3. mittit Andreę Aurię inſigne munus 352.a benè precat claſſi Cęſaris ibid.b

qui à Cæſare & rege Franciſco veneratus 407.a mittit auxilia Cæſari contra Proteſtantes 536. b moritur 577.b à Sleidano perſtringit contumeliosè, ſed defenditur ibid. & 559.b
paulus 4. obit 692.a
paulus Valleus Ieſuita, quid vbì pro fide exantlârit 783.b
pauli III. in Rempub. affectus quis 480.b
pax publica Germaniæ ſancitur 280.a
Peregrinationũ religionis & pietatis ergô ſuſceptarum laus 394.a
perpénianum quî cõtra Gallos tutatum 484.b 485.a
perſę equites vt armenĩ 101.a
perſæ tria habẽt militum genera 101.
perſas à Luſitanis bombardas fundere didiciſſe 393.b
perſonæ tres ſanctæ Trinitatis blaſphemantur 289.a
peruicacia ſeu pertinacia diſputatorũ quorundã quanta 528.
peſtum à Germanis occupatũ, contraq; Turcas defenſum 468.b 469.b
peſtum à Turcis occupatum. 471.a
petra adamantina altiſſima ſemper ardens 8.a
petrus Aloyſius perimitur. 559.b
petrus Brullius quo ſucceſſu Tornacum inficere adortus 517.b 518.a
petrus Martyr apoſtata diſputat Oxonię 576.b vt de cœna Dñi ſolitus fuerit loqui ibíd. abit ex Anglia 609.b vocatur Tigurum 620. a moritur 756.b
petrus Lõgus pirata inſignis 123.a
petrus Paulus Vergerius Legatus Pontificis 360.b indicat Cõcilij locum Saxoni ibid. mors eius quid cui quò profuerit 936.a
peucerus quis qualem contra quem aut quos librum ediderit 804.a
peuceri calũnia in quos quales 805.a rabies 809.a impudens mendacium 809.b in Surium conuicia 810.b 811.a
peucerum liuore & odio Põtificum ardere 804.b
Philippus Auſtriac⁹ it in Gallias 52.b tempeſtate impellitur ad Angliam 67.b honorificè illic excipitur 68.a in Hiſpania moritur 68. b reliquit ſex proles ibid.
philippus Caroli V. filius venit in Italiam 509.a item in

petrus Belgium

Belgium 570. Belgio inaugurat 574.a redit in Hiſpaniã 585.a celebrat nuptias cũ Maria Angliȩ regĩa 614.b
philippus Caroli V. filius alit multos pauperes 638.a eius victoria apud S. Quintinũ 639.a &c. eius exercitus cædit Gallos apud Grauelingã 649.a facit pacẽ cum Henrico rege Franciȩ 687.b eius nuptiȩ cũ filia Henrici 691.a
philippus Melãchthon. quære, Melanchthon.
philipp⁹ Petri apoſtoli diſcipulus ab eo miſſus in Siciliam 723.b multos quotannis liberat à dæmone ibid.
philippus rex Catholicus, à quibus ſubditis ſuis falsò perſtrictus 869.a à quibus ſuis etiàm apud Cæſarem tectìm perſtrictus 870.a
phriſia vndà pacata 905.b
phriſij cõplures Geuſici, quo recenti miraculo conuertantur 933.b
Pialis quanto peditatu ſe ad explorandum S. Michaëlis oppidum contulerit 790.a
picardus quidã ſceleratè tractat Euchariſtiam 54.b
picardi quid ſentiant de Euchariſtia 55.a
pictauium obſidetur à regis exercitu 752.b capitur 753.a
pictura libro Luteri cõtra papam edito p̃fixa, qualis 522.a
pilarum millia quot à Turcis in Melitam cõiecta 803.a
pinarolum vndè obſeſſum & liberatum 386.a
pius III. moritur 53.b
pius IIII. Pontifex quid Melitenſibus ſubſidio miſerit. 792.a
pius V. quos libros edi & verti curârit 824.a quas cur ſupplicationes indixerit 824.a quot dȩmoniacas q liberârit 824.b captiuos quos quî donârit 825.a
pij papæ 4. obitus 820.a
pij papȩ V. electio 820. eius laus, ȩquitas, ſeueritas 821.a ab eo Melitenſibus quid addictum 821.b eius preces & parſimonia 822.a aula qualibus lectiõibus inſudet 826.b clementia 527.b in tutãdis itineribus diligentia 828.a ad iudices hortatio 828.b erga meretrices commonendas ſtudiũ 828.b papȩ liberalitas 825.a in nepotem ſuum pietas & ſeueritudo 825.b 826.a
Plagarum cæleſtiũ coacervatio quȩ nõ ità dudùm quãta 781.a
plebis ad confœderatos nobiles ſupplicatio 875.b

plicatilibus nauibus cur vbì contra quos Turca ſit vſus 394.a
Poloni cædunt Ruſſos 99.a
pōtifex ſummus vndè cur & quomodò perſtrictꝰ 390.
pontifex Romanus eſt paſtor Eccleſiæ 119.a
pontificię in Pannonia copię quî ſe aduersùm Turcas geſſerint 486.b
porticus admirabilis quandò Gandaui extructa 3.b 4.a
portēta multa viſuntur 730.a
Præda quāta cui Turcę à quo pręter ſpem excepta 498.a
pręla quę vbì quibus Luteranis occluſa 852.a
pręſtigiæ hæreticæ q̈les 833.b
principes Catholici cum Luteranis agunt multis modis, ſed fruſtrà 254.b
principes ſeduci & euerti per hęreticos an ità mirū 387.a
principes qui quid corā Cæſare & rege Franciſco papę negârint 407.a
principes oēs imperij ſe ſubmittunt Concilio Tridentino 561.b
principum arrogantiā in res Eccleſiaſticas, etiàm à Lutero damnari 414.b
principum aliquot ſchiſmaticorum petulantia quanta 464.b
prodigiorum apparitio 425.a
proſopolatræ inter Luteranos q habiti aut dicti 850.
proteſtantes vndè dicti 218.b
proteſtantes ſcribunt Gallo & Anglo 266.a
proteſtantes quale Cōcilium voluerint 298.a 300.a
proteſtātes captant Gallorū regis amicitiam 392.b
proteſtantes recuſant Mantuam & Pontificem, pro loco & pręſide Cōcilij 360.b &c. quos velint habere in Concilio iudices 361.a. volunt ſilere Cameram 363.a
proteſtātes quale voluerint, ſi dijs placet, conciliū 389.b
proteſtantes Gallorum regis gratiam quî per legatos captârint 440.b
proteſtantes bellū gerūt cum Carolo quinto, & tota eiꝰ belli Hiſtoria 535.b, &c. itē Saxonici 548.a
proteſtantium ad Cęſarem in Italiam legatio 386.a 387.b
proteſtantiū petitio iniquiſſima & ineptiſſ. quæ 427.a
proteſtantium ad Cęſarem in Flādriam legatio quid ſibi voluerit 440.b
proteſtantium ſparſa in vulgus mendacia quæ 527.b
proteſtantibus quid Spiræ & Mogūtię ad poſtulata Cæ-
ſar

ſar reſponderit 501.a
proteſtantes neque conciliũ, neque cameram imperialẽ ferre 491.b
prouinciæ Belgarum quę qui regis edicta, inſcijs Geuſis, probârint 871.b
prouincias captas qualibus præſidijs Turcæ tueantur 498.b
Puella dæmoniaca nõ poteſt liberari à Luteranis 757.b mirè exagitatur à dæmone 759.a b liberatur à Catholico theologo 759.b
Pyramides Aegypti 115.a
QVinis Gallorum caſtris vno eodemq; tempore Cæſarẽ inuaſum 484.b
Quintini oppidum quî aliquandò illuſtratum 425.b
RAdegundis reginæ oſſa comburuntur ab hæreticis 751.a
raſſegemij in Geuſas armatos felix expeditio 897.b.898.a
ratiſponẽſia comitia ſeu colloquia quę quid exitûs habuerint 464.a. 524.b. 525. 526.527.
rauenna à Gallis vaſtat̃ 87.b à Pontifice recuperat̃ 88.a
Rechabitę cur laudati à Deo 716.a
reformatio Pij quinti qualis adornata 826.a b
reformatorius archiepiſcopi Colonieñ liber, vndè confectus & confutatus 493.b 494.a
reges aliquot Viennę conueniunt 109.b
regina Hungariæ vidua, quî ex Buda exire iuſſa 473.a
reginaldus theologus doctiſſimus Brigittanus damnatur capite 339.a
reginaldus Polus quî à Sleidano nequiter traductus 376.b. eius in Angliam legatio quem ſucceſſum habuerit 385.a. abſoluit Anglos & conciliat Eccleſiæ 615.a moritur 672.a. eius breuis hiſtoria 672.a b &c.
regnum Auſtraſiæ 5.b
religiôis in diœceſi Colonieñ violenta ad tempus mutatio 517.b
reliquiæ ſanctorum proſcinduntur à Centurionibus 720.a b. ad eas fiunt miracula 721.a.722.723 b. de earũ tranſlatiõe 722.b. 723.a
reliquiæ diuorum quàm Turcicè à Geuſis tractatæ 879.b
reliquiarum veneratio quî à quibus & habita, & habẽda 504.b
renatus Auraicę princeps vbì bello interiẽrit 515.b

re-

reſpōſum falſum nomine eq‑tum aurei velleris euulgatum, quale 871.a
reualia à quo conſtructa 50.b
reualiæ epiſcopus eſt à ſuffragijs Lundeñ archiepõ 50.b
rex Luſitaniȩ q̃ obſeruans romanæ Eccleſiæ 776.b
Rhegiũ quandò & qui à Turcis occupatum 497.b
rhinoceros deſcribitur 107.a
rhodus à Turca capitur 155.b
rhodienſes hodiè milites qui 789.a
Robertus Vuaucop Scotus cæcus, fit doctor Theologus, & Archiepiſcopus, atque moritur 584.b
rochãdulfus quã infelix regij exercitûs dux 470.a b 471.a
Rod Rüt ſeu virga rubra, q̈lis vbì ſit præfectus 921.a
rodolphus Agricola quo habitu ſepultus 432.b
roma diripitur à Cæſareanis, & fit magna hominum cȩdes 202.a. atq; hæc inuitò Carolo V. 263.b
romanæ ſedis aut catholicæ ſedis excellentia 460.
roſſemij qualis ſub Gallorum auſpicio expeditio 485.b
Rumoris falſi gratia, q̃d fœdus in Belgio ictum 868.b
rupertus Palatinus interdicitur aqua & igni 57.b. cum patre proſcribit̃ 58.a. moritur 59.a
rurȩmũda Cæſari dedit̃ 505.b quibus vocibus exceperit Cæſarem 505.b. per Geuſas vexata 904.b
rurȩmundæ tumultus nouus intra duos adhuc menſes, quî ſopitus 934.a
ruſtici Spirenſes conſpirant 47.a. dant pœnas 48.b
ruſtici tumultuantur, & cædunt̃ ad centũ millia 182.a
ruſticorum rebellium tumultus quid p̃ ſe tulerit 847.a
rutheni, & eorũ breuis hiſtoria 30.&c.
rutheni quandò facti Chriſtiani 31.b
rutheni pendẽt tributa Tartaris 33.b
rutheni dura premuntur ſeruitute 35.&c.
rutheni ritus Græcorum ſequuntur 36.b
rutheni execrãtur noſtrȩ ȩtatis hæreticos 38.b
rutheni quid de cõiugio cen[ſeant] 39.[b]
rutheni quid de cõcilijs ſentiant 40.a
rutheni vt cõfiteantur, & cõmunicent 40.[b]
rutheni vt ſanctos colant, & ieiunent 41.a
rutheni vt feſta celebrent, & quid

quid de Purgatorio ſentiant 41.a
rutheni quàm valeant equitatu 98.a
rutheni populant Torpatéſes 682.b.eorũ crudelitas 683.a populantur Liuoniam crudeliter 683.b.685.a. &c.
SAcellum diui Laurẽtij Caſtetanũ vndè & quandò & quo duce vaſtatum 879.a
Sacerdotes Ruthenorum & Græcorum non accedunt ad ſecundas nuptias 39.b
Salẽtinus ab Iſenburg fit archiepiſcopus Coloñ. 937.
ſalentini quid quãdò à Turcis paſſi 402.a b
ſancti quomodò per quẽ blaſphemè traducantur 842.b 843.a
ſanctimonialis miraculo reuiuiſcit 721.a
ſandeſiriũ obſeſſum, quorum principum morte illuſtratum 515.b
ſangalleñ conſul quid cõtra Euchariſtiã ſcripſerit 371.b
ſanguis Domini vt ꝓphanetur apud ſectarios 347.a
ſanguine in Vueſtphalia pluiſſe 506.b
ſartor aliquis apud Antuerpieñ quanti tumultûs origo 881.a
ſatisfactio à Lutero ꝓſcindit 259.a.eam aliàs dixerat neceſſariam. ibidèm b.
ſaxones à ſemèl recepto Chriſtianiſmo nunquàm defecerunt, & vt à Lutero decepti ſint 147.a
Schaffhuſiani fœdus faciunt cum Heluetijs 29.a
ſchedulæ ſeditioſæ Bruxellis ſparſæ, quales 872.a
ſchiſmatum duo tantummodò genera quis quomodò ſcilicèt ſtatuat 847.a
ſcholæ clauduntur apud Luteranos 150.a
ſcholæ aut ſtudia quę quibus calũnijs falsò infeſtatę 919.b
ſcholaſtici doctores qui quæ à quibus conuicia ferant 819.a.492.b.807.a
ſcioli qui quos ſophos exibilent 819.b
ſcotia Caluinizat 729.a
ſcoti tumultuantur 692.a
ſcoti cædũtur ab Anglis cum Iacobo rege ſuo 91.b
ſcotorum rex in pręlio occũbit 488.b
ſcriba ducis Brũſuiceñ quàm præter ius faſque ab Heſſo compræhenſus 427.b
ſcripturas quã quis hæretici iactent aut crepent 448.a b
ſcyras vrbs inſignis 18.a 101.b
Sebaſtianus à Cano trienniò nauigat &c. 659.b

ſe-

ſebaſtianus Frãcus ſcribit impia chronica 303. ea cauſa Argentinenſes eum cogũt è ſua vrbe excedere.ibid.b
ſebaſtianus Francus & Sleidanus q̃les ſint hæretici 808.b
ſebaſtianus Luſitanorum hodiè rex quãdò nat⁹, & quî ſic dictus 508.a
ſebaſtianus Montecucul⁹ cur ab equis diſcerptus 369.a
ſectæ valdè increſcunt 218.a
ſectarũ hodiè diuerſitas quãta 432.b
ſectarij qui qua in re Catholicos ipſos ſuperent 453.b
ſecuritas quæ quibus fœderatis in Belgio quî data 886.b
ſeilam inſula quãta, & quib⁹ rebus abundet 705.b
ſelymus ſit Turcarum Imperator 84.a. Patrẽ imperio & vita priuat. ibidèm. fratres & nepotes ſuos iugulat. ibidèm.
ſelymus vincit prælio Perſas 99.b. Armenia excedit.ibidèm.cæditur à Perſis 100.a
ſelymus deſcribitur & cõfertur cum Sopho Perſa 100. b.&c.eius opes 101.b
ſelymus Aladolũ regem expugnat 108.b
ſelymus occupat Aegyptum, Syriam &c. 110.b
ſelymus venit Hieroſolymã 112.a.capit Gazam.ibidèm.
ſelymus Turca moritur 135.b
ſenatuſconſultum Anglorum iam Luterizantium,contra Luterum quale 435.a
ſenenſes ſe dedunt Carolo 5. 617.a
ſentẽtiarum libri quomodò à q̃buſdã irrideant̃ 818.b 819
ſcrineñ Comitis laus,excellẽtia & mors 866.a b
Siciliæ interna deſcriptio 378.a b
ſigetũ quî à Turca expugnatum 865.b.866.a
ſigiſmundus Poloniæ rex vetat; nè qui è ſuis ſtudeant Vuittenbergæ 313.b
ſigiſmundus Poloniæ rex moritur 562.a. eius ætas. ibid. ipſe & filius eius Sigiſmundus nolũt de religione cognoſcere 562.b
ſimpolij quot millia Gallorũ vnius horę ſpatio cęſa 383.b
ſinæ montis deſcriptio 393.b
ſinæi montis proſpectus,quibus quàm ſit iucundus 393. b.394.a
ſinarum vel Chinenſium ditionem eſſe Chriſtiano orbe ampliorem 785.a
ſinenſes fiunt Chriſtiani 768. b.non admittunt peregrinos 778.b

Slei-

ſleidanus ſcripſit commentarios pernicioſiſſimos 116.a in ipſo initio mẽtitur 118.b
ſleidanus mentitur de Caietano 127.a item de Lutero 130.b
ſleidanus dum vult laudare Luterum, conſpuendũ eum omnibus propinat 134.a abundat abſurditatibus. ibidèm. Catholicorum res malignè refert, & Luteri vitia tacet ibidèm Concilia & Catholicos quoſdam pro Lutero citat, aliâs contẽnit ibidèm b oppugnat pontificem 135.a
ſleidanus Carolum quintum vult arguere mendacij 146. b & Luterum & ſe pudefacit 184.&c.
ſleidanus dicit Luterum à Iureconſultis doctum, ſuam mutâſſe ſententiam 267. a calumniatẽ Pariſiẽſes 314.b
ſleidanus quid ſuis mendacijs conſecutus 413.a
ſleidanus quî authoritate Luteri (ſi dijs placet) concilia reprobet 431.a b
ſleidanus quid callidè ex Lutero vel citet, vel omittat 440.b
ſleidanus quibus tantũ legendus 490.b
ſleidanus quo dilẽmate de falſitate conuictus 510.a
ſleidanus quid callidè ex Lutero citet, quid callidiſſimè ſupprimat 519 b
ſleidanus obit 629.b de eius commentarijs quid ſenſerit Carolus V. & Iulius Pflugius 630.a
ſleidani in Polum & Paulum 3. calumnia 385.b
ſleidani in Paulũ III. calũnia alia 406.a
ſleidani commentaria peſtilentiſſima ac mendaciſſima 412.a
ſleidani ridicula de Cypriani & Auguſtini diſſenſione ſententia 431.b
ſleidani mendacia 465.b
ſleidani technæ 486.b
ſleidani in Gropperum mendacia 494.b
ſleidani de Colonieñ ſententia ſeu iudicium 494. b
ſleidani de reformatiõe Colonieñ vana narratio 494.b
ſleidani impudens mendaciũ 495.b
ſleidano vbì aut placeat aut diſpliceat Eraſmus 375.b
ſleidano quid in hiſtoria habendũ fidei 447.b 490.b
Smalcaldicus conuentus quis quid egerit aut profecerit 384.a b
ſmalcaldicus conuentus quis

quibus

quibus concionatoribus illuſtratus 386.b
ſmidelinus & Schegkius quales ad quid edāt libros 865.a
ſmolenchum capitur à Ruſſis 98.b
Societas Ieſu vndè apꝓbata, obtrectata,inſtituta 455.a b
ſocli ſe dedentes,quî à Turca tractati 498.b
ſolimannus Turca Caroli V. fortunam extimuit 6.a
ſolimannus cędit Hungaros & occupat Budam 192.b
ſolimannus deteſtatur Luteranos 219.b
ſolimannus Turca vt Carolū V.vocârit 281.b fruſtrà oppugnat Guintium 283.b
ſolimannus occupat Budam 223.b obſidet Viennam,ſed turpiter abſcedere cōpellitur 224.a multos captiuos abducit ibidèm b
ſolimannus mouet bellū Perſis 322.b magnam patitur à tēpeſtate moleſtiā 330. b potitur Babylonia 331.a & Meſopotamia ibidèm b Tauriſium dat prædæ militib9,& multa indè aufert 332.a maximā accipit à Perſis cladem ibidèm b concipit odiū in Abraimum ibi.
ſolimannus oppugnat Perſas 577.a eius filius ad Perſas profugit ibidèm iugula filium ſuum 611.a quid d Carolo V.dixerit 665.
ſolimannus mittit legatum & munera ad Ferdinandun 755.b
ſolimanni Turcæ victoria vl tima quæ 866.
ſophus Perſa. quęre, Iſmae Sophus.
Spangenbergius quî Antuer piæ exceptus 894.
ſpira tumultuatur ob exacti ones 86.
ſpireñ comitia quæ quàm ce lebria 508.
Stephanus Vuintonieñ Epi ſcopus mittitur in carceren 566.b
Strabonis & Trogi de Aetn & Sicilia opinio 378.
ſtrigonium qui à Turca occ patum & munitum 498.
Sudor Anglicus multos neca 217.a quarè ſic dictus ibid
ſuetia rubri maris portus qu nauigatiōe inſignis 394.
ſurius quibus cōuicijs à Peu cero adſperſus 811.812
ſuſpendendus aliquis ſectari us,vbì quod fœdus quî de texerit 869.
ſymbolis qualibus qui fœde rati cur cōtra quos vſi 870 b 871.b
ſyncretiſmus inter hæretic diue

diuerſos qualis 369.b
ſynodus Euãgelicorum Conſtãtiæ 510.a fruſtrà in ea laboratur de pace inter ipſos conficienda ibidèm
ſynodus Zuinglianorum Tigurinorum 562.a
ſynodus Frãcoſordieñ citata ab hæreticis, illos pudefacit 573.b
ſynodus Conſtãtinopoli cõtra Imagines ab hæreticis habita 574.a
ſynodus Mexicana 661.a
ſynodi Zuinglianorũ quales, quot & quàm diuerſę 370.a
ſynodi ſolę quę cui hęreſi placeant ſoli 854.b
ſynodos à Luteranis reiectas, iam ab ijſdem repeti 855.b 856.a
ſynodos etiàm ſummas à Luteranis explodi 445.

TAnais vbì oriať, & quàm celebris apud Ruſſos 44.a
Taroanna vel Terrouana capitur 91.a
tartari imperant Ruſſis 35.a
tartari crudeles in ſenes 61.b
tartari fiũt Mahometani 33.b
tatta quî pòſt deditionẽ funditùs à Turcis euerſa 498.b
taurinum vndè obſeſſum & liberatum 585.a
tauri & Antitauri gẽtes 108.b
Tauriſium Perſarum regia 16.b à Sopho Iſmaele occupatur 17.a
techellis Perſa admirabilis 15.a eius ſucceſſus 18.b
templum S. Marię ardet Antuerpiæ 297.b
tenebræ per Luterum introductę in orbem, quãtę 432.a
teñeramundani in Flãdria vndè laudandi 885.b
terra omnis habitata 660.a
terręmotus ingens Vlysbonę 265.b
teruana quibus ducibus quãti & habita ſit, & conſtiterit 383.b 384.a
teſtamentum nouum Luteri interdicitur 155.b
Thebę vrbs populoſiſſima 115.a
theodorus Beza vendit ſacerdotia ſuã, & fit Caluiniſta 622.a ſimulat ſe & ſuos idẽ cum Luteranis ſentire ibidèm. Tigurinos ea re offendit, quibus reſpondet aliquandò bonum eſſe ſimulare 623.a ſcribit in Luteranos ibidèm b
theodorus Beza immaniter ſęuit in ſacerdotes &c. 749.a magnam colligit è ſacrilegijs pecuniæ vim 748.a
theologię ſtudiũ ſcholaſticũ quî à qbus traducetur 818.b

theonuilla à Gallis obtinetur 648.b
thietmarſi domantur à Dano 693.a
thomas Apoſtolus vbì ſit cõditus 780.a
thomas Morus ſcribit contra Luterum 162.a eum egregiè depingit ibidèm b &c.
thomas morus quid ſcripſerit de morte Zuinglij & Oecolampadij 278.a abdicat ſe Cancellariatu 336.a addicitur perpetuo carceri ibid. ad damnatum accurrit filia Margareta penè exanimis 337.a plectitur capite 338.a dum eſſet Cancellarius, ſeuerè puniebat hæreticos ibidèm. caput eius diù coctũ, haſtili imponitur 338.b
thomas Munzerus tumultum ruſticorum ciet 182.a 186.b capitur, & reſipiſcẽs plectitur capite ibidèm b ex multis oppidis expellitur 186.a
thomas Cromuel capite plectitur 344.b
thomas Cromuel Cancellarius Angliæ, quàm non ità dudùm poſt Epiſcopum Roffenſem & Morum à ſe damnatos, eadem pœna affectus 452.a
thomas Crãmerus homo inconſtantiſſimus, & quædam de geſtis & morte eius 641.a
thomę apoſtoli ſepulcrũ vbì adhuc hodiè venerẽt 780.b
thomę Cantuarieñ reliquię q nõ ità pridèm exuſtę 422.a b
thomę Mori quale de Eraſmo vaticinium 374.b
thraſonicus Gallus Luteranis qs, & quò eos adegerit 439.b
Tigurina Zuinglianorũ ſynodus quî Bucerum audiêrit 421.a
tigurina bibliorũ verſio qu Lutero placuerit 489.b
tigurini nõ ſinunt libros Carolſtadij apud ſe vendi 167 a hortante Zuinglio abolent Miſſam 176.a vt ſeruẽ Cœnam ſuam 177.a
tigurini qd Lutero pro Zuinglio ſcripſerint 439.a
tigurini quid cõtra Luterum ediderint 518.b 519.a
tigurinos à Lutero proſcrib 489.b
tilam à Geuſis fruſtrà tentatam 903.a
tilmannus Heshuſius ſcribit in Sacramentarios 728.b 756.a
Tomumbeius Sulthanus mirè illuſus ſuſpenditur 113.b
tornacũ deditur Anglis 92.a
tornacum quî tandèm occupatum 905.b

tornaci quot vno die ꝓſcripti ſint Geuſæ 932.a
tornacenſium Geuſarum inſaniam quid fortunæ ſecutum 883.b
torpatum à Ruſſis obtinetur 686.a
torpateń Pótifici & Imperio renunciant 686.a
Tractatus in Flâdria cũ Geuſis initi aut facti quales 888.b
traiecti ad Moſam rebellio. 905.a
traiectenſes inferiores fiunt Burgũdici 210.b ſunt proni in ſeditiones ibidèm. at nunc pacifici 211.a
traiectenſes Moſani ſe dedũt 922.a
tranſyluania cui à Turca demùm conceſſa 475.a
tredecim centurias Chriſtianorũ vna defendenda arce occiſas 795.a
tridentina ſynodus quali aut cuius ſcripto impetita 813.b
tridentinæ ſynodi de Ieſuitis decretum 463.b
tridentinũ Cócilium quibus ſub legatis inchoatum 528 b
tridentini Concilij indictio. 488.b
tridentini Concilij indicti ſuſpenſio 492.a
trinitarij hæretici in Polonia 732.a
tripolis capitur à Turcis 586.a
trudonenſis Geuſarum conuentus qui euanuerit 875.b
Tuneti arcem occupāt captiui Chriſtiani 357.b excludũt indè Barbaruſſam 358.a
tunetum diripitur 358.b in eius arce librorum Arabicorum &c. ingens fit iactura 359.a inueniuntur illic Gallorum arma & ocreæ, &c. 359.a
tunetani reges pſtant in Africa 325.b eorum ditio ibidèm
tunetanorum quanta in mutandis dominis breuiſſimo tempore leuitas 514.a b
tungrenſes quanti ſeductoré aliquẽ ſibi cóparârint 913.a
turca cur Luſitanis potiſſimùm infenſus 393.a
turca quantas copias quàm citò colligat 402.a
turcę ſęuiũt in nouos Mahometanos 21.a
turcæ cur inuiſum Luteranorum nomen 375.b
turcam nimia Caroli V. felicitate in Chriſtianos incitasum 394.b
turcę quinā inuiſi Ottomannicæ familiæ 102.a
turcę q̃ valeāt equitatu 102.b
turcę Auſtriam & Morauiam vaſtant 475.a
turcæ qui tandèm conuaſatis

rebus omibus, è Melita ſeu Malta ceſſerint 802.b
turcarum naualis in Indiam expeditio 396.b
turcarum & Zuinglianorum comparatio 396.b
turcarum vires vndè auctę & quantæ 397.a 398.b
turcarum, cùm vinci ſe vidēt, pertinacia 403.a
turcarum vires & conſtantia 403.b
turcarum frugalitas qui noſtrum luxum confundat 473.b
turcarum in vallum terraceū impetus quid tandèm obtinuerit 791.a
turcarum millia quot arce S. Elmi oppugnāda periêtint 793.b
turcerū in vulneratos adhuc ſemiuiuos rabies 795.a
turcarum millia quot in Melita interiêrint 802.b
turcarum quantus contra Sigetum exercitus 866.a
turcas noſtra ob peccata nos ſuperare 401.a
turcas inter ſe & ſanctos aliquos, ſi dijs placet, habere 478.b
turcas octingentos in foſſa quadam replenda occiſos 791.a
turcica in Italiam claſſis, quid deſignârit 402.a
turcicæ expeditionis contra Meliten principes duo qui 789.b
turones eripiuntur hęreticis 751.b
Typographię quę cut quibus ſcilicèt pręcluſæ 851.b
typographi fauent Luteranis 154.b
typographorum quę quibus habenda ratio aut inſpectio 929.b
VAccia occupatur à Ferdinando, recuperatur à Turcis 468.b 469.b
valencenæ quorum principū conuentu aliquandò illuſtratæ 437.q
valencenę tandèm expugnantur 921.a
valencenarum in templa & ſanctorum reliquias rabies & inſolentia 883.b 895.a
valencenenſes quomodò inter pabulandum excepti 906.a
valencenēſes qualibus & quātis legatis honorati 919.b
valencenenſiū rebellio & flagitia 896.
valencenenſium obſeſſorum eruptio quî repulſa 896.b
valettani Melitæ Magiſtri induſtria & ſtudium 789.b 791.b

valettani ſummo in periculò ſtrenuitas quanta 800.a
valponium & Socli quomodò à Turcis occupati 498.b
Vbiquetarij hæretici 769.b
vbiquitas vndè reperta 832.b
vbiquitas quî exibilâda 834.b
vbiquitas quî à quibus contra quos defendatur 864.b
S. Vdalrici vita breuiter 705.b Epiſtola illi falsò affićta deſtruit dogmata Euangelicorum 707.b
Velſius dicit̃ reſipuiſſe 620.b
venationi in Paraſceue operã dare, qd prę ſe ferat 464.b
venerem qui prę diua virgine Maria colant 505.b
venetię ardent 95.a deſcribũtur ibid.b qualem habeant principem ibid.
venetus quidam Trierarchus quid de Salentinis meritus 402.b
veneti malè tractantur à Sulthano 19.b
veneti valdè affliguntur 70.b &c. nolunt tamen à Turca adiuuari 71.a
veneti cur quid Alexandriæ à Turca paſſi 394.b
veneti qua à Carolo V. & Franciſco Rege legatione honorati 450.b
veneti pacem à Turca petunt 451.a
veneti libros hęreticos iubẽt adduci ad certos hoĩes 566.b
venetorũ legatus quali apud Turcã ꝓditiõe cõfuſus 451.
venlo Cæſari ſe dedit 506.a
vergerij morientis exemplo quantus vir ad Eccleſiam è ſecta reuerſus 936.a
veritatis ipſi9 quãta vel apud hoſtes eiuſdẽ ſit vis 859.b
Viana vndè poſt domini ſui fugam occupata 926.a
vianeñ quî tandèm fugerint 926.a
vigilantius ferè præfertur D. Hieronymo à Centurionibus 720.a ponitur inter pios doctores ibid.
vigilantium qua in re Caluinus ſecutus 503.b
vilna deſcribitur 44.b
viluordia quot nobilibus captis vna vice onerata 926.b
vini vbertas quandò & vbì q̈ inſolita 438.a
vir ꝓdigioſę vaſtitatis & ingluuiei 84.b
virgines ſacrę nouem rapiũtur ex monaſterio, Lutero approbante 159.b
viſitatio Saxonica ſumptuoſiſſima 209.b ſcribitur à Melanchthone Latinè nõ planè Lutericè ibid.
vita monaſtica proſcinditur ab hæreticis noſtris 719.a

&c.habet Chriſtũ authorem 714.b 715.
vitulus cucullatus, naſcitur Vuittenbergæ 534.a
viue les geux, quid ſonet aut ſibi velit 870.b
Vladiſlaꝰ fit Hũgariꝗ rex. 65.a
vlma attributa Monaſterio Augienſi 592.b manet in fide Caroli V. 602.b
vlrichus dux Vuirtebergicus fit Luteranus 318.a
vlricus Comes Elfenſteinius, ſeu Helfenſteinius, quo nõ ità dudùm Catholicam Eccleſiã affecerit gaudio 935.b
vltraiectũ quî à Geuſis tentatum 898.a
vltraiectum qui ferè à Geuſis inuaſum 914.b
vltraiecti qd Geuſæ deſignârint 886.a
vltraiecti concio Geuſica quę quî ex arce turbata 892.b
Volumen impium Turcarum Alcoranus, cuius aut quorum impietate ſuperetur. 390.a
vota reddenda 190.b
Vri & biſontes vt differant. 46.a
Vxores Ruthenorum miſerrimæ. 42.a
Vualtheri cuiuſdam Luterani ſcriptum cõtra quos quale 862.b
Vuigandus aliquis quale de bonis & malis Germaniæ librum ediderit 841.a
vuigãdus hęreticus quos hęreticos ſolos cenſeat 485.b
vuigãdus hæreticus quî ſuos ſymmyſtas traducat 849.b
vuigandus hęreticus quis, qd q̃ſi Papiſta conquerat̃ 853.b
vuigandi cuiuſdam inſana de Theologis nouis iactatio 843.b
vuigandi cuiuſdam Luterani ineptiſſima antilogia 846.b
vuigandi cuiuſdam ſatanica malignitas qualis 848.a
vuitttenbergæ in ædibus Luteri ſynodus 369.b
Vuolodimerus princeps Ruſſorum 32.
vuormatia tumultuatur contra Senatum 89.a
vuormatieñ colloquiũ 441.b
vuormatienſia comitia quæ quid habuerint exitûs 520.b 521.a
XAntanæ imperiũ quantum, & quæ nationes ei pareant 785.b
ZAcharias quidam Flandrus quî Caluinum publicè pudefecerit 417.b
zarantiæ vndè quæ dictæ locuſtæ 467.a
Zibitinus rex quàm perfidè à Turcis interfectus 396.a

zittardia quid à Brabãtis perpeſſa 488.a
Zuinglius contra indulgentias 135.a
zuinglius Luterũ oppugnat 166.a perſtringit 175.b
zuinglius ſomnio admonetur abolere Miſſam 170.b
zuinglius falsò iactat à ſe ſtare Luterum & Vuittenbergicos 198.b
zuinglius ſcribit Norinbergeñ cõtra Luteranos 199.b item Eſlingenſibus, vocans Luteranos furioſos, &c. 200.a eius antilogiæ. ibidèm. reſpondet Lutero. 206.a 216.a cadit in bello & comburitur. 274.b eius cineres colligunt Zuingliani ibid. eius nomen etiàm Sectarij execrantur & ſcripta damnant 279.a
zuinglius à Lutero Neſtorianiſmi inſimulatus 439.a
zuinglij opera vndè aduerſùm quos edita 490.b
zuinglij opera teutonica, vndè Latiua facta 491.a
zuinglio quid Luterus impegerit ſeu aſſcripſerit 486.b
zuingliana dogmata, Brentio teſte, qualia 840.a
zuingliani fiunt Luterani 279.a
zuingliani qua in re quantillùm à Turcis differant 396.b
zuingliani quomodô per Luterũ damnati 490.a 509.b
zuingliani & Luterani quomodò ſe mutuò tractent 520.a
zuingliani vetantur hoſpitio recipi à Luteranis 615.b
zuingliani varij ſcribũt in Luteranos 618.a b 642. multis modis oppugnant Luteranos, & ab illis oppugnantur 619.a b ridét Luteranos 642.a
zuinglianorũ qualis cum Luteranis conſpiratio 370.a
zuinglianorũ de Bucero ſententia ſeu apophthegma 422.a
zuinglianorũ de Lutero ſententia ſumma quæ 519.b

FINIS.

Sum Joachimi [illegible] der Haegen

Joachimus [illegible]

[illegible]

Ante diem clauso componet Vesper

80-284
23 April 1980
Ludwig Rosenthal

J568
S96lc